

B8.

Bibliothecæ
M. Hyacinthi Theodori Baron,
Antiqui Facultatis Medicinæ
Parisiensis Decani, nec non
Castrorum Regis et Exercituum
Protomedici.

10 · 4

n° 100 | x 35

51773/B

L. XVI. Qui

AVIA PERVIA
FRANCISCUS TORTI MUTINEN. PHIL. & MED. DOCT.
F. M. Francia incid. Bonon.

55300

FRANCISCI
TORTI

Philoſophiæ, & Medicinæ Doctoris Mutinenſis;
IN PATRIO LYCEO
Profeſſoris Primarii;
SERENISSIMI RAYNALDI I.
MUTINÆ, REGII, MIRANDULÆ &c. DUCIS
MEDICI;
A Conſiliis QUATUORVIRORUM Publicæ Valetudinis; & Societatis
Regiæ Londinenſis Sodalis:

THERAPEUTICE SPECIALIS

Ad Febres Periodicas Pernicioſas.

EDITIO TERTIA AUCTIOR, CUI SUBNECTUNTUR Ejuſdem Auctoris Reſponſiones Jatro-Apologeticæ ad Clariſſimum Ramazzinum.

VENETIIS,
APUD LAURENTIUM BASILIUM.

ANNO MDCCXXXII.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

LECTORI
TYPOGRAPHUS.

CLariſſimi Viri FRANCISCI TORTI Opera tibi ſiſtimus, Lector Benevole: Therapeuticen quidem Specialem tertio editam, Reſponſiones verò Jatro-Apologeticas ad Cl. Ramazzinum ſecundo. Editionem ſecundam Mutinenſem Therapeutices hìc illic ab Auctore locupletatam in hac noſtra ſecuti ſumus, adjectis ſolummodo Epiſtola Dedicatoria, & Præfatione, ex prima impreſſione anni 1712. deſumptis, quibus te carere noluimus, cum eas citet Auctor in ſua Proluſione ad Reſponſ. Jatro-Apologeticas. Utilitati inſuper tuæ ac commodo ſtudentes ubicumque Cl. Auctor in ſuis reſponſionibus primam ſuæ Therapeutices editionem notatis paginis, ac Hiſtoriis proferebat, ad hanc noſtram accommodavimus. Vale.

VIRO. CELEBERRIMO.

ÆQUE AC. DOCTISSIMO.

RERUM. NATURALIUM. SOLLERTISSIMO.

SCRUTATORI. ET. CONQUISITORI. INCLYTO.

FAUTORI. BONARUM. ARTIUM.

MUNIFICENTISSIMO.

ILLUSTRISSIMO. DOMINO.

HANS. SLOANE.

BARONETTO.

COLLEGII. REGALIS. MEDICORUM. LONDINENSIUM.

ET. REGIÆ. SOCIETATIS.

AMPLISSIMO. PRÆSIDI.

POTENTISSIMI.

MAGNÆ. BRITANNIÆ. REGIS.

GEORGII. II.

ARCHIATRO.

REGIÆ. SCIENTIARUM. ACADEMIÆ.

PARISIENSIS. ET. BEROLINENSIS. SOCIO.

SUIS. SCRIPTIS. ÆTERNUM. VICTURO.

OPUS. HOC.

EXIMIÆ. IN. ARTE. MEDICA. UTILITATIS.

AB. AUCTORE.

REGIÆ. LONDINENSIS. SOCIETATIS. SODALI.

NOVISSIME. AUCTUM.

OBSEQUENTISSIMUS. VOVET. ET. DICAT.

TYPOGRAPHUS MUTINENSIS.

AU-

AUCTOR
LECTORI SUO.

H*Abe iterum, ac ea denuo, qua primo uſus es, excipe humanitate* Specialem *hanc* Therapeuticen *meam, Lector benevole. Cum ſuum de illa rurſus edenda conſilium mihi aperiret Bibliopola, eidem mox ſciſcitanti, num quicquam haberem, quod adderem; me plura potius habere quæ delerem reſpondi: quippe qui ſupervacanea prænoſcebam, tædioque poſthac futura legentibus tot, quæ ad vendicandam ab effœtis Humoriſtarum oppoſitionibus febrifugam, innoxiamque virtutem* Peruviani Corticis *modo nemini ſuſpectam, aut dubiam, prolixius olim ſum perſequutus: neque meliorem ſortem probabiliter obventuram Theoreticis quoque meis, quotquot ſunt, ibidem aggeſtis, mihique ipſi (ut ſum faſſus vel tum cum protuli) parum acceptis; quorum ſupellex verſicolor, & ruditer conſarcinata, merx quædam eſt jam obſoleſcere incipiens, ut proinde in recentioris, ac ſpecioſioris concurſu paucos hodie apta ſit ad ſe licitatores allicere, ac ferme nullos emptores. His de cauſſis, atque ut ſimul qui ſeveriorum oculis, non minus quam humaniorum rurſum exponendus eſt Liber, non ſuperinducta quidem ulla venuſtatis, ſed quadam ſaltem depoſita vetuſtatis ſpecie in novam lucem prodiret, quicquid in eo extra nudæ praxeos pomeria vagatur, videturque quodammodo ſuperfluere, illud omne reſecare optaſſem, ac penitus amovere. Aſt tantum inde molis ſine pari ad pondus ſupplemento detrahi minime paſſus eſt idem Bibliopola, Librum, ut ajebat, mutilum iiſdem Typis detrectans recudere, quibus olim cuderat integrum, maxime cum memetipſum æque detrectantem audiret nova condere, quæ veteribus ſubſtituerem, ſelectioris ordinis ſuccedanea. Qualem ergo Scriptionem meam, quantacunque illa fuit, antea tuliſti, talem & modo, quin & nonnullis hic illic appoſitis additamentis paullo auctiorem, æquum eſt ut pariter feras. Sed & aliud quippiam tibi ultra ferendum ſupereſt: exigit ſiquidem abs te condecens inſtitutio tua, quiſquis indiges plenius inſtitui, omnemque tum uſum admittendum, tum abuſum vitandum* Peruviani Febrifugi *perfecte callere, exigit inquam, non modo ut Tractatum hunc, etſi ſublimibus meditationibus caſſum, vel ex aſſe integro, vel ſaltem quatenus circa praxim (verſatur autem & ſparſim ubi agit aliud) non renuas attente pervolvere; ſed & inſuper exigit, ut meas quoque non graveris expendere* Reſponſiones Jatro-apologeticas *(*) ad criticam, quæ illis membratim inſerta viſitur,* Diſſertationem Cl. Ramazzini *de uſu recto Chinæ Chinæ nimis ſtricte, de Abuſu nimis late ſentientis. Neque vero laborem iſtiuſmodi te pigeat ſuſcipere, cujus poſtmodum ſuſcepti te, ut reor, non pœnitebit. Haud equidem vana ulla me tangit elati animi affectio, cujus ſtimulis actus mea perlegi tam ſollicite inculcem, quaſi hucuſque idem hoc Opus, minus forte quam par*

(*) Quas ideo ad calcem Therapeutices, ſcilicet pag. 391. in hac editione adjungere viſum eſt non incongruum.

fuerit, minusve saltem quam mea tuliſſent vota, de Medica Republica benemerens fuerit habitum, vel re ipſa neglectum; cum potius ex adverſo ſupra expectationem quoque meam illud noverim plenis ſtatim ulnis ab ingenuis exceptum humaniter, viderimque ſubinde ad metam univerſalis approbationis feliciter vela faciens, etſi ventis tunc undique adverſis medico pelago recens commiſſum; ſed tantum me movet rationalis metus, ne quanta forſitan opus erat ad circumſpectam Methodum capeſſendam, habita fuerit a plurimis illius ratio. Arriſit quippe magis, fervidæ præſertim Juventuti (cujus auſis nequivit ſæpe non reſpondere, ſaltem prima fronte, felix eventus) arriſit, inquam, magis ea pars, quæ admirandam, & ex ſe innocuam Chinæ Chinæ virtutem late complectitur, quam ea, quæ animadverſiones, & cautiones omnes pro uſu illius recto, tempeſtivo, & tuto particulatim indigitat, ſimulque noxas, quas Pharmacum hoc, ſuapte cæteroqui natura ſaluberrimum, & innocens, inconſulte vero, ac intempeſtive adhibitum, nonnunquam valet inferre. Ædepol putaſſem nunquam, id me vivente eventurum, quod ſeris tantum nepotibus Lib. tertio *ad calcem* cap. 5. *fueram vaticinatus; nempe, Remedio huic olim rejecto, atque proſcripto, mox vero cunctis ſenſim placituro, ſuam ipſam tandem obfuturam eſſe, deprehenſa cum fuerit, efficaciam, atque in deſpectionem abiturum uſum illius, quippe promiſcuum nimis, & ultra leges artis intemperantem. Sane quicunque incedit hac via, non plus ſapit, quam ſapiat quævis è trivio lippiens Anicula, emergitque interim a tumultuaria, & inconſulta hujuſmodi praxi, modo præpropere, modo præpoſtere, adeoque ſæpe inutiliter, aut præter rem, nonnunquam & damnoſe exercita, egregii remedii immane proluvium, cui poſthac, ni male conjicio, vix ſuffectura eſt tota Quiterſis Regio. Ut huic diſpendio parum laudabili, atque in dies creſcenti ſufflamen aliquod, priuſquam ultima fata ſubeam, pro viribus coner imponere, te monitum velim, prudens Lector, ut poſtquam Methodum ad ſanandas copioſa, & celeri* Peruviani Corticis *oblatione Febres Periodicas vere* Perniciosas, *& plane lethales, etiam cum mors præ foribus eſt (dummodo poſtridie tantum Ægri cubiculum ingreſſura) poſtquam, inquam, Methodum illam exacte perſpexeris, & curationem illarum dignoveris in iis circumſtantiis, ut loqui mos eſt, omnino* Coactam, *ad ea etiam, quæ de adminiſtratione ejuſdem Remedii in aliis quoque febribus toto Tractatu abunde proſtant, animum diligenter advertas, & præcipue ad cautiones, quibus eodem utendum pluries indicavi ad iſtarum quoque rationale, ac prudens regimen; quod ſane ſecundum varia præſertim illarum tempora, & ſecundum variam ipſarum naturam, diverſaſque habitudines, varie admodum debet inſtitui. Harum porro cautionum non pauca ſpecimina me prodidiſſe ſcio, tum olim* Lib. 1. cap. 3. 8. & 10. & Lib. 4. cap. 5. *tum nuper in hac poſtrema editione* Lib. 5. cap. ult. *Verum hæc omnia incaſſum, Amice Lector, niſi ſimul naturam, ſpecies, & differentias febrium curandarum probe dignoſcas, & ab invicem per ſua ſigna diſcrimines: item niſi particularia earum tempora, in nonnullis breviora, in aliis longiora futura prænoſcas, & ad normam præexiſtentis Fluidorum apparatus per ſua ſtadia metiaris: tandemque niſi Symptomatum pondus æqua lance, juſta videlicet, ac prudenti æſtimatione perpendas. In hoc Studio tibi primus impendendus labor; tum vero rectam, & rationalem, non mere empiricam,* Peruviani Corticis *adminiſtrationem ex hujus Operis lectione percipies; ſin minus de tuo profectu actum eſt. Vale.*

EPI-

EPISTOLA DEDICATORIA,
Et Auctoris Proœmium, quæ leguntur in Prima Editione anni 1712.

SERENISSIMO,
ET EXCELSO PRINCIPI,
RAYNALDO I.
MUTINÆ, REGII, MIRANDULÆ &c.
DUCI,
DOMINO SUO CLEMENTISSIMO,
Franciſcus Tortus Felicitatem.

QUandoquidem ea Famulatus mei auſpicatiſſimi ſors eſt, ea clementiſſimi animi TUI lenitas, ea comitas Majeſtatis, DUX SERENISSIME, ut planè aſſidua nolis exigere a me Aulici cultus officia, quemadmodum, & Magnitudinem TUAM, & obſequium meum cæteroqui deceret, ſed liberaliter annuis, ut, iiſdem remiſſiùs præſtitis, tum Exedræ publicæ, tum quotidianæ Praxeos exequar munia, otium propterea, quodcumque eſt mihi (ſi quodpiam eſt) nonniſi donum gratuitum dixerim, a largitate, ac munificentia TUA mihi conceſſum. Hoc ipſum verò, quod uni Clementiæ TUÆ acceptum refero, beneficium, me ſuadet intimè, ut quidquid ab exantlatis laboribus in publicam utilitatem ſubſecivis horis valui colligere, curiſque meis ſurripere, illud omne SERENISSIMÆ CELSITUDINI TUÆ, quæ mihi *fecit hæc otia*, ſacratum velim. Una hæc potiſſima ratio alacrem cunctanti animum addit, quò fidentiùs ſpecie debiti, & in teſſeram reverentiæ, tenue hoc Opus Excelſo TUO illuſtratum No-

mine, TUO quoquè voveam patrocinio. Nimiæ nihilominus audaciæ fortaſſe quiſpiam inſimulare me poterit, qui, vel materiæ humilitatem, vel levitatem munuſculi, ſeveriore ſupercilio reſpiciat. Verùm is mirari deſinet, meique auſus animoſitatem redarguere, cùm noverit, rudem hunc incultæ Palladis fœtum, nativis alioqui latibulis, quò comptior nonnihil fieret, diutiùs deſtinatum, ex ipſius SERENISSIMÆ TUÆ CELSITUDINIS nutu (quo nil glorioſius mihi) in lucem prodire, nec propterea ſibi quærendam aliunde tutelam, niſi unde juſſus eſt palam vivere, ſeque ſpectandum præbere. Sed & inſuper ipſius dignitatem materiæ, Remedii nempe, cujus uſum ſcriptis hiſce peculiariter promovendum ſuſcepi, id unum tueri potis eſt, quòd illud a longo jam tempore cœperit per Aulas, perque ora Magnatum circumferri, eorumque identidem ſanatione inſigniri, imò quòd de eodem ipſam SERENISSIMAM CELSITUDINEM TUAM in colloquiis humanioribus verba facientem, & curationibus meis, præter communem aliquando expectationem, ejus ope feliciter geſtis, pro innata benignitate plaudentem, ipſe non ſemel rubore perfuſus audierim. Tenuitatem verò muneris, Operis videlicet æquè parum culti, ac parum compti, id forſan poterit Magnanimitati TUÆ acceptam reddere, quòd in eodem arduum de ſervanda, nec raro, nec ſorte ancipiti, pereuntis Hominis vita negotium agatur, abſolvaturque: qua equidem in re graviſſima, cum plurimum ponderis habeat quidquid probabile, nil levitatis poteſt habere quod certum. Tanta autem me nunquam teneret fiducia, ut Excelſo Nomini TUO auderem quicquam vovere, aut Orbi ſpondere, quod verum centies conſtanti experientia non antea comperiſſem. Maxima idcirco me ſpes ſolatur, ſuadetque, fore, ut benigno, quo aſſoles, vultu digneris excipere, quod Tuarum in primis, necnon aliarum quoquè Gentium proſpicit incolumitati, ut qui Politico non minùs Regimini, quàm Pietatis, & Religionis cultui inceſſanter addictus, bonas Artes benefica in dies humanitate amplexaris, foves, ac protegis. TU namque, INCLYTE PRINCEPS, ille idem jugiter es, qui, dudum depulſis hoſtibus, & ſubtractis alieno jugo Subditis Urbibus, atque Provinciis, mox rebus Belli, Paciſque ſatis compoſitis, refectis, quas ipſe expugnaveras, Arcibus, revocatis ad ſuos alveos, & intrà novos aggeres vi coercitis deviis Fluminibus, Annona propriis ſumptibus pluries inſtaurata, ampliatoque tandem novi Ducatus acceſſione Dominio, Populorum felicitatem æquè, ac propriæ Magnitudinis incrementum, & Gloriam, indefeſſa noctu & interdiu vigilantia, ſemper exquiris. Sic CELSITUDINEM TUAM SERENISSIMAM ad majora diutiſſimè ſoſpitet Deus, & continuata Regni, ac Nepotum propagatione, mea, & communia amantiſſimorum Subditorum vota ultro fortunet.

Mutinæ Pridie Nonas Auguſti MDCCXII.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO.

QUiſquis hujuſce Tractatus molem cum præmiſſa illius Synopſi, potioremve Tituli partem cum adnexis comparas additamentis, vereor, ne luſu in oppoſitum verſo, Horatianum illud obtrudas,

—— Amphora cœpit
Inſtitui, currente rota cur Urceus exit?

Mihi namque Urceus, quem cœperam inſtituere, currente rota excrevit in Amphoram; nec tantùm fortuitò quidem, ſed & conſultò: ut indè ſcilicet commodiùs imbui poſſent, quibus præcipuè ac ferme unicè ſcribo, Artis Medicæ Candidati. Neque enim, ut fatear, reſectam hanc a ſuo Toto adhuc indigeſto, & informi, univerſalioris Therapeutices Partem, Pyretologica ſimplicioris ordinis immixta ſupellectile, connexaque Hiſtoriarum congerie (utinam non ſupra modum) pinguefactam, ſtyloque humili, ac plano, in morem ſcholaſticum exaratam, auſim exponere niſi Tyronibus. Stetiſſem autem promiſſis, illamque ante biennium circiter edidiſſem, prout exigere videbatur, quæ anno 1709. præceſſit, ejuſdem Synopſis, in Italicis non modò, verùm & in Trevoltienſibus, ac Lipſienſibus Ephemeridibus ſubinde evulgata, ni Typographi mora, Operis jamdudum inchoati complementum, interpoſita non ſemel plurium, ac plurium menſium interſtitione, in hanc uſque diem protraxiſſet: quò ſanè temporis tractu, quantum veritatis, a crebriore experimento petitæ, in dies acceſſit eidem Operi, tantundem novitatis demptum videtur.

Ideam hujuſmodi condendi Tractatus indidit quondam menti meæ, præter publicam utilitatem fidenter præſumptam, monitum quoquè Sapientiſſimi Baconi 4. de Augm. Scient. Cap. 2. dicentis, Plurimum referre, ſi Medici aliqui (*loquebatur ille quidem de aliis a me*) opus aliquod conficiant de Medicinis probatis, & experimentalibus ad morbos particulares; *cenſebat enim Vir Magnus, Therapeuticen hanc particularem, & deſiderari adhuc in Arte Medica, & ipſi Arti fore perutilem: quandoquidem, ajebat ille,* Medici hujuſce ætatis particulares Medicinas, quæ ad curationem morborum proprietate quadam ſpectant, aut non bene norunt, aut non religiosè obſervant, experientiæ ſcilicet non ſatis tribuentes, judicio plus nimis. *Cum itaque noſtris quoquè temporibus, quibus ſanè plurimus eſt, cum luxus in opinando, tum cultus in ſcribendo, aliquis tamen, ſi fas eſt dicere, ſit rerum practicarum neglectus, intantum, ut earum tractandarum ratio in quamdam veluti deſuetudinem abire cœperit, ipſe, declinatis plerumque abditioris Doctrinæ Theoreticæ, ac penitioris Eruditionis receſſibus, poſthabitoque ſimul omni, qui materiam minimè deceret, verborum fuco, hanc Medicinæ partem quadantenus, & pro modo virium, illuſtrandam, ac promovendam ſuſcepi, ſelectaque ad id dogmatica, vulgari, & fuſa, quæ Tyrones erudire valeat, ſcribendi forma, malui utilitate elegantiam, quàm elegantia utilitatem ſupplere. Quòd ſi quid incomptum moroſis Cenſoribus carpendum occurrat, omnem rudioris culturæ notam æquo animo feram, ubi ex hujus, etſi minimè perpoliti, Tractatus evulgatione vel unum tantùm hominem, cæteroqui periturum, aliquando ſervatum ſciam, qui plurimos jam pereuntes, vixque alia, quàm quæ hìc proſtat, Methodo ſanabiles, favente Deo ſervatos novi: id, quod ſuo loco fideliter deſcriptæ, luculenter patefacient Hiſtoriæ.*

Impulit quoquè animum meum ad hanc ipſam minùs tritam Methodum aperiendam (quam pro ſumma Operis reputo, & quæ circa ſpecialem Peruviani Corticis oblationem in Pernicioſis quibuſdam Febribus verſatur) firma credulitas, me rem prolaturum, ut pleriſque non ante obviam, ita ſcitu neceſſariam, Reique idcirco publicæ non

parum,

parum proficuam. Quamvis enim ea Collegis quoquè meis, ſaltem nonnullis, quibus pluries, vel in conſultationibus propoſui, vel in colloquiis communicavi, vel in praxi oculis ſubjeci, nota ſit, & uſu jam capta; cum tamen illorum non paucos etiamnum lateat, imo forſitan ſit quibuſdam, alio ſenſu præoccupatis, minùs accepta, quibuſdam aliis, haud ſatis appoſitè utentibus, ſuſpecta, illam ideo publici juris facere libenter decrevi, ut ſic Concivibus ſaltem meis, ſi non Alienigenis, proſim: eo ſcilicet animi candore, eaque boni exitus ſecuritate pandens, quæ ſum centies, ac centies expertus, ut nullus ſanè hinc mihi ſit metus ſubeundi notam fœdiſſimam, quam ſui ævi Medicis Plinius inuſſit, eos nempe famam novitate aliqua aucupantes, animas ſtatim noſtras negotiari.

Sed quoniam ægrè poterat Methodus hæc, pro varia caſuum exigentia, ſecundùm circumſtantias omnes congruenter tradi, niſi Febrium, ea mediante curandarum, graphica præmittebatur deſcriptio, hoc ideo quoquè penſum pro virili parte abſolvendum ſuſcepi. Qua tamen in re, ſi Pernicioſarum Intermittentium deſcriptionem reſpiciamus, cum unus eminuerit Ludovicus Mercatus, *Practicus ſui ævi Celeberrimus: ſi verò reſpiciamus earum curationem, ope Chinæ Chinæ inſtitutam, excelluerit* Richardus Morton, *Profeſſor Londinenſis Experientiſſimus, Primi proinde Auctoris* Tractatulum *integrum, Secundi verò ſingulare quoddam* Caput, *ab eorum ſcriptis excerpta, ac recuſa, & Scholiis quibuſdam meis interpoſitis explanata, huic ipſi Tractatui libuit inſerere: mox, utroque lumine prævio, propriam quoquè earumdem Febrium, ad peculiares ſpecies redactarum, deſcriptionem aggredi, ſimulque curationem, media China China abſolvendam, tradere: ac tandem Methodum ipſam ſpecialem exponere, ſtrenuum iſtud Febrifugum aptè, ac utiliter in iiſdem adminiſtrandi.*

Pariter, cum non deſint adhuc meticuloſi quidam, vel præjudiciis imbuti (pauci ſint licèt) quibus, generaliter loquendo, ſuſpectus redditur uſus Chinæ Chinæ vel in ipſis benignis, diuturniſque Intermittentibus, non abs re cenſui, medicaminis ipſius innocentiam, operandi modum, & proportionem illius cum Febrium quarumlibet Intermittentium Cauſis, tam ſecundùm Veterum, quàm ſecundùm Recentiorum principia conſideratis, examinare, illiuſque, in iiſdem benignioribus Intermittentibus tempeſtivè exhibendi, tum cautiones opportunas, tum formulas vulgatiores præmittere, priuſquam peculiarem illius uſum in Pernicioſis, non modò Intermittentibus, ſed & Subcontinuis, deſcribere aggrederer.

Denique, cum nimia ſit ex adverſo apud alios ejuſdem medicaminis æſtimatio, tantaque interdum, ut illud cæteris quoquè indiſcriminatim Febrium generibus, plurimiſque aliis Morbis, præſertim periodicè recurrentibus, inſigniter proficuum cenſeant: propterea his quoquè, in proprio ſenſu nimiùm abundantibus, poſt ſtatutam in Pernicioſis Methodum, occurrendum cenſui. Quamobrem, quaſi Corollarii loco, ſingulas ſeorſim Febrium cujuſcumque generis ſpecies, alioſque inſuper, ſed compendioſius, morbos libuit perpendere, & quibus China China rationabiliter conveniat, vel non conveniat, prælucente ſimul experientia, decernere: ne ſcilicet Tyronibus erudiendis ulla deſit circa remedii hujus rectam adminiſtrationem notitia.

Febrifugum equidem iſtud, quantum ex ſe, vulgatiſſimum eſt, uſitatiſſimum, ſimpliciſſimum, & in prima inventione ſua merè Empiricum, Arboris nempe cujuſdam Indicæ, Gannaperide *nuncupatæ,* Liber, *ſeu* Cortex, *quem* Chinam Chinam *dicimus; ejus tamen* peculiarem *in* peculiaribus *Caſuum planè deploratorum* Circumſtantiis *adminiſtrationem, neque ſimpliciter Empiricam cenſeo, neque vulgarem, ſed ſelectiora inter Artis præſidia reponendam, quam ſcilicet ratio quondam dictavit, ſuaſit analogiſmus, & conſtans experientia feliciter confirmavit; atque ita quidem,*

ut vi

ut vi illius intrà paucas horas datum ſit, Ægrotantes non paucos ab Orci faucibus facilè eripere, & priſtinæ, dictum factum, incolumitati reſtituere.

Glorioſiore forſitan, quàm par ſit, vocabulo uti videar, Methodum iſtam identidem Meam *appellans; ſed haud indecenter hoc me mihi tribuiſſe crediderim, probè gnarus, me, praeunte nemine, illam in recenſitis* Caſibus, *ac* Circumſtantiis *propria tantùm obſervatione, ac experientia comperiſſe, eamque non ſemel, favente Deo, vel minùs credulis ſuſpiciendam præſtitiſſe. Hinc, veritate rei palam cogente, factum eſt, ut ipſe, qui cæteroqui remediis plurimis communiter receptis (quibus nihilominus utor) ſæpe non multum tribuere conſuevi, uſu tamen iſtius certo* Loco, Modò, *&* Tempore *adhibiti, plurimos conſtanter credam abſolutè ſervatos, mortique imminenti ſubtractos, per curationem ſcilicet huic uni remedio ſic adminiſtrato, non verò ſoli Naturæ, aut prægreſſis auxiliis, ut in morbis tardioris motus, & lentioris periculi frequenter aſſolet, adſcribendam.*

Quid in hujuſmodi caſibus extra Civitatem noſtram agatur, præcisè non novi. In finitimis certè Urbibus, iis etiam, quibus plurimi uſus eſt China China, Methodum hanc exerceri, ſaltem ut eam fama circumferat, etſi quæſierim, non audio: an quiſquam privatim teneat, ignoro. Cum longinquioribus haud ſatis intercedit commercii, ut probè exploratum hoc habeam. Non me quidem latet, Scripta quamplurima eruditiſſima circa actionem, uſumque Peruviani Corticis, & a remotis, & a propinquis Provinciis, ac Urbibus (inter quas & noſtra) etiam dum hæc ſcriberem, imò poſt editam Synopſim Tractatus mei, in lucem prodiiſſe: ut ſileam, ante paucos quoquè dies me ſubaudiſſe, hujuſce ordinis quidpiam fuiſſe recenter editum a Tranſalpino quodam Viro Celebri; cujus tamen rei nullam uſque adhuc, ſive in Exteris, ſive in Noſtratibus Diariis, mentionem reperi. Hæ autem Illuſtrium Virorum Lucubrationes omnes, vel earum plurimæ, ſaltem quas mihi videre contigit, in id præcipuè collineant, ut Corticem ipſum, & vulgatiores illum exhibendi formulas ad omne indiſcriminatim Febrium genus, præter Intermittentes, abſque peculiari Specierum earumdem, vel Methodi in illis uſurpandæ delectu, ampliare conentur. Pro omnibus ſtet Febrifugi Anglici ante annos 32. circiter promulgatio in Gallia, cujus remedii uſus hodie ibidem eſt ferè promiſcuus in quibuſvis Febribus, & cujus tota vis in uno Cortice Peruviano, larva quondam impoſita nunc ſpoliato, planè conſiſtit. Sed, ut verum fatear, plura, quæ de ipſo a pluribus prædicantur circa Febrium Continuarum Continentium, Acutarum, Inflammatoriarum, & Malignarum a primordiis, aliorumque inſuper Morborum longè diſparatorum, curationem, niſi magna cum limitatione intelligantur, partim apertè falſa in uſu practico, partim dubia admodum deprehendi. Et propterea, ut ſupra monui, ne quis error obrepat in hac non levi materia, ad complementum Tractatus, ſingulas etiam aliarum Febrium ſpecies (præter Pernicioſas pro ſcopo primario conſtitutas) placuit examinare, & quibus utilis ſit, quibuſque fruſtraneus Cortex, innuere.

Quod autem Scriptores Febribus quoquè Malignis Remedium iſtud genericè, *nec proinde ſemper cum utilitate, accommodantes, minimè loquantur, aut poſſint intelligi de Febribus illis Malignis, de quibus impræſentiarum ego, vel exinde conſtare videtur, quòd illorum Methodus lenta nimiùm, enervis, ac languida, vel per ſolam Corticis percolatam infuſionem, vel per illius quidem ſubſtantiam; ſed non ſatis larga doſi, nec ſatis apta diſtributione oblatam, par non ſit, teſte experientia, extinguendis* illicò, *prout ſæpe neceſſitas exigit, hujuſcemodi Febribus: adeoque, vel de his verè locuti non ſunt, vel adæquatam curationem earum non omninò calluerunt, vel, ſi calluere, haud ſatis perſpicuè docuerunt.*

Unus,

Unus, quòd ſciam, rem prope attigit, meque, inſcium licèt, quodque nondum promulgatum erat ſciendi incapacem, in hac materia prævivit, citatus Morton, *nunquam ſatis laudatus. Hujus Auctoris Scripta, quorum non pauca eſt cum meis circa hoc ſymboleitas, licèt ante duodecim circiter annos ad manus meas pervenerint, non priùs tamen, quàm ante triennium attentè pervolvi, eo nimirum Tractatu, ubi Methodum videtur indicare, a mea non longè diſſimilem. Neque alio nomine Pyretologiam illius percurrere ſum aggreſſus, niſi ut, priuſquam hæc, quæ tunc ſcriptitabam, publicæ luci exponerem, omnes, quotquot poſſem, hac de re Scriptores, conſulerem. Cum autem Viri iſtius Accuratiſſimi Opera (ſaltem, quæ apud me extant) impreſſa fuerint Genevæ anno* 1696. *ego autem Methodum meam in Febribus Pernicioſis anno* 1695. *plurima cum notione exercuerim, nullus, apud nos ſaltem, ſuſpicioni locus eſſe poteſt, quòd Actorum meorum regulam a* Mortono (*quamvis id mihi non indecorum foret*) *vel ab ullo alio Scriptorum deſumpſerim. Sed quorſum hæc? Neque enim gloriolam inventionis hujuſce, quantulacumque illa ſit, aucupor apud univerſam Rempublicam Medicam, eique ſponte nuncium remitto, quam aſſequi datum foret apud Noſtrates. Tantùm mihimetipſi gratulor, quòd cogitatis, aut inventis meis, Viri Famigeratiſſimi auctoritas robur adjungat, & gratulor eidem, quòd illius inventa, & cogitata, nimiùm fortè hucuſq; neglecta, mea* (*qualiſcumq; ego ſim*) *fidelis experientia confirmet.*

Hanc ergo Febres hujuſmodi Pernicioſas curandi Methodum (*ſive mea tantùm dicatur, ſive alteri cuipiam communis*) *hanc, inquam, Tyrones doceo, eoſque omnes, qui doceri apti ſunt: Inſulatis verò Profeſſoribus per tranſennam indigito, paratus ego cæteroqui doceri ab omnibus. Id unum interim ſtat, quòd, omni, & quolibet, ſive Mortoni, ſive aliorum Scriptorum præeunte lumine, qualecumque illud ſit, adhuc in tenebris non exigua pars Medicorum verſatur; quodque magis dolendum, propemodum inermis viſitur, pro repellendo, cùm maximè oporteret, præcipiti hujuſmodi Febrium Pernicioſarum periculo: & egomet video paſſim, nimiùmque video, dum Ægrotantes Methodo mox declaranda curati* (ignoſcas mihi, Lector, de me ipſo aliquid prædicanti, *ajebat* Tullius) *alacres ſurgunt, video, inquam, alios, iiſdem planè correptos morbis, ſed eodem remedio, eademve Methodo deſtitutos, pretioſiore licèt, aut etiam ſæviore medicamentorum apparatu inſtructos, inevitabili Fato ſuccumbere. Sanè iſtiuſmodi comparatio haud minimo mihi incitamento fuit, ut hunc facilè Tractatum ederem ſeorſum a reliqua, rudi quidem, atq; confuſa, cæterorum, quos condere tunc meditabar, nunc abs me ſeponere cogor, materia: præcipuè cum plura in dies de hoc Remedio, modò nimis humilia, & reſtricta, modo nimis elata, & expanſa, ad modulum ſcilicet Scribentium Ideæ, impetuſve illorum ingenii, minimè verò ad normam ſolidæ praxeos conſtituta, non ſinè veritatis, & publicæ utilitatis detrimento, videam promulgari.*

An ipſe pro voto ſcopum attigerim, & an meus hic labor omnibus acceptus futurus ſit, adhuc ignoro; hoc ipſum tamen, quod ignoro juvat ſperare. Etenim, ſi penes Medicam Rempublicam non malè meruit Talbotius, *tumultuariam, ut ſic dicam, licèt non prorſus inutilem, Methodum exhibendi Peruvianum Corticem, callida quadam, ac mercenaria olim liberalitate, tradens: cur mihi, longè utilioris, ut reor, magiſque ingenuæ Methodi Oblatori gratuito, gratia quædam non erit ineunda? Id verò ſi apud omnes non liceat aſſequi, liceat ſaltem apud Te, Lector Amice, quem a cæteris fortè ſegregat comitas major. Tu ergo, quem præ aliis mihi benevolum ſpondeo, pro tua erga bonarum Artium Cultores, Promotoreſve facilitate, hoſce conatus meos, qualeſcumque, fore ut humaniter excipias, confido, ſi non alio titulo, ſaltem, ne ulteriora molienti* (*ſi quando manum, quam plura interim retrahunt, Operi rurſus admovere datum ſit*) *quam indidiſti fidentiam, eripias. Vale.*

ELEN-

ELENCHUS
Librorum, & Capitum.

LIBER PRIMUS

Præſtantiam, ac vim Peruviani Corticis adverſus Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, illius pariter tutelam, uſumque methodicum in iiſdem Intermittentibus, ſaltem vulgatioribus, aliaque hujuſcemodi comprehendens.

CAPUT PRIMUM. *Hiſtoria primum invecti apud Mutinenſes* Chinæ Chinæ *uſus. Innocuum illa, præſtanſque Febrifugum. Recurſus Febrium poſt eam parcius aſſumptam contingens, exadverſo perperam allegatus. Pro uſu illius, præter Experientiam, & Rationem, Auctoritas multiplex.* Pag. 1.

CAP. II. *Pervicax Antipathia, qua nonnulli abhorrent ab uſu* Peruviani Corticis, *illumq; proſcribunt. Ratio recurſui Febrium tempeſtive occurendi.* 10.

CAP. III. *Princeps oppoſitio in* Chinæ Chinæ *uſum ex carentia ſenſibilis evacuationis poſt eandem aſſumptam petita, diluitur: Experimenta quædam, tentata ad explorandam illius vim Febrifugam, exponuntur.* 16.

CAP. IV. *Ad placita Humoriſtarum, & Galenicorum accommodata evacuationum prædictarum ſenſibilium carentia.* 28.

CAP. V. *Perpenſis circa Febrium Intermittentium Cauſſas placitis Neotericorum profitentium Fluidorum Syſtema, decernitur, ab aſſumpta* China China *nullam ſenſibilem evacuationem fieri debere. Idem multo magis aſſeritur in Solidorum Syſtemate, de quo, & de nonnullis eidem cohærentibus pauca obiter.* 35.

CAP. VI. *Theoremata ex diverſarum Opinionum examine, aliaque Cogitata circa Intermittentium originem: Inde uſus* Chinæ Chinæ *ſtabilitur, abſque ulla neceſſitate inſignis evacuationis.* 46.

CAP. VII. *Uſus methodicus* Chinæ Chinæ *in vulgaribus Intermittentibus diuturnioribus, variaque illam præſcribendi formulæ.* 61.

CAP. VIII. *Diligentior inveſtigatio, an liceat in principio quoque earundem Vulgarium Intermittentium* Chinam Chinam *exhibere.* 68.

CAP. IX. *An* Chinæ Chinæ *oblationem præcedere debeat Purgatio, aut Venæ ſectio.* 76.

CAP. X. *Doctrina præcedens de* Cortice, *modo propinando, & modo non, in principiis Intermittentium, variis confirmatur Curationum Hiſtoriis.* 82.

LIBER SECUNDUS

Febrium Pernicioſarum Intermittentium [ſaltem ab ortu] deſcriptionem, & curationem continens, ex aliorum Auctorum obſervatione, additis Scholiis materiam hanc magis illuſtrantibus.

CAPUT PRIMUM. *Malignus mos, & prava in univerſum Febrium hujuſmodi Pernicioſarum Natura indicatur. Accurati circa hanc materiam Auctores perpauci. Vis* Peruviani Corticis *adverſus eas eximia.* 97.

CAP. II. *De Tertiana Pernicioſa, ex* LUDOVICO MERCATO, *Scholiis aliquot inſuper adjectis.* 100.

CAP. III. *Prima Tertianæ Pernicioſæ differentia, ex eodem* MERCATO, *additis, ut ſupra, Scholiis.* 103.

CAP. IV. *De Tertiana Pernicioſa ob tenuis humoris putredinem, ex* LUDOVICO MERCATO, *cum iiſdem pariter Scholiis.* 108.

CAP. V. *De Tertiana Pernicioſa ex prava humorum natura, ex eodem* MERCATO,

CATO,

CATO, *cum Scholiis, ut ſupra*. 112.
CAP. VI. *De Tertiana Perniciosa ex miſcella craſſorum humorum cum ſeroſis, & tenuibus, ex* LUDOVICO MERCATO, *adjunctis itidem Scholiis*. 115.
CAP. VII. *De Perniciosa Tertiana ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit; ex eodem* MERCATO, *cum iiſdem Scholiis*. 120.
CAP. VIII. *Prava rurſus Perniciosarum Febrium Intermittentium natura innuitur, ex deſcriptione* RICHARDI MORTON, *adjunctis pariter ad claritatem fuſioribus Scholiis*. 123.

LIBER TERTIUS

Continens Febrium omnium Perniciosarum, tum plane Intermittentium, tum etiam Subcontinuarum deſcriptionem ex propria obſervatione, illarumque Curationem, media peculiari Methodo Chinam Chinam in iiſdem adminiſtrandi.

CAPUT PRIMUM. *Febrium omnium Perniciosarum Periodicarum Natura, Differentiæ, Diagnoſis, atque Prognoſis, ſingillatim exponuntur*. 134.
CAP. II. *Periodicarum Febrium perniciosus character generaliter expenditur in ſua Cauſſa. Varia illarum pravitas, & actio diverſa in triplicem noſtri Corporis regionem. Earundem* China China *curandarum Idea quædam practica generalis*. 145.
CAP. III. *Methodus exhibendi valide, atque feliciter* Peruvianum Corticem, *adverſus ſingulas recenſitas Febrium Perniciosarum ſpecies, etiam in caſibus ferme deploratis*. 156.
CAP. IV. *Dilucidatur Methodus expoſita, examinatur, & defenditur a male feriatorum dicteriis. Porro circunſtantiæ, in quibus ea locum habet, & in quibus non, indicantur*. 168.
CAP. V. *Evitare Cenſuram Vulgi difficile, ſi aliquando Æger hac Methodo curatus occumbat. Recenſentur ideo fideliter Caſus omnes lethales, in quibus culpatus eſt inſons* Cortex, *etſi non oblatus, ut & ii, in quibus vere oblatus non profuit, iique inſimul, in quibus nec profuit, nec poterat prodeſſe*. 178.
CAP. VI *Hiſtoria peculiaris, quæ primam occaſionem inventioni Methodi traditæ auſpicatiſſime præbuit*. 186.

LIBER QUARTUS

Curationes inſignes quamplurimas exhibens omnium ſpecierum Febrium Perniciosarum, aliàs recenſitarum, Methodo jam deſcripta abſolutas, una cum gravi circa hanc materiam Praxeos Problemate.

CAPUT PRIMUM. *Hiſtoriæ inſignes Intermittentium Perniciosarum, in primam præcipue Corporis Regionem ſævientium noſtra methodo jugulatarum. Harum ſpecies ſunt*, Primò *Cholerica*, *& Dyſenterica*, Secundò *Subcruenta*, *& Atrabilaris*, Tertiò *Cardiaca*. 194.
CAP. II. *Hiſtoriæ mirabiles Perniciosarum agentium lethaliter in ſecundam præſertim Corporis Regionem, curatarem eadem Methodo. Harum differentiæ ſunt*, Primò *Diaphoretica*, Secundò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua Malignans*. 205.
CAP. III. *Hiſtoriæ memorabiles Intermittentium Perniciosarum, agentium ferociter in tertiam primario corporis regionem, eodem quoque ritu ſanatarum. Harum ſpecies* unica *eſt Lethargica*. 227.
CAP. IV. *Aliæ inſignes Hiſtoriæ, ab Amicis communicatæ, variarum ſpecierum Febrium Perniciosarum, curatarum ope* Chinæ Chinæ *noſtra Methodo adminiſtratæ*. 240.
CAP. V. *Utrum, quando Perniciosæ ſecundi Ordinis, ſive octavæ Speciei, nempe Subcontinuæ malignantes, continuitatem eſſentialem, & acutam affectant citiſſime, hoc eſt, in ipſo ſtatim principio, expediat illico, aut liceat*
Corti-

Corticem *adminiſtrare, Febriſque curſum intercipere. Id, etſi probabiliter ſæpe liceat, non tamen indiſcriminatim videtur ſemper licere.* 262.

CAP. VI. *Exempla nonnulla felicia citæ oblationis* Chinæ Chinæ *in principio Periodicarum Pernicioſarum, greſſu celerrimo ad Continuas eſſentialiter, atque Malignas vergentium. Ea tamen nonniſi cautam circa hoc, circumſpectamque fiduciam prudenti Medico videntur præbere.* 278.

LIBER QUINTUS

Febrium omnium Continuarum, necnon aliorum quorundam Morborum, præſertim recurrentium, examen continens, docenſque, in quibuſnam earum, eorumve poſſit eſſe proficuus Cortex: item, quænam illius utilitas ad Prægnantium, ac Puerperarum Febres, & quæ vis ejuſdem in Clyſteribus, ac Epicarpiis adhibiti.

CAPUT PRIMUM. *Generalis præmittitur Febrium diviſio materiæ de qua agitur congruenter aptabilis.* 287.

CAP. II. Peruvianus Cortex *inutiliter exhibetur in Febribus Continuis Continentibus, ſeu non Remittentibus, tam ſimplicibus [ut vocant] quam Putridis, atque his quidem, tum Symptomaticis, tum Eſſentialibus, tum Solitariis, tum Comitatis, ſive Malignæ fuerint, ſive Acutæ ſimpliciter.* Mortoni *Praxis in hoc caſtigatior detegitur, ac vulgo ſit credita; non tamen plane recipitur.* 293.

CAP. III. *Explicatur adhuc* Mortonus: *mox ſtatuitur*, Chinam Chinam *utilem eſſe in Febribus Continuis per ſubingreſſum Paroxyſmorum*, Subintrantibus *appellatis; non ita in ſimpliciter Remittentibus, quarum peculiaris natura deſcribitur. In Remittentibus autem periodice, ſive Proportionatis, quæ generali Continuarum nomine ſolent donari, diſtinguitur. Diſſenſus & hic aliquis a Praxi* Mortoni. 301.

CAP. IV. *Allata nuperrime diſtinctio de* Cortice *in quibuſdam Proportionatis utili, & in quibuſdam inutili, illuſtratur quoad hanc poſtremam partem [de prima enim jam ſatis alias] nonnullis exemplis.* 310.

CAP. V. *Proficuus aſſeritur* Peruvianus Cortex, primò *ad Febres Complicatas vulgatiores, puta* Hemitritæos *&c.*, ſecundò *ad Lentas, præſertim Puerorum*, Hecticas *abuſive dictas. Confirmatur exemplis poſtrema hæc aſſertio. Demum ad Febres ſingulas indigitandas, quibus utilis eſt* China China, *& quibus non, univerſalis earum Categoria, & varia inſimul metamorphoſis*, Corticem *modo admittens, & modo reſpuens, iconice exprimitur, ac explicatur.* 316.

CAP. VI. *Enodantur nonnulla Quæſita variis titulis comprehenſa circa uſum etiam ulteriorem* Peruviani Corticis: *Et* Primò *Quæritur, an ille conveniat aliis Morbis, præſertim periodicis, præter Febres; nec niſi cunctanter creditur, ſpectatis exemplis.* 329.

Quæritur Secundò, *An, ubi* Cortex *vere indicatur, liceat ratione Subjecti illum adminiſtrare citra periculum Mulieribus* Gravidis, Puerperis, Abortum paſſis, *aut* Menſtruas *purgationes actu patientibus: & incunctanter aſſeritur, experientia duce.* 345.

Quæritur Tertiò, *An ex eo, quod* China China *ſit Remedium ſuapte natura innocens, liceat eam tentandi gratia indiſcriminatim uſurpare in quibuslibet Febribus, & Morbis, iis etiam, in quibus communiter deprehendi ſolet inutilis: & negatur.* 348.

Quæritur Quartò, *An* Cortex Peruvianus *per Clyſteres injectus, aut Carpis appoſitus, quicquam curationi Febrium conferre valeat. Primus modus, utut imbecillus, non plane rejicitur. Secundus nil prope præbet fiduciæ, languida illinc, hinc inani reſpondente experientia.* 356.

Multa in Modo *rei*, *&* Circumſtantiis *ejus nova ſunt*, *quæ in* Genere *ipſo nova non ſunt: qui autem ad obſervandum adjiciet animum*, *ei etiam in rebus*, *quæ vulgares videntur*, *multa obſervatu digna occurrent*.

BACONUS Lib. 4. de Aug. Scientiarum, & ſpeciatim Medicinæ Cap. 2.

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, e Approbazione del *P. Fra Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore*, nel Libro intitolato, in due Tomi il Primo *Franciſci Torti Philoſophiæ*, *& Medicinæ Doctoris Therapeutices Specialis ad Febres Periodicas pernicioſas*, il Secondo *ad Criticam Diſſertationem de uſu Chinæ Chinæ Reſponſiones &c.* non v' eſſer cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza a *Lorenzo Baſeggio*, Stampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padova. Data 18. Novembre 1730.

(Andrea Soranzo Proc. Reform.

(Gio: Piero Paſqualigo Reform.

(

Agoſtino Gadaldini Segretario.

Adi 2. Agoſto 1731.

Regiſtrato nel Magiſtrato degl'Illuſtriſſimi ed Eccellentiſſimi Signori Eſecutori contro la Beſtemmia.

Angelo Legrenzi Segretario.

THE-

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER PRIMUS.

PRÆSTANTIAM, AC VIM PERUVIANI CORTICIS Adverſus Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, illius pariter tutelam, uſumque methodicum in iiſdem Intermittentibus, ſaltem vulgatioribus, aliaque hujuſcemodi comprehendens.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoria primum invecti apud Mutinenſes China China *uſus. Innocuum illa præſtanſque Febrifugum. Recurſus Febrium poſt eam parcius aſſumptam contingens, ex adverſo perperam allegatus. Pro uſu illius, præter Experientiam, & Rationem, Auctoritas multiplex.*

QUAM olim ſponte impolitam edidi, talem etiamnum recudi ſum paſſus, nonnullis tantum hic illic additamentis appoſitis, peculiarem Methodum à ſeptem jam luſtris mihi perſpectam, exhibendi Peruvianum Corticem, vulgo *China China*, vel *China Chinæ*, aliis Gallico more *Quinquina*, ſeu *Kinkina* appellatum, pro curandis Malignis quibuſdam febribus ſubdolis æque ac exitialibus, adverſus quas, poſtquam etiam hominis vitam in extremum diſcrimen adduxerint, eximiis illum pollere viribus, animadverſum antea non fuerat apud Noſtrates. Priuſquam tamen rem propius aggrediar, operæ pretium me facturum puto, ſi ad ſternendam mihi planiorem viam, nonnulla communiorem Febrifugi hujus uſum in *Benignis* tantum, & diuturnis Intermittentibus reſpicientia præmittam. Licet autem hæc, & plura iſtiuſmodi, quæ toto ferme hoc primo Libro perſequi lubet, ſupervacanea forte cuipiam videri poſſint, ea tamen, ſi probe ſpectentur, ad intentum facere, atque ad innuendam congruam, ut decet, completamque egregii hujuſce medicaminis adminiſtrationem non parum conducere, poterit, ut reor, haud difficulter dignoſci. Etenim, vindicato ab oppoſitionibus fieri ſolitis tam ſalubri remedio, nec non inquiſita proportione, quam poteſt habere cum Febrium expugnandarum cauſſis multifariam conſideratis, ſenſim ducemur ad tutam, & ratio-

rationalem Methodum eodem utendi in iiſdem Intermittentibus, ſaltem *benignioribus* (quod gradum faciet ad Methodum quoque, quam pro *Malignarum* curatione ſpopondi, ſuo loco pandendam) & ad ſeligendas è vulgatioribus utiliores ipſum præſcribendi formulas, dignoſcendamque inſimul opportunitatem tempeſtivæ oblationis illius.

Non tamen ideo hìc eſt in animo hiſtoriam ſive originis, ſive inventionis, ſive translationis Chinæ Chinæ in Europam à primordio repetere; Id enim cum ſollertiſſimus Vir *Sebaſtianus Badus* jam luculenter præſtiterit peculiari Libro Anno 1663. Genuæ impreſſo, geneſim univerſam remedii, tunc Orbi noſtro naſcentis, legere poteſt curioſus quilibet, tum apud eundem, tum apud alios, qui vel mediate poſtmodum, vel immediate Facti ſeriem decerpſerunt à Bado. Neque pariter mihi mens eſt ineffabilem ſaluberrimi hujuſce pharmaci virtutem febrifugam, ac operandi modum, ſicut nec abditas Febrium Intermittentium cauſſas, per eandem depreſſas, ex profeſſo, atque intimius ad unguem uſque rimari; arduum ſiquidem opus hoc cum omnes hactenus incaſſum tentarint, non minus inaniter & ipſe tentarem. Sat fuerit ſuo loco, ubi nodus iſte plane intactus relinqui non poterit, tenuia quædam abſtruſæ utriuſque rei ſpecimina, ſive generaliores quaſdam conſiderationes tantum non oſcitanter proferre. Impræſentiarum vero liceat hiſtoriam omnem Chinæ Chinæ ab ingreſſu, atq; progreſſu illius intra Urbem dumtaxat noſtram, pro exercita a me in rebus Medicis praxi, obiter auſpicari, ne vel a notione intra ſpatium temporis valde modicum acquiſita, vel a parciore, quam par ſit, ſucceſſuum numero animadverſiones meas ſumpſiſſe credar.

Ex quo innotuit Europæ Cortex Peruvianus (cujus Planta integra prope *Loxam*, ſeu *Lojam* humili proceritate abunde ſuccreſcens, ab Incolis *Gannapride*, ſeu *Guananepide*, *Chinanepide*, vel *Guananegide* dicitur) ex quo inquam *Liber* iſtius Arboris innotuit Europæis regionibus, Hiſpaniæ videlicet primum, mox Italiæ, opera quidem, & pietate Eminentiſſimi Card. de Lugo, aliorumque Patrum Inclytæ Societatis Jeſu, de utroque Orbe plurimis certe nominibus, ſed inſuper ob hoc ipſum de noſtro optime meritæ, ſtatim excellentia novi Febrifugi, certo, ac multiplici apud Exteros experimento comprobata, ſedulitatem allexit Præſtantiſſimi Viri *Antonii Fraſſoni*, Præceptoris quondam mei dilectiſſimi, ut illud pro bono publico, & pro breviori, certiorique Ægrorum curatione in uſum deduceret. Et ſane recenſendus ille inter primos Corticis receptores, cujus rei teſtimonium exhibet idem Cl. *Badus* in citato Libro, cui titulus — *Anaſtaſis Corticis Peruviæ*, ubi Epiſtolam *Fraſſoni* ipſius inſerit ſibi inſcriptam ſub Anno 1656. in qua idem *Fraſſonus* refert, ſe ante annos aliquot de Cortice felix periculum feciſſe in pluribus, ac ſignate in ſplendido Viro D. Comite Alexandro Eminentiſſimi Card. Facchenetti fratre. Cum ergo circa Annum 1649. translatum fuerit è Regione *Quitenſi* in Heſperiam Remedium, nemo neget, quin inter primos, qui illud admiſerint, vere ſit connumerandus *Fraſſonus*.

Cœpit ille uti China China (quam etiam *Gentianam Indicam*, *Antiquartium Peruvianum*, *Pulverem Comitiſſæ*, *Pulverem Card. de Lugo*, *vel Jeſuiticum pulverem* vocitarunt nonnulli) poſt adminiſtrata præſidia univerſalia, & particularia, in Quartanis ultra provectis, quo tempore tum Ægri, tum Medici tœdio affecti ad remedia quælibet Empirica, atque etiam anilia ſolent confugere. Cumque illi curationes ex voto ſuccederent, ad Tertianas quoque Spurias, ut ajunt, tum ſimplices, tum duplices, benignas tamen, ſeu ſaltem non perniciales, nec non ad alias quaſcumque Febres Intermittentes (diuturniores ſcilicet) curandas, pari ſucceſſu tranſitum fecit, fretus auctoritate *Badi* ante memorati, aliorumque ævi ſui Illuſtrium Medicorum, quorum teſtimoniis quamplurimis, iiſque graviſſimis,

Badus

Badus ipſe Opus ſuum pro tutela Peruviani Corticis roboravit. Reluctabantur interim, &, quoad vixit idem *Fraſſonus*, ſemper obſtrepuere omnes ferè Civitatis Medici, adeo ut ad evitandum ſeverum eorumdem tribunal, profugus, & exul Cortex non auſus fuerit in Pharmacopœas introire, ſed quaſi clam intra Clauſtra quarumdam Monialium fuerit coactus ſeſe recipere, unde poſtea illum petebat Vir ſollertiſſimus, ut Ægris ſibi commiſſis ſubminiſtraret.

Dabat autem adultis initio Paroxyſmi, quemadmodum tunc ſolenne erat, ex præſcripto Romanæ Schedulæ, *drachmas duas* Corticis in ſubtiliſſimum pulverem redacti, doſim vero exiliorem natu minoribus, habita ætatis ratione, ſive deinde in forma hauſtus, ut plurimum quidem in Vino, modo tenuiore, modo generoſiore, ad *uncias quinque*, plus minus, facta, vel etiam omiſſa prævia infuſione (quod perinde eſt) ſive in forma boli, ſive alio conſimili artis ritu, ſuperepoto pariter Vini momento. Hac methodo a primo adventu Corticis, ut dictum eſt, in Italiam, uſque ad annum 1677. (quo tempore ad Praxim ſub Ipſo addiſcendam me contuli) Febres omnes Intermittentes longiuſculas ſupprimebat, iiſdemque non raro, ut mos eſt, redivivis, repetito ſemel, aut bis Febrifugo finem imponebat. Quod millies ac millies ſine ullo unquam ſiniſtro eventu ſibi contigiſſe, mihi pluries aſſeruit Vir ille fide digniſſimus, ac omni exceptione major. Et egomet poſtmodum, teſtis de viſu, id ipſum illi perpetuo accidiſſe deprehendi uſque ad annum 1680. (nec enim quiſpiam, niſi plane vitilitigator, adverſetur ob ſingularem caſum, de quo infra *Cap.* x. *Hiſt.* XIII.) quo nempe anno diem ſuum obiit, lacrymabili ſane jactura, Vir experientiſſimus, ac de Urbe noſtra admodum benemeritus, qui vel moriens & in hoc profuit, quod eo extincto, extinctæ cum eodem, vel ſaltem ſopitæ fuerint Noſtratium fere omnium, qui tunc aderant, Medicorum in Corticem inimicitiæ; plures enim ex iis Chinæ Chinæ antea oſores, ac hoſtes, eadem paullo poſt, ſemotis cavillationibus, uti cœperunt. Quæ ſors nonnullis quoque aliis peculiaribus obtigit poſt ejus obitum *Fraſſoni* remediis, dum viveret, improbatis; ea namque communibus ſenſim ſuffragiis fuere ſubinde adeo recepta, ut ipſo etiamnum *Fraſſoni* nomine inſignita circumferantur. Atque hiſce incidenter occurrentibus liceat amantiſſimi *Præceptoris* Manibus parentaſſe.

Ab eo autem tempore cœpit adeo clareſcere in dies hujuſce fama Febrifugi, ut jam noſtro ævo nil notius ſit in Medicina, nil certius, quam Febres Intermittentes China China depelli. Communis iſte mos eſt omnibus ferme Europæ Nationibus, quod innumera undique ſcripta luculenter teſtantur. Hinc eſt, quod ex tam liberali illius impendio detur anſa pravis hominibus, iniquum de corio humano lucrum facientibus, eandem adulterandi, de quo paſſim jure merito (quandoquidem verum ſit) conqueruntur Auctores, ut proinde alicubi in publicis Noſocomiis in locum genuini Corticis jam prope deficientis, ſuffectus fuerit pulvis ex Nucibus, aut ex Corticibus Cupreſſi, & Malorum aureorum dulcium, item ex radicibus arboris Perſicæ, Fraxini, Gentianæ, & hujuſmodi, referente præ aliis Eruditiſſimo *Luca Tozzi*: quibus remediis ter exhibitis, ait quandoque tolli Febres, quæ cæteroqui unica tantum oblatione Cortici Peruviano ſemper cedere conſueverunt.

Enimvero ſuccedanea quævis, ſive naturalia illa ſint, ſive artificialia, nimium diſtant viribus ab hoc Cortice, ut qui inter omnia hucuſque nota, Febrifugum præſtantiſſimum eſt, ac ſumme innocens. Præſtans equidem præ omnibus, quia præ omnibus infallibiliter, & celerrime Febres omnes Intermittentes abigit, dummodo nulla partis alicujus ſolidæ læſio organica ſit morbi fomes. Inde fit, ut propinatis ſemel cuilibet Quartanario, aut Tertianario *drachmis duabus* Corticis, mo-

re maxime vulgari, in principio, vel declinatione Febrilis Acceſſus, poſſit Medicus abſque ulla hæſitatione ſpondere, ultimum fore paroxyſmum illum, nec rediturum alterum. Quid citius? quid certius? Veritatem hujus aſſerti, ſi quis, cui notum non ſit quod notum eſt omnibus, habeat ſuſpectam, provoco ad experimentum; nec alium Teſtem, aut Judicem volo, niſi qui contra hucuſque ſenſerit. Ad me quod attinet, teſtari poſſum de experientia quinquaginta circiter annorum, quo temporis tractu ſemel tantum, vel bis, quod memor ſim, in caſu Febris Quartanæ (abſque ullo tamen Ægri detrimento) expectationem meam fefellit Cortex, ſiquidem ille genuinus fuerit, quod nihilominus credere non recuſo. Sed quid tum? Quandoque per accidens materiam combuſtibilem non comburit ignis: numquid propterea non erit idoneus ad comburendam, cum millies combuſſerit? Quod vero innocuus, & inſons ille ſit, experientia pariter mihi ſatis demonſtraſſe videtur. Quidquid enim aliis contigerit, cum non tenear de facto alieno, loquor de proprio, teſtorque coram Deo, & hominibus (quod & plures teſtantur de ſuis Ægrotis graviſſimi Scriptores) nullum unquam ex meis Ægrotantibus periiſſe, quod ſciam, ob uſum Corticis, neque in morbum graviorem, ſed in leviorem fere ſemper, etiam cum reciderit, incidiſſe; idque pariter mecum perpetuo animadverterunt quotquot ſub me Praxim Medicam exercuere, & propria dein experientia ſejunctim noverunt. Si quid vero unquam incommodi accidiſſe fortuito viſum ſit, ut in nonnullis hiſtoriis referam; id certe non culpà remedii tunc contigit, ſuapte natura inſontis; ſed ob intempeſtivam ſuppreſſionem febrium plane ſalubrium, & depurativarum, culpa videlicet Medici, remedium febrifugum, ubi progreſſus febrium ſtabat remedii loco, incaute offerentis. Quod de ſubſtantia Corticis ſemper innoxia a me deprehenſa tam fidenter aſſero, haud ita facile proferre poſſem de ullo alio Medicamento uſitatiore, præſertim in linea Solventium, quorum tamen tanta eſſe ſolet apud Oſores Corticis æſtimatio.

Si qua nihilominus alicunde quærenda ſit, ac opponenda Cortici criminatio, ea petenda eſt a *Recidivis* (utor hoc vocabulo ad ſenſum Artis, aliiſque utar in progreſſu minus excultis) poſt fugatas ab eodem Febres identidem recurrentibus. Neque hic ego inficias ibo, ut inficiantur quamplurimi, omnem culpam in errata convaleſcentium, nec ſemper immerito, refundentes, quin ultro fatebor, exhibito ſemel, ac unica tantum doſi, Peruviano Cortice, Febrem ſæpeſæpius redire. Niſi hoc unum obſtaret, Arborem Vitæ in China China ſuperſtitem divina Clementia crediderim. Adhuc tamen fidenter reſpondeo (plura circa hoc alibi prolaturus) primò, quod non ſemper recidunt Ægri ab aſſumpto Cortice, ut experientia conſtat, ſi præſertim rite, ac per repetitas juſto ordine vices exhibeatur. Secundò, quod ex oppoſito ſæpiſſime recidunt ter, quater, & quinquies, etſi Corticem nunquam aſſumpſerint, ſed alia methodo medica fuerint curati, unde poſſet contra talem methodum retorqueri eadem cenſura. Sed revera ſolutis etiam ſponte, nullius omnino remedii interventu, ſed ſolius Naturæ ope, quandoque Febribus, in eaſdem denuo, citra ullius culpam, relabuntur Ægri Quid tunc dicendum? Loquamur ingenue. Recidunt Ægri ſumpto, & non ſumpto Cortice, frequenter Autumno, qua tempeſtate contumaciores ſunt Febres. Recidunt raro ſumpto, & non ſumpto Cortice, tempore Veris, & in principio Æſtatis, quibus tempeſtatibus quælibet methodus, felix eſt, cum Febres tunc temporis etiam ſuo Marte cito ſolvantur. *Non igitur Medicamentum* (inquit egregie *Mortonus* hæc omnia complexus in reſponſione ſua ad objectionem a Recidivis petitam) *ſed Febris indoles in culpa eſt, ſi à perenni humorum fonte enutriatur, necnon ab aere, aut alio accidente externo. Sive enim*

natu-

natura, ſive arte quavis ſanetur, ad revireſcentiam valde proclivis eſt. Multa enim experientia fretus (perpendantur quæſo verba hæc digna conſideratione Practicorum, immo & eorum aſſenſu) *fidenter affirmare audeo, Febrem a Corticis uſu fugatam, & demum recidivantem, licet quacumque alia methodo, vel Febrifugo, vel viribus naturæ ſubacta fuiſſet, nihilo ſecius redituram fuiſſe.* Neque minus nervoſe ſimilia protulerat ante Mortonum *Reſtaurandus* in Præfatione Tractatus ſui, cui titulus — *Hippocrates De uſu Chinæ Chinæ* — *Quid enim iniquius* (inquit ille) *quam à China China extorquere, ut nequaquam ab ea aſſumpta revertantur Febres? Numne ſæpeſæpius animadvertitur illarum reditus, poſtquam fuerint curatæ, ab aſſumptis catharticis, aliiſque remediis? Præterea, an China China tenetur prohibere, ne qui reduce fruitur valetudine, errata in diæta committat, ne cauſſæ externæ, & animi pathemata Febrim exulem revocent? &c. Nonne quid ſimile accidere videmus ab efficacia Solſtitii hyberni, ſi quando eo tempore Febris aliqua remiſit: namque unus, vel alter paroxyſmus in Vere redivivus eſt, ni prius revocata fuerit, præſertim per cathartica? Sed interim in medium prodeat remedium pari efficacia Febres profligans, qua China China. Nullum certe ſuppetit.* Dico tertiò, quod quando contingit ab aſſumpto Febrifugo recidiva, non ſemper accidit vitio ipſius Febrifugi, fermentum febrile imbecilliter, aut imperfecte ſubigentis, ſed ſæpe etiam, ſi non ſemper, culpa convaleſcentium ſibi nimis fidentium. Quartò, quod quoties recidunt, etſi Febris nonnunquam de ſimplici poſſit fieri duplex, ſemper debilior illa eſt: idque fere perpetuum obſervavi, ut idcirco raro vocetur Medicus pro tali curanda recidiva, adeo levis illa eſt, & ſponte evaneſcens. Quintò denique, quod per repetitam, & opportunam Corticis oblationem poteſt eadem recidiva non modo ſemper curari cum venerit, ſed, quod magis eſt (dummodo congruum id cenſeatur) etiam priuſquam adveniat, penitus, ut in progreſſu videbimus, præcaveri. Propterea cum ſit utplurimum in poteſtate noſtra malum iſtud pro libito avertere, ferè nonniſi volentes afficere poteſt hujuſmodi objectio.

Soluta, ut reor, hiſce reſponſionibus potiore difficultate, cui & alibi valide occurram, non eſt cur hìc inutiliter tempus teram in refellendo, quod Nebulones quidam ſcurriliter blaterant, ad territandum popellum, nempe quod Corticem potantes, intra annum, vel, quod magis ridiculum eſt, intra ſeptem annos moriantur, ſopito videlicet, & poſtea ferocius recrudeſcente eodem, vel alio pejore morbo: item quod China Chinæ pinguibus obſit, & tantum graciles ſanet, aliaque hujuſmodi prorſus exſibilanda. Nam præterquam quod nullus Medicus, quod ſciam, quibuslibet adhibitis in Curatione remediis, cuiquam per annum, multoque minus per ſeptennium, ſanationem ratam facit (quaſi teneatur ad tempus de manutenenda Ægri ſalute, ut Faber Murarius de conſiſtentia Domus conſtructæ) facillimum inſuper eſt, experientia ipſa impoſtores iſtos mendacii convincere. Plures etenim (quos ob digniorem cauſſam alias ſum relaturus) ac præterea plus centum alios, & pingues, & macilentos, per Corticem curatos a decem, & quindecim retro annis, hucuſque tamen incolumes, poſſem adducere: quin memetipſum, qui anno 1696. epotis uno hauſtu ſex drachmis illius, à morte imminente illico evaſi, & etiamnum vivo, & etiamnum ſcribo. Aſt hanc Zizaniam nullius ponderis ab ullo, qui Medici nomen mereatur, ſatam, vix adducor, ut credam.

Sed præter experientiam, quæ ſola ſufficit ad oſtendendum Corticis uſum prorſus innocuum, id ipſum etiam, vel nuda ratione ſpectata, evincitur ex eo, quod nullam vere, quà poſſit nocere, vim in ſe contineat Cortex, ſive de primis illius, ut ajunt, qualitatibus,

ſive de ſecundis, ſive etiam de occultis ſit ſermo. *Calidus* enim *ex. gr.* & *ſiccus* eſt? Calidiora ſunt, atque ſicciora Zinziber, Piper, Semen Sinapi, Mithridatium, Theriaca &c. *Amarus* eſt? Amariora ſunt Abſynthium, Ruta, Gentiana, Chamedrys, Fumaria, Centaurium minus &c. *Stipticus* nonnihil eſt? Stipticiora ſunt Nucum putamina, Nuces, Cupreſſus, Verbena, Aurantiorum Cortices &c. quæ ſunt uſitatiora, nec prorſus contemnenda Febrifuga, intercedente tamen inter illa, & Corticem hoc uno diſcrimine, quod illa, etſi utplurimum calidiora, ac proinde magis ſuſpecta, Febrim vix unquam tollant, & Cortex ſemper. Quoad occultas vero facultates, nullam in eo reperire datum eſt, niſi antifebrilem. Neque enim ullam *Narcoſim* præſefert, cum nullum ſoporem, quin potius vigilantiam, & mentis alacritatem, etiam copioſe aſſumptus, inducat: unde, ſecundum plurimos, Opii conſortium facile admittit, quod ſecus fieri deberet, ſi Cortex ipſe eadem polleret narcotica facultate, qua Opium; rationabilis quippe ſubeſſet de nimio ſopore incutiendo ſuſpicio. Inſuper ſi China China (ut clare demonſtrabimus in hiſtoriis) ſoporoſas Febres, atque *Lethargicas* momento temporis ſolvit, & cum illis ſubmovet ſoporem adjunctum, ſatis patenter conſtat, illam vi potius pollere contraria: tantum abeſt, ut Cauſſam Febrilem hypnotico veluti vinculo obſtringat, præſertim ad tot hebdomadas, quot ſunt induciæ inter morbum & recidivam, quotieſcumque iſta contingat, cum, ne per horam quidem, nodum hujuſmodi narcoticum injiciat ſpiritibus. Quod ſi contendatur, illam exercere narcoſim, & quidem diuturniorem, adverſus ſolum Fermentum febrile, hæc, ut patet, dici nequit vera narcoſis, ſed potius abſorptio, illaqueatio, aut retuſio fermenti, vel quid his analogum, in quo facile conveniemus, quippe in re ſemper innocua. Ad hæc, nullas Cortex intra viſcera, vel intra fluida excitat turbas, nullum cit vomitum, ſeceſſum nullum (quod illi perperam vitio vertitur) non ſudores prolicit per vim expreſſos, non urinas immodicas, non ullam aliam ſenſibilem, ſaltem utplurimum, promovet evacuationem, quarum tamen aliquam ſi quando (quod haud infrequenter accidit) habeat adjunctam, placida illa eſt, modica, Ægro facilis, ac ſaluberrima. Uno verbo, China China citra omnem moleſtiam, excepto deglutitionis incommodo, materiam febrilem, quæcumque illa ſit, undecumque procedat, quocumque tendat, aut ubicumque moretur, materiam inquam febrilem directe petit, corripit, intercipit, aut ſubigit, eodemque temporis momento celebrem illam, ut ajunt, humorum coctionem, diu, ſæpe tamen fruſtra, quæſitam, & à plurimis pro dextero uſu cujuſcumque Febrifugi requiri creditam, quotieſcumque non præextiterit, ipſa facit, vel ſaltem ut fiat efficit, correcto fermento Febrili, vel ſublato illius affluxu, quæ concoctio ſtatim in Urinis altera ipſa die ab illius aſſumptione manifeſtatur, eſtque phænomenon perpetuum, ſicuti ſumma dignum obſervatione, ita & facillime obſervabile; Ut propterea in hac re, quæ non de *conjectura*, ſed de *facto* eſt, & cuilibet obvia, diutius immorari non liceat.

Quod ſi quiſpiam de arcana iſta Corticis facultate, de qua tamen plura in progreſſu, adhuc ulteriora quærat, ut eo fidentius utatur, is quærat potius ab expertis, quid illa præſtare conſueverit, quemadmodum de Febrifugis, ſive Alexipyretis hujuſmodi faciendum monet Doctiſſimus *Mercurialis* — *De præſidiis* (inquit) *operantibus arcana qualitate minime loquendum eſt; ſiquidem, ut ſcribit Galenus, medicamenta hæc cum ſola experientia ſint inventa, cogimur fidem iis adhibere, qui longa, & debita experientia teſtantur ſeſe ipſa cum fructu uſurpaſſe*. Quid autem dicant, qui millies uſurparunt, jam proxime diſquirendum. Sex idcirco in medium prodeant, univerſalem totius Reipublicæ Medicæ approbationem ſecum trahentes, Teſtes

eximii,

eximii, experti, ac omni exceptione majores, videlicet laudatus *Badus*, *Reſtaurandus*, *Monginot*, *D' Acquin*, *Sydenham*, & *Morton*, qui omnes præ cæteris mihi dehinc in hac materia ſemper erunt Anteſignani.

Badus Corticis innocentiam teſtatus — *Sancte* (inquit) *id juro coram Deo meo*; *Nec niſi aliunde damna reſciſcam, profecto ego neſcio quid unquam, uſpiamve attulerit detrimenti*: *Scio immo ſemper egregiam operam navaſſe, & reportatis trophæis inclytum, & manubiis admirandum fuiſſe, & glorioſum*. Hæc ille non minus ingenue, quam cum ibidem fatetur Corticem *ter*, *quaterve illum fefelliſſe*, *in quibuſdam ſcilicet Tertianariis*, *quibus tamen copulati alii morbi*, *Gallicis potiſſimum*, & *Tabidis*, quod eſt extra activitatem illius. Auctoritas unius *Badi* fœcunda eſt inſuper plurimis Celeberrimorum Virorum teſtimoniis ab eodem adductis, quos inter eminet Doctiſſimus *Conygius*, ſive *Honoratus Fabri*. Hic Auctor, paullo poſt primum Corticis adventum in Europam, peculiari Libro ſuo teſtatus eſt, *Romæ*, ubi moram trahebat, *intra annum aliquot hominum millia pulverem Peruvianum adhibuiſſe*, & *non modo innoxium*, *ſed ſaluberrimum quoq; fuiſſe probatum*. Noſtris temporibus, eadem Orbis jam pene univerſi aſſertio eſt.

Reſtaurandus poſt plurima enucleata Peruviani Corticis præclara facinora — *Id vero* (inquit) *addidero*, *me nunquam hoc remedium citra ſucceſſum exhibuiſſe*, *hoc eſt ejus ope ſemper curatas fuiſse Febres*: *ac maximam partem me ad ejus uſum confugiſse in illarum pertinacia*, *aut cum ſymptomata verenda comitarentur*. Clarius vero ipſam ſecuritatem remedii antecedenter teſtatus — *Ad illud auxilium* (dixerat) *citra ullum periculi metum confugiendum eſt*, *nec permittendum*, *ut vivi comburantur Ægri*, *ac diſcerpantur*.

Primarius pariter Regis Chriſtianiſſimi Medicus Cl. *D'Acquin* de remedio Anglico, cujus baſis China China eſt, ſic ſcriptum reliquit — *Nulli unquam remedio potiori jure ſpecifici remedii nomen*, *quam prædicto adſcriptum eſt*; *nec enim hactenus ullum nobis innotuit*, *quod Febres pari celeritate*, & *ſecuritate profligaverit*. *Revera Quinquina*, *quæ illius eſt baſis &c.* Et inferius ad oſtendendam innocuam operationem remedii — *Locus non eſt* (ſubdit) *ut credam ab illius uſu imminere diſcrimen aliquod*: *œconomiæ naturali nullam vim infert*, *cum*, *non ſecus ac cætera remedia amara temperata*, *nihil noxium corpori humano inurere valeat*.

Monginotius quoque de præſtantia Corticis verba faciens, remedium hoc talis eſſe indolis aſſeverat, ut — *Nullum hactenus* (ſunt ejus verba) *præſtantius fuerit à natura productum*; ac de eodem in aliis quoque morbis, in quibus nondum uſurpatum eſt, periculum eſſe faciendum incunctanter inſinuat — *Quandoquidem* (ait) *extra omnem damni aleam uſurpari poteſt medicamentum qualitatis noxiæ omnino expers*.

Sydenham autem hæc habet de Cortice — *Vere affirmare poſsum*, *non obſtante tam vulgi*, *quam perpaucorum è doctis præjudicio*, *me nihil mali Ægris accidiſse ab ejus uſu vidiſse unquam*, *vel cum ratione ſuſpicari potuiſse*. Paullo vero poſt — *Et profecto*, *ſi tam effectorum durationem*, *quam Corticis hujus innocentiam*, *exploratam haberem*, *principem illi locum inter omnia*, *quotquot ſunt remedia*, *deferre nullus dubitarem*, *cum non tantum in hoc morbo inſignium eſse virium deprehendatur*, *ſed & in Uteri*, & *Ventriculi etiam affectibus*: *Tantum abeſt*, *ut de ejus inſalubritate merito quis conqueratur*. Addamus & acrem hujuſce Magni Viri querelam in *Diſsertatione Epiſtolari* ad *Cole*, petentem eos præcipue (ſi qui tunc fuerint in ea regione) qui Cortice pro ſe, & domeſticis ſuis utebantur, & interim eos pigebat (quod & per extenſum confirmat *Mortonus* teſtis de auditu) eos, inquam, pigebat idem remedium aliis Ægrotantibus præſcribere, quin & ipſum Corticem ibidem inoteſcere. Quam querimoniam prodit his verbis Vir iſte Clariſſimus — *Quamvis*

vis vero in Febrium Intermittentium curatione egregia præſtet, ne dicam miracula, *dictus Cortex*, *atque eodem tum ipſi nos libenter utamur, tum Uxoribus, Liberiſque uſurpandum imperemus, quoties res poſtulet* (en teſtimonium innocentiæ remedii) *ſunt tamen quibus haud minus jam diſplicet, quod tam certo, ſubitoque morbos expugnet, quam olim diſplicebat, quod non niſi nuper his terrarum oris innotuerat*.

Mortonus denique — *Me quod attinet* (inquit) *ego fidenter dico, idque poſtquam jam ad* 25. *annos quotidiano uſu ejus vires explorando expertus ſum, me nunquam noviſſe aliquid mali ab uſu Corticis cuiquam eveniſſe, præter ſurditatem aliqualem* (quod tamen ego, hiſce noſtris in regionibus ſaltem, non ſum expertus) *quam ſponte illico a morbo evicto, vel pulveris omiſſione ceſſare ſemper obſervavi. Me hujus remedii nunquam pœnituit, nunquam aliquem Cachecticum, Tabidum, aut quocumque alio morbo affectum, multo minus quaſi toxico interfectum novi. Atque ter tantum* (ut olim innui) *optato eventu, in Febre Intermittente ope ejus ſananda, deſtitutus ſum*. Alibi quoque hæc eadem nervoſius repetit his verbis — *Ego ſane, qui jam ad quatuor luſtra, & quod excurrit, hoc Polychreſtum remedium fere quotidie præſcripſi, vix aliquid incommodi Ægrotantibus ortum inde obſervavi* (*quidquid clamoſe, atque falſo oggerant male feriati quidam, atque Ignorantes*) *quin etiam non niſi ter, uti ſincero animo prius aſſerui, in Febribus Intermittentibus ſpem meam fruſtratus eſt. Utinam idem dicere licuiſſet de quoquam alio, quantumvis celebri remedio, in cæteris humani Corporis affectibus debellandis decantato*. Quibus aſſertionibus nondum contentus, ſed univerſali inſuper approbatione munitus, in hæc alibi tandem prorumpit. *Suffragio jam Profeſſorum pene univerſali in cenſum medicaminnm ſalubrium, & maxime efficacium adoptatus eſt Cortex. Nec de ſuo jure apud Doctos, & probos Viros decedet ante conſummationem ſeculorum, ut ut ex aſtutia, malitia, temeritate, aut ignorantia non deſinant aliqui hucuſque obſtrepere, & oggannire*.

Demonſtrata jam ſatis ſecundum experientiam, rationem, & auctoritatem præſtantia Peruvianæ Corticis, nocendi neſciæ, ſupereſſet adhuc ex mente citati *Mercurialis* hanc ipſam experientiam ulterioribus, præter adducta, graviſſimorum Auctorum China China utentium Teſtimoniis confirmare. Sed cum ex una parte pluſquam quinquaginta Illuſtrium Medicorum atteſtationes, ut dictum eſt, circa hoc olim protulerit *Badus*, quibus modo univerſa ſubſcribit Reſpublica Medica, ſive Italiam reſpicias, ſive Galliam, ſive Angliam, ſive Germaniam, ſive Hiſpaniam, ſive aliam quamvis (ut verbo tandem dicam) Mundi, ſaltem politioris, Regionem: ex alia vero parte, cum ego Tractatum hunc, animadverſiones tantummodo meas, præſertim practicas, continentem, quovis tum philologico, tum affectatæ auctoritatis ornatu deſtitutum, ut & toto ſemper margine lævigatum velim, ideo ab enumeratione Scriptorum Chinam Chinam totis ulnis amplexantium (quorum ſeries numeroſa late ultra plurium exiſtimationem extenderetur) lubens abſtineo, eoſdem doctis Viris ſatis ſuperque notos jam ſciens, aliis vero, ſi velint, inventu faciles. Non enim apud *Garamantas*, & *Indos* hujuſmodi notitiam quærere eſt opus, quandoquidem nullus ab inventione Remedii fuit hucuſque, qui de Febribus ſcribens, ſiluerit de Cortice. Sed & eandem notitiam, ſi non integram, ſaltem luculentam, atque præcipuam colligere quiſque poterit ex Notis Clariſſimi *Nigriſoli* Profeſſoris Ferrarienſis in editione per eundem repetita Opuſculorum *De Blegny*, *Monginot*, *Reſtaurandi*, & *Sponii*, ex Zodiaco *Medico Gallico* excerptorum, & ab eo in unum congeſtorum in Libro, cui titulus — *Febris China China expugnata* — ubi, præter non vulgarem ipſius eruditionem, ſolidam inſuper praxim in uſu talis remedii, & obſervationes ſumme veras, ac utiles, meiſque

(expe-

(experientia utrinque teſte) omnino conſonas, deprehendere eſt: ut propterea Virum iſtum inter ſaniores, & magis expertos hujuſce Remedii Patronos jure merito lubeat referre.

Id unum monitos velim Oſores Corticis, ut priuſquam eundem damnent, quid de ipſo ſcriptum ſit, quid ab expertis aſſertum, legere non recuſent: neque enim æqui Iudicis munere fungi poteſt, qui antequam judicium ferat, integram Rei cauſam, aut defenſionem renuit audire. Huic, quæſo, quem facile pro Tribunali ſedentes exercere queunt, ne parcant labori, ut labori crurum non parcunt ad ſupervacue palpandos Ægros, quibus ſæpenumero acceptior eſt ſanatione blandimentis caſſa, officioſa jugulatio.

Liberum hunc loquendi modum, quem in decurſu quoque identidem offendet Lector, & a quo cæteroqui cavere mihi religio eſt, ne quis mihi vitio plane vertat, is attendat velim, procedere hoc ipſum, non ex dicacitate, aut malitia, ſed ex ipſius neceſſitate materiæ, ad Apologeticam nonnihil vergentis; quippe crimen iſtud (ſi vera hæc pandere crimen reputatur) familiare eſt Auctoribus omnibus, quotquot ſunt, qui de hoc Remedio ſcripſerunt experti, & non tantummodo per conjecturas, aut ex aliorum relatu: ii namque, ut obvium eſt cernere, temperare nequeunt a laudibus, neque a tutela fervidiore tanti medicaminis, ſicut nec ab amara, & acri querela, neminem tamen ſpecialiter impetente, quod ei tot futiles objectiones, tot ſomnia, totque figmenta frequenter opponantur: ſignum evidens, quod hujuſmodi Scriptores referentes ex intima conſcientia, quæ vera ſunt, & experta ſibi, ſine querimonia, & indignatione quadam ferre nequeunt vanas, & aperte falſas hujuſmodi Hominum inexpertorum, fallacique idea præoccupatorum cavillationes, dato etiam quod nonnulli Corticis Patroni, in illius uſu minus temperantes, abundent aliquo exceſſu credulitatis, orto nihilominus ex admirabili, & innocua, quam pluries deprehenderunt, illius virtute.

Ob eandem cauſſam, veniam aliquam me aſſequuturum facile credam, etſi trita nimis interdum inculcem circa uſum hujuſce Remedii, quæ cæteroqui puderet efferre in doctorum conſpectu, quorum oculis vulgaria quædam fortaſſe vileſcent; ſed qui luſtrabit Hiſtorias meas, in iiſque, non modo inexpertorum incredulitatem, & tergiverſantium diffidentiam, ſed & identidem Adverſantium animoſitatem, mucidarumque rationum, ac doctrinarum oppoſitionem animadvertet, parcet inſimul impugnationi minus conquiſitæ, triviali, & Minervæ Repugnantium accommodatæ. Quo pacto enim, quæſo, dabitur mihi, uſum validum, & liberalem Chinæ Chinæ in Febribus quibuſdam exitialibus ſuadere iis, qui vel in benignis illam abdicant, atque proſcribunt, ex indelebili inanium principiorum præventione, niſi illis, data etiam eorumdem rancidorum principiorum poſitione (quæ refellere nimis tœdioſum foret, ac tandem inutile) oſtendam innocentiam Remedii junctam infallibilitati felicis eventus?

Sunt namque & hodie (pudet ferè hoc in propatulo ponere, licet ita ſentientes nec pudeat, nec pigeat palam profiteri) ſunt, inquam, vel apud nos, qui contra totius Orbis experientiam, atque conſenſum, damnant Peruvianum Corticem, æque ac ſi Arſenicum foret, aut Sublimatum; neque uſque adhuc ſibi ſuadere poſſunt, illum Febres Intermittentes fugare, vel id innoxie ſaltem præſtare, neque norunt (etſi plura norint altioris indaginis) quà doſi præciſe ad ipſas abigendas vulgo uſurpetur: adeo ſcilicet exoſum illis eſt nomen Corticis, & gravis ipſa cogitatio de eodem; creſcitque in dies illorum averſatio ea proportione, qua creſcit ex præclaris operibus fama Remedii. Quod autem in hac Regione contigit, Viris cæteroqui doctiſſimis, eruditiſſimis, & ingenuis Profeſſoribus abunde referta, puto rationabiliter contingere poſſe & in

aliis.

aliis. Liceat itaque minus doctos ad modulum captus eorum erudire, ſalva integra Eruditorum exiſtimatione: etenim (ut alias ſum proteſtatus) Tyronibus ſcribo, iiſque tantum, qui Tyronibus æquiparari merentur, non maturis, doctiſque Profeſſoribus, quibus peculiarem tantummodo Chinæ Chinæ adminiſtrationem in arduis quibuſdam Caſibus, meamque ſimul experientiam in hiſtoriis expreſſam, fidenter exhibeo, ut eam fugaci ſaltem, humanoque intuitu, donare non dedignentur. Cætera, ſi lubet, ad luſum percurrant, & jocum.

CAPUT II.

Pervicax Antipathia, qua nonnulli abhorrent ab uſu Peruviani Corticis, *illumque proſcribunt. Ratio recurſui Febrium tempeſtive occurrendi.*

SUNT igitur hodie nonnulli (perpauci licet) præjudiciis vetuſtioris Pathologiæ nondum exuti, qui reluctantibus inſimul experimento, ratione, atque Orbe toto, adhuc male ſentiunt de Cortice, &, quod turpius eſt, crimen iſtud tangit præcipue nos Italos, cum tamen omnem ferme, quam intra totius Europæ confinia nactus eſt famam, ab Italis Scriptoribus primum traxerit Cortex; ut proinde ſtupidus exclamet Auctor quidam Anonymus (*Helvetius* creditur) in Libello gallice conſcripto, cui titulus — *Les admirables Qualitez du KinKina* — nobiſque exprobret, quod in Italia, unde antiquiorem melioremque deduxit China China nominis ſui propagationem, ibi pauciores, quam alibi, inveniat patronos, cum in Gallia, ubi ſerius apparuit, tantam exiſtimationem, etiam propter Italorum teſtimonia, ſit aſſecuta. Illius ideo verba huc referre non piget — *C'eſt une choſe aſſez ſurprenante, que le KinKina, qui fait aujourdhuy tant de bruit en France, par la gueriſon d'un nombre infini de perſonnes, auſquelles il a rendu la ſanté, trouve ſi peu de partiſans en Italie, où il commençi à paroître, il y a près de quarante ans, ſous le nom de la poudre du Cardinal de Lugo Eſpagnol, & qu'on n'y peut encore croire qu'il ſoit un remede ſpecifique pour toutes ſortes de fièvres.* Quæ quidem querela juſtiſſima eſt, dummodo plurimum reſtringatur, neque credulitatem noſtram extenſam velit ad omnes æqualiter Febrium, etiam Continuarum, ſpecies, in quam exceptionem alibi conſentire videtur idem Auctor; quandoquidem, Febres Intermittentes (& quæcumque, ſubdo ego, ab initio tales fuere, necdum omnino a ſua natura deſciverunt) eſſe verum objectum actionis Peruvianæ Corticis, aſſeverat dum inquit — *Les plus admirables effets de ce Febrifuge paroiſſent dans toutes les fièvres intermittentes, qui en ſont le veritable objet.* Quod vero etiam in iſtis perpetuo ablegetur a quibuſdam idem remedium, ſane, ſi non in Fatum quoddam, non in aliud, quam in ingenitam quandam eorum antipathiam poteſt refundi; Sed & hanc ipſam ſatis mirari nequeo, quoties hæc, quæ cogitanti occurrunt ſæpius, mecum ipſe revolvo.

A prima Medicinæ origine ad hæc uſque tempora, maxima fuit Medicorum ſolicitudo, longo ſæculorum tractu inceſſanter exculta, ut Febrifugum aliquod invenirent, ad ſiſtendos Febrium Intermittentium Paroxyſmos. Nil intentatum reliquit illorum ſollertia, triplex regnum Naturæ, Animale ſcilicet, Vegetabile, ac Minerale, ſuſquedeque volventium, ut vel aliquid naturale ad hoc aptum detegerent, vel artis adminiculo redderent tale. Uſque eo devenit Artis tentamen audax, ut ad Dracones, ut vocant, mitigatos, hoc eſt ad ipſa venena præparata, & nonnihil retuſa, experiunda confugerit. Hinc Antimonium, & Mercurius (quæ, ut notum eſt, nocentiora ſæpius ſunt præparata, quam cruda) Arſenicum ipſum, Vitriolum, Scammonium, Colocynthis, & hujuſce farinæ ſexcenta alia, paullo ante acceſſionem exhibita, crebro in uſu fuere. Ex his, & ſimilibus

fabre-

fabrefacta ſunt Febrifugà *Riverii*, *Muſcoſchii*, & *De Clos*, Hercules *Bovii*, Arcanum duplicatum *Mynſichti*, pulvis *Algorethi*, *Cornacchini*, & id genus alia, nomen veri Febrifugi nequaquam merentia, quorum omnium valde periculoſorum, ut & aliorum mitioris ordinis, ſed plane inutilium, ſi vellem Catalogum texere, Tractatus iſte in amplum volumen excreſceret.

De prioribus ergo tantum, ſcilicet de energeticis loquendo, ſi ea bis, ter, vel quater fuiſſent exhibita, fama erat, quod periodus febrilis tandem inhibebatur. Interim vomitus immanes, enormes ſeceſſus, tormina, cruciatus, anxietates Ægrum torquebant, quandoque non ſine vitæ diſcrimine; &, quod pejus eſt, ſæpeſæpius (dato quod nonnunquam res ex voto ceſſerit) Febris pari paſſu, ſi non etiam pejore, progrediebatur, cum inſigni interim virium jactura, & vitalis œconomiæ detrimento. Proponebantur nihilominus, atque ultro propinabantur, etſi ſpem pluries fefellerint, conſtanter, & abſque ulla trepidatione aliis Ægrotantibus, quibus poſtmodum ſi febris de more inexpugnata proceſſiſſet, ſat erat dixiſſe, eos ſaltem à pravis humoribus eſſe purgatos (verius dictum foret melioribus deſtitutos) quos niſi Febrifugum illud adeo ſtrenue, licet cum aliquo incommodo, evacuaſſet, maligna, lethaliſque illis Ægritudo imminebat. Sed tandem a Medicis ſanioribus, ac ingenuis, immo vel ab Ægrotantibus ipſis cognita proprio ſumptu fallacia, ab hujuſmodi remediis feriari cœperunt.

Cum vero hanc ipſam auxiliorum penuriam male ferrent utrique, Clinici vero eandem ſupplere pro virili contenderent, idcirco, incaſſum licet, *In varias abiere vias*, quas inter peculiari mentione digna videtur Methodus propinandi paucis ante acceſſiones horis medicamentum conflatum ex diaphoreticis calidioribus; ſudore inſimul externis adminiculis provocato, mox offerendi hora paroxyſmi Catharticum, miſtura quadam ſpirituoſa, & diaphoretica ſolutum, vi quorum remediorum, in medio Febris impetu, omnes illæ oppoſitæ ſimul coinciderent operationes, ut nimirum Æger jam algens ſudare, & e lecto ſurgere ad alvum deponendam cogeretur; ſicque Paroxyſmi progreſſus confunderetur, atque interturbaretur. Cujus animoſæ methodi, quæ paucos habuit ſequaces, auctor fuit Celeberrimus Practicus Londinenſis *Thomas Sydenham* ad curandas Tertianas Intermittentes, priuſquam in iiſdem vires Corticis, quas in Quartana tantum noverat, experiretur. Perſpecta namque paullo poſt integra illius virtute, de eodem tam bene ſenſit, ut purgationibus, cæteriſque evacuationibus plane poſthabitis, nullum aliud remedium illi æquiparandum duxerit, quoad tutum uſum, ac effectus promptitudinem, ut nuper vidimus.

Irreparabili itaque deprehenſo utilium Febrifugorum, vel Methodi cujuſpiam certæ, tutæque defectu, factum eſt, ut magna pars Medicorum, arti conſuetæ, pluſquam par ſit, fortaſſe fidentium, Quartanas Febres, & Tertianas diuturniores, crebris, ac uſualibus purgationibus, ſanguinis miſſionibus pluries repetitis, julapiis, juſculis, pulveribus ad nihilum, niſi ad Ægri nauſeam, tœdiumque facientibus, pertinaci uſu curare tentaverit; quibus demum nil proficientibus, ad ſimplicia vegetabilia, Febrifuga reputata, ut Centaurium minus, Camedrym, Gentianam &c. item ad alia Specifica, ſic dicta, carpis appoſita, vel digitis alligata, ad Amuleta de collo ſuſpenſa, tandemque ad puerilia, & plane ridicula confugere cogebatur. Quod ſi beneficio temporis in horum remediorum adminiſtratione inaniter conſumpti, ſponte naturæ non convaleſcebat Æger, ad aeris, tempeſtatis, vel regionis mutationem relegabatur. Altera vero pars Medicorum magis ſincera, & Arti fidens tantummodo quantum decet, vel Febres contumaciores nullo pacto attingebat, vel adminiſtratis potioribus remediis, & tentatis rationabilioribus, præſcri-

ptoque congruo victus regimine, eaſdem aliquantulum enervatas ſoli demum naturæ curandas, præmiſſo tantum ingenuo de diuturnitate prognoſtico, relinquebat.

Affulſit interea beneficum lumen cœcutientibus, detecto Peruviano Cortice, in quo vis illa Febrifuga, tot diu quæſita laboribus, eminenter emicuit. Sed (mirum dictu) reperitur ex voto Remedium omnis omnino pravitatis expers, Febres momento temporis fugans, nullos in Corpore tumultus excitans, nullam penitus moleſtiam pariens, ac ſi nihil ſumpſiſſet Æger, & ſtatim repertum rejicitur, immo cæteris jamdudum rejectis, noxiis, ac inutilibus, quaſi deterius foret, poſtponitur. Numquid forte illud audax quidam Chymjater ex Antimonio, vel ex Mercurio ſublimatis eleganti periculo fabrefecit? Minime gentium. Non alium Opificem habuit China China, quam Deum, & à ſolo Deo omnem, quam nacta eſt, febrifugam virtutem recepit. Anne ergo Deus illa utitur in humanum genus ſpecie juvaminis in ultionem Peccatorum? Cur illi tantam vim indidit, ut ea demum deluderemur, ut ea nos perderet? Abſit hæc a nobis ingrati animi blaſphemia. Si reliquis Plantis, & earum cuilibet injunxit Creator virtutem ſuam, qua poſtmodum à nobis detecta, ſi ſalubris appareat, fidenter utimur, quare virtute Corticis febrifuga eidem impreſſa, & à nobis evidenter detecta, pari fiducia non erit utendum? Aſt quid dixi, Medicos fidenter uti conſuetos, herbis, & rebus, quarum virtutem perſpectam habeant? Quin iis utuntur utplurimum in fide Parentum, de quarum natura, & viribus, nullam, niſi confuſam, incertamque habent notitiam. Illis tantummodo, velut egregiis utuntur, quia ſemper utuntur inutiliter; Cortice vero, cujus virtus perſpicua eſt, & incomparabilis, quandoquidem cum fructu adhibetur, uti piaculum eſt.

Viguit perpetuo (liceat paululum digredi, & ſerio ridere, ſiquidem quandoque

—— ridentem dicere verum
Quid vetat?) ——

viguit, inquam, perpetuo immortalis, & cavilloſa garrulitas inter Pharmacopolas non modo, verum & inter Medicos quoſdam Pharmacopolarum more philoſophantes, acriterque diſputantes, an res quamplurimæ refrigerent, an calefaciant. Vetus Theorema eſt, Acida omnia refrigerare, Amara calefacere. Dubitatur tamen, an Acetum, aut Spiritus Vitrioli in linea Acidorum refrigeret, & an Cichorium, in linea licet Amarorum, ullo pacto calefaciat. Recentior modo diſſenſus eſt inter Neotericos, an voluptuoſæ quædam nuper in Orbem noſtrum, mox & in uſum Medicum invectæ Potiones, quicquam ſanitati, generaliter loquendo, conferant, an detrahant, ut potus Chocolatæ, Thè, Coffee, ſimiliave

Pocula, ab Odriſio multum laudata Tyranno,

Laudant promiſcue inter Medicos ii quorum palato nova hæc, & exotica arrident: improbant, qui iiſdem minime oblectantur, *Juris* antiqui ſeguaces. Laudo Ego, quia ſaltem ſorbillantibus antea Vini ſpiritum, potiones hujuſmodi in illius locum ſuffectæ, gravius delinquendi anſam præcidunt. Pariter diviſa ſunt vota, an Camphora, ut ſemen extinguere credita, frigefaciat intenſe, an, ut facillime inflammabilis, impenſe calefaciat. Idem pari contentione quæri ſolet de Opio, de Vipera, ac de mille aliis rebus maximi ponderis in praxi, quarum ſcilicet uſus præpoſterus inſigniter poteſt obeſſe, ut oblatio *v. gr.* Purgantium in principio, aut fine morborum, præſertim acutorum, nunquam ſatis damnata, ſed nondum ſatis ab uſu ſepoſita, & hujuſmodi. Medicus ergo quilibet, pro captu ingenii ſui, prædictis omnibus utitur, unus quidem ad calefaciendum, alter vero ad refrigerandum &c. Sed veritas una eſt: Cichorium, Acetum, Spiritus Vitrioli, Camphora, Opium, Vipera, vel refrigerant, vel non refrigerant. Alter de duobus Medicis infal-

infallibiliter errat, Æger vero pœnas luit:

Delirant Reges, plectuntur Achivi; Neuter tamen culpatur, etiamſi error, qui in alterutro eſt certus, ſit in materia quandoque gravi, ut in Opio ſtupefaciente (neque enim ſemper in ſolo calore, vel frigore, vel in ſolo Cichorio, aut Aceto conſiſtit, quod parum referret) neuter, inquam, culpatur, quia in materia incerta, ſua quiſque ductus ratione, & ſua fultus auctoritate, conſcius licet de oppoſita opinione, & de errandi probabilitate, operatur. Culpabitur forte tamquam de crimine, ſi Chinam Chinæ offerat, quia virtus illius certiſſima eſt, & indubia, nec poteſt controverti, an febrem tollat, nec ne. Dixi, errorem ſæpe contingere in materia gravi, quia ſæpe in materia gravi graviſſimæ ſunt controverſiæ, & nihilominus lubricæ determinationes. Quænam, quæſo, non vigent Quæſtiones circa generalem uſum *Phlebotomiæ*, quæ à pluribus doctis Medicis, noſtri etiam ſeculi, fere perpetuo ablegatur? Quænam non leguntur diſſidia circa uſum illius particularem in Variolis, Morbillis, Peticulis, & hujuſmodi? Quænam lites non ſunt, ut nuper ajebam, circa uſum *Purgantium* in Acutis, & in illorum principiis? Hoc non obſtante, quotidie præſcribitur fidenter utrumque, aut alterutrum, cum ſcientia contrariæ ſententiæ (quæ, ſi vera foret, proh quantùm noxia foret, noſtra præſcriptio!) licet pro alterutra parte, quantumvis probabiliore, nulla conſtans ſtet, aut indubia experientia, ut in uſu Corticis certo febrifugi, & nihilominus adhuc pro ſuſpecto habiti.

Procedamus ulterius. Non modo in rebus incertis hallucinantur aliquot ſaltem Medici, ſed ultro errant (donetur veritati hæc libertas, parum fortaſſe cauta, quippe nimis ingenua) errant, inquam, etiam ſcienter, ſi modo velint animadvertere, ſe nonnullis uti rebus, quibus vel invalidam, vel nullam ineſſe virtutem, pro obtinendo fine, in quem uſurpantur, mille antea experimentis (quidquid in contrarium ſcripſerint vafri quidam, vel nimium creduli) luce clarius deprehenderunt. An graviter peccent, ſive ob imperitiam id fiat, ſive ob ſocordiam, palatum ſimul, & crumenam Ægrorum, quandoque pauperum, male multando, videant Theologi. Ego ſane remedium, quod pro me ipſo non uſurparem, alteri nunquam præſcribam. Non hìc præciſe loquor de tot Confectionibus Cardiacis, de tot pretioſis Medicamentis inutilibus, quibus abutuntur nonnulli, fortaſſe Corticem improbantes, ac illiuſmodi Medicamenta inertia Cortici activo perperam, & fruſtranea impenſa anteponentes, quos proinde incurrere in Legem *Repetundarum* autumat *Badus*. Neque ſermo mihi eſt de celeberrimo Lapide Bezoartico a Medicis potius Ægrorum ſudores fruſtra expectantibus, quam ab Ægris ipſis ſudores eliciente, cujus nihilominus (etſi ſpem millies fruſtraverit) tam creber, tamque inanis eſt uſus, abſque eo quod, illo etiam nil operante, quidquam metuant, qui præſcripſerint; ſed de abuſu loquor magis vulgari, minus forſan notato, & maxime univerſali.

Atque, ut cum aſſumpta hactenus comparatione procedam, nonne illi iidem Medici, quibus tantum eſt curæ, ne tractu temporis noceat Cortex, quem cæteroqui vident ſtatim prodeſſe, præbent pro curanda *verb. gr.* Scabie, poſt repetitas ſupervacaneas purgationes, & phlebotomias, tantum ſucci Cichorii crudi, quantum vix Uter caperet, tantum Seri lactis, quantum vix Labrum, tantum pulveris ex teſtaceis, quantum vix admitteret Bulga, licet poſt longam experientiam certo didicerint, hujuſmodi remediis vix unquam Scabiem ſanari, quam cæteroqui ſanant Viperata intus, & Sulphur extus, tempore idoneo, & cum regimine adhibita? Neque tamen, ex tam copioſa ſucci illius ingurgitatione, ullam metuunt cruditatem in ſtomacho; cum ex adverſo illud idem Cichorium in Acetariis, O-

leo,

leo, Sale, & modico Aceto correctum, ac conditum, a paſtibus religioſe proſcribant: neque ullam a tanta feri aceſcibilis, aut corruptibilis illuvie læſionem, ullamve a tot pulveribus terreis, cruſta quadam Ventriculum, ac inteſtina obducentibus, obſtructionem reformidant, cum cæteroqui ſciant terrea hujuſmodi ingeſta Chloroſim, & malum habitum inducere, præbeantque incunctanter, licet de non curanda intra annum hiſce remediis Scabie moralem habeant certitudinem. Non eſt tamen, quod plane improbem enarrata remedia, quibus, defectu meliorum, utor & ipſe, moderamine tamen, atque fiducia viribus eorum ſatis perſpectis correſpondente; ſed dico, ridiculum eſſe, quod illis tam fidenter utamur, China Chinа vero tam trepidanter, cum illinc irritus utplurimum, hinc fauſtus ſemper ſuccedat eventus.

Dicam amplius. Nedum remediis, quorum virtus incerta eſt, & iis, de quibus certum eſt, quod non ſanant, utuntur Medici, Corticem tanto horrore metuentes, ſed & inſuper aliis, quorum noxa præſens certiſſima eſt, incertiſſimum vero futurum levamen. Exemplo ſint Cucurbitulæ, remedium pro Ruſticis, ac Bajulis ob aſſuetudinem, & Veſſicantia pro Cappuccinis ob amorem Crucis, quemadmodum dicere conſueverat, cum viveret, noſtræ nunquam memoriæ moriturus *Malpighius*: quorum Epiſpaſticorum acrimonia dolorifica ex Cantharidibus, Euphorbio &c. præter partes externas, ad internas uſque, dyſuria teſte, progreditur; & tamen de illorum juvamine res adeo controverſa eſt, ut ab innumeris Auctoribus, tum Antiquis, tum Recentioribus, velut abſolute, ac perpetuo noxia damnentur. Hæc, inquam, quæ Sanis febrem inducere apta ſunt, Febricitantibus graviter decumbentibus affiguntur ab iis identidem Medicis (quos tamen non ob id ſemper damno) qui leviter Febricitantibus renuunt preſcribere Corticem, cujus juvamen præſens certum eſt; incommodum vero, quod ex Febrium ſuppreſſione ominantur, ſomniatum, & ab expertis millies nunquam deprehenſum.

Hujuſmodi equidem terriculamenta imaginaria circa uſum Corticis, facile condonarim, *Chifletio*, *Plempio*, *Serponto*, *Magneno*, *Paravicino*, *Caſato* &c. ſicuti nimiam forte circumſpectionem ſuam cenſeo condonandam *Jo: Forti*, ſuam, ut leviſſimam, cunctationem *Villiſio*, ſuam cautelam *Malpighio*, omnemque tandem trepidationem aliis quibuſcumque Magnis Viris, qui vel tempore tantum primi adventus, & naſcentis uſus hujuſce Febrifugi floruerunt, vel ſaltem nondum plenam experimentorum illius notionem habuere. Æquum enim tunc erat novitatem remedii examinare, diſcutere, ac de inuſitato eventu, fauſto licet, nonnihil dubitare: nec ipſe quidem tunc egiſſem aliter, donec prima paucorum experimenta longior tandem uſus comprobaſſet. At poſtquam diuturna, & crebra Medentum experientia, votoque unanimi recepta eſt, ceu utilis, ac innocens illius operatio, nec conſenſu minus univerſali rejecta eſt Scholarum Humoriſtarum doctrina, cui præcipue innitebantur quotquot inventa fuere contra Corticem Machinamenta, nullus profecto amplius trepidationi, aut hæſitantiæ locus poteſt ſupereſſe, niſi larvata ſub ſpecie panici timoris lateat pervicacia.

Atque his poſitis equidem fateor, me intelligere non poſſe, cur China Chinæ improbetur, niſi forte eo ſolum nomine improbetur, quod proſit; reliqua vero approbentur, eo quod non proſint. Memet explico. Adeo aſſueti ſunt Medici uti remediis, quorum Virtus creditur potius, atque ſupponitur, quam dignoſcitur, ut de hoc, cujus virtutem in omni ſexu, ætate, temperamento, ac climate ſenſibiliter tangunt, præ admiratione metuant (quaſi foret aliquid in Natura præſtigioſum) ne quid mali, vel doli ſubſit. Revera qui Chinam Chinæ pro fugandis Febribus Intermittentibus reſpuunt, utuntur conſtanter, etſi ſemper fruſtra, Abſynthio, Centaurio,

taurio, Chamædryo, Gentiana, Fraxini Cortice, & hujuſmodi, quærentes ſanationem à plantis, quæ nequeunt illam præſtare, & ab ea, quæ præſtare valet, nanciſci nolentes. At Bone Deus! Cortex Fraxini pro Febrifugo proponitur ab Antiquis, à quibus Peruvianus Cortex proponi nequibat, utpote nondum notus. Cortex Peruvianus, detectus poſtmodum, proponitur à Neotericis. Uterque eſt *Liber* Arboris à Deo datæ; Uterque dicitur Febres fugare, & quidem uterque ſine ulla ſenſibili evacuatione. Cortex tamen Fraxini, dum exhibetur, ſemper, aut fere ſemper, exhibetur incaſſum; Cortex vero Peruvianus nunquam, aut fere nunquam. Quid? Ille laudatur adhuc, & uſurpatur; Iſte damnatur adhuc, atque rejicitur. Quænam quæſo cœcitas eſt iſthæc? Forſitan ſi in Fraxini Cortice parem Medentes virtuti noſtri Corticis reperirent virtutem, illam pariter haberent ſuſpectam, adeoque fallant eos remedia neceſſe eſt, ut illis adhibeant fidem.

Si vero Chinæ Chinæ eandem denegent, quia illius aſſumptio, Febre depulſa, relinquat homines in recidivam pronos, præter ea, quæ ſuperius dixi, addo fidenter, quod etiamſi ſoli Chinæ Chinæ imputare velimus recidivas, quæ à tot aliis occaſionibus pendere poſſunt, & frequenter pendent, adhuc tamen non poſſet eadem culpari, niſi ob imperfectam Morbi judicationem, nequaquam vero ob noxam; Quod equidem incommodum, quacumque alia etiam Methodo ſanentur Ægri, ſæpiſſime ſolet contingere, immo etiamſi ſanentur ſponte, nulloque remedio prorſus adhibito. Duplici autem modo poſſumus his recidivis occurrere, ut alias tetigi, ſcilicet vel eas ocyſſime iterum curando, quoties redierint (quemadmodum in omnibus aliis Recidivis independenter a Cortice contingentibus conamur facere) vel eaſdem in totum, ſi velimus, præcavendo, quorum tamen neutrum tam facile vulgari medendi Methodo valemus aſſequi. Appoſui conditionem — *Si velimus* — tam levis enim eſt ſæpeſæpius acceſſionum recurſus, ut nonnunquam expediat febrilis fermenti reliquias ipſi effervescentiæ Febrili duobus, vel tribus acceſſibus diſſipandas relinquere, quo demum non rite ſuccedente, ad artis miniſterium fas eſt denuo confugere.

Pro curanda itaque Febre iterum recurrente, quemadmodum Cortice non utentibus mos eſt iterum atque iterum eaſdem plebotomias, & purgationes, eoſdem Syrupos, & pulveres, cum quibus morbus antea fuerat imperfecte judicatus, repetere, cum eventus etiam diuturnioris incertitudine, cur non poterit eadem de cauſſa, præmiſſa etiam, quotieſcumque redierit febris, ſi cui lubeat, aliqua ventris expiatione, iterum atque iterum repeti oblatio Corticis, uſque ad perfectam judicationem, cum certitudine, & promptitudine eventus? Sane in pluribus Morbis, ut Dyſenteria, Colica, Nephritide, aliiſque doloribus præſcribuntur remedia Narcotica, eaque identidem repetuntur, ad impetrandas tantum inducias, cum certitudine recrudeſcentiæ fortioris, cauſaque morbi non modo ſuperſtite, ſed & ſæpius ob id ipſum contumaciore reddita; Cur ergo tutius non poterit adhiberi Cortex in eundem, vel potiorem finem, eodem jure, quo cum diſcrimine in aliis morbis uſurpantur Narcotica?

Pro inhibendo autem etiam penitus, priuſquam ingruat, Febris recurſu, in promptu eſt modus, iſque tutiſſimus, facillimus, atque utplurimum certus, repetendo ſcilicet, Febre ſtatim fugata, & per plures poſtmodum dies continuando, immo, poſt aliquod temporis intervallum, iterum ad aliquot dies renovando lentum uſum ejuſdem Corticis, ſive mavis Extracti illius, juxta præparationem, quam *Charas* inſtituit, per quam ſpoliato (ſi Auctori ſit adhibenda fides) partibus inutilibus, & febrifugarum activitatem remorantibus, aut infringentibus, remedio, adeo efficax illud redditur, ut, eo congruenter

ter aſſumpto, omnis omnino recidivæ tollatur occaſio; qua de re idem, ſi placet, conſulatur Auctor. Poteſt ne leviore incommodo, minore impendio redimi hoc infortunium? Qui Cortice non utuntur in Febribus, nonne præſcribunt Syrupos ad Septimanas, & Menſes, ut ſenſim per viam alterationis, ut ajunt, Morbum expugnent? Nonne paſſim in Febre quavis periodica lentiore, Apozematis per Epicraſim purgantibus per hebdomadas pariter Ægrum fatigant, & ſæpius incaſſum? Nonne in aliis caſibus extra febres uſurpant decocta aliorum Lignorum, & Corticum, eamdemque protrahunt ad quadraginta, & ſexaginta dies, immo illa quotannis repetunt, ut in curatione Luis Venereæ, poſt plures prophylaxes iterum atque iterum facile reviviſcentis? Cur ergo Cortex Peruvianus, qui tam ſtrenuum Alterans, tam ſpecificum Abſorbens eſt, ut quam cito febrile Fermentum componat, ac tandem domet, non debebit, aut poterit, pro totali Febris eradicatione, ad aliquot dies, ut alia omnia alterantia, repetitis vicibus uſurpari? Sane *judicio noſtro* (inquit egregie *Baconus*) *opinio fuerit magis blanda, quam vera, ſi quis exiſtimet, Medicamentum aliquod tam potens, aut felix fieri poſſe, ut uſus ejus ſimplex curationi alicui grandiori ſufficiat*, ſubditque paullo poſt. *Quæ in natura eximie poſſunt, ac pollent, ſunt, Ordo, Proſecutio, Series, & Viciſſitudo artificioſa.* Qua igitur ratione Cortex debebit ſanare perpetuo, dum ſemel tantum offerretur? Anne cætera febrifuga vegetabilia offeruntur ſemel? Offeratur ut reliqua, & ſanabit longe certius, ac reliqua. Numquid illi ſoli onus incumbit, una, vel altera oblatione tollendi febres, & inhibendi recidivas, cum aliis remediis conceſſum ſit per menſes Ægrum torquere, angere, & expectationem deludere? Diſcant ergo prius Corticem exhibere qui damnant; rite experiantur, & damnent.

CAPUT III.

Princeps oppoſitio in Chinæ Chinæ *uſum, ex carentia ſenſibilis evacuationis poſt eandem aſſumptam petita, diluitur: Experimenta quædam tentata ad explorandam illius vim Febrifugam exponuntur.*

UNA ſupereſt tollenda difficultas plurimi habita, & obtrudi ſolita contra uſum Peruvianæ Corticis, in cujus objectionis examine pauliſper immorari neceſſe eſt. Id autem duplici ratione, quia nempe hujuſmodi objectio multa, & varia ſimul complectitur, & quia omnia, quæ ex illius ſolutione reſultant, ac facere poſſunt pro uſu innocuo Chinæ Chinæ, generaliter loquendo, multo magis facere poterunt pro eodem, loquendo in particulari, nempe in caſibus, in quibus nullum aliud Aſylum ſuppetit, quod eſt intentum meum, in cujus gratiam cuncta, quæ dicta ſunt, & plura, quæ mox dicentur, placet præmittere.

Opponitur itaque, quod ab aſſumpto Cortice nulla ſequatur ſenſibilis evacuatio, adeoque cauſſa Febris, illiuſve fermentum figatur, & intus detineatur pro recidiva, vel alio pejore morbo inde imminente.

Vulgatiſſima hæc oppoſitio gratis ſupponens ab uſu Chinæ Chinæ intus coercitas jugulatarum Intermittentium Cauſſas, æque gratis ſupponit, eas pro curatione ſemper indicare evacuationem, non vero ſolam abſorptionem, aut correctionem ſui. Fundatur inſuper illa in abſona ſatis illatione, quandoquidem ab incertiſſimis Febrium cauſſis (de quibus nil certius habemus, quam quod ſunt incertæ) ad impugnandam certiſſimam Corticis operationem procedit: oppoſitis enim plane greſſibus eſt incedendum, ab infallibili videlicet, ac uniformi ejuſdem actione, in varias Febrium ſpecies ſine manifeſtis evacuationibus exercita, ad rimandam occultam, & molis ſæpius inconſpicuæ, earum-

earumdem cauſſam, ſemper æqualiter expugnatam; ne ſcilicet ab ignoto ad confundendum notum, ſed ut a noto ad detegendum ignotum ordinata methodo convertamur. Hanc methodum philoſophandi, in hac ſpeciatim re, diſcere nos non pudeat à Celeberrimo *Jo: Alphonſo Borello*; Matheſeos Profeſſore, qui de Febris, & de fermenti, ſeu Cauſſæ febrilis extinctione verba faciens, & ab hoc opere ſenſibiliores evacuationes excludens, ſuum aſſertum ex actione Peruviani Corticis confirmat his verbis — *Hinc deduci poſse videtur, quod Febres nunquam, aut raro curari queunt ob copioſas humorum purgationes, & ejectiones, cum fermentum febrile exiguæ molis eſse ſoleat; quod evincitur ex curatione Febrium cum rigore advenientium à Cortice febrifuga, ab India nuper advecta, quæ abſque ulla ejectione, aut per alvum, aut per ſudores, vel per urinas, Febrem tollit.*

Non tamen univerſaliter certum eſt quod *Borellus* primis hujuſce remedii temporibus facile conceſſit, & quod nimium ſupponitur ab Opponentibus, nempe quod nulla unquam poſt epotam Chinam Chinæ ſequatur evacuatio ſenſibilis, cum nonnunquam aliquæ per ſudores, per urinas, & per ſeceſſum obſerventur, ut indicabo in hiſtoriis, inſignes evacuationes, licet [quod ingenue fateor] utplurimum non ſuccedant. Sed ſi non ſuccedunt inſignes, nonne adſunt evacuationes conſuetæ, poſt debellatas per Corticem Febres inſigniter mutatæ, quæ poſſunt ſufficere? Nonne alvi fæces ſunt manifeſta Corticis tinctura infectæ? Nonne Urina ſemper copioſior nonnihil redditur, croceo utplurimum, vel alio quovis morboſo colore in citrinum converſo, & craſſa, vel tenui conſiſtentia in mediocrem, cum ſignis coctionis, ſtatim mutata? Numquid ſub iſtis ſolis evacuationibus, etſi conſuetis, latere non poterit Fermentum febrile, vel portio ſaltem illius activior a Cortice abſorpta, vel quomodolibet ſecreta, ac inde cum reliquis quotidie excernibilibus more ſolito foras detruſa? De evacuatione, ſeu diſſipatione inſenſili, quæ haud improbabiliter cum Cl. *D' Acquin*, & aliis poſſet in medium afferri, ne verbum quidem hìc facio, ne videar latibula quærere, ac diverticula. Iſtam tamen non adeſſe, vix ullus impugnator probare poſſet.

Sed demus, quod uti ſæpe non adeſt ſenſibilis copioſa, ita nunquam adſit ulla, vel ſenſibilis, vel inſenſibilis evacuatio. Demus inſuper, quod Cauſſa Febrium debilitata tantummodo, non debellata intus remaneat, ſitque veluti portio fermenti reſtitans quaſi ſopita, ut iterum reviviſcat. Quid tum? Anne ſemina Peponum aſſervata gignent Cucurbitas? Sic & ſemina Tertianæ, vel Quartanæ reſidua, ſi per incuriam, dimiſſo curationis progreſſu, ſibi ſinantur, ad ſummum Tertianam iterum, vel Quartanam reproducent. Neque enim, ſi res examinetur, quicquam deterius ſuccedere conſueviſſe demonſtrant ipſæ, quæ nonnunquam ſubſequi ſolent, Recidivæ conſimiles, ut ut Hydropes, Cachexias, Apoplexias, & mille alia infortunia, poſt ſeculum adventura, inde præſagiant, reclamante licet quotidiana experientia, nonnulli Vaniloqui.

Vaniloquos appello hujuſmodi Homines, qui hæc, & ſimilia effutiunt de Cortice, tanquam de re ab intrinſeco noxia, nec niſi pravos effectus, poſtquam febriles paroxyſmos inhibuit, producere apta. Non tamen ideo plane negaverim, ex illius quoque [non ſecus ac ex cujuſvis alterius ſelecti medicaminis, cibive ipſius] incongrua, aut intempeſtiva oblatione, inopportunaque inde ſecuta febrium ſuppreſſione, ſuboriri forſitan nonnunquam poſſe quidpiam incommodi, ut *Cap.* 8. & 10. *hujuſce Libri*, & *Cap.* 5. *Lib.* 4. ſerio perpendemus. Neque enim ſemper hoc remedio, quantumvis egregio, indiſcriminatim, & abſque methodo, ſeu cœca quadam libidine Febres illico quomodolibet ſupprimendi, quovis earum tempore, & in quavis cir-

cumſtantia forſitan uti licet: ſed tantummodo ad certas leges, & regulas toto hoc Tractatu in hunc finem deſcriptas, extra quas, ſi illud prorſus empirice præſcriptum, videlicet præter tempus, & ordinem ſibi debitum, optato, & bono careat ſucceſſu, id illi minime vitio vertendum, ſed inconſultæ, aut intempeſtivæ oblationi, ut ſuis locis peculiariter adnotabimus.

Cæterum, ut redeamus in viam, per hoc etiam quod depulſa tempore idoneo per uſum Corticis febre, aliquod forſan illius ſemen intus remaneat, nil aliud tandem probatur, etſi totum, quod opponitur, concedatur, niſi quod, vel ante oblationem Corticis debeat prius Corpus exacte purgari, quod fidentibus purgationi permittitur, vel ad ſummum, quod a Cortice ſemel tantum exhibito, nec ſatis prius purgato corpore, immineat ejuſdem morbi recidiva, quod nequaquam negatur. Hæc ipſa vero quam levis in tali caſu regulariter eſſe ſoleat, & ſua radice mitior, quam cito iterum curari valeat, impetratis interim languenti robori induciis, quam facile denique poſſit etiam penitus præcaveri, & portio reliqua Fermenti febrilis, ſeu cauſſæ morbificæ radicitus averruncari, jam ſatis, ut reor, præcedenti Capite demonſtravimus.

Quoniam vero de Cauſſa iſta Febrium Intermittentium eliminanda tanta eſt anxietas, liceat de eadem, quæcumque illa ſit [de quo fuſius infra] generaliter quærere, an ſermo ſit de cauſſa, ut ajunt, Conjuncta, quæ ſcilicet paroxyſmum præſentem actu producit, an de Antecedente, quæ futuros eſt productura, &, vel ſecundum paucos univerſæ maſſæ ſanguineæ intime confuſa eſt, vel ſecundum plures alicubi latet in corpore veluti in ſua Fodina, ut ſtatis periodis affundatur ſanguini, illumque in motum effervefcentiæ febrilis ad tempus cieat, ut ab eo poſtmodum media tali effervefcentia illum deſpumante ſegregetur, & hac ipſa arte foras per conſequens eliminetur. Si itaque de cauſſa Conjuncta protrudenda ſit ſermo, cum acceſſio quælibet ſit particularis judicatio, cui regulariter ſponte naturæ ſubſequitur particularis aliqua, ſive inſenſibilis, ſive ſenſilis evacuatio, aut criſis, per ſudores utplurimum, vel per urinas (unde paroxyſmus actu ſolvitur) non eſt cur a China Chinna id optemus, quod jam nobis Natura ipſa fermentationis, aut ebullitionis miniſterio ſponte largitur. Si vero loquamur de cauſſa Antecedente, cum iſta, ut verbo Antiquorum utar, nec ſit, nec poſſit eſſe in ſuo Foco concocta (ſive dicatur minus probabiliter in ſanguine diſperſa, illique citra tumultum confuſa, ſive probabilius in alio loco diſtincto congeſta, concluſa, nec adhuc excarcerationi, aut excretioni matura) cum, inquam, non ſit concocta intra quamcumque, ut ajunt, Mineram, nec queat concoqui, uſquequo non ſubjacet fermentationi ſanguinis: item cum non lædat, niſi quatenus cum illo ebullit, aut effervefcit, nec, niſi quatenus ebullit, aut effervefcit, queat ſegregari, hinc eſt, quod nulla utilis exigi poſſit citra fermentationem, aut effervefcentiam febrilem ejuſdem evacuatio.

Porro ea ipſa medicamenta arte parata, evacuantia per ſeceſſum, per vomitum, aut etiam per ſudores, quæ, perperam licet, Febrifugi nomine ſolent audire, paullo ante paroxyſmum exhibita, ſi plus expellant, quam ſit pro illo paroxyſmo congeſtum, atque excretioni jam ſponte diſpoſitum, tantum abeſt, ut proſint, quin potius abſolute noceant, & morbum augeant [ſintque hodie idcirco fere obſoleta] agitando videlicet, confundendo, irritando, ac perturbando quod quieſcens adhuc, & inconſpicuum, ut verbo *Hippocratis* utar, nondum lædebat. Id ipſum, quod a medicamentis materiæ incoctæ vim inferentibus dictum eſt fieri, quotidie pariter obſervamus [quæ nobis eſt regula infallibilis a Natura conſtituta, ne crudos adhuc ſuccos exagitemus].

temus] in ſpontaneis illis excretionibus, quæ per vomitum, & per ſeceſſum in Acceſſionum principio, & per ſudorem, vel per urinam in fine, copia nonnihil exuberante contingunt. Ab illis namque profuſis evacuationibus, non modo in principio, ſed in ipſo etiam paroxyſmorum fine ſubortis, nonniſi longos morbos, aut difficulter ſolubiles, omnes, quotquot ſunt, Practici experientia docti ominantur.

Cum ergo qui Febres Intermittentes curare aggreditur, nil aliud poſſit intendere, niſi ſubmovere paroxyſmos, & ad coctionem [verbo iterum uſitato ſit venia] cauſſam perducere: & cum poſtremum iſtud per viam evacuationis, ut notum eſt, nequeat obtineri, reliquum eſt tantummodo, ut, ſublatis per Chinam Chinæ acceſſionibus, ipſa demum antecedens cauſſa, quæcumque ſit, ad inteſtinam ſecretionem, & inde ſecuturam ſpontaneam excretionem paulatim diſponatur, per viam alterationis, in ipſa quoque minera, ut ajunt, vel foco ſuo, ne lædat, cum ſanguini advenerit; quod ab eadem China China diutius uſurpata haud infirme præſtari, dummodo congrua ſervetur proportio inter vim, aut copiam peccantis materiæ, & remedii doſim, cuilibet in hac palæſtra, vel mediocriter exercitato quotidie fit obvium.

Si ergo Febrifugum, ſive Alexipyretum iſtud de genere alterantium eſt, vel, ſi mavis, medicamentorum agentium, ut ajebant Antiqui, a tota ſubſtantia, & ex ſpecifica proprietate, cur ab eo quærimus evacuationem, quam a nullo alio quærimus, aut quærere poſſumus Alterante, a nullo alio Specifico, a nullo denique alio ſimplici Febrifugo etiam imperfectius agente? Quid, quæſo, evacuant celeberrima illa Febrifuga unanimi tot ſeculorum conſenſu ex claſſe vegetabilium petita, & alias memorata, Centaurium nempe, Imperatoria, Camædrys, Pentaphyllus, Gentiana &c. quid earundem Plantarum ſales, quid Theriaca ante acceſſiones exhibita, quid cor Leporis comeſtum, quid Animalcula de collo ſuſpenſa, quid tot alia carpis appoſita, à quibus nihilominus citra ullam evacuationem ſubita paroxyſmorum faſcinatio, fruſtra licet, ſperatur? Cur igitur uni Cortici Peruvianæ imputatur febrilium Acceſſionum ſuppreſſio cum nulla ſenſibili evacuatione conjuncta, quando cætera quoque Febrifuga non modo ſolventia non ſunt, aut ullo pacto ſenſibiliter vacuantia, ſed maxima etiam ex parte adſtrictoria, & ſtiptica, ut vidimus?

Minus inveriſimiliter forſitan nonnulli, cenſentes cum *Frider. Hoffmanno* fieri a China China præcipitationem quandam Materiæ febrilis, objiciunt poſtea carentiam ſucceſſivæ evacuationis illius: qui equidem operandi modus, ſcilicet per præcipitationem, ab ipſis Antiquis fuit tributus Febrifugis quoque ſuis ſpecificis, inter quę numerabatur *Pulvis e Cochlearum teſtis a Crollio* deſcriptus, *e Conchis Margaritiferis, ſeu matre perlarum calcinata, ex oculis Cancrorum &c.* Quæ Medicamenta *præcipitatione quadam vim illam efferveſcendi, & paroxyſmum excitandi ab humoribus tollere poſse* [*ut Cereviſiæ aceſcenti creta injecta adimitur aciditas*] vel ipſe explicare conatus eſt verbis modo relatis, ſuo tempore, *Daniel Sennertus*, quem nec latuit *efferveſcentia Acidi, & Alcali*, nec *Fermenti Febrilis* nomenclatura.

Sed neque iſta fortaſſe præcipitatio [quæ phyſice explicata, ut abſorptioni ſuccedanea, contemnenda non eſt] neque, inquam, ipſa inducit neceſſitatem inſignis, atque conſpicuæ evacuationis. Etenim, ſi hujuſmodi præcipitatio ſupponatur fieri intra Sanguinem, ea non poterit attingere materiam antecedentem, quæ probabiliter nondum ſanguini confuſa eſt, nec cum eo efferveſcit, ſed ſolummodo illam portiunculam, quæ eidem pro uno tantum paroxyſmo eſt mixta, ſiquidem partitis tantum vicibus cenſenda eſt fieri hæc qualiſcumque affuſio novi fermenti, & ſic non alia requiritur evacuatio, præter illam ordinariam, quam Acceſſio

quælibet, dum ſolvitur, ſecum ferre ſolet, & quæ revera contingit. Si vero talis præcipitatio, ad hoc ut tollere poſſit materiam plurium paroxyſmorum, qui per Chinam Chinæ inhibentur, ſupponatur contingere in ipſa (ut vocant) Minera, ſeu Foco extra Sanguinem, quatenus materia Febrilis ibidem veluti congeſta, ob immediatum remedii illuc pertingentis contactum, cum eodem remedio efferveſcat, inde uniatur, ac poſtmodum præcipitetur, quandocumque etiam hoc fieret, quod non abſolute negatur, id ipſum abſque alia tunc facta ſenſibili evacuatione, ſaltem ſupra conſuetas (intra quas, ut vidimus, latere poteſt hoſtis depulſus) id ipſum, inquam, plane ſufficeret. Neque enim quidquam amplius ab Arte, vel a Natura extorquemus per viam alterationis, atque coctionis in ſuccis febriliter efferveſcentibus [immo & in non efferveſcentibus, ut in Acido Venereo per uſitatas decoctiones abſorpto, & ſucceſſive præcipitato] dum defæcationem eorum promovemus, media ſecretione particularum ſubſidentium, & præcipitatarum, quæ reſpectu totius fluidi ſunt molis admodum exiguæ, illarum poſtea excretionem ſerius nonnihil, ſed tutius a Natura expectantes, quam Arte tentantes, ſæpeſæpius quò Natura ipſa vergat incerti. Quod idem prorſus faciendum eſt, curatis per Chinam Chinæ Febribus, ne materia Febrilis [ſi ita etiam lubeat] præcipitata, nec adhuc excreta, intempeſtive iterum commota exaltetur potius, quam educatur, ut luculenter teſtatur experientia.

Multo minus [ut & hoc obiter tangam] aſſentiri poſſum cenſentibus, quod eadem China China Febrilem cauſſam, in tota ſua latitudine ſumptam, præciſe figendo, ſuccos nempe efferveſcentes una cum Fermento febrili, ipſumque ſimul cruorem conſtipando, vel ex oppoſito eoſdem nimium ſtrictos, aut ad ſtagnandum diſpoſitos præciſe rarefaciendo, vel dilatando, ſuum munus abſolvat, in quo nobiſcum quoque ſentit *Villiſius* clare inquiens — *Annotetur, quod hoc remedium, non quemadmodum vulgaria febrifuga ſanguinem figendo, aut etiam fundendo, acceſſiones febriles ſiſtit*. Nam, præterquamquod non eſt cur China China dicatur cauſſam Febris potius figere, quam ſolvere cum *Conygio*, vel eandem retundendo tantum, aut aliter ſubigendo, enervare, ac tandem devincere, male inſuper infertur ex eo, quod illa Fermentum febrile abſorbeat, aut præcipitet, & hoc nomine, ſi ſic lubeat, etiam figat (quod in hoc ſenſu eſt totum id, quod exquiritur ab arte) male, inquam, infertur, quod alios etiam figat, aut vitioſe conſtipet humores, ipſumque cruorem, qui ejuſdem extranei fermenti accidentale, & inſons ſubjectum eſt. Novi etenim per experientiam, quod, ſi uni Febricitanti pulſus ſit magnus, & plurimum elatus, ac efferveſcentia febrilis æqualiter expanſa, cum vaporoſo undique calore, alteri vero ſit parvus, atque omnino depreſſus in ipſo etiam febris vigore, quæ proinde ſepultam habeat efferveſcentiam, & calorem abſconditum, utrique nihilominus propinata China China pulſum in naturalem mediocritatem, fugata æqualiter febre, illico reſtituit, illi quidem arteriam nimis elatam veluti deprimendo, ac fluidum contentum conſtipando, iſti vero illam nimis depreſſam elevando, contentumque Cruorem veluti rarefaciendo: ut ſileam, quod illa tam Febres [uti videbimus ſuo loco] quæ ſunt de genere Colliquativo, quam quæ ſunt de genere Coagulativo, indiſcriminatim ſanat. Qui duo effectus oppoſiti nequeunt directe præſtari ab una, & eadem China Chinæ uniformiter agente, niſi quatenus illa abſorbendo Cauſſam febrilem, quæ pro diverſa fluidorum diſpoſitione modo unum, modo alterum effectum producit, eoſdem pariter, licet oppoſitos, indirecte, & alternatim producit effectus.

Hinc eſt, quod illa nihil intra corpus noſtrum ſenſibiliter innovando, præter

expul-

expulſionem febris, ejuſque ſymptomatum, ſicuti nullas ſenſibiles excitare ſolet, ita nec ullas ſoleat cohibere evacuationes *criticas* inchoatas, ſive per ſeceſſum illæ ſint, ſive per aliam quamlibet viam: ſupprimat vero *ſymptomaticas* tantum, & a Febribus demum ſublatis antea pendentes, ſupprimatque præciſe per hoc, quod Febrem illarum productricem deleat, non quia illas vi quadam adſtrictoria cohibeat. Ob id Gravidis non modo, ſed & Puerperis, vel Menſtruas purgationes patientibus tuto exhibetur; neque tamen Menſtrua, vel Lochia naturaliter fluentia ſiſtit, aut nimium promovet, ut videbimus in hiſtoriis — *Quo pacto ergo* (inquit *Mortonus*) *pharmacum, quod in* Puerperio *ſalubriter miniſtratur inter* Obſtruentia *numerari poteſt? Veteres iſti Philoſophaſtri, qui Ætiologiam omnium morborum ex humoribus & manifeſtis qualitatibus petendam eſſe duxerunt, ubi ſine aliqua evacuatione ſenſibili, febriles fermentationes illico à juſta doſi* Corticis *exhibita, ſopitas viderunt, inde experientia reclamante, & rei ipſius natura, neſcio quam omnipotentem* Conſtringendi, & Obſtruendi *facultatem Pharmaco huic ineſſe commenti ſunt. At ſane* Cortex *febriles fermentationes neque facultate obſtruente, neque deobſtruente ſiſtit, verum vi ſua* Alexipharmaca, *qua eximie prævollet. Quocirca non eſt, quod quiſquam hiſce terriculamentis, inſomniis, & deliramentis Philoſophicis ab uſu Polychreſti hujus Pharmaci terreatur.*

Quoniam verò hæc ſuſpicio, aut opinio, quod China China ſuum munus cohibendi febres exerceat per hoc, quod figat illarum cauſſam, admodum communis eſt in ore Medicorum quorumdam, non ſecus ac in ore Vulgi, ut propterea hinc recidivas graviores, & mille mala ominentur, lubet idcirco opinionem iſtam nonnihil examinare, & (ſemotis etiam plurium Auctorum tali ſententiæ ex diametro oppoſitorum validis rationibus, quas referre ſuperſedeo) illam blandiuſcule excipere in bono ſenſu, non in eo videlicet, in quo intelligitur ab opponentibus, ſed in eo in quo congruenter poteſt intelligi, & in quo veroſimiliter puto eam eſſe veram, & admittendam, utpote effectus Chinæ Chinæ ſatis naturaliter explicantem.

Recolligendo itaque hic, quæ ſparſim dicta, & dicenda ſunt, extra dubium eſt, Chinam Chinam non agere in fluida, ut ea in univerſum figat, neque hoc ab ullo afferi poſſe; ſed ad ſummum, quod figat Cauſſam febrilem fluida ipſa perturbantem, & effervefcere facientem. Non figi ſanguinem, alioſque ſuccos utiles, oſtendit perfectio actionum naturalium, vitalium, ac animalium ſtatim a febre depulſa ope Corticis. Oſtendit idem, ut modo dicebam, criticarum evacuationum cujuſcumque generis inchoatarum continuatus progreſſus a China China aſſumpta, pulſus ſolutus, ac liber, cum prius depreſſus eſſet, atque concluſus, evaneſcentia fixationum ipſarum, ſeu tumorum Lienis, aut Hepatis a febribus productorum & mille alia, quæ circulationem perfectam, & inculpatam fluiditatem ſuccorum evidenter patefaciunt, non modo conſervatam aſſumpto Cortice, ſi antecedenter adfuit, verum & reſtitutam, ſi defuit.

Ad ſolam itaque cauſſam, ſeu materiam febrilem, humores noſtros, ante mixtionem talis materiæ cæteroqui bene ſe habentes, agitantem, perturbantem, & effervefcere facientem, tota contrahitur decantata fixatio. Sed ecquis certo novit materiam illam, quæ Fermenti Febrilis nomen ſortitur, non eſſe aliquid in ſanguine, vel alio quolibet ſucco nimis exaltatum, aut a vinculo mixtionis ſolutum, quod figi idcirco debeat, ac deprimi? Hoc ſane a probabilitate non multum abludit. Verum, quoniam ignota natura talis fermenti, nequit circa hoc quidquam præciſe determinari, fas ſit pro nunc indeterminate tantum, ſed ſimul valde veroſimiliter ſic ratiocinari.

Hæc Cauſſa febrilis nobis incognita, ubicumque deliteſcat, & quantacumque

ſit, non erit, ſaltem utplurimum, molis, aut quantitatis inſignis, immo, ſepoſitis jam, atque exſibilatis humoribus imaginariis Antiquorum, fas eſt credere cum Doctiſſimo *Borello*, quod ſit ſuccus, vel humor quidam molis ſæpius exiguæ, quem fortaſſe cochlear unum caperet, per intervalla ſanguini affuſus, illumque in motum febrilem concitare aptus. Qui enim quandoque exeunt copioſe per vomitum, aut per ſeceſſum, humores, præſertim in Tertianarum principio, non ſunt veræ febrium Cauſſæ, illis enim exeuntibus febris vel ſolveretur, vel ſaltem miteſceret, cum tamen contra potius augeatur, ac exacerbetur; ſed ſunt effectus Cauſſæ febrilis, molis, ut ajebam, exiguæ, ut ut tumultum illum, & immaturas excretiones inducentis. Certe quicumque perfecte ſanus, & bonis humoribus ſcatens comedat ova piſcis Barbi, vel Fungos noxios, vel Emeticum vehemens, aut Catharticum, paullo poſt copioſiſſimos per vomitum, & per ſeceſſum effundet humores. An propterea exigua non fuit moles Cauſſæ ſuſcitantis tantam evacuationem humorum minime peccantium, ſed a violenta irritatione expreſſorum, & ab aſſumpto tantum pravo cibo, vel pharmacó corruptorum? Ad vitiandam magnam molem fluidi ſani, ſufficit immixta exigua moles fluidi vitioſi. Una Vini mucidi, acidi, aut inclinantis pinta potis eſt inficere, aut corrumpere dolium integrum Vini meraci. Portiuncula ſpiritus Vitrioli injecta in phialam olei Therebintinæ totum liquorem effervеſcere facit. Cur & totum ſanguinem non poterit inficere, ac in efferveſcentiam ciere immixtus illi paucus liquor febrilis?

Hoc rationabiliter poſito, ſupponamus hujuſmodi ſuccum febrilem (quem præ activitate magna in parvitate molis nomine Fermenti donarunt Auctores) a China China vere defigi, ſed ſimul examinemus quo pacto vere defigi poſſit. Non profecto per veram narcoſim, ut vidimus, ut patet experientia, & ut patere cuique poteſt ratione. Non ergo alia via, niſi per modum illaqueationis, & vinculi, ſeu per coalitum, & coaptationem particularum Fermenti cum particulis Febrifugi, hoc eſt per ingreſſum illarum intra poros iſtius, eo pacto, quo Acida Alchalinorum poroſitates ſubeunt, ut *Lemeryo* placet: uno verbo, per abſorptionem fermenti factam a Cortice illud *combibente*, *abſorbente*, atque hoc pacto a reliquis humoribus, quos inquinabat, vel inquinaturus erat, *ſeparante*, & in hoc tantummodo ſenſu, ſi loqui ſic lubeat, *figente*.

Sed hoc eſt unice quod quæritur a Medico, hæc eſt intentio primaria, quam adimplere ſtudemus cæteris omnibus Febrifugis ſpecificis in curatione Febrium Intermittentium, omnibus Alexipharmacis in curatione Malignarum, omnibus Antidotis in correctione Venenorum, omnibus Chalybeatis in refermentatione ſuccorum ſtagnantium, omnibus Antivenereis, Antiepilepticis, & Antiſcorbuticis in medela talium affectionum, omnibus denique generaliter Alchalicis in abſorptione quorumvis Acidorum. Iſtiuſmodi ergo fixatio, ſeu potius ſeparatio, & ſpecifica caſtigatio febrilis fermenti tantum abeſt, ut prava ſit, quin potius ſit omne id, quod ab Arte poteſt exquiri, ut notum eſt, pro curatione ipſarum Febrium. Et ſicuti in Morbis antedictis non ſumus ſoliciti de ſucceſſiva evacuatione Cauſſæ peccantis abſorptæ, moliſque pariter perexiguæ, ſed illam committimus Naturæ, eandem Cauſſam ſic abſorptam, vel perfecte ſubigenti, vel per conſuetas ut plurimum excretiones, ſive ſenſibiliter, ſive inſenſibiliter evacuanti, ita pariter non eſt cur major ſit in caſu depulſarum febrium noſtra ſolicitudo, maxime, cum quotidie videamus febres graviſſimas, & periculoſiſſimas ſponte ſine ulla ſenſibili evacuatione per viam coctionis, ut ajunt, ab ipſa Natura integre, ac perfecte ſanatas.

Et ſicuti etiam quandoque contingit in prædictis Morbis, ut tractu tempo-

ris il-

ris illorum Cauſſa , etſi antecedenter abſorpta, per accidens reviviſcat , vel quod vitio viſcerum, aut fluidorum univerſali iterum regeneretur , ſicque Chloroſis, Scorbutus, Lues Celtica, & hujuſmodi ſæpius repullulaſcant, quo fit, ut eodem Chalybe, Cochlearia, Guajaco &c. rurſus curentur, abſque eo quod iſtis medicamentis imputetur vitium de *fixata nec evacuata* Cauſſa illorum productrice, deque inde ſecuturis recidivis, aliiſve morbis deterioribus: ita etiamſi fermentum febrile ſemel abſorptum aliquando reviviſcat, ac veluti a Cortice illaqueante iterum diſſocietur, ac ſejungatur, vitio vel naturæ diutius illud foventis , nec prompte ſubigentis, aut expellentis, vel alimentorum fermenteſcibilium ingeſtorum , vel aeris, vel tempeſtatis &c. quæ omnia illud rurſus exaltare valent (ut ope ſolius aeris vim emeticam iterum reſumit Stibium diaphoreticum) aut ſi vitio Viſcerum, fluidorumque univerſali idem fermentum denuo reproducatur, non propterea culpandus eſt Cortex de *fixata*, ac veluti in Viſceribus ſequeſtro poſita, ſine ulla retuſione, Cauſſa febrili, vel de eadem inſimul *non evacuata*, vel de cruore *conſtipato* pariter, atq; *fixato*, ut perperam intelligunt , blaterantque nonnulli opponentes . Atque hic, meo judicio, eſt probabilior modus agendi Peruvianæ Corticis, ſeu generalior, ac craſſior, congruentior tamen illius explicatio. Non enim ſuppetit animus perſcrutandi penitius modum plane admirabilem , quo præciſe Febrifugum iſtud agit in fluida, vel in reconditas Febrium Intermittentium Cauſſas, cum me imparem agnoſcam intimæ explicationi ſenſibiliori, qualem noſtri ſeculi eruditio, & ſolida ejuſdem , non verbalis, philoſophandi conſuetudo exigeret.

Haud inficior, me aliquando tentaſſe experimentum aliquod, vi cujus poſſem Chinæ Chinæ actionem in varia fluida a longe ſaltem ſubolfacere , ſed incaſſum; neque enim quicquam ſupra id, quod retuli, licuit deducere. Dicam tamen quod contigit. Illam ſuperinjeci diverſis liquoribus, modo ſejunctis, modo conjunctis , puta ſuccis Limonum, ac Aurantiorum , Aceto , Aquæ , tum dulci , tum ſalſæ , Oleo, Bili bovinæ, Lymphæ caninæ, Urinæ humanæ , Salivæ &c. Parum autem , ac fere nihil alterari ab immixto Cortice talium liquorum ſapores dignovere , qui guſtaverunt , niſi quantum adjuncta illius amarities, atque ſtypticitas ferebat, perinde ac quodlibet aliud Amarum , & ſtypticum , minime tamen febrifugum, iiſdem confuſum , tuliſſet . Pariter ſapor Corticis , poſtquam liquores illos abſorpſit , iterum exſiccati non magis alteratus eſt , quam par fuerit , habito ad liquorum abſorptorum ſapores adjunctos reſpectu ; quod cuilibet ſimiliter Amaro , & ſtyptico non febrifugo illis immixto contigiſſet.

Sed quia non ſatis actum videbatur, explorando quid ageret Cortex immixtus fluidis Brutorum Animalium , quæ Febribus Intermittentibus non videntur obnoxia, ut Homines (fortaſſe ob maximam victus illorum diverſitatem, quæ maximam quoque diverſitatem ſuccorum procul dubio producit) placuit ideo eandem Corticis commixtionem inſtituere cum aliquot ſuccis humanis præter jam dictos & præcipue cum Sanguine, ac Bile. Quoad primum, videlicet Sanguinem , nihil animadverſione dignum datum fuit intueri , neque verum id reperire, quod ab aliquibus traditur , Chinam Chinam nempe ſanguini recenter educto commixtam , illius coagulationem impedire. Haud diffiteor, quod diviſo intra quatuor vitrea vaſa *ſani* hominis ſanguine per unam phlebotomiam extracto, tardiuſcule concrevit portio, cui Cortex Peruvianus inerat , quam duæ portiones , quibus ille non inerat ; Sed hoc ipſum procedere a ruptione fibrarum facta per agitationem ſanguinis, requiſitam ad commixtionem illius cum Cortice, nec non ab ipſa pulverea materia (idem enim præſtitiſſet alius quivis pulvis injectus) quæ fibrarum earundem diſtractionem, pro-

pter ſui intermixtionem producit, me ſatis certum reddidit idem phænomenon, quod in alia portione ſanguinis æque obſervavi, in qua videlicet Mali arboris corticem pulveratum immiſeram, quæque tardius etiam concrevit, & concreta flaccidior apparuit ac portio, quæ Chinam Chinam admiſerat. Ob id etiam tenacius adhærebant parietibus Vaſorum portiones ſanguinis impermixti, quam portiones utroque pulvere ſcatentes.

Quoad ſecundum vero, nempe quoad Bilem humanam, idem quodammodo mihi ſum viſus obſervaſſe, ac in bubula, hoc uno excepto, quod abſorptio bilis humanæ Cyſticæ, nequaquam morboſæ, inſtituta per infuſionem Corticis, & deſcenſus iſtius intra eam, longe lentior, & obſervatu difficilior apparuit, ac intra bubulam, quia longe craſſior, opacior, ac denſior eſt bilis humana cyſtica (ſaltem quæ fuit ad manus, & quam alias etiam licuit inſpicere) quam bubula pariter cyſtica. Quod igitur obſervabilius mihi viſum eſt in Cortice reſpective ad bilem bovinam (humana pro nunc ſepoſita) & reſpectu habito ad alios liquores eadem bile tenuiores, fuit modus, quo inæqualiter diverſos liquores iſtos abſorbebat ipſe Cortex in pulverem redactus. Cum enim ille acida omnia, item aquam, & dulcem, & ſalitam, urinam &c. ægre admodum abſorberet, bilem tamen celeriter combibebat, adeo ut in reliquis illis liquoribus bile minus craſſis, minuſque ponderoſis, ſiquidem bilis eadem illis immixta ſubſidebat, pulvis Chinæ Chinæ, ut mos eſt, diu innataret, cum in bile craſſiore, atque graviore mergeretur, ac fundum peteret, celeritate non multum abſimili, licet non tanta, ac ſubſidebat in oleo omnibus illis fluidis longe leviore. Eadem vero China China impoſita bili cum aceto mixtæ, immo etiam mixtæ cum aceto ſimul & ſaliva [quæ duo fluida a bile ſejuncta ægre combibebantur a Cortice] viſa eſt celerius adhuc, vel ſaltem æqualiter mixturam illam abſorbere, ac ſolitariam bilem. Sed iſtæ qualeſcumque obſervatiunculæ vix aliquid effatu dignum ſuggerunt, pro explicatione etiam remota, operationis admirandæ Peruviani Corticis in Febrium Cauſſas, tum quia idem ſpectaculum modo parum abſimili, licet non plane eodem, obſevabatur in corticibus pulveratis aliarum plurium Arborum, & Fruticum, aquæ, aceto &c. diu innatantibus, in bile vero celeriter ſubſidentibus [levi tantum inter illorum, & Chinæ Chinæ deſcenſum intercedente diſcrimine] tum quia parum refert obſervare quid China China operetur intra bilem qualemcumque, cum nos lateat quinam ſit, vel eſſe poſſit ad cauſſam Intermittentium conſtituendam bilis concurſus. Interim tentamen meum, etſi irritum, fas ſit curioſioribus retuliſſe.

Si quid autem ex his licet arguere, illud eſt fortaſſis, quod China China [& ad illius normam aliarum proportionaliter Arborum cortices] intra ſuas poroſitates facilius admittat minimas humoris bilioſi particulas, illaſque promptius combibat, & abſorbeat, quam particulas minimas aquæ, aceti &c. quod conſtare videtur ex faciliori illius intra bilem ponderoſiorem, atque craſſiorem deſcenſu, quam intra aquam minus ponderoſam bile, minuſque craſſam. Suppono etenim, ſeu potius ex re ipſa deduco, nudam Corticis, ut & aliorum lignorum materiam, ſemotis omnibus interclusis poroſitatibus, eſſe ſpecifice graviorem tum aqua, tum bile ſuis adhuc poris, ſi quos habet, ſcatente, omnemque intra eadem fluida innatandi vim, quam ſuapte natura habent omnia fere ligna [quæ proinde ſpecificam gravitatem, talium fluidorum gravitate minorem, data ſcilicet paritate molis, habere dicuntur] procedere ex multitudine, atque amplitudine eorumdem pororum intra ipſa ligna copioſiſſime latitantium; ſive hujuſmodi poros vacuos dicamus, ſive aere, aliaque ſubtiliore materia repletos, quod parum refert: adeoque quo laxior eſt lignorum com-

compages, illa eo facilius emergunt, difficilius vero, quo ſtrictiorem habent texturam, ut in Ilice, aliiſque lignis denſioribus obſervare eſt, ſi mergantur, fundum petentibus. Hoc ſuppoſito, dicendum eſt, quod Chinæ Chinæ pulvis poroſus impoſitus tum bili, tum aquæ, in utroque liquore ideo ſenſim mergatur, & fundum petat, inquantum intra illius poroſitates tantum bilis, & tantum aquæ ſubintrat (præſtante id potiſſimum circumambientis aeris preſſione) quantum ſufficit ad tollendam levitatem, non quidem abſolutam, quam nulla obtinent corpora, ſed reſpectivam, quam ſcilicet nudis ejuſdem Chinæ Chinæ particulis adjungebant interſperſa ſpatiola, ſive inania, ſive aere tantum referta, aliave quavis materia leviore, tum bile, tum aqua ſubingredientibus. Et licet gravitas adjuncta particularum ſubintrantium non ſit major gravitate ſpecifica ſuorum liquorum, quibus impoſita eſt China China, ſed æqualis: cum tamen ſit major gravitate materiæ intra Corticis poros præexiſtentis, & ab iiſdem excluſæ, adeoque juncta nudæ Corticis materiæ, quæ aqua, & bile gravior eſt, componat novam gravitatem, mole nequaquam adaucta, majorem ſpecifica gravitate ſubjectorum fluidorum, hinc eſt, quod in utroq; liquore China China deſcendit, atque ſubmergitur, ut in aqua mergitur Navis per ingreſſum ipſius aquæ intra cavitatem illius. Cum itaque facilius, atque celerius id fiat in bile, licet graviore, ac fiat in aqua, licet minus gravi, concludendum eſt omnino, quod facilius, & citius abſorbeatur a Cortice bilis, quam aqua, adeoque quod pori Corticis habeant figuram magis diſpoſitam, & aptam ad ſuſcipiendas minimas bilis, quam aquæ particulas.

Quænam vero individualiter ſit iſta proportio, quam habent particulæ bilem conſtituentes, magis ac habeant particulæ componentes aquam, acetum &c. cum poris Peruviano Cortici inexiſtentibus, arduum eſt definire, ignota nobis genuina talium particularum, ut & pororum hujuſmodi particulas admittentium, figura. Præſcindendo tamen ab hac ſpecifica determinatione, videtur iſta major facilitas poſſe refundi in illam, quam bilis (præſertim bubula, in qua experimentum clarius emicuit) manifeſte præſefert unguinoſæ oleoſitatis ſpeciem, quæ analogam quodammodo Bilis, & Olei ſtructuram videtur indicare, licet Olei, & Bilis tam diverſum ſit pondus, ut olim mihi hæc, & ſimilia curioſe inquirenti, non injucundum ſpectaculum licuerit obſervare. Immiſſis intra vitreum tubum æquis circiter portionibus primò Bilis humanæ craſſioris, denſioris, fuſcoque, ut dictum eſt, colore præditæ: ſecundò Bilis Bovinæ longè minus craſſæ, minuſque fuſcæ: tertiò Aquæ: quartò tandem Olei; omnes illi liquores ſedem ſibi a primordio, ordineque antedicto aſſignatam retinuere. Concuſſo poſtmodum, & moto ſuſquedeque Tubo, ac proinde confuſis omnibus, quilibet liquor paulatim ſuam ſedem ſponte repetiit, ibique ſubſtitit, humana ſcilicet bile immediate ſupra Tubi fundum, bile bubula ſupra humanam, Aqua ſupra bilem bubulam, & Oleo ſupra Aquam locum tenente. Cum ergo, ut ſupra retuli, fere æque facile mergatur Cortex intra Bilem longe graviorem Oleo, ac mergatur intra Oleum ipſum: mergatur vero difficillime intra Aquam, Oleo quidem graviorem, ſed leviorem Bile, ſatis patet id præciſe non pendere a majori, vel minori gravitate illorum fluidorum comparativè ad gravitatem Corticis, ſed a faciliori, vel difficiliori ingreſſu particularum cujuſcumque fluidi intra poros illius, unde facilius redditur augmentum ponderis ejuſdem Corticis, ac proinde etiam facilior illius ſubmerſio in Bile graviore, quam in Aqua minus gravi. Itaque, cum ſubmerſio hujuſmodi fere æque facilis ſit in Bile, ac in Oleo, Bilis autem, & Olei plurimum analoga ſit ſtructura, licet utriuſque fluidi plurimum diverſa ſit gravitas, hinc eſt, quod Bilis poteſt habere majorem proportionem

cum

cum poris Corticis, ut eos ſubintret, ac habeat Aqua; & conſequenter hujuſmodi proportio poteſt haud irrationabiliter refundi in quaſi oleagineam Bilis ſtructuram poris Corticis fere æque facile aptabilem; ac ſit iiſdem aptabilis ſtructura Olei.

Hanc Bilis, & Olei ſimilitudinem in ſtructura plurimi ſuadent effectus utrimque ſimiles. Sic licet fatear cum *Gliſſonio*, Bilem non minus quam Aquam extinguere ignem, neque flammam facile concipere, æque tamen certo expertus aſſero cum *Ettmullero*, & aliis, eam, ſi vehementiori igne urgeatur, abſumpta aquea humiditate, plurimum unguinis exhibere, inflammabilis olei adinſtar. Pariter ab Oleo, & a Bile alvus redditur lubrica, & ab utroque liquore ſolvuntur colores. Denique ſicuti gutta olei ſupra pannum *v. gr.* laneum decidua, illum ſtatim pervadit; ita gutta bilis eundem penetrat, ſed paullo ſegnius, gutta vero aquæ hæret globuli ad inſtar in ejuſdem panni ſuperficie, nec illum pervadit; unde quod levius eſt in hoc caſu citius penetrat, penetrat paululum tardiuſcule quod gravius, nullo pacto penetrat quod medio modo ſe habet inter utrumque in genere gravitatis. Non ergo varia præciſe liquorum gravitas, ſed varia partium illos componentium figura, variaque illarum in caſu noſtro cum poris Chinæ Chinæ proportio faciliorem, vel difficiliorem reddit illorum abſorptionem, & conſequenter ſubmerſionem ejuſdem Chinæ Chinæ, quæ proinde fere æque facile mergitur in bile, etſi graviore, ac mergatur in oleo leviore, minime vero facile in Aqua, Aceto &c. licet liquores iſti ſint ut graviores oleo, ita bile leviores. Symboleitas autem nonnullarum partium bilis cum oleo ſicuti fortaſſe ſufficit ad hoc, ut bilis admixta Aceto, Salivæ &c. reddat liquores illos, utpote ſibi arcte implicatos, facilius aptabiles poris Corticis, cum cæteroqui ſejuncti a bile ægre admittantur ab eodem: ita ex adverſo non ſufficit ad tribuendam bili nec levitatem, nec promptam inflammabilitatem olei, propter conſortium aliarum partium conjunctarum, & illam integrantium, puta terreſtrium, aquearum &c. quæ id tandem efficiunt, ut bilis, quantumvis quoad apparentiam plurimum, & quoad ſubſtantiam non parum oleaginea, nullatenus tamen ſit Oleum, ſed Bilis.

Quod de bile, & oleo conſtat per experientiam, poteſt fortaſſe per conjecturam credi de Fermento febrili, ſive ad illud conſtituendum bilis concurrat, ſive aliud fluidum oleoſæ forſitan naturæ particeps. Poteſt enim contingere, quod tale fermentum æque facile, & forte facilius abſorbeatur a Cortice, ſaltem quoad particulas magis noxias, & febrilis tumultus reas, ac ab eo abſorbetur ipſa bilis, effæta poſtmodum, ac enervi remanente ejuſdem fermenti ſic retuſi portione ſuperſtite: ſicuti contra poteſt minus feliciter exerceri talis actio in idem febrile fermentum ab aliis Corticibus, atque pulveribus Febres infirmius pellentibus, quemadmodum illi iidem pulveres bilem ipſam, oleumque nonnihil diverſimode abſorbent, ac illam abſorbeat Cortex noſter, etſi in illa non longe abſimiliter ſubmergantur, atque præcipitentur. Ratio autem tam inſignis diverſitatis inter actionem Peruviani Corticis, & actionem aliorum Corticum, non admodum inſigni diverſitate bilem ipſam abſorbentium, videtur aliquo modo elici poſſe ex ipſa partium Chinam Chinam componentium analyſi, & notabili ejuſdem ab aliis Corticibus diverſitate: ſiquidem [admiſſo quod aſſerunt Artifices fide digni] China China, præter alias peculiares ſuæ texturæ prærogativas, habet hanc inſuper, ut quadruplum circiter Salis contineat, exhibeatque comparative ad aliarum Arborum Cortices. In qua fortaſſis etiam Salis copia, ſimul ac peculiari configuratione, ea poteſt eminenter contineri Virtus febrifuga, quæ in aliis Corticibus minori Salis, etiam debilioris, quantitate præditis, infirmior eſt, ad hoc,

hoc, ut febrile fermentum ab iiſdem ſalibus retundi poſſit, atque dulceſcere.

Et hac occaſione nequeo plane ſubſcribere doctiſſimo *Fabri* ex inclyta Societate Jeſu Viro Celeberrimo, qui ſub nomine *Antymi Conygii* Chinam Chinam propugnaturus, inquit, illam componi ex minimis talem determinatam figuram habentibus, quæ poroſitates Fermenti febrilis per vim, & cunei adinſtar pervadens, ac ipſum triturans (non abſimili ritu, ac ferrum ſolvit Aqua Stygia) reddit illud, & impotens ut lædat, & diſpoſitum ut excernatur. Potius enim ob rationes dictas crediderim, fluidas fermenti particulas ingredi (ſaltem ſenſibilius) poros Corticis, ſicque a Cortice abſorptas illaqueari, & infringi, quam particulas Corticis ingredi poros fermenti, ea præſertim vi, quæ valeat illius texturam nervoſe ſolvere, licet ingreſſum etiam reciprocum particularum Corticis in poroſitates fermenti nequaquam rejiciam; cum non minus a Cortice, quoad maximam licet ſui partem præcipitato, ſaporem aliquem mutuentur fluida, ac humectationem pariter, & ſaporem a fluidis Cortex infuſus. Utcumque, ſive abſorptum dicatur, ſive diſtractum febrile fermentum, facile poſtea eſt intelligere, quomodo, ſi opus ſit, poſſit illud foras protrudi: id ſiquidem nullo negotio fieri poterit, ut alias diximus, per ordinarias Naturæ vias, per alvum ſcilicet, per urinam, per ſudorem, aut per inſenſibilem tranſpirationem, non quidem critica, copioſa, & repentina ſemper evacuatione [id enim paucula ſæpe illius moles non exigit] ſed modica, & ſenſim, ſub velamine ſcilicet conſuetarum excretionum, non quantitate notabiliter adaucta, ſed qualitate tantum mutata, licet vix dignoſcibili, mox prodeuntium;

Et in hoc ſolo ſenſu concedere non renuo, aliquam quandoque exigi poſſe, & probabiliter etiam ſæpe contingere, cauſſæ morbificæ evacuationem ab aſſumpto Cortice; hanc ipſam tamen abſolute neceſſariam eſſe, non æque concederem. Poſſe enim per ſolam variationem texturæ partium, liquores plurimos a ſua Craſi deſciſcere, & per novam earundem partium coaptationem in priſtinum reſtitui, abſque eo quod ab illis quicquam dematur, aut ſenſibiliter ſeparetur, ſatis oſtendunt Vina æſtate morbida facta, & fugientia, autumno vero nonnunquam ſponte redeuntia; idemque confirmat Urina a ſolo frigore corruptionem patiens, per calorem vero iterum clareſcens, ac reſtituta, & alia id genus, mutata ſcilicet in iis ſola particularum componentium textura, & ſitu. Quod idem, data proportione, ſucco, aut humori febrili, per contactum intimum Chinæ Chinæ poſſe quandoque accidere, citra ullam omnino illius evacuationem, non eſt cur abſolute negemus.

Huic opinioni non parum videtur favere *Borellus* alias citatus, qui pro Febrium curatione ſolam ſalium fermenti febrilis retuſionem, edulcationem, & contemperationem requirit, mediante commixtione ſalium diverſæ naturæ, qualia ſunt, quæ in China China deliteſcunt. *Potius igitur* (inquit) *eo quod ſalium ſeparatio ab humoribus, & expulſio fruſtra ſperatur* [& hic notetur inſperata ſalium morboſorum extractio, & eductio] *prædicti ſales contemperari, & dulcorari poſſunt, vel admiſcendo fluida Menſtrua appropriata, vel adhibendo Salia contraria, ut experimur in Aqua forti, quæ acredine ſalina Vitrioli, & Aluminis componitur adeo valida, ut poſſit argentum corrodere, & diſſolvere in Atomos minutiſſimas. Huic vero Aquæ forti ſi addantur Sales ammoniaci multo magis acres, quam ſint Vitriolum, & Alumen, nedum vim majorem corrodendi non acquirit, ſed e contra eam vim, quam habebat, amittit; adeo enim retunditur, & debilitatur, ut nequeat amplius argentum corrodere. Similiter miſtura Salis nitri, & Sulphuri accenſibilis eſt, & addito Sale ammoniaci, accendi nequit. Alibi poſtea Sal prunellæ ex eiſdem Nitro, & Sulhpure combuſtis compoſitum, inflammationes tollit,*

tollit, & fuſionem ſuccorum coagulatorum promovet. Sal quoque, & pulvis Cornu Cervi, & Cancrorum, acredinem acidiſſimam retundunt, & tollunt: & ipſum acetum diſtillatum plumbo affuſum, dulcedinem Sacharo ſimilem acquirit. Ex his ergo, & ex aliis exemplis, quæ adduci poſſunt; conſtat acredinem ſalinam fermenti febrilis retundi, dulcificari, & deſtrui omnino poſſe ab aliis Salibus admiſtis contrariæ naturæ. Sed jam ſatis conceſſimus hiſce minutulis diſquiſitionibus; ex quibus nihilominus obvium eſt conjicere non modo quam difficilis, & dubia ſit explicatio ulterior modi individualis [de genericis enim notionibus quilibet novit loqui] quo Alexipyretum iſtud agat in cauſſam febrilem; verum etiam quam parum conſiſtens ſit Eorum opinio, qui ut a Cortice reportatam de Febribus credant victoriam, opima evacuationum ſpolia oſtentanda requirunt.

C A P U T IV.

Ad placita Humoriſtarum, & Galenicorum accommodata evacuationum prædictarum ſenſibilium carentia.

RESTITANTE adhuc intra caligines mirabili agendi modo Peruvianæ Corticis, iterum monuiſſe non erit inutile, quod, quemadmodum nulla, ut vidimus, poteſt adduci congrua explicatio actionis illius, niſi dilucida habeatur cognitio Cauſſarum Febres Intermittentes materialiter, ac efficienter producentium, ita ſine eadem dilucida cognitione, nulla contra illam poteſt adduci nervoſa oppoſitio. Cum vero omnes, quotquot circa Intermittentium naturam, & cauſas circumferuntur, hypotheſes [ſi candide velimus fateri] nondum ſcopum attigerint, quælibet objectio proinde contra certam operationem Corticis perpetuo laborat ſuppoſitione quapiam fundata ſupra hypotheſim aliquam ſaltem incertam, immo probabiliter falſam. Sic difficultas, quæ tanti fit de carentia evacuationis poſt aſſumptum Corticem, ſupponit, quod cauſſa Febrium ſit aliquid, quod debeat abſolute *ſenſibiliter* eliminari, non ſolummodo temperari, aut retundi, non aliquid ſtagnans, quod tantum egeat moveri, non aliquid fixum, quod expetat exaltari, non quicquam exaltatum, quod exigat deprimi, non quid intempeſtive influens, quod debeat inhiberi, non quid obſtructum, quod indicet reſerari &c. quæ tamen omnes, & ſimiles hypotheſes, nullius ſenſibilis evacuationis neceſſitatem inferentes, ſua neququam carent probabilitate. Sane cauſſas aliorum plurium Morborum periodice recurrentium, ut Aſthmatis, Arthritidis, Epilepſiæ, & hujuſmodi, præmiſſis [ut loqui conſuetum eſt] univerſalibus, non evacuatione ſemper ſenſibili, ſed alterantibus, temperantibus, edulcantibus, decoctis exſiccantibus &c. radicitus extirpare pro viribus artis conamur, penſum poſtea evacuationis materiæ diſpoſitæ uni Naturæ linquentes.

Exemplo ſit inter vulgaria, ſed maxime proficua medicamenta, Aqua Stibiata *Pomponacii*, ex Antimonio crudo, lapide Pumice, Salſa parilla, & Viſco Querno infuſis, atque decoctis confecta, quæ ad morbos innumeros, eoſque graviſſimos, tum venereos, tum alterius analogæ, contumaciſque naturæ curandos, quam feliciſſime ſolet uſurpari. Nonne illa, licet quandoque notabiles excretiones habeat adjunctas, ſæpius tamen abſque ulla inſigni evacuatione, immo fæcibus, & urinis, aquæ epotæ quoad quantitatem vix correſpondentibus, humorem Iſchiadicum *v. gr.* abſumit, ulcera ſanat, ſcabiem puſtuloſam emendat, cachexiam tollit &c. refloreſcente quam cito vivido faciei colore, & matureſcente ſimul fructu optimæ renutritionis? Et tamen ſæpius, ut dixi, vel nil excernitur, vel, ſi quid excernitur, id fit non raro per modicam ſucci alicujus prava qualitate peccantis quantitatem, qui ſub conſuetis evacuationibus, quoad apparentiam vix immutatis, deliteſcens, cum reliqua excremen-

crementorum turba indiſcriminatim foras abigitur.

Nollem itaque ſuſpicari, allatam objectionem, adhuc inniti mucidæ ſuppoſitioni a Scholis jamdudum exſibilatæ, ac exploſæ, de celebri quaternario Humorum, tum alibilium, ut vocabant, tum excrementitiorum numero, quibus putreſcentibus attribuebantur Febrium Cauſſæ, Bilioſum ſcilicet humorem Tertianæ aſſignando, Pituitoſum Quotidianæ, Melancholicum Quartanæ &c. quod figmentum anteactis ſeculis vix condonandum. Sat ſit eos humores admittere, quos cernimus, & quibus humectamur, non quos per metaphyſicas abſtractiones imaginabantur Antiqui. Sunt autem iſti, Chylus, Sanguis ipſe, & ab eo ſecreti liquores, iique, ſive in uſus digniores reſervati, ſive ut inutiles foras protruſi, ſive poſt longa itinera in eundem reduces, quorum generum diverſorum ſunt Latex nerveus, ſeu mavis ſpirituum animalium continuatum ſyntagma, Serum ipſius ſanguinis, Lympha eundem Cruorem duplici flumine perluens, Pinguedo, cæterique peculiares ſucci, ut Pancreaticus, Salivaris, Stomachicus, Bilioſus, aliique complures, tum a Conglobatis, tum a Conglomeratis Glandulis prodeuntes, quorum Catalogus hujus loci non eſt, & quorum nihilominus compoſitio, ac integralis conſtructio ab innumeris Salibus pendet, ex quorum varia combinatione, tum ſaporis alteratio, tum motus eorum inordinatio, tum denique actionum, & naturalis œconomiæ læſio paulatim emergit. In his ergo humoribus alteratis, & vitiata illorum craſi, ſeu mavis ſtructura, compage, & motu quærendæ ſunt Febrium Cauſſæ, non in fictitiis, & imaginariis.

Talia quidem commenta etiamnum amplectentes, abſit, ut aggrediar refellere; Nam, præterquamquod hodie ſine ſtomacho nequit audiri hujuſmodi controverſia, illud præterea certum eſt, quod prorſus incaſſum hanc Provinciam adornandam ſuſciperem. Neque enim ſperare fas eſſet, quod hujuſce Tractatus, vel lectioni vacare vellent, vel rudi admonitione reſipiſcere, qui tot graviſſimorum Scriptorum Opera, ex quibus propriæ hallucinationis medelam addiſcerent, vel legere neglexerunt, vel iiſdem præoccupato jam animo inſpectis, nondum reſipuere. Sane iſtos, omnia per conſequens Artis Medicæ recentiora incrementa, quantumvis certa, quantumvis utilia, cœco quodam, ac irrationabili inſtinctu reſpuentes, haud leviter peccare crediderim, ut qui plurimos Antiquorum errores craſſos, atque palpabiles, quibus nonnunquam curationes morborum innixæ ſunt, adhuc retinent, adhuc ſectantur: cum tamen ubique proſtent apud Neotericos tot Experimenta, & Dogmata inconcuſſa, ex quibus hujuſmodi errorum correctio, ſaniorque proinde medendi methodus, a verioribus *Hippocratis* præſertim, immo & ipſius *Galeni* placitis nequaquam aliena, ſtatim emergeret. Scrutetur Medicus neceſſe eſt, & examinet quidquid, ſaltem cum plauſu, & cum aliqua non contemnendæ novitatis fama, ſcriptum eſt hinc illinc, facitque ad majus complementum Artis, quod Priſci Medicinæ Patres integre præſtare non potuerunt, licet innumera æternum venerabilia præſtiterint, plura fortaſſe daturi, quam ii, a quibus nihilominus corriguntur, ſi diutius vixiſſent. Si quid autem certum, ac evidens, ſive ex Antiquis, ſive ex Recentioribus noverit quiſpiam depromere, id alacriter ſeligat; ſi quid vero in alterutris, vel in utriuſque rationi, aut experientiæ minus conſonum repererit, id totum animoſe reſpuat; prius tamen expendat, ac trutinet, antequam judicet. Niſi hoc pacto ſe gerat Medicus, vereor, ne ſibi, ac conſcientiæ ſuæ inexcuſabili defectu deſit; neque enim id peragit, quod ab eo ſtricte conſuevit exigere quiſquis ſe illi committit, ut nempe recte pro viribus penſitet quidquid bonæ valetudini conſervandæ conducit. Talis autem omiſſio, ut patet, eſt de re admodum gravi, tum ratione ſubjecti, tum ratione rei ipſius,

cum

cum ex vi talis omiſſionis Medicus quandoque terat iter, oculo ipſo judice, omnino fallax, a quo tamen, ſi quæ Scriptis undique tradita ſunt probe calleret, procul dubio deflecteret. Sed hæc Tyronibus tantum. Jam vero claudamus hos rivos,

— *ſat prata biberunt*.

Quandocumque igitur veteri Doctrinæ de Humoribus ſuperſtructa ſit objectio Corticem culpans de ſenſibilis evacuationis defectu in Febrium expulſione, licet hoc nomine audienda non ſit, lubet tamen, data etiam tali hypotheſi, reſpondere, quod Febrium, ut & aliorum plurium Morborum ſolutio dupliciter, ut ajunt ipſi Humoriſtæ, ſolet contingere, ſcilicet, vel per *Criſim*, cui de more adjuncta eſt aliqua evidens evacuatio, vel per *Pepaſmum*, per quem abſque ulla evacuatione ſolvitur Morbus. Atque poſtremus iſte modus eſt admodum frequens, & conſiſtit ſecundum *Galenum* in quadam vel *maturatione*, vel *deductione in mediocrem temperiem*, quam idem Galenus *Coctionem* vocat, ſeu *Pepſim*, eamque docet, ut modo dicebam, *in ſola ſuccorum alteratione* conſiſtere. Hujuſce doctrinæ ſemina prius jecit in *lib. de Affect.* Magnus *Hippocrates*, eamque inſuper remediis antifebrilibus, nil evacuantibus, adaptavit, dicens — *Ea vim habere in his Febribus* [loquitur de Tertianis, ac de Quartanis] *ut pota corpus conſervent in conſueta caliditate, ac frigiditate, & neque præter naturam calefiat, neque frigeſiat*. Quid obſtat ergo, quo minus dicatur China Chinæ iſtam ſuccorum moderationem, iſtam deductionem in mediocrem temperiem, iſtam corporis in conſueta caliditate, ac frigiditate, quam diebus a paroxyſmo vacuis ſortitur, conſervationem inducere, ſeu mavis illam bilem, vel melancholiam, in quibus putreſcentibus cauſſa Febrium ſomniatur, a putredine vindicare?

Forte obſtat celeritas illa, qua momento temporis jugulatur Febris, cum cæteroqui *Pepaſmus* lentiorem conſueſcat habere progreſſum? At cur vitio vertere volumus Peruvianæ Cortici ipſam celeritatem, & energiam operandi, humoreſque tumultuantes cito compeſcendi, quam in omnibus aliis ſpecificis adeo quærimus, & commendamus? Denique, ſi nimia illi virtus obeſt, in promptu eſt remedium. Cortex ſanat æque, ſi lubeat, illico, ac per longiuſculas moras. Una doſis Paroxyſmos ſiſtit, & pluries paulatim repetita eoſdem præcavet: eadem vero diminute ab initio, ac ſenſim exhibita, diutius nonnihil humorum coctionem, & morbi ſolutionem protrahit. Sic qui metuit Torrenti e directo aggerem opponere, eodem oblique, ac ſenſim oppoſito impetum illius infringit, ut curſum paulatim deflectat. En ergo, quo pacto per Chinam Chinæ lentam humorum alterationem, præparationem, ac *Pepſim* aſſequi poſſumus. Huc forte reſpiciens acerrimus Humoriſta, & ipſius Circulationis Sanguinis injurius oſor *Reſtaurandus*, etſi *bilem* a reliquis humoribus *ſecretam* pro Febrium Cauſſa conetur ſtatuminare, attamen loco evacuationis [quam experientia ductus, ut mox videbimus, maxime improbat, Chinam Chinam ideo impurgatis Ægris præſcribens] loco, inquam, evacuationis, id potius a Peruviano Cortice quærit, & aſſequi ſemper gloriatur, nempe, ut *talis humor*, ex vi remedii, *maſſam iterum ſubeat, qua ſeceſſum fecerat, unde temperetur, ac nutritioni aptus evadat, non ſecus ac Aqua Deſerti* [ſunt illius verba] *in Mara dulcis facta fuit a ligno, quod Moyſes injecit ex mandato Dei ad alendos Iſraelitas*. Hæc Auctor ille de China Chinæ experientiſſimus, qui idcirco illius uſum *Hippocratis* doctrinæ ſumme conſonum demonſtrare contendit Tractatu peculiari in hunc finem edito.

Hanc ipſam ſuccorum attemperationem abſque ſenſibili evacuatione multo magis admittit, atque tuetur in China China *Monginotius*, qui licet immunis a præjudiciis Humoriſtarum data nihilominus eorum ſuppoſitione, ait — *Sæpe fieri, ut pauca ſubſit materia evacuanda, id*

da, *id quod illi ſupponunt*, *deſervente humorum æſtu*, *maximam illorum partem contemperari*, *& ad idoneum ſtatum a natura deduci*, *quæ in rectum uſum remedium adaptavit*, — affertque in confirmationem exempla eorum, qui *paroxyſmos experti vehementiſſimos*, *nullis uſi remediis*, *nullaque manifeſta naturali*, *aut artificiali humorum excluſione*, *febre tamen ſubito defunguntur*, *nullo inde ſecuto verendo ſymptomate*. Cui proinde textui appoſitas haſce notas ſubdit Cl. *Nigriſolus in lib.* alias citato. *Nonne pepaſmo mitificantur humores*? *Nonne*, *juxta D. Præceptoris effata*, *libro de Veteri Medicina*, *concentratione*, *& permixtione meliora*, *ac mitiora omnia fiunt in Homine*? *Cur etiam Acidum febrile ſuperſtes in ſanguine mortificari ſimiliter*, *ac dulcificari concentratione non poterit*? Idem quoque dixerat Cl. *D' Acquin*, qui dans pariter per modum conceſſionis, aliquid reſtitare in corpore, & vaſis poſt depulſas ope Corticis febres, ſubjunxit. *At vero*, *etſi reliquiæ quædam in corpore deliteſcerent*, *illæ hujus* [nempe Corticis] *ope temperantur*, *ac Naturæ gratiam recipiunt*, *vel ſaltem per reiteratas*, *& continuas digeſtiones concoquuntur*, *maturantur*, *& diſcutiuntur*.

Quod ſi nihilominus hujuſmodi temperationi, ſive coctioni ſuccedentem quis optet evacuationem, is ſciat, eam non poſſe cum fructu, quantum novi, per artem tentari, ſed neceſſe eſſe, quod illam moliatur, atque perficiat Natura. Quorſum enim vergendum eſt, ut cauſſa morbifica expellatur? An per vomitum, vel per ſeceſſum? At, ſi Fermentum febrile ſæpeſæpius emeticum eſt, atque catharticum, ut experientia teſtatur, & ob id ipſum contumacius: item, ſi fugatis per Corticem Febribus, quodlibet Catharticum, vel Leniens, ut ut leve, febrem revocat, quo jure ſperanda eſt expulſio cauſſæ morbificæ a medicamentis eidem Cauſſæ analogis, & morbum eundem prius depulſo certo certius revocantibus? Deinde, ſi humor peculiaris, qui Febres Intermittentes gignere creditur, ſtabularetur intra cavitates Inteſtinorum immediate, aut Stomachi, quaſi iiſdem vel innatans, vel adhærens, unde purus, & impermixtus citra opus ſecretionis poſſet educi; atque inſuper a tali ſuppoſitione non multum abluderet experientia, in tali profecto caſu aliquis rationabilior, primo aſpectu Purgantibus, vel Emeticis locus eſſe poſſet: quemadmodum iiſdem, ſaltem levioribus, locus eſt, illiſque identidem utimur ad educendum noxium, venenatumve cibum ingeſtum, priuſquam ille Lactearum valvulas prætergrediatur. Sed jam clare dignoſcimus rem aliter ſe habere, hoc eſt, vel Fermentum febrile in talibus cavitatibus vere non eſſe, vel ſaltem ab iis per hujuſmodi medicamenta, & tentamina de more nequaquam educi: conſtat enim experientia, neque a Natura per repetitas vomitiones, aut alvi dejectiones in paroxyſmis Febrium ſæpiſſime contingentes, neque ab Arte cuncta hæc provocante, Febrium cauſam vel tantillum ſubmoveri; quinimmo ſepæſæpius fortiorem, & contumaciorem reddi. Cum itaque probabiliter hinc deducamus, vel idem Fermentum longe altiores radices habere, ſaltem quoad ſcaturiginem ſuam, licet adhuc occultam, vel illud alteratione potius, atque attemperatione ſola demulcendum eſſe, quam irrita expulſione tentandum, non eſt ideo, cur hujuſmodi fidamus evacuationibus, eaſve a China China, per ſolam alterationem febrifuga pertinaciter velimus exquirere.

Dicant ingenue, ſi velint, ipſimet, qui opponunt, quot Quartanas, quot Tertianas *Autumnales* [de *Vernis* enim non loquor, qualibet Methodo, etiam minus recta, ſicut multo melius ſi ſibi relinquantur, cito ſolubilibus] per repetitas purgationes ſanaverint; vel, ſi renuant ipſi fateri, dicant tot Scriptores, a crebro Catharticorum uſu ſpirituum diſſolutionem, ſuccorum perturbationem, ac viſcerum enervationem, loco ſanationis ſuccedere clamitantes. Inter hos unus audiatur iterum *Monginotius*, qui Purgantium effectus cum effectibus Chinæ Chinæ conferens, hæc

habet

habet — *Ab his*) loquitur de Purgantibus) *atteri vires , robur Ventriculi, aliarumque partium infringi, concoctiones imperfecte obiri, hinc perennem pravorum humorum generationem* (inquit generationem, non extirpationem) *ſubſequi, experientia patet. Quamobrem febres ab illis potius ſæpenumero foventur, quam abolentur, cum ex oppoſito, ſi in uſum ducatur hoc remedium*, videlicet Cortex, *ſæpe uno ictu declinantur accidentia ab aliorum uſu plerumque metuenda.* Super quo textu dignæ ſunt, ut per extenſum luſtrentur ſolidæ, doctæque animadverſiones citati *Nigriſoli.*

An ergo per urinam tandem, vel per ſudorem ſolicitanda erit humoris peccantis expulſio? At per iſtas vias ſoli humores, qui ſunt in ſanguine, atque in coctione ſubacti ſolent excerni. Quo pacto ergo materia antecedens (conjuncta enim quolibet paroxyſmo ſubigitur, & expellitur) quæ vel ſanguini citra ullam ſecretionem confuſa eſt, vel probabilius eidem nondum immixta, ſed adhuc extra illum degens in loco particulari, poterit per glandulas renales, vel per cutaneas evacuari? Sed fruſtra eſt, quod diutius de poſtremis hiſce excretionibus verba faciam, pro quibus obtinendis, quandocumque etiam poſſent prodeſſe, Ars eſt remediorum inops, & effectuum incerta. Tota fiducia, jam ſcio, repoſita eſt in Catharticis, quæ tamen, quantum obſervare licuit, vix aliud unquam Ægrotantibus præſtare novi, quam quod illis præſtaret Fungorum noxiorum eſus. An & iſtos pro Intermittentium medela loco Peruvianæ Corticis malimus præſcribere? Claudamus hoc Caput textibus duorum, vel trium Auctorum ſatis appoſitis, quos etſi prolixiores, contra quod propoſueram, non piget tranſcribere.

Nemo miretur (inquit *Morton* de Intermittentibus verba faciens) *veteres Medicos futilem, atque inanem operam navaſſe huic morbo debellando: Senſibus enim magis quam par eſt confiſi, humores in receptaculis neſcio quibus ſtagnantes fomitem morbi fuiſſe ſomniarunt, indeque toto cœlo errantes, utramque curationis paginam longo apparatu medicaminum* Deobſtruentium, & Evacuantium *impleverunt, idque methodice, licet abſque certa aliqua indicatione à natura rei ipſius deſumpta, ſed in propriis ipſorum Muſæis excogitata. Cumque morbificum hunc fomitem penitus eradicari impoſſibile crederent, abſque ſenſibili humorum evacuatione, copia medicaminum* Incidentium *humores præparabant, ut Remediis evacuantibus magis obſequentes fierent. At hos ipſos Medicos appello, noverint ne unquam, niſi fortuito, hac methodo, utut diutius protracta, quemquam perfecte ſanatum? Me quod attinet, ego ſimplicem* Tertianam, *eamque admodum benignam, & legitimam inde non raro in* Hemitritæam, *vel* Quartanam *mutatam eſſe, cum* Hydropiſi, *aliiſque duris ſymptomatis ſociatam obſervaſſe memini, Natura hiſce Venæ ſectionibus, & purgationibus incaſſum laceſſita. Hujus malæ, & infelicis praxeos (quæ per multa ſecula cum magno Ægrotantium incommodo inter noſtræ Artis profeſſores invaluit)* πρῶτον ψεῦδος *eſt falſa Ætiologia: Non enim, niſi ex accidenti, ut in* Plethora, Cachexia *inſigni &c. (de quibus poſthac dicetur) ulla omnino evacuatio indicatur; Verum utplurimum iſtæ evacuationes, Naturam inaniter laceſſendo, veræ curationi multum officiunt, ſaltem copiam Antidoti* (videlicet Chinæ Chinæ) *admodum ingratæ multo majorem neceſſario requiri faciunt.* Hæc Ille philoſophica libertate, nimiane, an nimium veridica?

Neque ab eodem diſſentit Experientiſſimus *Sydenham*, qui licet poſt ſolutas [& quidem ſine ope Corticis] Autumnales, & diuturnas Intermittentes; aliquam purgationem admittat per epicraſim inſtitutam, *morbo tamen* (quod palam inculcat) *penitus depulſo, eo nimirum tempore, quo*, ut ait, *non tantum paroxyſmi perceptibiles, ſed etiam alteratio iſta, qualis qualis ea fuerit, quæ diebus illis, in quos Paroxyſmus incidere debuerat, perſentiſcitur, omnino evanuerit, atque unus inſuper menſis fuerit*

elapſus:

elapſus : eandem tamen purgationem, durante vel inſenſibiliter febrium motu, prorſus abdicat. Ea ſiquidem tunc temporis inſtituta — *Id tantum*, inquit, *lucri a purgatione fecerimus*, *ut morbus contumacior evadat*, ſubditque: *Quotidiana id nos docent eorum exempla*, *qui in morbi* παρακμῇ, *ut Theoriæ iſti morem gerant*, *quæ in tollendis obſtructionibus*, *& evacuando humore melancholico* (loquitur enim præcipue de Quartana) *qui mali fons*, *& origo vulgo habetur*, *curationis ſpem omnem ponit*, *repetitis purgationibus miſere plectuntur*; *quibus ſane quicquid id demum eſt humorum*, *quod a corpore divellitur*, *atque eliminatur*, *compertiſſimum eſt nobis*, *Febrem altiores exinde radices agere*, *& pertinacius ſtationem ſuam tueri*, *quam ſi non fuerit proritata*. *Quapropter religio mihi eſt Catharticum propinare* [*&c.* additque tandem, quod, etſi poſt elapſos a fine morbi duos, vel tres menſes, potionem aliquam identidem *ex lenitivis vulgaribus* conſueſcat præſcribere, ſingulis tamen vicibus hauſtulum aliquem paregoricum hora ſomni aſſumendum, finita jam medicamenti operatione, ſucceſſive porrigit, *ut nempe*, inquit, *Paroxyſmo ſe de novo ingerendi* (etiam poſt tam inſigne ſpatium temporis) *anſam præſcindamus*, *quam aliter forte arriperet ex occaſione tumultus*, *atque orgaſmi*, *quos vel mitiſſima excitant Cathartica*.

Idipſum confirmat alias citatus *Reſtaurandus* Monſpelienſis Univerſitatis Profeſſor, qui licet, uti Galenicorum principiis imbutus, Cauſſam Febrilem reponat, ut diximus, in *bile* a reliquis humoribus *ſecreta*, & intra venas *accenſa*, adeoque licet in ipſius peccantis, & ſecretæ bilis purgationem videatur eſſe debere propenſus, nihilominus ſola ductus obſervatione experimentali candide inquit — *Experientia quotidiana conſtat*, *ſi Febris Intermittens deſinat*, *nulla prægreſſa purgatione* (*id quod ſæpenumero contingit*, *præſertim in Febribus tertianis*) *convaleſcenti autem Catharticum datum fuerit*, *eadem die febrem reſurgere*. Quia vero locum aliquem ipſi nonnunquam purgationi reſervare vellet, en, dum aliquod quærit latibulum, quo ſe condat, en, inquam, quomodo ineluctabili convictus experientia, eidem purgationi ipſam rurſus anteponat omiſſionem purgationis hoc alio textu — *Nec tamen purgationem improbaverim*, *ſi modo ejus indicans*, *Cacochymia*, *adfuerit*, *ac Febris character nullus omnino ſuperſit* (obſerventur, quæſo hæ conditiones). *Porro id ut ſecurius ſuccedat*, *concedendum eſt aliquod temporis ſpatium præterire*, *immo die uno*, *vel altero ante uſum Cathartici*, *& die ſubſequente*, *utile eſt infuſionem Chinæ Chinæ aſſumpſiſſe in aqua frigida factam*, *quod niſi factum fuerit*, *poſtliminio redit febris*: *quare ſatius ſit abſtinuiſſe*, *quam periculo Ægrum expoſuiſſe*: *ſatis fuerint phlebotomia*, *enemata refrigerantia*, *& proba diæta*, *quæ illis præferenda*. Videant ergo, qui tantum fidunt Solventibus in Febrium curatione, quid teſtentur ab experientia coacti Auctores ipſi a purgatione minus alieni, in ipſa Febrium Intermittentium (ex quibus illatio fiat a fortiori de eo, quod dicendum eſt in Acutis) diuturniorum medela. Qua igitur ratione accuſatur Cortex, Intermittentes hujuſmodi fugans, eo quod non pollet purganti, aut alia inſigniter evacuante virtute, cui Febrium earundem poſſit adſcribi ſanatio?

Revera quo pacto ſanitas Hominis febricitantis, ſanguinemque proinde (quęcumque hujuſce rei ſit cauſſa) immodice tumultuantem habentis, poterit obtineri ab ullo remedio vim purgandi, majoreſque idcirco tumultus excitandi poſſidente? Mucet jam, fœtetque in Scholis commentitius putreſcentium humorum, & in Latrinas ablegandorum, Quatuorviratus, cujus auctoritate jam penitus collabeſcente, corruit pariter, quæ illi famulabatur, Purgatio. Satis norunt omnes, Cathartica, etiam *Minorativa* dicta, immo & quæ *Lenientia* vulgo appellantur, omnia ſecundum magis & minus acria eſſe, & irritan-

tia, mediamque quodammodo rationem habere inter Alimentum, & Venenum, pluſque accedere ad iſtius, quam ad illius naturam; & propterea id, quod ab illis expellitur, de more excerni per expreſſionem violentam, & immaturam ſuccorum ſæpius utilium, fere ac ſi veneficum poculum quis ſive ſanus, ſive febricitans aſſumpſiſſet, unde noxa plurima, levamen nullum poteſt emergere. Norunt pariter pharmaca iſta *corruptiva* ingeſta, quæ primam vim ſuam in fibras Solidorum exercent, ſecundum aliquam ſaltem portionem ſui, neceſſario Lacteas ingredi, & maſſam ſanguineam ſubire, cum illis non minus, ac aliis eſculentis pateat indeſinenter hujuſmodi aditus. Quinam autem inde tumultus, quænam confuſio, & agitatio ſanguinis, nemo non videt. Neque enim imaginaria illa ſympatica attractio, quæ ipſi hodie denegatur Magneti, poteſt amplius ſuſtineri, præſertim cum tormina, teneſmi, convulſiones, & alia hujuſmodi, quæ difficilem non raro purgationem comitantur, manifeſte ſuadeant oppoſitum. Norunt tandem, quod ad utiles, *conferentes*, & *facile tolerabiles* inſtituendas evacuationes, neceſſaria eſt prævia inteſtina ſecretio, maturitas, atque concoctio. Harum nullam (ſiquidem differant inter ſe) nullum poteſt efficere, niſi ea præextiterit, ſolvens medicamentum. Si præextiterit, nullo negotio, vel levi adjuta clyſmatis uſu, quæ ſecretionem fecit, faciet & expulſionem Natura. Uſus in contrarium ſiquis fuit, præſertim vero in *Acutis*, ut abuſus delendus & abolendus.

Non hæc ſane docuit, niſi per vim trahatur ad id, quod vere non docuit, Magnus *Hippocrates*, immo auſim dicere, nec *Galenus* ipſe, qui licet Aphoriſmum primæ Sectionis *Hippocratis* vigeſimum quartum exponens, purgationem quodammodo admittat in Acutorum principiis (in ſolo tamen caſu *materiæ turgentis*) dum verba nihilominus tanti Præceptoris perpendit, videlicet * *In Acutis paſſionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum* * — *Per hæc verba*, inquit, *quantum hujuſcemodi vereatur purgationes, manifeſtat Hippocrates. Neque enim*: ſubdit idem Galenus: *minimum periculum eſt in Morbo acuto uti purgante medicamento, cum omnia id genus medicamenta ſint potentia calida; Febris vero, quatenus febris eſt, & ſui ratione, non calefacientibus, atque exſiccantibus, ſed potius contrariis, hoc eſt humectantibus, & refrigerantibus egeat. Non igitur ob igneam febris caliditatem purgationem adhibemus (hanc enim ſcimus ſui ratione nocituram) ſed propter humores illam efficientes. Quare majorem oportet ex noxiorum humorum evacuatione fieri utilitatem, quam id, quod neceſsario conſequitur ex purgantibus medicamentis, detrimentum.* Ut autem iſta ſubſequi poſſit utilitas major, quam noxa, tot tantaſque ſubjungit *Galenus* cautiones, ut fere impoſſibilis ſit caſus, in quo liceat, juxta hujuſmodi regulas, inſtituere Purgationem. Cum itaque *detrimentum*, & *periculum* ex Purgatione in Febribus, tanquam duo mala certa, fateatur *Galenus*, ſtetque etiam in Febribus non Acutis: quæ tamen facile in Acutas migrare poſſunt, ac ſolent: firma ea ratio, præter tot alias longe potiores, quod Purgantia omnia, ut calida, Febri cuilibet, ut calidæ, & igneæ, male congruant; addo ego, quod non in Fluida immediate, ut perperam cenſet imperitorum vulgus, ſed in Solida, ſeu fibras agant: & cum ex alia parte ceſſet noſtro hoc ſeculo ratiocinatio oppoſita de humoribus putreſcentibus evacuandis, ut ceſſavere tot alia non minus erronea, non aliud ſupereſt dicendum, niſi, quod mens *Hippocratis*, & ipſius *Galeni* (qui ſuis quoque temporibus Purgationem vix trepidanter admittebant, in conſpectu majoris, quod falſo imaginabantur, mali) niſi, inquam, quod mens eorum ſit, quoties malum illud, quod timetur, timeri non debeat, toties ab omni purgatione, in Febribus quoque non Acutis, eſſe abſtinendum, vel ſaltem ea, quotieſcumque aliunde indicetur,

cetur, nonniſi ſumma cautione, atque circumſpectione nobis utendum.

CAPUT V.

Perpenſis circa Febrium Intermittentium Cauſſas placitis Neotericorum profitentium Fluidorum Syſtema, decernitur, ab aſſumpta China China *nullam ſenſibilem evacuationem fieri debere. Idem multo magis aſſeritur in Solidorum Syſtemate, de quo, & de nonnullis eidem cohærentibus pauca obiter.*

QUEMADMODUM, ut nuperrime vidimus, nulla, ſecundum principia Humoriſtarum, expectanda eſt, vel expetenda inſignis evacuatio poſt Corticem exhibitum, ad hoc, ut per eum Febres credantur cum ratione ſublatæ, ita nec ulla talis exigi debet ad normam aliarum Theſium, ſaltem magis famigeratarum, quæ circa Febrium Intermittentium cauſſam, & earum geneſim frequentius reſonant in Recentiorum Scholis. Has ideo quoque ſententias, ſaltem plurimas, curſim recenſere operæ pretium eſt, ut ad modulum earumdem Corticis actionem ſucceſſive metiamur.

Primo igitur, ſi cum *Villiſio* hujuſmodi cauſſa refundatur in diatheſim, vel acrem, vel acidam Sanguinis, ſuccum nutritium, ſeu Chymum non rite ſubigentis, ſed in materiam periodice, citius quidem, aut tardius, fermenteſcibilem convertentis, ſat erit, quod China Chinæ abſque ulla excretione talem diatheſim emendet, cruoremque in nativam *craſim* quaſi dulcorando reducat, ſive ut eidem Auctori placet, in novam quamdam fermentationem compellat.

Si ſecundò cum *Sylvio* Succus Pancreaticus, ob moram in ductibus Pancreatis lateralibus obſtructis nimium aceſcens, obice demum perforato, intra tenue Inteſtinum, vitioſe cum bile illuc confluente effervescat, cruorique per viam Chyli periodice inſtillatus paroxyſmos Febriles producat, ſufficiet, quod China China, poſthabitis evacuationibus, eidem ſucco Pancreatico nimiam adimat aciditatem, vel motum ei naturalem reddat, viſcidam forſitan pituitam in ductibus Pancreatis lateralibus incidendo, ad hoc, ut idem ſuccus libere fluens, ac blande cum bile effervescens, blandam quoque, & naturalem in ſanguine foveat fermentationem.

Si denique cum *Borello* Intermittentium cauſſa ex nervoſo potius, quam ex arterioſo genere petita, reponatur in glandulis obſtructis ad apices nervorum appenſis, unde ſucco nerveo, a materia aliqua viſcida ibidem detento, aciditas, vel alia quævis acrimonia accedat, vi cujus idem fermenteſcens, Cerebro prius, mox & fibris Cordis motricibus irritationem communicet, & excandeſcentiam febrilem ſucceſſive producat, illud a Cortice præſtandum erit tantummodo, quod Auctor ipſe pro curatione Febrium expoſcit, nempe quod reſerentur Glandulæ, attenuata craſſa materia obſtruente, & temperetur, ſeu diluatur fermentum, ut a Natura ipſa vel per ſudores, vel per inſenſibilem, ut idem innuit, tranſpirationem, penitus diſſipetur.

Tres iſtæ ſunt potiores circa hanc materiam Sententiæ, quarum prima cauſſam Febris agnoſcit intra ipſum Sanguinem, altera extra illum in ſuccis aliquot eidem refundendis, tertia denique in latice nervoſo ab eodem diſſito. Sed præter illas, ſunt aliæ complures, quæ iiſdem, veluti Matribus, videntur ſubordinari, & quarum, utpote non nihil diverſarum, aliqua obiter habenda eſt ratio, ut illis quoque operationem Corticis ordinariam demonſtremus congruere.

Sic opinioni *Borelli*, ut ordine inverſo ſuas unicuique conſentaneas referamus, affines ſunt Hypotheſes *Mundii*, & *Cole*, Febrium Intermittentium cauſſas in nervoſo pariter Syſtemate, diverſa licet nonnihil via, quærentium; ſed actum agere pergam, ſi hujuſmodi placitis accommodare coner actionem Corticis citra ullam evacuationem Febres fugantis, cum ipſe *Cole* peculiari Capite — *De Corticis Peruviani, circa*

Febres Intermittentes ſiſtendas, facultate, hanc quoque circumſtantiam minutim examinando, rem totam plane confecerit, immo ab ipſa evacuationum ſenſibilium carentia hypotheſim ſuam confirmare ſategerit, ut ideo ſupervacaneum ſit hic idem repetere.

Sylvianæ autem hypotheſi, cujus exemplar retroactis ſeculis velut in nube, delineare viſus eſt Perſpicaciſſimus inter Humoriſtas *Fernelius*, cum in Meſenterio, Pancreate, reliquiſque imi ventris viſceribus, eorumque peculiari ſucco Intermittentium Focum agnoverit, quodammodo divinando, utpote veris Anatomes luminibus deſtitutus [nondum enim ductum Pancreatis *Virſungus* detexerat, ſicut nec Lacteas inferiores *Aſellius*, multoque minus Thoracicam *Pecquetus*, laticemve Lymphaticum *Rudbechius*, *Bartholinus*, aut alius quiſpiam] Sylvianæ inquam hypotheſi, cui ſubſcribit *Graaf*, & alii, conſonant, immo & eandem ampliando, magis illuſtrant opiniones *Nigriſoli*, & *Tozzi*, quorum primus in glandulis omnibus ſuccos ſuos ſanguini, ſive mediate, ſive immediate ſuggerentibus, Febrium Intermittentium Mineram reponit: Alter vero in ſuccis pariter omnibus aſtruit, ad tenuia inteſtina confluentibus, iiſque vitiatis, ac incongrue miſtis, quin & in aliis fluidis, qui a glandulis lumbaribus, ac meſentericis prodeunt, & chylo, atque allabenti lymphæ commiſcentur; tandemque concludit Febrium fermenta, non modo ab his, quæ dictæ ſunt partibus, ſed ab innumeris pene aliis ſuggeri poſſe. Hujuſmodi autem ſententiis quam bene quadret operatio Corticis ſine evacuatione contingens, vel exinde patet, quod idem *Nigriſolus* uſque contendat, per actionem remedii febrile fermentum, abſque eo quod per vim illud extrahere tentemus, tum in ipſo ſanguine, quatenus jam eidem acceſſerit, tum in ſuo ipſo Foco, extra, vel ultra ſanguinem extingui, ſive nempe fermentum illud in Ventriculo, & Inteſtinis, ſive in Glandulis remotioribus hoſpitetur.

Hypotheſi vero Villiſianæ, quæ plures habuit plaudentes, quam aſſeclas, haud parum conformis videtur opinio *Sydenhamii*, qui totam ponit in ſanguine, ſeu in illius particulis non probe aſſimilatis, Febrium Intermittentium, ut & Continuarum cauſſam, licet non mutuatis a Chymo recenti, ſed ab ipſa Minera ſanguinea pro nova acceſſione ſuppetiis. Eidem quoque quadantenus videtur accedere ea, quam protulit *Jones*, quatenus & ipſe, ſi non puri Sanguinis dyſcraſiam, ſaltem particularum aliquot intra ipſum degentium, & ægre cum ipſo circulantium pravam habitudinem, nec non improportionem Chymi, partiumve illius crudiorum, nec bene ſubactarum, ſed accreſcentium, & cum ſulphureis Sanguinis tumultuantium, pro cauſſa Intermittentium accuſat: mutuato tamen ex alia parte modulo ſuæ opinionis ab Antiquis, eandem cauſſam in Corporis habitu collocantibus, quatenus & ille ſupradictum febrile Fermentum in eodem Corporis habitu, ſive in arteriarum extremitatibus hærere, atque accreſcere ſtatuit; illincque poſtea partibus ſenſilibus primam vellicationem inferre, ut dein febrilem commotionem Sanguini imprimat univerſo. Ad eandem Villiſianam propius adhuc accedit opinio *Sponii*, qui ex improportionata itidem Chyli cum Sanguine miſtura, & fermentatione, Febrium cauſſam deducit, licet radicem talis improportionis non in ipſo Sanguine collocet, ut *Villis*, ſed in Chylo, propter aciditatem eidem impreſſam a ſucco Glandularum tunicæ Pannoſæ Ventriculi, atq; Inteſtinorum, nec non a latice Salivari, & Pancreatico (circa quod cum *Sylvio* coincidit) intra quas Glandulas primariam Fermento febrili ſedem aſſignat. In quibus ſane Sententiis pro Febrium curatione, nil aliud a China Chinæ expetendum erit, niſi, ſi de prima ſit ſermo, ut, ſemotis evacuationibus, vel ſanguini univerſo robur addat, unde facilius particulas minus aſſimilatas poſſit ille ſubigere, vel ut eaſdem haud ſatis

ſubactas ad talem recipiendam actionem, ſive coctionem diſponat. Si vero ſermo ſit de ſecunda, ſat erit, ſi Chyloſim juvet, ac particulas ejuſdem Chyli crudiores, & ad motum ſegniores, quæ in extremis hærent, atque aceſcunt arteriis, ab acore contracto vindicet, & pari cum aliis velocitate circulationi reſtituat. Si denique ſermo ſit de tertia opinione, ſufficiet, quod China Chinæ eandem Chyli aciditatem retundat, vel impediat, correcto Glandularum Ventriculi, & Inteſtinorum fermento, ob nimium pariter acorem peccante. Quæ omnia ſine ſenſibili evacuatione obtineri facile poſſunt, ut fuſius videre eſt apud eoſdem Auctores, Peruviani Corticis etiam Patronos.

A vitiata pariter digeſtione, ſive id fiat culpa aſſumptorum, ſive Fermenti digeſtivi, remotiorem Intermittentium cauſſam in Stomacho fabricari putat *Ettmullerus*, qui poſtea ſenſim in Sylvianam Sententiam deſcendere non refragatur, licet nec eam voto ſatisfacientem exiſtimet, ut qui ordinatos Febrium recurſus inexplicabiles cenſet, illorumque rationem ſe prorſus neſcire, ingenua, & magno Viro digna confeſſione fatetur. Si ergo prima tantum ex allatis Cauſſa ſpectetur, ſuas in curatione Febrium partes ſatis abſolvet China Chinæ, ſi abſque ulla evacuatione digeſtionem ſimpliciter corrigat, & fermentum ipſum Stomachi digeſtivum reſtauret. Quod ſi ſpectentur cauſſæ magis propinquæ ad mentem *Sylvii*, de his jam ſupra facta eſt mentio, quantum opus eſt, & difficultas ſublata.

Huic ſententiæ affinis eſt alia, quam tradit *Monginotius*, Fermentum febrile acidum adſtruens, a pravo Chylo, vel alimentis aſſumptis ſuppeditatum: ex qua ſuppoſitione poſtea deducit, Chinam Chinæ directe pravum ejuſmodi fermentum in Febribus alterare, alienam illi naturam imprimere, illudve deſtruere, & in nihilum redigere, ac etiam inſenſibiliter, ſi non ſenſibiliter, e corpore eliminare.

Ita quoque *D' Acquin*, aliud acidum febrile ſtatuens in ſanguineis particulis, ab ipſis acquiſitum in Vena Portæ, intra quam, velut intra amnem, lentius excurrant, in ſolo ſale fixo Chinæ Chinæ verum ejuſmodi acidi correctivum agnoſcit, nulla poſtmodum inde quæſita ſenſibili evacuatione: quam quoque multo minus in ſuo Syſtemate exigit *Blegnyus*, quippe qui autumat Peruvianum Corticem ſtypticitate, & adſtrictione ſua, ſanguini juſtam particularum cohæſionem, quadam veluti conſtipatione, redintegrare.

Sed & ex præcipuis ſaltem hactenus allatis opinionibus, earumque veluti combinatione, ac commixtione, ſuam peculiarem condidit Cl. *Sacchus*, fermenti Febrilis radices conſtituens in obſtructione tali Viſcerum imi Ventris, facta ab humore viſcido, & lento, quæ valeat Sanguini per obſtructam partem tranſitum ad tempus impedire, donec, ſuperato obice a niſu ipſius cruoris, propter ſui occluſionem efferveſcentis, idem viciſſim recurrat, & ſuperetur impedimentum, & in hoc quoque caſu totum Corticis Peruviani penſum erit, vel craſſum illum humorem vaſa obſtruentem, & impulſui ſanguinis validiori cedere ſolitum, immediate attenuare, atque diſſolvere, vel ipſi cruori tantam volatilitatem, & penetrationem injungere, quanta par eſt ad perterebrandum, ſuperandum, vel omnino tollendum illud obſtaculum.

Sententiam quodammodo huic oppoſitam viſus eſt prius protuliſſe *Barbette*, inquantum, non in alicubi præpedita, ut *Sacchus*, ſed in aucta per omnes Corporis partes ſanguinis circulatione, Febrium eſſentiam generaliter conſtituit. Sed ex alia parte, cum Intermittentium cauſſam fundet in prava Chyli crudioris, Bilis, & Succi Pancreatici miſtura, & inde orta ejuſdem bilis regurgitatione per Cavam ad Cor, patet, eum non longe diſtare a *Sylvii* placitis; adeoque ſat eſſe, ſi China Chinæ tollat improportionem, quam ii ſucci inter ſe habent, ut dictum eſt: quapropter neque in iſta, ſicut neque in ſu-

periore ſententia, ulla evacuatione eſt opus ad amovendam cauſſam febris.

Multo minus eadem eſt opus in ſententia *Dolæi*; licet enim in quacumque parte Corporis ſolida, etiam in digito, Febrium Intermittentium fomitem exiſtere poſſe contendat, ordinaria tamen lege, ab obſtructione ductuum Chyliferorum, & ſtagnatione ipſius Chyli, eaſdem Intermittentes oriri decernit. Quo caſu in promptu eſt dicere, ſat eſſe, quod China Chinæ in expugnatione Febrium, abſque eo quod quidquam ſenſibiliter excernat, ductuum Chyliferorum obſtructiones ſimpliciter aperiat, & eidem Chylo, ne in poſterum ſtagnet, occaſionem tollat; ut propterea vanum ſit, & amethodicum, velle ad fugandam ſimul Febrem, & evacuandam cauſſam illius, eidem Chinæ Chinæ, quam cæteroqui ſumme commendat hic Auctor, purgans aliquod admiſcere, ut ipſe nonnunquam, vim illius infringendo potius, quam roborando, commiſcet; ſiquidem experientia teſtatur, per repetitam Chinæ Chinæ ſolventibus aſſociatæ oblationem, vel nullatenus Febres depelli, niſi per accidens actio diuturna febrifugi prævaleat viribus enervantis adjuncti, vel ſeriorem ſaltem, debilioremque ſubſequi curationem, niſi ea per ſimplicem tandem impermixti Corticis exhibitionem abſolvatur, ut præmiſſis ſejunctim de more purgationibus ſolet contingere. Neque tamen in mitioribus Intermittentibus hujuſmodi methodum plane improbarem, ſi quid boni a Solventibus Solitariis cæteroqui obſervaſſem. Utcumque ſit, ubi Morbi benignitas det inducias, quilibet ad modulum ſuæ credulitatis poteſt hac in re ſequi methodum, quæ ſibi magis arrideat; non ſic in caſu arduo, ac præcipiti febrium Pernicioſarum, de quibus *Libro Tertio* ſumus acturi.

Nullius denique ſenſibilis evacuationis neceſſitatem a China China excitandæ infert ingenioſa ſententia Famigeratiſſimi *Bellini*, ut quæ lentorem alicujus viſcidi, ſive ingeniti, ſive adventitii ſanguinem inquinantis, pro cauſſa Intermittentium ſtatuit: hoc ſiquidem pariter caſu ſufficiet, ut eadem China China ſola vi ſua abſterſiva lentorem illum, ſeu viſcidum lenteſcens incidat, abſtergat, & ultro urgeat, illudque ſic fluxile redditum motui ſanguinis univerſali, ac æquabili ſenſim reſtituat, nulla ſenſibili facta ſupra ordinarias illius evacuatione.

Omnium vero expeditiſſimam, & operationi Corticis facillime adaptabilem, ſed intellectui diſcendi cupido minus acceptabilem hypotheſim prodidit Experientiſſimus *Morton*, Vir longe felicior in uſu remedii, quàm in explicanda illius actione, vel abdita Febrium expugnatarum cauſſa. Putat hic [præeuntibus quodammodo *Bado*, *Protoſpatario*, & *Joſepho Donzello*] Chinam Chinæ eſſe veram Antidotum, adeoque ſine ulla ſenſibili evacuatione Fermentum febrile corrigere, ſeu mavis extinguere: quo nomine ſpecioſo occultam vere, ac admirandam illius virtutem deſignare contendit. Ab Antidoto, de quo nequit reddi ratio præter experientiam, progreditur ad ſtatuendum, febrile Fermentum eſſe verum ſui generis Venenum, ſeu, ut inquit, *Deleterium quid in Spirituum Syſtemate deliteſcens, quod fermenti adinſtar eos adoriens, atque œſtro primum exagitans, deinde humoribus, ſecundo quaſi momento, varias mutationes, atque qualitates morboſas, nobis ſenſibiles impertit*. Qua explicatione, obſcuriore adhuc re ipſa explicata, vix ulla pariter poteſt reddi ratio eſſentiæ ipſarum Febrium, vel periodorum, vel cauſſarum earumdem. Subjectum autem talis Veneni, ut dictum eſt, ſolos Spiritus eſſe aſſeverat, & hanc ipſam aſſertionem lætatur in uno *Protoſpatario* ſe reperiſſe, quin & in eandem ſententiam conatur alicubi *Badum* trahere, eo quod nomine Antidoti utentem videat, licet plane adverſantem in re videre potuerit, quin & aſſerta *Protoſpatarii* ſic opinantis expreſſe refellentem. Revera tamen in hac parte *Protoſpatarium* ipſum *Campanella* præceſſit, Cauſſam videlicet cujuſcumque Febris primam, & ante-

antecedentem eſſe quærendam, non in humoribus, inquiens, ſed in ſpiritibus accendentibus, & agitantibus humores.

Quod vero iidem ſpiritus miaſmate quopiam venefico inficiantur in Febribus Intermittentibus, etiam *benignis*, ſingularis, quod ſciam, eſt opinio *Mortoni*, atque, ſi lubeat, etiam *Protoſpatarii* [ſiquidem Iſte nomen *miaſmatis* pro vero Veneno, & non pro quacumque ſpirituum, minime quidem vitalium, ſed Mixto cuilibet nullatenus etiam viventi, inexiſtentium excandeſcentia, morboſam maſſæ ſanguineæ fermentationem ſuſcitare apta, uſurparit, quemadmodum, ex dicto ipſius *Protoſpatarii*, *Donzellus* explicat] ni velimus Illis adjungere eundem quoque *Joſephum Donzellum*, *Protoſpatario* quodammodo ſubſcribentem, necnon etiam *Talbotium*, qui, referente *Anonymo* quodam alias citato, dicere conſueverat, Corticem Peruvianum operari adverſus Febrem, ut Antidota adverſus Venena — *Ayant reconnu*, ſunt illius verba, *par les experiences innombrables*, *qu'il avoit faites en Angleterre*, *& en France*, *qu'il operoit*, videlicet China China, *ſur les Fievres ainſi que ſont les Antidotes contre les Venins*, *lorſqu'ils ſont donnez à temps*: quod quidem verum eſt, quoad effectum clarum in ſe, ſed obſcurum in cauſſa, & productionis modo. *Mortonus* tamen, dato quod obſcurius, aut infirmius [ut & alii eundem prægreſſi] Febrium cauſſam expoſuerit, ſatis tamen viriliter ſupra eos utiliſſimam illarum curationem, per uſum animoſiorem, atque methodicum Peruviani Corticis, indigitavit, ut ſuo loco videbimus. Pro nunc ex iſta Hypotheſi, non ſecus ac ex cæteris omnibus hucuſque recenſitis, ſufficiat colligere cum illius Auctoribus, nullam requiri pro Fermenti, aut Miaſmatis, ut vocant, febrilis extinctione evacuationem, quemadmodum in omnium Antidotorum, & communium Alexipharmacorum uſu, pro edomando malignarum Febrium veneno, ſicut & in adminiſtratione reliquorum Febrifugorum vegetabilium, quæ dicuntur ſpecifica, pro eodem vincendo Intermittentium fermento, qualecumque illud ſit, quotidie ſuccedit.

Nec aliter quidem poteſt evenire; nec aliter quoque poteſt Medicus ſe gerere in praxi. Etenim, ſi ulli unquam Specifico Febrifugo locus eſt [loquor de quovis communiter recepto] ſemper adverſus eum militare poterit ratio, quod Cauſſam Febris non evacuet, ſed intus detineat. Licet enim plures præmiſſæ fuerint purgationes, aliæve evacuationes artificialiter inſtitutæ; quando tamen poſt eas omnes Febris perſeverat, itaut pro ſui depulſione aliquo Specifico indigeat, ſemper ſtat, quod Cauſſa Febris perſeverantis perſeveret & ipſa, & conſequenter, quod a Specifico illo nil evacuante non expellatur, ſed intus detineatur. Si ergo aliquando non tenet hujuſmodi ratio, quando ſcilicet alia præſcribuntur ſpecifica, ſive id dicatur non officere, eo quia ſufficienter jam purgatus ſit Patiens (cum tamen haud ita purgatus ſit, quin adhuc febriciter, cauſa videlicet Febris nondum educta) ſive ob aliam quamvis emendicatam excuſationem, quare ſub iiſdem excuſationibus eadem ratio ſeponi non poterit, ut citra culpam Peruvianum Specificum efficaciſſimum poſſit exhiberi, quemadmodum alia citra culpam quotidie exhibentur imbecilliora, & inania ſæpe Specifica? Satius ergo ſit, evacuationes nil proficientes dimittere, utpote parum congruentes cum experientia, & minime cum allatis opinionibus vulgatiorum hujuſce materiæ Scriptorum.

Vulgatiores conſulto dixi poſt Galenicam ſectam, quos nuper retuli de hac materia Scriptores; cæteros, utut doctiſſimos, ſed vel minus notos, vel minus acceptos, libenter prætergreſſus. Non ideo cum Paracelſiſtis, aut Helmontianis hic mihi res eſt, quorum tamen Ideis apprime congrueret actio Corticis ſine ſenſibili evacuatione exercita, ſive illa dicatur Sulphur, & Nitrum peccans corrigere, ſive Archæi indignationem compeſcere, ſive alio ſi-

mili modo turbas febriles componere. Eos namque præciſe ſelegi, qui ab exoleta Humoriſtarum ſchola deflectentes, uſque tamen in perturbata, vel aſſidue ex principiis intrinſecis, vel periodice extranei cujuſpiam laticis affluentis culpa, particularum ſanguinem integrantium diſpoſitione, ac textura, & in vitiato proinde multifariam earundem motu, ſolidis ſecundario tantum affectis, Febres omnes, quas eſſentiales vocant, & conjunctam illarum Cauſſam, ſeu Fermentum ipſum febrile mecum reponunt. Supervacaneum quippe credidi, pro eadem actione Corticis nil nos cogentis excernere, in noviſſimo *Solidorum*, ut vocant, *Syſtemate* Apologiam texere; tum quia hujuſmodi remedium unanimi conſenſu amplexantur in Febribus antedicti Syſtematis Conditores primi, eorumque ſequaces: tum quia revera ſufficit in eorum ſententia, quod Cortex, abſque eo quod quicquam ſenſibiliter deturbet e corpore, congruas vaſorum Oſcillationes, vel mediate, vel immediate reſtituat, eiſque adnexum fluidorum æquilibrium, & harmonicam circulationem.

Neque vero miretur quiſpiam, qui me a vacuis quibuſcumque vocabulis, rem minime declarantibus, cæteroqui alienum ſciens, in deſignanda tamen Intermittentium cauſſa, metaphorico *Fermenti* nomine etiamnum utentem videt: quo certe nomine nil hodie magis exoſum Mechanicis, iis præſertim, qui antedictum *Solidorum* Syſtema profitentur, cujuſmodi ſunt famigeratiſſimi viri, *Pitcarnius*, & *Boerhaavius*, necnon doctiſſimus *Hecquetus*, mihi plurimis humanitatis, ac benevolentiæ ſuæ argumentis ſemper colendus, aliique non pauci, tum Tranſalpini, tum Ciſalpini Scriptores, quibus omnibus præclaro ſuorum Theorematum lumine prę-ivit (ipſis quidem non diffitentibus) celeberrimus Italus noſter *Laurentius Bellinus*. Ne inquam præmature nimis quiſpiam miretur de ſervata hucuſque a me, & in poſterum etiam ſervanda *Fermenti* nomenclatura; ſciatque idcirco, malle me inſcitiam meam ingenue prodere, dum vocem *Fermenti*, quidpiam mihi reapſe ignotum connotantis, uſurpo, quam Provinciam novam ſuſcipere, cui plene adminiſtrandæ ſim impar; non quidem quod Syſtema hujuſmodi planum non ſit, & captu facile vel iis ipſis, qui Geometricen vix a limine ſalutarunt; ſed quia per illud, etiam uſquequaque adoptatum, nondum ſatis doceor, ut explicandis ſufficiam *ordinatis* Intermittentium *periodis*; quo ſane defectu laborat & illud ſyſtema non minus quam cætera. Cum ergo per illud reddi ſatis nequeat, aut explicari ratio periodi, conſequens eſt, ut neque ſatis explicari queat ratio Cauſſæ, quæ cum obſcura, & inexplicata remaneat, æque poteſt appellari *Fermenti* nomine, ac quovis alio, dummodo eo nomine cauſſam eandem nos indicare tantum, non explicare fateamur. Inſuper cum Cauſſa hujuſmodi, ſeu primum principium motus febrilis, quodcumque illud ſit, a Fluidis primario affectis de more, ut ſupra, petendum putem, non autem a Solidis, niſi forſan in Symptomaticis febribus; idcirco Syſtemati *Fluidorum* inhærere ſatius duxi, quam *Solidorum*, etſi hoc ipſum (quotieſcumque per illud peculiari quoque fluidorum texturæ quidpiam activitatis tribuatur, ut a Scriptoribus Medicomechanicis potius, quam Mechanicomedicis, ſolet attribui) laude non modica dignum cenſeam, illique in ſenſibili explicatione rerum vere ſenſibiliter explicabilium, quoad plurima libenter aſſentiar.

Caveat nihilominus (ſiquidem in hanc meſſem datum ſit quaſi furtim, & curſim obrepere) caveat, inquam, qui Artem vere Medicam ſatagit exercere, ne ad lectulum Ægrotantis accedat Mathematicus nimium, ſeu Mathematicus magis, quam Medicus, ni forte ſibi glorioſius putet, meliorem in medicina facienda Mathematicum dici, quam Medicum. Rationalis equidem Medicinæ Profeſſorem omnis eſſe Matheſeos ex-

per-

pertem, nedum indecorum cenſeo; ſed & hominem ejuſmodi, niſi acri admodum polleat ingenio, facile dixerim ad rite capeſſendas omnes phyſico-mechanicas Artis notiones haud ſufficienter diſpoſitum. Alium tamen interim univerſa inſtructum Matheſi, ſive junior ille ſit, ſive in virili etiam conſtitutus ætate, monitum velim, ne niſi poſt exercitam aſſidue quadragenariam in rebus medicis praxim, crebramque, ac ſedulam inſtitutam ſine præoccupatione obſervationem, rationali Medicinæ Matheſin applicet; ſiquidem una tantum ex his conditionibus deficiente, res nullatenus ex voto ſuccedet. Hinc fit, ut paſſim præ Medico plus mathematicis, quam medicis diſciplinis imbuto, excellat rudior: ſed in operibus Artis magis verſatus, diagnoſimque, prognoſim, & curationem morborum per triviales indicationes; ex ipſa rei natura, & obſervatione deprомptas, præ illo felicius abſolvat, etſi eorundem cauſſas, & productionis modum ad regulas geometricas nequeat explanare: quod ex adverſo ingenioſiſſime præſtabit bonus Geometra. Hic ipſe tamen, utut elegantiorem reddere ſit aptior rationem eorum, quæ evenere poſtquam evenerint, & quæ profuere, aut obfuere, poſtquam profuerint, aut obfuerint; incertiſſimam nihilominus fateatur neceſſe eſt præcognitionem a priori, & præordinationem eorum, quæ ſunt eventura, profutura, vel obfutura: quo facile eveniet, ut forte medelam morbi (utinam ſatis cogniti) per indicationes a remotiſſimis ſuæ Matheſeos fontibus conquiſitas tentet abſolvere, ad quas tandem implendas, vel media deficient, vel ſi præſto ſint, ſæpeſæpius aberrabunt a ſcopo. Ob id ipſum (ſi exemplo rem liceat illuſtrare) in ſanandis infirmis cujuſpiam Torrentis aggeribus, vel dirigendis tortuoſis ejuſdem fluctibus, præ Viro Mathematicis diſciplinis imbuto nonnunquam præſtat rudis Homuncio omni jejunus Matheſi, ſed ad ripas fluminis natus, & diutinus illius loci incola, qui nempe ſollertem obſervationem adhibuerit ad cuncta, quæ fiunt varie tumeſcentibus, & varie detumeſcentibus aquis. Id equidem (fateor) non accidit ob ineptitudinem principiorum Viri Mathematici; hæc enim in ſe ipſis vera ſunt, & infallibilia; ſed ob applicationem eorum haud ſatis appoſite inſtitutam, ſeu mavis ob implexam, nec ſatis dignoſcibilem rei, cui applicantur, materiam, & ob diverſas, incertaſque circumſtantias concurrentes in facto: neque enim Mathematicus, quantumvis peritiſſimus, miſtos, reflexos, repercuſſos, & interciſos aquarum fluentium motus, ac impetus, fluctuſve ipſos interiores diverſis lineis ſe decuſſantes, & interſecantes, poteſt ad leges mechanicas exacte metiri, ſicut nec reſiſtentias lateralis ſoli hic illic varias, multoque minus inæquales hic illic alvei inclinationes; propter quas circumſtantias haud ſatis patentes, factumque ipſum occulte variantes, Torrens ipſe per artem nonnunquam coactus recta progredi, veteremque alveum deſerere, haud longo temporis tractu per abſconditas, ac ferme imperſcrutabiles, ſed veras Hydroſtaticæ leges, obliquo, ac tortuoſo curſu ſponte redit ad conſuetum iter, argilla, & ſabulo illud idem Incile ſenſim opplens, ac obruens, quod planum, rectum, declive, & amplum illi non multo ante Mathematica aperuerat induſtria; quem ſane eventum expectationi contrarium a rudi homine per ſolam experientiam docto tempeſtive præviſum, conſtanterque prænunciatum ipſemet non ſemel vidi, nec ſine mea admiratione, alienoque dedecore ipſa re comprobatum. Propterea tamen nequaquam inficiabor, quin data utrinque paritate obſervationis per diutinam experientiam comparatæ, rudi quovis Homine, utut experto, rem longe melius ſit confecturus bonus Geometra.

Idem data proportione dicas de re Clinica; plura quippe ſunt in Phyſiologicis etiam ſenſibilioribus, quin & in ipſo architectonico humani corporis ædificio, nedum Mathematicis omnibus, verum & Anatomicis ipſis etiamnum incomper-

comperta, & ex compertis obſcura non pauca; plurima in Pathologicis circa morbos, eorumque ſymptomata, & cauſſas ferme incomprehenſibilia; innumera in Semejoticis, iis præſertim, quæ ex *Hippocratis* obſervatione præſagia reſpiciunt, admirabilia potius, quam perſcrutabilia; infinita propemodum in Therapeuticis, nempe in Remediorum Inventione, & Compoſitione incerta, ſive materiam eorum conſideres, ſive uſum ipſum, propter circumſtantias etiam identidem diverſas, ancipitem: circa quæ profecto omnia expertiſſimus Mathematicus ſine conſummata in rebus medicis praxi, non poteſt quin ingenioſe nugetur. Cuncta hæc ergo prius experiatur, expendatque exacte prudens Medicus Matheſi inſtructus; dein ſobrie, temperanter, & caute, quantum fert Artis incertitudo, & obſervatio phænomenorum illius, Rationali Medicinæ Matheſin applicet.

Certe animadverſiones iſtiuſmodi ex diuturna Naturæ, Artiſque obſervatione prognatæ, impulere me non parum, ut Syſtemati fluidorum ſemper adhærerem in praxi: ubi enim contendatur, quod in hydraulico-pneumatica humani corporis machina, cui præter vectes, Trochleas, Funes, Tubos, Fiſtulas, Incernicula, Cola, & organa hujuſmodi, inſunt inſuper diverſi generis fluida, quibus intercluditur ſpiritus ſumme activus, capaxque tribuere illis omnibus momentum, & vim ad exercendas functiones ſuas idoneam, ubi inquam contendatur, quod in Machina ſic conformata eadem Solida primario ex ſe ipſis ſe ipſa moveant, ac exerceant, & ab ipſo exordio ſe movere cœperint, ac exercere, ſintque ea tantummodo, quæ fluida urgeant, triturent, ac pinſitent; neque quicquam fere aliud præſtent fluida ipſa, niſi ſuum eſſe fluxile, & fluxile quidem a ſola Solidorum vi quaqua verſus motum, & actum, plura pro certis in hac Hypotheſi ſupponere neceſſe eſt, quæ talia fortaſſe non ſunt; quæque tamen niſi pro certis aſſumantur, Matheſis nequit per Medicinam univerſam tam late ſpatiari, ut eam architectonice regat, efficiatque, ut conjecturalis hæc Ars, quæ ſimplici eſt ut plurimum probabilitate, & nonnunquam divinatione contenta, ſepoſitis, neglectiſve humilioribus conjecturis, quas longus uſus ad cujuſpiam certitudinis gradum evexit, valeat pari paſſu cum Matheſi procedere, illive arcte ſemper inhærere, aut ancillari quaſi pediſequa: etenim ſi vinculum hujuſmodi nimium ſit, ac ferme individuum, res facile inauſpicato finietur prope lectulum Ægrotantis, etſi in exortu ſuo ſpeciem prætulerit magiſtrali e Cathedra auſpicatiſſimam. Ubi vero Solidorum motus a liquido Fluidorum elatere dicatur emanare, & ab eodem primitus emanaſſe, ita ut eadem fluida non mere paſſive ſe habeant, meliuſve, aut infirmius operentur præciſe per hoc, quod magis, vel minus fluxilia ſint, ſed radicitus, & principaliter per hoc, quod talem, vel talem ſortiantur texturam, intimamque compagem, latior Rei medicæ campus patet, tam pro intelligendis ordinariis, quam pro corrigendis extraordinariis Naturæ phænomenis. Licet enim ſecundum congruam, vel incongruam ſanguinis, aliorumque laticum fluxibilitatem, & ſecundum proportionatum, vel improportionatum eorundem motum, exerceantur immediate ſecundum Naturam, vel præter Naturam ſolidorum actiones; attamen proportio, vel improportio iſthæc a juſta, vel alterata Craſi, ſeu mavis determinata compage, ac textura ipſorum Fluidorum radicitus pendet; ad quorum proinde alterationem, ac reſtitutionem in priſtinum ſtatum, ſi ab eodem deflexerint, tota convertitur Medicinæ intentio, & opera, cum non niſi media Fluidorum correctione poſſint medelam ſuſcipere ipſæmet Solidorum alteratorum fibræ. Qua dubio procul in re feliciter peragenda, opus eſt ut Matheſis Arti medicæ quodammodo famulari non renuat, ut revera quadantenus decet, nec niſi uſque ad certos progrediatur limites, ſubſiſtens deinde nonnihil, ac

locum conjecturis concedens, ubi progreſſui vere ſcientifico, ipſique adeo Matheſi non eſt, ut ſic dicam, commenſurabilis proteiformis materia.

Non tamen ideo ſibi quiſquam perſuadeat, me nullam in ipſis Fluidis, & naturalibus eorum motibus mechanicen admittere, quin potius eam elegantiſſimam in iiſdem ſuppono, ſed nobis inexplicabilem, ob varias, & multiplices particularum fluida noſtra, præcipue vero ſanguinem, naturaliter componentium, & mole, figura, ac pondere differentium, combinationes, multoque magis ob diverſos, & miſtos earundem motus in unum æquabilem conſpirantes. Longe minus ad regulas mechanicas explicabilis eſt vitiata in febribus, ac interrupta earundem particularum diſpoſitio, ac textura: cum enim tunc ſanguis præcipue, ob errores in rebus, quas nonnaturales vocant, & ob præpeditas ſubinde ſecretiones, confundi incipiat, ac tumultuari, ſimulque alicubi lenteſcere, vel torpeſcere, alicubi exorbitare, & inflari, dubio procul præpoſteri hujuſmodi motus certis regulis noſtræ Mechanices non ſunt determinate explicabiles, ſed indeterminate ſolummodo, ac generaliter, quippe non a Solidis primario affectis, ſed a Fluidis inteſtino tumultu commotis pendentes, a Fluidis, inquam, ipſorum tunc Solidorum vim vi propria ſuperantibus, ac in uſum ab officio ſuo ſæpius alienum cogentibus. Cæterum in ſtatu naturali mechanicam ſanguinis, & ſuccorum præcipue alibilium, diſpoſitionem, occultam licet, talis elegantiæ, ordinis, ac dignitatis reputo, ut in uno *vitalium Fluidorum* Mechanemate intimo, nobis abſcondito, latere credam principium illius Mechanices, quæ ſolis adſcribitur Solidis, inquantum ſcilicet ſolis *vitalibus* Fluidis æthere, & aere turgidis, radicitus ſaltem, & primitus ineſſe reor Principium illud Viventibus omnibus inſitum, quod negari æque, ac explicari non poteſt, & ab Hippocrate dicitur *Impetum faciens*; quodque per participationem intimam a Fluidis derivatur in Solida, ut in ſolidas Molendini rotas derivatur motus ab aqua jugiter influente: qui ſane Molendini motus æque diceretur illius rotis communicatus ab eadem aqua, aliunde licet perenne adveniente, ſi Molendinum talibus organis inſtructum foret, quæ valerent vi ſibi ab aqua motrice, principaliter ſaltem, impreſſa, eandem aquam ultro pellere eo niſu, qui potis eſſet illam reduci greſſu in ipſum Molendinum artificioſa circulatione referre. Machinæ humani Corporis Hydraulico-pneumaticæ, cui fert ſuppetias aſſiduas inſpiratus aer, & afluens Chylus, haud longe diſpar eſt ratio: eandem ſiquidem vim, quam ratione ſuæ gravitatis, majus ſemper in deſcenſu momentum adeptæ, pro movendis ſolidis Molendini partibus habet aqua, per apertos, ac liberos canales excurrens, eam habet ſanguis inteſtino ſpiritu pollens, ac intra canales undique clauſos coercitus, aſſiduoque torrentis inſequentis appulſu ultra venarum valvulas, regreſſum vetantes, adactus, ut medio ſpiritu in nervos transfuſo, ipſi demum Cordi eundem ſanguinem impulſuro, quam a principio vim dare cœpit, indeſienter pergat ſuppeditare. Ad normam itaque collationis hujus, aliarumve elegantiorum, quas ſubminiſtrare poſſent tot hydraulica, & pneumatica ſimul, quæ paſſim viſuntur in aquis artificioſe ludentibus, ingenioſa ſpectacula, quibus quoque continuatus, hinc flatus immiſſi, illinc aquæ ſubeuntis influxus, eam quodammodo diuturnitatem poſſet impertiri, quam machinæ noſtri corporis impertiuntur hinc indeſinens aeris, illinc repetita alimentorum ingeſtio; ad normam inquam craſſiorum hujuſmodi artefactorum facile dixerim, proportione hinc inde habita, omnem vim ſuam motricem, ſuumque intimum elaterem a ſolis Fluidis vivifico ſpiritu imbutis mutuari [anima quidem immortali, nunc jubente, nunc etiam inſcia, etſi jugiter informante] Fibras ipſas oſcillantium Vaſorum, & contractilitate ab ipſis fluidis medullitus recepta, fluida eadem ulterius urgentium;

tium; non autem fluida [ſi recte conjicio] in circulum acta mere paſſive ſe habere, ut a ſolis Solidis, tanquam a Motoribus ſibi prorſus extrinſecis, primam originem ſui motus agnoſcant.

Haud equidem diffiteor, mutuam dari inter Solida, & Fluida actionem, & reactionem, & a juſta proportione impulſus, & reſiſtentiæ inter utraque, emergere congruam naturalium actionum habitudinem, ab æquilibrio virium, & potentiarum hujuſmodi reſultantem, ut ab earundem virium improportione reſultant actiones morboſæ, ac læſæ; nihilominus, quamvis ad eas concurrant mutuo tum Solida, tum Fluida, atque idcirco non tam facile videatur in ſimultaneo hoc, & utrinque neceſſario concurſu decernere, cui debeantur primæ; ferme non dubito, quin intra corpoream Animalium machinam principium motus ſit petendum a fluidis primò actuantibus ſolida, a quibus deinde ſic actis *diuturnitatem* ſui motus ipſa fluida recognoſcant, & ſic deinceps viciſſitudinario utrinqne ſubſidio: intelligendo ſemper nomine *Fluidi* quidquid actu fluit, vel aptum eſt fluere; cum cæteroqui me non lateat, prima ipſorum fluidorum componentia ſolida eſſe; quod tamen veræ fluidorum denominationi nil detrahit, quemadmodum nil officit veræ Solidorum appellationi, quod Solida ex fluidis ſic compoſitis fuerint a principio ſuo coagmentata: notum eſt quippe, Solidiores quaſque humani Corporis partes ab exordio fuiſſe in Embryone molliſſimas, mucoſas, & fluxiles; cumque in adulto nutriantur illæ, & conſerventur aſſidue in ſuo vigore a fluidis, ex illis quoque credendum eſt fuiſſe conflatas, primamque ſuam vim ſyſtalticam, & occillatoriam a Fluidis recepiſſe, eandemque ab illis per influxum perennem jugiter mutuari, anima ſemper, quandiu corpori jugatur, mechanicos illius motus, ſaltem quos ipſa imperat, modo ineffabili per ſpiritus exercente. Hunc ergo ordinem in movenda univerſaliter humani Corporis machina libenter dixerim a Natura aſſumptum, & conſtanter ſervatum a prima ipſa humani cujuſcumque Fœtus conformatione uſque ad interitum illius, ſive deinde prima hæc conformatio dicatur fuiſſe coæva Mundo a principio creationis illius, & nova tantummodo quotidie nobis apparens per ſolam *evolutionem*, ſive *explicationem* partium jam conſtructarum, latentium in Ovo muliebri, latente pariter cum Prædeceſſoribus omnibus, & cum tota Poſteritate naſcitura æque ac non naſcitura in primæ Parentis Ovo, ſpecie integra etiam poſſibili turgido, ut poſt *Malebranchium* opinantur Neoterici non pauci, iique doctiſſimi; ſive revera in quocumque humano conceptu fabrefiat de novo ſtructura ejuſdem corporis, magiſterio quidem haud plane explicabili, ſed tamen mechanico, & vero, ut ego libentius opinor, utque magis cohærenter fert, quod nuper innui, Fluidorum Syſtema, cui ſuperſtructam volui Therapeuticen hanc meam ad Febres Intermittentes, ut & aliam compendiatiam, quam præ manibus habeo ad Continuas; ſiquidem hanc ad umbilicum perducere ſinant Vires, quæque pluries ab opere manum dimovit lubrica nimium, & labilis valetudo.

Cæterum etſi vulgato *Fluidorum* potius, quam *Solidorum* Syſtemati adhæream, iterum fateri non renuo, plura in poſtremo quoque reperiri, tum laudabilia, tum ingenuorum aſſenſum promerentia: uſquequo enim poſſumus ſenſibiliter, & mechanice progredi, dubio procul faciendum, dummodo caveamus, ne Machinam aliter ac ea eſt, conſtructam, vel motam nobis fingamus, eamque ideo noſtris aptemus regulis, non regulas ipſi Machinæ, ut omnino oporteret. Sic exempli gratia dum in eo Syſtemate ablegantur *Fermenta* [quæ re, & uſu vere ſint talia] ab opere naturalium ſecretionum, quotieſcumque ſine huiuſmodi fermentis, per ſolam ſecernentium organorum, & liquidorum ſecernendorum diſpoſitionem, eædem ſecretiones commode queant explicari, profecto hæc opinio alteri anteferenda,

quippe

quippe magis conſona ſimplicitati Naturæ. Quod ſi forte hujuſcemodi ſecretionum opus magiſterio, vel analyſi fieret veluti chymica, cui præter diſpoſitionem inſtrumentorum, ſuis, ut ſic dicam, opus eſſet igniculis reſolutoriis, ſaltem occultis, eo caſu parum differret a Fermentiſtarum Hypotheſi mechanica hæc explicatio; ſiquidem ipſi fermento piſtorio ſuos igniculos, ipſiſque igniculis peculiarem ſuam mechanicen ineſſe nullus dubito, quæ videlicet panis maſſam, ejuſque particulas ſibi arctius invicem adhærentes a nimio contactu liberat, atque diſponit, quo facilius in ſtomacho ſubigantur, & vertantur in Chylum.

Atque in hoc quidem opere, quod digeſtionis eſt, non ſecretionis, eſto quod minus recte uſurpetur *Fermenti* nomen, cui melius ſubſtituitur vox *Menſtrui;* attamen quidpiam aliud ad hoc munus peragendum requiri præter Ventriculi, & Viſcerum circumprementium motum, cibos triturantem, pinſitantem, & comminuentem, rationi conſentaneum videtur. Certe ſola Saliva in maſticationis actu cibos ſolidos vix dentibus contritos ita diſſolvit, ut eos non æque diſſolveret, inerti quopiam liquore madidos, piſtillum ullum in ullo mortario; quamobrem Salivam ſaltem, & probaliter alios Latices ſalivæ congeneres in ventriculum influos, & Menſtrui cujuſdam gerentes munus, eandem diſſolutionem principaliter efficere, & promovere crediderim, ut Leguminum coctionem faciliorem reddit non tam leguminum eorundem in Lebete ferventium, ac ſuſdeque actorum tumultuaria agitatio, quam prævia eorum maceratio in lixivio dulci: quidpiam namque lixivio analogum ineſſe Salivæ, aliiſque ſuccis exiſtentibus in ventriculo, & inteſtinis, præſertim tenuibus, pro ciborum chylificatione, perſuaſum habeo; vixque quicquam ad hoc præſtare autumo actionem viſcerum circumprementium; quam tamen minime inficior, conferre nonnihil ad ulteriorem Chyli jam elaborati attenuationem, primaſque tenere in adjuvanda, & promovenda protruſione illius in proximas lacteas. Vix enim adduci poſſum, ut credam, prædicta Legumina integra cum corticibus deglutita ab Animalibus pennatis, ne dicam lapillos, & Limaces, ipſumque adeo Ferrum, poſſe per ſimplicem Ventriculi, & adjacentium viſcerum comprenſſionem, ac motum in Chylum redigi abſque Menſtrui alicujus concurſu, quod actione ſua in cunei morem exercita, intimam earum rerum ſolutionem efficiat, ſaltem ut ſolutionem colorum efficit bilis, quæ craſſiora ipſius Chyli recrementa naturaliter ſolet fluxiliora reddere. Hujuſmodi *Menſtrui* ſublato ſubſidio, difficile eſt, intra ventriculum debitam Chylificationem fieri, quantacunque vis extrinſecus premens per potentias mechanicas, in corpore noſtro cæteroqui validiſſimas, ac admirabiles, ſuperpoſitis muſculis, & circumpoſitis viſceribus tribuatur. Pari ratione difficulter crediderim, ab eadem *mollium Solidorum* actione, & motu, poſſe peragi in Ventriculo hominis diſſolutionem, & Chylificationem Ovi gallinacei ad duritiem cocti, & detracto tantum putamine, ac inveſtiente, quippe aſperiore, pellicula, integri deglutiti [quod ab Helluonibus nonnullis joci gratia non ſemel peractum vidi] niſi diſſolvens aliquod *Menſtruum* in potiorem cauſſam hujuſmodi effectus vocetur. Cujus profecto rei conjecturam augent retrimenta ipſa, & fœces per alvum excretæ, nihilque propemodum de manſo cibo referentes, tam in Volucribus, & Quadrupedibus, quam in Hominibus. Idipſum, inverſa regula, videntur confirmare alimenta, quæ in Lienteria, & Cœliaca paſſione, immo & in nonnullis quandoque febribus inconcocta redduntur, etſi motus molarius Ventriculi, & actio pinſitantium Viſcerum, ac prementium muſculorum in ſuo vigore maneant, vixque, quoad ſolida, trahi poſſit in partem culpæ, fibrarum Pyloro inſervientium laxitas quædam; niſi ab omnimoda illarum paralyſi velimus harum ægritudinum

num cauſſam gratis emendicare. Cuncta tamen hæc, & quotquot ex antedictis Phyſiologiam reſpiciunt, nolim ita Lector accipiat, ut me illis plane acquieſcentem putet: non enim tam facile mihi prætereunda eſt plurium illuſtrium Virorum, & Geometrarum aliter ſentientium auctoritas; in quorum tamen caſtra me nondum ſinunt deſcendere, donec melius erudiar, non modo aliorum plurium in Phyſicis, & Mathematicis haud minus illuſtrium Virorum mihi faventium auctoritates; verum & plurimæ, neſcio an rationes naturales dicam, an præocupationes intellectus mei, quas aliquando forſan in medium proferam, dummodo vita, & otium ſuppetat, eaſque vel refellam ipſe, ſi a probabilitate alienas agnoverim, vel, ſi judicii tantum ancipitis, ſanioribus expendendas, & ne hiſcens quidem, caſtigandas dabo. Jam vero de his ſatis, quæ hujus loci non ſunt, niſi quatenus *Fermenti* nomen a me in Febribus metaphorice uſurpatum, & cæteroqui ubi non bene ſonat, aut ubi ſuperfluit, rejectum, longiuſculæ huic digreſſioni occaſionem præbuit.

CAPUT VI.

Theoremata ex diverſarum Opinionum examine, aliaque Cogitata circa Intermittentium originem. Inde uſus Chinæ Chinæ *ſtabilitur abſque ulla neceſſitate inſignis evacuationis.*

EX collatione vulgatiorum Opinionum hactenus allatarum idem dicendum de ſimilibus, quæ poſſent afferri: quarum unicuique quædam plus minus ineſt veritatis portiuncula, licet earum nulla rem integre complectatur, crediderim, erui poſſe Generalia quædam Aſſerta ſat probabilia, quæ Peruviani Corticis uſui plurimum conferre, illiuſque actioni apprime reſpondere videntur: Hæc autem, ſpectatis phœnomenis, quæ Febres omnes Intermittentes, & ſingulas earum ſpecies, a principio ad finem comitari ſolent, ſunt quæ ſequuntur.

Primò, quemadmodum Febrium Continuarum Continentium radix ſtationem ſuam agere videtur in ſanguine potius, quam in quolibet alio fluido, ita Fermentum Intermittentium conſideratum, ac ſumptum, ut ſcholaſtice loquar, in ſuo eſſe completo, ut proxime aptum ad excitandam Febrem, non vero reſpectu habito ad remotam materiam illius, videtur pariter eſſe aliquid, quod ſanguini potius vel accedat, vel inſit, quam alteri ſucco, *v. gr.* Nerveo, quandoquidem talis ſuccus [bona venia Opinantium aliter] eſt potius terminus, *ad quem* quandoque progreditur prava Febrium diſpoſitio, quam terminus, *a quo* proxime ſoleant, ut reor, ipſæmet exordium capere.

Secundò, quemadmodum in Continuis memorata radix in ſanguine pullulat ab intrinſeco, ſeu ab ipſius particulis conſtitutivis, ſed incongruis, olimque ſua alterius amici laticis larva, puta chyli, lymphæ, aeris &c. introductis, ac poſt diutinam tantum moram fermenteſcentibus: ita in Intermittentibus fermentum illud ſanguini probabiliter advenit immediate ab extrinſeco, velut aliquid extraneum, quod ſtatim lædit, per totum nempe tempus tam Exhorreſcentiæ, quam Efferveſcentiæ febrilis, donec per tempus deſpumationis ſubigatur, ac ſecernatur.

Tertiò, ſicuti in illis, videlicet Continuis, materia febrilis ſenſim, ac ſenſim, lentaque aggregatione congeritur in ſanguine (cum quo ſecundum minima integraliter coit, circulaturque, etſi ſegnius) illique tam arcte miſcetur, ut non ſecuta, per conſuetas cribrorum naturalium filtrationes, debita ejuſdem materiæ ſecretione, tandem ob illius heterogeneitatem haud diutius ſociabilem, ſuſcitetur febrilis efferveſcentia, qua mediante ſenſim pariter, lentoque progreſſu eadem materia ab ipſo ſanguine ſubigatur, & intra tempus deſpumationi neceſſarium ſecernatur: ita ex oppoſito in iſtis, videlicet Intermittenti-

rentibus, Fermentum febrile videtur eſſe aliquid, quod alicubi aggeſtum, affatim potius, ſucceſſivi torrentis adinſtar, ſanguini adveniat, illique quolibet paroxyſmo per commixtionem minus intimam veluti confundatur, quam quod paulatim tempore intermiſſionis aliunde ſtillans, ibidem ad turgentiam colligatur viciſſim, & viciſſim pariter diſſipetur. Adeoque principium paroxyſmi potius haberi crediderim *ab extra*, in actu primi ingreſſus materiæ febrilis in ſanguinem, quam *ab intra*, in actu turgeſcentiæ ejuſdem materiæ, ſenſim antecedenter aggeſtæ, etſi ab extrinſeco, ut dictum eſt, pariter procedentis.

Quartò, cum in ſanguinem latex nullus conſpicuus ſoleat introduci, qui non deferatur per viam Ductuum Lacteorum, vel Lymphaticorum ſeſe tandem mutuo concurſu exonerantium in Subclaviam, non per alia Vaſa, niſi per iſta poſſumus, ratione aliqua præeunte, aſſerere, quod Fermentum febrile devehatur in ipſum ſanguinem, & conſequenter quod vel intra aliqua ex iſtis Vaſis, Glanduliſve, quas ipſa Vaſa pervadunt, congeratur, ibidemque ad tempus ſtagnet, & ad tempus ab iiſdem excarceretur, vel quod cum illis (etſi extra ſitum) aliquo ſaltem modo communicet, ut per intervalla poſſit in eadem inſinuari. Etenim (ne vel hoc intactum relinquam) introductionem lentam, rariuſculam, & indeterminatam rei cujuſpiam exoticæ in torrentem ſanguineum derivatæ ab interſtitiis, ſi ſint, extremarum arteriarum, atque venarum, & ab iiſdem venis potius, quam a lymphaticis cum ſanguine refluo abſorptæ, de nihilo eſſe ferme crediderim; quantum ſit pro aſſignanda plana, ut requiritur, ac regulari fermenti febres Intermittentes gignentis ſemita, & ſcaturigine, ac pro celeri explicanda, ut opus eſt, illius irruptione; etſi hac forte via Pus *v.gr.* Ulceris alicujus abſorptum, & ſanguini affuſum, accidentalis, ac vagæ cujuſpiam febris cauſſam eſſe poſſe, minime inficier. Semota ergo poſtrema hac Fermenti febrilis in ſanguinem refluum, Venis mediantibus, introductione, remanet, quod illud per Vaſa tantum Lactea, vel Lymphatica, uno ex duobus recenſitis modis introducatur; nempe, vel quia intra eadem Vaſa, Glandulaſque interpoſitas ſtabuletur, vel quia cum illis, etſi extra eadem poſitum, aliquo modo communicet.

Si itaque fermentum iſtud ſe habeat primo modo, ſitque ſitum *ad intra*, nullus aptior locus collectioni illius, etiam temporaneæ, neque magis obſtructionum facile ſolubilium, & renovabilium capax intra totum tractum Lymphaticorum, & Lacteorum reperitur, quam Glandulæ in Meſenterio ſitæ, ubi Chyli, & Lymphæ ſit inæqualis concurſus, & mutua commixtio. Neque ullum foret Theatrum magis accommodatum ad explicandam ſcenam ſymptomatum, non modo horroris, rigoris, & frigoris, ſed & reliquorum omnium, quæ in Tertianis præſertim, exercetur in Regione Gaſtrica, Epigaſtrica, Hypogaſtrica, Lumbari, atque Dorſali: ſi nempe concluſum in Meſentericis Glandulis idem Fermentum, primo vim faciens, ut ſua acrimonia, ſuoque niſu viam ſibi paret, poſtmodum ſic furens, excluſum, & per propinqua loca, Canalemque tandem Thoracicum excurrens, ac ſucceſſive in ſanguinem repens, conſideretur.

Si vero ſit ſitum *ad extra*, ita ut cum iiſdem Vaſis communicet, eademque ſtato tempore ſubeat, non alibi poſſumus Fodinam, ſeu Focum illius conſtituere, niſi in locis, unde repleri incipiunt, oſculiſque ſuis hiant eadem Lactea, vel Lymphatica. Et ſic vel reſpectu priorum ab Inteſtinis exordium ducentium, dicendum erit, coacervari in Ventriculo, & Inteſtinis ipſis, vel in illa ſaltem confluere Fermentum febrile, ſive immediate ab eorum Glandulis ſtillans, ſive mediate a propinquis partibus, puta Pancreate, aut Folliculo fellis ſubminiſtratum: vel reſpectu poſteriorum credendum erit, ipſum latitare in parti-

partibus omnibus, artubus extremis, atque viſceribus, unde oriuntur lymphatica. Atque in utroque caſu eandem æque facile, ac ſuperius diximus, explicarentur ſymptomata. Si enim loquamur de primo, cum parum diſtent a Meſenterio Inteſtina, idem idcirco, quin immo magis extenſum in tali ſuppoſitione eſſet iter Fermenti febrilis per Lacteas tum primi, tum ſecundi ordinis. Si vero loquamur de ſecundo caſu, facilius adhuc explicarentur horror, rigor, ac frigus Intermittentium per confluxum fermenti ab omnibus, extremiſque partibus, & glandulis conglobatis univerſi corporis: reliqua autem ſymptomata fere æque facile; quatenus tandem eoſdem Ductus Chylolymphicos, ſeu Lacteas ſecundi ordinis, Receptaculum nempe Lumbare, Lacteamque Thoracicam pari paſſu (maxima ſaltem ex parte) ſubiret idem fermentum. Sola periodus, ſeu viciſſitudinaria iſta concluſio, & excluſio, intromiſſio, & extromiſſio, generatio, & extinctio Fermenti febrilis nodum maximum præſefert, ac difficulter ſolubilem.

Quintò, licet ex omnibus locis in antecedenti Theoremate recenſitis, & conſideratis ut talibus, ut in iis probabiliter deliteſcere poſſit Fermentum febrile, nullus a me determinate approbetur, nec ullus pariter determinate excludatur; dico tamen, durum nonnihil videri, quod materia febrilis, vel in Inteſtinis, tanquam in ſua ſede cumuletur, vel per ipſa in Lacteas primi ordinis excurrat in acceſſionum principio, per modum laticis tranſeuntis, ſive a Pancreate, ſive a Veſſica fellea, ſive ab alia quavis, ſi qua eſt, parte peculiariter cum Inteſtinis communicante, ſuppeditati.

Hanc dubitationem ſuggerit crebra experientia, qua videmus, nunquam, aut fere nunquam, ut alibi dictum eſt, ſive diſtante, ſive inſtante, ſive invadente Febrium Intermittentium paroxyſmo, materiam febrilem egredi, vel educi per copioſas, & repetitas vomitiones, ac dejectiones, ſive a Natura, ſive ab Arte inſtitutas: quod ſecus ſemper, aut fere ſemper fieri deberet, ſi talis materia in cavitatibus Inteſtinorum intermiſſionis tempore cumularetur, ibidemque pacifice otiaretur (quod pariter arduum intellectu, nempe quod ibi ſubſideat quovis tempore, nec irritet, ſurſumve, aut deorſum exeat, niſi fingamus in Inteſtino cæco *v. gr.* recondi) vel ſi in eadem Inteſtina, inſtante acceſſione, per Ductum Pancreaticum, aut Choledocum antecedenter obſtructos, mox reſeratos, irrumperet ſuccus febrilis. Et hæc ratio non a fallacibus ſpeculationibus, ſed ab experimento petita, una eſt ex fortioribus, propter quas etiam in hiſce febribus tam religioſe abſtineo a purgantibus, & emeticis: quæ tamen, fateor, ſi in ullis unquam febribus poſſunt convenire, in Intermittentibus potiſſimum, nuda quadam, & ſuperficiali ſpectata ratione, convenire videntur; illiſque ſicuti olim in gratiam talis indicationis inaniter ſum uſus, & blandioribus etiamnum (raro licet, & cautius, aliiſque ſolum motus indicationibus) utor, ita ſemper uterer, niſi oppoſitum mea, & aliena infelicior me docuiſſet experientia.

Sed & alterum experimentum dat anſam huic dubitationi, nempe quod intra cavitates Inteſtinorum nec ſtabuletur, nec forte percurrat ab aliis procedens partibus Fermentum febrile, cæteroqui per Lacteas ſecundi ſaltem ordinis, & per Lymphaticas, in cruorem delatum. Iſtud autem petitum eſt ab uſu Peruviani Corticis, qui, quocumque modo agat, & Fermentum febrile corrigat, illud profecto melius, & facilius corrigeret quatuor, aut quinque horis ante febrilem acceſſum exhibitus (quo tempore corriperet omni ſua vi idem fermentum proxime ingreſſurum in Lacteas) quam aliis temporibus a paroxyſmo diſtantibus, quod tamen ſecus contingit: conſtat enim experientia, Chinam Chinam exigere pro ſua operatione tempus utplurimum horarum vigintiquatuor, ante adventum paroxyſmi inhibendi. Cum ergo China China

etiam valide adminiſtrata, neque inſtante, neque invadente, bene vero diſtante, ut ſupra, paroxyſmo, ſuam exerat operationem, neque agat in materiam futuræ acceſſionis, niſi poſt horas longe plures, ac exigat correctio rei exiſtentis in cavitatibus Ventriculi, aut Inſtentinorum, ſignum eſt, ab illa non corripi eandem materiam intra Inteſtina, ſed ab ea quæri in locis penitioribus, hoc eſt ſaltem intra Ductus Chyliferos ſecundi generis, vel altius; & conſequenter, quod in illis potius, vel alibi, quam in cavitatibus Ventriculi, & Inteſtinorum lateat Fermentum febrile.

Hac in re ſi paritate aliqua uti liceat, ſubit obſervare, quod ſi in Ventriculo, & Inteſtinis, ſive ad modicum, ſive ad breve aliquod tempus moraretur ſuccus febrilis benignarum Intermittentium [de malignis enim alibi] vitioſus quidem, ſed non venenatus, adeoque ſolum quadantenus, & cum detractione, ſuſcitaturus turbas, quas ſuſcitare ſolet Chylus aliquis veneno extrinſecus propinato infectus, idem quadantenus in Curatione illi accidere deberet, quod iſti. Sicuti itaque Venenum aſſumptum, quamdiu eſt intra cavitatem Ventriculi, & inteſtinorum (niſi ſit ſumme deleterium) obſequitur utplurimum vomitoriis, etiam mitioribus, & oleoſis, ſicuti & mollioribus laxantibus alvum, eoque ſic educto, ſtatim ſolvitur omnis moleſtia; ſecus vero, ſi ultra primarum Lactearum valvulas ſit intruſum, adeoque irrevocabile: ita Fermentum febrile benignarum Intermittentium, pravum quidem, ſed non venenoſum, quamdiu in illis cavitatibus degeret, & non ultra [quod profecto, inſtante ſaltem acceſſione, infallibiliter certum foret ob imminentem ingreſſum in Lacteas] deberet obſequi Emeticis, atque Catharticis, ſive mitioribus, ſive fortioribus, & extrahi e corpore, & ſic imminens ſaltem Acceſſus inhiberi. Pariter, ſicuti Venenum propinatum longe felicius, ac citius corrigitur a ſua ſpecifica Antidoto ſtatim ab epoto Veneno, vel paullo ante ipſum epotum aſſumpta, quamdiu ſcilicet eadem Antidotus immediato contactu intra Ventriculum, & Inteſtina poteſt illud infringere, quam ſi in penitiores Chyli vias idem ſeſe inſinuarit: ita materia febrilis imminentis paroxyſmi, noxia ſaltem, ni venenata, longe fortius, ac melius corrigi deberet a ſpecifico Febrifugo Peruviano, ſi iſtud exhiberetur tempore illo, quo in dictis jam cavitatibus eadem materia eſt integre cumulata, & Lacteas ingreſſura, adeoque parata ad ſuſcipiendam immediato contactu illius actionem, quam ſi alio tempore propinaretur, dum eadem materia in Pancreatico, vel Choledoco ductu adhuc obſtructis, intime reconderetur, & forte in ipſis Pancreatis, aut Hepatis glandulis, tamquam in ſua ſcaturigine, eſſet quærenda. Et tamen, ut diximus, aliter evenit, meliuſque inhibetur quo magis diſtat, quam quo propinquior eſt paroxyſmus.

Non eſt tamen ideo, quod excludam Ventriculum, Inteſtina, & Lacteas primi ordinis ab omni ſuſpicione, quod præbeant vel ſedem, vel ſemitam materiæ febrili in ſanguinem deferendæ, quia nempe neque per purgationes, neque per vomitiones, aut ſpontaneas, aut artificiales illa educatur: cum me non lateat, etiam venena in Ventriculo exiſtentia neque per vomitum ab iiſdem excitatum, neque per ſolventia, aut emetica propinata *ſemper* extrahi, aut impediri, ne migrent in lacteas; immo ab iiſdem, ſi fortiora ſint, & acrioris naturæ, ipſum Venenum acui, & deterius reddi. Quare potius ex hoc deducitur, quod febrilis quoque materia, etiam in primis latitans viis [cum ex ſe ipſa ſæpe emetica, atque cathartica ſit, etiam cum benigna eſt] tantum abeſt, ut ab emeticis, & catharticis educatur, quin potius, tamquam a ſimilibus, ad nocendum adjuvetur: &, ſiquidem per eas vias ſit educenda, potius tendandum id ſit blandioribus remediis, ut oleo amygdalarum, ſero lactis, & hujuſmodi, quam irritantibus, ut in

ut in venenorum eductione facere conſueſcimus: potius, inquam, infertur hoc, quam quod ullo pacto ibi non lateat talis materia.

Sed adhuc poſito abſolute, quod eadem ibi hoſpitetur, ſive per modum permanentis, ſive per modum tranſeuntis, immo poſito, quod illa mediis ſolventibus, aut vomitoriis, educi non modo poſſit, ſed & revera educatur; datoque per conſequens, quod materia illa, quæ in exordio acceſſionis per vomitum exit, quæque, ſoluta acceſſione, poſtridie per catharticum educitur, non ſit aliquid diverſum a materia febrili, per vim expreſſum, & a quolibet ſano homine, cui emeticum, vel catharticum [ſæpius cum damno] propinetur, facile educibile, ſed ſit ipſa materia febrilis acceſſionem proximam productura: cum tamen eandem acceſſionem vere non tollat, aut remoretur, quin potius intendat, ac augeat, ſignum eſt ſaltem, quod loco materiæ eductæ nova jugiter ex perenni aliquo fonte ſuccreſcit [ut demonſtrat irrita quævis, etiam epicratica purgatio] nova pariter gignens incommoda. Quamobrem his ſtantibus cuique non præoccupato ſat obviis, inferendum videtur, ſuccum febrilem, etiamſi in Ventriculo, & Inteſtinis ſedem teneat, nec poſſe radicitus a remotiore aliqua ſcaturigine ſua, Inteſtinalem ipſam mineram inſtaurante, nec debere, etiamſi poſſet, educi. Eſt enim ille probabiliter ſuccus quidam naturalis, ſuumque circulum, & peculiariter, & cum univerſaliore ſanguinis circulo, junctis invicem fluminibus, agens, qui tantum per accidens a ſua craſi deſciſcit, & deſciſcit totus [ſive acida, ſive alius generis ſit illius dyſcraſia, & ſive ex intrinſecorum principiorum vitio, ſive ex heterogenearum, & alienigenarum particularum intima commixtione illa procedat] adeoque non evacuari, non agitari, non exaſperari; ſed leniri, corrigi, & alterari tantum indiget, ſive per viam abſorptionis, ſive alio quolibet attemperationis modo, ut ſtrenue a China China fieri videmus, quotieſcumque conſtans eſt illius uſus, nec maxime refractaria (quod in quibuslibet morbis nonnunquam contingit) totius ſucci peccantis, viſcerumque illum perperam elaborantium, dyſcraſia. Poſito itaque, ut redeamus in viam, non repugnare abſolute, quod fermentum febrile in ipſo quoque Ventriculo, & Inteſtinis ſtabuletur: omnes propterea, quotquot ſunt, primas vias comprehendemus inter loca, quæ probabiliter ſedem, aut ſemitam præbent eidem fermento febrili in ſanguinem ingreſſuro. Interim conjecturas, quæ favent illius ingreſſui per lymphaticas, & per lacteas ſecundi potius, quam primi generis, retuliſſe non pœnitet.

Sextò, cum intra Vaſa Chylifera, Chylo-lymphica [quo nomine Lacteas ſecundi ordinis donare lubet] atque Lymphatica, & intra Glandulas iiſdem Vaſis interpoſitas, atque utriſque communicationem præbentes, non alii latices admittantur, quam Lympha, & Chylus (forſan & adeps) dein cum Chylo conjuncti, quin & ab eodem disjuncti, Succus Bilioſus, Pancreaticus, Salivaris, & quotquot a Glandulis Inteſtinalibus, quas *Peyerianas* vocitant, proficiſcuntur: in iſtis porro ſuccis, vel omnibus, vel quibuſdam præternaturaliter alteratis, aceſcentibus, ſtagnantibus, fermenteſcentibus, aut alio quovis pacto vitiatis, periodice autem, ac regulariter (typo ſcilicet variis febribus correſpondente) influentibus, proxima Intermittentium materia videtur probabiliter debere conſtitui. Quod ſi verum foret, quod ſupra ſuſpicati ſumus, nempe fermentum febrile, ne per modum quidem tranſeuntis, perluere cavitates Inteſtinorum, atque Ventriculi, in tali caſu vix ullus locus eſſet imputandi cauſſam febris aliis ſuccis, quam Chylo, & Lymphæ, iiſque intra penitiora tantum vaſa vitiatis. Alios nihilominus ſuccos modo recenſitos plurimum conferre ad vitiandum ipſum Chylum, & Lympham, & conſequenter ad acuendum ipſum febrile fermentum, quin & ad multiplicanda, atque inſigniter inten-

intendenda febrilia ſymptomata ultro crediderim.

Cum vero ſucci fermentum conſtituentes, quicumque ſint, non videantur poſſe ad tempus inhiberi, ne influant in ſanguinem, niſi per interpoſitam obſtructionem, neque in libertatem priſtinam pluries vindicari, niſi per ejuſdem obſtructionis temporaneam ſublationem, aut apertionem; hinc eſt, quod vitium peculiare iſtorum fluidorum, & præ reliquis aliis magis certum, videatur eſſe *Stagnatio* eorundem, eaque *temporanea*, eſto quod poſtrema hæc qualitas, aut conditio adjuncta, quæ regularem ipſius ſtagnationis periodum includit, difficillime ſit explicabilis.

Septimò denique, ex ſententiis omnibus diverſorum Auctorum Capite antecedente relatis, deducitur quidem veluti corollarium quoddam, Mineram Intermittentium, ſeu congeſtionem febrilis fermenti latere in aliqua ex tribus hiſce Regionibus, nempe vel *citra* ſanguinem, vel *intra* ſanguinem, vel *ultra* ſanguinem; ſed ex Propoſitionibus a nobis hucuſque præmiſſis potius videtur, in altera ex duabus tantum regionibus enumeratis, eandem Fodinam eſſe conſtituendam, videlicet, vel *citra* ſanguinem, vel *ultra* ſanguinem, non autem *in ipſo* ſanguine; licet poſtremum iſtud, ut minus veriſimile tantum, nequaquam vero ut abſolute falſum, hìc excludatur.

Ex una itaque parte, vel intra totum tractum Vaſorum Lacteorum, & Chylo-lymphaticorum in ſanguinem tendentium, ſed alicubi forte obſtructorum, ſive in loco aliquo prope Lactearum oſcula conſito, & cum iiſdem communicante, hujuſmodi Minera ſtatuenda erit: vel ex alia parte, in puris Lymphaticis, ab arterioſo, quin & nervoſo probabiliter genere jam inebriatis, atque in ipſum denuo ſanguinem refluis, ſive in eorum remota ſcaturigine, glanduliſve longe diſſitis, erit quærenda. Si tamen poſtremum iſtud ſeligatur, id ſaltem oportet admittere, quod, etſi a principio tam longinquo derivetur febrilis materia, maxima nihilominus ex parte, in memorata jam Chylo-lymphica influat, citra ſanguinem poſita, ut iiſdem mediis in ipſum tandem ſanguinem aſportetur, in quem cæteroqui minore dumtaxat ex parte, a membris ſuperioribus immediate poteſt influere. Ultra hos limites progredi non audeo; licet me non lateat, quantum ad rectum uſum Peruviani Corticis, & ad definiendam litem inſtituendarum, vel omittendarum evacuationum, pro Febrium Intermittentium curatione, conferre poſſit ultima inquiſitio Cauſſarum febres hujuſmodi producentium. Immo fateor, me quondam hac de cauſſa, præviis iiſdem Theorematis, quæ ſupra expoſui, altiorem hujuſce rei tentaſſe indaginem, Icario tamen auſu, nec forte multum abſimili. Utcumque, incertos, aereoſque, ut ſic dicam, mentis volatus, in medio demum itinere collabeſcentes, qualitercumque referre non piget.

Illuſit itaque mihi aliquando phantaſma quoddam, quo, mecum ipſe conſiderans, ab ulcere, vel abſceſſu glandularum Meſenterii Febres lentas, & continuas fieri, quæ prius glandulis iiſdem tumentibus tantum, & obſtructis intermittentes fuere: item animadvertens, quod tuberculo in pede ſuborto, & tumefacta ſubinde glandula in Inguine, diaria febris exoritur, quæ dubio procul periodica fieret, ſi periodice recurreret ejuſdem glandulæ tumor: ad conſimilia poſtmodum conficienda ratiocinia circa Febrium Intermittentium Cauſſas, per analogiſmum quemdam tranſitum feci, hæc quæ mox ſubdam, commentus. Si aliqua viſcida, & glutinoſa materia ex ipſis Chyli, & Lymphæ particulis crudioribus, & improportionatis genita, intra loculos earumdem glandularum Meſenterii ita *laxe* condenſaretur, ut illac tranſitum omnem, vel fere omnem, tum Chylo, tum Lymphæ impediret quidem ad tempus aliquod, ſed tamen, accedente majore fluidorum momento, liberiorem progreſſum eiſdem concederet, non ita, ut ab illis fluidis

penitus ablueretur [id namque non ſineret illius viſciditas, niſi repetito pluries eodem opere] ſed ita, ut ſimpliciter perforaretur, tranſitum ſcilicet pleniori torrenti concedens, eundemque negans exiliori rivulo, aut ſtillicidio: ſi, inquam, poſitio hujuſmodi, quam in Pancreate olim *Sylvius* adſtruxit, ad glandulas aliquas Meſenterii inſigniores poſſet transferri, profecto longe facilior, & clarior foret hic, quam ibi, tum ſymptomatum omnium etiam infrequentiorum, tum ipſorum etiam Circuituum explicandorum ratio.

Enimvero quod glandulæ omnes, quæ Chylum a vaſis ſuis *deferentibus*, ideſt a Lacteis primi generis, & Lymham a ſolitariis Lymphaticis recipiunt, ut liquorem utrumque ſimul miſtum, quin & in iis adauctum, per Lacteas ſecundi generis, ſeu per vaſa Chylo-lymphica *efferentia*, ultro promoveant ad Receptaculum commune, & inde ad Canalem Thoracicum, facile poſſint infarciri, & obſtrui quadam veluti mucoſitate, glutine, aut pulte, inficiabitur nemo, qui utriuſque laticis inæqualitatem tum abſolutam, tum reſpectivam animadvertat. Chylus ſiquidem ex diverſis, & diſparatis eduliis confectus, & ex pluribus ſuccis Inteſtinalibus illum integrantibus coagmentatus, lentorem facile contrahit, atque craſſitiem, quæ illum intra ſua vaſa, & ſucceſſive intra glandulas Meſentericas ſtagnantem poteſt efficere: Lympha vero mille ob cauſſas vel craſſior, vel acidior reddita, non modo eundem effectum producere potis eſt, ſed & a Chylo productum augere, adjungendo ſcilicet eidem Chylo concretionem ulteriorem, eo pacto, quo ulteriorem craſſitiem aptus eſt adjungere Lymphæ idemmet Chylus: unde non modo ſibi ſuccus quilibet, ſed & alter alteri, motum intra glandulæ loculos valet præpedire, viſciditatemque, ac ſtagnationem mutuam, ubi ſimul coeunt, impertiri. Adde tandem, ab ipſis ſuccis, Bilioſo, Pancreatico [fortaſſis etiam Adipoſo] & glandularum Inteſtinalium, ſolitarie quoque aliquando influentibus per Chyli vias, eandem, ſi aliquo peccent lentore, aliave ad ſimul concreſcendum diſpoſitione, in glandulis Meſentericis obſtructionem poſſe produci.

Quod vero hujuſmodi obſtructioni, aut infarctui aliquæ peculiariter ex illis Glandulis, & quidem officio inſigniores, ac notatu dignæ, ſint magis obnoxiæ reliquis, magiſque diſpoſitæ, ſive ob intimæ ſtructuræ compoſitionem, ſive ob aptitudinem ſitus, ſive ob exercitii majorem, vel minorem uſum, ſive ob ſuccorum affluentium copiam pleniorem, aut parciorem; ſive aliam quamvis ob cauſſam, facile concedet, qui obſervarit, Strumas frequentius oriri in Collo, quam in Inguine, Obſtructiones in glandulis Lienis potius, quam Hepatis, Inflammationem Pleuræ faciliorem eſſe, quam Peritonæi, Paraplegiam ſæpius in ſiniſtra, quam in dextera Corporis parte contingere, & ſimilia, quorum ratio mechanica non eſt hujus loci.

Quod denique Æſtate potius, & Autumno, quam aliis temporibus, ut facilis eſt Febrium Intermittentium generatio, ita facilis ſit hujuſmodi Glandularum infarctus, & obſtructio, ſuadent coctiones ſtomachi imbecilliores, ob enervata univerſaliter fermenta Chylificationis, & diſpoſitio ſuccorum aceſcibilium, quales ſunt Chylus, & Lympha, ad ulteriorem acorem contrahendum, ut illum facile per eas tempeſtates contrahunt Vina. Adde & hic concurſum aliorum ſuccorum Inteſtinalium, aptiorum tunc temporis [etiam ratione ambientis externi, in nativa temperie inæqualiter excedentis] ad augendam in iiſdem Glandulis Chyli, & Lymphæ improportionem, unde & facilior in utroque latice ad vitioſas ibidem fermentationes excitandas, & ſucceſſivas præcipitationes, hinc & ad obſtructiones gignendas diſpoſitio.

Pro glutinoſæ autem obſtructionis hujuſmodi *alterna* recluſione, atque occluſione, obvium eſt animadvertere, idipſum ſæpiuſcule [irregulariter licet] obſer-

obſervari in Ictero ab obſtructis bilariis ductibus procedente, ubi ſcilicet concluſæ bili aliquis nonnunquam reſeratur aditus, atque iterum clauditur; perforata videlicet quandoque obſtructione ab ejuſdem bilis impulſu, eademque obſtructione iterum coaleſcente, quod fæces modo flavæ, modo cincreæ, colorque faciei, & oculorum, modo minus, modo magis citrinus ſatis patefaciunt. Periodicæ vero, ut ſic dicam, occluſionis, & recluſionis ipſius lymphæ a ſuis Vaſis, & Glandulis, ſpecimen aliquod nobis exhibent nonnulli Coryza, vel Rheumate laborantes, qui e naribus affatim, & e pectore inſignem Lymphæ copiam emungunt, vel expuunt, quaſi illam intra capſulam aliquam coacervatam haberent, idque ſtatis horis, puta matutinis, aut veſpertinis: ut ſileam ſimilia fieri conſtanti ritu non modo in vaſis, & glandulis infarctis, ſed & in amplis quoque cavitatibus. Sic, etſi in plurimis inæqualis admodum ſit modus, quantitas, & hora aſſumendi alimenti, tamen in iiſdem regularis admodum eſt hora alvum deponendi, ſive quotidie, ſive alternis diebus, item hora eſuriendi, ſitiendi, mingendi &c. intantum, ut & dormientes ob idipſum expergiſcantur, licet idipſum non exigat ulla neceſſitas, ſed quædam potius Naturæ conſuetudo, ad certas tamen quamvis occultas Mechanices leges exercita. Sic pariter menſtruam Mulierum excretionem integro Lunæ ſpatio, quaſi alicubi congeſtam, parum gnari ſuſpicimus; eandem vero [quod magis eſt] quolibet menſe per os inſtitutam, & apud alios legimus, & in duabus Fœminis ipſe vidi, quarum altera Phthyſi tandem confecta obiit. Admodum ergo mirum forte non erit in caſu noſtro, quod aperiatur, & viciſſim claudatur mollior, recenſque obſtructio Glandulæ meſentericæ, Ductuſve chylolymphici, quando hoc idem, vel ſimile phænomenon in aliis caſibus obſervamus; ſicut nec adeo mirum erit, quod hoc ad regulam quandam fiat, quotieſcumque hujuſce regulæ mechanicum artificium, vel mechanici artificii probabilitas aliqua conſtare poſſit, ut infra.

His præmiſſis, ponamus, dicebam tunc [modo vero dico, fingamus] aliquam ex memoratis Glandulis meſentericis inſignioribus ita infarctam eſſe viſcido illo, quod diximus, glutine, ut omnem, vel fere omnem Chylo, & Lymphæ illac fluentibus ultra ſe Ciſternam verſus, progreſſum inhibeat. In hoc caſu totum Vas Lacteum [ſive autem unum ſit, ſive multiplex, parum refert] quod ab Inteſtinis ad glandulam protrahitur, Chylo ſtagnante replebitur; pariterque Lymphaticum *inferens* integrum, quod in eandem inſeritur, ab exortu ſuo uſque ad eundem terminum, lympha ſua ſimiliter ſtagnante, utpote exitum non inveniente, ſenſim repleri neceſſe erit.

Cum autem Chylus iſte ſic ſtagnans aſſidue non urgeatur ab alio Chylo, quippe inæqualiter, & per interruptas vices influente, & cum influit habente alios ductus patentes, per quos nullo negotio poteſt inſinuari, nullum idcirco patitur conatum [excepto eo levi, quem poteſt recipere a compreſſione Viſcerum propinquorum, & a Valvulis, tunc tamen feriantibus, Vaſis obſtructi] nullum, inquam, patitur conatum, vi cujus poſſit ultro promoveri ad ſuperandum obicem in glandula exiſtentem. Neceſſe eſt ergo, totam vim ad hoc opus requiſitam exerceri ab humore lymphatico, tum fluidiore, tum valentius, atque velocius, ratione validioris impellentis, tum etiam perenne influente. Hoc facile intelligetur, ſi conſideremus, quod Vas hujuſmodi lymphaticum, ut ſupra obturatum, naturaliter quidem ſemper irrigatur liquore ſuo, ſed non ita, ut patiatur repletionem, aut diſtenſionem notabilem, qualem patietur, ſi per injectam ligaturam ſtranguletur, aut obſtruatur. Itaque ſi Vas iſtud tale quidpiam quodammodo patiatur intra glandulam [quantum ſit pro intercipiendo illius liquore] quale patitur ab injecto extrinſecus vinculo, neceſſe erit, quod paulatim totum Vas, ſcili-

ſcilicet interſtitium omne, quod intercipitur a primo illius exortu, uſque ad inſertionem in glandulam, lympha indeſinenter influente diſtendatur uſque ad turgentiam inſignem ejuſdem Vaſis, ſeu uſquequo capax illud eſt diſtenſionis: cum rivuli, ſi qui ſint, per anaſtomoſim, vel aliter cum eodem Vaſe communicantes non poſſint ſupplere omnem defectum cauſſa obſtructionis illius reſultantem. Et quoniam, repleto Vaſe, ceſſat quidem introductio liquoris in illud, ſed non ceſſat, quin potius augetur circa primam illius originem conatus primi impellentis [arteriarum videlicet, ac ſi lubeat, etiam nervorum ibi ſeſe exonerantium] aſſiduam lymphæ ſecretionem, & introductionem in idem lymphaticum molientis, adeoque ſecretam antecedenter, & in ipſo præexiſtentem lympham urgentis, ac indeſinenter prementis, accedente etiam aliquatenus valvularum officio, & circumſitorum muſculorum motu: hinc eſt, quod multiplicato per repetitas vices hujuſmodi potentiarum niſu, brevi cedat mucoſum obſtaculum in glandula lenteſcens adhuc, nec ſatis ſolidum, tranſitumque idcirco prementi, atque acrimonia quoque ſua perterebranti liquori concedat, uſquequo durat illius impetus, atque vis perforans, & non ultra.

Cum itaque regularis, & continua ſit ſecretio lymphæ ab arteriis [dicamus & nervis] fieri ſolita, item determinata, plus minus quantitas liquoris ſecerni ſoliti, & determinata pariter capacitas Vaſis liquorem excipientis, ſequitur per conſequens, quotieſcumque fiat, renoveturque hujuſmodi ſumma diſtenſio, determinatum quoque, & fere æquale ſemper eſſe debere tempus, quod requiritur tum ad ſumme diſtendendum, replendumque ipſum Vas, tum etiam ad ſuperandam reſiſtentiam obſtaculi extrema illius infarcientis: ſumendo hoc tempus determinatum in aliqua latitudine, prout ſcilicet magis, vel minus viſcida eſt materia obſtruens, & conſequenter prout citius, aut celerius communicatur extremo liquori glandulam intime attingenti vis, atque preſſio in prima Vaſis origine indeſinenter exercita, ubi videlicet impeditam ob incapacitatem Vaſis incaſſum moliuntur arteriæ lymphæ ſecretionem, conamine ſemper fortiore, quo diutius repetito, & fruſtra tentato.

Iſtud autem tempus determinatum intercedens a puncto tranſitus inhibiti ipſius lymphæ uſque ad tempus ſummæ repletionis, ſeu ad tempus ſuperati obicis, quod idem eſt ac dicere totum tempus morboſæ collectionis lymphæ fermentum febrile principaliter conſtituentis, uſque ad tempus excluſionis illius e ſuo carcere, longius, aut brevius eſſe debebit, prout major, vel minor erit capacitas ipſius Vaſis, ſpectato diametro, & longitudine illius, & prout magis, vel minus reſiſtens erit viſcida materia Glandulæ impacta, quæ liquorem in extremo vaſe remorabitur.

Poteſt autem contingere, quod inter plurimas Glandulas, quæ huic vitio peculiariter ſunt obnoxiæ, aliquæ [& quidem numeroſiores] appendantur tali lymphatico, pro cujus extrema plenitudine, & ſucceſſiva contenti liquoris excarceratione mechanice, ut ſupra, facienda, requiratur ſpatium temporis 48. circiter horis circumſcriptum, aliæ vero [minus quidem frequentes] Vas aliud poſſideant, ſive longius protenſum, remotiuſque derivatum, ſive recipiens parcius lymphæ ſecretæ ſtillicidium in ſuo principio, cui ideo pro eodem opere, ſummæ videlicet repletionis, &, quod magis eſt, ſucceſſivæ recluſionis, ob majorem primi impellentis diſtantiam, vel ob illius minorem niſum forte difficilioris, neceſſarium ſit intervallum horarum circiter 72. & aliæ denique ſint [nec ipſæ quidem numero plurimæ] quarum Vas ad idem opus non exigat plus quam horas 24. Et ſic periodus Tertianæ febris cæteris frequentioris, Quartanæ minus frequentis, & Quotidianæ pariter rarioris, poterit haud difficulter intelligi. Quod ſi duæ Glandulæ ſuſtinentes obſtructionem hora-

rum

rum 48. ſeorſim ſucceſſive obſtruantur, ita ut una hodie, altera cras idem vitium capiat, Tertiana duplex duplicem habens Focum emerget. Si duæ, aut tres Glandulæ ex iis, quæ ſuſtinent ſuum, ut ſic dicam, infarctum ad horas 72. diverſis ſucceſſive diebus infarctum ſimilem ſuſcipiant, Quartana duplex, aut triplex orietur; & hac proportione fient Hemitritæi, aliæque Febres Complicatæ. Non tamen abſolute negaverim, pro varia glutinis obſtruentis viſciditate, & conſiſtentia, itemque pro varia humoris gluten ipſum perterebrantis acie, diverſas Febrium Intermittentium ſpecies ab una forſan, & eadem insigniore Glandula obſtructa poſſe pendere, ſicut & varias forſan ejuſdem ſpeciei, aut generis Febrium differentias.

Hæc Idea, qualiſcumque ſit, primam Febris generationem complectens; circuitum pariter illius ob oculos ponet, ſi perpendamus, quod ſuperato per vim, ut ſupra diximus, obice, extremum Vaſis intra Glandulam obturante, liquor quidem excarceratus per viam recenter apertam facile dilabitur, nec ſinit iterum gluten illud coaleſcere, quouſque durat illius impetus, quin potius ipſi Chylo intra Lacteum ſimiliter occluſum ſtagnanti aditum reſerat per eandem Glandulam, ut eum ſecum rapiat, & per Chylo-lymphicos *efferentes* Ductus cum eodem ad Ciſternam properet, & dein in ſanguinem delabatur: attamen cum brevis, & temporaneus ſit hujuſmodi torrentis etiam lentioris affluxus, neceſſe eſt, quod conniventibus denuo iiſdem Vaſis, Lacteo videlicet, atque Lymphatico, idem mucus tum ipſi Glandulæ, tum Vaſis lymphatici antecedenter obſtructi oris extremis adhærens, ad novam concretionem diſponatur, ceſſante, ut dictum eſt, impetu illum perforante ſolum, non abluente, vel abſtergente, & ſuccedente, loco torrentis lymphatici jam jam exhauſti, lento tantum, ac enervi lymphæ recenter ſecretæ ſtillicidio, novam perforati antea glutinis concretionem nequaquam impedire, aut ſuperare valente. Et quoniam idem vitium nativum, vel craſſitiei, vel acoris in lympha a primitivis ſuis cauſſis adhuc fovetur, ſicut fovetur in Chylo [præſertim tempore morbi] eadem ac antea prava diſpoſitio multoque magis in fermentis, & ſuccis ipſum Chylum actuantibus, & ex parte integrantibus: hinc eſt, quod conceſſo per vim tranſitu liquori urgenti, & perforanti, paullo poſt idem facile recurrat impedimentum, & vitium, remanente ſcilicet in parte obſtructa portione adhuc maxima Cauſſæ conjunctæ, integroque etiamnum ſuperſtite in fluidis Cauſſæ antecedentis vigore. Cum itaque ſtato tempore, ut ſupra, eandem fieri collectionem, & ſucceſſivam effuſionem febrilis Fermenti neceſſe ſit, ſtato quoque tempore renovari opus erit febrilem Circuitum. Hujuſce rei rude quoddam ſpecimem in Ictericis, in Rheumate affectis &c. paſſim obſervari jam ſupra notavimus.

Quo pacto vero lympha aliquo modo jam peccans, poſtmodum diu detenta, item Chylus tot ſuccis fermenteſcibilibus [quales ſunt in primis Bilis, & ſuccus Pancreatis) imbutus, diutius ſtagnans: quantulacumque ſit illius portio: adeoque, dum ſtagnat, ferme corruptus, poſſint, dum Chylo-lymphica pervadunt, Receptaculum commune, & Canalem Thoracicum, incommoda omnia producere, quæ Febrem incipientem comitari ſolent, qualia ſunt Horror, Rigor, Frigus, Dolor dorſi, & lumborum, Vomitus bilioſi, alvi Fluxus &c. quilibet ex ſe facile poteſt conjicere.

In ſanguinem vero ſuapte etiam fortaſſe natura tunc male conſtitutum, delata hæc omnia, quomodo in eo efferveſcentiam febrilem excitare valeant, tandiu duraturam, quandiu ſuccus febrilis ſubigatur, & redigatur ad Naturæ leges, extraneis jam ſalibus ſpoliatus, per diaphoreſim, diureſim, aut alia quavis via excernibilibus, optime novit quilibet ex pauxilla puris portione, ab ulceribus etiam externis in ſanguinem abſorpta, Febres quandam quo-

que periodi ſpeciem habentes identidem ſuſcitari obſervavit. Sed de his adhuc aliquid Capite octavo.

Hæc, & alia plurima, Sylvianam quodammodo hypotheſim a Pancreaticis ad Meſentericas Glandulas transferentia, menti quondam meæ obverſabantur, quibus modo, cum nimiam compoſitionem ſapere, nec ſatis ſimplicitati Naturæ etiam errantis, reſpondere videantur, nequaquam acquieſco; ſed illa, ut manca tantum, & imperfecta profero. Sat ſit eadem adumbraſſe, ut, ſi rudem aliquam, ac indigeſtam veritatis ſpeciem in illis quiſpiam reperiat, ulteriori cultura ad meliorem frugem reducat.

Poſſet equidem fortaſſis adhuc ambigere nonnemo, ut alias tetigi, an Febrile Intermittentium Fermentum ſit quid *exoticum* a partibus, vel quibuſdam, vel omnibus proficiſcens, *& a Venis* cum ſanguine refluo potius, quam a *lymphaticis* abſorptum, atque ad corporis interiora delatum: quod, licet ægre crediderim, aliquo tamen pacto congrueret cum iis, quæ dixi, & mox dicturus ſum de probabili quoque illius ſede in aliis Glandulis, etiam circa corporis ambitum, & viſcera conſitis, cum diſcrepantia tantum circa vias, per quas inde transferatur in ſanguinem. Poſſet quoque ſuſpicari quiſpiam alius, an Fermentum hujuſmodi ſit ſuccus quidam perculiaris nobis adhuc *ignotus*, qui vel per ſemitas ordinarias Chyli, & lymphæ *per vim*, *ac præter naturam* intrudatur, vel per *occultas*, & *nondum patentes* (quandoquidem ſunt, ut reor, in corpore noſtro ſucci adhuc ignoti, & ignotæ viæ) ut exinde pariter deferatur in ſanguinem. Sed hoc eſſet explicare ignotum per ignotius. Quamobrem, ſepoſitis iis, quæ nondum patent, ſi revera illius natura, & exiſtentia *in ſuccis*, *& locis notis* ſit quærenda, præter ea, quæ ſupra retulimus, non plane quoque diſpliceret materiam febrilem, cujus germanam indolem deſignare arduum quammaxime ſemper erit, ab univerſo corporis ambitu in centrum ejuſdem per vaſa lymphatica derivare; hoc eſt a Glandulis conglobatis, ſive omnibus, ſive ſaltem aliquibus univerſi corporis, & viſcerum illius, unde prima lymphaticorum origo: ut per hujuſmodi ſemitas, ab eadem corporis, & viſcerum peripheria, in ipſum ſanguinem, quaſi in centrum, ſimultaneo quopiam, & periodico confluxu, difficulter tamen explicabili, adduceretur, immediate quidem reſpective ad lymphatica ſuperiora, mediate vero per Ductus omnes Chylolymphicos, reſpective ad inferiora, & media. Sic ſaltem congrua haberi poſſet explicatio illarum Febrium mitioris indolis, quæ cum rigore, & frigore, ſine ullo alio inteſtino tumultu ſolent invadere, & univerſali demum ſudore facile ſolvi. Sed, ſi cui non ſatisfaceret pro explicandis Symptomatis Tertianarum in infimo Ventre maxime obſervabilibus ea, quæ poſſet adduci, irritatio facta a fermento febrili in Ciſterna Chyli, aliiſque Lacteis ſecundi ordinis, is ad ſalvandos enormes vomitus, motumque Ventriculi inverſum, & Inteſtinorum antiperiſtalticum explanandum, a Lacteis primi ordinis, & a ſuccis omnibus inteſtinalibus illac fluentibus, præſertim vero a bilioſo, adjumentum quærat.

Si vero de explicandis perſpicue hujuſmodi ſymptomatis in prima paroxyſmorum invaſione fere perpetuis, & circa infimi Ventris confinia valde conſpicuis, ſit minus ſolicitus, influxum ſucci febrilis in ſanguinem, quem nos acervatim fieri poſuimus, ipſe paulatim factum (cæteroqui non improbabiliter) ſtatuat, ſuccumque ipſum febrilem a quavis affecta corporis glandula, modo hac, modo illa, modo una, modo pluribus, cum Auctoribus non paucis derivet, ſtillicidio quidem aſſiduo, ſed cruoris excandeſcentiam periodicam, noxiæque materiæ ſenſim congeſtæ expulſivam non inferente, niſi donec ſuccus peccans fuerit intra cruorem ipſum ad turgentiam collectus. Quod quidem pro diverſitate loci, ſeu Glandulæ ſuppeditantis, & pro varia liquoris, pari poſt-

ri poſtmodum proportione in ſanguinem influentis, quantitate, modo per breviora, modo per longiora, ſemper tamen ab invicem æquidiſtantia, temporis intervalla, repetitis ſubinde vicibus, poſſe contingere, haud arduum erit intellectu.

Pro reddenda autem ratione ſaltem aliqua ſymptomatum in infimo præſertim Ventre, locíſque propinquis invadente paroxyſmo apparentium, poterit is fortaſſe dicere, ſanguinem tunc præter naturam fermenteſcere incipientem, in primo illo conatu ita turgeſcere intra ſua vaſa, ut valeat obſiſtere novo ſucco febrili, ſive per Lacteam thoracicam, ſive per ſolitaria lymphatica perenne affluenti, prohibendo ſcilicet, ne tunc temporis ſuccus iſte recenter adveniens ſuperare poſſit obſtantem valvulam, ad oſtium Canalis thoracici in Subclaviam tendentis appoſitam, vel aliam quamcumque excipiendo lymphaticorum tributo deſtinatam, atque ab eodem fermenteſcente, & contranitente cruore compreſſam. Sic Padus tumens, furens, & ad latera premens nec Gabelli, nec Scultennæ conſuetum facile admittit vectigal, ſed illud repercutit. Sicuti autem minora illa flumina intra aggeres ſuos repulſa, & detenta, plurimas in circumſitis locis excitant turbas, ita & ſuccus febrilis ſit repercuſſus, & intra occluſum Canalem Thoracicum, Chylique Lacunam, vel intra quævis ſolitaria lymphatica per vim coercitus, cum neque ultro propter inhibitum illius progreſſum, ut ſupra diximus, neque retro propter inferiorem portionem ſurſum urgentem, & propter obſtaculum valvularum regreſſum prohibentium, viam ſibi parare queat, interimque a ſtagnatione ſua ulteriorem acrimoniam adipiſcatur, potis erit ſuſcitare in præcordiis, ſtomacho, & alibi, angores, vomitus, irritationes, aliaque incommoda, quæ in iiſdem locis tunc temporis obſervantur. Enimvero tumultus non longe minores immo illis non parum analogos ob eandem fortaſſe rationem, nonunquam excitare ibidem ſolet ſimplex Chylus, ſi quando ex cibo paullo ante Acceſſionem exhibito contingat intempeſtiva protruſio illius in Sanguinem, fermenteſcere, ut ſupra, atq; tumeſcere incipientem, ipſique propterea Chylo, quo minus libere poſſit ingredi, aditum præcludentem. In univerſa hac rerum ſerie, atque congerie, Veteribus ipſis, cæteroqui caligantibus, non prorſus ignota, tota ratio Intermittentium poſita videtur; & hanc perſequi fortaſſe non foret inutile, ſi omnium humorum peculiarem motum, ſtatumque tempus Circuitus particularis eorundem diſtinctius noſceremus; inde namque explicandæ quoque periodi modus forſitan aliquis plauſibilior eluceſceret. Sed hic eſt Scopulus, ad quem infeliciter allidunt omnium Opinantium Naves in hoc Mari vela facientium.

Retenta itaque pro nunc hypotheſi probabiliore, & univerſaliore, ſcilicet, quod humor febrilem effervеſcentiam periodice inducens, ſit ſuccus aliquis per accidens tantum vitiatus, & vel prævia ſtagnatione per intervalla *ſtatim* ſanguini affuſus, vel congeſtione *paulatim* aliunde ſuppeditata, per intervalla pariter in eodem turgeſcens, qui propterea ſuam ſedem, aut ſemitam habeat, vel citra ipſum ſanguinem, hoc eſt circa pylorum, inteſtina, & lacteas utriuſque generis (ut omnia primæ regionis loca indiſcriminatim comprehendamus) vel ultra eundem ſanguinem, hoc eſt in Glandulis, Vaſiſque lymphaticis, haud difficile erit conjicere, quomodo China China poſſit (quod eſt intentum noſtrum) materiam febrilem, vel alterare, ac emendare in ipſo ſuo Foco, vel intercipere, atque corripere in medio itinere, priuſquam in ſanguinem deferatur, nulla ſenſibili præter conſuetas facta illius evacuatione.

In primo ſiquidem caſu, cum China China diutius immoretur intra cavitates Ventriculi, & Inteſtinorum: quod ſegnior ramentorum illius excretio, & fæcum tinctura ſatis patefacit: item, cum ductibus omnibus Cyliferis ſecundum

dum minimas ſui particulas adhæreat, eoſque lentius pervadat, poterit nullo negotio febrilem laticem ibidem conditum infringere, combibere, retundere, & ad naturalem craſim reducere, vias ipſas, Glandulaſque Chylo-lymphicas abſtergere, ac reſerare, aliaque hujuſmodi diuturno uſu præſtare, quæ materiam, & occaſionem febrilem, nec non *ipſius* quandoque *occaſionis initium*, ut verbo *Hippocratis* utar, ſine ulla excretione admodum ſenſibiliter adaucta, valeant ſubmovere.

In ſecundo vero caſu, ubi Fermentum febrile ſupponatur radicari ultra ſanguinem, videlicet in glanduloſo, lymphaticoque Syſtemate, cum iſtud e ſua, ut ajunt, Minera dupliciter poſſit in ſanguinem influere, nempe, vel mediate [& quidem magis abunde] per Chyli vias ſecundarias, vel immediate (& parcius) per ipſa lymphatica, ſtatim in eundem ſanguinem ſe exonerantia, dupliciter quoque poterit ſuſcipere extra ipſum ſanguinem actionem Corticis, & ab eo debitam alterationem recipere, uno nempe loco intra Receptaculum chyli; cæteroſque illius ductus lymphæ communes in ſanguinem tendentes, in quibus idoneam pariter, ut in primo caſu, poteſt recipere a Cortice alterationem: & ſiquidem Minera ipſa remotior non plane attingatur, correcta tamen aſſidue per continuationem remedii nova fermenti illuc affluentis portione, a glandulis etiam longinquis ſubminiſtrata, ipſa demum corrigi poteſt, aut exhauriri remota ſcaturigo. Altero vero loco correctionem ſuam poteſt a Cortice ſortiri febrile fermentum ultra ſanguinem ſtabulans, videlicet in ipſis glandulis, viſcerum, & corporis ambitum, aliumve quemvis locum occupantibus, unde lymphaticorum origo, vel propagatio: quandoquidem ad extremam hujuſmodi glanduloſam provinciam poteſt pertingere ipſa tenuior ſubſtantia, tinctura, & actio Corticis, mediantibus arteriis in glandulas deſinentibus, quæ arteriæ ipſum forſitan febrile fermentum [non excluſo, ſi cui lubeat nervorum miniſterio] iiſdem glandulis antea ſubminiſtrarunt. Facile namque concipere poſſumus, non modo, quod materia lymphatica in ſanguine [majore ſaltem ex parte] reſidens, quæ febrilis quoque fermenti glandulis imprimendi materia futura eſt, per Corticem alteretur, atque demulceatur: verum etiam poſſumus intelligere (quod mihi quidem magis arridet), quomodo eædem minimæ Corticis particulæ, ſub chyloſo vehiculo etiamnum integræ, ſuaque virtute pollentes, ſanguinem tranſmeent, illo intacto, videlicet eum notabiliter non immutando, ſuamque vim integram ſoli fermento imprimant ultra ipſum ſanguinem, ſive in glandulis, ſive ubivis exiſtenti, atque ibidem per eas abſorpto. Quod ſi etiam ipſi ſanguini taliter impreſſam quis velit Corticis virtutem, ut illum balſamico quopiam robore muniat adverſus fermentum ab extrinſeco undelibet adventurum, is, licet me plane conſentientem non habeat, actioni tamen Corticis citra ſenſibilem evacuationem febrifugæ plane favebit. Et hæc quo ad virtutem Corticis agentem contra fermentum, ſuum Focum, ſive, ut ajunt, ſuam Mineram agnoſcens, vel citra, vel ultra Provinciam ſanguineam.

Quotieſcumque vero intra ipſum cruorem immediate *orta* ſimul, atque *congeſta* ad turgentiam credatur, quouſque efferveſcat, febrilis Intermittentium materia (etſi hoc minus veriſimile reputem), adhuc facilior erit explicatio actionis Chinæ Chinæ in ipſum cruorem, nulla ſenſibili evacuatione ſubſequente; ſive id fiat per hoc tantummodo, quod illa Fermentum febrile combibat, ac abſorbeat, ſive illud juxta *Conygium* diſgreget, atque diſpergat, ut Aquæ ſalſæ retundit aciem Aqua dulcis affuſa [quo pacto non inepte fortaſſis explicaretur diſpoſitio cruoris ad remorbeſcendum, quatenus ſcilicet eadem facile renovetur, ni impediatur per continuationem Remedii, ſalium febrilium coacervatio, priorque unio] ſive alio quovis modo ejuſdem fermenti ener-

ti energiam reprimat; quæ res, cum multifariam poſſit contingere, difficile eſt definire quo pacto præciſe contingat, interque varias probabilitates veritatem, quæ una eſt, exacte ſeligere.

Cum tamen aliquo ex prædictis modis ſe habere fermentum febrile certum videatur, æque certum per conſequens eſt, aliquo ex iiſdem modis haberi correctionem illius a Peruviano Cortice. Cumque vitioſus latex, qui tale fermentum conſtituit, vel in ſe continet, debeat redigi ad naturæ leges, vel per efferveſcentiam febrilem [reſtitante plurima illius portione utili, ſecreta vero inutili] vel per alterationem medicamentoſam, quæ ipſam portionem inutilem magna ex parte rectificet per ſolam contrariarum qualitatum alterationem, ſeu per vim occultam, provenientem a tota ſubſtantia, ut ajebant Antiqui, ſive denique, ut ſenſibilius loquamur, per variationem texturæ particularum minimarum febrile fermentum componentium, habitam quomodolibet a commixtione particularum minimarum Corticis; hinc eſt, quod nulla, vel pauca evacuatione ſit opus. Etenim, quandocumque etiam ad correctionem fermenti aliqua requiratur particularum ejus abſorptio, præcipitatio, & excretio, bene poſſunt hæc omnia integre haberi a China China; cum enim malitia fermenti febrilis conſiſtat in pauca mole (quod bene novit, qui novit, quam pauca ſint magnorum etiam morborum ſemina) poteſt ultro excerni, quod excernendum eſt per illas evacuationes, modo ſudoris modici, modo alvinæ dejectionis, modo (quod frequentius eſt) urinæ notabiliter adauctæ, & immutatæ, quæ poſt depulſas ope Corticis febres quotidie obſervatur. Sane poſtrema hæc evacuatio, lotii ſcilicet ſenſibiliter aucti, atque concocti, evidens eſt, ac perpetua, ſanguiniſque deferveſcentiam, atque defæcationem aperte teſtatur; non quidem fortaſſe quia China China agat immediate intra ipſum ſanguinem, ſed quia agit intra Ductus Chylo-lymphicos, quorum latices dum corrigit, & primam ſic coctionem juvat, mediate ſaltem juvat & alteram, quemadmodum videmus ex ſola fermenti ſtomachici correctione debitam ſtatim urinarum coctionem ſubſequi. Quod eo facilius in hoc caſu ſuccedit, quoniam, impedita per Chinam Chinam nova ſanguinis conſpurcatione, ille facilius ſe ſe expedit ab inquinamentis antea ſuſceptis, unde urinarum concoctio, earumque uberior proventus emergit. Quid ergo de aliis copioſis excretionibus, quæ ſecundum *Hippocratem — non multitudine ſunt æſtimandæ* — ſumus ſoliciti, cum, quid illæ per Artem inſtitutæ conferre poſſint ad curationem Intermittentium, plane ignoremus?

Propterea [iterum repeto] nunquam mirari deſinam, quomodo in tanta rerum, & opinionum caligine circa Intermittentium cauſſas, earumque ſedem, quomodo, inquam, Virtus Febrifuga Corticis per experientiam clara, tuta, certa, & evidens, quibuſdam ſuſpecta reddatur, eo quia nihil inſigniter evacuando, doctrinæ Febrium, cauſſarumque earundem non ſatis videatur quadrare. Hoc ſane nonniſi ex defectu experientiæ poteſt procedere, & ex defectu fidei erga experientiam alienam, ne dicam etiam ex carentia peritiæ in adminiſtratione remedii, ſi quando illud, vel unica tantum vice, vel bis ad ſummum, vel pluries quidem, ſed parcius quam par ſit, præſcribant, vel ſi exhibeant admixtum Catharticis, ad evacuandam, ut opinantur, ſimul & ſemel materiam morbificam, vel ſi eadem Cathartica propinent poſtridie, aut paucis elapſis diebus ab exhibito Cortice: ſignum evidens infirmioris experientiæ, tum in illis, tum in Auctoribus omnibus, qui talem Methodum docent, utpote qua nil certius ad revocandam febrem, ut alias diximus, utque luculenter teſtatur *Reſtaurandus* his verbis — *Si nonnulli Chinam Chinam uſurpantes, ejus ope febres non expugnant, id illorum imperitiæ adſcribendum eſt. Hodie Chinam Chinam exhibent, poſtridie purgans porrigunt. Qua die illa data eſt,*

ta eſt, febris deſinit; purgans autem de novo paroxyſmum acceſſit: adeo ſibi invicem adverſantur. Ego illam abſque ſucceſſu nunquam exhibui. Si cæteri Medici voto exciderint, procul dubio id illorum culpa contigit. Si non hanc culpam, ſaltem cautelam abſtinendi a quocumque ſolvente vel levi poſt uſum Corticis; faſſus eſt *Sydenham* ipſe, purgationi quondam addictus, in poſtremis ſuis Epiſtolis clara iſta proteſtatione — *Advertendum autem, quod, cum de Febribus Intermittentibus olim agens, Ægrum ſublato morbo ſedulo purgatum iri admonuerim, hoc intelligi velim de iis ſolum febribus* [rectius forſan de nullis] *quæ, vel ſponte ſua, vel alio, ſive medicamento, ſive methodo, præter Corticem Peruvianum, erant debellatæ. Etenim curatio, cum huic remedio, de quo jam loquor, innitatur, purgatione nec eget, nec eandem plane fert. Ita potenter dictus Cortex ſine ope Catharticorum non ſolum paroxyſmis, ſed & dyſcraſiæ, quam corpori iidem inflixerunt, ſubvenit. Vitandæ itaque ante omnia evacuationes qualeſcumque, cum vel blandiſſima catharſis, quinimmo Enema e lacte ſaccharato* [hæc autem cautela eſt nimia] *in morbi diſcrimen certiſſime, forte in morbum ipſum, denuo Ægrum conjiciet*.

Quod ſi nihilominus quiſpiam contenderet, ſuccum febrilem Lacteas alicubi ſubeuntem non eſſe liquorem per accidens tantummodo vitiatum, ſolitumque in ſtatu naturali illac cæteroqui confluere, cujus proinde craſis ſolum indigeat alterari, illiuſque elaboratio, ſecretio, aut motus redigi ad Naturæ leges; ſed potius vellet, illum eſſe aliquid plane præternaturale, vel mere excrementitium, inſuperque tale, quod omnino debeat, ac poſſit affatim e corpore, & *elective* ut ajunt, educi, etſi illius extractionem e Minera irritam experiantur quotquot Catharticis, vel aliter evacuantibus medicamentis, Quartanarum *v. gr.* [idem dic data proportione de Tertianis, ac Quotidianis] curationem tentant: in hoc caſu, unicuique mordicus ita ſentienti, relinquendo in primis Methodum ſuam poſitam in manu conſilii ſui, luberet tandem palpum obtrudere, & ad dirimendam litem cum eodem mitius deinceps agere. Quamobrem in rejectam hucuſque ſententiam per modum conceſſionis quodammodo deſcendendo, Antagoniſtam hujuſmodi, ſi quis forte eſſet, ſic alloquerer. Eſtne purgandum? Eja, purgemus. Mittendus etiam eſt ſanguis? Mittamus. Omnifariam evacuandum adhuc eſt? Evacuemus, extenuemus, excarnificemus [non ſic forſan ſupra corium ſuum luderet Antagoniſta]. At poſt tot lanienas, ſaltem incaſſum, ni cum detrimento patratas, quando tandem Rutam, Serpillum, Verbenam, Chamædrym, quando Mithridatium, aut Theriacam, aliave Febrifuga Specifica, invalida tamen, & inertia comparative ad Corticem, præſcribimus, quando carpis Burſam Paſtoris, vel Auriculam Muris contuſam, quando telas Aranearum, vel Ovi pelliculas digitis admovemus, quando denique Animalcula inſontia Ægrorum collo ſuſpendi jubemus, & alias hujuſmodi, vel aniles, vel dolorificas nugas, ante Chinæ Chinæ adventum jam familiares [quarum tamen nullæ materiam febrilem evacuant] uſurpamus, tunc ſaltem, niſi citius, exhibeamus Corticem, ut ſollemne erat vel ipſis meticuloſis Auctoribus, qui tantum ſuperficie tenus Chinam Chinam noverunt, Orbi noſtro primum naſcentem: exhibeamus, inquam, tunc Corticem, ſi non alio titulo, certe ob remediorum inopiam; quoniam non ſine pudore fateri cogimur, ad conterendas, ni ſponte ſolvantur, diuturnas Intermittentes, ſi Corticem demamus, Artem prope deficere.

CAPUT VII.

Uſus methodicus Chinæ Chinæ *in vulgaribus Intermittentibus diuturnioribus, variæque illam præſcribendi formulæ.*

STATUTO in antecedentibus Peruviani Corticis uſu, tanquam innocuo, utili, & nonnunquam neceſſario ad profligandas Febres Intermittentes, conſequens eſt, ut vulgatiores, ſeleſtioreſque illum præſcribendi formulas methodice proſequamur, in gratiam ſaltem Candidatorum Artis: cum cæteroqui ſatis notæ ſint, proſtentque ubique variæ, ac multiplices eundem præparandi, ac propinandi Regulæ.

Atque, ut a primæva Praxi mea exordium ducam, ipſe quidem, ſtatim ac per obitum Præceptoris evaſi mei juris in Arte Medica, Methodum, quam didiceram, præciſe prout didiceram, & prout a Romana Scheda docebar, ſæpiſſime in uſum deduxi. Itaque, præmiſſis omnibus ex Arte præmittendis, pro certa ſubinde Febrium adhuc vigentium curatione, doſim integram *duarum drachmarum* Corticis, ex Vino, ut mos erat, exhibebam hora ingruentis Paroxiſmi, & quidem die vehementioris inſultus, ſi Febris *v. gr.* Tertiana, duplex erat; quippe obſervaram, quod ſi die minoris Cortex fuiſſet exhibitus, correſpondens tantum Paroxyſmus, levior videlicet, inhibebatur, graviore ſuperſtite, ac Tertiana duplici in ſimplicem mutata: ſi vero die gravioris acceſſus propinatus fuerat, minor quidem immediate ſubſequebatur paroxyſmus, gravior autem correſpondens, non modo ſupprimebatur, ſed & poſt illum alter minor; nec ullus alius deinceps viſebatur. Quod ſi eadem Tertiana, aliave Febris Intermitttens ſimplex erat, nulla animadverſioni huic erat occaſio.

Quia vero, fugatis Febribus, frequentes Recidivas, quæ ſuboriri conſueverant, ægre ferebam, eaſdem quodammodo mihi reputans indecoras, de iiſdem quoque præcavendis, ſerio, ac ſolicite intra memetipſum cogitare cœpi. Quamobrem ad repellendum pro viribus Febrium reditum, per octo circiter ſubſequentes dies, omni mane *Semidrachmam* pulveris exhibebam per modum alterantis cujuſpiam, ratus, me probabiliter inter paucos dies conſecuturum a Cortice illam humorum, ut ajebant, præparationem, quam alias per plures menſes a centum Julapiis, & juſculis fruſtra quæſieram; immo, quo certior fierem de prohibenda recidiva, elapſis iterum quindecim, plus minus, diebus, ut ut optime convaleſceret Æger, per per alios ſaltem ſex dies *ſcrupulum unum* ejuſdem Corticis ſingulo mane ſumi jubebam, qua repetitione, juxta exigentiam caſuum, quandoque etiam pluries inſtituta ante reditum Febris omnem fomitem, ac omne fermentum pro recidiva ſuperſtes non raro penitus tollebam. Et hac methodo etiamnum utor, ſi quando Febres Intermittentes longiuſculas per Chinam Chinam curare aggredior.

Non abſimili admodum via incedunt hodie cautiores quamplurimi, qui ad tollendam ſenſim, nec uno quaſi ictu comprimendam febrilem effervefcentiam, ipſum Corticem exhibent a principio per modum levioris alterantis, imminuta ſcilicet ſemper, ac parca doſi [puta ad *Semidrachmam*, vel circiter] idque ſemel tantum in die, tempore, quo Acceſſio deferbuit, vel omnino ceſſavit, ſive in forma ſolida, ſive in aqua etiam aliqua ſtillatitia, puta Card. b., Scorzoneræ &c. potius, quam in Vino; quam doſim ſemper æqualiter ad plures, & plures dies protrahunt, uſquequo nempe Febris extincta ſit, ac ultra etiam, ut præcaveatur regreſſus. Atque hanc quoque methodum in naturis, palatiſve delicatulis, & *in debiliorum Febrium diuturnitate* haud infrequenter, & ipſe teneo.

Sed ſi cauſſa Febrium valida ſit, uberior, & contumax, ob metum vero imminentium ſymptomatum, vel ob aliam juſtam rationem congruum videatur,

Febrem

Febrem longas admodum moras non admittentem, ſupprimere, tunc ſatius eſt prius exhibere doſim integram *duarum drachmarum*, poſtea ſenſim imminuta doſi procedere; ſic namque citius, & infallibilius effectum conſequimur. Neque enim *ſex ſcrupuli v. gr.* pulveris, per ſex ſucceſſivos dies aſſumpti, æquivalent activitati, licet æquivaleant ponderi duarum drachmarum uno hauſtu aſſumptarum; quod, ut maxime verum eſt, ita & maxime notandum in praxi. Hinc eſt, quod unus Medicus, cum *drachmis ſex*, vel cum *unc. j.* Chinæ Chinæ, quamlibet Febrem Intermittentem diuturniorem ſanet, & recidivam etiam præcaveat: alter vero cum *unc. iij.* vel *iiij.* vix, ac ne vix quidem, id aſſequatur; ſi videlicet primus *drachmas duas* prima vice porrigat [quibus ſolis Febrem immediate ſupprimit] dein poſt unam, vel alteram diem, *drachmam unam* iterum propinet, ac ſequenti die alteram ſimiliter *drachmam*, demumque interpoſito octo circiter dierum ſpatio, *ſemidrachmam* quotidie per alios octo dies continuos exhibeat, qua methodo omnis fere ſemper inhibetur recidiva: alter vero *tres uncias* integras ad *ſcrupulum unum* quotidie (prope inutiliter) impendat. Sane una tantum libra aquæ affatim effuſa par eſt extinguendo ignitorum carbonum cumulo; duæ vero libræ guttatim, & longiuſculis intervallis ſtillantes tractu temporis difficile idem præſtant. Sic purgatio per epicraſim inſtituta, quamquam perſæpe tutior ſit, ac utilior purgatione mediocriter valida, non eſt tamen citior, aut certior, quoad obtinendum finem evacuationis. Idem dicendum prorſus de Doſi congrua, & integra Chinæ Chinæ, quoad effectum certiorem pellendi Febres, cæteris paribus.

Practicæ hujus veritatis ope decerni quoque poſſe videtur de uſu liberaliori, prudenti tamen, omnium ferme Alterantium. Horum ſane doſes noſtris temporibus ſunt adeo diminutæ, & in dies diminuuntur, propter neſcio quandam ſcrupuloſitatem magnorum etiam Virorum, minus tamen Practicæ addictorum, ut ſæpius fortaſſe cunctationi huic imputari poſſit felicium ſucceſſuum carentia frequentior, & fraudatio expectationis noſtræ, quam jure merito nobis indidit longa Patrum experientia, & auctoritas, ſed nimia noſtri ſeculi in uſu practico fefellit cautela. Ad hanc ſuperſtitioſam, ut ita dicam, medendi rationem referri quoque poteſt auſteritas nonnullorum Vini uſum pro Chinæ Chinæ infuſione, ac aſſumptione reprobantium, cum tamen illud, pro complendo hoc opere, cæteris quibuſcumque liquoribus ſine ulla ſuſpicione præferri poſſit. Neque enim ab illo, etſi nonnunquam generoſiore, per infuſum tamen Corticem aliquo modo enervato, quicquam detrimenti unquam eveniſſe dignovi, ſicuti nec intereſſe, album ne illud ſit, an rubellum, auſterum, an dulce &c. ut proinde liceat innoxie uti eodem, vel in Febribus plurimum intenſis, teſte experientia, & *Sydenhamii* auctoritate, quem inter cæteros lubet ſeligere — *Neque enim* (inquit ille) *mihi unquam contigit, ut viderem, Vinum, in quo propinatur Cortex* (*quod jure quis poſſit ſuſpicari*) *febricitanti obfuiſſe*; *e contra vero calor, ſitis, cateraque Febris ſymptomata ut plurimum, poſt aſſumptam hujus remedii quantitatem ſufficientem, mox evaneſcent, Vino haud obſtanti.*

Aliis itidem imitatoribus Methodi, quam ſub Arcani nomine tanti vendidit in Gallia *Talbotius* Anglus, in uſu eſt ſolam Corticis percolatam infuſionem ex Vino, rejecta ipſius Corticis ſubſtantia (ne videlicet ſtomachum gravet) ad *unc. v.*, vel *vj.* propinare, idque aſſidue repetere, interpoſito quatuor ſcilicet horarum intervallo, incipiendo a remiſſione cujuslibet paroxyſmi (nequaquam vero a principio) uſque ad alterius adventum, & ſic primo ad plures, & plures dies, deinde mane tantum, & ſero, tandemque ſemel tantum in die, ad plures uſque hebdomadas ſenſim procedendo, Febre etiam ſublata.

Sed,

Sed, ut verum fatear, licet hanc præparationem abſolute non improbem, ſua quippe præſtantia nequaquam carentem, ea tamen minus arridet, non quidem ratione temporis exhibendi Febrifugi, quod potius cum aliis commendo, cum tutius ſit hoſtem fugientem, Febrim nempe, inſequi a tergo, quam venientem aggredi a fronte: ſed primo, quia debilis admodum eſt hujuſmodi modus, & tardioris effectus, immo etiam incerti; ſecundo, quia ſic fieri ſolet inutilis conſumptio remedii præſtantiſſimi, ac in urgentiſſimos caſus ſolicite potius ſervandi, cum pro tali infuſione neceſſaria ſit magna quantitas Chinæ Chinæ, ad uncias nempe ſex, vel octo, ut ipſi fatentur Auctores Galli, pro uno tantum Ægro perfecte ſanando. Accedit, quod hujuſmodi infuſio, partitis etiam vicibus inſtituta, nonniſi in pluribus Vini libris, longa poſtmodum mora vappeſcentis, poteſt inſtitui: ſiquidem cuilibet unciæ Chinæ Chinæ, una ſaltem Vini Pinta Pariſienſis, continens *uncias xxxij*, immo, ſecundum *Lemeryum*, duæ Pintæ ſolent affundi. Quod ſane impendium Corticis ad exceſſum uſque producitur pro morbo vulgari, qui cum exigua cæteroqui Corticis, & liquoris mole curari potuiſſet. Et revera ſolo Cortice tali infuſioni ſuperſtite, rejectoque jam ut effœto, ac inutili, plures Ægrotantes pauperes ſanatos novi, cum tamen pro uno ditiore vix tota, quanta erat, infuſio ſuffecerit. Tanta eſt ſubſtantiæ Corticis etiam per infuſionem præcedentem enervati activitas, & tam debilis eſt activitas ſimplicis infuſionis illius, etiamſi vegeti. Hanc nihilominus Methodum amplexa eſt Gallia fere univerſa, poſtquam ea uſi ſunt omnes Regii ſanguinis Principes, & Sacra ipſa Regis Perſona, cui tamen vere profuit ipſa Corticis epoti ſubſtantia. Edita proinde eſt, ac promulgata eadem Methodus cum approbatione Aulicorum Medicorum, ſcilicet Clariſſimorum *D' Acquin*, *Fagon*, *Le Bel*, & *Du Cheſne*, accedente univerſali aliorum totius Regni Medicorum uſu.

Laudabilior tamen meo judicio eſt mos eorum, qui facta dilutiori, ut ſupra, infuſione unciarum duarum, vel trium Chinæ Chinæ, eandem non *percolatam*, ſed nonnihil *turbidam*, eadem pariter, ut ſupra, doſi, iiſdemque temporibus, cum non abſimilibus intervallis præbent; qua demum prope abſumpta, reliquæ portioni Chinæ Chinæ in fundo ſubſidentis, novum Vinum, quin etiam tantillum novi Corticis (ut & factitabat *Talbotius*) affundunt uſque ad veteris, & novi pulveris abſumptionem: ſic enim citius, & certius ſortiuntur intentum. Sed neque hoc plane ſatisfacit, quatenus pro occaſione nimis levi nimium pariter fit Chinæ Chinæ proluvium, nimiſque diu vexantur Ægri nauſeoſa, & frequenter repetita ingrati medicaminis oblatione. Si ferat nihilominus Ægri ſtomachus, nec eum pigeat expenſæ ſupervacaneæ, hujuſmodi methodum improbare non audeo.

Sunt aliæ plures China China utendi formulæ, ſingulæ ſuo robore præditæ: ex ea ſiquidem parantur Tincturæ admodum efficaces, Extracta pariter non parum activa (plus minus tamen pro ratione menſtrui, ac modi eandem conficiendi) quæ ſicut ſimplicem Corticis ſubſtantiam ſuperant quadam jucunditate ſaporis, efficiuntque ideo, ut aſſumantur facilius, ita ambigo, nec ſine cauſſa, an æquent virtute, ac energia operandi, ut quandoque opus eſſet, præſertim ſi hujuſmodi artefacta diutius aſſerventur, immo niſi ſunt valde recentia. Quod ſi auctoritati Famigeratiſſimi *Malpighii*, & aliorum in hoc velimus ſubſcribere, ſane tincturæ potius, quam ſubſtantiæ, quippe ligneæ, ac proinde gravioris, ſicut & adminiſtrationis paulatim potius, quam cumulatim inſtitutæ, uſum tutiorem reputabimus. Ego vero ſolicitus de certitudine, & promptitudine eventus, ubi præſertim aliqua urgeat neceſſitas, circa primum caput, meum adhuc votum ſuſpendo, etſi ſatis felicem ſæpiuſcule [haud diffiteor] Extracti pariter, ac Tincturæ experientiam nactus. *Mortonus* tamen in admini-

miniſtrando Cortice exercitatiſſimus, dum Tincturam ſuam ſatis elegantem, neque cum Vini ſpiritu [quii aliorum mos eſt] extractam commendat, eidem nihilominus aliquot drachmas pulveris in ſubſtantia præmittit pro fundamento Curationis. De Doſi autem, quod ſecundum eſt, quid ſentiam, jam dixi ſuperius: nec majorem requiri quantitatem in Caſibus *vulgarium* Intermittentium, ac tunc edixerim, reor, ut ut idem *Mortonus* doſim augere ſoleat, non alio nomine, niſi quia ſpurium, & effœtum Corticem genuino, & integro copioſe mixtum, noſtris temporibus ſuſpicatur. *In Schedula Romana*, inquit ille, *doſis drach. ij preciſe adultis præſcripta erat: Jam autem quia Cortex adulterinus eſt, coacti ſumus ſaltem unc. j. nonnunquam duas, vel tres ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſimus Drachmas duas vix jam ſufficere Infantium, ac puerulorum Febribus fugandis, cuilibet in Medicina exercitato notum eſt.* Sic ille. Hujuſmodi autem fraudem in Cortice apud nos Ego, ut verum fatear, nondum deprehendi, eundem nimirum effectum, ac primis temporibus, a conſueta doſi etiamnum reportans.

Pariter cum Conſervis Roſarum, Abſynthii, Violarum &c. admixta China Chinæ, ſpeciei Opiatæ, vel Electuarii utiliter exhibetur; item, quod commodius eſt, cum Syrupo de Abſynth., de Cortice Citri &c. vel cum ſolutione Tragacanthi, in formam boli redigitur, vel cum ſaccharo, & idoneo liquore coquitur ad conſiſtentiam Syrupi. Sic ego ſæpius tinctura ejuſdem forti in Julapium redacta pueros, quibus amarum ingratum eſt, ni fallantur ſpecie dulcedinis, curare conſuevi. En mea illius deſcriptio.

℞ *Chinæ Chinæ in tenuiſſimum pollinem redactæ unc. j. Irroretur Vini ſpiritu quouſque humeſcat tota, mox infundatur in unc. xvj. Vini albi generoſi. Digeratur in B. M. tepido per biduum, vel triduum, agitando Vas pluries in die, deinfacta per linteum valde rarum colatura; cum forti expreſſione (ut portio ſaltem tenuior ſubſtantiæ Cortici traiiciatur) adde Sacchari albi clarif. unc. viij. Et in Vaſe fictili coquatur lento igne ad conſiſtentiam Syr. Doſis unc. j. unc. j. ſs. unc. ji., & ultra, ſi lubeat.* Julapium iſtud eo efficacius erit, quo turbidius, & ſubſtantia Corticis magis imprægnatum, ſecus vero quo magis perſpicuum. Poterit autem in tali caſu, vel ſi adultis ſit præſcribendum, acui, & roborari additione ſubſtantiæ Corticis ad *ſcrup. j.* vel ad *drach. ſs.* pro qualibet unica, quæ commixtio tempore oblationis valde utilis eſſe poteſt, nec multum incommoda.

Omnibus hiſce modis, quorum unicuique ſua vis ineſt, exhibitus debita, continuata doſi, tum in Paroxyſmo, ut olim, tum extra Paroxyſmum, ut modo, & quidem partitis vicibus, Peruvianus Cortex, in tenuiſſimum pollinem (quod ungue notandum eſt) probe redactus, Febres omnes Intermittentes fugat, modo citius, modo tardiuſcule, prout magis, vel minus valida, copioſa, aut frequens fuerit illius oblatio. Harum tamen Formularum nulla ex relatis promptiorem ſortitur effectum, quam ea, quæ primum fuit inventa, exhibendo videlicet *drachmas duas* Chinæ Chinæ per aliquot horas (quod tamen minime neceſſarium) in Vino antecedenter infuſæ; invadente Paroxyſmo, vel, ſi mavis, eodem declinante: ſiquidem in principio acceſſionis metus eſt, ne vomitu tunc temporis facili rejiciatur; illo enim paroxyſmo tranſacto, certo certius non redit alter. Et ſi conſtanter, ac opportune repetatur remedium modo ad *drachmam*, modo ad *ſemidrachmam* ad plures dies, ſemelque tantum, vel bis in die, prout opus videbitur, videlicet priuſquam ſemiconfoſſus hoſtis vires reſumat, præcavetur etiam recidiva. De reliquo non eſt, cur ſimus admodum ſoliciti de eleganti illius præparatione, niſi id fiat guſtus gratia, vel ob difficultatem aſſumptionis ex parte Ægrorum; tunc enim Tincturas tantum, vel Extracta, aliaſve Remedii contractiones, per infuſionem, decoctionem, expreſſionem &c. cogi-

mur

mur anteponere ſubſtantiæ illius. Extra hujuſmodi occaſionem abſque ullo fuco exhibeatur Cortex; quandoquidem, quocumque modo offeratur, noſtram ſemper expectationem implet, eo fortior, quo ſimplicior.

In hanc rem audiatur *Mortonus*, qui de Chinæ Chinæ Tincturis, Extractis &c. verba faciens, concludit — *Audeo palam affirmare, multa, ac diuturna experientia fretus, Chinam Chinam ſimplicem, & in ſubſtantia exhibitam (modo in pollinem ſeu Alcobol arte prius redacta fuerit &c.) certius, ac compendioſius vires ſuas exercere, atque finem optatum attingere, quam ſi multa arte, aut igne torqueatur, ac nativis viribus ſpoliata, more pompoſiſſimo, exhibeatur; adeo ut in iſtis præparationibus oleum, & opera perdatur. Neque cuiquam auctor ero, ut nugas hujuſmodi captando, atque reapſe nihil efficiendo, temporis pretioſiſſimi jacturam faciat*. Alibi pariter idem inculcat, ſic inquiens — *Febres ſane Subſtantia Corticis citius, ac certius, quam quacumque ſpecioſiſſima ejus Tinctura, Extracto, vel Elixire fugari, atque fugatas ad recidivationem minus aptas eſſe, certo certius conſtat*. Quod idem paucioribus his dixerat *Blegnyus* — *Porro, me judice, ſimpliciſſimæ præparationes, & quæ minus artificium redolent, omnibus præferendæ ſunt*.

Neque tamen primos Chinæ Chinæ Fautores latuere iſtæ, quæ recentiores vulgo reputantur, illam præparandi formulæ; ſiquidem de ipſis expreſſam mentionem facit laudatus *Badus*, qui non modo Extracta, & Tincturas (quas inter celebris eſt, quam profert ex deſcriptione *Jo:Gregorii a Glantz* Medici Cæſarei] ſed etiam Sales, & Spiritus ejuſdem, immo & Aquam ſtillatitiam, vel tunc fabrefactam indigitat, de cujus tamen viribus nollem inexpertus quicquam ſpondere.

Sed tanto luxuriantium præparationum apparatu nondum contenta oſtentatio Medica cogitavit adhuc de adjungenda huic Achilli, qui ſibi ſolus ſufficit, aliorum Medicaminum inutilium (utinam non contrariorum) ſocietate, ſi non titulo expugnandæ Febris, ſaltem leniendorum ſymptomatum: quo nomine Laudanum opiatum, ubi præſertim ſymptomatica diarrhæa, vomituſve frequens febribus adjungatur, communiter (nec tamen male) ſolet Cortici commiſceri. At licet injuria cæteroqui annectatur Chinæ Chinæ conſortium cujuſcumque remedii (ubi enim ea convenit, convenit ſola) cum omnia Febrium Symptomata quantumvis gravia, devictis per Corticem Febribus, tollantur penitus; attamen, ſi cui lubeat eadem addere, non ſine plurimorum Scriptorum auctori tate, addat, licet utplurimum ſupervacue.

Id unice admittere nequeo, etſi eorum nonnulli facile admittant, aut ſuadeant, nempe quod Cortici ulla Cathartica, utut levia, admiſceantur, vel poſt eam oblatam propinentur; per ſolos enim Clyſteres repetitos ſatius eſt negotium abſolvere. Uſu namque ſatis didici (quod & a Scriptoribus magis expertis eſt animadverſum) ea ipſa familiaria Remedia, quæ vix, ac ne vix quidem, naturam alimenti tranſcendunt, ſuntque convaleſcentibus uſui ordinario ad alvum lubricam ſervandam, ea inquam ipſa, poſt aſſumptum Corticem Febres iterum ſuſcitare. Quamobrem ea certitudine, qua Febris per Chinam Chinam expellitur, eadem pariter per Cathartica revocatur. Quod diutina obſervatione adeo conſtans reperi, ac adeo perpetuum reputo, ut olim Quartanario cuidam bimeſtri, per Corticem curato, & adhuc nihilominus querulo, quod plura mala ex iſtiuſmodi curatione metueret, quam ex Febre non ſatis diu [ut ajebat] geſtata, impatiens reſponderim, quod ſi tanti Febrim ſuam faceret, ut, ea ſublata, re meliore per me ſpoliatum ſe crederet, paratus eram illico Febrim ipſam illi medio Cathartico reſtituere. Melius conſultus renuit, & vixit incolumis.

Quoad modum diætandi Ægros tempore Febrifugi oblati, ego [quidquid aliis placeat] eandem ſervari jubeo vi-

ctus rationem, qualem pro ratione Febris ante Corticis uſum præſcripſeram, ſervato congruo ſemper intervallo inter cibum, atque remedium, quemadmodum in aliis quoque caſibus mos eſt, ut ſcilicet purior, quantum fieri poteſt, ac impermixta deferatur quo tendit ſubſtantia remedii. Neque ex hac praxi ullum unquam incommodum in ſtomacho Ægrotantium, quale deſcribitur ab iis, qui ventriculum jejunum nolunt, ſed cibis refertum, ut melius Corticem ferat, contigiſſe memini. Forſitan id illis accidit, qui quarta quaque hora plures uncicas infuſionis Chinæ Chinæ ſtomachum inundantis, aſſumunt. Non ſic certe in præſcriptione mihi familiari. Ingurgitationem idcirco, ac frequentem Ciborum præſertim ſolidorum oblationem, quæ nonnullis arridet, in hac ſaltem Regione laudare nequeo.

Intra hos cancellos vulgo ſubſiſtit uſus frequentior Peruviani Corticis, tum quo ad doſim, tempus, & modum offerendi remedii, tum quo ad Febres, quæ pro ſcopo activitatis illius communiter deſignantur. Innumeras equidem alias Chinæ Chinæ præparationes, atque illius ante infuſionem prævias irrorationes, commixtiones &c. ex plurimis Auctoribus huc afferre poſſem longiori ordine, ſed crambem millies recoctam abnuo recoquere: nonnullas tamen ex iis, quæ præſtantiores creduntur, in gratiam Tyronum tantummodo minime gravabor tranſcribere. Interim, antequam pergam, mihi generaliter dixiſſe ſufficiat, *drachmas duas* genuini pulveris, ſive ſolitarii, ſive aliis Febrifugis aſſociati, & quomodolibet, una vice, tempore idoneo exhibiti ſive in forma liquida, ſive ſolida, ſive in Aquis ſtillatitiis, ſive in Vino (quod Ego, præſertim ſi tenuius ſit, cæteris liquoribus antepono) quamlibet Intermittentem fugare: eundem vero pulverem pro arbitrio, & pro morbi exigentia, parciore doſi ad plures dies ſimiliter exhibitum, ac ſubinde etiam repetitum, ejuſdem Febris reditum utplurimum prohibere. Ne tamen ſicco pede aliorum præſcriptiones tranſigere videar, vel negligere elegantiores, ut ſpopondi, nonnullorum formulas hic apponam.

Sydenham in *Obſervationibus Medicis* ſimpliciorem hanc habet. ℞ *Peruviani Cort. ſub. pul. unc. j. Conſ. Roſ. rubr. unc. ij. M. Capiat Æger quantitatem nucis moſch. majoris, mane & ſero quotidie, diebus a genuino paroxyſmo vacuis, donec totam confectionem abſumpſerit. Repetatur porro ad tres alias vices, interjectis ſemper diebus quatuordecim.* In Epiſtolis poſtmodum ab eodem conſcriptis, poſtquam experientia profecerat, unciam unam pariter ejuſdem Corticis Syrupo Caryoph., aut de Roſis ſiccis commixtam, vel duabus Vini libris infuſam exhibet, duodecim partitis vicibus, ſingulo quadrihorio, tempore intermiſſionis; ea ſcilicet porportione, ut intra duos tantum dies tota quantitas abſumatur, atque octo tantum interjectis diebus, remedium repetit, idque ter, vel quater renovat ad arcendas recidivas.

Idem Auctor pro Infantibus ſequens (ut inquit) Julapium ſolet conficere ℞ *Aq. Ceraſ. nigr. Vini Rhenani an. unc. ij. Corticis Peruviani ſubt. pul. drach. iij. Syr. Caryoph. drach. j. M. f. Julapium. Capiat cochleare unum, alterumve, pro ratione ætatis, quarta quaque hora. donec paroxyſmi non amplius diſcrucient, inſtillando alternis doſibus (ſi diarrhœa adfuerit) Laudani liquidi gut. j. vel. ij.* Limpidam autem ex diligenti percolatione infuſionem Corticis, quam pro delicatulis præſcribit, nullius fere roboris eſſe, plurima fretus experientia pro certo habeo. Claris hujuſmodi infuſionibus, exigua Corticis virtute imbutis, anteponerem potius Vinum *Monginotii* (cujus tamen nullum mihi fuit unquam experimentum in praxi) paratum tempore vindemiarum ex China China immixta, in pulverem redacta, illiuſque probabiliter viribus media fermentatione validiuſcule imprœgnatum.

Mortonus autem Corticis ſtrenuus adminiſtrator illum exhibet per octo, decem, vel duodecim vices ad *drach. j.* ſingulo trihorio, vel quadrihorio, tempore

pore abſentis paroxyſmi, modo in forma potus, modo in forma boli, vel pillularum. Quæ quidem doſis ſic reperta, quemadmodum excedere ſolet exigentiam Intermittentium *benigniorum*, ita nonnunquam non æquat, ut ſuo loco videbimus, exigentiam quarumdam *Pernicioſarum*, utut Methodos aliorum efficacia ſuperet. Formulæ autem illius ſunt ſequentes. ℞ *Aq. Card. b. unc. ij. Aq. Epid. Syr. Caryoph. an. drach. ij. Chinæ Chinæ elect. ſubt. pulv. drach. j. M. f. hauſtus, qui abſente paroxyſmo illico propinetur, repetaturque tertia, vel quarta quaque hora ad viij., x., vel xij. vices*. Vel

℞ *Cort. Peruviani elect. in ſubtiliſs. pollinem redacti drach. j. Syr. Caryoph. q. ſ. M. f. bolus ſumendus. ut ſupra*. Vel

℞ *Pul. Peruviani ſubtiliſs. triti unc. j. vel unc. j. ſs. Syr. e Rub. Idæ q. ſ. Balſami Peruv. ſcrup. j. vel drach. ſs. M. f. Elect., de quo ſumat Æger quantitatem nucis moſch. tertia, vel quarta quaque hora extra paroxyſmum*. Vel

℞ *Pul. febrifug. elect. & ſubtil. triti unc. j. vel unc. j. ſs. Mucilag. Gum. Tragacanthi Aq. Plantag. extract. q. ſ. M. f. Pill. mediocres deaur., quarum viij. x. vel xij. quarta quaque hora intermiſſionis deglutiat*.

Pro iis autem, qui ægre ferunt ſubſtantiam Corticis, poſt doſim aliquot drachmarum illius pro fundamento curationis prius propinatarum hac tinctura utitur ad perficiendam curationem. ℞ *Cort. Peruviani craſſe pul. unc. iij. Coque leniter in Aquæ fontis lib. j. ad mediet atis conſumptionem: deinde f. Colatura, atque reliquias Decocti, eadem Aq. quantitate recens affuſa, coque, & cola iterum, hoc modo repetendo operationem ad tertiam vicem, vel donec tota Corticis amarities fuerit extracta. Denuo omnes colaturas commiſce, & adde Aq. Epidem. Syr. Caryoph. an. unc. iv. vel v. M. f. Apozema, ſive Tinctura, de qua ſumat Æger unc. iiij. v. vj. quarta quaque hora extra paroxyſmum, vel ſæpius ad libitum*.

Ex *Zodiaco Medico-Gallico* præter *Remedium Anglicum*, ſeu præparationem *Talbotii*, de qua infra, & alias præparationes aliorum, habemus ſpecialiter hanc Opiatam non inelegantem. ℞ *Quinquinæ pul. Fol. aut Flor. Centaurii min. ſub. pul. Theriaces an. part. æqual. Confice ex his Opiatam, de qua ſumat Æger bis in die drach. j. ſs. ſex dierum ſpatio, ſuperbibendo hauſtum Vini rubelli optimi, & Aq. Plantag., vel Bugloſſi*. Eandem, meo judicio, efficaciorem (quippe Chinæ Chinæ plus admittentem) reddit *Cl. Nigriſolus* immutans hoc pacto. ℞. *Chinæ Chinæ pul. unc. ſs. Fol. Centaur. min. pul. Mithridat. opt. an. drach. ij. M. & cum Syr. de Abſynthio, vel de Cort. Citri, vel Aurantiorum f. pill.* (non præſcribit molem, aut pondus ſingularum, ſed facile eſt id cuique determinare) *quarum ſex, vel ſaltem quatuor aſſumat Æger quotidie, ſuperhauſto cyatho Vini generoſi, vel Aq. Card. b., aut Sonchi &c. continuando uſum talis Opiatæ per aliquot dies, etiam ſublata Febre, ad recidivæ præcautionem*.

Ex eodem denique *Zodiaco*, & ex ipſo *Nigriſolo* innuere ſolum juvat, minime vero tranſcribere celebrem præparationem *Talbotii*, utpote ſatis notam, ſcitu facilem, relatu operoſam, & a vulgari infuſione parum diſcrepantem. Me tamen vade, ea per ſe imbecillis eſt; quidquid enim roboris eidem ineſt, illud a crebra tantummodo, & diuturna ejuſdem oblatione procedit. Cæterum excellentia, quæ illi a nonnullis tribuitur, eo quia virtutem nudam Corticis in ſe contineat extractam a craſſiore ſubſtantia, quæ proinde rejicitur (ſed perperam) ut effœta, tanta revera haud eſt, quanta creditur: & plane verſute id factum ad velandum remedium cognitu nimis facile, ut ſcilicet pro arcano poſſet venditari. Id unum expedit animadvertere, quod quotieſcumque ſimplici infuſione uti velimus, idque ſinat morbi benignitas, opus eſt doſim ſaltem duplicare, & macerationem duorum, vel trium dierum præmittere, ac ſæpiuſcule vas liquoris concutere: ut ſic liquore, quantum fieri poteſt, im-

prœgnato, probabilem ſortiamur effectum ab infuſione duplicatæ doſis, quem a ſubſtantia dimidiæ certum conſequeremur. Qui magis elaboratas expetit hujuſce Remedii præparationes, illiuſve Tincturas, Extracta &c. adeat *Badum*, *Sturmium*, *Rolfinchium*, *Lemeryum*, *Donzellum*, *Dolæum*, *Monginotium*, *Talbotium* modo memoratum, ſeu potius *Blegnyum* pandentem arcana *Talbotii*, *Helvetium*, *Charas*, & alios, quorum plurimos etiam reperiet in uno Antidotario Mediolanenſi acervatim citatos.

Similiter cum Confectionibus Cardiacis, ut de Hyacintho, Alchermes &c. ſolet a nonnullis ſimpliciore apparatu, & retenta illius ſubſtantia, miſceri Cortex, ſupervacanea quidem impenſa, ſed eventu nihilominus æquali, dummodo illius ſit doſis, uſuſque ſufficiens, cujuſmodi exempla paſſim videre eſt apud Auctores fere omnes Cortice utentes. Mixturis autem hujuſcemodi, præſertim vero Opiatis amaricantibus paullo ſupra relatis, uti poſſunt ii præcipue, quibus occaſio eſt Corticem velandi, vel quia Ægrotantes panico terrore perculſi renuant aſſumere, vel quia ipſi erubeſcant palam offerre, eo quod alias incaute nimis, aut ſtudiis propriis ducti, illum damnaverint: odor enim, & ſapor Theriaces ſatis notus, ſimulque amarities Centaurii ſaporem Chinæ Chinæ celabunt, ac obruent. Quod reliquum eſt, ut ingenue loquamur, cum quidquid illi commiſcetur (etſi ſimpliciter bonum) eadem ſit imperfectius, non eſt cur moles remedii augeatur adjuncto aliquo imbecilliore, quod a ſola China China efficaciam fere totam debet mutuari. Satis appoſite in hanc rem ajebat Doctiſſimus *Sydenham* — *Qui aliquid Cortici adjiciunt, præter vehiculum eidem in ventriculum tranſmittendo neceſſarium, aut ex ignorantia peccant, ut mihi videtur, aut dolo malo, a quo Vir probus ex animo abborrebit*.

Extenſionem vero Remedii iſtius ad alias Febres expugnandas, puta Continuas, Malignas &c. a nonnullis propoſitam, vel uſurpatam: item ejuſdem injectionem per Clyſteres ab *Hadriano Helvetio* deſcriptam, & a me quoque aliquando inſtitutam, varioſque illius uſus ad alias Ægritudines, hic loci, ubi de uſu tantum vulgari ejuſdem in Intermittentibus agitur, examinare ſuperſedeo, cum ex profeſſo de his omnibus ſuo loco ſim plura dicturus.

CAPUT VIII.

Diligentior inveſtigatio, an liceat in principio quoque earundem Vulgarium Intermittentium Chinam Chinam *exhibere*.

QUÆ diximus hactenus de tuta, cita, ac certa actione Peruvianæ Corticis in diuturniore Febrium Intermittentium *progreſſu* exhibitæ, & quæ de Cauſſis ipſarum Intermittentium ſuperficie tenus tetigimus, omnem locum videntur ſurripere propoſitæ quæſtioni, an ſcilicet illam etiam in *principio* earundem liceat offerre; quandoquidem omnibus temporibus: & quo citius, eo melius: morbum ſemper tolli debere, ſi poſſibile ſit, extra dubium videtur. Sed non eſt plane ita; Aliud namque quærendum eſt prius, quod magis refert, nempe an vere hujuſmodi Febres ab initio liceat ſupprimere (quod & circa uſum ſuorum Alexipyretorum adnotarunt Antiqui) præſcindendo, an id mediante Cortice, vel alio quovis Febrifugo tentare expediat: nam quotieſcumque id facere congruum cenſeatur, nil profecto melius Cortice in hunc finem occurret. Sed non eſt res parvi momenti decernere, an congruat tempori.

Pro hujuſce nodi ſolutione lubet aliqua ex parte convenire cum *Sydenhamio* admonente — *Curandum eſſe ante omnia, ne prœmature nimis hic Cortex ingeratur, ante ſcilicet quam morbus ſuo ſe marte aliquantiſper protriverit, niſi collabeſcentes, & jam fractæ Ægri vires* (virium autem collapſus in morbi princi-

principio nequit contingere, niſi ob ingraveſcentiam Symptomatum, quam ideo ſatius fuiſſet exprimere) *eundem temporius ſuggerendum eſſe dictaverint* — Sed quia ratio illius innititur ſuppoſitioni, quod cauſſa Intermittentium, æque ac Continuarum tota deliteſcat in ſanguine, alia idcirco nobis, hac de re diverſimode ſentientibus terenda eſt via, ut nihilominus, etſi diſcordes in ratiocinio, fere coincidamus in Praxi. Jamque in hanc rem præſto eſt quædam *Avicennæ*, aliorumque plurium Scriptorum diſtinctio: ipſi quoque *Sydenhamio* accepta, qua uti ſolebant pro regula practica curandi Febres; inſignem aliquam cutaneam eruptionem, *v. gr.* Variolarum, vel Morbillorum ſecum ferentes; quas ſi vere pro *Depurativis* (ſic dictis) ſeu *Perfectivis* habebant, neque ſanguinis miſſionem, neque ullam aliam opus illud inturbare valentem, celebrabant operationem: ſed totum negotium committebant Naturæ ſanguinis depurationem ſuo tempore media ejuſdem ebullitione maturanti. Si vero *Corruptivas*; talis erat illarum nomenclatura: reputabant ejuſmodi Febres, illas totis viribus artis ſtatim aggredi, moderari, ac tandem expugnare conabantur. Hæc eadem itaque ſit nobis norma, & diſtinctio in reſolutione allati Problematis; ſi nempe Febris Intermittens *Depurativa* ſanguinis, aliorumve ſuccorum rationabiliter cenſeatur, ea uti expers periculi, & facile tolerabilis, vel nonnihil diutius, vel etiam omnino ſinenda eſt, vel vulgaribus tantum remediis, cum circumſpectione tamen, tractanda. At ſi ejuſdem ſanguinis, vel viſceris alicujus læſiva, ac veluti *Corruptiva* videatur, tunc ab ipſo *exordio* per Corticem ſupprimi poterit.

Pro hujuſmodi autem diſtinctionis ulteriori explicatione, & practica utriuſque caſus dignotione, huc iterum revocanda ſunt in gratiam Tyronum, quæ de Febribus adnotavimus Capite præcedenti: ex duobus ſiquidem, vel tribus Theorematis generalibus ibidem relatis tota pendet ſolutio Problematis, & varia, rationaliſque adminiſtratio remedii.

Suppono itaque ex jam dictis, Febres tam Continuas (eas ſaltem, quas putridas appellarunt Antiqui) quam Intermittentes in hoc convenire, quod illarum ſcena intra ſanguinem peragatur: idque vel perpetuo, vel ſaltem ut plurimum, ob rei alicujus non exacte miſcibilis, aut in probum cruorem convertibilis, copia vero, aut activitate ſupra modum luxuriantis, heterogeneitatem. Suppono pariter, eaſdem Continuas, & Intermittentes in eo ipſo, in quo diximus convenire, ab invicem diſcriminari per hoc, quod illud incongruum, nec probe miſcibile, quod Continuas parit, illarumque Fermentum appellari poteſt, ſit aliquid ipſum ſanguinem integraliter conſtituens cum ipſo ſpecie cruoris aſſidue, licet forte imperfectius circulum agens, & cum Chylo, lympha, aere &c. longo temporis tractu inſenſibiliter aggeſtum; ſed nec unquam poſt diutinos labores eidem cruori aſſimilatum, vel aſſimilabile, neque per repetitas circulationes in naturalibus viſcerum Cribris ſecretum, aut expulſum. Quare facto ſenſim determinato illius cumulo, qui non amplius a reliqua utili ſanguinis maſſa dilui, ferri, aut abſcondi queat, eam neceſſe eſt, levi qualibet accedente occaſione, inſurgere luctam, & inteſtinam diſcordiam, quæ Febrilem efferveſcentiam, aut ebullitionem conſtituit. Hujuſmodi autem efferveſcentia plurium dierum curriculo pari paſſu procedens, nec interrupta, ſed æquali vigens duratione, unius acceſſionis adinſtar (aliquam tamen etiam obſcuram exacerbationem non excludentis) vel integram ſanguinis depurationem ab inteſtino inquinamento, vel ejuſdem integram pariter conſpurcationem, corruptionem, aut inflammatoriam ſtagnationem aſciſcit, unde diſpar exitus aut ſalutis, aut mortis.

Intermittentium vero Fermentum, ut reor, eſt aliquid, quod ſanguini con-

fuſum potius, quam mixtum, eundem cruorem nequaquam vere conſtituit, neque adhuc in eo ſpecie liquoris aſſimilabilis delitefcit, ſed illi accedit omnino ab extrinſeco, velut aliquid ab eodem plane diverſum, quod periodice aliunde ſuggeritur, tanquam e Fodina peculiari, a ſanguine diſſita, ut eandem ebullitionis [periodicæ tamen, non aſſiduæ ut ſupra] ſcenam intra ipſum cruorem exerceat. Sed & hic idem ſucci extranei ingreſſus in ſanguinem, ſeu illius intra iſtum confuſio dupliciter poteſt contingere, nempe, vel quatenus intra breve temporis intervallum [quantum videlicet intercedit inter unum & alterum paroxyſmum] ſuccus hujuſmodi paulatim congeratur, & intra idem intermiſſionis tempus ſenſim ad turgentiam, mox & efferveſcentiam pertingat, vel quatenus affatim, & unico appulſu [ſucceſſive tamen ad breve aliquot temporis ſpatium continuato] cruorem invadat, illumque ſtatim perturbet, ac in febrilem efferveſcentiam cieat. Circa hoc haud diffiteor, quod licet primo modo facilior reddatur propoſitæ quæſtionis ſolutio, & explicatio actionis Corticis non tam in correctionem ſucci vitioſi affluentis, quam in ſubſidium, & adjumentum cruoris recipientis; ſecundus tamen modus, ut jam diximus, magis arridet, tanquam phœnomenis Intermittentium omnibus, præcipue vero quæ in invaſione contingunt, explanandis, magis conſentaneus.

Crediderim itaque haud improbabiliter, in exordio paroxyſmi Febrium Intermittentium ſuccum febriferum Lacteas ſtatim Venas, ſive omnes, ſive ſecundi tantum ordinis, undelibet ille iiſdem acceſſerit, pervadere, eo quidem pacto, quo Chylus per eaſdem delabitur: in quo itinere mirum non eſt, ſi peregrinus humor ille eaſdem excitet turbas angoris ſtomachi, vomitus, & alvi fluxus, quas etiam excitare ſolet Chylus ipſe ex re aliqua prava, ne dicam venenata, aut confectus, aut ſaltem infectus, ut proinde analogia quadam venenoſus quoque aliquando dici poſſit ſuccus ille Chyli venenoſi vices quodammodo gerens, ut alibi dicemus. Quo forſitan nomine excuſandus foret alias citatus *Mortonus*, ſi Venenum ſuum Febrile hoc pacto intelligeret, ſed revera ſe aliter explicare videtur. Ad ipſum vero cruorem jam jam pertingens in axillari latex antedictus, a ſcaturigine ſua fervidiore longe dimotus, non modo ratione naturæ ſuæ, tunc cum ſanguine non ſociabilis, ſed forſan ratione ſuæ actualis frigiditatis (reſpective ſcilicet ad naturalem fervorem ſanguinis ob partium heterogeneitatem aſſidue fermenteſcentis) facile eſt intelligere, quo pacto poſtquam rigorem, & horrorem excitavit in regione Lumbari, in Dorſo, & Scapulis, utpote locis, per quæ excurrunt lacteæ inſigniores, & Canalis ipſe Thoracicus tali tunc ſucco ſcatens, facile inquam eſt intelligere, quo pacto idem Febrilis latex ſanguinem ipſum, cui pleno gurgite infunditur, quodammodo frigefaciat, ſaltem uſquequo moram trahit citra Cor, intra Axillarem & Cavam, ſuumque illi motum, tam fermentativum, quam circularem interturbet, ac ad tempus retardet. Indicio ſunt pulſus arteriarum depreſſus, ac ferme abolitus, extremorum perfrigeratio, labia pallida, facies univerſa inſigniter immutata, & hujuſmodi. Sed & conjecturam hanc auget vulgata liquorum artificialium in Vaſa ſanguifera Viventium Brutorum per Syringam injectio, ex qua eadem ſuboriri ſymptomata, cuique obvium eſt experiri. Tandiu autem durat hæc Scena, quandiu durat extranei ſucci intra cruorem ingreſſus: quo abſoluto, ac ſubinde acquiſita ab eodem Succo intra utrumque ſucceſſive Cordis ſinum intimiori quadam cum ſanguine commixtione, majorique calore, ac ad efferveſcendum diſpoſitione, factaque idcirco primum tumultuaria utriuſque ſucci confuſione, mox lucta, ſenſim quod intruſum eſt, ab ipſo præpollente ſanguine quodam quaſi attritu comminuitur. Demum ſuſcitata per mechani-

cam

cam neceſſitatem cuique ſenſato ſat notam, ſucci utriuſque ebullitione, ordinata ſubſequitur partium miſcibilium ſocietas, & immiſcibilium ſecretio; unde paroxyſmus media heterogenei facile ſeparabilis [quippe confuſi potius, quam mixti] excluſione, vel ſubactione qualicumque, omnimode ſolvitur.

In hoc opere viciſſitudinario per repetitos novi Succi febrilis acceſſus exercito, illud Lampadi noſtræ vitali, ſanguine, velut oleoſo pabulo, ſuſtentatæ (ſi metaphorice ſaltem, ni phyſice ſic loqui liceat); illud, inquam videtur accidere, quod veræ lucernæ accideret, ſi per intervalla, & regulato ſtillicidio ſupra ellychnium ea parte, quæ oleum inter & flammam mediat, aquæ guttula una, vel altera concideret. Aqua etenim recenter affluens, oleoque intra ellychnium præexiſtenti confuſa, ſtatim ac ad flammam, quæ debet ali (ita cum vulgo potius, quam cum Philoſophis loquor, ut expeditius me explicem) pertingit, flammulam eandem ſubinde languеſcere cogit, ac prope emori. Sed paullo poſt reſumptis viribus ipſa flamma oleoſis particulis adjuta certamen init, & excitato crepitu tandiu durat lucta, quandiu præpollentes olei particulæ, illiſque inhærentes igneæ, aqueas peſſundant, ſubigunt, ac explodunt.

Hæc collectanea potius hinc inde excerpta, quam mea, ſeu ex aliorum opinionibus reſultantia, & per tranſennam tantum oculis eruditorum oblata, ſerio meditantibus, non longe forte diſtare a probabilitate reperientur. Quidquid tamen ſit, ea probare mei nunc inſtituti non eſt; Sat erit, ſi aſſenſum aliquem ab ingenuis aſſequar in re abſcondita, cujus principium verax nos latet. Id ſolum fidenter audeam proferre, nempe, per iſtam ſucci febrilis coacervationem extra ſanguinem, & dein ſubitaneam (ſucceſſivam tamen, ut ſupra) eidem affuſionem, dummodo ea non aliunde repugnet, longe melius explicari, ut modo innuebam, Intermittentium phœnomena, quam per lentam, & paulatim factam congeſtionem intra ipſum ſanguinem, ſive hæc dicatur abſoluta plane ante febres, plenoque acervo in ſingulas poſtmodum Acceſſiones dividendo, ſive tempore ipſarum Febrium, partitis tantum portionibus, quolibet intervallo repetitis, aut reproductis, non quidem ab extrinſeco, ſed ab ipſo ſanguine, velut ex radice, prodeuntibus; Quod pariter mihi dari, ſi licet, citra probationem peto. Probari autem maxime poſſet ex ipſa Peruvianæ Corticis actione, quæ impedit preciſe febriles Intermittentium acceſſus, antequam fiant, & ſolas Paroxyſmorum ſeſe mutuo excipientium periodicas renovationes, in Febribus Subintrantibus, ſeu per ſubingreſſum Continuis, nequaquam vero ſuffocat ipſam, qua Cortex offertur (ſi ſit inchoata, vel imminens), earundem Intermittentium acceſſionem, neque tollit Febres eſſentialiter Continuas, ſicut neque illam accidentalem, quæ Continuis per ſubingreſſum quandoque ſupereſt, ſublata periodo, continuitatem. Hæc enim, quæ uni jam ſanguini inhæret, non tollitur per Corticem, ut per eum tollitur ſtatim periodus, ſed ſponte abſumitur inſenſibiliter, inquantum nulla amplius ab extrinſeco accedit copia auxiliaria novi Fermenti febrilis, quæ ſuppetias ferat, utpote per Corticem impedita.

Ex hoc patet, Chinam Chinæ aſſumptam forſitan relinquere ſanguinem in eo ſtatu, in quo eumdem reperit, ut dicebamus Capite antecedenti, illique tantum occaſionem præbere, ut a materia heterogenea propriis viribus ſe ipſum expediat, mediante præconcepta effervеſcentia. Quod quidem opus, ut ab eodem ſanguine citra impedimentum peragi poſſit, ipſa China China occurrit Fermento febrili adventuro, & ne vel influat, vel ſaltem nonniſi correctum, valide obſiſtit; atque ita non in Febrem (quæ non corrigitur facta, ſed præcavetur ne fiat) neque in ſanguinem directe agit, ſed in ſolam cauſſam Febris aliunde illuc tendentem. Et hæc obſervatio non eſt parvi momenti in pra-

xi; ſiquidem ducit nos in cognitionem, quod ſymptomata Febrium, quantumvis gravia, dummodo ab iiſdem Febribus producta, atque pendentia, nullo indigent poſt ſublatas Febres directo remedio; ſed ſufficit, ut per Corticem pugnemus adhuc adverſus cauſſam Febrilem, ut eædem certius avertantur Febres, a quibus produci ſolent, atque foveri talia ſymptomata, contra quæ cæteroqui, quoties pendeant ab alio vitio ſanguinis non periodice febrili, vel facta ſint idiopathica, nil valet Cortex.

Iſtæ, & aliæ non abſimiles obſervationes practicæ me trahunt in ſententiam, quod hujuſmodi remedium parum agat in ſanguinem, repurgando illum a febrili miaſmate præconcepto, aut eundem firmando contra miaſma ſenſim acceſſurum intermiſſionis tempore; ſed potius agat immediate in ipſum Fermentum febrile, priuſquam ſanguini immiſceatur: ſive poſtea illius influxum dicatur avertere, aut quomodolibet impedire, ſive illud (influxu non impedito, ut probabilius videtur) corrigere, ac emendare. Quod dictum intelligo, etiamſi fermentum non modo in primis viis ſtabiletur, vel ad eas quomodolibet pertingat, verum etiam ſi degat in glandulis remotis, & in ipſo corporis habitu, quo dubio procul China China, ejuſve tinctura, a fluidis noſtris extracta poteſt pertingere, tanquam ad Mineram, prætergrediendo ſanguinem, atque intra illum tranſitorie vagando, altius tendens, ſi altior ſit Minera fermenti: prætergrediendo, inquam, ipſum ſanguinem habentem in ſe (ſi quidem in ſe tunc habeat) miaſmata febrilia diſgregata, & diſperſa tantum, atque confuſa; agendo vero contactu immediato in nudum fermentum, ubicumque illud lateat. Intra iſtas conjecturas lubens ſubſiſto, nec ulterius tranſcendere ſuppetit animus; eaſque expono uti tantum probabiles: neque tamen ullam ipſarum adopto.

Sed ſi res ita ſe habet, dicet quiſpiam, allata nuper diſtinctio Febrium Intermittentium in *Depuratorias* & *Corruptivas* (in cujus diſtinctionis gratiam cuncta hæc fuere præmiſſa) corruit omnino; ſiquidem nunquam ut depurativa cruoris conſiderari poterit ulla Febris Intermittens, quæ ſuum Focum non habet in Sanguine: neque is proinde dici poterit unquam peccare, niſi quatenus periodice conſpurcatur a ſucco febrili, a quo cæteroqui per ſe ipſum immunis eſt: adeoque Febris Intermittens ſemper erit Corruptiva, nunquam vero Depurativa ſanguinis, niſi ex ſuppoſitione, quod eadem ipſum antecedenter infecerit. Quapropter una corruet ipſa Praxis ex adducta diſtinctione reſultans, quo ad uſum Peruviani Corticis, qui proinde nulla potius interpoſita mora, ut ſentiunt Auctores quamplurimi, ſtatim ab initio præſcribendus erit, prohibendo ſcilicet, quam primum fieri poteſt, ne ſanguis inficiatur. Vanum eſt enim velle illum, qui per ſe purus eſt, depurari per Febrem; quod idem eſt ac expectare, quod impurus fiat, ut poſtmodum depuretur.

Si hoc ductus ratiocinio controverſam exhibitionem Corticis in principio Intermittentium benigniorum indiſcriminatim ſuaderem, non aliud profecto agerem, niſi quod ante me Graviſſimi Scriptores egere, & quod Practici Celeberrimi adhuc agunt, & agi debere non ſine ſolida ratione contendunt: poteſt enim revera bene fieri utrumque, etſi forſan non æque bene. Quia tamen ego in hac materia forte ſum delicatior, & cautior, ac ſibi quiſpam perſuadeat, ideo non tam facile, ut vulgo creditur, in hanc ſententiam delabor. Dico itaque, ſanguinem vere in Intermittentibus per ſe non peccare, nec, quantum eſt ex hoc Capite, depuratione indigere, cum ſe habeat mere paſſive, ad recipiendam conſpurcationem ab extrinſeco. Adhuc tamen, ſi non indiget depurari ſanguis, indiget depurari Corpus univerſum a vitioſo ſucco ſanguinem inficiente, vel indiget idem ſuccus depurari ab iis, quæ præternaturaliter ipſum alterant, inficiunt,

ciunt, & vitioſum, ſeu ſtagnantem reddunt. Cum autem experientia conſtet, raro per naturales, & fere nunquam per artificiales evacuationes ante ipſam Corticis oblationem in principio inſtitutas, Corpus a tali ſucco, ſeu Fermento febrili radicitus expurgari: inſuper, cum talis ſucci congrua alteratio, correctio, vel purificatio per Chinam Chinæ quomodolibet obtenta (detur ſemper locus veritati, maxime vero cum agitur de hominum vita) relinquat nos incertos de modo genuino, quo ejuſmodi attemperationem conſequamur, ſpectata quoque incertitudine opinionum circa ipſas Intermittentium Cauſſas, quæ opiniones omnes, & ſingulæ, non plus quam par ſit faciendæ ſunt in praxi, cum ſecuritate ſemper ubicumque liceat inſtituenda: propterea non ſine aliqua præmeditatione, aut limitatione decernendus eſt in principio hujuſmodi Febrium uſus Corticis, ne forſan ſupra explicatam depurationem aliquo modo impediat, aut remoretur, eamve ſaltem nimis imbecilliter præſtet. Adde, quod cum Febrifugum iſtum, etſi optimum inter cætera, totam tamen radicem, vel ſcaturiginem haud ſemper perfecte tollat, aut attingat (quod crebriores Recidivæ oblationi præmaturæ Corticis, ubi cauſſa Febrium valida ſit, pertinaciter ſuccedentes nonnumquam videntur teſtari) nec alius proinde ſuppetat modus ſuccum illum certo abſumendi, vel corrigendi, quam ſinere, ut partitis vicibus, atque portionibus transferatur in ſanguinem, ut ibidem ope Febrilis effervescentiæ, partim aſſimiletur cruori [ſi ſit quid capax] partim vero, vel etiam in totum [ſiquidem ſit quid omnino diſſymbolum] foras eliminetur: idcirco etiam pro ſupprimendis univerſaliter hiſce Febribus in earundem principio per præcocem Corticis oblationem, haud ita facile, aut indiſcriminatim calculum meum appono.

Sed & alia circa hoc ipſum adhuc occurrunt animadverſione digna, priuſquam propoſitum quæſitum integre reſolvatur. Nam ex una parte, non modo ex curſu Febrium aliquandiu ſibi relicto, nec ſtatim præpedito, id commodum ſequitur, quod hac via per repetitas ſucci febrilis aſportationes in ſanguinem, & per repetitas pariter utriuſque laticis ebullitiones idem ſuccus ſecundum partem ſaltem vitiatam per vices ſenſim abſumatur, unde ſpontanea plerumque Intermittentium ſolutio; ſed hac eadem occaſione poteſt inſuper contingere, quod idem ſanguis aliis ingenitis impuritatibus ſcatens, licet nondum lædentibus, media effervescentia febrili iiſdem quoque paulatim repurgetur, atque hoc etiam nomine Febrem ſinere tantiſper expediat, nec ſtatim ſupprimere. Ex alia vero parte poteſt æque contingere, quod idem ſanguis, per ſe forſitan non bene diſpoſitus, ab influente inſuper vitioſo ſucco ultro inficiatur, ac labem majorem contrahat, impotens eo magis hoſtem advenientem integre ſuperare. Sive poteſt contingere, quod, etſi ſit probe diſpoſitus, ab energia tamen, copia, vel pravitate ſucci affluentis adeo obruatur, ut nequeat ab eodem ſe penitus expedire, ſed aliquid ſubinde non ſubactum remaneat, quod vel acceſſiones protrahere, vel Febrem continuam inducere ſit potis. Sive denique contingere poteſt, quod, licet benignioris naturæ, faciliorisque ſubactionis ſit ſuccus febrilis, ſanguis item ſat validæ conſtitutionis ad ipſum ſubigendum; adhuc tamen, ſi diutius protrahatur Febrium duratio, tandem idem cruor per crebras, & diutinas deflagrationes paulatim enervetur, ac vappidus fiat: unde, vel eodem in Viſceribus minus volatiliſato gignantur obſtructiones, vel in minera ipſa febrili facilior reddatur novi ſucci morboſi generatio, ejuſdemque (facta ſcilicet circulari noxa) pro nova ſemper periodi repetitione proventus. Atque ita pro diverſa habitudine tum cruoris, tum extranei fermenti, Febris Intermittens modo Depurativa dici poterit, modo Corruptiva. Quod maxime verum reperitur in praxi; quandoquidem non raro Intermittentes diuturnæ, velut

velut ignis Naturæ purgator [ut ajebat *Hoffmanus*) a pluribus aliis morbis ſanant, & ad longum tempus ab iiſdem præcavent: ut ideo quandoque ſit optabilis hujuſmodi occaſio, quæ cujuſpiam quaſi lixivii loco ſordes omnes univerſaliter abluat, quas nulla forſan medica prophylaxis valeret abluere. Nonnunquam vero ex oppoſito eædem Intermittentes, puta Quartanæ, vel etiam Tertianæ longiores ſanguinem adeo, & viſcera infarciunt, ac lædunt, ut ex earum vel diuturnitate, vel pravitate, pravus item habitus, cachexia, aut hydrops haud infrequenter ſuboriatur.

Quamobrem, ut totum tandem negotium ad praxim contraham, ea Febris Intermittens Depuratoria cenſenda erit, ordine habito tam ad univerſum Corpus, quam ad ipſum cruorem, ſaltem data occaſione, ac eo, quo explicuimus modo, quæ tantumdem ſucci febrilis qualibet acceſſione maturat, & expellit, quantum fuit introductum in ſanguinem, nullis pravis reſtitantibus ejuſdem reliquiis; immo aliis, ſi quæ inibi præextiterint, cum eodem depulſis. Itaque in tali Febre genuina ſit neceſſe eſt, & plane inculpabilis intermiſſio, vividus Naturæ vigor, & facilis ſymptomatum tolerantia: eademque ſymptomata, etiamſi alicujus ſint intenſionis, non tamen modum excedant, habito reſpectu morbi, temporis particularis ejuſdem (alia ſiquidem debet eſſe intenſio ſymptomatum in principio, alia in augmento, & ſtatu), ſubjecti ægrotantis, regionis, & tempeſtatis. Item ſint vel ſigna, vel ſaltem rudimenta coctionis, excretiones moderatæ, & congruæ, morbo itidem reſpondentes, aliaque Practicis ſufficienter nota. Et in tali caſu, licet Chinæ Chinæ uſum non improbem, immo forte proficuum fore minime inficier, attamen tutior mihi videtur via uſu illius aliquantiſper ſuperſedere, tum ob rationes ſuperius allatas, tum etiam quia, ſi quando ex ſuppreſſione Febrium vix inchoatarum contingat, aliquam Fermenti febrilis reliquiam in ſuo foco non integre extingui, ſitque inde poſſibilis [quod incertum eſt adhuc] alicujus alterius morbi generatio, in quem commutentur Febres præmature ſuppreſſæ (quemadmodum ex intempeſtiva ſuppreſſione Scabiei nonnunquam depurativæ, Ulceris antiqui, Fiſtulæ, Fonticuli &c. gravior quandoque pullulat morbus) ſatius fuiſſet, illas prius tuliſſe paulisper, in nullum tutiorem morbum commutabiles, vel eas vulgari tantum, cauta tamen, & prudenti methodo tractaſſe, vel denique ipſi Naturæ induſtrioſæ morborum medicatrici prorſus curandas reliquiſſe. Induſtrioſam morborum medicatricem cum *Hippocrate* Naturam voco; ſed propterea nollem (& hoc ſemel monuiſſe ſufficiat), *Naturæ* nomine intelligi quandam veluti Rectricem imaginariam, quæ corpus architectonice gubernet, ſed mechanicam ipſam noſtri corporis diſpoſitionem a ſummo Opifice conditam, cum Solidorum, & Fluidorum viciſſitudinario ad invicem motu reciprocantium proportione tali, ut ea mediante (anima vero immortali eminenter agente), motiones omnes, coctiones, ſecretiones, excretiones &c. organis Hydraulico-pneumaticis, aliiſque ad regulas præſertim ſtaticas, abſolvantur.

Corruptiva vero dicenda erit ea Intermittens, quæ oppoſito modo ſe habebit, ac ſupra deſcripſimus: videlicet, quæ ſuccum febrilem haud integra ſubigit, aut expellit, ſed potius eidem alias adjungit a ſe ipſa commotas impuritates, cujuſque ideo ſymptomata graviora ſunt, quam par ſit pro ratione morbi, cæteroqui cum facilitate, & utilitate ſolubilis. Quod quidem ex duplici capite poteſt procedere, nempe vel ex pravitate quadam Cauſſæ febrilis, vel ex ipſarum Febrium nimia diuturnitate. In primo caſu vitium rurſus ſe poteſt tenere, vel principaliter ex parte Succi febrilis, ſive copia, ſive qualitate, ſive inæquali, & irregulari [etiam intra eandem acceſſionem] influxu peccantis; vel minus principaliter ex parte ipſius Sanguinis antea etiam male diſpoſiti,

vel

vel ex parte utriuſque. Quomodocumque autem hæc fiant, quæ pluribus ſane modis fieri poſſe videntur, certum eſt ſaltem, hinc emergere identidem ſuſpectam paroxyſmorum extenſionem, quæ ad continuitatem gradum facit, pariterque acceſſionum inæqualitatem, immodicam intenſionem, irregularemque in ipſa acceſſionis declinatione, nedum in principio, recrudeſcentiam: item ſæpenumero emergere ſymptomata gravia, ut ſtagnationes fluidorum intra viſcera, deliria, comatoſos affectus, & hujuſmodi, quæ adhuc magis metuenda ſunt, ſi cum ſignis cruditatis appareant. In ſecundo vero caſu vitium fere omne ſe tenere videtur ex parte ipſarum Febrium, quæ licet benignæ ſint, in ſymptomatis moderatæ, & a miti cauſſa (contumaci tamen) pendentes, tantam nihilominus ſortiuntur longitudinem durationis, ut ſanguis ex toties repetita efferveſcentia, & ut ita dicam, lucta defatigatus, exhauſtus, ac ſpiritibus depauperatus, tum piger in circulo, tum torpidus in fermentatione, tum refractarius in ſecretionibus, tum viſcidus alicubi, tum alicubi ſeroſior, & fibrarum inops evadat; indeque mille trahat morborum ſemina, niſi aliquæ ſaltem eidem impetrentur induciæ, ut tantiſper reſurgat, fortius dein, ſi opus ſit, pugnaturus. Et in utroque caſu, quolibet corruptivæ Intermittentis tempore (ipſo non excluſo, ubi hæc poſſint coire, morbi principio) expedit Corticem exhibere, & Febrem ſupprimere modis omnibus, & formulis luculenter jam recenſitis.

Quia vero & in hoc aliquis poteſt utiliter haberi delectus, e re fore putarim, ſi præ ſola Febrium diuturnitate præſcribenda ſit China Chinæ (& hoc ſit ultra Quæſitum de oblatione in principio) eam epicratice, ac imminuta doſi propinare, ut ſcilicet vel in hoc imitemur Naturam, lento quodam gradu in eodem opere pro viribus abſolvendo procedentem. Si vero præ gravitate ſymptomatum ſit uſurpanda, id fiat magis viriliter, ea ſcilicet proportione, quæ ipſi exigentiæ reſpondeat, quemadmodum ſumus dicturi tum alibi, tum maxime *Capite* 5. *Libri* 4., ubi Quæſtionem eandem de ancipiti oblatione Corticis in *principio quarundam Intermittentium Pernicioſarum* potiore jure inſtituemus. Prout enim citius, vel tardius opus eſt Febres ſupprimere, plus etiam, vel minus Corticis eſt offerendum, idque crebrius repetendum, vel rarius: quandoquidem in noſtra omnino poteſtate eſt Febrem ſiſtere eo præciſe, quo volumus tempore, ſi in Cortice exhibendo ſimus verſati, dummodo congruens detur, breve licet, temporis ſpatium, ut fuſius pariter alibi dicturi ſumus. Fateor equidem, quod cum character Febris Corruptivæ ſupra deſcriptus raro benignis Intermittentibus accidat, vel poſſit accidere in illarum principiis, quoniam neque diuturnitas combinari poteſt, ut patet, cum illarum principio, neque pariter cum eo ferocia ſymptomatum, ut quæ in Intermittentibus non Pernicioſis nonniſi poſt plures periodos poteſt apparere, tollentes jam rationem principii ab iiſdem Intermittentibus, ſi Quartanam excipias, cujus principium videlicet late ſatis extenſum hujuſmodi characteris eſt capax: fateor, inquam, quod penes me vix locum habere ſolet in earundem *Intermittentium benignarum principio* Chinæ Chinæ uſus. Immo ultro lubens edico (licet tanta, tantiſque rationibus de virtute, ac præſtantia ejuſdem hucuſque prædicaverim) me fere nunquam in illis etſi diuturnioribus conſueviſſe Corticem exhibere, niſi vel ſupervenientia gravia ſymptomata, vel Ægrorum tædio affectorum preces me cogant. Mihi namque ſollemne eſt, ſaltem per totum Ver, & per primam Æſtatem [quibus tempeſtatibus benigniores utplurimum ſunt, & *depurativæ*, etiam cum diuturniores ſunt Febres] quaſi perpetuo feriari ab exhibitione ejuſdem Corticis, quem in uſus longe digniores ampla manu profuſurus reſervo.

Neque etiam diffiteor, eſſe quandoque, rariſſime licet, quaſdam pervicaces

ces Intermittentes, quibus curandis præſertim ab initio ſit impar Cortex, quibuſque alia idcirco medela conveniat. In iis etenim, etſi Fermentum febrile per Corticem copioſe, vel diutius aſſumptum abſorbeatur, remanere tamen poteſt in Viſceribus ferax, & fixa radix aſſidue reproductiva novi fermenti conſimilis, vel materiæ illius ſaltem remotæ, quæ potius Toti proſpiciendum eſſe ſuadeat per alia remedia, quam ipſi Fermento per ſola febrifuga. Memini ſiquidem, me obſervaſſe nonnunquam Febres hujuſmodi Intermittentes benignas, adeo refractarias, ut ea facilitate, qua pluries redibant ante uſum Corticis, eadem quoque recurrerent, etiam dum actu ille ad prophylaxim aſſumebatur; etſi ope illius fuerint antea pluries depulſæ. Hujuſce naturæ fuit Tertiana modo ſimplex, modo duplex, quæ Nobilem Virum, Patritiumque Lucenſem, Præfectum Aulæ Sereniſs. Principum Mutinæ, *Dominum Marchionem Nicolaum Luchesinum* corripuit. Hic an. 1709. dum Corrigii decumberet, cujus Urbis Gubernatoris munere tunc fungebatur, circa morbi initia (nec tamen prima) morem, ut inquit, Patriæ ſuæ ſecutus, Corticem ſumpſit ſuo marte, vix conſcio Medico. Sed poſtmodum tota Æſtate, Autumnoque anni illius, mox Hyeme, ac Vere anni ſubſequentis forſan duodecies recidit, duos identidem, vel tres, quatuor, vel quinque Tertianæ pariter nunc ſimplicis, nunc duplicis paroxyſmos patiens: ad nihilum valente, pro impedienda Recidiva, repetita Soli mutatione, vel diuturno uſu Corticis, modo meo, modo aliorum Medicorum conſilio, modo proprio marte, modo Amicorum ſuaſu, & quidem diverſis formulis, ac Methodis etiam Tranſalpinis, aſſumpti; qui tamen Cortex pro iiſdem Febribus qualibet vice ablegandis conſuetum munus egregie præſtabat. Sed & ſponte quoque pluries abiit Febris, abiitque pariter aliis ſine Cortice curata remediis; redibat tamen æque ſponte ſoluta, ac aliis remediis; depulſa. Et ſicuti Cortex ad præſervationem aſſumptus eam minime arcebat; ita nec cæteræ prophylaxes ſedulo inſtitutæ illam remorabantur tantillum, ſive ſermo ſit de Purgantibus epicraticis, ſive de deobſtruentibus, atque omnifariam alterantibus Remediis, ſive etiam de iis, quæ loco Febrifugorum habentur.

Licet autem hæc monſtra raro contingant, neque rarius contingere ſoleant ubi Febres abſque Cortice curatæ ſunt, nihilominus me quodammodo retrahunt, efficiuntque quo minus Febres iſtas, ubi nulla ſuadeat neceſſitas, vel notabilis earum diuturnitas, per hujuſmodi remedium curare aggrediar. Unde ſubit mirari, quomodo Obtrectatorum Corticis adeo me tangat magiſtralis Scutica, ut non ſemel contigerit, quoſdam Ægrotantes ab iiſdem aliquando deceptos, ne dicam ſeductos, priuſquam ſe mihi committerent, voluiſſe mecum paciſci; ne Corticem [quaſi in hoc ſim nimius] illis unquam præſcriberem, mori potius ſine illo, quam ope illius ſanari, ut ajebant, contenti. Quod ſane eo magis ridiculum mihi viſum eſt, quo certior ſum, inter Medicos Cortice utentes neminem in Curatione *Benignarum* Intermittentium, quas ſæpe pro *Depurativis* habeo, me parciorem eſſe, magiſve ſobrium circa uſum illius.

CAPUT IX.

An Chinæ Chinæ *oblationem præcedere debeat Purgatio, aut Venæ ſectio.*

REMANET adhuc alia ſolvenda quæſtio, quæ Scriptorum vota diviſit, an ſcilicet quocumque Febris Intermittentis tempore offeratur Cortex, debeat prius Corpus purgari.

Si hac quoque vice vellemus, ut maximo jure poſſemus, ſubſcribere *Sydenhamio*, in promptu eſſet reſolutio Problematis, dicendo nempe cum ipſo, quod — *Neque Catharſi, multo minus Venæ ſectione ſubducenda eſt materia febrilis*

brilis pars aliqua, quo liberius Cortex ſuo fungatur munere: Cum enim [inquit ipſe] *ab utraque labefactetur quadantenus œconomia Corporis, eo promptius, certiuſque recrudeſcent Paroxyſmi, evaneſcente ſemel pulveris vi;* quod & paullo inferius confirmat ſubdens — *Quod ſi Medicamenta purgantia ſubinde adhibeas* [*adhiberi ſcilicet ſolent eo prætextu, ut obſtructiones expediantur, atque humores in primis viis ſtabulantes exturbentur*] *vel ſi, quod præcipuum eſt, in conſtitutione epidemica venæ ſectio celebretur, fiet, ut morbus in longiſſimum tempus procurrat, atque interim, ut Ægri mille ſymptomatis, iiſque periculoſiſſimis exponantur* — Hæc Sydenham.

Sed ut illius, aliorumque ſepoſita auctoritate, dicam paucis quod ſentio, & mitius agam, quam credar, reſpondeo, facile eſſe ex alibi dictis colligere, me quidem a purgantibus in hoc quoque caſu parum, vel nihil commodi unquam ſperare, immo potius profiteri, ſi non abſolute debere cum *Sydenhamio*, poſſe ſaltem præſcribi in Intermittentibus Chinam Chinæ non modo impune, ſed cum ratione, & cum felici ſucceſſu, ut ſum non ſemel expertus, cum idoneum tempus adfuerit, nulla purgatione præmiſſa; nihilominus ex alia parte ad evitandam calumniam, & ad aliquam Corporis expiationem, dummodo cautam, quin & ad meliorem forſan diſpoſitionem pro ſuſcipienda Febrifugi actione, poſſe prius alvum leniri, & venam ſecari; immo utrumque præſidium de more congruere nequaquam diffitebor, quippe hoc ipſum mihi quoque ferme ſollemne eſt.

Haud equidem tanti facio cautelam iſtam, quin ſæpeſæpius vel alterutrum, vel utrumque ex dictis præſidiis æque bene omitti poſſe ſim certus, maxime cum neutrum, & præſertim purgatio, de qua principaliter procedit quæſtio, nec ratione Febris, nec ratione cauſſæ indicetur; immo & ratione Febris, ſi ſit plurimum intenſa, & ratione cauſſæ, ſi ſit facile agitabilis, potius prohibeatur, eoque fortaſſe magis, quoniam curatio, ut ſupponimus, eſt Cortice peragenda: ſiquidem, ut adnotat *Reſtaurandus — Revera huic medicamento nihil magis repugnat, quam cathartica:. quamobrem* [ſubdit] *id remedium in uſum duxi majori emolumento impurgatis meis Ægris, præmiſſa ſolum phlebotomia, injectis clyſteribus, exhibitiſque juſculis refrigerantibus* — Sed purgationem circumſpectam, & levem, quæ ſæpius etiam uno, vel altero Clyſtere injecto [& quidem tutius] poteſt ſuppleri, non rejicio, quin & admitto; ſed ſolum admitto, inquantum ea exigatur ab aliis peculiaribus corporis ægrotantis diſpoſitionibus, neque ab ipſa Febre prohibeatur; non vero inquantum directe indicetur a Febre, vel a cauſſa immediata ejuſdem Febris. Huc forſan reſpiciens *Hippocrates de Affectionibus* in curatione Tertianæ, & Quartanæ Febris incipientium, non legem imponit de inſtituenda univerſaliter ante uſum Specificorum ſui temporis purgatione, ſed conditionaliter loquitur in utroque caſu, ſuadetque pharmacum dari tantummodo — *ſiquidem Æger impurgatus ſinuerit* — *ſiquidem videbitur tibi non purgatus eſſe* — ſignum evidens, purgationem in prædictis Febribus & abſolute, & ante uſum Specificorum omitti poſſe, eamque, ubi opportuna cenſeatur, ſolummodo inſtituendam eſſe occaſione aliarum præexiſtentium corporis diſpoſitionum, quæ Febrium hujuſmodi curationem per Antifebrilia abſolvendam (ubi vere illæ adfuerint) poſſent remorari.

Quia tamen non pari ſemper paſſu, ſive in quibuſvis Corporibus, ſive in quibuſvis Anni temporibus incedendum eſt, priuſquam de eadem purgatione, vel ſanguinis miſſione inſtituenda ſpecialius judicium feratur, iterum cum *Sydenhamio* diſtinguere oportet (quod non parvi eſt in praxi momenti) inter Febres Intermittentes, Vernas, Æſtivas, & Autumnales; de Hybernis enim non loquor, quippe quod tali tempeſtate incipiant fere nullæ, vixque ullæ ſoleant occurrere, niſi earum aliqua,

aliqua, ut Quartana, Æſtate, vel Autumno orta, in Hyemem protrahatur. Alius ergo eſt ſtatus ſanguinis, & fluidorum Vere, alius Æſtate, & alius Autumno, quemadmodum diverſus eſt ſtatus liquoris cujuſpiam, qui fermentatur, qui fervet, & qui deferbuit. Vere ſiquidem ſucci omnes corporis noſtri, non ſecus ac ſucci Vegetabilium, ſpiritu turgent per Hyemem compreſſo, & vivifico Anni juveneſcentis, Soliſve calore perfuſi, quaquaverſum alacriter expanduntur, ſuntque ideo facile in fermentationes depurativas, & utiles ſecretiones proni. Æſtate vero iidem ſucci nimio fervore acti facile fuſiones patiuntur, diſſipantur, ac ſenſibili, & inſenſibili tranſpiratione evaporant. Autumno denique ex prægreſſa Æſtatis deflagratione ſpirituum inopes, & enerves redditi, vappeſcunt ut Vina, aut acorem contrahunt, unde in lentores, ſtagnationes, concretiones, atque, his quodammodo oppoſitas, diſſolutiones, ac corruptiones (aucto ſcilicet ad exceſſum ipſius concretionis gradu) haud difficulter aguntur.

His ſtantibus, ſi pro Febris Intermittentis curatione Verno tempore China Chinæ uti contingat (raro tamen tunc ob Febrium brevitatem, facilemque earum ſolutionem hujuſmodi occaſio ſolet contingere) ſuaſor ſum, ut tali tempeſtate, quæ *Hippocrati* quoque pro inſtituenda, ubi conveniat, purgatione, & Venæ ſectione, videtur accommoda, levis aliqua præmittatur corporis expiatio, & concurrente vel modica plenitudine, ætate congrua &c. etiam ſanguinis miſſio. Neque vere obſtat uſui circumſpecto Solventium ante oblationem Chinæ Chinæ ea, quæ inter hanc, & illa intercedit diſſymboleitas ſupra allata ex *Reſtaurando*, & propterea ut fatear, non æque cavendum ab iiſdem Solventibus ante, ac poſt exhibitum Corticem: quandoquidem in primo caſu non impeditur, ut uſus ſatis me docuit, futura illius actio, ſicuti in ſecundo deletur prægreſſa. Sint tamen ex uſu ad majorem cautelam Solventia tantum mitiora, *v. gr.* Caſſia ſola ad *unciam* circiter, vel cum *drachma una*, aut altera Cremoris Tartari admixta, ſive Cremor ipſe Tartari ad *unciam* pariter, ſive Syrupus aureus ad *uncias tres*, vel *quatuor*; cui ſuperbibatur ſerum lactis, vel aqua Nuceriana ad *libras tres*, vel *quatuor*, ſive aliud ſimile diluens, & ſine ulla quantum fieri poteſt irritatione alvum leniens medicamentum.

Si autem China Chinæ utendum ſit Æſtivo tempore, tunc in purgandis Corporibus, & ſanguine mittendo cautius eſt incedendum; ſiquidem cum alvus tunc temporis ſoleat utplurimum eſſe lubrica, bile ſcilicet magis fluxili, & validius illam vellicante, ſat erit pro eadem alvo abluenda potius, quam ſolicitanda, Serum Lactis ſimpliciter ad libras aliquot abſque ullo, vel ſaltem cum leviſſimo vehiculo (puta pauco Cremore Tartari) propinare, vel Oleum amygdalarum dulcium ſine igne recenter expreſſum, & tantillo juris dilutum, ad *uncias quatuor* circiter, maxime ſi notabilis ſuccorum acrimonia Ventriculi, & Inteſtinorum tunicas vellicet, cum inani, & ſicca, vel etiam humida vomituritione. Phlebotomia pariter, vel parca ſit, vel etiam omittatur, diebus præſertim canicularibus, niſi fervor quidam ſanguinis, ejuſve quaſi turgentia, Ætas vegeta, plenus habitus, & vaſorum diſtenſio id plane ſuadeant; experientia etenim clare comperimus, ſæpe tali tempeſtate, eadem ipſa phlebotomiæ, aut purgationis die, febrem ex ſimplici duplicem fieri, quod tamen etiam haud raro ſponte contingere, etſi nil tale Medicus præſcripſerit, nequaquam inficiabor.

Denique, ſi Autumno pro curatione Intermittentium, præſcribendus ſit Peruvianus Cortex [minori, generaliter loquendo, adhibita religione in purgando, quam in ſanguine mittendo, præſertim ſi Febris curanda Quartana fuerit, quarum Febrium feracior eſt illa tempeſtas] ipſum Cremorem Tartari ad *unciam unam*, vel Electuarium lenitivum,

vum, vel Caſſiam, eadem doſi [admixto etiam, ſi lubeat, tantillo Rhabarbari] vel quid antedictis analogum, pro alvo lenienda, ex uſu eſſe poſſe cenſuerim, ſuperepoto juris potius tenuioris, vel hordeacei, ſi aeris temperies ad frigidiorem inclinet, quam Seri, largiore hauſtu. Sanguinis vero miſſionem parca ſemper manu, & nonniſi validis ſuadentibus indicationibus [quæ in Intermittentibus tunc maxime vix poſſunt adeſſe, niſi ingraveſcant ſymptomata] eſſe inſtituendam, ex jam deſcripta ipſius ſanguinis diatheſi videtur ſatis conſtare.

Exinde patet, quod quo minor eſt Febrium, atque Symptomatum intenſio, eo liberalior eſſe poteſt Solventium moderatorum uſus; & contra parcior, quo major eſt & Febrium, & Symptomatum vigor. Hinc in febribus Lentis, & Chronicis, vel ad Chronicas ſaltem tendentibus (Intermittentibus tamen) tutior cenſenda eſt levis purgatio, etiam epicratice inſtituta, ante oblationem Corticis, quam in aliis nonnihil fortioribus, in quibus, ut dictum eſt, pro ratione majoris, aut minoris intenſionis ipſarum, nec non Symptomatum earundem, plus vel minus indulgendum eſt purgationi ab aliis caſuum ſingularium circumſtantiis indicatæ, dummodo Febris ipſa intenſa nimis non omnino prohibeat; quo caſu prorſus eſt abſtinendum ab omni Solvente, & tota Inteſtinorum expiatio Clyſteribus abſolvenda.

Neque inconſulte conditionem iſtam rurſus appoſui in uſu Solventium, nempe illa poſſe adhiberi, ſi ab aliis circumſtantiis exigantur, nec prohibeantur a Febre. Præter enim id, quod pluries tetigimus, & præter noxam, quam ſuapte natura certo ſcimus ſemper inferre Purgantia etiam mitiora, niſi ſumma cum cautione uſurpentur (non hic loquor de morbis acutis, in quibus Cane pejus, & Angue vitanda eſſe, clamat Auctoritas, Ratio, & Experientia) præter, inquam, hæc, & alia innumera, quæ hujus loci non ſunt, poſſum teſtari fortuito quidem experimento, ſed non fortuita animadverſione, me Æſtate, & Autumno Anni ſpecialiter 1707. peculiari ſolertia in id totum fuiſſe, ut obſervarem quid præſtarent in Intermittentibus, quarum ferax fuit annus ille, evacuationes tum ſpontaneæ, tum artificiales. Id quod ſine ullo Ægrotantium diſcrimine licuit experiri, cum magna pars eorum ab aliis primitus Medicis curaretur, ut Cortici averſis, ita purgationi facile indulgentibus: pars alia, etſi mihi uni commiſſa, illum potare renuerit: & alia denique me parum proclivem ad eum præſcribendum invenerit. Iſtis autem Ægrotantibus vel ſine Cortice, vel eo ſolum tardius aſſumpto curatis, cum plurimæ, etiam ſponte ſua, obtingerint dejectiones, hac arrepta occaſione potui melius memetipſum examinare, num ex vi alicujus præjudicatæ opinionis, plus quam par eſſet, a Solventium uſu diſtraherer. Ut rem paucis perſtringam, & Caput claudam, aliquem tantummodo caſum ſubnectam obiter.

I. Domina *Barbara Cattanea*, Sereniſſimæ Duciſſæ Mutinæ glorioſæ recordationis Cubicularia primaria, duplici Tertiana laborabat circa initia ſua ſatis forti. Hanc cum Doctiſſimus Amicus, atque Collega, Sereniſſimique pariter Ducis Medicus, *D. Davinius*, & Ego infimul curaremus, eamque a principio ad finem morbi aſſumptioni Chinæ Chinæ, ut pluries [modeſte quidem] edixit, repugnantem agnoſceremus, ab illius propterea oblatione toto morbi decurſu abſtinuimus. Riguit illa, ſudavit, & alſit, ac præterea [quod unice notari velim] contumaci, copioſaque diarrhæa ſpontanea ad plures hebdomadas vexata fuit. Febris tamen, vix moderato primorum acceſſuum impetu, uſque perſeverabat. Suppreſſa eſt diarrhæa; at Febris nihilominus pari paſſu proceſſit. Rediit denuo eadem diarrhæa ad tempus non breve; Febris vero interim adhuc eadem. Iterum diarrhæa ſuppreſſa eſt omnino, & Febris minime immutata: nil proficientibus videlicet

repe-

repetitis Venæ ſectionibus, nec juſculis alterantibus, nec Febrifugis amaris vulgaribus, nec aliis quibuſcumque remediis, quorum enumeratio nimia hic eſſet. Tandem cum Febris videretur declinationi propinquior, remiſſa ſcilicet vi; ſed perſeverante jugiter contumacia, præſcriptum eſt a Collega [neque enim ſemper conveniebamus] Apozema ſolvens ad plures dies, Ægra, ut reor, inſtante, meque mox non diſſentiente, quippe qui Doctiſſimo Collegæ potius, quam mihi fidens, poſſe credidi ad iſtius quoque experimenti incudem ſoliditatem meæ opinionis examinari. Sed cum exinde potius augeri Febrem, quam imminui dignoſceremus, dimiſſo Apozemate, curationem Naturæ commiſimus, & Tempori. Revera a ſolo tempore emerſit medela morbi. Febris namque prima die Septembris orta, omnibus evacuationibus irritis, ultra Brumale Solſtitium perſeveravit, tandemque ſponte, ac poſt feriationem omnimodam a remediis paulatim evanuit.

II. *Monialis quædam Carmelita Excalceata*, habitus gracilioris, valetudinaria, & Tertianis æſtivis obnoxia eodem pariter anno ex ſimplici Tertiana decubuit. Quadam intermiſſionis die Serum Vaccinum depuratum ad libras aliquot bibendum præſcripſi: ex quo tot bilioſæ dejectiones cum tolerantia ſubſecutæ ſunt, ut idem remedium altera intermiſſionis die propinare non dubitaverim. Dejectiones adhuc plures, & faciles; idemque contigit aliis vicibus, repetito Sero. Febris de Tertiana ſimplici facta eſt duplex; ſed acceſſiones mitiores ambæ, ac veluti ex diviſione unius fortioris reſultantes. Alternis idcirco diebus [de aliis remediis nullam mentionem facio, cum non ſit opus] idem Serum offero, & ſemper cnm pari ſucceſſu dejectionum copioſarum, ſumme bilioſarum, ſpumoſarum, & facile excretarum; Febres tamen ſemper æquales. Subſtiti ab uſu Seri ad aliquod tempus; ſed Febres non ſubſtitere. Cum vero alvus non flueret, Serum rurſus, Ægra poſcente, alternis diebus potari permiſi. Sumpſit forſan vigeſies toto morbi decurſu. Mirum quot, & quanta dejecerit ſine fructu. Stupidus fere, eo quod nunquam Serum ſimplex, ut aſſolet in progreſſu, ſed ſemper dejectionibus acerimis (non tamen plane humoralibus) infectum redderet, uſum illius nihilominus interdixi. Poſt aliquot dies Febris adeo immutata eſt, ut prope evaneſcere viſa ſit: recruduit tamen paullo poſt. Iterum ad aliquot dies Serum exhibitum pari exitu. Tandem perſeverante pertinaciter Febre, dimiſſis evacuationibus, Peruviano Cortice particulatim aſſumpto, eodemque in recidiva, quæ poſt menſem contigit, repetito, curata eſt.

III. Unus ex tenerioribus Ephœbis Sereniſs. Ducis noſtri *D. Marchio Joachimus Salviati* Florentinus, ſimplici Tertiana Intermittente correptus, materiam porraceam plane humoralem, olei adinſtar, adeo copioſe per vomitum excernebat (reſpondente paullo poſt non abſimiliter alvo) ut vix credibile videatur, habita ætatis ratione; vomitus ſiquidem ſolus quatuor librarum pondus facile ſuperabat. Perſeveravit ſic per plures acceſſiones Febris ſemper intenſa, ſed plane intermittens, & copioſo ſemper ſudore ſoluta. Tractu temporis imminutæ ſunt excretiones, ſed durantibus Febribus per artem ſunt evocatæ. Exhibitum ſcilicet eſt aliquoties Oleum Amygdalarum, Serum Vaccinum modo ſimplex, modo Syr. roſ. aur. aſſociatum, unde faciles, & copioſæ dejectiones, ſed irritæ. Poſt menſem Febris dedit inducias; at paullo poſt revixit ferox, ut prius iiſdemque copioſis comitata vomitibus. Iterum purgatus eſt Æger, præſcriptaque ſunt, præter Juſcula alterantia [non omiſſa ſuo tempore Venæ ſectione] ſalia etiam Vegetabilium Febrifugorum, quoniam Æger ob ſaporem Corticis ingratum erat ei omnimode adverſus, quidquid ex Patria ſua identidem audiret adverſus repugnantiam hanc puerilem. Procedebat nihilominus Febris, inſtitutæque inſuper per repetitam Rhabarbari infuſionem epicraticæ purgationi ne-

ni nequaquam cedebat. Uno verbo, ſeptiesſaltem recidit, ſemperque graviter, Febre modo ſimplicis, modo duplicis Tertianæ typum ſervante: & ſæpeſæpius cum videretur imminui tam quoad intenſionem, quam quoad extenſionem, ſtatim nulla occaſione recrudeſcebat ferocior, & primis perpetuo conjuncta vomitibus. Poſt duos tandem menſes cæpit Æger tædio victus, nec ullis ſublevatus evacuationibus, Corticem aſſumere per modum alterantis cum levamine notabili, ſed non prout expectaveram. Aucta eſt idcirco nonnihil doſis Corticis; ſed eodem pariter tempore aucta eſt Febris, ut conſueverat ſtatim ac cœperat imminui. Suſpicatus ſum de effœta ſubſtantia Remedii, de cujus infirma qualitate aliquod antecedens indicium habueram. Eo itaque rejecto, ſubſtitutus eſt melior Cortex, exhibituſque doſi modica tunc, cum Febres incrementum ſuum validius capiebant. Statim uno ictu ſuppreſſæ ſunt, & cum illis ſymptomaticæ excretiones: continuatoque leviter, ac repetito per aliquot dies remedio perfecte ſanatus eſt Æger, unam tantum poſt menſem Febrem paſſus, quæ intra horas quadraginta ſudore ſponte ſoluta nullo ulteriore indiguit Corticis auxilio, aliove remediorum apparatu.

IV. *D. Viennam Mellinam*, canoram Scultennæ noſtri Sirenem, ultra bimeſtre ſpatium Tertiana duplici affectam nulla purgatio (prout illi ſpondebat, quoties præſcriberet, Medicus ſenior, & oſor Corticis) unquam ſanavit. Hanc ſine alia evacuatione illico ſanavit oblatus Cortex, & recidivam leviorem repetitus ſuſtulit.

V. *Tres filiolos D. Comitis Sorræ* Tertiana duplici intermittente per æſtatem correptos, Syrupo de Cichorio cum Rhabarbaro quotidie utentes, & quotidie pariter copioſe alvum exonerantes, exacta ſemper victus ratione ſervata, tumidos tamen, & inflatos per tres menſes, & ultra aſſidue decumbentes vidi, donec Hyemmale Solſtitium ope aliquam, Vernale vero Æquinoctium [nonniſi tamen poſt plures, ac plures recidivas] integram valetudinem attulerit.

VI. Idem omnino *tribus aliis* contigit *filiis D.* quondam *Joſeph Galliani de Coccapanis*, Mutinenſis Patritii, quorum neque Febribus, neque inflationi ventris quicquam profuit diuturna, leviſque purgatio, ſicut nec torminoſa, quæ uni eorum contigit diarrhæa ſpontanea. Hos omnes procul dubio, tranſacta aliquot tantum dierum epicratica purgatione, citius, & certius ſanaſſet Cortex. At minime ſolus ipſe Curæ incumbebam (illos enim majore aſſiduitate inviſebat de more *D. Candrinus*) neque in Febribus exitus cæteroqui ſalutaris, neque in ſubjectis puerilibus facile illas ferentibus, magna erat in me ipſo ad eum proponendum proclivitas.

Plurimos caſus haud abſimiles Ægrotantium ab aliis præſertim Medicis purgationi liberalius indulgentibus curatorum, ad quos inviſendos accerſitus fui, quoſque nullæ purgationes, ſed ſolus tandem Cortex liberavit, non afferam, ne longior ſim. Paucos inter tot, qui poſſent adduci, retuliſſe ſufficiat, ut quam parum conferant purgationes, etiam benignius inſtitutæ, in Intermittentibus [iis ſaltem, quibus altiores radices ſunt] palam fiat: ut ideo parum interſit, etiamſi illæ non ſemper religioſe præmittantur oblationi Corticis, præcipue ſi non ob morbi diuturnitatem, ſed ob ſupervenientiam ſymptomatum [quæ duo in praxi ſunt valde diſtinguenda] offeratur remedium. Sed jam illius adminiſtrandi ſors varia tam in principio, quam in progreſſu vulgarium Intermittentium, ad leges ſcilicet, & normam cautionum tum in hoc, tum maxime in præcedenti Capite expoſitarum, ex ſequentibus Hiſtoriis clarius apparebit.

CAPUT X.

Doctrina præcedens de Cortice *modo propinando, & modo non in principiis Intermittentium, variis confirmatur Curationum Hiſtoriis.*

ETSI ad Febrium *Corruptivarum* categoriam revocaverimus eas etiam Intermittentes, quæ ſola *diuturnitate* noſtri Corporis œconomiam notabiliter pervertunt, earum tamen curationes per Chinam Chinæ feliciter abſolutas non lubet referre; cum hujuſmodi caſuum tanta ſuppetat copia, ut quilibet Medicus in uſu hujuſce remedii vel mediocriter verſatus centenas facile Hiſtorias iſtius generis poſſit congerere. Ea propter nonnullas tantummodo in medium proferam, in quibus aliquid occurrat ad rem noſtram notatu dignum, quod nimirum reſpiciat vel oblationem Corticis in Intermittentium benigniorum *principiis* vario cum ſucceſſu adminiſtratam, vel eandem uſurpatam tantum in illarum *progreſſu* ob ſupervenientiam graviorum ſymptomatum; eorum tamen, quæ remotum ſolummodo periculum a longe minantur, non quæ proximum, & præceps afferunt; quandoquidem de hiſce poſtremis ſpecialior ſuo loco habenda eſt conſideratio. Ut ergo ab iis exordiar Caſibus, in quibus præcox contigit exhibitio Corticis, nullo prævio examine, an Febris curanda *Depurativa* fuerit, an *Corruptiva*, progrediendo poſtmodum ad eos, in quibus Corticis oblatio fuit maturior [Febribus ſcilicet jam ad *Corruptivas* vergentibus] in promptum ſunt qui ſequuntur.

I. *D. Flaminia*, Uxor Clariſſimi quondam Viri, *D. Nicolai poſtea Comitis de Sanctis*, a Secretis, & Status Conſiliarii Sereniſs. Ducis noſtri, dum Lauretum pergeret, in medio circiter itinere ſub die ipſa Æquinoctii Autumnalis anni 1704. correpta eſt ſimplici Quartana Intermittente, adeo quidem levi, ut cum veſpertinis tantum horis recurreret Ægra ſomnum placidum traheret per noctem, & mane vegetior ſurgeret, ac ante morbum: idque ſibi perpetuo accidiſſe quandiu viguit Quartana, pluries aſſeruit. Poſt paucos dies ab invaſione Febris in Patriam redux, in medio pariter itinere, mihi unde illa diſceſſerat proficiſcenti occurrens narrat quæ ſibi contigerant. Suaſor ſum, ut bene ſe regat in itinere, remedia poſtea, ſi opus fuerit, adminiſtraturus in Patria cum illuc appulerim. His auditis, iter proſequitur: cumque alia de cauſſa Bononiæ per duos, vel tres dies moram trahere cogeretur, juſſu vigilantiſſimi Conjugis eximios aliquot inclyti illius Archilycæi Profeſſores conſuluit, qui habito forſan gracilioris conſtitutionis, ætatiſque paululum inclinantis reſpectu, vi quorum imparem diuturno morbo ferendo fortaſſis Ægram ſunt ſuſpicati, Extractum quoddam Chinæ Chinæ (ut mihi relatum fuit) ſatis blandum, partitis, & parcis doſibus aſſumendum ſtatim præſcripſere. Annuit iis libenter amantiſſimus Conjux, qui mirandas quondam noverat, me præſcribente, in lethali ægritudine Filii ſui unici Corticis vires: illiuſque proinde Extracti ſufficientem quantitatem Ægra ſecum detulit Mutinam, ubi cœptum Bononiæ uſum proſecuta eſt cum notabili paroxyſmorum imminutione. Mihi interim in Patriam reſtituto narrantur quæ acta ſunt, Ægra tamen ſubmurmurante, ſe quodammodo gravius habere, & quandam veluti majorem laſſitudinem percipere poſt imminutas acceſſiones, ac antea. Culpatur tamen iter: aſt ego ſubdo, quod libenter illi adſtitiſſem, cum Profeſſores Bononienſes conſuluit, ut nonnullas animadverſiones meas circa Ægræ ſtatum ex notione rerum jamdudum prægreſſarum petitas, iiſdem minime conſciis potuiſſem exponere, executurus poſtea quidquid illis placuiſſet, re clarius intellecta. Dixiſſem nempe, illam ex gravibus prægreſſis animi pathematis [occaſione præſertim graviſſimarum ægritudinum Conjugis, & Filii] etſi nunquam complete ægrotantem, valetudinariam tamen

men perpetuo fuiſſe, ac in Cachexiam, vel pectoris hydropem, quandoque proclivem, ſuadente id diuturna immodica licet pedum, ac tibiarum intumeſcentia, ſcabiei cujuſdam retroceſſione &c., quibus pravis diſpoſitionibus adhuc latentibus in una lance poſitis, & levibus Quartanæ adeo mitis acceſſibus in altera, cenſuiſſem Viros illos doctiſſimos, rem totam Naturæ concredituros fuiſſe, ut ego dubio procul inſtitiſſem, reſervato uſu Corticis in caſu tantummodo gravioris recrudeſcentiæ. Ad hæc inſtabat amantiſſimus Conjux, progreſſum remedii ſuſpendi, ſi mihi de rebus prægreſſis optime conſcio illius uſus non arrideret. Huic tamen reſpondi, me quidem dubitare, an feliciorem partem elegerint Magni illi Viri; ſed non proinde mihi conſtare de oppoſito, neque conjecturas meas eſſe tanti ponderis, ut eorum placita infirmare valerent: meque ſolum optaſſe, poſſe illas tunc iiſdem exponere, eſto forte ſuper illis idem quoque potuerit cum ratione decerni, quod decretum jam fuerat. Tandem omnem hæſitationem reſecui concludens hæc omnia fortaſſe locum habere potuiſſe re integra, non cum jam remedium magna ex parte Febres ſuſtulerat: neque ideo ſuſpiciones meas, forſitan vanas, effectum jam prope completum debere, aut opportune poſſe impedire. Et revera, paucis vix elapſis diebus, Febris in totum evanuit. Paullo poſt laſſitudo cœpit ad articulos determinari, & ſenſim in arthritidem univerſalem, ac dolorificam, cui nunquam Ægra obnoxia fuerat, commutari. Quid multis? Duravit ad longum tempus arthritica affectio, non ſine aliqua pulſus perturbatione. Invocabatur tamquam Numen aliquod denuo Quartana Febris, ut accederet, quemadmodum colebatur antiquitus, ut procul abeſſet. Acceſſit, & nonnihil levaminis attulit; non tamen affectionem ſuſtulit: immo Ægra & Febre, & arthriticis cruciatibus longa viciſſitudine alternatim torquebatur. Poſt plures tamen, & plures menſes, repetitis ſudoribus, in acceſſionum declinatione, medio etiam diaphoreticorum uſu, promotis, tandem convaluit; reſtitante ſolum diuturna in partibus affectis imbecillitate, de qua etiamnum, humidioribus præſertim tempeſtatibus, quandoque conqueritur.

Ex hujuſmodi caſu poſſet forte illuſtrari Theoria conſtituentium cauſſas Intermittentium in Nervoſo ſyſtemate. Sed, ſi illum ad leges in antecedentibus ſancitas fas ſit revocare, dicendum erit, ob inhibitum influxum fermenti Quartanarii (quodcumque ſit illud) in ſanguinem, vel ſaltem eodem, priuſquam influat correcto, atque retuſo, ceſſaſſe quidem febrilem effervefcentiam, per quam depurabatur ſanguis, non modo a ſupradicto affluente fermento, ſed & data occaſione, ab aliis quoque impuritatibus non febrilibus intra illum præexiſtentibus; veruntamen remanſiſſe ſuperſtitem in eodem cruore, velut in Mari, ſedata licet procella adhuc turbato, motum quemdam, vel diſpoſitionem irrequietam ad facile fermenteſcendum, illi impreſſam a prægreſſa effervefcentia, ſeu ab humore, qui effervefcentiam hujuſmodi ſuſcitavit. Hinc particulæ ſanguinis ſuopte jam ingenio non bene diſpoſitæ fluctuantes adhuc, atque tumultuantes, neque ſibi placide cohærentes amplius, ut cohærebant in ſtatu ſano, loco febrilis ebullitionis clandeſtinam, & occultam potius iniere fermentationem, ac inde imperfectam ſecretionem, vi cujus impuritates ejuſdem Cruoris antecedenter aggeſtæ decubuere ad articulos, necnon etiam ad univerſalem corporis habitum, quaſi Rheumatiſmi adinſtar. Et hoc caſu locum habere videtur, quod non ſemel ſe obſervaſſe refert *Sydenham* [ſubdens tamen hoc eſſe unicum incommodum, quod a Cortice allatum noverit unquam] nempe, quod qui pluries Chinam Chinam aſſumpſerint, Rheumatiſmo fiant ad breve tempus nonnunquam obnoxii: quo tamen mihi, ut verum fatear, alias nunquam videre contigit, hoc, & ſequenti caſu excepto, ubi quoque uſus Chinæ Chinæ diutinus aut

 exu-

exuberans non fuit, ſed fortaſſe potius immaturus.

Itaque a poſteriori videtur conſtare, quod ſatius fuiſſet, vel Febrem, quæ *depurativa* erat, ſinere, quouſque talis manſiſſet, nec Corticem exhibere, vel ſaltem priuſquam exhiberetur, ſanguinem ab inquinamentis ſuis mundare, ſive remediis diaphoreticis occaſione deferveſcentiæ febrilis facile in actum reducibilibus, ſive diureticis, aliiſve ſimilibus, præmiſſa etiam blandiori ventris expiatione, quin & parca forſitan (quam Ægra facillime, non obſtantibus iis quæ diximus, ferre conſueverat) ſanguinis detractione: ut ſic purus, & fluxilis, quantum fieri potuiſſet, redditus idem Cruor, inhibitæ poſtmodum Febris commodo tutius, atque tranquillius perfrui valuiſſet.

II. Haud longe abſimiliter contigit *D. Pegault* Obſtetrici olim Aulicæ, habitu corporis valde obeſo præditæ, atque a toto tempore ſuæ manſionis in Italia [quippe, quæ Pariſienſis erat] variis ægritudinis obnoxiæ, fluxui ſcilicet immodico ſanguinis ab utero, efflореſcentiæ cuidam cutaneæ acerrimæ per ſingulas Æſtates, aliiſque diverſis incommodis, quæ robuſtam licet, ſæpius perturbare conſueverunt. Hæc anno 1700. dum appropinquaret, immo immineret partus Sereniſſimæ Duciſſæ Mutinæ, correpta eſt Tertiana ſimplici Intermittente ſatis valida, & non modicæ diuturnitatis ſigna præbente ob copioſos vomitus, & alvi dejectiones, profuſoſque in ipſo Febris augmento ſine levamine ſudores. Quapropter, cum ei admodum curæ eſſet excipere partum Dominæ tum ſuæ, tum meæ, rogavit me, ut Febrim quam cito vellem ſupprimere ſaltem, ſi penitus extinguere datum non eſſet. Tertio itaque vix elapſo paroxyſmo, præmiſſaque diebus antecedentibus phlebotomia, & Clyſterum adminiſtratione, Corticem propinavi, cujus uſu opportune continuato, impetratæ ſunt induciæ Febri, quantum exigebat opus illud, quod propterea ad ultimum uſque terminum feliciter perduxit. Poſt menſem circiter recidit, & curata eſt methodice, purgata ſcilicet, aliiſque conſuetis omnibus adjuta remediis. Sed neque plane profecit hæc methodus: ſiquidem alias recidit, nec ſemel; quamobrem nova Corticis oblatione, quam efficaciter imploravit, iterum eſt ſanata. Sed [quod adnotavit *Sydenham*, ut ſupra diximus, & quod forſan Tranſalpinæ magis, quam Ciſalpinæ genti eſt familiare] non multo poſt vagos in regione præſertim lumbari paſſa eſt dolores, a Rheumatiſmo non longe abſimiles: ac demum, iiſdem flexuræ genuum pertinaciter infixis, non ſine incommodo deſcenſum ſcalarum, & ſtationem ipſam ad aliquod tempus valuit exercere, nec niſi ſerius in priſtinum reſtitui. Illud inſuper de illa notandum, quod quotieſcumque ſumebat Corticem (ſumpſit autem pluries, ac pluries per modum alterantis) toties illi alvus copioſe fluebat, ferme ac ſi ſolvens aliquod ea ſumpſiſſet, quod & aliquando ſe obſervaſſe *Mortonus* aſſerit, & *Sydenhamius* — *ob peculiarem*, ut inquit, *quorundam corporum temperiem, atque idioſyncraſiam* — iique proinde Auctores in tali caſu Laudanum miſcent cum Cortice; neque tamen per hoc admodum feliciter ea curabatur, ut retuli: iiſque diebus, quibus feriabatur ab aſſumptione Corticis [ut pluries mihi placuit experiri] illis eiſdem alvus in ſtatum naturalem redibat. Quod ſane in ulla alia perſona mihi nequaquam contigit obſervare; cum in Italis Ægris aliquam potius alvi ſtipticitatem, quam lubricitatem, utpote — *operationem tam ſuæ naturæ* [eodem *Sydenhamio* judice] *quam morbo plane contrariam* — conſueſcat inducere.

Atque hi duo caſus reſpiciunt oblationem Corticis haud ſatis felicem in Intermittentium principio, ubi ſanguis depurari indigeat non modo a fermento febrili, verum & ab aliis inquinamentis in eo præexiſtentibus: nunc duos alios ſubdam longe minus felices, & notatu dignos, quos mihi nuper tantum, ſexdecim videlicet annis a prima

hujuſce Tractatus editione mihi contigit obſervare, commonſtrantes eandem oblationem ne ſemper quidem tutam in ipſo febrium intermittentium, plane tamen depurativarum progreſſu.

III. Eſtate Anni 1728. dum Ruri agerem, Nobilis quidam Adoleſcens a Villa mea mille paſſus diſtans corripiebatur leviſſima intermittente Tertiana, primum ſimplici, mox duplici, ſed quæ intra paucas horas copioſo ſudore integre ſolvebatur, remanente per totum tempus intermedium omnimoda actionum alacritate. Perſeverante jugiter hujuſmodi ſtatu, nil prorſus faciendum duxi, ſed totum negotium Naturæ relinquendum ad excoquenda per ignem febrilem tam blandum quæcumque fluidorum vitia, quæ ob prægreſſos errores, præſertim in potu, inſolatione, & nimio corporis exercitio commiſſos, potuiſſent in ægrotante latere. Jamque vigeſimus tertius prætererat acceſſus, cum ab importunis precibus Adoleſcentis alias a me rejectis tandem commotus, illi more gerendum cenſui, Peruvianum ſcilicet Corticem doſi ſaltem paulatina eidem præſcribens, præcipue cum ille clam domum meam ob idipſum pedibus veniſſet, mihique aſſeveraſſet, ſed falſo, nullo amplius, aut ferme nullo ſudore paroxyſmos leviſſimos, nec ultra tres, vel quatuor horas protractos, ſolvi conſueviſſe. Præſcripſi ergo *tres drachmas* Corticis in ſex partes diviſas, & intra ſex pariter dies omni mane ſumendas. Aſſumpſit ille, & circa tertiam, vel quartam diem febris evanuit. Cumque vero duas alias portiones ſuperſtites duobus diebus ſubſequentibus ad præcautionem potaſſet, prima poſt abſolutum medicamen die, ex improviſo correptus eſt paroxyſmo, quem Oppidanus Chirurgus epilepticum reputavit, cui tamen morbo Adoleſcens ille nunquam antea fuerat obnoxius. Nunciata mihi per eundem Chirurgum eventus ſerie, ſtatim venam ſecari juſſi; quæ tamen operatio, nonniſi poſt horas quinque, vel ſex fuit celebrata: ab ea vero motus convulſivi, ſeu jactationes Corporis cœpere quidem, ut fuit relatum, illico imminui, ſed eos excepit profundus ſopor, vi cujus Æger ferme exanimis videbatur: qua de re novam iterum venæ ſectionem præcepi, & perſeverante jugiter ſopore, ac oppreſſione mentis, veſſicantia quoque brachiis, & cruribus affigenda propoſui. Hæc tamen omnia cum incaſſum acta intellexerim, mane ſequenti Ægrum mihi inviſendum omnino credidi; quem cum deprehendiſſem obmuteſcentem, ac veluti obdormientem, ſed nonnullos nihilominus motus, quos per evulſionem capillorum ipſe excitaveram, facile edentem, eoſque tunc obſervaſſem ſopiti potius, atque ſubdeliri, quam Epileptici hominis proprios, ſecuritatem omnimodam Matri ſum pollicitus, ut revera contigit, etſi nonniſi poſt horas 38. per novæ, ac unicæ febriculæ ſupervenientiam ab ejuſmodi paroxyſmo integre liber evaſerit. Evaſit tamen, neque amplius uſque adhuc quidquam ſimile, vel ullum aliud incommodum paſſus eſt, optimam quippe, ac firmam valetudinem Deo dante aſſequutus. Una remanſerat adverſus Corticem Parentum querela, quam tamen ego ſtatim ſuſtuli, aſſeverans febrifugum ex ſe inſons fuiſſe, ac ſtrenue ſuo munere functum; me potius haud ſatis cautum in conceſſione mea, & ſubdolo Adoleſcentis relatui nimis credulum ingenue confeſſus.

IV. Inclinante Autumno ejuſdem Anni Urbi reſtitutus in conſilium vocabar pro Aulico Equite noſtro florentis ætatis, qui dum Viennæ Auſtriacæ hyberno tempore moram traheret, levi Tertiana duplici intermittente, & copioſo ſudore ſolvi conſueta, fuit ibidem correptus. Eam tamen ad decimam ſextam uſque diem protractam cum diutius ferre ob impatientiam detrectaret, Medicus, etſi quodammodo invitus, fervidis petitionibus illius tandem indulgens, Chinam Chinam frequenti hauſtu per brevia videlicet intervalla potandam præbuit; quo factum eſt, ut ſequenti die febris nullatenus apparuerit, ſed ejus loco ſucceſſerit perturbatio quædam Ven-

tris infimi, tremor Viſcerum, evaporatio ad caput, & dein manuum, ac digitorum convulſiva contractio; itaut affectio iſthæc ab Epileptica parum abludere viſa eſſet, niſi mentis, & ſenſuum omnium uſus integer aliud ſuaſiſſet. Injecto ſtatim Clyſtere, ſedata ſunt omnia; noctu tamen bis, aut ter, etſi levior rediit inſultus, qui poſtmodum irregulariter ſe ſe exerere non deſiit. Progreſſu temporis ſupervenere iterum febres, quæ per ſexaginta dies, & ultra, modo Tertianæ, modo Quartanæ typum referebant, modo nonniſi erraticarum more invadebant; iiſque etiam vigentibus recurrebat identidem inſultus ipſe, quamvis debilior. Febribus tandem per amara depulſis, remanſit nihilominus larva quædam tranſitoria ejuſdem inſultus, quæ a primariis Urbis illius Medicis pro mera hypochondriaca affectione fuit habita conſenſu unanimi. Cum tamen ea poſt epotas etiam quaſdam Thermales aquas recurrere, quamvis imbecillius, nequaquam ceſſaſſet, reditus ad nativum aerem pro medela fuit Ægrotanti præſcriptus. In Italiam itaque reduci meo ſuaſu ſecta eſt vena prope hyemale ſolſtitium, non neglectis familiaribus quibuſdam remediis, quæ Medicus illius ordinarius præſcripſerat, quibus extenuata quidem remanſit hujuſmodi affectio, non tamen plane ſublata; illius namque eradicationem ad Vernum Æquinoctium differre fuit opus, martialibus tandem remediis abſolvendam.

Hi duo itaque Caſus ſatis clare videntur oſtendere, non quod Cortex in ſe, vel ex ſe ſit unquam noxius, quemadmodum quiſpiam male feriatus poſſet opponere. Cortex enim hiſce Caſibus febrim intercipiens non aliud præſtitit, niſi quod debebat, & quod ſolet etiam tunc cum pereuntis hominis vitam ab imminente vindicat morte; ſed ſolum videntur oſtendere, quod Medicus debeat ſumma cautela procedere in ſuprimendis quocunque vero ſpecifico febrifugo (ſi quid aliud ſit præter Corticem) Febribus depuratoriis, non modo in earum principio, verum etiam in earundem progreſſu, quando nulla id exigunt ſymptomata, ſed potius oppoſitum ſuadet facilis Ægrotantis tolerantia: poteſt enim nonnunquam contingere, raro licet, quod non modo ſaburra in ſanguine præexiſtens, & latens; ſed & ipſum fermentum febrile a Febrifugo abſorptum non integre ſubigatur a Natura, itaut poſſit vel inſenſibiliter diſſipari, vel per ruinæ vias, uti frequentius mos eſt, vel per alias æquivalentes excerni; ſed feratur per Metaſtaſim infrequentem quidem, ſed tamen poſſibilem, ut in duobus hiſce caſibus, ad caput, vel alio, ibique non contemnenda producat phænomena, quamvis millies in ſimilibus Caſibus id non acciderit. Quamobrem Medicos monitos velim, ne febrium omnino depurativarum, & plane ſalutarium, etſi nonnihil provectarum, ullo vero febrifugo ſuppreſſionem etiam paulatinam tam fidenter, ut ſæpe aſſolet, tentent, niſi earum diuturnitas ſenſibilia quæpiam gignat incommoda, quorum ratione Febres hujuſmodi ob ſolam diuturnitatem ſuam videantur jam Naturam nonnihil corruptivam adipiſci: quod non prius quam ultra quadrageſimam diem ſolet de more contingere. Interim tamen ſicut nimiam fidentiam in animoſioribus per exempla iſthæc temperandam credidi, ita ne nimiam trepidationem pavidioribus incutiam, ad feliciora exempla oblationis Chinæ Chinæ in ipſo Intermittentium principio progredior.

V. *Matrem meam*, tunc prope octogenariam, adhuc tamen robuſtam pro ratione ætatis, & ſanguine ſatis vegeto etiamnum refertam, querulam licet, menſe Novembris anni 1706. Quartana Febris adorta eſt. Tribus elapſis acceſſionibus mediocris intenſionis, cum non ſatis fiderem virium nonnihil proſtratarum robori, in tam provecta ætate facile reſolubili, & cum nihil incongruum intra illius ſanguinem præexiſtens agnoſcerem, quod occaſione febrilis incendii indigeret abſumi; ſed contra metue-

rem

rem potius ejuſdem cruoris conſpurcationem a Fermento febrili (quod tractu temporis non ſemper perfecte ſubigi ſolet) vel ſaltem enervationem ipſius ſanguinis a modici etiam temporis lucta, ſeu effervescentia, ad ejuſdem fermenti ſubactionem requiſita; idcirco ab ipſo initio ſuflamen aliquod paroxyſmis imponendum duxi, ne nimium excurrerent. Quapropter ſtatim Corticem ad *ſcrup. j.* quotidie mane propinavi, per modum ſcilicet levioris alterantis, ratus me forte intra decem, vel duodecim dies febriles acceſſus ad ſummam extenuationem, vel ad totalem abolitionem paulatim deducturum. Sed mea me fefellit opinio; ſiquidem tertia die aſſumpti remedii, qua die quarta acceſſio expectabatur, vix ea ſenſibilis fuit: quare continuato ad duos alios tantum dies, eadem quoque doſi, eodem medicamine, Febris penitus abiit contra expectationem meam. Subſtiti proinde ab uſu Corticis expectans poſt aliquot dies reditum Febris, quam nonnihil ſinere decreveram; ſed ea non amplius reverſa eſt. Immo, cum poſt aliquod tempus occaſione cujuſdam errati in victu, vomitum nocturnum paſſa eſſet Ægra, cui ſe adjunxit incaleſcentia febrilis, hæc nihilominus pari velocitate ſponte abiit, ac advenerat. Neque ab eo tempore uſque ad ejus obitum ullum inſultum febrilem experta eſt Genitrix mea, quæ Deo favente deinceps vixit incolumis.

VI. *D. Margaritam de Marcheſiis* 76. annos natam, & alioqui ſanam, Hyeme Anni 1708. Febris Quartana corripuit. Tribus elapſis paroxyſmis, Filius Chirurgus domum meam petit, conſilium capturus an Corticem Matri debeat offerre, nec ne. Abſente me ab Urbe, Juniorem Medicum, quem tunc inſtituebam in Praxi, allocutus eſt, votum illius ſaltem excerpturus. Cautus Adoleſcens ſe præbet ancipitem; ſubdit tamen ſibi notum eſſe, quod Matrem meam in principio Quartanæ eo remedio feliciter ipſe curaverim. Hac notitia contentus Chirurgus, nec quicquam ultra quærens, ſtatim prima die vacua, poſt tertium paroxyſmum exhibet Matri ſuæ *drach. j.* Corticis: altera die pariter vacua, alteram ſimiliter Corticis *drachmam*, & die quarti futuri paroxyſmi *drach. ij.*; quibus epotis, idem quartus paroxyſmus minime apparuit, nec ullus alius deinceps: immo nec recidiva, nec ullum amplius (quod unice notandum occurrit) ex ſuppreſſa cito Quartana ſucceſſit incommodum, ſed integra plane, conſtans, & inculpata valetudo.

VII. *Filiolus* bimus, unicuſque *D. Petri Joannis de Pedronis*, cæteroqui vividus, ac probe valens, Febre Quartana duplici ex improviſo corripitur, quæ illum intra paucos dies plurimum extenuat, angit, atque debilitat. Huic præmiſſis aliquoties intermiſſionis tempore nonnullis cochlearibus *Syr. de Cichorio* cum *Rhabarbaro*, qui alvum vix tantillum ſubduxit, exhibitum eſt ſtatim Extractum Peruviani Corticis, pauco *Syr.* ex Corticibus Citri edulcatum, paucaque ſimiliter aqua ex ejuſdem Floribus aromatizatum: quo per aliquot dies exhibito, ſublata penitus eſt Febris, cui ſucceſſit nullo interturbata incommodo perfecta ſanitas.

Ex tribus hiſce poſtremis exemplis cum pateat ex adverſo adhibitum eſſe feliciter in ipſo Intermittentium principio Peruvianum Corticem, videtur inferri poſſe, quod ubi nil purgandum in ſanguine præexiſtit, ſed ſolum peccat in ipſo fermentum febrile adveniens ab extra, capax tamen tractu temporis, ſi paulatim reſtitet, febrim naturæ ancipitis in corruptivam convertere, non ab re ſit eodem nonnunquam in ipſo pariter principio, caute tamen, ac prudenter uti. Modo tranſitum faciamus ad alias recenſendas hiſtorias itidem felices citæ oblationis Chinæ Chinæ in febribus corruptivam naturam nondum quidem adeptis, ſed tamen ad eam acquirendam non longe diſpoſitis.

VIII. *Amita mea Monialis* 78. annum agens, inſultum apoplecticum ante tres circiter annos paſſa, atque ex

eo hebes jam, immemor, ac ferme ſtupida reddita, anno demum 1708. capitur Tertiana duplici ſuapte natura Intermittente, cum paroxyſmis tamen ſeſe invicem excipientibus. Vix elapſis primis diebus, quibus præſidia medica conſueta, & poſſibilia uſurpata fuerant, eo devenit ſtupiditatis, ut nec cibum capere, nec urinam reddere, neque aliud quidpiam ſciens, aut volens, exercere potis eſſet, durante acceſſione, præſertim potiore, vel ſaltem nonniſi circa extremam declinationem ejuſdem; cui poſtea fere immediate ſubſequebatur altera cum rigore paullo minore. In hoc ſtatu dixi Monialibus aſſidentibus [quoniam Ægrotans eo paſſu ad obitum tendebat intra paucos dies, non tam ratione Febris, quam ratione adjunctorum] non aliunde quicquam ſpei ſupereſſe niſi forſitan ex tentamine Chinæ Chinæ, ſi eam aliqua hora minoris ſtupiditatis deglutire valeret: cujus tamen remedii adminiſtrationem, utpote in tali ſtatu difficilem, & probabiliter inanem, earum arbitrio relinquebam, ut ſolum ſi luberet, tentarent. Faciles ſe præbuere Moniales: & quoniam intra Clauſtra Pharmacopolium uſuale habent, ſtatim attulere remedium, quod ſumma caritate, & induſtria adminiſtratum fuit, & quaſi vi illata, ab Ægra deglutitum ad *ſemidrachmam*. Veſpere repetitum eſt eadem doſi, & facilius hauſtum, quoniam declinabat jam fortior acceſſio. Mane ſequenti oblatum eſt ad *drachmam unam* (ſemper enim facilius potabat) & veſperi ad *ſemidrachmam* cum debito intervallo, & congrua ab alimento diſtantia. Altera die, propinato ad *ſemidrachmam* pariter mane, & ſero eodem remedio, vix tantillum Febris apparuit, quæ brevi poſtmodum, continuato paulisper medicaminis uſu, diſparuit omnino. Hoc autem mihi nequaquam mirum. Illud potius miratus ſum, & etiamnum miror, quod ſoluta Febre, ſtatim Ægrotans adeo vegeta, prompta, & memor evaſerit, ut vix talis fuerit ante inſultum apoplecticum, nedum ante Febrem. An vero phænomenon iſtud plane mirandum Cortici adſcribendum ſit, an acerbo & continuo tumentium hæmorrhoidum dolori [quod ſymptoma ſublatæ pariter Febri ſtatim ſupervenit] anceps hæreo. Eventum tamen non abſimilem ab uſu Corticis refert de ſuo Avunculo *Morton*, *Hiſtoria 26. De Proteiformi Febr. Intermitt. genio*. Perſeveravit ad aliquot hebdomadas, paucas tamen, Ægra in hoc ſtatu, ſolo hæmorrhoidum dolore vexata, & adjuncta alvi ſtipticitate, Clyſterum uſum ægre admittente. Tandem ſive propter hoc, ſive ob intermiſſum præmature nimis, nec diu continuatum, aut repetitum Corticis [metu ſcilicet, ne ab illius actione emerſerit in hoc uno caſu hæmorrhoidum tumor, ac dolor] Febris rediit, & cum ea mentis, ac ſenſuum torpor conſuetus, quin etiam major. Aberam forte tunc ab Urbe, neque Ægram inviſi, niſi poſt tertiam diem, quo tempore vix percipiebat, quæ circa eam fierent, aut dicerentur; meque ipſum vix dignoſcebat. Quinta die cum eſſet nonnihil vegeta, ſibi, ut ajebat, brevi morituræ inſtitit miniſtrari Sacramenta Eccleſiæ, quibus integre munita, redeunte ſtatim acceſſione, quæ vehementer invaſit, fere lethargica facta eſt, & deglutiendi impotens: ac propterea de China China propinanda ne cogitandi quidem fuit locus; quamobrem nullo perturbata remediorum incommodo, ſeptima circiter die animam Deo reddidit. Ex hoc caſu, ſi non aliud in rem noſtram, ſaltem efficaciam remedii in ſubjecto conſtitutionis jam deſcriptæ, veterum affectionum temporaneam correctionem, & vitæ ipſius, laborioſæ licet, protractionem ab adminiſtrato, neceſſitate cogente, circa initia remedio, ſubit animadvertere.

IX. *Aliam Monialem* ex ordine Carmelitarum Excalceatarum, anno 76. natam, habitu corporis a multis jam annis cachectico, & ſquallore faciei cadavericum prope æmulante refertam, ſuffuſione oculi utriuſque fere obcœcatam, antiquoque inſuper, & continuo aſthmate laborantem, ita ut unum, vel alte-

alterum greſſum movere non poſſet, quin anhelitu graviſſimo ipſam loquelam præpediente corriperetur, Autumno anni 1707. invaſit Tertiana duplex Intermittens, nec admodum fortis. Roganti, ut præmiſſo leniente leviſſimo, phlebotomiam jamdiu intermiſſam, antiquitus vero pro minuenda ſpirandi difficultate, ſibi [etſi ex tunc etiam cachecticæ] familiarem æque ac proficuam permitterem, annui limitata ad tres, vel quatuor uncias ſanguinis detractione: ex qua facilime tolerata nullum ſive commodum, ſive incommodum ſubſequi dignoſcere potui. Proceſſit Febris de more nonnihil intenſior in augmento morbi. Cumque in quinto Paroxyſmo, quintaque pariter die non parum ſomniculoſa videretur, licet quo ad alia non plus gravaretur, quam par eſſet: perfectis, quæ illi aliunde imminebant periculis, ſi Febris vel tantillum ingraveſceret, vel modice protraheretur, præſcripſi *ſcrup. j.* Extracti Chinæ Chinæ quotidie mane aſſumendum: quo bis tantum adhibito ſeptima die vix umbra Febris ſe prodidit. Continuato deinceps, Febre licet jam extincta, ad alios tres dies eodem remedio, Ægra integre convaluit, & (quod magis refert) ſine ulla penitus recidiva.

X. *Alia pariter Monialis*, degens in Cœnobio S. Claræ ſenex gracilis, & valetudinaria, inclinante Æſtate anni 1709. corripitur Quartana ſimplici intermittente. Hæc ante quatuor circiter menſes paſſa erat inſultum levis Apoplexiæ, ſtatim ſolutum per decubitum materiæ ad nervos partis ſiniſtræ [unde ejuſdem partis ſtupor univerſalis] nec non ad nervos opticos, & linguæ motorios, unde hæſitatio ſermonis in iſta, in oculis vero feneſtratornm objectorum repræſentatio, & tandem ſtabilis caligatio. Superveniente Quartana credidiſſem, auctoritate *Hippocratis*, materiam in nervos tum deturbatam, tum ininfluere valentem, poſſe attenuari digeri, atque reſolvi; ſed fortaſſis ætas, & debilis conſtitutionis languor obſtiterunt. Quamobrem, licet Febris primis inſultibus non admodum gravis videretur; cum tamen paullopoſt ſumpſerit incrementum, & robur, metum aliquem incuſſit tum Ægræ, tum mihi, ne ſcilicet Ea ſuapte natura debilis pluribus acceſſibus veleret diu ſufficicere. Eapropter cum potius debilitari, quam refici partes affectas, & precipue viſionem, quotidie noſcerem: in ipſo etiam morbi *principio*, videlicet circa quintum [ni fallor] Paroxyſmum, vel eo vix tranſacto, cœpi Corticem offerre ad *drach. ſs.* ſingulo mane. Subſtitit Febris etſi valida poſt ſex circiter oblationes, nihilominus continuatum eſt remedium uſque ad dies 14.; poſtea, quiete duarum plus minus hebdomadarum interpoſita, iterum exhibitum eſt ad *drach. j.* quotidie per tres dies. Immo ad majorem præcautionem altero ſimili intervallo poſito, circa Æquinoctium Autumnale rurſus exhibita eſt quotidie *drach. j.* Corticis per alios tres dies; unde ſtabilis ſanatio, & præſervatio abſque ullo alio incommodo; immo potius cum levamine. & alacritate ad motum, ſola oculorum caligatione ſuperſtite: a qua nihilominus nequaquam impedita eſt, quin ſola, & ſine adminiculis etiam poſt biennium quaquaverſum vagaretur, & conſueta munia mediocriter exercerer.

Atque Caſus iſtos circa oblationem Corticis bono ſucceſſu inſtitutam in principio Intermittentium, *corruptivam* nondum naturam vere adeptarum, ſed tamen in eandem proclivium, retuliſſe ſufficiat. Modo nonnullos alios circa eandem oblationem præ urgentia ſymptomatum adminiſtratam, Febre ſcilicet in deterius labente, recenſeamus.

XI. Honeſtus Juvenis *Franciſcus Degoli*, ſtructura corporis univerſa ad Tabem apprime diſpoſita donatus, cujuſque Frater jam tabidus, & Mater peripneumonica obierant, correptus eſt Anno 1699. circa medium Auguſtum Quartana ſimplici, quæ paullo poſt duplex eſt facta, illique adjuncta Tuſſis importuna noctu, & interdiu præcipue vero toto acceſſionis etiam declinantis tempore

pore Ægrotantem concutiens, cum plurimo ſputo materiæ ſpumoſæ inſipidæ. Hunc a principio hortatus ſum, ut Febres ferret, opem poſtea idoneo tempore laturus, & citius etiam, ſi Tuſſis admodum increbreſceret. Tulit ille tacitus Quartanam duplicem per duos Menſes, tuſſimque contumaciſſimam, & moleſtiſſimam, qua ad maraſmum uſque deductus eſt, cum tanta ſputi ſpumoſi copia, ut quanta fuerit, vix credi poſſit. Deerat a ſputo omnis purulentia, non omnis tamen deerat intermiſſionis (qualiſcumque) die febrilis incaleſcentia; cætera Tabidum conſumptum referebat. Rurſus accitus Ego, ac prædicta omnia conſiderans, ſtatim, paucis præmiſſis, exhibui Corticem ad *drachmas duas* in Vino, ingruente Paroxyſmo graviore, & confeſtim utraque jugulata eſt Quartana, tuſſiſque inde manifeſte imminuta, ipſumque adeo ſputum. Per octo dies aſſumpſit *ſemidrachmam* ejuſdem pulveris, & interim ſedata eſt Tuſſis, Febre jam ante depulſa. Hinc ad duos Menſes abfuit æque Febris ac Tuſſis; ſed circa brumale Solſtitium utraque reverſa eſt, & utraque repetito pulvere iterum fugata. Quia tamen Quartana modo duplex, modo ſimplex, levior licet, irregulariter nonnunquam redibat, & cum eadem Tuſſis acerrima, ſputumque ſuſpectum, ideo Æger coactus fuit pluries idem Remedium parca doſi haurire, donec prope Solſtitium Æſtivum Anni 1700. a Febre, Tuſſi, & Macie, cui in dies ſuccedebat proba nutritio, perfecte ſeſe extricavit, nullum amplius morbum ab eo tempore paſſus ad Annum uſque 1727., quo tempore e vivis ſublatus eſt.

XII. *D. Carolo Antonio de Agnanis* Sacerdoti, Tertiana ſimplex Intermittens, quæ illum die 26. Julii 1707. adorta eſt, poſt ſeptem leviores circuitus duplex eſt facta, æque tamen adhuc intermittens, ac levis. Curata eſt methodice; ſed loco levaminis, potius paulatim exacerbata eſt Febris, quæ ouſque proceſſit, ut rigoribus, tremoribus, ac concuſſionibus intolerabilibus in invaſione Ægrum vexaret, ſuccedente dein plurima in ſomnum proclivitate, cum torpore mentis ſat gravi, & poſtmodum delirio: quæ tamen omnia ſymptomata copioſus tandem ſudor una cum Febre ſolvebat. Inſtabat Mater, ut Chinam Chinam præſcriberem, Natum imparem oneri morboſo credens. Renuebam tunc ego, ut qui vigeſimam ſaltem diem jam prope imminentem expectare decreveram; vires enim erant ferendo. Tranſacta vigeſima, Febris fit fortior, illiuſque ſimul ingraveſcunt ſymptomata; inſuper urina craſſa eſt, pauca, & impenſe rubra. Renovantur querelæ de Cortice non adhuc propinato. Cunctabundus hærebam, videns morbum in ſummo vigore, quem proinde tunc veluti ſuffocare minime audebam, certus (ut opinabar) de recidiva longiore, cum tamen Febris adhuc intermittens ſecuritatem cum diuturnitate polliceretur. Augebatur interim nonnihil qualibet acceſſione ſopor, atque delirium. Et licet ſolveretur utrumque, ſoluta Febre; cum tamen relinqueret aliquod veſtigium ſui, inſtante viriliter Matre (mihi dubio procul infortunia quæ accidiſſent, exprobratura) Corticem præſcripſi ad *ſemidrachmam* tantum mane ante Febrem, & ſero declinante Febre. Sed cum poſtremus acceſſus iiſdem non modo ſymptomatis, ſed & ultra morem gravioribus fuerit comitatus, ſequenti die doſim duplicavi, ut & die tertia. Statim Febris abiit; Urinæ factæ ſunt concoctæ, & omnia tranquilla. Sumpſit Corticem iterum ad *drachmam ſemis*, ſemel tantum in die ad modicum tempus: quo elapſo, Rus adiit, ubi paullo poſt, ſpontanea diarrhæa ſuperveniente, perfecte convaluit, duos vel tres tantummodo Tertianæ paroxyſmos poſt Æquinoctium Vernum anni 1708. iterum paſſus.

XIII. Generoſum Virum, Supremum Domeſticæ Ducalis Rei Præfectum, *D. Comitem Ludovicum de Marſciano*, Quartanæ prope bimeſtris, ni fallor, qua tenebatur (contigit id anno *1696.*) ad nauſeam uſque tædebat. Curabat illum de more *D. Davinius*, meque tunc pro-

propter ægritudinem impedito, & cæteroqui in conſilium vocari ſolito, ſocius illi jungebatur in curatione Vir Scriptis ſuis, & multifaria eruditione Clariſſimus, ac Orbi notus, *D. Bernardinus Ramazzinus*, Comprofeſſor quondam meus, ſummopere colendus in Lycæo Mutinenſi, poſtea ſuſpiciendus in Patavino, ubi Primariam merito occupavit Pract. Med. Cathedram. In morbi progreſſu accitus ſum & Ego, ut qui meam jam cœperam circumferre convaleſcentiam. Nobis itaque omnibus in conſilium vocatis, ſuum Æger de ſumendo Cortice deſiderium ardens expoſuit. Jam Lien illi cœperat nonnihil intumeſcere, ac propterea ne ultro, ut mos eſt, durantibus Febribus intumeſceret, inſtabat eaſdem illico ſupprimi. Me autem præ cæteris mirabatur cunctantem, quem faciliorem ſibi perſuaſerat, quippe tunc a morbo graviſſimo Corticis ope convaleſcentem. Ponderato ſymptomate, & iis omnibus, quæ contra uſum Corticis adduci potuiſſent [quatenus metuendum foret, ne plus ob ſuppreſſam hoc pacto Febrem augeretur lienis tumor, quam ſi illius curatio vel omitteretur, vel remediis conſuetis abſolveretur] decretum fuit, paucis præmiſſis, eſſe annuendum votis Ægri, qui propterea ſtatim ſumpto Remedio eodemque modis jam dictis continuato, tum a Febre, tum a Splenis tumore abſque ulla recidiva liberatus eſt: niſi forte Moroſus quiſpiam recidivam morbi illius appellare velit lethalem Ejuſdem ægritudinem poſt ſeptennium a cauſa evidenti productam, Febrem videlicet acutam, ex ſuppreſſa cutanea quadam habituali affectione oriundam, & intra 14. dies per abſceſſum ad anum imperfecte judicatam; quo demum abſceſſu prius in Gangrænam converſo, mox difficulter curato, translatoque interim Ægro in aerem paluſtrem, Febris erratica ſubſecuta eſt, quæ tractu temporis lienis tumorem aſcivit, dein Icterum, mox Hydropem, & mortem.

XIV. Gracilis *Uxor D. Franciſci Guicciardi* Cantoris egregii anno 1708. duplici Tertiana Intermittente laborans, intra paucos dies, acceſſionibus ſeſe mutuo excipientibus, eo devenit, ut jam verſaretur in non levi diſcrimine, teſtante id pulſu exili, motibuſque manuum, & linguæ tremulis, cum ſubſultibus tendinum, & hujuſmodi gravibus ſymptomatis, ratione quorum Viatico Euchariſtico fuit munita. In Conſilium vocor; & quoniam reliqua remedia ex arte præſcripta fuerant, & Febris adhuc motum ſenſibilem ſuæ invaſionis ſervabat, priuſquam iſte obliteraretur, ſtatim Corticem Peruvianum propoſui. Obſtabat, vel videbatur obſtare inſignis, & amplus lienis tumor tempore morbi, brevi licet, genitus, qui *D. Floranum* Medicum curantem, Doctum, ætateque magis provectum, nonnihil hæſitantem reddebat. Cunctantem nihilominus hortatus ſum, ne in gravi periculo præſentaneum, quod ſpondebam, Corticis auxilium ommitteret ob ſuſpicionem augendi lienis tumorem, quem tractu temporis poſtea Ægra ſuperſtite curare poterat, niſi, ſublata per Corticem Febre, ſponte evaneſceret: quod pluries mihi contigiſſe aſſeverabam. Annuit ille; & oblatis in remiſſione Febris *duabus drachmis* Chinæ Chinæ, & *drachma una* quotidie per duos ſequentes dies, Febris omnimode depulſa eſt. Præſcribitur tamen ad majorem cautelam alia *ſemuncia* in octo partes dividenda, qua ad impediendam recidivam aſſumpta, præter illius expectationem Splenis tumor evaneſcit in totum: & ſic eodem fere tempore a Febre ſimul, & a tumore lienis curata eſt abſque ulla penitus recidiva. Plures Caſus iſtiuſmodi, nempe de Febribus Intermittentibus, præſertim Quartanis, tumore Viſcerum infimi Ventris comitatis, & per Corticem una cum tali ſymptomate ſanatis, afferre poſſem, quos tamen, utpote triviales, & paſſim obvios, ſatius eſt ſilentio præterire.

XV. Non æque tamen ſilentio prætercam (ne ſcilicet meæ nunquam deſim ingenuitati) Caſum ſingularem inter tot felices minus fauſtum, qui non mihi qui-

hi quidem, ſed meo quondam Præceptori contigit, dum viveret; quamquam nec illum inter meos connumerem, neque Cortici imputandum credam, ut ei fortaſſe imputarunt muſſitantes quidam Cynici illius temporis. Referam tamen, ut alii judicent.

Meus itaque colendæ ſemper memoriæ Præceptor, *Fraſſonus*, Nobili cuidam Viro Quartana Febre per menſem circiter detento, & ſupra modum vexato, cum notabili anhelitus difficultate, atque œdematoſo pedum tumore, ante Febrem exortis, & cum ea in dies creſcentibus, Chinam Chinam exhibuit, & Febrem ſuſtulit. Poſt aliquot alios ſucceſſive dies tumor œdematoſus ſuapte natura in incrementum pronus major eſt factus ad tibias, & crura ſenſim procedens Ventre non immuni; atque ita, increbreſcente anhelitus difficultate, intra paucos tandem menſes a ſeroſa colluvie univerſaliter obrutus Æger Fato ceſſit, Hydropicus Abdominis ſimul, & Pectoris.

Si Caſum hunc juſta lance obiter penſitare velimus, pro Corticis idemnitate ſubit animadvertere, non modo ante illius oblationem, verum & ante Febrem inchoata jam eſſe utriuſque Hydropis rudimenta, cui Cauſſæ quoque prægreſſæ [quas modo recenſere non vacat] plurimum contulerunt: unde ex præexiſtente diſpoſitione in actum jam partim deducta potius quam ex ſuppreſſione Febrium, quibus non ſolum vigentibus, ſed & ante eas, ab alia cauſſa ortum duxerat, Hydrops ille accerſendus videtur, quemadmodum egregie diſtinguit *Raymundus Reſtaurandus* — *Vel enim* [inquit ipſe] *Hydropem præcedunt Febres, præſertim Quartanæ, ſicuti Celſus adnotavit, vel hæ ſubſequuntur Hydropem. Poſterioribus his inutiliter exhibetur China Chinæ; quandoquidem ſunt productum cauſſæ, utplurimum curationem reſpuentis. Id remedium aliquando a me uſurpatum eſt in gratiam Ægrorum illud efflagitantium; ſolatium aliquod illis quæſituro: deſinebat revera Febris; ſed paucis poſt diebus revertens, vel ſaltem Hydropi nihil detrahens, utplurimum lethali* — Quod & confirmat propria experientia Cl. *Nigriſolus* in Scholio ad hunc Textum — *Non eadem eſt ratio* [ſequitur Reſtaurandus, celebris licet Humoriſta] *ſi Febres antecedunt Hydropem: nam non admodum difficulter curantur, nam ſæpenumero Hydrops recedit, dummodo omnia convenienter accedant, præſertim in catharticorum uſu, quæ eadem die Febres revocantia, hoc pacto Hydropi augmentum, & fomentum præbent.*

Sed etiam præter hoc, quod maxime verum obſervatur in Praxi, certum eſt ex adverſo, & omnibus notum, plurimos ex Quartanis per Chinam Chinam nequaquam depulſis ſponte ſua in Hydropem labi. Immo Æſtate anni ſpecialiter 1707. non paucos vidi in Urbe noſtra ex Tertianis ſimplicibus, atque duplicibus, quibus Cortex adminiſtratus non fuerat, intra paucos dies tumidos factos, ac veluti Anaſarca [rectius pectoris Hydrope] correptos obiiſſe, inter quos Puerula *D. Comitis Sorræ*, tres circiter annos nata, Parentum ſuorum antea deliciæ, mox luctus. Contra, eodem tempore Germanus quidam ex ignobiliore famulatu Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ, Quartana triplici laborans, cum univerſali Corporis, præcipue vero Abdominis intumeſcentia, itaut jam Hydropicus conclamaretur, curatus eſt a *D. Clerici*, me tunc abſente, vocato, per Chinam Chinæ: per quam fugatis Febribus, fere ſponte, vel ſaltem pauciſſimis, atque leviſſimis adminiculantibus remediis, Hydrops ille, plus quam incipiens, utpote Febrium vel ſoboles, vel comes prorſus evanuit. Immo, dum hæc actu conſcriberem, Quartanarium *Sacerdotem Eccleſiæ S. Viti Rectorem* China China ipſe curavi, cui Quartana ſimplex in duplicem converſa pedum, tibiarum, crurum, nec non ipſius abdominis intumeſcentiam intulerat, cum reſpiratione difficili, & ad quemcumque corporis motum valde anheloſa. Huic ergo, ſublatis ope Chinæ Chinæ

Febri-

Febribus (ſimplici tantum leniente præmiſſo) partes omnes antea turgidæ, ſponte, ac brevi detumuerunt, & reſpiratio in ſtatum omnino naturalem rediit, itaut libere ambulare, ac ipſi venationi indulgere facile potuerit. Et licet mox recidivam ſit paſſus quoad Febres, non tamen ullam paſſus eſt intumeſcentiam, aut anhelitus difficultatem; unde nullo negotio, poſt modicum temporis repetito remedii uſu, prorſus convaluit.

Si ergo ex una parte ſine uſu Chinæ Chinæ Quartanæ Febres ſæpius Hydropem acceſſunt: ex alia vero parte, ſi ope illius evaneſcit cum Quartanis Hydrops inde productus, ut modo retuli, cur in caſu unico, ubi, fugatis per eandem Febribus, proceſſit ultro jam inchoatus Hydrops, adſcribendus erit ille ipſi Chinæ Chinæ, non vero antecedenti diſpoſitioni poſt depulſas Febres adhuc ſuperſtiti? Exempla Febricitantium, quibus Hydrops adjungebatur, curatorum ope Chinæ Chinæ, ſunt adeo in Praxi obvia, adeoque familiaris eſt hujuſmodi curatio utentibus Peruviano Cortice, ut minime hæſitarit idem *Reſtaurandus* peculiare Caput inſcribere — *De Hydropis ſuccedentis Febribus Curatione ope Chinæ Chinæ*: ubi plures adducit hiſtorias hujuſce generis notatu digniſſimas. Idem vide apud *Monginotium*, *Joneſium*, *Blegnyum*, *D'Acquin*, *Badum*, *Glantzium*, & alios; quod Lectori lubet indicare, ne unum tantum uni Caſui videar opponere, cum proſtent mille favorabiles.

His ſtantibus, decernat modo pro libito quicumque vult ſuper eodem Caſu infauſto ſuperius allato, intra annos triginta unico, quantum novi, videatque, an tanta illum teneat fiducia, ut Corticem propterea velut abſolute noxium valeat damnare. Ad me quod attinet, crediderim, illum non ſuffeciſſe quidem curationi Hydropis a Febre nequaquam pendentis, ut ſuffecit curationi ipſius Febris; minime vero putarim ulli eorum obfuiſſe: cujus rei exemplum non abſimile afferam ipſe *Lib.* 3. *Cap.* 5. *Hiſt.* 5. Quod ſi vere obfuiſſe contendatur, id ſaltem præcipitanter non imputetur Remedio ſuapte natura inſonti, ſed inopportunæ forſitan, aut præmaturæ illius oblationi. Hanc ob cauſſam conſtitutæ a nobis ſunt, quæ in antecedentibus exſtant, pro congruo illius uſu Regulæ, ac Exceptiones: quibus cum hoc Caſu collatis ſatis patet, ſuſpectam de inani eventu quo ad ſublationem Hydropis eſſe potuiſſe ab initio oblationem Febrifugi. Quandoquidem, etſi vere Depurativa non erat Febris adjuncta, itaut Corticem abſolute reſpueret, neque tamen erat vere Corruptiva, itaut plane eundem admitteret, quippe Hydropem illum ante ipſam ſponte ortum nequaquam producens. Notum eſt autem, quodvis Remedium, utut innocuum, ſæpe non prodeſſe, & nonnunquam etiam obeſſe, ſi minus tempeſtive adminiſtretur — *Sed hoc eſt peccatum temporis* (inquit *Badus*) *non eſt Medicinæ peccatum*.

XVI. Eo ipſo tempore, quo curabam *D. Comitem Nogarolam* a Quartana ſimplici in *Pernicialem* converſa, inſignemque illius curationem ſpecialiter deſcribendam *Cap.* 6. *Lib.* 3., trahebam feliciſſime media valida methodo tunc primo a me excogitata offerendi Chinam Chinam in caſibus hujuſmodi, eodem quoque tempore habebam præ manibus *D. Geminianum Levizzanum*, Virum Patricium, decumbentem ex Tertiana Intermittente primo ſimplici, mox duplici, tandemque naturam *ſubcontinuam*, & *corruptricem* adepta. Circa morbi initia, cum errata in victu prægreſſa, & repletionem Ventriculi fateretur Æger, oblatum eſt vacua die, nempe 13. menſis Septembris anni 1695. Elect. lenitivum ad *unc. j.*, mox altera die vacua correſpondente celebrata eſt phlebotomia, & in progreſſu adminiſtrata ſunt ex arte conſueta remedia. Cum hæc nihil proficerent, ſed Febris quotidie magis invaleſceret, vocatus eſt in conſilium *D. Ramazzinus*, cujus ſuaſu exhibitus eſt 23. Septembris die inter reliqua Cardiaca Lapis Bezoarticus,

cus, & die 25. affixa ſunt femoribus veſſicantia, ob motus artuum convulſivos, gravemque totius nervoſi ſyſtematis affectionem. Quia vero morbus in deterius labebatur, & qualibet acceſſione pulſus fiebat humilior, ac abolitioni proximus, algorque feralis artus omnes univerſaliter detinebat ad plures & plures horas: ideo metuentes ambo, ne una, vel altera acceſſione ſuperveniente Æger occumberet, de antevertendo totis viribus paroxyſmo eramus ſoliciti; idque ſperabamus quidem unanimiter a China China, ſed cum hoc diſcrimine, quod D. *Ramazzinus* ei non ſatis fideret in tali caſu ad exitium tendente (eſto quod periodi adhuc non obſcure ſe proderent) Ego vero certam illi fiduciam adhiberem, eo quod, inſignes ejus vires in caſu longe graviore, & morti proximo, nempe in memorato *Comite Nogarola* actu experirer. Cum autem die 27. illius menſis Corticem exhibuiſſem eidem *Comiti*, & mane diei 28. eum jam morti ereptum, ut referam ſuo loco, inveniſſem, eadem die 28. Septembris enarrans D. *Ramazzino* caſum, & exitum felicem, omnem ab eo hæſitantiam ſubmovi circa oblationem Chinæ Chinæ in hoc quoque caſu magis vulgari, etſi graviſſimo. Quamobrem ea ipſa die 28., qua mirus effectus Corticis die prægreſſa oblati D. *Comiti Nogarolæ* jam per Urbem celebrabatur, illum obtulimus D. quoque *Levizzano*, ſed methodo tantum vulgari, ut vulgaris adhuc quodammodo dici poterat (quantumvis graviſſima, ſed tamen inducias aliquas adhuc præbens) morbi conditio. Oblatus ergo eſt Cortex ad *drachmas* tantum *duas* juxta morem; quoniam ſufficiens erat a futuro paroxyſmo diſtantia, ut vis remedii juſta doſi exhibiti in actum deduceretur. Repetitus eſt dein illius uſus die ejuſdem menſis 30. ad *drach. j.* & per quinque dies ſic continuatus: unde celer, & integra Febris quondam *benignæ*, mox naturam *corruptivam* ſenſim adeptæ, ſolutio.

XVII. *D. Carolo Tamburino*, præclaro, & egregiæ indolis Adoleſcenti, poſtea Caſſinenſi Monacho, Quartana correpto, in tertio Paroxyſmo ſupervenit ex improviſo cœcitas fere omnimoda cum dilatatione pupillæ utriuſque oculi. Symptoma hoc viſus abolitionem minitans uno, vel altero repetito Febris acceſſu *D. Candrinum* illi aſſidentem impulit, ut de Febre graviſſimi hujuſmodi affectus productrice ſupprimenda cogitaret. Super hac re tamen me privatim conſuluit, & annuentem habuit; dein conſilio inito cum *D. Ramazzino* (ſic exigente Ægrotante) ſancitum fuit inter ipſos, Corticem nulla mora interpoſita eſſe propinandum: quo facto, ſtatim ſubſtitit Febris, nec amplius rediit, viſuſque ſenſim cæpit in priſtinum ſtatum reduci, mediantibus etiam aliis remediis materiæ jam parti infixæ diſcuſſionem promoventibus: quod egregie præſtitum fuit, remanente tantummodo ea viſus imbecillitate, quæ pro acutiore, ac minutiore obtutu, opem Specillorum expoſcit.

XVIII. Pro Coronide caſum hunc addam, qui meo quondam *Præceptori* pariter contigit, & qui ſignate adnotetur velim, cum ſuper hoc uno fundata primo fuerit Praxis mea circa uſum meliorem Corticis, translatum ſcilicet, atque promotum ad curandas Febres Exitiales, de quibus tum Libro ſequenti, tum præſertim tertio. Caſus autem fuit hujuſmodi.

Patritius quondam Vir *D. Octavius Maſellus* quinquagenarius, habituſque Corporis ſummopere obeſi, corripitur Febre Quartana ſimplici Intermittente circa annum 1678. Poſt aliquot Paroxyſmos incipiunt acceſſiones fieri aliquantulum fortiores, & in ſua duratione protrahi. Obſervantur tractu temporis in vigore febrilis efferveſcentiæ aliqui motus tremuli, & ſubſultus tendinum, lingua fit ſcabra, urinæ imminutæ, ac craſſæ, menſque non omnino conſtans: ſoluta tamen acceſſione, ſolvuntur omnia. Quia vero quolibet Paroxyſmo gradatim intenduntur eadem ſymptomata, & paroxyſmi iidem majorem

rem extenſionem acquirunt, de propinando celeriter Cortice, priuſquam Febris reddatur Continua, decernit *Experientiſſimus Fraſſonus* curans. Et quoniam eundem Ægrotantem amicitiæ ergo inviſere ſolebat alter Medicus majoris auctoritatis, & gradus, licet nec majoris eruditionis, nec æqualis experientiæ, huic quoque communicari *Fraſſoni* conſilium, congruum viſum eſt aſſidentibus. Horruit hic, iis auditis, mala innumera Ægro ominatus, ſi China China oblata fuiſſet, cui potius remedia Cardiaca, & Bezoartica ſubſtituenda eſſe clamabat, repetita inſimul, quæ paullo ante luculenter celebrata fuerat, Venæ ſectione, hirudinum quoque, & cucurbitularum appoſitione inſtituta, & aliis hujuſmodi. Hæc *Fraſſono* relata impedimento fuere, ne Corticem offerret; proteſtabatur tamen, quod cuncta male ceſſura erant Amico Ægrotanti, neglecto uſu Corticis opportuno. Differi in alteram ſaltem acceſſionem hujuſmodi remedium inſtabant Conſanguinei Ægrotantis. Periculum eſſe in mora, reſpondebat *Fraſſonus*: ſe tamen nolle, altero Medico non approbante, immo palam improbante, Corticem exhibere. Interim non obſtantibus, quotquot præſcriberentur, Cardiacis, aliiſque præſidiis, novus de more Paroxyſmus acceſſit, iiſdem, ſed longe intenſioribus ſtipatus ſymptomatis, quibus inſuper ſingultus frequens, atque importunus addebatur. Neque evanuere brevi, ut antea, eadem ſymptomata, ſed tantum imminuta fuere cum proportione aliqua ad decrementum Febris, quæ tamen protrahi cœpit uſque ad alterum paroxyſmum, remiſſionem tantummodo modicam paſſa loco conſuetæ intermiſſionis. Intra duas, vel tres acceſſiones mortem futuram non ſine lacrymis ominabatur *Fraſſonus*, omiſſionem culpans ex una parte, & ex alia gratias Deo reddens, eo quod ſors veluti quædam obſtiterit oblationi Corticis, quem fortaſſis inaniter, & cum calumniæ periculo tentatum (quandoquidem tentatus foret) ex iis, quæ ſubſequuta erant, ſuſpicabatur. Clamabat contra alter Medicus, optimum conſilium fuiſſe, abſtinuiſſe a Cortice, quippe remedio ſemper quidem ſuſpecto, maxime vero in hac Febre, occultam prius, mox remediorum methodicorum ope develatam, malignitatem præſeferente. Clariſſimus interim J. C., Philologus eximius, & Mathematicus Sereniſs. Ducis, D. quondam *Jo. Baptiſta Boccabadatus*, Amicus Ægrotantis amantiſſimus, *Fraſſonum* privatim interpellavit, ſuaſitque, ut Corticem vellet exhibere, poſthabitis alterius Medici in Curam nequaquam vocati ſophiſmatis, quotieſcumque eo remedio Ægrum ſanari poſſe haud improbabiliter crederet, quem cæteroqui ad exitium properantem, ipſe clare dignoſcebat: ſubdens inſuper, æquum non eſſe, ut propter Medicas cavillationes, vel politicas cautelas, vel vana officia periret homo, intentato remedio probabiliter profuturo. Ad hæc reſpondebat *Fraſſonus*, occaſionem ſuapte natura præcipitem jam lapſam eſſe, Febrem jam, nedum Continuam (etſi remittentem) ſed & malignam eſſe redditam, & conſequenter Cortice inexpugnabilem. Interroganti vero, num ſaltem ſine damno poſſet remedium tentari, ultro reſpondebat, ſe credere Corticem in hoc caſu æque inſontem, ac invalidum: nolle tamen proinde dubio tentamine illum Ægrotanti præſcribere, *nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem brevi ſors ipſius erat peremptura*. Si res ſic habet, ſubjunxit alter: offeram ipſe; nec refert, ſi Virum mihi amiciſſimum, cæteroqui moriturum jugulaſſe dicar, quem interea forte ſervare per remedium tutum in periculo certo, & in occaſione ancipiti, extra ſpem non eſt. Hoc dicto, abiit ſtatim, *Drachmas duas* pulveris Chinæ Chinæ a Monialibus emptas ſecum detulit, eaſque ex Vino, ut mos erat, Ægro potandas dedit ingruente paroxyſmo: quo non ſine magno diſcrimine tandem tranſacto, novus non rediit. Inſcius rei geſtæ alter Medicus triumphum canebat, reportatam de morbo victoriam Cardiacis adſcribens. *Fraſ-*

ſonus

ſonus vero totius ſucceſſus conſcius jam factus, dolo laudabili, eundem Corticem adhuc præſcribebat ad *ſemidrachmam* ſingulo mane in forma boli, ſub nomine Confectionis Alchermes, & de Hyacintho. Hac pia fraude citra aliud pharmacum Æger a reliquiis febrilibus, a motibus convulſivis, ſingultu &c. intra paucos dies feliciter evaſit, nullam omnino dein recidivam paſſus.

Hujus eventus menti meæ tunc valide impreſſi crebra poſtmodum reminiſcentia quemadmodum mihi occaſionem præbuit olim excogitandi Methodum efficaciorem China China utendi pro Febrium Pernicioſarum tum Intermittentium, tum Subcontinuarum medela, ut nuper innui: ita poſtea fidentius animum addidit pro faciliore, vulgarique illius uſu in quibuslibet Intermittentibus non plane quidem *Pernicioſis*, ſed ob adjuncta in progreſſu gravia ſymptomata naturam *valde corruptricem* nactis. Sic nuper [ut unum, alterumve hujuſmodi exemplum curſim ſubnectam] tenellam Virginem, Neptem ipſius Præceptoris mei *Fraſſoni*, Tertiana duplici primum Intermittente, mox Subcontinua cum præexiſtente Chloroſi, ac Cachexia detentam, dum tranſacta decimaſeptima morbi die Febris in Acutam jam ſenſim degenerantis indicia ſe proderent cum notabili periodorum obſcuratione, China China bis in die parca doſi propinata ſatis laudabiliter curavit: Chloroſi quidem pro tunc ſuperſtite, ſed & ea quoque propriis remediis opportuniori demum tempore ſublata. Aliam denique (ne longior ſim) Adoleſcentulam, Infectoris cujuſdam filiam antiqua item Chloroſi, tuſſi moleſtiſſima, diuturnaque ſimul Tertiana duplici Subcontinua, quæ acuta palam ſymptomata tandem aſciverat, laborantem, unde illi vel Vitæ periculum proxime imminebat, vel tranſmutatio Febris in habitualem [id quod macies inſignis cum calore ad tactum acerrimo, tuſſis contumax, & ſymptomatica indeſinens ſudatiuncula ſatis indicabant] exhibitus in his circumſtantiis Cortex, idemque ad diutinum tempus continuatus, ac repetitus, perfecte ſanavit.

Atque has tandem Hiſtorias, quarum ferme quælibet rationalem, & cautam Chinæ Chinæ adminiſtrationem oſtendit in Febribus Intermittentibus, ſuapte quidem natura *benignis*, ſed quopiam ſui progreſſus tempore ob ſuperventum graviorum ſymptomatum naturam *corruptricem* adeptis, placuit recenſere: immo & aliquam ex iis inſerere, in quibus Febris neque Perfectiva quidem, ſed neque ex ſe plane Corruptiva, alicui morbo etiam inſanabili præorto, vel ſaltem præconcepto, ſupervenit, qualem *num.* xv. ſupra retulimus. Quæ ſane omnia non alio nomine hic fuimus complexi, niſi ut multifariæ oblationis Peruviani Febrifugi in quibuſlibet Intermittentibus non Pernicioſis, ut & in quibuſvis illarum circumſtantiis, & quolibet pariter ipſarum tempore inſtitutæ, exemplum aliquod proſtaret modo magis, modo minus felix, ad illuſtranda ſecundum praxim, confirmandaque cuncta, quæ antea ſtatuimus, & ad complementum integrum primi hujuſce Libri: cui propterea, omnibus jam, quæ in eo proponere contigit, abſolutis, Deo dante, finem imponimus.

THERAPEUTICES SPECIALIS
LIBER SECUNDUS.

Febrium Pernicioſarum Intermittentium (ſaltem ab ortu) deſcriptionem, & curationem continens, ex aliorum Auctorum obſervatione, additis Scholiis materiam hanc magis illuſtrantibus.

CAPUT PRIMUM.

Malignus mos, & prava in univerſum Febrium hujuſmodi Pernicioſarum Natura indicatur. Accurati circa hanc materiam Auctores perpauci. Vis Peruviani Corticis *adverſus eas eximia.*

IAM vero poſtquam latiuſcule ſpatiati ſumus, fas eſt paululum vela contrahere, & recta deinceps terminum petere, in quem ab exordio, totoque pariter primi Libri decurſu ſaltem indirecte collimavimus. Etſi autem, quæ hactenus tradidi, reputem talia, ut cum ſubſequentibus, licet longe certioribus, non male cohæreant, quippe nec in ſemetipſis vana, nec in praxi abſona, vel contemnenda: ſi cui tamen ea non prorſus arrideant, liberum ſit ei ſentire quod velit in rebus identidem tam incertis, ac dubiis, me quidem hìc loci minime reluctante. Quamobrem mutata in totum priore ſcena, fingere ſaltem non renuo, fallaces fuiſſe uſque adhuc omnes ratiocinationes meas. Atque hac fictione ſuppoſita, do lubenter cuicumque (nec piget) Chinam Chinæ in benignis Intermittentibus, etſi fuerint diuturnioris, aut difficilioris judicationis, non adeo liberaliter eſſe uſurpandam: do, quod ignoto nobis modo intimiore operationis illius, quaſi agentis incantamenti adinſtar, detur anſa ſuſpicandi, quod cauſſa Febris intus detineatur, quod Febris ipſa conſopiatur potius, quam ſanetur, poſt repetitam quandoque pluries, ac pluries remedii oblationem nihilominus reverſura. Hæc, inquam, omnia do cuicumque contra Febrifugum iſtud pertinacem etiamnum antipathiam foventi; immo fateor, quod hæc ipſa qualiſcumque nonnullorum conſtans averſatio, quantumvis vana, non poteſt, quin mihimetipſi, oppoſitum licet palpanti, ſed de imbecillitate mea, ut par eſt, demiſſe ſentienti, quidpiam vel demat, vel ſaltem enervet fiduciæ meæ: ut propterea Peruvianum Corticem rariuſcule in iiſdem Intermittentibus *benignis*, quæ ſcilicet non raro *depuratoriæ* ſunt, niſi aliqua inde emergens urgeat neceſſitas, conſueſcam præſcribere, ut alias edixi. Quod forte haud facile crediidiſſet quiſquam ex iis, qui me pro hujuſmodi remedio in antecedentibus quaſi declamantem (neque tamen dicti me pœnitet) ac veluti pro aris, & focis dimicantem legerit.

Revera minime ex animi proclivitate ingenita erga illud, remedium iſtud tueor, vel opiniones meas, vel dicta mea, quæ parvi facio: ſed miſeros tantum Ægrotantes ſtudeo tueri ab exitio, cæteroqui nonnunquam irreparabili, quomodocumque illos & prompte, & certo tueri valeam. Neque enim refert in præ-

præcipiti caſu, & inſtante morte quærere, utrum tollatur omnino, an ſolum conſopiatur, vel figatur Cauſſa Febris, ſicuti neque, an Curatio ſit quodammodo Palliativa, & an metus ſit Recidivæ. Qui enim jam prope moritur, quoquo modo ſanari queat, ſanetur ſaltem ad tempus, ut iterum poſſit ægrotare, ut in poſterum, dummodo ſerius, poſſit occumbere. Hoc unum ſi ſponderem, non quid minimum ſane ſponderem. Quid ſi integram, favente Deo, incolumitatem polliceat? Cum ergo iſtam & firmam, & tutam opportuno Peruviani Corticis uſu in quibuſdam Caſibus, etiam ferme deploratis, obtineri poſſe plurimo uſu compererim: ideo, poſthabitis Theoriis omnibus, quæ fallaces eſſe poſſunt, & fortaſſe utplurimum ſunt, certam tantummodo ſanationem in certo periculo oſtendam; quod eſt potiſſimum totius noſtri Tractatus argumentum.

Contingit itaque aliquoties, ut Intermittens Febris quælibet, maxime vero Tertiana tum Æſtiva, tum Autumnalis, tantam præſeferat pravitatem, eamque primis paroxyſmis adeo occultam, adeo latentem, ut quantumvis Medicus (niſi admodum cautus ſit, & expertus) nil tale metuat, illa tamen inopinato tertia, quarta, vel quinta acceſſione Ægrum tollat de medio, omnibus artis conatibus plane irritis, excepto Peruviano Cortice: cui uni, ſi valide uſurpetur, indita fuit a Deo facultas, hominem in extremo periculo conſtitutum præſentaneo auxilio ab Orci faucibus eripiendi, dummodo ad vigintiquatuor horas circiter victurus ſit, quatenus ſcilicet per totidem diſtet a nova acceſſione ipſum proxime interemptura. Priuſquam tamen certam Methodum prodam ducendi in uſum ſtrenuum iſtud Medicamentum in hujuſmodi caſibus, in quibus poſſe illud proficere, ne per ſomnium quidem ante me (abſit a verbo veritatis jactantia) cogitaverat quiſquam apud nos, neceſſe eſt, caſus ipſos, ſeu Febres illas peculiares, atque exitioſas, in quibus ſpecialiter convenit, exacte deſcribere: maxime cum iſtiuſmodi Febres conſtituant intra genus Intermittentium ſpeciem ſuam determinatam, in varias etiam differentias, ſeu ſubalternas ſpecies diviſibilem. Neque enim illæ, licet non admodum frequentes ſint comparative ad Intermittentes benignas, ſunt adeo infrequentes, ut quolibet anno aliquas ſaltem earum cuilibet Medico Ægros plurimos inviſenti non contingat obſervare; immo audeam aſſerere, illas in quibuſdam conſtitutionibus præſertim fervidioribus, & prope dies in primis caniculares, necnon etiam ultra Autumnale Æquinoctium, adeo familiariter nonnunquam graſſari, ut neſcio quid, fere dixerim, Epidemici redolere videantur. Atque ideo non parum forte præſtitero, neque Monſtri cujuſpiam in Medicina perrari jugulationem tradidero, ſed morbi ferociſſimi, & paſſim obvii, ſuamque, ut dictum eſt, ſpeciem apud Medicos ſaltem accuratiores obtinentis, ſi Febrium harum prius Naturam, aut morem deſcribam, ut poſſint dignoſci; mox Methodum exhibendi in iiſdem Peruvianum Corticem proferam, ut poſſint expugnari.

Ne tamen videar affectare novitatem, ubi ea vere non eſt, palam profiteor, in ore Medicorum identidem ſubaudiri illarum nomenclaturam, eaſque vulgo *Pernicioſas* appellari. Sed id fere tantum dici conſuevit, cum jam hominem interfecere: quaſi Medicus eo caſu non ultra teneatur pro ſui tutela, niſi de aperiendo poſt obitum Ægrotantis nomine Morbi inopinato lethalis facti, ſitque ſatis, ſi re infeliciter geſta ſtupidus exclamet, ac terrefactus — *Quis unquam crediciſſet*? Neque plane reprehenſibilis hucuſque fuit hujuſmodi excuſatio: cum retroactis temporibus vix tantillum luminis proſtaret Medicis pro tempeſtiva fraudulenti hujuſce Morbi dignotione, aut curatione. Etenim nulla fere apud Auctores (exceptis infra recenſendis) facta reperitur niſi per tranſennam mentio Intermittentium *Pernicioſarum*: & ſiquidem reperitur; nulla tamen peculiaris

liaris earundem præſcribitur cura, ſed oſcitanter prætermittitur: dum ex adverſo *Benignarum* ſola periodo ſe prodentium, & ſepteno utplurimum circuitu ſponte ceſſantium, graphica traditur deſcriptio, & copioſiſſimus inſtituitur pro ipſarum curatione remediorum apparatus.

Unus inter Antiquos excipitur, ut qui utrumque egregie præſtitit, *Ludovicus Mercatus*, Vir celeberrimus ſuorum temporum, & duorum Hiſpaniæ Regum, Philippi Secundi, & Tertii Protomedicus, qui Tertianarum Intermittentium Pernicioſarum deſcriptionem æque ac curationem diſtinctam pro viribus Artis illius ſeculi incomparabili ſedulitate complexus eſt. Illius deinde animadverſiones Diagnoſticas tantum, atque Prognoſticas in fide Auctoris potius, quam ex propria obſervatione retulit, ac in epilogum ſatis luculenter contraxit *Daniel Sennertus*, omiſſa tamen multifaria primi Auctoris curatione, ſingulis Pernicioſarum ſpeciebus, aut differentiis ab ipſo conſtitutis, accommodata. Et quaſi nil de hac re poſſit ipſe teſtari, priuſquam ſenſa *Mercati* referre aggrediatur, hanc veluti proteſtationem partes tantummodo relatoris agens præmittit — *Verum, licet Tertianas Febres Intermittentes omnium Putridarum breviſſimas, & ſecuriſſimas eſſe vulgo tradatur: quia tamen Ludovicus Mercatus* lib. de febr. 6. *experientia ſibi compertum ſcribit, etiam tertianas nonnunquam periculo non carere, & febres etiam Intermittentes inopinato Ægros non paucos perdidiſſe, breviter complecti libet, quæ ille adnotavit* — Reliqua vide apud eundem *Sennertum* ſuo loco. Alii quoque Auctores (quod & alibi ſum dicturus) Pernicioſas Intermittentes dari ſcripſerunt, aut docuerunt exemplis, ſed obiter; nemo autem, quod ſciam, Spartam hanc, ut *Mercatus*, adornandam ſuſcepit.

Inter Recentiores vero *Richardus Morton* Practicus Londinenſis feliciſſimus Intermittentis Pernicioſæ deſcriptionem ſub aliorum potius Morborum nomine, quam ſub nomine ipſius Febris (cujus tamen iidem morbi ſive veri, ſive crediti, ſunt mera ſymptomata) aggreſſus eſt: & quod magis refert, illius Curationem ope Chinæ Chinæ (mihi quoque, antequam ipſe ſua ederet ſcripta, Urbe mea teſte compertam) auſpicato attigit, & experientia multiplici confirmavit; licet apud nos, neſcio quo Fato, perexiguam, ac fere nullam viſus ſit fidem obtinuiſſe; forte quia, vel quæ protulit de ſuo Veneno Febrili, & de actione Peruvianæ Antidoti in illud, communiter parum arriſerint, vel quia larva illa Proteiformis, quam ipſe Febribus Intermittentibus impoſuit (eaſdem ſub aliorum morborum ſpecie, omni ſuppreſſa Febris ſignatura, latere aſſeverans) illas adeo velarit, ut potius Morbos illos, quam Febres velle curare per Chinam Chinam ſit creditus. Quod equidem, ſicuti in his terminis falſum eſſet, ita ſic intellectum pro falſo forte reputatum eſt; licet Auctor omni laude, omnique fide digniſſimus, ſi attente legatur, vere aliter ſentiat.

Cum itaque contra Methodo clariſſima in Pernicioſarum Intermittentium deſcriptione procedat *Mercatus*, Illi propterea, utpote Primo Obſervatori, concedenda eſt in præeundo dignitas ordinis. Et quoniam tam dilucide ſcripſit, ut non facile fas ſit æquali claritate, ac ordine idem præſtare, liceat potius, quam vel id intentare, vel Lectorem illuc relegare cum incommodo, liceat, inquam, quæ ipſe exaravit, tranſcribere ad literam, prout jacent in Codice meo, & brevibus tantummodo Scholiis appoſitis, a veteris Doctrinæ Zizania tantillum purgare. His abſolutis, *Mortoni* poſtmodum ſenſa lubet adjicere in ſubſequentibus, ad hoc, ut Lector commode poſſit utramque deſcriptionem ob oculos poſitam, cum utilitate ſimul conferre: ut demum, tantis toto ſecundo hoc Libro præmiſſis luminibus, clarius quæ ex obſervatione mea, & diutina praxi, ipſe tandem ſum prolaturus in tertio, valeant intelligi,

credi, & in communem uſum adoptari.

CAPUT II.

De Tertiana Pernicioſa ex *Ludovico Mercato*, Scholiis aliquot inſuper adjectis.

IN eo febrium genere, quod febres complectitur tertio die exacerbationem efficientes, pernicioſa hæc, neque ſatis vulgata, aut cognita tertianæ ſpecies, non ſine magno laborantium exitio, & Medicorum admiratione reperitur. Quæ ſane ut rarius accidit, ita difficilius noſcitur, graviuſque ob id invadit, & ob ignorationem, majorem infert terrorem, & admirationem; & quod pernicioſius eſt, negligentius curatur. Quis enim credet uſquam, tertianam febrem poſſe lethalem fieri, eo maxime cum ab Hippocrate dictum ſit: Quocunque modo intermiſerit, periculum abeſſe ſignificat, *& mille aliis in locis tertianam breviſſimam, ſecuriſſimamque eſſe. Sed mirari jam deſinat quiſque, cum experimento non admodum raro conſtet, febres multis modis intermittentes inopinato laborantes non paucos perdidiſſe, decepiſſeve Medicos, vel doctiſſimos. Quamobrem quod experimento mihi in hac re habeo compertum, hoc uno capite patefacere ſtudui.*

SCHOLIUM I.

Auctor reapſe ad Pernicioſæ Febris genus ſolas tantum Tertianas cum ſimplices, tum duplices refert; quod quidem frequentius, & infortunio magis præcipiti ſolet contingere: nihilominus etiam Quartanis Intermittentibus tam ſimplicibus, quam duplicibus, aut triplicibus eundem characterem (rarius licet, ac lentius) nonnunquam accedere, ſatis oſtendunt Hiſtoria ultima Libri antecedentis, alieque in ſubſequentibus exponendæ. Idem quoque videre eſt apud *Donatum*, *Mortonum*, & *Horſtium*. Idque ipſum pariter Intermittentibus quibuſvis quandoque accidere poſſe, nullus dubito. Pravam autem hujuſmodi Febrium naturam ſatis aperte in ipſa definitione patefacit, ubi eas *lethalium* nomine ſtatim deſignat.

Eſt itaque pernicioſa tertiana febris quædam, quæ ſimulata tertiani circuitus effigie, lethalis, & mille accidentibus periculoſiſſimis implicata exiſtit. Tertianæ tamen vocabulo, & ſimplicem, *&* duplicem *ſubaudiendam eſſe diximus, cum utramque pernicioſam eſſe haud raro mihi, & multis compertum ſit.*

Fieri quidem pernicioſam aliquam tertianam, contingit uno e ſex modis: Primò *quidem, occaſione membri alicujus præcipui, in quod decumbat humor, quem natura a vaſis ad eorum extrema tranſmittit: nam cum membrum ex præcipuis ſit, dubium non eſt, vitæ periculum impendere ex læſione quavis in ipſum illata, haud ſecus quam in turgentibus humoribus, a quibus factam affectionem ob id periculoſam arbitramur, quod vereamur, ne humor turgidus in aliquod membrum princeps irruat.* Secundò *talis efficitur, quia humor, qui a venis ad prædicta extrema ejicitur, tenuis admodum ſit, & ſumme putridus, qualis cenſetur tenuiſſima bilis copioſo ichore plena: quo fit, ut qui hac febre laborant, frequentiſſime ſyncope corripiantur, & eo, quod facillime exolvantur, inanitione periclitentur, ſudore enim pernicioſo diſſipantur, quod ex humoris vitio, ſpirituum, & alituræ ſubſtantiæ plurimum cum ſudore habeat.* Tertiò *ab humoris* (non putredinem quidem) *ſed ſummam pravitatem, vi pravorum alimentorum contractam, cujus conſtat meminiſſe Hipporcratem* 7. popul. tex. 81. *referentem cauſſas, & occaſionem choleræ morbi, quem in has febres commigrare plerumque refert, ut optime intellexit Valleſius: aut prodeunt ſic vitioſi ob uſtionem, & peculiare vitium, quale ſortiuntur* bilis vitellina, praſſina, æruginoſa, *& quæ in confinio eſt atræ bilis, quippe cum tanta ſit horum humorum pernicies, ſi accedat inſuper putredinoſus calor, eoſdem adeo excitat, & deterrimos reddit, ut quocunque ierint, pernicioſiſſima inferant, & lethalia accidentia. Multi vero ex barbaris Medicis arbitrati ſunt, impoſſibile eſſe, ex prædictis humoribus febres fieri, cujus cenſus fuere* Iſaac, & Raſius,

Raſius, Avic. Serapio, & Halia, *eo quod humores ejuſmodi*, ut Averro. 7. collig. *ſcripſit, de natura eſſent veneni: quos protinus in quovis affectu natura per vomitum trudit, licet lethaliter ſæpius: & nituntur probare ſuum dogma ex Ariſt.* qui 4. meteor. *profert, ignem, & quæ ignea ſunt, putreſcere non poſſe. Verum ſi quis rem ipſam, & auctores penitius conſulat, reperiet, hos humores, & febres, & alios etiam affectus excitaſſe: nam primo eorum meminit* Galen. lib. 12. method *in exemplo de juvene febriente, qui æruginoſam evomuit choleram, & ob id convulſione correptus. Zoarus etiam expreſſe* 3. theiſir *febrium reminiſcitur, quæ ex his humoribus concitantur, dicens:* Febris, quæ fit de genere tranſitionis febris ephemeræ ad febrem cholericam, ſi fuerit de genere praſſinæ, aut eruginoſæ, habebit accidentia magis fraudulenta. *Item dicit*: Febris ex cholera, quæ in ultima caliditate, ac ſiccitate exiſtit, cum ſubſtantia denſa, & craſſa, ſicut eſt cholera vitellina, praſſina, & æruginoſa, febres pernicioſas gignit, *& Aver. 4. collig. ſcripſit etiam in confirmationem hujus veritatis.* Pejor ſpecierum cauſonis eſt illa, quæ fit ex cholera zinaria, vel praſſina, & tertiana inſanabilis. *In tanta autem Auctorum controverſia cenſeo primos ſenſiſſe, non poſſe fieri febrem ſalubrem ex prædictis humoribus, non autem ex toto negaſſe ejus* generationem. *Quinimmo ex eorum rationibus ego colligo, non raro poſſe ſuccreſcere febrem interpolatam, nam ut Iſaac ſcribit, tantum eſt odium, quod natura habet cum cholera praſſina, & æruginoſa, quod non patitur ejus malitiam in venis: quo fit, ut certius ſit ab hoc humore febrem interpolatam fieri, quam continuam; quam ſane fore graviſſimam, & malignam, nemo dubitabit.* Quartò, *tertiana efficitur pernicioſa, ob humoris crudi, & inæqualis craſſitiei, ac tenuitatis maximam copiam: cujus ratione more febris ſyncopalis humoroſæ tertiana etiam talis efficitur, unde non raro, ſicut illa cordis calorem, ita hæc totius corporis calorem extinguere nititur, & ob id periculoſiſſima exiſtit.* Quintò *non minus pernicioſa efficitur ex adjuncto aliquo accidenti; nimirum ob aliquem defluxum, quem calor febrilis mox a principio concitat, cujus ratione thorax, pulmo, & cor non raro, aut ventriculi os anxietate, difficili reſpiratione, & pulſus interceptione, mille modis periclitantur. Quod etiam & longe gravius accidere conſpicimus, ſi uterus, aut uteri aliquod vitium febrilis caloris vehementia in conſortium trahatur.* Sextò *vero & ultimo pernicioſior efficitur tertiana ob venenoſam, ac peſtilentem, & contagioſam aliquam humoris, qui e vaſis ejaculatur conditionem, qui ſane eo quod moveatur, longe graviora efficit accidentia. Quinimmo die intermedio latitans, & quieſcens, ac humoribus aliis adjunctus videtur nil mali efficere, neque corpus laborare, poſt vero in acceſſione propriam naturam, ac venenoſam conditionem, non ſine magno laborantis malo oſtendit. Hæ ſunt in univerſum, optime Lector, cauſſæ hujus pernicioſi mali, quas hucuſque adinvenire valui, quarum omnium ſeorſum meminiſſe opus erit, ut cujuſque conſtent natura, ſigna, & medendi ratio, ſi prius omnis tertianæ pernicioſæ in communi ſigna, & præſagium ſcripſero.*

SCHOLIUM II.

Cum notabilem in his Febribus diverſitatem noverit Auctor tum ratione ſævitiei, & pravitatis iiſdem veluti intrinſecæ, tum ratione celeritatis motus, tum ratione ſymptomatum variæ conditionis, pluſque, vel minus intenſorum, tum denique ratione aliorum adjunctorum, indolis etiam, atque ſpeciei diverſæ, mirum eſt, quam ingenioſe conatus ſit, cunctas hujuſmodi differentias diſtinguere per ſuas cauſſas, labantibus licet innixus ſui ſeculi fundamentis. Negari idcirco non poteſt, quin ipſis in tenebris aliquod cæſpitanti lumen affulſerit, vi cujus nonnunquam abſtruſam hujuſce materiæ veritatem a longe ſaltem ſalutarit. Sic & Philoſophi Ethnici, innumeris licet erroribus involuti, in veritates quandoque orthodoxas inſcii impegerunt. Si vixiſſent Atavi no-

ſtri in hæc uſque tempora, fortaſſis & ſupra nos profeciſſent. Ob id ſemper colendi, & ſuſpiciendi, dummodo non eo uſque, ut nos ab ulterioribus inquirendis avertant, aut remorentur: unde quis merito nobis exprobret cum *Tacito* ſocordiam noſtram — *dum vetera extollimus, recentium incurioſi.*

Monſtrant quidem tertianam fore pernicioſam gravia quædam & pernicioſa accidentia, quæ ſtatim primo acceſſu neceſſum eſt hæſitabundum reddant Medicum. Hujus naturæ eſt laborantis vultus, *prima acceſſione* cadaveroſus, *aut nimis* tumidus, *cum pulſus inæqualitate, parvitate, debilitate, aut interceptione, vel aſphyxia. Urina nimis craſſa, & pravi coloris, inquietudo inſolita, anxietas, ſyncopis, animi deliquium, exſolutio, & frigidi ſudores, vel toto acceſſionis tempore inordinati rigores, difficiles reſpirationes, deliria, aut ſomni profunditas, vomitus etiam æruginoſus, paucus, cum gravi nauſea: & qui non confert. Alvi fluxus pinguis, dyſentericus, variegatus, aut ſynceri humores, ingens totius corporis gravitas, aut inquietudo, & ſitis quæ nullo potu ſedatur. Sed præcipue tertianam pernicioſam eſſe oſtendunt hæc ſigna, & alia, quæ cæteris tertianis ſunt communia, cum ab eis nondum ex toto in die quietis liber evadit laborans: ſic etenim malum portendit delirium aut ſomnus, qui uſque in diem quietis protrahuntur: item eadem die languidos, inquietos, anxios, & ſiticuloſos ſupereſſe laborantes, aut alio quovis accidenti oppreſſos, quantumvis febris, vel leviſſima, vel nulla appareat. Sic rigorem vigente febre ſupereſſe pernicioſum cenſemus: aut rigoris tempore corpus ſudare, vel ſudando frigere, animo linqui, & plurimum vexari. Quæ ſane omnia diligenti animo expendat Medicus oportet, ut diſcat primo acceſſu quantum mali affectio minari poſſit.*

S C H O L I U M III.

Diagnoſis in univerſum completa eſt, & Medici practici conſideratione digniſſima, quia omnia ſigna generaliter comprehendit. Sæpe quidem ex iſtis pauca concurrunt, ac quandoque vix unum tantum; quod tamen, ſi vehemens ſit, & ex deterioribus, plurimi faciendum eſt. Nec ideo fraudulentæ quieti ſubſequentis intermiſſionis nimium fidendum, ſicut ex oppoſito neque nimis metuenda afflictio, qualitercumque gravis. Et in hoc *judicium difficile*; quod, ut maxime oporteret, ita maxime nequit doceri.

Atqui licet prædictas tertianarum ſpecies pernicioſas eſſe conſtet, non ſubinde exiſtimandum eſt, omnes fore lethales: quædam enim pernicioſæ, & timore plenæ ſunt, aliæ in alios morbos migraturas ſe oſtendunt: nonnullæ in diutinos affectus, & plerique licet ſæviſſimis accidentibus inſigniantur, non omnino lethales exiſtunt. Sic profecto quæ ex defluxu ad membrum aliquod princeps fiunt, plerumque pernicioſæ ſunt, & lethales, ſed ex his quædam magis, & quædam minus: quæ autem ad cerebrum tendunt, lethales fiunt, ſi in lethargum, aut phrenitidem commigrent: quæ vero in cor irruunt, ſive ex oppreſſione, ſive ex humoris vitio, omnes lethales ſunt. Inter quas hæc eſt differentia, quod hæ, quæ ex oppreſſione fiunt, in principio acceſſionis interficiunt, quæ vero ex humoris vitio, non niſi in declinatione, ob virtutis, & caloris vitalis diſpendium. At ſi in os ventris humores irruant, partim fiunt lethales, & partim ſecus: nam ſi ex ventre per vomitum fiat copioſa, & ſpontanea vacuatio, conjectabile eſt conferre, ſi laborans toleraverit; ſin aliter, minime: verum, ſi plurimum laborans conqueratur, & nihil notatu dignum excreverit, vereri oportet, ne præ nimio dolore ſuccumbat virtus, & morbo non ſufficiat. Item ſi ſyncopis frequenter accidat, mortem ocyſſime venturam commonſtrat; ſin aliter, minime, ſed morbum fore gravem: Quod ſi in jecur malum incumbat, vel morbi diuturnitatem, vel hydropem pertimeſcere oportet. Et tandem in his omnibus malignam, & continuam febrem poſſe ſubſequi exiſtimandum eſt; ſic profecto ex his, qui ex putredine tenuium humorum exſolvuntur, vel ſubitum

bitum

bitum virtutum caſum, vel hecticam febrem vereri oportet: hoc quidem conſumptis tenuibus ſolidorum membrorum humiditatibus, illud quidem nimium reſolutis ſpiritibus. Qui vero ex crudorum, & inæqualium ſuccorum copia laborant, plerumque ſuffocatione periclitantur, & maxime ineunte acceſſione: vel ſaltem febris in diuturniſſimum commigrat affectum. Item qui ex humoribus aduſtis, & omnino pernicioſis infirmantur, vel in cauſonem, vel in hecticam febrem, vel in gravem dyſenteriam degenerant. At qui fluxu alicujus humoris ſimul cum febre interpolata detinentur, vel ſuffocantur catarrho (ut ajunt) *ſuffocativo vi acceſſionis evocato, vel ceſſante tertiana, difficulter deinceps reſpirant, aut tale ſymptoma patiuntur, quale fuerit membrum, in quod defluxus prolabitur. Cæterum, qui venefico, & peſtilenti humore abundant, licet interpolata febre corripiantur, non ob id in minori periculo verſantur, quam qui peſtilenti alia febre laborant, ſed forſan majori, quod in die acceſſionis veneficus ille humor valde moveatur, quod ſolet in peſtiferis morbis pernicioſiſſimum eſſe, & ſic non raro conſpicimus, ſubita morte quam plurimos inopinato interiiſſe.*

S C H O L I U M IV.

Prognoſis pariter undequaque abſoluta, tam hic, ubi generaliter inſtituitur, quam infra, ubi inſtituitur ſpecialiter, quamlibet Pernicioſarum differentiam reſpiciens. Digna ideo ubique, ut diligenter perpendatur ſicut Diagnoſis, ita & Prognoſis Auctoris, quarum poſtrema eo verior, quo funeſtior. Febres namque vere Pernicioſæ Ægrum interimunt ~~ſæpius~~ (niſi illis cito, & valide Cortice opitulemur) quam in diuturnos morbos commigrent. Nonnullas equidem, antequam in iiſdem curandis Cortice uterer, etiam ſine illo ſanatas vidi; at paucas, & difficillime. Sed eheu! quot vidi contra iiſdem ſublatos, quos vix dubitem fuiſſe ſanabiles, Cortice exhibito, ſi tunc virtutem illius integram, validamque (quod ſeriuſcule comperi) ejuſdem adminiſtrandi methodum perſpectam habuiſſem.

His habitis opus erit, uniuſcujuſque prædictarum cauſſarum ſeorſum meminiſſe, ut cujuſque conſtent peculiaria ſigna, præſagium, & propria, ac genuina curandi ratio.

C A P U T III.

Prima Tertianæ Pernicioſæ differentia ex eodem *Mercato*, additis, ut ſupra, Scholiis.

EFFICITUR *quidem pernicioſa tertianæ ſors, & differentia, quod humores tranſmittat natura errans, aut impotens in partes, & extrema vaſorum membri alicujus cordi, vel alteri membro principi vicini. Accidit profecto hoc mali genus his corporibus, quibus adeo totius corporis vaſa, vel obſtructa, vel carne, aut pinguedine oppreſſa ſunt, quod ad extimas vaſorum propagines, & eas quæ degenerant in carnoſas partes ſeſe natura exonerare minime poſſit, vel quod ipſa nimis languida, & impotens ſit. Quo fit, ut cum e vaſis majoribus primum ſe nitatur exonerare, humorem ad partes internas per vaſa ſibi proxima ſtudeat tranſmittere; qua in re conjectabile eſt, neceſſario humorem tranſmiſſum prope aliquod membrum princeps prolapſurum. Occaſio autem tranſmittendi humores communis naturæ eſt cum reliquis febribus interpolatis, nimirum copia, aut vitium irritationi naturæ ſufficiens, ſed in hac febre non æque valens, quod longe a partibus præcipuis non poſſit pellere, vel impedita, ut dictum eſt, ſi id ſua ſponte poſſit.*

S C H O L I U M I.

Quod inquit Auctor, fieri per affluxum humorum decumbentium in partes, mediantibus venis illuc eoſdem propellentibus, intelligere facile poſſumus, fieri per ſtagnationem eorundem, mediis arteriis illuc delatorum, nec pari facilitate abſorptorum a venis, ſive ſanguiferis, ſive lymphaticis. Reliqua fundata ſupra vanas hypotheſes de Natura tranſmittente in partes internas, & viſcera, cum non poſſit, ſive propter imbecillitatem propriam, ſive propter impedimentum ali-

quod, tranſmittere ad remotas, & externas, corrigantur mechanice, & redigantur ad eundem modulum.

Verum licet in hac febris ſorte hæc ſint communia, nihilominus tamen duplex ex hac cauſſa ſuboritur febris conditio, duplicia, & varia accidentia, & longe diverſa ſigna, ac ex conſequenti varia præſagiendi, & curandi via, quæ omnia ſpecialius expendiſſe oportet.

Ad primum igitur accedendo, conjectandum eſt, tranſmiſſum humorem ad extrema vaſorum membri præcipui, aut juxta ipſum, vel eſſe copioſum, vel malignum: quippe ex hac varietate reliqua, quæ ſequuntur neceſſum eſt inſigniri. Verum potiſſima varietatis ratio ex membri, prope quod incumbit humor, natura, & præſtantia petenda eſt; ſi vero in venulas juxta cor vitioſus humor illabatur, tunc procul dubio ſyncopem, pulſus parvitatem, frequentiam, inæqualitatem, & aliquando omnimodam aſphyxiam ſequi neceſſum eſt. Quæ omnia accidere ſolent, cum faciei rubore, ſudore, & oculorum cavitate ob impenſam ſpirituum vitalium reſolutionem, ex quo ſubitum virium caſum, & inopinatam mortem vereri oportet, ac plerumque in acceſſionum inclinatione, vigore vitali ſimul cum febrili calore ſolutis. Quod ſi humorum craſſities potius quam malitia prope idem etiam membrum cauſſam præſtiterit, tunc quidem pulſus magna inæqualitate inter magnitudinem, & parvitatem pollet, ubi parvitas elucet magis, & intercadens nonnunquam efficitur, ac non raro myurus deficiens. Torpet laborans, fronte exſudat, & maxime frigidum, ſuſpirioſus eſt, & neſciens referre quid ſentiat, plerumque angore premitur, & impotens ad motum, quaſi gravi onere preſſus efficitur. Ex qua ſane affectione laborantes, vel cum frigido ſudore, & pulſu formicante, aut omnino deficiente, tertia, aut quinta acceſſione pereunt, vel ſi has effugerint, gravi febre, eaque continua, & plerumque de malignarum ſorte, corripiuntur.

Si tamen ad vaſorum extrema, quæ ad ventris os terminantur, vel juxta ipſum projectus e vaſis humor profluant; ibidemque diu immoretur, dolorem oriſque ventriculi morſus ſequi eſt neceſſum, nec non & cardiacum affectum, cum bilioſis, æruginoſis, aut nimis craſſis, aut viſcidis vomitibus, cæterum minutis, aut præcedenti ingenti nauſea, utpote humore penitus in carnis venulis imbibito (nam in reliquis tertianis licet copioſior in ventrem confluat bilis, non quidem ad carnem oris ventriculi, & per venas alimenti, ſed ad cavitatem per communes canales) *quod quidem monſtrat anxietas, inquietudo, exſolutio pulſus, vel ingentiſſima frequentia, & parvitas, vel raritas, maxime ſi prope ſyncopim fuerit laborans, ut multis videatur febre carere, adeſt & frigidus prope frontem ſudor, faciei pallor, oculorum grandis cavitas, & calor. In quo quidem vereri oportet* (ni cito præveniatur, potiſſime ſi frequentior ſuccreſcat ſyncopis) *mortem quinta acceſſione, aut ante, niſi affectus factus fuerit continuus, in quo jam nihil tranſmittitur in os ventris, utpote ceſſantibus acceſſionibus, & humoribus intra vaſa manentibus, licet ob id laborantes non omnino videantur periculo carere, verum præbet expectandi inducias, quod accidentia majori ex parte ceſſaverint.*

SCHOLIUM II.

Quæ dicuntur in ambobus hiſce locis de translatione febrilis humoris per vaſa alimentum deferentia (quæ pariter, non pro Venis, quæ revehunt, ſed pro Arteriis, quæ deferunt, ſunt habenda) ad Cor, & ad os ventriculi, non ſunt omnino extra probabilitatem inquantum Fermentum febrile ſanguini affuſum, per omnes Arteriolas, & , ſi cui lubeat, etiam per Nervos, (inquinato eadem occaſione illorum ſucco) ad ea viſcera tendentes poteſt diſpergi. Probabilius tamen crediderim, Cor ipſum ab affluente intra ſuos ſinus una cum ſanguine eodem febrili latice, moleſtiam fere omnem, quem patitur, poſſe recipere; Ventriculum vero eam mordicationem pati, non modo a ſuccis inteſtinalibus, motu inverſo in eum aſſurgentibus, propter irritationem factam a Fer-

Fermento febrili in ductibus Chyliferis, & partibus circumjacentibus (unde & tunicarum, nervorumque ſtomachicorum conſenſus) verum etiam a ſucco glandularum ipſius ventriculi, aut depravato, aut immaturo, & per violentam expreſſionem ab iiſdem ſtillante, illius ſenſile orificium ſpamodice vellicante, portionemque febrilis fermenti forſitan conſtituente. Quæ omnia, & ſingula ſuis temporibus Auctor noſſe non poterat. Animadverſione deniq; dignum eſt, quod legitur Cap. *Si tamen* ec. prope finem, nempe Febrem hujuſmodi Cardialgia comitatam quarta, vel quinta acceſſione mortem minari, *niſi affectus factus fuerit continuus*. Revera etenim obſervatione didici, rem ita ſe habere: ac proinde pejoris conditionis eſſe hanc Febrem, ſi ſit Intermittens, quam ſi fiat Continua; ſiquidem tunc ceſſet, ut aſſolet, ſymptoma ferox lethalis Cardialgiæ: ſicuti æque verum eſt, quod ex hujuſmodi transſmutatione Febris Intermittentis in Continuam impetrantur quidem induciæ, non tamen aufertur periculum; ſed ſaltem differtur.

Verum ſi vel ad capitis vicinam partem mutatur humor, vel ad ipſum caput, aut omnino ex humore vapores conſcendant, in gravem ſomnum laborantem delabi, vel in gravem aliam ex ſoporiferis affectionibus conſpicies, maxime ſi caliginoſus, & ex craſſa materia ortus prodeat vapor: ſicut dum acris eſt, & mordax, in paraphrenitidem migrat affectio, ceſſat tamen in die quietis. Cæterum ſi humoris aliquid errabunda natura illuc miſerit, non omnino ad antiquum ſtatum laborantem redire conſpicies: ac pertimeſcendum eſt, ne tertia, aut quarta acceſſione iterum in ipſum caput novo humore irruente omnino eſſentiale fiat malum. Quod ſane oſtendit dies intermedia, in qua laborans non omnino reſipiſcit, ſi vel dormierat, vel phrenitico aliquo affectu laborabat.

S C H O L I U M III.

In Capite Tragœdiam fieri, vel propter ſtagnationem ſucci febrilis, per arterias cum ſanguine ad Cerebrum, & meninges delati, vel propter illius adhuc vividi tranſmiſſionem in nervorum principia, ſuperatis glandulis corticalibus ejuſdem Cerebri, certum videtur, nedum probabile.

Præterea ſi in jecur humores irruant, minus quidem periculi eſt, ſed affectio mox continua fiet, & morbus diuturnior ob ingentes obſtructiones, & magnam jecoris imbecillitatem. Cujus occaſione in hydropem ſic affecti non raro deciderunt, quod noſces ex majoribus pulſibus, majorique febre, dolore ipſius hepatis, cum gravitate, & difficili reſpiratione, donec febris ſolvatur. In pleriſque enim ex his qui hac occaſione laborant, tuſſicula quædam in principio acceſſionum reperitur, ſicca quidem, & cum ipſius jecoris ponderoſo dolore, præludium quidem futuræ in ipſo inflammationis.

S C H O L I U M IV.

Hepar affici periodice, ut periodice afficitur Cor, Ventriculus, & Caput, in Intermittentibus Pernicioſis præciſe non novi; nec ob id fortaſſe illas (quippe, ut fatetur Auctor, minus pericoloſas, & potius diuturnas) *Pernicioſarum* nomen proprie mereri crediderim, ut qui hunc characterem adſcribo Febribus Intermittentibus citatioris motus, & inuſitatæ ſævitiei. Quæ de Diagnoſi vero, ac de Prognoſi dicuntur in caſibus enunciatis, ut & quæ dicentur in ſubſequentibus, nulla indigent limitatione, aut additione, quippe quæ ſunt exactiſſima; quod ſemel tantum hic monuiſſe ſufficiat.

Utcunque, & ad quodvis membrum humor irruat, diligentiſſime cognita, & accepta occaſione curationem aggredi oportebit: quippe ſi in his malis differas, periculum ocyſſime accerſes: procraſtinatio enim in his nunquam non fuit pernicioſa. Commune autem præceptum ſit, ſive in cor, ſive in cerebrum, ſive in ventrem irruat humor, maxime ſi vitioſus ſit, protinus expurganti medicamento uti, haud ſecus quam in quavis alia humoris turgentia facies, præcavens, ne in membrum princeps agitati humores irruant: verum expurgantia medicamenta non tenentur traſcendere rhabarbari vires. Itaque cognita ex prædictis ſignis acceſſionis prava

prava conditione, mox ſequenti die citra cunctationem corpus purgabis manna, vel caſſia fiſtula, cum infuſo rhabarbari, vel ſyrupo ex novem infuſionibus. *Cui uſui cenſeo proficuum fore dilutum* drach. j. rhabarbari, cum unc. ij. & ſs. mannæ electæ, vel pulpæ caſſiæ fiſtulæ drach. vj. ſuperbibitis unc. iij. & ſs. ſyrupi ſolutivi roſarum. *Item* drach. v. catholici, cum drach. j. rhabarbari. *Quo facto, ſi ſequens acceſſio par afferat periculum, & æque gravia ſymptomata, pronunciato prius diſcrimine, & viribus conſtantibus, ſanguinem detrahes ex* dextra baſilica. *Verum ſi vires ex purgatione, & acceſſionum gravitate lapſæ ſint, ex ſalvatella, vel talo cenſeo plus commodi laborantes ſuſcepturos. Quibus factis pro virium robore, & enematis alvo laxiori facta, & aliquando irritata, his, quæ acria ſint, victu utendum erit copioſioris nutrimenti, ſed facili, ea lege, quam* cap. de tertiana exquiſita *adduximus: ſi tamen acceſſionis periculum ex humoris copia ſuboriatur, conſultius te facturum arbitror, ſi mox a principio ſanguinem miſeris, maxime viribus robuſtis exiſtentibus, & urina aliquo modo id poſcente, idque prima, aut ſecunda quietis die, præſertim ſi ſymptomata non accidant vitio oris ventriculi; quo tempore a ſanguinis detractione abſtinendum eſſe, fere omnes conſulunt Auctores; nec diſplicet in hoc tertianarum genere vel a poplitis, vel a manus dextræ, vel ſiniſtræ venis ſanguinem fundere, quo longius a partibus affectis, & quarum ratione periculum ſuccreſcit, humorem diſtrahas: quo facto, ante quintam acceſſionem, ſi fieri poteſt, Ægrum purgato aliquo ex prædictis pharmacis. Poſtea autem curandum eſt, omni arte ad extimas partes, & carnoſum genus humores evocare duriuſculis frictionibus, & linteis odorato aliquo ſuffumigatis, extremas partes ligare, aut plurimas, & minutas cucurbitulas toti corpori affigere, quibus extremæ, & extimæ corporis partes patentiores ſint, & ob caloris in eis revocationem humores ad ipſas natura pellat: quo forſan a periculo ſuffocationis liberabis, & accidentium immanitatem compeſces. Servabis tamen hanc legem in adhibendis cucurbitulis, frictionibus, & ligaturis, quod in his acceſſionibus, in quibus periculum ſuffocationis imminet, eis uteris parum ante acceſſionem, & ipſa adhuc incipiente, quo ad extimas motum a natura humorem evoces: in reliquis vero, quibus ob diſſipationem caloris periculum incumbit, cenſeo tutius eſſe in die quietis naturam ad extima evocare, ut diſſueſcat a conſuetudine mittendi ad interiora, quam dum laborantes diſſipantur humoris malitia, his auxiliis ulterius ſpiritum, & calorem diſſipare. Sed ad peculiaria cujuſque membri affecti auxilia tempeſtivum eſt devenire.*

SCHOLIUM V.

Curationem, tam modo, quam in poſterum ſicco pede ſemper tranſigam, ne a propoſito nimium aberrem. Univerſaliter tantum dico, eam eſſe prompte, & quam cito in hiſce caſibus inſtituendam; *quippe* (ut inquit Auctor, *ſi in his malis differas, periculum ocyſſime accerſes: procraſtinatio enim in his nunquam non fuit perniciosa*; quod maxime locum habet, ubi negligatur Methodus apta ad inhibendos paroxyſmos lethales, qualis eſt ea, quam proponemus Libro ſequenti. Interim Methodus curandi ab Auctore adducta, licet non ſit notionibus noſtri ſeculi omnino cohærens, ac proinde non levi caſtigatione indigeat, circumſpecta tamen admodum, & prudens eſt pro ratione illorum temporum, adeoque admittenda etiamnum, & in pluribus uſurpanda, dummodo in Purgationis uſu, quam tantopere metuit Auctor, mitius adhuc, & timidus procedamus, ac præſcripſerit ipſe, potius ex conſuetudine, quam ex voluntate nonnihil delinquens. Cæterum illius religio, atque cautela in tractando leniter, ut decet, effero hoc Morbo, vel ex eo patet, quod, etiam ubi ſoporoſi affectus lethaliter ingruant, Veſſicantia nihilominus, indiſcriminatim in hiſce caſibus Medicis vulgaribus adeo familiaria, ſibi vero (ut ex hoc ſatis patere videtur) ſuſpecta, nuſquam propoſuerit.

Præmiſſis igitur his, quæ generalia, & omnibus membris communia ſunt, cordi, ſi in

ſi in hac affectione patiatur, providendum eſt, non quidem frigidis epithematis, ne penitius in ſeipſum ſeſe inſerant, & inſinuent humores, quinimmo ante acceſſionem unguento naphthæ, *aut* ejus oleo cum pulveribus electuarii de gemmis vel diamargaritonis frigidi, & granæ: *In acceſſione vero, quia opus eſt, quod juxta exiſtit reſolvere* [antea enim non reſolvere, ſed roborare ſolum expediet] oleo Matthioli, & electuario de gemmis, aut de hyacintho *ipſius regionem innunges: &* oleo *etiam* Angelicæ, *quod in diſcutiendis, & evocandis ad cutem humoribus miram habet efficaciam. Item hæc eadem adjicies* oleo, & unguento naphthæ *cum prædictis pulveribus, aut aquam ſtillatitiam ex* cinnamomo *cum guttis odoratiſſimi vini; interius tamen ea porriges, quæ & flatus cor irruentes diſcutiant, & longe ab ipſo, ſi quid ibidem moratur, pellant, ac rurſus ipſum roborent, velut ſunt* tabellæ diamargaritonis frigidi, aut electuarii de gemmis, & modico diamuſco confectæ vino, aut aqua ſtillatitia cinnamomi. *Verum quod efficacius eſſe arbitror, eſt electuarium* de hyacintho miris encomiis *a pleriſque commendatum. Ante acceſſionem tamen cucurbitulis uteris, & in die acceſſionis rarius, & in hypochondrio ſiniſtro: ac in dorſo e regione cordis, ſi forſan cogaris adhibere, ſcito opus eſſe aliquam ſcarificare, ne plus quam evoces extra, intus magis allicias.*

Quod ſi caput periclitari, & pati videatur, præmiſſis diſtractionibus, crurum lavacris, & evacuationibus, quæ ſatis ſint, oxyrrhodino *utendum eſt, maxime in quietis die. Quod ſi ea die accidentis alicujus, ſive delirii, ſive profundioris ſomni aliquid ſupererit, vel ſanguinem detrahes ex vena cephalica juxta carpum manus, vel cucurbitulas in brachiis ſcarificabis; quas ſi parum ante acceſſionem adhibueris, magis ex uſu facies: nam in die quietis eas affigere oportet a cruribus ad nates, in die vero acceſſionis a cervice ad nates per dorſum. Providendum etiam eſt, ut laborans acetum roſaceum olfaciat, aquam roſaceam, & alia frigida odoramenta, quæ latius ſcripta reperies* libro *hujus operis 7. in correctione accidentium, quæ febribus ſuccreſcere ſolent.*

Si tamen ventriculi os pati in hac febre compertum ſit, præterquam quod mox ſanguinem mittere recuſabis (ſunt enim hujus viſceris accidentia, maxime dolor, ex his quæ ſummopere vires labefactant, non ſolum ut ſanguinis detractionem non ferant, ſi acceſſio præceſſit, & vereamur talem futuram quæ ſequitur, verum neque morbum adhuc ipſum, niſi vires poſt acceſſionem iterum robuſtæ appareant, maxime ſi conſtiterit jecur in os ventris bilem rejicere: quo tempore tutiſſimum erit ex dextra baſilica, aut ſalvatella ſanguinem mittere*:* nam ſi vires in die acceſſionis etiam languidæ ſuperſint, cavendum eſt ab hoc auxilio) *protinus aliquo ex prædictis pharmacis, quæ purgationi idonea eſſe diximus, utendum eſt. Ac ſi vires adeo eſſe dejectas conſtiterit per epicraſim purgabis ſingulis diebus intermediis, pauxillulum purgantis exhibens cum* ſyrupo acetoſo, *aut* cichorii, & violarum. *Et a purgatione ventrem roborabis* oleo melino, roſarum, & omphacino, ſparſiſque deſuper pulveribus coralli, roſarum, ſantalorum, & diarrhodonis. *Cataplaſma etiam conficies ex* toſto pane, vino rubro madefacto, cum prædictis pulveribus, & oleis, vel ex eo quod ex furfure, vino, & ejuſdem pulviſculis conficitur. *Cui etiam* (gratia vitandi animi deliquium) *modicum aceti addere poteris: tandem omni arte curandum eſt, aut roborare, aut quodammodo adſtringere, ut vel non recipiat venter, vel ſi quid receptum habet, ocyſſime pellat. Quod ſi id fieri ſit difficile, ſtudendum eſt, humorem in os ventriculi jam fluxum compeſcere, & attemperare, vel* aquæ calidæ potibus, vel ſucco granatorum, agreſtæ, papaveris, aut de portulaca, vel potu aquæ frigidæ, vel (*ut etiam vires roborentur, & ſpiritus reficiantur*) vini albi, & optimi modico hauſtu. *Cæterum quod ſatius eſſe frequenti experimento comperimus, eſt vel ante acceſſionem clyſte-*

clyſtere aliquo, quo laborans aliquid purget, uti: vel ſaltem vomere, maxime ſi id ventriculus tentaverit, & in ejus cavitate aliquid immorari conſtiterit, non tamen inſtante acceſſione, ne vomitoriis motibus, & auxiliis plus bilis ad ventrem ipſum evocetur. Curandum quidem eſt in hac febre, ſi his quæ diximus non cedat, correctionem, & præparationem humoris moliri, ut vel copioſius purgetur, vel natura promptius ipſum devincat. Quod ſi in alterius naturæ febrem tertiana hæc migraverit, longe ſalubrius fore exiſtimato.

CAPUT IV.

De Tertiana Pernicioſa ob tenuis humoris putredinem ex *Ludovico Mercato*, cum iiſdem pariter Scholiis.

EFFICIT *non minus pernicioſam Tertianam tenuis, ſeu bilioſus humor plurimo, & copioſo ichore permixtus, ſecretuſque, & ſeparatus ab aliorum humorum conſortio, & in extrema vaſorum projectus, ubi ſummam nanciſcitur putredinem: tum quod ipſe ſit vitioſæ naturæ, tum quod aliis non temperetur, tum etiam quod locus ſit arctus, & concluſus. Quibus etiam accedit, ut affectus gravior fiat, corpus eſſe raræ contexturæ, & poroſum, & maxime excalfactum, ita ut poſſint partes extimæ, & extrema vaſorum facile ſuſceptare prædictos ſuccos. Quem ſane affectum etiam accidere comperimus his, qui plurimos horarios fructus ingeſſerunt*, ut Hippocrat. 7. popul. tex. 81. de cholera morbo recenſet, *qua parte etiam in malignos morbos, & ut* Valleſius *exponit, in febres intermittentes degenerare refert; qui ſane ſuccus cum putreſcit, quocunque loco ſit, adeo eſt perniciosus, ut graviſſimam, & pernicioſam non raro efficiat tertianam, maxime ſi laborans raræ ſit contexturæ, & facilis reſolutionis. Quo profecto fit, ut ex ingenti illa putredine, quam ſtatim illius ſucci conditio, & peculiaris natura contrahit, & ex prædicta hominis contextura, facile qui ſic afficitur, reſolutione, & anxietate animo liquat, aut ſyncopi, & mille aliis accidentibus prematur. Quippe tales ſucci adeo malefica qualitate ſunt affecti, ut ex motione, vel levi eorum agitatione laborantes ocyſſime prædictis ſymptomatis corripiantur, affectio quidem ſyncopali minutæ*, ut refert Avicen. ſen. 1. 4. tractat. 2. cap. 53. *perſimilis, nomine tantum febris* ſyncopalis minutæ, *in qua ſane diſpendium ſit immodicum ſpiritus ob ſanguinis attenuationem, atque etiam ob expultricem facultatem immoderatius in toto corpore concitatam: quod etiam ex imbecillitate retentricis plerunque accidere monet* Galenus 12. method. cap. 6. *ut paullo inferius latius ſum probaturus. Hujuſmodi enim humores quam citiſſime exhalant, quia tenuiores a febrili calore redduntur, in iis maxime quorum retentrix imbecilla exiſtit, qua ratione diaphoreticis ſudoribus ſic affecti exſolvuntur. Quapropter tria neceſſaria in hoc affectu reperiuntur, nimirum* humorum tenuiſſimorum in ventriculo, & univerſo corpore copia: *ſecundum* virium imbecillitas: *tertium vero* vitiata meatuum, & venarum in laxitate compoſitio, *a quibus procul dubio neceſſum eſt ſubſequi immodicam reſolutionem, & ſubitum virium lapſum.*

SCHOLIUM I.

Totum hoc Caput dignum eſt, ut attente legatur, illiuſque omnia fere dogmata ducantur in uſum. Theoria ipſa non paucam laudem meretur; in ea ſiquidem elucet perſpicacia Auctoris, adjungentis bili ab iis, quæ illam temperare valent, ſecretæ, conſortium copioſi ichoris, ulteriorem labem incongrua miſtura ſua illi communicantis. Si Auctoris innotuiſſet via, qua iſti humores in ſanguinem poſſent vehi, nonne Sylvianam hypotheſim fere attigiſſet, permutato tantum ichore illo in ſuccum Pancreaticum, tunc temporis nondum detectum? Curatio quoque iſta peculiaris eſt ſumme cauta, paucifque modificatis, aut ſemotis recipienda, præſertim ab initio, cum ſcilicet occaſio, vel opportunitas exhibendi Corticem nondum adfuerit.

In hoc Capite, cum iterum recenſeat Auctor

Auctor elegantem *Hippocratis* Textum, quem & primo Capite attulerat, ſimulque Doctiſſimi *Valleſii* expoſitionem, utrumque lubet huc transferre, ut a *Divino* etiam *Sene* notatas videamus hujuſmodi Pernicioſas Febres, vel aliquam ſaltem illarum ſpeciem. Inquit itaque *Hippocrates* loco citato, juxta interpretationem Eruditiſſimi *Mercurialis* — *Cholericæ affectiones magis in Æſtate fiunt, & Febres Intermittentes, & quibus horrores accedunt. (Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt. Verum cavere oportet. Judicat autem tales morbos maxime quinta, & ſeptima, & nona dies. Melius tamen eſt cavere uſque ad decimamquartam.* Juxta *Valleſium* vero ſic habet Textus — *Cholerica præcipue in Æſtate, & Febres Intermittentes, & quibus rigores accedunt; hæ aliquando malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt; ſed cavere oportet. Maxime autem tales morbos arguit quinta, ſeptima, aut nona; melius autem uſque ad quatuordecimam obſervare.* Hunc ergo *Hippocratis* Textum ſic exponit idem *Valleſius* — *Dicit * Cholerica * — ideſt Choleras morbos fieri præcipue in Æſtate &c. Addit — * & Febres Intermittentes, & quibus rigores accedunt, * — quæ periphraſis ſignificat Febres Tertianas precipue, deinde vero & Quartanas &c. Addit nunc Hippocrates, has Febres in Æſtate ortas aliquando malignas fieri, & in Febres continuas, & acutas mutari; ac proinde cavere oportere, ideſt timere, & curare caute* (ſunt verba aurea) *neque quippiam erroris committere, etſi principio exiguus prorſus morbus, & contemptibilis eſſe videatur &c.* & paullo poſt ſubdit, quod *ſuſpectos ſemper habeamus morbos, qui alioqui ob propriam figuram videantur eſſe ſecuri*; tandemque concludit — *Hippocratem nolle, nos ab Intermittentibus Æſtivalibus ſecuros eſſe, uſque dum præteriiſſe quatuordecimam periodum* (an potius diem?) *viderimus, neque fieri continuas.* Quæ interpretatio, ut patet, reſtringit ſententiam *Hippocratis*, ſaltem ad genus illud pravarum Intermittentium, quæ in Continuas, Acutaſque degenerant. Iſtæ autem in linea Pernicioſarum, etſi admodum periculoſæ, ſunt minus formidabiles [reliquis, vel ſaltem longiuſculas, etiam cum interemerint, præbent inducias, ut ſupra diximus. Si ergo in his tantopere metuendum eſt ex *Valleſio*, quanto magis erit metuendum de terribilibus illis, quæ Intermittentes adhuc manentes, quarta, vel quinta acceſſione, poſt doloſam intermiſſionis quietem hominem jugulant?

Quamobrem qui ſic laborant, vel levi corporis motione animo deficiunt, faciliter citra levamen ſudant, pulſum habent parvum, debilem, ac frequentiſſimum, urgent vigiliæ, caput vaporibus infectatur, adeſt vomitio, aut inanis nauſea, quam antecedit oris amaritudo, inappetentia, & tenebroſa vertigo, ut Hippoc. refert 4. aphor. 17. *ac mox ſequitur ſyncopis. Vultum etiam, qui ſic affecti ſunt, Hippocr. habent quam ſimillimum, ob ingentem reſolutionem citra dolorem in aliquo ſignato loco. Tandem loquens* Avicenn. citato capite de febre *ex hujuſmodi humore oborta, profert eam eſſe acutam, & quandoque non ſufficere in ea virtutem uſque ad quartum: quo fit, ut jure optimo inter lethales numeranda ſit.*

Curationem autem hujus febris longe aliter inſtitues quam reliquarum: quippe in hac præter levem quandam purgationem, quam pari ratione a principio mali, & antequam vires labantur, inſtitues, omni arte cutis coarctanda eſt, & humores denſandi. Sic profecto, quo citius poſſibile fuerit, corpus purgabis ſyrupo ſolutivo e roſis Hiſpanis, cum decocto corticum myrobalanorum citrinorum, vel cum unc. ij. mannæ, & eodem decocto, vel pulveribus earundem corticum, cum pulpa caſſiæ fiſtulæ, vel rhabarbari infuſo largiori cum ſyrupo roſarum. *Deinceps tamen humorem compeſces ante acceſſionem* ſyrupo roſarum ſiccarum, & violarum, ana unc. ſs. ſyrupi roſarum unc. j. aquæ deauratæ unc. iij. *cui adde pulveris* diamargaritonis, aut coralli, aut electuarii de gemmis gr. vij. *quibus humores denſiores fiunt, & longe melius coquuntur. Sed humores amplius denſabis, ineptioreſque ad fluxum, & putrefactionem reddes his, quæ intus ſumuntur, qualis natura eſt* ſyrupus roſarum ſiccarum, de malis punicis, de portulaca, & papavere, cum aquis, aut decoctis roſarum, portulacæ, oxalidis, cum aqua ferrata, aut deaurata. *Cæterum prodeſſe non parum*

rum

rum comperies, *abluere in aliqua prædictarum aquarum* boli Armeni, aut terræ ſigillatæ ſcrup. j. aut drach. ſs. cum modico ſyrupo papaveris, aut agreſtæ: *hoc ſane medicamentum*, *præterquam quod humores denſat*, *& corpus comprimit*, *inhibet quoque putredinem*, *& viſcera roborat*, *ac præcavet*. *Confert etiam id*, q. ℞ pulveris triaſantali, & roſatæ novellæ, ana drach. j. ſuccini ſcrup. j. ſacchari roſati ſoluti in aqua roſacea, *quod ſufficiat*, *ut fiat electuarium in rotulis*, *cujus ſumat laborans* drach. j. & ſs. cum hauſtu frigidæ aquæ, aut alicujus ex dictis. *Utiliſſimum quoque eſt aliud*, *q.* ℞ conſervæ roſarum unc. ij. pulveris electuarii de gemmis, aut diamargaritonis frigidi drach. ſs. confectionis Alchermes, vel de hyacintho ſcrup. j. ſuccini, oſſis de corde cervi, pulveris granæ ana ſcrup. ſs. *miſce*, *& fiat conditum*: *Cordi præterea*, *ac cerebro roborantibus providebis*, ut Galen. conſulit lib. 12. method. cap. 6. *Sic quidem primo, facies attemperanda eſt frequenter* aq. roſarum, myrtillorum, & plantaginis cum modico aceto roſaceo. *Cujus indicationis gratia involvitur etiam Æger linteo* aqua roſarum madente, *aut conſpergitur multo* roſarum rubearum pulvere, vel myrtillorum. *Verum ut ex toto ſyncopticis acceſſionibus*, *& ſudoribus ſubveniamus*, *adhibere oportet epithema fœminarum mammis*, *aut virorum teſtibus*, *q.* ℞ aquæ roſarum unc. x. aquæ oxalidis, & bugloſſæ, ana unc. j. & ſs. vini optimi unc. ij. aceti roſati unc. ſs. pulveris margaritarum, ſantalorum, coralli, ſeminis acetoſæ, ſuccini, ana unc. ſs.

SCHOLIUM II.

Potiſſima indicatio, quam pro curatione elicit Auctor, eſt, ut humor denſetur, a fluxu, & putrefactione prohibeatur, &, quantum fieri poteſt, ante acceſſionem compeſcatur. Quæ quidem indicatio maximi eſt momenti, illamque nonnunquam mihi contigit cum fructu adimplere, priuſquam vires Peruviani Corticis plane noſſem in hiſce Febribus, bolo iſto, duabus, vel tribus ante acceſſionem horis exhibito, quo etiamnum utor in caſibus non extreme periculoſis, & in quibus nondum placeat ad Corticem devenire. ℞. *Theriacæ rec.*, *Conf. Hyacinth.*, *Salis Abſynth.* (vel, pro re nata, *Cryſtall. Mont. præp.*) *ana ſcrup.* j. *Laudani opiati gr.* j. vel ad ſummum *gr. ij. M. f. b. ſumendus*, *ut ſupra*, *ſuperepoto Vini rubelli momento*, *vel hauſtu modico Aquæ Plantag.*, *Bugloſſi*, *vel totius Citri*, *prout magis placuerit*. Quod remedium eximie confert, præſertim ubi evacuationes immanes, & quaſi Cholericæ Paroxyſmum ingruentem ſolent comitari, atque ideo valde gravem, ac tandem perniciosum reddere.

Aer, *quomodo & cutis*, *attemperetur*, *refrigereturque frigidis aſperginibus*, *ſparſis humi floribus*, *& foliis* roſarum, pampinorum vitis, ſalicis, cannarum, & myrti, ſuperſparſa aqua roſacea cum modico aceto: *item eundem aerem flabellabis linteo aliquo madido aqua frigidiſſima*, *aut roſaceo cum modico aceto*. *Præſtat quoque cordis regionem inungere unguento*, q. ℞ pulveris electuarii de gemmis, & diamargaritonis frigidi, ana drach. j. lapidis Bezoar. gr. xv. pulveris granæ drach. ſs. olei foliorum nymphææ luteæ, aut olei roſarum omphacini unc. ij. ceræ albæ, quod ſufficiat, ut fiat linimentum molle: *item prædictos pulveres unguento roſaceo excipies*, *addeſque* terræ ſigillatæ drach. ſs. raſuræ eboris, & cornu monocerotis ſcrup. j. *& eandem partem inunges*. *Thoracem etiam*, *& abdomen illinies hoc unguento*, q. ℞ olei roſati omphacini, & myrti unc. ij. olei melini unc. j. bulliant cum unc. ij. aquæ roſarum ad conſumptionem aquæ, & adde pulveris roſarum rubearum drach. j. ſantalorum omnium, ana drach. ſs. ceræ q. ſ. ut fiat unguentum. *Hepati etiam*, *ac fronti gratia inhibendæ diſſipationis*, *adhibebis præſidium*, q. ℞ mucaginis tragacanthi, & ſeminis pſyllii, & citonoriorum unc. 6. albumina duorum ovorum, *miſce*, *& prædictas partes illine*, *ſpargeque deſuper pulverem*, q. ℞ ſantalorum omnium, roſarum, ſeminis arnogloſſæ, an. drach. j. *Quibus pro-*

profecto & ſudoris impetum, & virium reſolutionem compeſces: id tamen prudenter, & paulatim facito, ne ex cutis denſitate intenſior fiat febrilis calor. Securiſſimum tamen eſt, & utile jecur illinire oleo roſaceo omphacino cum pulveribus ſantalorum, poſitis deſuper pannis aqua intybi madidis, vel ſucco agreſtæ, & aqua plantaginis, roſarum, & ſolatri. *Maximi etiam ſunt momenti, cerebri adhuc roborandi gratia, odorata omnia tum naribus, temporibus, ac pulſibus adhibita, tum ſuper faciem roris modo inſperſa, cujus cenſus eſt id, q.* ℞. roſarum, ſantalorum omnium, Spodii, ana ſcrup. ij. ambræ gr. iij. moſchi, & camphoræ, ana gr. ij. aquæ myrti unc. j. aquæ roſarum unc. iiij. *miſce: ad cujus penſum odorata omnia frigida prodeſſe poſſunt.*

S C H O L I U M III.

Quantum ad morborum curationem conferat bene diſpoſita Aeris temperies, ſatis patefacit varia locorum, & tempeſtatum ſalubriorum, vel inſalubriorum conſtitutio, varias quoque gignens nonnunquam conſtitutiones morborum, ob id modo facilius, modo difficilius ſanabilium: ut ſileam, quæ de hac re per ſe nota, tum ſparſim, tum cumulate in Libris peculiaribus olim ſcripſit *Hippocrates*, & quæ plurima eruditione, ac doctrina, plurimoque ſtyli nitore edidit Doctiſſimus *Lanciſius* Pontificius Archjater — *De nativis, deque adventitiis Romani Cœli qualitatibus*, & de emendanda accidentali Aeris illius inſalubritate.

Certe noſtro Seculo, quo Aer non modo Thermometrorum, verum & Barometrorum, Hygrometrorum, & Anemometrorum examen ſubire coactus eſt, atque ita, media Fiſtula Torricelliana, Staticæ quoque judicium ſuſtinere, quin & mirabili Scloppi Pneumatici artificio, propriæ elaſticitatis vim dimetiendam exhibere, non ſecus ac violento Machinæ Boylianæ tormento, pati dimotionem e ſede ſua, vacuis tandem relictis, quæ antea tam pertinaciter occupaverat, latibulis, inanitionem ſui ſtupentibus quidem, ſed tamen ferentibus, Ars quoque Medica his inventis ditior facta, Aeris ipſius, quo nil ad Vitam magis neceſſarium, penitius cogniti uſuram meliorem cœpit inſtituere. Hinc Eruditiſſimus *Ramazzinus* Libro ſuo jam edito — *De Principum valetudine tuenda*, — ſano conſilio monet, non negligendum eſſe varium Aeris pondus, quod nobis exhibet aſſidua inſpectio Barometri, qua facta animadverſione, quemadmodum Sanorum valetudinem tueri, ita & Ægrotantium caſus dignoſcere, præcavere, necnon iis opportune ſubvenire valebimus. Idque eo magis cum plauſu, & utilitate eximia poterimus aſſequi, quo remotior eſt a vulgari cenſu cognitio, quam medio Barometro acquiſivimus, de vario variis temporibus Aeris pondere: ut proinde aſſertione, cæteroqui propemodum paradoxa, liceat ſtatuere, Barometro judice, Aerem nebuloſum, pluvioſum, ac turbidum, contra id, quod cenſuit Famigeratiſſimus *Borellus* (quem tamen fortaſſe fefellit magis obſervatio circa experimentum minus exacte inſtituta, quam ratiocinium inde elicitum) leviorem eſſe Aere ſereno, ſicco, & perſpicuo: pariterque eundem Aerem leviorem eſſe in Auſtrali, quam in Boreali conſtitutione, licet hujuſce phæno meni nondum a quopiam ſatis dilucidati difficilima ſit explanatio; ut ideo tam famoſi Problematis adhuc germana ſolutio deſideretur.

Neque enim ipſe inficiabor (ut hoc quoque innuam, perfunctorie licet) ea, quæ anno 1695. Academico potius luſu, quam philoſophice, ac ſerio circa hanc materiam conſcripſi in peculiari Diſſertatione mea, *Ephemeridibus Barometricis* Cl. *Ramazzini* adnexa, ad tutamen aliquod ipſius Borelli, minus forſitan, ac fuerit creditum, hac occaſione decepti, rem minime tetigiſſe: ſicut neque negaverim, id a me ne poſtea quidem fuiſſe præſtitum iis omnibus, quæ in altera Tricipiti Diſſertatione iterum edidi anno 1698. In ea ſiquidem, licet non plane improbabilia cenſeam, quæ Viris Doctiſſimis *Rodulpho Jacobo Camerario* Medico Profeſs. Tubing., & *P. D. Cajetano Fontana* Mutinen. repoſui: immo, licet reputem abſolute vera, & demonſtrabilia ea ſaltem, quæ adverſus hypotheſim alterius Cl. Viri *Guntheri Chriſtophori Schelhameri* Prof. Medici kilon. haud hæſitanter ibidem adſtruxi, nihilominus neque hinc ſolidam Problematis ſolutionem emerſiſſe, lubens admitto. Aliud eſt enim aliorum hallucinationes, aliud rei ipſius naturam detegere.

Quod

Quod ea non hoc, vel illo modo ſe habeat, facile eſt aſſequi: quo vero præciſe ſe habeat, difficile. Interim neque diffitebor, ea, quæ adverſus *Schelhamerum* protulit eodem tempore, quo illius hypotheſim ipſe rejeci, Clariſſimus *Ramazzinus*, eaque pariter, quæ contra repetitos ejuſdem *Schelhameri* conatus recenter adduxit Vir Perſpicaciſſimus *Jacobus Placentinus*, eaque tandem, quæ pro ſolutione completa controverſi Problematis, nupera ad Celeberrimum Scroekium Epiſtola, ex eleganti hydroſtatico Famigeratiſſimi *Leibnitii* experimento, typis tradidit idem *Ramazzinus*, illuſtravitque demum laudatus *Placentinus*, plurimum ſaltem luminis contuliſſe, ad dilucidandam hanc rem, cæteroqui ſatis obſcuram. An ea nihilominus ſit proinde plane confecta, adhuc ambigo. Sed quæcumque ſit ratio phænomeni, certe experimentum ipſum accuratis Medicis, pro utili Ægrotantium regimine, juxta varium Aeris ſtatum, aliquid opis afferre poſſe, extra dubium videtur: quemadmodum extra dubium eſt, eundem Aeris ſtatum, ſiquidem mediantibus hujuſmodi obſervationibus, non bene diſpoſitus pro Ægrorum ſalute deprehendatur, artificialis alicujus correctionis eſſe ſuſceptibilem, eorumque indigentiæ aliquo modo aptari poſſe, ut multiplici induſtria hoc loco conatus eſt facere noſter Auctor, in iis tantum ungendis nimis induſtrius.

Victu etiam ſubvenire his oportet paullo ante acceſſionem, vel in ipſius acceſſionis principio, ſit autem ex his, qui citiſſime nutriunt, & modice adſtringunt, ſint carnes aſſæ, & elixi gallorum teſtes, & qui auſteris condiantur; vinum ſit rubrum modice acerbum, dilutum aqua frigida, aut decocto hordei, vel radicis bugloſſæ. Præterea cum linquunt animo, vino mali punici acidi *pane excepto, item renutriendus eſt Æger crebris, & minutis cibationibus ejus alimenti, quod non ocyſſime diſſolvatur, velut eſt* caro perdicum, caponum, vituli, *& ejus aliquod ex his confectum cum pane* loto, *&* ſaccharo: *fructus item acerbi, & putredini reſiſtentes. Potus ſit ex vino rubro*, ut dictum eſt, *aqua ferrata, aut deaurata diluto. Quod ſi morbus præſtiterit exſpectandi inducias, & vires ad meliorem ſtatum redierint, urinaque rubicundior apparuerit, non erit ab re ex ſalvatella dextra manus modicum ſanguinem extrahere, aut iterum aliquo ex prædictis pharmacis per epicraſim purgare, donec affectionem mitiorem eſſe factam comperiamus.*

CAPUT V.

De Tertiana pernicioſa ex prava humorum natura, ex eodem *Mercato*, cum Scholiis, ut ſupra.

ADEO *ſunt pernicioſæ naturæ, & conditionis* bilis vitellina, praſſina, & æruginoſa, *ut dubitatum ſit quemadmodum antea diximus; inter Arabes Medicos, poſſintne ex eis febres ſuccendi: cum hoc tamen præter adductam Auctorum mentem, nos etiam ex his nonnullas vidimus, quarum natura adeo fuit pernicioſa, ut peſtilentem affectum æmulari viderentur: fiunt autem ex his humoribus hac lege, & ratione.*

Media Æſtate ob ingentem reſolutionem propriæ humiditatis humorum, aut nimiam exuſtionem, & maxime ſi ſubito frigus occurſaverit his corporibus, quæ improba, & bilioſa nimis uſa fuere victus inſtitutione, aduſtam bilem, praſſinam, æruginoſam, & in confinio atræ bilis exiſtentem ſuccreſcere non raro viſum eſt: præſertim ſi homo ira, furore, aut aliis vehementibus animi pathematis percitus fuerit. Quo quidem tempore mirum non eſt, ſi febre corripiatur, eam fore periculoſam, etiamſi Tertiana fuerit. Quippe ſi vires non admodum dejectæ ſint, ſi humorum copia non grandis, certum eſt, naturam poſſe, quod intra venas moleſtum fore perſentit, aut deguſtat, pellere. Quod ſi ad emunctoria, & corporis canales pellere non poſſit, poterit quidem prope partes ſentientes ſenſim, & paulatim projicere, ut facile vel præmiſſa ſuccenſione diſſolvatur: quo fit, ut more ſolito tertio quoque die id efficiat, quia ſic humoris conditio poſtulat.

Dignoſces quidem hanc febrem tertianam ab humoribus pravis ortam ex vehemen-

vehementiſſimis horroribus (quod humor ſit mordacior) *& qui diutius protrahuntur ob humoris craſſitiem: quippe ſynceri ſunt, & citra nativam humiditatem. Febris mox a rigore vehementer creſcit, quod humor ſuapte natura ſicciſſimus, & exurentiſſimus ſit, ſicut craſſiſſimus: nam illi haud ſecus accidit, quam pici, & reſinæ, dum ſuccenduntur, quæ licet craſſam habeant compagem, ocyſſime inflammantur. Mox vero ab inflammatione ſitis, & linguæ aſperitas, nigredo & ingentiſſima ſiccitas ſuccreſcit. Oculi ob magnam ſpirituum reſolutionem cavantur, & coloratior univerſa facies* (licet cadaveroſa) *efficitur, anxius, inquietus, & univerſo corpore compunctus, ac veluti exulceratus Æger hinc inde vagatur; qui neque potu, neque ventilatione, neque reſpiratione ſubſidium ſuſceptat. Urina ignea, ac veluti lixivium apparet, pauca, & cum cinericio, vel furfuraceo ſedimine, aut cum pinguedine ſupernatante: pulſus mediocris magnitudinis, non admodum debilis, dum viget febris; cæterum frequentiſſimus, & celerrimus, die autem quietis parvus, debilis, durus, & creber ſubeſt, quod vires ex acceſſione abierint, reſpiratio crebra, alvi dejectiones opimæ, pingues, aut bilis vitellinæ, porraceæ, aut æruginoſæ naturam referentes, plerunque dyſenteriam efficientes. Vomitus quandoque alicujus dictorum humorum ſubſtantiam, & colorem æmulatur, cum angore maximo, & animi deliquio. Laborantes parum aut nihil ſudant, quod craſſior & ſine humiditate ſit materia, niſi prope mortem cum diaphoreticus erumpit.*

S C H O L I U M I.

Quæcunque ſit, & qualiumcunque ſuccorum mixtura, quæ bili dat denominationem praſſinæ, æruginoſæ &c., certum eſt, ut inquit Auctor, hujuſmodi humores acerrimos media Æſtate, & ferventiſſimis potiſſimum tempeſtatibus obſervari. Æque certum eſt, quod eorundem humorum excretio ſive ſyncera, ſive variegata, magnum ſemper faceſſit negotium: & quotieſcunque apparuerit, dat ſemper anſam ſuſpicandi aliquam pravitatem ſubeſſe, quæ morbum reddit non contemptibilem, etiamſi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

Quod ſane malum mille pericula afferre ſolet, ac multis modis pernicioſum efficitur, nam cujuſvis prædictorum humorum talis eſt natura, & conditio, ut etiam citra putrefactionem, aut ſuccenſionem, quamcunque partem inierint, vel erodant, aut gravius aliud malum machinentur, ne dum cum in extremis vaſorum, & prope partes ſentientes jam putreſcunt, initio etiam putredinis a vaſis majoribus ſumpto. Quo profecto tempore certum eſt, ipſam febrem mediante validiſſima virium exſolutione, laborantem, aut interimere in febris ipſius inclinatione, aut ocyſſime labefactata natura in cauſonem, vel graviſſimam aliam febrem migraturam, & quod certius eſt, ni arte, aut diligentia præveniatur, in habitualem febrem. Tanta enim eſt primarum humiditatum, & ſubſtantiæ membrorum, in quibus hi humores putreſcunt, reſolutio, ut non ultra quartam acceſſionem viſum ſit laborantem in hecticam migraſſe, maxime ſi gracilis ſit, juvenilis ætatis, & ſuapte conditione rari habitus, & contexturæ.

S C H O L I U M II.

In Prognoſi occurrit animadverſione dignum, quod iſta pernicioſæ Tertianæ ſpecies *ultra quartam acceſſionem* non extendatur, ſeu, ut ait in fine Capitis, *quintam ad ſummum acceſſionem* non tranſcendat; ſed vel intra hos terminos necare ſoleat, vel in Cauſonem, aliamve graviſſimam Febrem, ac tandem certius in Habitualem commutari. En ergo quantum teneamur Divinæ bonitati, quæ præſentaneum remedium dedit, vi cujus & ab ocyſſima morte, & ab aliis periculis eandem longiore afflictione tandem inferentibus, certo poſſimus evadere.

Non fert maligna, & atrociſſima hujus morbi conditio in exhibendis auxiliis moram ullam: nam cum certum ſit, hujuſmodi humores nullum poſſe beneficium gra-

gratiam, aut coctionem a natura recipere (immo ut inquit Averroes 3. collect. corrumpant formam ſpecificam illius) procul dubio neceſſum eſt, protinus humorem purgare, maxime ſi in convenientem regionem incumbat ipſe ſua ſponte. Quippe ſi in ſuperiorem ventrem irruat, vomitibus, cum acceſſio inſtat [quo facilius excernatur] & venter nauſeabundus apparet, minuendus eſt. Servabis tamen hoc præceptum in ejus eductione, ut maxime ipſum admiſceas humectioribus cibariis, & copioſo potu, tum ut facilius venter evomat: tum vero ut ſine noxa; gravis enim, & periculo plenus eſt hujuſmodi humoris contactus, & ob ipſum humidis præſidiis compeſcere, & attemperare opus eſt. Quod ſi in inferiorem ventrem humorem irruere perſenſeris, aut ſaltem ad nullam aliam ſe partem inclinare, per ipſum expurgabis; id quod caute facies: ſive enim purges, ſive ſecus, periculo res non caret: quippe ſcimus, vel leviſſimis pharmacis graviſſimas accerſiri dyſenterias, quod ſi has effugias, contabeſcet laborans, quo fit, ut prudentia, & maturo conſilio opus aggredi, aut ab eo ſubſiſtere tenearis. Sic profecto in hujuſmodi humoris purgatione, blandioribus, verum ſeligentibus pharmacis admixtis rem ages: illud quidem ne nimis exacerbetur humor, hoc vero, ut peccans ſuccus citra aliorum agitationem excernatur: id quidem facies caſſia fiſtula ſuperbibito lactis ſero, in quo prius rhabarbari drach. j. maceraveris, aut ipſo diluto copioſiore facto, vel ſyrupo ex jx. infuſionibus violarum, cum infuſo ſcrup. iv. rhabarbari, vel hordei cremore cum prædicto rhabarbari infuſo. Item confectione Hamech ſimplici, ſuperbibito copioſo hauſtu aquæ hordei cum ſaccharo, aut ſeri lactis, vel decoctionis violarum, & ſeminis malvarum. Præſtat & manna diſſoluta in aqua hordei, vel violarum, ſed robuſta corpora optime ferre poterunt drach. j. & ſs. electuarii de pſyllio, vel catholici drach. iv. cum copioſa aqua oxalidis, vel hordei. Quo etenim ſemel facto, non licet plurimum inniti in ſanguine extrahendo: quippe prædicti humores, neque corpus eiſdem ſcatens id plurimum expoſtulant, neque innoxie ferunt, plerunque a ſanguinis miſſione continua evadit febris, quod impotens, ſanguine detracto, natura ad pellendum a vaſis nocivum ſuperſit. Verum ſi vel ſimul ſanguinem aliquo modo redundare (quod raro exuſtis humoribus accidit) vel opus eſſe comperias, id quidem ex ſalvatella manus dextræ facito. Poſtmodum vero humores, & univerſum corporis habitum, ac viſcera etiam humectare, curabis plurimum, & modice refrigerare, puſillus enim calor nativus, qualem hæc corpora habent, nec evacuationem, nec refrigerationem innoxie ferunt, ſed ut Galen. 12. method. in doloribus ab erodentibus ſuccis ortis conſulit, paulatim & ſenſim lenire, ſic ſequenti die a pharmaco copioſam aquam hordei cum ſyrupo violarum, aut ſaccharo roſaceo, vel decoctum violarum bibendum dare oportet, quo & vis medicamenti, & humorum acrimonia retundantur, abluanturque: Clyſmatis præterea utendum eſt, maxime cum laborans dormiturus eſt: quæ ſane conficito ex decocto hordei, vel violarum, aut ſeminis malvarum, & papaveris, cum ſaccharo, & oleo roſarum, violarum, & vitellis ovorum Præterea ſummo mane, aut prope ſomnum, laboranti porriges aquæ hordei, acetoſæ, violarum, ſcorcioneræ, vel per mortarium lapideum excolatæ unc. vj. ſyrupi acetoſæ, de ſucco limonum, roſarum, aut violarum unc. j. Confert & ſaccharum roſaceum, ſed violaceum magis, quibus admiſce roborandarum virium gratia margaritarum præparatarum, aut electuarii de gemmis ſcrup. j. Præſtat & diacorallium cum mucilagine ſeminis citoniorum, & pſyllii pondere drach. j. Ejuſdem uſus eſt, quod ex his omnibus conficitur forma boli, & pondere duarum drach. ſummo mane exhibitum. Sed ferunt non contemnendi Auctores, & Conciliator etiam adſtruit, alexipharmacum nullum reperiri in arte medica his humoribus pretioſius, quam cryſtallum, cujus drach. j. in ſubtilem pulverem redacta, & aqua diſſoluta, mire

opituletur: ego autem arbitror, id forſan occulta quadam proprietate illi accidere. Verum ſi dyſenteria ex prædictis humoribus prodeat, vi ſua adſtringente extra omnem expectationem prodeſſe comperimus: cenſeo tamen admiſcendum fore aliquod ex prædictis pharmacis. Exterius vero corpus refrigerante Galeni, *aut* roſaceo, *vel unguento ex* cucurbitulis *juxta dorſum inunges, aut cordi epithemata appones, ea lege, qua capite de Tertiana exquiſita ſcripſimus.*

S C H O L I U M III.

Quam vana ſpe autem id expectare liceat ab aliis remediis, oſtendit curatio. Magna Remedia, ex mente Auctoris, hic nullum fere locum habent; etenim, ſi de purgatione ſit ſermo — *Caute id facies* (inquit ipſe) *ſive enim purges, ſive ſecus, periculo res non caret* &c. Si vero de ſanguinis miſſione loquamur, — *Ægrotantes hujuſmodi* (ſubdit ille) *tale præſidium non innoxie ferunt, & plerunque a ſanguinis miſſione continua evadit febris.* Magnis ergo Remediis fere proſcriptis, quid ſperandum ſupereſt a levioribus, & nullius ferme vigoris, ſaltem reſpectu habito ad tantam indigentiam, ut norunt Practici? De cryſtallo quidem non contemnendam mentionem facit Auctor (ſelecta fere ſemper remedia indigitans) pro corrigendis pravis illis humoribus recenſitis; & ego quoque experientia fretus eidem remedio in mitioribus ſaltem caſibus, ut paullo ante innui, non parum tribuo. Sed furente jam, ſparſis quaquaverſum fluctibus, Torrente, fruſtra infirmioribus hiſce inſtructus:

Pugnat in adverſas ire Natator aquas.

In hac ſane procella ſi quis conſuluiſſet *Mercatum*, jure merito contremiſcentem, quærens, an liceret Lignum Corticis amplecti, certum plane pro naufragio evitando refugium, videlicet Specificum certum pro manſuefaciendis efferis hujuſmodi humoribus, *nullum cæteroqui beneficium, gratiam, aut coctionem* (ut omnimoda certitudine affirmat Auctor) *a Natura recipere aptis*, quid, quæſo, reſpondiſſet? Muſſitaſſetne, aut hæſitaſſet?

Quod tamen majoris momenti arbitror, eſt victum ſumme humectantem, & facilis, atque copioſioris alimenti inſtituere: ob id jura caponum, *&* carnes pullorum ex lacte, aut hordeo nutritorum *ex uſu eſſe comperimus, & ex* oleribus decoctam lactucam, aut ſcariolam, & borraginem: *tandem potus ſit hordei aqua, vel puriſſima cum ſaccharo. Quod ſi vires laborantis labi videantur, conſultiſſimum eſt, vinum tenue, album, & maxime dilutum præbere: tandem ſi affectionem perſtare adhuc contingat, exiſtimandum eſt, jam in alterius naturam commigraſſe, nam ex prædictis humoribus non tranſcendit quintam acceſſionem: quamobrem juxta naturam ejus, in quam degeneravit, curationem inſtitues.*

C A P U T VI.

De Tertiana Pernicioſa ex miſcella craſſorum humorum cum ſeroſis, & tenuibus ex *Ludovico Mercato*, adjunctis itidem Scholiis.

CUM *in humanis corporibus intra venas humores abundant ea copia, quæ naturam irritet ad ſeſe deonerandam; cæterum quæ non adeo gravet, quod ad extrema vaſorum pellere non poſſit, fit quidem, ut humorem pellat ipſa tertio quoque die: ſed quod frequentius eſt, more duplicis tertianæ ſingulis diebus, maxime prope noctem ad extrema vaſorum, & præcipue juxta os ventriculi humorem tranſmittat, quo febri ſyncopali humoroſæ ſimillima exiſtit. Quo fit, ut ob ejus copiam, quæ ſui reſpectu major eſt, quam fuit reſpectu majorum vaſorum, a quibus pellit natura, procul dubio adeo graventur, & offendantur univerſi corporis partes, ut hac ſola ratione tertiana, quæ ſui natura ſalubris foret, pernicioſa efficiatur: cui accedit, humorem eſſe mixtum ex tenui bilioſo, & craſſo, cujus craſſitiem veluti ex congelatione, & condenſatione factam arbitramur. In cujus febris natura expendendum primo eſt,* qua ratione hi humores gravent naturam in extremis vaſorum, cum intra majora non adeo graves extiterint. *Secundo*, qua ratione ob id pernicioſa exi-

ſiat. *Circa primum conjectandum eſt, humorem hunc concretum, quem ſecum movet bilioſus, & tenuis humor, qui in acceſſionem prorumpit, cum ad extrema venarum funditur, non protinus, aut ſimul ad dicta loca tranſmitti, nec ſimul incaleſcere, ſed paulatim projicitur, ac ſuccenditur; tum quod copioſus ſit, tum quod inæqualis. Quo fit, ut tenuior pars primo ſuccendatur, & ex craſſioribus, quæ primo tranſmittitur, & reliquæ ſic ſucceſſive, ut natura pellit. Præterea cum mox tenues partes ſuccendantur, quæ craſſæ ſunt, ſimul incaleſcunt, gravioreſque & rariores fiunt, eo quod ex calore, quod craſſum eſt, ocyſſime fundatur, & liquetur. Quo fit, ut ea humorum copia, quæ vaſis majoribus non erat magna, nunc in extremis vaſorum liquata, & fuſa maxima fiat, gravis, & ponderoſa, ex quo procul dubio ſequitur, pernicioſam, & periculo plenam efficere febrem, cum vereri oporteat, ne univerſi corporis calor ex copioſo illo humore ſuffocetur, extinguaturque, aut laborans ſyncopi frequenter corripiatur. Finitima quidem eſt hæc febris conditio ei, quam Medici* ſyncopalem humoroſam *vocant, cujus Galen.*12. method. *meminit nomine febris cum redundantia crudorum ſuccorum, licet ex continuarum fiat genere, tranſactis primis acceſſionibus, quod impotens ſit natura longe a cordis vaſis humores illos craſſos, & copioſos pellere, hæc vero intermittens.*

SCHOLIUM I.

Torquet in hoc Capite ſe ipſum Auctor, ut explicet modum, quo detrudi ſupponit ad extrema vaſorum, ibique ſuccendi inæqualiter craſſos, & tenues humores. Ignorato fluidorum motu tunc temporis occulto, mirum non eſt, ſi in tot figmenta ſæpius labebantur Prædeceſſores noſtri etiam Doctiſſimi. Quæ nihilominus ille adſtruit de inæquali craſſitie, ac tenuitate humorum irregulariter efferveſcentium, ſive, ut loquitur, ſuccenſorum, omnino locum habent in iſto caſu, ſi modo ſenſibiliore explicentur. Quæ pariter addit de condenſatione, congelatione, ac concretione eorundem humorum craſſorum, commixtorum cum bilioſis, & tenuibus, videntur nonnihil congruere cum iis, quæ ex principiis *Acidi*, & *Alchali* hodie deducunt quamplurimi. Quocunque tandem modo meliore hæc explicentur (quod Theoreticis relinquo) certum eſt ſaltem, vi hujuſce Febris, ſeu Cauſſæ illius immediatæ, inæqualem ebullitionem intra ſanguinem ſuſcitatis, ſive deinde id fiat ob heterogeneitatem particularum præexiſtentium in ipſo ſanguine, illumque ex parte conſtituentium, ſive ob peculiarem, inæqualemque diſpoſitionem, aut compoſitionem febrilis Fermenti in ſanguinem influentis, ſive propter utrunque.

Verum ob id gravis, licet procul a partibus cordi, & ventriculo, aut jecori vicinis eoſdem valeat pellere; e quo vereri oportet univerſi corporis caloris extinctionem, & ob id differunt etiam hæ febres ex occaſione periculi, nam in illa vereri oportet, ne humorum pondere, & copia cordis calor exſtinguatur, quod prope ipſum exiſtat plenitudo; in hac vero ne totius corporis calor pereat, præterquamquod [ut dictum eſt] *aliqua humorum craſſorum portio prope viſcera tranſmittatur, licet in utraque ob vitium, & damnum ventriculo illatum laborantes periclitentur. Triplex igitur cauſſa neceſſaria eſt hujus febris generationi, crudorum nimirum humorum copia ventriculum & carnoſum, ac arterioſum genus opprimens, virium infirmitas, quæ caloris paucitatem ſequitur, & vitiata anguſtorum meatuum, & venarum compoſitio.*

Cognoſces autem hanc febrem ab his humoribus inæqualiter craſſis, & copioſis provenire, quod lente, & cum diuturno, ac moroſo rigore incipiat, quem nonnunquam interrumpit calor quidam, veluti flamma exurgens, quem iterum rigor compeſcit, ita ut per intervalla rigeant, & incaleſcant qui ſic affecti ſunt. Quod ſymptoma illis ſuccreſcere cenſeo, quia humor copioſior eſt, & craſſior [potius profecto] *quam quod ſimul totus poſſit a natura pelli, & ſi pellatur, ſimul ſuccendi. Quo fit, ut pars poſt partem ſuccendatur, & primo quæ in eo tenuior eſt, poſt vero quæ craſſior. Dignoſces etiam*

jam id, quod laborantes tarde incaleſcant, ex toto, & quod calor diu duret, & non admodum ſit extenſus, ſed per aliquod intervallum flammea in corpore compareat caliditas, ſed mox ceſſet, & mitis appareat calor: quod licet ita ſit, anxium reddit laborantem ob preſſuram, & gravitatem arteriarum, & muſculorum totius corporis, quam fuſi, & copioſi præſtant humores. Impotens etiam toto febris tempore efficitur laborans, & cum anxius ſit, ſeſe movere nequit, quo fit, ut moleſtius ferat, & veluti obtuſus ſenſibus exiſtat. Calore videtur carere, & ſiti plerumque premitur, & a potu gravius ſe habet, præcordio in principio inflato, corpus totum ampliori mole, quam pro naturæ modo, tumens, color omnino vitiatus, aliiſque albidior, quam pro naturali habitu, & aqua inter cutem laborantibus perſimilis, vel lividus. Urina copioſa ſubalbida, copioſo ſedimento, & craſſo plena apparet. Pulſus ex parvitate, & magnitudine inæqualis, aliquando interceptus, & quo magis creſcit febris, evidentiores fiunt prædictæ differentiæ, quod eo tempore rarior fiat humor, & vehementius naturam premat; celeritas tamen & crebritas non plurimum a natura diſſident, ita ut pleriſque videatur febre carere. Sæpe etiam animo deficiunt, & aquæ potu non levantur, neque aſperſione aquæ ſupra faciem, quinimmo frictionibus, & vinculis melius ſe habent: reſpiratio frequens eſt, & ſuſpirioſa: in febris autem inclinatione laborantes maxima cum inquietudine ab umbilico ad caput exſudant, & aliquantulum liberari videntur, & licet febre carere appareant, adhuc accidentia aliquot ſuperſunt, quibus conſtat nimio pondere laborantes confringi: tandem hoc eſt in hujuſmodi febribus tanquam pathognomonicum ſignum, nimirum, nec augmentum, nec ſtatum, nec declinationem æqualiter fieri, ſed in augmento aliquando inclinat febris, deluditque Medicos, & potu exhibito, aut citra ipſum iterum increſcit, in ſtatu vere plerumque novum incrementum, & aliquando declinationem, & poſtea aliud incrementum ſuſceptat, quod pari penſu in declinatione cernimus. Præter id hoc habet proprium, & peculiare, quod accidentia, quæ propria ſunt principiis reliquarum febrium, ſibi vehementiora ſint, & majora prope ſtatum, quam in principio: quo fit, ut eo tempore inæqualitates pulſus, laborantis ſuffocatio, & periculum ſine dubio ſint majora: ratio eſt, quia cum hæc mala in hoc affectu ex arteriarum compreſſione, & caloris ſuffocatione prodeant, & hæc eo tempore commodius fiant, in quo major fuerit plenitudo, & hæc major ſit prope ſtatum, quia in hac febre uſque ad id tempus ſemper a vaſis aliquid pellat natura ad minora, & quod pellit magis attenuetur prope ſtatum, fit profecto, ut eo tempore accidentia principii eluceant magis.

SCHOLIUM II.

Ob id, ſignum Febris hujuſce ſpeciei quaſi *Pathognomonicum* eſſe dicit Auctor, quod nec augmentum, nec ſtatus, nec declinatio æqualiter fit; ſed in augmento aliquando inclinat Febris, deluditque Medicos, dum potu exhibito, aut etiam eo non exhibito, iterum increſcit, idemque non raro repetit in ſtatu, aut etiam in ipſa declinatione; quod maxime verum eſt in Praxi: & ideo ſumme pariter obſervabile ad plurimos errores vitandos.

Verendum profecto eſt in hac febre, ne unum e tribus malis laboranti ſuccreſcat, primum *ne laborans in augmento ipſius febris, cum jam incaleſcere cœpit univerſum corpus, antequam ex toto incaleſcat, ſuffocetur. Quippe eo tempore rarior efficitur materia ob fervorem, quem contrahere incipit, quo fit, ut compreſſione vaſorum, & extinctione caloris in toto corpore, vel in ſyncopem gravem, & periculoſam, vel in mortem prolabatur Æger; quod ſi quis quæſierit, qua ratione in hac febre, quæ ſuffocatione interficit, laborantes pereant in ſtatu, & prope ipſum, cum in reliquis quæ hoc modo interficiunt, in principio laborantes ſuffocatione periclitentur; dicendum eſt, hoc eſſe principium hujus febris, quatenus ad eam portionem attinet, eo quod natura non tranſmittat ſimul humores a vaſis,*

ſed paulatim uſque ad ſtatum : quo fit, ut eo tempore [præterquamquod funduntur, & effervescunt, & liquantur] copioſiores utraque ratione ſint, quam in principio, & ob id eo tempore calorem ſuffocent magis. Secundum, *ſi forte natura ſeſe a ſyncopi tueatur, pertimeſcere oportet gravem; & diuturnum aliquem affectum ſubſequuturum; nam cum tertiana hæc plerunque ſit nimis extenſa, facile continua efficitur, vel ſaltem ſub ingreſſum duarum tertianarum. Quarum occaſione non raro ſuccreſcere ſolet* tertium *malum, nimirum malus corporis habitus: quippe cum calor in dies impotens reddatur, procul dubio verendum eſt, ne etiam bonum ſanguinem conficere non poſſit, ac ſubinde neque corpus probe nutriri, & malum habitum ex conſequenti ſubſequi.*

Videtur profecto poſſe hanc febrem curationem ſuſcipere ſimillimam ei, quam febribus ſyncopalibus humoroſis proficuam eſſe Auctores ſcribunt, ſiquidem in omnibus fere æquales exiſtunt: in qua re non in parvam dubitationem incidimus, ſiquidem Galen. *non ſatis aperte monſtrat*, an liceat in hujuſmodi febribus ſanguinem mittere, aut expurgare, *cum ſolum frictionibus utendum eſſe conſulat, nec immerito quidem, cum in hac febre crudorum humorum maxima copia ſubſit, præcipue juxta ventriculi os, quæ ſanguinis detractionem plerunque intercidit, nec rurſus expurganti pharmaco videtur eſſe a principio utendum, cum corpus plenum ſit, & ob id non ceſſurum medicamentis: quo profecto fit, ut in dubium vertendum ſit, quid agere oporteat. Quippe ſolum uti frictionibus, inſufficiens eſt tanto malo, nec licet corpore exiſtente pleno, quod* Galen. *interdixerat* 4. de ſanit. tuend. *Quamobrem cenſeo* Averroem *a* Galen. *diſſenſiſſe* 7. collig. *qui non eſſe ſolum agendum frictionibus ſcripſit, cui favet* Trallian. *qui neque mediam, neque multam frictionem ſufficere docet*, Raſius *etiam* 6. conti. *cum* Trallian. *purgantia protinus conſulit. Verum ſi quis rem hanc diligenter expendat, reperiet procul dubio, hujuſmodi febris longe diverſam eſſe medendi rationem a curatione febris ſyncopalis humoroſæ, & continuæ. Nam præterquamquod in* Galen. *doctrina non expreſſe conſtat hujus febris notitia, ejus, quæ illi aſſimilatur,* 12. method. *non diſſimilis eſt curandi ratio. Sed dato, quod verendum ſit ſanguinem mittere, aut expurgare in illa, in hac vero ambo auxilia prærequiruntur, & utrique ſupereſt a principio commodiſſima occaſio. Primum quidem eo, quod plenitudo illa, quæ in hac febre ſubeſt, non ſit adeo copioſa intra vaſa, quia tantum eſt plenitudo in potentia, quæ in extremis vaſorum efficitur actu, certum eſt ſubeſſe locum expurgationi: ac ſi cum ſanguinis præſentia adſit copia illorum humorum, quos & craſſos, & tenues eſſe diximus, ob id credendum eſt, non deeſse occaſionem mittendi ſanguinem. Quapropter cum in hac febre periculum ſit, ne in acceſſionis principio, aut ſtatu, ex humoris effervescentia, & plenitudine, calor univerſi corporis ſuffocetur, ob id, ſi ſanguinem præeſse ſimul compertum fuerit, vel occaſionem malo præſtiterit ſanguinolentæ evacuationis ſuppreſſio, demendus ſanguis eſt, vena baſilica dextri brachii ſciſsa, idque ſemel, aut bis pro virium robore: ſin aliter, cavendum eſt a ſanguinis detractione tanquam a magno malo: Nam plerunque ſic affecti calore, & viribus carent. Verum ſi prædictos humores tantum dominari conſtet, a purgatione, & ſeligenti pharmaco facta, principium curationis auſpicari oportet ex* ſyrupo ſolutivo roſarum, cum infuſione foliorum ſenæ, aut cum expreſſione agarici, vel carthami. *Prodeſt &* diacatholicon, in decocto ſenæ dilutum, vel diaphœniconis modicum cum confectione Hamech ſimplici. *Poſt hanc vero purgationem ſanguis demendus eſt, quod ſi opus fuerit magis probo, quam ante purgationem, & coctionem, ſi antea miſſus non fuerit. His tamen factis, omni arte curandum eſt corporis calorem evocare, atque excitare, quod facilius poſſit copiam humoris diſcutere, quippe in hoc malo frictionibus, & ligaturis, aut cucurbitis, licet utamur, non quidem ut evocemus humorem ad extimas partes,*

tes , ut in reliquis dictum eſt , cum potiſſima ratio periculi ſit copioſior humor , aut caliginoſus , & frigidus halitus in partibus carneis , ſed ut ſolum calorem ipſum ſopitum excitemus , evocemuſque ad eaſdem . Quod ſane facies leviuſculis , ſed longioribus frictionibus , quibus , quod facilius evocari ad cutim poſſit , facile ſequatur , & cum is ſit calor , & ſpiritus , is procul dubio ſuccreſcit . Item parvis , & frequentibus cucurbitis , quibus ablatis , univerſum corpus ſuffumigabis , & perfricabis calidis linteis , quod ſane facies parum ante acceſſionem , aut in ipſa , & per vices , & intervalla in ipſo augmenti tempore , ut per carneas partes aliquid ejus , quod ibidem moratur , antequam calorem offendat , evaneſcat , aut calor , qui id conterat , excitetur . Curandum etiam eſt , ut die quietis laborantes per alvum dejiciant clyſmatis , & ſuppoſitoriis acrioribus , vel vomant , quod profecto grandi diligentia exſequendum eſt . Quod ſi his omnibus factis animo linquant , etiam incipiente acceſſione modicum panis vino madefactum *porrigere oportebit , qui etiam odoramentis reficiendi ſunt : quod ſecundo , aut tertio iterabis , donec incaleſcere corpus , & calorem conſpicue excitari comperias . Ac ſi eo pulſus parvitas devenire videatur , quod efficacioribus auxiliis opus ſit , porriges* cum modico vino *pulverem* , q. ℞. aromatici roſati drach. j. margaritarum præparatarum ſcrup. ij. pulveris electuarii de gemmis ſcrup. j. pulveris oſſis de corde cervi drach. j. raſuræ cornu monocerotis unc. ſs. miſce , & cum melle roſaceo fiat bolus , cujus porrige ſcrup. j. *Quo facto , cor , & dorſum inunges unguento* , q. ℞. olei liliorum , & de ſemine Angelicæ , ana unc. j. olei cinnamomi drach. ij. pulveris cariophyllorum , & naphthæ , ana ſcrup. j. diambræ gr. j. pulveris florum roſmarini drach. j. croci ſcrup. j. *bulliant cum odorato vino in duplici vaſe , & facta expreſſione prædicti partes inunge . Ventriculo etiam providebis unguento* , q. ℞ olei nardini , & nucis muſcatæ , & abſynthii , ana unc. ſs. cariophyllorum drach. j. galliæ muſcatæ gr. x. ceræ q. ſ. ut fiat unguentum . *Mammis vero fœminarum , & virorum teſtibus adhibebis , quæ odorata ſint , & calorem concilient , velut eſt* vinum calidum cum aqua meliſſæ , & pulvere aromatici roſati , & diacymini .

SCHOLIUM III.

Difficultatem curationis demonſtrat controverſia de ſanguine mittendo , & de inſtituenda purgatione , licet utrunque præſidium tandem Auctor admittat . Neque enim hæc Febris ſpecies revera eſt adeo exitioſa inter reliquas , ut aliquam Curationem , ut ajunt , Methodicam ſaltem circa initia non patiatur .

His factis in die acceſſionis , ſtudendum eſt in diebus quietis humorum copiam minuere , & cruditatem , & craſſitiem moderari , quod facies addito oxymelite , *vel* ſyrupo de corticibus citri , ac modico ſyrupo de duabus radicibus cum aquis cinnamomi , anici , fœniculi , Angelicæ , vel de radice Chinæ , *ac procedente affectu non recuſarem* , oxymellitis ſcyllitici *modicum adjicere . Poſtquam præparationem ſi coctio apparenter eluceat , plenius corpus purgabis his , quæ ſuperius diximus , aut* pilulis aggregativis , *vel* de agarico . *Verum ſi lentius naturam concoquere conſtet , ſatius eſſe duxi , per epicraſim corpus purgare pilulis ex* maſtiche , rhabarbaro , & agarico , aut pilulis ex hiera Galen. & agarico , vel prunis Damaſcenis ex decocto ſenæ conditis , aut infuſo rhabarbari , & agarici , vel carthami decocto : *Formidare enim in his oportet copioſas purgationes , ne humore copioſius in ventriculum irruente , citius in irreparabilem ſyncopen concidant . Præterea ſive purgent , ſive opus aliquod agere velint , e lecto non ſurgant , ne commoti humores citius ſyncopem excitent . Interim tamen providendum eſt* hæmorrhoidibus , & menſibus : *tandem poſt prædictas purgationes* , theriaca cum modico vino utendum eſt , *aut* aromatico roſaceo , & vino paſſulato , vel diacymino .

SCHOLIUM IV.

Circumſpectionem tamen ſuam in purgando ſatis oſtendit idem Auctor verbis illis — *Formidare in his oportet copioſas purgationes*, rectiuſque forſan dixiſſet, etiam *modicas*. Sat ergo fuiſſet ſuperius dixiſſe — *Curandum eſt, ut die quietis laborantes per alvum dejiciant clyſmatis, & ſuppoſitoriis*.

In hac ſane febre, & ſomno, & vigilia opus habemus: quippe ſomnus concoquit, & vigilia digerit. Item opus eſt victum inſtituere extenuantem, & parcum, ac ſæpius, aut ex longis intervallis; vinum *fere his omnibus ex uſu eſt, ſi non dormierit laborans, noctu, ſin aliter, diu. Providendum etiam eſt, ut laborans quam minime turbetur, diſtrahaturve aliquo animi pathemate, quod ſic affectis ſummopere noceat.*

CAPUT VII.

De Perniciosa Tertiana ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit, ex eodem *Mercato*, cum iiſdem Scholiis.

EST *itaque quinta pernicioſæ tertianæ ſpecies ea, quæ non ex propria conditione, & natura talis efficitur, ſed ex aliquo accidenti, quod illi ſuccreſcit, cujus ratione ipſa periculoſa efficitur, quantumvis ſuo more ſalubris, & ſignis firmata ſecuriſſimis exiſtat. Sic profecto hac lege uno e duobus modis aliquam tertianam periculoſam fieri conſpicimus:* Primo, *quando creſcente calore in acceſſione ipſa pituitoſus, aut craſſus ob contractam fuſionem, & tenuitatem ab ipſo calore præſtitam, inſtillat, decumbitque in aliquam partem, ac velut ſuffocativum* (ut ajunt) *catarrhum, ſi ex capite; vel difficilem reſpirationem, aut orthopnœam, ſi ex thorace; vel articulares, & graviſſimos dolores concitat, ſi in articulos prædictus humor prolabatur; quippe certum eſt, non raro contingere his, qui caput habent catarrhoſum, humidum, & fluxionibus obnoxium, ſi febre tertiana corripiantur, tempore acceſſionis ob calorem tantam defluere pituitæ fluxilis copiam, quod in graviſſimam ſuffocationem, aut lateralem dolorem pleuritico dolori perſimilem ocyſſime periclitari videantur, ſicut his, qui aſthmate laborant ob craſſos, & viſcidos humores, thoracis vaſa, & partes obſidentes ab eodem calore liquari, & moveri, excitareque difficillimam reſpirationem, & graviſſimam orthopnœam. Ita prorſus his contigiſſe ſcimus, qui articularem morbum pati ſunt aſſueti, quibus vi caloris fuſis humoribus, tenuior quædam pars in articulos migravit, qua quidem graviſſime, & moleſtiſſimæ fiunt tertianæ acceſſiones. Quæ omnia finita acceſſione protinus aliquando ceſſant, eo quod calor, qui humores liquavit, eoſdem diſcutere valuit; aliquando vero ejuſdem mali, quod excitavit, aliquid adhuc ſupereſt, quod moleſtam, & non raro periculoſam minatur fore venturam acceſſionem, ſi malum malo ſuccreſcat.* Secunda *quidem hujus tertianæ ſpecies ſuboritur, cum febrilis calor uterum in conſenſum allicit, commovens corruptos vitioſoſque ibidem morantes ſuccos, quibus motis, accidentia ſuccreſcunt, tota acceſſionis duratione æque gravia, ac periculoſa, his quæ hyſtericis fœminis accidere aſſolent.*

Signis profecto in hujuſmodi tertianis non plurimum opus habemus, cum conſtet, prædicta accidentia, quæ illi ſuccreſcunt, non accidere ob caloris febrilis, aut humoris peccantis, vel membri, in quo humor febrilis incumbit, vitium, ſed accidentia longe diverſa eſſe a natura prædictorum, eſſeque ſymptomata, quæ aliis humoribus ab his, quæ tertianam efficiunt, diverſis propria ſunt. Quippe affici catarrho, aut difficulter reſpirare, vel articulos dolere certum eſt, diſtinctum quid eſſe, & accidentale a natura febris tertianæ: & ob id cum hæc accidentia ſuccreſcunt, conjicies tertianam fieri pernicioſam ex accidenti, & non ex nativa ſorte.

SCHOLIUM I.

Circa univerſum hoc Caput dico, quod ſi accidentia, quæ ſuccreſcunt Febribus, vere ſint talia, ut nullam habeant cum Febre communionem Cauſſæ, vix poteſt peculiaris ſpecies Febris Pernicioſæ exinde conſtitui; nam hoc nomine Pernicioſa etiam dici poſſet Ephemera, ſi illi grave aliquod accidens ſuperveniret. Oportet itaque diligenter animadvertere, an ſuccreſcentia accidentia omnino ſequantur Periodum Febris, itaut ea invadente invadant, & ea ceſſante ceſſent. In tali enim caſu potius cenſenda ſunt ſymptomata Febris, quam alterius naturæ, etiamſi motus febrilis, tantum data occaſione, ea ſuſcitare videatur: ſecus, ſi non ſequantur Periodum, motumque febrilem. Sic, ſi Mulieri ſemper in acceſſione ſuperveniat paſſio aliqua, Hyſterica dicta, quæ non alio tempore invadat, & ſoluta Febre, ſemper ſolvatur, reputanda erit ſoboles Fermenti febrilis (licet tantum per accidens) in ſubjecto diſpoſito, & intra ejuſdem fluida turbas illas ſuſcitantis: idemque dicendum crediderim de Colica, de Vertigine, ac de ipſa nonnunquam affectione Epileptica, una cum febrilibus Paroxyſmis recurrente in ſubjecto aſſueto. Fateor equidem, accidentia pernicioſa hic ab Auctore enumerata, nempe *Catarrhum ſuffocativum, dolorem Pleuritico ſimilem, Aſthmaticum affectum, & Arthriticos dolores*, quæ cuncta illi forte ſæpiuſcule videre contigit, mihi rarius, ac fere nunquam in Pernicioſis videre contigiſſe, quin potius alia frequentius obſervaſſe perniciem inferentia, quæ ipſe nominatim non recenſet, & quæ ego ſpecialiter recenſebo *Capite primo Libri ſequentis*.

Verendum quidem eſt in his tertianis, ne aliquod ex prædictis malis, quæ calore acceſſionis fiunt, vel laborantem ſuffocet, vel ſi iterum revertatur, eſſentiale fiat, & proprium: Quapropter ſic affectos in die quietis præcavere oportet, ne iterum revertatur malum, & in acceſſionibus periclitentur.

Curandi ratio in hac affectione peculiares ſibi præſcribit conſiderationes, quas maximi eſſe momenti cenſeo. Prima *ſane eſt, quod in ipſa acceſſione, ubi majus imminet periculum, id præcaveamus juxta ſymptomatis, quod ſuccreſcit, naturam: In die vero quietis curandum eſt, ne iterum revertatur. Namque in curatione ipſius tertianæ nil novi agendum eſt præter id, quod in reliquis tertianis ſalubribus ex uſu eſſe diximus: præterquamquod hæc paullo celerius, atque diligentius expoſtulat curari: ne ſi diutius protrahantur acceſſiones, & frequentius repetant, aliquo ex prædictis modis laborans in ipſis periclitetur. Sic profecto urgente fluxionis periculo, ſive ad fauces, ſive ad thoracem, ſive cum dolore, aut ſecus, vel cum difficili reſpiratione, & orthopnœa, omni arte curandum eſt fluxum a capite ad alias partes divertere, quod facies brachiis vehementer fricatis, aut ligatis, vel ſi ipſis cucurbitas appoſueris, bis in ſingulis horis, quod fluxio illuc evocetur. At ſi grande periculum immineat, ipſas ſcarificare oportebit, & poſtmodum ſcapulis iterum alias affigere, quo flatus a thorace diſcutiantur, & aer partibus dilatatis commodius recipi poſſit. Quod ſi lateralis eluceat dolor, brachiis ſat eſt ipſas apponere, & diſcutientibus, ac ſiccis præſidiis prope partem dolentem uti*, ut ſacculis ex milio, & furfure, chamæmelo, & ſale: *Nam ſi inunctionibus, aut evaporatoriis utaris, laxiore facta parte copioſius ipſa recipiet, & fluxionem evocabis. Sic profecto utero providebis juxta affectionis, quæ ſuccreſcit, indigentiam, ut* Lib. noſtro *de Mulierum affectionibus abunde dictum eſt. Podagricis, aut quibuſvis aliis articulorum doloribus nihil adhibebis, ne, ſi frigidum ſit, ad principalius membrum repellas; ſi vero calidius, plus ad affectas dolore partes attrahas, ſed blandioribus auxiliis curandum eſt, laborantem ab acceſſionis ſævitia eruere, quod leges fuſius libro noſtro* de arte medendi morb. intern. proprio capite. *Ceſſante vero acceſſione, providendum eſt, ne iterum præcedens ſymptoma revertatur, quod facies eiſdem præſidiis, quibus ſi præſens fuiſſet, curaſſes: hoc uno in conſiderationem adhibito, quod ſi fieri poſſit, uno & eodem præſidio febri, & ſymptomati provideas,*

videas, ſive ſanguis mittendus ſit, ſive corpus purgandum. Verum, ſi id complicationis conditio non ferat, ſymptoma auferendum eſt, ac ſi ſanguinem miſeris, ex ea parte, & vena facito, quæ vel capiti mandanti, vel thoraci, a quo malum oritur, e directo reſpondeat: aut a jecore, & venis majoribus, ſi articuloſum membrorum genus pati videatur: vel ex talo, ſi aut menſes, aut hæmorrhoides deficiant, vel uterum compati conſtiterit. Quod quidem pari beneficio proderit febri, & accidenti haud ſecus, quam expurgans medicamentum, ſi eadem lege præſtiteris: quippe ea adhibebis primo, quæ materiam accidentis reſpiciant; poſtea vero quæ febrem, licet aliquando mixta adhibere oporteat medicamenta, utrunque nimirum reſpicientia. Verum ſi ex prædictis accidentibus aliquod jam firmatum eſſe conſtet, quod liquido cernes, eo quod die etiam quietis adhuc perſeverat, non omnino poſthabita febris curatione, ipſi ex toto innitendum eſt, quod facies juxta naturam mali, quod ſupererit, idque quæres proprio ejus capite, ut & univerſalia, & particularia auxilia probe adminiſtrare poſſis. Verum ſi morbus præſtiterit expectandi inducias, majori diligentia ſtudendum eſt tertianam febrem curare, ſiquidem illa vicem cauſſæ moventis gerit, & ea curata facile accidentia deliteſcunt.

SCHOLIUM II.

Cum ergo in hiſce caſibus ex mente Auctoris — *ſic affectos præcavere oporteat, ne iterum revertatur malum, & in acceſſionibus periclitentur*, ſuppoſito quod malum hujuſmodi ſequatur acceſſionem, velut umbra Corpus, ſoli idcirco Paroxyſmorum præcautioni (quoniam facile hodie poſſumus) per uſum Chinæ Chinæ inſiſtendum eſſe, nullus dubito, omiſſis tot medicamentorum catervis, quæ ad tollendos hujuſmodi affectus ſolent uſurpari: pro quibus in tali caſu ſubmovendis unus cæteroqui ſufficit Cortex, ut conſtat etiam ex *Hiſtoriis* XI., & XVII. *Cap.* X. *Libri primi* relatis, de Tuſſi Tabem minante, & de viſus Obcœcatione, per Quartanam inductis, & per Chinam Chinam curatis. Quoties enim ſtrenuum iſtud Febrifugum conveniat (ut in ſimilibus caſibus, ſi graves ſint, profecto convenit) non eſt, cur de tot aliis remediis infirmioribus æque ac ſuperfluis ſimus ſolliciti. Cardo Praxeos verſatur non in multiplicitate, ſed in electione remediorum, ſimulque in opportunitate noſcenda, & captanda occaſione. In iiſdem propterea circumſtantiis idem morbus remediis iiſdem ab uno Medico tollitur: ab alio non ita. Ordo quippe, ſeu tempus peculiare adminiſtrati remedii exitus varietatem parit. Ars quævis Mechanica paucis Inſtrumentis perficitur, eademque iiſdem a duplici Artifice inæqualiter exercetur, parium Inſtrumentorum uſu diſpari diverſitatem faciente. Haud aliter modicus medicamentorum apparatus (quem in numero ſatis parco vere conſiſtere, & nihilominus ſufficere, aliquando forſan oſtendam) in manu periti Medici, Morbis fere quibuslibet ſanabilibus ſanandis par eſt. Octo tantummodo voces Muſicæ, ſi rythmice diſponantur, concentibus omnibus, utut diverſis, edendis ſunt ſatis: inconcinne vero, vel intempeſtive prolatæ, & diſſonant, & harmoniam perturbant. In regenda ſanitate, quæ in fluidorum, & ſolidorum harmonia conſiſtit, analogiſmi par ratio. At de hoc ſatis.

De Tertiana Pernicioſa ob humoris venenoſitatem, quæ neceſsaria ad curationem, & notitiam exiſtunt, reperies libro &c.

SCHOLIUM III.

De eo denique, quod innuit Auctor circa *Sextam* ſpeciem Tertianæ Pernicioſæ tum dignoſcendam, tum curandam, nil dico, cum eam ad commune Febrium Malignarum, & Peſtilentium genus reducat, communemque cum illis Diagnoſim, Prognoſim, atque Medelam alibi inſtituat; quod hujus loci non eſt.

CAPUT

CAPUT VIII.

Prava rurſus Pernicioſarum Febrium Intermittentium natura innuitur ex deſcriptione Ricardi Morton, *adjunctis pariter ad claritatem fuſioribus Scholiis.*

VARIAS Pernicioſæ Intermittentis icones hactenus nobis exhibuit *Mercatus*: modo verſicolorem illius imaginem, diverſos, ut ait, morbos mentientem pingat *Mortonus*, ſimulque vim eximiam Peruviani Corticis pro tanto hoſte debellando teſtetur. Teſtetur, inquam, ipſe, me aſſeverante, ſeu [quod dignius eſt] ipſe doceat, me ſolum teſtante. Æquum eſt enim, ut quemadmodum ille ante me inſignia Corticis experimenta in caſibus admodum arduis, & nonnunquam in Pernicioſis Febribus, de quibus impræſentiarum eſt ſermo, tentavit, ac feliciter abſolvit [quod Hiſtoriæ ab eo deſcriptæ ſatis oſtendunt] ita in earundem Febrium deſcriptione, ipſarumque per Corticem curatione tradenda, primas teneat: ego vero ad confirmanda illius aſſerta tantummodo calculum addam ex propria, & multiplici experientia petitum. Ingenue tamen repeto, quod & olim Lectori præfatus ſum, me nempe circa hoc nihil, ne analogice quidem, deſumpſiſſe a *Mortono*, cujus Opera, quæ penes me exiſtunt, tempore, quo primum, ſatiſque notum in Urbe mea tentamen inii (permittentibus id ipſum quamvis ſpe nulla aliis Comprofeſſoribus tum Noſtratibus, tum Exteris) nondum erant cuſa, nedum mihi nota. Et licet in ipſis admoneat a Bibliopola, Tractatum Pyretologicum ſejunctim prius impreſſum fuiſſe, illius profecto nullam unquam ne per famam quidem notitiam habui. Sed hoc nil intereſt. Si de oppoſito quis velit, valeatve ſuſpicari, ſciat, majorem mihi fore laudem, ac gloriam, ſi Viri Clariſſimi potius, quam meo fretus conſilio, prima experimenta (utut rationabilia) dicar tentaſſe. Utcunque, ego de hac noſtra in Methodum non longe abſimilem, ſed tamen diverſam, coincidentia adeo mihi complacui tunc, cum *Mortoni* Pyretologiam luſtravi, antea [fateor] ferme neglectam, ut, jus promeritum Eidem redditurus, parum quidem abfuerit, quin Tractatum ipſum integrum reimprimi curarim [quem tamen a fronte ad calcem attente a cunctis conſiderari velim] illique meas obſervationes, caſuumque conſimilium Hiſtorias adnexerim. Id autem aggreſſus eſſem, ut quamplurimas veritates practicas inibi exiſtentes, ſed vel non ſatis patentes, vel non ſatis perſpectas, & fortaſſe minime creditas in propatulo ponerem. Iis etenim alicubi dilucidatis, & ab aliquo identidem exceſſu [ſi fas ſit dicere] caſtigatis, melior forſitan ſors acceſſiſſet, majorque itidem perlegentibus utilitas. Sed ex alia parte, cum quidquid in eo Tractatu propius videtur reſpicere *Pernicioſas* Intermittentes, erui poſſit partim quidem ex Capitibus, ubi de ſignis Intermittentis Febris tum Diagnoſticis, tum Prognoſticis, ſed præcipue ex Capite ſpeciali, ubi de Genio Intermittentium verſatili, alioſque morbos etiam acutiſſimos ſimulante, ſermonem habet; idcirco hoc unum ſaltem *Caput* ad unguem tranſcriptum hic inſerere lubens decrevi. Ne vero cum *Mortono* aliter agerem, ac egerim cum *Mercato*, congruum duxi illius quoque ſenſa perpendere, nonnulliſque animadverſionibus tantillum augere, propriam ſubinde, & apertam Pernicioſarum Periodicarum Deſcriptionem, ac Curationem promulgaturus, Peruviano Cortice valide adminiſtrato feliciter abſolvendam. Quod quidem intelligendum eſt, ut tunc dicturus ſum, non modo de eadem Febre ſuos adhuc typos, etſi crudeliter, patenter tamen ſervante; ſed de ipſa etiam jam in *Continuam* converſa, & obſcuratis, nondum tamen plane abolitis periodis ad exitium properante, cum nempe jam frigefactus univerſaliter Ægrotans cum minutulis ſudatiunculis fere ſine pulſu jacet, moribundo ſimilis, dummodo uſ-

que

que in alteram Exacerbationem [a qua per diem naturalem circiter diſtet] valeat ſufficere. Priuſquam ergo iſta propius aggrediar, mihi interim præludat —

RICARDUS MORTON

De Proteiformi Intermittentis Febris Genio.

EXEMPLA *Febrium Intermittentium* Cortice Peruviano *curatarum adjungere, irritum plane atque inutile eſſet, poſtquam Cl.* Badus, Sturmius, *cæterique Remedii hujus Polychreſti Fautores hanc Provinciam jamdudum ſuſceperint: Et nemo hodie [quod ſcio] de viribus hujus Remedii Febrifugie dubius hæreat. Quandoquidem autem ob vehementiam Symptomatum, ubi Natura fere integra acrius ſtimulatur ad luctam cum veneno hoſtili inſtituendam, hæ Febres haud raro pleroſque alios Morbos, eoſque acutiſſimos ſimulare ſoleant,* Corticis *tamen viribus cedant, & ſi* Cortex *non exhibeatur, ſæpius funeſtæ evadant; operæ pretium duxi Exempla aliquot hujuſmodi Febrium, quas nuperrime obſervavi, ſeligere, ſcriptis mandare, atque publici juris facere. Atque equidem hoc penſum eo lubentius aggredior, quia Nemo adhuc (quantum ſcio) hoc ſubjectum tractavit, cujus cultura ad Praxim Medicinalem promovendam maximi momenti mihi eſſe videtur. Siquidem inter innumera illa ſymptomata haſce Febres comitari ſolita, nullum eſt quod non aliquando adeo vehementer ſæviat, ut vita Ægri inde in præſens diſcrimen adducatur, &* Typus *Febris in variis ſuis ſtadiis* Algoris, Caloris, *&* Sudoris *abſcondatur penitus, & opprimatur, itaut neque ex Urina, Temperie, Pulſu, vel alio quoque ſolito modo diſtingui poſſit; verum ſub larva* Algoris *funeſti,* Vomitionis *indeſinentis,* DiarrhϾ *torminoſæ,* Choleræ *morbi,* Colicæ *ventriculi,* Hemicraniæ *periodicæ,* Apoplexiæ, Syncopes, Rheumatiſmi, Spaſmi *univerſalis,* Pleuritidis, Peripneumoniæ, Doloris lateris punctorii, *vel alterius Morbi ſecure deliteſcens, Medicum a ſcopo ſuo non raro abducat. Symptoma quidem interea Remediis propriis, ſed incaſſum, tentatur; Nam, poſthabito Fermento Febrili, proxima efferveſcentiæ periodo, priora, aut deteriora ſymptomata inexpectato recrudeſcunt, Medicus Syſiphi ſaxum volvit, atque Æger vitæ dulciſſimæ diſpendio, aut ſaltem magno ſumptu, ignorantiæ vel incuria Medici pœnas ſero luit.*

SCHOLIUM I.

Supervacaneum jure merito reputat Cl. Auctor, hiſce temporibus ſcribere curationes Intermittentium vulgarium ope Chinæ Chinæ abſolutas; ſed ex adverſo æque merito neceſſarium cenſet, ac opportunum recenſere curationes earum Intermittentium Pernicialium, quæ hominem in maximum vitæ diſcrimen adducentes, Cortice nihilominus rite oblato æque prompte curantur ac benigniores. Hanc itaque praxim illuſtrare maxime intereſt, præcipue cum ea extendatur ad Febres ipſas recentem continuitatem adeptas, dummodo fuerint Intermittentes ab ortu, & poſt acquiſitam continuitatem, conſuetas adhuc incrementi, & decrementi viciſſitudines, atque periodos ſervent. Illas enim conſiderandas eſſe ut Intermittentes, & ut tales Cortice pariter certo curari, nos docet præter *Mortonum* Doctiſſimus *Sydenham* in Epiſtola ad *Bradyum*, ut videbimus tum *Cap.* 5. *Libri* 4., tum *Cap.* 3. *Libri* 5. Nos itaque in hac Praxeos Medicinalis parte promovenda *Mortoni* morem ſecuti, poſt ſtatutam Methodum noſtram offerendi Corticem in hujuſmodi Febribus, cæteroqui lethalibus, complementum ejuſdem methodi ab exemplis ſuo loco ſubnectendis mutuabimur.

Non ſine magna ratione hoc remedium hic, & alibi ab Auctore *Polychreſtum* dicitur, quippe vere ad multa, & magna perutile in linea Alexipyretorum. Utinam ad alios morbos ſimilia poſſideremus; ſed paucis demptis, quorum virtus certa eſt, & utilitas evidens, Ars noſtra Medicamentis ſuperfluis alioqui ditiſſima, bonis, certiſque, quæ innotuerint, caret: immo forſitan ob hoc ipſum eſt inops, quia inutilibus, dubiiſque ſuperfluit. Obruit nem-

nempe vel ipſum Medicum ſupervacanea Pharmacorum copia: quandoquidem ægre nimium e mille figmentis una, quæ forte vix eſt, practica veritas poteſt ſecerni. Deme (audeo dicere) ab Arte Medica Phlebotomiam, Purgationem, Chalybem, Chinam Chinam, Ipecacuanham, Opium, Thermas, Viperam, Mercurium, diverſaque Antivenerea, Lac, Serum, aliaque non multa, & ferme nudam reddes. De Chirurgia, quod eſt ad remedia quædam, non abſimile ſit Judicium. Perita namque manus ſæpe ſola, vel ferro prudenter, vel igne caute, vel faſciis eleganter, & cum regimine inſtructa, quamplurima præſtat. Contrectatio vulnerum crebrior, & medicaminum multiplex appoſitio, vana ſæpe, immo plerunque noxia Artis oſtentatio eſt. Super hac re ſatis diſerte ſuis temporibus *Cæſar Magatus*, illumque ſecutus *Septalius* (quodcunque ſit, quod de utroque fert judicium *Sennertus*) noſtris vero temporibus *D. Bellot* ejuſdem *Magati* Sectator noviſſimus, ſive deinde hujus cum illo conformitas fortuito tantum contigerit, quod non repugnat, ſive potius de induſtria, ut in peculiari Epiſtola notat, & in pinguiori, quod meditabatur Opere, ſe oſtenſurum fore videbatur Accuratiſſimus *Sancaſſanus*. Utcunque, Inventum primum raræ ſolutionis vulnerum, *Romanis Chirurgis*: morem vero ablegandarum turundarum, *Apparicio* cuidam Vaſconi, mox & *Lemoſio* tribuit ingenue *Jo: Baptiſta Magatus*, *Cæſaris* Frater: Methodum autem hujuſmodi praxeos rationalem ipſi *Cæſari*, quem fuſe, docteque tuetur in ſuis *Conſiderationibus Medicis Tom. 1. Partis 3.* At hoc nihil ad nos. Sicuti ergo pauca Chirurgo remedia, ita & non multa ſufficiunt Clinico. Inter ea locum ſane non infimum tenet China China, immo auſim dicere, quod omnibus palmam præripiat. Magnorum equidem remediorum nomina ſibi vindicant antonomaſtice Venæ ſectio tantum, atque Purgatio; ſed iſtiuſmodi privilegium illis quandoque competit, quandoque non. Ego Magna voco quæcunque ſanant: & eo majora, quo melius.

En quomodo Perniciosas Febres deſcribit Auctor, quaſi ſub aliorum morborum acutiſſimorum larva deliteſcentes, nec proinde in propria ſpecie cognoſcibiles (adeo obſcurari putat earum naturam) ſed exitiales interim, atque funeſtas, niſi Cortice ſtatim domentur. Ex quo potiſſimum effectu debellatæ jam Febris eſſentiam, veluti a poſteriori, deducit, aut aliunde deductam confirmat.

Fallitur hic Auctor, dum ſe iſtarum Febrium primum Obſervatorem, aut Relatorem credit, etſi a ſemetipſo tantum didicerit. Vidimus jam quid ſcripſerit de iis, & quam luculenter *Mercatus*, qui *Valleſium*, *Zoarum*, & *Averroem* quoque hujuſmodi Febrium non omnino ignaros cenſet, ut ex eorum textibus ab ipſo *Mercato* allatis, & de *inſanabili Tertiana* mentionem facientibus, videtur poſſe deduci. Vidimus pariter, aut ſaltem enunciavimus, quomodo Lucubrationem ipſam *Mercati* per compendium denuo tranſcripſerit *Daniel Sennertus*. Ab ullo quidem alio peculiarem inſtitutum fuiſſe Tractatum, peculiaremve Curationem non novi; a pluribus tamen aliquam obiter, infructuoſam licet, ac ſterilem factam fuiſſe mentionem, facile eſt palam facere. Sic *Lazarus Riverius* Practicus Celeberrimus Tertianarum Intermittentium prognoſim deſignans — *Prognoſis*; inquit, *deſumitur ab Hippocrate Aphoriſmo 59. ſect. 4.* — * *Tertiana exquiſita ſeptem circuitibus ad ſummum judicatur.* * — *Et Aphoriſmo 43. ejuſdem ſectionis.* — * *Febres quocunque modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificant.* * — *Quod tamen intelligendum eſt*, ſubdit idem *Riverius*, *de Tertianis Febribus omnis malignitatis expertibus. Dantur enim Tertianæ Malignæ, quæ quamvis evidentes habeant intermiſſiones, Ægrotantes tamen non raro de medio tollunt. Præterea multa Febri Tertianæ poſſunt ſupervenire, quæ vitæ periculum inferre poſſunt, quamvis Febris ex ſe periculoſa non ſit.* Clarius autem pravam Tertianarum perniciosarum naturam exprimit, ubi de Febribus peſtilentialibus agens, ait, tales eſſe quandoque Febres Intermittentes, his verbis — *Quamvis dixerit Hippocrates, febres Intermittentes periculo carere, quomodocunque intermiſerint, id tantum intelligendum eſt de iis, quæ nullius ſunt malignitatis participes. Videmus enim ſingulis fere annis, in hac ſaltem regione, Febres tertianas intermittentes, quæ ſummæ malignitatis ſunt participes, tertia, vel quarta acceſſione Ægros de medio tollere: alias, quæ eos in graviſſimum vitæ diſcrimen conjiciunt, maxima ſymptomatum ſævitia* — cujuſmodi etiam exempla refert in Centuriis ſuarum Obſervationum. *Hieronymus Mercurialis* de Tertiana intermit-

tente.

tente verba faciens habet hæc incidenter — *Tertiana, quæ fit a bile æruginea, non ſolum periculoſa, verum etiam exitioſa eſt* — agenſque poſtmodum de Tertiana notha, idem raptim confirmat ex ſententia *Avenzoar.* Unius itidem Caſus pernicioſi huiuſce generis, quaſi prodigii cujuſdam meminit *Hercules Saxonia*, hæc de Tertiana craſſiuſculo ſermone conſcribens — *dico, ex ſe eſſe ſalutarem* (intellige Tertianam) *quia ratione motus materiæ non admodum ſalutaris; ſi moveatur maximo cum impetu ad os ventriculi, qui habent os valde ſenſibile ventriculi, fit cardialgia talis, quæ deſinit in ſyncopem, & mortem: quale exemplum memini me vidiſſe, dum eſſem Junior. Pompejus* quoque *Sacchus* Cardialgiam conſiderans, ut Febrium ſymptoma, eam leviter adumbrare videtur Tertianæ Pernicioſæ ſpeciem, quæ propter adjunctam Cardialgiam fit talis, inquiens obiter — *Cardialgia Febricitantes, etiam ex Intermittente Febre, ad extremum vitæ ducit, & multoties perimit, bile morſu oris ventriculi cum ſummo dolore vires reſolvente, cum perverſione Cerebri, & Cordis, cum quibus prædictum orificium ſummam habet connexionem.*

Alii inſuper, quos ſummatim præſtat, quam operoſe recenſere, de iiſdem Pernicioſis Intermittentibus, perfunctorie licet, locuti ſunt, inter quos *Epiphanius, Donatus, Horſtius, Rhodius, Reſtaurandus, Sydenham, Salmuth, Sylvius, Ettmulerus &c.* ut propterea opinioni, quam de ſe uno *Mortonus* habuit, locus non detur. Quia vero omnes hucuſque recenſiti Scriptores, *Mercato* excepto, nec non, ſi velis, *Reſtaurando* etiam, & *Sydenhamio*, ut infra, Praxim Medicam ſuis luminibus vix tantillum in hac linea promoverunt, *Mortonus* vero nervoſam, certamque curationem viriliter docuit: ideo non injuria plurimum ſibi tribuit, ſi non quo ad deſcriptionem morbi, ſaltem quo ad curationem; quamobrem non modo excuſationem meretur, verum & laudem. Me quoque reputabam Ego Methodi quondam meæ in *Pernicioſis* Inventorem unicum; cum tamen Methodum non valde abſimilem ad eaſdem jam tum quoque, & ante me, ut teſtantur illius Scripta, in regione ſua exerceret *Mortonus*. Immo cum in ipſa Italia, Senis nempe, Florentiæ, in Regno Neapolis, & Romæ, referente *Bado*, adhiberi cœperit, fere ſtatim ac innotuit Cortex, Miſcellaneas ad Febres, ut ajunt, & Hemitritæos (cujus Febris miram curationem ope Chinæ Chinæ a ſe abſolutam in quodam Sacerdote ex Capuccinorum familia idem *Badus* per extenſum deſcribit) quin & ad Continuas ſimpliciter profligandas: ulterius, cum poſtremis hiſce temporibus, ſub Cœlo præſertim Romano, ac Hetruſco, prout indicare videntur Opuſcula inde profecta, in uſu ſit idem remedium, non ſecus ac in Gallia, ad omnes parit Febres, quas humorales vocant (utinam ſemper cum fructu) & ſignate ad eas, quæ præcipiti periculo mortem minantur, non poteſt, quin inter illas, ſaltem fortuito, etiam Intermittentes Pernicioſæ quoquo modo comprehendantur.

Teſtem expertum jam mihi ſe præbuit hujuſce rei laudatus nuper Doctiſſimus *Lanciſius* nitidiſſima Epiſtola ſua, quam quidem, utpote ratione elegantiæ ſuæ publica luce digniſſimam, hic placuiſſet inſerere, niſi uberior erga me Auctoris humanitas, & laudum minime promeritarum copia, mihimet mecum habitanti, curtamque ſupellectilem meam ſatis noſcenti, ſufflamen impoſuiſſet, ne incaute foras excurrerem. Paragraphum tamen unicum, rem perſtringens, ex tota liceat excerpere Epiſtola. *Opus tuum* (ita Vir Ampliſſimus) *de Febribus Pernicioſis Cortice Chinæ Chinæ potiſſimum ſubactis, plura ſunt, quæ mihi, cunctiſque Artis noſtræ Profeſſoribus expectatiſſimum efficiunt: illud tamen maxime deſiderium meum excitat, quod Romæ obſervaverim in epidemica iſtiuſmodi Febrium conſtitutione, anno 1695. ex Aquis ſtagnantibus orta, Corticem illum ſpecificum Antidotum fuiſſe. Quamobrem, cum ſtudia noſtra in ſolam veritatem quærendam dirrecta ſint, futurum confido, ut obſervationes meæ tuis animadverſionibus, & commentariis accuratiſſimis, ſint plurimum illuſtrandæ.* Cum autem nuperrime tantum, ac proinde ſera hæc ad me notitia pervenerit (provecta ſcilicet nimis jam Preli opera) obſtiteritque anguſtia temporis, ne Cl. Viri Obſervationes, ſiquidem illas, ut videtur innuere, typis ediderit, mihi tempeſtive parare potuerim, congruum duxi, incidenti hac ejuſdem aſſertione, id ipſum, quod paullo ante generaliter conjeci, ſpecialius in præſentia, validiuſque confirmare.

Ut ad *Mortonum* redeam ſe reputantem Obſervatorem unicum Intermittentium Pernicioſarum, minime ſilentio præ-

prætereundum videtur, quod, cum *Reſtaurandus*, ut ſupra innuebam, deſcripſerit, atque illuſtrarit hiſtoriis Curationem Febrium Syncopalium, Cardiacarum, Diaphoreticarum, Hepaticarum, Hemitritæorum &c. ope Chinæ Chinæ, etſi cæſpitanter, ac methodo languidiore, ſatis patet, aliquam ſaltem Pernicioſarum quarundam curationem per uſum Chinæ Chinæ innotuiſſe huic Auctori. Immo cum Scripta ſua pluries poſtmodum recuſa jam olim primo evulgarit Auctor iſte, aliqua facile poterat, ſi non debuerat (neque enim tenetur noſſe quilibet, quod ſcripſit quiſque) *Mortono* poſterius, ut mihi videtur, ſcribenti præluxiſſe notitia, quod non ſibi ſoli, verum & *Reſtaurando* obſervatæ fuerint nonnullæ exitiales Intermittentes, & quod ipſe *Reſtaurandus* per oblationem Corticis eas curaverit, aliiſque eodem remedio, per vulgatam tamen tantummodo illius infuſionem, curandas propoſuerit. *Sydenham* pariter in Epiſtola reſponſoria ad *Bradium* ſibi ſcribentem anno 1670. in peculiari paragrapho mentionem facit Intermittentium quarundam (quas nos *Lethargicas* appellabimus) in quarum principio, loco ſymptomatum conſuetorum, veræ potius Apoplexiæ ſymptomata apparebant, ut mox videbimus; quas tamen Febres ſolo interim Cortice ſanabiles cenſet. Hæc quidem obiter quoque *Sydenham*. Quod vero ſpecialiter, & forte a reliquis valde diſtincta, in arduis quibuſvis, ac multifariis Pernicioſarum Intermittentium circumſtantiis, ac differentiis, extremiſque Ægrorum anguſtiis uſurpetur Cortex (quo indiſcriminatim, ut ajebam, utendum eſſe in omnibus Febribus, haud facile aſſentiar) ſeu, quod uſurpetur modo peculiari, quo opus eſt, doſique, ac Methodo determinata ad rite obtinendum effectum, hoc eſt, quod non adeo tritum adhuc cenſeo, & quod uni forte *Mortono* mecum innotuiſſe crediderim.

Progreditur nunc Auctor ad recenſendos morbos (melius dixiſſet gravia ſymptomata aliorum cæteroqui Morborum potius, quam Febris Intermittentis propria) ſub quibus abditam latere Intermittentem Febrem, conatur probare ex periodico eorundem ſymptomatum recurſu, & ex medela per Corticem afferri apta Ægrotantibus hujuſmodi, *alioqui quaſi de repente*, ut inferius inquit, *animam efflaturis, nullaque alia arte ſanabilibus*. Quam tamen Febrem adeo abſconditam ſtatuit, & omni veræ Febris charactere deſtitutam, ut *neque ex urina, temperie, pulſu, vel alio quoque ſolito modo, aut indicio diſtingui poſſit, aut accuratiſſimo Obſervatori ſe prodat*. Ego vero fateor, me talem obſcuritatem nunquam obſervaſſe, niſi cum jam tertia, vel quarta acceſſio Ægrum ad extrema fere deduxerit. Cæterum primis acceſſibus manifeſtiſſimam ſemper, & non raro blandam Febrem Intermittentem deprehendi: &, ſi forte aliquando ſero vocatus ſim, poſtquam res in præceps ruerit, facillime pariter ex Adſtantium, aut Ægrotantis relatu, de præcedentibus paroxyſmis, atque periodis conſcius factus, Pernicioſam Febrem (utut algidus, ac ſine pulſu appareret Æger) ſemper dignovi, & quemlibet Medicum facile dixerim ad hujuſmodi dignotionem teneri. Sic illas omnes palam dignovit, atque diſtinxit *Mercatus*, ut videre eſt apud illum, ubi de ſimulato dolore Pleuritico, Catarrho ſuffocativo, Aſthmate, Rheumatiſmo &c. mentionem facit. Iſta autem omnia, non ut morbos, ſed ut accidentia Febris Periodicæ patentis, non vero abſconditæ conſiderat. Iterum equidem fateor, enumerata nuperrime accidentia, a *Mercato*, atque *Mortono* in Pernicioſis obſervata, mihi perraro occurriſſe, quemadmodum alia nonnulla mihi cum *Mortono* comperta forte non obſervavit *Mercatus*, ut jam adnotavi in Scholiis ad ipſum *Mercatum Cap. 7. Schol. 1.* & ut dicturus ſum de Differentiis Pernicioſarum ex obſervatione mea, *Libro ſequenti, Cap. primo*.

Sed præter *Mercatum*, *Sydenham* quoque hujuſmodi Febrium Pernicioſarum accidentia alios morbos ſimulantia, pro meris earundem ſimptomatis expreſſe dignovit, atque ut pro talibus tantum haberentur, monuit his verbis in citata nuper ad *Bradyum* Epiſtola — *Hic autem commemorare libet, quod ſub primos hujus Conſtitutionis annos ſymptoma quoddam inſigne Febribus Intermittentibus quandoque ſupervenerit. Nempe earum Paroxyſmi non cum rigore, & horrore, quos poſtea Febris excipit, invadebant, ſed Æger iiſdem planæ ſymptomatis tentabatur, ac ſi Apoplexia vera laboraſſet, quæ tamen nihil aliud erat, utcunque hunc affectum æmularetur, quam ipſa Febris caput impetens &c. Hoc autem in caſu, quantumlibet evacuationes omnes, cujuſcumque demum generis ſint, indicari*

viden-

videntur, ad revellendos ſcilicet ex cerebro humores, ut in Apoplexia primaria fieri ſolet; eædem tamen omnino omittendæ ſunt, utpote quæ originariæ hujus ſymptomatis cauſſæ, Febri nempe Intermittenti, prorſus adverſentur, ac proinde mortem acceſſant; quod & ipſe novi. At e contra expectandum, donec paroxyſmus ſponte ſua evanuerit, quo tempore Cortex, modo citius idem ingeri non poterit, quam primum eſt exhibendus, & in Intervallis ab hujuſmodi acceſſionibus liberis idem ſedulo repetendus, uſque dum perfecte convaluerit Æger.

Sic ubi, præ gradu Veneni ſumme Deleterio, Spiritus adeo perculſi ſunt, ut a primo ictu ſeſe iterum nullatenus expandere valeant, Algor, *qui primum horum paroxyſmorum inſultum, ex inſtituto Naturæ, comitari ſolet, eouſque protrahitur, donec Æger* Deliquiis *frequenter recurrentibus confectus, tandem Fatis cedat. Interea Remedia intus, vel extra ad flammam vitalem reſuſcitandam incaſſum applicantur, Febris autem nullo indicio ex Urina, Temperie, vel Pulſu, accuratiſſimo Obſervatori ſeſe prodit.*

SCHOLIUM II.

Quæ paſſim obtrudit Auctor de veneno febrili ſpirituum expanſionem plus, aut minus impediente, ordinem habent ad illius Hypotheſim, qua conſiderando Corticem Peruvianum ut Antidotum, Fermentum febrile ut Venenum reſpexit. Equidem Peruvianum Corticem, ſive Antidotum vocites, ſive Abſorbens ſpecificum, Febribus præſertim Intermittentibus addictum, parum refert; in quo ſenſu non male quis Chalybem appellaret Antidotum Chloroſis, Sulphur Antidotum ſcabiei, & ſic de pluribus aliis remediis ad alios morbos. Pariter Cauſſam Febrium, ſive Fermentum dicas, ſive Venenum, niſi aliud addas, res æque obſcura eſt, & tota fere diſcrepantia videtur conſiſtere in vocibus; nihilominus communis acceptio utriuſque termini aliquid in re valde diverſum ſolet importare. Quid per *Fermentum febrile* ſoleat intelligi a plurimis Auctoribus in explicanda Intermittentium cauſſa, & quid intelligam ipſe, generaliter ſaltem, atque confuſe, vidimus alias: ſtatuimuſque ad minimum, illud eſſe ſuccum aliquem incongruum, ac heterogeneum, cum ſanguine non probe miſcibilem, adeoque illum in morboſam fermentationem, ſeu mavis effervescentiam concitare aptum, donec ab eo ſecernatur, & expellatur: cui ſucco ſenſibili, atque, aut ajunt Scholæ, quantitativo, peculiarem in Corpore noſtro ſedem habenti, velut vero, & palpabili Fermento, ſi poſſet determinari, accidentalis poſtea ſit varia, & modo minor, modo major, modo maxima, & incomprehenſibilis activitas, aut acrimonia, quæ proinde nonnumquam maligna, & venenata per noſtrum debilem intelligendi modum queat appellari. Cum enim vitioſa ſucci hujuſmodi diſpoſitio non in univerſa conſiſtat illius quantitate, ſed tantum in ſalibus aliquot parvæ molis, & peculiaris naturæ, aut configurationis in ipſo exiſtentibus, quibus retuſis, vel ſolutis, aut quomodolibet enervatis, reſtituitur debita craſis eidem ſucco peccanti: quod omnibus univerſaliter competit noſtri corporis humoribus quoque modo vitiatis: hinc eſt, quod ſales hujuſmodi, dum talis naturæ ſunt, ut vulgarem tantum, ac benigniorem excitent effervescentiam, etſi ſimul quoque afficiant ſpiritus, ſintque molis, ut diximus, inconſpicuæ, verum tamen veneni nomen nequaquam mereantur: mereantur vero cum talis naturæ ſunt, ut vere deleterium, ac ineffabilis, effæræque pravitatis præſeferant characterem in ipſorum præſertim textura exotica, & ſapore abominabili inde procedente repoſitum. Quid ergo per *Venenum* generaliter quoque, ac indiſtincte debeat, aut ſoleat intelligi, ex his ipſis, quæ modo per tranſennam diximus, ſufficienter poteſt dignoſci: ſatiſque liquet, characterem hujuſmodi febrilibus ſuccis nonnunquam quidem accedere poſſe; ſed tamen utplurimum non accedere.

Mortonus autem ſimplex, nudumque Venenum deleteria vi præditum eſſe contendit id omne, quod Febrem gignit, & quod dici conſuevit in ſolis *Malignis*, ac *Peſtilentibus* Febribus de Veneno ingenito, explicari ſolito relative ad duo venenorum genera, quorum alterum figit, alterum diſſolvit humores, ac peſſundat ſpiritus, ipſe ad omnes etiam *Benigniores* Intermittentes abſque notabili diſtinctione, niſi pro diverſo majoris, vel minoris intenſionis gradu, traducit. Cumque Ficus Febriferas, quas *Pharaonis* vocant, in Sar-

in Sardinia naſcentes, & Tertianam Febrem cauſſantes (ut ex *Conciliatore*, & *Cardano* refert *Badus*, & ex *Bado* ipſo *Mortonus*) iiſdem manifeſtis qualitatibus pollere credat ac Cortex eandem Tertianam fugans, viſum propterea eſt Illi in duobus hiſce quo ad effecta contrariis, & quo ad ſenſibiles qualitates ſimilibus, eam ſtatuendam eſſe abditam oppoſitionem, quæ inter Venenum intercedit, & Antidotum. Quod ſi quis ab eo quæreret, non quidem plane quid ſit, & quale Venenum febrile, ſed ſaltem ubinam, aut unde generetur, cuinam ſubjecto primitus inhæreat, a quo poſtmodum imprimatur in ſpiritus, cum in illis immediate gigni non poſſit; item quo pacto ſit aliquando tam mite, cum tamen ſit ſemper Venenum, quomodo per intervalla vel reproductum, vel motum, & alia hujuſmodi: etſi plurimæ ex his inſtantiis omnes torqueant in quocunque philoſophandi ſyſtemate, vereor tamen, ne Ille, pluſquam cæteri, tandem cogeretur reſpondere, ſe potius metaphorice, & per analogiſmum quemdam, quam ſtricte, & proprie Veneni nomen uſurpaſſe. Et ſic in aſſignando hujuſce Veneni vehiculo quantitativo, primave illius ſcaturigine, cum aliis fortaſſe coincideret.

Neque ſatis eidem ſuffragari videtur ingenua confeſſio, quam ſponte profert, ad evitandam difficultatem explicationis ſuæ Hypotheſeos: ſe neſcire ſcilicet Venenorum æque ac Antidotorum naturam, ſicuti & naturam ſpirituum, in quos Venena primario agunt, & Antidota, *ſatiuſque eſſe, Philoſophum modeſtam Philoſophiam profeſſum, ſana mente quædam ignorare, quam inſane nugari, & delirare.* Ad nihilum, inquam, videtur valere hujuſmodi confeſſio; quia, quemadmodum ineffabilis virulentia Cicutæ, Arſenici, Cantharidum &c., ipſo notante *Mortono*, reapſe latet ſub determinato, & palpabili vehiculo ſubſtantiæ quantitativæ talium Plantarum, Mineralium, Animalium &c. (rectius forſitan ſub determinata combinatione ſalium eſſentialium, ſeu particularum illas componentium, talem, ac talem determinatam figuram habentium) quæ Plantæ, Animalia &c. poſſunt a nobis indigitari, tanquam ſubjecta illius virulentiæ noſtris ſpiritibus communicabilis: ita cum proportione dicendum foret de Veneno febrili; ac propterea munus Auctoris eſſe fluidum aliquod, ſeu ſolidum deſignare, cui, tanquam ſubjecto, inhæreat, ſeu, in cujus ſalium, particularumque figura, atque textura conſiſtat ipſa cæteroqui inexplicabilis virulentia Fermenti febrilis. Sane ſecundum generalem, & indeterminatam Illius appellationem morbos omnes a peculiari Veneno oriri, poſſumus aſſerere, omniaque eorum remedia, quæ Specifica vulgo appellantur, Antidota nuncupare.

Auctorem tamen nonnihil juvat ejuſdem Tractatus, in quo conatur oſtendere quam ſimilia ſint, plus minus, Febrium, ac Venenorum accidentia, quomodo in diverſis Febribus diverſorum pariter nominatim Venenorum obſervetur Character, & ſimilia, quæ in Praxi prorſus contemnenda non ſunt, ſed immo quæ perpendantur digna. Et, ut verum fatear, cum in Febribus ſaltem Pernicioſis, adeoque Malignis, accidentia quandoque talia contingant, qualia a Toxico propinato ſolent ſuboriri, nullus dubito, quin tunc ſaltem venenatum dici queat, ſterili quidem nomenclatura, illarum Fermentum. Id propterea a *Mortono* unice peroptaſſem, ut loco talis Veneni vehiculum potius aliquod ſenſibile quemadmodum ſupra innuebam venenoſitatem nonnunquam ſuſcipiendi capax, pro cauſſa Febrium ordinaria attuliſſet, ſeu ſuccum aliquem, ſæpius quidem, vel ſemper incongruum, non vero ſemper venenatum; ſed aliquando talem, & aliquando non: hoc eſt ſuccum vitioſa quidem, ſed benigniore dyſcraſia utplurimum præditum, nonnunquam vero etiam ſylveſtri, ac exotica, ſive (quemadmodum loqui mos eſt) venenata, ut nonnihil fuſius ſuo loco videbimus. Aſt vehementi, quam præconceperat, tenaciter adhærens ideæ, quod Cortex Intermittentes benignas æque ac malignas vincens, eſſet ubique vera Antidotus ſecundum rigoroſam, obſcuramque per conſequens hujuſce termini ſignificationem, omnes indiſcriminatim Febres ab ipſo devictas, veri quoque veneni, obſcuri pariter, ac ignoti, ſobolem eſſe, ſibi haud difficulter perſuaſit; quod tamen in hiſce terminis nonniſi difficulter poterit aliis forſan ſuadere.

Ad modulum autem ſuæ hypotheſeos cuncta per affectionem ſpirituum a veneno varie perculſorum explicare conatur per totum Caput, ubi ſemper nomine diverſorum Morborum graviſſima Pernicioſa-

cioſarum ſymptomata deſignat, iiſdem Febribus, ſecundum ipſum, omnimode abſconditis. Utilis nihilominus eſt ad praxim illius deſcriptio, quam ideo ad calcem uſque Capitis legenti conſiderare expediet: quamvis in ea non modo Pernicioſas Febres a *Mercato* deſcriptas, verum & alias antiquas, ac confirmatas affectiones, alioſque morbos quandam forte periodum præſeferentes, ſub ſpecie Febris quodammodo latentis identidem pingat. Qua in re, cum *Morbos* eſſentiales cum *Symptomatis* Febrium videatur quaſi confundere, poſſitque idcirco Auctor noſter vel in præſcribendo Cortice notari de exceſſu, vel de defectu in deſcribenda Febre, hinc fortaſſe eſt, quod minor, quam par fuiſſet, illi a plurimis ſit adhibita fides, dum tamen in iis, quæ ad Pernicioſas Intermittentes revera trahi poſſunt (quæ ubique in toto Capite ſunt permulta) fidem omnimodam mereatur.

Parili modo, ubi in primo Stadio Paroxyſmi, Fomes Venenatus Spiritus tantum opprimat, ut non ultra ſolitam Sphæram ſeſe poſſint expandere, abſque indiciis Febris *præſentis*, de Nauſea, Ægritudine, & Vomitione *Æger unice conqueritur, donec Veneno a* Cortice Peruviano, *vel alia Antidoto ſubacto, Spiritus in nativum ſtatum reſtituantur.*

Nonnunquam Venenum Febrile ſub initium Paroxyſmi glandulas Inteſtinorum petit, & Fluxum Alvi *torminoſum, vel Dyſenteriam excitat. At, cum Spiritus diu uno tenore opprimuntur, hæc ſymptomata utut continua, ſtatis Periodis exacerbantur, & periodica evadunt, ſine Febris indiciis manifeſtis, & vires* Opiatorum, *&* Adſtringentium *longe ſuperant, donec a* Cortice Peruviano *cum* Laudano *commixto, Cauſſa, ſc.* Fermentum *Febrile, Maſſam colliquans, æque ac Symptomata inde orta auferantur.*

Ubi Venenum Emeticam *ſimul ac* Catharticam *naturam participat, Æger frequenti vomitione & dejectione detinetur; & niſi Spiritus in primo Paroxyſmi Stadio expanſione legitima virulentiam excutiant, formatur inde* Cholera *morbus, Febre neque per Pulſum, Urinam, vel Temperiem ſe manifeſtante. Ventriculo interea, aut Inteſtinis, aut utriſque ſimul ab acrimonia Humorum intenſiſſime venenata Sphacelatis, Æger brevi Fatis cedere cogitur, aut ſaltem poſt Inducias infidas datas, a veneno, proximo Paroxyſmo recrudeſcente, Symptomata eadem crudelia & funeſta revireſcunt, niſi a tempeſtiva* Antidoti *Febrifugæ exhibitione antevertantur.*

A parili gradu Veneni non raro obſervavi Ægros, præſertim antiqua, & confirmata hujuſmodi Febre laceſſitos, denuo (typo Febris legitimæ amiſſo) perpetua Nauſea, Ægritudine, Vomitione, Sudore colliquativo, Suffocationibus Hyſtericis, *cæteriſque id genus Symptomatis in genere Nervoſo pene confectos, atque Animam quaſi derepente efflaturos, quos debita Doſi* Corticis *[nulla alia arte ſanabiles] illico reſtitui.*

SCHOLIUM III.

Quod de antiquis, & confirmatis Febribus hic inquit Auctor, locum magis habere videtur in Recentibus Pernicioſis tunc, cum (ut videbimus in deſcriptione, & in hiſtoriis ſpecialibus earundem) Æger poſt tertiam, vel quartam acceſſionem algidus factus, & ſine pulſu, *typo jam legitimæ Febris amiſſo, confectus jacet, quaſi de repente animam efflaturus, quem tamen nulla alia arte ſanabilem debita doſis Corticis illico reſtituit*. Profecto verba iſta ſunt aurea; complectuntur ſiquidem deſcriptionem Ægrotantis vere ad extrema redacti, nec Febrem amplius ſuam tactui Medico exhibere potentis, deficiente ſcilicet Calore, & Pulſu: quod quidem pluribus Pernicioſis familiare eſt, ut videbimus ſuo loco. Complectuntur pariter mirandam virtutem Corticis, Ægrotantes hujuſmodi *illico* reſtituendi, quod veriſſimum eſt, ſi *debita*, ut inquit, *doſi* adminiſtretur, Quænam autem ſit doſis debita, ſuo loco dicemus, & quidem regula certiore, diſpoſitioneque elegantiore, & magis ordinata, ac doceat ipſe *Mortonus*. Tandem complectuntur Prognoſim (heu nimis certam!) de morte hujuſmodi Ægrorum, ſi Corticis auxilio ſint deſtituti. Funeſtum hunc eventum ſatis oſtendit crebra experientia, ſatiſque illum patefecere lethalia prognoſtica Diligentiſſimi *Mercati*, incaſſum a Veteri Medicina præſidia quærentis; ut proinde nullus

nullus ſit locus invidæ, malignæve aſſertioni, quod hujuſmodi Febres in tali ſtatu Cortice ſtatim, intra unum videlicet, aut alterum diem, jugulatæ, ſine ipſo etiam, & tutius ſanatæ fuiſſent, vel quod ſponte ſimpliciter ſua ſanatæ ſint. Loquamur aperte, & vel invita, ac refractaria ore tenus, intime tamen, & in corde ſuo aſſentiatur fremens pervicacia. Obeunt non oblato Cortice fere omnes in eo ſtatu; & ſi quis inter centum ſervatur, nonniſi longa, & difficili judicatione convaleſcit. Contra oblato congrue Cortice ſervantur fere omnes, & (quod illi uni inter remedia naturalia competit) ſervantur *illico*. Hujuſce aſſerti veritatem melius patefaciet Methodus noſtra, & evincent Exempla Curationum ſatis numeroſa, & inſignia.

Unicuique etiam in Medicina verſato notum eſt, horrendos Dolores (& iis, qui a Toxico propinato proveniunt non minores) Lumbos, & Crura ſpaſmodice lancinantes, non raro primos inſultus Febrium Intermittentium *legitimarum, præſertim* Quartanarum *comitari ſolere, durante* Algore, *&* Rigore; *donec Spiritus multo niſu expanſi, ac agitati pares ſint Veneno activo eliminando. Flamma autem inde accenſa,* Spaſmi *dolorifici ſenſim ceſſant: Verum, ubi Spiritus vi veneni non tantum deprimantur, ſed etiam in ſtatum Exploſivum univerſim adigantur, nonnunquam deprehendi totum Corporis Syſtema inde perpetuo algens, idque diu, ac ſine ulla Febris nota; totam autem Machinam interea Spaſmis univerſalibus, iiſque horrendis, & verſatilibus hinc inde vellicatam, & lancinatam. Nec mirum eſt, ſi Æger perpetua Ægritudine, Vomitione, atque deliquiis inde confectus (ut fieri ſolet) brevi Mortem oppetat, niſi Ars tempeſtive Naturæ languenti ſuccurrat.*

Haud raro etiam Spiritus a nativa ſua debilitate, vel obſtructione, atque præſertim a Frigore percepto, vel alia quavis cauſſa evidenti anſam præbente, in ſtatum Exploſivum adiguntur; unde partes aliquæ ſingulares, præſertim Thoracicæ, Pulmones *ſcil.*, Pleura, Diaphragma, *aut* Ventriculus, *ac* Inteſtina *vellicantur, & Spaſmis lancinantur. Æger præ atroci dolore perpetuo alget; atque* Deliquiis *frequentibus*, Suffocationibus, *&* Vomitionibus *fatigatur, ſine aliqua nota Febris evidenti; Urinam claram reddit, & ſine Pulſu Moribundus jacet, quouſque Spiritus veneno icti Arte, vel Natura expanſi flammam in Maſſa denuo excitarint: Morbus autem a* Cholera *morbo*, Pleuritide, *ſeu* Peripneumonia, *duntaxat ex* Tuſſis *&* Pulſus *defectu*, Vomitionis, *&* Doloris *exceſſu*, Deliquiis, *& extremorum* Frigiditate *dignoſcendus eſt*.

Sæpe etiam Ægros de dolore lateris unius, aut alterius punctorio conquerentes novi, in quibus tamen Febris κριτήρια *deprehendere non potui per plures dies, niſi quod Pulſus paullo juſto celerior erat. Poſtquam autem* Venæ ſectione, *& uſu* Laudani *cum* Alexipharmacis *commixti, iſti* Spaſmi *mitigabantur, atque inde vis Spirituum Elaſtica nativa aucta fuit, ſigna flammæ in Maſſa accenſa, quam citiſſime ſeſe prodiderunt.* Urina *tincta eſt, & turbata.* Pulſui *fortitudo, ac celeritas pari paſſu acceſſit.* Temperies *univerſim incaluit, ſitis clamoſa evaſit,* Aphthæ *linguam, atque Os cooperuerunt. At ad Flammæ, & doloris Exacerbationem ſtatis periodis recurrentem ſemper, quaſi ad Cynoſuram, auſpicato curſum meum dirigens, Copia* Corticis Peruviani *cum* Laudano *commixti, & intervallis Paroxyſmorum exhibiti, Venenum ſubegi, & Ægrotantes a Febri, ac dolore penitus liberavi.*

Præter cætera omnia mihi pluries mirari contigit, poſt ſubactionem Veneni Febrilis ab Expanſione Spirituum quadantenus effectam, cum ex Pulſu *forti, ac celeri,* Urina *intenſe rubra, ac turbata,* Temperie *calida, cæteriſque indiciis, Febris ſeſe palam oſtendat, Artus hiſce Doloribus ſpaſmodicis, ſtatis periodis recurrentibus, & more Rheumatiſmi verſatilibus eſſe affectos, cum Tumore, & Ardore partium laborantium a niſu Spirituum in his partibus ſeſe expandere ſatagentium. At hoſce* Dolores, *adhibita* Venæ ſectione *debita, uſu* Cor-

ticis Peruviani *copioſo extra Paroxyſmum miniſtrato feliciter ſemper profligavi.*

Denique Cerebrum, primo inſultu Febris legitimæ affici non tantum Vertigine, *a Spiritibus veneno Activo oppreſſis, ac turbatis, verum etiam Dolore* Acuto, *vel* Gravativo, *a niſu Spirituum in membranis ſeſe expandere ſatagentium, cuivis Medico notum eſt. Nonnunquam autem Spiritus hoc Tempore Febris adeo opprimuntur & turbantur, ut Ægrotans more Apoplecticorum, durante toto Paroxyſmo, ſine Febris indiciis Mortuo ſimilis jaceat, & eadem Symptomata ſimul cum Paroxyſmo ſubſequenti ſæpe recrudeſcant: Quibus Symptomatis utut* Venæ ſectione, Veſicatoriis, *cæteriſque ejuſmodi* Apoplexiæ *veræ Remediis jure merito ſuccurrendum ſit, Reviviſcentia tamen eorum ſine* Cortice *præcaveri nequit.*

S C H O L I U M IV.

Notandum hic eſt, quod de gravibus ſymptomatis repetit (pluries enim idem ſuperius dixerat) illa ſcilicet propriis remediis eſſe curanda. Circa hoc conſtanter aſſero, non improbanda quidem eſſe remedia, quæ poſſunt vel minuere, vel tollere gravia illa ſymptomata, quæ mortem videntur minari. Dico tamen, eadem remedia, præcipue ſi Ægrotanti oneroſa ſint, vel dolorifica, poſt Chinam Chinam valide oblatam adhibenda non eſſe, quotieſcunque adſit moralis certitudo, ipſum Ægrotantem ab illa ſaltem acceſſione eſſe evaſurum: ea enim ſuperata, & altera per Corticem impedita, ceſſant ſponte ſymptomata. Hanc vero moralem certitudinem habebimus, ſi jam Paroxyſmus cœperit de ſuo vigore, & ſymptomata illius de ſua intenſione remitti; aſperiora enim remedia, quæ tollendis nonnunquam hujuſmodi ſymptomatis apta creduntur, officere potius, quam proficere ipſi Febri, nuper vidimus ex *Sydenhamio Schol.* 1. Pariter dico, nulla eſſe adhibenda conquiſita remedia ad præcautionem; ſed ſolum ſufficere purum Corticem offerre, illumque omnium aliorum remediorum jure merito exulantium loco (Clyſteribus, ſi ſit opus, exceptis) juſta, & aſſidua doſi repetere. Aſſertioni meæ de ſucceſſiva ſymptomatum quorumlibet evaneſcentia, poſt depulſas ope Corticis Febres, prout etiam tetigimus *Cap.* 8. *Libri primi*, plene aſtipulatur *Monginotius* inquiens — *Obſervandum venit, quod crebra experientia edoctus dico, id prætera illi* (videlicet Chinæ Chinæ) *peculiare ineſſe, ut plerunque extinguat maximam partem ſymptomatum Febres comitantium, ut imi Ventris inflationes, & dolorificas tenſiones, jecoris, & lienis, aliarumque partium infarctus, ciborum faſtidium, concoctionem læſam, diarrhæam, aliaque accidentia, quæ, ceſſante Febre, una utplurimum deſinunt.*

Atque eo libentius inculco, omittenda eſſe alia remedia ad correctionem ſymptomatum, & ad eorundem præcautionem, quoniam non parum aſperam in Curatione, quam rationalem vocat, video ab Auctore uſurpari Methodum, dum paſſim ab eo afferuntur in medium, quaſi forent artis blanditiæ, Veſicatoria, Cathartica, Emetica, & hujuſmodi. Mirum ſane a Viro commenta Veterum Theoretica palam reprobante, & notiones per conſequens poſtremo hoc ſeculo ſatis obvias poſſidente, veterem tamen praxim minime caſtigatam adhuc retineri. Et tamen, ſi attendamus illationes, quæ ex Recentiorum inventis cohærenter traduntur, longe humaniorem, ſaltem utplurimum (neque enim remedia nonnunquam rigidiora ab uſu plane Medico, ubi ea vere indicentur, auſim proſcribere) ſimpliciorem, ac utiliorem, eſto minus magnificam medendi methodum, etiam præciſo Cortice, profitebimur. Sed hanc veritatem, quam præjuditiis forſan conſuetudinis præoccupatus haud ſatis videtur dignoſcere in curatione ſymptomatum, ſatis luculenter fatetur in curationem Febrium, ubi de Methodo rationali verba faciens — *Quantum dedecet*: inquit: *probum, ac miſericordem Medicum adeo in Corio humano ludere, Artem noſtram in Lanienam frequenti Epiſpaſticorum applicatione convertere, atque tandem Ægrotantis vitam incertis, atque hallucinantibus ratiocinationibus noſtris temere ſubjicere, quarum pœnas Æger crumenæ, ac vitæ ſuæ diſpendio non raro luit.*

Hemicraniam *Periodicam etiam obſervavi a niſu Spirituum in membranis Cerebri ſeſe expandere conantium, quam ſpatio bidui,* Venæ ſectione, *& uſu* Corticis *penitus ſuſtuli; licet in hujus Symptomatis*

ptomatis Curatione, Venæ ſectio, Veſicatoria, Emetica, Cathartica, Errhina, Maſticatoria *ad hebdomadas aliquot ſpem meam deceperant*.

S C H O L I U M V.

Caſus iſte, quem Hiſtoria 27. de ſe ipſo conſcripta confirmat Auctor, ſatis oſtendit (quod & in aliis ejuſdem Hiſtoriis videre eſt) Illum, non modo Febribus Intermittentibus, gravi aliquo ſymptomate alium morbum veluti ſimulante, comitatis, mederi Cortice; ſed & aliis vere morbis, periodice quodammodo recurrentibus, in quibus, ſicuti nulla omnino Febris indicia adeſſe conſtanter affirmat, ita illam nihilominus latenter foveri, gratis omnino videtur aſſerere, quaſi ſub tali prætextu affectet uſum Peruvianæ Antidoti: pro qua tamen in hiſce quoque caſibus rationabiliter adhibenda, quotieſcunque eventus feliciter reſponderet, ſupervacaneum foret ad reddendum legitimum illius uſum præſentiam Febris mendicare, ubi ea non eſt. Sed revera de conſtanti eventu, & Chinæ Chinæ conſtanter adſcribendo in hujuſmodi caſibus, plurimum dubito; neque proinde tantum virium Peruviano Cortici ineſſe reputarim, neque tantundem beneficii ab ipſo auſim exigere.

Quo genius Verſatilis morbi hujus Proteiformis ad vivum depictus dignoſcatur, & ut inde ſciatur, quo pacto Naturæ hiſce Symptomatis laboranti tempeſtive ſuccurri poſſit, Hiſtorias *huc ſpectantes hic ſubnectam, quibus unam Hiſtoriam admodum raram ſubjicere non pigebit* Febris *a dolore* Nephritico *ortæ, Symptomatis horrendis ſpaſmodicis ſtipatæ, & Cortice curatæ; uti & efficaciæ noſtri* Febrifugi *prius memorati, ubi vires Corticis ob diutinam aſſuefactionem, vel peculiarem Ægri diſpoſitionem defecerant*.

S C H O L I U M VI.

Hiſtorias tandem, quas hic recenſet Auctor, utile erit apud eundem videre. Ex illis, fateor, non omne id, quod expectabam, accepi. Pernicioſas Febres haud ſatis expreſſas video; ſed tamen aliquas earum ibidem deſcribi, atque curari extra dubium eſt: Alias quoque, ut modo retuli, noſtrum negotium minime tangentes identidem afferri, eſt æque certum: idque ordine relativo ad ea, quæ in hoc Capite (quod propterea eſt veluti illius Hiſtoriarum Elenchus (firmat de variis Morbis, latentem Intermittentem velantibus. Cum ergo hujuſmodi Hiſtoriæ, ac Dogmata Curationem Febrium per uſum Chinæ Chinæ nonnihil tumultuariam exhibeant, & forte Remedium transferant, ut diximus, nonnihil extra limites ſuæ activitatis (ita abundamus omnes in ſenſu noſtro) propterea minutiori aliquantulum, diſtinctaque indagine opportunum erit in decurſu hujuſce Tractatus quærere, quænam ſint Febres, præter Intermittentes benignas, de quibus jam *Lib. primo*, in quibus Cortex conveniat, & in quibus non: itemque quomodo ubi conveniat ſit uſurpandus, qua nempe fortiore Methodo, ſeu qua doſi, quo tempore, & ordine, ad hoc, ut cum inſigni Ægrotantium, cæteroqui ſummopere periclitantium, utilitate, & cum non tenui Medici præſcribentis laude, queat adminiſtrari. Quod juxta experientiam meam qualemcunque, ſequenti Libro ſum proxime præſtiturus, ubi ad Pernicioſas protinus Febres, hucuſque ex aliorum tantummodo deſcriptione relatas, ſermonem meum ſpecialiter convertam.

THERAPEUTICES SPECIALIS
LIBER TERTIUS.

Continens Febrium omnium Pernicioſarum, tum plane Intermittentium, tum etiam Subcontinuarum deſcriptionem ex propria obſervatione, illarumque Curationem, media peculiari Methodo Chinam Chinam in iiſdem adminiſtrandi.

CAPUT PRIMUM.

Febrium omnium Pernicioſarum Periodicarum Natura, Differentia, Diagnoſis, atque Prognoſis ſingillatim exponuntur.

ABSUMPTO jam toto Libro antecedente in tranſcribendis, & dilucidandis aliorum placitis circa Pernicioſas Intermittentes, æquum eſt in præſenti, ut ſecundum obſervationes noſtras earum deſcriptionem, diviſionem, ac dignotionem, ipſamque tandem, media Peruviani Corticis oblatione, Curationem proſequamur, *noſtram* videlicet *Methodum* exponendo, defendendo, & curationum hiſtoriis, ut par eſt, confirmando.

Febris ergo Periodica Pernicioſa (præ cæteris autem Tertiana cum ſimplex, tum duplex) ea eſt, ut vidimus ex *Mercato — Quæ, ſimulata Circuitus effigie, lethalis, & mille accidentibus periculoſiſſimis implicata exiſtit.* Haud equidem, proprie loquendo, *ſimulatam* ipſe dixerim *effigiem Circuitus*, cum hunc, & verum præſeferat, & manifeſtum; ſed potius *ſimulatam* dixerim, *ex vi Circuitus*, *effigiem benignitatis*; atque ideo illius Malitia *ex mille accidentibus periculoſiſſimis*, *quibus implicata exiſtit*, nobis principaliter depromenda videtur, & ſecundum illorum præcipuam diverſitatem in varias claſſes diſtinguenda. Porro generaliter Febris hæc Periodica Pernicialis vel talis eſt, ut perſeveranter intermittat, efferamque naturam ſuam tantum prodat immani quopiam, & peculiari ſymptomate febrilem Paroxyſmum comitante, cujus ferociam exitialem minime tollit intermedia quies, quæ cæteroqui ſecuritatem ex *Hippocrate* pollicetur: vel talis eſt, ut, intermiſſione paulatim deperdita, ad Continuam, & Acutam, ſæpius quidem lente, nonnunquam & feſtinanter tendat, cum extenſione gravium quorundam, variorumque ſymptomatum ad tempus ipſum turbulentæ quietis. Utroque modo Pernicioſum characterem induit, diverſimode adhuc in utraque linea ſeſe prodentem.

In prima itaque linea, ubi Febris Periodum etiamnum ſuam cum intermedia apyrexia regulariter ſervat (ſaltem uſquequo, rebus omnibus in præceps actis, cuncta, ut mos eſt, obſcurentur, ac confundantur) ſeptem utplurimum modis præcipuis ſolet interimere, quorum quilibet a funeſto quopiam, & peculiari ſymptomate Febrem comitante, cæteriſque ferociæ palmam præripiente, dependet; unde a diverſitate primarii, lethaliſque ſymptomatis diverſæ Febris hujuſmodi Intermittentis emergunt

gunt differentiæ, potius a ſenſibilibus accidentibus, ut nuperrime diximus, quam ab ignota illatum intima eſſentia, vel ab obſcuris earundem cauſſis petitæ: Illa autem ſymptomata ſunt *I.* Vomitus, & Alvi fluxus vehemens, *Cholerico* utplurimum, nonnunquam & *Dyſenterico* ſimilis. *II.* alter Ventris fluor ſimilis fluxui, ſæpius (ut ajunt) *Hepatico*, quandoque etiam *Atrabilari*. *III.* Cardialgia. *IV.* Sudor frigidus, ac *Diaphoreticus*. *V.* Syncope. *VI.* Algor indeſinens, quem nec calor ullus, nec ſudor excipit. *VII.* Soporoſus affectus gravis, & ab Apoplexia parum diſtans. Et hæ ſunt differentiæ Febris Periodicæ Perniciosæ in prima linea conſtitutæ, nempe veram adhuc intermiſſionem ſervantis. In ſecunda vero linea, ubi Febris Intermittens ſemetipſam mutare affectat, & continuitatem acquirere, unam tantum, quæ in ordine *Octava* eſt, differentiam ſortitur, hanc ipſam videlicet, quod ad Continuam, & Acutam vergat, licet pluribus modis, varioque ſymptomatum præeunte, & comitante apparatu, in hunc unum ſcopum collimet.

Quod ſi lubeat melioris ordinis gratia haſce varias Pernicioſarum Febrium differentias ad terminos Scholarum, & ad peculiarem Categoriam reducere, in promptu erit, ſuppoſita generali Intermittentium omnium tum ſimplicium, tum duplicium, tum triplicium diviſione in Benignas, & Malignas, iſtas iterum ſubdividere in *Comitatas* ferali aliquo ſymptomate verum morbum ſimulante, immo & æquante, adhuc tamen Intermittentes, & in *Solitarias*, ſeu nullo peculiari ſymptomate, ſed potius multiplici, & vario comitatas, & ex diſpoſitione intima in Continuitatem, atque, ut vocant, Acutiem quammaxime proclives. Comitatas adhuc Intermittentes rurſus ſubdividemus, habito reſpectu ad conjunctum ſymptoma, in Colliquativas, & Coagulativas, ut Continuarum etiam Malignarum mos eſt. Ad Colliquativas erunt referendæ quatuor priores ſpecies enumeratæ, quas mutuato nomine ab ipſo ſymptomate vocabimus I. *Cholericam*, vel *Dyſentericam*. II. *Subcruentam*, vel *Atrabilarem*. III. *Cardiacam*. IV. *Diaphoreticam*: ſiquidem hanc ad Colliquativas referre velimus, cum forte etiam ad Coagulativas poſſit quandoque pertinere. Ad eaſdem vero Coagulativas revocabimus tres poſteriores ſpecies, videlicet I. *Syncopalem*. II. *Algidam*. III. *Lethargicam*. Et ſic primum membrum propoſitæ diviſionis explebimus. Quo ad aliud vero membrum ejuſdem diviſionis, in quo collocavimus Intermittentem nullo peculiari, diſtinctoque ſymptomate comitatam (quam idcirco *Solitariam* diximus) ſed ex natura ſua in Continuitatem, atque acutiem valde proclivem, hanc ſub una tantum ſpecie reponemus, cujus tota ratio erit hæc ipſa, quod ad Continuam eſſentialiter, & acutam tendat, licet inde in innumeras differentias accidentales [quotquot ſcilicet ſunt accidentales omnes Febrium Continuarum differentiæ] poſſit ſubdividi, & *Subcontinuam* ſimpliciter nuncupabimus: eamque, utpote differentiarum omnium, etiam inter ſe oppoſitarum, facile ſuſceptibilem, ad nullum determinatum genus ſive *Colliquationis*, ſive *Concretionis* alligabimus, cum modo ad unum, modo ad alterum, frequentius tamen ad Coagulativum ſoleat pertinere.

Omnes ergo iſtas differentias, quæ ſunt potiores a me obſervatæ, & ſub quibus alias congeneres lubuit complecti, fas eſt exponere, ſi non quantum exigit pondus materiæ, ſaltem quantum ſat eſt, ut eædem valeant probe dignoſci, Lectorem plura cupientem relegando ad deſcriptionem, quam ex *Mercato* tranſcripſimus Libro præcedenti, ut ideo fruſtraneum ſit omnino alibi actum rurſus agere. Exordiendo itaque a differentiis prioris ordinis, & ſpecialiter ab iis, quæ ſpectant ad genus Colliquativum, hæc earum ſit ſeries.

Primo necat hominem Pernicioſa Intermittens, potiſſimum Tertiana (Quartana etenim, aliave Intermittens rariuſcule in primo membro noſtræ diviſionis locum habere ſolet, ſæpius vero in

 ſecun-

ſecundo, ubi ad continuitatem vergat, & ad acquirendam acutiem) necat, inquam, Tertiana Perniciosa, quando circa Paroxyſmi initium, cui de more vomitus bilioſus, ſæpe etiam nonnihil copioſus, ſimiliſque dejectio ſolet aſſociari, vehemens contingit, violentaque, ac ſimultanea excretio ſurſum, atque deorſum humorum vitioſorum, prava inſimul qualitate, atque immodica quantitate peccantium, ſive ſinceri illi ſint, ſive variegati, & bile utplurimum praſſina, vel æruginoſa referti: quibus nonnunquam vomitibus, ac dejectionibus copioſis, & crebris, ſingultus adjungitur, vox [ut ajunt] clangoſa, aut rauca, oculorum concavitas, angor ſtomachi, ſudatiuncula minuta circa frontem, pulſus exilis, extremorum perfrigeratio, aut livor: uno verbo, omnia accidentia, quæ Choleram morbum comitari ſolent, a quo tamen diſtinguenda eſt hæc affectio quaſi Cholerica, inquantum eſt merum ſymptoma Febris ſupra conſuetam intenſionem adauctum, & Febris ipſius periodum, ac motum ſubſequens, velut umbra corpus. Hæc quocunque tempore appareant, etiamſi non omnia, immo etiamſi extremæ ſemper non ſint intenſionis modo deſcriptæ, hanc tamen ſequenti periodo certo minantur, ac mortem, intermedia quiete ad nihilum ſuffragante, præſertim ſi morbus adhuc fuerit, ut plerunque aſſolet, in augmento.

Contingit alias, ut affectio, fere dixerim, Semidyſenterica potius, quam Cholerica invadentem Paroxyſmum concomitetur, quatenus humores in primis bilioſi, & alius etiam naturæ, tam acres, ac erodentes excernuntur, ut poſt ipſos mucus cruentus exeat tam ſurſum, quam deorſum, cum teneſmo, & torminibus, ſtomachique dolore, perinde ac ſi illius membranæ divellerentur, & excoriarentur, ut revera œſophagum excoriari intuemur in humoris excreti tranſitu, & vomendi conatu. Hujuſmodi excretionem cruentam, & dolorificam minus periculi ſecum trahere, ſæpius obſervavi, quam ſupra deſcriptam. Et licet Febris in hoc caſu videatur intenſior, eſt tamen magis expanſa; nec ſecum fert funeſtam illam perfrigerationem, angorem, ac ſudatiunculam, etſi ſingultum admittat, jactationem irrequietam, urinarum croceam rubedinem, linguæ ſcabritiem &c. unde facile in Continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur: ac proinde non parum & ipſa portendit periculi.

Secundum peculiare ſymptoma funeſtum, peculiarem pariter Pernicioſæ Intermittentis differentiam conſtituens, eſt quidam alvi fluxus loturæ carnium ſimilis, qualem Veteres fluxum dictum Hepaticum deſcripſere. Iſtud autem ſymptoma, licet aliquando ab Hominibus obeſis præcipue viderim tolerari, nec illis mortem inferre, ſed potius, ſuperata procella, morbi diuturnitatem: utplurimum tamen funeſtum obſervavi, atque exitiale, priuſquam noſſem modum prohibendi Febrem cum annexo ſymptomate. Solet ergo nonnunquam vel invadente, vel etiam declinante acceſſione ſuboriri placida quædam, frequenſque, ac copioſa dejectio, quæ intra paucas horas nullo fere ſenſibili Ægrotantis incommodo ad magnam molem, & pondus excreſcit. Materia iſta plane ſeroſa videtur, ſed ſubcruenta, Ægrumque primo nil tale timentem brevi deducit ad ſummam virium imbecillitatem cum pulſu minuto, ac exili, & extremorum notabili perfrigeratione; vox attenuatur nonnihil, oculique concamerationem contrahunt. Cæterum ſitis non moleſtat, mens eſt vegeta, nec de alia re conqueritur patiens, niſi de ſumma virium proſtratione, ac proclivitate in lipothymiam, quæ facile quoque, ſi e lecto ſurgere velit, ſolet ſuccedere. Evaneſcente Febre ſenſim ſedatur tumultus, qui raro diem Intermiſſionis occupat, ſi vero occupet, vel die ſequenti! Cum autem recurrente acceſſione idem recurrat alvi fluxus, augeaturque & ipſe circa morbi ſtatum [incrementum tunc ſuſcipientibus acceſſionibus], vix fieri poteſt, quin intra duos, vel tres ab invaſione ſymptomatis Pa-

tis Paroxyſmos Æger ſuccumbat.

Hoc idem certius etiam, ac citius evenit, ſi alia quædam fiat excretio non materiæ loturæ carnium ſimilis, ſed ſanguinis atri, ac nigricantis modo concreti, modo diſſoluti, modo ex utroque mixti: quæ dejectio (cujus ſæpe mentionem facit *Hippocrates*, & quam forte Antiqui Atrabilarem vocitarunt) ſi copioſa ſit, & ad libras aſcendat, ut aſſolet, ſupra memorata ſymptomata facile infert, & ſucceſſivam ſub ſpecie placidæ cujuſdam defectionis celeriter mortem.

Tertium ſymptoma, quod mortem haud raro ſolet accerſere eſt Cardialgia. Contingit hæc, quoties invadente Paroxyſmo Febris Tertianæ, dum adhuc rigor, & horror Ægrum infeſtat, ſive etiam dum idem Æger incipit incaleſcere, illum ſimul corripit acerrimus morſus oris ventriculi [cujus orificium ſuperius Antiqui Cor vocavere, illiuſque morſum ſymptoma malignum appellavit *Hippocrates*] cum pauca ut plurimum, vel inani vomituritione. Si ergo in Febre Intermittente, præcipue vero, ac forſan unice in Tertiana, contingat hujuſmodi morſus, comitemque habeat, ut aſſolet, frequentem animi defectionem, ratione cujus hæc affectio a nonnullis ſyncope ſtomachica nuncupatur, cum pulſu exili, facie Hippocratica, luctuoſis ſuſpiriis &c., ſitque dolor ille, ſeu mordicatio tam ferox, ut quandoque pro expiratione reddantur clangores, & ululatus [non enim quilibet ſtomachi dolor, etſi ſenſibilis, utpote in Tertiana familiaris, pro vera Cardialgia habendus eſt, atque ut læthalis metuendus] ſive brevia deinde ſint hujuſmodi accidentia, & tantummodo torqueant Ægrum in principio acceſſionis, ſive uſque ad ſtatum ejuſdem protrahantur (quo tamen diutius, eo pejus) vita eſt in diſcrimine; & quocunque Paroxyſmo, ſive ſecundo, ſive tertio [raro enim in prima invaſione id accidit] appareant, metuendum eſt, ne uno adhuc, vel altero ingruente paroxyſmo, de vita ſit actum; quandoquidem vix quintam acceſſionem morbus iſte cum tali circumſtantia ſolet tranſcendere.

Quarto fraudulentior eſt ea Febris, quæ nullo præcedente pravitatis indicio Ægrum invadit more ſolito cum horrore, rigore, & frigore, cui ſuccedit calor, & ſtatim ſudor aliquantulum præcox, qui equidem Febrem videtur primo aſpectu alleviare, ſed revera poſt illum potius intenditur Febris, quam remittitur; immo eo fortior videtur fieri, quo copioſior eſt ſudor. At iſte non eſt terminus occultæ fraudis, hinc enim potius longitudo morbi ſignificatur, quam mors. Quod pejus eſt; frigeſit paulatim ſudor, & in diaphoreticum ſenſim degenerat. Sudat perpetuo Ægrotans, & deffluit undequaque frigido ſudore perfuſus: ſicque perpetuo algens, & ſudans, ſicut cera liquatur, diſſolvitur, & deficit. Pulſus celer eſt, minutus, ac debilis, reſpiratio fit anheloſa, & frequens, diſſipantur ſpiritus, & virtus univerſaliter languet. Mens ſola lucidiſſima eſt, & ſentit homo, ſe paulatim mori. Niſi autem hoc illa ipſa acceſſione ſuccedat, in proxime futuram tantum protrahitur.

Alia etiam via nonnihil diverſa algidum ſudando fieri, & occumbere Ægrotantem aliquando novi, quem cæteroqui in ſimilibus circumſtantiis jure quis diceret cum ſuſpicione tantum longitudinis evaſurum. Occumbit ille tamen inopinato, inquantum tranſacta feliciter tota fere acceſſione ſolummodo circa tempus declinationi proximum incipit minuto, frigidoque ſudore perfundi, frigiduſque & ipſe fieri, ut marmor: licet ſudor paucus ſit, & viſcidus, ac prope declinationem tantum apparere incipiens, adeout in tali caſu (rariore quidem) videatur loco declinationis ſuccedere mors, quam facies Hippocratica illico facta, & paullo ante præmonſtrat, & paullo poſt ſecum trahit. Atque iſtæ ſunt quatuor priores Pernicioſarum Intermittentium differentiæ de genere Colliquativo, videlicet *Cholerica*, vel *Dyſenterica*, *Subcruenta*, vel

vel *Atrabilaris*, *Cardiaca*, & *Diaphoretica*. De Coagulativo autem genere ſunt tres, quæ ſequuntur, *Syncopalis* nempe, *Algida*, & *Lethargica*. Continuando itaq; ordine ſucceſſivo ſeriem aſſumptam.

Quinto funeſtos reddit, quos comitatur nonnunquam, Tertianæ Intermittentis paroxyſmos Syncope vera, non ſolum cum ea fuerit Cardialgiæ, ut crebro aſſolet, ſuccedanea; verum etiam cum primaria fuerit, ſimplex, & ſolitaria: vi nempe cujus Æger nullo licet dolore perculſus frequenter, graviter, & abſque cauſſa manifeſta languet, exolvitur, & animo deficit, ſive de latere in latus ſe velit convertere, ſive ſolummodo brachium, aut manum tentet loco movere. Concurrit & hic pulſus depreſſio, & viciſſitudinaria ejuſdem defectio cum parvitate, & celeritate, ſudores minuti circa collum, & frontem, oculorum cavitas, caligatio, & languor, ac denique univerſalis virium collapſus, ut continuis odoribus, & irrorationibus Æger recreari indigeat, ne deliquium, quod nihilominus patitur, crebrius patiatur. Si hæc ſint durante augmento, vel ſtatu acceſſionis accidentia, quantumvis tranquilla ſubſequatur intermiſſio, res Ægrotantis male agitur, niſi provida Medici cautela futuras acceſſiones mature præcaveat; ſi etenim ſibimetipſi blandiatur Medicus, vel quia minus gravem reputaverit prægreſſam afflictionem, vel quia tranſactæ procellæ memoriam infida obliteret malacia, facile eſt, quod brevi pereunte Ægro impingat in turpe illud — *Non putaram*, eique poſtmodum exprobretur illud aliud *Hippocratis* de Leonidæ filia — *Medicus non intellexit: puella mortua eſt*.

Sexto modo Tertiana Pernicioſa hominem jugulat, cum Frigus quoddam mortiferum incipienti Paroxyſmo jungitur, quod non, ut aſſolet in Benignis, paulatim evaneſcit, ut illud ſenſim calor excipiat; ſed protrahitur, & protrahitur, maximamq; partem paroxyſmi occupat, itaut nec pulſus reſurgat, nec calor ad tactum conſpicuus erumpat: quamobrem poſt horas & horas Ægrotantem adhuc in principio acceſſionis diceres. Siticuloſus eſt propterea, gemebundus, anxius, cadaveroſus. Si in ipſa acceſſione, qua primo ſe prodit ſymptoma iſtud ferox, Æger ſatis non cedat, ægre ſaltem, & nonniſi poſt longum tempus incipit tantillum incaleſcere, & pulſus antea abſconditus ſeſe nonnihil exerere, itaut tamen parum frequentiæ, aut celeritatis ſupra ſtatum naturalem oſtendat, ſitque adhuc non parum depreſſus, cum miti ad tactum calore, voce tamen paululum clangoſa, & lingua nonnunquam ſcabra, urina vero vel copioſa ſimul, ac tenui, vel pauca, ac impenſe rubra. In hoc ſtatu durat Æger per totum tempus Intermiſſionis, quo ad alia ſatis bene ſe habens, ſed ſubſequente acceſſione utplurimum moriturus. Sin autem ſymptoma iſtud Algoris protracti ſit mitius, & ſubſequens reviviſcentia pulſus tantillum vegetior, calorque aliquantulum vaporoſus, diuturnioris potius morbi, quam mortis erit præſagium. Sed iſta vix aliud quam uſus poteſt ſufficienter docere.

Septimum denique lethale ſymptoma Pernicioſæ cuilibet Intermittenti, non uni Tertianæ familiare, eſt gravis affectus ſoporoſus, ſeu profundus Lethargus, qui paroxyſmos febriles ſæpeſæpius comitari conſuevit. Contingit iſte quandoque in principio acceſſionis, quandoq; in augmento: & creſcente Febre, ſervata proportione, cum eadem creſcit, quemadmodum ea declinante paulatim declinare ſolet: reſtitante tamen utplurimum aliqua in ſoporem propenſione, etiam tempore Intermiſſionis, quæ affectum paulatim radicari, & ad Idiopathicum tendere ſatis admonet. Proinde ſi negligatur, nec inhibeatur progreſſus, Lethargum una, vel altera acceſſione mortiferum, ac omni arte invincibilem, fortis Apoplexiæ inſtar, fere dixerim certo portendit. Cum hujuſmodi affectus incipit, Æger primo eſt in ſoporem pronus, a quo excitatus, ſtatim in ſomnum relabitur; paullo poſt fit immemor rerum immediate

ante

ante geſtarum, unde non raro matulam poſcit, deinde mingere obliviſcitur, atque interim dormitat; nonnunquam obloquitur, nec ſuos conceptus valet exprimere; & licet ſui erroris ſit compos, ſe tamen nequit corrigere, aut continere: immo quandoque balbutiens, vel verba mutilat, vel unum pro alio profert, non ſecus ac ſi levi Apoplexia in linguæ paralyſim degenerante foret detentus. Ingraveſcente tandem ſopore omnino jacet, ac ſtertit naribus, neque ulla voce, ulla vi, frictione, ligatura, cucurbitularum, aut veſicantium appoſitione, immo nec igne quandoque actuali valet excuti; & ſiquidem excutiatur aliquantiſper, ſtatim in eundem ſoporem, immo in profundiorem recidit, nec niſi declinante acceſſione incipit expergiſci. Quod ſi una, vel altera vice reſipiſcat quidem, ſed ſemper paullo difficilius, aut ſi ſoporoſæ affectioni adjungatur ſingultus, tertia ad ſummum, vel quarta acceſſione, inevitabili fato ſuccumbit.

Sunt iſtæ ſeptem differentiæ magis conſpicuæ Pernicioſarum Intermittentium *Comitatarum*, quæ naturam etiamnum ſuam perfecte, vel quaſi perfecte Intermittentem ſervantes, in aliquo acceſſu valent, atque conſueſcunt inopinato hominem de medio tollere. Harum plurimas complexus eſt *Mercatus* ſub prima tantum Tertianæ Pernicioſæ differentia; reliquas vero ſaltem implicite ſub titulo *De eadem Pernicioſa ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit*, ubi nihilominus (ut quod eſt fatear) diverſas potius alias recenſet explicite, quas quoque *Mortonus* indicat, quam iſtas. Cum tamen quas recenſet Ille, rarius, ac fere nunquam mihi obſervare contigerit, quemadmodum ipſi *Mercato* forte non contigit obſervare nonnullas ex iis, quas recenſui ego, ideo data opera eaſdem ſubticui, frequentioribus tantum mihi compertis contentus. Non eſt tamen ideo, quod ab aliis allatas excludam, cum mille ſint viæ, quibus ad Stygem itur; ſed eas inter infrequentiores tantum connumero. Omnes nihilominus, quotquot ſunt, quæ Vitæ periculum inferunt ex quovis adjuncto ſymptomate, ſive de genere Colliquativo illud ſit, ſive de Coagulativo, tacite comprehenſas volo, eademque ſimul methodo dico curandas.

Licet autem in enunciatis Intermittentibus Pernicioſis nonnunquam accidat, ut Ægrotans lethalem alioqui acceſſionem, ægre licet, ac difficillime ſuſtineat, vitamque protrahat uſque ad tempus ſubſequentis acceſſus, totoque hoc tempore intermedio vere febricitet, eſto ſit algidus, ſine pulſu, ac moribundo ſimilis; attamen adhuc Febrem hujuſmodi Intermittentem appello, vel ſaltem ad Intermittentes refero cum *Sydenhamio*. Cujus rei ratio mihi eſt, tum quia Febris hæc orta eſt Intermittens, & talis conſervata uſque ad extremum exitium, in cujus latitudine confuſis omnibus, mirum non eſt, quod ipſa obſcuretur periodus, tum quia etiam in extrema illa rerum anguſtia eadem Febris, utut recentem continuitatem referens per violentam extenſionem ſui [cito tamen, & infauſte finiendam] Cortici nihilominus rite, & celeriter adminiſtrato fere æque facile cedere conſuevit, ac ſi primis acceſſibus manifeſte Intermittentibus ille fuiſſet exhibitus. Cæterum proprie, ac ſtricte loquendo, quando Intermittens Pernicioſa hominem non interimit repente in eo acceſſu, in quo manifeſte tentat interimere, ſed eum conſtituit in eo ſtatu deplorabili, quem ſupra retulimus, tunc non amplius vere Intermittens dici poteſt, cum jam ſit Continua: uti pariter talis eſt, quando octavam differentiam infra deſcribendam nanciſcitur, retenta tantum in utroque caſu obſcura quadam ſpecie primævi circuitus, vi cujus adhuc Intermittentem placuit appellare, habito reſpectu ad originariam illius diſpoſitionem. Et hoc eſt quidpiam peculiare, quod ſupra communem exiſtimationem tradere intendo de actione Corticis adverſus Febres haſce, tandem vere Continuas, Malignas, & Exitiales, ſed Intermittentes ab ortu, vel

vel Intermittentibus ſaltem analogas.

Omnes ergo in prima linea recenſitæ Febrium Pernicioſarum differentiæ ſuam denominationem, ut patet, deſumunt principaliter, ac fere unice ab inſigni aliquo, feralique ſymptomate, quod ſe ſolo perniciem videtur inferre; ſive aliud ab humorum violenta diſſolutione, ac colliquatione, ſive ab eorundem concretione, ac coagulatione procedat. Hoc autem præceps ſymptoma nonnunquam tam inexpectatum ſupervenit, ut veluti totum ſimul, unoque ictu minime præmonſtrato erumpat; & tunc non prius ſe prodit, ac hominem interimat. Sed hoc rarum eſt: neque poteſt accidens hujuſmodi cadere ſub dignotione, aut curatione medica. Immo neque ſolet tale ſymptoma in prima ſui invaſione tantæ intenſionis eſſe, quantam illi in ſingulari uniuſcujuſque deſcriptione ſupra aſſignavimus, neque univerſo aliorum accidentium inibi expoſitorum ſatellitio ſtipari; cum enim res eo devenit, jam clara eſt, & unicuique nota. Quamobrem ſuperius relata totam Tragœdiam fere exactam oſtendunt, non imminentem tantum, aut incipientem.

Pro magis tempeſtiva itaque dignotione, ac præcautione periculi animadvertendum eſt, magnum illud, feroxque ſymptoma [qualecunque ſit ex recenſitis] quod Febri Intermittenti Pernicioſum imprimit characterem, in primo ſui exortu, ordinaria Naturæ lege eſſe nonnihil mite, tolerabile, ac, ut ita dicam, in parvo contractum, ita tamen, ut pravum eſſe non deſinat: quemadmodum fœtus Tigridis ſua non caret ferocia, etſi recens editus: cujus pravitatem ſufficienter demonſtrant alia ſigna enumerata inſimul apparentia, etſi nec ſemper omnia, nec ab initio tam ſæva. Progrediente vero parumper morbo, cuncta cito intenſionem acquirunt, & grandiora fiunt, adeout altero ab invaſione primarii ſymptomatis paroxyſmo haud difficile ſit certo de malitia morbi decernere, & de ingruente periculo. Quapropter cautus ſit oportet, oculatus, & expertus Medicus in omnibus ſimul conferendis, conſiderandis, ac ponderandis, quotieſcunque pernicioſi ſymptomatis præſentia appareat, aut ſaltem illius ſuſpicio non levis. Etenim in negligendo, aut temere contemnendo quæ contemnenda non ſunt, ſicut & in formidando quæ non ſunt formidanda, expertos quandoque Medicos hallucinari certum eſt. Utrunque equidem malum; ſed primum pejus.

Ut vero monitum iſtud illuſtretur ex praxi, ſit hoc exemplum. In aliquo Febris Intermittentis paroxyſmo ſymptoma quodpiam grave ex ſupra relatis ſe prodat, ſed non adeo clare, quin Medicum relinquat adhuc ancipitem, an vere pernicioſum ſit, an benignæ, quoque Febris, ſed intenſioris proprium, ut oris Ventriculi mordax dolor, vel vomitus ſimul, & alvi fluxus ſat validus in principio Febris Tertianæ, vel importuna in ſomnum proclivitas &c. quæ ſingula poſtmodum miteſcant declinante Febre, & evaneſcente evaneſcant. Cum ergo omnia hæc ſigna ſint nonnihil æquivoca, ac inter benignum, & malignum quodammodo media, ſolumque pro ratione minoris, vel majoris intenſionis ſuæ, aut diverſæ impreſſionis in ſubjectum patiens, modo pro trivialibus, modo pro pernicioſis habenda, quippe modo cum ſalutari, modo cum intermittente Febre conjuncta, neceſſe erit recurrere ad alia ſigna concomitantia, quæ ſupra enumeravimus, ex quorum varia ſyndrome, ac collectione, & præcipue ex illorum incohærentia cum morbo, facile occultam malitiam licebit ſuſpicari. Sic ſi abſoluto paroxyſmo quodam ob grave aliquod ſymptoma, & ob alia etiam ſigna ſuſpecto, quædam remaneat die Intermiſſionis linguæ ſiccitas, nedum ſcabrities, ſive inſolita Ægri nec febricitantis, nec de quopiam certo dolentis jactatio, inquietudo, vel ſuſpiriorum ad quoddam levamen emiſſorum frequens eruptio, vel inanis identidem, nullaque occaſione concita vomituritio, vel alvi dejectio ſincera, vel intempeſtiva in ſomnum propenſio, vel alia hujuſmodi a perito Medico facile obſer-

obſervabilia, in tali caſu (niſi ab affectione hypochondriaca, aliave cauſſa manifeſta procedant) metuendum eſt, ne ſubſequente acceſſu vera Cardialgia, aut affectio quaſi Cholerica, aut Lethargus fere inexpugnabilis palam fiat, unde conſtituatur Æger in ſummo diſcrimine. Cavere etiam oportet, ne illa eadem exceptio, quam in parentheſi appoſui, nobis imponat, ne ſcilicet nomine affectus hypochondriaci pernicioſos ſymptomatum characteres donemus, eo quod Patiens Hypochondriacus eſſe ſoleat, vel credatur talis; ideoque minuta, & delicatiſſima, prudenti tamen, non nugatoria opus eſt diſquiſitione, atque animadverſione in hiſce caſibus, in quibus

—— ſæpe exiguus Mus
Augurium tibi triſte dabit.

Præ cæteris autem id, quod certius Pernicioſum Characterem in ſuſpecto primario ſymptomate patefacit, inter ſigna concomitantia eſt Pulſus, loquendo tamen de primis ſex Pernicioſarum Intermittentium differentiis; ſeptima enim differentia non a Pulſu, ſed potius a reſpiratione, immo a ſimplici, & ſolitario ſymptomate ſoporis (cujus intenſionis gradus ex ſe facile eſt menſurabilis) ſolet dignoſci. In illis itaque hoc perpetuum eſt, ut ſemper Pulſus toto afflictionis tempore, atque illo etiam elapſo, notabiliter deprimatur plus minus, pro ratione majoris, vel minoris intenſionis pernicioſi ſymptomatis: cum ex adverſo, ubi ſymptoma vulgare eſt, etſi alioqui oneroſum, pulſus conſueſcat reſiſtere, oppreſſuſve ſtatim reſurgere. Ut ergo certam quandam regulam habeant Tyrones pro diſtinguendo ſymptomate pernicioſo ab eo, quod, licet ſimile ſit, pernicioſum non eſt, tanquam ad Lydium lapidem [niſi illud ſe ſolo ſe prodat] recurrant ad Pulſum, ſciantque in Febribus Intermittentibus, quæ vel I. affectione quaſi *Cholerica*, aut *Dyſenterica*, vel II. fluxu *Subcruento Hepatico* dicto, aut *Atrabilari*, vel III. *Cardialgia*, vel IV. Sudore *Diaphoretico* vel V. *Syncope*, vel VI. *Algore* funeſto adjunctis necare ſolent, ſummum, extremumque gradum talium Accidentium eſſe, quando omnimodam Pulſus abolitionem inferunt tactu judice. Ubi enim ad hunc ſtatum deventum eſt, univerſalis ſubſequitur, ni prius apparuerit, totius corporis, præcipue vero extremorum frigiditas; aut livor, facies hippocratica, indeque mors. Et licet nonnunquam ad duos, vel tres dies etiam in eo ſtatu protrahatur vita, certum tamen fere ſemper ſubſequitur exitium; niſi illud tempeſtive reparet rite oblatus Peruvianus Cortex. Atque propter hanc aſphyxiam, & algorem funeſtum Ægrotantes hujuſmodi non alio titulo pro Febricitantibus habendos, aut dignoſcendos eſſe autumat *Mortonus*, ut vidimus, *typo jam* [ut inquit] *legitimæ Febris amiſſo*, niſi quia Cortice Peruviano ſanantur: Febre videlicet Intermittente ſub larva aliorum Morborum deliteſcente, & occulta, ſeu mavis ſecundum *Mercatum*, & ſecundum nos manifeſta, variiſque illiuſmodi pernicioſis ſymptomatis comitata. Cum itaque gradus extremæ intenſionis ſymptomatis pernicioſi Pulſus abolitionem, in ſex ſpeciebus nuper expoſitis, ſoleat inferre, menſura congrua illius erit exacte obſervare quantum afficiatur, deprimatur, ac langueat Pulſus præſente ſymptomate, quantum illo ſuperato deſiſcat a validitate ſibi debita, quantum ſingulis certaminibus deperdat vigoris; uno verbo, quantum diſtet ab extremo gradu ſuæ concentrationis. Quæ ſane omnia in juſta lance poſita, & cum aliis quoque ſignis collata non minimum diligenti, & experto Obſervatori ſuppeditabunt indicium creſcentis periculi, ſimulque argumentum tempeſtivæ præcautionis.

Dixi, Pulſus rationem primas tenere in examine pernicioſorum ſymptomatum, relative tantum ad Sex priores Febrium differentias primi membri noſtræ diviſionis, non vero relative ad *Septimam*, quæ Capitis affectionem ſoporoſam unice reſpicit; in ea ſiquidem non parvitas, aut imbecillitas Pulſus, ſed potius

tius turgentia quædam, ictuſque validitas, qualis in eſſentiali apoplexia ſolet percipi, perſentiſcitur, cum aliqua nonnunquam raritate potius, quam cum inſigni frequentia conjuncta. Naſcentem tamen, atque paulatim creſcentem in Perniciofis Comatoſum affectum, quantum opus eſt, ut opportune valeat dignoſci, jam ſatis exacte, ordinatimque paullo ſupra deſcripſimus.

Supereſt aliud membrum diviſionis nuper ſtatutæ, juxta quod *Octava* emergit Pernicioſarum periodicarum Species, quatenus illæ intermiſſionem ſuam paulatim amittentes, ad omnimodam Continuitatem, & ſimul Acutiem latenter, ac malignanter tendunt. Non ergo hic loquor de placida illa, benignaque continuitate accidentali, quam nonnunquam Intermittens Febris acquirit, cum primo de Simplici fit duplex, aut triplex, mox tandem Subintrans, adeoque, preſſe loquendo, Continua per hoc præciſe, quod protrahatur nonnihil duratio levior paroxyſmorum, ſuapte natura (ſi tempus ſineret) perfecte ſolvendorum, quo ſane caſu unus paroxyſmus, ſæpiuſcule etiam anticipans, ſupervenit alteri, priuſquam integre ſolvatur præcedens, ſed his non obſtantibus ſub iſta etiam accidentali, & benigna continuitate, adhuc eadem ſervatur periodus, idem prope invaſionis modus, cum ſenſibili etiamnum rigore, horrore, aut frigore, eademque ſolutionis ſaltem diſpoſitio, ſi non totalis ſolutio. Ad hæc Patiens Febrem hujuſmodi per paroxyſmos ſeſe leniter excipientes, & Subintrantes dictos Continuam redditam, fert facilime, ferme ac ſi ea eſſet adhuc Intermittens, nullumque grave ſymptoma patitur præter vulgaria, niſi paullo majorem imbecillitatem virium, a frequentiori luctamine citra conſueta intervalla repetito fatigatarum. De his, inquam, Febribus, hujuſmodi continuitatem ſibi prorſus accidentalem, ſimulque benignam acquirentibus modo ſermo mihi non eſt; nullum etenim ex ſe minantur periculum, nec aliter exigunt tractari a perito Medico, ac tractentur veræ Intermittentes, aliqua tantum adjecta circumſpectione; adeoque viribus etiam Corticis, ubi illum adhibere velimus, æque facile cedunt ac Intermittentes omnino, ut ſuo loco repetemus. Non per hoc tamen fit, ut aſſeram, Febres a primordio Intermittentes ſimplices, mox duplices, aut triplices, demum Continuas per ſubingreſſum factas, nequire ad Continuitatem eſſentialem, atque periculoſam, quin & ad ſummam pravitatem, & malignitatem progredi; hoc enim eſſet negare quod experientia conſtat, & cuncta fere deſtruere, quæ proxime, ac etiam alibi ſum prolaturus: ſed velim intelligi, quod quotieſcunque Intermittens Febris fit Continua per ſubingreſſum eo, quo dictum eſt, & quo ſæpe aſſolet modo, omnique proinde caret gravi, malignoque ſymptomate, de illa, quippe minime Pernicioſa, impræſentiarum mihi non eſt ſermo; ſed de illa tantum, quæ Continuitatem acquirit ſimul, & Acutiem, ac pravitatem, & tunc tantummodo, quando illam acquirit: ſive deinde hoc fiat per viam paroxyſmorum ſubingredientium, ſive alia quacunque via, ſiquidem alia (quod non crediderim) via id poſſit contingere.

Octava igitur, & ultima Pernicioſarum Periodicarum differentia, ſeu ſpecies eſt, cum Febris nullo licet præcipiti ſtipata ſymptomate, pluribus tamen aliis gravibus, ſibique impropriis paulatim afficitur accidentibus, qualibus Febres Acutæ, Malignæque ſolent utplurimum inſigniri: ac propterea & ipſa de Intermittente ſenſim in Continuam, Acutam, & Malignam migrat. Per hoc autem quod plura, & varia ſortiatur accidentia, ut Continuarum mos eſt, non fit, quod habere quandoque non poſſit aliqua etiam ex iis, quæ expoſuimus in Pernicioſis ſupra deſcriptis, ut Lethargum, Cardialgiam, Syncopem &c. ſed ea ſolet habere in gradu remiſſiore, ut eadem habere ſolent nonnunquam Continuæ ipſæ primariæ, non vero in immani, tamque conſpicua intenſione, ut inter cætera quammaxime ſupere-

peremineant, valeantque idcirco ſe ſolis huic Febri & exitium ſumme præceps, & peculiarem denominationem tribuere; quemadmodum eandem illi primario tribuit acquiſita Continuitas. Hæc autem Pernicioſarum Febrium differentia poſtrema, quam *Subcontinuæ* nomine lubet appellare, abſque aliis ſignis ex ea, quæ paulatim fit, periodorum obſcuratione, & ſucceſſive acquiſita continuitate eſt cognitu facilis. Sed quoniam expedit noſſe a principio naturam hujuſmodi Febris, ut illi, priuſquam nos fallat, poſſimus obviam ire, eaque opportune præmittere, quæ tempeſtivo, ſcilicet neque præcoci, neque nimium dilato uſui Corticis viam planiorem, atque methodicam ſternere valent: illius ideo morem, atque progreſſum operæ pretium eſt fuſius explicare, & veriſimiliora, frequentioraque ejuſdem ſigna deſcribere. Hæc vero, licet nec omnia, nec ſemper concurrant, nec eorum quodlibet Pernicioſæ Febris ſemper ſit index, plurimam tamen lucem perito Artifici, eadem pro re nata conſideranti, penſitanti, combinanti, & conferenti poterunt afferre: & eo majorem, ſi illis immiſceatur ſymptoma aliquod nonnihil conſpicuum ex iis, quæ Pernicioſarum conſtanter Intermittentium ſunt peculiaria.

Priuſquam tamen hujuſmodi deſcriptionem aggrediamur, opportunum erit præmittere, & adnotare, quod octava hæc ſpecies [quam unicam conſtituimus, quia a ſola continuitate præter ordinem acquiſita omnem pernicioſæ naturæ ſuæ occaſionem nanciſcitur] hæc, inquam, una plures differentias accidentales poteſt ſuſcipere, eas ſcilicet omnes, quas paſſim Auctores Continuis Febribus, præſertim Proportionatis, ſolent tribuere, quales ſunt Horrifica, Helodes, Aſſodes, Hepiala &c. ut proinde *Mortonus* ipſe hanc noſtram octavam ſpeciem tot differentiarum fœcundam, unoque nihilominus Cortice curabilem, peculiari Capite conſideraverit, quemadmodum videre eſt apud ipſum *De Proteiformi Febris Continentis Genio*, quamvis a pluribus ſub hoc nomine Febrem quoque eſſentialiter Continuam, atque primariam credatur (& revera alicubi videatur) velle comprehendere, dummodo *Remittentem*, ſeu *periodum ſervantem*. Sed cum minutiores hujuſmodi differentiæ parum, aut nihil immutent curationem ope Corticis abſolvendam, ideo ab hac multiplici ſubdiviſione ad rem noſtram inutili hic lubens abſtineo. Quia vero ad eandem curationem medio Cortice inſtituendam facit aliquid varia ipſius Continuitatis habitudo, hoc eſt diverſa celeritas, modus, & tempus, quo Febris ex natura ſua Intermittens continuitatem acquirit, ideo hanc ipſam diverſam habitudinem in octava hac ſpecie placet conſiderare, atque diſtinguere.

Degenerat ergo Intermittens Febris in Continuam vel in morbi progreſſu, vel in ipſo ſtatim principio. Rurſus ſi in progreſſu, vel hoc fit celeriter, adeout, etiamſi poſt quartum, vel quintum tantummodo paroxyſmum contingat, fiat tamen intra unum, aut alterum circuitum evidenter, ac ſenſibiliter: vel contingit paulatim, itaut ſi poſt quartum item, vel quintum paroxyſmum incipiat Febris aliquam continuitatem affectare, non tamen ſenſibiliter eam ſit aſſequutura, niſi ſenſim, & poſt plures adhuc circuitus. Si ergo Continua fiat Febris Intermittens in aliquo ſui progreſſu, ſive deinde id celeriter, ſive paulatim fiat; curanda eſt Cortice in ipſo actu ſuæ metamorphoſeos, in quo pernicioſum incipit induere characterem: idque agendum methodo ordinatim deſcribenda infra *Cap.* iii. hujuſce *Libri*, reguliſque in hunc eundem finem ibidem apponendis. Si vero Febris orta Intermittens fiat Continua in ipſo fere ſtatim exortu ſuo, ut non infrequenter accidit, in hoc caſu, licet ſub octava hac ſpecie Pernicioſa illa contineatur, de ea tamen abſolute intelligi non debent, quæ infra dicturi ſumus de Cortice in Pernicioſis incunctanter offerendo: cum de oblatione illius in hujuſmodi circumſtantia maturam conſideratio-

deratio-

derationem exigente peculiare examen ſimus inſtituturi *Cap.*v. *Libri ſequentis*.

Hoc præmiſſo, tranſeo jam ad exponenda ſigna remotiora Febris Intermittentis modo celerius, modo lentius in Continuam Acutam, Malignamque migraturæ. Suſpecta itaque ab exordio ſui erit, ne in Continuam acutam degeneret ea Intermittens, quæ cum pauco, aut nullo rigore ſolet invadere, ſed potius cum ſenſu caloris: item quæ prima die leviuſculam [dummodo tamen vere febrilem] infert acceſſionem, altera vero die [non altera periodo] fortiorem, & ſic progrediendo motum ſervat graviorem per dies pares, loquendo per modum exempli de Tertiana duplici ab ortu. Quod ſi eadem ſic orta in Simplicem ſtatim mutetur, etſi hoc laudabile ſit, non deſinit tamen eſſe ſuſpectum, ſi primam acceſſionem validam debilis, ut ſupra, immediate præceſſit: poteſt enim facile typus ille mutari, qui ordine inverſo potuit incipere. Proximum pariter imminentis Continuitatis indicium eſt, ſi in Tertiana, præſertim ſimplici [idem, ſervata proportione, intellige de Quartana, quæ, ſi continua eſſentialiter fiat, ſuapte natura utplurimum lethalis eſt, ut norunt Practici] indicium, inquam, continuitatis eſt, ſi quidam appareat intermiſſionis die mordax ad tactum calor, qui aliquam etiam ſecum trahat pulſus perturbationem, ſitim, aut linguæ ſiccitatem; quæ omnia incendium univerſale jamjam diſponi præmonſtrant. Urina quoque notabiliter pauca, & ſimul rubra, vel crocea, ſicut in omnibus Febribus eſt ſemper ſymptoma ſumme conſiderabile, quantum novi, ita in Intertermittentibus non parvum faceſſit negotium, periculumque ſaltem continuitatis portendit. Aſſolet etiam in iiſdem ad ſuſcipiendam continuitatem diſpoſitis apparere faucium, & gutturis inflammatio quædam ulceroſa cum cruſta alba ſummi tædii præ impeditæ deglutitionis incommodo, quam *Aphtas albas* nonnulli, *Alcholam* alii vocitant. Symptoma iſtud, utut nonnunquam quaſi critice appareat circa finem morbi; quemadmodum etiam [& quidem frequentius] puſtulæ circa labia erumpentes; nihilominus utplurimum mali ominis eſſe conſuevit, vel ſaltem ſignum difficilis judicationis, & peculiaris pravitatis ſuccorum, mediis glandulis illis a ſanguine ſecretorum, aut conſuetorum ſecerni. Quamobrem quotieſcumque viſitur hujuſmodi cruſta, de Febre ad Continuam eſſentialiter tendente ſuſpicari fas eſt: immo de eventu ſiniſtro, ſi præſertim parvitas Pulſus, vocis clangor, & ſingultus [qui tamen hic minus, quam alibi timendus, utpote ſoboles inflammationis hujuſmodi] ſimul concurrant. Denique omnia accidentia, quæ in Continuis malignitatem ſubeſſe, quæcunque ſit illius indoles, ſolent oſtendere, illa eadem ſi in Intermittentibus obſerventur, idem, ſi non ſtatim, ſaltem progreſſu temporis, prænunciant, excepto delirio temporaneo, quod aliquando in ſtatu paroxyſmi fervidioris ſolet accidere, & ſtatim evaneſcere citra periculum; ſecus ſi in febricula mitiore contingat, vel ea etiam declinante perſeveret. Facta vero jam Continua eſſentialiter, ac Pernicioſa Febris ſuopte ſe ingenio patefacit. Et licet lentius procedat, interimatque, ac cæteræ Pernicioſæ, maximo tamen, & diutius metuendo non caret periculo, quamvis ab origine fuerit Intermittens. Etenim trahit illa nonnunquam ſecum ſæva quævis ſymptomata, quæ ſecum pariter deferunt Malignæ ipſæ Primariæ *v. gr.* parotides, quas non ſemel in hujuſmodi Febribus contingit obſervare, perpetua deliria, convulſiones, averſiones a cibo, & maxime a quocunque potu, non ſecus ac ſi hydrophobia detinerentur Ægri, & ſimilia Febrium ſumme Malignarum, ac Peſtilentium propria, modo ex Colliquativo genere, modo & forſan frequentius ex Coagulativo: quæ omnia unicuique Praxim exercenti ſe produnt ſæpiſſime. Enimvero tam frequens eſt hæc una ſpecies Febris Pernicioſæ, quæ ſingula Febrium ab ortu Continuarum, Acutarumque

rumque

rumque ſenſim ſibi aſciſcit ſymptomata, licet incœperit Intermittens, vel quaſi, ut ſe ſola membrum alterum generalioris noſtræ diviſionis merito impleat; quippe quæ plures differentias Perniciosarum a *Mercato* ſub diverſis titulis recenſitas una comprehendit. Atque idcirco non inutile erit, relegare iterum, ut ab initio etiam hujuſce Capitis, Lectorem ulterioris inſtructionis avidum, ad completam deſcriptionem, quam prodidit idem *Mercatus*, cujus ideo aureum de hiſce Febribus Tractatum recuſum voluimus, & antecedenti Libro integre inſertum.

C A P U T II.

Periodicarum Febrium perniciosus character generaliter expenditur in ſua Cauſſa. Varia illarum pravitas, & actio diverſa in triplicem noſtri Corporis regionem. Earundem China Chi- na *curandarum Idea quædam practica generalis.*

DISTINCTIS penes præcipua ſymptomata, & progrediendi modum, frequentioribus, magiſque obſervabilibus Perniciosarum Intermittentium differentiis, e re videtur eaſdem ultro diſtinguere penes ipſarum Cauſſas internas, ſi non ultimas, quod difficillimum, ſaltem generaliores ad normam eorum, quæ *Libro* I. *Cap.* vi. *&* viii. protulimus: quod equidem lubet non aſſeveranter, ſed dubitative tantum, & ſuperficie tenus tentare. Cum enim Theoremata, quæ fundamentorum adinſtar ibidem jeci, quantumvis probabilia, & ratione ſuæ univerſalitatis non facile falſa, incerta tamen in plurimis agnoſcam & ipſe, non eſt cur fidenter admodum explicationem Cauſſarum, utut generalium, hujuſce rei illis ſuperſtruam. Dicam tamen quæ cum praxi, & curatione cohærent; adeoque ſi quis notionibus iſtis, ſaltem pro quopiam veritatis modulo ſibi propoſitis, utatur, non multum, ut reor, a recto curationis ſcopo aberrabit: non quia Idea hujuſmodi indubitanter vera ſit, ſed quia ad illius exemplar æque bene curatio ſuccedit, ac ſi vera eſſet. Ita ad modulum ſuæ Hypotheſeos, quantumvis obſcuræ, certiſſimam iſtarum Febrium depulſionem per uſum Peruviani Corticis faſſus eſt ſe excogitaſſe *Mortonus*; quod Illi profecto in praxi non male ceſſit. Ita pariter Mundi ſyſtema, licet Sacrarum Literarum teſtimoniis, & Decretis Eccleſiæ minus, ut videtur, conſonum, ad regulas tamen praxeos Aſtronomicæ, & ad cœleſtia ſalvanda phœnomena ſufficienter diſpoſitum condidit *Copernicus*. Ita quoque materialia ſuæ Phyſices principia, non ut vera, & certo talia, qualia depinxit, ſed ad explicandos naturales effectus æque apta, ac ſi vera forent, protulit *Carteſius*, ob ingenuam ſaltem confeſſionem ſuam commendabilis, ſecundum quam Cogitata ſua, ſuamque Methodum, etſi explorandis Naturæ arcanis ſatis accommodatam, non magis tamen pro *Hiſtoria*, quam pro *Fabula* venditat. Utinam vero Magnus Vir, cum de Pallade ſua tam moderate ſenſerit, vel conatus ſuos ad purioris doctrinæ amuſſim magis adhuc caſtigaſſet, vel nullum pravis præoccupatum affectibus Lectorem nactus eſſet, quem tranſverſum agere, aut egiſſe crederetur. Ita multo magis ego de ratiunculis meis Theoreticis ſentio, ſive Fabulæ ſint, ſive Hiſtoriæ: quod citra contentionem ſanioribus omnibus dijudicandum relinquo, *refelli* a cunctis, ut ajebat *Cicero*, ſi opus ſit, *ſine iracundia paratus*.

Ratum itaque hic habendo, quod jam alibi ſtatuimus, nempe ſanguinem in Febribus Intermittentibus ſe habere mere paſſive, principii vero activi rationem habere ſuccum quempiam heterogeneum, per intervalla eidem ſanguini affuſum, & febrilem in eo fermentationem, ſive effervescentiam concitantem, cohærenter ſequitur, quod in Perniciosis tota ratio, & tota vis, ſecundum quam illæ tam immaniter ſæviunt, vel omnino, vel ſaltem principaliter pendeat a tali ſucco, quicunque ille

ille ſit, peculiarem diatheſim, pravam tamen ſupra conſuetudinem ſuam, atque ſylveſtrem, & ſepticam adepto, per quam tam gravia, tam ferocia, & tam varia producat ſymptomata. Sed cum ignorato hujuſmodi ſucco ejuſdem pariter ignoretur natura, & qualitas omnis tum nativa, tum præternaturalis, cumque de eo vix quicquam fuerimus auſi ſtatuere præter motum, viam, atque ſucceſſivum progreſſum illius in ſanguinem: ideo poſito quod talis liquor Fermenti febrilis ordinariam rationem obtinens, in Pernicioſis Intermittentibus neſcio quid majoris ſupra conſuetam pravitatis habeat, ſeu neſcio quid aſcititiæ venenoſitatis, atque malignitatis (prout diximus Libro antecedenti in animadverſionibus ad textum *Mortoni Scol.* ii., & ut fuſius infra ſumus dicturi) præmiſſa, inquam, hujuſmodi poſitione, nil aliud ſupereſt à Cauſſæ Morbificæ conſideratione petendum ad diſtinguendas earundem Pernicioſarum differentias, niſi motus, actio, & diſtributio ipſius Materiæ febrilis in triplicem noſtri Corporis regionem, nempe, *primo* in primas vias, ſic dictas, *ſecundo* in maſſam ſanguineam, *tertio* denique in principium nervoſi generis: penes quem motum, actionem, & ſucceſſivam propagatione mfebrilis fermenti in varias haſce Provincias; ſi illud peculiariter pravum, ac efferum fuerit, illæ eædem, quas ſupra expoſuimus, emergere poſſunt, & nonnihil dilucidari Intermittentium Pernicioſarum differentiæ.

Itaque prout in primam Regionem, Ventriculum nempe, ſi lubet, Inteſtina, Ductuſque omnes Chyliferos repit Fermentum iſtud vehementi quadam, venenata, ac prope arſenicali, erodente videlicet, ac colliquante acrimonia ſive ingenita, ſive aliunde acquiſita imbutum, eoſdem ferme producit effectus, ac Chylus quidam ex eſculentis venenatis confectus, ſeu ex eodem veneno plus, minus infectus, perinde ac ſi Ephemerum Cholchicum quis aſſumpſiſſet. Proinde orificium ſenſile ſtomachi acriter mordens, & vellicans, *Cardialgiam* infert, & per conſenſum comitem lipothymiam. Eundem vero Ventriculum, Inteſtina, & annexos Ductus immaniter pungens, & in ſpaſmos, ac contractiones excretorias provocans, affectionem *Cholericæ* ſimilem gignit. Quod ſi ferocia nonnihil minore ſæviat, quatenus ſuccis viſcidioribus ſit irretitum, adeoque contactum illius etiamnum ferre poſſint, etſi non ſine magna moleſtia affectæ Membranæ, tunc ea ſequitur irritatio, quæ prius lentam abraſionem, mox excoriationem illarum partium, denique ſuccorum omnium illuc confluentium, ipſiuſque ſanguinis illas intime perluentis excretionem inducit: unde vomitus mucoſus, ſimulque cruentus cum conatu dolorifico, alvique fluxus conſimilis, ac *Dyſenterico* analogus, aut *Dejectio* copioſa *loturæ carnium ſimilis*, aut alia quædam *ſanguinem atrum referens*, ſolet emergere. Reſeratis quippe, & abraſis a ſucco illo ſive arſenicali, ſive alius corrodentis naturæ, etſi ſuccis quoque mitioribus, ut dictum eſt, nonnihil implicito, reſeratis, inquam, & abraſis Arteriarum Gaſtricarum, & Inteſtinalium oſculis, immo vel eroſis, vel laceratis excretioriis glandulis ad extrema vaſorum appenſis, non poteſt non egredi, qua data porta contentus cruor, aut ſeroſior ſaltem illius portio. Et ſic fere ſtatim ac excidit e Minera ſua, & in cavitatem Ventriculi (data ſuppoſitione) deinde in Inteſtina, & Chyliferos ductus ſeſe inſinuat Fermentum iſtud non modo vitioſum ab ortu, ſed indolem inſuper Emetico-catharticam in itinere ſuo, utut brevi, propter aliorum ſuccorum miſcellam hinc inde mutuatum, poteſt haud difficulter intelligi, quo pacto nonnullas conſtituat Pernicioſarum differentias: illas videlicet, quæ vel a *Cardialgia*, vel ab affectu quaſi *Cholerico*, vel ab alvi fluxu *Hepatico* dicto, *Dyſenterico*, *Atrabilari*, aut quomodolibet cruento, pernicioſam naturam ſuam ſortiuntur, ſimulque ſecundum nos denominationem *Cardiacæ*, *Cholericæ*, aut

Dyſen-

Dyſenterica, & *Subcruenta*, aut *Atrabilaris*. Unde eſt [ut & hoc obiter repetam] quod facile hallucinentur ii, qui ſuppoſita in locis omnibus antedictis Fermenti febrilis præexiſtentia, plurimum fidunt Emeticis, atque Catharticis pro Febrium Intermittentium curatione; cum tamen oſtendat experientia, cui aſtipulatur & ratio, quam facile ſit remediis hujuſmodi cum Fermento febrili maximam ſymboleitatem habentibus: ut conſtat ab effectu utrinque pari: quam facile, inquam, ſit, idem Fermentum potius acuere, & roborare, quam vincere, & debellare. At de hoc jam forte nimium.

Quod ſi a Ventriculo, Inteſtinis, Lacteiſque primi ordinis [ut *Libro primo Cap. vi.* tetigimus] lubeat Fermentum febrile proſcribere, illudque tantum agnoſcere in Lacteis ſecundi ordinis, non ideo minus facilis erit explicatio ſingularum Pernicioſarum in primam Regionem ſævientium, feraliumque ſymptomatum earundem. Malignum ſiquidem Fermentum in ſecundarios Ductus Chyliferos irruens, quaſi e ſuis compedibus excarceratum, tantam in ipſis Ductibus irritationem, moleſtiam, atque ſævitiem exerere potis eſt, quantam exerit venenatus Chylus e Lacteis primi ordinis illuc delatus. Excitata etenim lucta acerrima cum ſuccis quibuslibet ibidem præexiſtentibus, ſimulque mordicatis immaniter tunicis Lactearum, & ſenſibilibus earum fibrillis, eam neceſſe eſt ſequi ſpaſmodicam omnium partium infimi Ventris connexarum contractionem, ac convulſionem, quæ ſuccos acerbos, & nondum excretioni maturos, eoſque propterea ſumme mordaces, & efferos (ut qui etiam ex natura ſua, Æſtivo præſertim, & Autumnali tempore in quibuſdam ſignare corporibus, ſunt tales) quæ, inquam, ſuccos acerbos ex Glandulis omnibus Inteſtinalibus, & ex Canalibus illuc confluentibus, Pancreatico ſcilicet, atque Choledoco, per vim valeat exprimere. Qui equidem ſucci ſic expreſſi, præterquamquod ex ſe ipſis ſummam vellicationem in ſtomacho, & Inteſtinis gignere apti ſunt, & illa in violentas excretiones cogere, abradere, excoriare, & inde cruorem ipſum elicere, ulteriorem etiam noxam inferre valent, quatenus Lacteas ipſas tum primi, tum ſecundi generis permeando, Fermento quoque febrili ſuppetias ferunt, illudque deterius adhuc, & ferocius reddunt adventu, & ſocietate ſua. Addamus fibrarum nervoſarum undequaque divulſarum conſenſum multiplicem, potentem inducere Cardialgiam, Lipothymiam, aliaque hujuſmodi gravia ſymptomata. Addamus tandem, ſi liceat, ex tam violento tumultu, & ex diverſis Vaſorum Lacteorum, Meſenterii, Inteſtinorumque contractionibus ſecundum varias fibrarum directiones excitatis forte fieri poſſe retrogradum a Chyliferis Ductibus in ipſa uſque Inteſtina tenuia Fermentum febrile, ſuperato vi convulſionum valvularum obſtaculo. Ex quo qualis ibidem fieret ſuccorum Inteſtinalium cum Fermento febrili miſcella, qualiſque confuſio, & qualis pariter fluxus, atque refluxus in ipſis Ductibus Chyliferis, eoſdem ſuccos, idemque Fermentum ſuapte natura, ſaltem per alia oſtiola, iterum admittentibus [ſiquidem non plane impoſſibilis, ut reor, ſit talis poſitio] nemo non videt. His, & ſimilibus modis poſſe hujuſmodi malignum Fermentum ſolas Lacteas ſecundi generis occupans, Ventriculo, Inteſtinis, Lacteiſque primi generis antecedenter intactis, ſymptomata omnia Pernicioſarum in primam Regionem ſævientium producere, probabiliter autumo. Indiſcriminatim nihilominus & hic, ut jam loco citato, omnes, quotquot ſunt, primas vias, velut primum limen ipſius maligni Fermenti in ſanguinem ingreſſuri, lubet adhuc conſiderare, & eadem univerſali ſuppoſitione retenta, ut cœptum eſt, deinceps proſequi.

Haud equidem diffiteor, arduum eſſe definire in quonam conſiſtat intrinſece peculiaris illa, & determinata virulentia, quam identidem ſupra conſuetam pravitatem ſuam ſolet acquirere febrile

Fermentum, ſive hinc, ſive inde illud derivetur, dum ſingulas producit Perniciofarum ſpecies: quam pravam diathesim aſcititiam intantum malignam, & venenatam voco, inquantum eam dilucide nequeo explicare. Pro uſu tamen practico ſat ſit dicere, eam eſſe in caſibus nuperrime recenſitis ubi primarum ſtatim viarum tumultaria ſubverſio ſuboritur, eam, inquam, tunc eſſe febrilis fermenti naturam, qualis plus minus eſt, ut modo dicebamus, indoles vehementiorum Emeticorum, atque Catharticorum, ſeu qualis eſt natura, ut rem propius deſignem, ipſorum ſuccorum noſtri corporis Choleram Morbum producentium. Sane morbus iſte, quantum ex accidentibus patet, cauſſam agnoſcit Veneno ſimilimam: Tertianæ item Perniciofæ modo memoratæ, ſaltem earum aliquæ, maximam habent ſimilitudinem cum Cholera. Itaque qua ratione lethalis eſſe conſuevit Cholera morbus, eadem quoque ratione lethales ſunt ut plurimum hujuſmodi Febres: eamque ſimilitudinem, quam cum Veneno extrinſeco habent humores, & ſucci Choleram efficientes, illam eandem habet cum eodem Veneno ſuccus febrilis, pro talium Febrium cauſſa receptus. An vero tum illi, tum iſte habeant acrimoniam quandam veneficam, prorſus ineffabilem, an talis conditionis, quæ ſemoto etiam obſcuro hoc nomine queat ſenſibilius explicari, præciſe non quæro, iſtamque litem, quæ ad purum nomen ferme reducitur, nec ad praxim conducit, Theoreticis ſubtilioribus ad extremum uſque apicem diſcutiendam relinquo.

Si tamen liceat ſuper hac re per analogiſmum quendam craſſiuſcule ratiocinari; quoniam exactius non poſſumus abſque ſophiſmatum periculo; dicam, illud eſſe data proportione diſcrimen inter ſuccum febrilem, cum Tertianas benignas, & eundem cum Perniciofas modo deſcriptas excitat, illud, inquam, quod intercedit inter Antimonium uno modo, idemque alio modo præparatum, ſecundum quas diverſas præparationes in linea Emetici, atque Cathartici, modo benignius, modo violentius præſtat utrunque, aut alterutrum, varie videlicet alterata, vel immutata heterogenearum illius particularum textura. Sed, ne longe admodum per remotiores comparationes a fluidis humani Corporis recedamus, nonne videmus quantum diſcrepet a flava bile quo ad acrimoniam, & pravitatem bilis æruginoſa, & glaſtea, ſive utraque ſit idem humor varie alteratus, ſive tertium quid ex diverſorum ſuccorum commixtione reſultans? Nonne pariter plures ſucci ſuapte natura, ſi ſeorſim ſumantur, plane innocentes, evadere poſſunt Naturæ noſtræ infeſti, acerrimi, & erodentes, ſi ſimul miſceantur? Quid, ſi vitiati jam ſint ſeorſim ſinguli, & a craſi ſua deſciſcentes, ut in caſu noſtro, atque inſuper inſimul mixti. In hoc forte uno conſiſtit tota ratio formalis, ut ſcholaſtice loquar, Emetici, atque Cathartici, quæ reperitur in Fermento febrili relate ad illius actionem in primas vias, ratio coagulantis, aut diſſolventis relate ad actionem in Maſſam ſanguineam, & ratio ſtupefacentis, aut aliter lædentis reſpective ad actionem, quam exerit in principia nervoſi generis, concurrente videlicet inſimul cum eo diſpoſitione *medii*, & *termini ad quem*. Hinc tota Malignitas, Venenoſitas tota quarunlibet Perniciofarum intantum ſolummodo occulta, inquantum occultus latex ipſe febrilis, aliique confluentes ſucci, eorumque varia commixtio, necnon commixtionis eorundem varia proportio. Sic videmus, unam, & eandem Thermalem Aquam (quamcunque velis) ſtatim ac e prima ſcaturigine ſimplex prodit, talem determinatam vim, ſuæ Fodinæ, vel, ut ajunt, Mineræ correſpondentem, ſive bonam, ſive malam ſecum deferre: ſi vero diverſas in progreſſu, & deteriores Mineras perluat, diverſam pariter ac deteriorem pro diverſitate Mineralium, ſive Foſſilium, quorum ſalibus adventitiis impraegnatur, ſubinde naturam nanciſci; unde indoles primigenia notabiliter alteratur, ac de-

ac deterior evadit, necnon quandoque venefica. Idem cum proportione dicendum de Fermento febrili in caſu noſtro. Eſt enim, ni fallor, intra confinia maximæ probabilitatis credere, quod Febrium Intermittentium fermentum, ſeu latex extraneus, qui primo, & principaliter ſanguinem in periodicam excandeſcentiam, aut effervеſcentiam concitat, ſit quidem ex ſe ipſo, ſtatim ac e Minera ſua purus putus egreditur, indole quadam peregrina præditus, quæ cum natura cruoris minime conveniat, ſitque adhuc deterior, cum Perniciofas, quam cum Benignas Intermittentes gignit: ſed neque extra rem eſt ulterius ſuſpicari, quod ille idem latex febrilis fiat adhuc deterior ratione pravæ, & variæ diſpoſitionis, quam invenit in diverſis locis, atque regionibus, per quas tranſit, vel in quibus hoſpitatur. Atque ideo, quatenus a termino ſuæ ſcaturiginis ad terminum ſui confluxus in ſanguinem progreditur, & in varios ſuccos morboſos impingit, cum quibus confunditur, ac commiſcetur tum intra primas vias, tum intra ipſam cruoris Maſſam, talem probabiliter ex hujuſmodi commixtione acquirit dyſcraſiam, quin & virulentiam, atque malignitatem, quæ Febri cæteroqui benignæ, pernicioſam naturam, eamque variam pro varietate ſuccorum, quibus diverſimode inficitur, valet imprimere. De pravitate illius violenter Emetica, atque Cathartica intra primas vias acquiſita, & intra eaſdem immaniter exercita, variaſque idcirco Pernicioſarum ſpecies conſtituente, jam ſatis hactenus. Ad reliqua nunc pergendum.

Prout igitur idemmet febrilis latex ſuccis non quidem vehementer Emeticis, aut Catharticis, ut in primo caſu, pravis tamen, & incongruis ſecum raptis, in ſecundam Regionem, ſeu in ſanguineam Maſſam delabitur, veneno-ſitatem alius generis, primæque regioni (quam ideo vel innocue tranſigit, vel magna ex parte declinat) non admodum infenſam ſolet exerere. Hæc in duas utplurimum ſpecies poteſt ſubdividi, quatenus duplex inſigne ſanguini damnum ſolet inferre, ipſum videlicet vel coagulando, vel nimium ſolvendo concurrente inſimul vitioſa aliqua diſpoſitione, aut labe intra eundem ſanguinem præexiſtente, ipſamque pravi Fermenti diatheſim ad hanc, vel illam noxam ſpecialius determinante. Proinde talis nonnunquam ex hujuſmodi commixtione reſultat indoles Fermenti febrilis, ut Venenorum fixantium adinſtar [quorum proſtat ex Vegetabilibus, Animalibus, & Mineralibus numeroſa ſeges] in ſanguineas particulas, & ſpiritus corporem quemdam inducat, cui primum fermentativi, mox & circularis quoque motus retardatio ſuccedit. Hinc vel *Syncope cardiaca* (conſtipato potius, quam rarefacto, cum primum appellit ex Cava ad dexterum Cordis ſinum, cruore) vel univerſalis quaſi coagulatio, aut congelatio ejuſdem cruoris, *Algor* partium indeſinens, & abolitio pulſus abſque reſtitutione ulla, vel ſaltem pauca, & exili ſubſequi ſolent. Idque fortaſſe, ut clarius me explicem, duplici poteſt ratione contingere. Vel enim ſuccus febrilis diatheſim modo enunciatam ſortitus ſtatim ac ſanguini affunditur, illum plane conſtipat omnino citra Cor, & citra Pulmones, vel in Pulmonibus, vel intra Cor ipſum. Et in hiſce caſibus, in quibus vel mortiferam ſyncopem, vel ſuffocationem repentinam inducit in ipſo acceſſionis principio, Cor ipſum non prætergreditur, neque per Aortam ultra Cor diſtribuitur ad inficiendam reliquam cruoris maſſam, cum ſtatim interimat. Vel pravitatem ſuam minus immaniter exerit ſuccus ille in ipſum ſanguinem, itaut totum iter a Lacteis ad Aortam poſſit complere, & Acceſſionem febrilem ad augmentum uſque, ſtatumque perducere. Et in hoc caſu illam ſpecialiter poteſt in univerſo cruore producere effervеſcentiam, quam *frigidam* vocant, quæque ex puris acidis cum puro ſale volatili commixtis ſolet emergere, ut in plurium liquorum citra manifeſtum caloris ſenſum effervеſcentium com-

commixtione obſervamus. Qua cum ſuis limitationibus poſita paritate, non adeo captu difficile redditur, quomodo talis eſſe poſſit indoles Fermenti febrilis, taliſque ſalium illius cum ſalibus cruori inexiſtentibus proportio, ut conſimilis excitari poſſit effervefcentia, Febrium *Algidarum*, *Syncopalium*, vel ſimilium, ſi quæ ſint aliæ, productiva, quod ſatis poteſt ſuccedere, cum Fermenti febrilis indoles tum nativa, tum aſcititia, acida peculiariter eſt, & coagulativa.

Contra, quandoque ex ſuccreſcente mixtura, quam diximus, talis reſultat indoles ejuſdem Fermenti, ut Venenorum potius diſſolventium adinſtar [quorum pariter plurimæ ſunt, notæque ſpecies] ipſiuſmet ſanguinis compagem diſcindat cita, ac veluti exploſiva divulſione partium illius fibroſarum, necnon ſeroſiorum fuſione præcipiti, unde ſudores ſtatim colliquativi, frigidi, ac *diaphoretici* emergunt: quamquam hoc etiam a concretione partium ſanguinis fibroſarum, ut ſupra, & inde ſuccedente ſeroſiorum effluxu poſſit procedere. Atque omnibus hiſce pravis conditionibus ſtipatum febrile Fermentum, ſi activum ſit valde, imbecillemque inveniat, atque diſpoſitam ad ſuſcipiendam celeriter aliquam ex prædictis impreſſionibus ſanguinis craſim, eas ſtatim [modo unam, modo aliam] Febrium differentias gignit, quas vel *Syncope*, vel *Algor* funeſtus, vel frigidus, ac *Diaphoreticus ſudor* Pernicioſas, & lethales reddit, quaſque ideo *Syncopales*, *Algidas*, & *Diaphoreticas* dicimus.

Quod ſi alterutram, ut ſupra, ſortitum ſit Fermentum febrile veneficam diatheſim, & præcipue coagulantem, quippe frequentiorem: diſſolvente tamen etiam quandoque minime excluſa: eam vero ſegnius, ac lentius in uſum deducat, ſive quia illam in remiſſiore gradu poſſideat, ſive quia minus diſpoſitam inveniat ſanguinis compagem, ut impreſſionem hujuſcemodi valeat ſuſcipere: tunc ea lento progreſſu introducitur diſpoſitio, quæ Febrem ab ortu Intermittentem ſenſim in *Continuam*, *Acutam*, atque *Malignam* convertit. Cum enim veneficum hujuſmodi Fermentum Coagulans [idem ratione in oppoſitum verſa intellige de Colliquante] non ita facile intra unum paroxyſmum integre ſubigatur, quin aliquas ſui reliquias intra cruorem ſuapte etiam natura male diſpoſitum relinquat: cumque in dies renovatis acceſſibus recens ſemper febrilis hujuſce ſucci renovetur influxus, novaque per conſequens, craſi ſanguinis ſemper imbecilliore reddita, reſtitet illius portio non rite ſubacta, non poteſt, quin ex congeſtis repetito cumulo portionibus talis tandem fiat earum acervus, qualis Febrem eſſentialiter Continuam, Acutam, atque Malignam, ex vitioſa ſanguinis ſtagnatione, aut nimia etiam fuſione gigni conſuetam, ſolet producere. Et hinc ea emergit Pernicioſæ Febris natura, quæ *Octavam* ſecundum nos ſpeciem paſſim obviam, cæteriſque omnibus ampliorem conſtituit, *Subcontinuam* nobis dictam, cujus indoles multiformis tunc cum ſuum complementum eſt aſſequuta, tot & tantis ſolet ſociari ſymptomatis, quot & quanta ſunt ea, quæ Febrem *a primordio* Continuam, atque Malignam comitari conſuevere: cum hac inſuper deteriore additione, ut ultra Continuitatem hic ſuccreſcat nova Periodus, non quæ obſcuram exacerbationem pluribus Continuis ex natura ſua familiarem imitetur, ſed quæ æmulatur, licet remiſſius, pravam Pernicioſarum Intermittentium acceſſionem, adeoque fatigatas jam vires ultro proſternens, & ob id febrem hujuſmodi reddens ſupra Malignas eſſentialiter, & ab ortu tales, metuendam.

Denique, prout ad prima tertiæ Regionis confinia pertingit, eademve occupat Fermentum febrile, licet pluribus modis Cerebrum, ac principia nervoſi generis poſſit afficere, & vere multifarie nonnunquam afficiat inferendo deliria, motus convulſivos &c., unico tamen graviore modo, cum citiorem infert perniciem, ſolet obeſſe, *Soporoſum* videlicet affectum profundiſſimum inducendo.

cendo. Id autem videtur contingere, quatenus idem Fermentum extraneis, ut dictum eſt, ſalibus, aliunde quoque derivatis imbutum, talis naturæ, & gradus venenoſitatem acquirit, ut Mandragoræ, aliiſve ſoporiferis Venenis analogice reſpondeat, ſuamque exerat virtutem non tantum intra Maſſam ſanguineam, verum etiam: & quidem principaliter: in nervoſum laticem, ſeu, quod idem eſt, in ſpiritus animales, quibus ab infecto ſanguine vel ſubminiſtratur materia narcotica aſſiduo appulſu ad glandulas corticales Cerebri pertingens, & inde in nervoſum genus diffuſa, vel conſueta denegatur; nec influit, uti fas eſſet, pro reſtaurandis iiſdem ſpiritibus ad obeunda ſenſus, & motus munia: ſanguis enim narcoſi infectus forſitan ſtagnare cogitur in extremis arteriolis pro eorundem ſpirituum inſtauratione ad Cerebri Corticem deſinentibus. Hinc fit, quod exacto citra omnem tumultum primarum viarum itinere, quin blande, & ſubdole faſcinatis cruoris ſpiritibus ſpecie tranquillitatis cujuſdam torpentibus, ſenſim ab acceſſionis initio altius ſeſe inſinuet Fermentum febrile. Cum vero plurimam ſanguinei Torrentis congelationem nequeat producere, ut in Febribus *Algidis* ſupra deſcriptis, particularem ſaltem in Cerebro ſtagnationem, & fibrillarum ejus nervoſarum relaxationem ob ſpiritus vel interceptos, vel ex narcotica materia confectos, inducit. Talis autem, tamque vehemens nonnunquam eſt hujuſmodi diſpoſitio a Fermento ſanguini confuſo introducta, ut ea durante per totam extenſionem Augmenti, & ſtatus Acceſſionis febrilis Æger lethargicus jaceat, ac ferme apoplecticus, donec ſubacto prope declinationem eodem Fermento [ni prius Æger occumbat] diſſolutoq; ſanguinis torpentis vinculo, & ſuperato ejuſdem ſtagnantis obice, ſpiritibuſque primævæ volatilitati, fibriſque Cerebri primævæ tenſioni reſtitutis, paroxyſmus ſolvatur, & cum paroxyſmo ipſum ferale Symptoma ſoporoſi vehementer affectus. Et hinc denique illam Pernicioſæ Intermittentis differentiam, quæ a Comatoſo lethali affectu denominationem capit, & *Lethargicam* dicimus, videmus expoſitam.

Quod autem unum, idemque Fermentum in diverſis ſubjectis, ætatibus, tempeſtatibus, aliiſque circumſtantiis poſſit varias venenoſitatis tum Colliquativæ, tum Coagulativæ ſpecies ſuſcipere tam ob multiplicem pluſque, vel minus activam pravitatem ſuam, quam ob diverſam diſpoſitionum habitudinem ſubjecti, in quod agit, quales requiruntur ad diverſarum Pernicioſarum differentias conſtituendas, facile ſibi ſuadere poterit quicunque ab uno, eodemque veneno, æqualem in ſe ipſo ſemper acrimoniam ſervante, prout altiora ſenſim Corporis penetralia pervadit, diverſiſque ejuſdem Corporis ſuccis ſeſe immiſcet, ea omnia, etſi varia, & inter ſe nonnunquam oppoſita animadvertat ſucceſſive produci ſymptomata, qualia in enarratis Febrium ſpeciebus ſupra deſcripſimus; indicio ſatis conſpicuo, longe majorem eſſe, ac eſſe videatur, ſymboleitatem Cauſſarum accidentia hujuſmodi, diſſimilia licet, producentium: eamque proinde a noſtris humoribus accedente præſertim aliorum mixtura eſſe facile ſuſceptibilem.

Hiſce univerſis generaliter, & ſuperficie tenus libatis circa variam indolem Fermenti Pernicioſas Intermittentes producentis, obvium eſt conjicere, quod etſi in diverſas ſpecies, aut differentias diſtinximus, *Mercato* præeunte, eaſdem Pernicioſas Febres, ut quæ tantum diſtant a benignis Intermittentibus, quantum diſtat Morbus ſalutaris a Morbo lethali, & tantum differunt inter ſe ipſa, quantum fere differunt *v. gr.* Cholera Morbus, & Apoplexia: nihilominus ſi ſpectemus Fermentum illas & iſtas producens, unum ab alio non plus quam accidentaliter videtur differre, quatenus accidentale eſt uni, quod habeat acrimoniam intenſioris gradus, ac habeat aliud, & quod commixtionem ſalium peregrinorum, & exoticorum aliunde mutuatorum admittat. Quod ſi alicui rixas Logicas affectanti aliqua in terminis *Generis*, *Speciei*, & *Differentiæ* confuſio,

fuſio, aut diſcrepantia ſubeſſe videatur, litem hanc agat cum ipſo *Galeno*, & illam componat pro libito, meque, in quamcunque partem trahat, annuentem habebit. Dico igitur, Fermentum Intermittentium tam Salutarium, quam Perniciosarum idem eſſe quo ad rem ipſam, ſive, ut loquuntur Scholæ, *ſubſtantialiter*, habito reſpectu ad Intermiſſionem, & ad Periodum; *accidentaliter* vero differre, habito reſpectu ad malignitatem uni adjunctam, & alteri non: quemadmodum accidentaliter differunt Boleti venenati a non venenatis, flava bilis a bile glaſtea &c. Sic Antimonium crudum, vel diaphoreticum (ut proſequar comparationem, qua uſus ſum alias) quo ad ſubſtantiam non differt a Vitro, aut Flore Antimonii, quia revera ſemper Antimonium eſt, ſaltem ex radice; differt tamen accidentaliter ſecundum diverſam præparationem, juxta quam in primo caſu innocens eſt, in ſecundo vero ſæpiſſime noxium, nec carens omni ſuſpicione Veneni.

Uniformem iſtam utriuſque Fermenti naturam (quod eſt ad principia eſſentialia) ſatis patefacit Peruvianus Cortex, & illius actio febrifuga utrinque æqualis, experientia teſte; neque enim virtuti illius cedit minus Perniciosarum, quam Benignarum Intermittentium Fermentum, aucta tantummodo, ubi opus ſit, juxta exigentiam doſi Remedii, ut aucta eſt in maligno Fermento energia fortior nocendi. Quod ſi illud cæteris ſuccis nocentibus mixtum dicatur aliam a conſueta naturam acquirere, & in tertium quid veneficum converti, cui non amplius competat ratio indolis primigeniæ; dico adhuc experientia fretus, quod cum venenum iſtud tertium ex plurium ſuccorum combinatione, ſeu potius confuſione reſultans, habeat pro baſi Fermentum febrile Intermittentium proprium, ut oſtendit adhuc Intermiſſio ipſa, atque Periodus: cumque Fermentum illud ſuapte natura conſueſcat cedere actioni Corticis, cedit eidem Cortici etiam tunc, quando evadit pars integralis talis veneni; adeoque ex ſola ſimplicis hujuſce Fermenti retuſione totius veneni (ſi modo loqui ſic liceat) Perniciosas producentis infringitur activitas. Sic in præparatione Venenorum uſui Medico deſervientium, ex ſola unius partis activioris refractione integra totius veneni habetur correctio; etſi illud non ſit Aggregatum per accidens, ut in caſu noſtro, ſed Mixtum verum ex Mineralium, aut Vegetabilium genere. An vero ſimili ratione, ut conjeci, & non alia dometur a Cortice Fermentum, quod Perniciosas gignit, ignoro: quod dometur æque certo, ac Benignarum Fermentum, fere uſq; ad extremas anguſtias, indubitanter aſſevero.

Hoc autem, quod diutina fretus experientia, quæ in dubium revocari nequit, affirmo, alia etiam planiore ſpectata ratione, videtur ita debere contingere. Itaque conſiderare eſt, quod, cum diverſæ benignarum Intermittentium ſpecies, Quotidianæ ſcilicet, Tertianæ, & Quartanæ ab uno Peruviano Cortice æqualiter expugnentur, neceſſe eſt, earum Cauſſas in aliqua ratione præcipua univoce convenire, propter quam earum extinctio uniformiter ſequatur, licet ſpecie dicantur differre, ſpectata diſſimili earum natura, periodo, & ſymptomatum ſocietate. Hæc autem communis Cauſſa, ſi variam periodum reſpiciamus, videtur eſſe poſſe ſtagnatio temporanea alicujus ſucci in ſanguinem ingreſſuri, eaque modo longior, modo brevior quo ad durationem, & forte modo, in remotiore, modo in propinquiore loco ſuccedens: qua ſola per Corticem ſublata, omnis æqualiter tollitur diverſarum Febrium periodus. Et cum in ratione Periodi Intermittens Perniciosa, *v. gr.* Tertiana, minime differat ab Intermittente Tertiana ſalutari, hinc eſt quod utraque, quantum ex hoc capite, per Corticem æqualiter expugnetur.

Si vero reſpiciamus ſuccum ipſum hic, & nunc varie, ſeu per diverſa intervalla ſtagnantem, adeoque diverſimode etiam nonnihil ſe habentem, & conſti-

tuentem Fermenta ipſa diverſas ſalutarium Intermittentium, puta Quartanarum, Tertianarum &c. ſpecies producentia, etſi iſta ob hoc ipſum, & propter diverſitatem ſymptomatum, quæ pariunt, diverſam quoque inter ſe dyſcraſiam habere minime dubitem, adhuc tamen in illis radicalem quandam ſymboleitatem, & uniformitatem ſemper ſervari crediderim, ratione cujus non obſtante aliqua difformitate conveniant univoce in præcipua quadam vitioſa diſpoſitione, ſupra quam cæteroqui fundatur, vel cui accedit diverſa nonnihil hic, & nunc ipſorum Fermentorum habitudo. Suadet hoc vulgaris experientia, qua conſtat, tam Tertianæ, quam Quartanæ Fermentum ab uno, ut diximus, & eodem Peruviano Cortice æqualiter retundi. Suadet hoc ſuccus ipſe febrilis, qui probabiliter, ut ajebam, ſemper eſt idem latex, vel ſaltem de eodem genere, concluſus, & ſtagnans, & ob longiorem ſolum, vel breviorem ſtagnationem modo hac, vel illa tempeſtate, modo in hoc, vel in illo loco contingentem, nonnihil diverſimode vitiatus. Suadet denique alia experientia, qua notum eſt, quam facilis ſit, & crebra metamorphoſis unius ſpeciei Intermittentis in aliam, quod nonniſi a ſymboleitate Fermentorum poteſt procedere. Si enim toto cælo diverſa, & fere ad invicem contraria ſupponantur Tertianarum *v. gr.*, & Quartanarum Fermenta, arduum erit intelligere non ſolum quomodo contingat hujuſmodi tranſmutatio, verum etiam quo pacto unus & idem Cortex poſſit in illa oppoſita agere, ut agit: niſi velimus totum opus refundere in diverſos Corticis ſapores, ut opinatur *Thomas Donzellus*, vel niſi clarius talem ſupponamus propter hujuſmodi ſapores Chinæ Chinæ conſtitutionem, ut Salium Hermaphroditorum adinſtar oppoſitas etiam inter ſe acrimonias æqualiter temperet, eo pacto, quo data proportione una & eadem ſimplex Aqua acidam *v. gr.* æqualiter, ac ſalſam ſui additione acrimoniam diluit.

Cum itaque minus, quam differant ad invicem Tertiana, & Quartana benignæ, differant inter ſe Tertiana perniciosa, & Tertiana benigna (iſtæ enim ſunt ejuſdem ſpeciei, teſte eadem periodo, ſecus ac illæ) hinc eſt, quod utriuſque Fermentum æqualiter dometur a Cortice, ut ab eodem domatur æqualiter Fermentum Tertianæ, & Quartanæ benignioris. Cum enim tota diverſitas Tertianæ benignæ, ac malignæ nobis eluceſcat ex ſolo ſymptomate pernicioſo huic adjuncto: & cum tale ſymptoma non differat ab alio ſimili non pernicioſo in Tertiana benigna apparente: ut vomitus *v. gr.* in iſta moderatus, in altera immanis: cum, inquam, non differat niſi ratione majoris intenſionis, ita forte nonniſi ratione majoris intenſionis conſuetæ dyſcraſiæ, aut acrimoniæ ſuæ, quæcunque illa ſit, differt Fermentum Tertianæ pernicioſæ a Fermento Tertianæ non pernicioſæ, adeoque tota illius malignitas, ac venenoſitas, quæ ineffabilis dicitur, non aliud eſt niſi major intenſio activitatis ejuſdem Fermenti febrilis, cujus indoles ſolita cum ignoretur, æque ideo ignoratur intenſior inſolita. Sed quo pacto per Corticem rite adminiſtratum illa corrigitur, eodem quoque corrigitur & iſta, Fermento ſcilicet iſtius æqualiter retuſo, licet in hoc caſu nocentior, quam in alio ejuſdem ſit vis. Sic idem telum æquali niſu vibratum in eandem corporis partem, prout magis, vel minus acutum eſt, modo leve, modo lethale vulnus infligit; ſi vero omni acie ſua, tam quando acutius eſt, quam quando eſt obtuſius, per eandem limam æque ſpolietur, ab infligendo tam lethali, quam leviore vulnere æqualiter prohibetur. At iſtiuſmodi ratiocinationes nodis quampluribus inextricabilibus implexas, nonniſi ut nutantes velim accipi caligantis intellectus mei cæſpitationes.

Firmiore talo deberet poſſe per hanc arenam incedere, ſi materia ſineret, Medicinæ practicæ bene jugata Matheſis, quæ utinam æque feliciter applicari poſſet Mor-

ſet Morbis, ut loquebantur Antiqui, Similaribus, ſive in intemperie conſtitutis, adeoque Febribus tam ſimplicibus, quam putridis, ut pariter ajebant, atque malignis, ac applicatur Morbis Organicis. In his certe quoniam Solidorum affectio vel ſolitaria eſt, vel ſaltem prævalet Fluidorum læſioni, locum ſatis amplum poteſt habere Mechanice, anatomicis, chirurgicis, cliniciſque ſimul obſervationibus juncta: id quod in rebus ad Opticen pertinentibus quam maxime elucescit. Immo & eandem ingenioſe uſurpatam ad plures alias extendi poſſe nequaquam negaverim Medicinæ provincias, ut luculenter teſtantur tot practica non minus quam ſubtilia, & docta Clariſſimi in dies *Hecqueti*, aliorumque noſtri ævi Scriptorum tum alibi memoratorum, tum etiam non memoratorum Opera Medico-mechanica, in quibus etſi Solidorum ſyſtema pro baſi ſternatur, ſua tamen quoque vis non plane denegatur Fluidis inſito quaquaverſum turgentibus ſpiritu.

Haud æque facile forſan procedit res in explicandis Morbis inorganicis vulgo appellatis, ſeu Similaribus, & ſpecialiter Febribus, quarum abſtruſa, & implicata natura mechanicum utrunque ſyſtema non parum fatigat. Quia vero Ætiologia earundem Febrium, in quibus, ut reor, Fluida per ſe exorbitant, atque orgaſmo ſuo Solida ipſa conſecutive afficiunt, ac lædunt, melius concordare videtur cum obſervationibus Naturæ, ſi fluidorum Syſtemati ſuperſtruatur, quam ſi ſuperſtruatur ſyſtemati ſolidorum; optandum idcirco ſupereſt, ut iidem Celebres Viri, vel iis jam emeritis, alii poſthac mechanicis itidem principiis innixi, poſt ſedulam praxim Medicam a diutino tempore exercitam, conatus ſuos ultro urgeant, ut hanc Spartam adornent per Matheſin fluidis quoque humani corporis, eorumque tum peculiari texturæ, tum motibus inteſtinis, quodauſque licet, applicitam, etiamſi res ardua hæc ſit, ac perdifficilis, maxime cum nondum ſatis compertam habeamus omnium ſingillatim ſuccorum naturam, vim, & ſecretionis modum, immo nec circulos ſatis calleamus eorundem particulares, aut varias velocitates, qua ſinguli circumaguntur, ut ad Circulum univerſalem concurſu redeant inæqualiter æquali. Allaborandum nihilominus æque dixerim hac etiam via; neque tamen, ubi ſic exigat rerum ordo, pigeat quemquam petere principium motus, non immediate quidem a Solidis in prima ſui creatione ſic ineffabiliter conſtitutis, ſed potius a Fluidis ſpiritu ſuo inſito, & elaſtica vi, quantum par eſt, abunde pollentibus, illamque jugiter in Solida transferre valentibus.

Hæc rurſus ſi forte teratur univerſaliter ſemita, quam antehac calcavere tot alii præclari Viri univerſa Matheſi præſtantes, quamvis, ut fatear, theoriam Febrium, præſertim Periodicarum, ut & omnium, quas Malignas vocitamus, aut Peſtilentes nondum ſatis extricarint; nullus tamen dubito, quin improbo, ut dici ſolet, labore adhibito, plurimus ſaltem ſit emerſurus Tyronibus præſertim inſtituendis profectus; eſto quod ob peculiarem conditionem materiæ nimium inæqualis, & variæ, nimiumque irregulariter mobilis, non omnis circa hoc ab Arte ſuapte natura conjecturali demi queat incertitudo. At de his iterum ſatis; univerſalia namque iſthæc innuere ſi forte licet, inculcare amplius non decet, ne iis, qui longe ſupra nos eminent, philoſophandi leges temere videamur velle præſcribere. Reſumptis ergo craſſioribus noſtris ſermocinationibus, ad Methodum curandi Febres Perniciosas pro ſcopo unico noſtræ ſpecialis Therapeutices aſſumptas, quo cœpimus gradu pergamus.

Munus ergo ſollertis Medici, qui Perniciosam Intermittentem dignoverit, erit ſtatim paucis præmiſſis, quæ indicationibus univerſalibus, prout e re videbitur, reſpondeant, vel iis omiſſis, ſi occaſio ſit præceps, erit, inquam, munus illius ſtatim ipſi Fermento directe occurrere, ut imminentem paroxyſ-

mum

mum periculo ſæpius, atque terrore plenum antevertat, vel ſaltem imminuat, ac leniat. Conſiderata itaque gradata omnium prægreſſarum, præcipue vero poſtremæ acceſſionis intenſione, & inde elicita conjectura futuri acceſſus, necnon habita menſura diſtantiæ illius, eam plus, aut minus, citius, aut lentius præmittat remedii Febrifugi quantitatem, quæ enervando plus, aut minus, citius, aut tardius, prout opus eſſe videbitur, Fermento adventuro ſit ſatis; adeout vel omnino præcaveatur Paroxyſmus, vel, ſi plane id non liceat, vel forte non libeat, ſaltem leniatur, ut vires ægrotantis ferendo ſint, uſque ad integram paroxyſmorum ſublationem, quæ omnino eſt in arbitrio experti Medici etiam quo ad tempus, & modum.

Hac in re rite gerenda expediet præ oculis habere Theoremata illa generalia Febrium Intermittentium proprietates nonnullas reſpicientia, quæ *Capite* vi., & viii. *primi Libri* protulimus. Nobis ideo congruum eſt, ut ſaltem fingamus pro craſſiore quadam, ſed utili curationis idea, quod illarum Fermentum, etſi in loco peculiari adeo repoſitum, ut viribus Catharticorum, atque Emeticorum ſit utplurimum inacceſſibile, & radicitus inexpugnabile, habeat nihilominus cum primis viis, & ſpecialiter cum Ductibus Chyliferis ſive propinquiorem, ſive remotiorem aliquam communicationem, ad hoc ut poſſit, quandocunque e ſuis loculis proruperit, eaſdem vias ſubire. Quod equidem fieri poterit vel per eadem oſtiola, per quæ Chylus primum ingreditur, vel etiam mediis aliis communicationibus, quæ per totum Lactearum tractum a primo illarum exortu uſque ad locum inſertionis earum in ſanguinem plurimæ ſunt, ut oſtendit lympha Chylum ubique diluens, & Lacteis potiſſimum Meſentericis (Chylo jam per eas in ſanguinem advecto) recenter adveniens, ex obſervatione *Malpighii*, *Nuch*, *Municks*, aliorumque recentiorum Anatomicorum. Ponamus inſuper, Chinam Chinam in tenuiſſimum pollinem redactam, & quomodolibet deglutitam, ſi non ipſam Fermenti Fodinam directe, & immediate petere, ſaltem in Inteſtinis ipſis, & Ductibus Chyliferis ad longiuſculum tempus morari, illiſque ad modicum intervallum adhærere: quod non plane negabit qui animadvertet, res plurimas nutritioni ineptas, etſi ob molem, figuram, & pondus ad ſecedendum ab inteſtinis magis diſpoſitas, ad longum tamen tempus in iiſdem demore deliteſcere, antequam cum Chyli recrementis craſſioribus foras amandentur. Id ipſum autem eidem Chinæ Chinæ non modo poteſt accidere, ſed vere accidit, ut ramenta illius excreta, & fæces alvinæ tinctura ejuſdem infectæ longe ſatis ab illius aſſumptione palam teſtantur. Atque ita actionem Chinæ Chinæ adverſus Fermentum febrile per immediatum etiam utriuſque contactum facile erit intelligere; & eo facilius, ſi præter iter Corticis per Inteſtina conſideremus inſuper neceſſarium progreſſum particularum illius in Lacteas, necnon longiuſculam earum moram in iiſdem Lacteis, in quas ſaltem, & per quas aliquando vehi debet Fermentum febrile ad ſanguinem tendens, quicunque ſit terminus, a quo in eaſdem illud delabatur. Denique ponamus, eandem Chinam Chinam ſi non craſſiore, tenuiore ſaltem ſubſtantia ſua, ſuccis intra Inteſtina hoſpitantibus intime immixta, quod idem eſt ac dicere, virtute ſua iiſdem communicata, & impreſſa, Fermenti adinſtar maſſam aliquam impregnantis, eoſdem ſuccos ita alterare, & ſuis viribus roborare, ut continuato aſſidue illius uſu evadant apti ad præſtandam medelam Fermento febrili, cum quo alicubi ſunt commiſcendi, & ad illud retundendum, quoties eidem commiſcebuntur. Quemadmodum enim, ſi pravi ſint, poſſunt illud deterius reddere, ita ſi virtute polleant Febrifuga ſibi a Peruviano Cortice communicata, non modo illud non acuent, ſed balſamicam, quam quodammodo acquiſierunt, naturam ipſi demum Fermento impriment, pro reſidendo eodem

ad no-

ad nocendum inerti, etiamſi non ſtatim ac retuſum eſt, præcipitetur, ſed in ipſam Maſſam ſanguineam ſe inſinuet, dummodo tamen aſſidua ſit, & valida per novam Febrifugi ingeſtionem illius retuſio.

Quod ſi etiam velimus nobis ſuadere eandem Chinam Chinam vel ſanguinem munire adverſus Fermentum adventurum, vel depurare illum, ac abſtergere ab eodem Fermento intra eundem, veluti in ſua Minera degente (quod alias cæteroqui non ſumus lubenter amplexi) immo ſi velimus, eam altius penetrare ad luſtranda remotiora quæque ejuſdem Fermenti ſeminaria, non ideo ſub hac hypotheſi pro correctione ipſiuſmet Fermenti febrilis minus feliciter curationem inſtituemus. Atque hoc dictum volo, etiamſi metuamus, quod China China nudum Fermentum adorta vel in ſuo Foco, vel tantum in ſuo itinere, *Cauſſam* ejuſdem Fermenti *productricem* nequaquam tollat. Neque enim de hoc, quod pro dubio ad ſummum, ac incerto haberi poteſt, adeo ſolliciti eſſe debemus in caſu ocyſſime extremo, ut ob id præſens, & certum exitium velimus negligere, maxime cum impetratis induciis, tractu temporis vel Natura ipſa, vel Ars, vel ætas, vel corporis exercitatio, vel anni tempus integram medelam conſueſcant ſubminiſtrare. Certe in Cancro ſerius exitium minitante mos eſt adhibere Curationem, ut vocant, *Palliativam*, quæ mortem tantummodo protrahit, nec unquam ſanat. Quidni ergo in caſu præcipiti Febris Pernicioſæ liceat, imminente morte, uti [cum præſto ſit] Curatione vera, & ſatis firma, ubi potiore jure, quam in Cancro, ipſa optabilis eſſet ſimplex Palliativa? Denique, ſi ex *Cornelio Celſo*-*Multa in præcipiti periculo recte fiunt, quæ alias eſſent omittenda: meliuſque eſt anceps experiri remedium, quam Ægros certo exitio relinquere*, cur in eodem præcipiti, certoque exitio omittendum erit remedium ſuapte natura tutiſſimum, & minime anceps, quod vel in morbis periculo carentibus communiter ſolet adminiſtrari? His ergo pro fundamento, aliis vero, quæ præmiſimus, pro modulo agendi nobis propoſitis, facile eſt, ut juxta exigentiam caſuum diverſorum in ardua qualibet Febrium Pernicioſarum circumſtantia, & temporis anguſtia, Peruvianum Corticem rite, & cum fructu valeamus offerre; nihilominus, ut firmiore talo in hoc poſſimus incedere, Methodum ipſam Specialem, certis regulis conſtitutam, & variis caſibus, quæ in Praxi contingunt, accommodam, vel ſaltem haud difficulter aptabilem, pro Medici videlicet curantis judicio, & pro diverſa identidem eorundem caſuum exigentia, jamjam aggredior luculenter exponere.

CAPUT III.

Methodus exhibendi valide, atque feliciter Peruvianum Corticem *adverſus ſingulas recenſitas Febrium Pernicioſarum ſpecies, etiam in caſibus ferme deploratis.*

PER hoc, quod Febres Pernicioſas antea deſcriptas Peruviano Cortice curandas velim, non ideo cætera remedia rejicio, quæ, priuſquam ingruat ferox pernicies ſolo Cortice domabilis, locum habere ſolent, & vel univerſalem humorum ſenſibiliter peccantium alterationem, vel etiam peculiarem (quantum conjectare valemus) Fermenti febrilis correctionem, aut mitigationem reſpiciunt. Rideo equidem, ſeu potius doleo, quod iis ſolis adeo fidamus, ut in eorum uſu enervi, & imbecillo teramus aſſidue, ac inutiliter tempus, & verum, validumque Febrifugum illis poſthabeamus: magiſque rideo, dum in ea curandi ratione, quam *ſcrupuloſam*, & *ſuperſtitioſam* feſtive appellat *Baconus*, rixas pueriles identidem audio inter — *Tenaces propoſiti Viros* —, ſive circa numerum foliorum herbæ cujuſpiam domeſticæ, puta lactucæ, juſculo incoquendæ, vel amygdalarum emulſioni addendarum, an ſcilicet quinque ſint plures, quatuor vero pauciores, quam par

par ſit, vel circa uſum Endiviæ potius, quam Cichorii, eo quod nonnulla certe ſit talium Vegetabilium (etſi ſuccedaneorum ad invicem) ut & ſalium eorundem diverſitas: quaſi in ſtomacho, & corpore noſtro mille cibariis longe diverſis aſſueto citra ſenſibilem humorum, aut ſanitatis alterationem, quicquam inſigniter diverſum mediante uſu juſculi medicati per quatuor, vel quinque dies aſſumpti poſſit efficere Endivia ſupra Cichorium. Proh quanta eſt delicatulorum aliquando Medicorum diſcordia circa delectum herbarum aliquot convivalium, in quarum tamen uſu promiſcuo tantus eſt Coquorum non modo, ſed & Botanicorum conſenſus!

Rideo pariter, ſed riſu Sardonio, cum a nonnullis non ob credulitatem [quod condonandum foret] ſed ob garrulitatem, & vanam quandam oſtentationem artis, ne dicam ſui, pretioſa potius, ſæpe inutilia, quam vulgaria, & minus conquiſita remedia, meliora tamen (quæ ſcilicet ex mente *Plinii — pauperrimus quiſque cœnat*) preſcribi video, vel vulgaribus ab alio Medico propter eandem indicationem præſcriptis ſubſtitui, ad captandum popellum: quaſi Concharum, vel Cornu Cervi pulvere, quo ad effectum longe præſtaret pulvis Margaritarum, aut effœtum Magiſterium earundem, magiſq; excelleret, ubi indicetur potus ferratus, extinctio (debilior licet) Auri, quam Chalybis candentis, quemadmodum pretio ſupra Chalybem excellit Aurum. Oſtentationes ſane ridiculæ, ſimulque nauſeoſæ, eſto quod ad illarum fulcimentum haud difficile ſit nugatorias comminiſci ratiunculas, ab ingenuis, cordatiſque Viris deſpiciendas, & minime audiendas. Medicis hujuſmodi optima ſupra cæteros memoria eſt opus, ne ſcilicet quod ſemel ab alio propoſitum repudiarunt, ut noxium in tali morbo, & ſubjecto, in eo ipſo poſt annum tanquam utile proponant, affectatæ olim reprobationis obliti: quod aliquando contigiſſe memini.

Non ergo pro curatione Febrium Pernicioſarum de remediis inutilibus loquor, vel de utilium æquipollentium inutili, nimiumque religioſo delectu; ſed loquor de congruis omnibus recta, & ingenua Methodo adminiſtratis, eaque, quoadusque poſſunt prodeſſe, ſuis loco, & tempore eſſe uſurpanda, ultro concedo. Cum tamen vita Hominis eſt in diſcrimine, nec niſi per promptam inhibitionem Paroxyſmi Febrilis poſſumus declinare exitium imminens, tunc ſaltem, niſi prius, aliis remediis poſthabitis ad Peruvianum Corticem debemus confugere; nec, niſi cum noſtræ conſcientiæ detrimento, perſpectis jam illius viribus, poſſumus, ut reor, hujuſmodi auxilium certum æque ac innocuum omittere. Nimium ſuadet hoc ipſius certitudo mortis, & certitudo remedii illam impedientis; ſi quod enim eſt in Medicina certum de morte præſagium, illud eſt unice in caſibus Pernicioſarum ſeptem præſertim priorum ſpecierum, cum illæ jam pulſus abolitionem, algorem univerſalem, lethargum mortiferum &c. intulerunt. Quæ ſane certitudo funeſti præſagii tanta nunquam eſt in moribundis, vel in agone conſtitutis ex qualibet Febre ab ortu Maligna, ut ipſa evincit experientia. Qui enim ad ſtatum jam memoratum devenit Æger, etſi non ſtatim expiret, ſed per diem adhuc tantillum reſurgat, acceſſione tamen correſpondente certo perit, ni ſervetur ope Corticis, de cujus præſentaneo auxilio non minor eſt, ac eſſet antea de imminente morte certitudo. Liceat exemplo rem explicare, ſatis, ut puto, appoſite. Si quiſpiam natandi neſcius mergatur in vaſto gurgite, nec illi quidquam circumprofter, quod poſſit prehendere, ut emergat, is profecto, licet ſemel, aut bis conatu ſuo naturali, & vi ſubeuntis aquæ, furſum truſus efferatur nonnihil, cito tamen, & certo ſuffocabitur, ni illi baculus, vel quid ſimile porrigatur ab adjutrice manu. In gurgite mergitur Æger ex Pernicioſa Febre algidus factus, & ſine pulſu, ut ut paululum relevari ſemel, ac iterum videatur. Lignum extrahens e gurgite eſt Peruvianus Cortex rite porre-

porrectus. Manus adjutrix eſt: manus Medici, illum methodice, ac opportune porrigentis.

Non una tamen præciſe eſt Methodus in omnibus hiſce caſibus adhibenda, ſed potius duplex, habito reſpectu ad duplicem ordinem Febrium Pernicioſarum. Rurſus utraque adhuc varia evadit nonnihil pro diverſitate motus, ſeu velocitatis ipſius Febris modo magis, modo minus celeriter in præceps ruentis: itemque pro diverſitate temporis, quo vocatur Medicus, ſeu pro longiore, aut breviore intervallo, quod illi ſupereſt ad agendum, poſtquam vocatus fuerit pro inhibitione imminentis exitii. Juxta varias igitur hujuſmodi circumſtantias varia quoque aliquantulum eſt, nempe modo lenior, modo fortior Methodus exhibendi Corticem, ut mox apparebit.

Et quidem generaliter loquendo, Methodus fortior convenit magis ſeptem prioribus Pernicioſarum ſpeciebus, quas in primo membro latioris noſtræ diviſionis ſumus complexi; & ſunt, quando Febris quantunvis Exitialis ſuam Intermiſſionem, ſuumque Circuitum etiamnum ſervat. Atque eo validior ea eſſe debet, quo celerior eſt motus ipſius Febris ad exitium properantis, & quo brevius eſt intervallum temporis, quo diſtat Acceſſio, quodque ad illam inhibendam Medico ſupereſt. Methodus vero lentior magis convenit octavæ, & ultimæ ſpeciei, quam in poſtremo membro ejuſdem primæ diviſionis ſolitarie collocavimus; & eſt, quando Febris Intermittens ab ortu ad Continuam eſſentialiter Acutam, & Malignam tendit. Atque hæc ipſa quoque Methodus, levior licet reſpective ad Methodum ſupradictarum, nonnihil fortis aliquando (& quidem magis, vel minus) debet evadere, prout, velocior, aut lentior eſt motus ipſius Febris ad Continuam eſſentialiter tendentis; proutque majus, vel minus eſt ſpatium temporis, quod ſupereſt Medico vocato ad impediendam continuitatem.

Exordium itaque ducendo a validiore, & quo ad effectum celerem mirabiliore Methodo, ſeptem priores Pernicioſarum Intermittentium differentias reſpiciente, vel eam, ut dictum eſt, adhibere contingit, quando Febris minus præceps in ſuo motu ob graviſſimum ſymptoma maximum quidem periculum portendit, ſed non immediate: verum probabiliter poſt duos circiter [antea-ctorum reſpectu habito] paroxyſmos; & tunc etiamſi minus valide uſurpetur Cortex, nempe more fere vulgari, adhuc ſat eſt; vel eandem methodum contingit adhibere [quod frequentius accidit] cum jam Febris ferali ſymptomate, quodcunque fuerit ex recenſitis ſuo loco, Ægrum in tali ſtatu repente conſtituit, ut vix illam, quam actu patitur, acceſſionem videatur poſſe tranſigere, cum morali certitudine quod alteri non ſit futurus ſuperſtes, & in tali caſu validiſſima opus eſt Corticis oblatione.

In quocunque autem ex duobus caſibus modo recenſitis reperiatur Æger, Pernicioſam Intermittentem quamlibet paſſus ex prioribus ſeptem ſpeciebus, ſtatim ita curandus eſt, ut quo citius poſſibile ſit, viæ omnes, per quas Fermentum futuræ acceſſionis tranſire debet, ut inde elutrietur in ſanguinem, Peruviano Cortice abunde conſpergantur, omneſque, quotquot ſunt, ſucci in primis viis cum Fermento alteram acceſſionem producturo commiſcibiles, omnes, inquam, eodem pulvere inebrientur; adeoque Ventriculus, Inteſtina, Vaſa Chylifera, omneſque ſucci per eadem Vaſa reptare ſoliti, hoc pulvere Febrifugo copioſe ſcateant neceſſe eſt, ut hoſpitem efferum ſive in illis latentem, ſive illis acceſſurum, excipiant ut par eſt; illum videlicet enervando, debellando, ac manſuefaciendo, ne ultra pergens, ultra lædat.

Ad hoc opus cito abſolvendum de more non minus requiritur, quam quantitas *ſex drachmarum* pulveris, nec plus, quam *uncia una*, ad impediendum ſcilicet futurum acceſſum; & *tantundem* circiter poſtea ad firmandam valetudinem, & inhibendam recidivam. Quæ quan-

quantitas modo celerius, modo lentius debet abſumi, prout magis, vel minus diſtat imminens paroxyſmus, & prout majus, vel minus eſt imminentis paroxyſmi periculum. Sciendum eſt enim, ut dicebamus *Capite* I. *&* viii. *Libri primi*, ad ſiſtendam Febrem quamlibet Intermittentem ſufficere quidem *drachmas duas* pulveris, ſi uno hauſtu aſſumantur longe ſatis ab acceſſione futura, nempe vel in principio, vel ſaltem in fine acceſſionis antecedentis [loquor de correlativa ad eam, quam intendimus inhibere] ſed ſi talis diſtantia non adſit, ita-ut paroxyſmus, qui debet impediri, diſtet *v. gr.* per xxiv. horas tantummodo, vel etiam minus, & tamen opus ſit illum impedire ratione periculi, quod ſecum laturus eſt [non loquor de paroxyſmo vel jam invadente, vel quam proxime imminente, ſive lethalis, ſive mitior ille futurus ſit, quoniam ad eum curandum pertingere tempeſtive nequit actio Corticis] in tali caſu neceſſe eſt, quod copia pulveris ſuppleat defectum temporis, & quod ipſa quantitas adaucta abſumatur ea proportione, & ordine, ut primus hauſtus, ſi offeratur in forma liquida, vel prima oblatio, quomodocunque fiat, conſtet tali quantitate pulveris, ut potis ſit probabiliter ipſum paroxyſmum vel ſiſtere, vel plurimum enervare: quod facilius aſſequemur per primam oblationem validam, a paroxyſmo inhibendo magis diſtantem, quam per reliquas, quarum actio ſerius in actum deducitur. Et hinc eſt, quod ſi primo offeratur in pauca doſi, etiamſi poſtmodum, vel frequenter exhibeatur, ut mos erat *Talbotii*, & aliorum, vel copioſe etiam, ſed prope acceſſionem, facile fraudemur fine noſtro; ſecus ſi longe ab acceſſione fortius, prope vero acceſſionem debilius agamus. Utrunque autem ea proportione faciendum, quæ ſecuritati effectus, & caſuum exigentiæ modo majori, modo minori apte reſpondeat.

Hanc autem regulam, & conſona proportione diſpoſitam diſtributionem remedii paullo infra melius determinabimus, atque exemplo illuſtrabimus, ut vim remedii cum brevitate temporis, quod ſupereſt ad impediendum futurum acceſſum, commenſurare poſſimus, & cum prævia cognitione, ac quaſi ex certa ſcientia id aſſequi in caſibus arduis, quod in vulgaribus quaſi fortuito nonnunquam contingere obſervavit *Monginotius*, inquiens — *Notandum venit, ſi infuſio* [intellige Corticis] *admodum valida fuerit, aut ſi crebrius fuerit exhibita, nonnullos a primo etiam paroxyſmo liberationem obtinere: unde Medicamento plurimum laudis accedit*. Et licet hanc citam curationem in caſibus minime urgentibus, in quibus tantummodo illam obſervavit, minus firmam cenſeat, illique propterea anteponat (nec forſitan male) nonnihil lentiorem, in caſibus tamen præcipitis exitii, eadem, utpote coacta, hanc exceptionem pati non poteſt: ſatius eſt quippe recidere ſegnius in Febrem, quam cito mori. Sed & de rara in hiſce ipſis caſibus recidiva aliquid infra ſumus dicturi.

Si itaque Æger in talibus circumſtantiis ſit conſtitutus, ut probabiliter duos adhuc *ex. gr.* ferre poſſit, etiamſi intenſiores futuri ſint, paroxyſmos, quatenus ſcilicet Febris ſit motus non adeo præcipitis, & perniciofum ſymptoma habeat adhuc quandam mediocritatem: in hoc caſu (ſiquidem fidendum ſit morbo, qui nullam ſæpe ſervat proportionem, adeout non raro poſt acceſſum levem ſequatur immediate lethalis alter) in hoc, inquam, caſu, declinante acceſſione, vel ea integre ſoluta ſufficiet exhibere *drachmas duas* Corticis, prout de more in Intermittentibus Benignis. Quia tamen Febris Pernicioſa habet neſcio quid pravitatis, & pertinaciæ ſupra Benignam, ideo ad majorem cautelam, ſi Febris præſertim duplex fuerit (loquor de Tertiana per modum exempli, & de hac ſemper intelligi velim, quippe magis obvia, & pernicioſo charateri magis obnoxia) ad majorem, inquam, cautelam utile erit ſequenti

dic,

die, minoris ſcilicet afflictionis, *unam* adhuc *drachmam* præſcribere, ipſoque futuri paroxyſmi fortioris die pluribus horis ante acceſſionem adhuc *alteram*; ſic enim dubio procul paroxyſmus ille majoris afflictionis non ſuccedet, ſicut nec ſubſequens levior. Quod ſi, ut dicebam, ſuſpicio de ſymptomate pernicioſo ſit minor, & periculum magis diſtans, Febriſque tantum ſimplex, poſſumus etiam ſolis *drachmis duabus* antecedente paroxyſmo exhibitis contenti eſſe, & obſervare quid inde ſequatur, priuſquam Corticem repetamus, cum morali certitudine, quod, etiamſi correſpondens paroxyſmus adveniat, levior is erit, & longe minoris periculi; adeoque poterimus, ſi velimus, etiam per *ſemidrachmas* pulveris vel ſemel, vel bis in die exhibitas, paulatim acceſſiones imminuere, & intra paucos dies in totum extinguere. Mihi tamen ſemper magis probabitur Methodus validiuſcula, ubi ſuſpicio perniciei juſtum fundamentum habeat; tum quia infidus eſt ordo, & inæquale incrementum acceſſionum, quæ quandoque nos fallunt; tum quia, cum innocuum ſemper repererim in quacunque doſi remedium iſtud, non eſt cur ubi decernitur neceſſarium, hæreamus in parva, maxime cum fortius operetur, quo fortius exhibetur: & quo fortius operatur, eo minus ſit ſemper periculum, quod repullulet Febris reciſa.

Si vero ob neglectas Febres, nondumque ab ullo Medico curatas, vel ob eaſdem non ſatis a curante Medico obſervatas, aut obſervabiles propter occultam illarum malitiam, repentinamve, ac præcipitem mutationem, ſi, inquam, ob has, vel ſimiles cauſſas Æger [quod ſæpe contingit] jam ruerit in exitium, ſitque ideo in tali ſtatu, ut jam frigidus, anheloſus, ac fere cadaveroſus appareat, & quod pejus eſt, in eodem ſtatu diutius perſeveret deſtitutus auxilio Corticis, Medico videlicet illius reſtitutionem tentante per ſola Alexipharmaca, atque Cardiaca vulgaria; in tali caſu, dummodo vita in futuram ſaltem acceſſionem protrahi debeat (quæ conditio omnino requiritur ad evitandam calumniam, non vero quia China China obſit, cum nequit prodeſſe, ut fuſius explicabimus ſequenti *Capite*; neque enim hominem intra illam ipſam acceſſionem expiraturum vel Cortex, vel aliud quidquam ſanare valet) in tali, inquam, caſu, licet res in anguſto ſit poſita, & inſuper poſtridie *v. gr.* adventura ſit nova Acceſſio procul dubio cæteroqui lethalis, nihilominus omni conatu ſtatim tentanda eſt viriliter introductio liberalis quantitatis Peruviani Febrifugi, poſito, quod Æger poſſit illud deglutire; hæc enim difficultas, que in lethargicis præſertim facile occurrit, non ſemel in cauſſa fuit, ut quiſpiam remedio deſtitutus occubuerit, qui fere certo convaluiſſet, ſi potuiſſet aſſumere.

Ponamus itaque per modum exempli, quod Ægrotans aliquis poſt duos paroxyſmos *v. gr.* Tertianæ ſimplicis Intermittentis, quorum prior leviſſimus fuerit cum nullo, vel pauco ſtomachi angore in principio acceſſionis, & alter nonnihil fortior cum dolore mordaci oris ipſius Ventriculi, tertium patiatur fortiſſimum cum tali, tantoque morſu ejuſdem ſtomachi, ut primo ejulans, ac ululans, dein clamandi impotens, jactabundus, nauſeabundus, animo deficiens, cum pulſu pertinaciter abſcondito, oculis concavis, ſuſpiriis luctuoſis, ſudatiuncula frigida, & hujuſmodi, videatur animam efflaturus. Ponamus pariter, quod a Natura, atq; a Remediis adjutus, & recreatus poſt plures, & plures horas tandem incipiat reviviſcere cum levi aliquo ad tactum calore, pulſus, utut minutuli, elevatione, morſuſque ventriculi imminutione, adeout Medicus moralem certitudinem habeat de vita in futuram acceſſionem protrahenda; ſed ſimul æqualem de morte tunc temporis adventura una cum Paroxyſmo febrili, qui, quartus cum ſit, cæteriſque de more ferocior, quippe cum morbi ſtatui coincidens, & die ſeptima, in hoc certe caſu lethalis omnino futurus erit. Ponamus adhuc, quod ſtatim ac appareat ea ſymptomatum remiſſio, quæ ſinit Ægrotantem

tem

cem loqui, ille tum animæ primum, tum rebus deinceps ſuis ſucceſſive conſulat, ad quæ peragenda non parum temporis neceſſario requiritur. Omnibus hiſce tandem peractis, mane ſequenti (quæ dies eſt ab acceſſione vacua) ponamus denique alterum Medicum in conſilium vocari, Ægro aliquantulum quidem, ſed parum reſpective ad dies antecedenter correſpondentes allevato, & quo ad actus externos aliquantulum vegeto, ad motum non ſegni, & ad reſpondendum, licet languidiuſcule, prompto: ſed ex alia parte, remanente pulſu adhuc exili, & nonnihil celeri, ſudatiuncula quadam viſcida cum ſplendore faciei, nauſea, aut apepſia cum quadam ſenſatione moleſta in regione ſtomachi, oculis cavernoſis, voce ſepulta, ſuſpiriis identidem anheloſis, & nonnunquam ſingultuoſis: itaut de futura acceſſione ſequentis diei, ac per conſequens de futura morte inter Medicos curantes facile conveniat, niſi impediatur paroxyſmus (quod primo loco requiritur) ad impetrandas ſaltem inducias pro iis, quæ ſuperſunt, ſymptomatis ex arte corrigendis, & pro tollenda pulſus celeritate, & frequentia febrili, etiam extra paroxyſmum noviter introducta, quæ tamen nullo negotio etiam ſponte poſt inhibitum paroxyſmum cum reliquis ſymptomatis ſolet evaneſcere. Cum vero nullum in Medicina remedium ſit, a quo poſſimus promptam inhibitionem paroxyſmi ſperare, niſi a Cortice Peruviano rite adminiſtrato, iſte propterea in hoc ſtatu, quin & in pejore [in quo ne ipſi quidem Medici cæteroqui Cortice utentes, illum poſſe proficere quondam crediđiſſent) nulla mora, vel cunctatione interpoſita, proponendus eſt a Medico recenter vocato, & nervoſe exhibendus.

Obſtat equidem in hoc caſu brevitas temporis [quæ aliquando etiam major eſt in aliis caſibus] obſtat, inquam, brevitas temporis, quod ſupereſt, uſque ad futurum acceſſum. Et certe in tali temporis anguſtia *duæ drachmæ* Corticis, quæ requirunt pro actione ſua totum ſaltem ſpatium, quod intercedit inter unam, & alteram acceſſionem, non ſufficiunt ad impediendum, quin immo neque ad minuendum quantum opus eſt proximum paroxyſmum, qui quoque, etiamſi levior foret, & cardialgia minus feroci comitatus, adhuc tamen hominem viribus jam deſtitutum, qualem ſupra deſcripſimus, dubio procul jugularet. Igitur in hoc caſu neceſſe eſt, ut Æger, quo citius fieri poterit, ſaltem *drachmas ſex* Corticis deglutiat, primo quidem hauſtu *ſemunciam* circiter, & reliquum partitis vicibus, *ex. gr. drachmam unam* poſt horas ſex, vel octo, & poſt ſimile intervallum alteram, habita cautione, ut ultima oblatio, ſi proficua futura eſt pro paroxyſmo proximo, diſtet ab eodem paroxyſmo per horas circiter duodecim; quæ enim China China exhibetur paucis admodum ante acceſſionem horis, ea pro inhibenda acceſſione hujuſmodi nihil valet, niſi forte inquantum præceſſerit horis congruis alia quantitas roborari capax ab hoc adjuncto. Quo nomine etiam expediet in caſibus breviſſimæ a paroxyſmo diſtantiæ, oblata doſi ampla tempore remotiore, aliam portionem repetere etiam non longe a paroxyſmo, licet cæteroqui hujuſmodi oblatio prope Febrem magis influat ad impediendos ſubſequentes paroxyſmos, quam ad avertendum imminentem, tali oblationi nimis immediatum. Quod dictum eſt de *ſex drachmis*, intelligi poteſt de *uncia integra* in caſibus ſumme urgentibus ante paroxyſmi adventum abſumenda, & prudenti partitione diſtribuenda.

Sin autem imminentis paroxyſmi propinquitas ſit talis, ut reddatur dubia quo ad affectum etiam prompta oblatio *trium*, vel *quatuor drachmarum* Corticis ob temporis brevitatem, & Ægrotantis inſtans exitium; ut *v. gr.*, ſi paroxyſmus lethalis per duodecim circiter horas tantummodo diſtet, tunc ad *ſex uſque drachmas* ſimul unica vice (quod pluries feliciter a me, & ab aliis me ſuadente factum eſt) licebit tranſcendere, *duabus*, quæ ſuperſunt, *drachmis*, in duos ſequentes dies reſervatis, ſi Æger tamdiu

diu ſupervivat: quemadmodum, ſi diſtantia a paroxyſmo ſit plurima, ut in Quartanis, vel etiam Tertianis, Mediciſque ſit præſens poſtremo acceſſui perniciem aperte præmonſtranti, habeatque ideo totum tempus tum declinationis paroxyſmi, tum ſubſequentis intermiſſionis, pro præſcribendo citra tumultum Cortice, ſufficiet prima vice exhibere *drachmas tres*, vel etiam *duas*, ut paullo ante dicebamus, dein *drachmam unam* identidem, & frequenter, repetere, ſingulis *v. gr.* ſex horis ante adventum paroxyſmi, aliiſve modis ſupra expoſitis, donec quantitas *ſex drachmarum* circiter ſit abſumpta.

Brevi hac, facili, & valida ſervata Methodo per totum tempus, quod acceſſionem antecedit (ſuppoſito, quod illud ſit horarum plus minus viginti quatuor, ab incœpto uſu remedii uſque ad horam futuri paroxyſmi) idem paroxyſmus vel inhiberi ſolet omnino, vel leviſſimus apparere, vel ſaltem procul dubio non lethalis eſſe; quæ ſors non contingit ulla alia Methodo in uſum ducta, ut, ſi ſolam infuſionem Chinæ Chinæ more *Talbotii*, *Helvetii*, aliorumve quantumvis frequenter uſurpemus, vel ſi alio quocunque modo procedamus, niſi *unciam* circiter, ſi affectus ſit præceps, ejuſdem Chinæ Chinæ in pura ſubſtantia aſſumpſerit Æger, vel tantum ſaltem Extracti recentis, aut validæ tincturæ Corticis, quantum poteſt æquare virtute *unciam unam* ejuſdem ſubſtantiæ ante adventum futuri paroxyſmi; cum animadverſione etiam, quod dimidium integræ doſis Æger jam uno tantum, vel duplici hauſtu habeat aſſumptum duodecim circiter horis, ſi fieri poſſit, longe ab ipſo paroxyſmo: ſiquidem neceſſe eſt, bonam quantitatem intra breve tempus hauſiſſe, & hauſiſſe longe ante horam, quantum fieri poteſt, futuri paroxyſmi.

Propterea qui infuſionem *trium*, vel *quatuor unciarum* Chinæ Chinæ præſcribunt factam in magna liquoris mole, & plurium dierum ſpatio potandam, in caſibus Pernicioſarum Intermittentium moram non admittentibus, invalide utuntur Cortice: cum talis Methodus vix valeat in benignis, atque diuturnis Febribus, minus agente quantitate *quatuor unciarum* parvis doſibus uſurpata, ac agat quantitas *unciæ unius* larga doſi, brevique temporis ſpatio adminiſtratæ, ut diximus *Capite* vii. *Libri* I. Addo inſuper, tantum intereſſe non ſolum Corticem præſcribi in quantitate liberali, intra breve tempus abſumenda, verum etiam talem quantitatem diſtribui ea, quam diximus, proportione, ut data pari quantitate, *v. gr. uncia una* Chinæ Chinæ, eaque intra æquale tempus, *ex. gr.* intra viginti quatuor horas abſumpta, in caſu pari Febris Pernicioſæ, adhuc tamen poteſt ſanari Plato *v. gr.*, & non ſanari Socrates, præciſe ob inæqualem adminiſtrationem remedii quatenus Platoni oblata fuerit primo hauſtu *ſemuncia* Febrifugi, & reliquum ad *drachmam*, & *drachmam*; Socrati vero oblata fuerit *drachma una* ſingulo trihorio *v. gr.* juxta *Mortoni* Methodum, vel aliter. Cum enim ſic, & nimis imbecilliter agatur primis horis, a paroxyſmo futuro magis diſtantibus, in quibus incidit occaſio præceps, ac tota agendi opportunitas; & fere incaſſum agatur ſecundum dimidiam circiter portionem remedii, poſtremis horis inutilibus adminiſtrati, hinc eſt, quod in caſu præcipiti nullus ſequatur effectus, qui ex adverſo ſequetur per oblationem *ſemunciæ* primis horis, cui quidquid diſtributive, & parce poſtmodum ſuppeditatur, ſatis eſt. Et hoc neceſſe eſt, quod ſciant, atque intelligant ii, ſi qui forte ſunt, qui, ut uſui Chinæ Chinæ plaudere videantur, tamquam rei ſibi notiſſimæ, Pſittacorum more, quod minus perſpicue hinc inde excerpſerunt, confuſe repetunt per vicos, & per compita, ſcilicet audendum eſſe, & Chinam Chinam in Febribus quibuſcunque crebro, & liberaliter eſſe propinandam. Hoc enim jactare ſine experientia, & tradere ſine lege, eſt remedium contemptui exponere, & ſemetipſos cenſuræ ob aſſerti nimium late patentis animoſitatem, & ob frequentem carentiam ſucceſſus.

Poſitis autem in tuto hac ſtricta Methodo Ægri rebus, ad ulteriorem expugnationem Fermenti febrilis, & ad præcautionem Recidivæ, morbo, ut ita dicam, in medio ſui vigoris ſuffocato, neceſſe eſt inſiſtere in uſu remedii per plures dies, illudque poſtquam ad dies aliquot omiſſum eſt, ad plures alios denuo repetere; alterna ſiquidem reciprocatio temporanei uſus, & omiſſionis illius mirifice conducit ad intentum, præſtatque ipſi uſui non interrupto. Expediet idcirco non ſemel opus aggredi modis, & formis luculenter expreſſis *Libro* I. *Cap.* præſertim vii., ut ideo hic idem repetere non ſit opus. Illud addam tantummodo, quod in caſibus Pernicioſarum, qualis eſt, quem attuli paullo ſupra per modum exempli, ſatius eſt primis diebus poſt fugatum paroxyſmum, & præcipue ſi aliqua febrilis incaleſcentia, ab ultimo paroxyſmo relicta, conſtanter nonnihil perſeveret [quod tamen per duos tantum, vel tres dies ſolet obſervari) ſatius, inquam, eſt primis diebus, quibus Cortex ad prophylaxim exhiberi ſolet, illum præſcribere nonnihil liberalius, ac in benignis, *ex. gr.* ad *drachmam unam* quotidie per tres circiter dies, dein ad *ſemidrachmam* bis in die per alios tres dies; unde quemadmodum *ſex drachmæ* abſumptæ fuerunt paullo ante adventum paroxyſmi pro eo impediendo, ita *ſex* aliæ poſtea abſumantur pro eodem longius pellendo. Interpoſita vero quiete ſex dierum circiter, *ſemunciam* adhuc ad *ſemidrachmam* quotidie ſufficiet præſcribere pro eodem paroxyſmo, ſi poſſibile ſit, penitus arcendo. Atque ita *duabus unciis* ad ſummum Chinæ Chinæ in totum abſumptis, ſed doſi provide inæquali, & quidem intra ſpatium trium hebdomadarum [comprehendendo quietem intermediam unius hebdomadæ] Pernicioſa Febris jugulatur, hominem cæteroqui ſtatim jugulatura: cum ex adverſo apud alios, *unciis quatuor*, vel *quinque* enervi Methodo exhibitis vix pellatur Benigna.

Quod ſi adhuc radix aliqua febrilis repullulaſcere videatur, illa vel pauliſper ſibi ſinatur, ſua ſponte ceſſatura, vel poſtquam curſus aliquis illi permiſſus eſt, præmiſſa, ſi lubeat, leni aliqua corporis expiatione, vel ſanguinis miſſione, iterum repetatur uſus benignior ejuſdem Corticis, *v. gr.* ad *ſemidrachmam*, vel ad *ſcrupulum unum* quotidie mane per dies duodecim circiter ad impediendam omnem Febris revireſcentiam ſive in forma potus, ſive in forma boli, ſive in Extracto, aut Tinctura, ſive cum Syrupis, aut Conſervis, ſive alio quovis modo, quod parum refert, ut fuſius citato *Cap.* vii. *Libri* I., ad quod etiam in hoc caſu Lectorem remitto. Atque hæc eſt Methodus valida pro curandis illis Febribus Intermittentibus Pernicioſis, quas in primo membro diviſionis genericæ collocavimus, quæ videlicet etiam in ſua pravitate nativam adhuc ſervant intermiſſionem.

Exponenda ſupereſt alia Methodus temperatior pro curandis illis, quas collocavimus in ſecundo membro, & Octavam Pernicioſarum ſpeciem conſtituunt, ſcilicet *Subcontinuarum*, earum nempe, quæ ex Intermittentibus ad Continuas, & Acutas tendunt. Iſta autem Methodus, quam lentiorem voco, reſpectu habito ad ſupra deſcriptam, non ſemper adeo lenta eſt, ut aliquam non exigat celeritatem, neque tam levis, ut validum quandoque non admittat operandi robur, & doſim Corticis liberaliorem. Ab hoc ut cito me expediam, ſat erit generaliter dicere, quod pro Medici curantis judicio varianda eſt doſis Chinæ Chinæ, & repetenda illius oblatio ea proportione, quæ ſenſim valeat ita enervare paroxyſmos ad continuitatem vergentes, ut priuſquam adveniat tempus probabile futuræ Continuitatis, atque (ut ajunt) Acutiei, iidem paroxyſmi omnino ſublati ſint, abſumpti ſcilicet intra tale tempus apta diſtributione *drachmis ſex* Peruviani Corticis. Paroxyſmis etenim ſic inhibitis, ſeu non recurrente nova acceſſione mirum eſt, quam facile ipſa evaneſcant ſemina, & rudimenta ſuccreſcentis cæteroqui Continuitatis.

Ponamus itaque & in hoc caſu, quod tranſactis quatuor, vel quinque paroxyſmis Tertianæ Intermittentis, quos inter aliquis calor, atque ſiticula mediarit ipſa intermiſſionis die, & quibus invadentibus minor ſemper qualibet acceſſione facta fuerit ſenſatio frigoris, adeout levis tantum, & breviſſima evaſerit extremorum perfrigeratio, ponamus, inquam, quod poſt hujuſmodi paroxyſmos, longiorem etiam extenſionem, majorem ſemper intenſionem, & breviorem, ac obſcuriorem intermiſſionem habentes, ſubſequatur alter, cui loco intermiſſionis ſuccedat tantum notabilis remiſſio, perſeverante cum ſiti etiam linguæ ſiccitate, inquietudine, jactatione, calore ad tactum acriore, dolore capitis, urinis paucis, rubris, ac craſſis, & aliis hujuſmodi: adeout Febris de Intermittente jam facta ſit Subcontinua, ſeu Continua per ſubingreſſum; non quidem per ſimplicem mitiorum paroxyſmorum extenſionem, ſed propter violentam intenſionem, & validiorem ſimul extenſionem eorundem; unde ſub hac proportione palam fiat, quod Continuitas iſta, quæ per ſubingreſſum paroxyſmorum initium ſumpſit, minime velit in hac linea ſubſiſtere, ſed ultra pergere ad Acutiem, atque Malignitatem, ſimulque ad Continuitatem eſſentialem, poſt duos circiter paroxyſmos acquirendam, nullaque amplius periodo, vel nonniſi obſcuriſſima diſtinguendam; in quo ſtatu vel inutilis omnino, vel ſaltem imbecillus admodum ſemper eſt Cortex, ut *Lib.* V. dicemus.

In hoc ergo caſu Acutiem proxime, & Perniciem longiuſcule præmonſtrante, præmiſſis ſuo tempore, quæ debebant præmitti, & repetita etiam, ſi opus ſit, paullo ante uſum Febrifugi, ut caſus quidem ferre videtur, Venæ ſectione, vel omiſſa tali repetitione, ſi jam antecedenter plenitudini, & exigentiæ ſit ſatisfactum, aut ſi nova acceſſio jam prope immineat, vel non admodum diſtet, danda ſtatim eſt opera, ut paroxyſmus imminens continuitatem majorem allaturus enervetur inſigniter, non autem inhibeatur omnino: quoniam cum effervescentia febrilis admodum valida ſit in hoc caſu, in quo intermiſſio jam evanuit, fortaſſe minus conveniens eſt illius repentina, & violenta ſuppreſſio, maxime cum nec unus, nec alter paroxyſmus mortem ſit allaturus, ſed ſolam Acutiem. Enervato ſiquidem imminente paroxyſmo, per repetitum uſum Corticis magis enervatur & alter, donec ſenſim tertius omnino tollatur, & paullo poſt etiam ipſa cæteroqui invaleſcens continuitas. Hoc autem citius, vel lentius agendum eſt, prout magis, vel minus diſtat primus Acceſſus, & prout magis, vel minus celer eſt motus, quo Febris ad continuam vergit, majorve, aut minor ad ſuccumbendum oneri diſpoſitio Ægrotantis.

Redeundo itaque ad caſum jam poſitum, in quo Medicus poſt elapſum quintum paroxyſmum cogitet ſequenti die de impedienda continuitate, ſexto acceſſu validius ventura, dico, quod præmiſſis antea præmittendis, ſtatim poterit exhibere mane *v. gr. Scrupulos quatuor*, vel *drachmam j. ſs.* Corticis, veſpere vero *drachmam ſs.*, vel *ſcrupulos duos*. Die autem ipſius Acceſſus, mane *drachmam unam* ſolam, vel *duos* tantum pariter *ſcrupulos*, totidemque ſero declinante Febre, offerre ſufficiet, & ſic per duos, vel tres dies continuare, inſumendo ſcilicet quotidie partitis vicibus *ſcrupulos* tantum *quatuor*, vel circiter pulveris ::: poſito quod prima die, primoque hauſtu liberalior aliquantulum fuerit, ut ſupra, doſis aſſumpta. Et quia, ubi agitur de Febre ad Continuitatem, atque Acutiem properante, ſuſpectus cuipiam videri poterit Vini uſus, propterea ad majorem cautelam in hac Febris ſpecie expediet Corticem offerre in aliqua aqua ſtilatitia, puta Cardui benedicti, Scorzoneræ &c., vel eandem Aquam loco Vini ipſi Cortici aſſumpto in forma boli ſuperbibendam præſcribere: quamquam (ut fatear) neque in his circumſtantiis Vini, præſertim tenuioris, uſum unquam noxium ſim expertus.

Subla-

Sublata in hunc modum periodo, & ſucceſſive evaneſcente, quæ ſupererat, Febre, ne facile eadem repullulaſcat, utile erit poſt quietem unius, vel alterius diei, immo etiam trium, vel quatuor, Corticem rurſus offerre ad *drachmam ſs.* modo ſemel, modo bis in die juxta majorem, vel minorem Ægri diſpoſitionem ad recidivam; quod oculato Medico haud difficulter conſtabit. Atque ita pro varia iſta Ægrotantis diſpoſitione, & Febris indole, brevior, aut diuturnior eſſe debet, & citius, aut tardius, crebrius, aut rarius, ac per breviora, aut longiora dierum intervalla reſumi uſus ejuſdem Corticis; hac tamen cautela generali ſemper adhibita, ne ſcilicet uſus crebrior tranſeat in abuſum. Abſumpſiſſe ſiquidem ſatis eſt *duas*, plus minus, *uncias* Chinæ Chinæ in ſubſtantia, quomodolibet id fiat, pro una ægritudine integra; quod enim non præſtat hæc quantitas, nec præſtat major. Immo non ſemel obſervavi pendente ipſo Corticis uſu liberaliore (qui pertinaciter a nonnullis in Benignis Intermittentibus perperam inſtituitur) Febrem inſimul rediiſſe; illa videlicet cum remedio ſibi familiari reddito aliquod tandem ſocietatis fœdus ineunte.

Quod ſi celerrimo gradu Febris ad Acutiem, & Continuitatem properet, itaut ſtatim ac incipit obſcurari intermiſſio præter indicia ſuperius expoſita, aut illis ſimilia, appareant etiam, ut quandoque aſſolent, alia fortiora, qualia ſunt motus artuum tremuli, aut convulſivi, ſubdelirium non plane intermittens, vox tremula, urina ſubjugalis, ſingultus, aut alia hujuſmodi, tunc gradu pariter velociore debet incedere Medicus in exhibendo Cortice ferme ad regulam Methodi in Pernicioſis Comitatis conſtanter Intermittentibus uſurpandæ. Ut enim ſe habet reſpectu illarum imminens exitium, ita ſe habet reſpectu iſtarum imminens Acuties; utrumque magna quidem celeritate impediendum, non tamen omnino pari, quoniam diſpar quo ad tempus eſt extremum utriuſque periculum. In caſu itaque Pernicioſæ poſt aliquot Intermittentes acceſſus motu celerrimo in Continuam degenerantis, expediet prima oblatione (quæ ſemper, ut alias diximus, cæteris longe validior eſſe debet, ut cum fructu efficaces eſſe poſſint leviores, quæ debent ſubſequi) expediet, inquam, prima oblatione *duas* ſaltem, vel etiam *tres drachmas* Corticis exhibere, dein altera die *drachmam unam* mane, & ſero: poſtea ad *drachmam ſemis* tranſcendere modo ſemel, modo bis in die, prout opus erit, donec abſumatur *prima uncia* circiter Corticis: reſervata alia *uncia* vel integra, vel dimidia, diſtribuenda pro prophylaxi eo modo, & ea proportione, quæ Medico curanti videbitur opportuna, ut ſatis, ſuperque jam diximus.

Nec eſt, quod quiſpiam meticuloſus liberaliorem doſim, diuturnamve repetitionem Corticis eo, quo diximus, modo reformidet; præterquam enim quod major quantitas, & diuturnior oblatio ob leviorem cauſſam in uſu jam fuit, & eſt quotidie, diverſa quidem methodo, apud alios, & præſertim in Gallia, nec tamen quidquam detrimenti a tanta, & ſupervacanea Corticis ingurgitatione ad plures videlicet, ac plures illius uncias, ſuboriri intelligimus: addere inſuper poſſum & ego experientiam meam, quæ reſpective ad uſum innocuum Chinæ Chinæ generaliter eſt annorum circiter L., præter experientiam præviam Præceptoris mei, ab ipſo Corticis in Italiam adventu initia ſua ſortitam; reſpective vero ad uſum largiorem in Pernicioſis Febribus eſt annorum XL., quod poteſt ſufficere ad firmandam ancipitem puſillorum fidem. Et quoniam Virorum omnium honeſtorum experientiæ, agentium de Corio humano, acquieſcendum eſt, lubet adjicere quoque experientiam *Mortoni* ab annis xxv. petitam, & *Sydenhamii*. *Nunquam* (inquit *Mortonus*) *me pœnituiſſe memini, quod Corticem frequenter, & copioſe exhibuerim; Inde enim ſæpe appetitum magis firmatum, coctionem alimentorum in Ventriculo reſtitutam, generi nervoſo robur* adje-

adjectum, *& Habitum Corporis a ſtatu tabido in Athleticum mutatum obſervavi*. Quæ quidem omnia ſæpiſſimæ mihi quoque obſervare contigit. Immo copioſæ, ac repetitæ Corticis oblationi tantum tribuit citatus Auctor, ut incommoda, quæ aliquando Febres fugatas ſequuntur in aliquibus, qui Cortice ſolum uſi ſunt quantum par fuit ad pellendam Febrem, & non ultra, adſcribat nimis parco Corticis uſui, Fermentum febrile ob idipſum ſupprimentis potius, quam ſubigentis: adeoque ſubdit, hujuſmodi incommoda reſitantia, quæcunque ſint, *A repetito, & juſto Corticis uſu abſque quacunque alia methodo ſponte ceſſare*: tandenque concludit — *Culpentur ergo Medici, qui ipſum ſatis copioſe non exhibuerunt, aut Ægri, qui ejus repetitionem reſpuebant, non vero pharmacum, quod inſons eſt*. *Sydenham* pariter in Febribus præſertim Continuitatem affectantibus, in quibus cæteroqui magis ſuſpecta videtur eſſe debere copioſa Corticis quantitas, illum liberaliter exhibet in ſubſtantia præciſe ob hoc ipſum, quod Febris ad Continuam diſponitur. *Obſervandum eſt* (inquit ille) *quod quo magis Febris ſive ſponte ſua, ſive regimine calidiori ad continuitatem accedat, eo major Corticis quantitas exhibenda: itaut nonnunquam viderim morbum hunc nonniſi ſeſquiunciæ, vel unciis ejuſdem duabus ceſſiſſe*. Sed de hoc fuſius adhuc *ſequenti Capite*.

Denique pro coronide monendum ſupereſt, quod cum in caſibus Pernicioſarum quarumlibet, & præſertim poſtremarum, quæ octavam differentiam conſtituunt; earum ſuppreſſio contingat utplurimum circa ſtatum morbi univerſalem (ſi enim periculum continuitatis in ipſo ſtatim ſe prodat principio, ſuo loco quæremus, an tunc quoque expediat Corticem adminiſtrare) cum, inquam, morbi mutilatio, ut ita dicam, contingat in medio illius curſu, ideoque tunc facilius recurrere poſſe videantur recidivæ, reciſo quidem, ſed non ab omni forſan radice penitus evulſo febrili fermento ob remotam ſcilicet productricem cauſſam, quæcunque fuerit, fortaſſis adhuc vigentem: propterea in hujuſmodi caſibus utile erit, recidivam, ſi contigerit, non ſtatim iterum reprimere, ſed aliquantulum ſinere, quoniam ſemper debilior eſt ac fuerit invaſio prima, ſuamque Febris facilius, ac diutius, quam tunc, ſervat Intermiſſionem; atque ideo ſatis eſt efficaciter egiſſe a primordio periculi. Cæterum quæ ſubſequitur levior invaſio vulgaribus tantum, congruiſque, & cautis remediis erit tractanda, donec vel ſponte, vel conſueta Artis Methodo perfecte curetur. Quod ſi his non obſtantibus vel diutius, quam par ſit, protrahatur, vel iterum cum periculo recrudeſcat Febris, vel ad continuitatem eſſentialem tendat, tunc prompte, & ſine ulla cunctatione repetendus eſt Cortex ſive fortius, ſive temperantius, juxta exigentiam caſuum diverſorum, & ſecundum regulam in *Hiſtoriis ſequenti Libro* ſubdendis ſervatam: quod omne pariter faciendum eſt eodem modo, quoties ſive bis, ſive ter, ſive etiam pluries pervicax, & indomitæ fere cervicis Febris valide recruduerit.

De diæta ſervanda eo tempore, quo juxta Methodum utranque remedium in uſum ducitur, nil habeo, quod addam ſupra id, quod obiter dixi de hoc *Cap.* vii. *Libri primi*: maxime cum facile ſit cuilibet Medico vel mediocriter verſato, alimentum in debita qualitate, quantitate, & temporis diſtantia præſcribere; præſertim ubi vel Methodus curativa lenior, vel mera prophylaxis ſit inſtituta. Ubi vero præ manibus ſit Methodus validior, in qua copioſe, & frequentius exhibetur Cortex, attente magis quo ad partitionem, & caute magis quo ad quantitatem victus eſt offerendus, ne cum eo confundantur intempeſtive remedium. Sed hæc ipſa cautela cito definit, cum brevitas unius diei naturalis, qua negotium magna ex parte ſolet abſolvi, difficultatem ullam vix poſſit admittere.

Circa hoc tamen illius non ſum ſententiæ, ut cum nonnullis credam, crebrum, & pleniorem ciborum uſum conferre

ferre Cortice utentibus; immo cum permixtio medicamenti cum cibis apud me ſit ſemper ſuſpecta, quo enim purior, & ſimplicior permeat Chyli vias ſubſtantia Remedii, eo activior eſt, & validior, ſatius duco, quod ea ſervetur victus ratio, quæ congruit naturæ morbi in data poſitione Acuti jam facti; ut propterea ſolliciti admodum eſſe non debeamus, ſaltem in Regione noſtra (ut *Libro* etiam *primo* innuebamus) de cibo offerendo, quaſi in adjumentum Remedii. Atque ideo præter Vinum, in quo frequentius propinatur Febrifugum (eſto quod & in Aquis ſtillatitiis, & in forma ſolida cum fructu æque offeratur) præter Vinum, inquam, quod portionem aliquam alimenti ſupplere poteſt, convenient juſcula carnium, ova ſorbilia, fercula ex illis confecta, panatellæ, emulſiones ex ſeminibus peponum, ex Amygdalis recentibus, & hujuſmodi.

Quo ad intervallum vero inter cibum, & Corticem, ego hanc regulam generalem teneo, ut quando Remedium offertur, Ventriculus ſit a cibo, ſi fieri poteſt, vacuus, vel ſaltem ſit peracta digeſtio: & quando cibus offertur, Remedium pariter, majore ſaltem ſui portione, ſit a Ventriculo ad Chyli vias propulſum. Idcirco quatuor ſaltem horis ante cibum exhibeatur Cortex; elapſis vero quatuor itidem, vel quinque horis ab aſſumpto tenuiore cibo iterum repetatur, & ſic deinceps toto tempore, quo durat frequentior oblatio ejuſdem Corticis. Hanc tamen regulam quandoque variare expedit, ubi urgeat neceſſitas tum nutriendi, tum Febrifugum exhibendi: quo caſu, partito ſingulis ſex horis cibo dilutiore, ac tenui, horis demum intermediis [videlicet tribus elapſis ab aſſumpto juſculo] poteſt exhiberi Cortex, immo etiam paullo poſt, vel paullo ante aſſumptum juſculum, ſi ſit opus; quandoquidem aliquam alimentorum, præſertim liquidorum (forte & ſolidorum) ſocietatem non prorſus excludit remedium iſtud, facile Fermentorum noſtrorum objectis, ut Fermentis ipſis noſtris accommodabile. Quæ itaque pro regula generali circa hoc ſunt prolata, non adeo religoſe intelligenda ſunt, quin variam pro diverſitate caſuum, & Methodi adhibitæ, ampliationem, aut limitationem juxta Medici curantis judicium identidem patiantur.

Hæc ergo eſt Methodus completa curandi Febres Periodicas Pernicioſas per uſum Chinæ Chinæ. Supereſt, ut Methodum eandem hucuſque expoſitam, quæ omnem forte legentis cujuſpiam expectationem [tam facilis illa eſt, & obvia] nondum implevit, licet ſupra plurium expectationem mea ſæpius, & Ægrotantium impleverit vota, *ſequenti Capite* dilucidemus, examinemus, & a præcipuis, quæ obtrudi facile poſſent, objectionibus vindicemus. Jam enim mihi videor audire non paucos dictis meis ſuccenſentes, & palam clamantes

Quid dignum tanto tulit *hic promiſſor hiatu*?

Docuit, inquiet aliquis, curare Febres ſuapte natura Intermittentes mediante *uncia una*, vel *altera* Chinæ Chinæ, quod Lippis jam, atque Tonſoribus notum. Docuit, inquiet alter, experimentum periculoſum, ferme deploratos curare tentans, temeraria affatim, & exuberante Corticis oblatione. Docuit denique, concludent alii, ſive recoxit, quod ante illum docuit præter alios etiam *Mortonus*, ob idipſum a ſanioribus univerſaliter reprobatus. Hæc jam, & ſimilia meis ſcriptis ominor. Etſi vero vel ob inania hujuſmodi præjudicia, vel ob alienam incuriam, vel ob denegatam fidem, vel ob pervicaciam [neque enim unquam crediderim, quod ob nequitiam] in contemptum cadant hæc mea, nullus dubito, quin ipſi contemptores, vel obtrectatores mei, ſi qui futuri ſint, Methodum iſtam, quam palam fortaſſe ſpernent, clanculum tandem uſurpent, vel ſiquidem eam aperte profiteantur, confidenter apud ignaros jactitent, velut ſibi jamdudum compertam, antequam mihi. At hoc parum refert: nullam enim hinc famam quærito, ſed Proximi utilitatem; nec me vana tangit

 pruri-

prurigo garriendi, per quem vivat hac arte ſervatus homo, dummodo vivat. Cum longior autem dies, & diuturnus uſus, iſque dubio procul felix, univerſalem approbationem, ut juvat ſperare, huic Methodo conciliaverit, tunc juſtitiam, quam mihi forte Naſuti complures denegabunt viventi, reddent extincto. *Tempori, Judici æquiſſimo* (ita monere videtur exemplo Celeberrimi *Harvei*, hiſque ferme verbis innuere *Cl. Ramazzinus*) *Cauſſa comittenda, & deſpiciendi Obtrectatorum latratus, neque reſponſo dignandi, donec tandem ferietur livor, qui utplurimum in vivis paſcitur, ac cineribus parcit.* Sed & iſtud perinde mihi erit ac illud: quippe qui reprobantes audire vivens nolo, approbantes extinctus nequibo.

CAPUT IV.

Dilucidatur Methodus expoſita, examinatur, & defenditur a male feriatorum dicteriis. Porro circumſtantiæ, in quibus ea locum habet, & in quibus non, indicantur.

NE quæſo exiſtimet quiſpiam, eo quia plurimum tribuerim Methodo expoſitæ pro curandis Perniciofis Febribus ſupra deſcriptis, in ardua fere qualibet earundem circumſtantia, extremaque prope Ægrotantium anguſtia, velle me Methodum eandem jactanter venditare pro peregrino quodam Cogitato, aut Invento, quod menti hominum unquam nec occurrerit, nec potuerit occurrere; cum tamen admodum ſimilem ante me excogitarit (me quidem inſcio, cum antequam excogitaſſem, & in uſum duxiſſem, non promulgarit) *Mortonus*, aliique forſitan privatim ſuo Marte tentarint, aut excoluerint, abſque eo quod illam peculiari dignam reputarint hiſtoria. Non ea ſane mihi mens eſt; nec me latet, quam parum diſtet a communi uſu Inventum Iſtud, quippe quod habet pro baſi Remedium vulgatiſſimum, & pro ſcopo Febres Febribus eidem Remedio communiter addictis analogas. Non ergo Methodum hanc propono, ut rem abſtruſæ, atque ſublimis indaginis, ſed ut rem ſummæ, atque admirandæ utilitatis, a cunctis quidem facile excogitabilem, ſed a paucis excogitatam, & a perpaucis excultam, qua mediante ſervantur quamplurimi, cæteroqui perituri, & ſine qua plurimi pereunt, qui certo ſervarentur, pereuntque præciſe per hoc, quod Methodus iſta ſive obvia, ſive recondita, ſive vulgaris, ſive peculiaris, ſive aliena, ſive mea, communiter non noſcitur, nec in uſum ducitur. Quod ſi quis illam ante nos ſe noviſſe jactitet, etſi pudeat pro hac gloriola decertare, adducat in exemplum curationes noſtris, quas ſumus allaturi, æquales pondere, ac priores tempore, & manus vinctas dabimus. Sed aliud eſt decantare, quod pluribus jam Libris nimium liberaliter evulgatum eſt, ex ideali quadam conjectura, Chinam Chinæ omnibus generaliter Febribus, & quolibet earum tempore poſſe convenire, in caſibus autem arduis, ubi vere convenit, neſcire præſcribere pro exigentia affectus curandi: aliud per praxim methodicam, propria obſervatione ſibi comparatam, certiſque regulis conſtitutam, prænunciato contra communem expectationem ſucceſſu, utiliſſime adminiſtrare, ſeque vadem eventus præbere in agone rei.

Invento huic qualicunque (ſiquidem Inventi nomine velimus illud dignari) incipit jam prope contingere, quod contigit olim jocoſo Invento ſatis noto de Ovo ſtante, quod poſtquam viderunt, ſciebant omnes, & priuſquam videret, ſciebat nemo. Sciunt autem ex Noſtratibus Medicis ingenui non pauci, qui me præeuntem in hoc ſaltem uno ſecuti ſunt, & imitati; digni tamen, ut illos in longe pluribus ſequar ipſe, ſciunt, inquam, & experiuntur, quot modo ſanantur hac via, qui prius inevitabili ſorte interibant. Sed jam male ſonat [noſco] delicatis auribus repetita pluries hæc cantilena, quam nihilominus vel invito ſæpius extorquet ſinceræ veritatis ſtudium, non inanis jactantia.

Quid-

Quidquid autem ſingulare habet hæc Methodus, ſi quidquam habet, a duobus pendet. Unum ſe tenet ex parte Morbi, alterum ex parte Methodi ipſius. Ex parte Morbi mirabile eſt prorſus, non præciſe quod Febris Intermittens, etſi violenta, per Chinam Chinam depellatur; ſed quod depellatur Febris, quæ licet fuerit Intermittens, jam Continua facta eſt, Maligna, & Exitialis, & quidem in eo ſtatu, in quo Æger lethalibus undique ſtipatus ſymptomatis videtur jam morti proximus cum algore univerſali, frigidove ſudore; pulſuſque ipſe nullam fere amplius Febris habitudinem prodit, cum vix prodat ſe ipſum. In quo equidem ſtatu de nullo fere Remedio cogitare conſueverant Medici, niſi de Cardiacis, ut vocant, & reſtaurantibus vires, quorum tamen pretioſo apparatu inſtructi, ne dicam infarcti, Ægrotantes ditiſſime moriebantur. Ex parte vero Methodi peculiare quidpiam eſt, quod China-China eo modo, & ea proportione exhibeatur, ut conſuetam activitatem ſuam valeat tranſcendere non modo curando morbum, qui a nullo amplius remedio videtur curabilis, quippe ferme *deploratus*, & quem propterea *non oporteat attingere*: verum etiam illum curando intra breve temporis intervallum, intra quod Benignam Intermittentem, ſi vulgaris quælibet uſurpetur Methodus, non valet curare, & intra quod, etſi anguſtum, ſi curaret, non curaret amplius, ſi videlicet ſerius actio illius eſſet protrahenda, & priuſquam talis actio ſe poſſet exerere, novus ſe exereret paroxyſmus.

Hæc ſunt, quæ Methodum hanc *Peculiarem* reddunt, atque ſpectabilem, cum cæteroqui ſumma illius in hoc tantum conſiſtat, ut augeatur ſupra vulgatiorem doſis Chinæ Chinæ videlicet *ad drach. vi.*, vel *ad unc. i.*, quod diſtribuatur determinata quadam proportione, ut prima oblatio ſit potis, Febrem non longe diſtantem valido ictu plectere, atque mulctare, & quod hæc doſis ſic adaucta, & ſic diſtributa intra breve ſpatium temporis abſumatur integre, ac etiam, ſi opus ſit, tota ſimul. Quæ omnes circumſtantiæ, ſi ſingillatim conſiderentur, ſunt leves quidem, & quaſi fortuito inventæ, ſicut fere fortuito olim applicitæ (ratione tamen duce) Caſibus quibuſdam, quibus parum, vel nihil profuturæ reputabantur; ſed ſi conſiderentur conjunctæ, ubi agitur de ſervanda pereuntis hominis vita, præſtant effectum [atque frequens equidem eſt occaſio præſtandi] præſtant, inquam, effectum & citum, & certum, & tutum, & admirabilem: uno verbo talem, qualem re vera aſſequi nullus antea Medicinæ Liber, ſive ex Hippocratica, ſive ex Galenica, ſive ex Chymica Schola unquam nos docuit.

Ut magis eluceſcat peculiaris hec Novitas cordatiorum oculis, ponamus exemplum. Notum eſt omnibus, Pleuritidem copioſa non modo, ac repetita pluries, quantum ſinit virium ſtatus, phlebotomia curari, verum etiam id fieri per Specifica, ut ajunt, propinata, puta Dentem Apri in pulverem redactum, Mandibulam Lucii piſcis, & hujuſmodi. Hac nihilominus apud omnes vigente notitia, quot pereunt quotidie Pleuritici, quibus jam ad extrema redactis inutilia ſunt, nec proinde amplius adminiſtrantur prædicta præſidia? Si ergo Medicus aliquis ratione, & multiplici experientia fretus doceret modum certum ſanandi eos, etiam cum jam ſtertor bronchia pulmonum obſidet, ſuppreſſo ſputo, cum pulſus exiliſſimus, facies Hippocratica, & anhelitus ſublimis mortem præ foribus eſſe, & poſtridie cubiculum ingreſſuram prænunciant: doceret autem id aſſequi per oblationem *copioſiorem*, & intra *breve* ſtatutum tempus *crebro repetitam*, Dentis apri *v. gr.* itaut loco ſcrupuli unius, vel ſemidrachmæ, quæ eſt doſis uſitatior, ſemunciam *v. gr.* affatim offerret, ac ſubinde ſtatis brevibus intervallis oblationem parciorem renovaret, donec uncia una quamprimum eſſet abſumpta, is profecto *peculiarem*, & novam Methodum prodidiſſe, merito diceretur curandi Pleuritidem jam fere deſperatam, licet

reme-

remediis, pro morbo illo curando notiſſimis id præſtaret. Sic *Lazarus Riverius*, eo quia Febrem Malignam Epidemicam intra biduum ab exortu Parotidum Ægros fere omnes, quos corripiebat, necantem curare, & ſanare cœperit iterata ſolum phlebotomia, & purgatione in eo gravi ſtatu adminiſtrata, Methodum ſuam nomine *Inſignis Experimenti*, *quod ſilentio præterire ſit nefas*, donare minime dubitavit *Cap. de Febre peſtilenti*. Sicque pariter, qui modo prædicto provectam, ut ſupra, Pleuritidem ſæpius ſanaret, *inſigne experimentum* ſe peregiſſe, & *ſpecialem Methodum* curandi Pleuritidem in eo ſtatu ſe reperiſſe, haud immerito gloriaretur, etſi vulgaribus tantum id ageret, notiſque remediis: quia videlicet, quos alii ſanare nequeunt, ipſe ſanaret, præciſe ob *peculiarem* notorum Medicamentorum adminiſtrationem, in quo uno tota ſita eſſet prærogativa talis actionis. Ob id jure maximo ajebat Magnus *Verulamius* hanc materiam egregie ſuo more pertractans — *Sciant pro certo Medici, poſſe plura Medicamenta ad morbum aliquem gravem curandum recte præſcribi, quæ debito ordine, & debito intervallo ſumpta curationem præſtent: quorum ſingula ſi per ſe tantum ſumerentur, aut ſi ordo inverteretur, aut ſi intervallum non ſervaretur, fuerint prorſus nocitura*: etenim [liceat hic ex eodem auctore alibi dictum repetere] — *Quæ in natura eximie poſſunt, & pollent, ſunt Ordo, Proſecutio, Series, & Viciſſitudo artificioſa*. Perfectio rerum conſiſtit in parvo. Excellentem Picturam non reddit præciſe congrua colorum electio, ſed & conſona diſpoſitio. Craſſiora quæque lineamenta efformant effigiem. Pauca, & tenuia efficiunt ſimilem.

Sed neque in aucta doſi, & proportionata diſtributione Chinæ Chinæ mere conſiſtit vis, & utilitas Methodi expoſitæ. Aliud namque requiritur, quod deſignari quidem poteſt aliquo modo, ut jam pro viribus factum eſt, ſed nequit plane communicari. Tria ſunt circa Methodi uſum ſcitu neceſſaria, *Ubi* nempe uſurpanda ſit, *Quando*, & *Quomodo*. *Ubi* reſpicit Febres omnes, in quibus poteſt, aut debet adminiſtrari; *Quando* reſpicit tempus opportunum, & *Quomodo* quantitatem medicaminis, & proportionatam, celeremque diſtributionem illius. Contra *Ubi* peccatur, quando non dignoſcitur natura Febrium, in quibus conveniat, ac proſit, & in quibus non, exhibendo *v. gr.* ubi nequit agere, vel omittendo, ubi miranda quandoque præſtare poſſet. Circa hoc autem plura jam hucuſque protulimus, & non pauca poſthac, præſertim *Lib.* V. ſumus prolaturi, ut nempe iſtud *Ubi*, quod plurimum refert, perſpicue dignoſcatur. Contra *Quando* peccatur, cum tempore inopportuno exhibetur Cortex, nempe vel procraſtinando in occaſione præcipiti, & offerendo nimis ſero, cum lapſa eſt occaſio, morſque jam proxime imminet, vel exhibendo nimis celeriter ob timorem Panicum: cum cæteroqui ſatius eſſet, Febrem vel nonnihil, vel omnino, ſinere. Et de hoc pariter actum eſt, & deinceps agetur. Denique contra *Quomodo* delinquitur, cum quantitatem medicamenti, & illius diſtributionem non aptamus debita proportione Febri modo majorem affatim, modo minorem Corticis copiam, modo lentiorem, modo citatiorem repetitionem, & modo æqualem, modo inæqualem illius partitionem intra congruum tempus exigenti. Et circa hoc quoque, ut reor, quantum ſat eſt, quid ſentiam aperui, ſpeciales cautiones, & obſervationes meas experimentales candide aperiens.

Haud equidem inficior, hanc ipſam doſim largiorem, atque etiam nonnihil celeriter abſumptam in uſu eſſe apud *Mortonum* [idem quodammodo dici poſſet de *Sydenhamio*, aliiſque compluribus Exteris] atque ab eo nonnunquam applicari, ſeu applicitam fuiſſe Febribus Pernicioſis ſupradeſcriptis, ut pariter fuit ab eodem applicita (forte nimis quam par fuerit, ſed tamen minus, quam fuerit hactenus creditum, ut videbimus) aliis quibuſdam Febribus, ne dicam

dicam Morbis omnibus aliquid periodici redolentibus. Et propterea falſus ſum alibi, atque hic iterum fateor, Methodum meæ conſimilem uni forte *Mortono* ante me innotuiſſe, ut teſtantur illius hiſtoriæ annum ſæpius 1690. quandoque & 1680. connotantes, licet Opera ejuſdem ſerius impreſſa illam nobis non aperuerint, niſi poſt cœptum a me meæ Methodi uſum, ut Hiſtoria peculiaris *Capite* VI. hujuſce *Libri* exponenda, & aliæ deinceps *Libro ſequenti* manifeſte patefacient. Si tamen aliquis chronologiæ hujuſmodi fidere nolit, meque velit a *Mortono*, vel aliis Auctoribus inſtructum, parum refert; hinc enim, ut alibi dixi, plus mihi gloriæ, quam pudoris emerget; emerget ſiquidem gloria ſaltem imitationis in melius evectæ, ſi gloriola qualiſcunque inventionis denegetur.

Illud tamen mihi fidenter tribuo, aliiſque compertum volo non ob contentionem quidem præeminentiæ, ſed ob utiliorem tantum Ægrorum curationem: nempe aliquam, nec prorſus levem eſſe diſcrepantiam inter meam, & *Mortoni* Methodum. Ille enim, cum doſim non augeat, niſi ob ſuſpicionem, quod Cortex ſit adulterinus, ut videlicet *drachmæ ſex* hujus adulterini ſortiantur effectum *drachmarum duarum* genuini pulveris, uti vidimus jam *Capite* VII. *Libri primi*, eandem doſim non diſtribuit proportione ſatis valida, ut quandoque opus eſt in caſu præcipiti; ideoque in talibus caſibus forte fallax erit *Mortoni* Methodus, *ſex illas drachmas* præſcribentis, & dividentis in ſex partes æquales, ſingulis quatuor horis aſſumendas, quæ eſt Methodus illi magis familiaris, nimis languide incipiens, & nimis prope Acceſſionem inhibendam deſinens. Inquit itaque ille diſſerens de Præparatione, Electione, & Exhibitione largiore Corticis — *Nonnunquam vix decimam illius partem in Capſis Mercatorum genuinam deprehendi* — & paullo poſt ſubdit — *Corticem, qui proſtat in officinis venalis, reapſe maxima ex parte eſſe ſpurium, effœtum, ac putidum, teſtes appello Medicos &c. Quin & res ipſa idem clamitat: quare enim doſim ſollemnem drachmarum duarum adultis olim præſcriptam, hodie in Febribus curandis ad tot uncias augere coacti ſumus?* En ergo qua ratione doſim adaugeat. Denique (quod & alibi retulimus) clarius inquit — *Doſis drach. ij. præciſe adultis præſcripta erat; jam autem, quia Cortex adulterinus eſt, coacti ſumus ſaltem unc. j., nonnunquam duas, vel tres ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſimus &c.* Hoc poſito, cum finis adauctæ doſis ſit ſolum, ut intra illam totam quantitatem includantur ſaltem *drach. jj.* germani Corticis, illa pariter diſtribuitur lento, & æquali progreſſu, nulla habita Febrium Benignarum, vel Malignarum, lentiorum, aut velociorum, caſuumve magis, vel minus urgentium ratione: ac proinde curationes inſignes, quas nonnunquam videtur abſolviſſe *Morton*, abſolvit fere fortuito per doſim liberalem in validas quidem, ſed non quantum aliquando par eſſet, portiones diſtributam, genuini probabiliter Corticis, pro adulterino habiti. En illius generalior præſcriptio — *Adultis præſcribendus eſt Cortex, prout plus, vel minus genuinus ſit, ab unc. ſs. ad drach. vj. unc. j. unc. j. ſs. unc. ij. Infantibus, ac Pueris pro ratione ætatis a drach. j. ad ji. iij. iv. Neque tantam molem unica vice ingerere neceſſarium eſt, cum ſatius ſit partitis vicibus, drach. j. ſcilicet, drach. ſs., ſcrup. j. quarta quaque hora, reſpectu ad ætatem habito miniſtrare*. Hæc ille.

Ego vero, cum fraudem, ac fucum hujuſmodi in Cortice a noſtris Pharmacopolis electo, & diſpenſato, raro, vel nunquam deprehenderim, ſoliſque *drachmis duabus* in ordinario Intermittentium curſu optatum effectum ſemper ſortiri conſueverim: idcirco *ſex drachmas*, quas in caſibus arduis celeriter præſcribo, præſcribo ut bonas, neque ut æquivalentes duabus tantum, ſed ut triplo fortiores quam duæ, immo etiam plus; cum ſex conjunctæ, quas aliquan-

quando mihi contigit & aſſumere, & exhibere, longe plus agant, ac ſex ſejunctim, & per intervalla abſumptæ, ut jam diximus per extenſum *Cap.* vii. *Libri primi*. Cum itaque plurimum interſit, ut prima, nonnunquam etiam altera, oblatio ſit valida, ubi videlicet præceps imminet periculum, ideo Methodus *Mortoni*, in quibuſvis caſibus non plus, quam *drachmam unam* Corticis ſingulis tribus, vel quatuor horis præſcribens, etſi præter Auctoris exiſtimationem genuinus ille fuerit, ſi verſemur in præcipiti caſu, erit infirma. Et hæc eſt ratio propter quam Curationes, quas adducit in ſuis Hiſtoriis, licet inſignes profecto ſint, univerſaliter tamen non ſunt admirabiles: immo propter hanc ipſam rationem cenſeo, Ægros aliquot gravius affectos, quos refert, quibuſque Cortex opitulari nequivit, Methodo forte noſtra ſanari potuiſſe, cum plurimos haud abſimili modo laborantes, hac eadem Methodo ſanatos noverim. Cæterum nunquam ſatis in hoc laudari poteſt idem Auctor: omneſque propterea, quotquot ſunt, Medicos efficaciter hortor, ut ſcripta illius circa Febrium Curationem Peruviano Cortice abſolutam, ac præſertim Experimenta, & Hiſtorias Curationum attente legant, nec negligant, aut contemnant; plurimum enim veritatis hujuſmodi Hiſtoriis ineſſe, nullus dubito, in illis etiam iiſdem caſibus, in quibus videtur eſſe nimius, ut nonnunquam eſt, in præſcribendo Cortice citatus Auctor, nempe in ipſis Continuis. In his enim conſideratis, & ſumptis in eo ſtatu, in quo Ille eaſdem ſumit, atque conſiderat, nempe in ſtatu manifeſtæ, & periodicæ remiſſionis, bene potuit, poteſtque nonnunquam, ſi non ſemper, eſſe proficuus Cortex, quatenus Febres hujuſmodi aliquem tunc characterem Intermittentium præſeferunt, licet illas ſub tali etiam circumſtantia nomine Febrium *Continentium* deſignet præter morem in Scholis uſitatiorem. Quod hic obiter monuiſſe ſufficiat; cum hoc idem, quod communi forſan æquivocationi circa illius aſſerta anſam dedit, exactius ad trutinam revocandum ſit *Libro* V.

Haud ſum neſcius, quod & nuper innui, ſcrupuloſis quibuſdam, & in praxi parum verſatis, largam nimis videri poſſe tum quantitatem Corticis univerſalem, tum doſim particularem a me in Pernicioſis præſcribi ſolitam. Sed de nihilo eſt cavillatio reſpiciens generalem quantitatem, ut de hac prius loquar: cum enim ea in uno Ægro non ſoleat tranſcendere *unc. j. ſs.*, vel *unc. ij.*, aut ſaltem cum paullo ultra extendatur pro curanda ſimul *Febre*, & impedienda *Recidiva*, nullo modo culpari poteſt hodie: hæc etenim minor eſt quantitas, quæ impendi conſueſcat. Gallia univerſa Chinam Chinam uſurpat ad unc. tres, quatuor, & ultra, ut vidimus *Cap.* vii. *Libri* I. *Sydenham* in Obſervationibus ad unc. quatuor in ſubſtantia *longo*, & repetito uſu per modum alterantis aſcendit: immo illum in Epiſtolis ſerius impreſſis, in quibus cum *Mortono* ferme concordat, *duas uncias brevi* temporis ſpatio aſſumendas, ſæpius præſcribere conſueviſſe, adnotavimus jam *Cap. antecedenti*. *Monginotius* Vir cautiſſimus, & in uſu Chinæ Chinæ verſatiſſimus hanc regulam generalem tradit agens de præparatione Remedii in Zod. Med. Gall. Auguſt. 1681., nimirum — *In Curationem unius Individui impendendam eſſe ſeſquiunciam, vel unc. ij. Quinquinæ, immo aliquando ſuperandam illam quantitatem pro varietate occaſionum*. Quid multis? Proſtat experientia *Mortoni* de uſu Corticis in ſubſtantia uſque ad libras duas tractu temporis exhibiti *Exercit.* I. *hiſt.* 29. Cui doſi liberali adſcribit Ille vegetiorem contractum ab aſſumente Vetula corporis habitum: quod & ipſe nonnunquam obſervavi, ac in hiſtoriis retuli *Cap.* x. *Lib.* I.; adeoque balſamicas huic remedio vires ineſſe, videtur exinde deducere idem *Mortonus*, qui doſim idcirco illius uberiorem ſemper anteponit parciori.

Quo vero ad doſim particularem, primis

primis præſertim cyathis liberaliorem (in quo conſiſtit major efficacia Methodi noſtræ) nullum circa eam video cunctationi locum: quandoquidem æque innoxie Ægris exhibentur, quantum centies expertus ſum, *tres*, vel *quatuor* ſimul *drachmæ* tenuiſſimi pulveris, ac exhibeantur *duæ* more vetuſtiori; extracta namque a Fermento ventriculi Corticis tinctura febrifuga, & utili, intruſiſque per lacteas particulis tenuioribus, craſſior, & lignea ſubſtantia per alvum ſenſibiliter amandatur, quemadmodum ſollemne eſt, oblata etiam cæterorum omnium lignorum ſubſtantia, puta Santalorum, Salſæ, Guajaci, & ſimilium. De innocentia Remedii intrinſeca jam ſatis *Capite prim. Lib.* I. De eadem vero etiam in aucta doſi egregie ſubdit idem *Monginotius* in contextu ſupracitato, poſt arbitrariam, & indeterminatam ſupra uncias duas doſis taxationem — *Cum nihil mihi in animo obverſetur, quam ut optimum quodque, & uſu probatum adferam, doſim eo uſque extuli, ratione, & experientia teſtibus. Cum ab hujus Remedii uſu omne omnino abſit periculum, ſatius eſt ad majorem quantitatem aſcendiſſe, quam in minori hæſiſſe, ut Curationis* τὸ ἀσφαλὲς *ſequatur*. Idem plane afferit *Charas*, loquendo de doſi Extracti ſui in hunc modum — *Mais il n' eſt pas neceſſaire d' être ſcrupuleux ſur la doſe de ce remede: car il a cet avantage, que l' augmentation de la doſe un peu au-de là de l' ordinaire, ny la reiteration des priſes ne laiſſent aucune mauvaiſe impreſſion, & ne peuvent faire mal a perſonne*. Ita ſentiunt Auctores omnes in præſcribenda, & adhibenda China China exercitati. Et hæc quo ad doſim Adultis adminiſtrandam, quam, ut frequentiorem, pro modulo plus minus adduxi; ex ea namque facile eſt perito Medico, proportionem elicere doſis Pueris, & Infantibus præſcribendæ pro ratione ætatis eorum: jacto ſemper fundamento, quod, etſi liberalior nonnihil ſit ipſa doſis, agitur de Remedio ſuapte natura innocuo, & de Abſorbente æque inculpabili, ac cætera, quibus aſſidue utimur, ſed magis ſpecifico.

Neque pariter negaverim tam meæ, quam *Mortoni* Methodo objici poſſe, quod ſuppreſſis in ipſo Morbi vigore Febrium paroxyſmis aliquando recidant Ægri. Sed hoc excellentiæ ipſius Methodi nihil videtur detrahere: nam præterquamquod ſæpiſſime non recidunt, & præſertim quo magis ad extremum fuerint redacti, & præterquamquod recidiva vel inhibetur continuato remedio, vel, ſi prorſus inhiberi non poſſit, ſaltem debilior ſolet eſſe radice ſua, ut diximus agendo de oblatione Corticis in Benignis Intermittentibus, adhuc tamen, etiamſi recidiva certo recurreret, & ſi gravis æque foret ac ante [quod profecto non accidit] adhuc, inquam, hoc nihil officeret in noſtris caſibus, ubi agitur vel de exitio certo, ac imminenti vel de periculo quammaxime impediendo, aut ſaltem ſuſpendendo. Sicuti enim, ſi quiſpiam ex gravi Febre delirans ſe præcipitem daret in puteum, eſſet extrahendus e puteo, etiamſi recens emerſum eadem Febris *certo* eſſet interemptura: ita in hiſce caſibus Æger eſt ſubtrahendus naufragio ſuo per Corticem, qui unicum, certumque remedium eſt, etiamſi contendatur eſſe Palliativum, ut ſic dicam, aut forte Narcoticum (quorum nempe pro leviori occaſione frequens eſt uſus) Cauſſam Febris conſopiens, ac ad tempus figens, ad impetrandas ſcilicet ſaltem inducias adverſus mortem. Ea enim tunc temporis propulſata poteſt deinde Medicus, qui Cortici ſatis non fidat, aliam pro libito Methodum, ſi quam ſe putat habere meliorem, eligere pro eradicatione integra Cauſſæ morbificæ. Caveat tamen, ne remedia, quæ Cortici putat ad prophylaxim ſubſtituenda, mortem iterum, quam Cortex propulſavit, acceſſant. Interim ſat ſit, ſi uſu illius noſtra Methodo adminiſtrati protinus vivat Æger, qui cæteroqui proxime moriturus erat, præſertim cum vivat non moriturus paullo ſerius: quod tamen quis flocci pendat? ſed victurus diutius; ſuoſque

ſuoſque dies naturaliter impleturus. Si tamen, poſtquam intra duos, vel tres dies ab Orci faucibus evidenter ereptus eſt, atque ad infebricitationem omnimodam redactus, obnoxius remaneat uni, vel alteri recidivæ leviori, poſt duas circiter hebdomadas contingenti, id æquo ferat animo. Feret autem, ſi memor fuerit periculi recenter elapſi, & ſi animadvertat, difficulter a remedio naturali reſtitui poſſe ſanitatem fere in inſtanti, uti reſtituitur a Cortice, abſque ulla recidivæ ſuſpicione; hujuſmodi enim modus agendi miraculoſus foret, ſolique Deo reſervatus. Sed revera nonnunquam tranſactæ procellæ obliti Ægrotantes, & ab hominibus male feriatis, cum recidunt, ſeducti facile exclamant quandoque, ſatius fuiſſe Febrem ſinere, a qua fortaſſis evaſiſſent abſque tædio tot recidivarum, quam illa violenter ſuppreſſa diuturniore incommodo præcocis ſanationis pœnas tandem luere. Profecto receptum beneficium non exprobrarent, ſi Febri illos jugulanti relicti fuiſſent; ſed probi Viri eſt, cunctos ſervare, quos poteſt, & ſerere beneficium, etiamſi ſit meſſurus calumniam. Non ſic ajunt poſtea, cum alios cernunt, in ſimilibus circumſtantiis hoc remedio, hacque Methodo deſtitutos perire.

Fateor equidem, quod, quando Febris Acuta jam facta ferri poteſt, nec hominem propterea interimit, ſed ſuum curſum integre, ac feliciter abſolvit cum univerſali tandem, & critica fluidorum depuratione circa finem (dico *integre*, atque *feliciter*: ſæpius enim hoc fit imperfecte, & tunc quoque ex imperfecta judicatione plures recidivæ contingunt) melius, ac tutius quo ad ſuſpicionem recidivæ judicatur morbus, ipſo etiam fatente *Mortono*, quam ſi per Corticem impedito febrilis effervescentię progreſſu: etiamſi retuſum ſimul ſit, correctumque ipſum febrile Fermentum: integra impediatur per conſequens eorundem fluidorum, & præcipue ſanguinis deſpumatio; quod circa citam nimis, validamque, ubi opus urgens non ſit, Corticis oblationem obſervavit & *Monginotius*, a nobis ſuper hoc ipſo citatus *Cap. antecedenti*. At non proinde coercetur intus morbi fomes, totis ſuis viribus iterum reſumptis æque revicturus ac antea, ſed longe debilius reſurrecturus; ſiquidem aliqua ſui parte poſſit reſurgere, reviviſcere, aut reproduci. Illud namque diſcrimen mihi videtur intercedere inter Febrem ſolutam primo, & reſectam ſecundo modo, quod intercedit inter Arborem radicitus evulſam, & eandem ab imo trunco ſecuri reciſam. In primo caſu ita extirpata eſt Arbor, ut nullum amplius poſſit emittere ſurculum. In ſecundo quoque certe integre reſecta eſt; nihil tamen obſtat, quominus tenuius aliquod a detruncata radice pullulet germen, minima qualibet ſirpicula facile averruncandum. Ita eſt profecto in caſu Febris per Chinam Chinam curatæ. Non modo obtruncatus eſt Paroxyſmus, ſed prope radicem reſectus, abſorpto videlicet, correcto, enervato, ac retuſo Fermento febrili; remotiores tamen, & univerſaliores Cauſſæ, quæ ipſum genuere Fermentum, etſi hac ipſa via enervatæ ſint, non tamen ſunt adeo domitæ, ac radicitus evulſæ, quin novum adhuc Fermentum, licet infirmius, aliquamve iterum illius portionem valeant progignere: qua de re fuſius infra *Lib.* IV. *Cap.* V. Sed quorſum hæc? Objectioni ſiquidem de periculo recidivæ, ubi agitur de impendente morte, nullus eſt locus, ni velimus in re ſeria fabellam renovare, qua fertur ſitientem quendam proxime ſuſpendendum patibulo, Vinum montanum potare renuiſſe, quippe quod ſaxoſo loco genitum tractu temporis Calculum Veſicæ gignere poterat. Ne tamen feſtiva hac tantummodo, valida licet reſponſione velle ſatisfacere videar, ingenue repeto, quod pluries obſervavi, vel ſaltem quod mihi obſervaſſe ſum viſus [quod quidem ex hiſtoriis ſuo loco afferendis poterit quiſque melius conjicere] perraram nempe contingere conſueviſſe recidivam in iis, quibus Methodo valida oblatus eſt Cortex in extremo prorſus eorum periculo; contra vero facilio-

ciliorem, quando periculum aliquantiſper ab extremo diſtabat, ut cum Æger duas adhuc Acceſſiones, vel unam ſaltem poterat probabiliter ſuſtinere.

Eſt & alia Ægrorum non querimonia, ſed potius deſpicientia adverſus hanc Methodum, & eſt hujuſmodi. Tam cita eſt, & tam facilis illorum ſanatio, nulla ſcilicet concurrente famoſa operatione, nullo fere labore, dolore nullo, ut vix noſcant, aut credant, etſi videant, ſe ab inſigni liberatos periculo, quaſi pretioſa illis non videatur acquiſita ſanitas, quæ non empta fuerit vel ingenti auri pretio, vel ingenti ipſorum cruciatu. Non ita foret, ſi copiam Lapidis Bezoartici nil agentis deglutiſſent, ſi torminoſa, & nauſeoſa potaſſent pharmaca, vel ſi cucurbitulis, aut veſſicantibus excarnificati ægre convaluiſſent. Proh magna innocui, & benigni Remedii calamitas! Eo quod facile eſt, manſuetum, & minime dolorificum, vileſcit. Sed & alia adhuc eſt ratio, propter quam vileſcit ſanitas per Corticem adeo mirabiliter acquiſita. Ea eſt, quia Ægri aſſueti ſunt credere, quoties evadunt a morbis, ſemper evaſiſſe propter illa remedia, quibus ſunt uſi, licet nullum fuerit ſive certum, ſive ſenſibile illorum juvamen: ideoque etiam per Corticem ſanati, non illi, vel Medico præſcribenti plus tribuunt, ac tribuant aliis remediis, quorum pendente uſu alias convaluere, licet ſæpius non propter illa convaluerint, ſed beneficio Naturæ. Hæc autem exceptio vere Cortici nullatenus competit, quippe qui ſtatim ſenſibiliter, & ſemper ſuum munus abſolvit in ardua fere quacunque circumſtantia; ei namque uni in tota Medicina datum eſt privilegium hocce, ut Medicus ante oblationem illius poſſit ſpondere ſubitam, certamque ſaltem moraliter Salutem, & reſtituto Ægro poſſit intra ſe modeſte gloriari, exultare, & ſibimetipſi dicere — *Hunc Hominem certo pereuntem hoc uno Remedio vere ſervavi*. Sed hoc, quod probe dignoſcitur a Medicis, minime dignoſcitur ab Ægrotantibus; adeoque illis minus conſpicua redditur ſingularis excellentia Remedii, Medicique illud apte, & opportune præſcribentis induſtria. Verum hoc quoque parum refert. Et quoniam in aliis quandoque caſibus laudatur a ſanato Ægrotante Medicus, cum illius ſaluti nil fere præſtitit, haud ægre ferat, ſi aliquando non laudetur, cum præſtitit plurimum.

Denique illud, quod maxime exponit calumniæ Methodum iſtam, eſt neceſſitas illam quandoq; adhibendi in talibus circumſtantiis, ut forte Homini intra tres, vel quatuor horas animam efflaturo, illam contingat inutiliter adminiſtrare, & *ſubire ſpeciem ejus, ut occiſi, quem ſors ipſius peremit*. Circa hoc oculatus valde ſit oportet, cautus, ac peritus Medicus in dignoſcendis caſibus, ubi ſit, vel non ſit locus congruens actioni remedii, præſertim *in ſplendida perſona, ne, ſi non ſervet, occidiſſe videatur*. Et ut repetam quod *Capite* antecedenti obiter monui [eſt enim hæc magni momenti circumſtantia] ſcire oportet, quod, ſicuti ad hoc, ut virtus Corticis etiam copioſe adminiſtrati in actum poſſit perfecte deduci, requiritur debitum temporis intervallum, XXIV. circiter horis circumſcriptum, ita ne inutiliter exhibeatur neceſſe eſt, ut per XXIV. circiter horas victurus ſit homo, cui debet exhiberi: adeoque oportet, ut ultra paroxyſmum atrocem, quem actu patitur, vita illius ſit protrahenda ſaltem in alterum, ſeu quod in illa Acceſſione occumbere non debeat, ſed ad minimum in proxime ſequenti. Caveat idcirco ſibi Medicus, ne calumniam ſubeat, videatque, ac attente perſpiciat, ſi vigente aliquo teribili paroxyſmo vocetur, an a tali Acceſſione evaſurus ſit Æger (quod haud difficulter dignoſcet, ſi expertus, & peritus ſit) priuſquam Corticem propinet. Neque enim ſtatim ac vocatur, ſemper opus eſt illum immediate præſcribere, ſed ſatius eſt declinationem aliquam etiam hoc nomine expectare. Si enim aliqua ſymptomatum appareat remiſſio, & quædam Ægri jam fere morientis reviviſcentia, utut ferme

ſine

ſine pulſus, & cum aliis lethalibus ſignis idem perſerveret, alacriter exhibendus eſt Cortex cum ſpe probabili, ne dicam certa de ſervando homine propter moralem certitudinem, quam habet Medicus de impediendo futuro Acceſſu.

Quod ſi res Ægrotantis eo devenerit, ut vita illius etiam intra paucas horas ſit in diſcrimine, ſive quia paroxyſmus jam inchoatus videatur non poſſe ad declinationem pertingere, quin prius Æger deficiat, ſive quia idem paroxyſmus, non inchoatus quidem, ſed quam proxime inſtans, nec proinde per Corticem amplius inhiberi capax, ultimus abſolute, lethaliſque futurus eſſe videatur: tunc, licet melius cautum foret famæ Medici non exhibendo Corticem, qui neque paroxyſmos ipſos Benignarum Intermittentium vel inchoatos, vel proxime inſtantes valet coercere; adhuc tamen, ne caritati erga proximum ſuum ullo modo deſit, ut quodammodo videtur deeſſe, ſi ob metum calumniæ negligat, vel omittat auxilium in talibus circumſtantiis incertum quidem, ac probabiliter inutile, ſed nihilominus innocuum, & forte juvandi capax, adhuc, inquam, crediderim, eundem Corticem a Medico miſericordi offerri poſſe, plano tamen prius, & aperto præmiſſo prognoſtico, incunctantique proteſtatione de futura probabiliter inutilitate innocui cæteroqui tentaminis. Id eo magis licet aggredi [ſi non titulo curandi, ſaltem titulo indulgendi, atque tentandi, ut dictum eſt]. ſi tale auxilium ab Aſſidentibus, vel ab ipſo Ægrotante expreſſe expetatur, quandoquidem fama Remedii paucis ab hinc annis ſatis perſpecta eſt, & vulgata cuique, dummodo Æger ipſe jam fere non agat animam, Febriſque ex natura ſua ſit capax remedii, & non aliter. Aliud eſt enim illud tentare in Febre, cui cæteroqui conveniret, ni mors proxime inſtaret, aliud tentare in ea, cui nunquam, ne antecedenter quidem, convenerat. Illud, quamvis ſucceſſu careat, condonandum; iſtud non ita.

Etſi tamen omnes quotquot excogitari poſſunt cautelæ, fruſtraneæ quandoque futuræ ſint, itaut a male feriatis hominibus nihilominus male audiat Medicus, qui Homini paullo poſt vita functo Corticem præſcripſerit, qualiſcunque tunc fuerit Ægri ſtatus, qualiſcunque illius, vel Adſtantium efflagitatio, & qualiſcunque propria proteſtatio ante remedii oblationem, non ob id Chriſtianum Medicum decet abſtinere prorſus ab uſu talis remedii, ubi aliqua congruens ratio id exigat, vel tenuiſſima quævis non plane irrationabilis ſpes ſalutis in longinquo etiam affulgere, aut tranſpici poſſe videatur, ut ſi Ægrotus ſit juvenis, & cæteroqui validus. Mihi etenim non ſemel contigit, licet non ſemper contigerit, Hominem non modo a lethali paroxyſmo futuro parum diſtantem; ſed etiam in eo, quem patiebatur expiraturum creditum; quin & prope expirantem ope Corticis Peruviani copioſe, & celeriter miniſtrati ſervare, ut ex Hiſtoriis poſthac afferendis patebit: etſi etiam poſt reſtitutam ſanitatem, & calumnias Detractorum, & querelas Convaleſcentium, & beneficii minime cogniti contemptum, & mala cuncta, quæ ſupra recenſui, ſim pluries expertus. Quid, ſi Cortice inutiliter miniſtrato Ægrotantes ejuſmodi occubuiſſent? Idcirco deſperatis omnino nunquam offerendus eſt, ne ſine ſpe juvaminis infametur. Atque eo magis ab illo abſtinendum, vel eo ſaltem cautiſſime utendum, ſi cum circumſtantia ſtatus Ægri plane deplorati concurrat altera circumſtantia temporis, de invadente jam, vel inſtante quamproxime paroxyſmo: quo caſu duabus, vel tribus horis ab aſſumpto Cortice, debet probabiliter Æger proxima jam Fata ſua ſubire. Satius ergo ſemper eſt, ſi fieri poſſit, remiſſionem Febris, ut ſupra diximus, expectare, ne orta ex Morbo calamitas in Remedium refundatur: uti non modo propter horam oblationis intempeſtivam, paullo videlicet ante paroxyſmum, ſed forſan [crediderim ego] ob

hanc

hanc ipſam Morbi diſpoſitionem, in Perniciofis præſertim facilem, aliquando in Anglia quid ſimile contigiſſe refert *Sydenham*, ſubortæ inde cunctationis nebulas diſſipans, uſumque Corticis, quodammodo tunc fatiſcentem, nervoſe reſtituens.

Quod dictum eſt de Cortice non exhibendo deploratis omnino, & citiſſime morituris, intelligendum eſt etiam de caſibus [rarioribus quidem] in quibus Perniciosa Febris conjunctam habeat inſignem aliquam læſionem organicam Viſcerum, ſupra quam nullam habet actionem Cortex; quare ſi a tali potius vitio, quam a conſueto Fermento producatur Febris, hæc tolli nequibit a Cortice, qui nil poteſt adverſus hujuſmodi Cauſſam. Si vero eadem Febris periodi rationem habeat a Fermento ordinario, læſio vero organica Viſceris alicujus, puta Gangræna, Ulcus, Abſceſſus &c. ſit vel quid adjunctum per ſimultaneam coincidentiam, vel ſymptoma productum ab ipſa Febre, tanquam effectus a ſua cauſſa, in tali quoque caſu, etiamſi per Chinam Chinam removeatur periodus, non tamen removebitur Gangræna, Ulcus, Abſceſſus &c., ſicut neque Febris illa Continua, quæ hujuſmodi affectiones comitari ſolet, aut ſubſequi, & quæ vel citam mortem, vel diuturnitatem morbi, utplurimum inexpugnabilem, conſuevit inferre. Hæc quidem coincidentia in Perniciofis noſtris non eſt admodum frequens; ubi tamen ea contigerit, fruſtra eſt præſcribere Corticem: quemadmodum in ipſis diuturnis Intermittentibus, quas Ulcus aliquod internum, externumve profundum foveat, plurimi experti ſunt, & faſſi ingenui Scriptores; utque ego ipſe poſſum teſtari, maxime ſi labes aliqua inſignis Thoracem præ cæteris occupaverit; ſed de his fuſius alibi.

Addamus pro coronide aliam nec levem, nec infrequentem, fere dixerim, calumniam, quam ſubire ſolet hæc Methodus: eam videlicet, quam aliæ Methodi curandarum Febrium, ſeu potius non curandarum, ut ſuam collabeſcentem ſuſtineant exiſtimationem, neceſſitate quadam tutelæ *culpabilis*, huic affigunt. Primo itaque loco nonnulli Chinæ Chinæ infenſiſſimi, ſoloque illius nomine exhorreſcentes, qui ſcilicet eam nullo examine prævio ab uſu jam medico proſcripſere, mirum eſt dictu, quot nugas, quot ineptias, quot blaterationes, quot jurgia in illam effutiant. Illorum interim Methodus in curandis Febribus, noſtra rejecta, & exſibilata, ea ipſa eſt, quam lepide deſcribendo deludit Celeberrimus *Lucas Tozzi* peculiari Capite — *De Methodo, qua reguntur noſtris temporibus, qui ſe Galenicos jactant*, ad quod curioſum Lectorem relego. Alii ſunt, qui China China vix audent uti in Febribns Intermittentibus Benignioribus, atque diuturnis, poſtquam videlicet omnes Pharmacopæorum alveolos incaſſum exinanierunt. Apud iſtos Methodus noſtra male audit; temeraria quippe, Empirica, & phantaſtica, ſemel per accidens utilis, pluries vero noxia, reclamantibus licet experientia, & ratione, reputatur. Præter hos nolim facile credere alios quoque reperiri poſſe, qui Methodo hac quomodolibet excerpta, vel intellecta, neque inutili in praxi reperta, quaſi tamen eos pigeat, ipſam, aliamve parum abſimilem palam profiteri, pudeatve alienum quodammodo morem ſequi, ea clanculum, ut ita dicam, utantur, etſi cæſpitanter, atque caſu tantum nonnunquam utiliter. Iſti, ſiqui ſint, illam identidem, ut opinor, ſubfrigide, ac quibuſdam tantummodo additis limitationibus laudabunt, ſive laudabunt quantum ſat eſt, ut ea poſſint uti ſine exprobratione, ſi deprehendantur in facto; ſed ſimul quantum ſat eſt, ut poſſint opponere, & cavillationes adducere, eamve nonnihil [parum licet experti] reformare, vel caſtigare tunc, cum eadem ſibi proponitur, vel muſſitare ſaltem, cum ab aliis exercetur. Quod tamen ex his omnibus nemo ex prava intentione peccet, ſicuti me certum reddit ipſorum integritas, ita æquum eſt, ut Le-

ut Lectores reddat æque certos integritas mea, me quoque in decurſu totius Operis ſemper reſpicere, atque corripere opinionem tantummodo Adverſantium, non mores: etſi præter intentionem alicubi forſan, ut & hic, mihi exciderint verba, quæ aliud ſonare videantur. Cum itaque ex Opponentibus iſtis nemo, ut ajebam, peccet ex prava intentione, ſed *primi* ex præoccupatione quadam vetuſta, *ſecundi* ex terrore Panico, & ſtiptica quandam circumſpectione, *poſtremi* vero ex mutila experientia, ſophiſticis utplurimum ratiociniis coinquinata: ideo pandere hujuſmodi Methodum aperte decrevi, ut ſublata dubitandi, murmurandive occaſione, omnibus indiſcriminatim proſim pro viribus, nominique deinceps meo hac ſpontanea qualicunque oblatione & conſulam, & caveam.

C A P U T V.

Evitare Cenſuram Vulgi difficile, ſi aliquando Æger hac Methodo curatus occumbat. Recenſentur ideo fideliter Caſus omnes lethales, in quibus culpatus eſt inſons Cortex, *etſi non oblatus, ut & ii, in quibus vere oblatus non profuit, iique inſimul, in quibus nec profuit, nec poterat prodeſſe.*

CAVEAT tamen ſibi quantum velit, & quantum lubeat prudens Medicus, nunquam Cenſoriam Adverſantium virgam declinabit: & quoaduſque vivet Ignavorum blateratio, eouſque culpabitur Cortex, & qui Corticem præſcripſit, ſi quando unus tantum inter centum, ſuapte natura patenter jam moriturus, moriatur aſſumpto Cortice. Sed, bone Deus! aliud eſt mori ſumpto Cortice, aliud eſt mori propter aſſumptum Corticem; nihilominus apud homines hujuſmodi idem eſt mori aliquando poſt eum aſſumptum, ac propter eum aſſumptum; cum tamen non propter aſſumptum Pharmacum, nec propter aſſumptum Cardiacum, Bezoarticum, aut alia ſexcenta dicantur unquam mori tot, qui iſtis aſſumptis quotidie moriuntur. Anne ſoli Cortici injuncta eſt neceſſitas vel ſanandi etiam deploratos, vel necandi quos ſanare non valuerit? An quiſquam illum venditavit pro Pharmaco immortalitatis, ut præſtet primum? An aliquam habet, ut habent tot alia, quæ paſſim præſcribuntur, noxiam, aut deleteriam qualitatem, ut præſtet ſecundum? Cum vero tam præſtans non ſit, ut omnes ſanet, præſertim in agone conſtitutos (licet forte ſanet ex iis etiam nonnullos) num propterea ut Venenum audiet? Hic ſane adamuſſim quadraret, quod ratione longe minore protulit olim *Botallus*, & ex Botallo noſtris temporibus *Sydenham*, quorum uterque cum liberaliorem ſanguinis miſſionem in Febribus Peſtilentialibus uſurparet, ſeque culpari reſciret, ſi quando aliquis tali adhibita Methodo occumbebat, *Verum* [inquit] *Nebulones nequiſſimi, & ignaviſſimi in id ſemper culpam convertere ſatagunt, non quod nocuit, ſed quod per nefas a cunctis vituperari exoptant. Aut ſi id nequitia non faciant, ignorantia tamen efficiunt: utraque certe pernicioſa, ſed illa magis.*

Non equidem ego in hanc querelam effundor, eo quia mihi, quod memor ſim, unquam contigerit caſus aliquis, qui alicui etiam in dicacitatem prono potuerit anſam præbere ſimilia effutiendi; ſed potius conqueror, quod hæc aliquando ab ignaro vulgo, vel deliris hominibus promulgata ſint in Caſibus quandoque Illuſtrium Perſonarum, quæ obierunt, quibus vere Cortex non fuit oblatus, quibuſque utinam oblatus fuiſſet. Cæterum denuo poſſum teſtari coram Deo, & Hominibus, ut alias pariter teſtatus ſum, me nunquam ulli Corticem exhibuiſſe, cui ille obfuerit, vel potuerit mihi ſerio meditanti ſuſpicionem ullam incutere de damno illato: excipiendo ſemper hic, & ubique ſuſpiciones in hiſtoriis ſecundæ huic Editioni additis adumbratas, uſumque minus tempeſtivum pharmaci cæteroqui innocui reſpicientes. Ne vero alicui intra Urbem noſtram conſcio de caſibus quibuſdam

buſdam lethalibus, in quibus aliquando fama mendaci culpatus eſt Cortex, minus candida videatur aſſertio mea, placet hic Caſus ipſos obiter recenſere, & ab iniqua calumnia inſontem Corticem vindicare.

Sed prius circa hoc generaliter velim notari, quod, quando Æger, qui in extrema anguſtia Corticem potavit, vita fungitur ante adventum futuri paroxyſmi, ſcilicet correſpondentis ei, quo pendente oblatus eſt Cortex, non poteſt tunc idem Cortex culpari non modo de damno, ut patet, ſed neque de inefficacia: quandoquidem in tali caſu perit Æger in ipſo paroxyſmo, quo oblatus eſt Cortex, diutius protracto. Effectus autem Corticis eſt, inhibere correſpondentem, ut diximus; adeoque quotieſcunque vivente Ægro uſque ad tale tempus correſpondens paroxyſmus inhibeatur, Cortex jam ſuum munus abſolvit, ſive deinde Æger ſucceſſive ſanetur, ut vere aſſolet, ſive etiam inhibito licet paroxyſmo, adhuc occumbat ob aliquam *v. gr.* labem adjunctam, quæ Febriculam Continuam foveat, ſublata etiam periodo, lethalem, ut in nonnullis Caſibus contigit, immediate infra ſubdendis.

Primo igitur loco fama tulit apud nonnullos, Clariſſimum olim Virum *D. Nicolaum de Sanctis*, A ſecretis, & Status Conſiliarium Sereniſſimi Ducis Noſtri, in poſtrema ægritudine ſua [qua Fato ceſſit] aſſumpto juxta hanc Methodum Cortice obiiſſe; ſed falſum eſt. Sumpſit quidem alia remedia vulgaria, & obiit; Corticem autem vere non ſumpſit: nec obiiſſet fortaſſe, ſi vere ſumpſiſſet. Torquet adhuc animum meum memoria de Cortice non oblato tunc, cum tempus aderat, de non tentato ſaltem etiam tunc, cum præteriit. Quatuor eramus curantes Medici, *D. Candrinus*, *D. Ferrarius*, *D. Davinius*, & ego, qui propter levem quandam invaletudinem, qua paullo ante correptus fueram, poſtremus acceſſi, nec primis, ut alias conſueveram, morbi diebus interfui curationi. In alia difficillima ægritudine ejuſdem Patientis non ſine fructu tale remedium, vix vix indicatum, cum aliis tamen quamplurimis longo temporis tractu præſcripſimus, & ab eo morbo contra ipſam expectationem noſtram evaſit. An Cortex ſimul cum aliis remediis, an ſola Naturæ actio opus illud abſolverit, ignoro. Eadem fiducia propoſitus fuit unanimiter Cortex per modum alterantis in noviſſima ægritudine, tempore congruo, cum videlicet Febris Tertiana duplex, ſat valida, & per ſubingreſſum paroxyſmorum Continua, ſuas adhuc ſervabat periodos; ſed & unanimiter (poſtquam paratus fuit in pyxide, & ſecundum tenuem portiunculam ab eodem libatus) ab ulteriori illius oblatione ſuperſedimus victoriam a ſola Natura ſudatiunculas quaſdam tentante per viam vel criſis, vel lentioris coctionis, concordi voto ſperantes. Sed quid? Non multo poſt intenditur morbus; tandemque irritis Cardiacis, & Bezoarticis ruit in præceps. De tentando Cortice remanet anceps judicium. Creditur inutilis futurus, timetur calumnia, nec offertur; eoque intentato occumbit Æger, ſuperſtite intra pyxidem Cortice: Medici vero ſubeunt calumniam de eodem perperam oblato, dum eos pœnitet non tentaſſe ob calumniæ metum.

Secundo loco Nobiliſſima Matrona *Domna Gertrudis de Sanvitalibus*, Emin. Cardinalis Soror, *Marchioniſſa Rangona*, anno 1707. poſt paucos paroxyſmos duplicis Tertianæ in ſoporem incidit tam gravem, tamque profundum tempore acceſſionis cujuſdam, ut de illius Vita maximopere a curantibus Medicis dubitaretur. Duo erant hi; unus quidem Junior [talem quippe reſpectu alterius licebit illum appellare] alter vero Senior, nempe *Cl. Ramazzinus*, qui durante Patavinorum Studiorum interſtitione Mutinæ agens, ampliſſimæ huic Matronæ operam ſuam, ut quondam conſueverat, in hac quoque ægritudine præſtitit. Applicita ſunt ſtatim, gravi hoc ingruente ſymptomate, ex eorundem curantium Medicorum præſcripto Veſſi-

cantia, aliaque peculiaria remedia; jam enim univerſalia præceſſerant. Tandem advocor & ego tempore, quo ſopor nonnihil incipiebat una cum acceſſione remitti: ipſa namque Patiens paullo poſt me noſcens eſt alloquuta. Statim Corticem valide adminiſtrandum propono ad impediendum paroxyſmum correſpondentem. Annuit meis motus rationibus, meiſque, ſi fas ſit dicere, ſibi ſat notis experimentis *D. Ramazzinus* in curatione præcipuus (quidquid olim minus favorabiliter in ſuis *Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus* ſcripſerit ille de Cortice in hiſce præſertim circumſtantiis, aliud ſcilicet ſentiens ante annum 1595. & aliud poſt) cunctante tamen, nec niſi præ auctoritate ipſius *D. Ramazzini*, pluribus nominibus ſibi æſtimabili, conſentiente altero Medico; quamobrem parata eſt illico *ſemuncia* Chinæ Chinæ eveſtigio potanda, ſaltem pro medietate; ſed inculcante rurſus eodem Juniore Medico adeſſe tempus commodum pro expectanda majori remiſſione, prima oblatio, quæ a me illico proponebatur, ſerius [me quoque officioſe conſentiente] protracta eſt. Sumpſit itaque Nobiliſſima Ægrotans tantummodo *drach. j. ſs.* circiter pulveris uno hauſtu circa noctem. Mane diluculo alia ſimilis ſaltem doſis debebat exhiberi, & repeti poſt aliquod breve temporis intervallum, prout fert Methodus mea; ſed quia conſtanter aſſeverabat antedictus Junior, qui permanentius adſtabat, acceſſionem illius diei conſueviſſe eſſe parvi ponderis, quod tamen non facile admittebant domeſtici, nec proinde opus eſſe tam feſtina Corticis oblatione, neſcio, an Ipſius, an Aſſidentium deliberatione loco Chinæ Chinæ cibus fuit exhibitus. Cumque paullo poſt ipſe ſuperveniſſem, ſub fiducia rerum mihi narratarum [maxime cum ſtatim a cibo remedium opportune amplius exhiberi non poſſet] circa meridiem tantum illud propinari poſſe cenſui. Aſt inopinato ante tale tempus nova Acceſſio, quæ debuerat eſſe minor ex relatu, violenter Ægram corripuit cum tanta mentis hebetudine, ut Chinam Chinam oblatam non valuerit aſſumere, actum deglutitionis edere neſcia; illam enim, poſtquam ore diutius agitaverat, deglutire credens, expuebat: nec inde potuit ullo modo eam per œſophagum demittere, ſed facta omnino lethargica, mane ſequenti obiit, annum implens ætatis ſuæ LIII. Forte tamen, ne dicam certo, non obiiſſet, ſi primo hauſtu *quatuor*, vel *ſex drachmas* pulveris, ut facile poterat, aſſumpſiſſet.

Tertio D. Candrinus Medicus, qui poſt receptam Methodum meam (recepit autem ſtatim ac vidit) plures ea mediante perfecerat curationes eximias, in ultima ægritudine ſua, cui medebatur, me per accidens abſente, *D. Davinius*, paulloque poſt ſimultaneo officio medebar pariter ſuperveniens & ipſe, ſæpius mihi inculcabat, ut memor eſſem de propinando Cortice more meo, quotieſcunque ſe offerret occaſio; noſcebat enim, Febrem Continuam cum exacerbationibus obſcuris, & irregularibus, qualis erat ea, qua detinebatur, Corticem nondum plane admittere. Levis aliqua remiſſio circa decimamquartam diem, & ſudores inde erumpentes cum facili tolerantia bonum omen tractu temporis videbantur ſpondere: adeoque, etiamſi aliquis forte tunc locus eſſe poſſet uſui Corticis, non tamen opportunus admodum, neceſſariuſque videbatur. Interim tranſacta die xxi. labuntur vires. Circa xxiv. morbus in pejus ruit, *D. Davinio* plura incaſſum meditante, & agente, mihique poſt duorum dierum abſentiam in Urbem recenter redeunti, proponente, antequam Ægrum inviſerem, an novam venæ ſectionem, an potius Corticis uſum ſeligerem in hoc caſu, in quo nonniſi cenſuram prævidebat ex utroque remedio, quodcunque eorum inutiliter adminiſtraretur. Recta ideo conferimur ad inviſendum Ægrum; ut alterutrum ſeligamus: ſed eum jam properantem ad interitum cum gravi anhelitu, & pulſu deficiente reperimus. Et quoniam nul-

lus phlebotomiæ, vel ulli remedio, virium robur exigenti, locus erat, Corticem potius tentari poſſe credidimus, licet probabiliter ſine fructu, ut pleno palam ore proteſtati ſumus. Aſſumptis ergo prius Eccleſiæ Sacramentis, meliore quo potuit modo, levem Corticis portionem potavit; ſed creſcente jugiter gravi anhelitu, & pulſu ruente, impotens factus eſt ullam amplius portionem aſſumere: immo, etiamſi potuiſſet, abſtinendum præcepimus ab ulteriore oblatione in ſtatu jam evidenter lethali, quo in ſequens tantum mane protracto, intra diem xxvii. expiravit, & intra annum ævi ſui IL.

Quarto tandem Vir Patricius *D. Joſeph Gallianus de Coccapanis* annum agens 64., quem quondam laborantem Tertiana Perniciosa Cholerica ſanaverat Cortex, ut ſuo loco dicemus, Æſtate anni 1708. poſt ſuperatam in principio Veris gravem ægritudinem Tertiana ſimplici corripitur, cujus prior Acceſſus accidentalis creditur ab Ægrotante, atque a cruda repletione pendens ob vomitum adjunctum materiæ inconcoctæ. Accitus ego ſecunda morbi die, infebricitantem omnino deprehendi, & in omnibus vegetum, Tertianam nihilominus Febrem ſequenti die ſe prodituram, eidem prænuncians. Tertia die mane illudit ille mihi de inani prognoſtico: adeo ſibi fidebat, nil incommodi percipiens. Redit tamen poſt meridiem Acceſſio comitata dolore ſtomachi ſatis ſenſibili, & vomitu laborioſo, quæ duo ſymptomata illi ſemper fuere in Febribus omnibus familiaria. Duravit per quatuor horas vexatio; quæ me veſperi accedente, blandaque remedia præſcribente evaneſcebat. Mane ſequenti potat Oleum Amygdalarum dulcium, quo materia bilioſa placide per alvum educitur. Optime tolerat, totaque die immunis a Febre Amicos admittit, & cum iiſdem amœne confabulatur. Altera die, quæ erat morbi quinta, aſſumit bolum confectum ex cryſtallo mont. præp., Conf. de hyacintho, ac tantillo Theriaces recentis; & tranquille ſe habet per totum mane. Accedo hora ſuſpecta, quæ erat tertia pomeridiana, & invenio illum recenter expergefactum a ſomno cum vi, & impetu, ratione inſomnii cujuſdam, in quo ſibi viſus eſt expellere Diabolum ſub aſpectu mulieris ad ſe accedentem. Narrat ſomnium iſtud, aliudque inſuper plane feſtivum; de utroque ridet, & interim præterlabitur hora tertiæ Acceſſionis. Moror adhuc ibi per aliquod tempus; dumque diſceſſum meditor, inquit ille: *modo non admodum bene me habeo*. Hoc dicto, ſtatim turbatur pulſus, inſurgitque angor ſtomachi, & proclivitas in vomitum. Præſcribo juſculum tenue, identidem potandum ad demulcendam humoris acrimoniam, miſturam anodynam ex abſorbentibus, incraſſantibus, & Cardiacis, cochleatim ſumendam, fotus externos, aliaque hujuſmodi, & abeo quo me trahit ſtatuta hora Conſultatio quædam gravis. Poſt horas quinque circiter redeo [verſabamur autem circa ſecundam noctis horam] & ab Aſſidentibus, priuſquam Ægrum inviſam, intelligo, immanem fuiſſe irritis auxiliis omnibus illius Acceſſionis Cardialgiam, adeo ut Æger vix loqui valeret interciſo ſermone, & irrequietus huc illuc aſſidue jactaretur. Intra memetipſum ſtatim cogitavi de Cortice propinando, metuens exitium in quarto Acceſſu; ſed Ægrum ſubinde inſpiciens, invenienſque in eo ſtatu, ut potius metuendum eſſet de morte in illa eadem Acceſſione, quam in altera, mutato conſilio abſtinui, alia tantum cardiaca remedia ſubſtituens: factoque interim funeſto prognoſtico, & præſcriptis Eccleſiæ Sacramentis, diſceſſi ſubdens, quod ſi forte Acceſſio illa perveniret ad declinationem, itaut ſpes eſſet, vitam poſſe protrahi in alterum Acceſſum, mane Corticem exhiberem. Mane igitur quandam ſenſuum promptitudinem, quam etiam maximam habuit in aſſumendis Sacramentis, obſervans, etſi Febris adhuc vigeret, & protraheretur potius intenſa, quam ad remiſſionem vergeret, cæte-

cæteraque omnia mortem proximam minarentur, unum hauſtum Corticis ſatis moderatum [hærebam enim non parum] exhibui poſt tres dein horas alterum oblaturus. Sed accedens rurſus, ut hunc exhiberem, novi Ægrum ſemper in deterius labi, nec illam Acceſſionem, quippe nondum declinantem, prætergreſſurum eſſe; ideoque ab ulteriori Corticis oblatione ſuperſedi, illum pro deplorato omnino reputans, ut nimium circa ſecundam noctis horam confirmavit eventus. Atque ita periit Amicus, qui forte non periiſſet, vel ſaltem non periiſſet tunc, ſi illi poſt ſecundum ſtatim paroxyſmum integram Corticis doſim propinaſſem. Sed quis quantumvis oculatus tam præceps exitium in tanta tranquillitate prænoviſſet?

Hæc ſunt, de quibus Medicos moneo in curatione Pernicioſarum, indigus præ aliis, ut admonear ipſe, eſto quod mea nonnunquam præſagia fortunet eventus: quo demum capti popellus, atque plebecula,

—— *Me quoque dicunt*
Vatem . . . . ſed non ego credulus illis
ab inopinato identidem ſucceſſu doctus oppoſitum. Mihi tamen in caſu tam repentino, & minime præmonſtrato (præmonſtraverat tamen aliquid Acceſſio ſecunda, licet tam præceps non indicavit exitium) mihi, inquam, in hoc caſu nulla per Urbem objecta eſt omiſſio, quæ vere a nemine mihi poterat objicii niſi a me ipſo, ut qui forſan in perſona minus ſplendida ſtatim Corticem obtuliſſem; forte tamen etiam non. Sed ſi obtuliſſem in hac poſt ſecundum tantum paroxyſmum, qui fuit primus, quem inſpexerim, pluresque poſtea, ut ſuſpicari fas eſt, contigiſſent recidivæ, vel ſi in earum aliqua obiiſſet Æger, quid quæſo dictum foret de Cortice; quid dictum, immo quid non dictum de me? Evitavi tamen Cenſuram, quia obiit vulgari curatus methodo; non evitaſſem, ſi curaſſem feliciter Cortice. Utinam ita egiſſem tunc, ut modo Cenſuram paterer. Videant ergo, quam craſſe hallucinentur ii, qui cenſent (ſi qui ſunt, qui cenſeant) in enarratis Caſibus propinatum fuiſse toto conatu Corticem, cum vere propinatus non fuerit, vel ſaltem pro non propinato habendus ſit: cujus rei veritatem, ac ſeriem Aſſidentes, & Conſanguinei Defunctorum poſsunt teſtari. Quia vero ingenuitati meæ, vel publicæ fidei nunquam deero, fateor (quod latet Obtrectatores Corticis) in nonnullis Caſibus præter recenſitos fuiſse a me exhibitum Corticem, & nihilominus Ægrotantes illos æque obiiſse, ac obiiſsent eo non aſsumpto: adeoque minime inficior, illum aliquando, raro licet, inutilem eſſe, ut ſæpius ſunt quævis remedia; ſed abſolute nego eſse noxium, præſertim ſi methodice adhibeatur.

I. Ita contigit, ne quicquam reticeam, alteri Viro Patritio *D. Antonio de Quatrinis*, cui medebar ego adjuncto mihi in ſocietate *D. Davinio*. Illi itaque pendente curſu ſimplicis Tertianæ addita eſt dyſenteria ferox, & eſsentialis, quæ tunc fere epidemice vagabatur per Urbem. Utroque Æger vexatus morbo, brevi frigidus factus eſt, ſingultuoſus, & fere ſine pulſu. *D. Davinius* tunc me ſciſcitatur, cur Corticem non proponam, ut mihi mos eſt, in tali anguſtia. Reſpondeo, dyſenteriam eſſe eſſentialem, nec ſequi motum Febris, adeoque illam Cortici Febres cum ſuis tantum ſymptomatis tollenti non ſimul ceſſuram. Deſperatis tamen rebus tentandum cenſuimus. Itaque oblato valide remedio, nulla amplius obſervatur febrilis recrudeſcentia horis periodicis, ſed perſeverante pertinaciter dyſenteria cum indiciis ſphacelatæ partis, intra paucos dies Æger vita fungitur. Forte in hoc caſu majorem, quam China China, contuliſſet opem Ipecacuanha tempeſtive oblata, ſi præſto fuiſſet, etſi nec æque certum, nec forſan ſemper æque tutum, innocenſve remedium ſit Ipecacuanha in linea Antidyſentericorum, ac China China in linea Alexipyretorum.

II. *P. Felix de Tagliazucchis* ex ordine Fratrum Minimorum Sancti Franciſci de

ſci de Paula, quem curabat *D. Riccius*, in quodam Tertianæ, non ſum memor an ſimplicis, an duplicis paroxyſmo, ſudoribus diaphoreticis frigidiſſimis abunde difluens cum totali aſphyxia, ſenſibus licet vegetus, jam moriebatur. Abſente ab Urbe curante Medico advocor ipſe, ut qui tunc feliciſſimam Curationem in illa vicinia abſolveram in caſu valde conſimili. Anceps ego, an ſuffecturus ſit Æger uſque ad declinationem acceſſionis, quippe inſcius de morbi curſu, & de rebus geſtis, ut nihilominus Amicorum adſtantium petitionibus morem geram, præmiſſo prius prognoſtico de infauſto exitu, adducor, ut Corticem ad *unc. ſs.*, ni fallor, ſtatim præſcribam, ſed incaſſum; nam perſeverantibus iiſdem ſudoribus intra illam eandem Acceſſionem poſt paucas horas e viventium numero deletus eſt.

III. *D. Franciſco de Favalottis*, quem *D. Davinius* curabat, detento duplici Tertiana ob graviſſimum Comatoſum affectum pernicioſa, Corticem more meo propinandum eſſe, conſultus credidi; erat enim meo judicio morbus eo remedio ſanabilis, & opportunum tempus oblationis illius. Sed, neſcio quo Fato, quave infauſta Pharmacopolæ, aut Aſſidentium diligentia, illi percolata tantum infuſio, ſeu potius decoctio *unciæ unius* Chinæ Chinæ exhibetur per ſtatuta intervalla loco ejuſdem Chinæ Chinæ in ſubſtantia, liquori, ut propoſueram, conjungendæ. In hoc æquivoco moramur per duos ferme dies: dumque aliam pyxidem ſimilem paratam video, eidem ſemper innixus credulitati indico, ſatius eſſe pro tunc ſuperſedere ſufficientem jam aſſumpti remedii reputans quantitatem pro impedienda Acceſſione proxime futura. Redit tamen illa eodem forti, lethargicoque comitata ſymptomate. Miror novitatem rei, & melius inſpecta pyxide errorem deprehendo. Cogitavi ſtatim de præſcribendo validius remedio (non enim tunc cum Collega curante illuc conveneram) ſed renui facere ſolus, & tantummodo ſuperaccitus, nec mihimetipſi amplius ſatis fidens in eo rerum ſtatu. Interim Æger fit ſumme lethargicus, & deglutiendi neſcius. Die ſequenti habitus eſt pro expirante; aliquot nihilominus tenues cyathos illius percolatæ decoctionis cochleatim hauſit, vitamque præter multorum expectationem ad tres, vel quatuor dies frigidus, & ſine pulſu, ſimulque ſine exacerbatione protraxit, donec pari paſſu deficiens tandem expirarit, quo forſan remedio nervoſius oblato ſanari potuiſſet.

IV. *D. Ludovicus Cæſar de Carandinis* valetudinarius perpetuo, & in Tabem pronus, diuturna Quartana Ruri detentus, quæ tractu temporis pertinacem diarrhœam, mox & vomitum cum ſumma virium dejectione, & corporis extenuatione ſecum traxit, Urbem transfertur, & *D. Riccio* Medico ſuo ordinario curandus committitur. Invenit is, ut retulit, Quartanam non amplius Intermittentem, ſuos tamen circuitus etiamnum manifeſte ſervantem, & comitatam prædictis ſymptomatis, maxime vero vomitu fere aſſiduo. Cumque Acceſſio quælibet Ægrum fatigaret tali proportione, ut paucis in poſterum ſuffecturus videretur, cogitavit ille de præſcribenda China China ad *drach.* ij. more vulgari. Quia tamen continuitas introducta, quæ ſi eſſentialis fiat, de more lethalis eſſe conſuevit [ut norunt Practici] rationalem aliquam illi ſuſpicionem incutiebat de infructuoſa oblatione, me ideo in conſilium vocavit. Annui ego, atque animum adjeci, eo quia adhuc manifeſta mihi narrabantur ſigna periodi, inter quæ frigus in acceſſione invadens, naturamque Febris Intermittentis etiamnum deſignans in ipſa accidentali, ut ita dicam, & recenti continuitate. Quoniam vero non longe diſtabat paroxyſmus, hunc prius obſervari debere cenſui, antequam plane ſtatueretur oblatio Corticis. Advenit Febris, quæ Ægrum fere ſuſtulit, remanſitque ille cum pulſu vix perceptibili etiam in majore Febris, & ſymptomatum remiſſione. Tunc ſtatim ad *drach.* ij. præſcriptus eſt Cortex, & ſequentibus duobus diebus

 ad *dra-*

ad *drach.* j. mane, & ſero; ſicque Acceſſio die correſpondente non rediit. Continuata eſt ad aliquot alios dies eadem China China, non quidem amplius in ſubſtantia, quia eam nauſeabat Æger, quomodolibet offerretur, ſed in Extracto ad *ſcrup.* j. bis in die. Jamque nullum omnino periodi indicium amplius viſcebatur; ſed nihilominus nec reſurgebat pulſus, nec tollebatur lenta febricula, nec removebantur, licet paululum remitterentur, ſymptomata. Interim Æger languidior fiebat; tandenque diarrhœa ſenſim colliquante, vomituque vix cibum admittente, ſtatimque rejiciente confectus expirabat. In hoc caſu, quin vitium aliquod grave latuerit in partibus ſolidis, nempe in Viſceribus, minime dubito; præſtitit tamen Cortex quod potuit, & vitam, ut reor, ad aliquot dies protraxit.

V. Alium Caſum addam de Pictore quodam, nomine *Dominico de Villanis* a *D. Candrino* curato, qui cum Quartana longiſſima Hydropem ſimul confirmatum patiebatur. Venter illi immaniter turgebat; ſonabat percuſſus, & repercutiebatur Aqua. Facies ſimiliter turgebat, & intra palpebras inflatas, ac diaphanas adeo condebantur, ut vix apparerent oculi. Pedes æque inſigniter intumeſcebant; brachia vero, tibiæ, & crura ſumme gracilia, extenuataque apparebant. Sed mirum! Ipſe maraſmus erat tumor: caſu namque compreſſæ digito partes iſtæ foveam profundam nil tale cogitanti exhibuerunt; quare ſubducto calculo nonniſi oſſa, & pellis arida, ſero ſubcutaneo flaccide turgida, tactui ſe ſe offerebant. Erat inſuper totus ad ſenſum frigidus, identidem ſingultuoſus cum pulſu ſummopere exili, & egre cibum capiebat. Solum mente conſtabat, languide loquebatur, & noſcebat ſe paullatim mori. Ad hæc paroxyſmum Quartanæ ſuæ periodice patiebatur, quo durante ſemper profunde ſomnolentus jacebat, ut mortuus videretur, donec declinante paroxyſmo aliquantulum, ſemper tamen imperfectius reviviſceret. In conſilium vocatus, immo expreſſe accitus, ut tantum inſpicerem, non ut curarem, renuebam ipſe quidquam proponere Homini chronicis jam morbis inſanabilibus ferme confecto, ætatemque inſuper ſexagenariam agente; ſed ab Amicis illius, atque domeſticis poſtmodum rogatus, ut quidquid etiam inutiliter tentari poſſet, vellem tentare, & curanti Medico prompte cuncta exequuturo indicare, auſus ſum Corticem proponere. Uno verbo, Cortex oblatus eſt, & repetitus pluries ſuis temporibus, ſtatimque ſublata eſt periodus, & comatoſa affectio conjuncta. In eum deinde ſtatum devenit, ut per menſem juſculum Viperinum, aliaque remedia reliquas affectiones reſpicientia potuerit aſſumere, Corticis quoque uſum imminuta, & continuata doſi per intervalla repetens. Uſque tamen durabat Hydrops cum extremitatibus maxime excarnibus, & nihilominus maxime tumidis. Revixit ſingultus ſummumque ſimul cibi faſtidium, ſenſimque Æger poſt tres circiter, ni fallor, menſes ab oblato Cortice (quos omnes dubio procul ope Corticis vixit) deceſſit e vivis. Atque hanc hiſtoriam, quam jure merito inter triumphos Corticis numerare poſſem, quia mortem Ægrotantis inevitabilem, & imminentem longe ſerius, quam par erat, protraxit, inter eventus nihilominus infauſtos lubet collocare.

VI. Obiit quoque *D. Flaminia de Ingonis* Matrona ſpectabilis, de cujus ægritudine vix, quantum ſat eſt, ſum memor; memini tamen quæ præcipua ſunt. Ab initio Tertiana ſimplici laboravit ex gravi animi pathemate, & facile remediis ordinariis liberata eſt. Recidit illa, atque iterum ſimiliter ſanata. Recruduit denuo morbus, Febriſque non Intermittens, ut antea, ſed Continua apparuit cum periodicis obſcuriſſimis exacerbationibus. Ingraveſcente morbo *D. Davinius* fit mihi curationis ſocius. Adminiſtrantur quæ ſunt ex arte, ſed irrito ſemper ſucceſſu. Tandem erumpunt duæ Parotides, unaque earum ſatis inſignis. Evaneſcit tamen utraque citra ſuppurationem, ac ſubinde paullo manife-

nifeſtiores videntur fieri Exacerbationes, & Remiſſiones Febris ; verum in ipſis exacerbationibus gravis ſopor ſe prodit cum ſummo virium languore, pulſuque minime conſiſtente. Re in pejus ruente, ambo cupidi prohibendi exacerbationes Febriles, ſoporoſi ſymptomatis mortem portendentis productrices, decernimus de tentando uſu Corticis. Auctor ſum ipſe: conſentit Collega. Prima vice aſſumit illa, ſed difficulter, profundo quippe ſopore oppreſſa: qua de cauſſa potis non eſt remedium repetere; ſicque incœpto inauſpicato opere, dein imperfecto remanente, Ægra paullo poſt lethargica prorſus e vivis ſublata eſt.

VII. VIII. Deceſſere deniqne mihi, abſque eo quod hiſtorias per extenſum referam, nil proficiente uſu Corticis etiam tempeſtive adminiſtrati, duo Religioſi Viri ex Carmelitarum Excalceatorum familia, quorum unus ſeptuagenarius, debilis, & valetudinarius erat, obiitque correptus Tertiana duplici, pernicioſa, & exitiali facta ob continuitatem, & acutiem irrito Cortice progredientem. Alter vero Juvenis erat, qui a Febre primum Acuta, & Continua Proportionata, mox & ab Intermittente, in quam recidit, fuerat ſanatus, & quidem ſemper ſine Cortice. Recidit ille tertio, febriculas iterum Intermittentes longiuſculas paſſus; & Cortice leviter per modum alterantis aſſumpto denuo ſanatus eſt. Recidit quarta vice. Et quia Febres videntur ad acutiem vergere cum tendentia ad ſoporem, præmiſſis ex arte in tali caſu præmittendis, offertur iterum Cortex validiuſcule in formam Opiatæ; ſed incaſſum. Omittitur idcirco illius uſus nondum plane completus, aliaque remedia volatili, & diſſolvente virtute prædita ſubſtituuntur; ſed fruſtra: Juvenis namque cum pulſu raro, & quodammodo, ut videbatur, laudabili, profundum in ſoporem labitur, vix potis cibum capere; tandemque ſingultuoſus, & anheloſus cum pulſu minuto, & celeri Deo ſuo piam animam reddit.

Sunt hi fideliter Caſus omnes Ægrotantium tractu annorum ferme XL. defunctorum, quorum ſim memor: eorum videlicet, quibus Cortex incaſſum a me propinatus fuerit in Febribus Pernicioſis antea deſcriptis, quas cæteroqui idem Cortex eadem methodo, ſed opportuniori tempore, & in circumſtantiis magis propitiis adminiſtratus curare potuiſſet. Nonnullos equidem alios præter hos, paucoſque caſus, in quibus irrito pariter ſucceſſu oblatum eſt remedium iſtud, referam *Lib.* V. Aſt id contigit in Febribus tantum quibuſdam eſſentialiter Continuis, vixque paululum, ac ne vix quidem remittentibus, pro quarum medela cum ſuapte natura anceps ſit actio, & effectus Corticis, ipſa quæ ſubſequuta quandoque eſt, carentia ſucceſſus, nobis eo loco ſuppeditabit fundamentum ſuſpicandi de ipſius inefficacia in Febribus illiuſmodi, in quibus ideo nonniſi certa quadam adhibita diſtinctione ut vere proficuus admittetur. Sed hæc hujuſce loci non ſunt.

Ut vero ad recenſitos nuperrime caſus, in quibus inaniter miniſtratus eſt Cortex, fugaci ſaltem intuitu convertamur, ſtatim animadvertere eſt, eundem Corticem prioribus quatuor Ægrotis proprie non fuiſſe propinatum, vel ſaltem noſtra non ſervata, aut non completa methodo. Iis etenim fere contigit, quod contigit [ne vel minimum quidquam ſupprimam] Patricio Viro, Sereniſſimæ Ducalis Cameræ Generalis Procuratori, *D. Gaſpari de Quattrofratris*, qui anno 1697. ex Tertiana Pernicioſa Diaphoretica irritis omnibus curantis Medici conatibus jam plane confectus, Chinam Chinam potare cœpit quatuor circiter ante obitum horis, unoque tantum, vel altero aſſumpto hauſtu ſpiritum edidit, remanente domi remedio, Pauperi cuipiam levius febricitanti diſpenſando. Idem etiam contigit, & quidem patentius, uni ex ejuſdem Nepotibus, qui vix unica ante obitum hora, dum ſcilicet illi ſuffocans ſtertor jam in bronchiis inflammatorum Pulmonum obſtreperet (occumbebat enim Peripneumonicus) tam enixe Chinam Chinam expetiit, eamque

ſibi

ſibi denegari tam ægre tulit, ut ad ſolamen morientis liquorem aliquem amaricantem ſub ſpecie Chinæ Chinæ eidem offerre decretum fuerit. Cum vero caſu præſto eſſet ibi ipſum remedium, paucula ſtatim illius portio exhibita eſt, quam ſummis vix attigit labiis, cumque id abunde ſufficere, præſens ipſe ſubjunxerim, ſubſtitit ille: & ſic expleta imaginatione ſua poſt horam circiter expiravit.

Hujuſmodi ergo, atque ſimilibus Ægrotantibus nemo profecto jure dixerit, oblatum fuiſſe Corticem. Aliis autem pluribus ex iis, quos recenſui, licet vere oblatus fuerit, id tamen actum fuit deſperatis jam æque rebus, morte quamvis paullo plus diſtante, tentandi ſcilicet ſolum, vel indulgendi cauſſa, pauciſque tantum, ut ex relatu patet, fuit oblatus in circumſtantiis, quæ valeant oſtendere [quod a me non negatur perpetuo] invalidum nonnunquam, incertumve in difficillimis quibuſdam caſibus eſſe poſſe robur remedii, cæteroqui ſaluberrimi, & admirabilis, cui par non eſt, nec unquam fuit in linea Alexipyretorum. Ex oppoſito namque plus centum illuſtres hiſtorias Hominum ab imminente morte ſervatorum poſſem adducere, quarum non paucas ſequenti potiſſimum Libro ſum allaturus: relicta unicuique, qui ſibi os ſtrenue perfricuerit, libertate blaterandi, me donaſſe nomine non potentium ſervari, quotquot China China necavit; nomine vero ſanatorum, quotquot ea nequivit occidere.

Quod ſi aliquibus Cortice perperam vel languidiuſcule, doſique irregulari, aut priuſquam, pluſquamve deceat imminuta utentibus, vel præſcribentibus ubi non conveniat, ut in Febribus eſſentialiter Continuis, & in extremo earum periculo, ille non videatur proficere, non id in medicaminis, vel Methodi meæ vitium vertant, ſed in culpam Methodi ſuæ, ſi quam habent, aut habere credunt: ſi enim huic (quam protuli in eum finem, ut qui eam non ſatis calleant, callere poſſint) fidem velint adhibere, eamque integre non renuant amplecti, feliciores procul dubio poſthac curationes abſolvent.

Sed eheu! nimium fortaſſis Methodum hanc amplectentur nonnulli, & indiſcriminatim in uſum ducent, nimiumque forſitan intemperanter tractu temporis illam Medicis ſuggerent importunæ mulierculæ, adeoque in abuſum, & tandem in contemptum, culpa ſcilicet utentium promiſcue, & ſine delectu, cadet Remedium eximium, fietque tandem de Cortice, quod jam perperam factum eſt, ac quotidie fit de Cardiacis, & Bezoarticis. Neque enim legitime mortuus vulgo crederetur homo, cui non ſit prope mortem oblatus Cortex, quæcunque ſit Febris, aut quæcunque affectio, quæ illum jugulet, quemadmodum legitime mortuus vulgo non creditur, qui ventre pretioſis lapidibus, eorumve confectionibus turgido Lethem non tranat. Cumque hoc pacto Remedium alioqui ſaluberrimum ſæpiſſime inutiliter exhibitum fuerit, ac inde fundamentum aliquod acquiſierit Obtrectatorum dicacitas, a communi etiam Saniorum æſtimatione fortaſſe decidet, ac in legitimis quoque caſibus, in quibus vere proficeret, rejicietur. Verum quid angor ſolicitus de futuro, cum ſatis proſtet unde conquerar de præſenti? Sat ſit huic occurrere;

—*maneat ſeros ea cura Nepotes*.

CAPUT VI.

Hiſtoria peculiaris, quæ primam occaſionem inventioni Methodi traditæ auſpicatiſſime præbuit.

PRÆMISSIS Caſibus omnibus, quos mihi memoria ſuggeſſit, infauſtum eventum ſortitis, licet ſemper ſine crimine Corticis, & ſæpius etiam ſine aſſumptione illius, ſaltem ad leges Methodi expoſitæ, jam tempus eſt, ut plurium inter quamplurimos fauſtorum, &, ſi fas ſit dicere, admirabilium ſeriem ſubnectam. Priuſquam tamen illos certo ordine ad peculiaria redigam capita Libro ſequenti, unum a cæteris ſubet

bet ſecernere, & ſeorſim exponere, quippe qui huic Methodo primam dedit originem, mox incrementum, & famam. Fuit autem hujuſmodi.

Vir Generoſus *D. Comes Bailardinus Nogarola*, tunc Præfectus Aulæ Sereniſſimi Ducis noſtri, annum agens LIII., ſanguineo temperamento, habituque corporis carnoſo præditus, & podagricis inſultibus, fluxuique ſanguinis hæmorrhoidalis periodice obnoxius, ſub finem menſis Auguſti 1695., fluente adhuc, nec diminute quidem hæmorrhoidali ſtillicidio, corripitur Febre Quartana ſimplici Intermittente. Accitus ego, invenienſque *Malum bene compoſitum*, ſanguiniſque excretionem, modum Naturæ ſervantem, nil inſigniter agendum, vel movendum duxi: quapropter, præſcripta tantummodo victus ratione, juſculo matutino paucis herbis alterato, nec non emulſione ſem. melon. cum tantillo pul. Cornu Cervi in vigore acceſſionis potanda, clyſteribuſque blandis ad alvum lubricam ſervandam identidem injiciendis, ſuaſor fui, ut Febrem, ſuapte natura, eaque præſertim tempeſtate diuturnam futuram, æquo ferret animo abſque majore remediorum apparatu, dummodo intra conſuetos limites illa ſubſiſteret; me poſtea paratum offerens ad eam Peruviano Cortice fugandam, poſtquam curſum ſuum nonnihil exegiſſet, & poſtquam ego Æquinoctii non longe diſtantis phænomena obſervaſſem, ne ſcilicet ea diutius in Autumnum protracta, auctaque inſimul, quæ jam ſupervenerat, lienis obſtructione, radices ageret non facile per totam Hyemem extirpandas.

Tranſactis ſex Circuitibus, die 18. Septembris (erat autem dies ſeptimam periodum immediate antecedens) Febris extra ordinem Ægrum invadit, repetitque die 19. ut conſueverat. Mane ſequentis diei, nempe die menſis xx. cum protraherentur nonnihil reliquiæ antecedentis acceſſionis, & ſanguinis hæmorrhoidalis fluxus eſſet notabiliter imminutus, ac inſuper Ægrotans aſſereret, ſe perſentiſcere remota quædam indicia, vi quorum horis pomeridianis novam acceſſionem præſtolabatur, ſtatim præmiſſo clyſtere ex lacte, & ſaccharo, Venam brachii ſecari juſſi, & ſanguinem detrahi ad *uncias decem*. Poſt meridiem circa horam xx. rediit Acceſſio, ut ſibi prænunciaverat Æger, atque eundem ſervavit motum diebus pariter xxi. & xxii. ſubſequentibus, ut de triplici Quartana nulla poſſet eſſe dubitatio. Quia tamen nativam ea ſervabat intermiſſionem, eſto quod paroxyſmi majorem extenſionem cum aliqua poſtpoſitione acquirerent, ideo iiſdem remediis inhæſi, addendo tantummodo paululum Salis Prunellæ juſculo matutino, propter aliquam ſubortam urinarum imminutionem, ut nempe blandioribus iſtis remediis hoſtem demulcere datum eſſet, abſtinendo a fortioribus illum exaſperare aptis, donec ſaltem Æquinoctialis anomaliæ præterlaberetur influxus.

Die menſis xxiij., quæ ſexta erat a triplicatione Quartanæ, *D. Davinio* urbana forte quædam officia Ægrotanti præſtante, occaſionem arripui illum mihi adjungendi ſocium in curatione. Habita Conſultatione, ſtatuitur methodus fere eadem ac antea, febriſque circa horam xxij. ſuum renovat acceſſum ſub oculis Medicorum conſueto, minore tamen cum frigore invadens. In hoc Paroxyſmo, ſcilicet in vigore ipſius [ut mane retulit Uxor vigilantiſſima] Æger paſſus eſt levem aliquam oblocutionem, quod ſymptoma in nullo alio unquam morbo toto vitæ ſuæ tempore paſſus fuerat, ut & notabilem quendam capitis, & membrorum tremorem cum aliqua etiam rerum ab ipſo paullo ante expetitarum oblivione. Symptoma iſtud magnum mihi timorem incuſſit; quare iterum convocato Collega, nova inita eſt Conſultatio, novaque ſunt præſcripta remedia, aliaque propoſita viciſſim, & viciſſim rejecta, ut in opinabilibus mos eſt.

His non obſtantibus die xxiv. veſpere circa horam 24. rediit acceſſio, in qua nullum quidem ſubdelirium obſervatum

eſt,

eſt, ſed loco illius altus ſopor, a quo difficulter admodum excutebatur vocatus Æger, atque concuſſus. Obliviſcebatur bibere, & mingere, poſtquam Scyphum, & Matulam poſtulaſſet; immo utrunque vas facile illi manibus excidebat, poſtquam prehendiſſet.

Die xxv. confeſſus eſt peccata ſua, & poſt meridiem, longe etiam ante acceſſionem (erat enim dies Quartanæ primariæ juxta vetus morbi ſtadium) adaucti ſunt notabiliter motus tremuli membrorum, ipſi Ægrotanti ſenſibiles, quin & illis ſocium ſe adjunxit ſingultus: quæ ſymptomata anſam dedere diſquirendi, an Veſſicantia, aut Emplaſtrum Sinapiſmum apponi poſſent partibus arthritidi obnoxiis; factoque rei examine, ſtatuta fuit Sinapiſmi Emplaſtri appoſitio, & veſpere in uſum deducta. Ingruente poſtmodum circa tertiam noctis horam paroxyſmo cum frigore ſemper minore (uſque tamen ſenſibili) in profundum adeo ſoporem demerſus eſt Æger, ut quibuſvis plane functionibus edendis impar eſſet, perinde ac ſi fuiſſet Cadaver; nec nulla qualibet dolorifica Artis induſtria excuti potuit per multas horas. Non loquebatur, non movebatur, nec oculos aperiebat, ſed tantummodo involuntarie mingebat, nil tale ſentiens. In hoc ſtatu permanſit ad plures & plures horas, tandemque ligaturis, & frictionibus ſumme dolorificis, cucurbitulis tractis, & evulſis, Veſſicantibus ſtatim incunctanter appoſitis, ſpirituque ſalis ammoniaci naribus admoto, & ſale volatili Cornu Cervi in os intruſo, Deo dante, in eum ſtatum ſenſim devenit (appropinquante ſcilicet jam Febris declinatione) ut prope Auroram Venerabile Euchariſtiæ Sacramentum valuerit aſſumere.

Mane vero jam facto, die nempe menſis xxvi., cum conſpicua nonnihil eſſet remiſſio Febris, atque ſymptomatum (omnia tamen, etſi paululum remiſſiora, uſque perſeverabant, ſopor videlicet gravis, ſingultus, & Febris ipſa, quæ jam de Intermittente continua facta per paroxyſmos ſe mutuo excipientes ad Continuam eſſentialiter celerrime properabat) cum, inquam, nonnihil conſpicua eſſet ejuſdem Febris, ſymptomatunque remiſſio, ſtatuta eſt nova ſanguinis miſſio ſat liberalis, videlicet ad libram, partitis tamen vicibus: qua celebrata, & ab Ægro bene tolerata, ſupervenit juſſu Sereniſſimi Ducis (cui ſummopere cordi erat Viri tam egregii vita) Bononia accitus Clariſſimus, & in Patrio Archilycæo Profeſſor quondam eximius *D. Jo: Galeatius Manzius*. Is intellecta facti ſerie, & approbata methodo in uſum ducta, ſaltem inſuper Viperæ, ſpiritumque fuliginis, & ſimilia remedia propoſuit ad precautionem præcipue, & ſublationem ſoporoſi ſymptomatis. Sed & hæc, ut & alia præmiſſa, incaſſum uſurpata fuere: ſiquidem paullo poſt, videlicet longe prius, & longe magis ac conſueviſſet antea, cœpit gravari caput, obmuteſcente nempe Ægrotante, qui paullo ante haud difficulter loquebatur, & in profundum, aſſiduumque ſoporem jam jam labente, nullumque motum edente, excepta ea violenta univerſi corporis concuſſione, quam identidem ſuſcitabat, abſque eo quod illum a ſomno excuteret, importunus, frequenſq; ſingultus. Sic perſeveravit uſque ad horam 23. quo tempore cum nonnihil magis frigefieri viſus eſſet, de invaſione novæ acceſſionis incidit ſuſpicio, præſcriptumque fuit ſpe fere nulla cochlear Julapii gemmati cum pauxillo lapidis Bezoartici, exhibendum tantummodo circa v. noctis horam, ſiquidem Æger quidquam deglutire valuiſſet. Revera tamen non 23. hora diei, ut creditum eſt, ſed ſolum circa quartam noctis advenit acceſſio; id præmonſtrante non tantum levi extremorum prefrigeratione, verum & aliqua pulſus concentratione, majoreque ſymptomatum omnium, & præcipue ſoporis, atque ſingultus intenſione. Tunc ſane talia fuere, tam gravia, tamque funeſta cuncta accidentia, tantaque, & tam patentia proximæ mortis ſigna, ut Parochus Sacramentum extremæ unctionis illi miniſtrans anxie feſtinaverit pro complenda functione, metuens ſcilicet, ne ex-

ne expiraret Æger, priuſquam ille ſacrum opus abſolveret. Remanſit itaque Patiens uſque ultra nonam noctis horam quaſi in vero mortis agone, quo poſtmodum tempore perexigua quædam dare cæpit motus, & ſenſus ſpecimina, ac proinde in ſequens mane vitam adhuc, ægre licet, protraxit.

Itaque mane diei XXVII. circa horam 14. a nobis inſpectus, vix capax inventus eſt deglutiendi plurima quoque adhibita induſtria cochlear illud Julapii gemmati, quod aſſumpſiſſe debuerat nocte præcedente, ſi potis fuiſſet. Quapropter conſiderata proportione, qua celeriter, atque vehementer augebatur Febris, & cum Febre lethargus, motus convulſivi, & ſingultus: item clare inſpiciendo hæc omnia jam ad novum incrementum non longe diſponi (quod ſatis præmonſtrabant ſingultus frequentior, ſubſultus membrorum crebriores, & nictatio aſſidua, involuntaria, ac pertinax cum intermixto narium ſtertore) unanimi omnium noſtrum voto ſancitum eſt, nil amplius ſupereſſe ſpei, futuramque acceſſionem, quacunque hora invaluiſſet, fore ultimam Vitæ, etſi juxta calculum Quartanæ ſimplicis acceſſio hæc non incideret in diem majoris afflictionis, ſed in antecedentem, hoc eſt in correſpondentem diei primæ metamorphoſeos. Etenim abſque ullo dierum calculo revera impoſſibile videbatur, poſſe Ægrotantem ab imminente acceſſione evadere, etiam ut mortem tantum differret in ſubſequentem; maxime cum adeo invaleſcerent quotidie paroxyſmi, eorumque ſymptomata, ut nulla amplius obſervaretur in illis quartanaria proportio, nec amplius diſtingui poſſet acceſſio gravior, niſi inquantum ſemper gravior erat noviſſima. Commiſſa ergo tantummodo Aſſidentibus cura Ægrum cochleatim per juſcula refocillandi, ſi fuerit opportunitas, diſcedebamus concordes in funeſto prognoſtico, quin & in hora circa circum futuri interitus; quæ hora cum ad ſummum circa ad mediam noctem deſignaretur, immo cum eam *D. Manzius* propiorem adhuc metueret, inſtitit ille deferri ſtatim Sereniſſimo Duci ferale præſagium, ſibique Mutinæ [ut ajebat] inutili quamprimum parari quadrigam, qua vectus poſſet eadem die Bononiæ reſtitui. Fuit autem Ille de inſtante, certaque morte Ægrotantis adeo perſuaſus, ut, cum in medio itinere a quodam Equite ſibi obvio interrogaretur de ſtatu *D. Co: Nogarolæ*, abſque ulla hæſitatione reſponderit (etſi conſcius mei tentaminis, quod mox ſubdam) eum jam probabiliter mortuum eſſe, vel, ſiquidem adhuc viveret eo momento, tandiu non eſſe victurum, ut ille Mutinam petens vivum amplius poſſet invenire.

Interim dum Quadrigam præſtolaremur, ſimulque ubi conveneramus moraremur pauliſper, *D. Manzio* diſceſſuro urbanitatis officia præſtituri *D. Davinius*, & ego; ego, inquam [quem præ familiaritate, mutuoque amore ſumme pigebat tantum Virum, & amiciſſimum perire] plurima volutabam mente, plurima meditabar pro eo ſalvando, quem Febris a primordio Quartana jam jam jugulabat, & quem doſis duarum drachmarum Peruviani Corticis ante paucos dies oblata, ut tunc in uſu erat, a tali excidio citra dubitationem præſervaſſet. Præ cæteris autem meæ menti obverſabatur caſus *D. Octavii Maſelli Lib.* I. *Cap.* X. *Hiſt.* 18. recenſitus, dicebamque intra me. Quantumvis lethalis & eſſe videatur, & reapſe ſit ſtatus iſtius Ægrotantis, certe vel viveret, ut vixit *Maſellus* [etſi tunc minus graviter affectus, ſed in hunc eundem ſtatum tendens] vel, inquam, viveret, vel ſaltem ſerius occumberet, ſi poſſet aut inhiberi omnino, aut notabiliter enervari imminens paroxyſmus: quo enervato, tantillum temporis lucraremur pro magis ſemper enervandis, ac paullo poſt debellandis ſubſequentibus paroxyſmis, ut & ſymptomatis probabiliter concomitantibus, quemadmodum videram in præcitato caſu ante annos 17. circiter mihi forte obſervato.

Pro

Pro hoc autem opere perficiendo me ſecreto alloquens proſequebar; etiam in caſu Febris, recentem quidem continuitatem adeptæ, quin & Acutæ Malignæ, atque Exitialis jam factæ, ſed nativum adhuc periodi characterem ſervantis, pro hoc, inquam, opere abſolvendo potis eſſet China China, quantum eſt ex intrinſeca virtute illius, ut vidi in recenſito caſu, ſi *tempus* ſufficiens adeſſet, requiſitumque ad opus hujuſmodi, & ſi in Ægrotante adeſſet *capacitas* ad deglutiendam tantam molem remedii. Quo ad *tempus*, non minus tunc requiri cenſebam, aut noveram in Quartanis ſive ſimplicibus, ſive duplicibus, ſive triplicibus, quam totum intervallum, quod eſt inter unam & alteram acceſſionem Quartanaria proportione ſibi reſpondentem, idemque data proportione credideram de Tertianis, ſive ſimplices illæ fuerint, ſive duplices, quod perinde putaram, nec male; ſic namque me docuerat experientia, quoties *duas* tantum *drachmas* Corticis uno hauſtu in principio acceſſionis obtuleram, quibus correſpondentem ſolum acceſſionem, non inter medias, inhiberi obſervaram. Quo ad *impotentiam* vero Ægrotantis, hanc evidenter agnoſcebam in difficili oblatione materiæ cujuſcunque fluidæ, etiam guſtui non ingratæ, cochleatim facta; quid fieret ergo (dicebam contra pariter intra me) ſi offerrem pulverem copioſum, nauſeoſum, & ægre deglutiri aptum in plurimo liquore? Primæ autem difficultati occurrebam ipſe mihimet ſubdens: Forſitan inſignis quædam quantitas Corticis celeriter, ſi fieri poſſet, in ventriculum illius intruſa, efficeret intra breve tempus, quod ſolet efficere intra longiuſculum quantitas modica. Secundæ vero difficultati, quæ aucta remedii mole ſimul creſcebat, ſic reponebam. Fortaſſe ſi ab inſigni, quam meditor, & inſolita Corticis quantitate tantum Tincturæ recentis valido vehiculo extractæ (non quidem nudæ, ſed tenuiore inſimul, optimeque triturata ejuſdem ſubſtantia imprægnatæ) poſſet educi, quantum poſſet in pauca mole æquare virtute *ſex*, vel *octo drachmas* puri pulveris fortaſſis, inquam, & deglutiri intra breve tempus cochleatim poſſet, & intra breve tempus Acceſſionem inſtantem licet, ſaltem infringere, vitamque prorogare in craſtinam diem. Sed ſi ab hodierna in craſtinam, cur non & a craſtina in alteram, & ſic deinceps, continuato congruenter, magiſque poſtea temperanter uſu remedii?

Statuto intra me, quoties conſenſiſſent Collegæ mei, tentamine, ſtatim hæc omnia, qualia cogitaram, combinaram, & ſeriatim deduxeram, palam feci, ampla proteſtatione præmiſſa, me nulla omnino ſpe ductum ea proponere, ſed tantummodo ne mihi ſolicitudo ulla ſupereſſet, extincto Amico, de non communicato conſilio, fruſtraneo quidem forſitan, ac inutili, ſed ſimul innocuo, quod mihi non Ars, quæ ibi locum habere nequibat, ſed cœcus quidam, & inutilia quoque tentaturus amor ſuggeſſerat. Cum autem interrogarer a Collegis, quo pacto hæc omnia generalia, & dictu ſpecioſa in praxim demum, uſumque peculiarem ducere cogitarem, item qualis futura eſſet hæc tinctura Corticis, num ab aliis in hiſce caſibus hæc acta viderim, aut legerim, & ſimilia, reſpondebam: me nondum ſpecialiter cogitaſſe de modo tenendo; aliquem tamen mente revolvere: neque idcirco vidiſſe me, aut legiſſe exempla hujuſmodi; vidiſſe tamen unum aliquo modo ſimile, cum Junior eſſem, in Ægroto ſola *drachmarum duarum* Corticis oblatione ſanato; ſed præſentem Caſum eſſe longe magis præcipitem, & plane deſperatum, neque me proinde quidquam ſperare, ſed votum tantum permiſſivum exquirere, dummodo id rationale, & tutum in talibus circumſtantiis iiſdem videretur, & non aliter. Quotieſcumque enim non ſolum pro inutili, verum & pro temerario, aut damni ſuſpecto ab illis reputaretur tentamen meum, ſumma animi tranquillitate, atque interna quiete abſtinere ab eodem eram paratus, ut qui ab infau-

ſto,

ſto, qui præ foribus erat, eventu, ſi non calumniam, deriſionem ſaltem me reportaturum noſcebam.

Annuit illico, qui primus interpellabatur, *D. Manzius*, admiſſo mecum ſuppoſito, quod vere quævis diligentia inutilis futura eſſet, invalidumque, ac irritum quodlibet, utut conquiſitum Artis tentamen. Atque hoc ſerio tenens, quod res ipſa clamare videbatur, ſtatim diſceſſit. Annuit pariter eadem confirmans de re plane deplorata *D. Davinius*, mihique uni rei totius agendæ penſum denuo conceſſit; ſuo tamen æque ac antea continuato, ut ſpopondit uſquequo viveret Æger, ad eundem acceſſu.

Nulla itaque mora interpoſita abii; atque ad Pharmacopolam ingreſſus juſſi extrahi celeriter ſtrictam tincturam ab *unc. ſs.* Chinæ Chinæ cum vino malvatico in B. M., quæ tinctura cum forti expreſſione ſubſtantiæ Corticis elicita, & ad pauca cochlearia redacta, non ſine difficultate ipſo mane diei xxvij. circa meridiem propinata fuit Ægrotanti, cui ab initio vi adhibita os apertum eſt, & aperto injectus liquor. Una plus minus elapſa hora (ſive id contigerit ope vini, ſive ope remedii) cœpit ille loqui, interciſo tamen ſermone, quod mihi animum addidit ultra pergendi ad paroxyſmum imminentem validius antevertendum. Aſſumpta itaque *unc. j.* novæ Chinæ Chinæ, & ea Vini ſpiritu irrorata, mox addita aliqua Vini malvatici portione, novam tincturam extrahi juſſi per ſimplicem infuſionem cum expreſſione validiſſima, cui admodum ſaturatæ, & turbidæ adjici curavi modicam quantitatem Vini tenuis; inde evaporato Vini ſpiritu in B. M. liquorem reſtringi iterum juſſi, cujus majorem portionem per clyſterem injectam volui [quod factum ab alio quopiam nondum noveram] minorem vero per os exhibui circa horam 24. Quæ omnia ſine difficultate acta ſunt, Ægro facilem ſe præbente, ſomnolento licet, obtuſo, ſuiſque motibus convulſivis, & importuno ſingultu indeſinenter vexato. Nocte autem ipſa, quia expectabatur funeſtus Paroxyſmus circa horam ſextam, levis tantummodo, vixque obſervabilis facta eſt acceſſio cum omnium admiratione; quare mane ſubſequente, nempe xxviij. Septembris potis fuit me ad Lectum illius appropinquantem amabiliter amplecti, & oſculari, ut & Conſanguineos, ac Amicos intimos, eoſque alloqui, & cum iiſdem de rebus omnibus alacriter diſſerere cum integro mentis, nec non modico corporis vigore; quod omne ipſe jam cernens, vix oculis meis fidebam, mirabarque (quod mirabantur, & alii omnes) mei felicitatem tentaminis, cui ſimile nemo in hac urbe, ne per ſomnium quidem, antea peregerat, aut viderat. Atque ita poſt curſum decem dierum ab inchoata triplicitate Quartanæ intra 24. horas, quin etiam citius in hunc ſtatum devenit, qui mane antecedente derelictus plane fuerat, ut conclamatus, & pro tali a cunctis inevitabili Fato habitus, ut & rationabiliter habendus.

Eodem nihilominus mane repetita eſt oblatio Corticis ad *drach. ij.*, ad arcendum certius paroxyſmum illius quoque diei, eo quia in eam diem incidebat Acceſſio præcipua juxta periodum antiquam Quartanæ ſimplicis. Cum tamen ea minime apparuerit, ſtatuta deinceps fuit a me pro pluribus diebus ſequentibus continuatio Corticis doſi tantummodo diminuta, per modum ſcilicet levioris alterantis, prius ad *drach. ſs.*, poſtmodum ad *ſcrup. j.*, donec penitus abolita fuerit quælibet, utut levis umbra periodi.

Sublata in hunc modum quavis periodo, & redacta ad ſummam exilitatem febricula permanente, ſive Continua, quæ poſtremis anguſtiæ diebus irrepſerat, expugnato lethargo, ſedatiſque motibus membrorum tremulis, ac convulſivis, unus ſupererat ſingultus, qui pertinaciter perſeveravit per undecim dies irritis ante hunc terminum omnibus remediis: erat enim tam vehemens, ut facile audiri poſſet etiam in

aliqua

aliqua diſtantia tranſeuntibus per viam. Exacto nihilominus, ut dictum eſt, undecim dierum curriculo, ceſſit tandem, neſcio an Cortici, an pluribus aliis remediis tam internis, quam externis conſtanter adhibitis, & applicitis. Inter hæc mirabilis fuit, quantunvis aſpera Veſſicantium, & Sinapiſmi Emplaſtri tempore procellæ appoſitorum operatio, quibus remediis perraro cæteroqui, & in quibuſdam tantum, quæ non facile ſimul coeunt, circumſtantiis uti conſuevi. Ab illorum autem appoſitione in caſu enarrato excitatis veſſiculis, & excoriatis genubus, effluxit per menſem, & ultra quantitas incredibilis materiæ putridæ, quæ ipſa ſæpius ſtrata, & pulvinaria penetrabat, non ſine mea admiratione: qua demum evacuatione completa, eaſdem, aliaſque etiam articulationes corripuit Arthritis, quæ eouſque vagata eſt huc, & illuc, donec illi ſupervenerit juſto moderamine, & ſtillicidio fluxus hæmorrhoidalis, ultimum tandem univerſæ Ægritudini finem imponens intra 40. dies ab enunciata triplicitate Quartanæ. Circa brumale equidem Solſtitium ejuſdem anni 1695. (ut nihil ſubticeam) cum Tridentum uſque profeciſſet, Sereniſſimi Ducis Sponſam Sereniſſimam glorioſæ etiamnum recordationis excepturus, eique famulaturus in itinere Mutinam uſque, leviores aliquot febriculas paſſus eſt, quas facile tulit per totum iter, conſueta nunquam munia intermittens; ab iiſque, priuſquam Mutinam pertingeret, nulla ope medica perfecte liber evaſit.

Atquæ hæc eſt ingenua narratio hiſtoriæ morbi, & Curationis illius: de cujus narrationis veritate in omnibus, & ſingulis ejus partibus abſque ullo addito fuco non eſt quod quiſquam dubitet; nam præterquamquod non deſunt de hac re teſtes oculati omni exceptione majores, ipſe inſuper apud me ſervo univerſam, & exactam deſcriptionem Caſus, ſingularumque circumſtantiarum illius Italico conſcriptam idiomate, firmatamque, ac roboratam propria manu, & charactere Generoſi pariter Viri *D. Comitis Aloyſii Nogarolæ* filii Ægrotantis, quam huc non tranſtuli, eo quia plura continet ad rem noſtram minime facientia, variaſque ſermocinationes ſingulis Conſultationibus habitas, quæ molem hiſtoriæ inutiliter augerent. Quæ tamen hic inſerta viſuntur, ab ipſa deſcriptione ſunt excerpta, ut cuique curioſo non pigebit oſtendere.

Alios equidem caſus, quos Libro ſequenti ſum relaturus, etſi non minus inſignes ſint nuper expoſito, immo ipſorum nonnulli ſint eodem adhuc mirabiliores, non tamen, ut hunc, ex peculiari quadam deſcriptione penes me aſſervata poſſum colligere; pendente ſiquidem ægritudine memorati Nobilis Viri otium aliquod mihi ſuppetebat, quod inde non ita ſuppetiit; quippe tunc ſolutus eram recenter nodo aulico per obitum Sereniſſimi Franciſci II., necdum obſtrictus eo, quo nunc teneor immeritus. Quamobrem cum fere cuncta fidere memoriæ labili fuerim ſubinde coactus, quotidianam omnium expoſitionem modo perſequi eſt impoſſibile; & quandocunque etiam facile id foret, eſſet tamen nimis prolixum, etſi ex alia parte majoris foret utilitatis. Aliud eſt enim deſcribere Morbum lethalibus jam ſymptomatis ſtipatum, aliud eſt videre gradatim progreſſum ipſius Morbi in talem ſtatum pervenientis, ad hoc ut poſſimus recte noſcere, quantum præſtiterit remedium in eodem vere ad exitium tendente, non vero propter imminentem fortaſſe Criſim, vel ob Judicantis imperitiam, aut præoccupationem tali apparente, ac perperam credito. Id tamen fidenter exigam a Lectoribus meis, ut ſcilicet pro certo habeant, quod licet compendioſius, quæ ſuperſunt, hiſtorias ſim relaturus, & licet minutas illarum circumſtantias, ac ſeriem ordinatam nequeam exprimere (quod tamen ubi poterit fieri pro modo fiet) attamen, nonniſi quæ certo mihi comperta ſunt, ſcribam, quæ nempe vel ex ſchedulis impolitis, ſed veridicis, apud me loco Adverſariorum, aut hiſtoriarum ſervatis, vel ex ipſa

mea

mea indubitata reminiſcentia deprompta ſunt. Neque enim Hiſtrionum more quidquam attollere, ſed caſtigatiſſime, prout Virum candidum decet, cuncta referre mihi lex eſt. Quod tamen ſi non plane quiſpiam admittat, hunc ad Sanatorum, Aſſidentium, Conſanguineorum, & Amicorum eorundem Tribunal appello.

Etſi vero [ut pro coronide repetam quod alias protuli] etſi, inquam, has, & cæteras hujuſce ordinis proteſtationes ſparſim habitas, tam abunde hactenus edidiſſe contigerit, ut eas, fere dixerim, videar jactaſſe: abſit tamen, ut alio id egerim, agamve ſtudio, niſi ut mearum, quotquot ſunt, aſſertionum veritatem, ac ingenuitatem [de utraque enim æque ſum, nec parum, ſollicitus] coner in propatulo ponere, atque hac tandem via, prævio ſcilicet multiplicis, & indubitabilis experientiæ lumine, cunctis pateat, me *pro ingenii modulo* [ſi *Sydenhami* verbis uti liceat] me, inquam, *pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendiſſe, ut, ſi quo modo fieri poſſit, Morborum* [dicam ego, *Febrium Pernicioſarum, ſaltem Periodicarum*] *medela poſt cineres meos majori cum certitudine adminiſtretur.*

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER QUARTUS.

Curationes inſignes quamplurimas exhibens omnium ſpecierum Febrium Pernicioſarum, aliàs recenſitarum, Methodo jam deſcripta abſolutas, una cum gravi circa hanc materiam Praxeos Problemate.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoriæ inſignes Intermittentium Pernicioſarum, in primam præcipue Corporis Regionem ſævientium, noſtra methodo jugulatarum. Harum ſpecies ſunt, Primò *Cholerica, & Dyſenterica*, Secundò *Subcruenta, & Atrabilaris*, Tertiò *Cardiaca*.

UT ORDINE aliquo procedat hiſtoriarum omnium, cæteroqui nonnihil diſparatarum, & octo celebrioribus jam recenſitis Febrium Pernicioſarum ſpeciebus reſpondentium ſeries, congruum hic loci cenſeo commodiorem illam diviſionem ſequi, ſecundum quam Cap. II. Libri III. diſtinximus illas in triplicem ordinem, habito reſpectu ad triplicem noſtri Corporis regionem, in quarum aliquam peculiariter plus quam in aliam nonnullæ ipſarum ſævire ſolent. Qui quoque ordo, ſi bene ſpectetur, ab aliis diviſionibus antea præmiſſis non multum abludit.

Juxta hanc ergo diviſionem ad primum ordinem connotantem primam regionem reducentur ſpecies iſtæ Pernicioſarum, quas alibi jam Sylviano more peculiari donavimus nomenclatura; nempe, Primò *Cholerica*, *& Dyſenterica*, Secundò *Subcruenta*, & *Atrabilaris*, Tertiò *Cardiaca*. Et harum Hiſtoriæ primo hoc Capite deſcribentur. Ad ſecundum ordinem connotantem ſecundam Corporis provinciam referentur primò *Diaphoretica*, Secundò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua malignans*; Et hiſtoriæ iſtarum ſequenti Capite comprehendentur. Ad tertium denique ordinem reſpicientem tertiam pariter Corporis regionem revocabitur unica ſpecies, nempe *Lethargica*. Atque illius hiſtoriæ ſucceſſivo pariter Capite narrabuntur. Et ſic ſub tribus tantum Capitibus Hiſtorias omnes octo ſpecierum Febrium Pernicioſarum a nobis ſtatutarum, nulla ſervata temporum, aut conditionis perſonarum ratione, ordinate complectemur, quibus poſtquam alias non abſimiles ab Amicis in noſtræ Methodi confirmationem communicatas junxerimus, hunc tandem Librum claudemus arduo quodam in Praxi circa hanc materiam Problemate, cujus dilucidationem aliæ noſtræ non parum promovere poterunt peculiares hiſtoriæ. Cohærenter itaque ad diviſionem ut ſupra admiſſam inter hiſtorias hujuſce Capitis primam ſedem teneant

CHOLERICÆ HUMIDÆ.

I. D. *Joſeph Gallianus de Coccapanis*, cujus obitum præcipitem ex Pernicioſa Cardiaca paullo ante deſcripſimus, laborabat anno 1696. Tertiana ſimplici intermittente, comitata vomitibus bilioſis indeſinentibus, & bilioſa pariter dejectione correſpondente. Cum alias

con-

conſueviſſet morbo hujuſmodi cum ſymptomatis ſimilibus, præſertim cum copioſo vomitu, corripi, itaut non ſemel conſtitutus fuerit in Vitæ diſcrimine, tuliſſet tamen ſemper, etſi ægre, labores conſuetos, adjutus remediis uſitatioribus, blandiebar ipſe mihi conjectans quod & hunc pariter morbum remediis iiſdem, quæ jam in uſum ducebantur, adhibitis eſſet laturus. Aſt quarta, ni fallor, vel quinta acceſſione tam immanis, tamque ferox, tam frequens, tamque copioſus vomitus ſupervenit cum ſimultanea ſemper; ac per breviſſima intervalla repetita dejectione materiæ, bilioſæ, ſeroſæ, & corruptæ, ut utroq; motu Æger jam fere confectus, univerſaliter perfrigeratus jaceret cum pulſu ferme abolito, oculis cavernoſis, ſingultu, anxio anhelitu, ſupinoque decubitu, quippe jam impotens ſe vel erigere, vel convertere in alterutrum latus, ut vomeret, vel alvum identidem irritatam exoneraret. In hoc ſtatu, in quo dubitabatur, an poſſet quidquam ingratum guſtui deglutire, vel deglutitum, retinere, cum juſcula ægre deglutiret, & deglutita rejiceret; immo in quo Sacri Miniſtri eidem ut abſolute morituro aſſidentes, nec non ego ipſe metuebamus, ne non uſque in craſtinum victurus eſſet, in hoc, inquam, ſtatu auſus ſum cum Cenſuræ periculo præſcribere Corticem (quo mediante paullo ante evaſeram ipſe a morte propinqua) & quidem ampla doſi juxta Methodum antea deſcriptam, remediumque intra horas aliquot congrua proportione repetere, ut jam tradidi *Lib. III. Cap. III.*; neque enim opus eſt eandem crambem pluries recoquere. Hinc factum eſt illico, ut ſubſequens paroxyſmus nequaquam acceſſerit, licet quo ad reliqua adhuc moribundus Æger videretur. Paroxyſmo autem inhibito, & impetratis induciis, pulſus cœpit nonnihil elevari, & Ægrotans, eſto difficulter, atque tardiuſcule incaleſcere; quare, continuato remedio, & liberaliore inſimul facto etiam ultra Medici indulgentiam Vini uſu [vix enim aliud quicquam aſſumere poterat, aut retinere primis præſertim diebus] ſenſim convaluit, intra non multos dies fere a morte revocatus in vitam, quam ad duodecim inde annos ſine ulla recidiva nervoſe protraxit.

II. *Uxor Bartholomæi Giannaſii* binos paſſa cum dolore ventris, vomituque, ac ſeceſſu copioſo in Acceſſionis principio, Tertianæ ſimplicis paroxyſmos, quos pro talibus minime noverat, tertium ferociſſimum ſubit, in quo cum ingenti inteſtinorum, ſtomachique dolore humoralia immodica excernit ſurſum, atque deorſum ſine intermiſſione, unde frigida reddita, & ſine pulſu cum pallore mortali, oculis concavis, acutis naribus, collapſis temporibus, conclamata creditur, & quidem confecta dolore colico. Advocor nihilominus, deſcribiturque mihi ab Ægra vix loqui valente, ut & ab Aſſidentibus ipſis morbus ſub ſpecie doloris inteſtinalis, nulla facta Febris mentione. Carentia fere omnimoda pulſus, & carnium frigiditas non ſinebant me certiorari de Febre, multoque minus de natura, & ſpecie illius. Intelligens tamen non ſine labore, & ex vi interrogationum repetitarum, recurſum alternum cum anticipatione regulari, & cum proportionali augmento intenſionis ſymptomatum ſemper ſimilium, facile ſuſpicatus ſum de Tertiana Pernicioſa abſcondita, ut *Mortonus* loqui conſuevit. Statim itaque ad Corticem confugi, non ea quidem doſi, quæ valeret Febrem plane ſupprimere (quippe adhuc hærebam nonnihil anceps de natura morbi) ſed ea tantum, quæ valeret eandem imminuere, obſervaturus interim melius, quod mihi tunc confuſe tantum deſcribebatur. Altera die pulſus revixit, licet minutus, & paululum frequens, carnibus tepor aliquis redditus eſt, cæteraque omnia minus gravia apparuere; quod mihi de Tertiana Cholerica præbuit fortius indicium. Veſperi cum coactus eſſem recedere ab Urbe, noctu vero expectaretur quartus paroxyſmus, aliquam rurſus, ſed levem præſcripſi portionem Corticis in forma boli Cardiaci, me-

que mane reverſurum ſpopondi, ut Ægram curioſus inviſerem, nec operi chriſtiana pietate incœpto ullo pacto deficerem? Cum autem nocte invaſiſſet Febris etiam anticipans, Ægra moræ impatiens præ dolore, vomitu, atque ſeceſſu conſueto, licet tolerabiliore, alium me abſente Medicum ſummo mane accerſiri curavit. Dum iſte varia pro ſolvendo ſtomachi, ventriſque dolore [neque enim alium morbum accuſabat Ægra, neque ex pulſu frigido, ac vix perceptibili poterat Medicus cæteroqui Cortici amicus quidquam aliud conjectare] ipſe ſuperveni, & de periodo certior jam factus, ac de Pernicioſa Tertiana, amicum Medicum monui de vero morbo; ac de inchoato jam uſu Corticis, vi cujus illa acceſſio, utut graviſſima, aliquod nihilominus ſuſceperat moderamen reſpectu prioris. Obſtupuit ille his auditis, mihique incœptam curationem meam abſolvendam conceſſit lubens, & de exitu curioſus. Statim ergo Chinam Chinam præſcripſi valida Methodo, ſtatimque pariter Febribus, vomitibus, torminibus, & dejectionibus modum impoſui, non quia morbus ad declinationem vergeret [ſubſequentes etenim crudeles recidivæ patefecerunt oppoſitum] ſed quia febrifugum larga doſi ſumptum cuncta compoſuit. Perſeveravit ea in uſu ejuſdem febrifugi diminuto, & ſana viſa eſt; paullo poſt tamen Febris eadem, licet parum manifeſta quo ad alias febriles circumſtantias, clare repullulavit quo ad ſymptomata prædicta, & periodica. Quoniam vero hæc minus fortia ſe prodiderunt, curationem primum tentavi Methodo, ut loqui mos eſt, rationali, per uſum ſcilicet Enematum anodynorum, per oblationem *Olei amygdalarum*, *Cryſtall. mont.*, *Salis abſynth. Theriacæ recentis*, *Conf. de hyacinth.*, *Laudani opiati* &c. mox his non proficientibus, Febreque cum dictis ſymptomatis invaleſcente tranſitum feci ad uſum *Syrupi de China China Cap.* VII. *Lib.* I. deſcriptum, cui in progreſſu ipſam Corticis pulverati ſubſtantiam placuit adjungere. Sed cum hæc quoque nihil proficerent, mihique jam metum incuſſiſſet effera quædam, quæ his non obſtantibus ſucceſſit Acceſſio, ne in ſubſequente periret Ægrotans, ad validam Methodum rurſus confugi, unde omnimoda ſtatim Febris, & mentitæ Cholericæ affectionis abolitio. Poſt aliquod tamen diuturnum tempus iterum periodica affectio ſemicholerica alternis diebus ſe prodidit, Febre vix, ac ne vix quidem ſenſibili. Hanc blandis tractavi remediis, & ſine Cortice ſanaſſe ſum viſus. Cum ecce ex improviſo ea iterum caput extulit, ſed alia ſub larva: ſiquidem loco excretionis flavæ, ac viridis, cruenta impenſe, ac nigricans, ut mihi relatum eſt, ſucceſſit dejectio. Huic pariter nondum Cortice, ſed aliis interim remediis, donec materiam altera periodo datum eſſet inſpicere, obviam eundum eſſe cenſui, utut exilitas pulſus quammaxima non levem mihi terrorem incuteret. Cum vero die afflictionis modica, nec ullius pravi coloris fuerit excretio materiæ per ſeceſſum, & nulla per vomitum, ſubſtiti, nec Corticem præſcripſi: ſenſim autem interea morbus inducias dedit. Non multo poſt gravidam quadrimeſtrem mihi notabilem ventris illius intumeſcentiam exploranti ſe prodidit Ægra non ante conſcia; idque ex certis ſignis ante paucos tantum dies ſibi conſtaſſe indubitanter aſſeruit. Dimiſi illam non bene credulus; ſed iterum vomitus, nec levis quidem, ſed nec immodicus, alternis diebus illam torquebat cum febrili tamen incaleſcentia, & cum debita pulſus emicatione: quod per tres ante menſes nunquam deprehenderam. Venam ideo in brachio ſecari juſſi, cum antea præ exuberantia excretionum, & pulſus exilitate non auſus fuerim. Viſa eſt melius habere, reſumptis viribus, carnibus, & modico faciei colore. Aliquam nihilominus fere citra Febrem paſſa eſt vomitus, & billoſæ dejectionis recrudeſcentiam alternis diebus; typoque adhuc tertianario recurrentem, quæ poſtmodum appropinquante brumali tempeſtate ſenſim diſperiit; unde Ægra ſtadio ſuæ geſtationis

nis ſatis feliciter exacto partum edidit naturalem, ſana jam reddita, & in novæ tantum geſtationis recidivam prona.

CHOLERICA SICCA.

III. GEminianus Campiolus ætatis annorum XLIX., habitus admodum gracilis, aſpectuſque ſquallidi, ac luridi, Tertiana ſimplici correptus cum inani, ſed diuturniore vomituritione, poſt tres, vel quatuor acceſſus eo pervenit, ut illi jam continua, ac indefinens fieret in vomitum propenſio, vi cujus liquida omnia, & potulenta aſſumpta ſtatim rejiciebat, tantumque ova ſorbilia (quæ tamen, ut & alia quæcunque, admittebat ægre) ad breve aliquod tempus retinebat. Extra vero occaſionem cibi aſſidua erat, ut diximus, in vomitum proclivitas cum nonnulla etiam, parca licet bilioſæ materiæ acerrimæ rejectione. Alvus pariter reſpondebat vomituritioni, ſæpe ſcilicet Ægrum ſollicitans, paucam vero, ſeroſamque identidem excretionem pariens. Præſcripta ſunt remedia ex arte; ſed incaſſum: adeout ingraveſcentibus paroxyſmis, & duplicata jam Febre, augerentur in dies ſymptomata. Pulſus debilis fiebat, & celer; immo Febris a primordio intermittens poſt acquiſitam duplicitatem, aliquam etiam continuitatem affectare, quin & adipiſci videbatur. Jamque res in anguſto erat poſita, neque illi adminiſtrari Sacramentum Euchariſtiæ permittebat metus rejectionis. Lingua ſicca erat, arida, & ſcabra; urina pauca, craſſa, & rubra: aderat quoque jactatio aſſidua, virium exſolutio, oculorum concameratio, & tandem ſingultus. Præſcribo Corticem copioſum in plurimos bolos diviſum, partitis vicibus cum Vino tenuiore ex cochleari ſumendos, ſi Æger poſſit aſſumere. Vi ſibi illata nonnullos deglutit, & retinet. Renuit laborem ſumendi reliquos. Hortor, ſuadeo, inſto, ut aſſumat, ſi illi cæteroqui morituro jucundum eſt vivere. Annuit tandem, aſſumit, & retinet. Sic perſeverans evadit ab Acceſſu futuro, qui nempe non advenit. Incipit ſedari vomitus, & alvus denſari, ac ſiſti. Perſeverat adhuc levis Febricula ſuperſtes ad duos dies, quæ continuato uſu Corticis cito deſinit. Denique per ſeptem, vel octo dies uſurpato per modum alterantis remedio, eo ſolo, clyſteribus ex lacte identidem injectis, perfecte ſanatus eſt abſque recidiva. Duobus, vel tribus inde annis elapſis, eodem morbo, iiſdemque prorſus ſymptomatis corripitur. Priuſquam ad extrema deſcripta perveniat, circa quartum videlicet, vel quintum paroxyſmum, præſcribo Corticem doſi modica, terque, vel quater debilius repeto. Sanatur perfecte, pariterque non recidit.

DYSENTERICA.

IV. UNus ex famulis Splendidi, ac Nobilis Viri D. Marchionis Camporei duplici Tertiana Intermittente, plurimum tamen intenſa, vexatus cum bilioſis vomitibus admodum laborioſis, ingruente tertio paroxyſmo potiore materiam primo porraceam, & vitellinam vomere cœpit, atque deijcere, mox mucoſitatem quandam cruentam copioſam, qualem in vera Dyſenteria contingit obſervare; cum hac tamen differentia, quod hujuſmodi excretio in Dyſenteria per alvum tantummodo fieri ſolita, in hoc caſu fiebat etiam per vomitum, ita ut ex inſpectione talis materiæ per vomitum excretæ, quiſque illam prodiiſſe per ſeceſſum, indubitanter crediderit. Alia inſuper obſervabatur differentia inter hanc excretionem, & eam, quæ in vera Dyſenteria contingit, quod ſcilicet in hoc caſu dolores, atque cruciatus Ventriculum præciſe occupabant, non vero Inteſtina, in quibus tormina nulla perſentiebantur, licet ab omni teneſmo non eſſent immunia. Sævum hoc Symptoma, maximam Ægrotanti jactationem inferebat, linguæ ſcabritiem, urinarum paucitatem, craſſitiem, croceumque impenſe ruborem; Febris vero tum intenſior facta, tum magis extenſa, jam ad con-

ad continuam eſſentialiter tendere conſpiciebatur. Repetita eſt ideo die minoris afflictionis Venæ ſectio antea celebrata, & injecti clyſteres ex juſculo, cremore hordei, lacte chalybeato &c. item continuatus eſt uſus ſeri Vaccini antea præſcripti, aliaque in uſum revocata, quæ humorum omnium fervorem, & acrimoniam temperare, ac retundere apta ſunt credita. Quarto nihilominus Paroxyſmo graviore, qui motu admodum obſcuro, nulloque fere frigore ſe prodidit, rediit longe violentior ac prius eadem excretio ex muco copioſo, & cruore mixta, per alvum quidem abunde, ſed ſatis diminute per vomitum. Irrequietus Æger neſciebat momento temporis ſtare loco: clamabat, ululabat, ſibi erodi, atque divelli ſtomachum identidem repetens, nil videlicet proficientibus diluentibus, oleoſis, incraſſantibus, anodynis &c. Non equidem compatiebatur cor, neque pulſus (proinde non erat hæc Cardialgia) ſed ferocia nihilominus doloris, Febris intenſiſſima, ardor univerſalis, vigiliæ pertinaces, concidentia faciei, & carnium repentina extenuatio, vel aliquam inflammationem internam præ foribus eſſe prænunciabant, vel irreparabilem tranſitum in Febrem ardentem, hoc adjuncto ſymptomate facile lethalem. Hærebam hic (fateor) circa oblationem Corticis; immo proclivior eram in continuationem Methodi incœptæ propter rationes quamplurimas; ſed cum plura jam incaſſum methodice adminiſtraſſem, nec eventum meliorem ominari fas eſſet, niſi per promptam inhibitionem paroxyſmorum (ſiquidem hanc amplius licuiſſet aſſequi, progrediente jam celeri paſſu ad continuitatem Febre) idcirco tandem decrevi Corticem offerre, methodo tamen nonnihil leviore, ea videlicet, quæ pro curatione Perniciosarum Octavæ præſertim ſpeciei deſcripta eſt *Lib. III. Cap. III.* Oblata itaque, & repetita temperanter China China in forma boli, eique ſuperbibenda præſcripta Aqua Plantaginis, ſtatim ſubſequentes Paroxyſmi vix perceptibiles ſunt redditi cum manifeſta Febris intermiſſione, mucoſæ, cruentæque excretionis omnimoda ſuppreſſione, urinarum coctione, ſomno modico, & ſufficienti linguæ antea areſcentis humectatione: adeoque intra tres dies fere ſanus viſus eſt, factuſque ſubinde poſt alios duos, vel tres perfecte talis, nullam expertus recidivam, ſed ſimplicem tantum Ephemeram poſt menſes a cauſſa procatartica, & evidenti oriundam. Paſſus & hic eſt iterum, neſcio quo anno, ſimilem morbum cum ſimili ſymptomate: & eadem methodo ab ipſo anxie expetita citius adhuc ſanatus eſt; nec amplius, quod ſciam, ægrotavit.

SUBCRUENTÆ.

V. Pictor quidam nomine *Joſeph Cerchiarius* anno 1697. in ſecundo ſimplicis, intermittentiſque Tertianæ Paroxyſmo, feroſa quadam, atque ſubrubra, ſimulque copioſa dejectione corripitur. Contingit hæc in ipſa Febris invaſione, & per modicam quoque acceſſionis extenſionem perſeverat: ab ea tamen quicquam incommodi, vel doloris Æger non percipit præter notabilem virium proſtrationem. Cumque die ſubſequente ſatis leviter ſe habeat, ſitque omnino infebricitans, nondum putat ſe indigere ope Medici, ac proinde tertium præſtolatur Paroxyſmum, antequam decernat de implorando auxilio. Succedit itaque tertius Acceſſus, in cujus principio ſtatim plurimas habet ſedes materiæ copioſiſſimæ ſubcruentæ, ac loturæ carnium ſimilis, qualis eſt ea, quam nomine *Fluxus Hepatici* donare conſueverunt Veteres. Prodibat hæc tam facile, tamque blande, ſeu, ut melius loquar, tam ſubdole, ut Æger inde levamen potius aliquod, quam detrimentum capere ſibi videretur ſaltem ab initio; ſed progrediente copioſis, & repetitis vicibus dejectione, tanta ſenſim, ac talis ſupervenit virium proſtratio, ut non amplius potis eſſet ullo pacto de lecto ſurgere ad alvum deponendam, quin & in lecto decumbens frequentem

patie-

patiebatur lipothymiam. Ob id ſtatim advocor; narranturque mihi, quæ ſimiliter, licet longe mitius, contigerant acceſſione antecedente. Inſpicio materiam totam (erat autem plurima) quæ veram loturam carnium referebat, nec quicquam aliud. Intueor Ægrum adhuc frequenter dejicientem, oculis cavernoſis, voce clangorem edente, acutiſque naribus præditum. Pulſus illi exilis, celer, atque minutulus, & ſucceſſive palam deficiens: languet ille, exſolvitur, & frigidus univerſaliter jacet, etſi a pluribus jam horis febriciter, immo etſi in augmento Acceſſionis jam antea incaluerit. Quo ad reliqua, ſatis bene ſe habere videbatur. Non ſitiebat admodum, optime conſtabat mente, nulla tormina, nulloſque patiebatur cruciatus, ac tantummodo ſe aſſidue deficere, mortemque propero jam gradu accedere ſentiens, ac noſcens aſſeverabat. Præſcribo ſtatim corroborantia, fluxum compeſcentia, & vires inſtaurantia, quantum ſinit anguſtia, & circumſtantia temporis; atque ita ab acceſſione illa paulatim, difficulter licet, evadit. Sequenti mane fluxus ſiſtitur ſponte, ut contigerat etiam poſt ſecundum paroxyſmum: vires tamen, & pulſus notabilem exſolutionem patefaciunt, itaut novæ certo acceſſioni conſimili nequeat Æger ſufficere. Munitur ideo Sanctiſſimo Viatico, deinde aſſumit *unc. ſs. Corticis*. Veſpere *duas* pariter potat ex Vino ejuſdem Corticis *drachmas*. Die ſequenti nulla redit acceſſio, neque pariter ulla dejectio. Diebus aliquot ſequentibus utitur eodem remedio in modum vulgaris alterantis, & perfecte curatus eſt abſque ulla unquam recidiva. Neque hic quiſpiam obtrudat, morbum jam forte cum tali evacuatione fuiſſe ſolutum, neque Cortici adſcribendam curationem; nam *primò* in ſimilibus caſibus, priuſquam Cortice uterer, alium profecto progreſſum, alium exitum obſervabam; *ſecundo* nimium frequens eſt, nimiſque immediata poſt Corticem quolibet morbi tempore propinatum ſanatio, ad hoc ut ſemper ea Naturæ adſcribi poſſit, vel Caſui; *tertiò* generaliter advertendum eſt, quippe hoc in plurimis occaſionibus militabit, quod qui ſanantur per Corticem tertio paroxyſmo periculoſo, ſponte ſanati credi nequeunt; quartus enim ſaltem paroxyſmus, ſi tertius præſertim validus fuerit, de more inevitabilis eſt, ac ſemper intenſior, ut norunt Practici.

VI. Reverenda Monialis *Mater Maria Joanna a Cruce* Carmelita Excalceata, & Monaſterii Rectrix anno 1703. poſt duos Tertianæ ſimplicis Intermittentis paroxyſmos tertium patitur copioſiſſima dejectione loturæ Carnium ſimili comitatum, cujus tanta eſt ferocia, ut Ægram ſemiconfectam, frigidam, pulſu, voceque carentem, & præ nimia evacuatione proſtratam omnino, exſolutam, & jam prope deficientem reddat. Debilis illa conſtitutionis, & valetudinaria habitualiter erat ante. Facile ideo eſt conjectare, cum hoc adjuncto qualis evaſerit. Jam prope mori videbatur, languida, anheloſa, & animo deficiens, illique propterea Sacramenta Eccleſiæ celeriter ſunt miniſtrata. His abſolutis, præſcriptæ ſunt *drach.* vj. Corticis ex Vino potandæ partitis vicibus longe ante horam quarti paroxyſmi; tertium ſiquidem Cardiacis dictis, aliiſque ſpirituoſis remediis, non ſine magna tamen difficultate tranſegit, in ſubſequenti probabiliter defectura: quo remedio ſtatim cohibitus eſt, alioqui futurus acceſſus, & una cum eo ſubcruenta lethalis dejectio. Perſeveravit deinde aliquandiu in uſu remedii ad prophylaxim, vixque levem tractu temporis recidivam, cito, & ſponte ſolutam, paſſa, perfecte convaluit.

ATRABILARES.

VII. Miles quidam præſidiarius Urbis noſtræ in tertio pariter Febris Tertianæ paroxyſmo, quantum colligere licuit ex confuſo illius relatu, dejectionem paſſus eſt impenſe nigricantem, ac veluti ex cruore, partim concreto, & partim diſſoluto conflatam.

Referebat illa nonnihil fluxum copioſum ſanguinis hæmorrhoidalis; ſed revera color ater, excrementis ipſis mollioris conſiſtentiæ intime, ac exacte permixtus, altiorem illius accuſabat originem. Prodibat hæc pariter etiam ſyncera, & excrementis impermixta, ſanguini atro ſimillima, qualem vocarunt Antiqui *Atrabilarem*. Copioſam valde obſervare erat, frequentem, & cum impetu erumpentem hujuſmodi dejectionem; hominemque inſimul facie Hippocratica plane inſignitum, frigidum in extremis, ac lividum, totum cadaveroſum, pulſuque ferme carentem, & in lacu tetræ hujuſce materiæ præ paupertate ſepultum potius, quam natantem; ab illa tamen irritis conatibus, & jactatione irrequieta ſe ſe expedire tentantem. Præſcribuntur idcirco quamcitiſſime Sacramenta Eccleſiæ omnia, deinde Peruvianus Cortex, valida quidem Methodo, ſed ſpe fere nulla. Mane ſequenti manet anceps judicium de inviſendo Ægro, ob ſuſpicionem probabilem de morte illius. Vivebat tamen; ſed ſumme proſtratus viribus, ac pulſu, atq; adhuc ſubfrigidus. Renovatur uſus medicamenti, ut mos eſt, leviore doſi; nec aliud quidquam præter hoc, & victum præſcribitur. Altera die leviſſima fit Acceſſio; in eaque pulſus incipit attolli, & corpus tantillum calefieri, ſedata jam, nec redeunte atra dejectione. Eadem proportione ſingulis poſtmodum diebus in melius Æger profecit: quare, nulla amplius renovata Acceſſione, & continuato nihilominus pro prophylaxi ad nonnullos dies remedio, cito, integre, & abſque ulla pariter recidiva convaluit.

VIII. Decumbebam adhuc anno 1696. vix convaleſcere incipiens a Pernicioſa Febre, a qua evaſeram ope Corticis copioſe epoti, ut referam ſequenti *Capite*, cum *D.Cervius* Amicus amaræ ſimul, ſuaviſq; memoriæ, mihi tenerrime aſſidens nunciavit, ſe habere præ manibus Ægrotantem mihi notum, & alias me quoque ſocio ab eodem curatum, nempe *D. Antonium Mariam Zanni*, cujus hæc fuit ægritudo. Tulerat ille tam facile aliquot Tertianæ ſimplicis Intermittentis paroxyſmos, ut die vacua potuerit e lecto ſurgere, conſuetoque ſcribendi muneri vacare. Et revera die ipſa feralem Acceſſionem mox deſcribendam proxime antecedente, computa gravia ſuæ adminiſtrationis exacte reddiderat, cum die ſubſequente circa meridiem conſueta corripitur Febre; cui repentina copioſa, & immanis adjungitur dejectio materiæ atroſanguineæ. Hujus autem tanta fuit ferocia, ut Ægrum eadem die ſine pulſu ferme confectum, univerſaliter ſumme frigidum, & carnibus veluti arefactis, ac induratis præditum cum voce clangoſa, ſingultu, aliiſque funeſtis ſymptomatis, jamjam in agone conſtituerit. Hac mihi enarrata hiſtoria ſciſcitatus eſt *D. Cervius*, num in hoc caſu locum poſſet habere Cortex, quem in caſu meo mirabilem noverat: metuebat ſiquidem, ne ſymptoma expoſitum immutaret adeo circumſtantias, & naturam ipſam morbi, ut res per ullum febrifugum nequiret abſolvi. Reſpondi alacriter, dummodo Æger in craſtinum viveret, pulſu, licet perexiguo, reſtituto, incunctanter ſtatim offerendum eſſe larga doſi Corticem, quo nempe futurum acceſſum impediente, impediri quoque, ac inhiberi debere ſymptoma ipſum dejectionis atrocruentæ ab ipſa plane acceſſione pendentis, certo cenſebam. Mea ille confirmatus aſſertione (erat quippe, uti cautus valde, ita & facile meticuloſus) ſtatim Ægrum adiit, eumque inveniens in ſtatu aliquo vitæ ſperabilis uſque ad novum paroxyſmum, pro eodem impediendo Corticem obtulit ad *ſex drachmas*, ut a me viderat aſſumptum. Hoc uno Febri finem impoſuit, & cruentæ dejectioni; unde paullopoſt ſalus integra ſubſequuta eſt: quod miratus idem Medicus, lætabundus ſtatim nunciavit mihi, de reliquis poſtea neque conſcio, neque curioſo, quippe iterum paullopoſt ægrotanti. Suaſi tantummodo diuturnam Corticis repetionem, quam, an uſurparit; ignoro: crediderim tamen. Vixit porro reſtitutus Æger ille per annos XIII., quibus exactis,

exactis, tumore quodam imi Ventris correptus eſt fere univerſali, verumque Hydropem æmulante, ſed tamen inflammatorio, & comitato Febre Continua intenſiore, quæ tumore ſenſim decreſcente nihilominus magis intendebatur; hiſque omnibus brevi confectus, diem ſuum celeriter obiit.

CARDIACÆ LEGITIMÆ.

IX. D. *Lucretia Vaccaria* Vidua, Tertianis Febribus cum bilioſo impenſe vomitu, & dolore ſtomachi non contemnendo frequenter obnoxia, a quibus non ſemel male plecti conſuevit, anno 1707. correpta eſt, pariter Tertiana Febre, circa initia quidem naturæ conſimilis, ſed in progreſſu longe ferocioris, quippe quæ tertia acceſſione veram Cardialgiam ſibi comitem adſcivit, quæ tamen Cardialgia ad duas plus minus horas tantummodo perſeveravit, remediiſque oleoſis, edulcantibus, anodynis, & hujuſmodi ceſſit. Die ſequenti Febris præter conſuetudinem facta eſt duplex non ſine quopiam ventriculi morſu in ipſa invaſione, quod mihi anſam dedit cogitandi de propinando Cortice, priuſquam quarta ingrueret fortior acceſſio. Sed quia ſera admodum erat hora, quippe non longe diſtans hora futuri gravioris acceſſus in anticipationem proni, & quia denique minus metuebam in ſubjecto ſolitum, ſeu ſaltem ſimilem laborem fere conſueto, ac metuiſſem in alio minus aſſueto; ideo ſuperſedi pro tunc a præſcriptione Corticis. Sed me facti fere pœnituit altera die; vehemens ſiquidem per totum principium, augmentum, atque etiam ſtatum acceſſionis increbruit Cardialgia, vi cujus Ægra ſibi erodi, & mordicari a Canibus ajebat orificium ſtomachi. Ejulabat, dum poterat; ſed ſæpius intercepta voce deficiebat animo: ſicque alternatim ululans, ſuſpiria edens profunda, vomitus inanes tentans, & animo deficiens, ſubfrigida cum minutis circa frontem ſudoribus, cum pulſu exili, & crebro, cum facie ſemimortuam referente, oculis caligantibus, & temporibus collapſis, animam jam prope reddere videbatur. Quia vero per breviſſima intervalla nonnulla identidem prodebat ſigna reviviſcentiæ, pulſuſque tunc temporis nonnihil reſurgebat, & appropinquante hora declinationis, cætera quoque tantillum remittebantur ſymptomata, ideo Ægra, remediis etiam pro re nata adhibitis adjuta, potuit a tam forti acceſſione evadere, remanentibus tamen non modicis poſtremi Paroxyſmi reliquiis. Supererat quoque ſumma ſtomachi ſubverſio, imbecillitas, & ciborum omnium nauſeatio, vox clangoſa, jactatio frequens, frequenſq; pariter ſuſpiriorum emiſſio. Quamobrem vel citam, & certam ſuſpicatus mortem in futuro Paroxyſmo graviore, ſi Cardialgia rediiſſet, vel periculoſiſſimam ſaltem Febris continuitatem, ſi ea non rediiſſet [quæ continuitas eandem quoque mortem, ſegnius licet, erat æque probabiliter allatura] Corticem valida Methodo ſtatim præſcripſi, non tamen validiſſima; quoniam non pauca intererat adhuc inter prægreſſum, & futurum Paroxyſmum fortiorem temporis diſtantia. Ope remedii, poſt leviorem, quæ parum diſtabat, acceſſionem, fortior altera vix conſpicua fuit, vixque aliquis ſtomachi leviuſculus angor; quapropter, repetito paulatim remedio, intra ſeptem, vel octo dies e lecto ſurrexit incolumis. Tranſactis autem aliquot diebus, cum alvus ipſi non ſatis obediens videretur, meque perraro accedentem non facile poſſet conſulere, ſuo marte portiunculam Aceti ſolutivi in condimentum radicum cichorii pro Acetario elixarum aſſumpſit. Forte paullopoſt ipſe ſupervení, qui, re intellecta, Febrem altera die reverſuram indixi. Sed prognoſticum non fuit exacte verax, cum enim altera die ad eam acceſſiſſem, intellexi, Febrem jam nocte ipſa immediata ab epoto ſolvente, etſi leviorem, illam corripuiſſe. Quia vero Febris ipſa nullum fere laborem intulit, Corticem non amplius exhibui; ſed duobus tantum, vel tribus elapſis paroxyſmis levioribus,

eadem

eadem ſponte ſubſtitit: Ægraque perfecte, ac permanenter, nullo amplius per os uſa ſolvente, ſanata eſt.

X. Alteram mulierem nomine *Adamantam*, Ancillam in Domo Campo-rea, ſimillima Cardialgia cum duplici pariter Tertiana, quam deſcribere ſuperſedeo, correptam, cui miniſtrata jam fuerant Eccleſiæ Sacramenta, quippe quæ proxime moritura credebatur, & vere videbatur, id ſuadentibus aſſiduis ex vomitu, atq; acerrimo ſtomachi morſu deliquiis cum abolitione pulſus fere omnimoda, facie hippocratica, frigidis ſudoribus, & intercepta loquela, hanc, inquam, mulierem juvenculam (neque tamen hyſtericam), intra paucos dies ſanavit confeſtim Peruvianus Cortex, deſcripta jam Methodo oblatus, Recidivamque leviorem leviuſcule pariter propinatus in totum ſuſtulit.

CARDIACÆ SPURIÆ.

XI. ANno 1708. *D. Roſam* uxorem *D. de Roncaleis* Doct. Med., Tertiana Intermittente cum ſtomachi angore, præcordiorum æſtu, anxietate, animique defectione aliqua detentam, & auxilium Corticis implorantem, non ſatis unanimes erant in voto, ut exaudirent duo curantes Medici, *D. Clericus* videlicet, atque alter Medicus in illius ſocietatem ſimul vocatus. *D. Clericus* primus in curatione, meæ probe conſcius Methodi, meique moris, facile annuebat petenti, eo quia etiam præcedente acceſſu eadem ſymptomata non contemnenda obſervarat. Cumque poſtremo illo paroxyſmo fortior adhuc eſſet, & diutius perſeverans ſtomachi dolor, ſecumque frequentiorem traheret animi defectionem, Ægraque ſe apprime explicaret de ſenſu mordicationis acerrimæ in ore ventriculi, aſſereretque Febre declinante, ſe ferre nequire alium ſimilem paroxyſmum, neque hujuſmodi affectionem habere quidquam hyſterici, ſed eſſe merum, & grave ſymptoma Febris, juſtum ſibi mortis timorem incutiens, adderetque inſuper, Clariſſimum *D. Ramazzinum* longe levioribus de cauſſis Tertianas admodum mitiores uſu Corticis alias eidem ſuſtuliſſe; ideo *D. Clericus* non modo ſe facilem præbebat, ſed & ſponte inſtabat, ut offerretur Cortex, priuſquam novus Paroxyſmus [erat enim prope ſtatum morbus], funeſtam Cardialgiam inferret. Contra alter Medicus non plane conſentiebat ſiſti, aut ſuffocari morbum ad ſtatum tendentem, in quo non adeo urgentem, ut narrabat Ægra, agnoſcebat occaſionem, reputans angorem illum ſtomachi non tranſcendere conſuetos benignarum etiam Tertianarum limites, neque adeo male vexari Ægram revera, quantum præ timore præconcepto eadem aſſeverabat, cuncta (ut ajebat ille) aliquantulum magnificans. Maritus anceps cuinam opinioni calculum ſuum apponat, advocat me tempore declinationis ipſius acceſſionis. Exponunt quod ſentiunt ambo curantes Medici; neque unus ab altero adeo diſcrepat, quin uterque ſit deſcenſurus in opinionem illius, cui accedam ego. Hæſitavi tantiſper & ipſe, laudabilem Febris remiſſionem inveniens, quin & proximam infebricitationem, mulieremque audiens ſatis alacriter differentem. Sed & hoc ipſum me movit, ut crederem, eam probe noſcere, quæ tam exacte referebat; & cum de Affectione, veram Cardialgiam ſaltem æmulante, ac ab ea parum diſtante, minime dubitarem, videremque *D. Clericum* alias non facile meticuloſum, in hoc caſu ſumme metuentem, tutiorem partem eligere ſatius duxi, & Corticem expetenti non denegandum credidi. Propinatus autem ille eſt ipſa jam penitus declinante acceſſione *ad drach. ij.*, mane ſequenti *ad drach. j.*, & ſimiliter *ad drach. j.* veſpere: & abolita eſt ſtatim omnis Febris. Ne vero ſuſpicio incidat, fuiſſe exhibitum remedium morbo jam ſponte evaneſcente, animadvertendum eſt, quod Recidivam leviorem non multo poſt paſſa eſt Ægra. Si quod enim certum indicium eſt, Febres ſumpto Cortice fugatas, ab eodem vere fuiſſe depul-

depulſas, non autem ſponte ſolutas, illud inter cætera eſt Recidiva poſt 20. circiter dies levi qualibet de cauſſa contingens, eſto etiam, quod ea non contingente ſæpius ſolutæ viſantur ope Corticis Febres cæteroqui lethales, nec ſponte ſolvendæ. Recidivam itaque, ut ajebam, non multo poſt paſſa eſt Ægra; & quia novo ſimul, leviore licet, dolore ſtomachi premebatur, eodem iterum remedio curata eſt integre.

Quod autem eo anno obſcurum nonnihil remanſit circa hanc Curationem [neque enim ſtatus Ægræ ad periculum plane conſpicuum adhuc pervenerat] anno ſequente dilucidatum eſt. Cum enim eandem Tertianam inſigni, & metuenda [dicamus tamen etiamnum ſpuria] Cardialgia vere comitatam obſervaſſem, eodem curante *D. Clerico*, meque citius ac antea in conſilium vocato, ſed ulteriorem morbi progreſſum expectare, & obſervare volente, coactus ſum feſtinanter, & methodo validiore Corticem propinare, cunctatione cæteroqui mea in grave periculum prope impingens, prius ſcilicet de eodem nimium certiorari ſollicitus.

XII. Non multo poſt obitum D. Joſeph Galliani de Coccapanis, *D. Anna Victoria de Forcirolis Marchioniſſa* ejus Uxor corripitur Tertiana duplici non plane Intermittente, nulloque cum ſenſu frigoris invadente. Protrahitur morbus uſque ad nonam diem abſque ullo gravi ſymptomate, remediiſque vulgaribus caute tractatur. Eo tempore incipit Acceſſiones comitari dolor, angor, & morſus ſtomachi non contemnendus, modum tamen non excedens. Creſcit in dies ſymptoma, & cum ſymptomate Febris. Monet illa me, ut caveam, ne ſibi quoque contingat, quod contigit paullo ante Viro ſuo: ſe enim magnam in ſtomacho mordicationem, ſævumque dolorem pati, conſtanter conquerebatur. Ægre tunc expirabat, ſed ſuſpiria potius edebat; acuebat vocem, dum clamabat præ dolore, & viciſſim obmuteſcebat, clamare impotens; illam tamen remediis vulgaribus, & bezoarticis (erat quippe in ſudorem non negligendum proclivis) uſque curabam; ipſa vero mihi quotidie, placide licet, obtrudebat caſum defuncti Conjugis, & eadem via eodem ſe tendere, quamvis ſegnius, aſſeverabat. Revera dolorem oris ventriculi in dies majorem fieri conſtabat, illique adjungebatur inanis, ac dolorifica pariter vomituritio ad horas & horas perſeverans, ac lipothymiam ſecum ſæpiuſcule trahens. Febris ipſa difficulter ſe ſe exerebat: jamque vix amplius dignoſcebatur illius acceſſus, ſed ſibi conſtanter æqualis jam prope fiebat; quod ideo majorem mihi in præſcribendo Cortice ſuſpicionem incutiebat de ſucceſſu irrito. Cum tamen de Cardialgia, ſi non legitima, quæ violentius corripit, & certius interimit, ſaltem ſpuria, & nihilominus admodum periculoſa, manifeſte conſtaret, inſuperque de Febre ad Continuam eſſentialiter celeri jam greſſu tendente, decrevi Corticem exhibere feſtina, & validiuſcula methodo. Quo factum eſt, ut intra tres, vel quatuor dies [aſſumptis ſcilicet primo hauſtu *drachmis duabus* Corticis, & *drachma una* mane, & ſero per duos dies] Febris deſierit, continuatoque ad *ſemidrachmam* quotidie per aliquot dies eodem remedio, Ægra ipſa laudabiliter convaluerit. Cum tamen eſſet Rus profectura ad aeris mutationem, iterum correpta eſt Febribus ſimilibus quo ad typum, ſed levioribus quo ad intenſionem, & quo ad ſymptomata; quare, iiſdem Febribus methodo prius vulgari tractatis, mox ſibi relictis, nec tamen ceſſantibus, fuit opus, Corticem iterum, ſed leviter, & per modum lentioris alterantis exhibere, a quo illæ integre depulſæ ſunt, Ægraque, ſuperveniente paullopoſt diarrhœa ſpontanea, ab omni ſuſpicione recidivæ penitus liberata.

XIII. Inter plane inſignes non referam curationem *Uxoris meæ*, Tertiana primum ſimplici, & Intermittente (Cardiaca tamen Notha) mox duplici, & ſubcontinua detentæ, uſque Corticis haud illaudabiliter ſanatæ, non referam,

ſeram, inquam, inter penitus inſignes hujuſmodi curationem, licet eam & non vulgarem, & notatu dignam reputarint Amici Profeſſores, mihi, Domuique meæ perpetuo faventes. Gravia equidem fuere morbi accidentia, graviuſque præ cæteris acutus ſtomachi dolor ad plures & plures horas invadente Febre reſpirationem æque impediens ac vocem. Cum tamen pulſus tunc etiam temporis ſatis vigeret, me non inſignis urgebat metus. Quia vero ſymptoma iſtud cœpit occupare plurimam Acceſſionis partem, Febriſque poſt quintum Acceſſum duplex, & ſubcontinua fieri, ideo, ut abundarem potius, quam deficerem in cautela, Corticem præſcripſi, & liberaliter, & fere dixerim præmature. Eadem die aſſumpti remedii Febris ſupra expectationem meam viſa eſt ſubſiſtere: ſed revera, plurimis licet horis poſtponens, noctu acceſſit, mitior tamen, & ultima. Continuatus eſt uſus remedii ad aliquot dies pendente convaleſcentia. Sed cum Ægra etiam vigente ſanitate eſſet obnoxia dolori acerrimo in regione hepatis, vi cujus aliquoties ictérica viſa eſt fieri, licet nec complete, nec permanenter in hac quoque convaleſcentia idem inſurrexit dolor, huicque verus ſucceſſit Icterus, cujus rudimentum fortaſſis erat dolor ipſe Ventriculi in Acceſſu Tertianæ tam fortiter premens. Curatus autem eſt Icterus propriis remediis; & licet pertinaciter pluries recurreret cum unico inſimul febrili Acceſſu, cujus ſtatim ſoboles erat Icterus ipſe, continuato tamen vulgarium remediorum uſu, omnimode ſublatus eſt. Succeſſit poſtmodum moleſta convaleſcentia, plurimis incommodis de genere hypocondriaco identidem ſcatens, quibus circa Solſtitium hybernum ſopitis (decubuerat autem illa ſub finem Æſtatis) mox circa Æquinoctium Vernum reviviſcentibus, & paullopoſt in totum extinctis, priſtinæ, Deo dante, valetudini eſt reſtituta.

XIV. Dum hæc primum diſponerentur Prælo, *D. Comes Antonius de Marchettis* Præſes Armorum Civitatis Regii, Patriciuſque illius Urbis, decumbebat ex Intermittente Tertiana ſimplici primum, mox duplici. Jamque ſeptima tranſierat dies, cum ingruente octavæ diei paroxyſmo ſuapte natura leviore, parumque cæteroqui conſpicuo, ab inſigni inſimul Cardialgia correptus eſt, vi cujus frequenter animo deficiens cum pulſu exili, & laborioſis ſudatiunculis, totam acceſſionem non ſine gravi periculo, & aſſidentium metu tranſegit. Gravis hæc acceſſio cum novo ſymptomate jugiter conjuncta anſam dedit tribus curantibus, doctiſque Medicis conjectandi, eam eſſe probabiliter acceſſionem nonæ diei inſigniter anticipantem; ſed illa vix paululum declinante vera ſucceſſit potior Acceſſio cum renovatione ejuſdem Cardialgiæ, quæ eouſque proceſſit, ut de Vita Egregii illius Viri, de cujus ſalute Urbs tota erat merito ſollicita, non parum metuerent iidem cordati Medici, qui proinde præter medica præſidia ſubitam quoque Sacrorum adminiſtrationem inſtitui juſſere. Mane ſequenti (agebatur jam dies morbi decima) conſilio inito, ſtatutum eſt inter eoſdem Medicos tentare paroxyſmorum, adjunctique ſymptomatis mitigationem, & omnimodam paulatim abolitionem per uſum Chinæ Chinæ. Quamobrem parata eſt tinctura levis ex illius *unc. j.* extracta cum *lib.* v., ni fallor, aquæ cujuſdam ſtillatitiæ, cujus percolata infuſio exhiberi decernebatur ad *unc.* iv., vel v. ſingulo trihorio. Et quoniam hujuſmodi infuſio ipſis præſcribentibus Medicis viſa eſt nimium diluta, ideo roborata eſt additione *ſemidrachmæ* Corticis in ſubſtantia, adjungendæ cuilibet infuſionis, ſeu tincturæ cyatho. Advocor interim & ego Regium Lepidi hac una de cauſſa, annuente ipſo, ac tantum non imperante Sereniſſimo Duce; dumque hora ejuſdem diei 14. illuc pervenio, video actu exhiberi primum cyathum infuſionis cum additione antedicta. Narratur mihi morbi ſeries, periculumque tum prægreſſum, tum imminens ex Acceſſione, & Cardialgia, quarum utraque primis horis no-

ris nocturnis expectatur, durante nihilominus, ac tantummodo imminuta Acceſſione antecedente, Febreque idcirco continua jam reddita. His intellectis, quoniam conveniebamus omnes in Indicatione, & Remedio, nil aliud mihi proponendum ſuperfuit, niſi methodus validior, quam propterea pro viribus inculcavi, eo maxime quia methodus blanda videbatur relinquere Ægrotantem adhuc obnoxium periculo, & Remedium dedecori. Acquievere ſtatim ratiocinio huic Docti illi, & ingenui Profeſſores, unanimiterque vota ſua meo qualicunque aſſociavere. Eveſtigio igitur oblatæ ſunt *drachmæ tres* Corticis ex Vino, octoque circiter horis elapſis repetitæ ſunt *duæ aliæ drachmæ* pariter ex Vino; alia vero *ſeſquidrachma* noctu offerenda relicta eſt. Hac ſtatuta, & magna ex parte impleta jam methodo; diſceſſi hora 21. Mutinam redux, relinquens prognoſticum, quod nocte ſequente leviſſima, ac vix perceptibilis futura eſſet Acceſſio, & quod continuato *ad drachmas* tantum *duas* altera die remedio, Acceſſio ſubſequens (ipſius videlicet undecimæ diei) nullo pacto eſſet adventura. Ita adamuſſim evenit, prout literæ curantium Virorum me certum reddidere. Protractus deinde eſt uſus Corticis ad aliquot dies, primo quidem ad *drach.* j., deinde ad *drach. ſs.*, eoque poſt debitum temporis intervallum modice repetito, probe reſtitutus eſt Æger, & ſupra plurium expectationem a vera recidiva ſervatus immunis, utut liberum vivendi regimen, debilior nativa ſtomachi conſtitutio, & habitualis, inſigniſque Tibiarum tumor vix tale quidpiam futurum ſuaderent. Haud tamen inficior, familiaria ipſi incommoda uſuque permanſiſſe, de more tamen ſemper circumgeſta, unamve inſuper, ac alteram Febriculam, occaſione præſertim aſſumpti ſuaſu Pharmacopolæ Solventis, exacto circiter bimeſtri ſpatio illum corripuiſſe: quæ tamen Febriculæ uni ſtatim venæ ſectioni, aliiſque leviſſimis, paucisque remediis facile, ne dicam ſponte, ceſſerunt.

CAPUT II.

Hiſtoriæ mirabiles Pernicioſarum Periodicarum agentium lethaliter in ſecundam præſertim Corporis Regionem, curatarum eadem Methodo. Harum differentiæ ſunt: Primò *Diaphoretica*, Secundò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua Malignans*.

DIAPHORETICÆ.

I. ANNO 1696. tot, & tam varias experiebar in me moleſtas, inſolitaſque ſenſationes, quas hìc referre non vacat, meque a me ipſo tam diverſum noſcebam, ut lethalem mihi ægritudinem impendere, niſi per quampiam aliam ſalubrem affectionem Chronicam, puta Quartanam, præſervatus forem, pluribus amicis conterraneis ore tenus, exteris vero media literarum communicatione, non ſemel nunciaverim. Hac de cauſſa ad præcautionem (metuebam etenim violentum aliquid in nervoſo genere, vel circa originem illius) plura præter morem meum meditatus ſum, & expertus. Ipſo namque Januarii Menſe bis mihi venam ſeculi: adventante Vere venas hæmorrhoidales aperui; atque ex ipſa pharmacia alterantia non pauca, præcipue Chalybis Tincturam, aliaque non infimæ notæ deprompſi, & in uſum duxi.

His non obſtantibus, die ſeptima Julii correptus ſum Febre levi, & brevi, cum pauco horrore invadente, & cum modico ſudore penitus ſoluta, ut ideo de correſpondente typo probabiliter tertianario, non eſſet dubitandum. Itaque poſt unam intermiſſionis diem rediit Acceſſio ſimilis, quæ tamen hoc unum habuit peculiare ſymptoma, ut durante toto tempore augmenti & principio ſtatus, plane obſurduerim, quod nihilominus ſymptoma cum Febre facile evaneſcente facile pariter evanuit. Sequenti die, Amicorum curantium ſuaſu (erant hi *D. Cervius* tunc vivens, *D. Davinius*,

nius, & *D. Ramazzinus*: adſtabat vero praxim tunc mecum obſervans *D. Clericus*) Amicorum, inquam, curantium ſuaſu, quoniam non magna videbatur mittendi ſtatim ſanguinis jam antea pluries educti indicatio, ſerum vaccinum depuratum ad libras tres, & ultra potavi, a quo ſeroſa pariter, celer, & copioſa eſt ſubſequuta dejectio. Cæterum immunis a Febre, hilaris, Amicos libentiſſime excipiens, & vix decubitum in lecto patiens, totam diem alacriter tranſegi. Altera autem die tertius de more rediit acceſſus, in cujus principio potius, quam in augmento, quandam pariter, ſed leviorem, atque breviorem paſſus ſum ſurditatem. Paullo poſt dum quietus, & ſine ulla jactatione conſiſterem, aliquam ad ſudandum propenſionem perſenſi; & licet hæc præcox nonnihil videretur, attamen blandiebar ipſe mihi, breviorem fortaſſis inde ominatus acceſſionem. Apparuit itaque ſtatim ſudor circa pectus, brachia, collum, & frontem, qui cum perſeveraſſet, nec Febris inde imminueretur, coegit me mutare prognoſim, & longam ſaltem, ni gravem mihi præſagire ægritudinem. Sudorem illum ad aliquod breve tempus bene tuli; ſed dum quartum mutarem induſium, mihique adjutricem manum præſtaret Chirurgus forte ibidem præſens, viſus ſum mihi de repente hanc ſenſationem pati, ut ſcilicet crura tranſverſim uno ictu mihi obtruncarentur, & veluti ſemiſectus exſolverer: adeoque ſymptoma, quo premebar, paululum meditatus exclamavi — Sentio aliquid in me, vi cujus vel quam cito morior, vel ſenſationum mearum compos non ſum — Duravit hæc ſenſatio per aliquod ſpatium temporis; cum tamen interim motum haberem, & ſenſum in illis iiſdem partibus liberum, ac exquiſitum, mentem alacrem, pulſum validum, faciemque, ac oculos (quod in oppoſito ſpeculo intuebar) a naturali ſtatu parum, ac fere nihil diſtantes, ajebam, me vix mei compotem eſſe poſſe, cui, dempta Febre, robuſto mors tamen proxima videretur; forte igitur hypochondriaca quapiam illuſione tentatum me cenſui. Poſt hæc paulatim remittitur ſenſatio illa moleſtiſſima; ſed ſudor notabiliter augetur, & cum ſudore ipſa Febris, quæ cæteroqui minui debuerat. Agnoſco tunc, me colliquari ex continua, & ſemper adaucta ſudoris etiam male tepentis profuſione. Pulſus fit parvus, & celer, vireſque non parum labefactantur. Superveniunt interea mihi faventes Amici Medici, & ſtupent novitatem rei; nondum tamen præcipitem exſolutionem, quam ego mei conſcius me patenter experiri iiſdem inculco, plane approbant. Non diſſimulata tamen rei valde gravis veritate, judicium ſuſpendunt ad duas horas, poſt eas ſcilicet elapſas me iterum inſpecturi, remanente tantummodo apud me præter *D. Clericum* Adſtantem *D. Cervio* Collega quondam meo. Redeunt itaque hora ſtatuta *D. Davinius*, & *D. Ramazzinus*; & cum me undequaque ſudore frigidiuſculo diffluentem inveniant, audiantque ab aliis, & ex pulſu ipſo dignoſcant, quantum de hora in horam deterior fiat conditio mea, ſtatim præſcribunt ea omnia, ſeu ea pauca, quæ in hiſce arduis caſibus ſuppeditare poteſt curta Medicinæ ſupellex. Perſeverat nihilominus pari paſſu ſudor, intenditurque eo magis Febris: minutus, exiliſque fit pulſus; creſcit exſolutio virium, maximaque fit mihi anguſtia, compreſſio, & flammea ſenſatio circa præcordia; nihilque mihi magis laborioſum, ac noxium, quam ſomnus, a quo, ſtatim ac illum cogebar admittere, laſſitudine victus illico expergiſcebar cum repentino tremore, anxietate, & inexplicabili moleſtia, ut ideo quietem illam omni cura ſtuderem evitare. Jamque nox erat admodum protracta, nec plus quam per unam, aut alteram horam diſtabat dies. Cumque mihi celeri paſſu viderer deficere, ſciſcitatus ſum *D. Cervium* (qui cum *D. Clerico* inſomnem totam noctem ibidem tranſegit) ut explorato pulſu, & penſitato mature ſtatu meo aperte diceret, quemadmodum noſtra ferebat amicitia, an crederet, poſſe me expectare diur-

nam

nam lucem pro aſſumendo Sanctiſſimo Viatico, ut jam veſpere communi conſenſu ſancitum fuerat; an potius periculum eſſet, ne diem præveniret mors, uti videbar ex ſenſationibus meis poſſe ſuſpicari: quo caſu omni celeritate mihi miniſtrari, prout Catholicum decet, Sacramenta omnia enixe precabar. Nequivit tunc lachrymas cohibere tener Amicus [quem in interitu ſuo paribus lachrymis perlui] præ manibus pulſum meum detinens, diuque contrectans: tandemque poſt non brevem hæſitantiam, inquit — Tam parum diſtat dies, ut probabiliter credi poſſit adhuc tempeſtiva unius, aut alterius horæ dilatio: interim admonebimus poſt pauxillum adhuc temporis Parochum, ut cuncta diſponat ſatis prompte, ut ſolicitudini etiam tuæ morem geramus — Atque ita valde diluculo ex largitate infinita Dei abſoluta ſunt cuncta, completoque præcipuo Animæ negotio, & condito ſucceſſive teſtamento, animum etiam converti ad ſanitatis curam. Et cum jam a vigintiquatuor horis febricitarem ex noviſſima acceſſione, eſſetque nihilominus ea vel tunc longe intenſior, ac fuiſſent antecedentes tempore ſummi vigoris, ſudorque etiamnum protraheretur non tanto quidem profluvio, ſed cum difficillima ſemper tolerantia, clareque cognoſcerem, quod etſi illa die ſperare poſſem leviuſculam Febris, & colliquativi ſymptomatis remiſſionem, vitæque ipſius protractionem, adhuc tamen ſequenti die mors mihi inevitabilis imminebat, ſtatim *ſex drachmas* Corticis Peruviani in tenuiſſimum pollinem redacti mihi afferri juſſi, quem manibus ipſis meis, tremulis licet, in Vino infundere volui, & aſſervari in pyxide uſque ad adventum reliquorum Medicorum mihi faventium, re prius cum *DD. Cervio*, & *Clerico* communicata.

Accedentibus itaque *DD. Davinio*, & *Ramazzino*, poſtquam diverſa illorum audivi ratiocinia, & propoſita hinc inde remedia (circa quæ omnia non paucæ utrinque ambages fuere) conſueta inter nos libertate loquendi eoſdem obſtrinxi, ne gravarentur fateri, quod ego jam optime conſcius periculi mei evidenter noſcebam: nempe *Primò*, remedia vulgaria, circa quæ plurimas audieram dubitationes, & noveram difficultates, id certi præſeferre, ut eſſent imparia huic morbo ſanando: *Secundò*, futuram ſaltem Acceſſionem per 24. circiter horas tantum diſtantem, ab hujuſmodi remediis inhiberi non poſſe: *Tertiò*, eam periodum abſolute craſtina die futuram eſſe ultimam vitæ meæ. Judicium hoc abſolute prolatum dum cauta tergiverſatione modificare tantillum ſtudebat *D. Davinius*, Artis noſtræ, & præſagiorum ejus incertitudinem recolens, periculum tamen maximum nequaquam diſſimulans, *D. Ramazzinus* in eum converſus — Cum Profeſſore (inquit) ſanæ adhuc mentis, ſuumque ſtatum perſpicue dignoſcente, ulli officioſæ diſſimulationi locus non eſt. Dein converſus ad me — Ingenue (inquit) vera fateor, quæ dicta ſunt de noſtrorum remediorum incertitudine, atque imbecillitate; fateor pariter, ab illis craſtinam acceſſionem inhiberi non poſſe; fateorque inſuper eandem, ſi non abſolute inferat mortem, talem ſaltem illaturam eſſe perniciem, ut quod cras non contingit, poſtridie tamen ſit eventurum. Sed (ſubjunxit) quid aliud ex hoc inferre poteſt vir prudens, niſi quod tentanda ſint omnia Artis conamina, eaque, qualiacunque ſint, manui Dei adjutrici committenda cum indifferentia ad exitum quemcunque? Suſpicabatur ſiquidem Ille, quod cognito pro irreparabili exitio meo nulli remediorum incommodo me vellem ſubjicere. Ad hæc itaque reſpondi: non alia de cauſſa me exquiſiviſſe judicium illud de ſtatu meo, & ingenuam confeſſionem de inefficacia præſidiorum mihi propoſitorum, niſi ut remedium majoris ſpei in caſu ferme deplorato ipſe quoque proponerem. Corticem idcirco in pyxide aſſervatum ambobus inſpiciendum exhibui: caſum *D. Comitis Nogarolæ* anno anteacto ſanati *D. Davinio* commemoravi, & caſum *D. Levizzani*

pag.

pag. 140. deſcriptum *D. Ramazzino*, alioſque caſus non abſimiles ſucceſſive innui : aliquid ſimile de me ipſo, ſaltem pro tunc hac eadem via nequaquam deſperans. Atque ita implorata prius, ſi iiſdem placuiſſet, dein impetrata permiſſione, quam illico conſequi fuit facillimum, *ſex integras* Corticis *drachmas* in Vino paullo ante infuſas uno hauſtu potavi. Quid plura? Tota quidem die Febris perſeveravit in eodem fere ſtatu, ſed ſudores [ſemper circa frontem, collum, & pectus] ſatis moderate fluxerunt, noctuque, cum placide nonnihil quieviſſem, fere omnino fuere ſuppreſſi. Mane ſequenti remiſſa notabiliter eſt Febris, neque hora ſuſpecta quicquam ſuſcepit incrementi; immo conſpicua magis declinatione, etſi eſſet dies affictioni deſtinata, ſemper decrevit; adeout tertia die poſt aſſumptum pharmacum ab omni Febre immunis omnino remanſerim, atque ab omni ſymptomate.

Supererat, ut Corticem repeterem ad diutinum tempus; ſed quia menti meæ a pluribus jam menſibus, ut dixi, alte infixum erat, indigere me morbo depuratorio ad abluendas, & abſumendas meorum fluidorum ſordes (quas plurimas eſſe ex inuſitato plurium menſium torpore, ſegnitie, ſomnolentia, &c. alias conjeceram) ideo decrevi abſolute, velle me Recidivam, quam certo opperiebar, pati potius, quam eandem forte declinando per continuatum uſum Corticis fluidorum mei Corporis depurationem forſitan impedire, leviorem interim, ac diuturniorem relapſum in Febres mihimetipſi ominatus. Quodſi, ajebam, contingat, ut recidiva hæc ſit pejor (quod non facile tamen crediderim) radice ſua, vel eidem æqualis, mihi ſat ſit ſemel vixiſſe: neque enim mens eſt contra ſtimulum calcitrare, ſi ſit in Fatis, ut moriar. Per dies undecim Febre vacavi. Octo ex his jam præterierant, ego vero non ſine magno labore valebam e cubiculo egredi: adeo namque ponderoſas citra tumorem tibias ſentiebam, ac ſi plumbo eſſent obductæ; indicium mihi manifeſtum futuri relapſus. Undecima tamen die omni conatu, quem exerere poteram, adhibito, Eccleſiam [inter quam, & domum meam ſola media erat Via] adivi, die videlicet 25. Julii, domumque reverſus, ſtatim a prandio Febre iterum correptus ſum, quæ duplicis Tertianæ Subcontinuæ ab initio typum habuit, nullo ſudore, nulloque præcipiti ſymptomate comitatæ. Cum autem ab illa, remiſſionem forte ſufficientem ut Cortici obtemperaret circa initia ſaltem ſervante, curari renuiſſem per uſum repetitum ejuſdem remedii ob rationes allatas, acquiſivit illa paullopoſt characterem Febris acutæ, a qua methodice ab iiſdem DD. mihi faventibus ſedulo curatus ſum, ſuperata videlicet opportunorum auxiliorum uſu intra undecimam diem acutie, vi cujus in novum grave, ſed non tam præceps diſcrimen adductus eram. Pariter intra vigeſimam modificata eſt quædam, quæ rurſus ſuccreverat, recrudeſcentia, & abolita intra quadrageſimam omnis Febris, etſi longam poſtmodum convaleſcentiam nocturnis, anomaliſque motibus Febrium æmulis interſperſam duxerim.

Illud denique non prætereundum (atque hujus hiſtoriæ prolixitas nonnullarum brevitatem compenſet) quod, etſi aliquot ab hoc morbo præterierint menſes, atque ipſe Ruri degens ſatis firmo talo ſpontaneis laboribus, & aſſiduæ venationi indulgerem, ſi quando tamen Rheda vehebar, pedibus, ut mos eſt, ſupra Rhedæ pontem impoſitis, ſtatim eam, vel ſimilem ſaltem, experiebar tranſverſim in mediis cruribus ſenſationem, quam tertio *Diaphoreticæ perniciosæ* paroxyſmo fueram expertus, adeoque, ne leviuſcule ſaltem animo deficerem, quod prope ſentiebam, opus erat, ut tibias horizontaliter collocarem, vel aliquo ſaltem modo, ſive manu, ſive aliter ſuras fortiter comprimerem, tremulo durante Rhedæ motu, quo auxilio adhibito nihil amplius percipiebam incommodi; duravitque ſenſatio iſta ad duos, vel tres menſes, ut ideo tunc, quantum licuit, ab uſu ipſius Rhedæ abſtinere

fuerim coactus. Tractu dein temporis non diuturno hoc ipſum qualecunque evanuit incommodum, & ab eo tempore in hanc uſque diem mihi [Deo dante] valetudine firmiore ac antea perſeveranter uti licuit.

Hiſtoriam autem hanc prolixam non ideo per extenſum exaravi, quia eam inter inſigniores collocem (plures enim graviores, ſi non quo ad malum exitum utrinque imminentem, ſaltem quo ad ſtatum actualem Ægrotantium longe majori languore obſitorum, & tantum non expirantium, in ſubſequentibus ſtrictius ſum relaturus) ſed quia, cum mihi de cunctis intime conſcio omnia phænomena probe innotuerint, eorumque adhuc ſim memor, operæ pretium duxi cuncta enarrare ad illuſtrandam praxim, ut poſſimus quandoque percipere, quod ſæpe Ægrotantes nequeunt ſe ſolis, niſi a nobis minute interrogantibus adjumentum capiant, ſatis dilucide exponere.

II. Vix evaſeram ab enunciata ægritudine, nec adhuc convaleſcentiam meam plane compleveram, cum ob otio ruris accitus fui ad curam Præclariſſimi Viri *D. Marchionis Joannis Galliani de Coccapanis* a Secretis, & Status Conſiliarii apud Sereniſſimum Ducem. Is tunc ſexagenarius & ultra, gracilis, arthriticus, nephriticus, ſtudiiſque, curis, & arduis aſſidue negotiis defatigatus, in quarto Tertianæ Intermittentis paroxyſmo ſudorem tam copioſum, & laborioſum paſſus eſt, ut ab eo ſenſim refrigerato, & incrementum Febris loco declinationis inferente, brevi fuerit ad extrema redactus. Decumbebat jam perpetuo ſupinus ſine ullo motu, & anheloſus; ſudatiunculam aſſiduam, frigidam cum carnibus ſumme frigidis, & extremitatibus impenſe lividis patiebatur, pulſumque potius nullum, quam formicantem habebat. Non loquebatur ſponte; interrogatus tamen reſpondebat, ſed ſepulta, & clangorem edente voce. Urina illi mingendi immemori omnino ſuppreſſa cum diſtentione veſſicæ, ſed abſque ulla perceptione ſtimuli. Lingua nigra erat, & aſpera, ductoque hiante ore ſpiritu areſcens. In hoc ſtatu, in quo non amplius diſtinguebantur temporaneæ paroxyſmi viciſſitudines, incrementi videlicet, aut decrementi, ſed anguſtia ſemper majore cuncta ruebant in præceps, Ægerque ad interitum properabat, vix cibum capiens, & ſacris jam Miniſtris plane commiſſus, peracta prius ope Catheteris meliore, quo licuit, modo lotii extractione, Corticem illi propinare tentavi: quod cum tandem non ſine difficultate ſucceſſerit, cumque methodum meam in actum exerere perfecte potuerim, ille intra paucos dies incaleſcens, nec ullis deinceps acceſſionibus prehenſus, ſenſim, paulatimque reſtitutus eſt, & poſt diuturnam, laborioſamque convaleſcentiam [ratione dyſuriæ ſuperſtitis] perfecte ſanatus, obnoxius tantum conſuetæ Arthritidi, atque dyſuriæ, quibus periodice duntaxat recurrentibus, ad annos XV. vegetam, activamque Vitam inde protraxit, donec expleto LXXVI. annorum curſu, e vivis deceſſerit, atroci dyſuria confectus, & duplici poſt obitum reperto Veſſicæ Calculo.

III. *D. Comes Andreas de Sanctis* filius unicus Cl. quondam *D. Nicolai* a Secretis pariter, Statuſque Conſiliarii anno 1705. duos faciles ſine tamen frigore invadentes paſſus paroxyſmos Tertianæ ſimplicis, lato modo loquendo, intermittentis, adeout die vacua ipſam ſecundam Acceſſionem ſubſequente ægre in lecto detineretur, catervas amicorum excipiens, & cum illis tota die amœniter confabulans, tertium ſubiit paroxyſmum ſine frigore pariter, ſimulque ſine ullo ſymptomate invadentem. In augmento Febris ſudare cœpit; cumque illi amans Genitor emulſionem ex ſeminibus melonum confectam circa horam ſtatus vellet exhibere, obſervavit pulſum magis depreſſum, ac fuerit in principio acceſſionis. Advocat ſtatim ille me, ſerius alioquin adventurum, anceps videlicet, an emulſionem ab Ægro avide expetitam offerat. Obſervo & ego pulſum celerem, minutum, ac inſigniter depreſ-

depreſſum; obſervo profuſum ſudorem, & jactationem irrequietam. Suſpendo emulſionis oblationem, & judicium de morbo ad ſemihoram. Cumque omnia in pejus, & in præceps ruere ſatis prænoſcam, præſcriptis pro tunc Cardiacis refrigerantibus, aliiſque uſitatioribus in ſimili caſu remediis, Corticem primo a Pharmacopola larga doſi parari jubeo, & aſſervari, dein inſto, alium Medicum in conſilium vocari. Fuit is *D. Davinius*, cui cuncta narravi; & quia tota metamorphoſis intra unam, vel alteram horam initium cœperat, dixi: me Corticem mea methodo exhibendum paraſſe, ſi circa veſperam clariora, & certiora forent indicia imminentis, quod metuebam, exitii. Calculum ille ſuum addidit ſententiæ meæ ſub conditione perſeverantis, aut adaucti periculi, meæ fidens experientiæ quo ad modum exhibendi, non ſatis adhuc intime, ut paullopoſt, eidem notum. Veſpere itaque iterum inſpecto Ægro, ſudorem adauctum, & frigefactum comperimus; pulſum vero magis depreſſum, & celerem, faciem concidentem, oculos languentes, & irrequietam undequaque jactationem cum luctuoſis ſuſpiriis. His viſis, ſtatim præmiſſo Euchariſtiæ Sacramento, Corticem, ut paratus fuerat, exhibuimus. Nocte perſeveravit frigidus ſudor cum anhelitu frequenti, ut ideo anceps *D. Ferrarius* Aſſidens, an ea ipſa hora Extremam Unctionem illi adminiſtrari curaret, metuens, ne in craſtinum non viveret, me noctu advocari ſtuduit, qui tamen ab extrema hac ſacra functione pro tunc ſuperſedendum duxi. Atque ita, cum mane aliquantulum recreatus, & pauco ſudore difluens Æger reperiretur, ſtrenue repetitus eſt Cortex: ex quo quarta inhibita eſt Acceſſio, cujus loco brevis, ſed copioſa, & celer ſubſequuta eſt diarrhœa biliosa, colore Corticis notabiliter infecta. Continuatum eſt autem ad aliquot dies more conſueto remedium, Ægerq; brevi, quippe Juvenis, atque robuſtus ad priſtinam valetudinem redactus eſt, nulla unquam, ne levi quidem Recidiva interruptam.

SYNCOPALIS.

IV. ANNO 1695. paullopoſt abſolutam non ſine plauſu (uni quidem Deo ſit gloria] *D. Comitis Nogarolæ* curationem, obſtrepente adhuc per aures Amicorum fauſto hujuſmodi curationis rumore, anxie advolavit ad me *D. Candrinus* Medicus, inſtans, ut cum eo ad inviſendum *D. Marcum Martini* Profeſſorem Muſices, Amicum ſuum jam pereuntem in tertio Paroxyſmo Syncopalis Tertianæ, me citiſſime vellem conferre, inſpecturus, utrum in hoc caſu locum ullum [quod tamen vix ſperabat] poſſet habere peculiaris mea, quam nuperrime audierat, Peruvianum Corticem offerendi ratio. Amico morem gerens, ſtatim cum eodem accedo ad Ægrotantem, invenioque jam ſacrum Miniſtrum Animæ commendationem auribus illius intonantem, & candela accenſa ad os appoſita, ſpiritus exitum expectantem. Hoc viſo ſpectaculo, ambo flectimus genua, piæ ceremoniæ complementum præſtolantes, ſpectamuſque a longe faciem Ægrotantis cadavericam, colorem plumbeum, oculos ſemiclauſos, albumque tantummodo exhibentes, anhelitum ſublimem, ſupinumque ſine motu decubitum. Excuſat ſe Medicus mecum, & veniam poſcit aſſeverans, quod ante tres, vel quatuor horas, Febre ſcilicet incipiente, non tam cito periturus videbatur Ægrotans. Revera dum ibi aliquantulum moraremur, agnovimus veram Syncopem fuiſſe in actu tunc cum advenimus, Ægrumque jam ſenſim ab eadem leviuſcule reſurgere. Pulſum exploravimus, nec niſi aliquot vix perceptibiles, & cum inæquali pariter intermiſſione diſtantes pulſationes obſervare datum fuit; etſi Febris augmentum jam caperet, & tota, quanta eſſe poterat, eſſet remiſſio ipſius Syncopes. Sic pariter & alia ſe habebant ſymptomata, remiſſa videlicet intantum, ut non amplius in ipſo mortis agone eſſet Æger, prout fuerat paullo ante, ſed tamen itaut ad veſperam

circi-

circiter (erat autem tunc meridies) eſſet tantummodo protrahenda Vita, videlicet uſque ad ſtatum Acceſſionis. In hoc prognoſtico concordes diſceſſimus, dixique ego Aſſidentibus in eo ſtatu nil auſis expoſcere: quod ſi Æger veſpere viveret, veſpere illum iterum inviſeremus. Dum peterebamus domum, inquit *D. Candrinus* — Si viveret Æger veſpere, quid tum? Subjunxi — Si viveret, ſique non moriturum crederem niſi futura Acceſſione, tentarem quod peregi in caſu *Comitis Nogarolæ*. Sed nec is probabiliter tandiu vivet: frequens enim, & gravis hæc Syncope imminentis jam mortis prænuncia eſt; neque volo ego ſub hujuſmodi incertitudine ſubire calumniam inevitabilem, vel ſaltem deriſionem, qua illudetur mihi, tanquam deſperatos omnes uno remedio temere reſtituere præſumenti. Hoc dicto tantillum ſubſtiti, quaſi me dicti pœnituiſſet; atque interrogavi, num Æger ex Pharmacopæa Fratrum ejuſdem Medici medicamenta deſumeret; & cum reſpondiſſet affirmative, hanc fraudem honeſtam velle me tentare ſubjunxi, ut ſcilicet pararetur validiſſima (qualem præſcripſi in caſu *Comitis Nogarolæ*) Corticis Tinctura, quæ nomine miſturæ cardiacæ inſigniretur, offerreturque Ægrotanti poſt duas, vel tres horas, ſi viveret, nec eſſet in agone; hoc tamen pacto fideliter inito, ut ſi ſanitatem acquireret, liceret arcanum develare; ſed ſi occumberet, tantum Confectionis de Hyacintho, vel Alchermes, Aqua aliqua cardiaca diſſolutæ, deſcriberet in ſua teſſera Pharmacopæus, quantum par eſſet pro æquando pretio abſumpti Corticis; ne ſcilicet mihi calumnia inde eveniret, vel ſaltem deriſio. Factum eſt illico prout edixi. Extracta eſt Chinæ Chinæ Tinctura fortis, & Ægro malevivo poſt duas circiter horas oblata, & non multo poſt repetita. Vixit adhuc, atque ab Acceſſione illa, Syncopeque ſimul evaſit. Die ſequente exhibitus eſt Cortex in ſubſtantia *ad drach. j.* mane, & ſero. Altera die, qua expectabatur quartus Paroxyſmus, vix apparuit levis umbra Febriculæ. Adhuc tamen nemo illum victurum credebat; adeo languidus, adeo debilis, adeo attonitus, & tantum inconcinne gemebundus apparebat. Sed quid multis? Continuato ad aliquot dies, ac repetito remedio cito ſanatus eſt; & longam licet convaleſcentiam cum intermixtis levioribus Recidivis, necnon diuturnam virium imbecillitatem paſſus, perfecte convaluit; & in præſentem uſque diem nonagenario major feliciter vivit.

A L G I D Æ.

V. D. *Joſeph Barberius* Tertiana Intermittente, primo ſimplici, mox duplici Ruri detentus (ita tamen ut leviter ſe haberet, & quotidie potis eſſet e lecto ſurgere) ut mihi ſe committeret, in Urbem delatus eſt. Eadem ſui adventus die, dum ſolita Acceſſione corripitur [erat autem dies morbi quinta] adeo perſeveranter frigeſcit, ut nunquam frigori ſuccedat conſuetus calor. Jamque plures horæ erant elapſæ ab invaſione acceſſionis; & tamen nec pulſus elevabatur, ſed ſumme depreſſus, frequens, ac humilis permanebat, qualis videlicet fuerat in ipſa invaſione, nec caro ullum calorem externum acquirebat, cum tamen ille intenſe ſitiret, & in ſe contractus, ac nonnihil hebes de nulla alia re conquereretur. Primo aſpectu culpavi illius obeſitatem, ratione cujus calor, & pulſus, ut mos eſt, difficilius ſeſe exererent; ſed cum protrahi hunc ſtatum uſque in alteram diem cum minima tantum remiſſione obſervaſſem; cumque paroxyſmo paullo poſt ſubſequente ſingula intendi vidiſſem ſymptomata, Ægrumque jam Algidum univerſaliter fieri ut marmor, plurimis licet horis elapſis, pulſuque (ſi fas ſit dicere) omnino carere, reſpirationem augeri, colorem faciei plumbeum, extremaque livida evadere cum aliquo etiam mentis torpore, & funeſta tenuium urinarum paucitate, ſtatim Sacramentis Eccleſiæ præmiſſis Corticem Peruvianum præſcripſi valida methodo, quo ſolo in-

lo intra triduum ab omni acceſſione, & conſequenter ab omni periculo liberatus eſt: quoniam & calor blandus expanſus eſt per univerſum corpus, & pulſus paulatim elevatus, ac ſimili proportione reſtituta reſpiratio, ut & reſtitutus naturalis faciei color, urinarumque debita cum abundanti ſimul quantitate conſiſtentia. Paucis poſtea elapſis diebus, a pauxilla pariter, & ſine exacerbationibus ſuperſtite Febre immunis evaſit intantum, ut valuerit denuo Rus adire. Ibi tamen leviores aliquot, breveſque Recidivas paſſus eſt; Urbique etiam ipſi reſtitutus per totam hyemem acceſſiones nonnullas irregulares, & erraticas identidem tulit, quas levioribus primo remediis tractavi, mox ſoli Naturæ commiſi, & adventanti Veri, quo nempe ſponte, ac facile evanuerunt.

VI. Strenuus, & ob id celebris Bajulus Urbis noſtræ, *Julius Salviolus* anno 1707. decumbebat Tertiana, ut retulit, (Febre non ſatis novi, an ſimplici, an duplici; curabatur ſiquidem ab alio Medico, cujus nomen libenter ſubticeo) vi cujus Febris ſeptima, ni fallor, morbi die de repente ruit in præceps, conſueta videlicet, ſed ferociore Acceſſione illum inopinato de medio fere tollente. Terrefactus jure merito Medicus de alio non cogitat, niſi de Sacramentis celeriter miniſtrandis, & de vulgaribus Cardiacis. Cumque Ægrum mane ſequenti [erat enim tunc ſero] minime victurum crederet, dixit Adſtantibus, ut retulerunt, quod ſi forte viveret in craſtinum, nunciarent: alias ſe minime rediturum. Funeſto huic præſagio juſtam occaſionem dedit Algor univerſalis Ægrotantis, & perſeverans abolitio pulſus. Cum vero in hoc ſtatu permanſiſſet Æger per totam noctem, mane neſcio quo ſpiritu ductus, inſtitit advocari non Medicum ſuum, ſed me, qui alias in caſibus arduis, & ſignate de vulnere quondam Abdominis penetrante illum feliciter curaveram in Noſocomio. Advocor itaque per internuncium titulo caritatis, ut Hominem jamjam pereuntem velim ſolari ſaltem, ſi non ſit locus curationi, mihique interim ſubticetur circumſtantia, quod ab alio curetur Medico, cum quo nulli alii facile eſt convenire. Accedo ad Ægrum, illumque intueor a ſe ipſo valde diſſimilem, exhauſtum videlicet, ac ſi a duobus jam menſibus ægrotaſſet; pulſum diligenter perquirens, non percipio; carnem vero univerſi corporis ſentio frigidam, ut marmor, urinamque paucam video, ac impenſe rubram. Cæterum mente alacrem, parum ſiticuloſum, atque oculis adhuc vividis, ſed ſupra conſuetudinem micantibus præditum reperio. Tum inquit ille — Jam noſco, & ſentio me mori. Deo dante munitus ſum Sacramentis, & promptus ad implendam voluntatem Dei. Curabat ab alio Medico, qui me jam mortuum putat, heri ſiquidem ſine pulſu me dereliquit; an modo ſim in eodem ſtatu, ignoro: agnoſco tamen, me ſic diu vivere non poſſe. Nihilominus obſecro te, ut velis curam mei ſuſcipere, & dimiſſis omnibus delicatulis inſpectionibus adjuvare me, ſi ullus (quod vix credam) locus eſt ſaluti meæ — Denique cum me hæſitantem noſſet, ne ſcilicet viderer injurius alteri Medico, cum quo cæteroqui de remedio convenire erat impoſſibile, nil intentatum reliquit, ut me ſuaderet ad opus: recolens, quod ab antiquo Pater ejus fuit famulus Patris mei; quod idem meus Genitor Ægrotantem ipſum ſuſcepit ad Sacrum Baptiſmatis fontem, & ſimilia. Sed mea jam me ſatis ſuadebat conſcientia, ne illum forte ſanabilem desererem, intentato remedio innocuo, & probabiliter ſalutari, videlicet Cortice, priuſquam nova inſurgeret lipyriam referens, & plane lethalis acceſſio.

Difficultas erat circa modum offerendi remedium, & evitandi calumniam, ſi occubuiſſet Æger, vel cenſuram inurbanitatis, ſi inſcio Medico curante obtuliſſem. Propoſui ideo Febrifugum, ac præſcripſi in ſchedula juxta doſim, & methodum in hiſce caſibus mihi familiarem, dixique Ægro, & Aſſidentibus, ſtatum illius eſſe ſumme periculoſum, ut ipſi noſce-

noſcebant, non tamen eſſe plane deſperatum: & ſi quidquam eſſet, quod poſſet illum ſanare, eſſe id ſolum, quod in ea ſchedula præſcriptum proſtabat [eo ſiquidem ſolo plures etiam pejus degentes ſanati fuerant] an vero idipſum illi eventurum eſſet, me plane ignorare. Monui idcirco, ut iterum, ac ſtatim advocaretur Medicus curans, illique nomine meo oſtenderetur ea ſchedula; & quandocunque ipſe eam approbaſſet, eadem uterentur: ſin minus, ſequerentur opinionem, quam vellent; neque enim amplius opus erat interventu meo, dum eo remedio uterentur, prout præſcripſeram, multoque minus, ſi non uterentur. At cum mihi obtruderetur [quod & ego certo prævidebam, neque ideo conſcientiæ meæ videbar integre ſatisfeciſſe] hoc eſſe idem, ac nihil agere, ob prævisam indubitabilem rejectionem, & proſcriptionem remedii, intimo quodam impetu motus ſum ad id exequendum, chriſtiana videlicet impellente caritate, quod nunquam peregeram, & quod nunquam poſthac, niſi in ſimilibus circumſtantiis acturus ſum. Spreto metu calumniæ, neglectoque omni officio, Vitæ Ægrotantis infenſo, auxilium ſpopondi, ſtatimque domum meam adii, & Corticem, quem penes me ad domeſticos uſus aſſervo [nil autem aliud medicamentoſum degit domi meæ, neque ipſa Theriace] in Vino diſpoſui partitis doſibus exigentiæ proportionatis.

Et quoniam caſus urgens Nobiliſſimæ Virginis me celeriter advocabat longe ab Urbe, opus plene adimplendum commiſi Juveni praxim ſub me addiſcenti, qui egregie opus ad ſuum complementum provexit; unde redux ego in Urbem inveni Ægrotantem [primus quippe fuit ille præ nobilibus, penes quem fuerim] jam excalefactum, & pulſu aliquo donatum. Cumque nulla amplius ab epoto valide medicamento Acceſſio apparuerit, ſenſim ac ſenſim intra paucos dies integre reſtitutus eſt. Dolui equidem, quod pendente uſu, & actione Corticis, cum Medicus ordinarius nil tale ſciens, & ad Ægrum ſuum inviſendum ſponte reverſus, pretioſa illi medicamenta, ipſamque reſurgente pulſu Salvatellæ ſectionem præſcripſiſſet, Adſtantes ſimulaſſent cuncta fieri, quæ ille quidem præſcripſerat, ſed quæ vere nullatenus fiebant: magiſque doleo, quod dum lætabatur ille de curatione felici, quam lubentiſſime illi conceſſiſſem, rem totam revelaſſent eidem, & in me forte indignationem illius concitaſſent. Sed quis plebeculam novit continere? Uno verbo; me vix bis, aut ter Ægrum inviſente, tota curatio feliciſſime peracta eſt. Et licet ob diuturnitatis impatientiam ad paucos tantum dies paſſus fuerit Æger remedium paulatim aſſumere, & deinceps renuerit illud repetere: immo licet prava victus ratione uteretur, & laboribus, ac ludis nervoſis intemperanter indulgeret, nullam tamen unquam recidivam fuit expertus. Quod magis fortaſſe miratus erit Medicus ordinarius, qui re Corticis intellecta maximum illi timorem incuſſerat de morte nihilominus propter uſum Corticis intra annum inevitabili Fato ſubeunda.

VII. *Jacobus N.* Auriga Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ laborabat Tertiana duplici, illique medicinam faciebat alius a me. Is cum morbum repente fieri prope lethalem noſſet, me accivit, qui, ut teneor ex officio, lubenter acceſſi. Algebat jam a duobus diebus Ægrotans, pulſus erat illi vix perceptibilis, ſudatiuncula frigida collum, frontem, & ſuperiores artus occupabat; Urina craſſa erat, pauca, atque admodum ſaturata, anheloſa reſpiratio, ſupinuſque decubitus. Adhuc tamen manifeſta erant nonnihil ſtatis horis ſubobſcuræ cæteroqui acceſſionis indicia, necnon perceptibile levamen aliquod matutinis horis. Oblatus illi eſt ideo nulla mora interpoſita Peruvianus Cortex methodo mea, atque intra paucos dies ſanatus eſt Æger, novam tamen poſt menſem circiter recidivam paſſus, a qua debiliore quidem, ſed diutius protracta, novo tandem uſu

uſu Corticis perfecte liberatus eſt.

VIII. Ad Algidas referam quoque Febrem, mihi cæteroqui in exortu ſuo ignotam, qua detinebatur *D. Marcus Antonius Origonus* Sacerdos ſeptuagenarius circiter, & in Juventute ſua celebris Cantor. Curabatur ille Febre, ut ajebam, neſcio qua a Medico Chinæ Chinæ penitus adverſo: erat nempe ille idem, qui curabat Bajulum *Salviolum* nuper relatum. Is Febrim carere periculo, ac benignam eſſe, ſemper aſſeveraverat, ut relatum fuit, cum nocte quadam [neſcio quo caſu] Æger ruit in præceps; perfrigeratur repente totus, minuto ſudore circa pectus diffluit, & circa ſuperiores artus; fit ſubinde anheloſus, pulſuque fere abolito languet, ac deficit. Diluculo ſumma celeritate advocatur Medicus, qui re inſpecta inſtitit ſtatim adminiſtrari Ægro feſtinanter deficienti Sacramenta Eccleſiæ, non aliud quicquam agendum ſupereſſe, faſſus. Interrogatus poſtea, unde tam præceps exitium in morbo, quem ultima etiam viſitatione tutum pronunciaverat, reſpondit ea ipſa nocte morbum eundem malignam impenſe naturam adeptum fuiſſe, neque de repentinis hiſce mutationibus prævidendis, aut prohibendis, ſicut nec reparandis, Medicum teneri. His auditis, convocatus eſt alter Medicus, nempe *D. Floranus*, ut caſum inſpiceret, conſultaturus poſtea de remediis cum Medico ordinario, ſi locus fuiſſet. Inſpecto autem Ægrotante, & intellecta rerum ſerie, reſpondit iſte: exitium eſſe irreparabile; deinde ſubdidit, forſitan in hoc caſu locum habere poſſe peculiarem quandam meam methodum exhibendi Chinam Chinam, prout a me in colloquiis familiaribus alias audierat: ideoque hortatus eſt conſanguineos Ægrotantis, ut me potius advocarent, & abiit. Ne vero ego renuerem alienam curationem ſuſcipere ſolus, vel cum Medico Corticem non admiſſuro altercari [abſtinere ſiquidem a curationibus alienis, & ab altercationibus mihi ſumma religio eſt] innuit, optimum conſilium eſſe, ut preces porrigerent Sereniſs. Duciſſæ Brunſvicenſi, ejuſdem Sacerdotis benigniſſimæ Protectrici, ut me ad illum inviſendum, atque curandum mittere dignaretur. Ita ad unguem factum eſt. Accedo itaque juſſus ad Ægrotantem, & invenio in ſtatu ſupra relato. Nil valet ipſe reſpondere præ languore interrogationibus meis, neque ab Aſſidentibus quicquam aliud extorquere poſſum, niſi quod tolerabiliter ſe habere videbatur diebus anteactis, ſed quod nihilominus illum aſſidue febricitantem crediderunt, etſi Medicus bene habentem pronunciaſſet. Tandem protulerunt tanquam rem indubitatam, Illum diebus ſemper imparibus, & alternis pejus notabiliter habuiſſe. Hac una fretus circumſtantia, Corticem illico præſcripſi *ad unciam ſemis*, quam intra tres, vel quatuor horas duplici hauſtu potavit. Die ſequenti pulſus aliquantulum reſurrexit, nec ulla ſenſibilis acceſſio obſervata eſt. Repetitus eſt Cortex *ad drachmam unam* mane, & ſero die ſubſequenti, dein per aliquot ſucceſſivos *ad drach. ſs.* ſemel tantum in die, intra quos diſſipatis lethalibus omnibus ſymptomatis Febris evanuit, remanente tantummodo maxima virium imbecillitate, & recurrente poſt duas, vel tres hebdomadas una, vel altera recidiva leviore, eodem Cortice repetito ſublata, ſed difficili convaleſcentia ſuperſtite: adeout non prius, quam poſt tres menſes, valuerit domo egredi, & ſacrificium offerre. Vixit tamen ad plures annos incolumis, atque vegetior ac antea.

IX. Ambigo, utrum ad Algidas pariter, an potius ad Diaphoreticas (quippe quæ particeps utriuſque naturæ viſa eſt ante inhibitum illius progreſſum) referam Febrim, quia die 17. Februarii anni 1709. correptus eſt Nobiliſſimus Adoleſcens *D. Comes Claudius Rangonus*, robuſto æque, ac obeſo corporis habitu præditus. Curabat illum Medicus, cujus quoque nomen lubet ſubticere; non enim cum Opinantibus uſpiam mihi res, ſed tantum cum Opinionibus: utque mihi in exponenda morbi hiſtoria fuit relatum, Febris Ægrotan-

grotan-

grotantem primo invaſit cum rigore, & obſcuro frigore, diuturno tamen, ita ut nonniſi poſt plures horas pulſus depreſſus, ut tunc temporis aſſolet, ſe ſe extulerit. Frigori fere ſtatim præcox ſucceſſit ſudor in partibus ſuperioribus, quo tum perſeverante, tum mox ceſſante, Acceſſio nihilominus protracta eſt admodum, ac tandem ſoluta. Secunda die bene ſe habuit, non perfecte tamen creditus immunis a Febre. Tertia die rediit Acceſſio ſecunda anticipans cum quadam vomituritione; frigus fuit adhuc minus ſenſibile, ſed longiuſcule protractum: cæteræ Paroxyſmi viciſſitudines, ſudor nempe immaturus, & declinationis protractio, eodem prorſus paſſu proceſſerunt ac antea. Quarta die levius habuit, omni tamen Febre non plane carens, Urinamque reddens turbatam, craſſam, rubram, & paucam; quamobrem a Medico curante præſcripta eſt phlebotomia, clyſtere præmiſſo. Veſpere tamen motu inexpectato novus Paroxyſmus ſupervenit, quo Tertiana de ſimplici facta eſt duplex Continua, ſaltem Spuria, ſive per ſubingreſſum. Die ſequente, morbi videlicet quinta, cum nova, & proportionata anticipatione rediit mane hora 15. Acceſſio ex primariis tertia cum exiguo rigore: adeout pulſus initio Acceſſionis ſe minime concentrarit, ut mos erat; verum etiam poſt duas horas, & ultra ab invaſione Acceſſionis, ſenſibiliter apparuerit. Statim vero, & ex improviſo quædam erupit univerſalis cutanea efflorescentia cum papulis rubris, quæ inſignem Ægrotanti moleſtiam intulit; ſubinde vero pulſus depreſſus eſt, itaut per aliquot horas omnino latuerit, nec ullo tactu potuerit percipi. Ambigebatur tantum, an in ſiniſtro carpo obſcura quædam perciperetur pulſus formicantis imago; ſed hæc eadem credita eſt illuſio ab ipſo Medico curante, vel motus arteriolæ extremorum digitorum tangentis Medici, & valide comprimentis. Jactabatur tunc irrequietus Ægrotans, neſciens momento temporis conſiſtere, potumque impatienter poſcebat inexplebili ſiti vexatus, lingua licet non admodum areſcente. Sudatiunculam interim, evaneſcente jam efflo reſcentia cutanea, patiebatur circa pectus, & frontem cum anguſtia, & inquietudine uſque creſcente.

Horret Medicus his viſis, & jure pavet, ſociumque in ſubſidium curationis expoſcit. Accedo ego celeriter accitus, & quoniam ſperabile videbatur, pulſum adhuc poſſe reſurgere, febrilemque calorem poſſe ſe ſe exerere, licet ad aliquot jam horas uterque lateret, dedi manus adjutrices, ut ea præſidia adhiberentur tum interius, tum exterius, quæ motum humorum, & ſanguinis promovere credi ſolent [quidquid ſit de veritate rei] atque ideo cucurbitulas ſiccas univerſo corpori affigi conſenſi, frictiones inſimul celebrari, ſtibiumque diaphoreticum ſubinde exhiberi, ſuperepotis liquoribus, qui vim illius qualemcunque adjuvare poſſent: ſubdens inſuper, quod reſurgente, ut ſperabam, pulſu, oportebat tempeſtive cogitare de inhibendo altero Paroxyſmo periculoſiſſimo, ac probabiliter lethali. Adminiſtrata itaque ſunt cuncta, & plures elapſæ horæ ab ipſa adminiſtratione; nec tamen pulſus redire noſcitur, etſi cæteroqui pulſu inſigniter elato, ac turgido dotatus naturaliter ſit Patiens, obeſus licet. Creſcit interim jactatio vorticoſa, ſitiſque nullo potu explebilis; ſudor ardentis pectoris, & colli jam induſia madefacit, ſicco, & vix ſubtepido exiſtente reliquo corpore; manus pariter circa carpum ſudant ſubfrigidæ, frons vero, & capilli copioſo ſudore diffluunt frigido, aut male tepente, necdum umbra pulſus apparet. Admonitus Æger de periculo confitetur peccata ſua, Venerabile Sacramentum Euchariſtiæ mox aſſumpturus. Interim ego a duabus jam horis & ultra inculcabam Medico, neceſſe eſſe ſtatim confugere ad uſum validum Chinæ Chinæ, nec aliud quicquam ſupereſſe, a quo Vita Ægrotantis poſſet ſervari: altera ſiquidem die, dummodo tandiu viveret, novus debebat ingruere ex ſuborta

jam Febris duplicitate Paroxyſmus, & ſubſequente poſtmodum die valde diluculo gravior alter, atque lethalis. Fatebatur Ille periculum præſens, fatebatur inevitabilem quartam acceſſionem [& inde conſequenter mortem] Febrem tamen, duplicis licet tertianæ typum ſervantem, ut jam Continuam, atque Malignam Cortici minime ceſſuram, mordicus ſuſtinebat, ipſumque idcirco Corticem in illa ullo pacto convenire non poſſe. Opponebat inſuper habitum Corporis obeſum, in quo non profuturam Chinam Chinam hariolabatur. Obtrudebat etiam in caſu jam pereuntis celebrem cauſſæ morbificæ, & humorum fixationem, ac inde futuras recidivas. Has ego cum lubenter admitterem, immo & anxie exquirere profiterer, ac tantùm inducias morti, ſubdebat animoſe, ſæpius etiam Ægrotantes obire cum China China in ſtomacho, meque diverſa aſſerentem eſſe nonnihil præoccupatum favore hujuſce Remedii, neque ſe idcirco experientiæ meæ acquieſcere poſſe (*Experientia ſiquidem ſine ratione*, confidenter ajebat, *eſt Navis ſine Rectore*) neque in meam ſententiam æquo animo eſſe deſcenſurum, niſi alius quiſpiam Profeſſor votum deciſivum apponeret. Atque ita, licet nonnullas identidem interſereret officioſas proteſtationes, humaniorum recordationum titulo convalidatas, me tamen propoſiti ſui tenax uſque carpebat. Inſtabat denique, oblationem Remedii prorogari ſaltem in ſequentem diem, ſubſtituens interim illi, immo anteponens Lapidem Bezoarticum, non tam ad promovendum ſudorem illum ſymptomaticum, quo durante videbat Ægrum in præceps ruere, quàm ad reſiſtendum malignæ, ut ajebat, qualitati, pulſum deprimenti, cujus elevationem China China, ipſo judice, figens, præſtare nequibat.

Ferebam ego patienter hæc omnia, atque ad ſingula placide reſpondebam, reponens tantummodo adverſus petitam dilationem non modo occaſionem præcipitem, ſed & Caſum funeſtum, quem *Lib.* 3. *Cap.* 5. *Hiſt.* 2. retuli de prædefuncta Genitrice D. Decumbentis, cui ob ejuſdem Medici cunctationem nequivit ad complementum Cortex adminiſtrari. Tandem mea fretus experientia, ne dicam, quadam ſupra Auditorem quondam meum auctoritate, ſtimulante me acriter fervore ſervandi, quem ob frivolas cavillationes perire noſcebam, coactus ſum erumpere in hanc animoſam propoſitionem coram præcipuis Equitibus Urbis noſtræ, ipſo paullo poſt conſcio Sereniſſimo Duce Domino meo — *Ni Æger iſte Chinam Chinam cito hauriat, uti præſcribam, illum perendie moriturum prænuncio; ſi cito hauriat, perendie ſanum fore: utrunque autem ea certitudine, qua ignis congrue applicitus comburit ſtuppam, & non comburit non applicitus* — Cum vero his non obſtantibus ſuæ ſententiæ immobiliter adhæreret Medicus curans, nec alter conquiſitus reperiretur, laberetur autem occaſio præceps, Ægerque jam inciperet ſenſibilius, atque univerſaliter perfrigerari, durantibus iiſdem ſymptomatis, & præſertim omnimoda pulſus abolitione, Nobiliſſimus æque, ac omnifaria eruditione conſpicuus D. Decumbentis Frater Primogenitus *D. Marchio Joannes Maria*, qui me uti ſuum Medicum ad curationem ſuperacciverat, cognito, pro eximio, quo pollet, mentis acumine, parique prudentia, rationum pondere, meæque plurimum fidens imbecillitati, & tribuens experientiæ (quam pro Cymbula cum Rectore humaniter habet) inſtitit ea, qua ſemper aſſolet, comitate, ac morum ſuavitate, ut peragerem libere quidquid eo caſu proficuum crederem; aſſerens, id non ægre laturum Medicum curantem, quem ideo hæc audientem, atque ſilentio tacite comprobantem, ſecum adduxerat ab Ægrotante ad me. Suſpenſa itaque ad breve intervallum temporis, quæ proxime celebranda erat, Sanctiſſimi Viatici oblatione, præmiſſa eſt illi, quippe longiuſculum tempus exigenti, celer oblatio Corticis jam parati ad *drachmas tres* ex Vino tenuiore potandas [Medico curante ne

te ne cubiculum quidem intrante, forte ne ſocius criminis videretur] atque eveſtigio celebrata eſt pariter Euchariſtici Sacramenti adminiſtratio, circa horam nempe inclinantis diei vigeſimamtertiam.

Supervenit forte tunc temporis, me vix recedente, *D. Davinius* conquiſitus tempore diſputationis, ut diſſidium componeret, ſed non inventus, qui præterlapſam agnoſcens conſulendi occaſionem circa oblationem remedii, Ægrumque intelligens aliis intentum, abiit illo nequaquam inſpecto. Rediit tamen circa primam noctis horam, quo tempore pulſus incœperat nonnihil ſe exerere, & laborioſus ſudor imminui. Admonitus eſt de rebus diſputatis, & actis, ac de ſuo circa eas judicio requiſitus. Reſpondit ille: Remedium jam eſſe propinatum; nec proinde locum eſſe diſputationi, an eſſet propinandum, nec ne. Interrogatus poſtmodum, quid ipſe ſperaret ab uſu remedii, eidem fortaſſis haud ſatis fidens in tali anguſtia (quippe qui in præcedente, licet longe majore, Ægrum non viderat) reſpondit, Chinam Chinam, ut & alia quoque remedia, habere ſua vigoris, & inefficaciæ tempora, adeoque in quibuſdam Conſtitutionibus mira præſtare, in aliis nequaquam; quod & in ſuis *Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus* aſſeruit jam *Cl. Ramazzinus* [licet in illis de Perniciosis *noſtris* nulla ſit mentio.] Corticem ſcilicet in calidis, & ſiccis Conſtitutionibus prodeſſe; obeſſe vero in frigidis, & humidis. Cum vero ea tempeſtate, qua nondum Ver advenerat, nullum adhuc periculum factum eſſet de Cortice, in aliis quandoque tempeſtatibus plurima operato, nullum, inquit, eo caſu ferri poſſe de futuro eventu judicium. Subdidit tamen præter alia, ut amicum decet, officioſa verba circa uſum, & opportunitatem hujuſce remedii plurimum tribuendum eſſe peculiari experientiæ meæ; atque his dictis diſceſſit. Eo vix abeunte, ipſe adveni circa primam pariter noctis horam, invenienſque pulſum ſeſe attollentem, & ſudorem ſymptomaticum pari proportione ſeſe imminuentem, alacri animo *drachmas duas* novi Corticis ſimiliter ex Vino potandas circa horam octavam ejuſdem noctis offerri juſſi, mane vero hora 15. *alteram drachmam*.] Atque ita inæquali hac artificioſa partitione, intra horas ſexdecim *drachmæ ſex* Corticis fuerunt abſumptæ.

Inſpecto tunc temporis Ægro, Febrem inveni admodum conſpicuam cum calore univerſim expanſo, & cum pleno, ac valido pulſu, ad quem forte reſpiciens *D. Davinius*, qui mane quoque ſponte Ægrum inviſerat, phlebotomiam (ut mihi mox retulit) ſi ſuperveniſſem, proponere meditabatur; ſed cum non ſupervenerim, urbane dimiſſus receſſit, non rediturus. Accedens autem ego, atque Ægrum inveniens jam univerſaliter excalefactum, pulſuque inſigni præditum, utut non modice febricitantem, tanquam rem habens in vado, nulli alii remedio incerto fidere volui; ſed ſoli Cortici, nullo adjumento indigenti (leviore tantum inde ſervata Methodo) unice inſiſtere. Immediate poſt meridiem, majorem adhuc caloris, & Febris intenſionem percipere mihi ſum viſus cum pulſu inſigniter elato, ac turgido. Veſpere autem notabilem inveni Febris remiſſionem [utut eam exacerbatam eſſe, fuerit falſo prolatum) cum ſudore blando, ac univerſali, modico tamen, nec admodum copioſo, cui ſucceſſit nox tranquilla cum placido, & ſemel tantum interrupto ſomno, occaſione ſcilicet ſumendi *alteram*, quam præſcripſeram, *drachmam* Corticis; qua epota, pacatum iterum ſomnum uſque in ſequens mane Æger protraxit. Erat hæc dies ſuſpecta, morbi nempe ſeptima, qua die circa horam 13. contingere debebat Acceſſio gravior, quarta videlicet, ſupputatis tantum primariis. Aſt cum ego accederem hora 16. (neque enim ulla me angebat ſolicitudo citius accedendi, ob moralem certitudinem de fauſto futuro eventu) inveni Ægrotantem, ut prænunciaveram, in tuto, exigua videlicet Febre detentum, urinam non

amplius

amplius imminutam, rubram, ac craſſam, ſed copioſam, ſubcitrinam, ac diaphanam reddentem cum ſuo eneoremate, omnibuſque ſignis coctionis: uno verbo ſanum quo ad ſublatam lethalem periodum, & quo ad omnia, exceptis reliquiis ſenſibilibus Febris jam continuitatem adeptæ, quæ tamen reliquiæ intra duos tantum dies (quibus *ſemidrachmam* Corticis quotidie hauſit Æger ad complendam unciam illius) penitus extinctæ ſunt, nullo alio concurrente remedio. Extirpata celeriter in hunc modum Febre, per ſeptem dies vacavit ab uſu Corticis, & cujuſcunque remedii (quo tempore non parva fuit difficultas in detinendo domi Ægrotante) quibus elapſis iterum ſumpſit primo mane *drach. j. ſs.* Corticis, altero *drach. j.*, & per tres alios ſubſequentes dies *drach. ſs.* pro qualibet vice; & ſic novam *ſemunciam* Corticis ad præcautionem aſſumpſit. Interjecta vero alterius hebdomadæ quiete, aliam rurſus *ſemunciam* in octo partes diviſam intra octo pariter dies [quotidie ſcilicet ad *drach. ſs.*] abſorpſit, remedioque terminum poſuit die ipſa Verni Æquinoctii, nullam inde, Deo dante, recidivam, nullumque incommodum paſſus, utut cauſſam Febris intus detentam, fixatam, coercitam nonnemo diceret, *Furemque domi latentem*, *necdum expulſum*, nova damna illaturum hariolaretur.

At bone Deus! Etſi recidiſſet, ut ipſe præmiſeram poſſe contingere, quid tum? Nonne is antea, minime expectata recidiva, peribat? Aſt inquiet aliquis, qui rem non vidit: Sanatus eſſet etiam aliis remediis, Lapide ſcilicet Bezoartico, Cardiacis, & hujuſmodi. Effatum hujuſcemodi non tam facile admittent periti Medici, & ingenui. *Mercatus* certe, cui notus non erat Cortex, longe aliam prognoſim inſtituit in talibus circumſtantiis. De *Mortono*, quippe ſuſpecto, etſi veridico, non loquor. Verum concedatur. Nemo tamen ſpondere hoc auſus eſt cum Lapide Bezoartico, ut ego auſus ſum experientia fretus, ſpondere cum Cortice. Tandem hoc ſaltem ſtet: neque tam cito, neque tam blande ullis aliis remediis ſalutem obtineri potuiſſe, ut obtenta eſt uſu Corticis, tot Syrupis, tot Confectionibus, tot Cucurbitulis, tot Veſſicantibus locum ſurripientis. Subdet tamen quiſpiam. Forte tunc erat terminus naturalis morbi. Ita profecto. Febris tertiana duplex continua, & tandem maligna (talem quippe deſcripſit ipſe Medicus curans) cum urinis ab ipſo initio turbidis, & imminutis, cum ſudore frigori Febris ſtatim ſuccedaneo, quæ die quinta conſtantem inferat, omnimodamque pulſus abolitionem cum ſudoribus ſymptomaticis, partialibus, & male tepidis, jactatione irrequieta &c. vere ſolet, dictum factum, ex ſe ſolvi feliciter, & aboleri. Hæc adamuſſim eſt via, qua quotidie ad ſalutem itur, ſed æternam. Miror ſane, quod ante factum nemo hæc tam fecunda præviderit, cum ego fidenter prædixerim, innixus tamen virtuti Corticis, meæque de ipſo, ac de mea Methodo experientiæ. Sed eſto; demus hæc omnia, ipſique inſimul Soli lucem denegemus. Quid inde? Saltem (infero) Cortex non nocuit, neque obſtitit huic palam advenienti felicitati, vel humores figendo, vel aliud quodpiam crimen patrando. Poteſtne minus tribui remedio tam evidenter admirabili, & pereuntis Hominis liberatori? Sed neque hoc plane concedetur, ſi quindecim ab hinc annis ephemera corripiatur Nobiliſſimus Patiens. Vivit interim perfecte ſanus, vivetque favente Deo. Hoc mihi ſat eſt, etſi forte contendatur, illum aliunde vivere.

X. In genere pariter Algidarum Intermittentium inſignis eſt ea, quam me ſuadente, licet curationi nequaquam præſente, feliciſſime abſolvit *D. Candrinus*, ut ſubinde ab eodem accepi, in ægritudine *D. Sigiſmundæ Nardæ* prope octogenariæ. Hanc itaque in quadam Acceſſione Febris tertianæ univerſaliter frigefactam, nec amplius recaleſcentem, pulſu penitus deſtitutam, & jam pro deplorata communiter habitam (id ſuadente morbi præcipitis violentia, atque ætate

tate decrepita, cum cæteris algoris funeſti, & deficientiæ pulſus ſymptomatis) intra paucos dies integre reſtituit Peruvianus Cortex poſt Extremam Unctionem mea Methodo adminiſtratus, Ægra ad multos poſtmodum annos ſuperſtite.

SUBCONTINUA MALIGNANS.

INnumeras propemodum Febrium hujuſce ſpeciei referre poſſem hiſtorias, & quidem quoad accidentia plurimum diſſimiles, in curatione autem ſimillimas, quatenus omnes jugulatæ ſunt uno Cortice Peruviano, modo celerius, modo lentius, modo parcius, modo liberalius, prout opus viſum eſt, adminiſtrato. Sufficiat tamen ſelectiores nonnullas adducere; atque una, vel altera fuſius deſcripta, cæteras ſtrictius, proportione ſcilicet a peritis facile intelligibili, tranſigere, quarum nihilominus momentum minime levius eſt, ſed ſaltem æquale, etſi tale non ſemper appareat, ut ab Ægrotantibus ipſis ſatis notis, eorumque Aſſidentibus poteſt facile quilibet ſaltem Noſtras certior fieri.

Nolim tamen puſillum aliquem, qui viderit in prægreſſis, & in ſubſequentibus Hiſtoriis, Sacramentorum adminiſtrationem præceſſiſſe fere ſemper ante adminiſtrationem Chinæ Chinæ, ſibi ſuadere id factum in gratiam remedii, quaſi illud ſit experimentum aliquod periculoſum, quod tentare non liceat, ni prius conſulatur Animæ; ſed ſciat, videatque, id factum eſſe ob exigentiam affectus ſumme periculoſi, & exitii certo imminentis, quoties ob accidens aliquod China China illud remorari potis non fuiſſet. Quamobrem in illis caſibus non aliud actum eſt in hac linea, niſi quod æque actum foret ſemoto etiam Chinæ Chinæ uſu; actumque eſt ideo præciſe ratione Morbi, non ratione Remedii.

XI. *D. Jacobus de Carrettis* Sacerdos, Sereniſſimi Principis Foreſti EſtenſisCapellanus, duplici Tertiana laborabat, intermittente quidem, ſed longas, ſibique immediate ſuccedentes acceſſiones habente. Tractu dierum aliquot, non obſtantibus remediis ex arte adhibitis, Febris cœpit quandam continuitatis ſpeciem præſeferre, ut & ſymptomata Febrium acutarum propria; ſervabat tamen adhuc periodos ſuas, obſcuras quidem, ſed aliquo nihilominus brevi rigore, leviſſimaque extremorum perfrigeratione conſpicuas. Succedebat autem ſtatim calor maxime mordax, Coma quoddam ſemper pervigil, urina ſummopere ſaturata, & quoad quantitatem admodum imminuta, ſummaque perpetuo linguæ ariditas, atque ſcabrities ſine ſiti, immo cum omnimoda non curantia potus. Proſequutus ſum nihilominus curationem vulgari methodo, prout incœperam, ſed irrito ſucceſſu: exacerbationibus etenim jam fere abolitis quoad ſigna exteriora, cæteriſque omnibus in pejus ruentibus, res eo ſenſim devenit, ut jam de vita illius actum eſſe pronunciaverim, ſpiritualibus tantum auxiliis, Sacriſque Miniſtris eundem committens; neque enim alium quempiam videre facile eſt, ſignis talibus plane lethalibus, non repente, ſed paulatim de die in diem acquiſitis ſtipatum, qui paullopoſt non occumbat. Jacebat ſiquidem ſupinus immobiliter quoad omnia membra, brachiis exceptis, ruebat in pedes, reſpirabat crebro anhelitu, & ore ſemiaperto; linguam nigram prorſus habebat, ſcabramque veluti folium borraginis, quam inſuper nequibat exerere, denteſque nigro pariter, ac denſo lentore obſitos. Nullum verbum articulate proferebat; ſubmurmurabat tamen aſſidue, ſermone quodam balbutiens minime intelligibili, jactabatque brachia, quaſi quidpiam vellet prehendere per aerem, ſed tandem tremulis unguibus nil aliud, quam floccos linteorum carpebat, plicas cum eorum fimbriis modo caſu conficiens, modo ignarus iterum explicans. Hoc territus ſpectaculo abii: imumque jam prope attingens januæ veſtibulum, converſus ad *D. Franciſcum* Fratrem ejus me comitantem, condoleo cum eodem de Fratris jactura. Dum vero ſejungor ab il-

ab illo, remque jam plane deſperatam eſſe inculco iterum, ſubdo inſimul quaſi per modum contemptus, poſſe tantummodo tentari remedium, quod forte potuiſſet prodeſſe, ſi citius fuiſſem auſus tentare; ſed modo neque ſperabile eſſe levamen ullum, neque poſſibilem in Ægro deglutitionem remedii, ridiculumque eſſe in tali ſtatu quicquam experiri. Animum tamen mihi addidit ſedulus Frater ut præſcriberem quidquid luberet, ſe offerens paratum ad omnem diligentiam, ut Ægro cochleatim remedium ingereret: mecumque pactum iniit de non revelando cuiquam noſtro tentamine, ne aliis quidem Fratribus, jam cubitum euntibus, illique curam Ægri corpoream relinquentibus, ne ſcilicet remedio inſonti opprobrium eveniret, aut culpa in caſu evidentiſſime deplorato. Sub hac conditione præſcripſi *unc. ſs.* Corticis, quo citius fieri poſſet [ſiquidem abſolute poſſet fieri] illi offerendam, ſubdens Fratri, me mane (erat enim nox) ſi Æger viveret, victuruſque eſſet ſaltem uſque ad tempus novæ obſcuriſſimæ exacerbationis, aliquid ultra præſcripturum. Hauſit Æger cito, licet particulatim, totam doſim, & mane vixit adhuc; cumque aliquam remiſſionem leviuſculam eſſet aſſequutus, prout ſemper horis matutinis quoquo modo antea conſueverat, alacriter *aliam ſemunciam* Chinæ Chinæ præſcripſi ſatis celeriter abſumendam. Hanc pariter aſſumpſit; & ne longior ſim, cœpit veſpere, Febre non amplius exacerbata, melius ſe habere, & melius adhuc deinceps progredi; adeoque conſueta methodo ad dies aliquot in uſum ducta, repetito videlicet ſenſim remedio, priſtinam tandem ſanitatem cum ſegniore tamen convaleſcentia recuperavit, nunquam amplius recidens, ſed plurimis licet ab eo morbo annis elapſis perfecta perfruens valetudine.

XII. Uxor Aurigæ cujuſdam Aulici Tertiana duplici violenti motus, validæque intenſionis detinebatur, cujus videlicet Paroxyſmum quemlibet vix tantillum remiſſum, plurimumque a ſolutione diſtantem, excipiebat ſuperveniens alter, adeout Febris eſſet indeſinenter Continua; motum tamen ſenſibilem ſervans Intermittentis adinſtar. Præmiſſa, & repetita ſanguinis miſſione, aliiſque remediis methodicis, quoniam Febris ad gradum æqualis continuitatis properabat, taliaque celeriter acquirebat ſymptomata, qualia Febribus malignis, atque lethalibus competunt, decrevi Corticem temperanter ſaltem adhibere. Erat autem Ægra hæc tunc perpetuo vigil, perpetuo ſiticuloſa, areſcebant fauces, & lingua, jactabatur aſſidue, & non ſemel abſque cauſſa manifeſta inſigniter deficiebat animo. Urinam tenuem ſubſtantia reddebat, & quantitate modicam, pulſumque nonnihil quidem reſiſtentem ſervabat in remiſſione Febris, ſed in augmento, & ſtatu ſummæ inequalem. Præſcripto leviter, ſcilicet *ad ſemidrachmam* in forma boli cardiaci, Cortice per duos dies [ſemel tamen tantum in die] parum profici viſum eſt quoad ſymptomata, quæ graviora potius fiebant, quatenus aliqua inſuper aderat mentis confuſio, & torpor; quod ſymptoma Sacramentorum miniſtrationem urſit: Febris tamen ipſa ad majorem aliquam remiſſionem videbatur interim pertingere. Quamobrem eundem Corticem mane, & ſero repetendum duxi; quo circa nonam morbi diem peracto, Febris cœpit ſenſibilius imminui, & perfectam fere intermiſſionem acquirere; adeoque remedium fidentius continuatum eſt: ſed interim pone unam aurem una Parotis apparuit, & altera die pone alteram altera. Tunc, fateor, non parum hæſitavi circa continuationem Corticis; ſed meis motus rationibus, eidem remedio inſiſtendum cenſui, rurſus tamen ſemel in die, quoniam & Febris parvula facta erat, & Chinæ Chinæ quantitas decens abſumpta. Quid plura? Intra decimamquartam morbi diem paulatim evanuere Parotides, & intra decimamſeptimam omnimode Febris, convaleſcente citiſſime (reſumptis quippe facillime viribus] Ægra, nullum inde incommodum, nullamve recidivam paſſa.

XIII. *D.*

XIII. *D. Catharina Mundatoria* ſeptuagenaria ingruente Hyeme laborabat Tertiana duplici, per ſubingreſſum paroxyſmorum Continua, eamque curabat *D. Candrinus*. Cumque acceſſiones ita inciperent ſe ſe mutuo excipere, ut de Continua eſſentialiter jamjam ille metueret, quod ſymptomata vehementiora inſuper ſuadebant, cogitavit de offerendo Cortice; anceps tamen cum eſſet non parum, me ſtatim in conſilium vocavit: Ego cum remiſſionem laudabilem Febris acceſſu meo inveniſſem; nec ſymptomata reputaſſem adeo vehementia, quin ſolutio morbi via ordinaria ſperari poſſet, idcirco reſervata Corticis oblatione in caſu majoris exigentiæ, pro qua tempus ſufficiens ſupereſſe mihi ſuadebam, ab hujuſmodi oblatione tunc ſuperſedendum duxi. Sed paullopoſt me dicti, & facti ferme pœnituit; altera namque die exacerbatio fere inſenſibiliter, & ſubdole invaſit; in augmento autem, & ſtatu, tota quanta eſſe poteſt in Juvene, & tempore æſtivo, fuit intenſio, & violentia ſymptomatum. Linguæ ariditas, & ſitis nullo potu explebilis, jactatio aſſidua, & integumentorum projectio, urina craſſa, & rubra, anhelitus anxius, calor mordax, pulſus tamen interim exilis, celer, & inæqualis, motus manuum, & linguæ tremuli, ſubſultus tendinum, ardor faucium; & ipſe ſingultus erant accidentia morbi. Sperabam equidem, hæc omnia conſuetæ remiſſionis tempore debere remitti inſigniter; ſed aliud ſucceſſit ab eo, quod expectabam: protracta namque eſt Febris, & protracta pariter ſunt ſymptomata. Quamobrem cum mane ſequenti cuncta adhuc non parum vigerent, licet parumper remiſſa, dubius hærebam, metuens, ne lapſa eſſet occaſio exhibendi Corticem. Cum tamen Venæ ſectio, aliaque valida præſidia ſufficienter adminiſtrata fuiſſent, & periculum eſſet in mora, ſi in levioribus hæreremus, non modo ad Corticem confugi; ſed quia metuebam imminens exitium in exacerbatione, vel ſequenti, vel ſaltem correſpondente, præmiſſis præ caſus urgentia Eccleſiæ Sacramentis, illum validiore aliquantulum methodo uſurpandum, ac mox repetendum duxi; quod illico factum eſt: & (mirum dictu!) ceſſit æque facile Febrifugo Cortici Febris illa jamjam Acuta Continua, ſed indolis a primordio periodicæ, ac ſi prorſus Intermittens fuiſſet. Quamobrem intra paucos dies perfecte libera evaſit Ægra, duas tantum, vel tres leves periodos Tertianæ ſimplicis intermittentis paſſa circa Æquinoctium Vernum.

XIV. Vexabatur anno 1708. Tertiana duplici inſigniter continua *D. Lucretia de Pincettis*, ſeptimum, ni fallor, agens geſtationis menſem, eamque curabat *D. Davinius*. In ipſo morbi ſtatu, abſolutis jam plene remediis generoſioribus, & ingraveſcente nihilominus cum ſuis ſymptomatis Febre, non parum periculi in eo præſertim ſtatu portendente, advocor & ego, qui licet accedam hora majoris remiſſionis, invenio tamen Ægram intenſe admodum febricitantem, aſſeriturque mihi, eam vere tunc temporis melius ſe habere, ac alio quovis tempore. Vix credo ego, poſſe in hac Febre obſervari incrementum ſenſibile, licet Adſtantes aſſeverent, Febrem qualibet nocte cum ſenſibili, & extenſo rigore exarcerbari. Redeo mane, narraturque mihi, Exacerbationem illam, quæ admodum intenſa vere obſervabatur, invaſiſſe cum manifeſto rigore, ac frigore Intermittentium more. Huic innixus aſſertioni Corticem propono, ſtatim ac aliqua fiat exacerbationis remiſſio, potandum. Annuit ſubridens *D. Davinius*, & Corticem præſcribit leviuſcule [ſic namque conveneramus] in forma boli. Sed cum Ægra deglutitioni inaſſueta difficulter bolos prima vice aſſumpſiſſet [aſſumpſit tamen] potui autem ſe promptam offerret, ideo *D. Davinius* Chinam Chinam iterum præſcripſit, copioſiorem quidem, ut optabam, ſed, ut illi mos eſt, in dilutiori infuſione; propterea hortatus ſum ego Aſſidentes, ut diligenter agitent Vas, priuſquam remedium

dium exhibeant, ut ſcilicet turbida, quantum fieri poteſt, evadat potio, & Cortice imprœgnata, repetantque bis in die oblationem. Diſcedimus ambo; dumque mox inter nos familiariter loqueremur, noviſſemque ego *D. Davinium* officioſe potius, quam ex animo conſentientem in uſu Corticis, ſolicitavi, ut ſenſa ſua libere aperiret. Cui inſtantiæ reſpondit, ſe quoque probe memorem effectuum utilium Chinæ Chinæ a me in Caſibus arduis feliciter miniſtratæ, cogitaſſe paullo ante de eadem hic adhibenda: ſed revera poſt ſerium examen ſe phantaſma hoc rejeciſſe, & modo tantum conſenſiſſe propter me, eam cæteroqui non præſcripturum profecto, ſi curationem egiſſet ſolus: ſubdens ſe non reputare Febrem illam expugnandam Cortice, quam pro Acuta potius, & fere æqualiter Continua noverat, quidquid de nocturno, ac periodico frigore, aut horrore venditarent, vel imaginarentur [niſi ab alia cauſſa id forte penderet] aſſidentes mulierculæ. Mane ſequenti accedo de more ad Ægrotantem, quam die antecedente reliqueram cum Febre vere intenſa, & cum ſymptomatis valde gravibus, Febriumque Acutarum, & ab eſſentia Continuarum propriis: Cumque nondum adveniſſet *D. Davinius*, interim interrogavi diligenter Adſtantes, an ea quoque nocte Ægra conſuetum rigorem paſſa eſſet. Et cum reſpondiſſent affirmative, ac conſtanter confirmaſſent, quod dixerant de noctibus antecedentibus, licet tunc quoque vigeret valide Febris, præſertim quoad frequentiam pulſus [quam tamen ex parte refundebam in geſtationem] neque *D. Davinius* accederet adhuc, hortatus ſum Ægram remedium averſantem, ut illud e manibus meis vellet aſsumere, priuſquam diſcederem. Haud difficilem ea ſe præbuit; quamobrem ego aſsumpta pyxide, & effuſo, abjectoque liquore pulveri ſubſidenti ſupernatante, ſubſidentiam illam craſsam, paucoque liquore ſaturatam, indidi copioſe in os illius, quæ cum guſtaſset, deglutiſsetque portionem ſatis inſignem, renuit bibere quod remanſit. Diſcedenti mihi occurrit obviam *D. Davinius*, cui rem geſtam enarro, & inſto, ut hortetur Ægram ad complendum opus. Ille vero ſubjunxit, poſse nos contentos eſse hoc Catone; atque, hoc remedio jam pro viribus noſtris adminiſtrato, ad alia progredi, licet cum ſpe perexigua, quæcunque forent, quæ valeremus eligere. Abii ego, adiit Ille, Ægraque ſuperſtitem portionem minime aſsumpſit. Quia tamen aſsumpſerat inſignem, intra duos, vel tres dies, obliteratis ſtatim exacerbationibus, invita, ut ita dicam, ſanata eſt; diſſipatiſque ſenſim paullopoſt minutioribus Febris reliquiis, ad Partum quoque naturalem feliciter perducta.

XV. Alteram mulierem gravidam octimeſtrem ſimiliter curavi, nomine *Lauram de Artiolis*, laborantem Tertiana duplici per ſubingreſsum continua, ſed ad Continuam eſsentialiter, acutamque properante, intenſiſſimis quippe ſymptomatis ſitis, ardoris, vigiliæ, nauſeæ, vomitus, & aliis hujuſmodi comitata, uſque tamen incertis quidem horis, ſed alternis conſtanter diebus nonnihil remittente. Huic præmiſſis remediis methodicis, & repetita præſertim, quæ maxime indicabatur, phlebotomia, cum majus in dies impendere periculum clare cognoſcerem, creſcentibus ſcilicet ſymptomatis, & præcipue delirio fere continuo, non ſine gravi metu imminentis, prout ſigna omnia indicabant, abortus, cœpi Corticem præſcribere per modum alterantis, doſi videlicet perexigua. Jamque vix bis aſſumpſerat, cum nocte quadam in vigore exacerbationis ad remiſſionem vergente, abortum paſſa eſt, ſubſequente pauco lochiorum effluxu. Admoneor de ſucceſſu jam prævifo: & quoniam alia magis urgere videntur, ſuperſedeo parumper ab uſu Chinæ Chinæ, ſubſtituoque miſſionem ſanguinis ex pede; incaluerat enim ad intenſum uſque ruborem facies, & mens erat ſubdelira. Viſa ſunt nonnihil augeri puerperia, & tota

illa

illa die leviuſcule ſe habuit; die tamen ſequente [verſabamur circa undecimam, ni fallor; & fere ſemper in omnibus caſibus Subcontinuarum oblatio Corticis peracta eſt inter ſeptimam, & undecimam diem: quod ſemel hic monuiſſe ſufficiat] die, inquam, ſequenti, procedentibus licet nonnihil copioſius lochiis, Febris valde exacerbata eſt, & cum Febre ſymptomata omnia, itaut vita eſſet in non levi diſcrimine, *Æ*graque ob id Sacramentis Eccleſiæ munita. Pulſus quippe celerrimus erat, minutulus, & minime reſiſtens, linguæ, & faucium ariditas maxima, ſitiſque inexplebilis, vomitus fere aſſiduus materiæ porraceæ, ſumma ciborum averſatio, quædam adhuc alienatio mentis, reſpiratio frequens, infelixque decubitus. Cum vero Febrem hujuſmodi conſideraſſem, ut procedentem a prima radice, ſive a fermento, nullam fere cum partu, vel abortu communionem habente, iterum renovavi uſum Corticis etiam liberaliorem; quo mediante intra duos, vel tres dies, ut mos eſt, ab exacerbationibus, & paullopoſt ſenſim ab omni Febre immunis evaſit, procedentibus ſemper (quod notatu dignum eſt) tempore uſus Corticis, & repetitionis illius tertium renovatæ, rite, & juxta caſus exigentiam puerperiis.

XVI. *Monialis* quædam prope octogenaria, ac ideo jam emerita, & Cœnobio Sanctæ Mariæ Magdalenæ, quod diu gubernaverat, percara, laborabat duplici Tertiana per ſubingreſſum Paroxyſmorum continua, ſuoſque motus ſatis obſcuros habente. *D. Davinio* curanti, quippe Medico illius Monaſterii ordinario, in ſocietatem adjunctus propono uſum Corticis, ſeptima die vix elapſa; Febris enim fere ardens fieri videbatur: tanta erat ſitis, ariditas totius cutis, & ſine quiete jactatio indeſinens; quæ morbi, & ſymptomatum intenſio ætati minime congruens magnum faceſſebat negotium, & ſolicitabat auxilia. Cum autem non conveniremus ſemper ſtatis horis, retulere mihi Moniales, *D. Davinium* relinquere arbitrio meo liberam præſcriptionem Corticis, ſi mihi placuiſſet præſcribere, ut & doſim illius. Præſcripſi idcirco *ad drachmam* in forma boli quotidie mane per tres dies, & *ad ſemidrachmam* bis in die ad alios tres dies. Subſtitit Febris; ſed perſeverabat ſitis, non obſtante potu refrigerantium liberaliter permiſſo. Iterum præſcriptus eſt Cortex *ad drach. ſs.* ſemel tantum in die, cujus uſu depulſa jam Febre, melius habuit *Æ*grotans; non tamen adeo feliciter convaluit, quin opus habuerit identidem repetitione Chinæ Chinæ ob duas ſaltem, quas paſſa eſt, recidivas in diuturna ſua, & difficili convaleſcentia. Morituram certo crediddiſſet quiſque intra undecimam ad ſummum, ni per Corticem inhibitus fuiſſet morbi progreſſus. Vixit tamen adhuc ad ſeſquiannum, quo exacto, ut *D. Davinius* retulit, obiit Pleuritica, aut Peripneumonica, vigente extremo frigore algidiſſimi Januarii anni 1709.

XVII. *D. Dominicus de Traeris* inclinante Æſtate anni 1708. corripiebatur ab aliquot jam diebus Tertiana duplici per ſubintrantes Acceſſiones continua, ſemper quidem intenſa, ſed obſcuris exacerbationibus, ac remiſſionibus viciſſim interpucta. Et cum malum in dies augeretur ultra debitam proportionem, non obſtantibus remediis ab alio, qui eidem aſſidebat, præſcriptis, me quoque accivit, qui curationem poſtmodum ſolus exegi ob ſubortam immediate ipſius Curantis ægritudinem. Eo igitur tempore, quo primum ad Ægrum acceſſi, vix diſtinguebantur Exacerbationes, & Remiſſiones: diſtinguebantur tamen; & ab initio morbi longe clarius fuiſſe diſtinctas, certiorabar a cunctis. Lingua illi aridiſſima erat, labiaque præ rubore flammea, & arefacta, urinæ craſſæ, rubræ, ſeu croceæ, ferme ac ſi Æger vero Ictero laboraſſet: manus, & digiti aſſiduo tremore obſidebantur, mens confuſa erat, & difficulter ſe explicans, cum aliqua tamen advertentia, & cognitione; nec ſemel, licet rariuſcule, apparuerunt motus ſingultuoſi. Pulſus tantum validus erat, frequens tamen ſupra modum cum acer-

acerrimo ad tactum calore. De vehementi aliqua ſuſpicans ego Capitis inſomnis, & ſubdeliri affectione, ſtatim repetita nova præter celebratas ab initio ſanguinis detractione, alvoque per clyſterem ſubducta, & largo, quem tamen Æger, licet areſcens, parum guſtabat, imperato Aquæ, aliorumque refrigerantium potu, Opiatam præſcripſi ex Confectionibus Cardiacis, aliqua ex parte; majore vero ex China China compoſitam, de qua bis, ac ter in die ſumebat quantitatem modicam, itaut Methodum meam pro Subcontinuis Pernicioſis deſcriptam impleret; quo factum eſt, ut intra quatuor circiter dies decremento quotidie maniſeſto Febris illa ad Ardentem tendens integre, ac nullo negotio ſublata fuerit ſine ulla penitus recidiva; ni recidivæ nomine donare velimus ſimplicem Tertianam, qua tum correptus fuit circa Solſtitium Æſtivum anni ſequentis, tum facile inſimul liberatus.

XVIII. Clariſſimus J Ctus. *D. Peregrinus Barberius* Conſiliarius Juſtitiæ Sereniſſimi Ducis, annum agens ætatis ſuæ 59. poſt diuturnam, gravemque ægritudinem, Romæ, ubi a longo jam tempore domicilium ſtatuerat, contractam, poſtque plures Recidivas æque graves inde ſubortas, tandem ope Chinæ Chinæ in eum valetudinis ſtatum devenit, ut valuerit adventante Vere, Roma relicta, fieri redux in Patriam, debilis licet, taloque male firmus. Varia poſt reditum paſſus Mutinæ per totam Æſtatem incommoda, die tandem ſecunda menſis Septembris Febre corripitur, quæ Tertianæ duplicis, Subcontinuæ tamen, typum periodicum ſervat. Accidentia morbi tertia ſtatim ægritudinis die ſatis gravia ſe produnt, ſitis nempe cum linguæ ariditate, jactatio, capitis dolor gravativus, mentis obtuſio quædam, & perexigua morboſi ſui ſtatus dignotio, urinæ impenſo rubore, & quantitate inſigniter imminuta peccantes &c. Matutinis tamen horis tum Febris, tum ſymptomatum omnium ſuccedit quotidie non contemnenda remiſſio. Adminiſtrata rurſus Venæ ſectione, quæ non longe ante morbum ob non modicum ſanguinis ſputum tuſſi rejectum fuerat celebrata, adhibitiſque aliis pro re nata remediis, qualia methodice præſcribi ſolent, morbus procedebat Acutorum greſſu, ancipitis quidem exitus ſigna jugiter præbens, ſed quinta potiſſimum die majus etiam portendens periculum. Sexta nihilominus tanta, taliſque apparuit prægreſſæ Exacerbationis remiſſio, eaque ſenſim proportione illa proceſſit, ut veſpere nullus fuerit, conſuetæ cæteroqui, quotidianæ Exacerbationis inſultus. Duravit malacia iſthæc uſque ad veſperas ſeptimæ diei: cum ecce ex improviſo tam vehemens ſuccrevit Exacerbatio, ut vita illius in non leve diſcrimen fuerit adducta. Aderant quippe non modo ſymptomata quintæ diei longe intenſiora, ſed & inſuper alia graviora; delirium ſiquidem ſupervenerat tale, ut nec quicquam ad rem loqueretur, neque Medicum, aut Aſſidentes noſceret, neque de quoquam, eo poſtmodum ſedato, memor eſſet amplius. Delirio ſucceſſit ſoporoſus affectus a Lethargo parum diſtans, vi cujus clamoſe vocatus vix palpebras attollebat. Pulſus hoc caſu exilis erat, inæqualis, parumque conſiſtens, reſpiratio crebra, lingua ſcabra, urina fere nulla, eaque lixivialis. Mane ſequenti nonnulla equidem, ſed paucula obſervata eſt remiſſio Febris, atque ſymptomatum, vi cujus validam oblationem Corticis ſum meditatus; ſed me cunctantem reddebant ſuſpiciones de labe aliqua forſan latente in infimo, vel medio Ventre, quod mihi per literas jam indicaverat Amicus doctiſſimus, ſollerſque Anatomicus *D. Pacchionus* Romæ illi medicinam faciens; auxeratque poſtmodum ſuſpiciones hujuſmodi diuturna, & difficillima convaleſcentia, prægreſſum ſanguinis ſputum, dolor quinta ipſa morbi hujuſce die inter medii, infimique Ventris confinia ſubortus, & reſpirationem reddens nonnihil difficilem, egeſtio fæcum a longo jam tempore nonnunquam ſanie quadam, vel ichore infecta-

ſectarum, cum teneſmo temporaneo, quaſi hæmorrhoides internæ, vel Inteſtina potius (quod ſum ſuſpicatus) cuniculoſo quopiam, aut ſinu oſoulcere obſiderentur &c. Verum his omnibus in gravi, celeriq; periculo tandem ſepoſitis, mane ipſo octavæ diei morbi Corticem propinavi ad *unc. ſs.*, & ſero *ad ſcrup.* iv. Per totam diem Febris ſemper facta eſt remiſſior; ſed noctu hora inſolita, quippe interturbata periodo, iterum exacerbata eſt ſenſibiliter cum pulſu elato, & aliqua ſenſuum hebetudine, necnon cum ſuperveniente ſurditate, ut Acutorum mos eſt, ſive ut morem eſſe Chinæ Chinæ opinatur *Mortonus*. Die tamen nona iterum *ſcrup.* iv. Corticis mane tantum præſcripſi, obſervaturus veſpere quid inde ſuccederet. Cum autem Febris veſpere procederet quidem, ſed non exacerbaretur neque tunc, neque noctu, die decima Venerabilis oblationem, eo mane cæteroqui deſtinatam, ſum remoratus, novi interim Corticis *ſcrup.* iv. iterum exhibens. Hinc veſpere Febris ſenſibiliter remiſſa eſt; ego vero propinata jam intra horas 48. uncia una Chinæ Chinæ ſubſtiti pro tunc. Undecima die Febris facta eſt remiſſior, & longe remiſſior adhuc die duodecima. Cum tamen Æger, dimiſſa jam ſurditate, inciperet conqueri de ſuperſtite mentis ſegnitie, ſibi naturaliter valde prompto omnino inſolita, multumque incommoda, idque inſonti Cortici adſcriberet, inſtitit propterea, ut remedium aliquod Caput roborans illi præſcriberem, quod fungeretur vice Antidoti, Chinam Chinam, ut putabat, hebeteſcere facientem corrigentis. Id ſtatim me præſtiturum ſpopondi; rurſuſque inſcio novam Chinam Chinam ad *drach. ſs.* in forma boli, ut ajebam, Cephalici, bis in die ſumendam eveſtigio præſcripſi; cujus uſu cum Caput ſibi in dies roborari aſſereret, ſimulque obliterarentur leviores, noctu identidem obrepentes acceſſiunculæ, recuperata tandem longe firmiore ac antea valetudine, fraudem illi meam revelavi, & riſu unanimi laudata eſt inſons deceptio.

XIX. *Peregrinus Zecchinus* Febre Terțiana duplici, valida, celeriterque Subcontinua facta detentus, cum Exacerbationibus vehementibus æque ac obſcuris, ordinatis tamen, urina ſupra modum rubra, vigiliis gravibus, crudaque, & ad exceſſum vergente alvi lubricitate, tam violenter torquebatur ab hujuſmodi Febre, ut cum jam appropinquaret morbi ſtatus, & fere obliterarentur incrementa, & decrementa acceſſionum, facile decreverim, imminente ſeptima morbi die, offerre modicum Peruviani Corticis, quoniam reliqua remedia præſcripta tam Chirurgica, quam Pharmaceutica, invalida deprehendebantur pro imponendo, ut par fuiſſet, moderamine efferveſcentiæ febrili nimium late furenti. Priuſquam ergo ſeptima invaderet de more fortior Exacerbatio, præſcripſi Corticem ad *drach. j.* in forma boli mane; & ſero ſumendam, cum Aqua Card. bened. ſuperbibenda tum eo die, tum etiam ſequenti, ni prius ipſe ad Ægrum inviſendum rediiſſem. Sumpſit; eaque die, ut ferebat morbi conditio, graviſſime habuit. Immo cum de vita illius prope actum eſſe crederet importuna, loquaxque ejuſdem Soror, acceſſit ea ad me mane ſequenti valde diluculo, ferme increpans, eo quod ad Ægrum proxime moriturum, extremiſque Sacris nondum munitum, non adhuc rediiſſem. Uno verbo, adeo læſit patientiam meam gracitans muliercula, ut coactus fuerim primo reſpondere: me certo ſcire, nil damni ex mora mea Ægrotanti emergere vel potuiſſe, vel poſſe, dummodo interim conſtans eſſet uſus jam præſcripti remedii, cujus effectus nondum ſenſibilis eſſe poterat, tandemque ſubjungere, quod, ſi erat illa impatiens moræ, Medicum diligentiorem quæreret, & abiret abs me. Repoſuit illa mihi, ſe id facturam, dummodo ipſe permitterem, nec ægre ferrem; quandoquidem id poſcebat quamprimum valde deterior Ægri ſtatus. Tunc ego conſiderans, poſſe me ſubire cenſuram de caritatis defectu erga Ægrotum pauperem, inſuperque poſſe contingere, ut in

ut in Medicum aliquem Cortici infenſum facile Mulier incideret, qui mala ſaltem ſuccreſcentia incœpto Corticis uſui poſſet adſcribere, eoque proinde rejecto, inertia ſubſtituere, ne dicam noxia, meamque idcirco ceſſationem ab opere poſſe per accidens Ægro perniciosam fieri, & fortaſſe lethalem, Chriſtiana ſtatim pietate motus, — Redi Mulier, dixi, ad Ægrum tuum, ad quem & ipſe mox redibo ſolo caritatis intuitu, ne ſcilicet quem ſervare manibus hiſce debilioribus ſpero, forſan ſub valentioribus pereat — Paullopoſt ad Ægrum acceſſi, & graviter quidem ſe habentem, ſed non ut ſuſpicabar, inveni. Nil itaque innovando, conſuetos tantummodo Corticis bolos cum Aq. Card. bened. continuandos duxi, quorum ope intra triduum a Febre plane liber evaſit. Cumque ſubinde valde copioſa Criſis per urinam, modica inſimul comitante diarrhœa, ceſſiſſet, abſque ulla etiam Recidiva perfecte convaluit.

Non multo ante eadem ſorte, eadem methodo, eodemque morbi non abſimilis tempore, curaveram *Rev. D. Nicolaum de Septis* Eccleſiæ Albareti Archipresbyterum prope octogenarium, nec proinde morbo tam gravi ſuffecturum, niſi fuiſſet Cortice adjutus, quo mediante, a Febre ſtatim evaſit ſine Recidiva, vitamque ad biennium feliciter protraxit. Illius tamen curationem ordinatim deſcribere ſuperſedeo, ut & poſtremam mere ſenilem, cui lente ſuccubuit, ægritudinem, ne longior ſim.

XX. Idem *D. Dominicus de Traeris*, paullo ante memoratus, ſub initium Autumni 1710. concurrente non una cauſſa procatartica correptus eſt Tertiana duplici Subcontinua cum ſymptomatis non longe abſimilibus iis, quæ non multo ante retulimus, ſed paululum remiſſioribus. His adjungebatur oblocutio quædam, & repetita plurium Lumbricorum excretio per vomitum. Tranſacta die morbi ſeptima, meditatus ſum oblationem Corticis, dummodo aliqua, ut conſueverat, apparuiſſet remiſſio in octavæ principio; metuebam ſiquidem ex obſervata obſcuratione præcedentis Exacerbationis, Febrem jam in continuam eſſentialiter degeneraſſe. Apparuit autem remiſſio non modo conſueta, ſed ut verum fatear, etiam major ac conſueviſſet: cumq; præceſſiſſet nox ſatis tranquilla, & aliquis in carpis obſervaretur mador, mihi viſus ſum prævidere declinationem morbi Cortice non indigentem. Nihilominus nec ſatis fidens inconſtantiæ morbi, nec quicquam metuens ab uſu Corticis, quandocunque etiam bona Criſis fuiſſet imminens, neque inutilem plane reputans Corticem in verminoſo apparatu, illum præſcripſi in forma Opiatæ *ad ſemunciam* abſumendam pro medietate ſtatim, & pro altera mediate altero mane. Sumpſit ille, ut præſcripſeram; nec ulla amplius facta eſt exacerbatio Febris: immo renovata eadem Opiata, intra quatuor ſucceſſivos dies abſumenda, *ad drachmam nempe unam* Corticis quolibet mane, omnis omnino ſublata viſa eſt radix Febris, comitante videlicet uſum Corticis copioſa, & critica excretione urinæ, illamque ſubſequente critica pariter, copioſa, & diutius protracta expulſione nocturni ſudoris uſque ad liberalem pulvinarium humectationem. Verum his non obſtantibus poſt aliquod ſpatium temporis breviuſculam recidivam paſſus eſt tribus levioribus Tertianæ Febris acceſſibus, a quibus tamen ſtatim poſt ſalvatellæ apertionem convaluit.

Hiſtoriam autem hanc non ideo retuli, quia in ea vires Corticis fuerint eximiæ: puto enim morbum ex ſe fuiſſe tunc temporis propenſum ad declinationem, & Criſim ſaltem imperfectam; ſed retuli ſolummodo, ut pateat experientia duce, hujuſmodi remedium Criſes quoquo modo diſpoſitas vel promovere pro viribus, & pro diſpoſitione materiæ, vel eas ſaltem non impedire, aut remorari, ut ex Hiſtoria etiam hanc præcedente manifeſte conſtat.

Tempore quoque primæ ægritudinis ejuſdem *D. de Traeris* Caſus alter contigit longe præſtantior, ac vere admirabilis de Febre inæqualiter remittente, ſed

ſed maligna, & effera, qua detinebatur *D. Geminianus de Emilianis* Sacerdos, & Ludimagiſter, quem curabat *D. Ferrarius*. Hic deinde me ſocium voluit eo nomine, ut decernerem, an oblatio Corticis more meo, quam meditabatur ipſe probe conſcius methodi, & efficaciæ illius, locum habere poſſet in tali Caſu. Sed Hiſtoriam deſcribere ſuperſedeo, quia illam ab ejuſdem relatu paullo infra Lector habebit. Æquum eſt autem, ut illi uni adſcribatur curationis honos, qui me cunctantem prius habuit (fateor) quam conſentientem. Ejuſdem pariter Sacerdotis Matrem eodem tempore ad extrema ferme redactam, & ambobus nobis curantibus ope Corticis reſtitutam deſcribet idem *D. Ferrarius*, ejuſque itidem Hiſtoriam inter communicatas infra reponam.

C A P U T III.

Hiſtoriæ memorabiles Intermittentium Pernicioſarum, agentium ferociter in tertiam primario corporis regionem, eodem quoque ritu ſanatarum. Harum ſpecies unica eſt

L E T H A R G I C A.

In hac Febrium Pernicioſarum ſpecie poſtrema Lector animadvertat velim, eam eſſe graviorem ac eſſe videatur. Et licet in Caſibus infra poſitis non ſemper deſcribantur ſimul accidentia lethalem morboſi ſoporis intenſionem indicantia; ſemper tamen cum *Lethargum profundum* dico, intelligo vere id, quod hoc nomine venit apud Medicos. Neque enim hyperbolice loqui, ſed fideliter morbos deſcribere mihi mens eſt, & quidem diſſimulando potius nonnihil, quam amplificando illorum gravitatem: quod plane factum eſt quoque in antecedentibus omnibus. Si enim exactam Ægrorum hypotypoſim proſequutus eſſem, profecto ſicuti aliqua Hiſtoria, ubi nonnunquam id quoquo modo actum eſt, mirabilis viſitur, ita quælibet alia non minus mirabilis appareret. Cæterum quam gravis ſit hæc ſpecies Lethargicæ Cerebrum lethaliter impetentis (ita ut, qui ſic moriuntur, febricitantes a Medicis parum doctis, vel non parum vafris, non ex Febre, ſed ex Apoplexia caſu ſuborta mortui dicantur) ſatis oſtendit obſervatio, quæ hic velim conſideretur; nempe quod in Febribus hujuſce ſpeciei fere ſemper contingit Recidiva, ſæpe etiam gravis, ſubſequiturque difficilis convaleſcentia ex difficillima eradicatione cauſæ ad nervorum uſque principia translatæ, ibique ſecundum aliquas ſui reliquias tenax conturbenium agentis. Sed jam quæ modo dicta ſunt ex re ipſa eluceſcent.

I. Decumbebat duplici Tertiana Intermittente, intenſa tamen, detentus *D. Comes Alphonſus Saxus* in medio curſu floridæ adoleſcentiæ ſuæ, eumque curabat *D. Riccius*. In quodam graviore Paroxyſmo circa decimumquartum morbi diem incidit Ille repente in profundiſſimum ſoporem, a quo difficillime expergiſcebatur. Gravitas ſymptomatis, & extraordinaria Febris intenſio, eo adjuncto manuum tremore, qui bibentem in actione ſua penitus impediebat, amantiſſimos Parentes impulit, ut pro ſervando Primogenito ſuo alterum etiam Medicum conſulerent. Accitus ego verſpertinis horis inveni illum graviſſimo ſomno oppreſſum, non reſpondentem, etſi alta voce vocatum, vixque oculos aperientem, dum valide concuteretur, & dolorificis cruciaretur irritamentis. Appoſuerat ideo ſtatim Veſſicantia, præmiſſis antea venæ ſectionibus, aliiſque remediis Medicus curans. Et quoniam ſudor quidam in illius Acceſſionis progreſſu erumpere videbatur, propoſuit idem Medicus Lapidem Bezoarticum ad hujuſmodi excretionem promovendam; quod remedium lubenter admiſi, ſudoris inde progreſſum, & Febris, ſymptomatiſque pernicioſis remiſſionem ſperans. Redeuntibus autem nobis circa primam noctis horam ſuppreſſum invenimus conſpicuum antea eruptione quadam univerſali ſudorem; cujus loco particularis, & minuta tantum

tum ſupererat circa frontem ſudatiuncula cum majori Febris intenſione, univerſali fere tendinum ſubſultu, & Lethargo inexpugnabili, adjunctoque inſuper narium ſtertore, & ſpiritu ſublimi. Metuens ego, ne in illa ipſa Acceſſione diutius protracta occumberet Æger, non auſus ſum Chinam Chinam proponere, niſi ſub conditione, quod pulſus poſt aliquot horas explorandus ab Aſſidente Juniore Medico mecum praxim obſervante polliceretur ſecuritatem aliquam de protrahenda Vita in alteram ſaltem Acceſſionem. Interea propoſui *grana duo Salis volatilis Viperæ* ſtatim exhibenda ex cochleari cum liquore idoneo, quibus ſuperbibendam præcepi, ſi fieri poſſet, liberalem Aquæ quantitatem; dein Adſtantem monui (*D. Riccio* cunctis, quæ propoſueram, conſentiente) ut adimpleta conditione, quam illi indigitaveram ex pulſu dignoſcenda, in noctis decurſu *drachmas tres* Corticis majori, qua poſſet, celeritate exhiberet Ægrotanti, dummodo is deglutire non prohiberetur a ſomniculoſa ſua ſtupiditate. Deo dante, qua diligentia peracta fuere Animæ negotia in lethargico, eadem quoque fuere abſoluta reliqua morbum reſpicientia per oblationem Corticis: & mane paucula aliqua obſervata eſt Febris remiſſio, ut & aliqua mentis, ac ſenſuum alacritas. Atque ideo cum ea die levior tantum Acceſſio fieri conſueviſſet, ſperavi continuationem remedii poſſe tempeſtive impedire Paroxyſmum graviorem, atque adjunctum ſoporem, tertio quoque die, ut mox intellexi, aliquo modo antea etiam recurrere ſolitum. Sed præter conſuetudinem, & præter expectationem curantis Medici, ea ipſa die afflictionis de more minoris nova, & vehementior adhuc facta eſt Exacerbatio cum motibus convulſivis jugiter apparentibus, & cum lethargo fortiore; itaut nec per capillorum evulſionem, nec per aliam quamcunque dolorificam vim illatam reſponderet, dimoveretur, aut oculos aperiret. Tunc vere credidi, mortem imminere, Cortice ante paucas horas oblato ad eam impediendam haud ſatis idoneo, propter viciniam inſolitam, inſolitamque vehementiam talis acceſſionis: etſi alioqui major Febris accenſio ab epota China China nonnunquam contingens in bonis haberi ſoleat ab Auctoribus; quod & ipſe non ſemel obſervavi, obſervavitque præ omnibus Anonymus alias citatus his verbis — *Ce Febrifuge ſemble encore quelque fois allumer la fievre aprês la premiere priſe. Mais il ne l' augmente, que pour la mieux combattre, &c. ce deſordre apparent eſt la marque la plus aſſurèe de ſon triomphe, car plus il a rendu un accês violent, plus on eſt aſſurè qu' il ne ſera pas ſuivi d' un autre* — Sed ego hoc caſu aliud ſum ſuſpicatus ob vehementem intenſionem Febris non modo, ſed & ſimul ſymptomatis. Repetito nihilominus interim Sale Viperino, meliore, quo datum fuit, modo, & juvenili, robuſtaque coadjuvante natura, ſuſtinuit ille revera eandem acceſſionem, in cujus progreſſu aliqua facta eſt profundiſſimi ſoporis diminutio. Propterea ſtatim repetitus eſt Cortex *ad unc. ſs.* duplici hauſtu, Febriſque poſt aliquot horas cœpit remitti (prout de more jam ſuo) & cum Febre lethargus. Cum vero appropinquaſſet hora gravioris acceſſus, qua obitum illius ſibi nunciari metuebat, expectabatque trepidans afflicta Genitrix, loco novæ acceſſionis major apparuit veteris declinatio, intantum, ut ea ipſa die vegetus mentis, ac ſenſuum, & quo ad Febrem ſatis leviter ſe habens, ab omnibus vel rudibus, & famulis, nedum Amicis, atque Nobilibus evidenter cognitus fuerit. Procedente itaque per gradus levamine, & continuato juxta methodum Chinæ Chinæ uſu, brevi remanſit a reliquiis febrilibus liber, ut ſtatim a periodo liber remanſerat, & a ſoporoſo ſymptomate. Febris ſolutionem comitata eſt copioſa prius, ac critica urinarum excretio, mox & diarrhœa ſpontanea non ſine infectione quadam mucoſa, & ſubcruenta, torminibus tamen caſſa, quæ ad aliquot dies moderate, & cum facili tole-

tolerantia proceſſit, clyſteribus tantum ex lacte, & ſaccharo identidem injectis. Sic integram nactus eſt Ille valetudinem ſine ulla recidiva, aliove unquam amplius ſalutis incommodo, excepto pertinaci tendinum ſubſultu, qui ſicuti toto Ægritudinis tempore valide perſeveravit, ita & tempore convaleſcentiæ, immo & poſt ipſam non plane ſubſtitit; ſed ſanum quoque, ac vegetum non modo noctu inter dormiendum, verum & interdiu, dum comederet, biberet, aliudve ageret, per aliquot hebdomadas afflictavit. Aſt tœdio tantum affecit, non noxa; tandemque ſponte penitus evanuit.

II. Eodem fere tempore accerſitus fui ad inviſendum Judæum quemdam, nominem *Lazarum Pacificum*. Is, ut retulit Medicus curans, poſt Febrem primo validam, mox lentiorem, atque diuturnam, inſuper diarrhœam contraxit, quæ poſtmodum in dyſenteriam migravit eadem durante Febricula. Demum dyſenteria rurſus in diarrheam converſa, cœpit ſimul Febris typum manifeſtum acquirere Tertianæ duplicis intenſioris. Tantum ſcilicet valent alvinæ dejectiones ſine coctione, aut ſine prævia inteſtina ſecretione ad abigendas Febres. Hæc autem Febris in invaſione ſua ſoporem ſimul aſcivit admodum profundum, quo circa declinationem Acceſſionis evaneſcente, ſtupidus, attonitus, & immemor ad plures horas Æger remanebat. Cum vero ſymptoma iſtud quotidie creſceret, adeout fieret quaſi continuum, pari pacto, ac tales fiebant, ſe mutuo excipientes paroxyſmi febriles: cumque a principio Acceſſionis uſque ad ſtatum, & ultra, lethargus tam fortis ingrueret, ut jam mortem minaretur intra unam, aut alteram Acceſſionem in Subjecto morbi acutie primum, mox & diuturnitate confecto, Corticem Peruvianum propoſui larga doſi celeriter exhibendum, adducens in exemplum caſum recentem *D. Comitis Saxi*. Et quoniam nondum mihi fuerat occaſio oſtendendi, vel communicandi huic Medico, cujus nomen & hic juvat reticere, quantum in ſimilibus caſibus Cortex valeret (nondum enim mihi cum illo contigerant, quas ſupra innui *Cap.* II. *Hiſt.* 9., circa hujuſce remedii adminiſtrationem altercantiunculæ) ſubdidi, ut curioſus attenderet, viſurus nempe, quæ cæteroqui non tam facile crediſſet. Annuit ille tunc, meæ morem gerens aſſertioni, etſi non bene credulus (neſcio autem cur non annuerit poſtea in aliis caſibus, cum in hoc efficaciam remedii clare deprehendiſſet) & Corticem præſcripſit, prout Illi indigitaveram. Et ecce ſtatim imminuto paroxyſmo, oblationem validiuſculam Corticis ſubſequente, alteroque prorſus inhibito, ſymptoma ipſum ſoporis ſimul evanuit; quare brevi a Febre, a lethargo, & a diarrhœa liberatus eſt Æger. Tunc ſtupente Medico eidem communicavi plura illi incomperta circa uſum Corticis, monuique ex corde, ne negligeret quæ candide communicaveram, ſi Ægrorum ſuorum ſaluti, & propriæ exiſtimationi optabat prodeſſe. Excepit ille monitum ſatis humaniter; ſed paullopoſt memoria excidit. Recidit autem Æger poſt tres circiter hebdomadas in eaſdem Febres, ſed leviores, aliqua tamen adhuc in ſomnum propenſione comitatas, quibus methodice prius curatis, nec tamen abeuntibus, denuo repetitus eſt Cortex ad *ſemidrachmam* bis in die, cujus ope abſque alio incommdo perfecte convaluit.

III. Eximius J Ctus, & Sereniſſimi Ducis a Secretis, & Status Conſiliarius, *D. Gaſpar Jovanardus* Febre corripiebatur Tertiana ſimplici intermittente, cum pauco tamen rigore invadente, cujus duobus jam paroxyſmis elapſis celebrata eſt die vacuo phlebotomia, indicata a plenitudine, & ab urina rubra, craſſa, & pauca. Eo ipſo die circa veſperas leviter incaluit, & aliquam alterationem ſuſcepit, quæ tamen mane ſequenti ſoluta eſt. Circa meridiem redit Acceſſio tertia principalis, qua invadente incipit Æger præter morem nonnihil obloqui, mox difficulter

conceptus ſuos exprimere, quod & ipſe noſcebat, impotens tamen ſeſe corrigere, dum unum verbum pro alio identidem proferebat. Tandem dormire cœpit: ſed ſomno tam forti, ut difficulter poſſet ab Adſtantibus excitari, & ſiquidem excitabatur, minime ad rem reſpondebat, iterumque labebatur in ſomnum. In Acceſſionis ſtatu ſopor imminuebatur: principia tamen nervoſi generis in capite graviter affici, demonſtrabant motus tremuli manuum, & ſubſultus tendinum. Declinavit nihilominus ſatis feliciter Paroxyſmus, & mane ſequenti ſatis leviter ſe habuit Ægrotus vix tantillum febricitans. Repetita eſt ideo ſtatim phlebotomia, præmiſſo clyſtere, & acta quæcunque ex arte in hiſce circunſtantiis peragi ſolent. Veſpere, ſexta die, rediit febricula correſpondens quartæ diei: & licet leviuſcula fuerit, aliquem tamen mentis, & loquelæ torporem, mox & ſoporem induxit, quod mihi cæteroqui ancipiti anſam dedit, ut decernerem de miniſtrando celeriter Cortice, priuſquam quarta ingrueret (ſeptima die) fortior Acceſſio. Conſilium ſtatim communicavi *D. Candrino* Aſſidenti, nil tale opinanti, nec exitium tam præceps, ut ego ſuſpicabar, adhuc metuenti. Meis tamen annuens votis, atque rationibus (quas ſcilicet vel ipſis Auditoribus meis, qualis ille fuerat, libenter expono) noctu in remiſſione Febris obtulit Corticem, cujus *drach. vj.* duobus hauſtibus ſejunctis aſſumpſit Patiens octo horis ante quarti fortioris Paroxyſmi adventum. Viſus eſt ille interim bene ſe habere; ſed adventante Acceſſione formidabilia ſupervenere ſymptomata, quæ cæteroqui mitiora ſperaveram, delirium ſcilicet manifeſtum cum manuum, & linguæ tremore, dein lethargus inſuperabilis, & cuilibet refractarius cruciatui, motus convulſivi artuum, & totius corporis, ac inſuper in progreſſu Acceſſionis frequens, importunuſque ſingultus. Vere a Cortice tam prope Acceſſionem oblato inhibitionem Paroxyſmi nequaquam ſperabam; ſed neque illum cæteris majorem fore, immo potius a China China, ut frequentius aſſolet, nonnihil imminuendum, crediſſem. Quod autem aſſequi tunc datum non fuit, fidenter expectabam de more ſubſequente Acceſſione, deducta videlicet in actum medicaminis activitate; pro cujus eventus ulteriori probabilitate, novum Corticem offerri curavi in graviſſimæ illius Acceſſionis, quam quidem ægre tranſegit, remiſſione: non retardata tamen interim adminiſtratione Sacramentorum. Paullo poſt cœpit ſe exerere virtus recens roborata Febrifugi; quippe nullus amplius rediit Paroxyſmus, nulla oblocutio, ſopor nullus, nec ullum ex iis, quæ antea viſebantur, ſymptomatis. Atque ita intra tres circiter dies ab omni penitus Febre immunis evaſit. Paullo poſt Rus adiit; ubi poſtquam ad aliquot dies permanſit, dum Corticem per modum levioris alterantis aſſumebat, iterum nihilominus correptus eſt Tertiana duplici, quæ tam levis viſa eſt, ut renuerit ipſe in Urbem regredi ad curationem illius. Quinto tamen Acceſſu me illum Ruri inviſente, & redeuntibus iiſdem omnino ſymptomatis, etſi aliquantulum mitioribus, coactus fui valida rurſus methodo Chinam Chinam præſcribere, a cujus uſu ipſum ſuperſedere juſſeram ſtatim ac Febris revixit: qua epota, ſedata ſunt omnia, ſubſequente interim ſudore univerſali, ſed modico, quo reliquiæ Febris diſcuti viſæ ſunt. Recidit ille nihilominus in Febres mitiores, quæ ſine Cortice remediis tantum vulgaribus ſopitæ ſunt: ſed & iterum poſt aliquot dies ſuſcitatæ, ſibique ſolis relictæ, donec tandem beneficio tempeſtatis ſponte evanuerint. Ab eo tempore nullam amplius Febrem paſſus eſt præter Ephemeram tempore Veris, a cauſſa procatartica oriundam. Licet autem cuncta ſui Gradus munia perfecte obiret, non tamen robuſtam valetudinem, qua fruebatur ante morbum, plane reſumpſiſſe videbatur; adeoque nonnunquam uſus eſt remediis domeſticis, puta, Vino abſynthite,

thite, Syrupo de Cichorio cum Rheo, & ſimilibus. Cum vero Autumno ſequenti meditarer illi nervoſiorem prophylaxim inſtituere, tincturamque chalybis, præmiſſis præmittendis, ad aliquod tempus offerre, ex improviſo graviſſimis actus negotiis Romam migravit, ubi rigidiſſimo ſupra morem Hyemis anni 1709. tempore correptus Peripneumonia, ni fallor, ibi tunc temporis Epidemica, intra paucos dies non levi hujus Urbis jactura diem ſuum obiit.

IV. Nobiliſſima Matrona *D. Marchioniſſa Octavia Capraria Montecuccola*, jam proxime octogenaria, Febrem Tertianam patiebatur adeo abſconditam, adeoque difficulter explorabilem ex pulſu [quippe ſumme inæqualis, ac ſyſtematico fere ſemper, præcipue vero tempore Paroxyſmi] adeo latentem, inquam, Tertianam patiebatur, ut ea potius ex ſopore profundo, de tertio in tertium invadente cum obſcura quadam extremorum frigiditate, quam ex ullo alio charactere magis proprio diſtingueretur. Symptoma iſtud inſigne pro vero Morbo habitum Medicos curantes diſcordes reddidit de repetenda phlebotomia ab initio jam celebrata, obſtabat quippe ætas, & habitus corporis cachecticus reputatus, ac in Hydropem pronus ex recenti quadam infirmitate, quam non multo ante paſſa erat Bononiæ cum ſuſpicione etiam tum incipientis Hydropis juxta aſſertionem curantium Medicorum. Ad componendum diſſidium advocor, & ego, qui ex relatu nondum probe conſcius periodi tertianarii, conſiderans affectionem capitis fere ut morbum eſſentialem, ſuſpicanſque ſimul quicquam aliud latere ob inſignem pulſus inæqualitatem Ægræ, ut aſſerebatur, etſi ferme octogenariæ, minime familiarem, inſuperque obſervans, habitum illius nil cachectici vere præſeferre, calculum appoſui pro altera ſanguinis miſſione: qua feliciter peracta, & redeunte nihilominus per circuitum manifeſtum ſopore profundiſſimo, ac Febre, facile deprehendi naturam ſoporis lethargici eſſe aliam ab ea, quam ex relatione conjectaram. Certiorem adhuc de hoc me reddidere Aſſidentes, qui Circuitum ſibi quoque obſervatum aſſeverabant, illumque paroxyſmum jam tertium eſſe fatebantur, quo vere ſopor parum ab Apoplexia videbatur diſtare; atque in eam facile forſan degeneraſſet, niſi Acceſſionis remiſſio intuliſſet quoque remiſſionem ſymptomatis uſque ad eum gradum, ut commodum licuerit Sacramentorum adminiſtrationem perficere. Periodo rite intellecta, dignovi ſtatim, confugiendum eſſe ad Peruvianum Corticem pro inhibendo Lethargo inſimul, & Paroxyſmo. Sed quia vix a longe, & quaſi per modum neglectus memorando Corticem ad impetrandas inducias [cum periodicus eſſet, & ſoboles ipſius Febris periodicæ ſopor ille mortiferus] quia, inquam, vix Corticem memorando alter e duobus Medicis potior in Cura protinus exhorreſcebat, ego ad evitandas fervidiores altercationes, quas ſemper dedecere duxi Viros maturos, gravemque perſonam agentes, præſertim in Praxi, & ad ſervandam inſimul via certiore Matronam graviſſime, & ocyſſime periclitantem, dum Medicus curans Lapidem Bezoarticum conſtanter proponebat, velut remedium nobile, ut ajebat, & ſtrenuum, hac Arte lepida uſus ſum, ne dicam fraude inſonte.

Lapidem in primis Bezoarticum ſummis laudibus extuli, eumque eſſe veram illius morbi antidotum, proclamavi: opportuniſſimum autem illius uſum fore die ſeptima (erat enim illa dies quinta, tertiuſve Febris Acceſſus) ad excitandum probabiliter ſudorem univerſalem, optimum futurum pro morbi ſolutione. Interim vero ſubdebam: quærendum eſſe remedium aliquod tutum, atque canonicum, quod valeret quodammodo Chinæ Chinæ adinſtar reprimere, & enervare futurum Paroxyſmum, ſi poſſet fieri, & cum eodem fortaſſe ſymptoma ſoporis; non vero figere, & ſupprimere affatim ipſum Paroxyſmum, ejuſque Cauſſam, quemadmodum fieri

fertur [ajebam] a China China. Memineram forte tunc, me legiſſe apud *Cl. Lucam Tozzi* [quem Auctorem ſciebam eſſe in debita exiſtimatione apud Medicum curantem] poſt laudatum ab eodem Auctore ad Febres Intermittentes pulverem Corticis Peruviani, poſtque alia ab eo enumerata illius ſuccedanea, memineram, inquam, me legiſſe hæc verba. *Meminit alterius pulveris Bartholinus, de Gannaperide dicti ad eundem uſum*. Corticis autem Peruviani Planta ipſa, ut refert *Badus*, & alii, utque hodie ſatis notum eſt, ab Indis vocatur [præter alia, quibus donatur, nomina] *Gannaperide*, quod dubio procul *Cl. Tozzium* latuit. Hac itaque arrepta occaſione, levem hanc, nulliuſque momenti hallucinationem *Tozzi* ex induſtria ſecutus ſum, quod nempe *Gannaperide* ſit aliquid a China China diverſum: dixique ideo Medico curanti, poſſe nos interim uti *Gannaperide*, quam loco Chinæ Chinæ commendat ex *Bartholino* Lucas *Tozzius*, ſeu ſaltem Extracto illius; non enim tam facile cognitu illud erat, ut Cortex ipſe.

His auditis, Medicus curans nil quærens de natura Plantæ, ne hoſpes in Botanica videretur, licet hujuſce notitiæ carentia Viro docto vere nil detrahat, in fide Celeberrimorum *Bartholini*, & *Tozzi* annuit. Quamobrem præſcriptum eſt ſtatim ad *drach. j.* in forma boli extractum *Gannaperidis*, ſeu [quod ſatis noverat Pharmacopola] Chinæ Chinæ; idque mane, & ſero continuatum. Appropinquabat interim Acceſſio quarta, dieſve ſeptima, qua ex pacto celebrari debebat ſolemnis oblatio Lapidis Bezoartici; ſed interim coactus ex improviſo idem Medicus alio migrare longe ab Urbe, enixe commendavit Aſſidentibus, ut memores eſſent, in illa Acceſſione prædictum Lapidem offerre, ſicut ego hora congrua eram præſcripturus. Quia vero jam *quatuor drachmas Extracti*, quantum ſat erat, recentis aſſumpſerat Nobiliſſima Patiens, Acceſſum Febris ſortita eſt ſatis tolerabilem, & cum breviore, minuſque profundo ſopore conjunctum: quapropter, ut hoſtem fortius inſequerer jam fugere incipientem, loco Lapidis Bezoartici *novum Extractum China Chinæ* præſcripſi. Et quoniam abſentia Medici illius ab Urbe valde diu erat protrahenda, cœpi ad obtinendum majori certitudine intentum, uti ipſa China China in ſubſtantia, in formam boli redacta; & ſic fere integram alterius Paroxyſmi ſuppreſſionem ſum nactus, ut & ſoporis adjuncti: continuato autem poſt depulſionem Febris ad aliquot dies remedio per modum levioris alterantis, feriatus poſtea ſum diu ab eodem. Interim vero tres alios, vel quatuor paſſa eſt Ægra leviores paroxyſmos, modico tantum ſopore comitatos, quibus rurſum leviſſima Corticis ope depulſis, diuturniorem nonnihil, ſed minime incommodam ſuſtinuit convaleſcentiam, ac inde congruam valetudinem uſque ad annum 83. ætatis ſuæ: quo demum tempore ſenilibus morbis confecta vivere deſiit.

V. Ridebit fortaſſe quiſpiam, quod inter præclara Corticis facinora reponam ſequentem hiſtoriam; plaudet tamen & Cortici, & mihi, qui æqua lance cuncta penſitans, vim exinde medicaminis eximiam, & candorem inſimul meum dignoſcet.

P. Creſcentius ab Angelo Cuſtode Carmelita Excalceatus [in hoc namque Cœnobio frequentius, quam in aliis, Perniciofas Febres mihi contigit obſervare] tulerat jam, & ordinaria Methodo ſuperaverat Æſtate anni 1708. Tertianam duplicem continuam, vix tantillum remittentem, omneſque acutæ Febris characteres præſeferentem; immo unam & alteram recidivam pariter tranſegerat, bilioſa diarrhœa inutiliter comitatam, lentoque ſemper pepaſmo, vulgaribus tantum remediis promoto, ſine ulla unquam ope Corticis ad bonum exitum perductam. Remanſere tamen perpetuo ſigna imperfectæ judicationis, ac præ cæteris urina pauca, & impenſe rubra, irritis ſemper omnibus conatibus pro perficienda, & complete firmanda valetudine. Deniq; ſub finem tempeſtatis Autumna-

tumnalis correptus eſt Tertiana ſimplici intermittente, cujus duos ante adventum meum paſſus erat Paroxyſmos ſatis leves. Cumque acceſſiſſem die vacua ſecundum Paroxyſmum ſubſequente, & ſcirem, illum paullo ante pluries, ac per epicraſim etiam ſufficienter purgatum remediis ipſi familiaribus, præſcripſi modicam ſanguinis detractionem, a gravativo præſertim capitis dolore, rubraque urina indicatam, celebrandam tamen poſt tertium futurum Acceſſum, altero nempe intermiſſionis die, ni ego Aulicis tunc curis diſtrictus prius rediiſſem ad illum inviſendum. Advenit itaque ſequenti die tertius Paroxyſmus, in cujus principio Æger præter morem cœpit balbutire, variaque inconcinne loqui, & obloqui modo cum advertentia, ſed impotens ſeſe corrigere, vel coercere, & modo nullatenus compos ſui. Poſt hæc in ſomnum delapſus eſt profundiſſimum Apoplectici adinſtar, unde creditus eſt ab Aſſidentibus cito expiraturus. Circa veſperas invaſerat illum Paroxyſmus; jamque nox erat, dum hæc contingerent. Cum vero nec ipſe accederem legitime impeditus, nec me invenirent, ut ſaltem poſſent alloqui, ſoliciti Patres me incaſſum quærentes alium Medicum ſibi amicum, familiaremque, nempe *D. Roncaleam*, advocarunt, qui viſo ſpectaculo ſtatim in ipſo Febris augmento ratione præcipitis ſymptomatis phlebotomiam, quam pro die ſequente ipſe præſcripſeram, celebrandam eſſe judicavit; nec male. Sed pro ſua erga me urbanitate ſubjunxit: ſe quidem phlebotomiam illico inſtituendam minime dubitare; verum ſi meum ſuper hoc votum vellent, poſſentque tempeſtive exquirere, id illi pergratum futurum. Atque his dictis, diſceſſit.

Advolarunt itaq; rurſus domum meam anxii Patres, ubi cum non adeſſem, præſtolati ſunt adventum meum uſque ad ſextam circiter noctis horam: neque enim mihi domum citius redire datum fuerat. Re intellecta, exprobravi illis officium urbanitatis, Ægrotanti fortaſſe noxium, renuique poſt tot horas elapſas a præſcriptione Medici phlebotomiam vel admittere, vel ſuſpendere Ægro non prius inſpecto. Quamobrem ipſis licet officioſe reluctantibus ad eum acceſſi, & inveni lethargicum quidem, & ſtertentem, ſed dum clamoſe vocaretur, oculos aperientem, & ſubmurmurando reſpondentem: quorum neutrum, ut retulerunt Aſſidentes, antea ullo pacto præſtare potuerat; immo cum tantiſper ibidem morarer, illumque variis modis conarer excitare, loqui cœpit, & veniam petere de incommodo mihi illato hora inopportuna, pergens tamen ultra, cœpit obloqui, aliaque effari extra rem, & minime cohærentia, dein in ſoporem relapſus eſt, ſed minus profundum. Hæc, & alia attente conſiderans prognoſticum iſtud elicui, nempe, Illum certo evaſurum ab ea Acceſſione, ſed certo quoque in altera correſpondente periturum, non obſtante qualibet phlebotomia, aliove ordinario artis auxilio, niſi per Corticem Paroxyſmus ipſe venturus prompte inhiberetur. Hoc ſtatuto, Remedium præſcripſi valida methodo in ſequens mane exhibendum poſt Sanctiſſimi Viatici adminiſtrationem. Epoto autem Cortice levis facta eſt ipſo intermiſſionis die inſolita Acceſſio, jam parata pro duplicanda Tertiana, ut magis lethalis evaderet ſubſequens, ſuapte natura gravior. Hanc tamen novitatem nihili feci, certus de inhibendo Paroxyſmo fortiore, ut omnino contigit. Atque ita fere ſtatim a Febre, a ſopore, & mentis ſegnitie, aliiſque ſymptomatis plane liber evaſit: quod Patribus mirabile quidpiam ferme ſupra Naturæ vires viſum eſt.

Præ cæteris autem peculiari obſervatione digna fuit inſignis mutatio coloris faciei, & urinæ; fere namque per tres menſes colorem ſubcitrinum, palpebraſque ſubtumidas circumtulerat, urinam vero perpetuo croceam, rubramve, ac imminutam reddiderat: neque diutina diarrhœa ſpontanea, neque epicraticæ purgationes, neque deobſtruentia, aliave ſimilia remedia quicquam pro-

profecerant. Statim vero ac Corticem aſſumpſit, adeo bene coloratus, & vividus factus eſt, urina adeo decenter mutata eſt, citrina ſcilicet, palearis, ac concocta conſtanter reddita, viriumque robur adeo vigoroſe reſumptum, ut fere ſuperfluum reputarit Æger uti novo Cortice ad prophylaxim, ut illi præſcripſeram. Obſequens fuit nihilominus quo ad hoc, ſed nequivit ſe continere, quin conſueta munia tam domi, quam extra exequeretur: quod illi ſibi nimium, narratiſque ſignis fidenti, incaſſum exprobrabam.

Jamque menſis circiter erat exactus, cum quodam die paullo poſt Brumale Solſtitium ante fores Aſceterii alia occaſione prætergrediens ego veſpertinis horis ſciſcitatus ſum aliquid de illius valetudine; reſponditque Janitor: me opportune adveniſſe. Illum namque paullo ante domum reverſum, denuo Febre correptum jacere. Accedo ad eum, & modice febricitantem invenio, Acceſſione a principio ad augmentum progrediente. Nullus illi tunc ſopor, obloquutio nulla; ſed tantum conqueritur de intenſo capitis dolore. Interrogatus, an diebus anteactis ullam Febrem perſenſerit, reſpondet negative; ſubdunt tamen Aſſidentes, ſe dubitare, Illum die quoque ad normam tertianarii circuitus correſpondente levem aliquem Febris inſultum paſſum fuiſſe, licet nec decubuerit, nec officia ſua, quæ tamen exegit infirmius, intermiſerit: quod ipſe tandem non amplius negavit, ſed umbram Febris, imbecillitatiſque appellavit. His auditis, ſubjunxi — Quoniam modo nullus eſt metus de ferali ſopore, aliove gravi ſymptomate, quod nos cogat ad Corticem ſtatim confugere, ſanguiniſque miſſionem alias præſcriptam, & modo a dolore capitis rurſus indicatam, omittere, ſed nobis ſuppetit congruum tempus ad omnia, cras mane nulla interpoſita cunctatione detrahatur ſanguis ex brachio ad *uncias octo* — Cætera præſcripſi de more, & abii. Mane valde diluculo nunciatur mihi, Ægrotantem nocte in ſtatu Acceſſionis in profundiſſimum ſoporem incidiſſe, ut olim, ac proinde quæri, utrum eo ita ſe habente debeat celebrari phlebotomia, an agi quidquam aliud. Phlebotomiam ego illico celebrandam inculco, acceſſurus ſubinde ad alia peragenda, ſi opus ſit. Detracto ſanguine accedo, invenioque Ægrotantem ſopitum, ſupinum, ſtertentem, Apoplectici adinſtar. Minime tamen apoplecticum eſſe deprehendo, quoniam & alta voce vocatus, & varie concuſſus oculos identidem aperit, ſe erigere tentat, & voces aliquas edit claras, ſed extra rem, & alias interruptas; ut proinde ſymptoma Febris ſit ejuſmodi lethargus. Relabitur tamen Æger ſtatim in ſomnum, & videtur in agone verſari, ut propterea nullus ſit locus Cortici: adeo vehemens adhuc eſt Febris, nullatenus in remiſſionem prona, tamque breve intervallum temporis, quod ſupereſſe videtur ad expirandum. Præſcribo interim cucurbitulas ſiccas partibus inferioribus affigendas, veſſicantia vero & inferioribus, & ſuperioribus artubus, liquores ſpirituoſos cochleatim ingerendos, ipſumque tandem Corticem parari jubeo offerendum, ſi tempus ſinat. Sed quid? Jam ruit ad mortem, nec ulla ſpes ſalutis affulget. Dimittitur ideo ut deploratus omnino. Cortex ipſe paratus nequit exhiberi, nec tempus ullum ſupereſſet illius actioni, etſi exhiberetur; immo ſecundum portiunculam vi quadam in os ingeſtus, exit eadem, qua intromittitur, via. Reponitur ideo, ne per lintea effuſus ſubeat nihilominus apud maleferiatos homines calumniam de occiſo Ægrotante; ipſe autem Æger in vero jam agone conſtitutus poſt aliquot horas in illa ipſa Acceſſione, qua primo decumbit, expirat, comprobans generale præſagium *Mercati*, nempe, quod *Pernicioſæ, quæ ad cerebrum tendunt, lethales fiunt, ſi in lethargum, aut phrenitidem commigrent*.

Vixit ille profecto ope Corticis, ut perſuaſum habeo, per menſem; quo elapſo complevit, quod antea jam complere debuerat, niſi auxilium a Cortice retu-

retuliſſet. Defecit tamen hic Regula, quam alias univerſalem poſui, Recidivas nempe poſt Corticem aſſumptum eſſe conſueviſſe ſua radice leviores. Sed una exceptio Regulam non tollit. Eſt autem congruum, nonnihil perpendere varia in hoc caſu, notatu digna. *Primò* namque obvium eſt conjicere, quam parum felix, & quam imperfecta fuit pluries ſolutio morbi toties reviviſcentis; licet exacta, diligentique Artis methodo per tres circiter menſes curati, modicaque, ac tolerabili, longa tamen diarrhœa ſpontanea comitati; quin immo leviuſculis purgationibus (diarrhœa videlicet ſubſiſtente) epicratice repetitis, morbus vel perſeverabat vigens, vel ſopitus redibat, intantum ut poſt hæc omnia, poſtque tam longum tempus, valuerit in Tertianam Perniciosam iterum aſſurgere, mortifero quidem lethargo inſignitam, ſed tamen Corticis actioni illico obſequentem. *Secundò* meditatione noſtra dignum videtur id, quod non ſine ratione ſuſpicati eſſent plurimi, & forſitan ego ipſe, ſi in primo hujuſce difficilis Ægritudinis ortu fuiſſet propinatus Cortex, tunc ſcilicet cum Febris tertiana duplex continua aliquam, præſertim ſtata quadam hora inter levioris Acceſſionis decrementum, & incrementum fortioris media, remiſſionem periodice præſeferat, vi cujus forſitan uſui illius locus aliquis adeſſe poterat: ſi, inquam, ab initio Cortex fuiſſet oblatus, & Febris cohibita, cuncta vero, quæ ſequuta ſunt, æque ſequuta eſſent, tot nempe Recidivæ, & tandem mors, dignum noſtra, ut ajebam, meditatione eſt id, quod in tali caſu de Cortice eſſemus ſuſpicati, non immerito quidem, falſo tamen, ut patet. *Tertiò* ſubit animadvertere, & repetere, quod jam dictum eſt, nempe Hominem abſolute moriturum altera cæteroqui Acceſſione, ni Corticem aſſumpſiſſet, tunc, cum aſſumpſit, eo tamen mediante vitam vegetiorem ac antea (quod ſane mirandum) protuliſſe ſaltem ad menſem. *Quartò* denique, quod licet Cortex, qui ſemel eripuit a morte, reputari ſoleat a me ita eripuiſſe, ut in Recidivis metus æqualis infortunii remanere non debeat, maxime quoniam nova, & æqualiter valida Corticis aſſumptione, infortunium æquale, ſi redeat, videtur poſſe repelli; attamen nonnunquam, etſi raro, ut in hoc caſu, redire poteſt idem prorſus exitium talique insuper vehementia, ac impetu, ut prima jugulet Acceſſione, neque ullum vivifico Cortici locum concedat.

VI. Infelicem exitum P. Creſcentii penſabit facile felix, quantumvis laborioſa ſanatio *Monialis cujuſdam* ex eodem Ordine. Hæc anno pariter 1708. Tertianam ſoporoſam ſatis intenſam paſſa eſt, ſine frigore invadentem, & periculum aliquod minitantem; a qua tamen abſque adjumento Corticis ſolis remediis vulgaribus cito ſupra expectationem meam (qui longam ſaltem, ni gravem, ominatus fueram ægritudinem) liberata eſt. Poſt aliquot dies recidit inſigniter, in ſecundo paroxyſmo graviſſimum lethargum paſſa. Proinde ea ipſa die declinante paroxyſmo præſcripſi Corticem *ad drach. j.* veſpere; mane ſequenti *ad drach. j.* pariter; ſero *ad drach. j. ſs.*, & mane alterius diei, qua die expectabatur tertius paroxyſmus, *ad drach. ſs.* Sperabam fore, ut ingeſtis longe ante hunc Acceſſum per horas circiter duodecim *drachmis tribus*, & *ſemis* Corticis, non computata poſtrema oblatione Acceſſioni proxima, Febris inhiberetur; ſed mea me fefellit opinio: rediit namque Acceſſio ſatis gravis, & cum eadem æque gravis ſopor. Quid ſi China China non fuiſſet oblata? Miratus ſum pervicaciam morbi; & quoniam durante illa Acceſſione nil aliud poteram moliri, cucurbitulas dolorificas, & Veſſicans Emplaſtrum cruribus affigi juſſi, non omiſſo internorum remediorum volatilium uſu; atque inter ea præcipue Salis Ammoniaci ſpiritus tum externe, tum interne adhibitus eſt: quibus auxiliis adjuta Ægra evaſit non ſine difficultate a Lethargica illa Acceſſione. Mane ſequenti, præmiſſo Sanctiſſimo Viatico

(erat

(erat quippe adhuc ſomniculoſa valde) exhibui paullopoſt *drach. ij.* Corticis uno hauſtu; nec altera die rediit ulla Febris, ulluſve ſopor, ſed vegeta inſigniter apparuit. Sumpſit nihilominus per ſex continuos dies *drach. ſs.* ejuſdem Corticis quotidie ad præcautionem; ſed tamen non multo poſt recidit cum ſopore. Illo creſcente ad eum uſque gradum, ut Ægra per horas plurimas ſupina jaceret vix quicquam ſentiens, utut moleſtum, ac dolorificum, neque proficientibus ſpirituoſis liquoribus, aliiſve remediis internis, aut externis, præſcribo *drach. vj.* Corticis, quas omnes partitis tamen vicibus intra unum diem, ni fallor, abſorbet. Ceſsat illico Febris, ſed non omnino ſopor, qui gravis adhuc, etſi minus, periodice recurrit alternis diebus, ut antea recurrebat Febris. Adjuvatur conſuetis, noviſque volatilibus remediis, ex C.C., ex Vipera, & aliunde petitis; atq; inde levamen aliquod ſuſcipit. Adjungitur tamen nonnunquam ſopori periodico periodica quoque Febricula; ſed hæc vix dignoſcibilis. Tandem poſt renovatos quavis deſinente menſtrua purgatione (& quidem pendente curſu trium, aut quatuor menſium) ſoporis inſultus, typo ſemper tertianario invadentes, ſæpius ſine Febre, rarius cum ea, ſed leviore, tandem, inquam, appropinquante Hyeme deſiit utraque affectio, & ſanata eſt Ægra, aliqua tantum ſuperſtite, de qua toto etiam morbi tempore graviter conquerebatur, capitis imbecillitate, quæ pariter tractu temporis paulatim evanuit.

VII. Decubuerat diu Venetiis, & quidem, ut ipſe retulit, valde graviter, anno 1709. Cubicularius Domini de Prougen, cui nomen *Alexander Landinus*, tandenque ab omni periculo evaſerat ope Corticis, quem proinde ſalibus quibuſdam aſſociatum ex curantis Medici præſcripto ſecum tulit in itinere, Mutinam redux, ut pro re nata rurſus aſſumeret. Iter ille ſuum feliciter tranſegit, abſolvit; ſed paullopoſt diarrhœa bilioſa correptus eſt, valde copioſa, torminoſa, vireſque admodum dejiciente per dies duodecim. Accitus ego Serum Vaccinum præſcripſi per dies nonnullos, pauciſque aliis remediis, ab altero, qui eidem aſſidebat, prius oblatis, viſus eſt ſatis laudabiliter judicari, & convaleſcere. Paucis tamen diebus elapſis [tantum ſcilicet evacuatio profecit] iterum labitur in Febrem tertianam intermittentem, primo levem, ut retulit idem Aſſidens, mox validam, in in cujus videlicet paroxyſmo tertio ſoporem inſignem cum aliqua obloquutione paſſus eſt. Quarto autem Acceſſu idem ſymptoma adeo vehemens increbuit, ut Decumbens ad plures horas immobilis, ac fere Catalepticus jaceret. Advocor rurſus, & invenio hominem ab octo jam horis, velut ſimulacrum quoddam, ſupino ventre decumbentem. Oculos ille quidem ſervabat apertos, ac diaphanos, atque ob id tantum a cadavere aſpicientibus diſtinguebatur, eos tamen attonitos, ac immobiles, nec quidpiam cernentes. Concuſſus, excuſſus, vellicatus, confricatus nil ſentiebat, nec linguam, nec oculos, nec membrum ullum movens, aut retrahens. Diffluebat autem profuſo ſudore in partibus tantum ſuperioribus, ac maxime circa caput, nondum tamen frigido. Facies ſubcitrina erat, palloreque infecta mortali. Pulſus ſolus robur aliquod oſtentare videbatur. Ob id Ægrum poſſe fortaſſis ab illa Acceſſione evadere, moriturum tamen altera, cunctanter conjeci. Statim præſcripſi clyſterem acrem; ori vero ſalem volatilem Viperinum, ad aliquot grana induſtrie ingerendum, naribuſque ſpiritum ſalis Ammoniaci frequenter admovendum curavi, non omiſſis frictionibus; ligaturis dolorificis, cucurbitulis ſiccis, & aliis hujuſmodi remediis ſpiritus excitantibus, & ad motus, ac ſenſus munia obeunda revocantibus: poſt quorum uſum, quandocunque reſipiſceret Æger, & deglutire valeret, Corticem tandem *ad ſemunciam* exhibendum præcepi. Prioribus adminiſtratis, viſus eſt tantillum expergiſci, ut proinde valuerit aſſumere Sa-

re Sacramentum Euchariſtiæ: Febriſque interim ſuam declinationem noctu ſortita eſt. Mane itaque prout dixeram, nulla mora interpoſita, rerum omnium ante geſtarum prorſus immemori offertur China China pura, quam ex Vino oblatam, quia ſtatim vomitu rejecit, opus fuit repetere in forma boli. Veſpere *duæ drachmæ* exhibitæ ſunt; atque *totidem* mane ſequenti, qua die lethalis paroxyſmus expectabatur. Sed dictum factum: incantamenti adinſtar [ut de ſalvatellæ aperitione jure minore ajebat *Galenus*] ſublata eſt Febris, ſopor, ſtupor, & quidquid funeſti nudius tertius apparuerat, cum omnium admiratione; neque enim tam inſignem mutationem poteſt facile mente concipere, niſi qui inſpexit. Ad præcautionem tamen Corticis uſum imminutum continuavit Æger ad paucos dies: unde omnino in priſtinum reſtitutus eſt. Reſumptis ille viribus Bononiam proficiſcitur, ibique iterum poſt tres hebdomadas Febre corripitur, mox revertitur Mutinam, ubi Febris pro Tertiana duplici ſtatim ſe prodit. Accitus iterum ego die majoris afflictionis Ægrotum invenio obloquentem, atque intenſe febricitantem. Copioſæ mihi narrantur excretiones diebus anteactis prægreſſæ, præſertim ſudoris immodici; Febris tamen his non obſtantibus ſuſcepit incre-crementum, & vires. Præſcribo Clyſterem injiciendum mane ſequenti, ac ſucceſſivam præcipio ſalvatellæ apertionem, dein poſt horam Chinam Chinam *ad drachmas duas*. His peractis omnibus, die tertia vix redit umbra Febris; ſed loco illius vomitus bilioſus, & conſimimilis dejectio ſuccedit cum quadam mentis hebetudine. Offertur iterum Cortex *ad drach. j.* & altera quoque die ſimiliter exhibetur. Aboletur Febris omnino; ſed perſeverat torpor quidam actionum cum capitis dolore. Renovantur clyſteres, & ſimul uſus levior Corticis, videlicet *ad drach. ſs.* quotidie per dies quinque cum *gr. ij. Salis volatil. Viper. in forma boli*, *ſuperhauſto cyatho aquæ betonicæ*. Sublatis reliquis ſymptomatis, ſolus ſuperſtes manet capitis dolor ad dies quatuor, vel quinque: quibus exactis, ſuperveniente bilioſa diarrhœa, & vomitu conſimili cum facili tolerantia, ſolui videtur; ſed revera, eadem licet perſeverante diarrhœa, & recurrente identidem bilioſo vomitu, idem perſeverat ad aliquot dies gravativus capitis dolor, qui tandem paullopoſt ſponte evaneſcit, Ægrumque ab omni prorſus incommodo relinquit incolumem.

VIII. Vir honeſtus *Jacobus Barianus* decumbens ex Tertiana duplici, Perniçioſa ob adjunctum ſoporem lethargicum, inferentem grave periculum vitæ, curabatur a *D. Clerico*, qui probe jam verſatus in uſu congruo Corticis, hunc obtulit Ægrotanti, illumque periculo, ut mos eſt, ſtatim ſubtraxit. Unam autem, aut alteram recidivam leviorem, & ſopore carentem paſſus Æger, vulgaribus evadebat remediis; cum ex improviſo rurſus recidens in ſecundo Paroxyſmo tam inſignem lethargum patitur, quem deſcribere ſuperſedeo, ut vix credi poſſit ab illo evaſurus. Tunc & ego in conſilium advocor, interimque pendente adventu meo vena ſecatur; ſed affectio ſoporoſa æque perdurat. Supervenio tandem, & Corticis uſum validiorem, ſi Æger alte dormiens, vix oculos aperiens, ſyllabaſque tantum aliquas incohærentes edens, deglutire ſit potis, Corticis, inquam, uſum validiorem celeriter repetendum cenſeo. Offertur, aſſumit Æger, aſſumitque ſubinde Sanctiſſimum Viaticum. Evadit ab illo Acceſſu; nec alio tentatur, quippe munitus novo Cortice paulatim aſſumpto. Recidit tamen poſt aliquod tempus, ſed longe minus graviter. Quia vero aliquam non levem prodit in ſomnum proclivitatem, Cortice iterum modice aſſumpto, & ſenſim continuato, integre convaleſcit. Idem poſt annum Quartana corripitur, a qua, poſt aliquod tempus duplici, & mox triplici reddita, lento, ſed diuturno Corticis uſu iterum liberatur; robuſtiorque ſubinde, ac coloratior factus, quam

quam antea, inculpata fruitur valetudine.

IX. *Filiolus* blandulus, & unicus D. Comitis *Jo: Baptiſtæ Saxi*, Collegii Nobilium Convictor, detinebatur Tertiana duplici per ſubingreſſum paroxyſmorum continua, cujus ſymptomata gravia fuere crebri vomitus porracei, ſimulque verminoſi, dejectiones conſimiles, maxima ciborum averſatio, atque hæmorrhagia e naribus frequens, & cum exceſſu copioſa. Hic dum conſueta Artis methodo caute curaretur, incidit in ſoporem profundiſſimum, in exacerbatione Febris invadentem, & uſque ad remiſſionem illius perdurantem. Renovabatur ſymptoma quotidie, Ægerque jam decolor, ab effuſione cruoris, & viribus deſtitutus non erat par ferendo morbo quotidie magis illum oprimente, torpidumque, ac hebetem aſſidue detinente. Cum ergo ad ſummum deveniſſet vitæ periculum, jamque facies illi adeo immutata eſſet, ut vix veſtigia ſervaret naturalis ideæ, illi Chinam Chinam, dummodo poſſem, miniſtrare decrevi. Et cum aſſumendæ amaræ Corticis potioni, vel bolis deglutiendis imparem cognoſcerem, præſcripſi remedium in forma Julapii, in quo tamen plurima Corticis latebat, ultroq; addebatur ſubſtantia; eoq; copioſo pro ratione teneræ ætatis, & frequenter exhibito, paucis clyſteribus interjectis, intra paucos dies Febrem omnino ſuſtuli, Lumbricos, & ſoporoſum ſymptoma adjunctum.

X. *D. Joannes Buzzalinus* poſt acutam ægritudinem, quam duplex Tertiana Continua intulerat, ſat bene compoſitam, incidit in affectum ſoporoſum, quem delirium, atque convulſio præceſſerant, adeo gravem, ut fere Catalepticus videretur. Pulſus illi erat exilis, vixque tactu perceptibilis, Ipſe vero immobilis quoad decubitum: haud difficulter tamen aſſumebat oblata, etſi cum ſtupiditate delirus. Notitia habita, quod Febris, quæ huic fero ſymptomati dedit originem, & quæ adhuc ſub ipſo, ut inquit *Mortonus*, larvata latebat, fuit ab ortu ſuo periodica, anſam dedit mihi circa decimamquintam morbi diem accito, ut cunctanter proponerem *D. Ferrario* curanti uſum Corticis, quotieſcunque apertio Salvatellæ & Veſſicantia illico appoſita non proficerent. Cum ergo intra dies ea nil profeciſſent, ille autem adhuc deglutiendi capax videretur, cum jam Sanctiſſimum Viaticum aſſumpſiſſet, illi celeriter miniſtratum tanquam proxime morituro; idcirco præſcriptus eſt eidem, ſtatimq; oblatus Peruvianus Cortex methodo modice valida, frequenter ſcilicet, ſed non larga doſi, ut ſenſim obſervaretur actio medicaminis: quod cum prodeſſe nonnihil viſum ſit, alacriter continuatum eſt; eoque intra ſeptem circiter dies integre reſtitutus eſt Æger ab omni ſtupiditate, & Febre conſtanter immunis.

XI. Similis pariter Cataleptico videbatur in quadam Tertianæ duplici Subcontinuæ recidiva *Petrus Pini*, quem a prima ægritudine liberaverat Cortex a *D. Ferrario* illum curante præſcriptus. In novo itaque Febris reditu: quæ pariter continuitatem aliquam redolebat ut ante: cum ſopor inſuper graviſſimus eidem adjungeretur, qui etiam tunc cum videbatur remitti, hominem tamen attonitum detinebat, ac ferre immobilem, loquela tantum aliquo modo ſuperſtite, & deglutiendi facilitate, cogitavit Medicus de communicando mecum caſu, ei, quem ſupra deſcripſimus, non multum abſimili, ut decernerem, an & hic offerendus eſſet Cortex, nec ne: quoniam modo major, modo minor ad leges periodi febrilis obſervabatur intenſio ſymptomatis, caput tamen quotidie gravius obruentis, & præceps periculum minitantis. Acceſſi ergo ad inviſendum Ægrum, cui proinde Corticem exhibendum duxi. Cumque omni, quo poſſet, modo, repugnantiam ſuam medicamento ingrato, ſibique cognito oſtenderet, mortem ego illi ſevere minatus, ni aſſumeret, vel invitum ſumere, & congrue reaſſumere coegi: quo auxilio depulſa paullopoſt, ut aſſolet, Febre, mentis alacer, ac vegetus factus eſt, & abſque alia recidiva perfecte ſanus.

XII. An-

XII. Anno 1707. aſſidebat Medicus Junior praxim mecum obſervans Nobiliſſimæ Virgini decumbenti longe ab Urbe. Ea occaſione inviſit ille quendam Ægrotantem nomine *Nicolaum Amici*, in Pago Florani degentem, & a Medico illius viciniæ curatum. Detinebatur Æger Tertiana duplici per ſubingreſſum continua, ſuas tamen periodos adhuc non obſcure ſervante. Proceſſerat ad decimamquartam diem Febris, & ſupervenerat primo delirium, mox ſopor gravis, qui ſingulis acceſſionibus gravior fiebat. Proponebat Medicus Junior cæteris abunde jam adminiſtratis uſum Corticis, prout a me uſurpari aliquoties viderat; præſertim in *D. Comite Alphunſo Saxo*, cui adſtiterat; renuebat autem Medicus curans, haud ſatis conſcius de efficacia medicamenti in hiſce caſibus, multoque minus de methodo mea. Cum ergo inter ipſos non conveniſſet de remedio, me interpellarunt per literas, ſic expreſſe jubente ipſo Loci Domino, D. Marchione Philippo Antonio Coccapano, Aulæ Sereniſſimi Ducis Præfecto, Viro omnium amantiſſimo, atque omnibus pariter dilectiſſimo tum propter eximios mores generis nobilitati conjunctos, tum propter ſummam erga egenos omnes, & præſertim Subditos ſuos beneficentiam. Statim ac intellexi morbi ſeriem, & gravitatem ſymptomatis, facile votum edidi pro valida oblatione Corticis, præſertim ſi forte cæterorum remediorum incapax fuiſſet Æger, & manifeſte cæteroqui periturus. Interea qui aliquantiſper diſtabat ab extremo ſtatu, in hoc temporis intervallo ad illum devenit, nova acceſſione, novoque ſopore ferocius ingruente, itaut vix Sacramentorum adminiſtrationem valuerit admittere. Dum ergo conclamatus credebatur, fuit oblatus Cortex methodo valida, Ægerque præter expectationem ſervatus. Recidit tamen alias, longamque convaleſcentiam, & improſperam valetudinem paſſus, ab omni tandem morbo liber evaſit, taliſque permanſit ultra biennium, quo tempore (ut mox intellexi) Pleuritide correptus vitam cum morte commutavit.

XIII. Inter ſoporoſas quoque Febres enumerare lubet ſequentem, licet vere non tam ratione ſoporis, quam ratione Continuitatis acquiſitæ, aliorumque ſymptomatum periculoſa evaſerit. Sed quoniam in ea proclivitas in ſomnum fuit ſymptoma fere continuum, nec leve, præceſſitque Febrem ipſam Comatoſus affectus gravis, ideo illius hiſtoriam coronidis loco ad hanc ſoporoſarum ſpeciem placuit revocare.

Illuſtriſſimus, & Reverendiſſimus Epiſcopus Urbis noſtræ D. Ludovicus Comes Maſdonus, ſeptuageſimumſextum agens ætatis annum, Nephritidi obnoxius, Rheumati, & Podagræ, poſt duos inſultus levioris Apoplexiæ, in non levem totius ſiniſtri lateris paraplegiam commutatæ, Tertiana ſubinde correptus eſt; Intermittente quidem, ſed duplici. Cum vero longe ab Urbe degeret, quo ſe contulerat ad mutandum aerem, neque ibi aſſiduum plane haberet curantem Medicum e propinquiore Civitate accitum, Virum cæteroqui diligentem, ac Doctum, ſed cujus opera ſe non admodum indigum reputabat; res eo devenit, ut Febris ſuas quidem patenter ſervaret Exacerbationis, & Remiſſionis viciſſitudines, ſed non perfectam amplius attingeret ſolutionem. Interim ſomniculoſus ille aſſidue jacebat, viribus ſumme deſtitutus, & ſumme pariter emaciatus, longe ab habitu ſuo naturali. Status illius Sereniſſimo Duci relatus movit animum Celſitudinis ſuæ, ut me mitteret ad inviſendum decumbentem Præſulem, quem reperi vix tranſacta decimaquarta morbi die febricitantem intenſe in vigore Exacerbationis, remiſſe autem aliis temporibus. Interea tamen præter ſoporem non quidem profundum, ſed fere continuum maximam obſervavi quovis tempore linguæ ariditatem, quam comitabatur loquela ob id nonnihil difficilis, vox, ut dici ſolet, clangoſa, urina impenſe rubra, & quantitatis perexiguæ, ac tandem ſingultus. Imbecillitas Ægri me

pau-

paulifper detinuit ancipitem, an illum exponerem itineri, ut in Urbem Lectica vectus transferretur. Deo tamen dante fatis feliciter factus eft redux; vixque elapfa imminente nocturna Exacerbatione, ftatim illi oblatus eft Peruvianus Cortex *ad drach. j.*, die videlicet 15. Julii 1710. vefpertinis horis. Sequenti die repetitus eft mane tantum ad *ſcrup. iv.*, cæteris vero diebus *ad ſcrup. ij.*, primò bis in die, deinde femel tantum, eo quia prima ftatim Febrifugi oblatione admodum enervata, & paullopoft omnino abolita remanferat Exacerbatio periodica. Quia vero non plane extincta erat Febris, quæ fecundum tenues fui reliquias affidue perfeverabat, & cum ea rubor, ac paucitas urinarum, linguæ ariditas, & ipfe nonnunquam fingultus, ideo brevi quiete interpofita iterum renovatus eft ufus Remedii *ad ſcrup. ij.* quotidie ufque ad complementum *unciarum duarum* a principio ad finem morbi: quibus abfumptæ quoque funt Febris reliquiæ, & fugata connexa fymptomata, itaut hoc uno auxilio, & interjecto clyfmatum ufu fine ulla purgatione, aut fanguinis miffione [quæ duo notatu digna] non modo fit reftitutus in priftinum fine ulla recidiva, fed & adeptus habitum corporis meliorem, atque pleniorem ac antea digniffimus Antiftes, cum univerfali totius Civitatis, Gregifque fui lætitia, & plaufu.

CAPUT IV.

Aliæ inſignes Hiſtoriæ, ab Amicis communicatæ, variarum ſpecierum Febrium Pernicioſarum, curatarum ope Chinæ Chinæ *noſtra Methodo adminiſtratæ.*

NE FIDEI tantum noftræ innixa prodeat in apertum veritas eorum, quæ ad oftendendam efficaciam Chinæ Chinæ noftra Methodo adminiftratæ fummo hucufque candore protulimus, haud erit incongruens, Hiftorias aliquot Curationum non minus infignium, ex aliena quoque fide, ac experientia depromtas, in medium afferre non in vanam quandam ejufdem Methodi gloriolam, fed in publicam utilitatem, & in unius teftimonium multiplex veritatis. Quoniam vero qui præ cæteris talem Methodum amplexi funt, & experti perutilem in Febrium Perniciofarum periodicarum curatione, fuere ii, quos quondam ut Filios amore, & difciplina colui, modo honore ut Socios, & Collegas [quemadmodum eos pariter colit & Lyceum, & Civitas] illorum propterea hac in re præ multis expertorum, ac omni fide dignorum, Hiftorias quafdam mihi humaniter communicatas peculiari hoc, & fejuncto Capite placuit propriis nuperrime recenfitis adnectere.

Per hoc autem quod duos tantum Profeffores, Methodum meam, & (quod magis refert) occafionem, ac opportunitatem eadem utendi in Perniciofis præfertim Febribus apprime callentes, præ aliis felegerim, nolim argui, quod defint in hac Urbe quamplurimi, qui China China frequenter utantur primæva præcipue Methodo in vulgaribus faltem, ac diuturnis Intermittentibus; perpauci enim modo funt ii (licet fint aliqui], quibus plane exofum fit iftud Febrifugum. Immo addam, nec deeffe quoque Ingenuos aliquot, qui cum viderint, aut intellexerint fauftos, qui ab anno 1695. in hanc ufque diem mihi pluries obtigerunt eventus ex liberaliore dofi Chinæ Chinæ in arduis jam memoratis circumftantiis oblatæ, confideratis ab eo tempore majori animi contentione, majorique fiducia ac antea iis omnibus, quæ cohærenter ad experimenta mea fibi vifa reperere apud alios etiam Auctores, Peruviano Cortice viriliter utentes, fuam tandem fibi Methodum comparare cœperunt, qua non comtemnendas identidem curationes per Chinam Chinam abfolvunt. Hos inter peculiari, & honorifica mentione dignus occurrit *D. Davinius*, Aulicus Collega meus Eruditiffimus, qui paullopoft exactam mihi feliciter anno prædicto 1695., ipfo interveniente, *D.*

ræ, *D. Comitis Nogarolæ* Curationem *Lib.* 3. *Cap.* 6. deſcriptam, aliaſque plures, illo nedum præſente, ſed & concurrente abſolutas, quas nuper *Cap.* 2. *hiſt.* 1. 3. 9. 14., & 16. retuli, Methodum ampliorem, ac profiteretur ante, cœpit amplecti, media ſcilicet copioſioris Corticis infuſione intra copioſum liquorem partitis vicibus abſumendum, ut Galli docent, Anglive Auctores: qua Methodo curationes cæteroqui difficiles non ſine ſua, ut pluries faſſus eſt, admiratione ad bonum exitum poſtea perduxit. Ab hac deinde Praxi ad Theoreticas conſiderationes converſus, Lucubrationes quaſdam in tutamen hujuſce Febrifugi, *Hectoreo* plane robore conflatas, tum Latino idiomate, tum Hetruſco conſcripſit, eaſque proprio velato nomine intra annum 1708. Diario literario, quod tunc ſub titulo *Muſei Minervæ*, vulgo, *Galleria di Minerva*, Venetiis cudebatur, voluit inſertas, meiſque etiam experimentis, & Curationibus [meo licet, ut par erat, ſicuti & proprio ſuppreſſo nomine] corroboratas. Cum tamen nuperrime præclatum aliquem Caſum hic inferendum ab eo expetierim, intentum aſſequi a modeſto Amico nullatenus licuit. Atque ita illius modeſtia, ni ſemetipſam laude promerita, meum ſaltem Tractatum ulteriori auctoritate fraudavit.

Liceat nihilominus vim quodammodo aliquam officioſe, prout amicum decet, eidem inferre, & ex iis ipſis Lucubrationibus, quas vere ſe ſcripſiſſe mihi olim faſſus eſt, proſtantque ſub nomine *Hectoris ex Valle* in antedicti *Diarii Tomo ſexto*, quidpiam ſaltem excerpere, quo mea nedum confirmentur aſſerta, ſed & quædam diſſipetur caligo, quam iiſdem undequaque veris poſſet quadantenus offundere involuntarius neſcio quis error, ſive [ut ipſe domeſticæ ſuæ Academiæ morem ſervans loqui conſuevit] *Hallucinatio* quædam, quæ forte eidem de minutulis circumſtantiis minus ſolicito irrepſit, retractis videlicet eo loci ad inferiora tempora meæ Praxeos initiis: quæ ſane chronographica variatio communem quodammodo repræſentans eandem praxim meam, plane tunc Mutinæ ſingularem, & cæteris omnibus incompertam, cum praxi conterraneorum Medicorum illam aperte potius tunc improbantium, non parum mihi faceſſit negotii, de factorum, dictorumque meorum veritate ſervanda, omnique delenda contrariæ ſuſpicionis umbra prout hominem probum, honeſtumque decet, ſolicito, ne forte turpem notam Nebulonis, aut Impoſtoris, quaſi pro meis aliena venditans, ſubire periclitter.

Etſi vero leviora hæc perſequi ſpeciem quandam garrulitatis præſeferat nemini profuturæ; malo tamen, fando quæ vera ſunt, delicatulus nimium apud Catones videri, quam ſilendo mendax apud Momos, & Zoilos. Meæ potius me pœnitet inconſiderantiæ, qua mihimetipſi neceſſitatem quandam regerendæ hujuſmodi Cantilenæ, nil tale prænoſcens, impoſui tunc cum primam inventionem curandi per Chinam Chinam Febres Periodicas pernicioſas *in Urbe mea*, mihi uni, ut ferebat veritas rei, utque notorium erat apud nos omnes, libere, & candide aſcivi, atque ut quid vere meum (quicquid illud erat) in publicam utilitatem proferre, & dono libenter dare ingenua facilitate cordis pluries aſſerui, in prima ſcilicet editione hujuſce *Therapeutices*, tum præfando ad Lectorem, tum in ipſo Tractatus limine, tum denique magis expreſſe *Cap.* IV. *Lib.* III. Sed quænam quæſo glorioła foret iſthæc, ut eam reluctante veritate, vana quapiam impotentia animi tunc affectaſſe credi poſſim, poſtquam ibidem apertis literis faſſus ſum, Methodum meam, quantumvis in Praxi utiliſſimam, & in ſucceſſibus ſæpe admirabilem, ortum tamen ſuum traxiſſe ab experimento fortuito, nulla doctrina, nullaque ſublimi perſpicacia mentis, ſed paucula tantum induſtria mea comparato, cui etiam experimento ſimilia habuiſſe ſubdidi ante me *in Urbe ſua* [me quidem patenter inſcio] *Richardus Morton*? Quia vero

fuiſſe me hujuſce rei Auctorem primum *in Urbe mea*, effatum eſt, quod veritati ad amuſſim conſonat, quædam modo me cogit neceſſitas, ut dubitationes omnes removeam, quas circa hoc ſcriptis olim ſuis præter intentionem Amicus cæteroqui favere intendens, nonnullis forſan, ut ſubaudio, haud ſatis gnaris potuit incutere, priuſquam curationum hiſtorias ab aliis Amicis, qui meam tunc Methodum illico ſunt amplexi, communicatas ſubnectam.

In præcitato igitur *Diario* anno 1708. Venetiis impreſſo ſeries quædam viſitur quindecim *Epiſtolarum* de Chinæ Chinæ viribus, datarum partim ſub anno *1696.* partim ſub anno *1697.* Italico idiomate ab eo conſcriptarum [*Latinam Diſſertationem Academicam* ejuſdem Auctoris, & de eadem materia datam *Mutinæ* anno *1699.* ibique pariter inſertam pag. *119.* hic prætergredior] quarum titulus eſt — *Abbagliamenti Medicinali d' Ettore dalla Valle ſopra gli effetti della China China* &c. — In earum itaque prima data ſub die 21. Novembris *1696.* *pag.* 237. ejuſdem Diarii hæc leguntur — *Queſt' anno dall' uſo della China China quì ſi ſono veduti effetti maraviglioſi. Due tra gli altri, ch' avevano Febbri acute ridotti all' eſtremo con polſo ſmarrito, e freddo eſterno univerſale, che ha durato de' giorni intieri, per mezzo di queſto rimedio copioſamente bevuto in vino, ſi ſono tolti quaſi di braccio alla Morte. Gli afflitti poi dalla quartana hanno in sì breve tempo ricuperato l' appetito, il ſonno, e le forze, che s'io non foſſi teſtimonio di viſta, nol crederei. Nella China China pare ritrovato il riparo non ſolamente alle Febbri croniche, ma quaſi alla Morte, e dalla felicità de' ſucceſſi ha preſo tanto di credito appreſſo li Medici, & Cittadini, che nelle Febbri maligne, vicino all' eſtrema Unzione, di quella ſi vagliono, come unica, ed ultima ſperanza de' diſperati* &c. In margine autem ipſius Narrationis ex ſe indeterminatæ ſequentes ſunt annotationes peculiares e regione impreſſæ — *Sig. Conte Nogaroli — Sig. Antonio Maria Zani — Sig. Conte di Marſciano — Padre Lettore de' Cappuccini* &c.

Atque ut a Narratione exordiar, ex ea confirmatur aperte quod nuper retuli, ſcilicet Medicos hujus Urbis, etſi tum conſcios de experimentis meis, & de noviter per illa detectis Chinæ Chinæ viribus, nondum tamen conſcios ſatis fuiſſe Methodi meæ, nec Febrium ſpecialium, in quibus ea locum haberet: immo neque evaſiſſe conſcios tempore, quo impreſſa fuit Epiſtola iſthæc, ſub anno quidem *1696.* data, ſed anno tantum 1708. in lucem edita, nulla ulteriore addita limitatione, quæ cæteroqui probabiliter fuiſſet addita, ſi tunc ſaltem ſatis nota extitiſſet noſtratibus Medicis praxis mea. Neque enim in malignis promiſcue Febribus, neque in Ægrotis omnibus deſperatis, ac morti proximis, ut indicare videtur ipſa narratio, ſed ſolum in iis, quibus ex Perniciosa quapiam Periodica Febre id contigiſſet, mihi mos erat China China uti peculiariter adminiſtrata: quod ſatis palam facit Tractatus meus univerſus, cujus proinde ſcopus fuit, quemadmodum in prima illius editione pluries ſum proteſtatus, ad tollendas hujuſmodi hallucinationes etiam tum [utinam non etiamnum] vigentes circa factum, ejuſque modum, Pernicioſas, ſeu malignas Febres, in quibus China China vere prodeſt, in ſuas ſpecies dividere, & ab iis, in quibus non prodeſt, diſcriminare, methodumque ſimul tradere Febrifugum hocce ſpecialiter in iiſdem adminiſtrandi.

Per eandem inſuper Narrationem videtur liquere, Medicos Urbis noſtræ operum Chinæ (illam me præſcribente) tunc Spectatores, uſque tamen activitatis illius ſemper uniformis in praxi, fuiſſe jejunos, tempori ſcilicet, aut peculiari Conſtitutioni identidem adſcribentes, quod conſtanti illius virtuti, & peculiaris adminiſtrationis modo, præ cæteris vero noviter detecto lumini tum in conjectanda ulteriore Chinæ Chinæ energia, tum in dijudicandis Febrium omnium eadem curabilium ſpeciebus, debuiſ-

debuiſſet adſcribi. Id omne deduci poſſe videtur ex verbis illis — *Queſt' anno dall' uſo della China China quì ſi ſono veduti effetti maraviglioſi* — operatio ſiquidem Chinæ Chinæ non eſt alligata talibus, vel talibus temporibus, ſed talibus, ac talibus Febribus, & tali, ac tali modo illam in iiſdem exhibendi. Quod ſi frequentius una Conſtitutione ſuccedunt admirabiles illius effectus, quam alia, id accidit præciſe, quia una Conſtitutione magis quam alia regnant febres quædam Periodicæ malignæ, atque præcipites, una China China certo domabiles, eæque ſimul incidunt in manus Medicorum tum earum naturam, tum Febrifugi rectam adminiſtrationem callentium. Cæterum effectus mirabiles, qui tunc fuere Mutinæ obſervati, obſervati quoque fuiſſent antea, ſi antea fuiſſet Mutinæ compertum, quod ejuſmodi febres poſſent China China curari, ſimulque comperta fuiſſet Methodus illam peculiariter pro earundem curatione uſurpandi, ut millies obſervati deinceps ſunt iidem effectus, poſtquam hæc omnia favente Deo ipſe detexi, & pro bono publico promulgavi. Tantum autem abeſt, quod quicquam ex his fuerit Medentibus noſtris compertum, quin potius ipſa vulgarium Intermittentium, puta Quartanarum ec. completa, felixque curatio per Chinam Chinam ordinaria eorum temporum methodo oblatam obtenta, pluribus tunc eſſet admirationi magis quam uſui; quod de ſe ipſo ſincere fatetur Relator ingenuus, cæteroqui in Arte medica verſatiſſimus, & Peruviano Cortice utens, verbis hiſce ob candorem ſuum Cedro digniſſimis — *Gli afflitti poi dalla Quartana hanno in sì breve tempo ricuperato l' appetito, il ſonno, e le forze, che s'io non foſſi teſtimonio di viſta, nol crederei.*

Tandem ex ejuſdem narrationis textibus ſimul collatis eruitur, quod anno 1696. noſtrates Medici nondum aliud perceperant (atque hoc tantum percepiſſe eſt pauculum quidem) niſi quod curationes a me peractæ anno præcedente, quæque in dies peragebantur, & quarum rumor ob inſuetam novitatem in Arte per Urbem univerſam circumferebatur, fiebant a me ſola China China doſi majore ac eſſet in uſu ægris pluribus prope morituris exhibita, nec quicquam amplius, quia nil amplius meæ Schedulæ in Pharmacopoliis cuique proſtantes demonſtrabant; ego vero nedum id Medicis amicis, forſan & non penitus amicis, pro bono publico ſponte, ac ſincere aperiebam; ſed & regulas, & modum rationalem felicis oblationis illius, dummodo Febrium natura ex ſe ferret uſum remedii, in quibuſdam tantum, utut læthalibus, admirandi, in quibuſdam aliis, utut mitioribus, inutilis, & in aliis quibuſdam incerti. Sed quia hæc omnia ſcitu neceſſaria in Conſultationibus, & familiaribus colloquiis a me tam caute, tam urbane, tam comiter declarari nequibant, quin tandem deberent expreſſe doceri; parum diſpoſitos idcirco reperi ad ea attente, ac benigne excipienda promiſſæ barbæ Auditores; adeoque mirum non eſt, quod perperam putarint nonnulli voci publicæ magis auſcultantes, quam meæ, poſſe ſervari per Chinam Chinam tumultuarie, ac ſine lege in vino copioſe epotam omnes fere quibuſvis acutis, malignìſve febribus detentos, etſi deploratos, ac morti proximos, idque forſan æque perperam in praxi tentaſſe, quemadmodum videtur innuere citata narratio verbis illis, non aliud, quam copiam Febrifugi pro medela univerſali indicantibus — *per mezzo di queſto Rimedio copioſamente bevuto in vino* — & paullopoſt — *nella China China pare ritrovato il riparo non ſolamente alle febbri Croniche, ma quaſi alla Morte; e dalla felicità de' ſucceſſi ha preſo tanto di credito appreſſo li Medici, e Cittadini, che nelle Febbri maligne vicino all' eſtrema unzione, di quella ſi vagliono, come unica, ed ultima ſperanza de' diſperati* — Ex oppoſito neque mirum eſt, quod nonnulli alii cohærenter ad priorum fallacem conjecturam putantes, me vere indiſcriminatim tunc omnibus Ægrotis ex quacunque acuta, vel

maligna febre ad extrema redactis Chinam Chinam offerre conſueviſſe, & quidem perpetuo in vino [cum tamen modo in vino, modo in Aquis ſtillatitiis, modo in forma ſolida conſueverim pro re nata præſcribere] mirum inquam non eſt, quod de praxi mea tunc obmurmurarint, illamque modis variis traducendo tentarint evertere, eo ipſo forſan tempore, quo clam, ſed inconcinne imitantes, optato identidem fraudabantur eventu. Mirum potius eſſet, ne dicam ridiculum, ſi nec hodie eandem ſatis callentes, quia forte non ſatis callentes naturam febrium, poſtquam non potuerunt evertere, nec bene aſſequi, crederentur tamen illius Inventores in hac Urbe primi, taleſve credi affectarent, aut paterentur. Et hæc quo ad ſenſa narrationis non aliud, ſi rite perpendantur, quam dictorum, factorumque meorum confirmationem continentia, nec niſi votis ad favorem propenſis ab Amico, qui primæ Perniciosarum curationi anno 1695. mihi peractæ ſtupens interfuit, exarata.

Ex notis vero prædictæ narrationi appoſitis confirmatur pariter exitus felix modo memoratus curationis per Chinam Chinam a me primo abſolutæ in generoſo quondam Viro *D. Comite Bailardino Nogarola*, ex triplici Quartana perniciosa ad extrema redacto: cujus tamen Febris ſymptomata [parcat quæſo Relator certe non ſatis memor] nequaquam fuere *perfrigeratio univerſalis*, *nec pulſus abolitio*: ut in præcitata narratione videtur innui; ſed *profundiſſimus lethargus*, *ſingultuſque violentiſſimus cum motibus per Corpus univerſum tremulis*, *& convulſivis*, quemadmodum ex deſcriptione mea habetur *Lib. III. Cap. VI.* Non tamen negaverim accidentia perfrigerationis univerſalis, & abolitionis pulſus anno vere 1696. (qui fuit annus ſubſequens curationi *D. Co: Nogarolæ*) potuiſſe forſan contingere *Secundo* ex Ægrotis ibidem relatis, ut eo anno contigit aliis pluribus a me deſcriptis, quos inter *D. Marchio Gallianus de Coccapanis*, & *D. Joſeph illius Frater*, immo & *ego ipſe*, ut in hiſtoriis prima, & ſecunda Capitis ſecundi, atque prima Capitis primi hujuſce Libri per extenſum narravi.

Diſcrepantia potior, & gravioris momenti, ut obiter nuperrime tetigi, verſatur circa tempus prædicti experimenti mei in præcitato *Comite Nogarola* primum habiti; eventus ſiquidem ille contigit, non anno 1696. ut contigere alii cum eo acervatim in notis prædictis enunciati, ſed anno 1695. Menſe Septembri, quemadmodum a me relatum fuit in prima editione hujuſce Tractatus *Lib. III. Cap. VI.* excerptumque fideliter ex Scheda originali hiſtoriæ per *D. Co: Aloyſium* ſanati Equitis filium ſubſcripta: cujus præciſi temporis plures extant circumſtantiæ planæ innegabiles, ſcriptæque memoriæ tam in Urbe, quam in Aula facillime petendæ ex iis omnibus, quæ idem *D. Comes Bailardinus* ante, & poſt ægritudinem ſuam palam, publiceque peregit; præterquamquod contemporanea fuit curatio viri Patricii *D. Geminiani Levizzani* deſcripta jam *Lib. I. Cap. X. Hiſt.* XVI. nec non alia longe memorabilior immediate ſubſequuta in *D. Marco Martini*, & relata hujus *Libri Cap. II. hiſt.* IV. eas namque omnes æqualiter ſucceſſiſſe conſtat anno 1695. a quo tempore praxis hæc mea exordium ſumpſit, & ante quod tempus nemo certe *in hac Urbe* Perniciosarum periodicarum curationem per Chinæ Chinæ adminiſtrationem noverat; nec quemquam adeo perfricatæ frontis reperiri poſſe crediderim, qui audeat oppoſitum effutire. Aliud eſt enim, quod quiſpiam forte apud nos, vel etiam alibi, curaverit media China China aliquam ex hujuſmodi Febribus ante ſeram promulgationem Tractatus mei, nonniſi anno 1712. in lucem editi, ſcilicet poſt exercitam a me publice per annos 17. praxim in eodem Tractatu tardius expoſitam, adeoque aliud eſt, quod curaverit, me centies ac centies viam præmonſtrante; aliud eſt, quod id egerit ante me, nempe ante annum 1695. tunc enim revera vix apud per-

paucos

paucos é noſtris in uſu erat, ut ad Lectorem præfatus ſum olim, Chinam Chinam exhibere, & quidem more vetuſto, ac in diuturnis tantum intermittentibus omni acutie, atque pernicie carentibus; nec enim aliter antea factitabam & ipſe.

Quoad alios caſus in eodem margine annotatos nil habeo quod addam; cum enim anno vere 1696. iidem evenerint, ſemper magis aſſertionum mearum veritatem roborant. Revera caſus *D. Antonii Mariæ Zanni* a me ipſo relatus eſt *Cap. I. hiſt.* viii. *hujuſce Libri*: mihi namque eam curationem aſcivi, quia, ut ibidem retuli, eam *D. Cervio* illum curanti ipſe ſuggeſſi eodem tempore, quo egomet per idem remedium a Perniciofa Diaphoretica ſupra enunciata evaſeram, ipſo *D. Cervio*, & *DD. Davinio*, & *Ramazzino* mihi faventibus, meoque quod in propria cauſſa molitus eram tentamini, facile annuentibus.

Hiſtoria pariter Febris *D. Comitis Ludovici de Marſciano*, quæ paullopoſt meam convaleſcentiam contigit, *D. Davinio* curante, D. vero *Ramazzino*, & *me* ſuperaccitis, ea inquam ipſa vere contingit anno 1690., & a me deſcripta fuit *Lib. I. Cap. X. hiſt. xiii.* Eam vero Febrim inter benignas intermittentes, cujuſmodi reapſe fuit illa, ſimpliciter retuli, vulgari quippe uſu Corticis facile ſanatam, nec enim in ea quicquam notatu dignum obſervare datum fuit, niſi facilem evaneſcentiam Tumoris in liene, qui depulſa per Corticem Febre ſtatim obliteratus remanſit.

De P. Lectore ex Cappucinorum familia per uſum Corticis anno itidem, ut dicitur, 1696. (forſan nonnihil ſerius) ſanato nullam habeo notitiam certam: ſiquidem eum ipſe nequaquam curavi; ſi tamen is forte fuit quidam *P. Auguſtinus e Corrigio* in Cœnobio Mutinenſi Lector, & mihi cæteroqui notus, eum curavit *D. Davinius* per Chinam Chinam more vulgari exhibitam, a febre Tertiana [ni fallor] duplici, lenta ſolum, atque diuturna; ſi vero fuit ille quiſpiam alius, febriſque ipſa e genere Pernicioſarum, & per Chinam Chinam a quocunque curata, cum id anno pariter 1696. aſſeratur *Mutinæ* contigiſſe, me non potuit non habere prævium quicunque curationem illam peregiſſe dicatur.

Ex his patet, Curationes in prædicto *Diario* adumbratas, quatenus Periodicas Pernicioſas reſpiciunt (de vulgaribus enim nulla mihi ſolicitudo) ad meam methodum ab origine debere referri, quemadmodum ad eandem ſuas, longe licet ante primam editionem mei Tractatus exactas, ingenue referunt Profeſſores immediate infra ſubdendi: quorum tandem Hiſtorias mihi communicatas meis hactenus exaratis annecto.

HISTORIÆ COMMUNICATÆ

Ab Excellentiſſimo *D. Antonio Franciſco Clerico* in Lyceo, & Urbe Mutinenſi Pub. Med. & Chirurg. Prof.

UT *primum mihi occurrit Synopſis Tua de Methodo exhibendi Corticem Peruvianum in Febribus quibuſdam Pernicioſis, incidit in animum, Vir ſumme Colende, nonnullas hujuſce generis Febrium Hiſtorias tuis adjungere, cum earum China China expugnandarum Methodum didicerim a Te jam antea me in Praxim Medicam humaniter inſtruente; & præcipue eo tempore, quo* D. Comiti Bailardino de Nogarola *triplici Quartana Continua laboranti adſtiti, qui tunc ob morbi ferociam ab exteris etiam Medicis pro deplorato habitus, ſolo Peruviano Cortice Tua hac Methodo a Te ſolo feliciter adminiſtrato anno* 1695. *citra expectationem convaluit. Tanti Remedii, illudque propinandi, Methodi nunquam oblitus, quoties tulit occaſio, haſce Febres veluti jugulando, quamplurimos ab Orci faucibus eripui, præcipue anno elapſo, quo tempore, graſſantibus hujuſmodi Febribus, Medicus Xenodochii Militum ſæpeſæpius feliciter tanti Febrifugi vim expertus ſum.*

I. Vir quinquagenarius duplici Tertiana Continua tenebatur invadente cum frigore, & declinante cum ſudore;

Hunc torquebat magnus æſtus, & ſumma jactatio, in Febris vigore ſitis inextinguibilis, dolor Capitis, & Cardialgia, quæ per dejectiones bilioſas qualibet vice ſolvebatur. Exhibitis omnibus iis auxiliis, quæ in Tertianarum curatione Ars Medica præſtare valet, & parum proficientibus, Febres iiſdem ſemper ſymptomatibus ſtipatæ vigeſimam uſque quartam diem attigerunt, qua peracta, conſueta Febre correptus eſt, ſed intenſiori, & longiori frigore, & cum fuit circa ſtatum, in tam profundum lethargum incidit, ut adhibitis validioribus cruciatibus, eum ſudore copioſiſſimo perfuſum, ac ſtertentem, nullo modo expergiſcere licuerit. Tota nocte hoc pacto ſe habuit, matutinis vero horis parumper remiſſa eſt cum ſymptomatibus Febris; hinc metu ne altera adveniente acceſſione e medio tolleretur, drach. vj. *Corticis Peruviani in Vino generoſo præſcripſi, quo aſſumpto altera die vix febricitavit, & ſic tertia, & quarta ſequenti, intra quam omnino evanuit Febris; Hoc tamen non obſtante per alios octo dies ejuſdem Corticis* drach. j. *quolibet mane aſſumebat. Circa ſextam ab infebricitatione diem apparuit ad aurem ſiniſtram Parotis, & poſt octavam altera ad dexteram, quibus retroceſſis, denuo irregulares Febriculæ Patientem infeſtarunt, quæ tamen Corticis ejuſdem uſu evanuerunt, & Æger priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt.*

II. Miles *Tertiana ſimplici cum frigore, vomitu, & diarrhœa correptus eſt; quarta die, quæ vacua eſſe debuerat, recurrit Febris, & quinta ſævis adeo ſtipata ſymptomatibus acceſſit, ut ſingultus, pulſus parvus, & frequens, algor in univerſa cute, intus ſummus æſtus, ſudor frigidus, & dilutus uno ictu apparuerint, unde nova recurrente acceſſione Ægrum certo certius moriturum putavi. Cognita ergo Pernicioſa Febris conditione, Corticis Peruviani* unc. ſs. *Ægro propinavi, & per tres ſubſequentes dies* drach. j., *quibus completis, ceſſantibus ſupradictis ſymptomatibus, a morbo omnino evaſit, & quarta poſt Chinam Chinam aſſumptam die per Xenodochium deambulantem inveni. Cum vero alvus eſſet adſtricta, me inſcio, unam ex Pillulis, quam Ægrotantibus ad ſolvendum ventrem, prout neceſſitas poſtulabat, exhibere conſueveram, ab adſtante deſumpſit, & altera die ab aſſumpta Pillula iterum acceſſit Febris cum tanta ſymptomatum vehementia, ut certe moriturus videretur, dum ſine pulſu, frigidum, ſudore diaphoretico madefactum, cum reſpiratione frequenti, & abſque loquela inſpexerim. Iterum Corticis Peruviani* unc. ſs. *exhibui, & per quatuor ſubſequentes dies* ſcrup. ij. *deinde loco alterantis* ſcrup. j. *per octo alios dies, & Æger ab aſſumpto Febrifugo paulatim perfecte ſanitati donatus eſt.*

III. Gibbus *quidam, unus ex Aſſiſtentibus Xenodochii Militum, dum Febres hujus naturæ graſſabantur, Tertiana ſimplici corripiebatur: quinta die de ſtomachi dolore conquerebatur; declinante vero Febre cum ſudore bene ſe habebat. Sexta die, quæ intermiſſionis futura erat, denuo invaſit Febris cum alvi fluxu, & intenſiori ventriculi morſu; hac vero declinante omnia ceſſabant. Septima morbi die tanto impetu recurrit Febris, ut acerrimo dolore ad Ventriculum, & Inteſtina excitato, ſanguinem per ſuperiora, & inferiora ejiciens, frigido, viſcidoque ſudore perfunderetur, & inde vox clangoſa, pulſuſque fere nullus perciperentur. In tam præcipiti Caſu ſtatim Corticis* unc. ſs. *exhibui, quam rejecit; iterum eandem doſim, ſed partitis vicibus propinavi, & poſt hanc vomitus ſedari omnino, ſanguis per inferiora imminui, & aliquantulum refici pulſus videbatur. In noctis progreſſu cætera ſymptomata paulatim remiſſa ſunt, licet ferme cadaver eſſet Æger. His ſtantibus, per ſubſequentes dies* drach. j. *Corticis præſcripſi, & quarta die Febris evanuit; hinc per alios octo dies* ad ſcrup. j. *propinavi, & interim præter quoque mei expectationem integre convaluit.*

IV. Aurifex *Febre Tertiana duplici continua corripiebatur, quæ uſque ad octavam diem regulariter proceſſit; in invaſione enim frigus aderat, magnus æſtus,*

& ſi-

& ſitis in ſtatu, & ſudor in declinatione, licet nunquam ad infebricitationem deveniret. Perpetuam tantum, & tantum contumacem vigiliam, ac corporis agitationem obſervavi, unde his repetita ſanguinis miſſione, & exhibitis iis remediis, quæ Ars ſuggerit, nunquam meæ occurrit menti, fore ut ille nova adveniente Febre de repente periclitaretur. Sed veſpere Ægrotantis cubiculum ingrediens, eum inviſi decubitu ſupinum, convulſum, brachiis contractis, & oculis apertis attonitum. Vocatus non reſpondebat, pulſus erat parvus, & frequens, reſpiratio brevis, & difficilis, & omnia mortem minantia. Dum cucurbitulis, vel frictionibus ſub plantis pedum, vel exhibitione ſpiritus Salis ammoniaci cruciabatur, cervicem attollens, & brachia quaſſando, in clamores tantum erumpebat. Statim unc. ſs. *Corticis præſcripſi, quem ſummo cum labore (expers enim erat mentis, & convulſus ore) propinavi. Totam noctem in tam deplorabili ſtatu tranſegit; mane declinante Febre ſupradicta ſymptomata parumper declinarunt, Ægerque mentis compos Adſtantes cœpit cognoſcere: unde denuo pro tribus vicibus* drachmam *Corticis præſcripſi, dein ſucceſſive* drachmam ſemis *per aliquot dies, & tunc temporis ceſſante Febre una cum omnibus ſymptomatibus, a morbo lento pede ſeſe reſtituens, optime convaluit.*

V. Miles *poſt triduum ab invaſione Febris deferebatur ad Xenodochium, quem dum inviſi, ante veſperas obiturum certe credebam. Interrogatus ægre reſpondit: quartam eſſe ſui morbi diem, & Febrem primam, & ſecundam acceſſiſſe cum frigore, pariterque cum ſudore evanuiſſe; tertia vero die denuo correptum ſe a Febre cum frigore tamen minori, pauco calore ad exteriora, ſed maximo ad interiora; & poſt octo, aut decem horas ab acceſſione apparuiſſe ſudorem copioſius emanantem. De quarta vero Febre, qua tunc laborabat, ſe nihil ſcire ajebat, niſi quod peſſime habebat. Tunc ego pulſum tangens, quomodo haberet neſcivi, cum ne primam quidem pulſationem enumerare potuerim: carpum enim tractans glaciem tangere mihi ſum viſus. Talis erat Ægrotantis ſtatus; jacebat nempe ille ſine pulſu, ſudore frigidiſſimo, & copioſo per totum corpus perfuſus, & tanta ſingultus frequentia irritatus, ut vix verba facere poſſet. Cardialgia, & Ventris torminibus cruciabatur, dejectiones nigricantes, ac ſanguine immixtas reddebat, eaque die pluſquam quinquaginta ſedes habuerat. Totum corpus puſtulis lividis, & nigricantibus coopertum, facies cadaveroſa, lingua arida, ſitis inextinguibilis, urinæ nullæ, ſumma jactatio: uno verbo, tanta erat ſymptomatum congeries, & ferocia, ut abſque dubio brevi moriturus cunctis videretur Ægrotus. Interim quid agendum dubitavi, cum deeſſe tempus exhibendi Remedii metuerem, eo raptim ad mortem properante: nihilominus de Corticis innocentia certus, ſtatim ejus* drach. vj. *in Vino generoſo infuſas propinavi, & iterum veſpere* drach. j. *Mane de eventu curioſus ad Xenodochium me contuli, & Ægrotantem aliquantulum calefactum, cum aliquo, licet exiguo, pulſu inveni, & ſudorem, ſingultum, dejectiones ſanguineas, & omnia ſupradicta ſymptomata remiſiſſe comperii: unde continuato Febrifugi uſu* ad drach. j. *ſingulis ſubſequentibus diebus, intra paucos dies omnino a Febre evaſit. Sexta die ad anum tumor apparuit, qui ſuppuratus, & expurgatus cicatricem admiſit, & Patiens priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt, nullamque paſſus eſt Recidivam.*

Quampluri mas alias harum Febrium Hiſtorias Tibi communicandas haberem, Vir Egregie, quas lubens omitto, ne pagina ſuccreſcens locum Obſervationibus tuis eripiat, quæ miram hujus Remedii methodice, ut Tibi mos eſt, atque efficaciter adminiſtrati, vim abſque aliorum calculis ſatis ſuperque evincent.

HISTORIÆ COMMUNICATÆ

Ab Excellentiſs. *D. Ferrante Ferrario* Mutinen. Prof. Eruditiſs. & in Exedra publica meas vices ſupplente.

POSTULAS *a me, Clariſſime, ac Humaniſſime Vir; Caſus aliquos, quos China China utenti obſervaſſe mihi contigerit in Praxi, & jam libentiſſime obedio. Verum tui quoque ſunt, quos nunc ſcribo; Horum enim alios Te conſulente, alios, Te Methodum tuam mihi jam antea communicante, curavi. Debet Tibi Urbs noſtra felix hoc de Peruviano Cortice periculum, cum pro Febribus Pernicioſis expugnandis mirum hunc, certumque Remedii modum apud nos antea tentaverit nemo. Debeo Ego Tibi quidquid debent cæteri; Cum tamen id, quod publici juris jam fecerat Curationum tuarum felicitas, intimius mihi amor, & ingenuitas tua aperuerit, in communi beneficio fortiori præ cæteris vinculo obſtrictus ſum Tibi. En ergo Caſus aliquos ex iis, quos in uſu Corticis, pro Febribus quibuſdam Pernicioſis curandis, mihi datum eſt obſervare.*

I. Anna Compagnoni *mulier valetudinaria, & doloribus uterinis ſæpeſæpius obnoxia Menſe Julii Anno* 1706. *Febre corripiebatur cum rigore, & vomitu. Vocatus poſtera die, ut curarem, bene habentem inveni, nempe omnino ſine Febre, cum pulſu valido, hilarem, & nil de incæpto morbo ſolicitam. Tota eadem die, quæ morbi erat ſecunda, ita ſe habuit; unde ex iis, quæ evenerant, facile fuit de Tertiana Intermittente judicium ferre. Poſtero mane circa meridiem Febris iterum invaſit cum aliquo ventriculi morſu, & vomitu bilioſo, licet perpauco, durante tamen per plures horas irrito vomendi conatu. Pulſus in longum tempus parvus; attamen circa veſperam omnino elevatus, Febre per ſudorem univerſalem optime remittente. Præſcripſi pro venturo mane leviſſimum medicamentum ſolvens, paratum nempe* ex Olei amygd. dul. rec. expreſſi unc. iij., Mannæ elec. unc. ij. & decoc. cordial. ſol. q. ſ. *ex quo aliqua ſequuta eſt alvi dejectio, & melior, Ægra referente, ſtomachi ſtatus. Tota eadem dies ſine Febre acta eſt. Mane tribus ante meridiem horis invaſit iterum; cum levi quidem rigore, & vomitu fere nullo, ſed maxima cum agitatione, & per horas plurimas minutiſſimo pulſu. Creſcente veſpere, & magis increſcente nocte pulſus ſolutus eſt, & cætera remiſſa ſunt ſymptomata. Cardiaca pro tunc præſcribebantur Remedia, & mane dum omnia forent placida, miſſus eſt ſanguis ex pede, Ægra nil morbum ſuum timente, me tamen de eodem ſatis incerto. Ejuſdem diei veſpere febricitavit aliquantulum, jactabunda fuit, & tota nocte inſomnis. Mane dum inviſebam, cum pulſu ſatis celeri inveniebam, cum magna faciei mutatione, & virium detrimento. Suſpicatus tunc Perniciem Febris, timui mecum ipſe feram, quæ deinde inſurrexit, tragœdiam; cumque circa meridiem redirem, tactu valde frigidam, cum pulſu minutiſſimo, & vix perceptibili, cum anxietate magna, & frequentibus deliquiis, facile tamen per Aquam Cardiacam, quam præſcripſeram, repreſſis, inveni. Duabus elapſis horis redii iterum, & univerſo corpore algidam, diaphoretico ſudore perfuſam, ſine pulſu omnino, anhelam, & facie cadaveroſa, lugentibus Marito, & filiabus, morituram comperii. Territus omnino, de miniſtrandis Sacramentis tantummodo ſolicitus fui, propinaturus poſt hæc, licet citra ſpem, Febrifugum. His adminiſtratis, illico hauriendam exhibui Chinæ Chinæ* ſemunciam *ex Vino; deinde facta alterius* ſemunciæ *infuſione, ejus poſt horas quatuor dimidiam portionem, & poſt alias quatuor alteram dimidiam propinavi. Vixit præter ſpem omnium, & meam quoque uſque ad horam noctis ſextam morienti ſimilis. Ex eo tempore melius habere cœpit inſurgente pulſu, & viribus reſtauratis. Mane viſa eſt reviviſcere, & increſcente die magis convaluit; idcirco, repetito poſtmodum per plures dies Febrifugo, omnino curata eſt. Alterum intra Menſem Recidivam duplicis Tertianæ paſſa eſt, qua brevi per com-*

communem Methodum liberata eſt, & vixit perfectiſſime ſana.

II. D. Catharina Zanni *annorum LXV. Menſe Auguſti anno* 1706. *Febre correpta eſt. Invaſerat hæc cum frigore, & vomitu, cumque per diem protraheretur, credita fuit a Domeſticis Febris quædam, ut ajebant, Catarrhalis, qua affici alias conſueverat. Cum tamen tertia die repeteret, vocatus valida Febre laborantem inveni. Mane altero cum non adhuc omnino remitteretur, præmiſſo Clyſtere, ſanguis ex brachio detractus eſt. Recruduit eadem die poſt meridiem Febris, cumque poſtera dies majoris futura eſſe afflictionis videretur, cum de tertio in tertium fortiores, & magis præcoces fierent acceſſus, nil aliud præter cibum, & mature quidem, oblatum eſt. Rediit paullo poſt Febris cum frigore, deinde cum mordaci ad tactum calore, & aliqua interdum bilis per ſuperiora excretione. Cardiaca tunc Remedia, & pulveres teſtacei præſcribebantur, & pro venturo mane potus* ex oleo amygdalarum dulcium *paratus. Exinde Febris per ſubingreſſum Continua fiebat, ſervata tamen aliqua declinatione, ſed amiſſa penitus apyrexia. His ita ſe habentibus optimum duxi,* ſero vaccino depurato *Stomachum, & Inteſtina diluere, ideoque* ad libras duas *mane propinabatur; ſed Febre majorem in dies vim ſumente miſſus eſt denuo ſanguis ex pede, & hoc factum eſt octava morbi die. Proceſſit ea fortior ſemper, ſervato tamen periodico, licet obſcuriori quodam augmenti circuitu. Undecima morbi die cum Febris conſuetos motus tentaret, oris contorſione aliqua laborantem, & verba non bene ferentem obſervavi. Terruit me novitas rei, ſed appropriatis Remediis evanuit hæc prorſus. Decimatertia morbi die, dum ante Auroram augeretur Febris, eadem oris obliquitate, & loquendi impedimento, cum gravi inſuper ſopore tenebatur, unde creſcente jam die hirudines Hæmorrhoidibus apponendas curavi, ſed ſpem omnem de reſtituenda ſanitate amiſi. Hac nova ſanguinis miſſione, vel potius conſueta Febris, licet tunc pauca, ſubſequente declinatione, melius haberi viſa eſt, & tentatis jam antea Bezoharticis, & aliis Diaphoreticis validioribus ſudor aliquis decimaquarta morbi die moveri obſervatus eſt. At decimaquinta die cum Febris augeretur, Apoplexia correpta eſt. Ægra, quæ in Paralyſim lateris totius dexteri degeneravit. Tenebatur ſopore gravi; vocata tamen reſpondebat, quin declinante die mente melius conſtare cœpit. Ut hæc vidi, ratus fieri omnia ratione, & motu Febris, de hac ſupprimenda, ſi per tempus licuiſſet, conſilium cœpi; quapropter, licet jam certe apoplecticam in futuris Paroxyſmis morituram putarem, non omiſſis cæteris Remediis, Chinam Chinam exhibui* ad drachmas duas, *deinde ſingulo mane* ad drachmam unam *per ſex dies. Teſtor Deum! cœpit ſedari Febris, ac ſenſim reſtitui Partis amiſſæ motus, ac ſenſus, ſecuta poſtmodum ſudorum, ac urinarum copioſa, ac critica evacuatione. Inſtiti ego tunc in uſu Remedii, vi cujus præter ſpem omnium a mortis imminenti periculo erepta eſt, & exinde poſt dies quadraginta motui adeo reſtituta, ut ſine baculo greſſum domi movere potuerit.*

III. D. Joannes Buzzalini *Menſe Julio Anno* 1707. *Febre correptus eſt cum pauco frigoris ſenſu, ſed magno capitis dolore. Remiſit ea fere omnino in noctis progreſſu, poſtera vero die iterum invaſit; hinc vocatus, ut curarem, duplicem Tertianam facile judicavi. Cum peteret Æger ut, ſi mitti ſanguis deberet, potius cucurbitulis ſcarificatis, quam vena ſecta prius educeretur, genio indulſi, & quantum fuit opus, detractus eſt. Eadem die invaſit iterum Febris cum modico pariter frigoris ſenſu, ſed anticipato per horas aliquot acceſſu, & aucta intenſione, atque etiam in diem craſtinam extenſione. Cum aliqua bilis excretio per vomitum fieret, largum ſeri vaccini depurati potum præſcripſi, ex quo ſequuta eſt magna ejuſdem bilis quaſi ſinceræ per inferiora expulſio. Interim Febris magis intenſa, & anticipatis in dies acceſſibus fiebat per ſubingreſſum Continua. Miſſus eſt iterum ſanguis ex brachio*

chio , non omiſſis interim Cardiacis temperatis , decoctionibus refrigerantibus , Gelatina ex Cornu Cervi de more parata , & ſeri vaccini minus largis potionibus . Cum hæc fierent , augebatur morbus , & levi aliquo per noctem adjuncto ſubdelirio , nec non obſervatis adhuc plenitudinis in ſanguine ſignis , quippe quod Adoleſcens erat Æger , & ex anteactis meri potionibus , malaque victus ratione plenus ſatis , nulla coctionis intuens ſigna , ſanguinem iterum ex pede detraxi . Die morbi undecima ſudor aliquis , licet tenuis , apparuit ; quapropter auxilio per Diaphoretica dato , duodecima , ac tertiadecima die univerſalis factus eſt , atque modice copioſus , auctis etiam interim , & melioribus , quoad omnia , factis urinis . His omnibus plurimum remittebat Febris . Quartadecima die minus ſudavit Æger , ſed copioſius minxit , pulſu interim magis elevato , atque æquali reddito . Dum hæc erant , nocte decimamquintam diem præcedente ſudor omnino , ac urinæ evanuerunt , & de repente facta eſt ad cerebrum metaſtaſis , ex qua delirium , ac artuum terribilis citra expectationem ſequuta eſt convulſio , ac peſſima pulſus concentratio . Terruerunt hæc me valde : cumque in auxilium vocaveris , nova celebrata eſt phlebotomia , & poſt appoſitas cucurbitulas repetitas affixa Veſſicantia . Pulſus interim profundior , convulſio major , artus frigidiores , & facies cadaveroſa fiebat , ex quibus moriturus jam certe videbatur . Tota eadem die , atque etiam nocte ita ſe habuit . Mane , dum mature inviſerem , pulſum aliquantiſper elevatiorem , ſed tamen convulſum inveni , & Ægrum , licet non omnino , mente tamen adeo conſtantem , ut Viaticum ſumere potuerit . Non amiſſa eſt tunc occaſio , & aliquo ſymptomatum decremento , nec non Febre ab ſui initio periodica ſimul collatis , ſtatim propinata eſt , Te conſulente , Chinæ Chinæ portio in forma boli , quam cum iterum ſupervenire incœpiſſet delirium , ſatis difficulter aſſumpſit deglutiendi neſcius , ſed tamen aſſumpſit . Tota eadem die peſſime habuit , convulſione fortiore facta , & pulſu fere penitus amiſſo . Iterum ſub veſpere , licet extreme delirans , deceptus eſt Æger , cum biberet , nova Chinæ Chinæ in potu oblatione . Mane melius aliquantulum habebat in omnibus , quapropter alteram Febrifugi portionem ſuſcepit , & parum eadem die deliravit , pulſuſque aliquantiſper invaluit . Sequentibus diebus drachmam unam *Chinæ Chinæ ter , aut quater ſuſcepit , & circa vigeſimamquintam morbi diem optima ſudorum , ac urinarum ſubſequente Criſi , Febris ſenſim evanuit , ac brevi perfectiſſime præter expectationem omnium ſanatus eſt .*

IV. D. Joſeph Guldonus *Menſe Septembris Anni* 1707. *Febre correptus eſt cum rigore , & vomitu . Remiſit hæc omnino in noctis progreſſu , ſed cum tertia die iterum invaderet , vocabar , ut opem ferrem . Cum de ſimplici Tertiana certior fierem , in id mentem intendi , ut perpenderem , utrum aliquem Pernicioſæ characterem reperirem , cum talis conſtitutio jam antea mihi innotuiſſet . Nil tunc invenire potui , quod ſuſpicionem aliquam poſſet inferre ; nec enim frigoris extenſionem , quam par erat , longiorem , nec vomitum nimium , aut pravæ qualitatis , nec diuturniorem durationem obſervaveram . Poſtera die præmiſſo Clyſtere celebrata eſt phlebothomia ex brachio ſatis abunde ; preceſſerat enim in Ægro ex more copioſior meri potio . Adfuit tertia acceſſio valida nimis , ſed tamen nullo feralis novi alicujus ſymptomatis juncta comitatu . Mane ſequenti vacuus omnino a Febre fuit Æger , &* copioſa ſeri vaccini hauſta quantitate *plurimum , & cum optima tolerantia dejecit . Nocte nihil obdormivit , & circa ſubſequentis diei meridiem en repente frequens vomendi impulſus cum pauco partium extremarum frigore . Succeſſere mox inquietudo maxima , ſtomachi angor , deliquia , dein vera Cardialgia . Pulſu penitus caruit , frigidi facti ſunt artus , & brevi frigidiſſimus ſudor abunde per totum corpus effuſus eſt . Territi ſunt jure merito Domeſtici ejus , quippe quod eodem penitus modo , ut mihi referebant , Frater alter paucos ante annos occubuerat . Aderam ego tunc ,*

tunc, & dum miniſtrabantur Sacra, infuſionem ex China China drachmis ſex *e vino paravi, cujus portionem ſtatim, alteram vero quatuor horarum interpoſita mora, & alteram aliarum quinque in noctis progreſſu propinavi. Algidus ſine pulſu, ac moriturus uſque mane ſemper fuit. Creſcente die percipi cœpit pulſus, & aliquantulum incaleſcere; quapropter continuato Remedii uſu melius in dies habuit, & veluti renaſci, ut ipſemet ajebat, cum omnium admiratione viſus eſt.*

V. D. Joſeph Monici, *cum Menſe Auguſti Anni* 1708. *Febre corriperetur cum frigore, dolore ſtomachi intenſo, & vomendi irritamento, opem meam implorabat. Tertia die invaſit iterum Febris iiſdem propemodum, ſed fortioribus ſtipata ſymptomatis. Præ cæteris mordax urgebat ſtomachi dolor, & frequens vomendi, irritus tamen ſemper conatus, ex quo maxima primum totius corporis agitatio, inde repetiti animi defectus ſubſequebantur. Pulſus durus erat, & inæqualis; hinc* Cardiacis ex mixtura Sylviana *pro tunc præſcriptis in veſperam judicium de Febre trahebam. Cum iterum inviſerem, aliquo perfuſum ſudore inveni, ſed querulum, & licet plurimum remitteretur Febris, adhuc magis laborantem. Cum temperamenti gracilis omnino foret, & ante annos aliquot quaſi in tabem pulmonum proclivis, ſtatui præmiſſo Clyſtere mittendum eſſe die craſtina parca doſi ſanguinem ex brachio, quod factum eſt me præſente, & Ægro penitus a Febre immuni. Inclinante die cum iterum inviſerem, inveni irrequietum ſatis, & ſtare loco neſcientem, cum ſiti, & pulſu frequentiori. Hæc omnia ſuſpecta mihi erant valde; hinc cum in craſtinum exeundum mihi foret ab Urbe, & alte hæreret animo ſuſpicio de hac Febre, D. Franciſco Mariæ Monici Chirurgo Fratri Ægrotantis ſcriptum reliqui, quod ſi Febris diris iiſdem ſymptomatibus incrudeſceret, Chinam Chinam* ad ſemunciæ pondus *in vino more ſolito, ut ipſe in aliis caſibus a me factum viderat, exhiberet; nam de Fratris vita in quarta periodo dubitabam. Invaſit Febris, quæ fuit tertia, efferis adeo juncta accidentibus, ut moriturus jam certe crederetur. Præ cæteris immanis aderat Cardialgia, hinc labiorum tremor, & convulſio, inde frequentiora deliquia, pulſus minutiſſimus, concentratus, & per intervalla affatim latens, atque demum funeſta corporis perfrigeratio. Territus jure merito his omnibus Frater, monito, quod præſcripſeram, bene utens, ſtatim Chinæ Chinæ* drachmas tres *e vino exhibuit; cumque ſub veſperam redirem, iis omnibus, quæ mox narrabantur, ſymptomatibus adeo male mulctatum inveni, ut bene arreptum conſilium meum judicaverim, quinimmo in noctis progreſſu* drachmam alteram *ſumendam decrevi. Remiſerunt mediam circa noctem ſymptomata; mane præſcripſi* drachmas *iterum* duas *Corticis interpoſitis moris ſumendas; non enim fidere tunc poteram Febri, quam intus foveri adhuc ſentiebam. Nocte tota irrequietus fuit, & ſequenti die, qua acceſſio quarta futura erat, non adfuit quidem hæc, ſed motus tot, tamque inæquales in Ægri pulſu, & ſtatu obſervati ſunt, ut multoties de ejus adventu dubitaverimus. Diem tamen totam hoc modo evaſimus, & continuato Remedii uſu, Deo dante, morti ereptus eſt, & maximo quidem cum labore, necnon intercurrentibus poſtmodum pluribus Recidivis ſanitati tandem reſtitutus eſt.*

VI. D. Geminianus Miliani *Sacerdos, cum ruri degeret, prima Octobris die anno* 1708. *Febre correptus eſt cum pauco frigore, ſed ingenti vomitu, nec non totius corporis circa articulos dolore. Cum parum diebus anteactis dejeciſſet, ratus totam in alvi defectu Febris cauſſam delituiſſe Medicamentum purgans, quin & Catharticum ſuo marte aſſumpſit, ex quo maxima ſequuta eſt purgatio, & exinde major Febris intenſio. Quarta morbi die cum a me pro ægrotante Filio conſilium peteret Pater, inſtiti, ut ſtatim adduceretur in Urbem, quod factum fuit quinta morbi die duabus ante meridiem horis. Monitus de Ægrotantis adventu illico ipſius domum adivi, & ut primum pedem intra cubiculum movi, horrui luridam*

ridam ejus faciem, oculos micantes, acutas nares, incertam, tremulamque vocem, ſtomachi anguſtiam, paucam, ac turbidam urinam, & quod præ cæteris peſſimum, pulſum minutiſſimum, atque convulſum. Territus tali rerum funeſtarum ſyndrome, ſtatim de Sacramento Confeſſionis ſolicitus fui, quippe qui imminens delirium (nec enim magna res erat dignoſcere) prævideram. Interea cum ſtomachi affectio prope Cardialgiam urgeret, ratus particulas adhuc epoti Cathartici Ventriculum, & Inteſtina irritare, Olei amygdalarum dulc. rec. expreſſi uncias quinque *præſcripſi, non omiſſis interim, quæ in tam præcipiti caſu opportuna videbantur, Cardiacis pretioſioribus. Tota die ita ſe habuit, & ſub veſperam, cum levis ſequeretur dejectio, melius aliquantulum haberi viſus eſt de ſtomacho, peſſimo tamen durante pulſu, & aliquo ſubſequente delirio. Urgebam interim, ut pro ſequenti mane ſocius mihi jungeretur Medicus, ut me hæſitantem circa ſanguinis miſſionem confirmaret, quæ utut neceſſaria, tamen a pulſu peſſimo in dubium vocari videbatur. Mane in conſilium vocatus es Tu, Domine mi, qui, penſitatis omnibus, calculum tuum meo addidiſti de ſanguine mittendo, parce quidem, & ex manu ſiniſtra. Tota eadem die, quæ morbi erat ſexta, ita ſe habuit, ſed circa veſperam peſſime habentem invenimus; algidus enim erat, & ſubdelirans, & vix poterat ob motus manuum convulſivos percipi pulſus. Crevit mox adeo delirium, ut in lecto ſedens exercitio Literariæ Paleſtræ, cui olim incubuerat, vacaret cum admiratione ſimul, & commiſeratione adſtantium. Tunc ego (licet parum profutura opinarer) Veſſicantia apponi, & repetitas affigi Cucurbitulas curavi, quod magna difficultate factum ob Ægrotantis contranitentis conatum. Totam noctem ſic tranſegit, ſed quamvis mentis expers foret, quotieſcunque labiis apponeretur, aquam copioſe ingurgitabat. Mane inveni non adeo delirum, ſed potius attonitum, adhuc tamen copioſo ſudore frigido perfuſum, pulſu omnino deſtitutum, & more ſolito convulſum. Bibebat quidquid offerebatur; quapropter perfecto aliquo ſymptomatum decremento, de China China propinanda mecum ipſe reputans, ſtatim me contuli ad Te, ut de eadem conſilium ferres. Ut me vidiſti petebas, utrum deceſſiſſet Ægrotus noſter, ſed cum reſponderem vivere adhuc, & cogitatum meum de Cortice prolaturus forem, prævenisti ipſe me ſubridens, & inquiens: Lubet etiamnum tibi offerre Corticem? Non abnuo; at ignoro, quis in hoc Caſu ſperari poſſit eventus. Quod obſervandum eſt, ut nedum Plebis, ſed & Medicorum quorundam evitemus dicteria, ſub forma Cardiaci Remedii propinandus eſt, ne ulla, utut ridicula, in nos deferatur culpa de hominis morte jam perituri. His dictis, quamvis ab Urbe diſceſſurus fores, mecum te contuliſti ad Ægrum, & ſtatim Chinæ China* drachmas tres *ſub forma Cardiaci Remedii, nempe mixtura facta* ex Confec. hyacinth. & Syr. de cortic. Citri, *propinavimus. Mixturam totam aſſumpſit Æger, & cum hoc vidiſſem, alteram non abſimilem paravi, ſed cum propinare poſt meridiem tentarem, jam adeo urgebat delirium, ut totam deglutiendi compos haud fuerit. Ea tamen, quam ſumpſerat, contentus eram, quippe quidem ſuffectura [ſi per tempus licuiſſet] pro imminuenda ſaltem, ſi non ſupprimenda futura acceſſione. Tota eadem nocte deliravit, frigidus, & ſine pulſu ſemper fuit, ſed mane ſub aurora quievit, & cum inviſerem, inveni aliquantiſper calefactum, mente ſaniorem, licet attonitum, & aliqua pulſus reviviſcentia præditum. Inexpectatum admiratus donum, ſtatim de Sacramento Euchariſtiæ ſolicitus fui, deinde infuſionem ex Chinæ Chinæ* uncia una *paravi in Vino, & copioſam portionem hauriendam tradidi. Hac ſervata per aliquot dies methodo cœpit paulatim inſurgere pulſus, & cætera evaneſcere ſymptomata; hinc copioſiſſimis effluentibus Urinis præter omnium expectationem, ac noſtrum quoque, revixit, & poſt breves aliquas Recidivas optimæ, Deo dante, ſaluti reſtitutus vivit. Tunc temporis* Mater ejuſdem

jam

iam ſeptuagenaria Febre tertiana ſimplici, mox in duplicem, inde in continuam citiſſime mutata torquebatur cum maxima virium jactura, ſtomachi angore, ac dolore intenſo, deliquiis, & pulſu adeo exili, ut vix perciperetur; demum jam fere ad extremum redacta ejuſdem Remedii uſu per plures dies ad drach. j. *exhibiti a Febre tam dira, cæteriſque ſymptomatibus paulatim liberata eſt, morti una cum filio, cujus funeri eodem tempore jungenda videbatur, feliciſſime erepta.*

VII. Mirandum præ cæteris omnibus ratione ætatis, & felicitate ſucceſſus Caſum, quem tandem obſervare datum fuit, lubet ſubnectere. D. Dominicus Ferrari, *toti Urbi ob ætatem ad nonageſimumquartum annum ſtrenue productam notiſſimus, die decima Aprilis anni* 1710. *incidit in Febrem cum copioſa, & frequenti diarrhœa. Accitus ſtatim adeo male mulctatum inveni, ut brevi moriturum judicarim; Febre enim intenſa, & frequentiſſimis dejectionibus modo bilioſis, modo nigricantibus laborabat. Secunda morbi die Febris, & diarrhœa adeo fortiores fiebant, & eæ, quæ in homine tam ſene eſſe poterant, tam fractæ vires, ut ne verbum facere quidem poſſet; quapropter Sacris Myſteriis rite firmato, nil aliud tunc Arte Medica præſtitum, quam Enematum breviorum ex lacte chalybeato, & Cardiacorum pretioſorum, aliorumque Medicamentorum tam interne, quam externe ad roborandum ventriculum ſedula adminiſtratio. Nil hæc prodeſſe videbantur, niſi quod qui tertia, aut quarta die mori credebatur, ad ſextam uſque morbi diem præter omnium expectationem devectus eſt, qua die cum mane inviſerem, inveni minus oppreſſum, quippe a media tunc nocte parum a diarrhœa vexatum. Hora ejuſdem diei vigeſima rediit hæc copioſiſſima, ac frequentiſſima, quin aliquo frigoris ſenſu in extremis corporis partibus affici obſervatus eſt. Deſtitit aliquantulum in noctis progreſſu diarrhœa, & mane vivebat adhuc, licet vere miſerrimus. Poſt hujus diei meridiem, quæ morbi erat ſeptima, en iterum immanis dejectio, en totius corporis univerſa perfrigeratio, & aliquis in pectore catarrhi ſonus. Spem omnem tunc amiſi; nihilominus motum ultimum diarrhϾ, atque etiam Febris aliquo modo periodicum mecum ipſe conſiderans, Chinæ Chinæ uſus in animo venit, opinatus fore ut, ſi non Febri, ſaltem roborando ventriculo conferre poſſet: cum non deſint Auctores, qui ob id eam commendent; & Praxis hoc ipſum confirmet. Hoc clam agere decrevi, & (annuente Te quoque, cui forte per viam occurrens quid facturus eram communicavi) ſtatim tincturam ex Chinæ Chinæ* ſemuncia, & drachma una Salis abſynthii *cum Vino per ignem paravi, quam addito* Syrupo de corticibus Citri *dulcoravi; hinc* ſcrupulum unum *ejuſdem Corticis in forma boli, & tincturæ* uncias quatuor *Ægroto ſub veſperam propinavi. Hora noctis ſexta* altera unciarum trium ejuſdem tincturæ portio *exhibita eſt, & exinde ſubſtitit diarrhœa, cumque mane inviſerem, vivum inveni, ſed adhuc peſſime habentem. Eadem die parum dejecit, ſed valde febricitavit. Sub veſperam aucta eſt iterum diarrhœa, & Febris, ſed utraque minor, propinatus eſt* ſcrupulus alter *Corticis, & eadem tinctura* ad uncias tres. *Sequenti nocte parum dejecit, & altera die melius habuit: ſub veſperam Corticis* ſcrupulum, & tincturæ parum *aſſumpſit; noctem bene tranſegit, mane mutatus omnino eſt, adeo ut mirarentur mecum Domeſtici actionem Remedii; ſed Remedium ignorabant omnes. Vegetus, alacris, & more ſuo lepidus factus eſt, & quod mirum, ſublata omnino diarrhœa, & imminuta ad ſtuporem Febris. Deſtiti ego tunc ab uſu Remedii, cum omnia bene cedere proſpicerem; ſed quatuor intra dies en iterum invaſit maxima Febris cum diarrhœa, & copioſo ad pectus catarrho. Deſperavi tunc vere omnino, & pœnituit a Remedio deſtitiſſe: novum tamen animum induens* drachmam ſemis *Corticis* cum unciis quatuor, *quæ ſupererant,* anteactæ tincturæ *propinavi. Evaſit ab hac quoque Febre, hinc per alios ſubſequentes duos dies* drachmam

ſemis

ſemis *Corticis aſſumpſit, deinde de tertia in tertiam diem* alteram ſemidrachmam *per duas vices deglutivit, ex quibus a Febre liberatus eſt. Poſt tres alios dies iterum* drachmam ſemis *Febrifugi ſumpſit, & ſane aſſerere poſſum, Ægrum diebus a China China vacuis pejus ſemper habuiſſe, quam dum Cortex propinabatur; tunc enim temporis alacrior erat, vegetiorque; quin pulcherrima res erat cernere Senem nonageſimoſecundo anno confectum, vitam hoc uno Remedio protrahentem. Per quatuor alios dies a China China abſtinui, ratus ſuffecturam, quam interpoſitis moris exhibueram. Sed ſexta Maji die, quæ morbi erat vigeſimaſexta, en iterum Febre correptus eſt cum frigore, & diarrhœa, quarum tamen utraque modum non exceſſit: tunc tamen* drachmam ſemis *Corticis ſub veſpere, & alteram* ſemidrachmam *media nocte ſumendas præſcripſi. Evanuit Febris hæc ſequenti mane, & exinde bene adeo in dies habuit, ut jam a morbo reſtitutus non ſolum e lecto propriis viribus valuerit ſurgere, ac vegetus per Urbem incedere, ſed & Rus pergens, delicatioribus quibuſdam ſuis plantulis ſedulus Cultor cum omnium admiratione incumbere.* Idem *poſt biennium Tertiana duplici, ſubobſcuris motibus invadente, iterum correptus; ſanguinis miſſionem e brachio ad uncias ſex bene tulit, inde eodem Cortice* ad ſcrupulum unum *per plures dies exhibito rurſus curatus eſt; & prout ætas tam diuturna ferre potuit, ſatis incolumis redditus, certiorem me ſemper de vi mira Remedii faciens, cujus non exiguum quidem donum Homini tam ſeni fuiſſet vel unius tantum diei inducias impetraſſe.*

Poſſem Ægros alios quamplurimos ſubnectere ſimili methodo curatos; ut D. Annam Monici *prædicti D. Joſephi Matrem a Tertiana Pernicioſa cum Cardialgia, & ſudore diaphoretico,* D. Monicam *ejus Nurum gravidam ſeptimeſtrem, & abortum ob horrendos vomitus, & deliquia cæteroqui paſſuram, a Tertiana ſimplici, mox duplici, inde continua liberatas. Sic Puella quedam de Malavoſiis* Angela *nomine a duplici Tertiana, in cujus acceſſione ſingula immanes patiebatur Epilepticos inſultus, tinctura Corticis curata eſt. Sic* Marius Benaſſi *a ſimplici Tertiana, cujus in ſecundo, & tertio acceſſu dejectio decoloris ſanguinis, fluxus Hepatici adinſtar, & diaphoretici ſudores mortem inferebant, evaſit. Sic* D. Herculi Rebucci *prope Mirandulam degenti Tertiana duplex uſque ad acceſſum decimumſeptimum protracta, & eo uſque redacta, ut is in acceſſionibus gravi ſopore in lethargum proxime tranſituro opprimeretur, ſumma cum Uxoris, filiorumque jam fere amiſſum lugentium lætitia, feliciter ſuppreſſa eſt. Sic* Angela Toni *a Tertiana in quarto acceſſu diarrhœam bilioſam, mox diaphoreticum ſudorem inducente,* Angella Colli *octogenaria a Diaphoretica,* Urſula Chiapponi, Anna Bacciolani *gravida ſeptimeſtris a Cardialgica liberatæ ſunt. Quin poſtrema hæc Mulier iterum paucis diebus a partu prioris naturæ Febribus tentata, quæ lochiorum inſuper ſuppreſſionem induxerant, repetito Corticis uſu ſtatim fluentibus iterum puerperiis, optime convaluit. Sic denique* D. Mario Zuccati, *Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Præſulis noſtri Co: Maſdoni Domeſtico, Tertiana primum intermittente, mox ſubcontinua detento, quæ pulſus carentiam, ſudorem diaphoreticum, graviſſimum ſoporem, ideoque imminens, certumque mortis periculum induxerat, hoc uno Remedio properanter, & valida doſi exhibito, indeque continuato, ſalus reſtituta eſt. Sed ne nimius ſim, hos, & alios caſus quamplurimos omitto. Tibi vero, Vir humaniſſime, & Orbi toti juramento teſtor, hæc a me, parum quidem culte, ſed minutim, ac fideliter depoſita; Puderet quippe Conſcientiam meam, & Fidem publicam Peruviano Cortici partibus nimis ſtudens devovere.*

PEculiarem ſane ſibi vindicat animadverſionem unaquæque ex ſuperioribus Hiſtoriis, quas nobis uterque Profeſſor hic inſerendas tradidit; præterquam enim quod in illis omnes fere obſervantur Febrium Pernicioſarum a nobis

bis

bis deſcriptarum characteres, ac differentiæ, eximia inſuper elucet Corticis Peruviani virtus in iiſdem curandis, etſi illæ extremam jam ferme perniciem intulerint. Licet autem ſingulæ ſingulari quoque ſint conſideratione dignæ: attamen, quæ in iiſdem occurrunt ſpeciatim magis notanda, lubet Lectori obiter innuere.

Ex ſecunda itaque Hiſtoria, communicata a *D. Clerico*, patet, quam periculoſum ſit, Homini ex Febribus per Chinam Chinam curato Catharticum exhibere. An utile ſit exhibere adhuc Febricitanti, vel per aliam Methodum a Febre liberato, judicet quiſque. Quarta Hiſtoria graphice pingens Febricitantem Catalepticum, convulſum, ac ſine loquela ululantem, & nihilominus Cortice ſanatum, non exigui ponderis eſt, cum hujuſmodi accidentia & raro apparere ſoleant in Febribus, & fere ſemper, cum apparuerint, ſoleant interimere. Tertia pariter, & quinta, excretiones immanes atro-ſanguineas, & nigricantes Febribus aſſociatas exponunt cum ſymptomatis vere funeſtiſſimis, quæ vix unquam a morte queunt ſejungi, ni ſejungantur ope Corticis.

Inter Hiſtorias autem *D. Ferrarii* inſignis admodum videtur ſecunda, quæ Apoplecticum inſultum qualibet Acceſſione periodice recurrentem, & in Paraplegiam tandem commutatum, deſcribit. Sanatio per Chinam Chinam obtenta ſatis oſtendit, Remedium iſtud fluida humani corporis nequaquam figere, neque ſuppreſſionem Febrium illius aſſumptioni ſubſequentem, inducere Apoplexias, aut alia ejuſmodi mala, quæ immerito reformidant inexperti. Idem quoque teſtantur Lethargus, & aliæ ſoporoſæ affectiones, quæ in iiſdem Hiſtoriis curatæ viſuntur, curatis per Corticem Febribus. Neque minus evincunt oppoſitum, nullam ſcilicet ineſſe Chinæ Chinæ humores fundendi vim, aliæ, quæ ibidem proſtant, Curationes Febrium ab immodica humorum fuſione, aut colliquatione pendentium. Tertia Hiſtoria eſt illa eadem, quam ipſe retuli nuper *Cap. III. num. x.* Uniformitas narrationis uniformitatem veritatis luculenter indicat. Sexta pariter, quam ipſe innui per tranſennam ſupra *Cap. II.* inſignis eſt, quia non modo Subcontinuæ Febris acutiem, ac malignitatem adeptæ, ſed veræ Continuæ Proportionatæ Malignæ curationem eximiam, ope Corticis abſolutam, ponit ad oculos. Diſtinctam autem præ omnibus conſiderationem meretur Hiſtoria ſeptima, quæ Senem nonageſimoſecundo circiter ætatis anno Subcontinua Febre longiore, ſimul & diarrhœa correptum, ac ſubinde ſanatum, robuſtæque valetudini reſtitutum, quin & poſt biennium iterum pari ratione curatum exhibet ope Corticis pluries oblati. Hiſtoriam quoque ſimilem habet *Badus* de Sene nonageſimumſecundum ætatis annum agente, Tertiana notha detento, per Chinam Chinam curato, & poſt biennium adhuc vivente. Corruit hinc vana eorum ſuſpicio, qui pro reducenda in actum Chinæ Chinæ virtute, virium, & floridæ ætatis robur requiri, autumant. Sane China China longe melius ac Cardiaca quævis ſic appellata, Febricitantibus quibuſvis, utut debilibus, robur addit, cum Febres ſubmoveat naturale robur exhaurientes; quod illa vere nequeunt præſtare. Ceſſat pariter ex aliis Caſibus acervatim ab eodem *D. Ferrario* recenſitis occaſio dubitandi, num Fœminis *Utero gerentibus*, aut *Puerperis*, poſſit utiliter exhiberi Cortex, cum utriuſque felicis Curationis ibidem proſtet exemplum duplex non aſpernabile.

APPENDIX.

Petierat a me Bibliopola, arrepta occaſione hujuſce novæ Editionis, ut cum non paucis auxerim ſuadenre ipſo Tractatum meum additamentis, novas itidem non gravarer addere inſignium curationum hiſtorias, quarum, certe non exigua mihi ſuppeteret, ſi eas liberet perſequi, copia. Sed ut fatear, morem

rem illi gerere in hoc ſupervacaneum cenſui ; tum quia ſatis jam fidei, ni fallor, aſſequuta ſunt apud Rempublicam Medicam eſſata mea, quibus communis aſtipulatur hodie Medicorum praxis ; tum quia pluralitas caſuum inter ſe valde conformium, quos poſſem inſerere, nonniſi eandem quodammodo crambem eodem fere ſemper modo recoctam jugiter exhiberet ; tum denique quia præter recenſitas a me in hoc ipſo Tractatu hiſtorias vere memorabiles, plures alias ejuſdem ordinis olim edidi in *Reſponſionibus meis Jatro-apologeticis ad Clariſſimum Ramazzinum*, ubi rem omnem confeciſſe mihi ſum viſus, praximque meam ſatis illuſtraſſe, & a quibuſvis oppoſitionibus integre vindicaſſe. Ne tamen repetitis petitionibus ejuſdem Bibliopolæ plane refractarius viderer, quod ipſe facere detrectavi, fieri ſaltem ab Amico favere aſſueto, ſcilicet ab eodem *D. Ferrario* libenter curavi : quod ille quidem peregit ſuo more nimis humaniter, hæc ad me noviſſime ſcribens.

HISTORIÆ NOVITER

Communicatæ ab Excellentiſs. *D. Ferrante Ferrario* Mutinen. Prof. Eruditiſs., & in Exedra publica meas vices ſupplente.

JURE quidem merito demandas aliis, Vir Præclariſſime, ulteriorem evulgationem Succeſſuum ſemper felicium, quos hucuſque peperit, & in dies pariet in Periodicarum Febrium Pernicioſarum curatione celebris Methodus, Praxiſque tua, qua certe nil utilius inventum hactenus, aut excogitatum in Medicina univerſa. Quid enim allaborandum Tibi, ut tua ulterius comprobes dogmata, cum tota jam huic operi allaboret, ac plaudat Reſpublica Medica? Nonne Urbs noſtra, quæ Te hac in re legislatorem nedum primum, ſed unicum late fatetur, quotidianas curationes hujuſce ordinis a noſtratibus Medicis feliciter geſtas Tibi uni, vel tunc, cum agis alibi, receptas refert? Utere igitur citra ullam ſolicitudinem per totum hoc fervidum, ut aſſoles, anni tempus, Febrium licet Periodicarum ſupra morem ferax, utere, inquam liberaliter, quo melius valetudinem tuam firmes ; atque unde etiam prodeſſe non ceſſas, honeſtiſſimo Ruris otio, cum abunde jam dederis unde Febres æſtivas fere omnes etiam graviores, & periculo plenas certo ſanemus. Manu tua medemur omnes a Te uno in hac manuducti. Utinam vero Methodum tuam omnes exacte teneamus in China China rite, opportune, ac, ubi tantum convenit, & prout convenit, adminiſtranda, Febreſque [quod præcipuum eſt] dignoſcamus a Febribus, tempus a tempore, & modum a modo, quæ omnia utut dilucide a Te tradita fuerint, ac explanata, a cunctis nihilominus haud æque clare ſunt forſan percepta, unde identidem abuſus emergit, nonnunquam vero & neglectus. Veniam tamen det minus expertis, ſiqui ſint in nimietate peccantes, humanitas tua; viam namque nimis lubricam ſternunt ad errorem hinc metus exitii, illinc fallacitas curationis; idque tandem firmum, ratumque habeas, quod noſtrum nemo leges æquiſſimas a Te conſtitutas, ut par eſt, impleturus; quantumvis acutus & ſagax, in ipſo tamen opere, ubi præſertim ſit nonnihil anceps uſus Remedii, ſollertiam, aut perſpicaciam tuam unquam æquabit. An eas ego ſaltem, qui Praxim medicam, & profecto jam diuturnam inceſſanter exerceo in hac Urbe, ſatis impleverim, ubi Peruvianum Corticem contigit viriliter adhibere in his, quas recens ad Te mitto, novarum Curationum hiſtoriis, Tu Judex eſto: an impleverim ubi ab eodem contigit abſtinere, memetipſum mihi conſtituo Judicem, quippe ſatis conſcius quanta ſit mihi religio, ne hoc inſigni, atque inſonti Febrifugo damnoſe abutar: illud namque fere nunquam exhibere conſuevi, & conſueſco, niſi in Febribus vere Pernicioſis a Te deſcriptis, nec niſi præ urgentia ſymptomatum, in aliis Periodicis protracta etiam, quo diutius licet, illius oblatione, minime vero in Depurativis, *neque in primis ſtatim Febrium cum aliquo etiam impetu erumpentium inſultibus, ſed ad normam cautionum*

tionum a Te prudenter præſcriptarum, citra circumſtantias prædictas ab exhibitione ejuſdem Corticis feriari ut plurimum ſoleo, quem (*ut tuis utar ipſius verbis*) in uſus longe digniores ampla manu profuſurus reſervo.

I. Dominus Franciſcus Belleardi *Nobilis Mutinenſis annum nunc agens ſeptuageſimum quartum, adhuc, Deo favente; ſatis vegetus, licet Podraga quandoque corripiatur, duobus ab hinc annis Tertiana Febre ſimplici tenebatur, quæ cum invaderet, ſoporem non levem inducebat; ideoq; aliqua, prout ætas ferre poterat, adminiſtrabantur remedia. Quartus accedens Paroxyſmus in ſoporem veluti lethargicum impulerat Ægrotantem. Pulſus per horas plurimas fere nullus; membra tenui ſudore frigido madefacta; facies tetra, ſupinum corpus. Quid in Homine jam ſene tunc niſi mors proxime metuenda? Circa tamen noctis horam tertiam aliquantulum expergefactus, dum appoſitam labiis aquam biberet, ebibit Chinæ Chinæ* drachmas duas, *quas prompte paraveram; per noctis decurſum* alias duas, *mane vero circa meridiem* alias duas, *cum tunc temporis melius longe haberet. Sudavit per totam diem, febriſque abiit, nec rediit amplius ut antea, ſævitiem ſuam poſt aliquot hebdomadas in breves podagricos inſultus tantummodo exonerans.*

II. Domina Catharina Ceretti *Genitrix* Domini in Medicina Doctoris Petri Ceretti, *Adoleſcentis non exiguæ expectationis, Praxinque medicam etiamnum mecum exercentis, Tertiana Febre ſimplici quatuor ab hinc annis correpta eſt. In primæ, & alterius Febris paroxiſmo; nec non earundem progreſſu, de dolore Stomachi conquerebatur intenſo, pro quo congrua præſcribebantur remedia. Acceſſit tertia Febris, & Cardialgiam paſſa eſt Ægrotans non levem cum magna virium jactura, & deliquiis quamplurimis, ita ut ob Matris periculum deſperaret Filius. Cum vero non admodum deficeret tunc temporis pulſus, Domeſticorum, Nati, & Ægrotantis ſolicitudinem abduxi, Febris ferociam me domiturum pollicitus. Eam vero non omnino ſupprimere, ſed quodammodo cohibere ſtatutum eſt, idcirco* duas *tantum* Chinæ Chinæ drachmas *præſcripſimus. Rediit poſtera die Febris, minoribus tamen comitata ſymptomatibus, ideoque totam proſequi tali pacto curationem decretum eſt, ut quotieſcunque vires exereret Hoſtis, oblato Remedio frangeretur. Ita actum eſt. Res pro votis ſucceſſit. Propinabatur juxta exigentiam China China; & hac methodo inceſſit quidem, ſed pro lubitu, Febris, & feliciter curata eſt optima, & benemerita Mulier, quæ etiamnum, Deo dante, vivit incolumis.*

III. Franciſcus Bonettini *annum nunc agens octavum ſupra octuageſimum, & his jam antea Apoplexiam, quæ in Paraplegiam degeneraverat, paſſus, Tertiana Febre ſimplici tribus ab hinc annis corripiebatur. In unoquoque Febrium acceſſu magno ſopore tenebatur; aſt, dum quartus accederet, ita Capite opprimebatur, ut per diem integrum Apoplexia vere detentus videretur, & animam certo certius proxime efflaturus putaretur. Pulſus per horas quamplurimas parvus, & tardus dein, celerior & febrilis factus eſt. Veſpere aliquantulum expergefactus eſt, ita ut, cum extreme ſitiret, Chinæ Chinæ portiunculam ebibere ſenſim potuerit, & paucis ab illinc horis portionem prima majorem. Poſtera die, dum melius haberet, & omnia a Febre oriri mala dignoſceretur, doſim pro more integra Remedii ſuperhauſit, ita ut adveniente die, qua recurrere Febris debuerat, parva omnino ſupervenerit, & brevi ſubinde fuerit ſanatus. Hoc eodem Anno* 1729. *Quartana ſimplici correptus, & non multum diſſimili Capitis ſymptomate, quo ſupracitato anno tenebatur, gravatus, China China evaſit, vivitque decrepitus, ambulatque per Urbem. An audiendi ſint qui Chinam Chinam nunquam eſſe Senibus propinandam, & ab eadem metuendam eſſe Apoplexiam autumant, huic me veriſſimæ Hiſtoriæ, uti & non paucis aliis hujuſce generis practicis obſervationibus committo.*

IV. Dominum Bartholomæum Cotti, *Virum probitate, morumque integritate præcla-*

præclarum, *&* Sereniſſimi Franciſci Mutinæ Principis *Cubicularium emeritum*, *Febris Tertiana ſimplex invaſerat*, *cujus exordia*, *nedum progreſſum*, *ſudores effuſi cum magna virium*, *&* *animi jactura excipiebant*. *A quarto ſuperveniente Paroxyſmo peſſime mulctatus eſt*, *nihilominus Cardiacis remediis ſuffultus evaſit*, *ita ut poſtero mane morbi impetum declinaſſe videretur*. *Aſt quinta adfuit Febris*, *quæ ſudorem frigidum a meridie per totam uſque noctem comitem habuit*; *ideoque*, *cum diutius fidere audacia foret nimia*, *habita non tantum morbi*, *ſed Hominis cæteroqui non juvenis ratione*, *propinata eſt*, *&* *repetita conſueto more China China*. *Domita eſt Febris*, *&* *ſuperveniente hæmorrhoidum familiari ſtillicidio convaluit*. *Poſt menſem erraticas nonnullas Febres iterum paſſus eſt*, *quæ mox evanuerunt*, *&* *vivit extunc alacer*, *atque præproſpere*. *Eodem modo a non diſſimili Febre poſt aliquod tempus* Domina ejus Uxor, *nomine* Margarita, *correpta curata eſt*, *quæ fere nullam exinde paſſa eſt Recidivam*, *&* *vivit floridiſſima*.

V. Illuſtriſſimi D. Michaelis Torretti Sereniſs. Ducis Mutinæ Conſultoris, *non impari modo curationem aggreſſus ſum*, *dum duobus ab hinc annis Febre*, *quæ Tertianæ continuæ ſpeciem præſeferebat*, *cum intenſiſſimo capitis dolore laboraret*. *Eo proterva ejus Febris die ſeptima devenerat*, *ut*, *tunc cum aliquantulum declinare nocturnis horis debuiſſet*, *gravior mane ſucceſſerit*, *&* *tantum Capiti gravamen*, *&* *dolorem intulerit*, *ut motus fere convulſivos excitaverit*, *funeſtumque ipſi Capiti majorem decubitum proxime comminaretur*. *Ut deterior*, *quæ pro more dierum expectari debebat futura nocte*, *Febris aliquantiſper cohiberetur*, *de propinanda China China animus mox ſuppeditavit*; *aſt cum de ſplendida*, *&* *nedum* Sereniſs. Duci, *ſed toti Urbi percara Perſona ageretur*, *ne mihi nimium fiſus viderer*, *Te*, *Excellentiſſime* Torti, *Ruri degentem conſulere volui*, *ideoque Nuncio miſſo*, *&* *habito voto*, *exhibitum eſt horis aliquot ante meridiem* ad drachmas tres, *&* *poſt meridiem uſque ad veſperam* ad alias tres *partitis vicibus Remedium*. *Protracta eſt uſque mane Febris exacerbatio*, *quæ nullatenus adfuit*, *ſed minoribus ſtipata ſymptomatibus*; *dolor namque Capitis*, *&* *cætera omnia admodum fuerunt mitiora*. *De actione Corticis*, *de quo dubitabatur*, *certior tunc factus*, *ejus uſum proſequutus ſum*, *ad exigentiam tantummodo propinando*. *Mirum dictu*, *&* *magis mirum viſu*! *Ingraveſcebat quandoque Febris*; *exhibebatur portio aliqua Febrifugi*, *&* *cedebat ita*, *ut ſimilis Equo indomito videretur*, *cui cohibendo lupatum fortius perſtringeretur*. *Curſum integrum hoc pacto peregit morbus*, *ſed tandem urinæ*, *&* *ſudoris ſuperveniente conſtante Criſi ſanatus eſt Vir egregius*, *qui integra ſatis*, *prout indefeſſum muneris ſui exercitium ferre poteſt*, *valetudine pro bono publico perfruitur*.

VI. Illuſtriſs. Domina D. Laura de Foſſano *Nobilis Matrona Mediolanenſis*, *dum Sanctam Lauretanam Domum pergens Mutinam pertranſiret*, *quadam de repente Capitis ſtupiditate correpta eſt*, *a qua ita male habuit*, *ut in apoplexiam incidiſſe credita fuerit*. *Vocatus fuerat* Dominus Leonellus *Medicus Mutinenſis*, *a quo plura adminiſtrata fuerunt remedia*, *ut morbus tolleretur*. *De facto convaluit aliquantulum*; *aſt altera ſuperveniente die*, *cum iterum laboraret*, *ut antea*, *adjungebatur* D. Caroccius *Medicus pariter*, *&* Lithotomus *Mutinenſis*, *qui dum febricitantem inveniret*, *putavit totam a ſola Febre*, *quæ alios fortaſſis habuiſſet acceſſus*, *ortum duxiſſe tragœdiam*; *Nihilominus cum res eſſet in ancipiti*, *Cardiacis*, *&* *Cephalicis protunc allaboratum eſt Remediis*; *&* *ſubſequenti mane*, *dum adhuc ſtupore Capitis aliquo gravaretur*, *celebrata eſt iterum ſanguinis miſſio*. *Tota die melius habuit*; *altera vero ſuperveniente en iterum ſub meridiem apoplectica*, *&* *vere moritura viſa eſt*, *ſed clariori*, *atque fortiori invaſione Febrem acceſſiſſe compertum eſt*. *Fortiora in uſum revocata ſunt remedia*, *ut Capite levaretur*, *&* *de China China propinanda mens fuit*, *quin*

quin a ſupradicto D. Carocc*i*o *eo modo, quo poterat*, ad drachmas duas *fuit exhibita. Superaccitus tunc temporis fui Ego quoque, & cum nullus dubitationi locus eſſet, quin omnia a Febre evenirent mala, majori propinandam eſſe Chinam Chinam doſi arbitratus ſum, quod in noctis progreſſu actum eſt. Mane melius habuit, ut ita Teſtamentum condere, & Sacramentis muniri potuerit. Exinde, licet Ægrotans, uti nil tranſactarum rerum conſcia, renueret, adſtantium tamen, necnon noſtris precibus commota, portionem alteram Febrifugi aſſumpſit, & ſub veſpere potavit alteram. Ceſſit omnino ea, quæ inſurgere die poſtera debuerat, Febris, & poſt paucos dies Mediolanum Cortice munita reverſa eſt, quamvis invita, dum Sanctum Iter perficere anhelaret.*

VII. Uxor Leandri Cavallieri, Ruralis Procuratoris *Illuſtriſſimi Domini Marchionis Levizzani Equitis Mutinenſis, nomine* Liberata, *menſe Julio hujus anni* 1729. *Tertiana Febre ſimplici corripiebatur, quæ non extra Benignioris leges ad ſextum uſque terminum progrediebatur. Cum vero invaderet iſte, magna Stomachi anguſtia, deinde Diarrhœa, nec non ſubalgido ſudore tenebatur. Cum pro more Benignæ Tertianæ fuiſſet antea curata, & uſque tunc fauſte omnia contigiſſent, commutationem Febris obſtupui; ratus tamen id fortuito, aut propter erratum aliquod eveniſſe, non ultra fui ſolicitus: Aſt altero ſuperveniente Paroxyſmo eo impetus Febris, & citata ſymptomata devenere, ut Ægrotans vita valde fuerit periclitata. Putavi ſupprimendam illico Febrem; cujus pertinaciam magna, & repetita Chinæ Chinæ doſis tandem edomuit feliciſſimo cum Ægrotantis ſucceſſu, quæ poſt menſem irregularium Febricularum acceſſus aliquot paſſa, ſanitati demum reſtituta eſt.*

VIII. Admodum Reverendus F. D. Petrus Magelli *Eccleſiæ Sancti Joannis Baptiſtæ Mutinæ* Parochus Titularis, *nec non* Sacræ Hjeroſolymitanæ Religionis Capellanus, *Febre Tertiana duplici continua decumbebat. Huic gravia ſymptomata, Capitis nempe gravedo, Stomachi, & Inteſtinorum irritamenta, ſudores effuſi, atque intempeſtivi, pulſus debiles, & magna virium jactura jungebantur. Nihilominus cuncta hæc in morbi decurſu remittebantur ita, ut circa diem decimamquartam a Febre evaſurus, aut ſaltem bene habiturus videretur. Aſt, poſtquam omnia ex Chirurgia, & Pharmacia convenientia remedia fuere adminiſtrata, comite, quin potius Duce Excellentiſſimo, & ter ſemper a me ob ſapientiam, & ætatem colendo* D. Doctore Davini, *Febris repente ita increvit, ut tunc temporis, quo declinare debuiſſet, ſub veſperam ſupradictæ diei quartædecimæ in Lethargum fere impulerit Ægrotantem, qui & fæces, & urinas inſcius per totam fere noctem ejecit, & ſudore frigido cum pulſu exiliſſimo fuit perfuſus. Mane cum aliquantulum mentis fieret compos, oblata eſt valida doſi, & ſubinde per plures dies repetita China China, quæ morbum non modo edomuit ſtatim, ſed futuras Febres inhibuit, & vita periclitantem meritiſſimum Virum cæteroqui ſenem extremo forſitan imminenti Fato abduxit, qui tandem, dum Ruri degeret, pauca febricula, paucaque Diarrhœa correptus, febrile cenſum perſolvens optima nunc perfruitur ſanitate.*

IX. Dominicus Carolus Zironi Nobilis Mutinenſis, *robuſtuſque, & egregius Adoleſcens, dum hoc eodem anno* 1729. *Ruris amœnitate venando præcipue perfruebatur, Febre correptus eſt, & illico, ut manu medica commodius juvaretur, ad Urbem transferri ſe juſſit, ubi a* D. Doctore Monturſio *primi ordinis Medico digniſſimo opem poſtulavit. Febris in Tertianam per ſubingreſſum fere continuam abierat; & non parvis jungebatur ſymptomatibus, dolori nempe Capitis intenſo, nec non Ventriculi, & Inteſtinorum conatibus. Cum in tertia acceſſione male mulctaretur, & vomendi, atque dejiciendi neceſſitate quamplurima non modo urgeretur, ſed pulſu languido, & virium jactura deficere videretur, vocatus fui Ego quoque, ut graviſſima præſtantiſſimi Juvenis indigentiæ*

digitum apponerem. Peſſime habentem vere inveni, ſive pulſus exilitas, vultus languor, viriumque proſtratio ſpectaretur. Cum plura antea in uſum revocata fuiſſent præſidia, Cardiacis pro tunc Remediis pugnatum eſt. Poſtero mane, dum adhuc peſſima Ægrotantis eſſet ſors, & de eventu anceps nimis fierem, meam ſupradicto D. Monturſio *opinionem aperui de propinanda portione aliqua Chinæ Chinæ, qua non omnino ſupprimi poſſet Febris, ſed ſaltem in futuro Paroxyſmo timendum non foret exitium, & de ejuſdem Febris natura redderemur certiores. Annuit ille, &* tres Febrifugi drachmæ *fuerunt exhibitæ. Mirum dictu quos conatus, quam luctam exercuerit die poſtera Febris, quæ ſe ferocem præ foribus oſtendit, & caput non parum efferens, modo vomendi, modo dejiciendi conamina cum magna Ægrotantis agitatione infixit. Cum ab ungue, ut dici ſolet, Leonem apte tunc dignoſceremus, fortiori, & continuata Remedii doſi fractæ illi ſunt vires, & a periculo deinde eductus eſt egregius Adoleſcens, qui ſenſim convaluit, & Rus iterum poſt menſem peregit, ubi, etiam dum pro præſervatione Chinam Chinam quandoque reſumeret, Febribus irregularibus captus eſt denuo, a quibus tandem liber priſtinæ valetudini reſtitutus eſt.*

X. Petrus Antonius Criſpi, *Valetudinario Collegii Nobilium Mutinæ Famulus aſſignatus, Febre Tertiana ſimplici laboraverat, a qua poſt paucos acceſſus jam evaſerat. Poſt menſem, & poſt aliqua in victu errata iterum Tertiana Febre ſimplici correptus eſt, cujus prior, & altera acceſſio graviores Stomachi comites habuit affectiones. Dum tertius invaderet febrilis Paroxyſmus animo delinquebat, & vomitu magno torquebatur, cui ſubinde acceſſit Diarrhœa non modo, ſed identidem ſanguinis ſincera quaſi dejectio. Vocatus illico adfui, & vere moriturum Hominem deprehendi; magna quippe virium erat jactura, pulſus exilitas, & totius corporis perfrigeratio. De propinanda ſtatim China China conſilium in arena captum eſt, cum omnia hæc a ſola Febre oriri mala clariſſime dignoſcerem. Hærebam tamen an ab imminenti naufragio foret evaſurus, nullatenus non omittendum eſſe Remedium ſatius putavi. Exhibitum itaque fuit ſtatim, & per noctem doſi valida repetitum. Ab hoc ſedata non modo fuerunt ſupradicta omnia mala, ſed ita jugulata eſt Febris, ut fuerit extunc perfecte ſanatus, & ſuo nunc miniſterio nervoſe incumbat nulla exinde Morbi Recidiva, aut infimi Ventris moleſtia vexatus.*

XI. Admodum Reverendus D. Nicolaus Mundatori Sacerdos, *Filius* D. Catharinæ Mundatori, *quam in Hiſtoriis tuis Hiſtoria decimatertia retuliſti, Vir digniſſimus, & Conſortialium Eccleſiæ Cathedralis Mutinæ* Maſſarius *meritiſſimus, ætatis ultra ſexageſimum annum, & mole corporis athletica præditus, Tertiana Febre ſimplici Menſe Auguſto hujuſmet anni ſupradicti correptus eſt, cujus primum, & alterum quoque Paroxyſmum alacriter, & aliqua in victu errata committens tranſegit. Adfuit tertia Febris, quam pariter parum ipſe pertimuit, ſed cum ab amantiſſimo Nepote ſuo male habere dignoſceretur, dum ſiti magna, & lingua ariditate extrema, nec non ſopore deinde gravi teneretur, nec bene mente conſtare videretur, vocatus ſum ſub veſperam, & aliqua præſcripta ſunt remedia. Sequenti mane facta eſt per cucurbitulas larga ſanguinis eductio; optavit enim Æger hoc modo potius, quam per venam ſectam inſtitui. Parum adhuc morbi ſui timidus, & e lecto ſurgens diem totam hilaris peregit; aſt de quarta futura Febre ſollicitum reddidi, cum nec exacta pulſus quiete perfrueretur, & maxima linguæ ariditate torqueretur, nec integra Capitis firmitate valeret. Noctem ſupervenientem inſomnem omnino traduxit, & hora diei tertiadecima cœpit magis Capite gravari, pulſus ſenſim imminui, dein ſopore graviori detineri. Eo res devenit, ut circa meridiem ſopitus profunde, & ſine pulſu perfuſus fuerit frigidiſſimo ſudore. Vocatus non reſpondebat, & frequenti anhelitu tamquam proxime moriturus*

turus ſupinus decumbebat. Ad horam uſque noctis primam ita ſe geſſit, qua excuſſus aliquantiſper expergiſcebatur, & appoſitam aquam exarſo ore hauriebat. Offerri tunc incœpta eſt China China, cujus drachmas duas *ebibit in vino. In noctis decurſu aliquantulum calefactus eſt, & menti reſtitutus. Sub Aurora iterum* drachmas duas *Febrifugi, & ante veſperam alias* duas *aſſumpſit. Remiſit fere omnino Febris, & mutata ſunt omnia; hinc putavi rem in tuto poſitam, & ſi non integre jugulatum, ſaltem ita edomitum morbum, ut talem neutiquam pariturus eſſet impoſterum tragœdiam. Aſt ſequenti mane circa meridiem en nova, & inexcogitata adfuit Febris acceſſio, quæ Ægrotantem pari modo, ut antea, dejecit. Inefficaciam Corticis, quippe non pauca ejus doſi uſus fueram, vel nimiam meam confidentiam tunc obſtupui, & e medio tollendum meritiſſimum Virum magno mei mœrore arbitratus ſum. Cum vero fortiſſimus ille eſſet, & temperamento, ut innui, athleticus, ferociam Febris ſuſtinuit, & circa ſecundam noctis horam potuit iterum Chinæ Chinæ, quam ab alio Seplaſiario petitam, & mihi magis expertam conferri juſſi,* unciæ dimidium *ebibere potuit, & ſequenti mane alterum* dimidium, *ex quo (vel quia antecedenter adhibitus Cortex non omnino perfectus, aut quia, habita ratione moli corporis athleticæ, largior doſis foret adhibenda) non modo a deſcripta Febre liber evaſit Æger, ſed debitum uſum, ut par erat, proſequendo, a nulla alia uſque modo vexatus eſt, nullamque paſſus uſque adhuc Recidivam, Ruris tranquilliſſimo perfruens otio floridæ ſui Corporis ſorti reſtitutus eſt.*

XII. Monialis *quædam in nobili S.* Marci Mutinæ *Cœnobio nomine* Soror Anna Maria Lazarini *annum agens ſexageſimumquintum, tumorem Uteri veluti ſcyrroſum pluribus ab hinc annis, citra tamen magnam moleſtiam ferens, circa finem Auguſti hujus ſupradicti anni Febre tenebatur, cujus varios acceſſus muneribus ſuis operam navans ſuſtinuerat. Cum vero de die in diem magis gravaretur, tandem opem medicam imploravit. Continua Febre laborare deprehenſa eſt, cujus tamen (ipſa referente) plures cum frigore paſſa erat acceſſiones. Habita maturiori indagine, cum de quarta in quartam diem fortior invaderet Febris, Quartanam deſignare haud fuit difficile, quam inſuper infimi Ventris dolores, & frequentes ſeceſſus, Stomachique angores comitabantur. Convenientia adminiſtrabantur remedia, & die magis opportuna celebrata eſt Phlebotomia, cum ad tollendam plenitudinem huic infra annum ſæpius etiam Ægra fuiſſet aſſueta. Febris interea ita invaluit, ut de quarta in quartam diem ſymptomata acriter augerentur, donec tandem, cum ſeptimus invaderet Paroxyſmus, Diarrhœa bilioſa, & vomendi conatibus cum magno Ventris dolore, & lipothymia, pulſu languido, atque ſudore ſubalgido torquebatur, & de ejus vita actum ſubinde videbatur. Periclitanti hoc modo benemerenti Moniali æquum duxi Chinam Chinam congrua doſi exhibere, & repetere, ne ſupervenientibus novis Febribus occumberet. Ab oblatione Remedii mire ſanata fuit a Febre, nec ulla alia illi ſubſequuta eſt, nec facta uſque adhuc Tumoris immutatio, aut augmentum, ſed priſtina ſua, quæ nunquam vere tranquilla fuit antea, ſalutis ſorte perfungitur.*

Et en, quos religioſe quidem deſcriptos, referre placuit Caſus, quibus alios addere poſſem quamplures interrupta, cui per annos multos incumbo, Praxi obſervatos, & infallibili hoc in uſus mirabiles tantum, quibus perficiendis unice eſt idoneum, a me ſemper ſervato Remedio ſanatos.

His ergo hiſtoriis omnibus ſufficienter, ut reor, illuſtrata eſt praxis Methodi noſtræ pro curatione Febrium Pernicioſarum tum Intermittentium, tum Subcontinuarum, mediante uſu Peruviani Corticis. Quia vero hæ poſtremæ modo citius, modo tardius, ſeu modo in ipſo exortu, modo in progeſſu tantum ad Acutiem, & Malignitatem vergunt, neque tamen utriuſque circunſtan-

tiæ eadem videtur eſſe ratio; ideo ſtatuta in præcedentibus Corticis oblatione, ubi Febris Intermittens, ſive Subintrans in *lentiore* progreſſu ſuo eſſentialem continuitatem affectet, conſiderandum ſupereſt, an idem agendum ſit, ubi pariter idem contigit in ipſo *principio*; quod jam ſequenti Capite peculiariter diſquiretur, cum arduum ſit hoc, magnique ponderis, ac utilitatis Problema, cujus ſicuti frequens occaſio occurrit in Praxi, ita exactum neceſſe eſt, ut præeat, accurataque indagine inſtituatur ſcrutinium.

CAPUT V.

Utrum, quando Pernicioſæ ſecundi Ordinis, ſive octavæ Speciei, nempe Subcontinuæ malignantes, continuitatem eſſentialem, & acutam affectant citiſſime, hoc eſt in ipſo ſtatim principio, expediat illico, aut liceat, Corticem *adminiſtrare, Febriſque curſum intercipere. Id etſi probabiliter ſæpe liceat, non tamen indiſcriminatim videtur ſemper licere.*

FAUSTITAS Caſuum recenſitorum, aliorumque plurium, quos lubens ſubticeo, ob uſum Corticis Peruviani tempeſtive exhibiti, & nonnullorum infelicitas ob ejuſdem remedii vel omiſſam, vel debiliorem, vel nimis ſeram adminiſtrationem, præbet occaſionem non levem arduo Problemati: an ſcilicet in ipſo ſtatim principio nonnullarum Febrium Pernicioſarum, in quibus non aliud, quam hoc, ſuppetit opportunum tempus pro utili Corticis oblatione, liceat nulla mora interpoſita ipſum Corticem miniſtrare, & naſcentem Anguem in ipſo exortu confringere, priuſquam Hominem interimat: quod equidem modo quæritur ordine habito ad id, quod quærebatur pariter in principio vulgarium Intermittentium, ut vidimus *Lib. I. Cap. VIII.* Hoc autem Quæſitum, quod in ſeptem ſpeciebus Pernicioſarum primi ordinis, nempe *Comitatarum*, quæ naturæ perpetuo *Corruptivæ* ſunt, locum non habet, cum apparente clare peculiari ſymptomate pernicioſo, certum exitium inferente, quocunque morbi tempore illud appareat, ſtatim deveniendum ſit ad Corticem modo una, modo altera methodo jam deſcripta offerendum, locum habet quammaxime in ſolis Pernicioſis *Solitariis* (quarum tamen in praxi valde frequens eſt numerus) in ſolis, inquam, Pernicioſis Solitariis, nempe octavæ Speciei, ſeu ſecundi Ordinis, quas *Subcontinuas* appellavimus, tunc cum non pedetentim, ut ſæpius aſſolent, ſed illico, ac celerrime ab ipſo primodio ad Continuas acutas, & malignas properant cum magno Vitæ diſcrimine, quod impediri utplurimum poteſt uſu ejuſdem Corticis, ſi ſtatim exhibeatur, ſecus vero, ſi protrahatur illius oblatio, & Febris interim æqualem, eſſentialemve continuitatem acquirat. Cum ergo alias dixerimus, Corticem offerendum eſſe in hiſce Febribus in principio continuitatis earundem, locuti tunc fuimus de continuitate, in progreſſu tantum illarum incipere ſolita. Modo autem quæritur, quid agendum, ſi principium continuitatis cum ipſo ferme coincidat Morbi principio.

Ut melius intelligatur a Junioribus ſtatus Quæſtionis, quam analytice lubet pertractare, ponamus exemplum. Sit Febris Tertiana duplex, quæ prima die invadat matutino tempore cum frigore modico, & nauſea quadam, cæteriſque conſuetis ſymptomatis. Subſequatur calor ad tactum valde mordax, ſitis, & linguæ ariditas non facile humectabilis. Protrahatur diutius Acceſſio; & cum pauco, nec univerſali ſudore remittatur quidem notabiliter, ſed non ſolvatur perfecte. Sequenti die poſt meridiem nondum ſoluta prima Acceſſione fiat nova exacerbatio cum rigore leviſſimo, breviſſimo, vixque perceptibili, cui ſuccedat paullopoſt calor, & reliqua febrilia ſymptomata, intenſionem plus quam modicam præſeferentia. Nocte ſequente male habeat Ægrotans, & tantummodo antelucanis horis ſomnum capiat, vi cujus madorem

rem quidem univerſalem, ſed ſudorem quoque particularem circa frontem patiatur, & ad apyrexiam tandem deveniat, ſed vix talem. Superveniat interim ſudore nondum completo novum frigus breviſſimum cum brevi pariter pulſus contractione, quæ acceſſionem inferat tertia die cæteris graviorem, longiorem, iiſdem ſymptomatis, ſed fortioribus, aliiſque etiam, ſi lubeat, comitatam. Perſeveret hæc ſatis intenſa uſque in ſequens mane, quartæ videlicet diei. Aliqua poſtmodum ſe prodente illius remiſſione, eodem mane, præmiſſo clyſtere, Vena ſecetur, ni prius ſecunda die id factum fuerit: immo ſi factum fuerit, ſed iterum indicetur, quarta hac, ut dictum eſt, die repetatur ante exacerbationem tali die acceſſioni veteri ſuperventuram, ipſa veteri nequaquam ſoluta. Succedat Exacerbatio de more, & inde nova remiſſio, ad aliquam quoque intermiſſionem vergens, ſed obſcurius adhuc, ac vice antecedenter correſpondente. Tempore hujuſce remiſſionis quæritur: an Cortex poſſit exhiberi aliquo pacto, non quidem ad inhibendum inſtantem Paroxyſmum quintæ diei (quod neq; poſſet obtineri tam cito) ſed ad eum infringendum nonnihil, ſi poſſibile ſit; adeout continuato modica viciſſim, & viciſſim puſilla doſi remedio, ſperabile ſit, quod Febris coerceatur tali fræno, ut nec libere debacchetur, augeaturve, quantum cæteroqui ferret illius apparatus, nec repente prorſus ſupprimatur, ſed intra quatuor tantum, vel quinque dies ſiſtatur penitus, & aboleatur non ſine ſuſpicione recidivæ, vel diuturnæ convaleſcentiæ, loco longioris, ac judicatu difficilis ægritudinis, vel mortis ipſius: quorum alterutrum jam videtur minari violenta, ultroque celeriter pergens Febris incipientis natura, non amplius Cortice domabilis, ſi ad eſſentialem, quæ prope imminet, continuitatem pertingat.

Ob hanc equidem rationem, & ob hoc grave periculum nullus videtur locus propoſito Problemati; rem enim, quo citius fieri poteſt, eſſe ponendam in tuto, nemo non dicet: immo ex noſtris principiis *Cap. VIII. Libri I.* jam conſtitutis non aliud poſſe dici videtur. Cum enim ibi ſtatutum fuerit, Febres Intermittentes etiam benigniores, eo ipſo quod naturam *Corruptivam* fuerint adeptæ (quod præcipue ex ſymptomatis gravioribus deducebatur) eſſe quovis earum tempore curandas per uſum Chinæ Chinæ ulteriorem illarum progreſſum inhibentis, idem multo magis dicendum videtur in iſtis Pernicioſis longe periculoſioribus, quippe greſſu celerrimo ad acutam continuitatem, ac malignitatem tendentibus, & conſequenter naturam *Corruptivam*, ut videtur patere, ſtatim acquirentibus. Sed hoc idem principium, cui etiamnum inſiſtendum eſt, ſi attente perpendatur, videtur aliquo modo obſtare, & impedimento eſſe, quominus in opinionem de offerendo in hiſce circunſtantiis celeriter Cortice, præcipiti ſtatim voto deſcendamus.

Enimvero juxta id, quod obiter tetigimus *Cap. II. Lib. III.* cum in hujuſmodi Febribus præter Fermentum febrile ſanguinem inquinans, & effervеſcere faciens, videatur ſuapte natura, & ex principiis intrinſecis peccare ipſemet ſanguis, qui propterea nec fermentum affuſum ſubigit prompte, nec prompte ſecernit, multoque minus defæcat ſe ipſum media ebullitione, ſed potius nativas, & collectitias ſuas impuritates ipſi fermento influenti mutuo quodam fœdere conjungit: idcirco etiamſi per celerem oblationem Corticis obtineatur abſorptio ſpecifica, ſeu individualis Fermenti febrilis, non propterea obtinebitur correctio maſſæ ſanguineæ, in hoc caſu ab origine ſimul peccantis, & peculiari depuratione certo indigentis, ad differentiam Febrium non modo Intermittentium, ſed & Subcontinuarum *benignarum*, ſeu talium per ſubintrantes tantum Acceſſus, ac proinde *Subintrantium* appellatarum, in quarum poſtremis ſanguis pariter non plus, vel paullo plus peccat ac in benignis Intermittentibus, ut *Libro* V. videbimus.

Neque ſatis nervoſe videtur ex hoc poſſe deduci, quod ſaltem de duobus principiis febrilibus, quorum unum advenit, & alterum ineſt ipſi cruori, de duobus, inquam, corrigatur unum, videlicet ab extrinſeco adveniens, & ſic, quod cauſſa morbifica ſaltem pro medietate dometur; nam hæc ipſa ſubactio Fermenti febrilis, quæ tollit quidem a ſanguine effervefcentiam, quin & effervefcendi occaſionem, ſed non tollit impuritates, quibus rationabiliter in hoc caſu ſcatere creditur, ob hoc ipſum, quod effervefcentiam inhibet, tollit de medio inſtrumentum fortius depurationis ejuſdem ſanguinis, quod eſt ipſa effervefcentia. Quamobrem, licet dempto uno principio de duobus activiore videatur, & ſit correcta, ſive abſorpta pro dimidio Cauſſa morbifica, quæ tamen remanet, illius portio contumacior poteſt evadere, & apta forſan tractu temporis, torpidior licet, ad plura ſuſcitanda mala; quod ſecus fortaſſe fieret, ſi relicto alio principio agente per effervefcentiam febrilem abſumeretur. Sed per circulum jam revertimur, unde diſceſſimus. Vel enim iſta effervefcentia evaſura eſt depurativa ſanguinis, vel corruptiva. Si primum, non eſt opus Cortice; contra, ſi ſecundum. Corruptivam quidem videtur oſtendere gradus celerrimus ad Continuitatem, & Acutiem: attamen res aliter poteſt ſe habere ac videatur; & tunc minus congruenter forſan uſurparetur Cortex, cum in hoc caſu vere agnoſcatur neceſſitas depurationis in ſanguine, quæ non agnoſcitur immediate in benignis Intermittentibus, ut vidimus *Cap.VIII. Libri I.* nec in ſimpliciter Subintrantibus, ut modo dicebamus. Quamobrem hic creſcit cautela de non impedienda fermentatione, vel ebullitione cruoris depurativa, quotieſcunque talis ea ſit, vel vere ſit futura, licet ab exordio corruptiva videri potuerit.

Jamque ad apicem difficultatis devenimus, & conſiſtit in hoc, quod non æque facile in principio dignoſcere poſſumus, ut in progreſſu, an Fermentatio, vel Effevervefcentia febrilis Depurativa ſit, an Corruptiva; ſæpe etenim, quæ Depurativa eſſe videtur, aut eſſe futura, tractu temporis præter expectationem noſtram ſit Corruptiva, & e converſo. Et niſi ab ipſo exordio in hiſce Febribus celerrimi motus dignoſcat Medicus, an ad depurationem tendant, an ad corruptionem, & niſi Corticem, ubi corruptiva ſit Febris, ſtatim exhibeat, actum eſt quantum ſit pro uſurpando utiliter Cortice; quoniam abolita paullopoſt omni periodo, ac permutata in Continuam eſſentialiter Febre, irrita eſt, & fruſtranea oblatio Febrifugi, & quod pejus eſt, etiam non raro cujuſvis alterius remedii. Atque hic duplex eſt ſcopulus, in quorum alterum facile eſt impingere, nempe vel omittendo oblationem Corticis, dum tempus opportunum eſt, poteſtque inhiberi in ipſo principio, aut etiam in augmento ſuo progreſſus morbi, qui ex tali omiſſione (in hoc caſu graviſſima) ad mortem fortaſſe poſtmodum terminabitur, vel exhibendo ipſum Corticem in principio, aut augmento morbi, qui cæteroqui ſalubriter, & fortaſſe tutius terminaretur.

Si res iſta ſpectetur a priori, ſeu ante factum, contra uſum Corticis facit: *primò*, quod etiamſi Febris hujuſmodi ab exordio Corruptiva videatur, tamen aliquando talis non eſt in progreſſu, ſed poſt primum impetum, quo violenter erumpit, nonnunquam ſenſim miteſcit, & majorem, veramque intermiſſionem acquirit vel ſponte, vel ordinariis prudenter curata remediis. Contra eſt *ſecundò*, quod, etſi Corruptiva non modo videatur, ſed talis revera ſit Febris, hominemque tandem deducat ad periculum etiam extremum, ut Malignarum, Acutarumque ab exordio mos eſt, nihilominus exitium verum adeo certum, & præceps non eſt, ut in Perniciosis *Comitatis*, ſeptem videlicet reliquarum ſpecierum; adeoque in iſtis Febribus *Solitariis*, ac *Subcontinuis* ſemper uſque ad extremum vitæ ſperabilis eſt aliquo modo ſalus vel a Natura,

vel

vel ab Arte ſine uſu Corticis, in extremis hiſce circunſtantiis nequaquam proficiente, ut in aliis memoratis ſpeciebus. Et hæc pro oſtendenda carentia neceſſitatis abſolutæ offerendi Corticem. Sed & pro innuenda illius inefficacia, incertitudine, atque inſimul noxa (habito ſcilicet ad præcocem oblationem, non ad ipſam innocui cæteroqui medicaminis ſubſtantiam reſpectu) contra inſuper eſt *tertiò*, quod, ſi in hiſce caſibus valetudine quoquo modo recepta finiendis offeratur Cortex in principio, & morbi curſus vix cœptus ſiſtatur, id fit minus laudabiliter, minuſque congruenter, quam ſi expleto naturali curſu ſubſiſtat. Etenim vel Febris, quæ Corruptiva videbatur, nec tamen erat, prohibetur quominus integram cruoris deſpumationem, atque defæcationem abſolvat, difficulter, vel ſaltem cum aliqua incertitudine a Natura poſtmodum abſque febrili effervеſcentia ſperabilem: vel, ſi Corruptiva quidem erat Febris in prima eruptione, ſed non talis permanſura, ut ſupponimus, impeditur pariter ea naturalis inteſtina ſecretio, ebullitioni tandem paulatim ſucceſſura, quæ dicitur *Coctio*, quæq; utut difficulter fiat, fit tamen, quomodocunq; ſuperſtes ſit Æger; eſto etiam quod nonnunquam ex hujuſmodi difficilibus, atque identidem imperfectis judicationibus, a Natura, vel Arte ſine Corticis uſu peractis, adeo male plectantur homines, tonuſque viſcerum, & craſis humorum adeo labefactetur, ut pejor ſic ſanato ſuperſit diſpoſitio, vitæ brevitatem, incommodumve notabile, aut habituale inducens, quam ſi in principio fuerit quomodolibet Febris illa ſuppreſſa. Contra denique eſt *quartò*, quod licet ſemper, ubi adeſt aliqua Intermiſſio, Febris quælibet quocunque tempore, certo ſaltem, ſi non plane tuto ſiſti conſueſcat, non tamen certo ſemper impeditur pertinax, & repetitus illius recurſus, ſi in impetu ſuæ eruptionis ſuppreſſa fuerit; immo nec ſemper æque certo ac in aliis caſibus ea ſiſtitur in hoc, ubi nempe *ſtatim* cœperit aliquam continuitatem acquirere ab eſſentiali parum diſtantem, licet utplurimum, ac fere ſemper ſiſtatur: ut propterea ex dictis hucuſque (quæ incunctanter propono, & admitto, ut rationabilia, & vera) nec ſemper tuta, nec ſemper utilis, nec perpetuo certa de conſueto effectu eſſe videatur oblatio Corticis circa initia Subcontinuæ Pernicioſæ, ut in caſu propoſito. Qua olim de cauſſa egomet poſt curatam in memetipſo ope illius Tertianam Pernicioſam, ut *Hiſt. I. Cap. II. hujuſce Lib.* tradidi, neque Recidivam præcavere per continuationem Remedii, neque eam typo Tertianæ duplicis denuo invadentem curare volui, me ſcilicet inſigni ſanguinis depuratione indigentem reputans, nec ideo ſatis apte curatum credens, ſi Febris rurſus me graviter impetens ſtatim fuiſſet ſuppreſſa; quidquid ſit, an de me ipſo recte tunc judicaverim. Atque hæc eſt facies rei ſpectatæ a priori, & ante factum.

Sed ſi res eadem ſpectetur a poſteriori (& hoc eſt, quod animum meum torquet, ac pluries torſit) ſi, inquam, ſpectetur res ex alia facie, cum videlicet Æger, qui ab initio paſſus eſt Febrem per aliquod breve ſpatium temporis Intermittentem omnino, vel ſaltem quaſi-intermittentem, adeoque tunc temporis Cortice ferme citra dubium ſanabilem, tractu dierum aliquot occumbit, de quo certo quodammodo dici poteſt poſt obitum — *Hic Homo poſt quatuordecim morbi dies defunctus, ſi ante dies decem Cortice fuiſſet uſus, vere nunc viveret,* — fateor, quod talem intra memetipſum experior ſolicitudinem de non oblato ſtatim Febrifugo, ut me non ſolum pœniteat non obtuliſſe, ſed & pigeat vel ob vana erga alios Medicos officia, vel ob metum calumniæ, ſi recidiſſet, vel ſerius etiam occubuiſſet, omiſiſſe, utut etiam propter recenſitas ante rationes ſimul abſtinuerim. Nec minus ferme contriſtor, dum recordor, quot mihi quondam periere ex Pernicioſis Intermittenbus *Comitatis* Ægrotantes, priuſquam

noſſem

noſſem Methodum meam, licet nulla tunc fuerit in me, vel eſſe potuerit omiſſionis culpa, quam cæteroqui dubio procul modo ſubirem, ſi methodum ipſam in rationabilibus circunſtantiis omitterem ſatis conſcius de efficacia, & innocentia illius. In caſibus enim Perniciofarum Comitatarum offerens Corticem haud vereor dicere cum *Mortono — Id facio conſcientiæ cauſſa, utut ex præconcepta opinione reclament Amici, Medici, vel ipſi Ægrotantes —* Et hæc eſt ratio ingenua, propter, quam mordicus eo caſu quandoque ſuſtineo in Conſultationibus, offerendum eſſe Corticem non propter gloriolam præminentiæ in conſulendo, vel in ſanando, in caſu, inquam, certi, & præcipitis exitii, ex Comitatis Intermittentibus reſultantis, non in caſu ancipiti Subcontinuæ ſolitariæ incipientis, in qua vel ipſe ſæpius hæreo, & ſæpius abſtineo. Cæterum, ubi agitur de Remedio Febrim alioqui plane lethalem certo tollente, Vitamque hominis ſtatim perituri ſtatim ſervante, hic eſt, ubi nequeo connivere, ne deſim, ut modo ajebam, conſcientiæ propriæ, mea maxime fretus experientia, in pluribus ſæpenumero opponentibus deſiderata, & per nugatoria tantum ſophiſmata reluctantibus. Quamobrem ab una Pernicioſæ Febris differentia ad aliam facto per rationem tranſitu, in Subcontinuis quoque Solitariis malignantibus curandis, ne fruſtra poſt factum doleam, operam do, ut ante factum, dum tempus eſt, ſerio penſitem intra memetipſum inquiens — *Hic homo, qui fortaſſis poſt aliquot dies periturus eſt ex hac Febre, quam cæteroqui ſtatim cohibere poſſum, debetne modo poni in tuto cum levi aliqua ſcrupuloſitate ſuperſtite, an incerto Fato relinqui.*

At hic iterum fit reditus ad primum Problema, explicatum tantummodo huc uſque, nec tamen adhuc ſolutum, quin etiamnum ſub clarioribus terminis repetendum: An ſcilicet penſitatis hinc inde, & admiſſis omnibus, quæ ſupra retulimus, adhuc nihilominus expediat in principio, aut etiam in augmento Febris deſcriptæ hominem probabiliter (non tamen æque certo, ac in aliis Pernicioſarum ſpeciebus) intra paucos dies periturum, certo ſervare cum ſuſpicione intempeſtivę ſuppreſſionis morbi, recidivæ frequentioris, vel diuturnioris male firmæ habitudinis, forſitan contrahendæ ob impeditam depurationem fluidorum, media febrili effervefcentia cæteroqui probabiliter ſubſequuturam, ſi abſque uſu Corticis idem homo minus celeriter, & per viam Criſeos, aut etiam Coctionis, ut ajunt, convaleſceret; An Illum periculoſæ incertudini ſub ſpe firmioris valetudinis obnoxium relinquere, & conſueta tantum methodo eidem mederi ſine adjumento Corticis, nonniſi circa morbi initia hic profuturi.

Ad hoſce terminos redacta Quæſtio, claritatem quamdam videtur jam preſeferre pro ſolutione ſui ipſius, ſaltem aliqua, ſi non integra, & omnimoda. Quoniam tamen agitur hic de re graviſſima, & in praxi frequenter obvia, donari velim negotio tanti ponderis diſquiſitionem ulteriorem, & prolixius adhuc examen, etſi jam — *bis, terque recoctum*. Haud equidem fuiſſet difficile paucioribus rem totam complecti, minuſque cunctanter, aut minus cæſpitanter de eadem decernere; ſed brevitas, hoc ſaltem loco, in minorem Tyronum utilitatem ceſſiſſet, minus vero cunctabunda dicendi forma, in arrogantiam quamdam, qua veluti ex *Tripode* certa nimis dediſſem reſponſa in re, circa quam in praxi vere non ſemel hæreo. Quia vero plurimum conferre poteſt ad ſolutionem Problematis, vel ad partem illius alterutram ſeligendam, ingenua prius, & ſeveriore nonnihil indagine quærere, quid vere agat China China in Febres, cum illas ſiſtit; & ſpecialiter perpendere, quodnam intercedat diſcrimen inter curationem ipſarum Febrium vulgaribus tantum remediis, vel etiam ſponte Naturæ abſolutam, & inter eam, quam Corticis oblatione conſequimur; idcirco in hac con-

conſideratione paullumper immorari nunc libet, priuſquam ulterius procedamus in materia, quæ modo controverſiam patitur, ut ſcilicet, ſi quicquam decernimus, quid vere decernamus, appareat, pateatque quid ſperandum ſit, quidve metuendum ex cita ſuppreſſione Febrium exitus cæteroqui ancipitis, ab adminiſtrato circa initia Cortice coercitarum.

Ante omnia tamquam Theorema non alienum prorſus a veritate illud præmitti, & admitti quodammodo poſſe videtur, quod olim prodidit *Thomas Campanella*, Febrem ſcilicet ſuapte natura ſimpliciter morbum non eſſe, ſed potius Remedium contra morbum, cum reapſe, ſi modum ſervet, evadat tandem remedium Cauſſæ, immo quodammodo & remedium ſui ipſius. Atque id ſaltem ut verum poteſt admitti, ubi Febris depurativa fuerit, ut pluries diximus; ubi vero fuerit corruptiva, licet hoc nomine veluti per accidens morbi naturam induat; attamen, cum ex inſtituto ipſius Naturæ excitari videatur ad hoc, ut cauſſam morbificam maturet, ac concoquat (ut verbis Antiquorum utar) hoc alio nomine, ſpectata, ut ſic dicam intentione Naturæ, non immerito etiam Remedium poteſt audire, quemadmodum eam ab *Hoffmanno* vocari *Ignem Naturæ purgatorem*, diximus alias. Effervescentia enim febrilis, quæ ab heterogeneis particulis, ſalibuſve diſſymbolis ſive originariis, ſive adventitiis, intra humani Corporis fluida ad turgentiam congeſtis, vel aſſidue, vel per intervalla excitatur, eo tendit, ut hujuſmodi particularum ſubactionem, aut ſecretionem moliatur, atque hac via ipſorum fluidorum depurationem, & nativæ illorum Craſis reſtitutionem producat. Per accidens autem videtur contingere, quod vel immodica ſit, & immanis ſuccorum effervescentium, ob Cauſſæ ſcilicet vehementiam, vel copiam, excandeſcentia, vel quod eadem effervescentia ſit debilior, quam par ſit, pro obtinendo fine depurationis, adeoque in neutro caſu (ob rationes quidem oppoſitas) obtineri queat tentata cæteroqui fluidorum defæcatio. Per accidens pariter eſt, quod ex improportione particularum agentium, & patientium, moventium, & commotarum, vel nimia fiat fluidorum fixatio, unde ſtagnationes, & inflammationes, vel quod peccantium particularum congeries, atque ſaburra tanta ſit, ac talis, ut mole, vel activitate partes utiliores ſuperet, adeoque nativam fluidorum texturam plane diſſolvat, pervertat, corrumpat, vel ipſa continentia Vaſa per vim aperiat, aut etiam diſrumpat, atque omnibus hiſce modis inferat mortem. Cum vero hoc, quod per accidens fieri dicimus, non raro fiat, ſitque accidens, cum contingit, inter contingentia maximum: ideo cum Febrem acutæ naturæ participem præ manibus habemus, eam veluti morbum, & quidem naturæ ancipitis, conſiderare conſuevimus, & ut talem curandam ſuſcipere.

Duplici autem via, ut alibi jam vidimus, cum ad ſalutem terminatur, ſolvi ſolet eadem Febris (ſive per curationem Artis, ut vocant, Methodicam, ſive ſponte Naturæ ſolvatur) videlicet vel per *Criſim*, vel per ſolam, ut ajunt, *Coctionem*, ſive *Pepaſmum*: atque utroque modo vel perfecte, ac omnino, itaut non recurrat morbus; vel imperfecte, & cum ſuſpicione aliqua Recidivæ, quæ proinde morbo tam per Criſim, quam per ſolam Coctionem ſoluto, & tam in ſpontanea, quam in artificiali curatione, non raro ſuccedit juxta plura Hippocratis effata, qualia ſunt — *Quæ relinquuntur in morbis poſt judicationem, recidivas facere conſueverunt* — *Iis, qui non ob juſtam Cauſſam levius ſe habent, fidere non oportet* — *Qui morbi diebus paribus judicantur, male judicantur, ac lubenter repetunt &c.* — propter quas obſervationes practicas optamus quandoque, ut Febris, quantum par eſt, protrahatur, neque ſua ſponte tam cito ſubſiſtat: ſecus ex ipſa ſpontanea, ſed præcoci ſuppreſſione, Recidivam metuimus, atque ominamur.

Cum ergo Methodi vulgaris ope exer-

cetur

cetur curatio, Medicus nil aliud agit, quam removere impedimenta, quæ ſanationem vel per Criſim, vel per Coctionem poſſent remorari, eaque pro viribus conatur adminiſtrare, quæ eandem Coctionem, aut Criſim adjuvare poſſe creduntur; adeoque non aliud efficit, quam effervefcentiam fluidorum, & præſertim ſanguinis, moderari, ſcilicet vel promovere tantillum, ſi opus videatur, vel, quod frequentius eſt, ſufflaminare, ut ſic redacta, quantum licet, ad opportunam mediocritatem ebullitione, poſſit deinde a Natura ſponte fieri, quod faciendum eſt pro requiſita eorundem humorum deſpumatione. Atque hac in re Medicus, ut Inſpector morbi, & ut Naturæ Miniſter, adjutorque ſe gerit, eidem Naturæ deſerviendo, & laborantem adjuvando, ut morbum vincat: eo pacto, quo Chirurgus cavi Vulneris, aut Ulceris repletionem promovet, non quidem carnem ipſam; quæ ope Naturæ ſuccreſcit, regenerando, ſed removendo impedimenta, ulcus ſcilicet abſtergendo, faſciiſque, ac ſpleniis conſolidationem adjuvando, a ſola Natura ſic adjuta vere abſolvendam.

Cum vero Chinæ Chinæ uſu curatio Febrium perficitur, ipſa directe extinguitur febrilis effervefcentia, illiuſque inhibetur progreſſus, & noxa quævis inde emerſura. Atque ita Medicus ſe gerit ut Dominus, & Arbiter morbi, & ut Inſtaurator Naturæ, morbum ſcilicet Remedio illum ſubigente repellens, ac vincens, Naturamque ipſa vel labentem, vel lapſam, non ad ſe erigendum blandimentis invitans, aut irritamentis ſtimulans, ſed totis viribus ſuis ſuſtentans, ac erigens: eo pacto, quo Chirurgus, dum membri alicujus luxati repoſitionem, vel fracti oſſis coaptationem abſolvit, morbum ipſum directe tollit, Naturamq; propriis viribus impotentem ſe reſtaurare manibus ipſis ſuis ſublevat, & in priſtinum reſtituit. Equus indomitus, & effrænis [ut rem eandem pluribus explanem exemplis] Equus, inquam, indomitus, quandoque eſt Febris. Ab eo Vita hominis trahitur, velut Currus, quo Fata ſinunt. Medicus moderator eſt, Aurigæ inſtar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione Febris, id aget tantum, vel ſtudebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc inde paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non vero impediet, quin curſum ſuum Equus expleat, uſquequo illi ſuppetunt vires, & furor, non ſine gravi metu, quod dum

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas,

offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem alliſa male conſiſtens facile frangatur machina. Quod ſi China China utatur Medicus, id aget, ac ſi retracto magiſtra manu convenienter fræno, Equum vi ſiſtat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti curſus declinet pericula.

Hæc quidem, quæ tantam præſeferunt ſpeciem, vera ſunt pro ſtatu præſenti. Inquirendum ſupereſt, an eandem retineant ſpeciem pro ſtatu futuro, cui quoque neceſſe eſt, ut proſpiciat providus, & prudens Medicus. Ut hoc felicius aſſequamur, non abs re erit aliam inſtituere comparationem, qua examinemus, quodnam adhuc intercedat diſcrimen, generaliter loquendo, inter curationem Febrium tum abſque uſu Corticis, tum medio Cortice peractam, & curationem aliorum morborum nequaquam Febrilium, ac præſertim Chronicorum; hinc enim non parum luminis forſan emerget ad id, quod quæritur, clarius explanandum. Et ut a curatione Febrium ſine uſu Corticis, ideſt vel a Natura tantum, vel ab Arte remediis, ut ajunt methodicis inſtituta exordiamur, ea inter hujuſmodi curationem, & curationem aliorum morborum, præſertim diuturniorum, eſt diſcrepantia, ut Febres ſic curatæ, vel etiam ſponte ſolutæ per ſe ipſas, & ex ſe ipſis, videlicet per ipſam effervefcentiam ſuam continuatam, vel repetitam, & rite, atque cum moderamine ſemper protractam, ſolvantur, ut ignis accenſus extinguitur tandem per ipſam pabu-

pabuli ſui conſumptionem; atque hac via ſunt remedium, ut diximus, non tantum ſuæ Cauſſæ, ſuique Fermenti, verum & quodammodo ſui ipſius: quandoquidem ipſum febrire, utut utile nonnunquam futurum ſit, incommodum tamen, ac proinde quoquo modo morboſum ſemper eſt. Morbi vero Chronici, ſaltem quamplurimi, qui citra ullam efferveſcentiam, aut ebullitionem & fiunt, & ſanantur, ſæpiſſime ſaltem, ne dicam, ſemper, curantur per depreſſionem, aut abſorptionem ipſius Cauſſæ morbificæ, ſeu principii cujuſdam ſalini peccantis, per hujuſmodi abſorptionem inconſpicui redditi, nec amplius lædentis: qua ratione per uſum Salſæ parillæ *v. gr.*, alteriuſve ſimilis alterantis, corrigi quotidie dicitur humorum dyſcraſia multiplex in morbis quamplurimis diuturnioribus.

Hac poſita diverſitate, videtur id ſubſequi, quod Curatio Febris, quæ per defervefcentiam ipſam febrilem rite, feliciterque perductam, atque *integre*, ac perfecte ſolutam, ſeu *judicatam*, abſolvitur, ita defæcat eo caſu ſuccos effervefcentes, & ita ſegregat per deſpumationem quamdam fermentum peccans, ut difficillima ſit amplius ejuſdem reviviſcentia, aut cum ſuccis jam depuratis nova commixtio, præſertim cum non minima illius portio tempore defervefcentiæ ſecerni non ſolum, ſed & excerni conſueſcat. Ex oppoſito curatio morborum Chronicorum nequaquam febrilium, quæ per abſorptionem ſolam principii peccantis peragitur, ita principium illud deprimit, illaqueat, ac abſcondit, ut rationabilis ſuperſit ſuſpicio, quod tractu aliquo temporis poſſit illud, levi quapiam data occaſione, rurſus ſui juris fieri, exaltari, conſpicuum reddi, & in libertatem rurſus aliquam vindicari, niſi provida Natura illud, priuſquam denuo exaltetur, excernat. Et ob hanc rationem morbi hujuſmodi Chronici, nonnunquam etiam Herculei, longe felicius curantur per ſupervenientem Febrem validam, quæ completo curſu *perfecte* poſtmodum *judicetur*, quam per quamlibet Curationem artificialem, per abſorbentia, & ſpecifica: ut & per evacuantia quævis [quæ vi *excretoria* tantum, ſed non *ſecretoria* pollent] abſolutam; ſecus vero contingit, ſi Febris morbo Chronico ſuperveniens judicetur *imperfecte*, ut ſæpe aſſolet; tunc enim ex imperfecta Febris judicatione, & ex morbo adhuc ſuperſtite, geminatur incommodum. Atque hæc eſt differentia, quæ intercedit inter Curationem Febrium, ut ajunt, Methodicam, aut etiam ſpontaneam, & inter aliorum plurium morborum minime febrilium curationem.

Hæc autem ipſa curatio, quæ competit morbis, ab humorum effervefcentia minime genitis [ut aliam partem aſſumptæ comparationis proſequamur] ea, inquam, ipſa eſt, quæ Febribus adhibetur, quando curantur ope Corticis; eo enim, & fermentum febrile abſorbetur, & occaſio effervefcendi non minus, quam effervefcentia ipſa demitur ab humoribus. Quamobrem Medicus Cortice utens, ubi vere Febrem, ſeu effervefcentiam ipſam curare expediat, illique validum ſufflamen imponere [cujus rei opportunitas modo controverſa eſt] vere dici poteſt mederi Febri, illiuſque Cauſſæ: utens vero vulgari methodo, dici poteſt potius eidem Febri blandiri, litare, & ſacra facere, tantum ne noceat, ut blandiri mos eſt Equo furenti, ne potiatur fræno, cum nequit eodem cohiberi; ni fortaſſis illam violentioribus remediis irritando ad nocendum laceſſat, ut acriori regimine furentem Equum exaſperando, petulantior ille redditur, aut magis refractarius.

Hujuſmodi ergo curatio, quæ per Corticem peragitur, & fit per abſorptionem principii peccantis, hoc pacto depreſſi, & inconſpicui redditi, vere fit per *Coctionem* ſui generis *peculiarem*, ut tetigimus *Lib. I.*, non eam ſcilicet, quæ Naturæ patienti competit, ſed quæ competit Arti agenti, qualis eſt, quæ pari ratione fit in Morbis febrili effervefcentia carentibus. Hæc tamen curatio per abſorptionem facta, ſeu per *artificia-*

ficialem Coctionem, præſertim in morbi principio, obnoxia pariter eſt nonnunquam, & aliqua ſaltem ex parte, novæ reviviſcentiæ principii abſorpti, ni tractu temporis illud a Natura ſubigatur perfecte, aut e corpore eliminetur, vel niſi ab Arte ipſa peſſundetur penitus per diuturnam, & per intervalla repetitam oblationem remedii. Quæ conditiones cum ſint incertæ, ipſe alias Corticis uſum in Intermittentium *Benignarum* principio proſcripſi *Lib. I. Cap.VIII.* niſi illæ fuerint manifeſte *Corruptivæ*; niſi enim tales ſint, nulla eſt neceſſitas ſtatim confugiendi ad Corticem neque ex parte morbi ſuapte natura ſalutaris, neque ex parte Remedii, etiamſi adminiſtretur ſerius, ſemper nihilominus etiam tunc profuturi. In curatione itaque Febrium facta per ſolam abſorptionem, aut depreſſionem Febrilis fermenti, & præcipue in illarum principio, locum pariter videntur habere poſſe ſuſpiciones *Hippocratis* ſuprarecenſitæ de facili Febrium imperfecte judicatarum recurſu, quemadmodum locum habet eadem ſuſpicio Recidivarum, & æque militat in curatione non abſimili, ad alios Morbos non febriles communiter adhibita, ut non raro eventus patefacit, utque notavimus jam *Lib. I.*, & paullo ſupra confirmavimus.

Cum tamen hæc eadem ſuſpicio minime remoretur Medicos a curationibus tot morborum per remedia ſales humorum peccantes abſorbentia, vel, ſi magis placeat, diſgregantia, aut quovis alio modo corrigentia, quotidie exercitis; quinimmo cum ſuſpicionem hujuſmodi infringat ſpes, quod Natura reſumptis viribus depreſſum jam, devinctum, & detentum compedibus hoſtem per conſueta excretionum loca vel ſenſibiliter excernat: eadem idcirco ſpes in concurſu ejuſdem ſuſpicionis videtur eo magis fidentes poſſe nos reddere in hujuſmodi quoque curatione Febribus adhibenda, quo majus eſt in hoc morbo, quam in illis periculum, & quo major eſt in hoc remedio, quam in illis certitudo effectus. Et ſicuti in curationibus, quæ ad Chirurgiam pertinent, quaſque ſupra tetigimus per modum exempli, ut in coaptatione partium Oſſis fracti, vel in occludendis ſtatim omni arte periculoſis, amplis, & penetrantibus Abdominis vulneribus, obvii tantummodo Morbi citam ſublationem, ſubitamque, quantum licet, Naturæ, & membrorum redintegrationem quærimus, difficillimam deinceps, viiſque naturalibus ſæpe carentem, ſaniei, puris, vel cruoris excretionem uni Naturæ induſtrioſæ abſque magna ſolicitudine relinquentes: ita, ſuppreſſa ſtatim, ut ſic dicam, per Chinam Chinam Febre periculum minitante, non videtur attendenda plurimum ſolicitudo de ſenſibili aut inſenſibili expulſione pauculæ materiæ abſorptæ, a Natura jam victrice facile inſtituenda per tot naturales, & amplas, quæ hinc illinc proſtant, patentque vias.

Denique quoniam curatio Febrium, quæ fit ab Arte ope vulgaris methodi, ut & ea, quæ ſponte fit a Natura (& hæc quidem non eſt exigui ponderis conſideratio) illarum judicationem ſortitur modo bonam, atque perfectam, nempe ad ſalutem, modo imperfectam, nempe ad alios morbos, aut Recidivas, modo malam, nempe ad mortem: curatio vero, quæ fit per Corticem, ſemper ſortitur judicationem ſaltem imperfectam, & non raro etiam perfectam, ac optimam; hinc eſt, quod ad excludendum uſum Corticis in principio Febrium exitus cæteroqui ancipitis, opus eſſet, ut Medicus haberet certitudinem de futura Recidiva, & quidem graviore ex uſu Corticis, & judicatione perfecta, & ſalutari, abſtinendo a Cortice, vulgaremque tantum methodum uſurpando. At revera vulgaris Methodus non vere ſibi, ſed ipſi innititur, ut vidimus, efferveſcentiæ febrili, quæ aut Criſeos, aut *naturalis Coctionis* inſtrumentum eſt. Hæc autem ipſa efferveſcentia, cum ſimul ſit inſtrumentum modo depurationis fluidorum, modo depravationis, & corruptionis eorum, non tantum pugnat adverſus Cauſſam morbificam, verum etiam (vel tunc cum proficit) adver-

verſus Ægrum, quem mille cruciatibus torquet: cum Cortex ex oppoſito contra ſolam nervoſe pugnet ſine ullo tamen tumultu Cauſſam Febris.

Non tamen ideo inficias ibo, quin iterum fateor, & quod fatetur *Mortonus* ipſe, meliorem eſſe curationem, quæ fit per deflagrationem febrilis effervеſcentiæ, quando *perfecte* ſuccedit, ac ſit ea, quæ fit medio Cortice per inhibitionem progreſſus ipſius effervеſcentiæ febrilis: prior ſiquidem, ignis adinſtar, eſt Remedium ſui quaſi per abſumptionem, & conſumptionem Cauſſæ: Cortex vero per ſolam illius abſorptionem, vi cujus ita compeſcit fluidorum turbas, ut aliquis forte tumultus queat iterum ſuſcitari. Etſi enim hoc remedio non ſola (quod perperam quiſpiam credat) tollitur effervеſcentia, ſed ipſa ſimul, ut diximus, occaſio effervеſcendi: attamen occaſio iſthæc non æque tollitur uſu Corticis abſorbentis, ac tollatur ope incendii febrilis; fermentum ipſum, quod effervеſcendi occaſio eſt, veluti comburentis, quando *integre*, atque *perfecte* hujuſmodi opus abſolvit. Proinde (ut redeamus ad nos) pars alterutra noſtri Problematis in Praxi non eſt caſu, ſed ſumma cum animadverſione, & prævia conſideratione eligenda. Cum enim, ſi ſubſequutura eſſet mors, idque nobis certo ab exordio morbi innoteſceret, procul dubio offerendus eſſet Cortex: & ſi ſubſequutura eſſet ſalus per criſim perfectam, aut per perfectam coctionem, idque nobis ſimiliter conſtaret, ſatius eſſet, meo judicio, circa initia hujuſmodi Febris abſtinere a Cortice; ideo utroque hoc ſcopo nobis propoſito æquum eſt, cum ſe ſe offert agendi occaſio, examinare diligenter conditionem rei, ut tutiorem inſimul, & prudentiorem partem eligamus in caſu utrinque nonnihil, cum diſparitate tamen, ancipiti.

Dubium interim non eſt, quod ſi in æqua lance ponatur utraque Problematis pars, non præponderet ea, quæ ſuadet oblationem Corticis, cum longe majus ſit, quod imminet ex illius omiſſione, quam ex oblatione periculum, poſſitque inſuper iſtud facilius, & probabilius evitari, Natura videlicet ipſa, etiam præciſa effervеſcentia febrili, per mitiorem fermentationem morboſas particulas in ſanguine reſtitantes ſecernente, & tractu temporis per loca idonea expellente ſecundum eam ſaltem portionem, quam non valet plane ſubigere. Sane ſi imminentes datum eſſet prævidere, ac præcavere hujuſmodi Febres, ſive illæ *Corruptivæ* futuræ eſſent, ſive etiam *Depurativæ*, quod nobis prorſus occultum, adeoque ſi foret in poteſtate noſtra

— *venienti occurrere morbo*,

procul dubio omnibus, quibus poſſemus, remediis præcautionem febrilis effervеſcentiæ tentaremus, etiamſi impedita hujuſmodi effervеſcentia, quotieſcunque ea depurativa futura eſſet, ipſa pariter præpediretur cruoris depuratio. Quia enim tunc eſſet incerta futura hæc depuratio, certus vero morbus, & conſequenter incerta ſalus, eſſet autem ſperabile quoquo modo depurationis opus tum a remediis ipſis Febrem prævenientibus, ac impedientibus, tum ab aliis ſucceſſive adhibendis, tum a Diæta, tum ab ipſa Natura ſuarum ſecretionum, excretionumque nequaquam oblita: ideo cum ratione inſtitueretur Prophylaxis pro inhibenda imminente Febre, fortaſſis Hominem interemptura, vel in morbos Chronicos, & inſanabiles, vel in ſtatum valetudinarium, Vitæque brevitatem deductura, & fortaſſis ex oppoſito etiam profutura. Quidni ergo, ſi Febrem imminentem licet (utinam æque fieri poſſet, ac liceret) impedire, ne adveniat, quidni, inquam, liceat impedire, ne progrediatur?

Quamvis autem hæc valde præponderent alteri Problematis parti, magiſque adhuc præponderent, ſi celeritas, qua Febris ad Continuam properat, pendeat, ut nonnunquam poteſt pendere, non tam a prava præexiſtente ſanguinis diatheſi, quam ab influxu copioſo, ac celeri ipſius Fermenti redundantis, & per copioſum proinde, ac celerem Corticis

uſum procul dubio reprimendi: non tamen ideo contemnendæ ſunt ſuſpiciones haud irrationabiles in contrarium, quod nempe aliquando ſaltem ſatius ſit, propoſitas Febres ſinere progredi, quam ſtatim ſupprimere; & conſequenter congruum erit videre, ubinam talis ſuſpicio poſſit habere locum probabilem, vel ſaltem ubi non poſſit habere. Statutis etenim circunſtantiis, in quibus animoſe poſſit, debeatve Cortex offerri in iſtarum Febrium principio, ſpreto ſcilicet in conſpectu gravioris, evidentiſque periculi, metu malorum, quæ forſitan ſuboriri poſſunt, & forſitan non, facile erit prudenti Medico ſe ipſum hic & nunc determinare ad hanc, vel ad illam partem, prout magis, vel minus indicari videbit Febrium ſuppreſſionem, ſcilicet, prout magis, vel minus accedunt ad eas, de quibus ratione adjunctorum, & circunſtantiarum, minime dubitandum eſt, quin ſint ſtatim ſiſtendæ, tanquam vere Corruptivæ, ut infra.

Si ergo Febris orta Intermittens, ſtatim vero *Subcontinua* reddita, & ad Continuam eſſentialiter citiſſime progrediens, qualem a principio deſcripſimus per modum exempli, ſi, inquam, iſta, præter enunciata ibi, vel ſimilia ſymptomata, habeat peculiariter ab exordio ſui ſymptoma aliquod ex iis, quæ Febrem Intermittentem Pernicioſam reddunt, puta *Lethargum*, *Syncopem*, *Cardialgiam* &c. non quidem in eadem præcipiti intenſione (tunc enim uti Comitata denominaretur ab illo ſymptomate Pernicioſa, non a Continuitate) ſed neque in gradu plane vulgari, hoc eſt, cum diſtincto aliquantulum charactere non modici ponderis: eo caſu Febris abſolute pro *Corruptiva* habenda eſt, & ad exitium non multo poſt terminanda; ſiquidem præter imminentem Continuitatem, & Acutiem, habet inſimul neſcio quid præcipitis in adjuncto peculiari ſymptomate intenſo, quod certam perniciem præmonſtrat. Vix enim fieri poteſt, quod poſt principium hujuſmodi grave, mors non ſubſequatur in ſtatu, in quo cuncta fortiora futura ſunt: adeoque in talibus circunſtantiis minime hæſitandum eſt circa oblationem Corticis in ipſo principio, priuſquam eſſentialis Continuitas, brevi ſuperveniens, occaſionem tollat cito labilem. Porrigendus autem eſt Cortex Methodo placidiore, ne uno ictu ſuffocetur Febris; eo tamen vigore porrigatur, qui potis ſit ſtatim eandem Febrem valide plectere, & enevare, exhibendo *v. gr. drachmam unam mane, & ſero per tres, aut quatuor dies*, vel *drach. j. ſs. prima vice*, & ſemel tantum ea die; mox *drach. unam mane, & ſero* ſecunda die, *ſemidrachmam* vero tantum bis in die per tres, vel quatuor ſequentes dies. Uno verbo, ea proportione incedendum eſt, quam exigit motus Febris lentius, vel citatius ad continuam tendentis, cum ſufficiat nobis eo paſſu, & eo motu progredi, qui apte ſufficiat ad prohibendam Continuitatem eſſentialem. Hoc poſito in tuto, quo blandius operamur in cohibenda Febre, eo melius. In iſtis caſibus, ubi alicui in uſu remedii non ſatis verſato, & neſcienti exacte metiri proportionem inter activitatem Febrifugi, & extenuationem Febris, obſcuritatem aliquam, aut confuſionem offundant antedicta, is poterit uti laudabiliter, & cum fructu *Mortoni* methodo æqualiter Chinam Chinam diſtribuentis, *drachmam unam* videlicet ſingulo quadrihorio uſque ad extinctionem Febris, licet talis methodus facta collectione ſit nonnihil ſuperabundans in doſi, nimiſque fortaſſe celeriter hoc loco Febrem ſuffocet. Nihilominus ſatius eſt ſic agere cum aliquo exceſſu, quam nimis imbecilliter, cum deeſt notitia debitæ proportionis: ne ſcilicet ſi Æger, non ſubacta per Corticem nimis parce exhibitum Febre, naturali ferociæ morbi ſuccumbat, dicatur culpa Corticis obiiſſe, & ipſe demum Cortex *videatur occidiſſe, cum non ſervaverit*. Qui vero talem proportionem rite noſcit, longe melius finem aſſequitur, immo eo præciſe tempore, quo vult aſſequi, impendendo longe minorem Corticis quantitatem,

tatem, ſed doſim modo largiorem, modo parciorem alternando, ſuſpendendo, & crebrius, vel rarius repetendo pro morbi exigentia, & pro complemento propriæ intentionis. Illud tantummodo animadvertendum, quod ſi ſymptoma grave perniciem minitans eam minitetur cito, vel cito pariter immineat, & ſine intervallo temporis eſſentialis Continuitas, tunc ſtatuta jam ut neceſſaria oblatione Corticis opus eſt uti ea ipſa methodo, quam deſcripſimus *Cap. III. Libri* antecedentis pro curandis Pernicioſis iſtis ad Continuas Acutas tendentibus in ſuo progreſſu. Quod enim dictum eſt fieri debere in progreſſu, faciendum ſimiliter eſt in principio, ſi eadem ſuadeat neceſſitas; adeoque & in hoc caſu *duæ*, vel *tres drachmæ* Corticis, ſi opus ſit, prima vice poterunt exhiberi. Sedata autem Febre, Recidiva erit præcavenda modis iiſdem, vel ſimilibus, qui eodem *Cap. III. citati Libri*, & alibi fuere propoſiti, quoſque hic repetere ſupervacaneum foret.

Inventa jam circunſtantia aliqua certa, in qua valde opportunum eſt, aut neceſſarium exhibere Corticem in deſcriptarum Febrium principio, cum proportione poſſumus ſine determinata tamen regula uti hoc exemplari pro dignoſcendis cæteris circunſtantiis, in quibus rationabiliter liceat idem aggredi. Quo magis ergo Febris Subcontinua in ſuo principio ad Continuam Acutam celeriter vergens juxta indicia ſuorum ſymptomatum accedet ad naturam pernicioſam, Intermittentibus veris, ſeu Comitatis familiarem, adeoque valde præcipitem, etſi peculiare aliquod ſymptoma pernicioſum non plane elucescat, eo magis fidenter tentare poterimus ſuum Corticis. Quo vero minus accedet ad talem naturam, ſed potius nonnihil benignioris, lentioriſque progeſſus habebit ad Acutiem, & ad Continuitatem, etſi & a principio illuc tendat, eo cautius, & temperantius utendum erit ipſo Cortice, illum videlicet vel plane omittendo, vel ſaltem minus celeriter exhibendo, procraſtinando ſcilicet eadem ſegnitie, qua movetur Acutiem, & Continuitatem verſus ipſa Febris, cum advertentia tamen ne occaſio interim præterlabatur. Atque in hiſce Febribus quandoque contingit uti cum maxima ſecuritate Febrifugo circa earum augmentum, aliquot paucis nempe tranſactis diebus, in quibus nonnulla facta eſt ignis febrilis diſflatio, acceditque illarum motus ad motum uſitatiorem reliquarum Subcontinuarum Malignantium, quarum exempla protulimus in Hiſtoriis, quaſque jam diximus Cortice curandas in ipſarum progreſſu, & tranſmutatione.

Tota difficultas reducitur ad primos dies, in quibus aliquando non prius Intermittens eſt Febris, ac in Continuam migret, qui caſus non infrequens eſt in praxi: immo ſæpiſſime plures Acutæ Febres ſic incipere conſueverunt [neque enim ſemper oriuntur Continuæ eſſentialiter, neque ſemper tales paullopoſt deprehenduntur] idque præſertim contingit iis tempeſtatibus, & Conſtitutionibus, quibus Intermittentes Febres ſolent vigere, puta Æſtate, Autumno, aut Vere, rarius vero Hyeme, quo tempore Febris Continua utplurimum vere Continua oritur, & ſibi ſemper, ſi non æqualis, ſaltem valde ſimilis: ſecus aliis temporibus, ut dicebam, quibus potius videtur, quod Febres ſuapte natura oriantur Intermittentes, nec niſi per accidens, etſi quamcito, in Continuas degenerent; de qua diverſorum generum continuitate fuſius verba facturi ſumus *Libro V.*, ubi *Subintrantium*, *Proportionatarum*, & ſimpliciter *Remittentium* Febrium variam indolem declarabimus.

Inhærendo itaque arcte Problemati reſtricto ad primum iſtud principium Febrium propoſitarum, & ſtatuto, quod Cortex ſtatim in illis propinandus ſit, ſi aliquod ſymptoma Pernicioſo analogum ſimul appareat, immo etiam quod idem faciendum ſit, porportione adhibita, in caſibus peculiari quidem, & valde gravi ſymptomate vacuis, ſed nihilominus ad naturam pernicioſam acce-

dentibus, hoc eſt de futuro tandem exitio valde probabiliter ſuſpectis, non aliud mihi dicendum ſupereſt pro clariori, magiſve ſpecifica determinatione, niſi quod poſito hoc ſcopo, quilibet in illum collimare debet pro ratione ſui captus, ſui metus, ſuæ ſpei, & ſuæ credulitatis. Mihi ſane non alia menſura eſt, niſi metus meus modo major, modo minor, modo nullus, tam pro determinatione exhibendi, vel non exhibendi Corticem, quam pro electione modi, methodive illum modo citius, modo tardius, modo lentius, modo celerius, modo crebrius, modo rarius, modo parcius, modo plenius offerendi: quibus omnibus in caſibus pro re nata utor arbitrio meo, ſinens, ut & alii utantur ſuo. Felix, quem nulla præoccupat intempeſtivæ animoſitatis, aut formidinis vehemens affectio, ſed quæ ſunt metuenda metuit, quæ ſpernenda ſpernit, & quæ ſperanda ſperat. Aſt & hic vere

—— *Pauci quos æquus amavit Juppiter*, —— quos inter nec ego ſane.

Ubi vero rationabilis metus prudentem, & expertum Profeſſorem ab initio merito occupaverit; cumque ſit res maximi momenti non ſervare periclitantem, cum poſſis; ſed ſinere in diſcrimine, ac tandem perire, quem certo ſanare poſſes; hinc eſt, quod in valde ancipiti tutior pars eligenda videatur, & quocunque morbi tempore valde periclitetur hominis vita, ea ſit omni, quo datum eſt, conatu ſtatim ponenda in tuto, ſaltem pro imminente periculo, non neglecta prævisione futuri. Facit pro hac determinatione conſideratio, quod in caſibus iſtis res non ſe habet, ut in Intermittentibus vulgaribus, in quibus ſi congruum non cenſeatur Corticem offerre in principio, poteſt ille pro libito offerri in progreſſu; aſt hic ſi non offeratur ſtatim, occaſio prætervolat jactura irreparabili: facitque magis paritas inde a fortiori deducta, nempe quod ſicuti in principio Intermittentium benignarum, a quibus abeſt omne periculum, poteſt ſecundum plurimos impune offerri Cortex, ita & multo magis id fieri poterit in principio Subcontinuarum Pernicioſarum, cum quibus non leve conjungitur, & ex quibus ſemper majus impendet periculum. Facit pariter alia conſideratio, quod ſicuti in Pernicioſis Intermittentibus Comitatis, *ex gr.* Tertianis, tuto ſemper, & non raro ſine ulla recidiva, ut retulimus in Hiſtoriis, offertur, Cortex in fine tertiæ ſæpeſæpius Acceſſionis, hoc eſt die morbi quinta, ita videtur æque tuto, & ſimili cum ſorte offerri die quarta in iſtis: neque enim citius poſſumus noſcere Circuitum febrilem, & intermediam apyrexiam; utut breviſſimam, & fugacem, quæ oblationi Corticis fundamentum præbet. Diſcrepantia autem unius, aut alterius diei parum immutare videtur conditionem hujuſce rei. Immutat tamen aliquo pacto, quia cum Subcontinuæ iſtæ Solitariæ ſint de genere Febrium Acutarum ſimpliciter; Intermittentes vero Pernicioſæ, ſeu Comitatæ ſint de genere Peracutarum, & nonnunquam etiam Acutiſſimarum, quinta *v. gr.* dies, quæ in Pernicioſa Solitaria habet rationem Principii, in Comitata poteſt habere rationem Status, quo tempore minor eſt difficultas in coercendo impetu Febris, præſertim exitium certum afferentis, quam in principio iſtius anceps inſuper periculum tantummodo minitantis. Sed & hanc difficultatem nonnihil enervare videtur alia practica conſideratio in contrarium, qua conſtat, quod æquali cum fructu, & ſecuritate exhibetur Cortex, ut pariter vidimus, in his ipſis Subcontinuis Malignantibus, *tardiuſcule* tantum Continuitatem ſuam acquirentibus, puta die octava, aut nona: ut proinde æque bene fieri poſſe cenſendum ſit in *Principio* eadem cogente neceſſitate, quod non male actum reputatur, ac reperitur in *Statu*, immo & in *Augmento* ipſo, quemadmodum etiam in Hiſtoriis *ſequenti Capite* deſcribendis patefiet.

Diſcrimen tamen aliquod (ut nihil ſubticeam) adhuc intercedit inter ſuppreſſionem Intermittentis Comitatæ,

Sub-

Subcontinuæque Solitariæ, ſed *tardigradæ*, ex una parte, & inter ſuppreſſionem ejuſdem Subcontinuæ, ſed *velocioris*, ex alia. In Perniciofis ſiquidem Intermittentibus Comitatis tota, vel fere tota malitia ſe tenet ex parte fermenti Cortice domabilis, pauca, vel nulla infectione ſuperſtite in ſanguine. Item in ipſis Perniciofis Subcontinuis, ſed tendentibus *pedetentim*, ac lentiore progreſſu ad Continuas eſſentialiter, vitium videtur pariter ſe tenere, præcipue ſaltem, ex parte ejuſdem fermenti, ſeu portionis illius reſtitantis, nec quolibet Acceſſu integre ſubactæ, fere ut in Subcontinuis benignis, ſeu mere *Subintrantibus*, ſecundario vero tantum ex parte ſanguinis: & propterea in ipſis quoque ſic progredientibus locus congruens videtur inhibitioni progreſſus ulterioris abſque ulla gravi ſuſpicione, in iiſdem autem ad Continuas *celeriter* tendentibus vitium magna ex parte etiam a cruore pendere, jam ſumus ſupra ſuſpicati, ut proinde non pari forſan paſſu, aut certitudine proceſſura ſit contra iſtas actio Corticis. Poteſt tamen adhuc ex alia parte hic conjici, quod alias conjecimus, quodque etiamnum diligenter perpendendum videtur, nempe quod iſtæ quoque pendere poſſunt principaliter ex Fermento ipſo vel *copioſiore*, vel *crebrius influente*; & in hoc caſu, de quo non pauca eſt probabilitas, ampla eſſet, ut patet, offerendi ſtatim, & copioſe Corticem occaſio, atque libertas.

Hæc tamen rurſus hæſitanter, & data opera tantum problematice prolata, melius examinent, experianturve prudenter cordatiores Viri; neque enim ſemper auſus ſum exercere, quod modo videor ſuadere, ſive id factum ſit ob diuturnam conſuetudinem in contrarium, ſive ob præjudicia quædam in mea forſitan mente adhuc latitantia. Quod autem a me actum eſt, aut obſervatum, tum paullo infra, tum ſequenti præſertim Capite fideliter deſcribam, ut cæteris, ſi qui ſint, minus expertis pro modulo valeat deſervire. Interim in hunc finem lubet præmittere practicam obſervationem *Mortoni*; ſiquidem ex ea, quænam ſit (ipſo referente) diverſitas inter oblatum, & non oblatum quandoque Corticem in harum, aliarumque etiam graviorum Febrium *principio*, valde notabiliter videtur eluceſcere — *Nuperrime*: inquit ille de Febribus Continuis in genere: *in familia Vicini mei Domini Man* (*ubi octo ad minimum ſimul decumbebant uno, eodemque modo primum correpti*) *ſex quos inviſi ante tertium diem morbi, ſcilicet priuſquam venenum* [ſubintellige febrile] *ex mora exaltaretur, mera Corticis exhibitione, cum, vel ſine Venæ ſectione, pro ratione ſymptomatum, ſpatio bidui, vel tridui integre reſtitui: Dominum vero ipſum, atque ejus Conjugem* (*qui opem medicam ad ſeptimum, vel octavum diem diſtulerunt*) *ex Orci faucibus non niſi ſpatio Lunæ integræ difficulter admodum, uſu frequentium Veſicatoriorum, Alexipharmacorum, cæterorumque ejuſmodi Antipeſtilentium remediorum liberare potui. Cortex hic nihil valebat. Delirabant enim, lipothymia, ſubſultibus tendinum, cæteriſque diris in genere nervoſo ſymptomatis afficiebantur Patientes, petechiis etiam, atque eruptione miliari quaquaverſum interſperſa notabantur.* Hæc *Mortonus*, cujus obſervatio experimentalis non parum afferre poteſt fiduciæ pro exhibendo in Subcontinuarum malignantium principiis Cortice vel utiliter, vel ſaltem innoxie. Ulteriorem adhuc fiduciam poteſt addere *Sydenhamii* auctoritas in Epiſtola ad *Bradyum*, ubi hæc habet, quæ Lector attente perpendat velim — *At vero Tertianæ, Quotidianæque, etſi poſt unum, alterumve paroxyſmum omnino videantur intermittere, tamen non ita raro* (*quod & a me ante eſt notatum*) *poſtea ad Continuarum fere ſpeciem vergunt, & ad remiſſionem tantum, etiam diebus, quæ intermiſſionem pollicebantur, accedunt, præſertim ubi Æger lecto defixus, regimine juſto calidiori, aut medicamentis Febri per ſudores ejiciendæ dicatis, fuerit multatus. Hoc in caſu, a remiſſione quantumlibet exigua* [*id enim mihi unum ſupereſt*] *anſam arripiens, pulverem* (*in-*

tellige Chinæ Chinæ) *quamproxime a paroxyſmo (quantum conjectura valeo) ingerendum propino*. Immo nedum in hoc, ſed & in Paragrapho immediate ſubſequenti magis aperte idem profitetur, inquiens: Febres quaſdam ex *Intermittentium* genere nonnunquam graſſari, *quæ poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem Continuarum nituntur*: ſubditque, *nulla mihi eſt religio, Corticem vel in maxime Continuis hujus ſpeciei ſumendum proponere, qui ad apyrexiam certo ægrum perducet, modo aſſiduus Lectuli calor, & intempeſtivus Cardiacorum uſus Continuitatem Febri non conciliaverint: quo in caſu Peruvianum Corticem nihil quicquam profeciſſe plus ſemel obſervavi*. Ex quibus omnibus patet, Auctores iſtos minime vereri Corticem offerre in Subcontinuarum Pernicioſarum principio, videlicet *ante tertium morbi diem*, vel *poſt unum, alterumve paroxyſmum*, vel paullopoſt.

Animadvertendum eſt autem, quod aliquando, licet rariſſime, Febres hujuſmodi tali vigore, impetu, & celeritate ad Continuas Continentes tendunt, ut nequeat ullo pacto impediri a Cortice etiam circa initia propinato illarum progreſſus: quo fit, ut illum inutiliter quandoque adminiſtrari contingat, quod & *Sydenhamius* adnotavit, procedente videlicet hujuſmodi habitudine Febris non tantum *a regimine calidiori, & ab intempeſtivo Cardiacorum uſu, aut ab aſſiduo Lectuli calore*, ut inquit idem Auctor, verumetiam, & quidem principaliter [ubi præſertim Cauſſæ iſte procatharticæ non adfuerint] a copioſis impuritatibus præexiſtentibus in ſanguine, & ab influxu parcioris fermenti commotis; atque iterum potius ab his, quam ab ipſo copioſo fermento, modicas, aut exiguas ſanguinis impuritates agitante. In hujuſmodi caſu facile eſt rem dignoſcere ſaltem a poſteriori. Cum enim effectus boni Corticis ſit citus, certus, ſtatimque ſenſibilis, eo ipſo, quod ſemel validiuſcule, ſeu bis, ac ter modice adminiſtratus nil profit ſenſibiliter, certum eſt, Febrem, etſi obſcure periodum quandam ſervantem, a fermento Intermittentium proprio nequaquam pendere: & tunc vel ab uſu Corticis ceſſandum eſt, vel ſaltem non illi uni fidendum, ſed aliis remediis tractanda Febris, non quidem quia nocuus [quod ſciam, aut unquam noverim] poſſit eſſe Peruvianus Cortex, cum non proficit, poſito quod congruenter ſit adhibitus; ſed ſolum ne inutiliter adminiſtretur. Privilegium enim, quod competit ex jure præſcriptionis immemorabilis reliquis remediis, quod ſcilicet iis utamur credentes, quod inſenſibiliter tractu temporis proſint, contulerintque ſaluti intra 14. vel 20. dies acquiſitæ (intra quos ſanantur & ruſtici qualibet Medicina deſtituti) non competit Cortici; neque illud huic concedendum eſſe præſumpſerim, quippe Remedio poſt annos 60. apud nos adhuc recenti, ac impuberi, nec mucida, & ſeculari, ut res exigit, barba inſignito.

Difficultas itaque, ſi qua eſt, non conſiſtit in hoc, quod exhibitus Cortex fortaſſe non proſit, ſeu Febrem non tollat in caſu noſtri Problematis; ſed conſiſtit in hoc, quod proſit nimis cito, Febremq; ſubmoveat intempeſtive, cum fortaſſis expediret ſinere eam vel aliquantiſper, vel omnimode progredi. Et circa hoc tandem, non obſtantibus iis, quæ ſupra retuli pro illius uſu in Febrium deſignatarum principio, iiſque pariter, quæ ſequenti Capite ſum allaturus ex propria experientia, lubet nihilominus patefacere, quæ in contrarium mihi viſus ſum obſervaſſe, ſi non experientia mea (quam cum cautela proportionata arduo Vitæ humanæ negotio ſemper inſtituere, & exercere ſtudui, ut Virum probum, & honeſtum decet) ſaltem fortuito ex aliena experientia, animoſioribus, minuſque peritis ratiociniis, ſive mavis inconſideratis præjudiciis innixa. Non hæc loquor de Profeſſoribus veris, quos ſemper colam: loquor de Chirurgis quibuſdam (non omnibus) audacibus æque ac imperitis, & ſuperficiali quadam inconcinnæ Theorices tinctura infectis, quos ex Gallia

huc

huc advexerunt bellicæ Cohortes, ac Turmæ, tunc cum vaſti Torrentis ad inſtar Sereniſſimi hujuſce Dominii ditionem ferme univerſam, Urbeſque omnes, ac præcipue noſtram, quippe cæterarum Matricem, occupavere, donec Germanis, Noſtratibuſque ſimul armis, & Copiis depellerentur. Celticarum itaque Legionum Chirurgi non pauci (cæteris ſua ſit laus, ſitque major tot Viris Illuſtribus floridiſſimi illius Regni, Academiarumque, ac Univerſitatum illius) in principio quarunvis Febrium, quoquo modo periodum habentium, dilutam infuſionem aliquot unciarum Chinæ Chinæ ſuis Ægrotantibus ſine ulla ferme methodo propinabant: quo fiebat, ut perſæpe advocarer tractu temporis ad eos inviſendos; quoniam & inde plures, contumaceſque recidivas, & malum corporis habitum, & nonnunquam acutas Ægritudines contrahebant. Quæ mala cum pluribus accidiſſe obſervarim [licet plurimis etiam res ex voto ſucceſſerit, aliiſque eadem infortunia contigerint Cortice nequaquam curatis] aliena impenſa, alienoque periculo didici, aut mihi didiciſſe ſum viſus, Corticem Peruvianum indiſcriminatim in omnium Febrium etiam periodicarum principiis fortaſſe non ſemper tuto exhiberi. Inter hos memorabilis mihi viſus eſt caſus *D. de Beauxendroits*, Honeſtiſſimi Viri, & Gallicæ Militiæ Præfecti, quamvis hic fortaſſe minus, quam alii alibi, errarit Chirurgus curans, ſive potius Pharmacopola; utroque enim ille munere fungebatur.

Laborabat Vir iſte Nobilis Tertiana duplici, ad Continuam Acutam celerrime properante, cum accerrimo inter cętera ſymptomata capitis dolore, levem quandam mentis alienationem ipſi dignoſcenti inferente. Illi ſtatim obtulit valde perperam Pharmacopola Tartarum Emeticum, deinde Chinam Chinam paravit, & ex Vino bibendam præcepit, vel ſaltem infuſionem illius [Chinæ Chinæ ſubſtantia quoad majorem partem in fundo remanente] ad cyathos plures, ſtatis horis ſumendos. Aſſumit ille, & Febris incipit miteſcere; dolor tamen capitis acutus perſeverat. Accitus ego ſanguinis miſſionem præcipio, & de continuando uſu Chinæ Chinæ ambigo anceps. Expetit tamen Æger continuationem remedii, illique animum adjicit ignarus Pharmacopola. Sino ego utrunque [neque enim aliud agere in mea poteſtate erat] in manu conſilii ſui. Proſequitur Æger uſum Corticis, & a Febre paullopoſt liber evadit. Sed licet infebricitans, non tamen bene ſe habet. Dormit parum, ſibique ipſi videtur noctu non plane mente conſtare, medio quaſi inter ſomnum, & vigiliam ſtatu ſe habens, accuſanſque dolorem capitis gravativum fere continuum. Suadeo illi novam ſanguinis miſſionem, frequentemque clyſmatum injectionem cum circumſpecto, & parco victus regimine. Cuncta renuit; operaturque, & vivit ſuo marte. Redeunt Febres; repetitque uſum Corticis, me nequaquam vocato: illiſque fugatis dum me per Urbem fortuito offendit, narrat quæ geſta ſunt; conqueriturque graviter de contumaci capitis dolore. Et quoniam intra Arcem, cui præerat, proxime ſe recepturus erat ob imminentem Urbis expugnationem, noſtramque per conſequens liberationem, ſuaſi ſaltem ex officio meo, ut ſibi quammaxime caveret, & curam diligentem adhiberet. Sed paucis elapſis diebus, cum laborioſam, irregularemque noctu, & interdiu vitam traheret, imminente prandio repente Apoplecticus factus eſt, ſtatimque vita functus, me quidem illum vix vivum, ac jam expirantem (quod poſt unam, vel alteram horam contigit) reperiente. Certe mihi incongrua, & intempeſtiva viſa eſt Emetici, ac Febrifugi oblatio; nihilominus fortaſſe idem contigiſſet, ſi aliter fuiſſet curatus: præſtititque non parum funeſto eventui & prava diſpoſitio, & præpoſterum regimen victus. Sed & repentina rapidæ Febris ſuppreſſio aliquam hic ſibi vindicat ſuſpicionem.

Contra in Pernicioſis Intermittentibus ſeptem priorum ſpecierum, videlicet pernicioſo ſymptomate *Comitatis*, cum

cum repentinus inopinato contingebat morbi prolapſus in exitium, ſtupidi, attonitique curantes Chirurgi, & ipſi Medici, ne per ſomnium quidem cogitabant de porrigendo Cortice, cum tamen tunc temporis tempeſtivus fuiſſet illius uſus. Hujuſce generis infortunium obtigit infelici Principi, *D. Duci de Leſdiguieres*, ex Optimatibus Regni, & Nobiliſſimæ ſuæ Familiæ Unico, ac Ultimo. Cum laboraret Ille Tertiana duplici, ſibi comparata ob laborioſam Expeditionem Tyrolenſem: & cum poſt uſum immodicum, diuturnumque Syrupi de Papavere, lethargicum repente ſoporem in quodam paroxyſmo contraxiſſet, Medicus autem terrore perculſus ſtatim Tartarum Emeticum larga doſi exhibuiſſet; ſuperaccitus ego interrogavi, num Febris periodum aliquam antea ſervaſſet, & num diebus anteactis aliqua in acceſſionis initio obſervata fuerint ſoporis indicia; ſed reſponſum retuli a Medico curante, ſymptoma illud eſſe plane novum, & quid diſtinctum a Febre, quæ nihilominus ſatis intenſa obſervabatur periodicæ adinſtar in ſuo vigore conſtitutæ; Æger vero quaſi Apoplecticus jacebat. Erumpente non multo poſt Emetici operatione, ab acrioribus etiam clyſteribus inferius proritata, & ſubſequente poſtmodum noctu acceſſionis remiſſione, mane ſtatim plura propoſui, Cortice nequaquam excepto; quippe qui conjectabam, Febrem obſcure admodum mihi deſcriptam eſſe vere periodicam. Sed nil ex iis, quæ proponebam, admittebatur. Dabantur mihi a Medico officioſa verba, prætereaque nihil. Venæ ſectio tantummodo communi ſuffragio ſancita jam fuerat, & celebrata non ſine aliquo etiam levamine. Tandem cum Laudanum opiatum mihi proponi non ſine horrore audiſſem, eo ſcilicet nomine, ut diaphoreſim promoveret ad ſolvendum penitus morbum, qui jam ſemiconfoſſus credebatur vi Emetici, palam edixi: feriandum prorſus eſſe a Narcoticis, neque fidendum ei mentis alacritati, quam Generoſus Princeps adhuc conabatur oſtendere, cunctos benigne excipiens, meque ipſum non antea viſum prompte, ac humaniter alloquens; immo cum expreſſe prædixiſſem Aſſidentibus, poſſe ſubſequente forſitan die renovari, quod contigerat antecedente, tanquam funeſtus Haruſpex male audii a quodam de Familia, qui prognoſticum longe diverſum, ac longe felicius a curante Medico acceperat. Itaque neglectis omnibus monitis meis, altera die lethargo conſimili correptus infortunatus Princeps diem ſuum obiit, remediis omnibus, etiam aſperioribus, quotquot a Medico ſuo, & a Primario Chirurgo Sereniſſimi D. Ducis de Vandomo ſuperaccerſito (quibus invicem acriter altercantibus Ægrum reliqui) excogitari potuere, incaſſum adhibitis; cum tamen Cortex valide adminiſtratus Acceſſionem, atque Lethargum mortiferum probabiliter inhibere potuiſſet. Atque his ex Gallorum aliquot Caſtrenſium Chirurgorum abuſu (doctiſſimos cæteroqui, ac eximios tam Chirurgos, quam Medicos politiſſimæ Nationis illius iterum excipio) circa oblationem Chinæ Chinæ in omnium fere Febrium Periodicarum principio, & circa omiſſionem illius in Pernicioſarum curatione, incidenter excerptis, Caput hoc lubet claudere, reſervatis in ſubſequens Hiſtoriis ex noſtra Praxi, & obſervatione depromptis.

CAPUT VI.

Exempla nonnulla felicia citæ oblationis Chinæ Chinæ *in principio Periodicarum Pernicioſarum, greſſu celerrimo ad Continuas eſſentialiter, atque Malignas vergentium. Ea tamen nonniſi cautam circa hoc, circumſpectamque fiduciam prudenti Medico videntur præbere.*

NON OMNES equidem curationes, quas modo ſum relaturus, Febrium Subcontinuarum Malignantium abſolutæ ſunt oblatione Chinæ Chinæ in primo præciſe morbi principio, ſed tan-

tum nonnullæ. Aliæ vero ſunt abſolutæ vel in augmento ipſius morbi, vel ſolum in principio, ſumpto ſecundum majorem ſuam latitudinem, & extenſionem. Nullæ autem in principio tam ſtricte ſumpto tentatæ ſunt, quin tertia ſaltem morbi dies vel præterierit, vel inclinarit; cum in prima morbi invaſione, immo nec altera die, poſſimus eſſe ſatis certi de Idea Febris, multoque minus de periodo: quod tamen omnino neceſſe eſt pro congrua exhibitione Corticis. Cum ergo primi principii, & primi progreſſus morbi parum diſpar ſit ratio, ubi præſertim principium ipſum latitudinem aliquam, nempe ad tres ſaltem dies, neceſſario admittit, hinc eſt, quod Hiſtoriis invicem haud exacte ſimilibus animadverſiones Capite antecedenti præmiſſas, in præſenti corroborare aggredimur, ab iis incipiendo, in quibus ab ipſo ſtatim initio oblatus eſt Cortex, & progrediendo ad eas, in quibus oblatus eſt in augmento, vel circiter. Hoc igitur ordine ſervato.

I. *D. Joſeph Carrocius*, e Nurſia, *Lithotomus* Urbis noſtræ peritiſſimus, anno 1707. corripiebatur Febre, cujus ortus, atque progreſſus fuit hujuſmodi. Prima die cum levi horrore Ægrum invaſit. Poſtridie mane vocatus *D. Candrinus* invenit illum Febre carentem: proinde non rediit amplius ea die ad ipſum inviſendum. Medico vix recedente, iterum acceſſit Febris, qua vix tantillum remiſſa, inſignis noctu facta eſt exacerbatio, tertiam diem præpropera anticipatione præveniens. Vehemens ultra modum fuit hæc tum ratione intenſionis, tum ratione ſymptomatum, inter quæ ſignate ſoporoſus affectus eminuit. Jacebat Æger ſomniculoſus perpetuo, ſtupidus, interrogantibusq; vix, atque confuſe reſpondens, vixque pariter mingendi memor. Urina illi pauca, ac impenſe rubra, vomituritio frequens, ſed fere inanis cum ſenſu gravativo in regione ventriculi, anxietas, & præcordiorum æſtus. Accito mane tertiæ diei celeriter Medico, eodemque mirante morbi faciem adeo diverſam redditam pendente curſu horarum 24., vix audet ille clyſterem præſcribere, meque interim in conſilium vocari inſtat enixe. Accedo & ego, hauſtumque *olei amygdalarum dulcium ſine igne recenter expreſſum*, ſtatim ut exhibeatur, ſuadeo, cujus blanda operatio per vomitum, perque ſeceſſum ſubſequuta, incidit, ut meditatus fueram, in horas cujuſpiam leviuſculæ remiſſionis. Veſpere accedens ſolus, cum ulteriorem adhuc venturo mane ſperarem Febris remiſſionem, non obſtante valida etiamnum eorundem ſymptomatum duratione, præcipio adſtantibus, indici curanti Medico ſtata hora ſequentis diei conventum noſtrum; mihi namque mentem eſſe mittendi ſanguinem, & ſubinde ſtatim Corticem exhibendi, haud obſcure iiſdem aperui. Contigit forte, ut viciniæ, & & amicitiæ cauſſa Ægrum inviſerit *Cl. D. Ramazzinus*, Mutinæ caſu moram trahens, qui penſitato illius ſtatu, & intellecta intentione mea, ſciſcitatus eſt primum, num ante plures horas Ægrum inſpexerim; & cum reſponſum retulerit, me vix tunc diſceſſiſſe, ſubjunxit humaniter, ut illi mos eſt, ſe quidem plurimam exiſtimationem habere pro aſſerto meo, attamen non agnoſcere locum ullum, neque tunc, neque (& quidem multo minus) in craſtinum conſultationibus Medici, ulliſve remediis, ſed rem Sacerdotibus potius, quam Clinicis eſſe committendam. Adeo gravis erat in ipſa incipiente remiſſione ſtatus Ægrotantis. Quarta nihilominus, quæ ſubſequuta eſt, die, cum remiſſio eſſet mane, ut conjectaram, non parum conſpicua, ſtatim Venam ſecari juſſi, Medico ordinario facile annuente, & ſatis liberaliter ſanguinem detrahi. Erat hæc hora correſpondens horæ matutinæ ſecundæ diei, qua Medicus infebricitantem Ægrum deprehenderat. Cumque eadem periodi proportione paullopoſt expectanda eſſet acceſſio nova, & mox ipſa adhuc vigente nova ferox exacerbatio, tum continuitatem eſſentialem illatura, tum fortem

ſoporoſum affectum gravem: propterea credens Ægrum his omnibus diu non ſuffecturum, habita ratione principii adeo vehementis, ad Corticem ſtatim confugiendum duxi, durante adhuc aliqua periodi ſpecie, priuſquam ea integre obliteraretur. Præſcripſi idcirco Corticem in forma boli *ad ſcrupulos tantum duos*, una hora, vel altera a miſſione ſanguinis expectans, an vere, qui credebatur imminere, appareret Acceſſus longe gravioris ſuperventuri prodromus. Et revera non multo poſt ille ſe prodidit; quare veſpere hora incipientis (qualiſcunque) remiſſionis, Corticem iterum præſcripſi, ſed *ad ſcrupulos quatuor*. Noctu valide exacerbata eſt Febris, cum minore tamen ſymptomatum, præſertim vero ſoporis apparatu: quamobrem Febrifugum quinta die *ad ſcrupulos duos* mane, & ſero repetendum duxi, & ſic deinceps; unde maxima morbi imminutio ſexta die; ſeptima vero omnimoda Febris ſolutio.

Obtenta Febris expulſione, per duos vel tres dies feriatus ſum a Corticis oblatione, & clyſteribus frequentibus uſus ſum ad alvum ſubducendam, atque iterum per intervalla reſumpto uſu Corticis modo *ad drachmam*, *modo ad ſemidrachmam*, modo per longiora, modo per breviora intervalla, prout metus recidivæ, aut ejus indicia plus, vel minus mentem meam torquebant, Decumbentem neque ſanum, neque ægrotantem, ſed medio quodam valetudinario modo ſe habentem, perduxi ad diem vigeſimamprimam: qua die motu Naturæ ſpontaneo plura vomuit cum tolerantia, & notabili ſubinde levamine; unde critica morbi ſolutio ea reputata eſt. Sed neque id plane evenit. Melius quidem habuit, vireſque antea fractas reſumpſit; ſed nocturnas identidem, leveſque Febriculas nullum typum ſervantes pertulit, a quibus ſolo victus regimine, ſolaque patientia liber evaſit, intra quadrageſimam diem perfecte convaleſcens.

II. Eodem fere tempore *D. Antonius Pacchionus Sacerdos*, *&* *Phonaſcus* Eccleſiæ Cathedralis, Vicinuſque meus, correptus eſt Tertiana duplici, non admodum quidem intenſa, ſpectato calore ad tactum blando, & modica pulſus frequentia, ſed per paroxyſmos ſeſe mutuo excipientes ſtatim Continua. Pulſus illi parvus, atque depreſſus ab initio, linguaque admodum ſcabra, & arida ſine ulla appetentia potus, urina tenuis, mens hebes, tarda, & querelis vacua. Tertia die cum ſponte, nullo tunc aſſidente, nullaque occaſione ſolus e lecto ſurrexiſſet, in terram procidit pronus, ubi quaſi obdormiens paullopoſt repertus eſt, dicens: ſe propriam rectionem exinde minime tentaſſe, etſi potens, quoniam grata illi ibidem obvenerat poſt caſum quies. Quarta pariter die, cum abſentibus itidem aſſidentibus ad alvum deponendam in remotiorem locum ſe contuliſſet ſolus, novum caſum paſſus eſt, nec niſi poſt dimidiam horam deprehenſus humi jacens longe a cubiculo, vere dormiens, ac ſtertens. Expergefactus narrat iter, & itineris occaſionem, immemor tamen, an alvum exoneraſſet, nec ne: etſi reduci potius, quam eunti caſum ſibi obtigiſſe, aſſeveraret. Ajebat interim, ſe licet rei non bene conſcium placide obdormiiſſe, quaſi ægre ferens ſe ab eo loco dimotum fuiſſe, rem tamen quodammodo ſtupens, ſed nihil curans. Repetitum iſtud haud leve phænomenon reliquis adjunctum acutiei ſignis, inter quæ inſignis fuit mutatio, ac extenuatio celer faciei, me impulit (peracta jam ſanguinis miſſione, aliiſque paucis remediis, morbo incipienti poſſibilibus) impulit, inquam, confugere ad Corticem, quoniam aliquo adhuc horrore interpuncta obſervabatur periodus Febris. Metuens igitur ego, ne in ſtatu tantæ cruditatis, properantis acutiei, & latentis inſidiæ, funeſti aliquid, vel ſiniſtri ſaltem, cui non facile mox eſſet occurrere, cito ſuperveniret Ægrotanti, Corticem illico, quarta ipſa videlicet die, cœpi præſcribere *ad ſcrupulos quatuor* in forma boli. Quinta die *drachmam j. ſs.* aſſumpſit partitis vicibus, & *tantundem* ſexta: ſe-

ta: ſeptima *drachmam tantum*, & obliterata eſt Febris. Subſtiti tunc ab uſu remedii, Ægerque bene habuit ad paucos dies, perſeverante tantummodo eadem, ipſi minime connaturali pulſus exilitate; atque concentratione, viriumque languore, cum appetentia tamen ciborum. Rediit poſt aliquot dies Febricula (feriante me ſemper ab uſu Corticis) quæ duplicis pariter Tertianæ Subcontinuæ typum habuit. Donec ea placide proceſſit, remediis methodicis caute per aliquot dies ipſam tractavi; ſed cum ſuperveniſſet mentis hebetudo, atque balbuties vera, cum impotentia, ſeu difficultate in exprimendis conceptibus ſuis, ſtatim iterum eadem, quin & validiuſcula methodo Corticem præſcripſi, & Febris cum ſymptomate ſublata eſt. Diuturnam nonnihil convaleſcentiam nihilominus paſſus eſt ille; nec niſi poſt aliquod ſpatium temporis nativam mentis alacritatem ſuſcepit, etſi quoad reliqua redactus in priſtinum. Eam tamen ipſam integre recuperavit non multo poſt, eaque, favente Deo, etiamnum (ſemper exinde ſanus) valde laudabiliter utitur in cunctis, & in ſuis præſertim Modulationibus.

III. Faber Murarius, nomine *Petrus Antonius Arlottus*, patiebatur Tertianam duplicem per ſubingreſſum paroxyſmorum continuam, eamque intenſiſſimam. Huic nullum erat valde formidandum peculiare ſymptoma præter delirium aliquod, cum remittente tamen Febre evaneſcens. Tanta nihilominus erat Febris intenſio, ut de genere ardentium ea videretur, omniaque ſymptomata febrilia, ſitis videlicet, linguæ ſiccitas, jactatio, præcordiorum æſtus, urinarum paucitas, ac flammeus color, vigilia contumax, & ſimilia, talem ſpeciem præſeferebant, ut acutiem veram, & æqualem Febris continuitatem præ foribus eſſe, palam oſtenderent; minor quippe quotidie fiebat admodum illius remiſſio, & obſcurior periodus, quæ tamen uſque perſeverabat. Inſtabat ille, tolli celeriter Febrem, cui ferendæ imparem ſe fatebatur. Et licet frequens ſit in ore Ægrotantium, præſertim eorum, qui validis Tertianis etiam ſalutaribus detinentur, hujuſmodi querela, hoc tamen caſu metuebam & ipſe, cæteroqui non facile meticuloſus, quod metuebat & Æger; vel ſaltem inevitabilem morbi diuturnitatem, ſi eum manſuefacere licuiſſet, ſuſpicabar. Quamobrem præmiſſis præmittendis juxta exigentiam intenſæ Febris, quinta morbi die cœpi ſimul præſcribere Corticem, ſed diminute, *ad drach. ſs.* videlicet mane, & ſero: idque cum per duos dies peregiſſem non ſine levamine, doſim adauxi *ad drach. j.* per alios duos dies; ſed ſemel tantum in die: fuitque ſenſibilius inde juvamen; adeoque intra nonam circiter, vel decimam Æger a Febre remanſit immunis. Repetito vero poſt aliquot dies ad præcautionem per modum leviuſculi alterantis remedio, perfecte convaluit, nullum exinde incommodum, nullamq; penitus recidivam paſſus.

IV. *Chriſtophorus Landuccius*, Homo provectioris ætatis, duplici pariter Tertiana vexabatur per ſubingreſſum Continua. Violenta Febris intenſio, omniaque ſimul ſymptomata acutiem indicantia, qualia fuerunt ariditas, atque ſcabrities linguæ, ſubdelirium, anheloſa reſpiratio, urinarum tenuitas, ſtupida capitis affectio, manuum tremor, totiuſque nervoſi ſyſtematis oppreſſio imminens in ipſo morbi principio, me facile adduxerunt, ut metuerem Hominem ætate ſatis provectum, aliis morbis jam fractum, vertiginoſum a longo tempore, atque ſurdaſtrum, morbo increbreſcenti minime ſuffecturum. Quapropter præmiſſis præmittendis pariter, ad normam affectus, ſubjectique curandi, circa ipſa morbi initia, vel ſaltem circa primum illius augmentum Corticem exhibui validiuſcule, *ad drachmas* ſcilicet *duas* uno hauſtu, remediumque *ad drachmam unam* altero die bis obtuli, ac dein *ad ſemidrachmam* per aliquot ſubſequentes dies; unde Febris quamcito deſiit, optima ſtatim, ac diudina ſubſequente valetudine. Poſt aliquod

quod tamen tempus haud breve, cum Febrifugum ad prophylaxim præſcriptum aſſumere neglexiſſet, levioribus aliquot Febriculis fuit iterum correptus, a quibus cito, & facile (non bene ſum memor, an ſponte, an repetito Cortice) convaluit intantum, ut novam, juvenemque, vetere prædefuncta, valuerit, auſuſve fuerit etſi ſenex ducere Uxorem.

V. *D. Joſeph. Ludovicus Agnanus*, duplici Tertiana per paroxyſmos ſe mutuo excipientes continua laborans, etſi non leviter febricitaret, tamen nonniſi poſt aliquot dies, augmento ſcilicet morbi jam progrediente, cœpit præbere ſegniora quoque acutiei advenientis indicia. Urgebat interim ille me, urbane quidem, ſed fere dixerim importune, ne ſinerem progredi morbum, cum liceret illum per Corticem corripere, allegans & gracilem habitum ſuum, & *D. Carolum* Fratrem a me paullo ante Corticis ope ſanatum, Febre tamen valde diutius protracta, eaque conſtanter intermittente, ut *Cap. x. Lib. i. Hiſt. xii.* narravi. Ad hæc ſponſor fui, me attento animo cautelam omnem impleturum, ne mihi occaſio excideret, nolle tamen interim inhibere progreſſum morbi nullum adhuc mihi timorem incutientis, mihi, inquam, ob quandam illius in ſudorem proclivitatem morbi lentam ſolutionem ſperanti. Cum nihilominus Æger mihi quotidie exprobraret moram, creſceretque non parum intenſio Febris, atque ſymptomatum, ſimulque virium dejectio in ſubjecto valde gracili, morem geſſi petitioni illius. Quod quidem nedum congruum fuit, ſed & neceſſarium: quandoquidem cum mitius eſſem aggreſſus, ac diminute oblationem Corticis, Febris vero jugiter increbreſceret, illique inciperet inter alia adjungi ſingultus [ſymptoma in Febribus mihi perpetuo metuendum] coactus fui celeriter, ac pleniore doſi illum præſcribere. Intra tres, vel quatuor dies, ut mos eſt, Febris plane receſſit. Plures tamen [quod prætereundum non eſt] recidivas ſubiit Æger, etſi leviores, non obſtante continuato, ac opportune repetito uſu Corticis: adeout tandem Febriculas nonnullas irregulares propriis interim, publiciſque negotiis addictus per urbem circumtulerit, donec ſponte potius, quam Artis ope, illæ evanuerint.

VI. *D. Nicolaus de Pincettis* tunc Mutinæ agens, poſtea *Saxolenſis Militiæ Tribunus*, Tertiana duplici ſubcontinua plurimum intenſa laborabat, illique medicinam faciebat *D. Candrinus*. Is in primo augmento morbi cum videret imminere uniformem continuitatem Febris, intendique ſymptomata acutiem jam jam demonſtrantia (inter quæ non levis ſtomachi affectio, & angor) me quoque in conſilium vocavit, ut Ægro impatienti, & irrequieto ſolamen daret. Decreverat ille jam meis alias circa hoc ratiociniis imbutus, Corticem tentare, illumque proinde jam pararat, meum tantummodo calculum expectans, ut exhiberet: in quam ſententiam quo facilius me traheret, meas mihimetipſi obtrudebat, regerebatque rationes. Fateor, quod etſi clare noſcerem imminere acutiem, & æqualem continuitatem Febris, Cortici inpoſterum minime forſan ceſſuræ, attamen quia eam ſuperabilem a natura Ægroti robuſta ſperabam per viam ordinariæ coctionis, fateor, inquam, quod ſi ſolus curaſſem, fortaſſis abſtinuiſſem a Cortice. Sed quoniam remedium paratum erat, incerta ſpes mea, Æger impatiens, & præceptis parum obtemperans, cumque præcipua alioqui remedia ſatis appoſite præceſſiſſent, præbui manus adjutrices uſui remedii ſuapte natura innocui, neque tunc intempeſtivi. Sumpſit ergo Decumbens Corticem largiuſcula doſi, ut citius deſineret uſus ingrati medicaminis, impatiente natura Ægri diuturnitatem remedii minime latura: & qua celeritate Corticem abſorpſit, eadem Febrem depulit non amplius reverſuram, utut paullopoſt, ac in ipſa convaleſcentia indulſerit & Vino, & cuicunque appetitui adverſo exigentiæ boni regiminis.

VII. Nobilis, & Splendidus Vir, privata-

vatarum diſcordiarum Sedator eximius, & Pacifer, *D. Comes Rupertus Fontana* corripiebatur Tertiana duplici ſubcontinua eodem tempore, quo corripiebatur alia conſimili Clariſſimus quondam, atque ut temperamento analogus, ita & ætate non longe major, *D. Nicolaus de Sanctis*, qua, ut alias retuli, confectus obiit. Erant utrique haud inæqualia ſymptomata, vel ſi qua intererat differentia, graviora erant ex parte Comitis, quam ex parte Miniſtri, adeout judicio omnium, qui utrunque Ægrotum officii, & amicitiæ gratia inviſebant [erant autem permulti, & quidem Civitatis Proceres] longe majus impendere illi, quam huic videretur periculum: mihi vero minor erat formido de morbo D. Comitis Fontanæ, quoniam illum morbos etiam Herculeos ferre conſuetum noveram. Patiebatur autem is frequentem lipothymiam cum ſtomachi angore, virium proſtratione ſumma, ſummaque pulſus depreſſione, gemebundus utplurimum languido queſtu, membris contractus, ſubfrigido ſæpe ſudore diffluens, & tempore majoris afflictionis actorum immemor; cum Miniſtere contrario priuſquam in præceps rueret, ſatis alacriter ſe gereret, pulſumque conſiſtentem, & ſpem critici ſudoris exhiberet. Præceſſit nihilominus ruina Miniſtri, ut præceſſerat nonnihil invaſio morbi, majorque fuit mei ipſius, aliorumque Medicorum cunctatio circa oblationem Corticis ibi, quam hic, ubi medebar ſolus, & ubi jam ex alieno periculo oculatior fiebam, ne ultro fiderem incertæ ſpei. Quamobrem ſerio penſitatis omnibus, circa primum morbi vigorem Corticem propinandum cenſui, exhibuique larga doſi, quam cum poſt plures horas tentaſſem repetere, portionem illius Æger vomuit, retenta tamen tum priore doſi, tum modica portione ſecundæ. Ægre quoque, licet imminuta doſi deinceps offerretur, tulit remedium ingratum ſtomachus averſus. Utcunque tamen tulit intantum, ut valuerit Patiens intra duos, vel tres dies a Febre ſimul, & ab omni ſymptomate liberari, abſque ulla penitus recidiva.

VIII. *D. Comitiſſa Hippolyta de Savignanis Scappinella*, æſtate media anni 1706. confligtabatur Tertiana duplici ſubcontinua plurimum intenſa, agebatque inſimul quartum geſtationis menſem. Cum videret anxius, & prudens Conjux, Febrem jamjam in Continuam, acutamque migrare, noſceretque quam grave malum ſit, *Utero gerentem morbo acuto corripi*, pluries inſtitit, ut Corticem Peruvianum [quem mihi familiarem in caſibus arduis ſciebat] vellem præſcribere, quin immo non ſemel mihi ſegnitiem meam in hoc caſu exprobravit, veritus, ne ſero nimis, ideoque incaſſum tentarem, quod tempeſtive neglexerim. Fidebam ego contra robuſto, & juvenili Ægræ temperamento, & tolerantiæ cuidam ſymptomatum, cæteroqui valde gravium, quæ recenſere ſuperſedeo. Cum tamen ſudor quidam quaſi colliquativus ſine ullo levamine vires valde proſterneret, urina pauca eſſet, ac flammea, irritis refrigerantibus, & copioſis quibuſcunque potionibus, perpetuæ urgerent vigiliæ, aſſidua jactatio corporis metum abortus incuteret; Febris vero jam proxime omne periodi indicium videretur amittere, Mariruſque irrequietus opem Corticis imploraret, factus ſum petitioni indulgens, morbo jam ad ſtatum prope vergente. Exhibitus ergo eſt Cortex mane, & ſero *ad drachmam unam* per duos dies, poſtea per aliquot alios *ad drachmam ſemis* quotidie; & facile ſtatim, prout de more, liberata eſt Ægrotans a Febre, atque ab omni febrem comitante Symptomate, vitaque tum illius, tum fœtus (quarum utraque periclitabatur non parum) in tuto eſt poſita. Sed hic notandum occurrit quod inde ſucceſſit; quodque candide refero, velut partim militans pro remedio, partim adverſus uſum remedii in circunſtantiis deſcriptis.

Vere, ut modo ſum faſſus, morbus erat circa vigorem ſuum, ad quem properabat ſumma vi, ſummoque impetu: quamobrem mihi viſus ſum exhibendo

Cor-

Corticem (licet vere periculum non leve eſſet in morbo, & in mora remedii) mihi, inquam, viſus ſum incendium effræne domus cujuſpiam ſuffocare per ſectionem trabium, tectique proxime cremandi, non per effuſionem aquæ extinguentis: nihilominus ſi præſidium certum neglexiſſem, & Ægra obiiſſet, ſimulque fœtus, quæ infelix jactura! quæ Medici incuria! Vixit itaque; ſed pluries ac pluries recidit, Tertianis modo ſimplicibus, modo duplicibus correpta, & modo ſanata per uſum methodicum remediorum vulgarium, modo ſponte, modo per Corticem. Rus adiit, ibique pariter febriculas aliquot tulit. In urbem reverſa, & optime habens, partum edidit felicem; proceſſere egregie puerperia, Febremque ne Lacteam quidem ſenſit: immo ea occaſione obliteratus eſt tibiarum tumor œdematoſus, eidem cujuslibet geſtationis tempore familiaris. Completo puerperio Febribus iterum Tertianis intermittentibus, primò ſimplicibus, mox duplicibus tentatur, iiſque diuturnis, & ipſo Veris tempore inexpugnabilibus, a quibus tandem ſponte Naturæ potius, quam Artis ope (neque enim tunc Corticem mihi placuit adhibere, ſed Febris pertinaciam patientia vincere) perfecte convaluit; tantumque deinceps floridi coloris acquiſivit, ac roboris, ut nunquam antea melius habere viſa fuerit, licet anno ſubſequente morbo acuto correpta (data tamen occaſione evidenti) diem ſuum obierit Fato ineluctabili, ut *Lib. V. Cap. IV.* in alium finem opportune adnotabimus.

Interim ex adverſo hoc inſuper notandum venit, quod quemadmodum Illi, quam Cortex curavit, pertinaces obtigerunt recidivæ, ita ſimiles, immo etiam pertinaciores, iiſdem ferme temporibus obtigerunt uni ex illius filiis ſimul cum matre decumbenti, ſed nullo unquam Corticis uſu curato. Quæ collatio, qualibet contingente recidiva, ſemper fiebat a me, jugiter admirante in curatione tam diſpari tantam paritatem, ac uniformitatem eventus.

IX. *Sacerdos* quidam, cujus nomen ſubticeo, ne Medico, qui curam illius geſſit, & meliorem fortaſſe partem elegit, videat me cavilloſe quodammodo ſuccenſere, vel promeritæ laudis quidpiam detrahere; Sacerdos, inquam, iſte me conſulturus de ſuo, quod infra ſubdam, incommodo, prænotionis cauſſa narravit mihi: ſe ante annum circiter a violenta Tertiana duplici correptum fuiſſe, in cujus acceſſu primo ſtatim delirus cum ſtupiditate, ac mentis hebes factus eſt. Tertia die his, & aliis gravibus ſymptomatis territus Medicus, ac de ruina præcipiti, nec forſan immerito metuens, ea ipſa die tertia Chinam Chinam exhibuit, cujus uſu ad aliquot dies protenſo ſuppreſſa eſt febris omnino ſine relapſu. Poſt dies L. circiter, translata forſan ad principia nervorum, ad quæ pariter ab initio tendebat, febrili materia, ſtupore crurum, & gravi ad motum ſegnitie capitur, dein balbutie, ſeu interceptione quadam liberæ loquelæ. Jamque ferme annus integer exactus eſt, nec dum tamen, pluribus licet remediis a Medico ſuo ordinario præſcriptis, libere incedit, aut loquitur. Quid frugis reportaturus ſit ex præſcriptis a me, in fatis latet.

Super hoc caſu, ſi quid liceat conjectare, credi poteſt, quidpiam pejus eventurum fuiſſe, ni Cortex ſtatim fuiſſet oblatus: fortaſſis enim quinta die lethargicus obiiſſet ægrotans. Quod ſi dies quinta potuiſſet tuto expectari, priuſquam exhiberetur Cortex, forte vel morbus ab exordio violentus nonnihil de ſua ferocia, ut nonnunquam aſſolet, remiſiſſet, diſcretis magis paroxyſmis redditis; vel ſi talis perſeveraſſet, dummodo non intuliſſet mortem, majori certe cum ſecuritate, & abſque metu novi, graviſque morbi, febris per Chinam Chinam foret depulſa. Sed quis de his audeat ante factum quicquam certo vaticinari?

X. En ſtatim eventus oppoſitus in hoc alio caſu, quem in Pernicioſis potius Intermittentibus, quam in Subcontinuis indicaſſem, ut ferebat ordinis ratio, ſi mihi citius innotuiſſet: Utcunque, neque

que

que hoc loco inopportune memorabitur. Narravit mihi nuperrime non ſine laudabili ſolicitudine junior, ſed non exiguæ expectationis Medicus, ſe non multo ante habuiſſe præ manibus Tertianam febrim, cujus primus acceſſus cum frigore incipiens plurimam habuit cum intenſione extenſionem; quapropter cœpit animo remote volvere oblationem Peruviani Corticis, quotieſcunque febris ad continuitatem properaſſet, ut facile eventurum ſuſpicabatur, nil aliud cæteroqui metuens, quia non ullum aliud ſymptoma deprehendebat. Secunda acceſſio cum aliqua vomituritione, & modica dejectione materiæ excerni ſolitæ invadens, longe breviorem habuit extenſionem, & minorem pariter intenſionem, cui perfecta de more ſucceſſit apyrexia, ita ut Æger die vacua difficulter tulerit, ſe in lectulo detineri: atque hic rerum ſtatus omne delevit a mente Medici de China China propinanda conſilium. Paroxyſmus tertius ſine ullo frigore Ægrum invaſit, ſed cum vomitibus aquoſis, & dejectione unica materiæ nullius pravæ qualitatis, cui paullopoſt ſucceſſit alia quædam meri, & atri ſanguinis, qualem deſcripſimus *Cap. I. Lib. III.* Quæ dejectio frequentior facta, & ad ſeptem, vel octo vices repetita, ſine ullo quidem dolore, ſed ſemper cum exitu copioſo nigricantis tum concreti, tum diſſoluti ſanguinis, quaſi ex venæ cujuſpiam varicoſæ ruptura ille prodiret, in eo ipſo paroxyſmo Ægrum Sacris Eccleſiæ properanter munitum de medio ſuſtulit. Hujuſmodi certe pernicioſo, ac lethali ſymptomate comitatas Intermittentes, niſi in eo, quo illud apparuit, acceſſu hominem interfecerint, Peruviano Cortice valide oblato brevi ſanari & diximus, & exemplis confirmavimus in Hiſtoriis. Atque idipſum contigiſſet, ut reor, hoc caſu, ſi dejectio ſecundæ acceſſionis, quæ modum naturæ ſervavit, quidpiam ſaltem hujuſmodi tincturæ præſetuliſſet, ita ut Medicus de neceſſitate ſiſtendi febrem per oblationem Corticis ſuſpicari valuiſſet, vel etiam ſi hujuſmodi oblationem neceſſariam tantummodo reputaſſet (ut ferme reputavit prima acceſſione) titulo impediendæ continuitatis, de qua tamen metum rationabiliter ſubmovit ſecunda ipſa mitior acceſſio. Sed & hic divinationibus magis opus eſſet, quam conjecturis.

Hinc patet, quam lubricæ ſint, ac fallaces conjecturæ noſtræ, etiam cum maximam videntur præſeferre ſpeciem probabilitatis; quod maxime verum eluceſcit in prænarratis, ubi una obſervatio aliam quandoque videtur infirmare. Propterea cum mihi ſatis adhuc exploratum non ſit, neque niſi diutina, prudenti, & cauta experientia ſit explorabile, quinam conſtanter ſit profectus, & conſequenter quidnam rationabiliter ſperandum, quidve metuendum ex propera Corticis oblatione in Febribus, de cita, & celeri continuitate, acutie, atque malignitate acquirenda ſuſpectis, ideo ab ulteriore, aut firmiore voto lubens abſtineo, donec longior dies, aut crebrior occaſio, & eventus, experientiæ nondum integræ ſolidiora fundamenta, majuſve complementum adjiciat. Non enim æque experiri licuit, aut licet circa Febrium ſubitam ſuppreſſionem, utut benigno id fiat, innocuoque intrinſece medicamento, ubi morbus eſt naturæ adhuc ancipitis, nec in certam perniciem plane propenſus, præcipue circa prima illius initia indeterminata etiamnum, & inſtabilia, ut licuit, licet, ſemperque licebit, ubi vel morbus nonnihil protenſus pravam inclinationem ſuam, ſi quam habet, clarius patefacit, vel pernicioſo, ferali, funeſtoque ſtipatus ſymptomate, certum, ac inevitabile portendit exitium. Ibi namque prorſus incunctanter exhibendus eſt Cortex Methodo noſtra, ſuis locis deſcripta, eamque, poſtquam publici juris eſt facta, ſalva conſcientia negligi, aut omitti non poſſe, æque certo crediderim, ac credam ſine nota impietatis omitti non poſſe oblationem funis, aut baculi, qui præſto ſit, Homini ſubmerſo in gurgite, & ob defectum manus auxiliatricis pereunti.

Qua

Qua animi conſtantia hoc aſſero, & aſſerui toto *Lib. III.*, qui propoſitum fere totius Operis ſolus continet, non ſum auſus aſſerere Capite præcedenti in caſibus, & circunſtantiis ibidem recenſitis, utut Hiſtoriæ felices ſuperius allatæ, aliæque conſimiles, quas poſſem afferre, id ipſum haud inefficaciter ſuadeant. Mihi ſat ſit, obſervationes meas, praximque meam circa hoc circumſpectam in medium adduxiſſe, ut inde docti, prudentes, & experti Viri, quodquę magis refert, a præjudiciis immunes, eandem praxim non ſine exemplo valeant in uſum revocare, eamque vel ampliare, ſi nimis cautam, reſtrictamque reperiant, vel moderari, ſi audaculam. Vix tamen poſſibile reputo, eam ullo temeritatis ſtigmate poſſe notari, ſi cautionibus luculenter expreſſis, a Viro temperanter fidenti in actum deducatur. Sufficiat ergo non puſillis quidem, neque audacioribus, ſed moderatis tantum, & cordatioribus lumen aliquod, utut incertum, ac dubium, per animadverſiones, & conjecturas meas prætuliſſe: ex iis etenim vel titubanter prolatis, nec uſpiam firmatis, facile cuilibet ſollerti ingenio pro re nata conſtare poterit, quid ipſa mea identidem ſuadeat, quidve diſſuadeat hæſitantia, vel ſubticentia. Atque ita longe melius, ac ſi quicquam temere pronunciaſſem, quodnam ſit cauti ſimul, ac providi Medici *munus*, *& officium*, tacitus innuam, & quempiam forte præcipitanter nimis de hac materia ſcripturum,

—— nil ſcribens ipſe, docebo
Quid deceat, quid non, ——

ratus interim, me, cum non ultra valem, alieno commodo ſatis præſtiturum, ſi

—— fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipſa ſecandi.

THE-

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER QUINTUS.

Febrium omnium Continuarum, necnon aliorum quorundam Morborum, præſertim recurrentium, examen continens, docenſque in quibuſnam earum, eorumve poſſit eſſe proficuus Cortex: Item quænam illius utilitas ad Prægnantium, ac Puerperarum Febres, & quæ vis ejuſdem in Clyſteribus, ac Epicarpiis adhibiti.

CAPUT PRIMUM.

Generalis præmittitur Febrium diviſio, materiæ, de qua agitur, congruenter aptabilis.

EXPLEVI hactenus quod ſpoponderam, loquutus non modo, quod præcipuum erat, de opportuna, & minus trita oblatione Peruviani Corticis in Febribus Intermittentibus Perniciofis, verum etiam de vulgari illius uſu in aliis omnibus earundem Intermittentium non malignantium ſpeciebus. Quia vero magni hujuſce Remedii activitas hæc quoque pomæria tranſcendit, ſed ſorte nonnihil ancipiti, itaut illis vis nulla adverſus ullam Continuarum ſpeciem ab aliquibus concedatur, quod falſum vidimus ſaltem in Perniciofis continuitatem aliquam recenter adeptis; ab aliis vero, quod æque falſum diximus, vis maxima illi tribuatur adverſus omnes ipſarum Continuarum ſpecies, immo adverſus alios Morbos per intervalla potiſſimum recurrentes, idcirco ne quid noſtro huic qualicunque Tractatui deſit in hac materia, lubuit veluti Corollarii loco quintum hunc Librum inſtituere, ubi omni, qua licuerit, claritate, ac certitudine patefiet, in quibuſnam aliis præter jam dictas Febrium ſpeciebus, & Morbis China China vere conveniat, & in quibus vere non.

Exordium itaque ducendo a Febribus, quibus univerſali conſenſu magis congruit remedium iſtud, quam aliis quibuſcunque Morbis, neceſſe erit aliquam earum diviſionem præmittere, & explicare, ut de quibus vere loquamur, dum uſum Corticis in illis vel approbamus, vel reprobamus, ſine ulla æquivocatione innoteſcat. Hæc ergo, quæ ſequitur, nobis erit diviſio, ſi non omnibus numeris abſoluta [quandoquidem id omnino perficere ad ritus ſcholaſticos inutile ſimul, & contentioſum foret] ſaltem ſufficienter commoda in eum præcipue finem, in quem illam conſtruimus; eritque magna quidem ex parte ab Antiquioribus deprompta, ſed inſimul ad Neotericorum leges, quantum ſat eſt, diſpoſita, retento tamen adhuc in generalioribus præſertim membris veterum terminorum, quippe notiorum, ſono: eſto falſis utplurimum ſuppoſitionibus, quas minime admittimus, innixa primum fuerit eorum uſurpatio.

Dividebant igitur Antiqui, ſaltem quamplurimi, noſque pariter impræſentiarum cum illis ſub præmiſſa nupertime proteſtatione, Febres omnes in Simplices, Putridas, & Peſtilentes, ſeu Malignas; neque enim Peſtilentes a Malignis

lignis differre dicuntur, ut notum eſt, niſi penes majorem in illis, quam in iſtis malignitatis gradum. Nos autem tertium hoc membrum generale Peſtilentium, ſeu Malignarum omittimus modo; tum quia illud non alias *Febres* ſub ſe continet, niſi antedictas, *Putridas* ſcilicet, ac, ſi velis, etiam *Simplices*, & ſolas, & omnes, vel ſaltem plurimas; tum quia cum tota diverſitas earundem Malignarum ab iiſdem non Malignis in nulla alia re ſita vulgo ſtatueretur antiquitus, niſi in venenata quadam qualitate, putredini, ut ajebant, in Putridis ſuperaddita, ipſiſque ſecundum aliquos Simplicibus, ac minime putridis aſſociabili, non eſt, cur ſub duplici claſſe eandem penitus rem iterum producamus; tum denique quia malignitas iſta [in quocunque illa conſiſtat] ſi ſit adjuncta Febribus, quæ per Corticem curari queant, quando ſunt in ſtatu benigno, non officit, quominus eædem in ſtatu quoque maligno per illum curentur; ſecus ſi malignitas conjungatur cum Febribus in ſtatu etiam non maligno Corticem reſpuentibus. Propterea de iſta malignitate Febribus accidentali ſufficiat in diviſione noſtra aliquam tantum mentionem facere, ubi ea Febribus Cortici obtemperantibus fuerit aſſociata, ut quæ nonnullas accidentales, perniciales tamen, ut alibi vidimus, ipſarum Febrium differentias conſtituit. *Simplicem* ergo Febrim vocabimus cum Veteribus *Ephemeram*, ſeu Diariam, cujuſcunque ſit generis, *Synochum* imputrem dictam, & *Hecticam*, quam poſtremam dividimus in *Primariam*, quæ a principio invadit, & *Secundariam*, quæ, vel particularibus affectionibus, puta Phthyſi, aut conſimili viſcerum corruptioni, vel aliis nonnunquam Febribus, præſertim Ardentibus, ſolet ſuccedere, quatenus illæ, de genere licet Acutarum ab ortu, in Hecticam tamen veram, ſed Secundariam, tractu temporis migrant.

Putridas autem, ſive Humorales Febres [quorum terminorum nota eſt ſignificatio, quantum exigit generica deſignatio reliquarum Febrium] dividebant Veteres in Continuas, & Intermittentes, rurſuſque Continuas in Continentes, ſeu Synochos, & in Proportionatas, ſeu Periodicas. Nos vero majoris claritatis gratia pro fine noſtro, & abſque læſione ſubſtantiæ rei, prima quidem duo recipimus membra generalia, ſeu duo latiora Febrium genera, *Continuarum* videlicet, & *Intermittentium*; ſed Proportionatarum genus ſubalternum non a Continuis ſolis derivamus, verum partim a Continuo, partim ab Intermittente ſummo genere, non ordine quidem plane metaphyſico, ſed ordine phyſico, ac practico, abſque ulla etiam Scholarum injuria. Haud equidem immediate ex Continua, & Intermittente Continuam Proportionatam deducimus, ſed mediate, & per gradus phyſicos ſuæ compoſitionis, ſuique exortus, videlicet ex *Continua Remittente*, & ex *Intermittente* Communicante, ſeu potius *Subintrante*: adeoque *Continuas*, ut infra explicabimus, non dividimus immediate in Continentes, & Proportionatas, ut mos eſt, ſed in *Continentes*, & quoquo modo *Remittentes*, ſicut dividemus *Intermittentes* in *Diſcretas*, & *Subintrantes*, licet Subintrans ſtricte loquendo vix amplius dici queat Intermittens: deinde ex *Continuis* quomodolibet *Remittentibus*, & ſuo loco deſcribendis, ſimul ac ex *Intermittentibus Subintrantibus*, Continuas *Proportionatas*, ſeu Periodicas componi dicimus. Cum enim Febris *Continua Proportionata*, ſeu *Periodica*, ſit revera mediæ inter Continuam, & Intermittentem naturæ, habeatque communem cum Febre Continua ut ſic rationem Continuæ, & cum Intermittente rationem Periodicæ, non eſt extra rem illam ponere velut tertium quid ex Intermittentis, & Continuæ concurſu, ſeu mavis ex Fermentorum earundem mixtura reſultans, & de utriuſque natura participans. Ita ex duobus Animalibus diverſæ ſpeciei unum tertium progignitur; & ita in eodem Stipite, uno Ramo Aurantia, altero Ci-

trea Poma ferente, unus & idem medius Ramus exurgens veluti Hermaphroditus inter illos (norunt hæc quotquot elegans inſitionis artificium, & amœna monſtra callent, Hortorum luxui inde progenita) Poma edit ex Citreo, & Aurantio mixta,

Miraturque novas frondes, & non ſua Poma.

Haud aliter in Febrium geneſi Febris Continua Proportionata ex Continua ſimul, & ex Intermittente quaſi conflata viſitur in praxi, qualis proſtat in Ideali noſtra Febrium *Arbore Cap. V. hujuſce Libri*: adeoque cohærenter ad praxim, & ad intentum noſtrum, quod clarius deinceps eluceſcet, & in cujus gratiam hæc dicta ſunt, Febres *Putridas* appellatas immediate quidem dividimus in *Continuas*, & *Intermittentes*, ſed utraſque æqualiter ad *Continuam Proportionatam* gignendam, ut infra, diſponimus.

Primo itaque loco Febris *Intermittens* vel Diſcreta eſt ſecundum paroxyſmos, & plane disjuncta, adeoque Legitima, vel eſt Subintrans, & conſequenter Notha. *Subintrans* (ut de hac prius loquar) dicitur, quando priuſquam deficiat unus paroxyſmus ſuapte natura finiendus, ſubintrat alter; & ſi valde propinqua ſit, vel immediate ante abſoluta prioris ſolutio, cum alter ſuccedit, hujuſmodi Febris, dicitur tantum Communicans, vel Coalterna, & adhuc naturam veræ Intermittentis retinet, aut plurimum redolet: ſi vero paroxyſmus prior, tunc cum alter ſubingreditur, non ſit admodum propinquus ſolutioni ſuæ, tunc hujuſmodi Febris dicitur Subintrans; jamque incipit a natura veræ Intermittentis nonnihil deſciſcere, & lenta quadam metamorphoſi in *Continuam Proportionatam* tranſmutari: idque eo magis ſuccedit, quo major eſt paroxyſmorum ſeſe mutuo excipientium commixtio, concurrente inſimul intima diſpoſitione cruoris ad æſtuandum aſſidue, ut fuſius dicemus *Cap. III. Diſcreta* ex adverſo vocabitur quæcumque acceſſiones ſuas plane diſtinctas habebit, quemadmodum veram, & Legitimam Intermittentem decet. Hæc autem vel irregularis eſt, nullum ſcilicet typum, nullum certum Circuitum, nullamque determinatam periodum ſervans, & *Erratica* dicitur; vel has omnes conditiones, atque periodos certas ſtato ordine ſervat, & dicitur *Periodica*. Periodicæ tres ſunt potiores, & omnibus acceptæ ſpecies, quarum quæ quarto quoque die invadit, *Quartana*; quæ tertio quoque die, *Tertiana*, & quæ quotidie, *Quotidiana* vocatur. Rurſus notæ ſunt, abſque eo quod crambem hanc recoquamus, illarum ſubdiviſiones in Legitimas, & Spurias, ſicut & in *Simplices*, *Duplices*, *vel Triplices &c.* Item earum complicationes, aut commixtiones cum aliis tam ejuſdem, quam diverſi generis, unde *Complicatæ* dictæ, quas inter celebris eſt Semitertiana, aut *Hemitritæus*: pariterque tritæ ſunt degenerationes, ſeu tranſmutationes earum quandoque omnium in *Subintrantes*, mox in Continuas tum *Acutas*, tum *Lentas*, veræ nonnunquam Cachecticæ, nonnunquam Maraſmodis, quin & Hecticæ ipſius æmulas &c.

Sed & his vulgatioribus, ac majori ex parte Benignis, addamus hic loci cum *Mercato* Pernicioſas, ſeu Malignas Intermittentes; immo non quidem addamus, cum hæ non aliæ ſint, quam prædictæ, ſed in gratiam Corticis Peruviani ſpecialiter, & mirifice in illas agentis, conſideremus eaſdem ſub qualitate, more, aut charactere Malignarum; quod omnibus quidem Intermittentibus poteſt competere ſive ab intrinſeco, ſive ratione alicujus adjuncti funeſti ſymptomatis, morbum graviſſimum ſimulantis modo ſub una differentia, modo ſub alia, ut vidimus ſuo loco, ſed præcipue Tertianis, quibus quælibet ſpecies malignitatis facile accedit. Cæterum Quartanæ quoque lethargus non raro, quibuslibet autem aliis ſaltem Continuitas eſſentialis, & inde Malignitas poteſt, ac ſolet nonnunquam accedere, eaque tam de genere Colliquativo, quam de Coagulativo; ut proinde quod de Ter-

de Tertiana, quippe potiore, dicitur, data proportione intelligendum ſit de quacunque Intermittente. Præmiſſis itaque antedictis illarum diviſionibus, ſubdividimus Tertianam tam ſimplicem, quam duplicem ratione moris in *Benignam*, & *Malignam*. De Benigna jam ſatis. *Malignam* diſtinguimus in *Solitariam*, & *Comitatam*, videlicet in eam, quæ ex prava natura ſua ad Acutam, Malignam, & Pernicialem vergit, & in eam, quæ talis repente fit ob adjunctum ferale aliquod, & peculiare ſymptoma, morbo ipſo, quem mentitur, & Febre, quam comitatur, deterius. Cum autem hujuſmodi Malignum ſymptoma in Comitatis ab humorum colliquatione, vel concretione neceſſario dependeat, propterea Febris eodem *Comitata* in *Colliquativam* dividitur, & *Coagulativam*. Colliquativæ ſoboles ſunt *Cholerica*, *Subcruenta*, *Cardiaca*, & *Diaphoretica*. Coagulativæ vero, *Syncopalis*, *Algida*, *atque Lethargica*, de quibus omnibus jam ſuo loco. Malignæ autem Tertianæ *Solitariæ* [idem dic de Quartana &c.) unam tantummodo ſpeciem ponimus, quaſi, ut *Mortonus* inquit, Proteiformem, quam *Subcontinuam* dicimus, neque illam ad ullum determinamus Colliquationis aut Concretionis genus, cum ad utrunque ſit identidem, & alternatim diſpoſita. Et hæc eſt, ut & alibi, noſtra Intermittentium diviſio.

Diviſio autem *Continuarum* nobis erit in *Continentes* appellatas, & *Remittentes*. Continuæ *Continentes* ſunt (loquor cum communiori) illæ, quæ nulla viciſſitudine exacerbationum, aut remiſſionum notatæ, a principio ad finem una veluti acceſſione protenduntur, ſive id fiat per æqualem ſemper, ſive ſemper creſcentem, ſive deinque per ſemper decreſcentem continuitatem, & dicuntur Synochi putridæ. Continuæ vero *Remittentes* [quas nomine Continuarum ſimpliciter placeret appellare, niſi nomen iſtud Continuis Proportionatis longa tituli poſſeſſione communiter tributum foret] ex adverſo ſunt, quæ non una continuitate vel ſemper æquali, vel ſemper creſcente, vel ſemper decreſcente ſunt præditæ, ſed tali, quæ licet jugiter perſeveret, aliquas tamen patitur identidem obſcuras, nec certo plane ordine recurrentes exacerbationes, ſeu motiunculas, aliquaſque pariter ſuſcipit remiſſiones, ſed eas quoque nec admodum conſpicuas, nec certo prorſus ordine redeuntes: adeoque a Continuis Continentibus *Remittentes* iſtæ diſtinguuntur ſecundum nos præciſe per hoc, quod non adeo fixam, ut illæ, habeant continuitatem ſuam, ſed plane inæqualem, & quidem vel inordinate talem, vel ad ſummum ordine quodam pendente potius a rerum externarum, ſeu non naturalium uſu, quam ab intrinſeca radice; non vero diſtinguuntur per hoc, quod habeant continuitatem ſuapte natura ordinate inæqualem, & certo quodam typo diſtinctam, ut habent Continuæ Proportionatæ. Iſtæ ſiquidem, nempe *Continuæ Proportionatæ*, *ſeu Proportionales*, quæ ſecundum nos ex Subintrantibus, & Remittentibus ſupra explicatis aſſurgunt, magiſque ad Intermittentes in exortu ſuo, magis vero ad Continuas, & Acutas in progreſſu ſpectare videntur, ſunt illæ, quæ licet nunquam omnimode ſolvantur, certas tamen, & periodicas habent incrementi, & decrementi viciſſitudines, & juxta diverſitatem periodorum, Febrium Intermittentium adinſtar (ex quarum fermento ſaltem partialiter pendent) *Quotidianæ*, *Tertianæ*, *aut Quartanæ Continuæ*, *ſive Simplices*, *ſive Duplices &c.*, aut ſolo etiam retento generis nomine, *Continuæ* ſimpliciter, licet forſan minus appoſite, nuncupantur, ut paullo ante diximus; de quarum indole æquivoca fuſius acturi ſumus *Cap. III. hujuſce Libri*. Harum ſubdiviſiones, ſeu differentiæ accidentales plurimæ recenſentur, quarum aliquæ Tertianam, aliquæ Quotidianam Continuam reſpiciunt. Quæ ad *Tertianam Continuam* pertinent, ſunt præ cæteris *Cauſon*, *ſeu Febris Ardens*, *Aſſodes*, *Helodes*, *Syncopalis minuta &c.* Quæ vero reſpiciunt.

Quo-

Quotidianam Continuam, ſunt *Hepiala*, *Syncopalis humoroſa &c.*

Continentium autem ab antiquis aliæ dicebantur *Eſſentiales*, *ſive Primariæ*, aliæ *Accidentales*, *ſive Secundariæ*, aut communiter *Symptomaticæ*. Hæc tamen diviſio (ut fatear) omnibus indiſcriminatim Continuis aptari ſolita, præcedebat potius, quam ſubſequebatur diviſionem Continentium, & Proportionatarum, nec male: quandoquidem Continuæ Proportionatæ, non ſecus ac Continentes, ſunt Eſſentiales. Sed nobis pro dilucida noſtræ intentionis explicatione commodius eſt eſſentialium, & Symptomaticarum diviſionem a Continente derivare, tanquam a potiori, non excludendo præciſione noſtra rationem Febris Eſſentialis ab ipſa Proportionata. Interim hoc pacto Symptomaticas ad Continentium genus, ad quod ſaltem plerunque ſpectant, revocaſſe non piget. *Eſſentiales* erant Antiquis, ſuntque & nobis illæ, quæ ex ingenito univerſali, ac proprio fluidorum vitio nulla concurrente peculiari determinatæ partis affectione excitantur. Symptomaticæ autem ex adverſo appellabantur illæ, quæ non ex primario fluidorum vitio, ſed ex peculiari nonnullarum corporis partium affectione, puta Inflammatione, Eryſipelate &c. ortum ſuum trahere videbantur. Sed cum pluribus placuerit, *Platero* duce, illas potius ut Eſſentiales reſpicere, & adjunctum Eryſipelas, Inflammationem &c. conſiderare velut quidpiam ab iiſdem Febribus, tanquam a primo fonte promanans, eas idcirco non *Symptomaticas*, ſed potius *Comitatas*, hoc eſt, peculiari morbo, aut incommodo in aliqua corporis parte ab iiſdem excitato, ſtipatas lubuit nominare: quæ opinio plurimis etiamnum Neotericis arridet. Nos cunctis morem gerendo, quoniam id rei noſtræ non officit, ut litem componamus, unicuique aliquid detrahentes, & aliquid ſuperaddentes, retenta diviſione noſtra Febrium, ut ajunt, Putridarum in Intermittentes, & Continuas, Continuarum in Remittentes [quibus Proportionatas ſubnectimus] & in Continentes, nec non admiſſa hac poſtrema, ſcilicet Continentium in *Eſſentiales*, ſeu Primarias, ut ſupra, & in Accidentales, ſeu Secundarias, aut communiter *Symptomaticas*, eaſdem rurſus Continentes Eſſentiales, majoris claritatis gratia, ſubdividimus in *Solitarias*, & *Comitatas*.

Primaria, ſeu *Eſſentialis Continens Solitaria* eſt Synochus jam ſupra expoſita, ex ſola fluidorum dyſcraſia nullo inſigni concurrente, vel concomitante ſolidarum partium vitio, genita; & in tres ſpecies dividi ſolet, quarum quæ pari ſemper paſſu, & intenſione procedit, dicitur *Acmaſtica*; quæ paulatim ſemper creſcit, *Epacmaſtica*; & quæ paulatim ſemper decreſcit, *Paracmaſtica*. *Comitata* vero eſt, quæ cum aliquo morbo particulari a ſe genito, vel ſaltem cum gravi quopiam Symptomate morbum verum ſimulante, aut etiam æquante, copulatur, eſtque illis ortu prior, aut ſaltem ſimultanea, ut iis originem dediſſe credi poſſit. Cumque id potiſſimum accidat media Colliquatione, vel Concretione fluidorum, idcirco in *Colliquativam* dividitur, & *Coagulativam*. Colliquativæ Febris ſoboles erunt *v. gr. Diabetica*, quæ ſcilicet immodicum urinæ profluvium, *Diaphoretica*, quæ nimium ſudorem, *Dejectoria*, quæ frequentes alvi dejectiones inducit, & aliæ hujuſmodi, quæ humores noſtri corporis nimium fundendo, ac diſſolvendo, enormes evacuationes, partiumque, quibus mediis illæ exercentur, moleſtas, atque morboſas affectiones ſibi aſciſcunt comites. Coagulatoriæ vero Febris [quæ varias vel in una, vel in pluribus corporis partibus, aut viſceribus, fluidorum ſtagnationes, aut concretiones inducens, alios morbos, vel affectiones ſaltem graves pro morbis habitas gignit] Coagulativæ, inquam, Febris erunt ſoboles, *Morbilloſa*, *Varioloſa*, *Scarlatina*, *Catarrhalis*, & aliæ pariter hujuſmodi, immo & *Inflammatoria* quævis, aut *Eryſipelatoſa*, ut *Pleuritica*, *Arthritica*, *Anginoſa* &c. dummodo Inflammatio a Febre, non Fe-

bris ab Inflammatione ortum duxerit.

Symptomatica autem Febris nobis erit, quæ vero alicui morbo particulari, cui juncta eſt, ſed ortu poſterior, non dedit originem, verum illam ab eodem recepit; cujus ſententiæ fuit & olim *Galenus*, ſubſcribens Prædeceſſoribus ſuis — *A Febribus* [inquit ille] *male habere, & vexari Antiqui dicebant eos, qui ſine certa inflammatione, aut abſceſſu, aut dolore, aut eryſipelate, aut, ut generatim, & univerſim dicam, abſq; aliquo membro eximie præ aliis affecto ægrotabant. Quod ſi vel propter lateris, aut pulmonis, aut alterius cujuſdam partis inflammationem febricitabant, non jam febricitantes ipſos appellabant, neque Febribus vexari dicebant, ſed Pleuriticos, aut Peripneumonicos, aut Hepaticos, aut ſimilibus aliis nominibus nuncupabant.*

Symptomaticam ergo, reſpectu habito ad partes, ex quarum affectione illa ſuboritur, dividemus in *Officialem*, & *Privatam*. Officialis dicetur ea, quæ pendet ab actione vitiata partis alicujus, cujus officium ſit publicum, hoc eſt inſtitutum in gratiam totius corporis, vel in gratiam ſpeciei; quæ vero pendet a vitio partis, cujus actio privata ſit, & ſibi ſoli deſerviens, vocabitur Privata. *Officialis* erit idcirco Febris *Lactea* Puerperarum, & *Alba*, ſeu Pallida Virginum Chloroſi laborantium. *Privata* autem Symptomatica dividetur in *Fixam* & *Vagam*. *Fixa*, quæ alicui parti determinatæ laboranti, velut radici ſuæ, primitus adhæret, cum a pluribus, diverſiſque omnium plane corporis partium morbis pendere poſſit, ſubdividetur ſaltem in ſpecies aliquot frequentiores, & magis obvias, quales ſunt *Inflammatoria* [quo ſub nomine *Eryſipelatoſam* quoque comprehendo] *Puſtuloſa*, ſeu Tuberculoſa, *Ulceroſa*, & *Lenta*, ea ſcilicet, quæ ex latente, & contumaci Viſcerum, imi præſertim Ventris obſtructione, tanquam a cauſſa procedit, ipſa labefactata eorundem viſcerum glanduloſorum intimiore ſubſtantia. Quæ enim citra Viſcerum labem ex diuturna tantum Febrium Intermittentium duratione, & ſucceſſiva earum in Continuas tranſmutatione progignitur, adeoque obſtructiones ipſas, eaſque etiam vulgares, etſi durabiliores, producit, vel productas, & antea genitas auget, eſto etiam, quod vel maciem, vel Cachexiæ initium valeat inducere, ad *Lentas* tantummodo eſſentiales ex *Intermittentium*, non ad *Symtomaticas* ex *Continuarum* ſtirpe debet referri. Ad *Inflammatoriam*, ſeu Phlegmonodem *Symptomaticam* ſpectabit Febris, quæ ab aliqua procedat Febrem ipſam præcedente partis alicujus Inflammatione; ſi enim Febris Inflammationem præceſſerit, vel ſi utraque ſimul etiam fuerit excitata, Febris potius Comitata vocabitur, quam Symptomatica, ut ſupra diximus; & hac de cauſſa juxta regulam modo traditam, una, eademque ſpecifice, non individualiter, Febris, *v. gr.* Podagrica, Pleuritica &c. modo Symptomatica, modo Comitata dici poterit. In ſuppoſitione igitur, quod Febrem vere præceſſerit *v. gr.* punctorius dolor lateris, Tuſſis, & difficultas ſpirandi, Febris hujuſmodi *Pleuritica* reducetur ad Symptomaticam Privatam Fixam, & quidem Inflammatoriam; ita & *Anginoſa*, *Arthritica*, & alia quævis, quæ ex qualibet prius inflammata corporis parte proceſſerit, quarum ſeges copioſa exiſtit, ac propemodum innumera. In eadem ſuppoſitione, quod Febri det anſam comes affectio, non Febris affectioni comiti, ad *Puſtuloſam*, ſeu Tuberculoſam pertinebit Febris *Herpetica*, quæ ex Herpete, & *Scabioſa*, quæ ex Scabie; ad *Ulceroſam* vero *Dyſenterica*, quæ ex Dyſenteria, & *Tabida*, quæ ex Phthyſi, vel alio quocunque ulcere ſive interno, ſive etiam externo, cavo, & ſordido, originem ducat: ſicuti ad *Lentam* Symptomaticam ſpectabit Febris *Maraſmodes*, quæ cum ſumma corporis extenuatione, ac conſumptione, & *Cachectica*, quæ cum univerſali, ac inſigni illius tumefactione, mortiferoque pallore conjungitur. Et hæc de Symptomatica Fixa. *Vaga* ex adverſo Symptomatica nobis nuncupabitur,

tur, quæ nulli peculiariter parti de more addicta eſt, immo nec ulli præciſe Febrium generi, ſed a nonnullarum partium actionem tam privatam, quam officialem edentium, morbo præexiſtente procedit, & per varias, quas facile ſuſcipit, identidem vagatur Febrium ſpecies. Hujus ordinis erunt Febris *Verminoſa*, *Venerea*, ſeu Gallica, & *Scorbutica*, quæ omnes ex certis quidem, ſed variis partibus graviter affectis poſſunt pendere, & per diverſa Febrium, etiam non Continentium confinia vagari. Ad hæc, ſi poſſibilis ſit generaliter mutua commixtio Febrium Putridarum Continuarum, puta Symptomaticæ cum Eſſentiali, vel Continentis cum Proportionata &c. hinc emergent quoque *Continuæ Complicatæ*, complicationi Intermittentium cum Intermittentibus, vel cum Continuis, proportione reſpondentes.

Hoc denique coronidis loco circa Symptomaticas animadvertendum, quod pro intentione noſtra non modo conſideramus ut tales Frebres illas, quæ a morbo partis alicujus originem traxere, verum & eas [cujuſcunque fuerint ſpeciei, vel generis] quæ licet ortum ab iiſdem non traxerint a primordio, talem nihilominus in progreſſu cum aliqua ex ipſis affectionibus connexionem acquiſierunt, & tale fœdus iniere cum illis, ut Febris eadem, quæ primo fortaſſe hujuſmodi affectionem genuit, ab eadem poſtmodum circulari quadam, & veluti reciproca cauſſalitate, alimentum, fomitem, atque diuturnitatem ſuam mutuetur; quo caſu Febris de *Comitata* in *Symptomaticam* tranſit. Atque iſtæ metamorphoſes paſſim obviæ, etſi ſcholaſticæ nugę videantur, ſedulo animadvertendæ ſunt in praxi, eaſque hic lubuit obiter indicare, quandoquidem ſic una, & eadem Febris pro varia ſui habitudine modo curationi per Corticem inſtituendæ opportuna eſt, & modo non.

CAPUT II.

Peruvianus Cortex *inutiliter exhibetur in Febribus Continuis Continentibus, ſeu non Remittentibus, tam ſimplicibus [ut vocant] quam Putridis, atque his quidem, tum Symptomaticis, tum Eſſentialibus, tum Solitariis, tum Comitatis, ſive Malignæ fuerint, ſive Acutæ ſimpliciter.* Mortoni *Praxis in hoc caſtigatior detegitur, ac vulgo ſit credita; non tamen plane recipitur.*

JUXTA allatam nuperrime diviſionem, & terminorum acceptionem, quæ niſi ordinate præmiſſa fuiſſet, ac per extenſum explicata, ab aliquibus uno, ab aliis alio modo potuiſſet intelligi, jam ſeorſim examinare fas eſt ſingulas obiter Febrium Continuarum ſpecies, ut quibus ſanandis China China competat, & quibus non competat, clare determinemus.

Generice interim præmittendum eſt tanquam Theorema inconcuſſum in Praxi, quod energia Peruviani Corticis unice ſe ſe exerit adverſus fermentum illud, quod per intervalla ſanguini affunditur, ut diximus *Lib. I.* illumque in febrilem efferveſcentiam concitat; minime vero adverſus fermentum, quod in ipſo jugiter ſanguine radices habet. Hinc ſequitur quod poſt Febres vere Intermittentes nullæ aliæ in linea Continuarum occurrant Cortice curandæ, niſi illæ, quæ accidentalem, ut ſic loquar, continuitatem adeptæ, ſuam tamen primævam originem, vel potiorem ſaltem ſuæ originis partem agnoſcunt a fermento extraneo in eundem ſanguinem influente, ut ipſarum Intermittentium mos eſt.

Hoc jacto fundamento, cui conſtans, quantum novi, aſtipulatur experientia, facile erit deducere, quod nullis Febribus Simplicibus dictis, videlicet nec *Ephemeris*, neque *Synochiis imputribus* (quibus ob citam, & facilem ſolutionem ſuperfluus eſſet, etiamſi prodeſſet) mul-

multoque minus *Hecticis* veris, tam *Primariis*, quam *Secundariis*, cujuſcunque ſit indolis fermentum pertinax, quod illas fovet, Peruviani Corticis aptetur actio.

Quoad *Continuas Putridas* dictas, ſive Humorales, ſi *Continentes* illæ fuerint, more ſcilicet a nobis expoſito, hoc eſt nullis Exacerbationum, aut Remiſſionum viciſſitudinibus interpunctæ, fuerintque pariter *Eſſentiales*, atq; Primariæ, tam *Solitariæ*, quam *Comitatæ*, & tam de genere *Colliquativo*, quam de *Coagulativo*, ſingulæque tam *Malignæ*, quam ſimpliciter *Acutæ*, extra dubium videtur, illarum quibuſvis ſtabile intra cruorem, diverſumque valde ab Intermittentium fermento fermentum habentibus, Corticem Peruvianum opitulari non poſſe.

Quia tamen nec obeſſe ex ſui natura crediderim, aut unquam credidi, neque Aliorum favore Corticis opinantium, illudque remedium in quibuſvis etiam Continuis Febribus approbantium, auctoritatem temere ſeponendam duxi in juventute præſertim mea; ideo tunc meæ minime fidens Minervæ nondum ſatis expertæ, de Cortice in *Continuis Primariis*, & *Continentibus* exhibendo periculum aliquod innoxium, aliorum fretus auctoritate, ut dictum eſt, faciendum cenſui. Sed ut ingenue confitear, præſcripto aliquoties non paucis Ægrotantibus, parca quidem, ſed congrua, & partita doſi, ſub ſpecie boli cardiaci remedio, vel nullum inde levamen, ſicut nec damnum ullum emergere agnovi, vel illud beneficium tantummodo, quod aliis remediis vulgaribus adſcribendum facile creditur, tunc cum morbus, exacto jam Acutorum curriculo, finem ſuum ſive bonum, ſive malum aſſequitur; neque enim promptiorem antedicto, ſicuti nec feliciorem, aut infeliciorem terminum in iiſdem Febribus uſu Corticis obtentum potui dignoſcere, non modo cum ipſe præſcripſi, ſed & cum a *Fraſſono* Præceptore meo (poſtquam ſcilicet Remedii vires in *Caſu xvi. Cap. X. Lib. I.* deſcripto fuit expertus) præſcriptum vidi. Penes me autem, cui operatio Corticis ſemper prompta, & celer apparuit, etiam cum diminute præſcriptus eſt, apparuit, inquam, ſemper talis, habita ſaltem proportione ad doſim præſcriptam in aliis caſibus: idcirco quotieſcunque morbus Cortice curatus ſuum de more ſtadium abſolvit, ut contigit tunc, profecto illius curationem Cortici non magis tribuam, quam cæteris remediis, aut ipſi Naturæ. Et ideo in hujuſmodi Febribus quavis incrementi, ac decrementi alternatione carentibus, inutilem ſaltem, atque fruſtraneam crediderim, ingenue loquendo, oblationem ejuſdem Corticis; niſi adhibita induſtria aliqua, mihi hucuſque ignota, ſenſibiliores effectus datum ſit intueri: licet non deſint, qui nedum ſperent ſe aſſequuturos, ſed & cenſeant jam aſſequutos modum, quo aliis adminiculantibus auxiliis, commixtiſque medicamentis, puta, Opio, flore Salis ammoniaci, Viperarum ſale &c. Corticem ipſum, qui baſis reliquorum eſt, ad *Febrifugi univerſalis* faſtigium elevent. Neque hoc [ut nihil ſubticeam] plane intentatum ipſe reliqui; ſed nec rem acu tetigiſſe mihi ſum viſus, neque tuta tantummodo, minimeque ſuſpecta admittenti, ulla amplius mihi ſupereſt ultro experiundi cupiditas.

Cæterum ſi quis ſit locus Cortici in Febribus Continentibus, is erit ad ſummum, atque etiam rariuſcule, non in Continentibus Originariis, ſed in iis, quæ ab Intermittentibus, vel Subintrantibus ortæ, prius in Proportionatas, mox & in Continentes degenerant. Iſtæ enim ſicuti in puncto ſuæ metamorphoſeos ſolent ſæpiuſcule curari Cortice, ita fortaſſe nonnunquam eodem curari poterunt, etiam poſtquam fuerint in easdem Continentes, ſaltem de recenti, penitus transmutatæ, vigente ſcilicet adhuc in illis aliqua primævæ originis conditione, etiamnum corrigenda per Corticem, qui inſuper obſtare poterit occultis ſuppetiis a primo fonte extraneo fortaſſe latenter, & indeſinenter ſanguini accedentibus. De his tantummodo

modo Febribus recenter Continentibus factis fortaſſe loquutus eſt *Sydenham*, dum eas poſt amiſſam intermiſſionem vocat nomine *maxime Continuarum hujus ſpeciei*, in quibus cum fructu aſſerit Corticem exhiberi, *dummodo intempeſtivus Cardiacorum uſus ulteriorem Continuitatem Febri non conciliaverit : quo in caſu*, *Peruvianum* (inquit ille) *Corticem nihil quicquam profeciſſe*, *plus ſemel obſervavi*, quemadmodum aliàs retulimus.

Quoad Febres vero *Symptomaticas*, tam *Privatas*, quam *Officiales*, tam *Fixas*, quam *Vagas*, tam *Lentas*, quam *Acutas*, *Inflammatorias*, *Ulceroſas &c.*, a quibuſvis organicis partium vitiis pendentes, nemo, quod ſciam, tam animoſus fuit hucuſque, ut in illis proficuum eſſe Corticem, abſolute pronunciarit, ſalvis infra ſubdendis; nam præterquamquod Febres hujuſmodi Symptomaticæ conſueſcunt de more, ac utplurimum potius ad Continentium genus Cortici inacceſſum referri, quam ad aliud, utpote a ſtabili vitio affectæ partis progenitæ, habent hoc inſuper, ut nonniſi ſublato eodem vitio poſſint auferri; quod opus pariter ſolet excedere vires ejuſdem Corticis. Id quod intelligendum eſt, tam ſi vitium organicum, puta Ulcus, Tumor &c. ſit in aliqua parte nobili, & interna, quam ſi ſit in ignobili, aut externa, dummodo Febris a tali affectione ortum, aut fomitem ſuum agnoſcat, ſecus ſi agnoſcat a fermento conſueto, habeatque per accidens comitem aliam, ſive præcedentem, ſive ſimultaneam recenſitorum generum affectionem.

Ne vero quod experientia propria compertum habui circa hæc omnia ſilentio prætereaam, præſertim in confirmationem, quod tenuiſſima ſit, vel nulla vis Corticis adverſus Febres *Symptomaticas*, nedum *Continentes*, verum & *Remittentes*, atque *Periodicas*, fateor, me pluribus Tabidis nondum conſumptis, & præter quotidianas Febris putridæ dictæ periodos valde conſpicuas, vix tantillum Febris habitualis appellatæ tempore remiſſionis habentibus, Corticem obtuliſſe, tum ut eorum petitionibus indulgerem, tum etiam ut ipſas nimium increbreſcentes periodos inhiberem. At licet ex uſu remedii aliquod ſenſibile levamen ad aliquot dies fere ſemper obſervarim, cum manifeſta etiam quandoque (non tamen ſemper) Exacerbationum conſuetarum interceptione; attamen morbus paullopoſt vires reſumens curſum ſuum jugiter proſequebatur uſque ad interitum Ægrotantis; quod infortunium [præter alios caſus, quos ſubticeo, ne longior ſim] eximiis Matronis, *D. D. Marchioniſſæ Fortunatæ Gherardinæ* tabidæ, gravidæ, & ope forſan Corticis ad feliciſſimum partum perductæ, ac dein Vita functæ, demumque *Marchioniſſæ Lucretiæ Molſæ* pariter tabidæ contigiſſe memini. Nec aliter ſe quoque obſervaſſe refert in ſimilibus caſibus Cl. *Nigriſolus*. Contra, novi Militem in Xenodochio ictu ſcloppeti vulneratum, & ob diuturnitatem, profunditatem, ac ſordem vulneris copioſo pure ſcatentis, Febricula irregulari correptum, cui tandem ſuperveniens Tertiana ceſſit actioni Corticis, ſuperſtite adhuc ad longum tempus vulneris ulcere, nullam cum extincta Tertiana, ut patefecit eventus, cauſſæ, vel fomitis cognationem habente. Sicuti enim cum Febris fermentum ſuum præciſe recipit a parte inſigniter læſa, qui Symptomaticarum mos eſt, fermentum illud eſt indolis diverſæ a ſolito Intermittentium fermento, habetque Focum Cortici forſitan inacceſſum, unde inutiliter his etiam cauſſis miniſtratur remedium: ita quando verum Intermittentium fermentum præciſe luxuriat, etſi aliqua vigeat alicubi ſejunctim labes, eventus nihilominus actioni Corticis proportionatus, intacta provincia extra ditionem poſita, ab illius oblatione poterit expectari.

Sic, ſi Febri alicui Corticem admittenti, ut ſunt Intermittentes omnes, & Continuæ nonnullæ, adjungatur per accidens Verminoſa affectio, hæc non impediet, quominus Febris curetur eo-

dem Cortice ; neque enim ea Symptomatica erit, cum non a Lumbricis, ſed a conſueto pendeat talium Febrium fermento, verum potius cenſenda erit Comitata illiuſmodi affectione. Quod ſi vere a Lumbricis pendeat, ſitque vere *Vaga Symptomatica Verminoſa*, ſimulque ex ordine earum, quæ Cortici conſueſcunt obtemperare, adhuc tamen Cortice tractari poterit, tum quia in ea recognoſci poteſt fermentum ipſius ordinarium, tum quia etiam ipſi Cauſſæ ſuppoſitæ, Lumbricis nempe, idem Cortex convenire cenſetur [quacunque id ratione fiat] ut ſuo loco videbimus. Et ſane non ſemel Febres periodicas, in quibus Vermes ſi non integram cauſſæ, ſaltem cumcauſſæ rationem habere viſi ſunt, Cortice ſanatas vidimus, ut patet etiam ex una, aut altera ex noſtris Hiſtoriis. Poſito autem, quod Cortex ex vi peculiaris virtutis, qua pollere dicitur ad curandas Verminoſas affectiones, curare quoque per conſequens poſſit Symptomaticam aliquam non modo ex Intermittentium ſtirpe, verum & Vagam Verminoſam inde genitam ex Continentium genere, attamen cum id non efficiat eo caſu [dato quod poſſit efficere] ex vi febrifugæ virtutis, ſed ex vi alterius, qua Vermes dicitur reſpicere, ideo hic a nobis id minime attenditur, ſicuti nec attendetur in noſtro Febrium Stemmate infra ponendo, ubi Cortex nonniſi ut Febrifugus conſideratur ; utque talis nulli Continenti, præſertim Symptomaticæ, prodeſſe poteſt ex natura ſua ſed tantum fortaſſe per accidens, quatenus Cauſſæ Febrem hujuſmodi producenti per accidens opponatur.

Hac occaſione quæri poſſet, quid ſit agendum, ſi Symptomatica aliqua Vaga, vel Fixa ſit de genere non Continuarum, ſed Intermittentium, nempe, an ea ratione ſuæ naturæ Corticem admittat, an ratione cauſſæ illum reſpuat. Sed breviter dico, me Symptomaticas Febres, præſertim Fixas, collocaſſe ſub genere Continentium, quia revera Continentes utplurimum ſunt, aut Remittentes ſimpliciter, vel ad ſummum Proportionatæ : Intermittentes enim eſſe poſſe Symptomaticas, communiter negatur in Scholis, niſi Symptomaticæ vocentur omnes Intermittentes, eo quia ex obſtructione alicujus Ductus, aut Glandulæ oriri dicantur. Verum uſus invaluit, ut pro Symptomaticis habeantur illæ tantummodo Febres, quæ non a levi obſtructione facile ſuperabili, quæ per ſe morbus non eſt, ſed a vitio aliquo, & fixo, & gravi ſolent procedere ; cujuſmodi vitium non videtur Febrem Intermittentem gignere poſſe. Quotieſcunque vero eam progigneret, cum illud non ſit Cortice ſuperabile, ut ſuperabilis fortaſſis eſt obſtructio alicujus ductus Lymphatici, vel Chyliferi, Febrem Intemittentem [hac data hypotheſi] producens, ideo etiam in Intermittente vere Symptomatica, & a gravi labe particulari progenita, ſi ſit poſſibilis, Corticem minime prodeſſe crediderim. Duæ ſiquidem alias expreſſæ conditiones ſimul requiruntur ad felicem uſum Corticis, nempe primo, ut Febris Continens non ſit ; ſecundo, ut ab aliquo gravi, & peculiaris partis cujuſpiam vitio non pendeat.

Quod ſi quæratur, quid ſaltem ſit agendum, ſi morbus aliquis Febrem Continuam gignere ſolitus, vel cum eadem aſſociari, ut inflammatio aliqua, aſſocietur Febri Intermittenti, vel ab eadem dependeat, dico, hujuſmodi caſum rarum, alioſque forſan poſſibiles, ſed non conſuetos ; non cadere ſub regulis generalibus ; indicationes tamen in ipſa facti inſpectione ſumendas eſſe a potiori. Quamobrem in data poſitione, ſi Febris vere ſit Symptomatica, & pendens a morbo, *v. gr.* ab Inflammatione, indicationes erunt ſumendæ ab ipſo morbo per Corticem minime curabili. Si vero ſit Comitata non quidem ſymptomate ſimplici, utut gravi (tunc enim abſolute curandam eſſe Cortice, vidimus jam *Lib. III.*) ſed vero morbo, cum illa in tali caſu huic originem dederit, indicationes ſumi poterunt ab ipſa Febre, quæ idcirco ut Intermittens etiam curari poterit Cortice, ſi

ce, ſi urgeat aliqua neceſſitas, ſecus ſi non urgeat; hac enim non urgente, ſatius eſt forſitan pugnare remediis, utranque affectionem æque reſpicientibus, quam Cortice Febrem ſolam reſpiciente, cujus extinctioni fortaſſe non ſubſequetur extinctio morbi, licet a Febre geniti, cum poſſit ille ſuas jam jeciſſe radices, iiſque ſeipſum alere, quin & Febrem ſibi propriam, Continuam nempe paulatim accerſere.

In hanc rem ſit brevis iſta caſus infrequentioris Hiſtoria, videlicet de non mentita Pleuritide, copulata cum Febre Tertiana duplici, ne Subintrante quidem, ſed vere ſtatis horis Intermittente. Eximius, aliaſque memoratus Vir *D. Comes Rupertus Fontana* anno 1708. cœpit decumbere cum quadam Rheumatis ſpecie in pectore, & faucibus, quam affectionem nomine Gravedinis appellabat, accedente inſimul motu quopiam febrili, qui veſpertinis horis cum horrore, & frigore, moleſtaque inter reſpirandum ſenſatione invadebat, & mane ſudore modico ſuperveniente ſolvebatur. Poſt tres, vel quatuor dies cœpit fieri aperte difficilis reſpiratio, ſimulque dolor lateris punctorius apparuit ſatis acerbus hora præſertim ingruentis paroxyſmi; tandemq; Pleuritis, ſaltem Spuria dicta, ſe prodidit deficiente tantummodo conſueta cæteroqui Febris Continuitate: ſiquidem ſervabat hæc exactiſſime typum Tertianæ duplicis, cujus minor acceſſio ſuperveniebat quidem majori nondum ſolutæ, ſed inter ipſam mitiorem, & ſubſequentem fortiorem manifeſta intercedebat aliquot horarum apyrexia. Quia vero toto paroxyſmorum admodum intenſorum tempore valde graviter torquebatur Ægrotans, itaut præ nimio dolore lateris, difficili reſpiratione, & tuſſi moleſta, fere deliquium animi pateretur, implorabat auxilium Corticis, cujus ope a Tertiana dublici Subcontinua, & ad Acutam properante alias convaluerat. Aſt ego renui, non ſatis credulus remedium hujuſmodi in Febre, licet Intermittente, cui conjuncta erat pectoris inflammatio, & cui forſan (ut tunc ſuſpicabar) inflammatio ipſa primis diebus latens originem dederat, poſſe ſufficere ad integram curationem, præſertim cum ſputum ſubcruentum copioſum, & ad coctionem tendens, ſatis procederet. Igitur Ægrum tractavi ut Pleuriticum, non præciſe ut Febricitantem tertianarium, & curatio ſucceſſit ex voto: ſiquidem circa undecimam morbi diem ſudoribus in fine acceſſionum abunde fluentibus, ſputoque inſigniter ſubcruento, & ſubflavo, copioſe pariter per tuſſim excreto, tum Febris, tum dolor punctorius evanuere; illa quidem prius, iſte poſterius. Etenim extinctæ Febri aliqua inter reſpirandum, & ſcreandum triſtis ſenſatio in parte affecta ſuperſtes remanſit, quæ poſt aliquot dies ope ſputi ſemper cruenti, ſemperque copioſi tandem diſperiit. In hoc caſu ordinatus morbi progreſſus me non coegit ad uſum Corticis, quem tamen Ægro poſcente, quotieſcunque minus congrue proceſſiſſet morbus, fortaſſis obtuliſſem, licet animo non plane fidenti. Non eſt tamen ideo, quod improbem conjecturam oppoſitam, quin potius illam admitto, nempe quod ſi Corticem obtuliſſem, non modo ſtatim ceſſiſſet Febris, ſed & illa temporius ſublata, ipſa forſan facilius evanuiſſet inflammatio, uti ab eadem Febre non minus probabiliter pendens, atque progenita.

Cæterum quæ data occaſione hic lubuit apponere de uſu ancipiti Corticis in Febribus Intermittentibus Symptomaticis, ſi quæ ſint, vel morbo Comitatis, nil detrahunt, quin potius robur adjiciunt iis, quæ de minima, vel nulla illius activitate adverſus Febres Continentes omnes, tam Comitatas, quam Solitarias, tam Symptomaticas, quam Eſſentiales, loquutus ſum, & adhuc expertus loquor: cujus etiam ſententiæ ſunt omnes præcipui Scriptores (ſi attente aſſerta eorum perpendamus) cum moderamine, ac delectu Cortice utentes.

Quod ſi *Mortonus*, in adminiſtrando Corti-

Cortice plurimum verſatus, ubi de illo agit, & de virtute illius Febrifuga, inquit, quod — *Febres Continentes Inflammatoriæ, æque ac Intermittentes hac antidoto penitus abſque aliqua recidivatione quotidie evincuntur, ac extinguuntur* (quem Textum de aliqua animoſitate ſatis modeſte notaſſe viſus eſt *Cl. Nigriſolus*) animadvertendum eſt, ut ſequenti Capite fuſius dicetur, *Mortonum* per Febres *Continentes* revera intelligere non Continuas omni alternatione carentes, ut nos cum communiori intelligimus, ſed Continuas *Proportionatas*, ſeu manifeſte, ac periodice ſeſe remittentes, ac exacerbantes, quas omnes indiſcriminatim, quomodocunque remiſerint, ac alternatim recruduerint, Cortice ſemper (utinam vere ſemper) ſanabiles eſſe contendit. Hanc limitationem innuit ille in ipſa Præfatione ſuæ *Pyretologiæ* ad Lectorem, ubi idem ac ſupra repetendo, clarius tamen ſe explicat, inquiens — *Febres Continuas Syneches dictas, & quaſcunque alias ſive Inflammatorias, ſive Colliquativas, quouſque typum ſuum ſervent* [& hic notanda ſatis explicita conditio typi] *reapſe a Polychreſto hoc remedio rite exhibito æque certo, ac cito ac Intermittentes ipſas fugari.*

Hinc eſt, quod ex profeſſo conſiderans Inflammatorias ipſas, *Pleuriticam* nempe, *Scarlatinam*, *Morbilloſam*, *Varioloſam &c.*, quas omnes Cortice quandoque curandas vult, tunc tantum eodem vere curabiles cenſet (quidquid ſit de hujus aſſerti nimium forſan late patentis ſoliditate) cum Continentes, eo quo intelligit modo, fortuito evaſerint, & quandiu permanſerint tales: hoc eſt manifeſtis Exacerbationibus, ac Remiſſionibus præditæ; ſecus cum fuerint veræ Synochi hiſce viciſſitudinibus caſſæ, aut ſi in quopiam ſui curſus ſtadio conſtiterint, in quo nondum ulla fuerit, ſerius tantum, & in alio ſtadio obſervanda ratio periodi. Cum enim hæc non adfuerit, Febriſque Inflammatoria veræ, ac ſecundum ipſum ſemper malignæ Synochi naturam, & motum jugiter æqualem præ ſe tulerit, tunc Corticem nullo pacto poſſe prodeſſe, conſtanter, apertiſq; literis aſſeverat — *Febris Synochus* (inquit ille de Febribus Continuis in genere) *unam tantum generalem indicationem ſuppeditat &c.*, ſubditque — *A Cortice Peruviano nihil opis omnino jam expectandum eſt, donec ſpiritus antidoti vires regere poſſint, & a veneno ſopiti* (quælibet namque Febris, ut alias adnotavimus, ſecundum hunc Auctorem a veneno plus minus activo ortum ducit) *Cardiacis, Alexipharmacis &c. exſuſcitentur, & muniis ſuis iterum fungantur. Quo facto, Febris genium ſuum non mutare, & in Synechem Benignam tranſire non poteſt, ejuſque mutationis ſpecimen exhibere in Exacerbationibus, & Remiſſionibus periodicis, ſingulis, vel alternis diebus recurrentibus, & pro ratione victoriæ partæ, plus minus manifeſtis.* Et paullo ſupra — *A gradu veneni* (dixerat) *intenſiſſimo ſuboritur Febris Synochus, ubi utut mitia ſub initium cuncta appareant ſymptomata, quia ſpiritus primo ictu mortificati luctæ inſtituendæ impares redduntur; Febris tamen plus minus maligna eſt: ſpiritibus enim mortificatis, Antidotus febrifuga* [intellige ſemper Corticem] *nullius eſt uſus, donec Arte vel Natura venenum quadantenus ſubigatur, & Febris typum Benignæ, ſeu Synechis induere incipiat.* Quod idem etiam repetit, atque confirmat ubi de apparatu Variolarum — *Siquidem* [ait] *Cortex Peruvianus, ubi venenum ſpirituum vires vel æquet, vel ſuperet* (*quod in quaque Febre maligna, ac Synocho accidit*) *nihil omnino valet, ut in Exercitatione præcedenti obſervavimus.*

De Inflammatoriis autem Febribus agens, *Pleuritica* nempe, *Scarlatina*, *Morbilloſa*, *Varioloſa* &c., eas, ut ajebam, non in primo ſui curſus ſtadio, neque unquam dum eundem ſemper tenorem ſervant, ut Synochorum mos eſt, nempe ubi — *Venenum* (ut inquit) *morbificum in ſtatu ſpirituum depreſſo, ut in cæteris Malignis Febribus, vires Corticis Peruviani, aut alterius cujuſcunque* *Anti-*

Antidoti ſpecificæ ſpernit; ſed in progreſſu earundem, fidenter curat eodem Peruviano Cortice, ſub hac tamen ſemper conditione, ac circumſtantia, ut videre eſt ubique apud ipſum, quod Febris jam in Remittentem regulariter, & Recrudeſcentem degenerarit, & non aliter — *Sin ob reliquias* (ſubdit ille de Methodo medendi morbillis) *veneni hactenus non ſubactas Criſis fuerit magis imperfecta, ut in Morbillis malignis, & Epidemiis, indeque Febris Syneches cum Exacerbationibus, & Remiſſionibus quotidianis conjuncta ſuperſtes fuerit, eam incunctanter Cortice Peruviano profligare oportet*. Nec aliter ſentit ubicunque Febrem Inflammatoriam, aut etiam non Inflammatoriam, ſed ſimpliciter Continentem (intelligendam tamen ſuo more, ut ſupra) Cortice Peruviano curandam proponit.

Verum ſi liceat ſuper hac re pro modulo meæ ingenuitatis aperte loqui, quando Febris Synochus, ſive Solitaria fuerit, ſive Comitata, Inflammatoria &c. ad eum ſtatum devenit [devenit autem rariuſcule, cum potius per decrementum inſenſile ſolvi conſueſcat] ut in periodice Remittentem degeneret, tunc ſane ex ſe ipſa facile, ac omnimode ſolvitur abſque adjumento Corticis, quem propterea in tali caſu minime præſcriberem, niſi diuturnitas Febris, fermentum ordinarium, atque ſejunctum Intermittentium accuſans, illiuſque pertinaciam extincta etiam Inflammatione ſuperſtitem oſtendens, plane me cogeret, utut idem *Mortonus* alacrem nobis addat animum univerſali aſſertione, quod — *Quandiu Febris ſpeciem Continentis* [intellige ſemper Proportionatæ] *induerit, ſpirituum robur ſupereſt, quod ſufficiat ad vires Antidoti in actum deducendas, cujus exhibitio ad Veneni* [intellige ſemper Fermenti febrilis] *reliquias frangendas apprime neceſſaria eſt, Corticis ſcilicet Peruviani, cujus vires in hac æque certo, & cito efficaces, ac in Intermittente curanda, multo uſu, & communi Medicorum conſenſu comprobantur*. Sed de hoc quoque, quod aliqua diſtinctione, ac limitatione videtur indigere, in ſequentibus ex profeſſo.

Interim obiter indicare liceat, quod ſicuti non facile admittimus id, quod ille agens de Febribus Continuis in genere univerſaliter adſtruit, nempe — *Febrem quamcunque Synochum nunquam poſſe ſanari, donec typum ſuum mutet, ac fiat Synechés*, ſive ut vult, Continua Periodica, quaſi poſſibilis non ſit ſanatio ullius *Synochi* in Proportionatam non permutatæ, ita nonniſi difficulter poſſumus univerſaliter admittere alterum, quod inquit ipſe, nempe, quod quotieſcunque eadem Synochus in periodice Remittentem, & Recrudeſcentem migrat [migrat enim nonnunquam] *vires Corticis in ea æque cito, ac certo efficaces ſint, ac in Intermittente*. Atque id difficilius adhuc admittimus, ſi Febres hujuſmodi a principio jam Continentes, ſeu Synochi, mox in Continuas Proportionatas converſæ, non Solitariæ fuerint, ſed vel Variolis, vel Pleuritide, vel alia inflammatione Comitatæ. Ita nobiſcum ſentiunt aperte *Sydenhamius*, *Nigriſolus*, & alii — *In Continuis Epidemicis* [inquit *Sydenhamius*] *debellandis non alios effectus ex ejus* [videlicet Corticis] *uſu expectare licet, quam eos, quos hodie in Pleuritide, Peripneumonia, Angina, ac id genus Febribus Inflammatoriis videmus, quibus non tantum non prodeſt, ſed & plane obeſt*. *Nigriſolus* vero in Schol. ad *Blegnium* diverſimode ſentientem — *Ab ejus*, nempe Chinæ Chinæ, *uſu* [inquit] *in internis inflammationibus abſtinere melius ſemper ſum arbitratus, nunquam in internis inflammationibus illam propinare auſus fui; quin parum felici exitu ſemper ab aliis exhibitam vidi*. Hæc Viri iſti experti, licet non deſint, qui eam in quibuſvis indiſcriminatim Continuis, Ardentibus, & Malignis Febribus etiam incipientibus, quin & ſignate in Pleuritide, ratione ipſius quoque inflammationis, uſurpandam contendant, ſed inexperti. Pro officioſa tamen *Mortoni* excuſatione, fas eſt ſuſpicari, eidem

eidem forſitan crebriuſcule contigiſſe in regione ſua, quod non ſemel mihi anno præſertim 1708. contigit in mea; nempe, quod Febres Inflammatoriæ periodicam ſimul, & talem præ ſe tulerint remiſſionem, ut Intermittentes ipſas æmulari, ne dicam æquare viderentur, ut in caſu *Co: Fontanæ* paullo ante deſcripto. In quibus ſane circumſtantiis cum Febris pro Eſſentiali, atque Primaria ſeſe prodiderit, nec non de natura earum quæ ſaltem cum Solitariæ ſunt, Cortice ſæpius conſueſcunt curari, credere non renuo, quin Viro illi animoſiori felix ſæpiuſcule potuerit eventus favere. Facile autem eſt Homini ex propria induſtria ſemel, atque iterum remedio quopiam feliciter utenti; & eventus minus fauſtos, ſi qui fuerint, in alias poſtmodum cauſſas refundenti, a particulari, infrequentius licet repetito bono ſucceſſu, in univerſalem credulitatem, & aſſertionem labi. Quamobrem id ſaltem dari debere *Mortono* crediderim, forſan & incunctanter concedi, quod ſi quando contingat [quid enim vetat poſſe contingere in quibuſdam aliis Conſtitutionibus, quod contigit mihi non ſemel anno 1708.?] Febrem Pleuritide comitatam vere Primariam, & eſſentialem eſſe, quemadmodum a pluribus Scriptoribus habetur perpetuo talis, itaut Febris Pleuritidi, non Pleuritis Febri originem dederit, ſimulque contingat eam febrim eſſe Periodicam, Subintrantium more, crediderim, inquam, poſſe concedi, quod tunc non abs re ſit, immo ſit rationabile China China uti in ipſo maxime Morbi principio: neque hæc plane inexpertus loquor; ſecus vero ſi Pleuritis ſit eſſentialis, & comitata hujuſmodi febri, non Febris comitata Pleuritide: quod attente Juniores animadvertant velim, & forte cum Junioribus etiam Seniores. In propatulo itaque poſita quantum interim ſat eſt, *Mortoni* mente, clarius adhuc a nobis develanda uti Auctoris in uſu Chinæ Chinæ nimium prodigi a plurimis habiti, ſatis conſtat, totam illius liberalitatem in adminiſtrando Cortice pro curatione Febrium Continuarum extendi ſimpliciter ad Continuas Remittentes, ac Proportionales, tam Comitatas quidem, quam Solitarias, & tam ab ortu, quam ex tranſmutatione tales, minime vero ad Synochos, ſeu Continentes veras, niſi quatenus iſtæ, mutata in progreſſu natura, & facie, in Proportionatas, ſeu ſaltem Remittentes migraverint.

Supereſt ergo, ut de iſtis Proportionatis, ac Remittentibus [quæ tamen poſtremæ ſecundum nos conſiderantur quantum in ſe ipſis, ut diverſæ ab iiſdem Proportionalibus] peculiariter agamus, perpendendo, an vere in illis omnibus proficuus ſit Cortex, ut *Mortonus* videtur aſſerere, dato quod alicubi per accidens illum non prodeſſe ratione ſymptomatum, aſſeveret. Sed cum negotium iſtud nec ſit facilis, nec contemnendæ indaginis in praxi, immo ſit res ſummi ponderis, & ſæpe obvia [cum valde raro occurrat Continua Febris, Putrida dicta, quæ aliqua non polleat ſive manifeſta, ſive obſcura, ſive ordinata, ſive inordinata Exacerbationum, & Remiſſionum viciſſitudine] illius ideo examen plura exigens, & plura comprehendens, in ſequens Caput reſervabimus, varia circa hoc diſtinctione proceſſuri. Interea ſat fuerit, eas Continuarum ſpecies recenſuiſſe, ac ſepoſuiſſe, in quibus minime proficuum Corticem experti credimus. Poſito namque ex una parte, quod ille in Continuis Continentibus Primariis, ac Eſſentialibus tum Solitariis, tum Comitatis, tum Malignis, tum ſimpliciter Acutis, ſicut & in Symptomaticis dictis nequaquam profit, & poſito ax alia parte, quod in Intermittentibus omnibus tum Benignis, tum etiam Malignis miranda præſtet, etiamſi iſtæ aliquam continuitatem redolere incipiant, haud difficile erit dignoſcere, quid ſtatuendum ſit de reliquis Febribus inter duo hæc extrema conſtitutis: quippe quo magis ad Intermittentium naturam accedent, eo facilius Cortice curabiles erunt cenſendæ, dummodo a nullo gravi ſolidarum partium

vitio

vitio procedant [quæ, ut diximus, eſt altera conditio neceſſario requiſita pro utili actione Corticis] quo vero magis accedent ad naturam Continuarum Continentium, ſeu Synochorum, eo difficilius; cui ſane ratiocinio ipſa adamuſſim, quantum novi, reſpondet experientia. Jam vero hanc ipſam majorem, & minorem approximationem ad alterutrum ex iſtis extremis, in reliquis, quæ ſuperſunt examinandæ, Febrium ſpeciebus (ne ſcilicet nos fallat hæc remota nimis, & indeterminata inſpectio) quamproxime dimetiamur.

C A P U T III.

Explicatur adhuc Mortonus: *mox ſtatuitur*, Chinam Chinam *utilem eſſe in Febribus Continuis per ſubingreſſum Paroxyſmorum*, Subintrantibus *appellatis*; *non ita in ſimpliciter Remittentibus*, *quarum peculiaris natura deſcribitur*. *In Remittentibus autem periodice*, *ſive Proportionatis*, *quæ generali* Continuarum *nomine ſolent donari*, *diſtinguit*. *Diſſenſus & hic aliquis a Praxi* Mortoni.

CONVENIT ergo nobiſcum, ut vidimus, vel ipſe *Mortonus*, Corticem ſcilicet nullis Continuis Febribus, quæ alterna careant remiſſione, ac exacerbatione, proficuum experientia dignoſci. Diſcrepantia noſtra hucuſque ſita eſt in hoc, quod cum ambo has Febres quacunque remiſſione carentes, *Synochos* appellemus, ut appellant Scholæ, Ille has ipſas *Synochos*, non *Continentes* poſtea vocat, ut eas vocant Scholæ, ſed *ſimpliciter Continuas*, dum nos cum iiſdem Scholis non Continuas tantum vocamus; ſed & *Continentes*. Ex adverſo dum Febres manifeſto, ac periodice *Remittentes* nuncupat Ille *Continentes*, ſeu *Syneches*, nos pariter cum Scholis eas non *Continentes* dicimus, ſed vel *Continuas ſimpliciter*, vel *Continuas Proportionatas*. Sed & alia inſuper inter nos eſt diſcrepantia, ſcilicet, quod Ille omnibus Febribus Continuis periodum ſervantibus, ſeu quomodolibet etiam Remittentibus (quas parum refert ſi *Continentes* appellare velit, vel aliter) aſſerit Corticem vere prodeſſe: nos vero id quandoque, & quibuſdam facile concedimus, quandoque autem, & in quibuſdam aliis, nequaquam. Prima diſcrepantia conſiſtit in vocibus, quibus explicatis tollitur æquivocatio. Altera conſiſtit in re eſſentiali, qua explicata, creſcet dubio procul diſſenſus noſter, ut in ſequentibus.

Sed ad tollendam prius aliam æquivocationem, quæ mea fortaſſe culpa poſſet obrepere, ob aliquam novitatem a me invectam ſub nomenclatura *Remittentis* Febris, advertendum eſt, ut innuebam *Cap. I.* hujuſce Libri, me per Febrem ſimpliciter Remittentem intelligere ſpeciem Febris ex ordine Continuarum a Proportionata valde diverſam, ſicuti per Subintrantem intelligo ſpeciem Febris ex ordine Intermittentium valde diverſam pariter ab eadem Proportionata; adeoque ſecundum me omnis quidem Proportionata poteſt dici etiam Remittens, atque quoquo modo Subintrans, quatenus & remiſſionem neceſſario ſubit, & Exacerbationum minime ſolubilium mutuam ſupervenientiam admittit: ſed nec omnis Remittens, nec omnis Subintrans poteſt dici Proportionata juxta acceptionem meam mox clarius explicandam pro conſtituenda idea quadam iſtarum Febrium, ſi non abſolute vera quoad Theoriam [neque enim id ſuſtinere auſim, neque ob id cum quoquam dimicare] ſaltem utili, & congrua quoad Praxim, quantum ſit pro Cortice rite adminiſtrando, & pro indigitanda vera in iiſdem Proportionatis illum offerendi opportunitate.

Quamobrem Febrium iſtarum naturam, & incerta per conſequens Ægrotantium

Fata, ſi liceat mihi,
Fingere arbitrio meo,

graphicam illarum deſcriptionem pro modulo mei captus proſequar fidenter ut infra, præmiſſa interim proteſtatione, me a multiplici earum ſubdiviſione ad rem noſtram

noſtram inutili, uti hactenus abſtinui, ita & nunc conſulto abſtinere: eſto quod illæ non minus, quam Intermittentes, & Continentes, modo Solitariæ ſint, modo Comitatæ, & tam Colliquativæ, quam Coagulativæ; immo forſan Symptomaticarum ſortem ſubire poſſint. Malignarum vero characterem præ cæteris tam facile ſuſcipiunt, ut nil facilius; adeoque plurimas, ſaltem, ſi non omnes, Pernicioſarum Intermittentium differentias [præter conſuetas Intermittentium vulgarium, quas cum communi indicavimus in diviſione, & infra apponemus in Febrium Schemate] haud difficulter ſortiuntur; immo veram, & genuinam *Subcontinuæ* in Malignis Intermittentibus deſcriptæ naturam referunt. Illud enim rationi valde conſentaneum videtur, nempe, Malignas Febres maxima ex parte a fermento Intermittentium cum fermento Continuarum commixto, & valde inæqualiter influente, progigni [quod & agnoviſſe viſi ſunt Veteres in deſcriptione Hemitritæi ſæpius maligni, atque lethalis] unde crebræ reduplicationes, horrores, ſenſus caloris, & frigoris in eadem parte, aliæque conſimiles ſenſationes, quæ non minus ſunt indices exoticæ malignitatis, quam occultæ miſcellæ fermenti Febres Intermittentes producentis cum inſito Continuarum fermento. Cum itaque conſonet probabilitati, ut dicebam, hæc conjectura, Febres nempe *Malignas*, quod adnotat & *Reſtaurandus*, *ab iiſdem cauſſis, ac Intermittentes*, magna ſaltem ex parte, *ortum ducere*, nulla Febris aptior erit malignitati ſuſcipiendæ, quam Febris quælibet Proportionata Continua, præſertim Tertiana, ut quæ ab utroque enunciato fermento, ſimul ſub varia proportione commixto, originem trahit. Hinc fortaſſe memorabile illud, & tritum *Hippocratis* — *Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, judicium habent difficile:* neque enim ullibi major eſt judicii difficultas (etiam judicii medici) quam ubi ſtat in ancipiti, vel in propinquo character malignitatis, ut in Febribus hujuſcemodi, præſertim Tertianis. Verum iſtas proportionatarum diverſas habitudines hic examinare non vacat, utpote rem noſtram minime alterantes; ſive enim malignæ illæ ſint, ſive non, parum refert, quantum ſit pro ſuſcipienda actione Corticis, dummodo cæteroqui ſit locus oblationi opportunæ illius: hoc vero non a præſentia, aut abſentia malignitatis, ſed a natura fermenti prædominantis, Febremque Proportionatam principaliter producentis, omnino dependet. Hanc unam idcirco inter alias habitudinem lubet perpendere, quæ hujuſmodi Febres actioni Corticis ſuſcipiendæ magis, vel minus diſpoſitas, poteſt oſtendere.

Contrahendo itaque huc, quæ alibi ſparſim diximus, & poſito quod alias firmavimus valde probabiliter, nempe fermentum omnium Febrium ſuapte natura Continuarum intra maſſam ſanguineam oriri, deliteſcere, ac exaltari; fermentum vero Intermittentium extra ſanguinem gigni, ac commorari ad tempus, & ad tempus in eundem ſanguinem periodice influere, ſequitur per conſequens, quod Febris *Continua Periodica*, ſeu *Proportionata*, quæ de Continua ſimpliciter ratione continuitatis, & de Intermittente ratione periodi participat, ex utroque fermento partialiter conſtituatur. Verum & hic aliqua opus eſt explicatione, priuſquam ulterius procedamus, ne cum hac quaſi Hermaphrodita Proportionata *Subintrantem* ſimpliciter, vel ſimpliciter *Remittentem* confundamus, ſed ſingulas ſeorſim minutiori indagine proſequamur, ut cuilibet Quæſito in titulo propoſito ſeorſim pariter, & particulatim ſatisfiat: quod quidem ut facilius Tyrones valeant percipere, non erit abs re aureum hic *Sylvii* dogma præmittere, quo expreſſe monemur, *Aliud eſſe continue febricitare, aliud Febre continua laborare*; Adeoque poſſe quempiam febrire quidem aſſidue, ſed tamen per Febres intermittentes ſibi invicem ſupervenientes, quas ideo *Subintrantes* libet appellare.

Per *Subintrantem* igitur Febrem (quæ ſtricte loquendo Intermittens amplius non

non eſt, quatenus Æger ea detentus nunquam febrire deſinit, cum unus Paroxyſmus ſubintret, priuſquam prior plane ſolvatur) per *Subintrantem*, inquam, intelligo Febrem ex natura ſua Intermittentem, & per accidens tantum Continuam; quatenus per accidens eſt, quod novus Paroxyſmus accedat ante perfectam ſolutionem antecedentis, qui cæteroqui ſuapte natura perfecte ſolveretur, ſi novus ſerius accederet. Id, quod manifeſte cernitur in Tertianis duplicibus, ſæpiſſime Subintrantibus, in quibus cum ſecunda acceſſio priori cito ſupervenit, de more inter ipſam ſecundam, & tertiam (quæ non tam cito ſolet ſuccreſcere) aliqua intercedit major remiſſio apyrexiæ proxima: ſignum evidens diſpoſitionis naturalis ejuſdem Febris, etſi Subintrantis, ad omnimodam ſolutionem. Et hæc Febris pro Intermittente habenda eſt, & ut talis curanda Cortice temporibus opportunis, perinde ac ſi foret pura Intermittens, ut oſtendit experientia: nequaquam vero habenda eſt pro Proportionali, niſi tractu temporis unus Paroxyſmus ita urgeat alterum, ut reſtitante in quolibet acceſſu notabili portione Fermenti febrilis minime ſubacti intra maſſam ſanguineam, ſtabile quoddam exinde gignatur intra ipſum ſanguinem febrile fermentum, ex ſupradictis portionibus fermenti extranei, & ex impuritatibus in ipſo cruore præexiſtentibus coagmentatum, quod conſtituat inibi ſaltem per accidens radicem Febris Continuæ; cui ſane ſi novus rurſus accedat, ut aſſolet, fermenti extranei influxus, Febris, quæ a principio fuit mere Subintrans, per accidens ſaltem, inteſtina metamorphoſi in Proportionatam migrabit. Dupliciter igitur conſiderari poteſt Febris Subintrans, ſcilicet vel quando talis eſt, quia unus Paroxyſmus ſupervenit alteri prope ſolutionem exiſtenti; & in tali caſu Febris hujuſmodi ex quaſi pura Communicans, quæ quandiu ſic perſeverat, veræ Intermittenti æquiparanda eſt in omnibus, & præſertim in uſu Corticis: vel quando talis eſt, quia unus Paroxyſmus corripit alterum a ſua adhuc ſolutione diſtantem; & in hoc caſu Febris Subintrans ad Continuam Proportionatam vergit, ac in eam facile tranſmutatur. Sed per hoc non fit, quin ſit adhuc mera Subintrans, & quin, uſquequo talis eſt, obediat Cortici, cui etiam utplurimum cedere conſuevit, ſtatim ac in Proportionatam ceſſit, ſi ille tempeſtive fuerit exhibitus, priuſquam ſcilicet Febris nova metamorphoſi de Proportionata in ſimpliciter Remittentem tranſierit.

Per *Remmittentem* autem ſimpliciter [quæ ſtricte loquendo Continens vere non eſt, cum aliquibus polleat interdum incrementi, & decrementi notis) ex adverſo intelligo Febrem ſuapte natura Continentem, remittentem tantum per accidens, ſeu, ut ita dicam, Continentem *Spuriam*. Memet explico. Raro viſitur in praxi Febris Continua, quæ vel in eodem ſemper tenore perſeveret, vel ſemper creſcat, vel ſemper decreſcat, qualis eſt Synochus Acmaſtica, Epacmaſtica, & Paracmaſtica, ſæpiſſime obſervantur Febres, quæ licet ab intenſione ſua non multum unquam recedant, aliquibus tamen horis, utplurimum incertis, & modo diurnis, modo nocturnis, modo matutinis, modo pomeridianis, aut veſpertinis, alicujus incaleſcentiæ, ut & alicujus nonnunquam refrigerii notas obſcure præſeferunt; id quod potius dignoſcitur poſtquam contigit, & *in facto eſſe* (ſit venia rancidis veterum Scholarum terminis, rem tamen ſatis exprimentibus) quam dum efficitur, ſeu *in fieri*. Hoc autem non procedit ex influxu fermenti Intermittentium proprii, ſed potius vel ex inæqualitate fermenti Continuarum inſiti, cujus materia ſumme inæqualis eſſe poteſt, & inæqualem propterea fermentationem, aut efferveſcentiam inducere, vel ex influxu novi Chyli, novi ſcilicet cibi, ac novi potus, per alterata ſtomachi fermenta, & per vitioſos ſuccos præterlabentis, ac Cruori ab intrinſeco conſpurcato, atque efferveſcenti, veluti novus hoſpes, ſeſe immiſcentis,

tis, novaſque proinde, ſed obſcuriores turbas excitantis; ut in ipſa Hectica ſimplici fieri obſervamus tribus, vel quatuor horis a paſtu, itemque in Febribus Inflammatoriis Pleuriticorum, aliorumque, Cortice de more, ut dicemus, non curabilibus. Vix enim poſſibile eſt, quod quidquid ſive alimentale, ſive medicamentoſum, ſive comeſtibile, ſive ſorbile, ſive potulentum ingeritur ab Ægro Febrem Continuam patiente, aliquam in adventu ſuo, vel in ſua digeſtione, aut ſubactione alterationem in effervcſcentibus jam fluidis non producat, concurrente inſimul varia rerum non naturalium, ut vocant, habitudine; ſicut vix poſſibile eſt, ut rebus iiſdem poſtmodum ſubactis aliqua in iiſdem fluidis non ſuccedat tranquillitas. Quod ſi in Synochis veris, atque legitimis id non contingit ſaltem ſenſibiliter, utut in illis adſit eadem novi cibi, novique potus aſſumptio, æqualiterque concurrat varia rerum omnium non naturalium diſpoſitio, ac uſus, hoc fit, quia in illis tanta eſt, tamque valida ſanguinis effervefcentia, ut quidquid de novo accedit, ſit parum ſenſibile, paucamque, aut nullam ſenſibilem mutationem inducat, cum potius a præexiſtente tumultu abſorbeatur, ac ſecum rapiatur confuſum, & inconſpicuum. Sic aqua turbidi fluminis inconſpicua eſt in Mari æſtuante: non ita in eodem minus procelloſo. Status autem ſanguinis in Continua Remittente longe minus æſtuoſus eſt, quam in Synocho; æſtum tamen ſuum qualemcunque habet ab intrinſeco, & quod novi habet ab extrinſeco, ſiquid habet, recipit a rebus externis, non a fermento Intermittentium: adeoque Febris Remittens, qualis a nobis intelligitur, de genere Continuarum eſt in radice, & a fermento illarum viribus Corticis inexpugnabili originem ſuam agnoſcit; unde & ipſa virtuti ejuſdem Corticis refractaria cenſenda eſt, ut uſus me docuit.

Jamque videor mihi, circumſcribendo confinia Subintrantium, & Remittentium, naturam *Proportionatarum* adumbraſſe. Iſtæ namque & fixam quandam Continuitatem habent, quam non habent regulariter meræ *Subintrantes*, & claram quandam periodi rationem obtinent, quam non obtinent ſimpliciter *Remittentes*. Proportionatæ ſiquidem habent hoc perpetuum, ut cum continuitate non levi diſtincta plus quidem, ac minus habeant periodi indicia, eaque ordine certo, ſive quotidie, ſive alternis diebus, ſive per majora intervalla, & ſive cum anticipatione, ſive cum poſtpoſitione utplurimum regulari recurrentia, ut Periodicarum Intermittentium mos eſt. Immo cum ſæpiſſime referant typum Tertianæ duplicis, manifeſtus in illis eſt ejuſdem character ob alternam ſimilitudinem exacerbationum, quæ fiunt diebus imparibus, & diſſimilitudinem ab iis, quæ diebus paribus accidunt, quatenus videlicet una die major, altera minor, una citior, altera tardior eſt Exacerbatio, & ſic alternatim; ut proinde dubitandum minime videatur, quin ad Proportionatam gignendam [& hæc tandem eſt ſumma rei] concurrat tum prava ſanguinis diſpotio ad æſtuandum aſſidue ex principio, ſeu fermento intrinſeco, ut de Continuis dictum eſt, tum novus adventus alterius fermenti recenter, ac periodicè aliunde influentis, ut de Intermittentibus.

Quia vero ex una parte uni fermento extinguendo, aut corrigendo par eſt Peruvianus Cortex, alteri vero non: & ex alia parte inæqualis eſſe poteſt in Proportionata hujuſmodi fermentorum concurſus, ſive commixtio, adeout modo fortius ſit fermentum continuitatem producens, modo fermentum producens periodum, unumque eorum in ea Febre teneat locum principii eſſentialis, alterum accidentalis; idcirco eam Proportionatam Cortice curabilem dico, cui eſt eſſentialis periodus, & accidentalis continuitas, non ſic eam, cui eſſentialis eſt continuitas, & accidentalis periodus, ſeu [ne videar diſtinctionibus metaphyſicis rem practicam implicare, ac involuere] eam magis, quæ natu-

ram

ram *Subintrantis* redolet, quam quæ redolet naturam ſimpliciter *Remittentis*, ſeu denique illam, quæ phænomenis omnibus inter ſe collatis, talis apparet intellectui practice judicanti, ut ſi eidem demi poſſet ea mali portio, quam infert noviter recurrens exacerbatio, ipſa probabiliter portio præexiſtens, ac exacerbationem patiens, ſponte evaneſceret; ſecus ſi appareat talis, ut etiamſi dematur eidem quidquid mali noviter accedit ex ipſa exacerbatione, adhuc tamen remanſura videatur ſuperſtes, fixa, & pertinax ea mali portio, quæ durabilem, & ſtabilem Febris continuitatem valeat conſervare. Hanc diſtinctionem a poſteriori me docuit uſus ipſe Chinæ Chinæ, & varius pro varia iſtius Febris ratione inde obſervatus effectus. Id quidem dignoſcere a priori non ita facile; ſed neque tam difficile, quin credam, eum, qui omnibus rite penſitatis practica quadam ſecuritate ipſum non novit, ſaltem utplurimum nomen boni, ac experti Medici nequaquam mereri.

Approximatio igitur major, vel minor ad alterutram ex recenſitis ſpeciebus, Subintrantis nempe, vel Remittentis tantummodo Febris, haud difficulter a perito Medico dignoſcetur in praxi, licet nulla menſura certa hujuſce rei poſſit conſtitui, ſed pendeat quammaxime a judicio, & peritia ipſius Artificis. Siqua tamen ſaltem generalis poteſt indicari Tyronibus, ea eſt hujuſmodi, nempe quod, quo clarior eſt, manifeſtior, & in ſuo typo magis regularis periodus, eo certior eſt effectus, ac uſus Corticis, quia tunc Febris præfert magis naturam Intermittentis Subintrantis, quam Continuæ Remittentis: adeoque ſi exacerbationes ſibi invicem reſpondeant typo periodicarum Intermittentium vero, & proprio, ipſaque exacerbatio non per meram incaleſcentiam ſe prodat; ſomnolentiam, capitis dolorem, aut gravitatem, vel per quandam pulſus elevationem, atque turgentiam ſenſim obrepentem, & potius *in facto eſſe*, quam *in fieri* conſpicuam, ſed per motum aliquem adſtantibus ipſis ſenſibilem, ac obſervabilem, nempe vel per frigus aliquod, utut breve, ac leve, extremorum, aut naſi, vel per horrorem, aut horripilationem aliquam, per unguium livorem, per oſcitationem, aut pandiculationem, per internam quandam ſenſationem, auræ alicujus æmulam, uno verbo; per motionem aliquam motibus Intermittentium analogam, quæ introductionem fermenti per lacteas accuſet (quod & confirmare poteſt aliqua ſimul incidens vomituritio, vel nauſea) in tali caſu Cortex fidenter, cæteris illum coindicantibus, poterit exhiberi; ſecus, vel nonniſi cunctanter, ſi notæ febriles ſint potius in linea caloris, quam frigoris, ut ſupra, & eo minus ſi obſcuriores illæ ſint, aut irregulariter valde contigant fere in morem Simplicis Remittentis. Et hæc pro diagnoſi deſumenda ab ipſa Exacerbationum invaſione.

Sed & alia ſigna nobis præbet ipſa Remiſſio, ſiquidem remiſſio Proportionatæ ad Subintrantem accedentis typum periodorum ſæpe exprimit clarius, ac ipſa invaſio. Poſito enim, quod Febris habeat proportionem Tertianæ duplicis, etiamſi una die *v. gr.* poſt potiorem exacerbationem remiſſio ſit obſcurior propter celerem ſupervenientiam minoris exacerbationis; attamen altera die poſt iſtam, nempe minorem, clarior apparere ſolet remiſſio ante ſupervenientiam tertiæ fortioris; & hac proportione procedunt reliquæ. Quare iſta viciſſitudo alterna remiſſionis majoris, atque minoris, eſt index Circuitus Subintrantium proprii; & ideo in hujuſmodi remiſſione ſenſibiliore conſpicua eſt pulſus tranquillitas non modo reſpective ad ſtatum ipſius exacerbationis, verum etiam reſpective ad tempus ipſum exacerbationem poſtremam antecedens, calor ad tactum blandus eſt, aut parum mordax, apparetque aliqua, utut imperfecta ſudoris, aut urinæ copioſioris excretio. Remiſſio autem Proportionatæ accedentis ad ſimplicem Remittentem non habet eam, quam diximus, cor-

correlativam inæqualitatem, ſed æque obſcura eſt una, ac altera die, pulſus non minus tumultuat poſt, ac ante ipſam, quæcunqne illa ſit, exacerbationem; unde parvi momenti eſt talis remiſſio, quæ vix apparet habito etiam ad ſtatum exacerbationis reſpectu: calor ſiquidem adhuc ſenſibiliter tactum ferit, nec ulla conſpicua viſitur urinæ immutatio, ullumve laudabilis diaphoreſis rudimentum.

Dixi, Corticem in poſtremis hiſce circunſtantiis nonniſi cunctanter exhibendum videri; experientia enim oſtendit, id ſæpiuſcule contingere, ſi ille tunc offeratur, quod paullo ante innuebam, nempe quod, etiamſi per illius oblationem tollatur motus periodi, non tamen tollitur continuitas, quæ illi viget ſuperſtes; ex quo patet, illiuſmodi Febri vere eſſentialem eſſe continuitatem, accidentalem vero periodum; illi namque, etiamſi non aſſociaretur periodus illa qualiſcunque, adhuc tamen tenaciter adhæreret ipſa continuitas. Quod ſi offeratur Cortex in circunſtantiis primo loco recenſitis, non modo tollitur per eum periodus, verum & paullopoſt aboletur conſequutione quadam ipſa continuitas in hujuſmodi Febre imbecilliter vigens, vel in eam ſuapte natura periodicam, quaſi per accidens introducta.

Inſuper non parum confert ad diagnoſim Proportionatæ Corticem reſpuentis, vel admittentis, varium tempus exortus illius, variaque ipſius quocunque tempore naſcentis origo. Quoad primum diſtinguere oportet inter Continuas Proportionatas, quæ Æſtate, mediiſque temporibus, & eas, quæ Hyeme ſolent generari. Quæ enim hyberno tempore regnant [regnant autem frequentius, quam tempore fervidiori Febres Continuæ Proportionatæ] de more graviores ſunt, faciliuſque de ſimpliciter Remittentium natura prædominante participant, quam quæ regnant Æſtate, Vere, aut etiam Autumno, quibus temporibus ex Intermittentium Subintrantium radice ſolent aſſurgere; immo auſim dicere, Febres omnes Continuas Proportionatas Hyeme ortas, non alias eſſe, quam eas, quæ Æſtate ſunt Intermittentes, aut tantummodo Subintrantes. Omnis enim earum diverſitas videtur conſiſtere in hoc, quod Hyeme ſanguis in ſua compage ſtrictior, & ob impeditam tranſpirationem aptior ab intrinſeco ad fermenteſcendum febriliter, eo ipſo, quod inficitur fermento extraneo Febrium Intermittentium auctore (quod fermentum tunc temporis inertius eſt, minuſque activum) ab eodem non aliud ferme recipit, niſi primam occaſionem efferveſcendi, periodice repetitam; ſed a ſe ipſo, ſuoque ex penu, nempe ab ipſa intima diſpoſitione ſua abunde habet, unde ſuſceptam efferveſcentiam conſervet jugiter, ac ultra protrahat, fermento videlicet inſito ſupra fermentum extraneum præpollente, illudque ſecum rapiente, & in propriam naturam tranſmutante. Oppoſitum plane ſolet ſuccedere, ſaltem utplurimum, Æſtivo tempore; tunc enim laxior reddita ſanguinis compages, liberaq; gaudens tranſpiratione, & depuratione univerſali, minus diſpoſita eſt, quantum ex principiis intrinſecis, ad febriendum tenaciter; & aſſidue; adeoq; etiamſi aliqua in eodem degat impuritas, quæ Febrem ſit potis inducere, ea tamen levior eſt, aut citius, faciliuſve diſſipabilis ac Hyeme. Quamobrem etſi accedat illi de novo Fermentum febrile extraneum, quod tunc temporis activius eſt, fortius, atque vehementius; non propterea tranſit iſtud in naturam fermenti præexiſtentis, ſed illud ſuperat, ac ſecum rapit, & diſpoſitionem ſanguinis intrinſecam qualemcunque ad febriendum aſſidue, convertit in diſpoſitionem ad febriendum periodice, ſeu ad defæcandum periodica efferveſcentia ab inteſtinis inquinamentis ſe ipſum. Et propterea, univerſaliter loquendo, tempeſtatibus fervidioribus Continuæ Proportionatæ felicius curantur Cortice, quam rigidioribus, ut Hyeme, propter majorem earum approximationem ad Subintrantes illis tempeſtatibus, & ad meras Remittentes his aliis. Et hæc quoad

varium tempus originis ipſarum Proportionatarum.

Quò verò ad variam ipſam illarum originem diſtinguere pariter oportet inter Continuam Proportionatam, quæ talis orta eſt, vel orta eſt ſimpliciter Remittens, & eam, quæ orta eſt Intermittens. In primis caſibus maxima eſt conjectura, quod Febris pendeat a fermento Febrem eſſentialiter Continuam producente: in ſecundo caſu altera oppoſita emergit conjectura, quod Febris orta Intermittens ſuum adhuc nativum characterem in radice ſervet, etiamſi fiat Continua, adeoque Cortici etiamnum poſſit ſe ipſam ſubmittere, ut adnotat *Sydenham*, dum inquit [ſiquidem fas ſit textum alias relatum hic opportune repetere] — *Cum autem Febres quædam apud nos graſſentur, quæ etſi poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem Continuarum nitantur, tamen ad Intermittentes debeant referri* [en hic quid ſit in praxi Continuitas accidentalis] *nulla mihi religio eſt, Corticem in Continuis hujuſmodi ſumendum proponere, qui dicto more* (videlicet *ad ſcrup. ij.* quarta quaque hora) *iteratus, ad apyrexiam certo Ægrum perducet*. In his itaque caſibus, & circunſtantiis, etiamſi periodus valde obſcura ſit, & confuſa, nihilominus ſæpe exhibetur Cortex cum certitudine eventus majore, ac exhibeatur in caſu, ubi Febris fuit ab ortu Continua, etiamſi poſtmodum manifeſtiores nonnihil habeat periodos. Si tamen eas acquirat manifeſtiſſimas, tunc in Subintrantis naturam migrat, & fidenter Cortice tractanda eſt: ſicuti contra, quamvis incœperit Intermittens, eo ipſo, quod omnem jam periodi motum amiſerit, atque in Continentis omnino, nedum Remittentis naturam tranſierit, inutilis ſolet eſſe Cortex; quoniam tunc fermento extraneo in ſanguinem influenti prævalet jam fermentum in ipſo ſanguine præexiſtens, & data occaſione ſuſcitatum, demumque ex portionibus ſimul reſtitantibus extranei non ſubacti valide coagmentatum, ac ibidem permanenter vigens.

Et hæc eſt ratio, propter quam agentes de Subcontinua Maligna (quæ cum Proportionata primo coincidit, mox etiam cum Continente, ut in Arbore infra poſita) fuimus adeo ſoliciti, quærentes anxie, utrum in illius præcipiti tendentia ad Febrem eſſentialiter Continuam, liceret in ipſo principio Corticem exhibere, ne ſcilicet præterlaberetur occaſio præceps, & ſæpius irrevocabilis. Attente ſiquidem conſiderandum eſt punctum iſtius metamorphoſeos, citra quod utilis, & ultra quod inutilis eſſe conſuevit oblatio Corticis — *Cum enim* (inquit egregie Experientiſſimus *Mortonus* de Febribus Continuis in genere) *eadem ipſa Febris brevi temporis ſpatio genium ſuum ſæpius mutare ſoleat, Medici intereſt varias metamorphoſes, quas eadem Febris ſubit, animadvertere, ut inde tanquam Cynoſura ductus, non temerario, & more Empiricorum Febres omnigenas, vel eandem ipſam in diverſis ſuis ſtadiis heu quantum! mutatam, una methodo abſque diſcrimine tractet*.

Punctum autem iſtud, ſeu linea hæc dirimens in Proportionata unum fermentum ab alio, & unam Febris naturam ab alia, exprimitur in citato Stipite noſtro ea paritate, qua ſurculus medius inſertus in Arbore phyſica, duorum generum poma ferente, mixti cujuſdam generis edit poma, modo de uno, modo de altero magis vel minus participantia, prout magis vel minus ipſe participat de ſucco nutritio unius, aut alterius lateralis rami, in ipſum medium influente.

Verum non eſt, cur ſimilitudinem a Vegetabilibus emendicemus, cum in promptu ſit doctrina Veterum in ſubjecta materia. Sit pro omnibus *Daniel Sennertus*, ut qui omnium Prædeceſſorum vota collegit. Hic verba faciens de Febribus Nothis, eas licet a duobus humoribus mixtis productas velit, non tamen Compoſitas vocat, ſed Simplices, ſive incompoſitas, quippe ab intima duorum in unum coaleſcentium mixtione indiviſibiliter procedentes. Sunt hæc illius verba — *Febres Nothæ non ſunt com-*

poſitæ: *nam licet Notha Febris ex duobus humoribus eodem loco, & tempore putreſcentibus* [hanc quæſo putredinem lubeat benignius interpretari] *oriri poſſit, ita tamen illi duo humores ſunt mixti, ut unum mixtum conſtituant, & una forma contineantur*: *unde etiam cummixtus ille, & ex duobus aggregatus humor putreſcit, ſimplex Febris eſt, mixtam tamen, ac mediam naturam quaſi referens*. Quidni ergo Notham vocemus nos Febrem Proportionatam, ex Continua, & Intermittente, ſive ex utriuſque ſucco radicali ſimul commixto progenitam? Quæ ergo unum tantum ſuccum infringit China China, Febrem tantum ab eo principaliter ſucco prodeuntem, utut de utroque participantem, valet deprimere; non vero prodeuntem principaliter ab altero ſucco, quantunvis ſimilem.

Quod ſi quis quærat, quibus regulis ſit procedendum circa Corticis adminiſtrationem in iis Proportionatis, quæ Solitariæ non ſunt, ſed vel Symptomaticæ, vel Comitatæ, reſpondeo: rationem Febris Symptomaticæ ſicuti facilius forſan poteſt competere Proportionatis, quam Intermittentibus [ſiquidem iſtæ queant eſſe Symptomaticæ] ita ex adverſo reddere illas curatu difficiliores, quam iſtas, etſi Proportionatæ quoque ſint naturæ cæteroqui Cortice medicabilis. Idque ob duplicem rationem, nempe & ob vitium, a quo pendent, tali remedio, ut reor, inſuperabile, & propter adjunctam periodo Continuitatem, quæ grave quidpiam ulterius eſt, ab eodem remedio ſuperandum. Si vero Quæſitum reſtringatur ad Proportionatas Comitatas, reſponſio eſt, quod ſi Febris hujuſmodi ſit Comitata mero ſymptomate, utut gravi, & novum morbum ſimulante, hoc non obſtat, quominus curetur Cortice; dummodo in illa prævaleat natura fermenti Subintrantium proprii, concurrantque conditiones pro recto uſu Corticis requiſitæ, ut ſupra eſt explicatum. Sed ſi ſit Comitata morbo vero, ipſa autem ex ſe videatur Corticem admittere, adhuc nonniſi cum ſumma incertitudine optati ſucceſſus ille poterit exhiberi tum ratione continuitatis ſupra periodum adjunctæ, tum maxime ratione morbi connexi, *v. gr. Inflammationis*, *Eryſipelatis &c.*, qui morbus, licet ab ipſa Febre in facta ſuppoſitione progenitus, ſuas tamen, ut alibi dictum, poteſt jeciſſe in affecta parte radices, quibus ſe ſolo valeat ſubſiſtere, immo Febrem inde Symptomaticam gignere, ſola interim periodo inutiliter ſublata, ſiquidem ullo pacto in hujuſmodi circunſtantiis poſſit hæc ſubmoveri.

Quod ſi morbus Febri aſſociatus plane organicus fuerit cum læſione inſigni, ſatis notum eſt, hunc reddere Cortici refractarias vel ipſas Intermittentes, nedum Continuas Proportionatas, quarum nonnullæ etiam Solitariæ huic remedio nonnunquam non cedunt, ut diximus, ſi nempe de natura ſimpliciter Remittentium a prædominio participent, multoque minus cedunt, ſi vere ſint Remittentes ſimpliciter, aut ſi in ipſas jam prorſus degeneraverint.

Et hic aſſentiri plane non poſſumus *Cl. Mortono* Remittentes *omnes*, ſive omnes non Synochos [data etiam eidem illarum diſtinctione in Legitimas, & Spurias] aſſignanti pro objecto actionis Corticis. Nos enim, licet æque ac *Mortonus*, ne dicam amplius, admittamus ut Cortice curabiles non modo eas Remittentes *Proportionatas*, quas ipſe vocat *Legitimas*, ſeu *Simplices*, quæque vere ſunt de natura Subintrantium, verum etiam multoties eas, quas vocat *Spurias*, ſeu *Mixtas*, quæque Malignarum, ſeu Pernicioſarum characterem proxime induunt, quatenus Intermittentium ad inſtar *Comitatæ* ſunt uno, vel multiplici verendo ſymptomate, dummodo tamen in illis prævaleat fermentum Subintrantium, ſeu (quod idem eſt) Intermittentium, eo, quo explicuimus, modo: nihilominus, hac conditione deficiente, ab objecto activitatis ejuſdem Corticis excipimus non modo *Remittentes* ſimpliciter a nobis dictas, verum etiam plurimas ex *Proportionatis* deſcriptis, ut ſupra, ſive Malignæ illæ fuerint,

fuerint, ſive non, eas videlicet, quarum fomes magis ſit intra ſanguinem, quam extra illum.

Certe, ſi attendantur probe ſcripta *Mortoni*, & quæ candide proſtant in illius hiſtoriis, facile conſtabit, quod ubi Cortex aliquando munus ſuum non exegit (ut alicubi ingenue fatetur) in Febribus ſcilicet, quas ipſe *Mixtas* appellat, quæque cum noſtris vel ſimpliciter Remittentibus, vel Proportionatis quidem, ſed de ſimplici Remittente maxime participantibus, plane coincidunt, Febris revera talis erat, qualis a nobis deſcripta eſt, plus ſcilicet de Continua eſſentiali, licet quoquo modo Remittente, quam de Intermittente Subintrante participans. Atque hinc mirum non eſt, ſi eo caſu cogitur concedere, *ſe haud raro ſortem cæterorum Medicorum participaſſe*, *& reſtitutionem elaſticitatis ſpirituum* in quibuſdam Remittentibus Febribus, facile in Synochos degenerantibus, Cortice quamvis adhibito, *ſæpe incerto*, *ſæpe incaſſum tentaſſe*.

Ex alia parte, ubi in iiſdem Febribus *Mixtis*, ſeu *Spuriis*, ut vocat (vocat autem *Mixtas* in ſenſu valde diverſo a ſenſu noſtro) ubi, inquam, in iiſdem Febribus eventum felicem ſortitus eſt, & Cortici, nec forſan immerito, gloriam tribuit, non raro tardiuſculus, ut pariter fatetur pluribus in locis, & nonnihil difficilis fuit effectus, protracta videlicet ad conſuetum tempus morbi judicatione. At bona venia tanti Viri tarda operatio Corticis copioſe adminiſtrati mihi, ut alibi faſſus ſum, redditur ſuſpecta non quidem de noxa, ſed tantum de incertitudine, an illi aſcribenda vere ſit gloria, nec ne. Sed interim praxis illius felix id attulit certi, ut Cortice tuto poſſimus uti etiam in caſibus ambiguis de effectu remedii, idque ſimul attulit utilitatis, ut majore fiducia poſthac liceat Peruvianum Corticem effœtis Confectionibus Cardiacis identidem ſubſtituere, ne dicam ob metum ſugillationis anteponere. Anteponendus autem procul dubio foret, ſi quæ Auctor iſte ſe obſervaſſe refert in Febribus de Proportionatis in Synochos malignas degenerantibus, velimus attendere, a quibus ſcilicet plures ex iis evaſiſſe inquit, licet exacto tantum conſueto morbi ſtadio, quibus Cortex ab initio fuerat oblatus, quam quibus oblatus non fuerat — *Palam autem affirmo* (inquit ille) *me multo plures hujuſmodi ægrotantes*, *Deliriis*, *Subſultibus Tendinum*, *cæteriſque id genus Symptomatis Malignis obſeſſos ab Orci faucibus Arte liberaſſe*, *ubi Antidoti uſus curationem auſpicabatur*, *quam cum ab initio alia quacunque Methodo uterer: modo cum acceſſitus primo eſſem*, *umbra aliqua Remiſſionum*, *& Exacerbationum ſupereſſet*. *Fundamentum curationis in Cortice ſemper jacio*. *Poſtea pro modulo ingenii*, *juxta normam Artis*, *quod a Symptomatis indicatur*, *efficio*, *atque haud raro cum optato ſucceſſu curationem ad umbilicum duco*. Hæc Auctor ille, qui licet utilitatem remedii fortaſſe per hæc (me quoque judice) haud ſatis probet, illius tamen innocentiam in his quoque caſibus videtur ſaltem ſufficienter teſtari. Cætera, ſi qua ſunt in ejus praxi, quæ aliqua caſtigatione indigere videantur, ea potius illius hypotheſi, quam ipſi Praxi ſatis methodicæ adſcribenda ſunt, & condonanda. Sed & eadem quoque hypotheſis, ſeu Febrium Ætiologia, etſi nobis nec arriſerit in anteactis, neque arrideat modo, ſuis tamen non caret fundamentis, quoad plura ſolidis, plauſibilibus, nec univerſim contemnendis, ut videre eſt apud eundem *Mortonum* in *Apparatu Curationis Morborum univerſalium*, ubi nonnullas etiam ex iis, quas in Scholiis ad ipſum *Lib. II.* protulimus, ſibimetipſi opponit, & ſolvere ſatagit objectiones.

Ex qualicunque autem noſtro in praxi diſſenſu contra facilis reſultat conciliatio quædam tot contrariarum aſſertionum, quæ apud Scriptores minus exactos in hac materia paſſim occurrunt. Ajunt ſiquidem nonnulli, Corticem curare, præter Intermittentes, Febres quoque Continuas, atque Malignas, & ali-

qui non. Utrique recte, utrique minus recte; utraque etenim propoſitio de aliquibus Continuis, atque etiam Malignis vera eſt, de aliquibus falſa: quandoquidem juxta diſtinctionem noſtram curat Continuas, necnon Malignas aliquas, & aliquas non curat; non vero curat omnes, aut curat nullas.

CAPUT IV.

Allata nuperrime diſtinctio de Cortice *in quibuſdam Proportionatis utili, & in quibuſdam inutili, illuſtratur quoad hanc poſtremam partem (de prima enim jam ſatis alias) nonnullis exemplis.*

EXEMPLA curationum Febrium Continuarum Proportionatarum, quas Cortex ad bonam frugem reduxit, plura retulimus, ubi *Subcontinuarum* etiam Malignantium, quæ non aliæ ſunt ab his, *Hiſtorias* deſcripſimus, quibus illuſtrata jam ſufficienter eſt ea pars noſtræ diſtinctionis, quæ ſtat pro Corticis oblatione; quandoquidem in illis caſibus Febrium continuitas erat per accidens introducta, & ſuperaddita præexiſtenti periodo. Modo caſus aliquot lubet deſcribere, ubi in Proportionatis continuitatem eſſentialem cum accidentali tantum periodo ſortitis, Corticis inefficaciam datum fuit experiri.

I. Corripiebatur in medio curſu proſperæ valetudinis *D. Comitiſsa Hyppolita de Savignanis Scappinella* Febre Tertiana duplici Continua, quæ inter Proportionatas eſt omnium frequentiſſima. Cauſſæ procatharticæ Febris hujuſmodi plurimæ fuerunt tum in ratione victus, tum in violenta corporis excercitatione. Illius Exacerbationes, licet regulares, parum tamen conſpicuæ erant in invaſione, quæ ſine ullo ſenſu frigoris, immo potius cum levi aliqua incaleſcentia paulatim obrepente fiebat, tantumque ſenſibilis circa ſtatum erat ipſa exacerbatio, quemadmodum tranſacto vigore notabilis erat ejuſdem remiſſio. Uti plethorica tractata eſt ab initio, ſemperque methodice in morbi progreſſu hujuſmodi Ægrotans, quo toto tempore, ſpei ancipitis, atque metus identidem ſigna prodebat. In decurſu morbi inſtitit amantiſſimus Conjux exhiberi Corticem, memor, quod eadem ex Tertiana duplici Subintrante, immo Subcontinua acutiem veram acquirente, ope ejuſdem Corticis, ipſoque tunc etiam ſuadente, ante biennium evaſerat, ſorte, qua diximus. Non ego aſſenſum præbui, reſpondens: Febrem hanc dubio procul excedere vires Corticis, neque me velle ſubire cenſuram vulgi, ſi citra ſucceſſum, etiamſi citra noxam, illum exhiberem. Acquievit ille dictis meis, maxime cum ſpoponderim, me non prætermiſſurum occaſionem, ſi quando eadem apparuiſſet. Vix tranſacta decimaquarta morbi die, reddito nonnihil manifeſtiore Exacerbationum motu, ſed & inſimul gravioribus factis ſymptomatis, & ceſſante, quod antea apparuerat, ſudoris univerſalis rudimento, Capiteque demum ſatis gravato, cœpi timere, ne muneri meo deeſſem, ſi Corticem omitterem jam mihi propoſitum a Conjuge, & a clariore aliquantulum Febris periodo indicatum, in circumſtantiis creſcentis periculi, & Naturæ feriantis ab omni motu critico. Sed ne ſubirem calumniam in caſu carentiæ fauſti ſucceſſus, quoniam Febris ab ortu viſa erat eſſentialiter Continua, Chinam Chinam præſcripſi ſub forma boli cardiaci, mane, & ſero ſumendam. Duravit uſus illius ad aliquot dies; ſed æque perſeveravit Febris de more increbreſcens. Cognito invalido Cortice, uſu illius abſtinui, curationem aliis remediis pro varia morbi indicatione proſequutus; ſed fruſtra: mille namque ſupervenientibus diris ſymptomatis, videlicet ſuppreſſione urinæ, nonniſi aſſidua ope catheteris per plures dies extractæ, & gangrænis hinc inde ſubortis, aliiſque ſuperadditis cruciatibus, die tandem morbi xxvii. obiit.

II. *D. Lucretia de Sigoniis Agnana*, poſt contractum ex numeroſis geſtationibus, & ex frequentibus abortionibus, ſuc-

ſucceſſiviſq; hæmorrhagiis, habitum corporis ſubtumidum, & decolorem, præter morem ſuæ floridæ conſtitutionis, immo poſt ſuperatam non multo ante acutam ægritudinem, a qua vix cœperat mediocriter reſurgere, recidit iterum in Febrem Tertianam Continuam duplicem, exacerbationes inæquales, & plane inordinatas habentem, ac inconſpicue cum quodam tantummodo ſenſu caloris, & vomituritione irregulari recurrentes, exiguamque ſimul, ac pariter irregularem remiſſionem ſortitas; adeout potius mera Remittens, quam vera Proportionata dici poſſet hujuſmodi Febris. Omni, qua datum fuit, arte, cautela, & induſtria curata fuit. Seriem remediorum hic perſequi, & indicationes eorum, foret inutile. Sat ſit pro re noſtra referre, quod poſt varias ambages, & plura exantlata Vitæ pericula, a die morbi undecimo uſque ad decimumſeptimum Febris tandem, Continua licet, cœpit ad notabilem remiſſionem redigi, & typo Tertianæ duplicis, uno die gravioris, altero levioris, perſpicue diſtingui: quodque magis eſt notatu dignum, Exacerbatio ipſa, præſertim validior, aliquo frigore ſignabatur in morem Acceſſionis Intermittentis. Per tres Circuitus completos, nempe per dies quinque hunc motum obſervavi, nec tamen Corticem præſcripſi: immo Conjugi, qui alias eodem remedio convaluerat, illum proponenti primis diebus obſtiti, ſperans vigeſimaprima die, ſi non ſolutionem morbi, ſaltem permutationem in melius. Sed res aliter ceſſit; tertia ſiquidem fortior Exacerbatio, utut ſuo frigore, levi quidem, ac horrore inſignita, ferocem ſe prodidit in ſtatu, & Ægrotantem male vexavit. Quamobrem tranſacto jam tertio ſeptenario, & rebus, meliore licet facie quoad ſpeciem, in pejus tamen ruentibus quoad rem ipſam, Conjugi filiis onuſto morem gerendum duxi, prompta Corticis præſcriptione. Peractum eſt id partitis vicibus, & doſi medica, ſed quæ Febrem debuerat ſiſtere: attamen jugiter perſeveravit, iiſdem pertinaciter recurrentibus, obſcuriore licet motu, Exacerbationibus; quare cum inanem experirer Corticis operam, poſtquam in ejus uſu ſufficienter perſtiti, ab eodem feriatus ſum, ad conſueta iterum remedia revertens. Cum vero nulla proficerent, vocatus eſt in conſilium *D.* quoque *Davinius*, Ægra tamen ad extremum prope redacta. Is viſo graviſſimo Ægræ ſtatu, & intellecta morbi ſerie, ultimiſque periodi Febrilis motibus, neque conſcius de China China oblata [oblitus ſiquidem fueram in tumultuaria, & inutili Conſultatione, de hoc remedio inter tot alia diſtinctam mentionem facere] ad me converſus, dum egrediebamur domo Ægrotantis, quam ſolo fere prognoſtico dereliquimus, dixit: parum abfuiſſe, quin propoſuerit uſum Chinæ Chinæ, atque tantummodo abſtinuiſſe, eo quia a me in illius oblationem proclivi, nullam de ea mentionem factam fuiſſe obſervarat ne per modum quidem dubitationis, cum tamen cæteroqui remedium tentari poſſe videretur, niſi Ægra jam foret ſuo Fato propinqua. Narravi propterea, quæ immemor ſubticueram, quæque incaſſum tentaveram, refundens omnem culpam in ipſam naturam Febris ab ortu Continuæ. Suſpicatus tamen ſum inſuper de aliquo Uteri vitio organico, ſive alterius Viſceris infimi Ventris, puta, Pancreatis, aut aliarum Glandularum Meſenterii; ſed hujuſce ſuſpicionis nonniſi remota indicia, nulla vero proxima, aut immediata mihi præluxerant. Vixit illa per duos adhuc, vel tres dies, irritiſque omnibus, quæ adminiſtrare licuit, remediis, die morbi xxxiii. deſiit vivere.

III. Clarius adhuc inefficaciam Corticis in Febribus Continuis ab ortu, & per accidens periodicis, patefaciet ſequens caſus, cujus compendiaria quidem, ſed per ſingulos dies diſpoſita ſeries hic exhibetur. Egregius, Claruſque Adoleſcens *D. Antonius de Roncaleis* æſtate anni 1709. correptus eſt Febre, quæ cum nullo rigore, aut frigore illum invaſit. Habita eſt pro Ephemera, ut quæ poſt 24. horas plurimum remiſit;

ſit; ſed paullopoſt, ſecunda nempe die, circa veſperas iterum recruduit pariter ſine frigore, ſed cum vomitu, & ſtomachi angore, Tertianæ incipientis ad inſtar, & per dies pares ſeſe moventis. Protrahitur Febris per totam tertiam diem æqualiter intenſa, & ſine ulla exacerbatione. Exhibetur ea die *Ol. Amygd. dul. ad unc. iv.*, ſubſequiturque modica dejectio bilioſa, nec amplius redit vomitus, vel angor ſtomachi. Quarta die mane adhuc intenſa eſt Febris contra expectationem; quare ſanguinis miſſio, quæ cæteroqui ſtatuta erat, ob id ſuſpenditur, ejuſque loco offertur cibus ob metum exacerbationis, citioris futuræ creditæ, reſpectu habito ad ſecundam diem. Et revera circa meridiem quartæ diei valide exacerbata eſt Febris, ut ſuſpicatus fueram: quod Ægrotanti anſam dedit, ut a me avide ſtatim Corticem expeteret, quem ſciebat plurimis graviter febricitantibus opem tuliſſe; ſed cum reſpondiſſem, Remedium illud non ſatis aptari huic Febri, acquievit ille quidem, ſed animo turbatus eſt; illique propterea ſpopondi, me oblaturum Corticem tempore opportuno, quotieſcunque Febris remedium admitteret. Quinta interim die mane miſſus eſt ſanguis, remiſſa aliquantulum Febre. Veſpere ſubſequuta eſt Exacerbatio, obſcura quidem dum fieret, ſed paullopoſt manifeſta. Fuit hæc omnium leviſſima præter expectationem. Sexta die mane admodum remiſſa eſt Febris, Ægerque viſus eſt ab apyrexia non admodum diſtans. Succeſſit ante meridiem Exacerbatio cum levi, brevique extremorum perfrigeratione. Tunc credidi, Febrem diſponi ad acquirendam naturam, & motum Cortici obſequentem, ſi opus fuiſſet offerre; de quo tamen ut certior fierem, & remiſſionem illius Exacerbationis, & motum alterius correſpondentem ſolicitus expectabam. Modice intenſa ea fuit: cum tamen eſſet in ſtatu, circa veſperas Æger animo deliquit citra cauſſam manifeſtam, Febriſque ultro protracta eſt. Septima die, preſeverante Febre, nec alvo ſatis fluente, præſcribitur clyſter ex Lacte, & Saccharo, quem diutius retinet, ægre fert, ac tandem reddit, ſumme bilioſa, ac ſpumoſa dejiciens, & animo rurſus delinquens, dum ſedens alvum exonerat. Poſt meridiem durante adhuc ultima exacerbatione frigidiuſcule ſudat cum pulſu minuto, & celeri. Propterea rebus in præceps ruentibus, & reſpectu habito ad prægreſſas Febris periodos qualeſcunque, confeſtim exhibetur Cortex *ad drach. ij. ſs.* Octava die mane exhibetur iterum *ad drach. j. ſs.*; utraque tamen vice ſine fructu: ſequitur ſiquidem pari paſſu Febris, ac ſudatiuncula ſubfrigida. Veſpere videtur pulſus tantillum reſurgere, ſed parum: quamobrem circa finem octavæ iterum præſcribitur Cortex *ad drach. ij.* Nona vero, ne quicquam intentatum relinquerem pro ſalute Adoleſcentis plurimis nominibus mihi cariſſimi, eundem Corticem (quoniam aliunde non erat ſperabile auxilium) per clyſterem adminiſtrari juſſi *ad drach. v.*, ſed ſemper incaſſum; in fine ſiquidem ejuſdem nonæ diei frigide ſudans, e vivorum ſtatione ſublatus eſt.

IV. Denique decumbebat Mutinæ ex non levibus animi pathematis *D. Ludovicus Maggius* Canonicus Carpenſis ſexagenarius, gracilis, & delicatulus. Febris, qua detinebatur, Tertianæ duplicis Continuæ regularem typum ſervabat. Et cum in ea æque eluceſceret ratio continuitatis, ac ratio periodi, utra pars prævaleret, haud potui dignoſcere: cum tamen admodum ſenſibilis eſſet ſtatis horis quotidie remiſſio, Subintrantem potius, quam mere Remittentem, Proportionatam hanc ſuſpicabar. Progrediente nonnihil morbo, cœpere admodum obſcuræ fieri exacerbationes, & remiſſiones, quæ prius ſatis patenter ſeſe prodebant. Metuens ego proinde, habito reſpectu ad virium imbecillitatem, & tenuitatem pulſus, ne Æger conſuetis licet ab initio jam ſatis methodice tractatus remediis, impar progreſſu temporis evaderet ferendo morbo in dies creſcenti, decrevi Corticem illi præſcribere mane, & ſero *ad drach. ſs.*: ex

cujus

cujus remedii uſu ad paucos dies continuato omnis plane ſublata eſt exacerbatio Febris; reſtitante tamen jugiter tenui illo, ſed tenaci, ejuſdem filo, quod pariter ante uſum Corticis, tempore quoque majoris remiſſionis ſuperſtes eſſe conſueverat. Vere tam exiguum erat illud, ut vix nomen Febris mereretur: quare Æger ipſe ſanum ſe reputans inſtabat, ut eum dimitterem ad patrios Lares. Illi tamen annuere non potui, quia nondum extinctum noſcebam incendium, cujus fomes alter adhuc vigebat. Uno verbo: poſtquam per aliquot dies ſatis vegetus viſus fuit, paulatim illi cœpere atteri vires, cœpit vox clangoſa fieri, oculi rubore, ac lippitudine quadam perfundi, ſomnus diuturnus, & intempeſtivus, placidus licet, ac levis caput obruere, & ipſe tandem vix febricitans, nec ſe febricitare noſcens, aut credens, inſenſibiliter deficere. Quod demum plane contigit circa vigeſimamquartam, ni fallor, morbi diem, qua placide, & ſine ullo doloris, aut moleſtiæ ſenſu, perpetuo quievit, me in poſterum relinquens ancipitem de uſu, & virtute Corticis in hujuſmodi Febribus Periodicis, quæ ſimul ſtabilem quandam, fixamque, utut levem, continuitatem ſunt ab exordio ſortitæ. Opinor equidem, ut ingenue loquar, quod ille valde citius obiiſſet, ni ſumpſiſſet Corticem; Febris namque, penſitatis penſitandis, ſatis ſe prodebat pro Corruptiva cruoris, & Individui; ſed æque cenſeo, quod dum abſorpto fermento extraneo, quotidie influente, ſublata eſt effervescentia periodica, ita & ſublata ſit occaſio, etſi periculo plena, ipſi cruori, forſitan [ſi per moderatam effervescentiam licuiſſet] ſe defæcandi in progreſſu [quod tamen præ imbecillitate Ægri minime videbatur ſperandum] ab impuritatibus in eodem ſtabili contubernio præexiſtentibus, a quibus poſtmodum per ſepultam quandam, & inconſpicuam ebullitionem citra ullam deſpumationem effervescentibus, ultima tandem, æque ac ſi Cortex fuiſſet omiſſus, Ægrotanti illata eſt clades.

Ex his caſibus ſelectioribus, & ex aliis nonnullis, quos poſſem adducere, immo & ex quibuſdam allatis inter infauſtos, *Lib. III. Cap. V.* recenſitos, ſatis conſtat, quam incertus ſit, & ſæpe quam inutilis uſus Peruviani Corticis in illis Continuis Proportionatis, quibus plus ineſt de natura Febris Continuæ ſimpliciter Remittentis, & per accidens periodicæ, quam de natura Subintrantis, ac Periodicæ, & per accidens tantum continuæ; Febris enim quo magis recedit ab Intermittente, & accedit ad Continuam, eo magis ſe ſubtrahit actioni Corticis, atque adhuc eo magis, quo magis continuitas illius accedit ad æqualitatem intenſionis, atque tenoris.

Eam ideo mihimetipſi metam poſui, quam in ſuperioribus per extenſum explicui circa uſum illius in Febribus Proportionatis, mea qualicunque fretus experientia, cui aliquam, craſſiuſculam licet, conatus ſum adaptare rationem. Cæterum, ſi cui lubeat ulterius experiri, experiatur; puto quidem ſine noxa, ſed & puto ſine fructu ſaltem ſenſibili: quamvis me non lateat, nonnullos Febribus Proportionatis de natura Remittentium potius, quam Subintrantium, laborantes, & Cortice tractatos feliciter convaluiſſe, ſed exacto tantum Acutorum curſu; cujus rei præter Auctorum teſtimonia, plura ipſe poſſem adducere exempla. At China China, ut pluries ſum faſſus, propter excellentiam ſuam habet hoc præjudicium in exiſtimatione mea, ut, cum ſoleat, ubi convenit, non modo ſemper prodeſſe, ſed & cito, & manifeſte, eo ipſo, quod cito, & manifeſte non profuit, minime credatur a me ullo pacto profuiſſe; ad differentiam aliorum plurium remediorum, quæ cum nec cito, nec manifeſte [utinam aliquo ſaltem modo] prodeſſe ſoleant, etiam tunc creduntur profuiſſe, cum non profecerunt, dummodo res, etſi forſan aliunde, bene ceſſerit. Quos tamen protuli infauſtos eventus, non protuli quaſi cladem illorum Cortex intulerit, & quaſi alii felices

non

non proſſent, ad ſalutem, ſed non citam, ut dixi, pendente uſu Corticis, perducti: verum lethales conſulto ſelegi, ut oſtenderem, illum aliquando certo in deſcriptis circunſtantiis ſatis non profuiſſe, quod æque certo oſtendi non poſſet in caſibus exitum felicem ſortitis, dum talis exitus oblationi Corticis [etſi tardiuſcule tantum, non vero celeriter, ut in Intermittentibus aſſolet] ſucceſſiſſet. De reliquo ſicuti poteſt Medicum decipere Febris Proportionata, a prædominio Remittens ſimpliciter, ſub ſpecie Febris a prædominio Subintrantis, & videri Cortice ſanabilis, licet revera non ſit, ut in relatis poſtremo caſibus, ita poteſt decipere Proportionata, Subintrans a prædominio, ſub ſpecie Febris a prædominio ſimpliciter Remittentis, ac videri ex iis, quæ ſunt Cortice inexpugnabiles, & tamen revera eodem Cortice nonnunquam curari; quod non ſemel mihimetipſi contigit hac in re quandoque minus plana cæſpitanti. Ideo ubi prædominium Continuitatis ſit minus perſpicuum, ſitque ex una parte locus rationabili dubietati, an Febris Proportionata ſit Cortici ceſſura, nec ne, & ex alia parte ſit rationabilis ſuſpicio de aliorum remediorum invaliditate, minime improbare poſſum animoſitatem Medici, qui ſpretis Detractorum calumniis, innoxium medicamentum, etſi tunc vigoris ob circunſtantias incerti, tentare velit.

Caveat tamen in hoc, ne ſibi aduletur, tribuatque remedio pluſquam par ſit, ſi res ex voto ſucceſſerit; ſed videat, num illi, an aliis remediis, vel Naturæ adſcribenda ſit ſanitas; facillimum quippe hic eſt incidere in Paralogiſmum appellatum, *Ex non cauſſa ut cauſſa*. Sicuti enim non valet hæc illatio — *Æger tandem mortuus eſt ſumpto Cortice; ergo propter Corticem* — ita neque valet hæc alia —, *Sanatus tandem eſt ſumpto Cortice; ergo propter Corticem* — ad ſummum enim inferri poteſt — *Ergo Cortex non obfuit Curationi*. Sanitas autem, quando a Cortice vere procedit, facile dignoſcibilis eſt ex inſolita, qua acquiritur celeritate; non ſic in aliis caſibus. Si quid ergo certi quis diutius obſervet in hac materia, quod ipſe non ſatis obſervarim, facto prius, ut decet, ſerio, ac diligenti examine, in publicam demum utilitatem fideliter referat. Id forſan quondam nobis ſperandum erat a Doctiſſimo *Lanciſio*, ut juvat conjectare ex paragrapho Epiſtolæ Illius ad me conſcriptæ, quem retuli jam *Lib. II. Cap. VIII. in Schol. ad Mortonum pag.* 188. quandoquidem certior factus, Virum hunc Ampliſſimum e vivis deceſſiſſe non ſine gravi jactura antequam ſuas edidiſſet, quas ibidem recenſuit, circa hanc materiam Obſervationes, ut illas edidiſſe, ex eadem Epiſtola falſo fueram ſuſpicatus.

Hallucinationi meæ haud multum abſimilis ea fuit, quæ nuperrime, ut ſubaudio, occupavit nonnullos, quibus viſæ nunquam fuere *Conſtitutiones Epidemicæ Mutinenſes*, olim a *Cl. Ramazzino* conſcriptæ, exordio ducto ab anno 1690. ad uſque annum integrum 1694. quæ ſane hallucinatio, quoſcunque corripiat earundem Diſſertationum ignaros, mihi dubio procul apud hos notam hominis toto hoc Tractatu parum veridici ſtatim inuret. Putarunt ergo hi, falſo licet, eundem *D. Ramazzinum* tunc apud nos Medicinam facientem, in iiſdem Conſtitutionibus ſuis argumentum meum (quod ego Medicis Noſtratibus ante annum 1695. nedum intactum, ſed & ignotum aſſerui) aliquo ſaltem modo tractaſſe; idque illis viſum eſt poſſe deduci ex iis, quæ Vir iſte Cl. prodidit in Eruditiſſima Diſſertatione ſua recens edita *De Contagioſa Epidemia, quæ in Boves irrepſit*, ubi de China China verba faciens, meorumq; interim aſſertorum veritatem propria auctoritate confirmans, hæc habet. *Equidem hoc præſidii genus in febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant, quarum febrium in Conſtitutionibus meis epidemicis Mutinenſibus mentiorem habui; hoc enim febriſu-*

briſu-

brifugum fermentum illud malignum ſive penitus reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo febris acceſſu intereat.

Textus autem hujuſmodi ſenſus nec eſt, nec eſſe poteſt, quantumvis eſſe credatur, aut videatur, Auctorem hunc promulgaſſe in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis, aut eo tempore noviſſe, *Corticem Peruvianum miranda præſtare in Tertianis malignis Intermittentibus, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant*, quales reapſe ſunt, quas deſcripſit olim *Mercatus*, mox *Mortonus*, & ego tandem. Ibi enim de iſtiuſmodi Febribus vere nec egit ille, nec mentionem fecit, cum vix obiter innuerit, in Tertianis Febribus *diuturnis*, & *contumaciſſimis* a ſe deſcriptis, quæ *utplurimum* (ſunt ejus verba) *citra malignitatis ſuſpicionem* populariter graſſabantur, *malignum quid nihilominus aliquando etiam adfuiſſe*, vel eas, *cum protractiores erant, in malignas nonnunquam degeneraſse*; ſubdens inſuper, quod *præ multitudine hominum decumbentium pauci extincti fuere; ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quam ex Febris vehementia ſuccubuere*. Sed quotieſcunque etiam ex vi paucorum verborum, quæ ſupra recenſui, mentionem aliquam de Perniciofis noſtris ipſum implicite habuiſſe quiſpiam contendat, quod parum refert; tantum tamen abeſt, ut Corticem Peruvianum in iis Febribus, immo in ullis primæ *Conſtitutionis*, ſeu *Diſsertationis* anni 1690. [quæ potior eſt in hac materia] commendarit, ut contra aſſeruerit, eundem Corticem in illis omnibus *inſalubrem* plane, *doloſum*, ac *noxium* extitiſſe, quemadmodum late videre eſt *num. xv.* & *num. xlvij.* ejuſdem Conſtitutionis. Et propterea illud remedium in *Quartanis* duntaxat, ac *Diuturnis* Febribus, & quidem *in calidis tantum, ac ſiccis conſtitutionibus* cum *temporum*, tum *humorum*, minime vero *in frigidis, & humidis*, generaliter uſurpari poſſe; ac revera anno 1691. ad eaſdem *Quartanas*, & *diuturnas* Febres fuiſſe feliciter uſurpatum, prodidit in ſola *Conſtitutione* ejuſdem anni 1691. *num. xxxiv. circa finem*, & *num. xxxv.*: quemadmodum parum utiliter, aut cum detrimento adhibitum fuiſſe in *Lentis* Febribus, Peticulari male judicatæ ſuccedentibus, retulit *in Conſtitutionibus* annorum 1692. 93. & 94. *num. xxxij.*, & *num. lvj.* Quæ cum clariſſima ſint, & proſtent cuique, non eſt, quod quiſquam niſi cohærenter ad ea textum allatum velit interpretari, quaſi nempe dicat Auctor ingenuus in confirmationem aſſertorum meorum, ut conjeci (utque fas eſt credere de Amico imminentis editionis Tractatus mei optime conſcio) quaſi, inquam, dicat — Sibi *modo* notum eſſe, Corticem Peruvianum miranda præſtare in Febribus Periodicis, & præſertim in Tertianis Intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis Ægros interdum necant: cujus generis, aut naturæ Febrium, aliquo modo participes dici poſſe, putat nonnullas earum, quas deſcripſit in prima ex Conſtitutionibus ſuis, licet tunc ad illas eundem Corticem parum ſalubrem crediderit, talemque ſe reperiſſe ea ſaltem conſtitutione, perſuaſum habuerit.

Atque his quidem ita ſe habentibus [ut ad rem noſtram reditus fiat] ne quæſo dedignetur perpendere quiſquis plurima, a nobis circa praxim hujuſce remedii haud ſatis forſan in anteactis dilucidata, in clariorem lucem, ut optandum eſt, aggrediatur evehere, ne, inquam, dedignetur perpendere qua diligentia, qua cautela, & examine, item quam longa, & accurata experientia ſibi ſit opus, priuſquam quidquam certi valeat decernere. Quamvis enim ſupra laudatus Vir poſt repetitam, & firmam, ut illi tunc viſum, plurium annorum obſervationem, & experientiam uſque ad totum nempe annum 1694. tam trepidanter, tam reſtricte, immo non raro tam ſiniſtre fuerit opinatus de Cortice in Conſtitutionibus ſuis [licet, ut verum fatear, etiam ſic ſentiens eminuerit velut inſignior Corticis fautor inter omnes, quotquot tunc aderant, & in hanc

in hanc uſque diem perſtitere in hac Urbe, Medicos] quamvis, inquam, tam ſcrupuloſe tunc fuerit opinatus de Cortice; facta nihilominus progreſſu temporis animadverſione magis exacta, admodum diverſimode ſenſit. Etenim, perſpectis paullopoſt, ac præſertim anno 1696. illius viribus, cum ſcilicet ego ipſe cæteroqui proxime periturus remedium ſimul, ac ſanitatem uno hauſtu potavi, eodem *D. Ramazzino* ſpectante, atque calculum ſuum apponere non renuente, cognitaque pariter in aliis caſibus haud minoris momenti tanti medicaminis efficacia, ut proſtat in *Hiſtoriis meis pag.* 314. *& ſeq. pag.* 141. *& pag.* 423. his, inquam, omnibus ab eo ſatis perſpectis, aliiſque deinde, ut reor, ex propria praxi depromptis, longe majora, & longe magis favorabilia ſcripſit Ille de hoc celeberrimo Febrifugo. Sic in *Orationibus*, ſeu Proluſionibus ſuis in Patavio Athenæo ſubinde habitis, & typis editis, ac ſignate in *Prima*, *Tertia*, & *Septima*, ut & in nuperrima Diſſertatione *De Contagioſa Boum Epidemia*, tam late, tamque magnifice loquutus eſt de virtute illius, velut cujuſdam *remedii plane divini*, *quod quolibet*, un inquit, *anni tempore*, *in quacunque regione*, *ætate*, *ſexu*, *temperamento*, *ad Febres periodicas exterminandas miranda præſtet*, ut, poſthabita in concurſu recentioris, certioriſque palam repertæ (neque enim aliud poteſt inferri) priore experientia, minime veritus ſit, ſuam quadantenus mutare ſententiam *more ſcilicet Magnorum Virorum*, ut de Hippocrate ajebat *Celſus*, *& fiduciam magnarum rerum habentium.* Utinam vero ipſum aliquando imitentur ii, qui non ſatis adhuc experti, in veritatis tamen injuriam, & in damnum publicæ utilitatis expreſſe ſunt obloquuti de Cortice, ut & ii, qui favore illius nimium præocupati nimia pariter, ac ſæpius inania præcoci calamo ſcripſere hactenus, vel poſthac ſcripturi ſunt de eodem. Sed tam laudabilis animi candor raro viſitur, ut qui datus eſt tantum *Magnis ingeniis*, *multaque nihilominus habituris; nam levia ingenia*, *quia nihil habent*, *nihil ſibi detrahunt*: quamvis id revera Viros omnes cultos deceret, ac bene moratos, *in eo præſertim miniſterio* [omnia ſunt verba ejuſdem *Celſi*] *quod utilitatis cauſa poſteris traditur*, *ne qui decipiantur eadem ratione*, *qua quis ante deceptus eſt*.

CAPUT V.

Proficuus aſſeritur Peruvianus Cortex, primò *ad Febres Complicatas vulgatiores*, *puta*, Hemitritæos, *&c.* ſecundò *ad Lentas*, *præſertim Puerorum*, Hecticas *abuſive dictas*. *Confirmatur exemplis poſtrema hæc aſſertio*. *Demum ad Febres ſingulas indigitandas*, *quibus utilis eſt* China China, *& quibus non*, *univerſalis earum Categoria*, *& varia inſimul metamorphoſis*, Corticem *modo admittens*, *& modo reſpuens*, *iconice exprimitur*, *ac explicatur*.

OMNES dari, vel eſſe poſſibiles, quas tradiderunt Antiqui, Febrium Complicationes, haud facile admiſerim; dari plurimas, haud facile negaverim. Juxta illos complicari poſſunt Febres Putridæ dictæ cum non Putridis, ut quando Febris periodica Hecticæ copulatur in Tabidis; quod paſſim videmus. Item commiſceri poſſunt Putridæ cum Putridis; & hoc pluribus modis, nempe vel per Complicationem Continuarum cum Continuis (atque hæc, quam *Fernelius* vocat potius Confuſionem Febrium, quam veram Complicationem, reapſe mihi videtur confuſio non modo Febrium, ſed & quodammodo intellectuum) vel Complicationem Intermittentium cum Intermittentibus, tum ejuſdem, quod facile, tum diverſæ ſpeciei, quod non ita facile, vel denique per implicationem Intermittentium cum Continuis: & hic quoque aliqua fortaſſe contingit hallucinatio. Inordinatæ ſiquidem Febrium, præſertim Intermittentium, mox & Proportionatarum reduplicationes ſæpe Medicis imponunt ſpecie Hemitri-

mitritæi, ſeu Semitertianæ, aliuſve conſimilis Monſtri, ne dicam cum nonnullis, Chymeræ. Ex oppoſito ea, quæ nonnunquam viſitur in typis inordinatis Febrium nunquam deſinentium ordinata viciſſitudo, itaut ſtato ordine, quandoque bis in die, quandoque una die bis, & altera ſemel, adeoque ter intra duos dies, Febris recrudeſcat, itemque non multo poſt unam invaſionem nova reduplicatio ſuccedat, iſta, inquam, viciſſitudo, & alia quævis conſimilis in praxi non ſemel obvia tollere videtur perpetuæ, qualem nonnulli reputant, impoſturæ ſuſpicionem. Datis itaque ad abundantiam, quidquid ſit de veritate rei, ut poſſibilibus combinationibus Veterum ante memoratis, vel ſaltem earum plurimis, facile eſt ex dictis colligere, quid de ſingulis ſentiendum ſit quoad uſum Corticis in iiſdem.

Si enim commiſceantur Putridæ cum Hecticis, diximus jam, experientia duce, illas per Corticem non ſubmoveri, vel ſi leniantur, aut quoquo modo ſiſti videantur, hoc non impedire, quominus Ægrotans tabe conſumptus ſuo tempore ad interitum ruat.

Si poſſibile ſit complicari Putridas Continuas cum iiſdem pariter Putridis Continuis, certum eſt, quod ſi ambæ, vel etiam alterutra ex illis [cujuſmodi duorum caſuum proſtat icon in Arbore noſtra, data eorum poſſibilitate] ſi, inquam, ambæ, vel alterutra ex illis ſit de Continentium ſtirpe, Cortex non proderit; ſi vero ſingantur duæ Continuæ Proportionales, ſuſpicandum merito eſt; ne parum prodeſſe poſſit adverſus duos hoſtes remedium, quod uni ex illis ſæpe non ſufficit; vix enim perceptibile eſt in caſu poſito, quod in maſſa ſanguinea non ſit tale [ſive præexiſtens, ſive noviter cumulatum] taliterque radicatum fermentum, ut vires Corticis eludat, etiamſi aliqua extranei cujuſdam accedat portio, cæteroqui eodem Cortice domabilis.

Quod ſi Complicatio ſit Febrium Intermittentium cum Intermittentibus, ſive illæ dicantur eſſe diverſæ, ſive ejuſdem ſpeciei (in qua linea octo ſimul Tertianas in eodem Ægro dari poſſe, *Caprilius* non dubitavit aſſerere) extra dubium eſt, illis quomodolibet commixtis, ac per varios ſubintrantium, ſeque mutuo, ac diverſimode excipientium paroxyſmorum recurſus, Continuis per accidens factis, Peruvianum Corticem ſtrenue opitulari, ac ſi forent disjunctæ, atque diſcretæ: dummodo non eo uſque ſinantur progredi, ut jam continuitatem eſſentialem, ac fixam, & in maſſa ipſa ſanguinea ſtabiles radices agentem acquirant, aut acquiſierint.

Major difficultas verſatur circa complicationem Intermittentium cum Continuis, non Continentibus quidem, quæ, quoquo modo adſint, vim Corticis ſolent enervare, ſed Proportionatis: cujuſmodi eſſe dicuntur Semitertiana, aut Hemitritæus, cum ſcilicet Tertianæ Continuæ Quotidiana Intermittens, vel Tertianæ Intermittenti Quotidiana Continua copulatur. Circa hanc rem, quæ non æque explicatur ab omnibus (cum aliqui ex Continuis ſymptomaticis, & Inflammatoriis, ſimul ac ex Intermittentibus Hemitritæos componant, alii ex variis, & inæqualibus Intermittentium tantummodo commixtionibus) fateor, me quoque non parum hæſitare, & probabiliter credere, famoſam hanc Febrem eſſe de Tertianarum Intermittentium, multiplicium tamen, puta duplicium, vel triplicium genere, quæ in hac Febris ſpecie ſuas adeo frequenter repetunt Acceſſiones, ut illam non modo crebris rigoribus, & horroribus ſuis reddant toto decurſu Horridam, ſive Horrificam, verum etiam tali intenſione aſſidue præditam, ut ſimul de genere Continuarum ab ortu eandem repræſentent. Et revera tam facile eſt, ut licet Continua ſuapte natura orta non ſit, talis tamen ob rationes recenſitas evadat, ſimulque Maligna, & ſæpiſſime lethalis, noſtræ aliquando Subcontinuæ malignantis adinſtar, ut non prorſus immerito ex Continua, & Intermittente quodammodo conflata dicatur.

Si ita-

Si itaque Hemitritæus, aut Semitertiana vere procedat, ut ſuſpicor, ex Tertiana Intermittente multiplici (Veteribus ipſis, ſaltem aliquibus, non plane diſſentientibus) ſive ex crebro, & æqualiter inæquali fermenti Tertianam producentis influxu, patet, quod activitas Corticis valide, cito, ac frequenter oblati, par eſt morbo vincendo, dummodo id fiat, antequam Febris eſſentialem continuitatem acquirat, quod in enarratis circunſtantiis proxime imminet. Cæterum quæ primis diebus apparet in Complicatis hujuſmodi Febribus continuitas, ſæpe non eſt eſſentialis, qualis creditur; idque conſpicuæ pulſuum concentrationes identidem contingentes palam teſtantur. *Quamvis Febres quædam* (inquit ſatis appoſite hoc loco *Sennertus*) *continuæ videantur, ſi tamen ſæpius fiat pulſus contractio, illa novi paroxyſmi, novique materiæ motus indicium eſt.* Ob hoc igitur in Semitertiana, ſic dicta, Corticem opportuno tempore exhibendum cenſeo, & data occaſione nonnunquam fidenter exhibui: nec de felici ſucceſſu inexpertus loquor.

Si vero, juxta communiorem Antiquorum, Febrem iſtam ex Continua Proportionata, & ex Intermittente prognatam quis velit, cum in illa duplici titulo prævaleat natura Febris Intermittentis, aut Periodicæ, & minore parte concurrat in eam natura Continuæ (ipſa ſiquidem Proportionata Continua participat aliquo modo de ratione, ac fermento Febris Intermittentis, ut diximus) major eſt probabilitas, quod in ea debeat eſſe proficuus, quam inutilis Cortex, dummodo ille viriliter, ac tempeſtive offeratur: niſi videlicet jam Febris Intermittens, crebris, & ſubintrantibus reduplicationibus ſuis, ipſi Continuæ, ejuſve præexiſtenti fermento ſuppetias contubernales attulerit, ipſius præexiſtentis fermenti naturam adeptas; vel niſi id fuerit jam ſubortum, quod non raro aſſolet, & quod ad Semitertianæ generationem concurrere autumat idem *Sennertus*, fretus auctoritate *Spigelii*, & aliorum, videlicet, niſi aliqua lateat in imi Ventris viſceribus inflammatio, quæ Febri, cæteroqui Intermittenti, fixam continuitatem adjungat. Febrem ſiquidem Semitertianam cenſet ille (ſuntque ejus verba) *ex Febre Primaria, & Symptomatica componi, & primo quidem natura ſua Intermittentem Febrem eſſe, cui poſtea continuus calor accedit ex inflammatione Ventriculi, Inteſtinorum, & vicinarum partium:* quo caſu niſi Cortex propinetur, priuſquam fiat inflammatio, actum eſt; cum hujuſmodi Febris & ex hoc capite, & ex more ſuo ſit pravæ ſupra cæteras indolis, itaut non modo maligna, verum & epidemica, & contagioſa, & lethalis præ aliis merito reputetur, unde illud *Q. Sereni*

Mortiferum magis eſt, quod Græcis Hemitritæum
Vulgatur verbis ——

Exempla tamen curationum Hemitritæi, etſi adeo periculoſi, uſu Corticis abſolutarum exhibet, ut alias diximus, *Badus;* item & *Reſtaurandus* Capite peculiari — *De Cura Hemitritæi per Chinam Chinæ*, ubi animadverſione dignum eſt Scholium *Cl. Nigriſoli* circa Febres hujuſmodi Complicatas; quæ omnia conſulat Lector, noſque a longiore circa hanc materiam eximat mora.

Quoad ſecundum in titulo propoſitum, nempe an China China conveniat Febribus *Lentis*, & Puerorum Hecticis, ſaltem abuſive dictis, diſtinguere oportet Lentas, quæ de genere Symptomaticarum, ac Continentium ſunt, & quæ ſunt de genere Intermittentium a radice, ac proinde Eſſentialium, quemadmodum utraque ſpecies diſtincta eſt in Arbore infra poſita. In primo enim caſu Corticem non congruere, ſeu ſaltem non ſufficere, jam ſatis conſtat ex pluries dictis. In ſecundo vero caſu nullus dubito, quin conferat, ſaltem utplurimum (quantum novi in praxi) immo quin abſolute conveniat, uſquequo in in Lentis hujuſmodi aliqua ſubcernitur originariæ periodi umbra, ut explicite monet *D' Acquin*, qui egregie præ cæteris

teris ſphæram activitatis remedii paucis diſtinxit, ac circunſcripſit; quare etiamſi, rebus nimis ultro provectis, per accidens China China fortaſſe non proſit, attamen fidenter dico, quod rationabiliter, & tuto exhibetur; quoniam convenit naturæ intimæ ipſius Febris. Quamobrem pro ſtatuenda oblatione illius, ſufficit dignoſcere Lentam a fermento Intermittentium pendentem, & gravibus viſcerum vitiis (inter quæ non connumero vulgares obſtructioues) minime copulatam, ſufficit, inquam, dignoſcere illam a Lenta ex radice Continentium Symptomaticarum, & ex gravibus viſcerum læſionibus pullulante. Hoc autem unicuique in arte verſato non admodum difficulter videtur poſſe innoteſcere; quandoquidem ex ipſius Ægrotantis relatu poteſt quilibet doceri, num Lentam illam diuturna Intermittens præceſſerit, & ex ſeipſo cognoſcere [poſito, quod Hecticam veram a meris Lentis diſcernat] an aliqua in Lenta hujuſmodi obſervari poſſit incrementi, & decrementi qualiſcunque nota: illius quidem per ungium *v. gr.* livorem temporaneum, ne dicam perfrigerationem: iſtius vero per interpolatas *v. gr.*, nocturnaſve ſudatiunculas, vel per alia quælibet obſcura ſaltem periodi indicia. In quibus circunſtantiis, aliiſque ſimilibus, ſi Febris Intermittens ſive duplex, ſive triplex, ſive alterius compoſitionis præceſſerit, immo aliquando, præſertim in Pueris, etiamſi non præceſſerit, ſed præceſſerit Febris Continua, dummodo tamen in Lenta ſuccedente appareat levis aliqua imago periodi, Cortex exhibendus eſt cum ſpe boni exitus, ſi non certa, ſaltem probabili, & omnis ſuſpicionis experte. Quod intelligendum eſt etiam, quamvis Febris diuturnitas Cachexiæ rudimenta ſimul induceret, habito tamen aliquo ad hujuſmodi circunſtantiam reſpectu, ſimulque habita conſideratione, quod a Cachexia ipſa ortum, aut fomitem Febris non trahat: tunc enim referenda eſſet ad Lentam Symptomaticam vires Corticis eludentem. Hac conditione abſente, & concurrentibus reliquis antedictis, Cortex in Lenta ipſa non ſine ſpe propinandus.

Idem dicendum de Lentis illis, quæ Pueros peculiariter vel ex prægreſſis Intermittentibus, vel ex ſimplici etiam *Adephagia*, ſeu ingluvie obſidere ſolent, & *Hecticarum* nomine *abuſive* audiunt; nam præterquamquod ab Hecticis veris videtur excipere *Hippocrates* ætatem infra completos pubertatis annos conſtitutam, experientia ipſa ſolet oſtendere, Febres iſtas a cruditatibus genitas ad Cachexiam ſæpius, quam ad maciem Hecticæ veræ ſequacem deducere: etſi, eas cum macie quoque conjungi, nequaquam inficier; quo caſu ſi macies ad conſpicuum gradum perducta ſit, Corticis effectus valde incertus redditur; non tamen ideo ſemper ejus uſus omittendus. Quamobrem in iſtis Puerorum Lentis ſive ex præcedentibus Periodicis, ſive ex nimia voracitate, & ciborum ingurgitatione procedentibus, videtur peccare vel fermentum Intermittentium, vel materia aliqua ejuſdem farinæ, vel ſaltem analoga, quæ ab uſu Peruviani Corticis poſt univerſalia congrua propinati correctionem non levem poteſt recipere, ut non ſemel uſus me docuit, utque melius patefacient nonnullæ ex ſequentibus Hiſtoriis, quibus alias etiam curationem Lentarum in diverſis ætatibus exhibentes placet immiſcere.

I. Anno 1696. memoratus alias *D. Comes Andreas de Sanctis* tunc impuber, ex frequenti, ac intempeſtivo eſu fructuum præſertim, & bellariorum, aliarumque rerum ſaccharo obductarum, incidit in Febrem Acutam Continentem (convaluerat autem non ita pridem ex diuturna Quartana ſponte ſoluta) & periculo plenam, cujus ſymptomata & graviſſima fuere, & inſolita, adeout etiamnum ambigam, num ea Febris fuerit ſimul Varioloſa, propter peregrinam quandam eruptionem cutaneam innumerarum puſtularum, variolas quodammodo, ſed admodum imperfecte, ac abortivo fere dixerim modo æmulantium. Febre non integre judicata, ſuper-

pervenere inſignes Abſceſſus ad articulos, aliaſque corporis partes, ſanie, & pure ſumme fœtido abunde ſcatentes, qui Ægrum una cum *Lenta* quadam Febricula ad inſignem maciem deduxerunt, nec niſi poſt bimeſtre ſaltem ſpatium ſanati ſunt, & ad cicatricem perducti. Illis nihilominus plane conſolidatis eadem remanſit ſuperſtes Lenta Febricula, creſcente in dies totius corporis macie, nihilque proficientibus iis, quæ pro Febre extinguenda, & pro reparanda nutritione ad longum tempus præſcribebantur remediis. Aſſidebat illi perpetuo *D. Candrinus*, medebaturque *D. Cervius*, cui & ipſe Socius de more adjungebar. Profeſſores iſti mihi non ſemel obtruſerunt per modum Quæſiti, num in hoc caſu locum aliquem poſſet habere Peruvianus Cortex, quem alias in Febribus Lentis, me præſcribente [& interim ſatis memori caſus ipſos repetebant] non parum profeciſſe obſervarant. Rejiciebam ego iiſdem amice ſubridens propoſitionem, & ajebam: maximam eſſe inter caſus illos, & iſtum diſparitatem. Tandem cum quodam die ſtrictius interrogarer (progrediebatur enim in dies carnium conſumptio) cur hoc caſu abhorrerem a tentamine, quod cæteroqui innoxium fatebar, nec niſi de eadem inefficacia, quam in cæteris quoque remediis aperte experiebamur, ſuſpicabar incertus, reſpondi: me non ſuſpicari, ſed omnino credere inutilem Corticem, & ob id timere me cenſuram vulgi, aliorumque etiam Medicorum, propter radicem Febris a Continente primitus proficiſcentis, demumque de ſymptomatica fortaſſe participantis (metuebam ſiquidem de novo aliquo latente Abſceſſu interno) & nullam præſertim periodi ſpeciem præſeferentis, quantum colligere potui toto morbi tempore, bis licet in die Ægrum inviſens. Addebam corporis emaciationem jam ad maraſmi gradum perduci, nec eſſe forſitan ullo pacto poſſibilem amplius reparationem. Ad hæc reponebant ambo: non omnia, quæ afferebam, ſibi talia prorſus apparuiſſe; ajebant ſiquidem, & præcipue *D. Candrinus* inceſſanter Aſſidens: levem aliquam ſe nonnunquam deprehendiſſe Febris remiſſionem horis præſertim antelucanis: quo tempore, & ſomnus placidus, & levis quandoque ſudatiuncula ſuccedebat, quam & quædam præcedebat trium, vel quatuor horarum ſpatio, major incaleſcentia. Hac una motus duorum aſſertione, Corticem tentandum cenſui, qui *ad drach. ſs.* primò ſemel, mox & bis in die præſcriptus, intra 15., vel 20. dies, Febrem omnem penitus ſuſtulit, & ad menſem circiter continuatus, integram valetudinem, colorem optimum, robur priſtinum, perfectam renutritionem, quin & obeſitatem cum aliquo etiam exceſſu poſt modicum temporis admirabiliter invexit.

II. Nobiliſſima Virgo xv. agens ætatis annum, habitu corporis valde gracili, & fervido prædita temperamento, anno 1707., latrante Syrio, incidit in Febrem Tertianam duplicem, primò Intermittentem, mox Continuam per paroxyſmos ſeſe mutuo excipientes. Quantumvis omni cautela tractaretur, ne Febris plurimum valida continuitatem eſſentialem, atque acutiem periculoſam acquireret, non aliud tamen utilitatis ab adhibitis remediis licuit referre, niſi tolerabiliorem, ſed diuturniorem Febris intenſionem cum periodis obſcuriſſimis, & macie notabili. Ut rem paucis abſolvam, progrediente morbo cum copioſis, ſeroſiſque dejectionibus, cum profuſis ſudoribus tenuioribuſq; ſimul urinis, & jugiter perſeverante Febre jam familiari reddita, quæ aliquod tantummodo incrementum ſuſcipere dignoſcebatur ab incaleſcentia quadam horis pomeridianis adaucta, cui nocturnus ſudor cum vix perceptibili remiſſione reſpondebat, pariterque creſcente ad gradum inſignem totius corporis, præſertim vero brachiorum, & crurum extenuatione irritis omnibus, quæ tam pro retundendo febrili calore, quam pro reparanda, quæ abſumebatur in dies, humiditate, & pro nutritione inſtauranda, præſcripſeramus *D. Floranus* Medicus illius ordi-

ordinarius, & Ego, conſilium cœpi de proponendo uſu Peruviani Corticis, priuſquam obſcura illa, qualiſcunque periodi umbra penitus obliteraretur, Febriſque in habitualem dictam migraret. Sub conditione alicujus quidem incertitudinis, ſed plurimæ inſimul ſpei, & omnimodæ ſemper ſecuritatis, remedium propoſui: nec ſine plurima ſuſpicione de carentia ſucceſſus fuit admiſſum, ob fixam videlicet, ac fere æqualem Febris perſeverantiam, & ob inſignem metuendam carnium conſumptionem cum calore adurente iiſdem impreſſo, tactu judice. Propinatus itaque eſt Cortex per modum alterantis, ſcilicet *ad drach.* ʒſs. quotidie, nec niſi poſt aliquot dies ſenſibile levamen emerſit. Emerſit tamen evidenter; & continuato ad non breve ſpatium temporis remedio, Deo dante, convaluit Ægra, ſed tamen plurimum emaciata. Recidit illa quidem pluries, Febribus ſemper typum Tertianæ vel duplicis, vel ſimplicis primò referentibus, ſed mox in Lentam degenerantibus, quæ licet exigua, ac vix perceptibilis, ab una tamen ad aliam uſque Recidivam protendebatur. Modo curabatur illa eodem Cortice, quando gravior invaleſcebat Febris habitualis ſuſpicio, modo ſine eo, quando Febris motu clariore procedebat, & laudabili diaphoreſi judicabatur. Hyberni Solſtitii ſolvit illa vectigal per novam conſuetæ Febris invaſionem, idemque tributum poſtremo dedit Verno Æquinoctio ſequentis anni 1708. quo elapſo priſtinas plane vires, habitum corporis pleniorem ac antea, integramque prorſus reſumpſit valetudinem.

III. Vividus, promptuſque Ephebus Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ, *D. Comes Cæſar Furnius*, poſtquam paſſus eſſet Æſtate anni 1708. longam ægritudinem ex Tertiana duplici Subintrante, & participante de veræ Proportionatæ natura cum ſymptomatis valde gravibus, nec periculo vere carentibus, immo poſt ſuperatas Recidivas multiplices, a quibus omnibus ſine ullo Corticis adjumento, ſed conſuetis tantum præſidiis cum delectu, & peculiari advertentia adhibitis, Deo favente, ſemper evaſerat, Autumnali tandem tempeſtate convaleſcentiam ſuam acturus in paterna domo, adiit Oppidum Finalis Mutinæ, ubi Genitor pro Sereniſſimo Duce Gubernatoris munus exercebat. Ibi vix elapſo Solſtitio Hyemali Febre iterum correptus eſt, quæ juxta relatum D. Medici curantis, duplicis Tertianæ de genere Subintrantium, ut alias, typum præſeferebat, cum quotidiana videlicet, pomeridiana, & alternatim graviore exacerbatione ſine ullo frigoris ſenſu recurrente. Cum primum mihi nunciata fuit invaſio hæc novi morbi, ſeu mavis recidiva præteriti, & ſcirem Ægrum jam ſatis a me antea expurgatum, ac repetita non ſemel [ſuaſerat id gravis vertigo, & crebra ſimul, ſed invalida hæmorrhagia e naribus] phlebotomia curatum: cumque recenter intelligerem, iiſdem de cauſſis rurſus celebratam fuiſſe ope hirudinum novam ſanguinis miſſionem, ſedulo monui, ut Cortex, a quo toto morbi decurſu abſtinueram, præſcriberetur, quotieſcumque periculum aliquod immineret, priuſquam gravius fieret. Patefacto voto meo, nil ultra quæſivi.

Tractu dierum aliquot (refero, quæ ex literis curantis Medici apud me ſervatis excerpo) intelligo, Febrem aliis a Cortice curatam remediis, plurimum quidem imminutam eſſe, ſed æqualiter continuam redditam cum rubore genarum præſertim a cibo, & conſpicua admodum macie univerſali: quod movit mentem ipſius Medici ad præſcribendum lac Vaccinum coctum, animo ad alterius lactis oblationem aliquando tranſeundi benigniori tempeſtate. Poſt brevem hujuſmodi lactis uſum refert Medicus, Febrem Continuam increbuiſſe cum manifeſtiore ſemper incaleſcentia aliquot horis a cibo, tandenque inquit: ſe periodum obſervaſſe Quartanæ Continuæ cum levi quodam frigore recrudeſcentis, quærítq; rurſus, quid modo ſentiam de China China non oblata. Inculco denuo illius oblationem, etiam validiuſculam,

culam, nulla mora interpoſita. Negligitur hæc: & reſponſum refero, quod jam Febris dupio procul non poteſt non haberi pro habituali, ideoque in animo eſſe præſcribendi juſculum ex decoctione Teſtudinis, Cancrorum, & Ranarum, dummodo ipſe conſentiam. Interim ſubdit idem Medicus curans: rem eſſe eo perductam [ſunt ipſiſſima illius verba] ut maxima ſit univerſalis emaciatio, virium proſtratio inſignis, notabilis ſurditas, facies ferme Hippocratica, vigiliæ aſſiduæ, dejectiones copioſæ, & ſumme fœtidæ, oculi caligantes, Febris Continua cum incremento a paſtu, genarum rubore, ſiti ardentiſſima, labiis aridis, & faucium ardore cum moleſtiſſimo inſimul ptyaliſmo.

Eodem tempore ſcribit ad me alter Medicus ſuperaccitus, ſe plane invitum acceſſiſſe recenter ad curationem, ubi non Actoris, ſed Spectatoris tantum partes erat acturus, aitque: ſe prima viſitatione deſperatam agnoviſſe Ægri ſalutem propter Febrem Continuam cum pulſu ne minimam quidem reſiſtentiam habente, facie Cadaverica, totius corporis macie, ferinis unguibus, aſſiduiſque vigiliis, Diarrhœa, Hæmorrhagia &c., tandenque concludit, aliis ſignis (ut inquit) lethaliſſimis, adjungi ulcus in Larynge cum ſcreatu veri puris identidem ſubcruenti, neque levamen aliud adhuc dignoſci, niſi moderamen aliquod vigiliarum nonnihil breviorum, quas tamen penſat ſomnus turbatus, & ſubdelirio perſæpe intermixtus. Ambobus reſpondi: me hos reputare acutiei potius, quam morbi habitualis effectus, ac ſigna, maxime cum vix menſis eſſet elapſus ab ultima invaſione morbi: nihilominus quando jam Æger eſt proxime acturus animam, ſive id contingat ob unam, ſive ob aliam cauſſam, prudentis Medici eſſe abſtinere a remediis in eo ſtatu inutilibus. Hoc non obſtante, ſi quid illis videretur tentandum, & ſiquidem aliqua, utut levis, appareret, aut apparuiſſet umbra periodi (manebat quippe mente repoſta Idea primi morbi) loco Ranarum, atque Teſtudinum, quas poſtmodum pro reſtaurando Ægro ſuperſtite non improbaſſem, ſi fuiſſet opus, Chinam Chinam nondum oblatam, precabar, offerrent doſi validiuſcula, quam idcirco indicavi, viſuri forſan, quæ antea non credidiſſent.

Amplexati ſunt illi tandem conſilium meum, jubar aliquod remiſſionis, & exacerbationis alternæ in Febre recognoſcentes; ſed loco ſubſtantiæ Corticis congruum viſum eſt illis pro faciliori Ægri aſſumptione ſubſtituere Julapium ex China China, neſcio qua vi ſaturatum, ex cujus uſu per ſex dies adminiſtrati cum nullum levamen agnoſcerent, ut retulere [interim tamen non obiit Ægrotans pro deplorato jam habitus] quinimmo cum major fieret, ut ajebant, proſtratio virium, Febriſque æque, & cum iiſdem ſymptomatis procedere videretur, iterum Decoctionem non modo, ſed & inſuper Julapium ex iiſdem Teſtudinibus, & Cancris, ſe libentius quam Chinam Chinam uſurpaturos fatebantur, ni ego renuerem. Quibus tandem fidenter reſponſum feci: impræſentiarum ſolo Cortice viriliter agendum eſſe: reliquis remediis in poſterum, ſi res exigeret, aut ſineret. Præſcripta itaque quotidie mane per tres dies *drachma una* Corticis in ſubſtantia, & *ſemidrachmam* ejuſdem per quatuor alios dies ſuperaddita Syrupo de eadem China China ad illum roborandum, iterumque ad alios tres dies exhibita quotie *drachma una*, Febris cœpit paulatim remitti, ſed nondum quantum erat in votis curantium Medicorum, qui pro reparanda Ægri macie remedia a Cancris, & Teſtudinibus petita jugiter proponebant, verbiſque officioſis tantum non implorabant, ut ego ab illis imploraveram promptiorem uſum Corticis. Quamobrem ut ipſis morem gererem (ſunt quippe viri docti non modo, ſed & Amici) etiam præter credulitatem meam in illud remedium conſenſi, hac inita pactione, ut eidem quotidie mane præmitteretur ſaltem *ſcrup. j.* vel *drach. ſs.* Corticis, quod libenter factum eſt ad longum tempus; ſicque com-

communi concurſu, & voto perfecte ſanatus eſt Æger, priſtinoque robori, mox & optimæ habitudini reſtitutus circa Æquinoctium Vernum, ante cujus etiam adventum placuit iterum Ægrotantem novo uſu Corticis præmunire. An a Febre Lenta, & propemodum habituali ſanatus is fuerit, an ab Acuta, judicet Lector; a Cortice ſanatum ambigat nemo.

IV. Æſtate proxime elapſa *D. Ludovicus de Arboribus* ruri agens, quo me fortuito & ipſe contuleram, inſtitit, ut Filium ſuum natu majorem, infra pubertatem tamen conſtitutum, mihique ab ortu notum, & peſſime tunc habentem, vellem inviſere ad ſolamen Matris, non ad curationem Filii, quem pro Tabido reputabat. Is alias pro Phthyſico prope habitus eſt ob diuturnam tuſſim cum ſputo ſemipurulento, difficultate ſpirandi, raucedine inſigni, & lenta Febricula: ſed ab his omnibus ſedula adhibita curatione præter mei ipſius, curantis licet, expectationem plane convaluit. Ante tres annos quoque Spinam ventoſam paſſus eſt in cubito, & in pede, quæ præter læſionem partium per triennium obſeſſarum, notabilem quoque totius corporis maciem invexit. Poſt hæc omnia circa prægreſſæ æſtatis initia correptus eſt Tertiana Febre Intermittente, quæ tractu temporis in Lentam migravit, exſiccatis eodem tempore ulceribus articulorum, perennes cæteroqui ichores fundere ſolitis. De curatione poſtremæ hujuſce Febris conſcius non ſum; ab alio enim Medico curatus fuit. Id unum ſcio, quod adhuc lente febricitans Rus adiit ſat male habens, & ab aeris mutatione opem quæritans, ſuaſu, ni fallor, ipſius curantis Medici. Ibi moram trahens aſſidue febricitavit cum veſpertinis obſcuriſſimis exacerbationibus, & nocturnis circa caput, collum, & thoracem ſudatiunculis. Interim ulteriorem, ſummamque maciem contraxit, & quod pejus, maximam ſimul ſpirandi difficultatem, tuſſim moleſtiſſimam, ſæpe ſiccam, ſæpe quoque ſputo viſcido, ac craſſo comitatam, cum raucedine aſſidua adeo gravi, ut audientibus moleſtiam inferret. In hoc ſtatu illum Ruri deprehendi, dum ante domum ipſius caſu tranſueherer: cumque eundem Tabidum, ſaltem fieri cœptum & ipſe cenſerem, ut ab omnibus etiam non Medicis cenſebatur, Patri a me exquirenti, an China China illum, ſi non ſanare, ſaltem levare potis eſſet, negative reſpondi. Cum tamen interrogarer, num ea citra noxam ſaltem poſſet tentari, reſpondi, quod habito reſpectu ad primam Febris radicem, tentari poterat, ſed parca doſi, quoniam cæteroqui conjunctæ pectoris affectioni non erat congruens. Quod ſi a doſi parca levamen aliquod emerſiſſet, fidentius poſtea poterat pleniore doſi uſurpari. Præſcripſi itaque non in Schedula medica [pudebat enim] ſed lingua vernacula, mutato etiam charactere, *ſemunciam* Chinæ Chinæ in octo partes diviſam, & abii, iter meum proſequutus. Aſſumpta ab eo intra octo dies China China, nunciat mihi Pater, Filium levius ſe habere, ac mane præſertim videri a Febre immunem, vel ſaltem infebricitationi proxiſmum. Tunc aliam *ſemunciam* in quatuor tantum partes diſtributam præſcribo, eaque pariter aſſumpta, narratur mihi, Ægrum bene ſe habere, non modo quoad Febrem, quæ jam evanuerat plane, verum etiam quoad reliqua omnia. Vix licet credulus, aliam tamen iterum *ſemunciam* præſcribo in octo partes diviſam; nec aliud amplius a quoquam audio. Sub finem Autumni offendens Patrem Ægrotantis in Urbe mihi obvium, interrogo illum de valetudine Filii. Optimam reſpondet obtinere, nec quicquam aliud pati, niſi incommoda a Spina ventoſa in articulis, uſque adhuc tamen etiam conſolidatis, relicta. Paullopoſt ipſe occurrit mihi per Urbem circumvagus Filius, quem vix dignoſco: adeo carnoſus, validus, vividoque colore præditus eſt. Qualem tunc vidi, talem etiamnum, Deo dante, haud infreqenter video, & [quod mirandum magis eſt] ab ipſis Spinæ ventoſæ reliquis prorſus immunem.

 V. Le-

V. Lectiſſima Virgo *D. Urſula Corſina*, gracillima, & univerſa thoracis, totiuſq; corporis ſtructura omnino diſpoſita ad Tabem, trigeſimum circiter agens ætatis annum, cujus Fratrem, unamque inſuper, & alteram Sororem ſine ullo prævio ſanguinis ſputo Phthyſis confecerat, corripiebatur lenta quadam Febricula cum tuſſi valde moleſta, & pauco nihilominus ſcreatu. Febricula hæc primis diebus me ancipitem reddidit de natura illius, ambigentem ſcilicet, an Chronica, & Tabem forſitan illatura, an ſubdole Acuta, malique moris particeps eſſet; adeo difficilis, & obſcurus apparebat illius character. Tractu plurium dierum manifeſte ſe prodidit Febris vere pro Lenta, quam comitabatur tuſſis aſſidua, noctu præſertim excrucians, cum copioſo ſubinde ſcreatu materiæ lymphaticæ ſpumoſæ. Sæpius in die, horiſq; incertis, modo noctu, modo interdiu aſſeverabat Ægra ſibi exacerbari, & alias nonnihil remitti Febrem; ſed ſæpius nil tale pulſus, urina, vel carnium temperies aperiebat. Non negaverim tamen, me bis, aut ter, intra ſpatium 40. dierum circiter ſenſibilem aliquam deprehendiſſe remiſſionem, & exacerbationem. Reliquum temporis pari ſemper tenore ac paſſu Febris Lenta commenſa eſt cum acri ad tactum calore, tuſſi importuna, copioſo ſputo, albicante, ſpumoſo, & crudo, inſignique inſuper corporis macie.

Cum non proficerent remedia, quæ plurima fuere, notis indicationibus adimplendis deſtinata, motus ego a recenter, & crebrius apparente ſenſibiliore nonnihil incrementi, & decrementi Febris viciſſitudine, Corticem Peruvianum tentare decrevi, parca quidem doſi, nempe *ad drach. ſs.*, ſed ad plures & plures dies. Ab illius uſu viſæ ſunt aboleri obſcuræ ille febriles exacerbationes; ſed Lenta Febris, ſibique deinde ſemper, aut fere ſemper æqualis, pertinaciter perſtitit; quamobrem ab uſu Corticis ſine fructu, aut ſenſibili utilitate adhibiti, ſuperſedere coactus fui.

Jam vero ad maraſmum ferme deducebatur Ægrotans. Cum autem illi poſt tot alia incaſſum uſurpata decoctionem radicis Chinæ præſcribere aggrederer, neſcio quo œſtro percitus, radici Chinæ *Kinkinam* etiam adjunxi. Atq; ita *ex drach. iij. rad. Chinæ*, & *drach. ij.* Corticis Peruviani in duabus aquæ libris infuſis, atque ad medietatem decoctis, duos Syrupos confeci, pauco Syrupo de cortice Citri edulcatos, quorum unum quotidie mane ſumebat, & conſtanter perſeverabat. Ab uſu novi hujuſce remedii ſemel in die, ut dictum eſt, aſſumpti, Ægra ſenſim melius ſe habere cœpit; quapropter uſus illius ad XL. uſque dies protractus integram valetudinem inferre viſus eſt Febre videlicet tandem devicta, vel ad inconſpicuam deducta, tuſſi admodum imminuta, imminutoq; pariter ſputo, remanente tantummodo inſigni, quæ minime reficiebatur, carnium extenuatione. In hoc ſtatu cum ea haud multum incommode perduraſſet, eidem valedixi; animo tamen Lac exhibendi adventante Vere, aliquam interim quietem, & ceſſaſſionem a remediis cuilibet anteponens remedio. Sed vix menſis erat elapſus, cum iterum advocabar, ut Ægram inviſerem, eadem Febre, eadem tuſſi, eodemq; ſputo a pluribus jam diebus laborantem. A remedio, quod manifeſte profuerat, indicatione deſumpta, iterum Syrupum ex Cortice Peruviano cum radice Chinæ portionibus æquis decocto, turbidum inſuper, & plurima Corticis ſubſtantia refertum, neq; ſemel tantum, ut antea, ſed bis in die ſumendum præſcripſi: quo ad xxx. uſque dies continuato, Ægra tandem perfecte convaluit, adeout nunquam antea æque valuerit, abolita in integrum tuſſi, & ne veſtigio quidem, vel umbra Febris ſuperſtite. Quia tamen gracilitas membrorum, præſertim extremorum, non ſatis refici videbatur, Lac Aſininum exhibui ad duos circiter menſes, quo pro ratione ſui habitus fuit omnimode reſtituta.

Aliam ex oppoſito Adoleſcentulam recens nuptam, ex nativa diſpoſitione minime in Tabem pronam, & Febri manifeſtiores exacerbationes, ſenſibileſq; remiſſiones habente diutius vexatam, cum co-

pio-

pioſis ſudoribus, tuſſi moleſta, & ſputo ſpumoſo, eadem pariter methodo curare inſtitui, poſtquam conſueta, quæ non pauca fuere, remedia nil proficere obſervaſſem. Sed incaſſum plane id ſum molitus; hæc enim, licet longe minus diſpoſita videretur ad Tabem, inevitabili tamen forte Tabida facta eſt.

VI. *Frater* impuber Sculptoris æneæ Tabulæ Stemma Febrium genealogicum referentis, & primæ hujuſce Therapeutices Editioni inſertæ, laborabat a duobus jam menſibus Lenta quadam Febricula, quæ ad maciem inſignem illum deduxerat. Cum pluries inviſendi Operis gratia domum Sculptoris adirem, Puerum hunc macilentum, modo jacentem, modo erectum deprehendebam, ſed ſemper febricitantem pari intenſione, cum pulſu celeri, urina male colorata, appetitu vivido potius, quam proſtrato, & ſiti fere nulla. Occaſionem Febri videbatur ſuppeditare diuturnum ulcus Inteſtini recti, ante aliquot menſes a Chirurgo curati quidem, ſed imperfecte, aliqua videlicet labe adhuc ſuperſtite. Cum interrogarer, data occaſione frequentioris acceſſus mei, an quicquam poſſet adminiſtrari pro curanda hujuſmodi Febre, tergiverſabar, ſolum hordei cremorem indigitans pro alimento ſimul, & medicamento. Tandem cum quadam die ſciſcitaretur a me Sculptor, latinæ linguæ non ignarus, cujuſnam generis eſſet Febris Lenta Fratris ſui, quarum Febrium varias ſpecies in Arbore mea incidenda obſervarat, reſpondi hærere me nonnihil circa hoc; ſed tamen probabilius credere, eam eſſe ex illarum potius ſpecie, quas in ramis delibratis excudebat, quam earum, quas excudebat in ramis Cortice obductis, & conſequenter eſſe veram habitualem potius, quam mentitam, inſuperque fortaſſe ſymptomaticam, adeoque Cortice Peruviano probabiliter non curabilem. Dum autem in confirmatione meæ aſſertionis adducerem æqualem ſemper Febris continuitatem a me deprehenſam, ſubjungebatur mihi Ægrum nullo ordine, & tantum per accidens inviſenti, Febrem nonnullis horis, immo & nonnullis inordinate tamen diebus, intenſiorem nonnihil, & nonnullis aliis remiſſiorem obſervari, ut & exacerbationem illius aliqua nonnunquam breviſſima, & fugaci horripilatione notari. His intellectis, nec tamen plane creditis, primo *Syrup. de Cichorio* compoſitum cum *Rhabarbaro* ad aliquot dies præſcripſi, deinde præmiſſa proteſtatione de probabili invaliditate remedii, præſcripſi Corticem *ad drach. ſs.* omni mane per dies octo. Quod cum non plane inutiliter ceſſiſſet, cepi idem remedium offerre mane, & ſero ad dies quatuor. Validiori huic impulſui Febris nequivit reſiſtere; ſed abiit expulſa. Interjecta vero unius hebdomadæ quiete, rurſuſq; poſt eam repetito per octo dies uſu Corticis *ad drach. ſs.* quotidie mane, ita fugata eſt Febris, ut nunquam redire ſit auſa, ſuccedente loco illius decenti corporis renutritione, firmaq; in integrum valetudine.

VII. *D. Andreas de Ferrettis* Sacerdos quadragenarius [ut aliquod etiam exemplum Lentarum Febrium in Subjecto provectioris ætatis afferam] habitus corporis ſumme gracilis, aduſtique, ut loqui mos eſt, temperamenti, Febribus acutis, & ardentibus facile obnoxius, ſemperq; ideo quoties vel ægrotabat, vel convaleſcebat, de Habituali ſuſpectus, anno 1706. correptus eſt Febricula quadam ab ipſo initio Lenta, quam proinde per duas hebdomadas, & ultra aſſidue circumtulit. Excarnis ille inſigniter evaſerat, & decolor, ſiti aſſidua premebatur, calorem exhibebat tactum ferientem, & ſudatiunculas tantum nocturnas patiebatur, a quibus levius ſe habere ad aliquot horas aſſeverabat; reliquo tempore ſummam præſeferebat cutis ariditatem. Conſilio meo juſſus decumbere, ſubjecit ſe regimini medico, maxime cum jam inciperet ægre ſtare, & circumvagari. Febre diligenter inſpecta, & quidem diverſis horis, eandem fere ſemper ęqualem reperi, non tamen tam exacte, quin pulſus una nonnunquam vice frequentior quam altera, nulla tamen ſervata lege, reperiretur. Tantummodo aſſerebat ille, ſe noctes aliquot, vel aliquot ſaltem noctis horas tranſigere ſatis tranquillas, Febre

tunc juxta ſenſum illius etiam citra ſudorem leviore reddita, cujus tamen levaminis vix ullum ego veſtigium clarum mane poteram tactu explorare. Tractatus eſt blandis remediis per plures dies, Alterantibus ſcilicet humectantibus, & refrigerantibus, Emulſionibus, Cremore hordei, juſculis Cancrorum, & ſimilibus, præmiſſa parca ſanguinis detractione, & interjectis clyſteribus ex lacte, & ſaccharo, aliiſque hujuſmodi diutius adminiſtratis. Sed cum ſine ulla diminutione protraheretur Febris, macies autem ingraveſceret, & roridæ humiditatis conſumptio, ad uſum Corticis anceps confugi: quo *ad drach. ſs.* quotidie mane per dies duodecim aſſumpto, Febris omnino ſublata eſt, & repetito, continuatoque ad longiuſculum tempus remedio, inhibita quoque eſt omnis Recidiva, & reſtituta in integrum naturalis carnium conſtitutio. Poſt duos annos iterum idem decubuit ex duplici Tertiana Continua ſatis intenſa, & diuturniore, a qua per viam methodicam vulgatiorem liberatus eſt citra auxilium Corticis, cujus tamen uſum jam proxime meditabar, ni Febris evanuiſſet.

Per hoc autem, quod utilitatem Corticis in enarratis caſibus expertus commendem, non fit, quod incertum aliquando non fatear in Febribus Lentis, a radice quoque Intermittente procedentibus, juvamen illius; non enim deſunt caſus, in quibus quandoq; hoc remdium non ſufficit, etſi ſuffecturum videatur. Hujuſmodi exemplum habui, præter alterum ſupra indicatum, in *D. Paulo Paſſarino*, qui poſt duos menſes ruralis ægritudinis ex duplici Tertiana Intermittente in Urbem redux factus eſt cum Lenta Febricula, prægreſſis periodicis ſuccedanea. Hæc cum ingraveſcere nonnihil inciperet, & prorſus amittere levem, quam antea ſervarat, Exacerbationis, & Remiſſionis umbram, tandem poſt alia remedia inutiliter adminiſtrata tractata eſt Cortice *ad drach. ſs.* exhibito bis in die, proteſtatione tamen præmiſſa de incertitudine juvaminis in circunſtatiis hujuſmodi. Licet autem ad nonnullos dies productus fuerit illius uſus, nihilominus Æger ſenſim conſumptus Fatis ceſſit. Neque diuturna admodum fuit Ægritudo, quippe (ut mecum animadvertebat Medicus curans) priuſquam Corticem præſcriberemus, Febris illa aliquem jam acutiei characterem ſuſcipere incœperat. Pectus huic Juveni erat non bene diſpoſitum; alias enim de Phthyſi fuerat ille ſuſpectus. Graveolens erat eidem halitus, tuſſiſque moleſta cum ſcreatu materiæ craſſioris, minime tamen purulentæ. Quare præcordia ſaltem non bene conſtituta fortaſſis habebat. Alios tamen interim pejus habentes, magiſque de Tabe ſuſpectos, ut in Hiſtoriis ſupra relatis, Cortice ſanatos vidi.

Hinc eluceſcit, remedium iſtud ſtrenuam operam non ſemper quidem, ſed tamen ſæpius navare in curatione Febrium Hecticas æmulantium, præſertim in ætate citra completos pubertatis annos conſtituta, necnon in aliis etiam ætatibus, dummodo circunſtantiæ congruentes pro illius utili adminiſtratione concurrant, ut de aliis quoque Febribus naturæ ancipitis abunde jam dictum eſt, nec tamen forſitan dictum ſatis.

Ne igitur hac in re maximi momenti, a qua non raro pendet Hominis Vita, decipiantur Tyrones, aliive parum verſati, quibus cuncta, quæ diximus, poſt abſolutam Tractatus hujuſce lectionem [ſiquidem integram, ut prolixiorem ferre poterunt] facile forſan memoria excident: idcirco ante complementum ejuſdem Tractatus placet hic pro faciliori, commodiori, & regulari uſu Remedii, quoddam veluti locali memoriæ ſpecimen cunctis exhibere in *Arbore* infra delineata, quæ univerſalem, quantum ſat eſt pro re, de qua agitur, Febrium Geneſim, & frequentiores earum metamorphoſes, atque idcirco congruentem quibuſdam, & quibuſdam non congruentem, immo & eidem Febri opportunam uno tempore, & alio non opportunam Corticis adminiſtrationem comprehendit. Pro cujus itidem *Arboris* clariore intelligentia, e re erit ſummatim præmittere ſequentis Pagellæ monita.

Explicatio Arboris generatim.

ARBOR hæc ſimulat (neque enim graphice poteſt exprimere) Plantam, cujus Cortex *China China* dicitur. Et quoniam ab Hiſpanis vocatur illa *Palo de las Calenturas*, referente *Bado*, quod idem ſonat, ac *Lignum Febrium*, propterea nos quoque commodam hìc loci nomenclaturam eandem retinendo, Categoriam Febrium ordine ad rem noſtram magis, quam ad ritus ſcholaſticos accommodato (non enim rigoroſam Febrium Synopſim primario deſcribimus, ſed illarum obtemperantiam, vel reluctantiam Cortici) voluimus inſculptam eidem Arbori, Febres ipſas, quas exhibent, magna ex parte extinguenti, cui præluſimus jam altera, utut puſilla *Icone*, ſimulque *Lemmate* ſitis in fronte ipſa Tractatus.

Quia vero tota *Vis inſita* eſt mero Arboris *Libro*, ſeu puro illius Cortici, nec ultra ipſum extenditur: propterea Febres, quas *Cortex* certo ſanare ſolet, in nodis Ramorum Cortice obductorum, ideoque & fronde inſignitorum, inſcribi curavimus; quas vero Cortex non ſolet ſanare, ſculpi juſſimus in nodis Ramorum decorticatorum, omnique propterea fronde carentium. Quas tandem modo ſanat, & modo non ſanat idem Cortex, inciſas voluimus in nodis Ramorum ſecundum medietatem decorticatorum, & ſecundum aliam medietatem Cortice obductorum: quod quidem ea, qua potuit, diligéntia, & arte conatus eſt Sculptor exprimere, ut ſcilicet dimidia pars Rami, ut ſic dicam, Hermaphroditi, dupliciſque generis faciem præſeferentis, productorem ſuum decorticatum reſpiciens, dirimatur, quantum licet, ab alia medietate, productorem ſuo Cortice tectum reſpiciente; idque pariter in ipſa Febrium tranſmutatione, ubi tenuiores ſunt ſurculi, mens fuit aliquo modo adumbrare, ut quantum fieri potuit, innoteſceret, uſquequo in ipſa etiam metamorphoſi ſit locus, vel non ſit uſui Corticis, quemadmodum attente conſideranti patere poterit.

Ob eandem rationem non una ex iſtis tranſmutationibus, propter quas in aliam naturam Febres degenerant, in eadem Arbore expreſſa viſitur, vi cujus metamorphoſeos identidem contingentis Febres nonnullæ de admittentibus Corticem evadunt non admittentes, & e converſo. Hinc emergit quidam veluti earum Circulus imperfectus, quo mediante fere quælibet tranſit in quamlibet, ubi ſcilicet aliqua ſit ſymboleitas. Sic Intermittentes omnes migrant facile in Continuas, & plurimæ Continuæ nonnunquam in Intermittentes. Intermittentes pariter ab una ſpecie migrant in aliam, ut Tertiana in Quartanam, & econtra. Continuæ quoque plurimæ, etiam ab Intermittentibus ortæ, tranſire poſſunt in Hecticam, ut Lentæ, vel etiam Acutæ, & Ardentes, ab iiſdem Intermittentibus primitus ortæ. Unde vere quævis in quamvis poteſt tranſmutari, ut dicebam, dummodo non adſit inter illas omnimoda diſſymboleitas, aut improportio. Sic Hectica *v. gr.* non poteſt in Ephemeram, aut Tertianam Intermittentem degenerare curſu retrogrado, etiamſi in aliis caſibus detur, aut debeat intelligi in Arbore noſtra aliqua Febrium plurimarum Circulatio non modo a Ramis majoribus ad minores, & a minoribus unius majoris ad minores alterius, ſed & mox a minoribus ejuſdem ad ipſum majorem, ordine, ſi non plane inverſo, ſaltem quodammodo circulari. Quia ergo tranſmutationes omnes proſequi non eſt poſſibile ſine confuſione, nimiaque implicatione ramorum Arboris, ſufficiat pro modulo adumbraſſe potiores. Exemplo ſint variæ metamorphoſes Diſcretarum in Subintrantes, & Subintrantium in tandem Hecticam. Idem ſubintellige de Lentis etiam ex radice Intermittente prodeuntibus, aliiſque in eandem Hecticam degenerantibus, de Benignis in Malignas converſis &c., intellige, inquam, hæc & ſimilia, ne iſthæc Febrium diviſio manca magis videatur ac ſit, vel diſtributa in membra non ſatis oppoſita. Et hæc univerſim de conſtructione *Arboris*,

Explicatio Arboris particulatim.

(A) EXhibet Ramum decorticatum, & ſegregatum ab aliis, Febrium, ut ajunt, SIMPLICIUM.

(B) ſignat Ramum pariter decorticatum CONTINUARUM CONTINENTIUM PUTRIDARUM, ut ajunt, tam ESSENTIALIUM, quam SYMPTOMATICARUM &c.

Notanda hic occurrit coaleſcentia (h) duorum ramuſculorum, quorum unus ab ESSENTIALI COMITATA procedit, alter a SYMPTOMATICA FIXA, & ambo in unam INFLAMMATORIAM (intellige hoc nomine & ERYSIPELATOSAM) uniuntur, utrique communem. Pariter notandum, differentias individuales Febrium inde prodeuntium, nec non aliarum plurium poſitas eſſe pro exemplo innumerabilium.

(C) denotat Ramum itidem delibratum, & Spurium Continuarum REMITTENTIUM SIMPLICITER, ex quo aſſurgit pro medietate Ramus Hermaphroditus PROPORTIONATARUM.

(D) oſtendit Ramum ſuo Cortice pollentem Febrium INTERMITTENTIUM DISCRETARUM, & ſpecierum frequentiorum earundem, tam benignarum, quam malignarum.

Character tamen malignitatis, Continentibus etiam, & Proportionatis ſæpius familiaris, exprimitur in ſolis Intermittentibus, immo in ſolis TERTIANIS, inter Intermittentes potioribus, idem ſubintelligendo de aliis Intermittentibus, in quibus peculiares, minuſque obſervatas Febrium differentias conſtituit. Neque per hoc, quod eædem Malignæ Intermittentes non conſpiciantur diviſæ in Simplices, Duplices, vel Triplices, ut Benignæ, putet quiſpiam, id, quod ſatis notum eſt, eo quod ſubticetur, excludi.

(E) repræſentat Ramum ſuo pariter Cortice velatum, Spuriumque, Febrium Intermittentium SUBINTRANTIUM, qui pro altera medietate producit Ramum Hermaphroditum PROPORTIONATARUM.

(F) exhibet ipſum Ramum Hermaphroditum Febrium PROPORTIONATARUM pro medietate velatum ſuo Cortice, & pro altera medietate nudum, parte nempe, qua reſpicit Intermittentes, Ramumque Spurium SUBINTRANTIS, Cortice præditum, qua vero reſpicit Continentes, Spuriumque Ramum REMITTENTIS, decorticatum.

De hoc Ramo generaliter notandum eſt, illum, paucis licet ſurculis, reſpectu ad alios habito, inſignitum, eſſe tamen plurium diviſionum capacem, quas hic repetere minime placuit, non ſecus ac Rami Continuarum, & Intermittentium, a quibus proficiſcitur; ſiquidem Proportionatæ quoque, præ cæteris Febribus in praxi frequentiſſimæ, vel ſimplices ſunt, vel duplices &c.: item, vel Solitariæ, vel Comitatæ, & vel Coagulativæ, vel Colliquativæ &c. Sed hic ad confuſionem evitandam, ſat eſt expoſuiſſe quod ad intentum facit.

(GGGG) monſtrant, mediis complicationibus exiliorum aliquot ſurculorum, a Ramis majoribus prodeuntium, vulgatiores (ſaltem Antiquis) Febrium de genere quovis putrido Complicationes. Implicatio ſiquidem Hecticarum cum Putridis de Intermittentium genere, neque ulla cum utilitate, neque ſine confuſione exprimi poterat.

Ramuſculorum Arboris minutiores Notæ.

(a) INdicat tranſmutationem CAUSONIS, ſeu Febris ardentis, in Hecticam.

(b) tranſmutationem Synochi ACMASTICÆ in eandem HECTICAM innuit.

Idem de pluribus aliis, ut dictum eſt, intelligas velim.

(c) duarum pariter Symptomaticarum, ſcilicet MARASMODIS Lentæ, & TABIDÆ Ulceroſæ, inſertionem in eandem indigitat.

(d) denotat ejuſdem TABIDÆ, & MARASMODIS mutuum coalitum.

(e) exprimit metamorphoſim Tertianæ Simplicis SUBCONTINUÆ Malignantis in Tertianam CONTINUAM ACUTAM, pariter Simplicem. Intellige quoque Malignam.

(f) binam comprehendit metamorphoſim ſimul coincidentem, quarum una eſt ejuſdem Tertianæ SUBCONTINUÆ MALIGNANTIS, ACUTÆ, ac DUPLICIS factæ, altera Tertianæ Duplicis Intermittentis Benignæ, primò SUBINTRANTIS, mox ACUTÆ pariter factæ, in eandem Tertianam Duplicem Continuam.

Idem intellige de Quotidiana, de Quartana triplici &c., quæ omnes de Subintrantibus in Acutas æque tranſire poſſunt.

(g) notat utriuſque recenſitæ Febris ab ortu Intermittentis, mox in Continuam Proportionatam converſæ, ulteriorem propagationem, & tranſmutationem in ACMASTICAM.

(h) denique indigitat per modum exempli communionem originis plurium Febrium de genere inflammatorio, modo ad ESSENTIALES COMITATAS, modo ad SYMPTOMATICAS FIXAS pertinentium, ut notavimus in explicatione Rami (B).

Intellige quid ſimile de pluribus aliis, tam ejuſdem, quam diverſi generis. Cætera per ſe patent.

CAPUT VI.

Enodantur nonnulla Quæſita variis titulis comprehenſa circa uſum etiam ulteriorem Peruviani Corticis.

Et Primò

Quæritur, an ille conveniat aliis Morbis, præſertim periodicis, præter Febres; nec niſi cunctanter, creditur, ſpectatis exemplis.

VIRTUTEM Peruviani Corticis adeo mirandam in Febribus tum clare, tum etiam ſubobſcure periodicis, nullam prorſus eſſe in aliis Morbis, & præſertim in iis, quibus ratione cujuſdam, qualiſcunque Circuitus, aliqua videtur ineſſe cum Periodis Febrium proportionalis analogia, ſibi adhuc nonnulli, nec plane forſan immerito ſuadere neſciunt. Neque caret auctoritate plurium Virorum illuſtrium hujuſmodi opinio. *Sebaſtianus* ſiquidem *Badus* putat, Corticem prodeſſe poſſe in omnibus affectibus frigidis, & diuturnis, affertque teſtimonium *Hieronymi S. Sophiæ* celebrantis illum in Catarrhis, & Rheumatiſmis, in Ventriculo firmando, & ſignate in affectibus Hypochondriacis, pro quibus pariter curandis valere Corticem, probat inſuper idem *Badus* auctoritate *Nicolai Suſannæ*, & *Chriſtophori Paravicini*, quibus addit *Nigriſolus* etiam *Malpighium*; quod & ex ineditis illius Conſultationibus ipſe nonnunquam deprehendi. *Monginotius* conjectat huic Cortici, etſi in alios uſus hactenus traductus non fuerit, quàm ad Febrium curationem (utor ipſis ejuſdem verbis) Naturam tamen alias proprietates medicas certo indidiſſe pro ſuperandis in genere, aut impediendis quibuſdam aliis fermentationibus alios morbos inducentibus, illis præſertim, quæ ortum debent

bent exuberantiæ ſuccorum accidorum. Ob id & ipſe pro affectionibus hypochondriacis, & hyſtericis præſtantiſſimum remedium appellat. Laudat item ad obſtructiones Lienis, Meſenterii, aliarumque partium, ad ſuppreſſiones quarundam evacuationum naturalium, ac proinde ad Chloroſim, alioſque affectus iſtis finitimos, propriamque experientiam in teſtimonium adducit, & alienam invitat. *Blegnyus* eundem Corticem, cuicunque Febris ſpeciei deſtinetur, vel morbo, quem vaporis nomine donant (adverſus quem Chinam Chinam eximiam credit) omni hydropis ſpeciei, aut alteri cuipiam ægrituni, ſive illius ſubſtantia, ſive infuſio, ſive tinctura &c. exhibeatur, ſuo ſemper fungi munere, pro certo habet. *Morton* ad morbos omnes quoquo modo periodum habentes videtur admittere, atque præſcribere, præſertim ubi abſconditum latere poſſe credat febrile fermentum; idque probare nititur etiam ex curatione hemicraniæ periodicæ habita in ſe ipſo. Nec quid abſimile quadam Epiſtola ad me conſcripſit Accuratiſſimus rei anatomicæ Cultor, atque Promotor *Pacchionus*, Ophthalmiam videlicet periodicam, ſimulque vehementer dolorificam, & epilepticos inſultus proxime minitantem, Cortice curatam aſſeverans in quodam Eminentiſſimo S. R. E. Cardinali. Eundem Corticem mirandas vires habere in confortandis ſpiritibus, & ad ſanam, firmamque corporis craſim teſtituendam Viris hypochondriacis, & hyſtericis fœminis, dejecta jam quaſi corporis œconomia, *Thomas Sydenham* propria obſervatione ratum facit, additque, magis conſpicuum eſſe remedii effectum in illa hyſterica affectione, qua Mulieres *ſpaſmis* affectæ niſus edunt fortiſſimos, & pluſquam muliebres, pectora ſimul ferientes &c., quam in aliis. Lumbricos illum necare, & pellere, plurimi autumant; idque ſibi multiplici experientia compertum eſſe, Cl. *Ramazzinus* aſſerit pluries in ſuis *Conſtitutionibus*, necnon Erudit. *Lanzonus* peculiari obſervatione. Dolorem Ventriculi acerbiſſimum ſtata hora qualibet die recurrentem Cortice feliciter a ſollertiſſimo rerum naturalium ſcrutatore, Clariſſimo ſcilicet *Valliſnerio*, ſanatum legi. Antiepilepticam, quod magis miremur, eſſe Chinam Chinam, ipſe, qui expertus eſt in caſu nobilis Pueri Epilepticis inſultibus una cum Tertiana Febre detenti (quo tamen caſu ego eam reſpicerem potius ut mere Febrifugam) ſcribit *Tozzius*, *De Epilepſia*, credulitatem inſuper ſuam aliis etiam experimentis innixam, innuens. Ad Aſthma quoque convulſivum per intervalla recurrens, eandem proficuam eſſe, nonnulli aſſerunt: demumque accepi ab Eccellentiſſimo *Corghio*, Mantuæ Medicinam exercente, hiſtoriam ſuper hac re notatu digniſſimam, quam ex illius Epiſtola ad me conſcripta fideliter excerptam huc transferre non piget. Eſt autem hujuſmodi.

D. Comes Franciſcus Cajetanus Ferrarius Mantuanus, optimæ indolis Adoleſcens, mihique ſat notus, quandoquidem pluries illum Mutinæ decumbentem curavi, dum in eximio hoc Nobilium Collegio Convictor degeret, Anno 1709. ætatis vero 23., labente Octobris menſe, ut habeo ex enunciata Epiſtola, correptus eſt Tertiana Intermittente, quæ in vigore acceſſioni gravem inferebat anhelitus difficultatem, veri Aſthmatis æmulam. Ope Chinæ Chinæ ſublata Febre, ſublata eſt pariter difficilis reſpiratio, remanente tantummodo ad tempus aliquod hypochondriaca quadam affectione, quæ pariter remediis opportunis curata eſt. Circa medietatem Aprilis anni ſubſequentis, nempe 1710. iterum correptus eſt Febre, ſed Continua, & ad acutam vergente, atque [ut puto] periodica, quam vehemens Aſthma convulſivum comitabatur. Affectio iſthæc ad plures dies omnia Medicorum, & remediorum conamina eluſit; vixque bis, aut ter, ſpirituoſis antiepilepticis ad breve temporis intervallum auſcultaſſe viſa eſt; ſed paullopoſt æque recruduit. Itaque omnibus irritis, habita demum natione tum prioris morbi, & curatio-

ratio-

LIGNUM FEBRIUM.

rationis illius, tum affectionis hypochondriacæ ipſi priori morbo ſuperſtitis, tum ſenſationis cujuſdam moleſtæ, ſuperius orificium Ventriculi, totamque Meſenterii regionem occupantis, tum denique motus cujuſpiam alterni, quo hujuſmodi ſenſatio una cum convulſivo Aſthmate recrudeſcebat, ſancitum fuit a curantibus Medicis, Corticem rurſus offerre: quo *ad duas uncias* ſucceſſive propinato, & Febris & adjunctum ſymptoma ſimul evanuere. Nonis Maji revixit Aſthma ſolitarium, ſcilicet ſine Febre, & cum moleſto tantum in partibus jam memoratis ſenſu. Repetitus ideo eſt Cortex; & *trium unciarum* abſumptione extinctus eſt morbus. Continuatum eſt per plures dies ad præcautionem remedium; vixque eodem omiſſo, fortior rediit morbus, ſine Febre tamen, ut & deinceps ſemper: aſſumptis vero rurſus *totidem unciis* Chinæ Chinæ ſubſtitit. Diutius propterea uſurpatum eſt idem medicamen ad prophylaxim; ſed eo non obſtante, circa medietatem Julii æque ac ante inſurrexit Aſthma. Mutato proinde conſilio, ad alia remedia animum convertere iidem Medici; ſed nulla unquam arte datum fuit morbum compeſcere, niſi facto ad Corticem reditu, cujus Extracto antiepilepticis mixto, necnon ſolitaria illius infuſione, eodem tempore utiliter ſunt uſi. Morbo vero jam declinante, ad Thermales Aquas confugerunt, quibus feliciter vias permeantibus, bene habuit Patiens uſque ad Decembris initium. Eo autem tempote, novo invaleſcente Aſthmatis inſultu, eodem medicamine ſedatus eſt. Tunc memoria recolentes Medici levamen, quod intulerant Thermales Aquæ, ſtatim ad valentiora diuretica tranſitum fecerunt, quibus valetudinem antea dubiam, ſubinde firmam, ac ſtabilem Ægrotanti reddidere.

In hoc ſane caſu (ſi quid liceat animadvertere) China China nonniſi ſimplicis Febrifugi munere functa eſt ab initio; Febrim enim pellendo, adjunctum quoque ſymptoma difficilis reſpirationis indirecte tantummodo viſa eſt ſuſtuliſſe; ipſa vero Febris tam primò, cum fuit Intermittens, quam deinceps, cum rediit Continua, videtur fuiſſe de Perniciofarum Comitatarum ſtirpe, quarum Inconem aliquam nobis exhibuerunt *Mercatus pag.* hujus Tractatus 120., necnon *Mortonus* pag. pariter hujuſce Tractatus 131. In progreſſu autem cum Aſthma ſolitarium redditum, & depulſæ jam Febri ſuperſtes, eadem China China pluries compeſcuit, in ipſo tunc Aſthmate a Febre olim primitus excitato, febrile fermentum adhuc quoquo modo latuiſſe ſuſpicaretur *Mortonus*. Et revera difficilis illius reſpirationis radicem, ſi non plane intra Focum febrilem, ſaltem infra Septum tranſverſum quærendam potius eſſe, quam ſupra illud, aut intra Thoracem, ſatis patefacere viſa ſunt accidentia concomitantia; quare quod hac occaſione contigit Cortice adhibito, forſitan haud ita facile in Aſthmate primario, ac idiopathico æque eventurum licebit conjicere.

Denique ut ad inſtitutum redeam, eundem Peruvianum Corticem haud exiguis pollere viribus ad ipſam demulcendam ſævitiem, & modificandam Cauſſam Arthritidis, aliorumque hujuſmodi affectuum identidem recurrentium, non deſunt, qui affirment. Quoad me tamen obſervavi non ſemel, hominibus arthritidi obnoxiis, atque a Febre periodica per Chinam Chinam curatis, podagram ſibi familiarem paullopoſt ſuperveniſſe, eoſque ab omni in febres relapſu præſervaſſe. Certe hiſce caſibus China China febrium cauſſam reprimens, arthritidis cauſſam nequaquam repreſſit, ſed potius eam ſpecie Criſeos cujuſdam viſa eſt excitaſſe. Accepi nihilominus a præclaro quodam Concionatore ex Ordine Cler. Regul., ſe ad ſedandos dolores podagricos, quibus crebro obnoxius erat, Chinam Chinam pluries uſurpaſſe ex conſilio cujuſdam P. Capuccini, teſtem expertum ſe perhibentis, modo *ad ſeſquidrachmam*, modo *ad drachmas duas* cum magno levamine, itaut aſſumptis tractu 20. dierum *unciis duabus & ſemis* circiter

ter Corticis, valuerit intra illud tempus cum exiguo cruciatu a podagra liberari Hyemali tempeſtate, cum cæteroqui longe diutius, atque crudelius vexari conſueviſſet. An prædicta omnia vera ſint, an ſibi blandiantur aliquando tam ſpecioſa aſſerentes, non parum ambigo, præſertim cum identidem neget unus, quod alter aſſerit, & uterque propriam experientiam adducat. Cum enim lis agitur inter duos Cortice utentes, præſertim Profeſſores Artis, incertitudinem eventus ſatis probat aſſertio hinc inde oppoſita, quod non æque contingit, quando ab aliquibus non expertis, & perperam præoccupatis negantur cæco quodam modo de eodem effectus palpabiles, quales in hoc Tractatu retulimus: hujuſmodi enim controverſia, quæ cadere nequit niſi inter Medicum Cortice utentem & inter non utentem, vel raro, & ſine Methodo utentem, nullius juſtæ incertitudinis index eſſe poteſt.

Super hac re ſi mihi dicendum ſit determinate quid ſentiam, quidve ſim expertus, haud erubeſco fateri, me nec ſatis compotem eſſe opinionis, nec, quod magis eſt, experientiæ meæ; nam quoad primam, nimis alta, & inacceſſa eſt, jam non dicam luminibus, ſed potius fugacibus coruſcationibus intellectus mei Virtus Corticis, ut de illius efficacia valeam hic & nunc a priori diſſerere, aut ita opinari, ut cunctis placeam: quo vero ad ſecundam, ea adeo me ſemper cohibuit Obtrectatorum Corticis dicacitas, ut illum in caſibus, morbiſve, in quibus nondum communi voto ſufficiens creditus eſt, raro propinare ſim auſus, etſi citra omnem penitus periculi aleam id fieri potuiſſe: qua via conatus ſum — *poſticæ occurrere ſannæ* — quam cæteroqui declinare, non ſuccedente effectu, nullatenus licuiſſet. Utut ergo videatur parum decere de rebus hiſce haud ſatis expertum loqui, en nihilominus quod ex manca, nec plane completa obſervatione mea circa prędicta potis ſum edere: ſatius eſt enim [ut ajebat Famigeratiſſimus *Borellus*] *pauca, & minus elaborata, quam nihil ad Poſteros tranſmittere*, ut ſcilicet (ſubdam cum *Plinio*) *quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixiſſe teſtemur*.

Si ergo reminiſci liceat eorum, quæ diximus hæſitanter *Libro I.* circa virtutem Corticis, & circa ſuccos in Febrium Intermittentium curatione ab eodem probabiliter correctos ſive per abſorptionem peculiarem, ſive per aliam quamlibet ſalium peregrinorum iiſdem inexiſtentium retuſionem: itidem quæ ſumus effati circa vias, vaſa, & loca, in quibus vividiorem conſervari, ac exerceri ſuſpicati ſumus illius activitatem, non abs re erit pariter opinari, quod in morbis, qui ſuam ſedem potiſſimum in Ventriculo, Inteſtinis, Meſenterio, Glandulis, Ductibuſque Chylo-lymphicis obtinent, aliquid opis afferre poſſit, ſaltem ut afferre creduntur alia remedia actionis lentæ, minuſque conſpicuæ. Ob id in morbis hypochondriacis appellatis, & benignius acceptis, in Apepſia, Dyſpepſia, indeque ortis affectionibus, non plane rejiciendum arbitramur. Et licet captu non ſit admodum facile, quo pacto Cortex Febrifugus poſſit opitulari Hominibus hypochondriacis, humores parum diſpoſitos ad febricitandum habentibus: nihilominus, quotieſcunq; experientia reſpondeat, credi poteſt id fieri ea ratione, qua Melancholici, ſeu Hypochondriaci, & Quartanarii cenſentur humoribus conſimilibus præditi: adeoq; cenſendi videntur eodem quoq; remedio curabiles. Utcunque, Corticem reſtaurare infirmas Ventriculi coctiones, ac inde habitum corporis firmiorem inducere, tono viſcerum, infimi præſertim ventris, non ſolum reſtituto, ſed & in meliorem ſtatum redacto identidem obviam eſt. Circa quod conſideratione digna videtur obſervatio *Mortoni* — *De Proteiformi Febris Intermittentis genio*, quæ obſervatio proſtat in illius *Hiſtoria 29.*, alias etiam a nobis memorata; In ea ſiquidem deſcribitur *Vetula elumbis, ac paralytica, &* LXVII. *annum ætatis agens, quæ poſt aſſumptas tractu temporis* libras duas *Chinæ Chinæ, quadantenus*

nus iterum juveneſcere viſa eſt, appetitum integrum, & firmam valetudinem brevi conſequuta: jamque ubi octuageſimum ætatis annum pene attigit, vultu vivaciori, ac animo hilariori prædicta apparuit, corpore magis erecto, & greſſu magis cito, ac firmo incedens, quam ante uſum Corticis. Proinde affectionibus etiam ſupracenſitis, quæ ſimul hypochondriacarum nomine audiunt, quæque a vitiata digeſtione utplurimum pendere ſolent, proficuus idem Cortex, quoquo ſaltem modo, cenſendus videtur.

Memini & ego [ne propria experimenta ſubticeam] mecuidam Adoleſcentulæ hujuſmodi affectibus male vexatæ Corticem cæteris non proficientibus præſcripſiſſe; cumque ab ejus uſu convaluerit, puto non ſine aliis quidem rationibus, quod convaluerit ob ejus uſum: cum tamen id non immediate contigerit, neque frequentia proſtent hujuſmodi exempla, quod hic conjecto; non ea certitudine aſſero, qua Pernicioſas Intermittentes ſanatas aſſerui. Patiebatur illa a duobus jam menſibus aſſiduum ſtomachi angorem cum frequentiſſimis vomitionibus materiæ acidæ, ac ciborum aſſumptorum, & cum ventris rugitibus, ac eructationibus valde moleſtis: identidem tentabatur Febriculis levioribus, ſed per inæqualia, & ſæpius valde diſtantia, nonnunquam & brevia intervalla recurrentibus, quæ ſolvebantur levi ſudore; & quandiu Febris aderat, cætera leniebantur ſymptomata, eadenque iterum ea deficiente ſuſcitabantur. Maciem illa contraxerat admodum inſignem, viriumque imbecillitatem, quæ vix ſinebat eam e lecto ſurgere. Plura, & varia pro varietate circunſtantiarum fuere a me præſcripta remedia toto morbi decurſu. Sed nec oleoſa ad leniendos angores, nec teſtacea ad abſorbendum acorem, nec ſalia fixa ad roborandas fibras, nec aperientia ad reſerandas vias, nec lenientia epicratice præſcripta ad abſtergendas ſordes, quicquam profecerunt. Uno verbo, non *Rhabarbarum*, non *oleum amygdalarum*, non *ſerum caprile*, non *juſcula alterata*, non *ſal Abſynthii*, non *tinctura*, nec *magiſterium Martis*, non *lac ſive chalybeatum, ſive coctum*, non aliud denique medicamentum viſum eſt morbum dimovere a conſuetudine ſua. Solus Peruvianus Cortex *ad drach. ſs.* per viginti circiter dies oblatus utranque paginam implere viſus eſt; quod & in aliis quoque caſibus non longe abſimilibus [forte quidem vel tardiore, vel minus conſpicua] mihi nonnunquam contigiſſe, poſſum teſtari; ſed æque poſſum teſtari, alias etiam cum nullo plane ſucceſſu idem remedium me exhibuiſſe. Immo cum aliquando Uxorem meam ex Tertiana Cardiaca Spuria curaſſem Cortice, ut in Hiſtoriis retuli, plurima poſtmodum, etiam ſibi familiaribus moleſtiora incommoda de genere hypochondriaco eidem ſucceſſiſſe memini. Quamobrem etſi Corticem in recenſitis caſibus prodeſſe aliquo modo identidem credam; tamen, nec tam certo, nec tam cito, nec tam inſigniter prodeſt, ut prodeſt in Febribus. Inſuper cum ex duobus caſibus *Lib. I. Cap. X. hiſt. iij. & iv.* relatis conſtet, febribus depuratoriis intempeſtive per Corticem ſuppreſſis gravia ſymptomata convulſiva, ſive hypochondriaca emerſiſſe, quædam videtur inde elici poſſe conjectura, quod etiam citra Febrem in iis ſaltem affectionibus hypochondriacis, quæ non in mera ventriculi male coquentis dyſcraſia conſiſtunt, ſed in nervoſo univerſaliter genere alta jam convulſionum jecere ſemina, plane tutum non ſit eodem remedio indiſcriminatim uti; etſi illud idem in Febribus Corruptivis, & præcipue in Pernicioſis, ſive plane Intermittentes illæ fuerint, ſive ab ortu de Intermittentium ſtirpe, eaſdem fugando, omnia convulſiva ſymptomata ab iis producta ſtrenue ſubmoveat.

Ad Lumbricos necandos utilem eſſe poſſe, ſuadere videtur illius amarities, ſuccis omnibus Inteſtinalibus, ubi hoſpitantur illi, facile communicabilis: ſiquidem verum ſit, ut vulgo creditur, amara Lumbricos necare: quod tamen cum experimentis Clariſſimorum *Redi*, ac *Val-*

ac *Vallisnerii*, neque cum meis antequam hæc primò ederem inſtitutis concordat. Utcunque hæc ſint, & quacunque ratione fiant, ego in Febribus periodicis, quas Vermes potius comitabantur, ut reor, quam producebant, pluries Corticem propinavi cum ſucceſſiva Febris, & Lumbricorum depulſione, cujuſmodi exemplum vidi (non me quidem remedium præſcribente, ſed aliis Medicis) in *D. Comitiſſa Blanca* Febricitante, ac utero gerente, quæ poſt aſſumptam per aliquot dies Chinam Chinam copioſos Lumbricos per alvum excrevit. Obſervavi pariter Mercatorem quemdam Venetum, duplici Quartana Mutinæ laborantem (cui poſt horam ab aſſumpta me præſcribente China China, Acceſſio inexpectata præter morem ſupervenit) Lumbricum poſt tres horas vomitu rejeciſſe ſatis inſignem. In Hiſtoriis quoque noſtris caſus hujuſce generis viſitur *Lib. IV. Cap. III. Hiſt. IX.* habeoque inſuper aliud exemplum a Juniore Medico Praxim mecum jam exercente, quod hic ſubdam. Curabat ille Puerum Febre Tertiana ſimplici laborantem, quæ præter conſueta, & conſuetis etiam graviora ſymptomata inſigne inſuper intulerat delirium, maximam pulſus inæqualitatem, necnon totius corporis convulſivos motus cum halitu verminoſo, & ſubcinereo fœcum colore. Cum autem ſymptomata hujuſmodi in dies majora fierent, præſcripſit ille circa quartam, vel quintam Acceſſionem Ægro admodum debili Peruvianum Corticem imminuta, ſed repetita doſi: quo remedio ad quatuor dies aſſumpto, nedum Febris, verum & verminoſa ſymptomata evanuere. Febre vero jam penitus abolita, & continuato nihilominus uſu Corticis, verminoſæ dejectiones ſubſequutæ ſunt, quibus abſolutis cito Æger, & plane convaluit. An utrique morbo in recenſitis Caſibus æqualiter adverſatus ſit Cortex, an uni Febri, ad cujus ſolutionem quaſi per accidens ſit conſequuta Lumbricorum excretio, præciſe non novi; ſiquidem in affectu verminoſo ſolitario haud ſatis mihi contigit Corticem experiri, ut meam alienæ poſſim vel opponere, vel juxtaponere experientiam.

De experimentis circa hanc rem extra humanum corpus a me, ut ſupra innui, aliquando inſtitutis, modo nolim intelligi, utpote quibus haud ſatis forſan fidendum eſt. Etenim, cum in iis adverſus ſolos Lumbricos Vitulinos, atque Terreſtres vim Corticis explorare tentaverim, fortaſſe haud ſatis efficaciter ab his ad Humanos licet quicquam arguere; quod enim uni Lumbricorum generi adverſatur, id alteri poteſt forſan congruere, & e converſo. Ut enim in diverſis ſpeciebus Corporum Vermes internos alentium diverſæ ſunt eorundem Vermium ſpecies, ita diverſum cuilibet eorum ſpeciei poteſt convenire, aut adverſari pabulum: etſi minime inficier, dari poſſe nonnulla quibuslibet hujuſmodi Inſectorum ſpeciebus pernicialia, qualia vulgo cenſentur, *Petroleum*, *Mercurius*, *Viride æris* &c. licet hæc vere talia, qualia putabam, ego non deprehenderim. Verum quamvis etiam licuiſſet mihi Lumbricos humanos [quos minime quærens ſæpius inveni, rarius autem cum quæſivi] facile ad manus habere, & ad experimentum paratos, adhuc tamen mihimetipſi haud integre ſatisfeciſſem. Hujuſmodi etenim Vermes vel ab Hominibus ægrotantibus excreti, vel e denatis per ſectionem extracti, poſſunt & ipſi ægrotare quodammodo, aut male ſe habere, & propterea inæquali inter ſe robore pollere: ut proinde eorum aliqui diutius, aliqui brevius poſſint in diverſis liquoribus vivere, abſque eo quod ad eorum citiorem, vel tardiorem necem liquor ipſe multum contribuat, ut eoſdem ab Ægrotantibus excretos modo citius, modo tardius ſponte naturæ mori, obſervamus. Atque ideo neque hac via quid plane certi mihi viſus eſſem deprehendere, etſi in amara *v. gr.* Corticis infuſione Lumbricus aliquis humanus citius obiiſſet, ac obiiſſet in alio liquore alius conſimilis; ut omittam (quod noſtrorum experimentorum incertitudinem auget) cuncta, quæ a nobis in

bis in

bis in hujuſmodi experimentis adhibentur, remedia, a ſuccis, aut fermentis poſtmodum noſtris alterata, probabiliter ſortiri poſſe activitatem diverſam ab ea, quam extra humanum corpus præſeferunt. Hac etiam de cauſſa de ſeligendis humanis, non æque ſemper, ut dictum eſt, inventu facilibus, ſolicitus non fui; ſed Vitulinos tantum, atq; Terreſtres, eoſque quoad exteriorem apparentiam inter ſe æqualiter vegetos arripui, & uno, eodemque tempore in amaricantem Corticis infuſionem, ac in diverſos alios liquores conjeci, obſervaturus quinam eſſet eis locus infeſtior. Atque Vitulinis equidem Lumbricis primario lubenter ſum uſus [quod antea a quoquam inſtitutum minime novi] quoniam cum Vitulorum æque ac Puerorum vivo hoc morbo laborantium valde ſimilis ſit odor, tum eorum halitui, tum omnibus etiam illorum excretis, immo & ipſis carnibus inexiſtens: propterea nec paucam inter utroſque Vermes intercedere ſymboleitatem, perſuaſum habui. Quamvis autem hinc nonniſi incertas, nulliuſque forſan ſoliditatis conjecturas quis valeat elicere, minime tamen gravabor referre obiter, quæ obſervarim in eo, quod ſpectat ad inſtitutum noſtrum. Cætera altioris indaginis quærenda apud *Cl.Valliſnerium*, pluribus quidem in Lucubrationibus Illius, ſed potiſſimum in elaboratiſſimo ejuſdem Opere circa Vermium humani corporis Originem, ac Geneſim, ubi peculiares edit obſervationes ſumma cura, ac diligentia inſtitutas, ſingularenque ſuam proponit in hac materia, roboratque ſententiam, naturalium Philoſophorum ſtudio, ac animadverſione digniſſimam.

Itaque ut rem perſtringam, extracta e Vituli recens mactati inteſtinis numeroſa Lumbricorum familia, Lacte, & Chylo inebriata, unum ex illis ſingillatim, & ſtatim in unoquoque ex hiſce, quos mox referam, liquoribus, magno vigente Æſtatis calore, uno ac eodem tempore demerſum volui, nempe in *Petroleo flavo*, *Mercurio*, *Aceto*, *Vino*, *Bile bubula*, *ſucco Abſynthii*, *Oleo communi*, *Mellicrato*, ſive *Aqua mulſa*, Infuſionibus *Chinæ Chinæ*, *Aloes*, *Colocynthidis*, & *Viridis æris*, factis in Aqua communi, conjunctaque ſimul ipſa rerum infuſarum ſubſtantia.

Statim ac in hoſce liquores fuere conjecti Lumbrici Vitulini, obſervabiles admodum fuere motiones, & contorſiones eorum ad finem uſque ſpectaculi hoc ordine ſervato, nempe ut inſigniores apparuerint primò quidem, ac valde notabiliter in infuſione *Viridis æris*, deinde in *Petroleo*, mox in infuſione *Colocynthidis*, & tandem *Aloes*. In cæteris liquoribus modicæ tantum, nec ſpecialiter obſervabiles extitere eorum motiones, connumerando inter fluida, ut mos eſt, ipſum Hydrargyrum, in quo identidem vi illata ſubmergebatur Lumbricus, qui aliquo etiam nonnunquam Mercurii granulo exterius onuſtus emergebat. Huic poſtmodum Aqua ſimplex ſuperaddebatur, ipſius præexiſtentis Mercurii agitatione, quantum licet, roborata, qua Lumbricus ab externi aeris immediato contactu, ac injuria tutus evadebat.

Decem horarum ſpatio tota ſeries experimenti inſtituta eſt, cujus progreſſus is fuit. Poſt horas ſex elapſas primus obiit Lumbricus in *Aceto* demerſus; poſt horas octo demerſus in *Vino*; demerſus autem in *Bile Bubula* [quæ mihi viſa eſt hac occaſione graveolens, ac male habens, magiſque diluta, & minus ponderoſa ac apparuerit in experimentis *Lib. I. Cap. III.* inſtitutis, atque relatis ad exploranda Chinæ Chinæ phænomena, ut proinde facile credam, in omnibus individuis etiam ejuſdem ſpeciei non eſſe idem pondus, ſicuti non eſt eadem conſiſtentia bilis eorum] demerſus, inquam, in hac bile mortuus eſt poſt horas novem circiter, & poſt novem pariter pro mortuo habitus, qui in *Mellicrato* poſitus fuerat, licet revera nondum plane extinctus, ſed tantum ab interitu parum diſtans fuerit poſtmodum deprehenſus.

In cæteris liquoribus omnibus vivebant adhuc, & quidem vegeti, ſuoſq; motus

motus [in quatuor præſertim liquoribus paullo ſupra recenſitis] jugiter edebant: cum ego tædio quodam affectus, ad comparandam aliquam ſpectaculo novitatem, hos alios ſuper liquores aſſumpſi, nempe *Vini ſpiritum*, *ſuccum Alii* cum tantillo Aquæ ſolutum, & *Oleum Magni Ducis* Hetruriæ ad Vermes necandos, cum pauxilla pariter Aquæ portione commixtum. Singulis hiſce liquoribus unum Lumbricum indidi, ut in reliquis a primordio peregeram; immo illum, quem in Oleo Magni Ducis, ut ſupra, infundere meditabar, eodem Oleo prius oblinivi, ac poſtmodum in antedictam mixturam conjeci. Paullopoſt Lumbricum in *Vini ſpiritu* ſubmerſum emori obſervavi: quod mihi incitamento fuit, ut alterum ſubſtituerem, qui pariter brevi eandem ſortem ſubiit, ut & tertius ſecundo extincto ſtatim ſubſtitutus. Interim cum reliquos vitam facile protrahere in aliis liquoribus obſervarem, nempe in *Oleo communi*, *Petroleo*, *Mercurio*, *ſucco Abſynthii*, & *Alii*, *Oleo Magni Ducis*, infuſione *Chinæ Chinæ*, *Aloes*, *Colocynthidis*, & *Viridis æris*, necem illorum ſum meditatus, eos a liquoribus, quibus innatabant, extrahendo, & in Vini ſpiritum conjiciendo: qua via ſinguli ſucceſſive brevi interibant; ſcilicet non modo ii, qui in primis condebantur liquoribus, verum & ii, qui poſtremo, ut dictum eſt, in Alliorum ſucco, & in Oleo Magni Ducis fuere conditi, ubi ſcilicet, poſt horam circiter, viventes adhuc placide morabantur. Tam notabilis autem fuit celeritas necis eorum in *Vini ſpiritu*, & agitatio eorundem in infuſione *Viridis æris* præ cæteris liquoribus, ut non ſemel ad explorandum, an Vermis aliquis, de quo adhuc ambigebatur, num eſſet extinctus, vere viveret [quod in Inſectis hiſce haud ita facile ſemper noſcitur] tamquam ad Lydium lapidem factus fuerit recurſus ad infuſionem *Viridis æris*, ubi, ſicut Lumbricus aliquis, qui non plane mortuus erat, ſtatim motum aliquem edebat, ac proinde iterum ſubmerſioni in Vini ſpiritu damnabatur, ibique illico necabatur omnino: ita quoties alii nullum motum edebant, certo mortui deprehendebantur, ac revera tales erant.

Poſtera die in iiſdem Vaſis, iiſdemque liquoribus fere omnibus, inſtitutum eſt experimentum Lumbricorum terreſtrium, nempe in *Vini ſpiritu*, *Petroleo flavo*, *Aceto*, *Vino*, *Oleo communi*, *Mellicrato*, *Hydrargyro*, *ſucco Abſynthii*, infuſione *Chinæ Chinæ*, *Viridis æris*, *Colocynthidis*, & *Aloes*. Parum abſimilis ab antecedente fuit exitus experimenti poſtremi. Aliqua nihilominus in non paucis, nec levibus circunſtantiis fuit diverſitas. Lumbrici namque terreſtres in liquoribus ſibi infeſtis longe citius extincti ſunt ac Vitulini, niſi forſan id contigit eo quia Vitulini craſſi erant valde, ac robuſti; Terreſtres vero etſi vividi admodum, ac vegeti, erant nihilominus modice graciles; propterea ſcena hujuſce ſpectaculi vix ultra duas horas protracta eſt. Item in hoc experimento motus, agitationes, ſaltus, & contorſiones Vermium terreſtrium fuere longe violentiores ac Vitulinorum in alio, primo quidem, ac longe ſenſibilius in infuſione *Viridis æris*; deinde in *Petroleo*. In cæteris liquoribus plus minus modicæ. In *Vini ſpiritu* motus eorum breves, & pariter modici; ſed mors citiſſima.

Necabantur itaque in *Vini ſpiritu* fere ſtatim ac illum attingebant Lumbrici terreſtres, eademque ferme celeritate interibant in *Aceto*. In *Viridis æris* infuſione, & in *Vino* ſatis quoque celeriter moriebantur; ita tamen, ut dum unus in eadem infuſione *Viridis æris* [in qua Vitulini vixere] extinguebatur, tres, vel quatuor ſucceſſive eandem ſortem ſubirent in *Vini ſpiritu*, ut & fere æqualiter in *Aceto*. In *Mellicrato* denique aliquantulum ſerius necabantur ac in *Vino*, non tamen admodum ſero. In cæteris liquoribus, videlicet *Oleo*, *Petroleo*, *ſucco Abſynthii*, *Mercurio*, infuſione *Chinæ Chinæ*; *Colocynthidis*, & *Aloes*, vivebant, & diutius vixiſſent, niſi ad aliquot eorum tor-

torquendos inſigniter, in infuſionem *Viridis æris* conjeciſſem, & ad alios ſtatim necandos, in *Vini ſpiritum*, aut *Acetum*.

Hinc videtur poſſe conjici, cum primo in *Vini ſpiritu*, mox in *Aceto*, & tertio loco in *Vino* interire Lumbrici utriuſque ſpeciei fuerint obſervati, videtur, inquam, conjici poſſe, quod *Vino*, aliiſque liquoribus ex Vino prodeuntibus, præcipue vero parti illius ſpirituoſiori inſit aliquid hujuſmodi Inſectis inimicum, quod illos hebetet, inebriet, ac tandem occidat, quemadmodum Gallinas grano Vini ſpiritu imbuto nutritas, fere ut mortuas ad tempus in terram concidere, vulgo ſatis eſt notum.

Interim nec *Chinæ Chinæ* infuſionem [quod erat noſtrum tentamen] nec plures alios, liquores ex ſupra memoratis, utut vario, exoticoque ſapore præditos, quicquam contuliſſe ad illorum Lumbricorum necem, datum fuit obſervare, quamvis eorum nonnulli Vermibus infenſiſſimi cenſeantur, & vere videantur in Praxi. An vero in Vermes Humanos agant remedia, quæ non agunt in Vitulinos, neque in Terreſtres, & an agant quandoque fortius intra corpus, quæ infirmius agunt extra illud, idipſum eſt, quod adhuc ignoro, & quod diligentioribus attente magis explorandum concedo.

Quoad alios Morbos quodammodo periodicos [ut redeamus unde longe admodum fuimus digreſſi] quales ſunt *Arthritis*, *Aſthma* præſertim convulſivum, *Epilepſia*, *Præfocatio hyſterica*, & hujuſmodi, paucis me expediam, dicamque ingenue, nimis altas, & fortes mihi videri iſtorum morborum radices, ut eas actio Corticis, quantum vere opus eſt, poſſit attingere, vel plane confringere: niſi velimus in gratiam Celeberrimi *Sydenhamii* excipere violentos affectus hyſtericos, quibus revera ex propria quoque obſervatione habeo potius, unde Corticem aliquo modo proficuum credam, quam aliter. Immo generaliter loquendo, videtur non extra ſpem omnem, quod China China aliquid forſan præſtare poſſit quoad ſuſpenſionem, & protractionem intervalli inter unum paroxyſmum, & alterum, etiam in aliis Morbis periodicis, iis præſertim, quibus frequentes, & violenti ſunt paroxyſmi, non quoad germanam, & completam illorum curationem. Cæterum, ut pateat, quam facile ſit, & lubricum, ut adulemur nobiſmetipſis, ni cauti ſimus in ſuſpendendo judicio, ubi agitur de noſtris votis, & opinionibus favorabiliter explendis, narrare non piget duos ſequentes Caſus.

I. Mulieri quinquagenariæ a pluribus jam annis Epilepticæ & poſt trigeſimum ætatis ſuæ in hunc morbum primo delapſæ, Corticem præſcripſi ad longiuſculum tempus, mox interpoſita quiete aliqua, iterum atque iterum eam coegi ad repetendam aſſumptionem præcipue prope tempora, quibus utplurimum eo morbo conſueverat corripi. Perſtitit illa præter conſuetudinem ſuam immunis ab inſultu epileptico per notabile intervallum temporis, & (quod magis mirabere) cum aliquando morbus tentaſſet accedere, adeo languidus, & enervis apparuit, ut illi vix ad momentum temporis caligaverint oculi, defecerint vires, & palluerit facies, ſubſequente ſubita coloris, virium, & viſionis reſtitutione, cum antea ſemper decidere, convelli, ſpumam ab ore, & lotium a veſſica emittere conſueviſſet. Pharmacopola, qui unus conſcius erat de qualitate remedii, cœpit evulgare, Epilepticam quinquagenariam jam plane curatam Cortice; eum tamen acriter increpui de incauta aſſertione, nonniſi duorum, vel trium annorum tractu comprobanda. Et ſane pendente ipſo uſu Corticis diuturniore, unum paſſa eſt paroxyſmum ſatis gravem, qui prægreſſorum invaliditatem, & moram interpoſitam penſavit. Quamobrem omiſſus fuit ab Ægrotante uſus remedii, & de more curſum ſuum proſequuti ſunt epileptici paroxyſmi, quibus non raro tentabatur. Sed revera affirmavit, opinabaturque, ſe ab aſſumpto remedio ali-

quid opis reportaſſe, aſſeruitque morboſos inſultus toto tempore, quo iis vixit obnoxia, tanto nunquam intervallo feriatos eſſe, quanto feriati ſunt tunc, cum Corticem aſſumebat: propterea poſt aliquos elapſos menſes me alloquuta ſponte ſtatuit, velle ſe iterum experiri remedium, & quavis Luna ad plures dies repetere. An in eo conſilio manſerit, vere neſcio. Epilepticam extitiſſe, extra dubium eſt.

II. Adoleſcens annorum XIX. ab ipſo ortu ſurdaſter, ac mentis hebes, poſt longam, lentamque Febrem tuſſiculoſam, quæ illum ad inſignem maciem prius deduxit, poſtmodum ſponte ſenſim evanuit, Epilepticus ſubinde factus eſt. Jamque a pluribus menſibus novi hujuſce morbi inſultu identidem recurrente non parum vexabatur, cum increbreſcentibus in dies paroxyſmis eo devenit, ut iiſdem per menſem integrum, alternis primo diebus, mox & quotidie corriperetur. Irritis remediis omnibus, viſa tandem eſt mihi ordinata hæc, & crebra periodus, ipſaque morbi peculiaris origo, videlicet ſuccedanea Febri, quamvis Continuæ, admittere poſſe tentamen aliquod deſumptum a Cortice, quemadmodum nonnullorum Auctorum mens eſt. Itaque præſcripſi *ſemunciam* ejuſdem Corticis cum *Conſerva florum Peoniæ* hoc ordine diſtribuendam, ut ſcilicet prima die dimidium miſturæ illius aſſumeret Æger, alteramque medietatem duobus ſequentibus diebus, in duas partes ſubdiviſam: quo pacto, prima aſſumptione *duas* Corticis *drachmas*, reliquis vero duabus *unam* tantum *drachmam* quotidie deglutiebat. Abſumpta miſtura illa, nova ſimilis denuo parabatur, eadem partitione diſtribuenda, & ſic deinceps: interpoſita tamen identidem inter unam & alteram ſemunciam, duorum, vel trium dierum quiete, quibus ab uſu remedii feriabatur; adeoque unius Lunæ ſpatio nonniſi *tres uncias* Chinæ Chinæ in totum aſſumpſit. Atque, ut verum fatear [ni per accidens id contigit] conſpicuum juvamen, primis præſertim diebus, viſum eſt emerſiſſe; ſiquidem loco Paroxyſmorum alternis diebus, vel etiam quotidie invaleſcentium, levis tantum vertigo, & oculorum caligatio ſucceſſit, quæ pariter illico evaneſcebat, verique propterea paroxyſmi invaſio ultra dies 15. protrahebatur; immo cum fiebat inſultus, levior erat, neque omnimodam inferebat, ut antea, ſenſuum abolitionem. Duabus interim circiter tranſactis hebdomadis, quibus habita eſt ceſſatio ab oblatione remedii, cum nonnihil increbreſcerent iterum paroxyſmi, modo ſcilicet poſt octo, modo poſt ſex tantum dies, repetitus eſt denuo uſus Corticis ad *ſemunciam* cum eadem *Conſerva florum Peoniæ*. Miſtura tamen hæc in quatuor partes æquales dividebatur, quotidie mane ſejunctim ſumendas, & poſt trium, vel quatuor dierum quietem, iterum repetendas, ita ut intra menſem *duæ* plus minus *unciæ* Corticis fuerint uſurpatæ. A nova hac oblatione nullum ſenſibile levamen datum fuit obſervare: etenim æque ac ante, exactis modo ſex, modo octo, modo etiam quindecim diebus, redibat inſultus, parique ratione, etſi nullus poſtmodum fuerit uſus Corticis: & quo majus erat intervallum temporis inter unam, & alteram invaſionem, eo fortior paroxyſmus inde ſuccedebat; levior vero, cum intervallum eſſet brevius. Id unum ſupererat adhuc tentandum, nempe ut uno, aut altero die ante paroxyſmi adventum (ſiquidem ille præmonſtrari ſolebat ex certis ſignis ante duos, vel tres dies apparentibus) larga doſis Corticis, *v. gr.* ad *tres* ſaltem *drachmas* uno hauſtu exhiberetur; videbatur enim poſſe conjici, quod hac forſan via protraheretur nonnunquam, aut enervaretur inſultus imminens. Neque hoc forſan intentatum reliquiſſem niſi ſpontanea, & valde inæqualis, quæ paullopoſt obſervata eſt, intervallorum protractio me ab hoc tentamine retraxiſſet: quamvis enim quodvis emerſiſſet inde juvamen, merito me reddidiſſet ancipitem, an illud Cortici potius adſcriberem, an Caſui. Quamobrem

brem etſi in violentioribus forſan circunſtantiis de levamine aliquo non prorſus deſperarem primis vicibus, parum tamen ſperandum credidi progreſſu temporis: veritus inſuper, ne aliquando major paroxyſmorum intenſio protractionem invaſionis eorundem, ut *Hiſtoria* præcedente adnotatum eſt, nimium compenſaret, vel ſaltem ne morbi pervicacia remedii tandem vires diutino uſu ſperneret, ac enerves redderet, dato quod primis oblationibus videretur ille nonnihil miteſcere; quæ omnia nonnunquam etiam in quarundam contumacium Febrium curatione experimur.

Ex enarratis itaque caſibus facile, ut ajebam, deducitur, ad ſtabiliendum levamen certum in morbis iſtis Herculeis, paroxyſmos inæquales, & modo ſemel in anno, modo bis in menſe, vel etiam in die recurrentes habentibus, requiri perſeverantiam plurium annorum in ſtatu ſano, & experientiam æqualem in pluribus ſubjectis, libertatemque experiundi non tantum innoxie, ſed & longe a præoccupatione tum Vulgi, tum Profeſſorum Artis.

Denique ut aliquid quoque de morbis quibuſdam, non ex ſui natura, ſed per accidens periodicis ſubdam, ſit caſus iſte. *Monialis* quædam dolorem acerbiſſimum patiebatur in ea parte genæ, cui ſubjacet Os, *Jugale* dictum. Recurrebat hic quotidie, noctu tamen ſtata hora, tamque vehementer illam excruciabat, tamque gravia inferebat ſymptomata, ut de aliquo graviſſimo affectu imminente in nervoſo genere ſuſpicarer. Cum ad longum tempus perduraret affectio iſthæc moleſtiſſima, nec repetitæ ſanguinis miſſiones, nec purgationes, nec revulſiones, nec diuturniora remedia, ut *Salſæ parillæ* maceratio longiuſcule uſurpata, nec alia hujuſce ordinis quicquam proficerent, tandem confugi ad Corticem, per octo ſaltem dies *ad drach. ſs.* quotidie uſurpandum tentandi gratia. Altera die ab incœpto remedio ſanum ſibi dentem, paullo infra locum doloris conſitum, evelli voluit, me licet reluctante. Dens evulſus eſt poſt primam Corticis aſſumptionem, & inculpatæ omnino conſtitutionis repertus. Ab evulſo dente bis tantum eundem Corticem aſſumpſit; & dolor, qui per menſem hora ſemper noctis tertia obſervari conſueverat, evanuit; remanente tantummodo ſenſatione quadam moleſta in parte, nempe circa os Zygomatis in ipſa gena: quæ ſenſatio ex ſimplici, utut levi, labri ſuperioris contactu exacerbabatur. Cum tamen ea non magnum negotium faceſſeret, neque Ægra me urgentem haberet, quippe eam rarius inviſentem, ſubſtitit illa ſponte ab uſu Corticis, poſt trium tantum dierum uſurpationem. An levis adeo, & brevis uſus remedii, an evulſio dentis ſani cum affecta parte nullam ferme connexionem habentis, an Caſus levamen attulerit, neſcio, aliiſque æquo animo dijudicandum relinquo. Id unum addam, me poſt aliquot menſes eandem Monialem alloquutum intellexiſſe, ipſum ei dolorem quibuſdam temporibus aliquando renovari, & per tres, vel quatuor ſucceſſivos dies ſtata hora periodice recurrere, illique ſubitam ſanguinis miſſionem [pro cujus celebratione me permittentem habebat] non parum opitulari. Addoque inſuper, repetitam tandem hac ipſa de cauſſa Corticis aſſumptionem ad ſeptem dies nil opis omnino contuliſſe: ac idcirco eidem affectioni plane irregulariter recurrenti ipſam identidem obnoxiam fuiſſe.

Una ſupereſt examinanda Morbi ſpecies in eo, quem ſemel corripuit, iterum atque iterum recurrere ſolita, videlicet *Hæmoptoe*, ſeu Sputum ſanguinis, etſi Morbus hic, ut verum fatear, non magis ad Periodicorum categoriam poſſit reduci, ac poſſit ad eandem revocari, quæ pluribus familiaris identidem eſt, Gravedo, Raucedo, Ophtalmia, Ægilops, & alia hujuſmodi. Cum tamen Hæmoptoen non modo ut morbum periodice recurrentem, verum etiam ut Cortice Peruviano curabilem *Mortonus* conſideret, immo & per idem remedium poſſe illius recurſum, ipſique contermi-

nam Phthiſim inhiberi conſtanter afferat; peculiarem idcirco hac de re diſquiſitionem inſtituere operæ pretium erit, maxime cum ex adverſo Phthiſicorum febribus putridis, etiam *Intermittentibus*, nil opis conferre poſſe eundem Corticem apertis literis teſtetur expertus ipſemet Auctor, & ego quoque non unum hujuſce eventus exemplum nuper hoc eodem *Lib. Cap. II.* protulerim. Priuſquam tamen quid ſuper hoc ſentiendum ſit proferamus, utrunque *Mortoni* textum fas ſit ſimul conferre, ac expendere; non animo quidem diſquirendi, an ulla in iis ſubſit, vel appareat contradictio, quod meum non eſt; ſed ut poſita in propatulo veritate rei, illuſtretur, ut decet, hæc praxis, & a caliginibus, quibus involuta nonnihil eſt, integre vindicetur.

Inquit itaque laudatus Auctor, & bene inquit, in ſuæ *Phthiſiologiæ lib.* 2. *cap.* 4., ubi agens *De ſignis Pathognomon. Phthiſeos pulmonaris confirmatæ*, & ſpeciatim *de Febre Phthiſicorum putrida* hæc habet — *Ubi primum autem hæc turbercula Pulmonum inflammata in apoſtemata migrare incipiunt (ſive hoc a Venæ ſectionis ſatis tempeſtivæ, vel copioſæ neglectu, ſeu a naturali tumorum diſpoſitione in putrefactionem) Febris hæc inflammatoria in Putridam intermittentem tranſmutatur. Cujus paroxyſmi in principio ut plurimum nullum certum ordinem ſervant, rigore, & horrore ſæpius eodem die recurrentibus; ſicuti in puris confectione fieri ſolet. Ubi vero pus jam plane fuerit confectum, hæc Febris typum quotidianæ, aliquando etiam, licet rarius, tertianæ imitatur; idque certo diei tempore cum algore, & rigore incipiens, cum intenſo calore progrediens, atque adeo tandem in ſudores nocturnos, & profuſos, & colliquativos deſinens. Durante algore, & calore, tuſſis, & anhelitus cum reliquis moleſtis ſymptomatis augentur. Durante vero ſudore, & remiſſione, tuſſi, & reliquiis Symptomatis jam minoratis, Æger placide dormit, vires recolligit, & ſibi jam ſpe futuræ ſanitatis concepta abblanditur. Atque hanc Febrem Putridam Intermittentem inter certiſſima ſigna Pathognomonica Phthiſeos confimatæ ſemper habere ſoleo, quippe quæ ſicuti a Pure in Pulmonibus confecto ortum ducit, ita purulentiæ pulmonaris index eſt certiſſimus. Indeque provenit, quod hæc Febris Putrida intermittens Phthiſim, quoties hunc morbum fatalem eſſe contigit, in extremum uſque diem comitari ſoleat. Cujus paroxyſmi cum colliquationibus inde provenientibus magis, vel minus intenſi, & protracti ſunt pro magnitudine, vel numero tuberculorum in apoſtemata maturatorum. Nec quidem hæc Febris ope* Corticis Peruviani, *Antihectici Poterii, vel cujuſvis alius medicamenti ſpecifici, quorum vim in hoc caſu ſæpiſſime ſum expertus, neque ulla alia methodo (quantum ſcio) radicitus extirpari poteſt: niſi ulcus adeo fuerit benignum, ut medicaminum balſamicorum intus exhibitorum ope ſanari, ipſaque ſanguinis maſſa, ubi Febris fomes delitescit, in ſanum ſtatum copioſo temperantium, atque alterantium uſu reduci poſſit: vel ſaltem niſi Phthiſis ſit mere ſymptomatica, & ab alio morbo dependens, qui curationem perfectam ex uſu ſpecificorum admittere poſſit.*

Textus ergo iſte quemadmodum plane concordat cum experientia, & cum communi Medicorum ſenſu, ita plane cohæret Theoremati ab omnibus univerſaliter recepto, & a nobis pluries repetito; ſpecialiter vero citato nuperrime *Cap. II. hujuſce Libri*, nempe quod ad hoc ut China China in febribus Intermittentibus ſuo poſſit fungi munere, ſuaſque vires exerere, neceſſe eſt, quod nullum vitium organicum, nullaque viſcerum labes (adverſus quam nequit ea pugnare) ſit febris Intermittentis fomes, aut cauſſa, intelligendo ſemper de vera, & minime palliativa hujuſmodi Febrium curatione, ut in allato textu intelligendus eſt, dum loquitur de putridis Phthiſicorum febribus *Morton* ipſe, inquiens — quod illæ *ope Peruviani Corticis vel cujuſvis alius medicamenti ſpecifici nequeunt radicitus extirpari*; eas namque poſſe quoquo modo leniri, & ad

& ad tempus nonnunquam intercipi [interitu nihilominus Ægrotantis nequaquam inhibito] neque idem *Morton* de curatione Phthiſeos Pulmonaris *Cap. X.* neque ego ipſe *Cap. II. hujus Libri* diffitemur. Videamus nunc qua ratione, ſalvo hoc Theoremate, afferat idem Author, Hæmoptoen, quæ vitium organicum pulmonis eſt, per Chinam Chinam ſtrenue ſanari; deinde videamus, num ſalvo per datam hypotheſim utroque illius dogmate, itaut unum alteri theoretice contrarium non ſit, ſalva ſimul remaneat veritas, & ſubſtantia rei; circa quod vereor, ne plurimum hallucinetur *Mortonus*. Atque ut cuncta hæc claritate omnimoda valeamus perſequi, erit e re alterum illius *Textum* hic loci ſubnectere.

In Libro itaque tertio ſuæ Phthiſiologiæ ex profeſſo acturus de *Phthiſi ab Hæmoptoe* Cap. V. per extenſum *ſic ait* — *Decantantum iſtud Medicorum adagium*, quod Pus ſequitur Sanguinem, *exinde originem ſuam traxiſſe videtur, quod Hæmoptoe celerius, & ſæpius quam ulli alii morbo purulentia Pulmonum, ſeu Phthiſis pulmonaris, ſuccedere ſoleat. Quod utrum a craſi Sanguinis ob nimium ejus diſpendium everſa, vel a copioſo humorum ex univerſo corporis habitu, qua datur vita, in teneros Pulmones affluxu, vel a ſanguinis grumoſi in ipſis Pulmonibus poſt Hæmoptoen relicti putrefactione, vel tandem ab ulcere aliquo eroſionem vaſorum inſequenti accidat, parum ſcio. Hoc tamen perpetuo fere obſervare licet, quoties ſcilicet Hæmoptoe præcedit, Phthiſin pulmonarem ſubſequi ſolere: Ideoque prudentem, & honeſtum Medicum ad curationem Hæmoptoes evocatum decet, non tantum præſagio de Phthiſi ſubſequutura tempeſtive prius facto, ſuæ, atq; etiam Artis Medicæ famæ conſulere, verumetiam quantum in ſe eſt, cautionibus, & medicamentis idoneis hunc fatalem Hæmoptoes exitum æque prævenire ac ipſum præſentem morbum curare: ſaltem nihil in ejus curatione facere, vel tentare, quod Ægrum Phthiſi magis proclivem reddat.*

Torti Therap. Spec.

Atque hic plurimum refert inter Hæmoptoen accidentalem, & habitualem diſtinguere. Accidentalem eam voco, quæ mere ab accidenti aliquo procedit, uti a vociferatione nimia, exercitio, vel vehementi tuſſi, ab hæmorrhagiæ ſolitæ ſuppreſſione, a lapidibus cretaceis in ipſis Pulmonibus generatis, vel ab aciculis, atq; aliis ab extra in eos demiſſis. Habitualem vero, quæ a vitioſa, acri, & fermenteſcente Sanguinis diatheſi dependet, itaut penus, & fomes morbi intus ſemper deliteſcat. Hæmoptoe iſta accidentalis ſicuti rarius poſt Phlebotomiam, debitum diætæ regimen, & medicamentorum uſum curata recrudeſcit, ita utcunque profuſa, & copioſa hæmorrhagia fuerit, rariſſime in Phthiſin terminari ſolet: verum Æger per debitum regimen liberatus paulatim, ſicuti poſt fluxus menſtruos immodicos, atq; alios ejuſmodi fieri ſolet, ἄχρω@, atque ἄσαρκ@, evadit, ac ſi nullum ejuſmodi fluxum omnino ſuſtinuiſſet. Hæmoptoe vero habitualis, ſicuti ab inteſtino Sanguinis fermenteſcentis motu, & ab aperientis vaſa acrimonia dependet, ita etiam Febrem una cum accelerato pulſu, & urina ſubrubra ſemper conjunctam habet, & poſt incerta intervalla identidem ſolet recurrere. Ubi ſcilicet paroxyſmus febrilis incertus a Sanguinis adeo ferociter efferveſcentis impetu recrudeſcit, tenera Pulmonum vaſa, cum motum hunc citatiorem ferre non poſſint, iterum atque iterum dehiſcere ſolent una cum magno purpurei liquoris diſpendio, qui utplurimum fluere non deſinit uſquedum Orgaſmus febrilis, & motus Sanguinis inteſtinus inde dependens vel Artis ope, vel ſponte ſua ſaltem a quantitate liquoris imminuta, penitus ceſſet. Et tunc etiam infidæ tantum induciæ dantur, donec vaſa iterum a præternaturali Sanguinis motu in paroxyſmo ſubſequenti nimis diſtendi contingat. Et quidem hæc eſt fatalis illa Hæmoptoe, quæ ut difficilem curationem admittit, atque Ægro ſæpius inexpectato ſupervenit, ita Febrem primum putridam, dein hecticam conjunctam habet, quæ in Phthiſin fatalem, atque incurabilem ſæpiſſime terminari ſolet.

Hujus

Hujus vero Hæmoptoes herculea *Antidotus eſt* Cortex Peruvianus, *cujus egregias vires in præſentis febrilis effervescentiæ ſanguinis extinctionem, atque in futuræ recidivationis præcautionem ſemper cum feliciſſimo ſucceſſu expertus ſum, quotieſcunque ſcilicet eum in hunc uſum applicui. Et ſicuti præſentem Hæmoptoen cito, & tuto ſiſtit, & futuram etiam prævenit, ita Hemoptoen hoc modo curatam nunquam in Phthiſin terminari vidi. Flamma enim hoc modo penitus extincta, & Febre jam evicta, Sanguis illico in naturalem ſtatum reduci ſolet, adeout ne vel minima ſuſpicio inde ſubſecuturæ Phthiſeos manere poſſit. Phthiſis enim, quæ Hæmoptoen ſequi ſolet, originem ſuam non tam a vaſis exilis dehiſcentia, quam a ſtatu ſanguinis inordinato, & hectico ducere videtur. Ideoq; utcunq; Phthiſis Hæmoptoe vulgari modo curatæ uſitato ſuccedat, frequentibus ſcilicet Phlebotomiis, medicamentis* Emplaſticis, Opiatis, &c. *quæ vi potius Sanguinis eruptionem ſupprimunt, quam internum Sanguinis ſtatum alterant; hinc tamen nemo miretur, ſi flamma hectica intus manens tandem Ægrum in Phthiſin præcipitet. Quoties tamen præſens ſanguinis orgaſmus poſt Phlebotomiam repetitam, ſuccorum* Temperantium, & Julapiorum, *vel* Electuariorum, Stypticorum, & Opiatorum, *aliorumque ejuſmodi (quæ alibi e* Capite de Hæmoptoe *petenda ſunt) uſu ita domatur, ut locus opportunus exhibitioni Corticis detur ad flammam febrilem penitus extinguendam, & ad reſerationem obſtructionum, quæ aliter novæ effervescentiæ anſam præbere poſſint, perficiendam, non tantum Palliativa in præſens, verum revera Eradicativa etiam, & perfecta curatio ſine vel minimo Hæmoptoes rediturae, vel Phthiſeos ſubſequuturæ periculo obtineri ſolet. Flamma enim hoc modo perfecte extincta, Sanguis ad motum, & craſin naturalem reducitur, quo appetitus ſtatim redit, Pulmones naturali motu, & temperamento fruuntur, & purpurei Penus diſpendia ſenſim reparantur; donec Æger tandem, licet paulatim, priorem robuſtum, athleticum ſtatum redintegratum, vel forſan meliorem quam antea conſequitur ſine vel minimo hectici caloris gradu, vel ſubſequuturæ Phthiſeos metu.*

Ex hoc Textu clare patet, *Mortonum* ex principiis ſuis primo ſupponere, Febrem quamlibet, ſaltem primariam, quomodolibet remittentem, etſi continuam, eſſe curabilem Cortice, quod nos generaliter prolatum nequaquam admittendum eſſe, pluries jam diximus; ſecundò ſupponere, quod omnis Hæmoptoe, quæ ab externa cauſſa non pendeat, ſed ab interna (quam idcirco *Habitualem* vocat) ſemper habeat pro cauſſa productrice febrilem ſanguinis effervescentiam per paroxyſmos incertos, & per incerta intervalla identidem recurrere ſolitam, adeoque adeſſe ſemper in hujuſmodi Hæmoptoe Febrem, eamque non ſymptomaticam, ſed primariam, ſive eſſentialem, cujus ſymptoma ſit ipſa Hæmoptoe, & proinde hanc unam Hæmoptoen eſſe ſanabilem Cortice; cum cæteroqui eam, quæ ab externa cauſſa procedens, Febrem non habet comitem, ſola phlebotomia, & remediis vulnerariis, ac ſtypticis curari aſſerat, nullo de China China verbo habito; ſignum evidens, quod in ea Hæmoptoe, in qua Chinam Chinam commendat tanquam *Antidotum Herculeam*, minime conſiderat eam ut balſamicam, vulnerariam, aut ſtypticam, ſed ut mere *Febrifugam*, cum ſubdat id fieri, eo quia remedium iſtud febrilem ſanguinis effervescentiam per repetitos inſultus Hæmoptoen producentem, & per incerta identidem intervalla reproducentem compeſcit.

Idcirco, ut ingenue fatear, haud prorſus reijcienda foret illatio *Mortoni*, utilem in Hæmoptoe ſic deſcripta prædicantis Peruvianum Corticem, ſi vera foret illius hypotheſis de Febre ſaltem erratica per paroxyſmos incertos, incertaſve periodos recurrente, ac propter æſtum ſuum, ſanguiniſque acrimoniam, tenera pulmonum vaſa iterum atque iterum aperiente, ac proinde Hæmoptoen habitualem, ut vocat, comitante non ſolum, ſed & radicitus producente:

quem-

quemadmodum ſi vere nonnunquam contingeret, quod Febri cuipiam Intermittenti, etiam pernicioſæ, adjungeretur in acceſſu tanquam *Symptoma* illius Febris ipſa Hæmoptoe, quæ Febre recurrente recurreret, & declinante ceſſaret [ut in noſtris hiſtoriis cruentos alvi fluxus, immo & nonnunquam inſultus veræ paralyſis cum periodica Febre recurrentes, & per Chinam Chinam indirecte ſublatos retulimus] nullus dubito, quin per oblationem ejuſdem Chinæ Chinæ Febris ſubſiſteret, & cum ea ſputum ipſum ſanguinis ab ipſa procedens, abſque gravi metu Phthiſeos ſubſequuturæ; dummodo non adeſſet inſignis vaſis ruptura, capax etiam ſublata Febre, profundum ulcus in Pulmone relinquere. Hinc plane liquet, omnem fere *Mortoni* Hæmoptoen per Chinam Chinam curare molientis hallucinationem [ſi qua in hoc eſt, ut eſſe autumo] non verſari præciſe circa cognitionem virtutis Chinæ Chinæ, in qua nonniſi conſuetam facultatem febrifugam etiam hac occaſione agnoſcit, atque conſiderat; ſed verſari potius circa cognitionem Morbi, & Cauſſæ illum producentis: ſi enim revera Hæmoptoe ea de cauſſa, & eo modo fieret, quo opinatur *Mortonus*, nempe a Febre Periodica illam producente, fortaſſe ad eam curandam China China poſſet eſſe *Antidotus*, ut ipſe inquit, *Herculea*, eo pacto quo diximus, eam poſſe forſan opitulari Febri alicui periodicæ comitatæ *Pleuritide*, & hac ratione prodeſſe per concomitantiam eidem Pleuritidi, dummodo Febris illa ſit eſſentialis, illiuſque merum ſymptoma ſit ipſa Pleuritis.

Sed niſi longe aliter circa productionem hujuſce Morbi Natura ſe gerat in Anglia, ac ſe gerere ſolet in Italia, aliiſque Regionibus, unde tot prodiere de Hæmoptoe Tractatus Medici, vereor, ne antedicta *Mortoni* ſuppoſitio abludat a veritate rei; quandoquidem morbus hujuſmodi a cauſſa etiam non procatharctica genitus Febrem non conſuevit habere (quantum novi, & quantum legi) productricem, immo nec regulariter comitem, ſed, ubi ea adſit, mere Symptomaticam, nec intermittentem, aut recurrentem quidem, ſed potius continuam, atque habitualis ſubſequuturæ prodromam, aut, ſi ſic loqui liceat, ejuſdem habitualis inchoativam, adeoque cum res per experientiam Practicis omnibus ſatis obviam ſic habeat, non video quinam locus eſſe poſſit Peruviano Cortici, quem ut mere febrifugum in ipſa Hæmoptoe *Mortonus* uſurpat.

Quod ſi experientiam ipſam *Mortoni* velimus expendere in hiſtoriis eidem Capiti adnexis allatam, tres tantum numero illæ ſunt per extenſum narratæ. Prima, & tertia nobis exhibent duos Phthiſicos vita functos, quibus Cortex nullatenus fuit adminiſtratus, & per conſequens ad illius vim hiſce caſibus oſtendendam utilem nil conferunt. Secunda tantum quidpiam videtur præſeferre aliqua dignum animadverſione. Per hanc deſcribit ille *in quadragenario Viro a decem annis tuſſiculoſo, & in phthiſin diſpoſito* (cui tamen ætati non admodum frequens ſolet phthiſis obtingere) *inſignem Hæmoptoen reſpiratione difficili, & pectoris dolore ſtipatam, cum recidivatione ſingulis, vel alternis diebus ſatis notabili, per tres ad minimum ſeptimanas, non obſtante frequenti phlebotomia, aliiſque remediis, perſeverantem*. Huic cum *inſignem Febrem* conjunctam obſervaſſet *intervallis incertis ſæpius recurrentem, ſemperque viam ſputo ſanguinis ſubſequuturo ſternentem, Corticem Peruvianum in hauſtu miſturæ adſtringentis vulnerariæ, ac paregoricæ quarta quoque hora ad octavam uſque vicem exhibuit, ac Febrem protinus extinxit, Ægrumque per ſeſquiannum, Symptomatis omnibus imminutis, ipſaque tuſſi moderatiore jam reddita, aprici ſimul aeris beneficio ad habitum Corporis meliorem ac antea feliciter perduxit*. Hic ipſe tamen Æger paullopoſt ſui negligens in novam, ut ſubdit ingenue, Phthiſim incidit, qua e vivis ſublatus eſt.

Hic ergo ſubit animadvertere, Febrem hujuſmodi vel fuiſſe periodicam

eſſentialem, ſputo ſanguineo ratione ſubjecti per accidens comitatam, adeoque Corticì cum ſuo Symptomate obſequentem, vel (quod probabilius eſt) fuiſſe continuam, & quodammodo inflammatoriam, incerto forſan ordine recrudeſcentem, copioſo autem cruento ſputo pariter comitatam, tandenque ope repetitæ Phlebotomiæ, aliorumque remediorum, immo & miſturæ antedictæ (in qua larga viſitur Remediorum adſtringentium, & balſamicorum, paucula vero proportionaliter doſis Corticis) ad vigeſimam primam circiter diem, ut mos eſt plurium Acutorum ſine China China curatorum, ſolutam cum temporanea reſtitutione ad priſtinum, immo & meliorem ſtatum; qua deinde tranſacta malacia, in hujuſmodi caſibus ſæpius obſervari ſolita, in Phthiſim veram rurſus, ut aſſolet, Æger incidit, atque ut pariter aſſolet, tandem obiit. Quapropter, bona Auctoris venia, nil exinde concludi video in rem noſtram, præcipue cum in vera Hæmoptoe Febris omnis ab initio ſaltem ſoleat abeſſe, & Symptomatica eſſe tunc cum ſupervenit. Neque ſatis ſuffragari videtur id, quod legitur acervatim ad calcem *Hiſtoriæ prædictæ* de Vetula quadam ſepuagenaria hæmoptoica, de Aurifabro, & alia puella, de quibus nullam deſcribit hiſtoriam, eſto afferat eos omnes eodem modo ſanatos; nam præterquamquod non omne ſputum ſanguinis etiam copioſum e Pulmonibus educitur, & præterquamquod illud in *Senibus*, & *Pueris* phthiſin tam facile non ſolet accerſere, certum eſt inſuper, quod cum miſtura antedicta longe plus recipiat, ut adnotavimus, de remediis vulnerariis inſignioribus, quam de Peruviano Cortice; illis potius, quam huic laus tribuenda videtur, maxime cum paſſim videamus, hujuſmodi ſputa meri ſanguinis ſolo ſiſti eorundem remediorum uſu, & non raro ſponte Naturæ, præcipue ſi aliunde, quam a Pulmone procedant; ut propterea omnino ſtatuendum ſit, quod China China non aliter queat Hæmoptoen ſupprimere, niſi ubi ipſa Hemoptoe ſit merum *Symptoma Febris alicujus eo remedio curabilis*, quemadmodum de Phthiſi loquutus eſt *Mortonus* ipſe in calce *primi Textus* a nobis nuper tranſcripti, videlicet quod ea ope Corticis Peruviani, vel cujuſvis alius medicamenti ſpecifici ſanari nequeat, *niſi ſit mere Symptomatica, & ab alio morbo dependens; qui curationem perfectam ex uſu ſpecificorum admittere poſſit*.

Hæc habui dicenda de Corticis actione adverſus morbos extra lineam febrilem conſtitutos, quibus, vel eorum ſaltem nonnullis ſiquidem ille vere proſit, ut Affectionibus Hypochondriacis, Hyſtericis, & hujuſmodi aliis, lentum tantummodo, & tardum eſt, non præſentaneum ejus auxilium; propterea ex hoc capite minus certa redditur illius operatio, quæ aliis quoque Cauſſis, vel ipſi demum Naturæ nonnunquam poteſt adſcribi. Quamobrem id ſaltem candide fateri oportet, quod & fatetur *Sydenhamius* ipſe poſt celebratas eximias hujuſce remedii vires adverſus affectionem hyſtericam vehementer ſpaſmodicam, præ cæteris iſtius ordinis morbis, ipſo judice, Cortici obſequentem — *Interim tamen* (inquit ille) *confitendum eſt, quod hoc medicamentum non ita certo, crebroque huic malo ſuccurrat ac Febribus Intermittentibus*. Quæ aſſertio, ſicuti vera eſt in hoc caſu, verior a fortiori in reliquis erit habenda. Ulteriorem denique nobis ſuſpicionem de exigua Corticis activitate, adverſus morbos a Febribus Periodicis diverſos, aperte ſuggerit *Mortonus* ipſe, de nimia cæteroqui erga hoc Remedium credulitate ſuſpectus, in Præfatione ſuæ *Pyretologiæ*, dum inquit — *Nuſquam hactenus eum* (ſcilicet Corticem) *titulo Catholici Remedii* (*ac ſi Archæus ad mentem* Helmontii *quocunque modo irritatus eo compeſceretur*) *donandum judicavi, utut non deſint Auctores, uti videre eſt in* Badi Anaſtaſ. Lib. I. Cap. XX., *& Medici aliqui hodierni, qui vires ejus in Hydrope, Ictero, Hypochondriaca affectione, Scorbuto, immo in Peſte ipſa, plurimiſque aliis morbis tam Chronicis,*

quam

quam Acutis debellandis, mirum in modum prædicant. Verum, ut rem ipſam dicam, licet hoc ἱερὸν πικρὸν præ cæteris quibuſcunque amaris abſterſiva ſua, ſeu quacunque alia qualitate humorum ἀταξίαν corrigendo, & partium labefactatarum tonum confirmando; ad Curationem Hydropis, Scorbuti, Icteri, Hypochondriacæ affectionis, Digeſtionis everſæ, appetitus proſtrati, vel cujuſcunque alterius morboſæ affectionis, incerto cum eventu, conducere nonnunquam obſervetur, nunquam tamen Corticem officium antidoti præſtitiſſe memini, fomitem ſcilicet morbi venenatum delendo præterquam in Morbis univerſalibus acutis, præſertim in Febribus Intermittentibus, & Remittentibus veris, ac Spuriis, atque Inflammatoriis, & Colliquativis, quibus cum prioribus ſimilitudo quædam eſt. Adde & hic congruam explicationem, mox & debitam limitationem ad normam eorum, quæ quinto hoc Libro ſtatuimus; & germanas Corticis vires in univerſum ſatis perſpectas habebis. Id unum cura, ut genuinus ille ſit, ac vegetus. Boni Corticis notas apud plures invenies; illas ideo de induſtria ſubticui: etſi nec graphica, nec plane uniformis ſit apud omnes illus deſcriptio, ſive de ſapore, ſive de aliis qualitatibus ſit ſermo; immo non deſunt, qui Corticem hunc non e Trunco, vel Ramis Arboris, ſed e Radice detrahi putant. Ita rebus caliginem offundit Locorum diſtantia. Bonum ego Corticem reputo, quem experientia talem alias deprehendi.

Quæritur Secundo,

An, ubi Cortex vere indicatur, liceat ratione Subjecti illum adminiſtrare citra periculum Mulieribus Gravidis, Puerperis, Abortum paſſis, *aut* Menſtruas purgationes *actu patientibus*: *& incunctanter aſſeritur, experientia duce.*

QUÆ diximus toto decurſu hujuſce Tractatus, & quæ paſſim tradunt Auctores omnes in adminiſtratione Corticis magis verſati, nullum videntur propoſito Quæſito locum relinquere. Ad tollendam nihilominus omnem, ſi qua ſit adhuc, ſcrupuloſitatem in hac materia delicatiore, in qua ſuſpicio quævis Prudentiæ ſoboles eſt, lubuit hæc pauca ſeorſim ſubnectere.

Chinam Chinam vel amarore ſuo, vel alia quavis qualitate adverſari fœtui in utero exiſtenti, nemo ex iis poterit ſuſpicari, qui noſtras perluſtrarint Hiſtorias; ſiquidem *Lib. IV. Cap.* 1. *Hiſt.* 2. ex Cholericis, & *Cap.* 2. *Hiſt.* 14. ex Subcontinuis Malignantibus, necnon *Cap.* 6. *Hiſt.* 8. ejuſdem Libri proſtant caſus mulierum Geſtantium, uſu Corticis valde copioſo ſanatarum, & debito poſtmodum tempore vitalem fœtum feliciter enixarum. Sane ſi ubi adfuere vomitus, & alvi fluxus immanes, Febreſque, tum Matri, tum Fœtui ſuapte natura perniciales, atque inſimul adfuit copioſa affatim Corticis exhibitio, repetitio, & diuturna continuatio, partus nihilominus ad ſuam maturitatem, & exclusionem vitalem auſpicato pervenit, quid, quæſo nobis metuendum ſupereſt in quibuslibet aliis Gravidarum Febribus ab eodem ſæpeſæpius moderatiori Corticis uſu? At ſicuti tres tantum per accidens, ac ob alium finem ibi recenſui fœminarum utero gerentium caſus in linea Febrium Pernicioſarum, & in circumſtantiis per conſequens liberalioris oblationis Chinæ Chinæ, ita nonnullos alios in eadem linea poſſem recenſere, quemadmodum nonnullos quoque videre eſt in Hiſtoriis a *D. Ferrario Lib. IV. Cap.* 4. mihi communicatis; innumeros autem poſſem adducere in linea Intermittentium benigniorum, atque vulgarium, conſueto, atque parciore uſu remedii depulſarum in iiſdem prægnantibus, cum incolumitate tam fœtus, quam matris. Immo memini, *D. Marchioniſſam Gherardinam*, Tabidam, & Febre inſimul putrida dicta detentam, auxilio, ut reor, Corticis, quo non ſublatæ quidem, ſed obſcuriores redditæ ſunt putridæ Febris cum rigore Fœtui infenſo antea invaden-

dentis acceſſiones, feliciſſimum ſuo tempore partum edidiſſe, quemadmodum innui *Cap.* 2. *hujuſce Libri*; adeoque quod Matri prodeſſe integre remedium non potuit, profuit per accidens fœtui, Puellæ videlicet, quæ paucis ante matris obitum diebus in lucem prodiit, vivitque incolumis, & habitu corporis pollet, ut audio, inter Sorores omnes firmiore. Ut ergo incœptum argumentum proſequar, fidenter aſſeram, me in Febribus Intermittentibus benignioribus, in quibus majus, quod impendet periculum, eſt Abortus tum ratione concuſſionis violentæ corporis in frigida, & horrifica Febris invaſione, tum ratione vomitus, alvi fluxus, jactationis, aliorumque ſymptomatum, aſſuetum eſſe confugere ad Corticem, non tam ad curationem Febris [a qua parum timeo, ſi ſit ſincera] quam ad præcautionem ipſius abortus ex Febre imminentis, impedibilis vero, Febre inhibita. Ob id quaſi in morem adagii dicere conſueverat Experientiſſimus *Fraſſonus* Præceptor meus ſemper colendus: *Chinam Chinam eſſe Remedium Gravidarum, & Senum, quippe diuturnis Intermittentibus ferendis imparium*.

Quemadmodum autem centies obſervavi in Gravidis proficuum Corticem, ita nunquam, quod meminerim, noxium vel obſervavi, vel ſuſpicari rationabiliter potui. Et licet quis metuat, ne inſit eidem vis quædam irritans, ac ſtimulans, quæ tormina in Ventriculo, & Inteſtinis, immo teneſmum ipſum valeat excitare, ac ſubinde abortum parere, ego certe poſſum teſtari, me nil tale unquam animadvertiſſe, immo obſervaſſe potius oppoſitum, ut ſupra memoravi, in Febribus ipſis Cholericis, aliiſque Teneſmo, aut Dyſenteria accidentali comitatis, in quibus China China Febres ſubmovens, inde producta ſimul tollebat recenſita ſymptomata. Quod ſi uni inter innumeros aliquam excitet China China in Stomacho irritationem, id ſoli idioſyncraſiæ talis ſubjecti imputandum eſt, non remedio, nec ab ipſo propterea abſtinendum in aliis: ſicuti ab eſu Caſei abſtinere non debet humana ſpecies, eo quia Caſeus alicui hominum minime conferat. Sed & hic aliqua nonnunquam poteſt contigere hallucinatio, refundendo crimen aliarum forſan diſpoſitionum in medicamen inſons. Memini; nec vetus quidem eſt caſus; *D. Comitiſſam Blancam* paullo ante memoratam, cui febricitanti ſimul, atque utero gerenti China China a curantibus Medicis præſcripta fuerat ultimo tandem ſuæ ægritudinis tempore paſſam eſſe Teneſmum. Sed hunc ipſum in unico ferme hoc, quem noverim, caſu, quis quæſo potius non adſcribat Lumbricis paullopoſt uſum Chinæ Chinæ copioſe per alvum excretis, ut retulimus, quam ipſi Cortici longe prius epoto? Convaluit illa nihilominus ab omni morbo, partum feliciſſimum ſuo demum tempore enixa. Pariter ſi alicui fortaſſe contigerit obſervaſſe abortum ab epota non multo ante China China, ut apud nos quoque *Lib. IV. Cap.* 2. *Hiſt.* 15., is ſi bene animadvertat, inveniet, puto, proceſſiſſe abortum non a remedio, ſed a morbo, in cujus gratiam forte nimis ſero adhibitum eſt remedium, vel ab aliquo alio accidenti. Ita mihi nonnunquam contigit abortum cernere poſt venam ſectam, quæ tamen ſecta fuerat ad præcautionem præviſi periculi. Neque propterea abſtineo ego a venæ ſectione in morbis prægnantium, ubi ea cæteroqui indicetur: immo eadem frequenter, & repetitis quoque vicibus identidem utor, tanquam remedio utplurimum efficaciſſimo, & tuto, ad ſolam præcautionem abortus.

Quod dixi de Prægnantibus, cum proportione dico de Puerperis, Abortum paſſis, & Menſtruas purgationes actu patientibus, quarum nulli denegari poteſt uſus Corticis, dummodo aliunde indicetur, maxime cum nullas illum ſupprimere evacuationes, alibi ſtatuerimus, & cum apud plurimos, ut *Monginotium*, *Mortonum*, alioſque viderimus, eundem ad menſes ciendos, & promovendos directe idoneum cenſeri, & *in Puerperis* (ut idem inquit *Mortonus*) *ſalubriter mini-*

mini-

miniſtrari. Saltem inferri poteſt, ſi hujuſmodi etiam Auctores decepti ſint, tribuendo Cortici virtutem, quam vere non habet, videlicet menſes, vel lochia promovendi, inferri poteſt, inquam quod ille ſaltem nec Menſes, nec Lochia cohibeat; neque enim poterunt Auctores illi decipi in facto: multoque minus credendum eſt, voluiſſe alios decipere. Sed omiſſa experientia aliena, jam propriam adducamus.

Quoad Puerperas itaque, aut abortum recenter paſſas, non admodum frequens eſt occaſio utendi Cortice, nec conſequenter frequens mihi experimentorum numerus, cum tempore partus, aut abortus raro ſuboriri ſoleat Febris ulla, loquendo etiam de admittentibus Corticem, quæ illius uſum circa prima puerperii tempora (de quibus Quæſtio poſſet eſſe rationabilior) ſtatim exigat, præcipue cum ex rebus partus non bene procedentibus, quibus ſemper proſpiciendum eſt, æque ac ex conſueto fermento, occaſionem plurimam Febris quælibet Puerperarum ſoleat nanciſci. Quod ſi partum, aut abortum quavis de cauſſa contingentem, Febris jam anteceſſerat, ut Quartana, aut Tertiana vulgaris, vix ulla occaſio poteſt eſſe vel Corticem ſtatim exhibendi, vel incœptum antecedenter illius uſum ſine ulla, utut brevi (quæ ſufficeret) interruptione, continuandi, habita ratione tum morbi moras admittentis, tum aliorum remediorum, partui utplurimum, vel abortui neceſſariorum, quæ oblationi Corticis, in tali caſu ex vi Febris minime periculoſo, debent anteponi. Vera itaque, ac propria occaſio exhibendi Corticem, illiuſve uſum continuandi tempore ipſo partus, abortus, aut puerperii, erit tantummodo, ſi vel Febris Perniciosa a fermento, de quo jam alibi, pendens, immediate ante partum, aut abortum, vel non longe a partu, aut abortu ſuboriatur, aut ſi Febris non Perniciosa, ſive partum antecedens, ſive ſubſequens, in eum ſtatum deveniat tempore ipſo partus, abortus, aut puerperii, ut aliquo modo periculoſa evadat: ſive deinde id accidat ob Ægræ imbecillitatem, ſive ob gravitatem ſymptomatum, quæ ſymptomata licet maligna, aut pernicialia adhuc non ſint, a lochiorum tamen fluxu, etſi congruo, non alleventur, & conſequenter nonniſi ſublata Febre poſſint auferri. In his circunſtantiis, præmiſſis, quæ præmittenda ſunt ratione partus, aut abortus, ſiquidem ſint aliqua præmittenda, alacri animo offerendus eſt Cortex, eo prorſus modo, eaque doſi, quæ reſpondeat exigentiæ morbi, perinde ac ſi Ægrotans non eſſet Puerpera; quod a me feliciter actum eſt non modo in caſu *Lib. IV. Cap. 2. Hiſt.* 15. relato, ac paullo ſupra citato, verum & in aliis minus urgentibus, actumque eſt æque feliciter a *D. Ferrario*, ut conſtat ex illius *Hiſtoriis* mihi communicatis, pariterque paullo ante citatis: adeoque (ut circa hoc aperte me explicem) allatas ſupra conditiones, & circunſtantias oblationi Corticis tempore puerperii inſtituendæ opportunas, non retuli ut neceſſarias, quaſi citra urgentiam inſignem nequeat ille propinari, vel incœptus antecedenter illius uſus continuari abſque ſuſpicione periculi, ſed quia extra illas ſuperflua viſa mihi ſemper eſt ejuſdem oblatio, cum partus ipſe, & puerperia rite fluentia ſoleant plurium Morborum, Febriumve præexiſtentium medelam ſe ſolis inducere. Atque ob id etiam Cortex in Puerperis haud crebro mihi uſuvenit. Addo, quod retroactis longe temporibus, priuſquam me neceſſitas cogeret ad experimentum, hæſitabam & ipſe, non ſatis conſcius de modo inteſtinæ fermentationis excretoriæ lochiorum, aut menſtruorum, ſicut nec de modo intimo actionis Peruviani Corticis (circa quæ, ac hujuſmodi alia Naturæ arcana cæcutient diu *tabeſcentes omnes Sapientes terræ*) multoque minus de eventu ſucceſſuro ex ſimultate utriuſque. At, quod inanes ſpeculationes meæ nequaquam præſtiterant, ſatis tandem me ſuaſit, docuitque, nec tamen ſine ratione, urgens neceſſitas, & ex re feliciter geſta ſubinde ortus uſus diuturnior.

Inculpabilem quoque cohærenter ad ante-

antedicta eſſe Chinæ Chinæ oblationem, pendente ordinario Menſtruorum fluxu, non modo evincit a fortiori uſus felix ejuſdem in fluxu lochiorum tam congruo, quam imminuto, & [ut reor] etiam immodico, verum & idem a poſteriori pluries me docuit caſus; ſiquidem non ſemel mulieribus, quibus præſcripſeram in Febribus diuturnioribus modo ad curationem, modo ad prophylaxim Peruvianum Corticem ad longum tempus, ſupervenere interim purgationes menſtruæ. Cumque me tunc illas minime inviſente neſcirent præciſe, quid agendum ſibi, uſum remedii ſine ulla interruptione proſequutæ ſunt, utpote non admonitæ de ſuſpenſione illius in tali caſu; neque proinde remoram ullam injecit remedium fluxui, nec ullam promovit exuberantiam; finem vero, pro cujus conſequtione illud aſſumpſerant, ipſæ feliciter attigerunt. Fortuito itaque factus compos tutiſſimæ adminiſtrationis illius in hujuſmodi caſibus, deinceps in iiſdem cœpi exhibere incunctanter. Quamobrem ubi opus exigat præſcribere Corticem in Febre periculoſa [dummodo ſit ex admittentibus illum] præſcribo tam in hac circunſtantia, quam extra illam, & tam copioſe, ſi occaſio ferat, quam modice, probe conſcius, nullam eſſe circunſtantiam a tempore, ætate, ſexu, temperamento, vel alia quavis conditione petitam, quæ uſum Corticis cæteroqui rationabiliter indicatum valeat prohibere. Ubi vero Febris careat periculo, & moram admittat, relinquo arbitrio Mulierum plus vel minus meticuloſarum, uſum illius inchoare, vel non, fluentibus Menſtruis, incœptum proſequi, vel ſuſpendere ad libitum, ſive ad curationem aſſumant, ſive ad præcautionem, dummodo uſum ſuſpenſum, abſoluto poſtmodum fluxu menſtruo, iterum reſumant. Atque eo facilius in eam interruptionem conſentio, quoniam extra hanc quoque occaſionem utile eſt, mihique admodum familiare, Corticis adminiſtrationi intervalla aliquot vacua intermiſcere, cum ſcilicet ad prophylaxim pro inhibenda recidiva præſcribo. Idque eo præſertim nomine faciendum puto, ne de generante ſenſim in quendam veluti torporem Naturæ diu remedium ferentis tolerantia, ejuſdem tandem aſſidui, placidique remedii vires nimia fragant, infirmetve ipſum ferendi conſuetudo.

Quæritur Tertiò.

An ex eo, quod China China ſit Remedium ſuapte natura innocens, liceat eam tentandi gratia indiſcriminatim uſurpare in quibuslibet Febribus, & Morbis, iis etiam, in quibus communiter deprehendi ſolet inutilis; & negatur.

SUPERVACANEUM crediſſem univerſale examen iſtiuſmodi hic inſtituere, niſi hoc ipſum, tum generaliter tum ſpecialiter in familiari colloquio medico præter intentionem ſuſcipere fuiſſem olim coactus, atque in terminis quidem ſtrictioribus, minuſque diſputabilibus; in ſuppoſitione videlicet cujuſdam Morbi, in quo ex communi ſenſu, & experientia Auctorum quoque China China liberaliter utentium, ea reperta ſit ſemper fruſtranea.

Ut rem paucis expediam, abſque ulla hæſitantia dico, non debere, neque rationabiliter poſſe Corticem Peruvianum præſcribi, ubi hæc duo non concurrant, nempe primo, quod aliqua ſaltem, utut levis, adſit rationabilis conjectura, poſſe illum prodeſſe; ſecundo, quod hujuſmodi conjectura non deſtruatur a communi experientia, & conſtanti aſſertione Scriptorum Claſſicorum China China uti aſſuetorum, eamque iis caſibus ſe obſervaſſe inutilem aſſerentium: quæ duæ conditiones ſolummodo poſſunt concurrere in iis Morbis, & caſibus, in quibus nondum factum fuerit, quod ſciamus, ullum tentamen illius a Practicis melioribus, adſitque nihilominus nonnulla conjecturalis ratio, ſive in ſanioribus hypotheſibus, ſive in obſervationibus nonnihil analogis fundata,

data, quæ ſuadeat tentamen hujuſmodi; concurrentibus ſiquidem hiſce conditionibus, naturalis innocentia remedii tentamen etiam inutile potis eſt excuſare; iiſdem vero abſentibus, vel contrariis præſentibus, illud idem tentamen non modo irrationabile cenſendum erit, ſed juxta varietatem caſuum, ac circunſtantiarum, vel ridiculum, & imprudens, vel temerarium, vel forte noxium. Atque hic tota rei ſumma paucis reſtricta jam viſitur.

Jam vero in ipſo hujuſce diſquiſitionis limine videri forſan poterit (ut alicui quondam viſa eſt) contraria iis, quæ ſcripſimus de innocentia Remedii, triplex iſthæc aſſertio. Aſt quilibet diverſimode præoccupatus animadvertat velim primo, quod pro curandis morbis remediorum uſurpandorum ratio deſumi non debet ex eo, quod noxia illa non ſint, ſed ex eo, quod poſitive proficua cenſeantur, atque ut talia praxis meliorum receperit; alias omnes Confectiones, & Julapia, quæ Cardiacorum nomine audiunt, in quovis morbo, puta in Suffuſione, in Surditate, in Podagra, & ſimilibus, poſſent rationabiliter uſurpari pro peculiari eorundem morborum medela, parique ratione uſurpari poſſet ad Verrucas, & pedum clavos Chinæ Chinæ potio, quia hæc non minus quam antedicta Cardiaca ſaltem innoxie uſurparetur. Quid autem in linea Medica ridiculum magis? Animadvertat ſecundo, nos aſſeruiſſe ſemper innocuum quoad ſubſtantiam ſuam Peruvianum Corticem, talemque probaſſe rancidis inhærendo Adverſantium principiis ex hoc, quod nullum exceſſum præſeferat in manifeſtis qualitatibus, nullamque pariter pravitatem velet in occultis; nullam enim qualitatem, aut vim latentem in eo vere deprehendimus, niſi febrifugam, attendatque, nos id inculcaſſe adverſus primos inexpertos oſores Corticis, penes quos [ambigo an majore fatuitate dicam, an pervicacia] ſuſpecta erat de venefica quaſi, vel præſtigioſa natura novitas, & virtus admiranda remedii. Cæterum noxiam millies in hoc Tractatu diximus eſſe poſſe, non ſubſtantiam illius quantum eſt in ſe, quippe ſuapte naturam inſontem; ſed incongruam, & præ cæteris intempeſtivam, ac præcocem oblationem ſubſtantiæ illius, etſi per ſe ipſam inſontis: immo eo caſu ſolum eſſe noxiam oblationem ſubſtantiæ illius Febrem ſiſtentis, quia ipſa ſubſtantia perfecta eſt, & naturali ſuo fungitur officio; ſed cum imperite per eam ſiſtatur nonnunquam Febris, quam nullo pacto deceret ſiſtere, quippe Depuratoriam, & ſtantem loco remedii, vel ſiſtatur tunc, cum magis expediret ob eandem rationem ſinere illam progredi; idcirco ſarta tecta remanente innocentia ſubſtantiæ remedii, noxia evadit imprudens illius oblatio, ut fuſius explicuimus in *Reſponſionibus noſtris Jatro-apologeticis ad Clariſſimum Ramazzinum*. Id autem non remedii crimen eſt, ſed crimen Medici remedium inſons, ubi illud nullatenus convenit, vel ubi convenit culpabiliter præſcribentis. Quid quæſo innoxium magis quoad ſubſtantiam ſuam Pane, Carnibus, aliiſque ſalubribus eſculentis, quibus quotidie veſcimur ſani, quibuſque utimur etiam in Morbis chronicis? Ecquis tamen proinde rationalis Medicus iſthæc indiſcriminatim in Morbis acutis, vel in ipſa Febrium invaſione ſuis Ægris præſcribat; vel innoxia, quæ præbet Ægris, medicamina ſuadeat Sanis? Nimis nempe notum eſt, nimiſque vulgatum, quod

. . . . . . data tempore proſunt,
Et data non apto tempore Vina nocent.

His ergo pariter nominibus noxia nonnunquam eſſe poterit Peruviani Corticis, etſi natura ſua innocentis, oblatio. Animadvertat denique tertio, adminiſtrationem hujuſce Remedii, ubi ſecundum communem meliorum Practicorum ſententiam, & experientiam nequit prodeſſe, quamvis noxia fortaſſe non ſit, poſſe tamen eſſe nedum imprudentem, ſed & temerariam, quippe de damno fortuito ſaltem ſuſpectam: circa quod liceat fuſius nonnihil pro

Junio-

Juniorum ſaltem inſtitutione differere. China China, etſi per ſe ipſam innoxia, neque ullo modo ſenſibiliter perturbans œconomiam humani corporis, tandem cibus ea non eſt, ſed Medicamentum, aridusque Cortex arboris exotici nobis ignoti, adeoque re ipſa lignum, haud ſecus ac lignum vere ſint ſcobes cujuslibet alterius arboris, quæ tamen indiſcriminatim nequaquam exhiberentur ulli febricitanti, eo nomine, quod ſint naturæ per ſe ipſas innoxiæ, quia nempe aliquem [ni quid pejus] in ſtomacho poſſent inferre gravitatis ſenſum, ut China China ipſa vere nonnullis hujuſmodi incommodum aliquando ſolet inferre. Ad hæc remedium iſtud, etſi ſtipticitatem potius aliquam conſueſcat inducere, quandoque tamen ventrem nonnullis ſolvit inſtar remedii purgantis, tuncque infirmior eſſe ſolet, vel brevioris durationis in noſtro corpore vis ejus Febrifuga. Si ergo vel alvi ſtipticitatem inferat, vel alvum ſolvat cum aliquo, ut facile contingere poteſt, ægri damno, ubi ſolius innocentiæ titulo præter leges ordinarias adminiſtretur, nonne id cum temeritatis nota patratum dicetur?

Sed quid quæſo, ſi vera forent, non tot mala quidem, quæ plurimi ſomniarunt anteacti ſeculi Scriptores ab ejus uſu metuentes Icterum, Obſtructiones, Hydropem, Apoplexiam &c. ſed ea ſolum, quæ ſuſpicatus eſt ille idem famigeratiſſimus *Sydenham*, qui de illius naturali innocentia tot, & tanta teſtatur, ut ſuis ipſius Textibus alias retulimus? Narrat hic Auctor in Epiſtola ad *Bradium*, Febrifugum iſtud in Anglia in quandam olim deſuetudinem, & contemptum ferme univerſalem abiiſſe; eo quod nonnulli ex Febribus Intermittentibus laborantes, eo paullo ante acceſſionem epoto, paucas poſt horas obierint, atque ex iis duos, vel tres nominatim profert ſibi notos; idemque ſibi contigiſſe in uno ex ſuis Ægrotis mihi olim faſſus eſt *Cl. Ramazzinus* cum viveret, eo ſcilicet tempore, quo Cortici amicus erat; & opinionibus meis, quemadmodum videre eſt in *Reſponſionibus meis Jatro — apologeticis* ad eundem §. 32. *pag.* 104. quas *Reſponſiones* quaſi mei complementum Operis hortor, ne graventur legere Tyrones, & quotquot materiæ hujus Pyretologicæ, ac omnifariæ adminiſtrationis Peruviani Febrifugi completa notione indigent. Equidem, ut ad *Sydenhamium* redeam, infauſtorum eventuum prædictorum culpam omnem refundit Auctor ille non in remedium certe a ſe pro innoxio aſſertum, & habitum, ſed in oblationem intempeſtivam; quia nempe more priorum temporum paullo ante acceſſionem iis Ægrotis fuerat exhibitum: cui tamen malo aſſerit facile proſpici ſimplici adhibita cautela exhibendi Febrifugum declinante ſolum, vel ſoluto integre paroxyſmo, atque hac una via refert fuiſſe illud primævæ æſtimationi reſtitutum. Exiſtimat quippe magnus hic Practicus, ea infortunia contigiſſe exhibito paullo ante acceſſionem Febrifugo, quia eo tempore cumulata jam tota paroxyſmi imminentis materia, hæc a vi Febrifugi violenter repreſſa nequibat amplius methodo naturæ digeri, ſed affatim ſuffocata ægrum affatim ſuffocabat: cujus ſententiæ videtur fuiſſe etiam *Sponius*, inquiens, *nonnullos ex conflictu excitato inter Febrem, & Remedium interiiſſe:* Ego vero, ut ingenue fatear, non paullo ante acceſſionem quidem, ſed actu invadente acceſſione, in ipſo ſcilicet frigoris, & tremoris initio centies ac centies vidi a Præceptore meo *Fraſſono* exhiberi Corticem, illumque centies ac centies primis temporibus exhibui & ipſe eodem modo in benignis Intermittentibus ſemper feliciter, ac ſemper innoxie. Aliam propterea lethalium eventuum recenſitorum cauſſam fuiſſe ſum conjectatus *Lib. III. Cap.* 4. eamque obiter etiam tetigi in citatis *Reſponſionibus meis Jatro — apologeticis* §. 35. *pag.* 118. Quod ſi ratio Cauſſalis, propter quam *Sydenham* putat oblationem Corticis inſtante proxime acceſſione eſſe poſſe, & reapſe fuiſſe lethalem, forte ſubſiſtat, quid metuendum non erit

erit ab illius oblatione in iis Febribus, aut Morbis, in quibus ille nullius eſſe juvaminis communiter deprehenditur, & in quibus ignoramus quinam ſit, aut ubi ſit cumulus materiæ morbificæ, quænam futura ſit inter materiam ipſam, & remedium lucta, vel quodnam tempus illiuſmodi tentamini magis propitium? Anne ergo præſcribetur animo vere ſanandi Tabidis, Peripneumonicis, Pleuriticis e Morbi radice talibus, & aliis hujuſmodi, poſtquam experientiſſimus *Mortonus* (memetipſum excipio, etſi in materia facti teſtem idoneum) illam eſt teſtatus invalidam, & *Sydenham* plane noxiam, amboque ratione ſimul, & longa experientia freti, non obſtante nativa innocentia remedii ab eis veridice decantata, hæc protulere, ut infra protuliſſe oſtendemus?

Non ego hic quæro, an China China Sanguinem, alioſque humores figat, ut plurimi cenſente Medicorum vulgo, iique forſan præ aliis, qui præ aliis ea abutuntur innocentiæ titulo; hanc enim opinionem in eo ſenſu, in quo communiter ſolet recipi, rejeci jam ſatis tum *Lib. I. hujuſce Tractatus Cap.* 3. tum maxime in *Reſponſionibus meis Jatro-apologeticis* §. 41. *pag.* 136. *&* 137.: Dico tamen utroque loco, eam quodammodo figere febrile Intermittentium fermentum, quodcunque ſit, illud combibendo, vel abſorbendo per meum intelligendi modum, ſive forſan illud diſgregando, & diſſipando, ut cenſet *Antymus Conygius*, ſive *Honoratus Fabri*. Quid poſſit illa agere in fermentum Continuarum ab eſſentia, quod certe non ſubigit, quidve in humores aliorum Morborum effectores, me latet; ac propterea ubi ſciam, eam prodeſſe non poſſe [non poſſe autem credam, ubi nunquam ex meliorum experientia profuit] dubio procul prætextu innocentiæ ſuæ nequaquam utar.

Rurſus equidem pro mea ingenuitate repeto, nullam ex ejus uſu, ubi ea ab imperitis præſcripta nullatenus conveniebat, noxam ſenſibilem obſervaſſe, ut id malum obſervavi ſæpius ex uſu intempeſtivo in Febribus Intermittentibus, maxime quidem in plane Depurativis nonnihil quoque protractis, ut recentibus etiam exemplis annotavi *Lib. I. Cap. X.*, non raro vero etiam in Febribus non plane Depurativis, illamque propterea ſuapte natura admiſſuris, ſed nonnihil ſerius; neque tamen damnoſe id ſemper: nonnunquam enim, rarius licet, Febres hujuſmodi omnino immature ſuppreſſas, neque rediiſſe, neque quicquam aliud morboſum peperiſſe vidi; ſed heu quoties vidi & oppoſitum! nec ſine ratione quidem: certum eſt quippe ex principiis noſtris, quod is, qui Febrem ſiſtit vere *Depuratoriam*, quæque talem cum facili ægrotantis tolerantia ſe prodit [ſi quidem non raro Depurativa eſt quoq; quæ ægrum haud leviter vexat] etſi medicamento utatur ex ſe innoxio, nihilominus errat; quatenus tollit de medio remedium abſumptivum Cauſſæ morbificæ, videlicet efferveſcentiam febrilem depuratricem infecti Sanguinis, ut illi ſubſtituat aliud remedium mere abſorptivum ejuſdem Cauſſæ morbificæ, cujus ſemper certa non eſt poſt abſorptionem eliminatio, vel ſubactio perfecta, dato quod nonnunquam id accidat, ut nuper ſum faſſus. Cum itaque qui per Chinam Chinam curare indiſcriminatim aggreditur Febres etiam *Depurativas*, præſertim circa illarum initia, ſpontaneam impediat ſolutionem morbi, qui mediis febrilibus deflagrationibus ſenſim jam *judicatur* per viam lentæ (verbo ſit venia) *Coctionis*, ponatq; per conſequens in ancipiti ſpem cæteroqui moraliter certam felicis exitus, temere, ac præter rationem operatur, peccatque directe contra tritum illud, & ſummopere verum *Hippocratis*, nempe quod — *Quæ judicantur neque movere, neque novare aliquid, ſed ſinere oportet.*

Ut vero ad oblationem Chinæ Chinæ, ubi ea ex communi vere expertorum obſervatione, ac ſenſu fruſtranea, & iners reperta ſit, redeam, fidenter dico, non obſtante quod in quibuſdam ejuſmodi caſibus, qui pauci revera fuere, nulla ſenſibilis noxa mihi fuerit obſerva-

ſervata, temerariam nihilominus eſſe, nec omni carentem periculo illius adminiſtrationem, quantunvis ſubſtantia remedii ex ſe ſit innocens. Atque iterum ſic progredior. Quæcunque ſit vis illius, ſive abſorbens, ſive diſgregans, ſive figens, ſive quidpiam aliud intra nos efficiens, certum eſt, quod vis illa maxima eſt, & talis, ut illi par ulla non ſit in linea Alexipyretorum, neque Specificorum cujuſcunque ordinis, certuſque, citus, & conſtans illius operandi modus maximum ſupra humores noſtri Corporis periodice febrientes dominium oſtendit; iſta vero vis incomparabilis, in quo conſiſtat, neſcimus, neſcimus modum, quo ipſa agit, neſcimuſq; tandem objectum, in quod agit, videlicet Cauſſam febrilem, ſeu Fermentum febrile. Quid ergo, non obſtante innocentia prædicta, poſſit illa per accidens nonnunquam efficere intra humores tam varios, tamque varie alterabiles noſtri Corporis, vel in partes illius ſolidas: uno verbo, an poſſit ullo pacto vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter lædere, quando ad exercendam incaſſum vim ſuam validiſſimam, & ignotam citra veram occaſionem violenter cogitur, ne dicam damnatur, id eſt, quod pariter me prorſus latet, & quod propterea me retrahit ab uſu illius, ubi eam nequaquam prodeſſe ſit notum. Neque enim hic agitur de vulgaribus, uſitatiſque Specificis, & alterantibus, quorum fere omnium innocentia, ſi quod eſt velimus fateri, conſiſtit in hoc, quod neque ſenſibiliter lædant, ubi non congruunt, neque ſenſibiliter, ubi congruunt, proficiant, vel ſi proficiunt (quod incertum eſt quoque) id nonniſi longo temporis tractu pedetentim præſtent; ut propterea parum interſit, an quis loco Specifici Cephalici crediti, *v. gr.* loco ungulæ Alcis, ſpecificum Pectorale, puta Pulmonem Vulpis, vel Lucii mandibulam in vertigine uſurpet: idem dic de Farfara loco Betonicæ &c. ſed agitur de Specifico, & Alterante, quod ubi convenit, poteſt pereuntem hominem ab Orci faucibus & certo, & ſtatim eripere; idque non per qualitates, ut vocant, Senſibiles [quas tamen poſſidet, crediturque idcirco non exigui caloris particeps] ſed per occultam efficaciſſimam, de qua plane ignoramus, an ſicuti Periodicis febribus in noſtram utilitatem adverſatur; ſic alicui forſan diſpoſitioni fortuitæ noſtri Corporis, ubi hoſtem non invenit quem peſſundet, ſed alium loco illius plane refractarium nanciſcitur, adverſatura nonnunquam ſit in damnum noſtrum. Certe ſpirituoſa quædam potio efficaciter ſudorifica, ad leges Artis compoſita, & opportuno tempore exhibita in ſubjecto febricitante, ſimulque in bonam diaphoreſim ſufficienter proclivi, non leve beneficium potis eſt revera producere; eadem vero in ſubjecto, vel morbo ad ſuſcipiendam remedii actionem nequaquam diſpoſito, non leve damnum ex oppoſito poteſt inferre.

Verum quid opus eſt ab aliis remediis exempla depromere, ſi de China China ipſa, ubi vim ſuam febrifugam nequivit exerere, quid non abſimile ſuſpicatus eſt Autor, centies innocentiam illius intrinſecam religioſe teſtatus, & in ejus uſum ſumme proclivis, nempe *Richardus Morton*? Hic igitur in *Phthiſiologia* ſuæ *Lib. II. cap.* 10. poſtquam ad Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes leniendas, vel ſupprimendos nonnunquam ad tempus earum paroxyſmos, atque impetrandas inducias, ut inquit, parum fidas, atque incertas (præmiſſo conſtanter, ut pariter inquit, lethali de Ægri vita prognoſtico) Peruviani Corticis uſum propoſuit; ſubinde tamen faſſus eſt ad calcem ejuſdem Capitis, non modo quod ejus operatio illis caſibus non æque certo, ac perpetuo ſcopum ſuum attingit, ac in ſimplicibus Intermittentibus; verum etiam quod ubi eum non proficere perſpexit, Ægrotantem [quæcunque fuerit diſpoſitio præcedens] pejus quam antea ſe habuiſſe. En illius præciſa verba: *Libere tamen fateor, me non obſervaſſe Corticem æque certo, & perpetuo in Febre Phthiſica intermittente ſcopum ſuum attigiſſe, ac in Intermittente ſim-*

te ſimplici a mere morbida ſanguinis diatheſi orta: Ubi autem minus proficere perſpexi, ſemper ſuſpicatus ſum jam lædi cerebrum, & genus nervoſum; atque Ægrum deliriis, & ſpaſmis magis obnoxium fuiſſe, quam antea fuerat: Nolo hic *Mortoni* effatum adeo ſcrutari, ut diſquiram, an læſio Cerebri, & nervoſi generis, quam ſuſpicatus eſt, credita ſit ab eo irrepere jam cœpiſſe ante oblationem Corticis, qui proinde nequaquam profecerit, an ſucceſſiſſe oblationi illius, eo quod vis ejuſdem proficere neſciens nocuerit. Mihi ſat ſit ſcire, quod poſt ejus uſum invalidum *Æger* in deterius ruerit, ut ab eodem caveam, ubi nequit prodeſſe. Cæterum quæri poſſet, qui fiat, ut deliria, ſpaſmi, lethargus, & ſimilia obſeſſi jam Cerebri, & nervoſi generis ſymptomata, per Chinam Chinam ſtatim tollantur in iis febribus, utut Pernicialibus, quæ Febrifugo reveſra auſcultant; minime vero ſublata fuerint, ſed *magis aucta* in iis, in quibus illam perſpexit invalidam. Sane non erit abs re, ſi forte id factum ſuſpicemur ab egregia per ſe remedii vi, ſed incaſſum exercita, & perperam in malum uſum, tandemque in noxam traducta. Quod ſi non irrationabilis eſt hæc ſuſpicio in caſibus, ubi cæteroqui eadem China China nonnihil temporanei levaminis ſolet nonnunquam afferre, quanto rationabilior erit metus, ne poſſit obeſſe, ubi nunquam prodeſſe conſuevit? Apertius adhuc quam *Morton* loquitur in Epiſtolis *Sydenham* æque exercitatus ac ille in uſu remedii, a ſe pro innoxio ubi congruat habiti: ibi namque poſt excluſas a ditione Corticis Febres Continuas vere excludendas, incunctanter ſubdit, quod ſi in iiſdem libeat de Peruviano Cortice periculum facere, *non alios effectus* (ſunt hæc illius præciſa verba) *ex ejus uſu expectare licet, quam eos, quos hodie in Pleuritide, Peripneumonia, Angina, ac id genus Febribus inflammatoriis videmus, quibus non tantum non prodeſt, ſed & plane obeſt*: quod quidem intelligendum de Pleuritide morbo Febrem ſymptomaticam inflammatoriam ſecum trahente; non de Pleuritico ſymptomate Febrim eſſentialem, vel intermittentem, vel etiam continuam, ſed ſatis conſpicue periodicantem, nonnunquam comitante; quo caſu non inutilem prorſus Peruviani Corticis operam ſum aliquoties expertus. Quod de Febribus Inflammatoriis, ab interna ſcilicet inflammatione oriundis, aſſerit *Sydenham*, confirmat cum communi graviorum Scriptorum *Cl. Nigriſolus* in Libro, cui titulus — *Febris China Chinæ expugnata*, & ſpecialiter in Notis ad *Blegnyum num.* 19. aſſerens ſe iis caſibus eandem vidiſſe vel *irrito ſemper conatu, vel exitu ſemper parum felici exhibitam*. Neque aliter ipſe mihi pluries obſervaſſe ſum viſus, ut ſubobſcure ſaltem indicare in animo habui, ejuſdem *Nigriſoli* Obſervationem meis conformem innuens ſub initia *Cap. II. hujuſce Libri*. Quis ergo ſe vadem præbeat, nullam adeſſe latentem, & nobis occultam internam (quod ſæpe accidit) inflammationem in iis Febribus, aut Morbis, in quibus contra experientiam communem illius uſum tentare præſumimus?

Iſtiuſmodi conſiderationes, totque Clariſſimorum Virorum ſano uſui Corticis cæteroqui amicorum aſſerta nuper relata, & meis quoque Obſervationibus conſentanea deprehenſa, eam mihi cautelam indidere, ut nedum ab ejus oblatione ſemper abſtinendum duxerim iis in Morbis, in quibus vere non indicatur; ſed neque Sanis ipſis ad præcautionem (cum ſcilicet regnant, vel inſtant Conſtitutiones, & tempeſtates febrium Periodicarum feraces) fuerim auſus hucuſque, vel impræſentiarum audeam proponere; minime quidem quia id improbem, ſed quia hæreo nonnihil incertus, etſi de hujuſmodi praxi, ex ſe certe non irrationabili, nulla experientia in contrarium, immo potius quæ haberi potuit, ſit favorabilis. Convaleſcentibus enim ex iis febribus, & in relapſum pronis China China ad præcautionem communiter cum fructu, quin & neceſſario exhibetur, eamque hoc nomine etiam omnino ſanis exhibitam fuiſ-

ſe, & quotannis reperi conſueviſſe ſcimus Invictiſſimo quondam Galliarum Regi LUDOVICO XIV. Attamen cum experientia hujuſmodi reſpectu Sanorum ſemper incerta futura ſit, tunc cum favorabilis extiterit, [neſcimus enim an qui China China ad præmunitionem epota immunis remanſit, debuiſſet ea omiſſa decumbere, nec ne] ſolumque certa queat eſſe experientia de oppoſito, ſi nempe quiſpiam China China ad prophylaxim uſus, nihilominus æque decumbat ac ii, qui nullatenus eam ſumpſere; idcirco ab iſtiuſmodi experimento, quod aliis etiamnum tentandum relinquo, hactenus abſtinendum cenſui, cum me lateat, ut ajebam, quid illa in diverſis diverſorum corporum diſpoſitionibus poſſit efficere, tunc cum Antagoniſtam ſuum luctæ ſuſcipiendæ paratum non reperit, ſeu cum materia Febris remota nondum eſt in motu, neque ad effervеſcendum diſpoſita. Equidem ſi China China ſuum munus in humanum Corpus exerceret præciſe per hoc, quod naturali humorum Symmetriæ robur quoddam poſitivum adderet, quo mediante iidem valerent ſibi ſponte reſtitui, atque hinc ſpontanea pariter emergeret Morbi ceſſatio, abſque ulla medicaminis in Morbum ipſum, ejuſque Cauſſam pugna, in hac ſuppoſitione China China, quaſi quid mere balſamicum, videretur poſſe pro libito ad præcavendas Febres uſurpari; ſed hic, ni fallor, non videtur eſſe, nec eſſe poſſe illius agendi modus, qui ad febrile potius, ut reor, Fermentum præciſe abſorbendum, ſubigendum, atque domandum vi pluries repetita, ne rurſus reviviſcat, videtur dirigi, media quadam lucta, cui non abſimilem videmus inter duos liquores ex mutua commixtione effervеſcentes: & quandocunque etiam plane pacifice intra corpus noſtrum id fieret, cum alioqui incertum ſit, an qui ſubeundæ *v. gr.* Tertianæ Febri diſpoſitus eſt, eam ſit ſortiturus *Corruptricem*, ac proinde arcendam pro viribus, an potius *Depurativam*; penes me autem ſatius ſit hanc ſubire, quam ab ea præcaveri, ob eaſdem rationes, propter quas dixi nec expedire ab eadem, ſi invaſerit, per Chinam Chinam curari; propterea etiam ex hoc capite ambigo, an Sanis ea ſuadenda ſit ad prophylaxim, etiamſi certum foret [quod ſane non eſt] poſſe per illam in ſtatu ſano Febres Intermittentes præcaveri. Quodcunque nihilominus hac de re libeat judicium ferre, id cujuſvis fidentioris arbitrio relictum volo; non enim [ut fatear] pari paſſu putarim procedere inter ſtatum ſani, & ægri hominis ſuſpiciones meas ſuperius allatas. Iis igitur jam ſatis uſquemodo in conſpectum poſitis, in rem eandem noſtram concludo tribus hiſce Theorematis plane inconcuſſis. Primum eſt, quod *China China eſt magnum, præſtantiſſimumque Febrifugum, & ſuapte natura innoxium*. Secundum, quod *in Mundo univerſo non eſt Medicamentum, neque Alimentum ullum, quantunvis innoxium, quod extra opportunitatem datum nocere poſſit*. Tertium denique, quod *Medicamentum quodlibet ſemper extra opportunitatem datum cenſendum eſt, quando ibi adminiſtratur, ubi communis experientia oſtendit, illud nequaquam prodeſſe*.

Non ego tamen per ea, quæ hactenus protuli, eos activitati Peruviani Corticis intendo conſtituere limites; ut de illius viribus nil ultra quærendum ſit. Etſi enim fortaſſe nil detegendum ſuperſit ultra quod eſt hucuſq; detectum; attamen non improbaverim qui ulterius pergere moliatur exploranda ad alios Morbos, aut Febres illius virtute: ad eas inquam præſertim Febres, quæ ſunt naturæ quodammodo ancipitis quoad recipiendam modo, & modo aſpernandam illius actionem, quarum Febrium genium verſatilem fuſe indicavi *Cap. III. hujuſce Libri*, & in *Icone* paullo ante ob oculos poſita expreſſum volui. Quod dico de hiſce, aliiſve Febribus, *v. gr.* Lymphaticis [in quibus ſæpius invalidum reperi Peruvianum Corticem] dictum volo de Morbis omnibus, in quibus nondum ullum ex una parte de hoc remedio factum fuerit a gravibus, eoque uti aſſuetis Auctori-

ctoribus contrarium experimentum, atque ex alia parte ad tentamen hujuſmodi aliqua moveat non commentitia, & aerea, ſed probabilis, & prudens conjectura, ſive in ſolidis rationibus phyſicis, ſive in obſervationibus experimentalibus plurimum analogis veriſimiliter fundata. His enim concurrentibus conditionibus ceſſat cautela antedicta de ſuſpicione in contrarium, & congruenter ſubingreditur favorabilis præſumptio reſultans ex innocentia ſubſtantiæ Remedii.

Neque pariter per eadem, quæ hic, & alibi, præſertim in nonnullis Additionibus hujuſce novæ Editionis loquutus ſum de malo, & intempeſtivo uſu Peruviani Corticis, ſibi quiſpiam perſuadeat, velle me ullum metum incutere, vel quicquam de illa fiducia recte, ac opportune utentibus demere, quam in prima Tractatus editione iiſdem luculenter indidi; ea enim ex adverſo mihi mens eſt, ut plane nolim ab iis, quæ tunc de uſu Corticis evulgavi, ne latum quidem ungem recedere, neque dogmata meæ Praxeos, quæcunque fuerint, ullo pacto modificare, ſive reſtringere, ſed ea potius mediis iiſdem Additamentis undique comprobare, tum ea parte, qua admirandam Remedii virtutem ad Pernicioſas præſertim Intermittentes, & Subcontinuas eximiis laudibus extuli: quam partem ſatis receptam univerſaliter a Profeſſoribus & ſcio, & lætor; tum ea, qua cautelas omnes uſum inopportunum docentes inſimul, atque vetantes ſum perſequutus: quam partem, ut fatear, identidem haud ſatis excultam & video, & doleo. Atque ut circa hoc quoque præter regulas particulares ſuis locis jam ſatis expoſitas, quidpiam generaliter ſubdam, liceat mihi Modulum quendam, ſive Exemplar practicum operandi, atque pro re nata cavendi incidenter ab occaſione depromere, illudque Practicorum oculis ſpectandum exhibere: qua equidem in re neutiquam piget me quoad generalem quandam Ideam ſequi veſtigia, etſi nequeam quoad ſpecialem ſequi ſenſa Clariſſimi *Ramazzini*, mei quondam in hac materia Antagoniſtæ ſemper ſpectabilis, ſemperque colendi. Clauſit ille Diſſertationem ſuam *de Abuſu Chinæ Chinæ* hoc dogmate, videlicet, *Uſum Peruviani Corticis in febribus intervallatis eſſe debere, qualis eſt uſus Opii in doloribus demulcendis, atque ad tempus ſedandis*. Dogma iſtiuſmodi, utpote nimis reſtrictum, & arctum (eo maxime, quo Author ſe explicat ſenſu) ſive Modulum hunc ab eodem pro Archetypo in hanc rem nobis oblatum debita proportione carere, habito reſpectu ad opus faciendum, ſatis ſuperque oſtendi, rejecique idcirco in *Reſponſionibus meis Jatro — apologeticis ad* §. 48. *pag.* 173., *& ſeq.*: quamobrem hunc alium potius illi ſubſtituendum dixerim, ſcilicet, *Uſum Peruviani Corticis ad expungendas eaſdem Febres* (hic intellige Vulgares tantum: Pernicioſarum ſiquidem Intermittentium curatio ſub hac regula nequaquam cadit;) *eſſe debere, qualis eſſe ſolet uſus externus Sulphuris ad depellendam Scabiem*. Ut me clarius explicem in gratiam Tyronum, notum eſt Medicis omnibus, Sulphur bis, aut ter externe illitum, Scabiem multiplicis generis, ſive humidam, ſive ſiccam cito, ac certo depellere, & cutem mundare. Notum eſt pariter, de Scabiebus alias eſſe, ut ſic dicam, Corruptrices liquidorum noſtri corporis, cujuſmodi ſunt quæ habent radicale vitium in cute, ſive fuerint illæ ab ingenitis in ipſa cute vermiculis, aut Acaris ortæ (omnibus enim Scabiebus unam hanc eſſe originem non ita facile admiſerim) ſive per contactum fuerint ab externo communicatæ, alias vero eſſe eorundem liquidorum Depuratrices, cujuſmodi ſunt, quæ poſt longas ægritudines ſolent erumpere, aliæque non raro de genere præſertim humido, ſponte prodeuntes, quæ puſtulis, & tuberculis pus, & ichorem manantibus ſolent ſcatere. Certe has utriuſque generis Scabies, tum ſiccas videlicet, tum humidas [addamus inſuper, etiam pro Depurativis nonnunquam habitas] illitione Sulphuris, impurgato cor-

corpore, hyemali etiam tempore, expulſas non ſemel vidi abſque ullo ſubſequente ſanitatis detrimento, aut incommodo, præſertim in robuſtis hominibus, aſſiduoque labori, motui, & corporis exercitio adſtrictis, aut deditis. Felicius autem ſemper, ut & rationabilius, id accidiſſe obſervavi, ubi Scabie *recenter* per contactum ſuſcepta, priuſquam labes fluidis circulantibus communicaretur, fuit illa per externam Sulphuris applicationem depulſa vel ubi eadem labe ipſis fluidis jam communicata, & impreſſa, aliquis ſubinde conceſſus fuit Scabiei jam introductæ progreſſus, & diuturna quædam materiæ ſucceſſive erumpentis imminutio, atque conſumptio, demumque fuit poſt præmiſſam, prout opportuna credita eſt, venarum depletionem, atque ablutionem cavitatum, Vernali tandem, aut Æſtiva tempeſtate, favente ſimul tranſpirationis libertate, & Balneorum aquæ fluvialis commodo, adminiſtratum Sulphur. Contra vero pluries ac pluries, forſan & centies, novi ex ſuppreſſa per ſolam ejuſdem Sulphuris butyro excepti inunctionem Scabie ſponte orta, vel ægritudinum diuturnarum, aut acutarum ſubſequa, ſtatim Febres Inflammatorias, maxime vero Pleuritides, Peripneumonias, & Pectoris hydropes, aliaque non abſimilia mala erupiſſe, quorum non paucis funeſtum tandem terminum impoſuit mors ipſa.

Cuncta hæc, quæ dicta ſunt de variis Scabiei ſpeciebus, quarum plurimæ nunquam, aut fere nunquam Sulphure ſunt attingendæ, ſi nempe Depuratoriæ extiterint; aliæ, quamvis Corruptrices, non omni tamen tempore, & modo poſſunt attingi, quia nempe non ſemper æque tuto, etſi æque cito, depellerentur, cuncta, inquam, hæc ad varias Febrium Periodicarum, tum Depurativarum, tum Corruptivarum ſpecies, æque facile quidem, & æque cito, ſed non ſemper æque tuto; quovis etiam earum tempore per Chinam Chinam fugabiles, proportionaliter debent referri. Nec aliud deeſt ad hoc, ut quis opportunitatem, modum, & locum exhibendi Remedii poſſit ediſcere, niſi ut primo loco ad Febrium Naturam, & Differentias, ſecundo ad Regulas, & Cautiones omnes, quas toto Tractatu recenſui, & inculcavi, tertio tandem ad ea omnia, quæ in *Reſponſionibus meis Jatro-apologeticis* nuper citatis eidem Clariſſimo *Ramazzino* repoſui circa uſum, & abuſum Chinæ Chinæ, animum a præjudiciis immunem diligenter advertat.

Quæritur Quartò.

An Cortex Peruvianus *per Clyſteres injectus, aut Carpis appoſitus quicquam curationi Febrium conferre valeat. Primus modus, utut imbecillus, non plane rejicitur. Secundus nil prope præbet fiduciæ, languida illinc, hinc inani reſpondente experientia.*

FEBRES Cortice curabiles, nullo per os exhibito medicamine, ſed ipſo tantum Cortice per Clyſteres frequenter ad plures dies injecto, faciliime curari vulgatum fuit ab *Helvetio* ante annos aliquot peculiari Libello ad hanc Methodum innuendam, & promovendam edito. Paradoxa tamen pleriſque viſa eſt hæc opinio; nec ſine ratione quidem; eamque diſerte ſatis examinat *Nigriſolus* in Libro alias citato, ad quem curioſos relegamus. Nos, qui dimiſſis opinionibus, de ſola experientia ſumus ſoliciti, ſi non aliena, quam ſuis Auctoribus relinquimus, & legentium fidei, ſaltem propria, quid nobis circa hoc experiri licuerit, paucis hic perſtringemus.

Et primò, quoniam hujuſmodi curatio Febrium per frequentiſſimos Clyſteres, ter ſcilicet, ac quater in die, curſu plurium dierum injectos, deberet abſolvi, Methodus hæc apud nos Italos, præſertim Circumpadanos, qui ægre admodum unum, vel alterum Clyſterem ad alvum exonerandam admittimus, univerſaliter uſurpari nequit, illamque ideo, etſi certa foret, vix auderem

derem cuiquam proponere. Quam ergo experientiam talis Methodi penes nos propemodum inviſæ poſſidere poſſim, vel ex hoc uno deducat quilibet.

Fateor tamen, quod licet olim mihi non innoteſceret hæc *Helvetii* Methodus, tamen meo marte hoc tentamen qualecunque ipſe inii Anno 1695. prout conſtat ex *Hiſtoria unica Cap. VI. Lib.* 3. deſcripta. Alias poſtmodum placuit mihi idem experimentum repetere, Ægro quidem modo feliciter convaleſcente, ut tunc, modo non convaleſcente, ut in *Hiſtoria tertia Cap. IV.* hujuſce Libri. Verum quoniam nunquam præſcripſi Corticem in Clyſteribus, quin ſimul præſcripſerim aſſumendum per os, ſanationem, ubi contigit, longe probabilius tribuendam cenſeo ingeſto, quam injecto remedio, dato quod, ut erat in votis, ipſa ingeſtionem roborarit injectio. Ex adverſo cum ubi Æger ſervari non potuit, ne propinatus quidem profuerit Cortex, mirum non eſt, quod neque profecerit injectus, præſertim cum ſemel tantum, aut bis, ad ſummum ter, fuerit ope Clyſteris intruſus.

Cæterum, ſi liceat libere proferre quod ſentio etiam adverſus me ipſum, vereor, ne quæ ſolis Clyſteribus facile adſcribitur medela, proficiſcatur potius, maxima ſaltem ex parte, ab ipſa Natura: tum quia curatio hujuſmodi nonniſi plurium dierum curriculo poteſt obtineri, quod æque ſolet contingere ſponte, & citra hanc methodum: tum quia nonniſi difficulter poteſt ad Lacteas pertingere (ſiquidem *Bauhini* valvulam ſuperare queat) injectum medicamen; nec, niſi ad illas pertingat, videtur poſſe corrigere ſaltem efficaciter Fermentum febrile, quodcunque illud ſupponatur, & ubicunque, in ipſis videlicet etiam Inteſtinis deliteſcens. Quoniam ergo vix poteſt intelligi, quod Febris ulla, quæ grave periculum inferat, ut aliqua *v. gr.* ex Pernicioſis, poſſit debili hac methodo ſanari, propterea nulli auctor ero, ut huic uni præciſe fidat in caſibus arduis, niſi videlicet ſimul Corticem, & quidem largiore doſi per os exhibuerit, quærens in ſubſidium tantum ab injectione ejuſdem tenue id, quod poterit obtineri. Si vero Febris ſit mitior, atque diuturnior, videtur mihi longe major Ægro moleſtia ex remedio, nempe ex repetita toties Enematum admiſſione, quam ex morbo ad conſuetum fere terminum nihilominus perventuro, aut ex breviori Corticis per os aſſumptione, morbum ipſum ſtatim tollente. Quapropter hujuſmodi methodo locus tantum eſſe videtur in iis caſibus, ubi Febricitans Corticem vel renuit, ut ſi ſit delirans, vel nequit aſſumere, ut ſi ſit lethargicus, vel aſſumptum retinere, ut ſi aſſidue vomat; in quibus caſibus, & circunſtantiis melius eſt ancipitem, aut imbecillam, quam nullam methodum experiri; ſiquidem ſepoſita etiam ancipiti, & infirmiore experientia mea, ſufficiens teſtimonium perhibere poteſt de aliqua ſaltem activitate Corticis per Clyſteres infuſi aſſertio conſtans ejuſdem *Helvetii* de maxima, adminiculantibus præſertim hujuſmodi aſſertionem aliorum quoque Virorum fide dignorum ſuffragiis, quos inter Clariſs. *Sbaralea*, qui de China China verba faciens, hæc habet — *Qui non tolerant in ſtomacho hunc pulverem, ad unciam unam in clyſteribus utiliter recipiunt, ut nobis contigit obſervare in muliere cum facie ſemper maxime rubicunda: hæc enim aſſumptam per os Chinam non tolerabat; a prædicto autem clyſtere ſanata eſt.* Si quis tamen curationem iſtam Chinæ Chinæ potius per os aſſumptæ, nec per vomitum forſan plane rejectæ [poſito etiam, quod eam vel magna ex parte, vel non multo poſt aſſumptionem mulier illa vomuerit] quam per Clyſterem admiſſæ tribuere velit, is, puto, de oppoſito poterit difficulter convinci.

De appoſitione Corticis ad carpos, non eſt, quod multa loquar. Experientia, quæ docet ipſius ſubſtantiam prævalere Extractis, atque Tincturis, videtur pariter ſuadere, virtutem illius conſiſtere non in particulis ſpirituoſis, aut vola-

volatilibus, per externum contactum facile communicabilibus, ac ſuſceptibilibus, ſed in terreis, reſinoſis, ægre admodum per poros inſenſiles cutis uſque ad ſedem qualemcunque febrilis Fermenti traducibilibus, & conſequenter vel tenuiſſimum, vel, quod credibilius eſt, nullum plane ab externa Corticis appoſitione juvamen eſſe ſperandum. Huic ratiocinio reſpondere viſa eſt experientia ipſa, quæ cum potis ſit, ſi inaniter ſuccedat, Medicum exponere deriſioni vulgi, ideo ſemel vacua, non amplius a me tentata fuit. Sic autem ſe habuit. Quartanariæ cuidam pauperculæ, in Xenodochio degenti, Corticem in tenuiſſimum pollinem redactum, & Vini ſpiritu ſubactum, in formam Emplaſtri, ſive, ut ajunt, Epicarpii, utrinque ad carpos apponi juſſi, addendo quotidie per dies octo novum pulverem ſimiliter ſubactum in locum exſiccati, atque deperditi. Paroxyſmi interim pari paſſu procedebant: cumque Ægram tæderet remedii æque ac morbi, mihique exprobraret illa prioris inefficaciam, audaculæ mulierculæ repoſui: me non alio, quam illo eodem *in ſpecie* medicamento velle ipſam ſanare. His dictis, eveſtigio juſſi Emplaſtrum removeri, *duaſque* novi Corticis *drachmas* non Carpis amplius admoveri, ſed interius exhiberi, ex Vino potandas. Cum vero illa male credula ſuſpicaretur, ne quid aliud loco Corticis, vel ipſi ſaltem Cortici furtim commiſcendum, præſcribere, ſubdidit: malle ſe (dummodo ipſe non renuerem) illum eundem pulverem per os aſſumere, quem per octiduum circum brachia fruſtra geſtaverat. Miratus ego pervicaciam mulieris, annui. Potavit illa Epicarpium ipſum Vino dilutum, & futuram arcuit Acceſſionem, continuatoque ſenſim remedio, recidivam etiam evaſit, Cortici, cui prius maledixerat, plaudens poſtmodum, ac benedicens.

Sunt hæc, quæ de omnifario uſu Peruviani Corticis, reſpectu habito ad ſingulas Febrium, aliorumque morborum ſpecies, hactenus mihi licuit colligere, ac per novem luſtra & amplius experiri; *nullius enim morbi nomen* (dicam cum *Hippocrate*, intelligendo tamen de morbis, quibus Cortex poſſit opem conferre) *nullius*, inquam, *morbi nomen deſiderare oportet, quod hic non eſt adſcriptum*. Qua vero ſorte peractum id fuerit, videat Lector. Non hic mihi loqui mens eſt de inelegantia ſermonis, vel de illius implexa, & in ſuo ſæpius interciſa circuitu prolixitate. Tyronibus etenim ſcribens id egi, ut a Prælectionum mearum conſuetudine nequaquam recederem, Stylo uſus mere ſcholaſtico, ne dicam barbaro, verbiſque identidem, quæ *Priſcianus*, aut *Orbilius* horreat, videns non raro meliora, probanſque, ſed perſæpe deteriora ſequutus, utpote rem, quæ doceri exigit, non ornari, commodius explicantia. De his ergo levioribus, & ſuperficiem tantum reſpicientibus hic non loquor; loquor unice de ſubſtantia rei. Hæc ipſa vero, ſi quædam ſpectemus craſſioris Theorices intermixta ſpecimina, delicatulis quibuſdam, atque ſubtilibus, fore identidem ut parum arrideat; ſatis ſuperque prævideo. Sed & hanc Theoreticam partem ipſemet non magni facio, ac do libenter caſtigandam doctioribus: non enim refert, ſi Remedium non prodeſt propter eam præciſe rationem, propter quam illud profuturum conjeci; dummodo proſit. Materiam autem practicam, in ea præſertim, quæ præcipua eſt, Tractatus parte, adeo ſartam tectam puto, experientia vindice, ab Adverſantium cavillationibus, ut ſi quas forſitan ſubire cogar, eas univerſali Practicorum judicio tacite ſim relicturus, pacato interim animo cum *Sydenhamio* concludens — *Sicubi circa Theoriam me hallucinatum fuiſſe Lector deprehendat, errori veniam peto; verum quod ad Praxim attinet, profiteor, me omnia ex vero tradidiſſe, nihilque uſpiam propoſuiſſe, niſi quod probe exploratum habeam &c.*, *ratus*, *quantulamcunque in hoc ſcientiæ genere acceſſionem, etſi nihil magnificentius, quam Odontalgiæ, aut Clavorum pedibus innaſcentium, curationem edoceat*,

edoceat, longe maximi faciendam eſſe præ inani ſubtilium ſpeculationum pompa, ac levicularum rerum notitia, quæ fortaſſe Medico ad abigendos morbos non magis ex uſu futura eſt, quam Architecto ad conſtruendas ædes Muſicæ artis peritia.

De Cortice dixi, quæ animadverti in Urbe, ac Regione mea. Quid præſtet ille apud Alienigenas, immo non in Europa tantum noſtra, ſed & in America, & Aſia, ex Scriptoribus fide dignis jam ſatis innoteſcit. Facile eſt autem ex eo, quod hucuſque præſtitit, quid ſit inpoſterum præſtiturus conjicere. Nemo proinde me inſimulet vanitatis, ſi quando (quod ægre crediderim) votis reſpondentem non plane ſortiatur eventum in Regione ſua, ut ego dubio procul, eademque certitudine, qua protuli, ſum ſortitus in mea. Nullus tamen dubito, quin ſervatis exacte regulis, & limitationibus a me conſtitutis, eventurum ſit ſemper ubique terrarum, quod hic quotidie contingit, ſive Curationem ſpectemus, ſive Febres, ac Signa febrium curandarum. Sicuti enim ex *Hippocrate* — *In omni anno, & omni tempore mala malum, & bona bonum ſignificant*, ita probabiliter idem ſignificant in omni loco. Quia vero de his omnibus, quæ late ſpero, me vadem nequeo præbere, niſi iis tantum in locis, in quibus circumcirca eadem mihi contigit experiri, liceat ideo mihimet pariter, huic Tractatui finem impoſituro, imitari eundem *Hippocratem*, Prænotionum Librum hac declaratione claudentem — *In Lybia, & Delo, ac Scythia* (dicam ego: *In Æmilia, & Longobardia Ciſpadana*) *præſcripta vera comperiuntur. Proinde ſciendum eſt minime difficile eſſe, in iiſdem Regionibus poſſe aliquem pleraque ex ipſis aſſequi, ſi memoria tenens ipſa, judicare, ac recte expendere ſciat.*

F I N I S.

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

A

ABortum paſſa Mulier tuto poteſt curari *Peruviano Cortice*, ſi Febris id remedium exigat, non omiſſis aliis, quæ Abortum reſpiciunt *pag.* 346. 347.
—— Circunſtantiæ rationabiliores illum exhibendi Puerperis, vel Abortum paſſis. *Ibid.*
Abſorptio Fermenti febrilis per *Corticem* facta eſt peculiaris, & ſuis generis coctio 269.
Abuſus quandoque, & neglectus *Chinæ Chinæ* ob inſcitiam medentium. 256.
Aceti ſolutivi portiuncula in acetario ſumpta Febrem *China China* fugatam ſtatim revocavit. 201.
Acetum, nondum ſtatutum eſt inter Medicos, an refrigeret, ancalefaciat. 19.
Acredinem ſalinam Fermenti Febrilis retundi vult *Borellus* a ſalibus contrariç naturæ citra priorum excluſionem. 27. & 28.
Actio *Corticis* videtur ſuadere coacervationem Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem. 71.
Actio *Corticis* ſine evacuatione ſenſibili febrem fugans cohæret etiam principiis ipſius Scholæ Paracelſiſtæ, & Helmontianæ. 39. & 40.
—— Neque minus cohæret novo Solidorum, quam vulgato Fluidorum Syſtemati. *Ibid.*
Acuta facta Febris, hominem tamen non interemptura; ſi ex ſe judicetur *integre*, atque *perfecte*, melius etiam quoad ſuſpitionem recidivæ judicatur, quam ſi curetur per *Corticem*. 173. 174.
Adulterinus quandoque *Cortex* poteſt nos fallere. 3.
Admonitio Auctoris circa Innocentiam *Corticis* 86.
Admonitio de *Cortice* caute offerendo in Intermittentium principio. 87.
Ægris nonnunquam accepta magis officioſa jugulatio, quam ſanatio minus ſerviliter præſtita. 9.
Ægroti ex Pernicioſis Periodicis ad extrema redacti, & repente animam cæteroqui efflaturi, debita oblata doſi *Corticis*, illico reſtituuntur. 130.
Ægroto jam deplorato ex Pernicioſa Intermittente, dummodo vita in futuram acceſſionem poſtridie adventuram debeat protrahi, exhibendus eſt *Cortex* methodo valida. 160.
Aeris noſtro ſeculo examen multiplex. 111.
Algidæ Intermittentis Pernicioſæ deſcriptio. 138.
Algidarum Febrium *China China* ſanatarum Hiſtoriæ 211. uſque ad 219.
—— Algidæ Febris Hiſtoria nu. v. 211.
—— Alia num. vi. 212.
—— Alia num. vii. 213.
—— Alia num. vii. 214.
—— Alia num. ix. 214.
—— Alia num. x. 218.
Alvi fluxus loturæ Carnium ſimilis, Pernicioſæ Tertianæ aſſociatus, curata per Chinam Chinam febre, ſimul evaneſcit. 199. 200.
—— Item Fluxus atro-ſanguineus. 246.
Amara non videntur Vermes necare experientia *Redi*, *Valliſnerii*, & Auctoris 333. 337.
Amuletis, Purgationibus crebris, & Specificis invalidis &c. Medici nimium creduli Intermittentium curationem incaſſum tentabant ante inventum *Corticem*. 11.
Animadverſiones in caſu peculiari *Chinæ Chinæ* feliciter oblatæ. 218.
Animadverſio in oblationem Corticis haud ſatis felicem in Intermittentium princicipio. 84.
—— Alia in oblationem adhuc minus felicem in Intermittentium plane Depurativarum progreſſu 86. 87.
—— In caſum infelicem 234. 235.
—— In Hiſtoriam Hæmoptoes a *Mortono* Cortice curatæ 343. 344.
Animadverſiones Auctoris in Hiſtorias ab aliis Medicis ſibi communicatas 254. a 255. & 261.
ANONYMUS ſtupet Italorum incredulitatem erga *Corticem* 10.
Apologeticæ Scribentibus de *Cortice* familiaris

liaris eſt tutela fervidior ejuſdem, 8. & 9.
—— Iiſdem neceſſe eſt ſe accommodare craſſioribus Adverſantium Principiis, ut eos convincant. 9.
Apoplecticus inſultus periodice cum febre recurrens, & in Paraplegiam commutatus, una cum febre per *Chinam Chinam* ſublatus eſt. 249. 250.
Appendix ad Hiſtorias. 255.
Aqua Stibiata Pomponacii morbos plurimos ſanat ſæpius abſque ſenſibili evacuatione. 28.
AQUIN quidquid a *Cortice* dicatur relictum in corpore poſt Febres depulſas, maturari putat, concoqui, & diſcuti ſponte. 31.
—— Illius ſententia de Intermittentium cauſſis. 37.
Arboris Febrium Genealogicæ explicatio generalis. 327.
—— Ejuſdem explicatio particularis. 328. & 329.
Ardentibus, Malignis ab ortu, & Inflammatoriis Febribus curandis aptari *Corticem* aſſerunt nonnulli, ſed inexperti, & falſo. 299.
Ars Medica ſuperfluis Medicamentis alioqui ditiſſima, bonis, & certis, quæ innotuerint, identidem caret. 124.
Aſthmati convulſivo *Chinam Chinam* opem tuliſſe, Epiſtola *Corghii* ad Auctorem ratum facit. 330.
—— Caſus ipſe deſcribitur *ibid.* & 331.
Aſthmaticum affectum, Catharrum ſuffocativum, dolorem Pleuritico ſimilem, Arthriticoſque dolores Perniciosis Intermittentibus aſſociatos obſervavit *Mercatus*, neque tamen veluti morbos conſideravit, ſed veluti accidentia, ut vere ſunt, a Febre producta. 121.
Atrabilaris Febris perniciosa Intermittens deſcribitur. 136.
Atrabilaris dejectio immanis Perniciosæ Tertianæ adjuncta una cum Febre curatur ope *Chinæ Chinæ*. 199. 200.
Atrabilaris Febris *China China* curatæ Hiſtoria una *num.* vii. 199.
—— Ejuſdem Hiſtoria altera *numer.* viii. 200.
AUCTOR anno 1696. uſu *Chinæ Chinæ* ab imminente morte liberatur. 5. & 208.
—— Hiſtoriam ſuæ ægritudinis, & curationis refert. 205. ad 209.
—— Sobrius eſt in uſu *Corticis* ad *Benignas* Intermittentes præ aliis Medicis *Cortice* utentibus. 76. & 97.
—— Vix unquam eo utitur ad Intermittentes tempore Veris, & in principio Æſtatis. 75.
—— Illius cum *Mortono* coincidentia quædam fortuita. 170.
—— Auget doſim *Corticis* germani, & vegeti, ut vere efficaciam ſortiatur, Perniciosis fugandis in extrema anguſtia neceſſariam. 172.
—— Quid ſuis Scriptis ominetur. 167.
—— Quid de ſua Methodo ſentiat. 168. 169.
—— Ejuſdem Methodi diſcrepantia cum Methodo *Mortoni*. 171.
—— Quid reddat Auctoris Methodum ſpectabilem, & præ reliquis admirabilem. 168. 169.
—— Exemplum affert pro innuenda præſtantia hujuſce Methodi. 169.
—— Methodus Auctoris ad Intermittentium diuturniorum recurſum præcavendum poſt adhibitam Methodum Romanæ Schedæ. 61.
—— Semel tantum, vel bis intra Annos circiter 50. illum fefellit *Cortex* in curandis Intermittentibus Febribus. 4.
—— Cogitata ſua manca adhuc, & imperfecta circa Febrium Intermittentium Cauſſam, & Geneſim innuit. 51. uſque ad 60.
—— In Diſſertatione ſua tricipiti, Anno 1698. edita, difficultatibus circa rem Barometricam a *Camerario*, atque *Fontana* ſibi objectis reſpondens, *Schellamerum* valide impugnavit in ea materia plane deceptum. 111.
—— Fermenti Nomen in Febribus metaphorice uſurpat. 40.
—— Ubi tamen non bene ſonat, aut ſuperfluit, longe rejicit. 46.
—— Fluidorum Syſtemati adhæret potius, quam Solidorum. 40.
—— Non omnes complicationes Febrium, quot, & quales erant apud Antiquos, facile admittit; ſed ad abundantiam ſupponit. 316. 317.
—— Quænam apud eum Continentes Febres. 290. 297. 301.
—— Germanas *Corticis* notas deſcribere renuit. 345.
—— Sicuti & ejus Hiſtoriam. 2.
—— Experimenta circa plurima inſtituit, quæ Lumbricos dicuntur necare, connumerando *Corticem* inter hæc. 334. 337.
—— Experimenta ex *Cortice* commixto cum Sanguine, & Bile. 23.

—— Expe-

—— Experimenta ad explorandam vim *Corticis* ſenſibilem incaſſum inſtituit. 23.

—— Se hallucinatum fatetur circa Epiſtolam *Lanciſii* ſibi inſcriptam. 314.

—— *Chinam Chinam* per Clyſteres injecit ad corrigendum Fermentum febrile, *Helvetii* methodo ſibi adhuc incognita. 357.

—— Tali Methodo parum tamen, aut nihil fidendum cenſet in caſibus arduis. *Ibid.*

—— Hemitritæi originem probabiliorem exponit. 318.

—— Eumque *Cortice* curari poſſet affirmat. *Ibid.* & *ſeq.*

—— Textum *Mortoni* de Hęmoptoe exponit. 341.

—— Item de Phthiſicorum Febre. 340.

—— Item Capitulum ejuſdem de *Proteiformi Febris Intermittentis genio*, adjectis Scholiis recudit. 124.

—— Innocentiam Corticis jurejurando teſtatur. 4.

—— Intermittentium Febrium originem per conjecturas varias, & imperfectas requirit. 51. ad 60.

—— Virtutem *Corticis* ad Perniciosas Periodicas a ſe detectam, & promulgatam, univerſaliter receptam fuiſſe lætatur. 355.

—— Cautiones vero illius uſum inopportunum docentes, atque vetantes, haud ſatis eſſe a nonnullis excultas docet. *ibidem*.

—— Corticem Peruvianum eſſe Hæmoptoes habitualis Antidotum herculeam, ut aſſerit *Morton*, non admittit. 341.

—— Non diffitetur cum *Mortono* poſſe putridas Phthiſicorum Febres intermittentes aliquo modo *Cortice* leniri, interitu tamen Ægrotantis nequaquam inhibito. *ibid.*

—— Experimentum facit de Lumbricis Terreſtribus, & Vitulinis in Infuſione Chinæ Chinæ, & in aliis ſuccis. Vide, *Lumbrici Vitulini*, & *Terreſtres.*

—— Quaſdam Perniciosas Febres obſervat forte a *Mercato* non obſervatas: ſicut alias ab Auctore non obſervatas obſervavit *Mercatus* 139.

—— Methodus Auctoris ad Perniciosas Periodicas. Vide *Methodus Auctoris* &c.

—— Generaliter non admittit ſuppoſitionem *Mortoni*, Febrem quanlibet, ſaltem primariam quomodolibet remittentem, etſi continuam poſſe *Cortice* curari. 342.

—— Nondum cuſa, vel nota ſibi erant *Mortoni* Scripta, cum propriam Methodum ad Perniciosas exercuit. 123. 241.

—— Syrupum ex China China præſertim pro Pueris deſcribit. 64.

—— Nomenclaturam Veneni Febrilis a *Mortono* uſurpatam examinat, nec facile admittit, niſi lis ſit de voce. 128. 129.

—— Refractariam *Cortici* ſæpius deprehendit Lymphaticam Febrem. 354.

—— Suſpectas habet Virtutes plurimas, a multis *Cortici* attributas. 331. 332.

—— Hiſtoriam Corticis, ſcribere detrectat, quum eam apud *Badum* legere poſſit quilibet. 2.

B

BACCONI animadverſio notatu digna in praxi medica. 170.

BACCONUS nullum inquit remedium ſemel oblatum curationi alicui grandiori poſſe ſufficere. 16.

BADUS Corticem Peruvianum propugnavit Libro peculiari. 2.

—— Hiſtoriam *Peruviani Corticis* conſcripſit. 2.

—— Aſſerta ſua de *Corticis* activitate adverſus varias Febrium ſpecies, plurium ævi ſui illuſtrium Medicorum auctoritate roboravit. 2. 3.

—— Circa Febrium Intermittentium Cauſſas non coincidit cum *Protoſpatario*, ut opinatur *Morton*, ſed illi adverſatur. 38.

—— Morbis omnibus Frigidis mederi Corticem putat. 329.

BARBETTE opinio circa eſſentiam Febris, & Intermittentium Cauſſas. 37.

BELLINUS primus Medico-mechanici Syſtematis anteſignanus. 40.

—— Ejuſdem de Cauſſis Intermittentium Sententia. 38.

—— Laudatur 40.

BELLOT ſectator *Magati* in re Chirurgica. 125.

Benignarum Intermittentium apud Auctores mentio frequens, & curatio copioſa; Perniciosarum fere nulla. 190.

Bili Humanæ, magiſque Bubulæ, injecta *China China* pulverata cito ſubmerſa eſt; non ita in Aqua, licet hæc levior tunc apparuerit eadem Bile. 25.

Bilis abſorbetur a *China China* facilius ac abſorbeantur plures alii liquores, ob peculiarem proportionem particularum illius

illius cum poris *Chinæ Chinæ*. 24. & 25.
Bilis æque ac Aqua extinguit ignem, nec eſt facile inflammabilis: ardet tamen Olei ad inſtar, ſi fortiori igne urgeatur. 26.
Bilis, & Olei analoga eſt ſtructura, licet inæquale ſit pondus. 25.
Bilis poros *Corticis* facile replens, illius ſubmerſionem in ipſa Bile faciliorem reddit. Horum neutrum efficit Aqua. 25.
BLEGNY de Cauſſis Intermittentium, & actione *Chinæ Chinæ* in illas opinio. 37.
—— Aſſerit Morbos *Vaporis* nomine donatos, Febres quaſcumque, Hydropes &c. *Cortice* curari. 330.
Bolus Paregoricus Auctori familiaris non multo ante paroxyſmum Tertianarum Cholericarum. 71.
BORELLI opinio de Intermittentium Cauſſis. 35.
BORELLUS acredinem ſalinam Fermenti febrilis retundi vult a ſalibus contrariæ naturæ citra priorum excluſionem. 27. & 28.
—— Idem ab actione *Corticis* deducit, Febres evacuationibus non eſſe curandas. 27.
—— Ejuſdem dictum. 332.

C

CAMERARII difficultatibus Auctor reſpondit. 111.
CAMPANELLÆ opinio de prima Febrium Cauſſa. 39.
Camphora, dubium eſt apud Medicos, an refrigeret, an calefaciat. 12.
CAPRILIUS octo ſimul Tertianas dari poſſe in eodem Ægro, non dubitavit aſſerere. 317.
Cardiacæ Febris Intermittentis pernicioſæ deſcriptio. 136.
Cardiacarum Febrium *China China* ſanatarum Hiſtoriæ 201. uſque ad 205.
Cardiacæ legitimæ Hiſtoria *num.* ix 201.
—— Ejuſdem Cardiacæ legitimæ Hiſtoria altera *num.* x. 202.
—— Cardiacæ Spuriæ Hiſtoria *num.* xi. 202.
—— Ejuſdem Cardiacæ Spuriæ alia Hiſtoria *num.* xii. 203.
—— Alia ſimilis *num.* xiii. 204.
—— Alia pariter *num.* xiv. 204.
Carpis appoſita *China China* nihil probabiliter conferre credendum eſt ad curationem Febrium. 357. 358.
—— Narratio Hiſtoriæ cujuſdam lepidæ idipſum confirmantis. *Ibidem.*
Caſus minus felix notatu dignus. 232.
—— Animadverſiones in hunc caſum. *ibid.* & 235.
—— Alius pariter caſus. 285.
Cataleptici quodammodo facti Ægrotantes in Pernicioſis Febribus *China China* feliciter curati. 236.
—— Item. 238. 247.
Cathartica, aut Emetica nequeunt Fermentum Intermittentium, etiamſi in Ventriculo, aut Inteſtinis ſtabuletur, a ſcaturigine ſua mineram inſtaurante radicitus extirpare. 49.
Catharticum poſt Pernicioſam Febrem *China China* curatam aſſumptum in majus ſtatim diſcrimen Ægrum conjecit; eodem tamen remedio ille iterum ſanatus eſt. 246.
Catharhum ſuffocativum Pernicioſis Intermittentibus aſſociatum &c. Vide, *Aſthmaticum affectum* &c.
Cauſſa Febrium eſt res molis exiguæ. 22.
—— Non aliter poteſt figi a *Cortice*, niſi per ſimplicem abſorptionem ipſiuſmet Cauſſæ, ſeu Fermenti febrilis. *ibid.*
Cauſſa antecedens Febrium Intermittentium ægre per diuretica, aut diaphoretica poteſt educi. 32.
Cauſſæ Quartanam, Tertianam, & Quotidianam Febres producentes in quadam ratione univoca conveniunt. 152.
—— Quænam probabiliter, ſit hæc ratio. 152. 153.
Cauſſæ Febrium quærendæ ſunt in humoribus notis, alteratis in motu, & craſi, ſeu ſtructura, non in fictitis putreſcentibus, qui debeant evacuari. 28. 29.
Cauſſas plurium Morborum periodice recurrentium non evacuatione ſemper ſenſibili, ſed ſæpius alteratione curare conſueſcimus. 28.
Cautela de non exhibendo *Cortice* deploratis omnino, & proxime animam efflaturis. 175. 176.
Cautiones uſum *Corticis* inopportunum docentes, atque vetantes non ſatis eſſe a nonnullis exceltas dolet Auctor. 355.
Cenſura adverſus *Corticem* cuipiam patenter morituro fruſtra adminiſtratum inanis. 178.
Character pernicioſus in primo exortu ſuo mitis: in progreſſu ferox. 140.
CHARAS peculiarem *Chinæ Chinæ* præparationem docet, ut inhibeantur Recidivæ. 15. 16.

CHI-

CHINA CHINA circa annum 1649. in Italiam tranſlata opera Eminent. Card. *de Lugo*, aliorumque PP. Soc. Jeſu. 2.
—— Illius hiſtoriam ſcribere detrectat Auctor, cum eam apud *Badum* poſſit legere quilibet. 2.
—— A ſolo Bado illam tranſcripſere quotquot ante, & poſt editionem hujuſce Tractatus eandem ſunt perſequuti. *ibidem*.
—— Illius varia nomina. 1., & 2.
—— Item Locus Natalis. 2.
—— Ejuſdem quamvis innoxiæ, oblatio intempeſtiva poteſt obeſſe, ut & oblatio aliorum remediorum, atque ciborum. 18.
—— Illam Catharticis admiſcere ad evacuandam ſimul Cauſſam Febris, error eſt. 59.
—— Eandem obeſſe pinguibus, ipſamve poſt annum, vel poſt ſeptennium ſaltem Febres iterum, alioſve morbos accerſere, ridiculum eſt. 5.
—— Humano Sanguini recenter educto commixta illius concretionem, ut putarunt aliqui, non impedit. 23. & 24.
—— Utiliter commiſcetur cum Conſervis, Syrupis &c. 64.
—— Creditur cauſſam Febris figendo, intus detinere ad graviora mala inducenda, ſed perperam. 16. 17.
—— Item. 21. uſque ad 23.
—— Relinquit Sanguinem in eo ſtatu, in quo illum reperit, nec adverſus illius impuritates pugnat. 71.
—— Sive in forma ſolida exhibeatur, ſive liquida, ſive in Vino tenuiore, ſive in generoſiore, ſive prævia, ſive omiſſa infuſione (quod perinde eſt) Febrim tollit. 3.
—— Cauſſæ Febrium antecedenti per viam ſolius alterationis, non evacuationis adverſatur. 20.
—— Neque figit, neque fundit humores, aut Sanguinem. *ibid.* & 5.
—— Quid vere efficiat, cum Febres ſiſtit. 267.
—— Si offeratur doſi congrua in Febre Intermittente, poteſt Medicus certo ſpondere Febrim minime redituram. 4.
—— In Pernicioſarum extremo periculo quum offeratur, expectanda eſt Acceſſionis Remiſſio. Vide, *Remiſſio Acceſſionis*.
—— Narcoſim nullam in ſe continet. 6.
—— Niſi in principio Subcontinuæ Malignantis, quæ Corruptiva futura ſit, exhibeatur, non amplius poteſt utiliter ægrotanti exhiberi. 264. 265.
—— Eſſe Antidotum Hæmoptoes habitualis, ut *Morton* aſſerit, Auctor non admittit. 343.
—— Infuſa Clyſteribus imbecillium eſt virium. 357.
—— Coctionem quandam humorum illico aſſumpta patenter inducit, 6. & 269.
—— Hancque poteſt pro libito noſtro inducere ſegnius. 30.
—— Uſus hujuſce, & omiſſionis difficultates. Vide, *Difficultates*.
—— Epilepſiæ opem ferre aſſerit *Tozius*, Vide, *Epiplepſia*.
—— Epileptico Adoleſcenti viſa eſt levamen afferre. Vide, *Epilepticus*.
—— Febrifugum univerſale hucuſque non eſt. 294.
—— Gravidis, & Puerperis tuto exhibetur. 21.
—— Immo Gravidis febricitantibus convenire aſſerit *Fraſſonus*. 346.
—— Etſi per ſe ipſam innocua, cibus tamen non eſt, ſed Medicamentum, quod ubi nullatenus convenit, ſuſpectum redditur. 350.
—— Stipticitatem plurimis inferens, nonnullis ſolutionem Ventris, ubi extra rem præſcribatur, per accidens ſaltem poteſt obeſſe. *ibid.*
—— Quid poſſit agere in Fermentum Continuarum ab eſſentia, cui ſubigendo eſt impar, quidve in humores aliorum Morborum effectores, latet. 354.
—— Ubi non proficit, quandoque obeſſe aſſerit *Morton*. 352.
—— Etſi Sanis ad prophilaxin præſcripta non improbetur, attamen nec laudatur, 353. & 354.
—— Non admodum tuto uſurpari videtur in iis affectionibus Hypochondriacis, quæ non in ventriculi male coquentis dyſcraſia conſiſtunt, ſed in nervoſo genere alta jam convulſionum ſemina jecere. 333.
CHINA CHINA. Vide plura in Verbo, *Cortex Peruvianus*, *Febrifugum Peruvianum*, *Peruvianus Cortex* &c.
CHINÆ CHINÆ virtutem ad pernicioſas Periodicas a ſe detectam, & promulgatam, univerſaliter receptam fuiſſe, lætatur Auctor: Cautiones vero illius uſum inopportunum docentes, atque vetantes haud ſatis eſſe a nonnullis excultas dolet. 355.
CHINAM CHINAM in Hæmoptoe habitua-

bitua-

bituali non ut balſamicam, vulnerariam, aut ſtypticam *Morton* conſiderat, ſed ut mere Febrifugam. 342.
Chirurgorum quorundam Caſtrenſium abuſus in præſcribendo *Cortice* in quarumlibet Febrium quoquo modo periodi ſpeciem præſeferenrium principio. 276.
Chocolatæ, Coffee, & Thè uſus, ac juvamen anceps. 12.
Cholerica Febris Intermittens perniciosa deſcribitur. 136.
Cholericarum Febrium *China China* curatarum Hiſtoriæ. 194. uſque ad 197.
—— Febris Cholericæ humidæ Hiſtoria I. 194.
—— Ejuſdem Cholericæ humidæ Hiſtoria II. 195.
—— Cholericæ ſiccæ Hiſtoria III. 197. 198.
Cholericis Tertianis occurrit Auctor non multo ante paroxyſmum Bolo paregorico ſibi familiari. 71.
Chylus, & Lympha. Vide, *Lympha, & Chylus*.
Cibi diſtantia ab aſſumpto *Cortice* quænam, Vide, *Intervallum*.
Cichorii ſuccum ſine metu noxæ præſcribentes, Cichorium probe conditum ſæpe proſcribunt. 13.
Cichorium controvertitur, an ad caliditatem magis vergat, an ad frigiditatem. *ibid.*
Circunſtantiæ, in quibus certo licet *Corticem* offerre in Subcontinuarum Malignantium principio. 272.
Circunſtantiæ graviſſimæ, quæ validam *Corticis* adminiſtrationem & ſuadent, & admittunt. 160. & 161.
Clyſteribus infuſa *China China* imbecillium eſt virium. 357.
Coctionem quandam humorum patenter illico inducit aſſumptus *Cortex*. 6. & 269.
Coctionem illam humorum, quam cito ſolet *Cortex* inducere, poteſt pro libito noſtro inducere ſegnius. 30.
COLE opinio circa Intermittentium Cauſſas. 35.
Comitata Febris quænam. 291.
Commixtionem Medicamentorum cum *China China*, vehiculo neceſſario excepto, *Sydenham* damnat. 68.
Comparatio inter ſuppreſſionem Febris Intermittentis Comitatæ, Subcontinuæ tardigradæ, & Subcontinuæ velocioris. 274.
Comparatio *Mortoni* inter curationem Febrium Proportionatarum in Malignas Synochos tranſeuntium peractam *Cortice*, & peractam ſine *Cortice*. 309.
Comparatio uſus Sulphuris in depellenda Scabie cum uſu Corticis in expugnandis Febribus Intervallatis vulgaribus data, & explicata. 355. 356.
Complicationes Febrium quot, & quales apud Antiquos. 316.
—— Omnes illas non facile admittit Auctor: ad abundantiam tantum eas ſupponit. 316. 317.
Conditio neceſſaria pro utili oblatione congruæ doſis *China China* in Pernicioſis, mortem cæteroqui intra horas 24. illaturis. 226.
Conditiones Depurativæ Intermittentis. 74.
Conformationem fœtus cujuſcunque fuiſſe coævam Mundo in primo ſuæ ſpeciei Ovo opinantur Neoterici non pauci. 44.
—— Eam de novo fieri videtur libentius opinari Auctor. 44.
Continentes Febres quænam ſint Auctori. 290. Item. 297. Item. 301.
—— Quænam ſint *Mortono* 297. Item 301.
Continentes Febres humorales nullas ſolet ſanare *Cortex* experientia Auctoris. 293. & 294.
—— Quænam *Cortice* ſint fortaſſe curabiles, ſi quæ ſunt, & quando. 295.
Continua Proportionata. Vide, *Proportionata*.
Continua Periodica. Vide, *Proportionata*.
Continua Periodica quælibet. Vide *Febris qualibet*.
Continuarum, & Intermittentium Febrium ſimilitudo, & diſſimilitudo. 69.
Continuarum Febrium Fermentum ipſi ab intrinſeco Sanguini inſidet. 70.
Continuitas Periodicarum pernicioſarum acquiſita ſolum in progreſſu, aliter conſideranda, & tractanda eſt ac acquiſita in principio. 143.
Continuitas in Subcontinuæ progreſſu ſuperveniens, ſi celerrimo properet gradu, *valida*, ut in reliquis Pernicioſis, *Corticis* oblatione curanda eſt. 165.
Continuitas Febribus Intermittentibus circa initia ſuperveniens, poteſt quandoque procedere ab influxu copioſo, & celeri Fermenti extranei redundantis potius, quam ex prava Sanguinis diatheſi. 271.
Continuitas blanda Febrium Subintrantim ſine gravi ſymptomate, non conſtituit Subcontinuam Febrem Pernicioſam; ſed continuitas cum gravitate ſymptomatum

tum conjuncta, quæ acutiem ſimul oſtendit. 142.
CONYGII opinio de *China China* Fermenti febrilis particulas diſſociante, ac diſtrahente, non plane recipitur. 27.
CORGHIUS Aſthmati *Chinam Chinam* opitulari teſtatus eſt Auctori. 330.
—— Idque Hiſtoria confirmavit. 330.
Corruptiva Intermittens ab ipſo initio *Cortice* poteſt curari. 69.
Corruptivæ Febris *China China* feliciter curatæ exempla duo. 96.
Corruptivæ Intermittentes, quocunque tempore tales ſe prodeant, *Cortice* ſunt curandæ 75.
—— Et quo pacto. Vide, *Quo pacto*.
Corruptivæ Intermittentis conditiones. 74.
CORTEX PERUVIANUS nullas evacuationes criticas ſiſtit, ſed tantum ſymtomaticas. 21.
—— Unica, & antiqua doſi exhibitus in paroxyſmo leviore, correſpondentem tantum leviorem fugare ſolet, non graviorem: oblatus vero in graviore fugat utrunque. 61.
—— Etiamſi abſorbendo Fermentum febrile dicatur illud figere, non tamen figit cruorem, qui fermenti ſubjectum eſt. 21. & 22.
—— Noxius non eſt, cum non proficit, ſeu cum Febrem non pellit; ſed potius aliquando forſan cum nimis cito proficit: hoc eſt, cum Febrem aliquam citò ſubmovet, quam expediret ſinere progredi 276.
—— Si quid attulit incommodi, non ſua certe culpa, ſed offerentis attulit. 4.
—— Adulterinus quandoque poteſt nos fallere. 3.
—— Caute offerendus in Intermittentium principio. 87.
—— Experientia Auctoris nullas Continentes Febres Humorales ſolet ſanare. 293. 294.
—— Quas forte ſanet, ſi quæ ſunt, & quando 295.
—— Non exhibendus deploratis omnino. Vide, *Cautela*.
—— Doſi liberaliori exhibitus obeſſe non poteſt. Vide, *Doſis liberalior*.
—— Vel nullam, vel facilem tantum, ac ſalubrem evacuationem excitat *Cortex*. 6.
—— Ejuſdem offerendi exemplum in Perniciosis. 292. 293.
—— Febribus nullis, quæ Simplices vocantur, ut Hecticis, Synochis imputribus, aut Ephemeris aptatur *Cortex*. *ibid.*
—— Eundem offerendi formula. Vide, *Formula*.
—— Febrem Depurativam ſiſtendo imprudenter, magis noxius *Cortex* eſſe poteſt, quam ſi Febribus illum non admittentibus adhibeatur. 349. & 351.
CORTICE in extremis anguſtiis oblato; ſi intra illum eundem paroxyſmum occumbat Æger, nil imputandum Remedio. 179.
—— In Febribus Intermittentibus paullo ante acceſſionem epoto, nonnullos in Anglia occubuiſſe, narrat *Sydenham*. 350.
—— De exhibendo, vel omittendo *Cortice* difficultates. Vide, *Difficultates*.
CORTICEM PERUVIANUM ſunt qui non a trunco, vel ramis, ſed a radice Arboris detrahi putant. 345.
—— Illum, ejuſdemque germani, & vegeti notas deſcribere Auctor renuit. *Ibidem*.
—— Optimus ille cenſendus, qui alias profuit. Ibidem.
CORTICEM neque figere, neque fundere Sanguinem experientia patet. 20.
—— Eundem neque tormina, neque teneſmum, neque abortum in prægnantibus excitare. 346.
—— Eundem olim in Anglia abiiſſe in contemptum ob Caſus infauſtos ab illius oblatione paullo ante acceſſionem facta obſervatos, refert *Sydenham* 350.
—— Hujuſmodi tamen malo facile fuiſſe proſpectum exhibendo Febrifugum declinante ſolum, vel ſoluto paroxyſmo aſſerit idem Auctor. *ibid.*
—— Eundem tamen in Benignis Intermittentibus, invadente paroxyſmo, primis temporibus a ſe, aliiſque fuiſſe innoxie ſemper exhibitum aſſerit idem, qui ſupra. *Ibidem*.
—— Qui propterea aliam eorum eventuum cauſſam fuiſſe autumat. *Ibidem*.
—— Eundem plane obeſſe in Continuis ab eſſentia affirmat *Sydenham*. Vide *Peruvianum Corticem*.
CORTICEM in Febricitantibus Arthritidi obnoxiis, Cauſſam Febris reprimendo, Arthritidis Cauſſam nequaquam repreſſiſſe; immo Podagram extinctæ febri paullo poſt ſuperveniſſe obſervavit Auctor. 331.
CORTICI nonnunquam adſcripta curatio tardior, Auctori redditur incerta. 309.
CORTICIS Actio. Vide, *Actio Corticis*.

COR-

CORTICIS Innocentia. Vide, *Innocentia Corticis*.
CORTICIS vis validiſſima, & ignota, coacta ſe ipſam in caſſum exerere contra objectum ſibi improportionatum in Morbis, quibus non convenit, ſatis probat oblationem Remedii iis caſibus temerariam, & de damno ſuſpectam. 352.
CORTICIS uſus ubi non adſit probabilis conjectura poſſe illum prodeſſe, adſitque experientia de illius invaliditate, rationabilis non eſt. 348. & 354.
CORTICIS ſubſtantia ſuapte natura eſt inſons; ſed ob incongruam, vel intempeſtivam oblationem poteſt eſſe noxia. 349.
CORTICIS noxa ob imprudentem, vel temerariam oblationem contingens, non eſt crimen illius; ſed Medici perperam præſcribentis *ibid.*
CORTICIS virtus ſicuti Cauſſæ Febrium Periodicarum adverſatur in noſtram utilitatem, ſic ubi hujuſmodi Cauſſam non invenit, forſitan poteſt alicui fortuitæ diſpoſitioni noſtri Corporis adverſari nonnunquam in damnum noſtrum. 353.
CORTICIS PERUVIANI uſus ad expugnandas Febres Intervallatas vulgares &c. Vide, *Peruviani Corticis uſum*.
CORTICIS PERUVIANI virtus ad Perniciosas Intermittentes. Vide, *Chinæ Chinæ virtutem*.
CORTICIS Subſtantia. Vide, *Subſtantia*.
CORTICIS ſex Scrupuli ſejunctim aſſumpti non æquivalent activitati, licet æquivaleant ponderi duarum Drachmarum uno hauſtu aſſumptum. 62
CORTICIS effectus citus cito dignoſcitur, an ſperabilis. Vide, *Effectus*.
CORTICIS uſus exuberans. Vide, *Uſus*.
Corticis Fraxini cum *Peruviano Cortice* collatio pro fugandis Febribus. 15.
CORTICIS PERUVIANI effectus eſt inbibere non paroxyſmum ipſum, quo exhibetur, ſed correſpondentem. 179.
Criſis copioſa per urinam modica inſimul diarrhœa comitatam poſt uſum *Corticis* ſubſequuta. 226.
—— Eadem Criſis per urinam ſimul, & ſudorem, poſt uſum ejuſdem *Corticis*. 226. 227.
Criticæ evacuationes. Vide, *Evacuationes nonnunquam*.
Curatio præſentanea Febris Pernicioſæ non minus exigit regulariter quam *drach.* vi. *Corticis* nec plus quam *unc.* 1. 158.
—— Integra vero, ac univerſalis curatio, *duabus* plus minus *unciis Chinæ Chinæ* perficitur. 165.
Curatio Pernicioſarum in genere. Vide, *Idea*.
Curatio, quæ ad Morbos diuturnos, & non Febriles ſolet adhiberi, ea ipſa eſt, quæ Febribus adhibetur, quando curantur *Cortice* 269.
Curatio Febrium, & quorunvis Morborum, facta per abſorptionem principii peccantis, obnoxia eſt reviviſcentiæ ejuſdem principii. 269., & 270.
—— Melior eſt propterea, ſi fiat per febrilis efferveſcentiæ deflagrationem, quando hæc *perfecte* ſuccedit, quam ſi fiat medio *Cortice* per abſorptionem Fermenti, adeoque illa Curatio ſub tali conditione, cæteris paribus, huic anteponenda. 271.
—— Non ideo tamen videtur hæc in caſibus periculi ancipitis abſolute rejicienda. 270.
Curatio Pernicioſarum Periodicarum ope *Chinæ Chinæ* probabiliter exercetur quodammodo indirecte, & fortuito, ubicunque generice ad Febres Continuas, & pericoloſas ea ſolet adhiberi, ut in Gallia, & alibi. 126.
Curatione Febrium, ut ajunt, methodica inſtituta, Medicus ſe gerit ut Inſpector Morbi, & ut miniſter Naturæ: curatione vero inſtituta per *Chinam Chinam*, ſe gerit ut Arbiter Morbi, & ut Inſtaurator Naturæ. 268.
Curationes inſignes Pernicioſarum Periodicarum ex quavis earum ſpecie, *China China* peculiariter adminiſtrata ſanatarum, ordinatim diſpoſitæ 194. uſque ad 262.

D

D'AQUIN quid opinetur circa Febrium Intermittentium Cauſſas, & *Chinæ Chinæ* actionem in illas. Vide *Aquin*.
DAVINIUS Sereniſſimi Mutinæ Ducis Medicus, & Auctoris Collega, Lucubrationes quaſdam tum Latino, tum Hetruſco Idiomate conſcripſit in laudem *Corticis Peruviani* ſub nomine, *Hectoris e Valle*. 241.
—— Diluitur umbra quædam, quam prædictæ Lucubrationes præter intentionem offundere viſæ ſunt aſſertionibus Auctoris, quibus ſe prodidit primum repertorem in Urbe ſua Methodi curandi per

Chinam Chinam Perniciofas Intermittentes. 241. ad 245.
—— Illius modeſtia laudatur. *Ibidem*.
—— Quæ methodus illi familiaris in exhibendo *Cortice*. *Ibidem*.
Decocta aliorum Corticum, & Lignorum pluries, ac diu uſurpantur cum incertitudine eventus: Cur non & *Cortex Peruvianus* cum certitudine? 16.
Definitio Febrium Periodicarum Pernicioſarum in communi. 134.
Defunctorum aliquot *Cortice* modo tractatorum, & modo non, Hiſtoriæ. Vide, *Hiſtoria Defunctorum*.
Dejectiones alvinas tum ſpontaneas, tum artificiales, ut plurimum in Febribus Intermittentibus parum proficere, experientia comprobatur. 79.
—— Hiſtoriæ idipſum teſtantes, 79. ad 81.
—— Hiſtoria I. 79.
—— Hiſtoria II. 80.
—— Hiſtoria III. *ibidem*.
—— Hiſtoria IV. 81.
—— Hiſtoria V. *ibidem*.
—— Hiſtoria VI. *ibidem*.
Depurativa, ſeu Perfectiva Febris Intermittens; non ab initio ſupprimenda per *Corticem*. 69.
Depurativæ Intermittentis conditiones. 73., & 74.
Depurativam Intermittentem, licet *Cortice* curari poſſit, tutius videtur non curare. 74.
Depurativam nonnunquam, & nonnunquam Corruptivam naturam Intermittentium efficiunt plura, 73. & 74.
Depurativam Febrem qui ſiſtit. Vide, *Febrem Depurativam*.
Depurativas Febres præſertim circa initia ſiſtendo &c. Vide, *Febres Depurativas*.
Deſcriptio Methodi lentioris ad curandas Subcontinuas Pernicioſas. 163. 164.
Deſcriptio Specierum omnium Febrium Periodicarum Pernicioſarum. 136. uſq; ad 144.
Diæta quæ ſervanda tempore uſus *Corticis* in Pernicioſis. 166.
Diagnoſis pernicioſi ſymptomatis a non pernicioſo illuſtratur exemplo. 190. 191.
Diagnoſis Febris Subcontinuæ Pernicioſæ, illiuſque ortus, atque progreſſus. 143. uſque ad 145.
Diaphoreticæ Intermittentis pernicioſæ deſcriptio. 137.
Diaphoreticarum Febrium *China China* curatarum Hiſtoriæ. 205. uſque ad 211.
—— Diaphoreticæ Febris Hiſtoria I. 205.
—— Hiſtoria II. 209.
—— Hiſtoria III. 209.
Differentiæ Febrium Periodicarum Pernicioſarum ab earum ſymptomatis peculiaribus derivatæ. 135.
—— Prima Febrium Intermittentium Pernicioſarum differentia, quæ *Cholerica* dicitur. 136.
—— Item & quaſi *Dyſenterica*. *ibid.*
—— Secunda differentia, quæ dicitur *Subcruenta* 136.
—— Item & *Atrabilaris*. 137.
—— Tertia differentia *Cardiaca* nuncupata. 137.
—— Quarta ſpecies *Diaphoretica* dicta. *Ibid.*
—— Quinta ſpecies, quæ *Syncopalis* appellatur. 138.
—— Sexta quæ dicitur *Algida ibid.*
—— Septima, nempe *Lethargica*. *Ibid.*
—— Octava denique, quæ Subcontinua nuncupatur. 142. ad 145.
Difficultates contra uſum *Corticis* in mitioribus febribus afferri ſolitæ, & per modum fictionis etiam admiſſæ, in caſibus præcipiti exitii locum non habent. 97. 98.
Difficultates quænam ſint contra uſum *Corticis* in Subcontinuarum Malignantium principio. 264. 265.
—— Quæ contra omiſſionem *Corticis* in principio Subcontinuarum Malignantium. 265. 266.
Diſcrepantia inter *Mortoni*, & Auctoris Methodum 171.
Diſcrepantia quænam ſit inter curationem Febrium tum methodice, tum ſponte, tum ope *Corticis* abſolutam, & curationem aliorum Morborum præſertim Chronicorum. 268. 269.
Diſcrepantia practica inter oblatum, & non oblatum *Corticem* in Subcontinuarum Malignantium principiis ex *Mortono*. 275. 276.
Diſcrimen inter Febres certum exitium, & inter alias anceps tantum periculum inferentes, quoad oblationem *Corticis*. 285.
Diſcrimen quodnam intercedat inter curationem Febrium methodicam, vel etiam ſpontaneam, & eam, quæ fit ope *Chinæ Chinæ*. 266. ad 269.
Diſtributio congrua doſis *Corticis* pro cita, & certa curatione Febrium Pernicioſarum 158. ad 160.
Diſtributio Hiſtoriarum Curationum Inſignium ſecundum variam Pernicioſarum actionem in triplicem humani Corporis regionem inſtituta. 194.

Diſtri-

Diſtributione *Corticis* congruenter facta, curantur Pernicioſæ Periodicæ cum minori *Corticis* quantitate, ac a multis curentur Benignæ. 163.
Diviſio Febrium omnium ſecundum Auctorem. 287. ad 293.
Diviſio Periodicarum Pernicioſarum, & ſpecierum earundem, ab accidentibus potioribus illas concomitantibus petita. 135.
—— Alia diviſio ad ritus Scholaſticos. *Ibidem*.
Doctrina Febrium. Vide *Febrium Doctrina*.
DOLÆI de cauſſis Febrium Intermittentium opinio. 38.
DOLÆUS Purgantia ad tollendas ſimul Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, minus recte Cortici admiſcet. *Ibid.*
Dolor periodicus in Maxilla ſuperiore *Cortice* ſedari viſus, ſed non curatus. 338. & 339.
Dolorem Ventriculi periodice recurrentem *China China* ſanatum refert *Valliſnerius*. 330.
DONZELLUS (Joſeph) quodammodo ſubſcripſit *Protoſpatario* circa Febrium Cauſſam. 38.
Doſim liberaliorem *Chinæ Chinæ* tum univerſim, tum particulatim conſideratam, obeſſe non poſſe probatur ex *Sydenhamio*, *Mortono*, *Monginotio*, & *Charas*. 124. & 125.
Doſis liberalior *Chinæ China* experientia 50. circiter annorum Auctori familiaris, in uſu eſt quoq; apud alios Practicos. 165. 166.
DUCIS DE LESDIGUIERES defuncti Hiſtoria. 278.
Dyſenterica Febris Intermittens Pernicioſa deſcribitur. 136.
Dyſentericæ Febris *China China* curatæ Hiſtoria unica *num.* iv. 197.

E

Effectus *Corticis* citus cum ſit, cito dignoſcitur, an ille ſperari debeat, necne, ubi idem *Cortex* in caſibus ancipitis naturæ fuerit oblatus. 276.
Emetica, & Cathartica Fermento febrili ſæpius analoga, & Febrim *Cortice* curatam ſtatim revocantia, Cauſſam febrilem nequeunt evacuare. 31.
Emetica, aut Cathartica nequeunt Fermentum Intermittentium &c. Vide *Cathartica*, & *Emetica nequeunt*.
Epilepſiæ *Chinam Chinam* opem ferre, aſſerit *Tozzius*. 330.
Epileptica quinquagenaria viſa eſt curari *Cortice*; nec tamen curata eſt. 337.
Epilepticus Adoleſcens ab uſu *Corticis* plurimam levaminis viſus eſt ab initio reportaſſe; minime tamen ſanatus eſt. 338.
ETTMULLERI Sententia de Febrium Intermittencium Cauſſis. 37.
Evacuatio Cauſſæ febrilis ſæpe ſuccedit aſſumptioni *Corticis* ſub velamine conſuetarum excretionum. 27.
—— Nulla ſenſibilis exigi debet a *China China*, etiamſi hæc dicatur febrile Fermentum præcipitare. 19. & 20.
Evacuatio artificialis in Febribus Intermittentibus neque a Cauſſa Conjuncta indicatur, neque ab Antecedente. 18.
Evacuatione ſenſibili, datis etiam Galenicorum principiis, ſæpius opus non eſt pro curandis Febribus. 30.
Evacuationem vel nullam, vel facilem tantum, ac ſalubrem excitat *Cortex*. 6.
Evacuationes omnes ad Febrium Intermittentium curationem damnat *Morton*. 32.
—— Ita ſentit & *Sydenham*. 32. & 33.
Evacuationes nonnunquam criticæ ſuccedunt poſt *Chinam Chinam* aſſumptam. 17.
Evacuationis defectus cuilibet alio præter *Chinam Chinam* Specifico Febrifugo poſſet imputari. 39.
Evacuationibus ad exceſſum uſque tentatis, *Cortex* uſurpandus ſaltem eſſet loco Febrifugorum ineptorum. 60.
Evacuatis ſine Febris levamine copioſis humoribus, Ægrum ab imminente lethali ægritudine ſaltem præſervatum pronunciant curantes Medici. 11.
Excretiones copioſæ in Febribus, materia incocta, quamvis ſpontaneæ, vel morbi longitudinem, vel difficilem ſolutionem protendunt. 18.
Exempla oblationis *Corticis* vario cum ſucceſſu inſtitutæ variis Intermittentium temporibus, & in circunſtantiis variis Febrium modo Depurativarum, & modo Corruptivarum, taliumque modo ob ſolam diuturnitatem, & modo ob ſupervenientia gravia ſymptomata. 82. ad 96.
—— Hiſtoria I. 82.
—— Hiſtoria II. 84.
—— Animadverſio Auctoris in oblationem *Corticis* non ſatis felicem in Intermittentium principio. 85.

—— Hiſtoria III. *Ibidem*.
—— Hiſtoria IV. 85.
—— Animadverſio Auctoris in oblationem adhuc minus felicem in Intermittentium plane depurativarum progreſſu. 86.
—— Hiſtoria V. 86.
—— Hiſtoria VI. *Ibidem*.
—— Hiſtoria VII. *Ibidem*.
—— Hiſtoria VIII. 88.
—— Hiſtoria IX. 89.
—— Hiſtoria X. *Ibid.*
—— Hiſtoria XI. 89.
—— Hiſtoria XII. 90.
—— Hiſtoria XIII. *Ibid.*
—— Hiſtoria XIV. 91.
—— Hiſtoria XV. 92.
—— Hiſtoria XVI. 93.
—— Hiſtoria XVII. 93.
—— Hiſtoria XVIII. ſpecialiter notanda. 94.
Exemplum pro innuenda præſtantia Methodi Auctoris. 169.
—— Aliud illuſtrans diagnoſim pernicioſi Symptomatis a non pernicioſo. 140.
Exemplum Circunſtantiarum graviſſimarum, quæ *Corticis* adminiſtrationem validam & ſuadent, & feliciter admittunt, & quomodo. 160. & 161.
Exemplum offerendi Corticem in Pernicioſis lentiore Methodo, indicata ordinatim diſtributione remedii. 164.
Experientiam, praxinque propriam nonnihil hæſitantem circa oblationem *Corticis* in Subcontinuarum Malignantium principio exponit Auctor, ab aliena complementum ſperans. 285. 286.
Experimenta Auctoris circa plurima, quæ Lumbricos dicuntur necare, connumerando inter hæc *Chinam Chinam*. 335. ad 337.
Experimenta ex *Cortice* commixto cum ſuccis humanis, præſertim cum Sanguine, & Bile. 23.
Experimenta quædam ad *Corticis* vim ſenſibiliter explorandam ferme incaſſum ab Auctore inſtituta. *Ibid.*
Extracta, Tincturas &c. *Chinæ Chinæ* noverunt & primis illius temporibus Medici, qui tunc aderant. 65.
Extractum *Chinæ Chinæ*, & Tinctura illius utilia ſunt, ſed utiliora, ſi illis ſubſtantia ipſa *Corticis* adjungatur. 63.

F

Febrem Depurativam qui ſiſtit per *Corticem*, tollit de medio remedium abſumptivum Cauſſæ morbificæ, ut illi ſubſtituat aliud mere abſorptivum cum incerta ſubactione ejuſdem Cauſſæ. 351.
Febres Depurativas præſertim circa initia ſiſtendo peccatur contra Aphoriſmum Hippocratis: *Quæ judicantur* &c. *Ibid.*
Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes poſſe aliquo modo leniri *Cortice*, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito *Morton*, & Auctor non diffitentur. 341.
Febres Malignæ ab ortu. Vide, *malignæ Febres*.
Febres Intermittentes, Ardentes, Inflammatoriæ &c. Vide, *Intermittentes Febres*, *Ardentes*, *Inflammatoriæ* &c.
Febres in ſuis tranſmutationibus poſſibilibus quendam veluti Circulum imperfectum videntur agere. 327.
Febres imminentes (ita & alias ægritudines) ſicuti licet impedire ne adveniant, cum fieri poteſt, ita congruum videtur eas impedire per *Corticem*, ne progrediantur, poſtquam advenere. 271.
Febres ab ortu Intermittentes, ut tales eſſe conſiderandas etiam poſt acquiſitam recenter continuitatem, & *Cortice* curandas docent *Morton*, & *Sydenham*. 124.
Febres evacuationibus non eſſe curandas ab actione *Corticis* deduxit *Borellus*. 17.
Febribus nullis, quæ Simplices vocantur, ut Hecticis, Synochis imputribus, aut ephemeris aptatur actio *Corticis*. 293.
Febrifuga vera non ſolent eſſe ſenſibiliter evacuantia. 19.
—— Quæ talia ſunt apud Auctores, atque vehementia, inutilia ſunt, & noxia. 10. & 11.
Febrifuga nonnulla vegetabilia in locum *Peruviani Corticis* ſuffecta, eodem ſunt inbecilliora. 4.
—— Ita, & alia quævis Febrifuga. *Ibid.*
Febrifugorum quorundam vis alchalica. Vide, *Sennertus vim alchalicam*.
Febrifugum univerſale hucuſque non eſt *China China*, licet aliqui ſe Arte talem eam reddidiſſe putent. 294.
Febrifugum diu quæſitum reperitur in *Cortice*, ſtatimque repertum rejicitur. 12.
FEBRIFUGUM PERUVIANUM ſaltem loco Febrifugorum ineptorum uſurpandum, poſt tentatas ad exceſſum uſque evacuationes. 60.

Febri-

FebrileFermentum. Vide, *Fementum Febrile*.
Febris fere quælibet tranſit in quamlibet, ubi aliqua ſit inter illas ſymboleitas. 327.
Febris Algida, Ardens, Atrabilaris, Cardiaca, Cholerica, Comitata, Continua, Diaphoretica, Dyſenterica, Inflammatoria, Lethargica, Lenta, Maligna ab ortu, Subcontinua, Subcruenta, Subintrans, Symptomatica, Syncopalis, Verminoſa &c. Vide, *Algida Febris*, *Ardens*, *Atrabilaris &c.*
Febris quælibet periodica Continua quo magis ad naturam Intermittentium accedit eo facilius ſe ſubmittit actioni *Corticis*: Quo vero magis accedit ad naturam Continentium, ſeu Synochorum, eo facilius eidem ſe ſubtrahit 301. Item. 313.
Febris ſecundum *Campanellam* Morbus non eſt, ſed Remedium contra morbum 267.
Febris acuta facta. Vide, *Acuta facta Febris*.
Febris quibus modis ſolvi conſueſcat. Vide, *Quibus modis*.
Febris Pernicioſæ periculum extremum. Vide, *Periculum extremum Febris* &c.
Febrium Intermittentium origo. Vide, *Intermittentium Febrium origo*.
Febrium Doctrina etſi utrunque Syſtema mechanicum, tam Solidorum ſcilicet, quam Fluidorum fatiget, nihilominus congruentius videtur ſuperſtrui huic, quam illi. 153. 154.
Fœtus Conformatio. Vide, *Conformationem fœtus*.
Fermenti nomen in Febribus metaphorice uſurpat Auctor. 40.
—— Ubi non bene ſonat, aut ſuperfluit, longe rejicit. 40.
—— Exoſum eſt Mechanicis præſertim Solidorum Syſtema profitentibus. 40.
Fermenti, ſeu potius Menſtrui nomen, & uſus in opere digeſtionis videtur adoptari ab Auctore; ſed hæſitanter. 45.
Fermenti Febrium Intermittentium Minera potius ultra, vel citra Sanguinem ſita eſt, quam intra. 51.
Fermenti Pernicioſi, ſeu venenati natura. Vide, *Natura Fermenti Pernicioſi*. &c.
Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem videtur ſuadere coacervationem actio Corticis. 71. 72.
Fermenti febrilis abſortio. Vide, *Abſorptio*.
Fermenti febrilis Acredinem. Vide, *Acredinem*.
Fermenti, ſeu Succi Febrilis ſtagnatio temporanea requiri videtur ad efficiendam periodum. 51.
Fermentorum Pernicioſas, & non Pernicioſas producentium ſymboleitas. Vide, *Uniformitas*.
—— Illus ſola retuſio a ſalibus *Chinæ Chinæ* facta, abſque ulla etiam ſenſibili evacuatione, ſufficit ad curationem Febrium. 27.
—— Excretio ejuſdem *a China China* abſorpti (ſiqua nonnunquam requiritur) ſæpius ſuccedit abſque ſenſibili conſuetarum evacuationum incremento. 59.
Fermentorum Symboleitas & uniformitas. Vide, *Uniformitas*.
Fermentum Continuarum ipſi ab intrinſeco Sanguini inſidet. 69.
Fermentum Intermittentium. Vide, *Intermittentium Fermentum*.
Fermentum Pernicioſarum. Vide, *Pernicioſarum*.
Fermentum Pernicioſum. Vide, *Pernicioſum Fermentum*.
Fermentum febrile ſubit potius poros *Corticis*, quam iſte poros illius. 26. & 27.
—— Sic abſortum a Cortice per ordinarias Naturæ vias ſenſim, & ſponte ſolet excerni. 27.
—— Pro varia Subjectorum conſtitutione, & Succorum commixtione, modo indolis Colliquativæ, modo Coagulativæ poteſt evadere. 151.
—— Vel non ſtabulatur in cavitatibus Ventriculi, & Inteſtinorum, vel ſaltem ab iis per purgantia, & vomitoria non ſolet educi. 31.
—— Debet leniri potius, & corrigi, quam evacuari, & agitari. 50.
—— Sub conſuetis, nec adauctis evacuationibus, poſt epotam *Chinam Chinam* ſæpius excernitur. 17. Item. 59.
—— Credi poteſt habere ſtructuram Bili, vel Oleo quadantenus analogam. 26.
—— Ipſius fixatio, ſeu depreſſio per abſorptionem a *Cortice* peracta, eſt vera omnium Febrifugorum, aliorumque Specificorum, quæ paſſim adhibentur intentio. 22.
—— Commoda ejuſdem ſedes videntur eſſe Glandulæ Meſenterii in Intermittentibus. 47.
—— Ejuſdem correctionem aliquam per Clyſteres tentat Auctor. 190. 191.

Fermentum quid reddat Venenatum. Vide, *Venenatum*, *ſeu Perniciosſum magis* &c.
Fluida in machina humani Corporis quid pluries præſtent ad motus omnes, quam ſuum eſſe mere fluxile. 42.
—— Ad id confert plurimum eorum craſis, ſeu determinata compages. 42.
—— In ipſis, & eorum motibus elegantiſſimam eſſe Mechanicen, ſed nobis inexplicabilem. 43.
—— Principium hujuſmodi mechanices in Fluidis vitalibus eſſe id, quod ab *Hippocrate* dicitur: *Impetum faciens*. 43.
—— Illuſtratur aſſertum hoc exemplo Molendini, aliarumq; machinarum Hydraulicarum, & Pneumaticarum ſimul. 43. & 44.
Fluidi nomine intelligendum quidquid actu fluit, vel aptum eſt fluere. 44.
Fluidorum Syſtemati adhæret Auctor potius, quam Solidorum. 40.
—— In utroque Syſtemate æque difficulter explicatur ratio febrilis periodi. 40.
Fluidorum gravitas major, vel minor. Vide, *Gravitas*.
Fluidorum motus primario a ſpiritu illis intercluſo, & ſecundario tantum a Solidis derivandus. 41. 42.
Fluxus Alvi. Vide, *Alvi fluxus*.
FONTANÆ objectionibus reſpondit Auctor. 111.
Formula antiquior exhibendi *Corticem* in Benignis Intermittentibus, reliquis omnibus anteponenda, dummodo opportune repetatur, & continuetur uſus remedii. 64.
Formula certior, & ſimplicior fugandi diuturnas Intermittentes, & Recidivas arcendi. 66.
Formula duplex offerendi *Corticis* ex *Sydenhamio*. Ibidem.
—— Alia ejuſdem pro Infantibus. *Ibidem*.
Formulæ *Corticem* præſcribendi plures ex *Mortono*. 67.
—— Tinctura ejuſdem diluta pro delicatulis. *Ibidem*.
FRASSONI obitus Anno 1680. 3.
—— Ejus diſciplinam in praxi ſubiit Auctor Anno 1677. *Ibidem*.
—— Illius methodus in uſu *China Chinæ*. 2.
—— Ejuſdem Epiſtola ſibi inſcripta confirmat *Badus* virtutem Peruviani *Corticis*, Ibidem,
—— Ejuſdem Dictum. 346.
FRASSONO Curationes omnes medio *Cortice* inſtitutæ feliciter ceſſerunt. 3.
—— Caſus ſingularis excipitur. *Ibidem*.
FRASSONUS Auctoris præceptor laudatur. *Ibidem*.
—— Inter primos *Chinæ Chinæ* fautores connumerandus. 2.
—— Gravidis Febricitantibus convenire non adverſari *Corticem* aſſerit. 346.
Fraxini Cortex. Vide, *Corticis Fraxini*.

G

GALENI, & HIPPOCRATIS doctrina purgationem in Febribus minime ſuadet. 34. & 35.
Galenicorum etiam datis principiis, ſæpius evacuatione ſenſibili opus non eſt pro curatione Febrium. 30.
Glandulæ Meſenterii commoda ſedes eſſe videntur Fermenti febrilis in Intermittentibus. 47.
GRAAF circa Cauſſas Febrium Intermittentium *Sylvio* ſubſcribit. 36.
Gravida Septimeſtris ex Subcontinua Acuta per *Chinam Chinam* curata, & ad partum felicem perducta. 221. ad 223.
—— Aliæ pariter. 254.
Gravida quadrimeſtris Cholerica Febre laborans *Cortice* copioſe epoto ſanatur, & partum edit ſuo tempore felicem. 195. ad 197.
Gravidis, & Puerperis tuto exhibetur *Cortex*. 20.
—— Item 345. uſque ad 347.
Gravidis Febricitantibus *Chinam Chinam* non modo non adverſari, ſed & ſpecialiter convenire ex *Fraſſono*. 346.
Gravitas major, vel minor Fluidorum ligno graviorum, præciſe non efficit faciliorem, vel difficiliorem ligni ſubmerſionem, ſed facilior, vel difficilior ingreſſus particularum fluidi intra poros ligni. 24.

H

HAllucinatio *Mortoni* Hæmoptoen Habitualem *China China* curare molientis. 343.
Hallucinatio nonnullorum circa Textum *Ramazzini*. 314.
—— Interpretatio germana ejuſdem Textus. 315.
Hallucinationem ſuam fatetur Auctor circa Epiſtolam *Lanciſii* ſibi inſcriptam. 314.

HECQUETUS laudatur ab Auctore, & colitur. 40., & 154.
Hecticæ abuſive dictæ, Lentæ ſcilicet puerorum Febres, a cruditatibus genitæ, *Cortice* ſæpiſſime curantur. 319.
HECTORIS E VALLE. Vide, *Davinius*.
HELVETII Methodi nondum conſcius Auctor, *China China* per Clyſteres injecta, Fermenti febrilis correctionem aliquam tentavit. 356. 357.
—— Eidem tamen methodo parum, vel nihil fidendum cenſet in arduis preſertim caſibus. *Ibidem*.
—— Quibus in circunſtantiis eam tentare liceat. 357.
HELVETIUS nullo per os oblato medicamento, ſed tantum *Cortice* per Clyſteres frequenter injecto, Febres curare ſatagit. 356.
Hemitritæi origo probabilior exponitur. 318.
—— Ejuſdem ortus, & compoſitio varia ſecundum Veteres. *ibid.*
—— Curatur *Cortice* ſecundum Auctorem, *Badum*, & *Reſtaurandum*. 318.
Hæmoptoe ſi aliquando eſt merum Symptoma febris Intermittentis, etiam erraticæ (ut ſemper eſſe falſo cenſet *Morton*) probabiliter ſanari poſſet a *Cortice*; Febrem talis Hæmoptoes productricem ſanante. 343., & 344.
Hæmoptoes Accidentalis, & Habitualis differentia ſecundum *Mortonum*. 341.
Hæmoptoes Habitualis Antidotum herculeam eſſe *Peruvianum Corticem*, ut aſſerit *Morton*, non admittit Auctor. 341.
Hæmoptoes a *Mortono* curatæ, ut inquit, per Chinam Chinam Hiſtoria. 343.
—— Animadverſio Auctoris in hanc Hiſtoriam. 343., & 344.
Hippocratis, & Galeni doctrinæ male conformis eſt uſus Purgationis in Febribus 34.
—— Ejuſdem aphoriſmum. 351.
Hiſtoria peculiaris primæ inventionis, ac adminiſtrationis methodi ab Auctore traditæ. 187. uſque ad 192.
Hiſtoria Præfecti cujuſdam Gallicæ militiæ defuncti. 277.
Hiſtoria Hæmoptoes per *Corticem* a Mortono curatæ. 343.
Hiſtoriæ variæ circa varium *Corticis* uſum in variis Intermittentium non Pernicioſarum circunſtantiis. Vide, *Exempla*.
Hiſtoriæ Algidarum Febrium, Ardentium, Atrabilarium, Cardiacarum, Cholericarum, Comitatarum, Continuarum, Diaphoreticarum, Dyſentericarum, Inflammatoriarum, Lethargicarum, Lentarum, Malignarum, Subcontinuarum, Subcruentarum, Subintrantium, Symptomaticarum, Syncopalium, Verminoſarum &c. Vide, *Algidarum Febrium Hiſtoriæ*, *Atrabilarium Hiſtoriæ* &c.
Hiſtoriæ Defunctorum, quibus falſo vulgatum eſt fuiſſe oblatum *Corticem*, cum vere oblatus non fuerit. 179. ad 182.
—— Hiſtoria I. 179.
—— Hiſtoria II. 179.
—— Hiſtoria III. 180.
—— Hiſtoria IV. 181.
—— Item. 186.
Hiſtoriæ Defunctorum, quibus vere *Cortex* fuit oblatus, tam iis ſcilicet, quibus jam deploratis propinatus fuit indulgendi gratia, quam iis, quibus etſi non deſperatis nullatenus profuit. 182. uſque ad 185.
—— Hiſtoria I. 182.
—— Hiſtoria II. 183.
—— Hiſtoria III. *Ibidem*.
—— Hiſtoria IV. *Ibidem*.
—— Hiſtoria V. 184.
—— Hiſtoria VI. 183.
—— Hiſtoria VII., & VIII. 185.
Hiſtoriæ Febrium Pernicioſarum *Cortice* curatarum, communicatæ Auctori ab uno ex Collegis illius 248. ad 254.
—— Hiſtoria I. 248.
—— Hiſtoria II. 249.
—— Hiſtoria III. 249.
—— Hiſtoria IV. 250.
—— Hiſtoria V. 251.
—— Hiſtoria VI. 251.
—— Hiſtoria VII. 252.
—— Aliæ plures acervatim enunciatæ. 254.
Hiſtoriæ ab eodem Collega in Exedra publica nunc vices Auctoris ſupplente noviſſime communicatæ. 256. ad 262.
—— Hiſtoria I. 257.
—— Hiſtoria II. *Ibidem*.
—— Hiſtoria III. *Ibidem*.
—— Hiſtoria IV. *Ibidem*.
—— Hiſtoria V. 258.
—— Hiſtoria VI. *Ibidem*.
—— Hiſtoria VII. 259.
—— Hiſtoria VIII. *Ibidem*.
—— Hiſtoria IX. *Ibidem*.
—— Hiſtoria X. 260.
—— Hiſtoria XI. *Ibidem*.
—— Hiſtoria XII. 261.

Hiſtoriæ Febrium Perniciosſarum *Cortice* ſanatarum Auctori pariter communicatæ ab alio ex ipſius Collegis. 245. uſque ad 247.
—— Hiſtoria I. 245.
—— Hiſtoria II. 246.
—— Hiſtoria III. *Ibid.*
—— Hiſtoria IV. *Ibid.*
—— Hiſtoria V. 247.
Hiſtoriæ Febrium Periodicarum Pernicioſarum ex unaquaque ſpecie, curatarum *China China* peculiari methodo oblata 194. uſque ad 240.
—— Item 245. uſque ad 262.
Humorales Febres Continentes. Vide, *Continentes Febres*.
Humoriſtarum etiam data doctrina, ſæpe non eſt opus evacuatione ſenſibili ad curationem Febrium. 30.
Humores per alvum, & per vomitum excreti in Tertianarum principio, ſunt illarum effectus, non Cauſſæ. 22.
Humoribus copioſis ſine Febris levamine evacuatis &c. Vide, *Evacuatis* &c.
Humorum quaternarius numerus a Scholis jam dudum exploſus. 29.
Hydropi Febres Intermittentes ſubſequenti ex *Reſtaurando* opitulatur *Cortex*: non ſic Hydropi Febres præcedenti. 92.
Hipochondriacis affectibus Corticem opitulari putant *Badus*, & alii. 329.
Hypochondriacis affectionibus male vexata Adoleſcentula viſa eſt curari *Cortice*. 333.
—— In aliis hujuſmodi caſibus aliud obſervatum eſt, *ibidem*.
—— Eodem tamen indiſcriminatim uti tutum non eſt, *ibidem*.
Hypotheſi qualibet probabiliore ſuppoſita circa Intermittentium originem, uſus *Chinæ Chinæ* ad illarum curationem indicatur, & explicatur, nulla inde emergente ſenſibilis evacuationis neceſſitate. 57. ad 59.
Hyſtericis, & Hypochondriacis inſultibus *Chinam Chinam* prodeſſe, Spirituſque, & craſin Corporis roborare, affirmat Sydenham. 330.
—— Non plane diſſentit Auctor. 337.
—— Item 332. 333.

I

IDea quædam practica generalis pro curandis media China China Pernicioſis Intermittentibus. 155. ad 156.
Inflammatoria Febris *Cortice* curari poſſe aſſerunt inexperti nonnulli. 299.
Inflammatorias Febres *Mortonus* putat *Cortice* curabiles, quando manifeſtas exacerbationes, & remiſſiones habent. 298. 299.
Inflammatoriis Febribus *Corticem* non congruere, affirmant ex adverſo *Sydenham*, & *Nigriſolus*. 299. Item. 353.
Infuſio *Chinæ Chinæ* turbida, & referta ipſo Cortice, longe activior eſt ac percolata. 63.
Infuſio ſimplex *Chinæ Chinæ*, rejecta ſubſtantia, dupla ſaltem doſi exhibeatur neceſſe eſt, & longiore maceratione inſtituatur, ut proſit. 67. 68.
Innocentia *Corticis* excuſare poteſt tentamen illius in probabili conjectura fundatum, ubi nulla facta fuerit experientia de oppoſito. 349. & 354.
Innocentiam *Corticis* jurejurando teſtatur Auctor. 4.
—— Ejuſdem Admonitio circa hujuſce innocentiam. 86.
Innocentiam, & præſtantiam *Corticis* teſtatur *Badus*, atque *Conygius*. 7.
—— Idem aſſerit *Reſtaurandus*, & D'*Aquin*. 7.
—— Idem *Monginotius*, & *Sydenham*. *Ibidem*.
—— Idipſum inculcat. *Morton*. 7. & 8.
Intermittentes Febres, & quæcumque ab initio tales fuere, necdum omnino a ſua natura deſcrivere, ſunt verum objectum actionis *Corticis*. 10.
Intermittentes Malignæ quænam ſint. 289. 290.
Intermittentes Corruptivæ quomodo *Cortice* tractandæ. 75.
Intermittentes ab ortu. Vide, *Febres ab ortu*.
Intermittentes quædam contumaciſſimæ reperiuntur nonnunquam *Cortici* non auſcultantes. 76.
—— Exemplum hujuſce generis. *Ibidem*.
Intermittentes Pernicioſæ. Vide, *Pernicioſæ Intermittentes*.
Intermittentes putridæ Phthiſicorum Febres. Vide, *Febres Phthiſicorum*.
Intermittentium Benignarum. Vide, *Benignarum Intermittentium*.
Intermittentium Febrium origo per conjecturas varias, & imperfectas ab Auctore quæſita. 51. uſque ad 60.
Intermittentium origo, & Cauſſæ ſecundum celebriores plurium Neotericorum opiniones &c. Vide, *Sententiæ*.
—— Opinio *Borelli* de earum Cauſſis. 38.

Item

—— Item opinio *Blegny* 37. *Barbettæ*. 37. *Bellini*. 38. *Badi*. 38. *Cole*. 35. *D'Aquin*. 37. *Dolæi*. 38. *Donzelli*. 38. *Graaf*. 36. *Jonesii*. 36. *Monginotii*. 37. *Mortoni*. 38. *Mundii*. 35. *Sacchi*. 37. *Sponii*. 36. *Sydenham*. 36. *Sylvii*. 36. *Tozzi*. 36. *Villiſii*. 35. *Ettmulleri*. 37.

Intermittentium Fermentum probabiliter advenit Sanguini aliunde. 46.

—— Videtur affatim Torrentis adinſtar Sanguini accedere invadente paroxyſmo, non paulatim tempore intermiſſionis in Sanguine congeri. 47.

—— Item 69. uſque ad 71.

—— Nonniſi per Vaſa lactea, vel per Lymphatica videtur poſſe in Sanguinem deferri, minime vero per Venas cum Sanguine refluo ab extremis artubus. 60.

—— Ubicunque condatur, tandem in lacteas ſecundi ordinis, ſeu in Vaſa Chylo-lymphica citra Sanguinem poſita, majori ſaltem ex parte influat neceſſe eſt, priuſquam deferatur in Sanguinem. 51.

—— Conſideratum, ut eaſdem excitans (quæcunque ſit illius materia) videtur potius accedere, vel ineſſe Sanguini, quam alteri cuipiam ſucco, *v. gr.* Nerveo. 46.

—— Etiamſi in Ventriculo, & Inteſtinis ſtabuletur, non tamen poteſt per Cathartica, aut Emetica a ſcaturigine ſua mineram inſtaurante radicitus extirpari. 49.

—— In lacteis ſecundi potius, quam primi ordinis deliteſcit. 48. 49.

—— Poteſt tamen forſan ſuum focum habere ubicunque repleri incipiunt Vaſa lactea, vel Lymphatica. 47. 48.

—— Idem vel in Vaſis Chyliferis, vel in Lymphaticis, vel in Glandulis iiſdem appenſis probabiliter ad tempus congeritur, ut ad tempus pariter ab illis erumpat; vel cum iiſdem Vaſis ſaltem communicat, ut per ea deferatur in Sanguinem. *Ibidem*.

Intermittentium naturam nonnunquam Corruptivam, & nonnunquam Depurativam efficiunt plura. 73.

Intervallatæ Febres vulgares. Vide, *Peruviani Corticis uſum ad expugnandas Febres Intervallatas &c.*

Intervallum temporis quodnam ſervandum inter oblationem Cibi, & Febrifugi in Pernicioſis. 166.

Inteſtina non congerere intra ſe Fermentum Intermittentium, neque illud aliunde recipere, ut per Lacteas primi ordinis tranſmittant in Sanguinem; plura videntur ſuadere, inter quæ *Peruvianus Cortex*. 48. 49.

JONESII opinio circa Febrium Intermittentium Cauſſas. 36.

Itali præcipue notantur de incredulitate erga *Corticem*, præſertim a Gallis. 10.

K

KINKINA. Vide, *China Cina*, *Cortex Peruvianus*, *Febrifugum Peruvianum*, *Peruvianus Cortex*. *&c.*

—— Illius varia Nomina. 1. & 2.

—— Illius Hiſtoriam apud *Badum* legere poteſt quilibet. 2.

KINKINÆ cum radice Chinæ decoctio Febrem Lentam curavit Hecticæ æmulam. 324.

—— Non ſic in alio caſu, quantumvis ſimili. 325.

KINKINAM, ſeu *Quinquinam* vocant Galli, quam nos dicimus *Chinam Chinam*. 1.

L

LAmpadis ignis vitalis cum Lampade ignis elementaris comparatio. 71.

LANCISII Epiſtolæ Fragmentum ad Auctorem circa Febres Pernicioſas *China China* curandas. 126.

—— Auctoris hallucinatio deprehenſa poſtmodum ab eodem circa ſenſum hujus Epiſtolæ. 314.

LANCISIUS Pontificius Archjater, ejuſque Tractatus — *De nativis, deque adventitiis Romani Cœli qualitatibus* — laudatur. 111.

LEIBNITII experimentum Hydroſtaticum non parum luminis contulit ad abſtruſum Barometri phænomenon explicandum, etſi rem adhuc forſan non confecerit. 112.

Lenta Febris Hæcticæ æmula decoctione *China China* cum radice Chinæ curatur. 224.

—— Non ſic in alio caſu, quamvis ſimili. 325.

Lentæ Febres quænam *Cortice* ſint curabiles, & quænam non. 318. 319.

—— Diagnoſis unius caſus ab alio. *Ibid.*

Lentarum Febrium in Pueris, aliiſque etiam Subjectis, *Cortice* ſanatarum Hiſtoriæ. 226. uſque ad 319.

Hiſtoria I. 319.

Hiſtoria II. 320.
Hiſtoria III. 321.
Hiſtoria IV. 323.
Hiſtoria V. 324.
Hiſtoria VI. 325.
Hiſtoria VII. 325.
Lentarum Febrium in duplici caſu inutiliter Cortice tentata curatio. 324. & 326.
Lenientia, aut Purgantia non æque prohibentur ante ac poſt uſum Corticis. 78.
Lethargica Febris Intermittens pernicioſa deſcribitur. 139.
——Gravior eſt ex inſpectione, ac eſſe videatur ex relatu. 227.
Lethargicarum Febrium *China China* curatarum Hiſtoriæ. 227. uſque ad 240.
Hiſtoria I. 227.
Hiſtoria II. 229.
Hiſtoria III. 229.
Hiſtoria IV. 231.
Hiſtoria V. 232.
Hiſtoria VI. 235.
Hiſtoria VII. 236.
Hiſtoria VIII. 237.
Hiſtoria IX. 238.
Hiſtoria X. 238.
Hiſtoria XI. *Ibidem*.
Hiſtoria XII. 239.
Hiſtoria XIII. *Ibidem*.
Lethargicas, ſeu Veterno comitatas Febres, momento temporis ſolvit *Cortex*. 6.
Ligna, ſecluſis poris, materiam habent Aqua graviorem. 24.
Lignorum innatatio in aqua procedit ex copia, & amplitudine quadam pororum compaginis ligneæ. *Ibidem*.
Lochia ſuppreſſa in Febre Cardiaca, curata per *Corticem* Febre, ſtatim revocata ſunt. 254.
Locus natalis *Chinæ Chinæ*. 2.
Lumbrici Vitulini, & Terreſtres in amara Corticis infuſione diu vivunt, experientia Auctoris. 336.
——Item in infuſione Aloes, & Colocyntidis, in ſucco Abſyntii, in Petroleo, Mercurio ipſo &c. *Ibidem*.
Lumbrici Vitulini citiſſime necantur in Vini Spiritu, deinde in Aceto, mox in Vino, Mellicrato &c. 335. & 336.
——Ita, & quidem citius, etiam Terreſtres. 337.
Lumbrici Vitulini Oleo Magni Ducis Hetruriæ obliniti, ac in eodem aquæ commixto infuſi, vivunt: non ſic in Vini ſpiritu. 335., & 336.
Lumbrici Terreſtres primo loco, mox & Vitulini motus edunt plurimos, & violentiſſimas contractiones, præcipue quidem in infuſione Viridis Æris, ſecundariò vero in Petroleo. 336.
Lumbrici Terreſtres necantur facile in infuſione Viridis Æris: non ita Vitulini. 337.
Lumbricis diverſi ordinis diverſum probabiliter convenit, & adverſatur pabulum. 334.
Lumbricorum poſt aſſumptam *Chinam Chinam* excretorum exempla 333. 334.
Lumbricorum excretio depulſæ per *Corticem* Febri ſubſequens. 238.
——Item quoque 333. 334.
Lumbricorum Humanorum necandorum, & aliorum, eadem forſan non eſt ratio. *Ibidem*.
Lumbricos Humanos adhibere in experimentis fortaſſe non ſufficit ad ſtatuendum quid vere illos valentius necet. 335.
Lumbricos necare credita Remedia forſan aliud præſtant extra Corpus humanum, & aliud intra. 335. & 337.
Lumbricos a *China China* necari ſibi compertum ſcribunt *Ramazzinus*, & alii. 330.
Lympha, & Chylus primariò, ſecundariò vero Succi omnes eidem Chylo immiſcere ſoliti, videntur eſſe materia Fermenti Febrium Intermittentium. 50.
Lymphaticam Febrem ſæpius *Corticis* refractariam deprehendit Auctor. 354.

M

MAGATI (Cæſaris) Methodus *de rara Vulnerum ſolutione, & de Turundis ablegandis*, laudatur. 125.
MAGATUS (Joh. Bapt.) Cæſaris Frater Apparicio cuidam tribuit ingenue primum uſum ablegandarum Turundarum, Romaniſque Chirurgis morem raræ Vulnerum ſolutionis: *Cæſari* vero Fratri adſcribit Methodum hujus praxeos rationalem. *Ibidem*.
Malignæ Febres ab ortu falſo aſſerunt nonnulli poſſe *Cortice* curari. 299.
Malignæ Intermittentes quænam ſint. 289.
Malignæ Febres magna ex parte a Fermento Intermittentium cum Fermento Continuarum commixto ſolent progigni. 302.
MANZII Profeſſoris Bononienſis prognoſticum in lethali quadam Ægritudine, per adminiſtrationem *Corticis* ſubinde curata. 189.
Matheſeos uſus in Medicina laudatur, dummodo ſobrius, & cautus ſit in exercenda praxi. 40, 41.

Ma-

Matheſis Medico Practico decora eſt, & ſæpius utilis, dummodo illam accommodet Praxi: ſecus ſi Praxin accommodet illi. 41.
—— Ob id nonnunquam præ Medicos mathematicis imbuto excellit rudior in operibus Artis magis verſatus. 41.
—— Illuſtratur id exemplo eorum, quæ identidem accidunt in corrigendis incongruis aquarum fluentium motibus. 41. & 42.
Matheſis practicæ Medicinæ bene jugata felicius applicari poteſt Morbis organicis, quam ſimilaribus. 153.
—— Id in rebus ad Opticem pertinentibus (pluribus aliis minime excluſis) maxime luceſcit. 154.
Mechanice naturalis fluidorum difficile explicabilis; multo magis viciata in febribus. 43.
Medicamenta *Chinæ Chinæ* addita ad illam roborandam, ut plurimum ſupervacanea. 65.
Medicamenta inutilia præſcribentes in legem de *Repetundis* incurrunt ex *Bado*. 13.
Medicamenta evacuantia, titulo Febrifugi ante paroxyſmum exhibita, ſi præſertim pluſquam par ſit expellant, noxia. 18.
Medicamenti adminiſtratio præpoſtera, ac ideo inutilis, nil detrahit eidem Medicamento, cæteroqui ſalubri. 186.
Medicamentorum cum *China China* commixtionem, vehiculo neceſſario excepto. *Sydenham* damnat. 68.
Medici nimium creduli ante inventum *Corticem* primò crebris purgationibus, mox Specificis invalidis, Amuletis &c. Intermittentium curationem tentabant incaſſum. 11.
Medici cordatiores ante inventum *Corticem* diuturnarum Febrium curationem ſæpe Naturæ committebant, & Tempori. 12.
Medici prudentia ſola debent decernere in quibuſdam caſibus naturæ ancipitis, an *Cortex* ſit offerendus; nec ne, habito ad rationabilem ſpem, metumve reſpectu. 274.
—— Rationes quædam hinc inde militantes afferuntur, & perpenduntur. 274. 275.
Medici univerſa Matheſi præſtantes, & ſi nondum Theoriam Febrium Periodicarum, & Malignarum, aut Peſtilentium ſatis extricarint; id tamen conſtanti labore adhibito aliquando ſperandum videtur, quoad ſinit Artis incertitudo. 154.
Medici Mutinenſes anno 1696. tantum notant Curationes inſignes Febrium Perniciosarum *China China* ab Auctore anno ſuperiore abſolutas, ſed qua methodo ignorabant. 243.
Medicis tempore primi adventus *Corticis* in Europam florentibus, condonanda aliqua trepidatio. 14.
Medico perperam præſcribenti imputanda eſt Corticis noxa, non ipſo Cortici. 349.
Medicorum nonnunquam ſcrupuloſa ſuperſtitio, ſeu vana Artis oſtentatio in Morbis curandis. 156. 157.
Medicus tenetur tum Veterum, tum Recentiorum Scripta callere, & ex utriſque meliora ſeligere, ne ſuo muneri deſit. 29.
—— Niſi in principio Subcontinuæ Malignantis, quæ Corruptiva futura ſit, *Corticem* exhibeat, non amplius poteſt illum utiliter exhibere. 264. 265.
—— Curans Febres *China China* id agit, quod agit Chirurgus reponens Oſſa luxata: curans vero aliis remediis agit, quod Chirurgus vulnera curans, & ulcera. 267. 268.
Medicus, qui in Febribus Continuis Proportionatis, etiam de Continuitate eſſentiali ſuſpectis, velit *Corticem* tentare cum incertitudine de activitate Remedii in tali circunſtantia, culpandus non eſt. 314.
Medicus miſericors poteſt etiam proxime, ut ſibi videtur, morituris *Corticem* nonnunquam offerre, præſertim ſi ſit requiſitus, præmiſſo tamen de innocui tentaminis invaliditate prognoſtico, dummodo Febris, qua detinetur Æger, ſit ex natura ſua de admittentibus Corticem. 176.
Medicus, curatione Febrium, ut ajunt, methodice inſtituta, ſe gerit ut Inſpector morbi, & miniſter Naturæ: curatione vero per *Chinam Chinam*, ſe gerit ut Arbiter Morbi, & Inſtaurator Naturæ. 268.
Medicus unus idem Morbum in iiſdem circunſtantiis iiſdem Remediis curare poteſt, non vero alius propter diverſitatem ordinis adminiſtratorum Remediorum. 122.
Medicus, qui Febrem in Depuratoriam præſertim circa initia ſiſtit peccat contra Aphoriſmum Hippocratis: *Quæ judicantur &c.* 351. 352.
Menſtruas Purgationes actu patientibus Fœminis tuto exhibetur *Cortex*, ſi Febris tunc exigat. 348.

Suſpen-

—— Suſpenſio eo tempore uſus illius ante inchoati arbitraria eſt, nec improbanda, ſi Febris moram admittat. *Ibid.*
Mentis torpor quidam ex gravi febre immerito Cortici adſcriptus, *Cortice* ipſo furtim præſcripto ſublatus. 225.
MERCATI Tractatulus de *Tertiana Perniciosa* recuſus. 100.
MERCATO obſervatæ ſunt Febres quædam Pernicioſæ non obſervatæ ab Auctore, & Auctori quædam forte non obſervatæ a *Mercato*. 139.
MERCATUS Tertianarum Pernicioſarum primus Obſervator, & Scriptor. 98.
—— Pro Pernicioſarum curatione quo ſe vertat anceps, minime anceps fuiſſet, ſi noviſſet *Corticem*. 115.
—— Aſthmaticum affectum, Catrharum ſuffocativum, dolorem Pleuritico ſimilem, Arthriticoſque dolores Pernicioſis Intermittentibus aſſociatos obſervavit, nec veluti morbos conſideravit, ſed ut accidentia a Febre producta. 121.
Meſenterii Glandulæ. Vide, *Glandulæ meſenterii*.
Metamorphoſes Febrium diverſæ eas modo reddunt *Cortici* obſequentes, & modo non. 307.
Methodi plures curandarum Febrium Methodo Auctoris ſuccenſeant neceſſe eſt. 177.
Methodi lentioris ad curandas Subcontinuas Pernicioſas propoſitæ deſcriptio. 163. 164.
Methodo Auctoris quid probabiliter ſint objecturi Vaniloqui. 167. 168.
Methodo validiſſima offerendus eſt *Cortex* in extremo periculo, extremaque temporis anguſtia: modice valida in periculo modico. 158.
Methodum Auctoris quid reddat ſpectabilem, & præ reliquis admirabilem. 168. 169.
—— Ejuſdem diſcrepantia cum Methodo *Mortoni*. 171.
—— Exemplum pro innuenda præſtantia Methodi Auctoris. 169.
Methodus antiquior offerendi *Corticem* in diuturnis Intermittentibus ex Romana Scheda. 61.
Methodus Auctoris ad Intermittentium diuturniorum recurſum præcavendum poſt adhibitam methodum Romanæ Schedæ. *Ibidem*, *& ſeq.*
Methodus exhibendi *Corticem* in Pernicioſis duplex eſt, & pro occaſionum diverſitate adhuc varia. 158.
—— Fortior generaliter convenit magis Septem prioribus Pernicioſarum ſpeciebus: levior vero Octavæ ſpecie. *Ibid.*
Methodus ſervanda in exhibendo ad prophilaxin *Cortice* poſt Pernicioſas Intermittentes depulſas. 162. 163.
Methodus, qua exhiberi debet *Cortex* in Subcontinuarum Malignantium principio, ubi illum expediat exhibere. 372. 373.
Methodus *Mortoni*, ubi *Cortex* offerri debeat in Subcontinuarum Malignantium principiis, poterit uſurpari ab iis ſaltem, qui non valent exacte metiri proportionem inter vires Remedii, & Morbi, ut fert Methodus Auctoris. 272.
Methodus Auctoris ad Pernicioſas Periodicas proponitur, non ſolum uſquequo illæ patenter ſunt periodicæ, verum etiam poſtquam jam in Continuas obſcuratis admodum periodis degenerarunt cum aſphyxia, & aliis ſignis lethaliſſimis 123.
Methodus nonnullorum mitior offerendi *Corticem* in debiliorum Febrium diuturnitate utilis. 61.
—— In Febribus Fortioribus ſatius eſt doſim juſtam ſemel ſaltem præmiſiſſe. *Ibid.*
Methodus *Talbotii*. Vide, *Talbotii*.
Minera Fermenti Febrium Intermittentium potius ultra, vel citra Sanguinem ſita eſt, quam intra. 51.
MONGINOT, data Humoriſtarum hypotheſi, nulla ſæpe opus eſſe evacuatione ſenſibili pro curatione Febrium oſtendit. 30.
—— CHINAM CHINAM affirmat mederi Morbis ab exuberantia Succorum accidorum diverſimode in Viſceribus ſtagnantium, vel fermenteſcentium ortis. 329. 330.
MONGINOTII de Cauſſis Intermittentium opinio. 37.
Morbi Herculei, ut credi poſſint vere curari ab aliquo Remedio, experientia opus eſt pluries repetita, & diutina perſeverantia in ſtatu ſano. 339.
Morbi omnes periodici extra lineam Febrilem, qui dicuntur a multis *Cortice* curabiles, aliquando forſan ſortiuntur ab eodem aliquam modificationem, non curationem veram. 337.
Morbis omnibus frigidis *Corticem* mederi putant *Badus*, & *S. Sophia*. 329.
Morbis ab exuberantia Succorum acidorum diverſimode in Viſceribus ſtagnantium, vel fermenteſcentium ortis, *Chinam Chinam* mederi affirmat *Monginotius*. 329.
Mor-

Morbos nonnullos preter Febres identidem recurrentes *China China* curat *Morton*. 133.

—— Immo omnes quoquo modo periodum habentes, ac de latente præſertim Fermento febrili ſuſpectos, poſſe a *Cortice* levamen obtinere, videtur innuere. 130.

—— Ejuſdem Auctoris limitatio rationabilior quoad ſphæram activitatis talis Remedii. 345.

Morbos *Vaporis* nomine donatos, Febres quaſcunque, Hydropes &c. per *Chinam Chinam* curari aſſerit Blegny. 330.

Morbus idem in iiſdem circunſtantiis iiſdem remediis curatus ab uno Medico ſanari poteſt, & non ab alio propter diverſitatem ordinis adminiſtratorum remediorum. 122.

MORTON etſi Cauſſas Febrium minus dilucide forſan explicarit, earum tamen curationem ſatis viriliter docuit. 39.

—— Pernicioſas Intermittentes ſub aliorum Morborum larva deliteſcentes poſtremus deſcripſit, eaſque media *China China* feliciter jugulare docuit. 99.

—— Morbos nonnullos præter Febres identidem recurrentes *China China* curavit. 133.

—— Item omnes quoquo modo periodum habentes, ac de latente præſertim Fermento febrili ſuſpectos poſſe *Cortice* leniri, videtur innuere. 330.

—— Illius reſponſio ad objectionem petitam a Recidivis. 4. & 5.

—— Febres Phthiſicorum putridas intermittentes poſſe aliquo modo *Cortice* leniri, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito, non diffitetur. 341.

—— Hæmoptoen accidentalem, & habitualem quomodo diſcriminet. *Ibid.*

—— Hemoptoes habitualis antidotum herculeam eſſe *Corticem* aſſerit; ſed Auctor non admittit. *Ibid. & ſeq.*

—— Hemoptoes ab eodem curatæ Hiſtoria. 343.

—— Inflammatorias Febres, quando manifeſtas exacerbationes, & remiſſiones habent, curabiles *Cortice* putat. 298. 299.

—— Febrem quanlibet, ſaltem Primariam, quomodolibet remittentem; etſi Continuam, *Cortice* curabilem ſupponit. 242.

—— CORTEX ubi non proficit, quandoque obeſſe aſſerit. 352.

—— Evacuationes omnes in curandis Intermittentibus damnat. 32.

—— Febres ab ortu Intermittentes, ut tales etiam conſiderat poſt acquiſitam recenter Continuitatem, & Cortice curat. 124.

MORTONI Scripta ut in praxi utiliſſima laudantur, & obiter defenduntur in nonnullis. 172.

—— Nondum cuſa, vel nondum nota, quum Auctor propriam Methodum ad Pernicioſas exercuit. 123., & 241.

MORTONI Sententia de Febrium omnium etiam Intermittentium Benignarum Cauſſa. 38.

—— Ejuſdem hallucinatio Hæmoptoen habitualem *China China* curare molientis. 343. 344.

—— Illius Textus de Febribus Continentibus Inflammatoriis æque curabilibus *Cortice* ac ſunt Intermittentes, explicatur. 297. 298.

—— Ejuſdem Comparatio inter curationem Febrium Proportionatarum in Malignas Synochos tranſeuntium peractam *Cortice*, & peractam ſine. 309.

—— Ejuſdem Capitulum unicum recuſum, *de Proteiformi Intermittentis Febris genio*. 124.

—— Ejuſdem Textus *de Phthiſicorum Febre putrida Intermittente* per *Chinam Chinam* non ſananda, ſed tantum lenienda. 340.

—— Item de *Hæmoptoe* per eandem *Chinam Chinam*, ut putat, ſananda. 341.

MORTONUM præceſſerunt in dignotione, & obſervatione Intermittentium Pernicioſarum, *Mercatus*, *Sennertus*, *Mercurialis*, *Saxonia*, *Riverius*, & alii. 125. 126.

MORTONUS augendo doſim Corticis illam revera non intendit augere, quia *Corticem* magna ex parte putat effœtum. 271.

—— Solus inter omnes Pernicioſarum Intermittentium Obſervatores congruam eorundem Febrium curationem docuit ope *China China*. 126.

—— In Puerperio ſalubriter miniſtrari *Corticem* aſſerit, nulla idcirco vi adſtrictoria pollentem. 20.

—— Recentiorum licet doctrinis imbutus, Veterum tamen praxin aſperiorem, & minus caſtigatam identidem exercet. 132.

—— Nomine Febris Continentis intelligit omnes Continuas Remittentes, ſeu Periodicas, non Febres omni remiſſione, atque incremento carentes. 298. Item. 301.

Motus

Motus febrilis principium. Vide, *Principium motus febrilis*.
Motus Fluidorum. Vide, *Fluidorum motus*.
Motus principium in humano Corpore. Vide, *Principium motus in humano &c.*
Motus Solidorum. Vide, *Solidorum motus*.
Mulieribus gravidis. Vide, *Gravidis*.
Mulieribus Menſtruas purgationes patientibus. Vide. *Menſtruas*.
MUNDII Sententia de Cauſſis Intermittentium. 35.
Mutinæ quando incœptus *Chinæ Chinæ* uſus, & quomodo. 2., & 3.
Mutinæ perpauci ſunt ex Medicis, qui non faveant Cortici: Plurimi autem, qui favent, varia methodo eodem utentes. 240. 241.
Mutinenſes Medici. Vide, *Medici Mutinenſes*.

N

NArcoſim nullam in ſe continet *China China*. 6.
Narcoticorum uſus in morbis longe infidelior eſt uſu *Corticis* in Febribus. 15.
Natura Fermenti Pernicioſi, ſeu venenati, in primam Corporis regionem agentis, explicatur analogice pluribus modis. 148.
Natura, vel indoles Fermenti pernicioſi in primam Corporis regionem ſævientis Emetica eſt, atque Cathartica. 148.
Naturæ medicatricis nomine quid intelligendum. 74.
Neceſſitas exhibendi Corticem in extremo ſaltem Pernicioſarum periculo probatur, & illuſtratur exemplo. 157. 158.
Neotericorum plurium Sententiæ potiores de Febrium Intermittentium Cauſſis obiter conſideratæ favent curationi per *Chinam Chinam* inſtitutæ, etſi ea nullam ſenſibilem inferat evacuationem 35. uſque ad 39.
NIGRISOLI Sententia circa Cauſſas Febrium Intermittentium. 36.
NIGRISOLUS luculenter *de Cortice* ſcribens laudatur. 8.
—— Idem ad Febres Inflammatorias ſanandas minime aptum eſſe *Corticem* teſtatur. 299.
—— Idem ex *Hippocrate* humores noſtros fieri meliores, ac mitiores concentratione, aſſerit & permixtione. 30.
—— *Corticem* in Febribus Continuis ab eſſentia, ut & in Inflammatoriis puta in Pleuritide, Peripneumonia, Angina &c. plane obeſſe affirmat. 353.
—— Hocque & Sydenham. *Ibid.*
Nomenclatura Arboris, cujus Cortex *China China* dicitur. 2.
Noxa Corticis. Vide, *Corticis noxa*.
Noxa Purgationis etiam *minorativæ* dictæ in Febribus. 33. 34.
Noxam non arguit, ſed ad ſummum imperfectam judicationem, Recidiva poſt Febres *Cortice* curatas. 14., & 15.

O

OBjectio quævis adverſus certum *Corticis* uſum laborat ſemper ſuppoſitione aliqua incerta, quippe fundata ſuper hypotheſim aliquam ſemper incertam. 28.
Objectio reſultans ex dictis de Fermento Intermittentium extra Sanguinem poſito, qua videtur probari nullam Intermittentem eſſe poſſe Depurativam. 72.
—— Ad objectionem reſponſio. 72. & 73.
Objectio nulla valida poteſt adduci contra *Corticem*, ignota vera Febrium Cauſſa. 28.
Objectionis a Recidivis petitæ in curatione Pernicioſarum peragenda per *Chinam Chinam* feſtiva prius, mox & ſeria Reſponſio. 174.
Oblatio *Chinæ Chinæ* impurgatis Ægris *Reſtaurando* uſitata. 77.
Oblationem *Chinæ Chinæ* ſine prævia purgatione, aut Venæ ſectione inſtituendam eſſe ult *Sydenham*. 76. 77.
Oblationem Corticis remorari non debet Recidiva poſt depulſas Cortice Pernicioſas. 173.
Oblationi Corticis Paroxyſmus intenſior ſuccedens. Vide, *Paroxyſmus intenſior*.
Olationis *Corticis* vario ſucceſſu inſtitutæ Exempla. Vide, *Exempla oblationis*.
Oblationis *Corticis* omiſſio. Vide *Omiſſio*.
Olei, & Bilis analoga eſt ſtructura, licet inæquale ſit pondus. 25.
Oleum facillime abſorbetur a Cortice præ aliis liquoribus. 25., & 26.
Omiſſio oblationis *Corticis* in Subcontinuarum principio forſitan indicatæ, corrigi nequit in illarum progreſſu, ut in meris Intermittentibus. 274.
Opera *Mortoni* nondum cuſa, vel nondum nota, quum Auctor ſuam Methodum curandi Pernicioſas Intermittentes exercuit. 123. Item. 241.

Ophtal-

Ophtalmiam Periodicam, Epilepticos inſultus præ dolore minitantem, *Cortice* curatam refert *Pacchionus*. 330.
Opiata ex China China *in Zodiaco Medico-Gallico* deſcripta. 67.
—— Eandem efficaciorem reddit *Nigriſolus*. 67.
Opiatæ ex China China cum Cardiacis Confectionibus mixta confectæ utilis quidem ſunt effectus, ſed inutilis expenſæ. 68.
Opiniones incertæ de Febrium Cauſſis nequeunt infirmare certam *Corticis* operationem. 16.
Opiniones Neotericorum communiores de Intermittentium Cauſſis &c. Vide, *Neotericorum*.
Opium dubitatur, an refrigeret, an calefaciat. 13.
Oppoſitio vulgaris in *Chinam Chinam* ex ſenſibilis evacuationis defectu. 12.

P

PACCHIONUS Ophthalmiam periodicam, Epilepticos inſultus præ dolore minitantem, *Cortice* curatam refert. 330.
PALO DE LAS CALENTURAS vocatur ab Hiſpanis China China. 327.
Paralogiſmus *ex non cauſſa ut cauſſa* obvius æque poteſt eſſe, adſcribendo *Cortici* effectum bonum, qui ab eo non procedat, ac malum. 314.
Paralyticam, ac elumbem Vetulam Cortice curatam, ac juveneſcere viſam refert *Morton*. 332. 333.
Parotides Febribus Periodicis ſupervenientes *Corticis Peruviani* medelam non reſpuunt. 220. Item 246.
Paroxyſmo lethali jam invadente, vel proxime inſtante, Ægroque etiam ante jam conclamato, non exhibendus, nec infamiæ exponendus *Cortex* inſons. 176.
Paroxyſmus intenſior nonnunqnam oblationi Corticis ſuccedens, certioris curationis indicium eſſe ſolet. 228.
—— Frequentius tamen ſuccedit mitior, idque pariter utile. 230.
Periculum extremum Febris Pernicioſæ curationem etiam tantummodo Palliativam æquius quam Cancer admitteret, nedum veram 156.
Periculum Reviviſcentiæ principii depreſſi non remoratur Medicos a curatione plurium Morborum nequaquam Febrilium. 270.
—— Exemplo Chirurgiæ res hæc quodammodo illuſtratur. *Ibidem*.
Periodica Continua. Vide, *Proportionata*.
Periodica Continua quælibet. Vide, *Febris qualibet Periodica*.
Periodica Pernicioſa. Vide, *Pernicioſa*.
Peripneumonici, Pleuritici e morbi radice, Tabidi. Vide, *Pleuriticis e morbi radice* &c.
Pernicioſa Febris in univerſum quænam ſit. 134.
Pernicioſæ Febris periculum extremum. Vide, *Periculum extremum*.
Pernicioſæ Subcontinuæ curandæ methodus lentior. 163. 164.
Pernicioſæ Intermittentes, præſertim Comitatæ, vocantur Intermittentes ab Auctore etiam tunc, cum extremo imminente exitio fiunt Continuæ. 139.
Pernicioſæ Intermittentes non ſunt admodum infrequentes in praxi: immo quandoque quaſi epidemice graſſantur. 98.
Pernicioſæ pro ſua curatione quandoque indigent drach. ſex Corticis ſimul oblatis: quandoque vel duæ tantum drach. more veteri poſſunt ſufficere. 161. 162.
—— Curantur minori *Corticis* quantitate, ac alii curent Benignas, Cortice congruenter diſtributo. 163.
Pernicioſarum Intermittentium Fermentum nonniſi accidentaliter differt a Fermento non Pernicioſarum. 152.
—— Evincit id Peruvianus Cortex utrumque Fermentum æqualiter domans. 152.
Pernicioſarum Febrium periodicarum omnium deſcriptio. 136. uſque ad 145.
—— Earum differentiæ. *Ibidem*.
—— Item earum diviſio. 134. 135.
—— Alia earundem diviſio ad ritus Scholaſticos. 135.
Pernicioſarum Febrium Periodicarum ex qualibet earum ſpecie *China China* peculiari methodo miniſtrata ſanatarum Hiſtoriæ ordinatim deſcriptæ. 194. ad 196.
—— Earundem *Cortice* curatarum gravia ſymptomata non ſunt curanda remediis peculiaribus, ſaltem ſi hæc remedia ſint onerosa Ægrotanti: ea enim ſymptomata ſolvuntur ſponte ad ſolutionem Febrium 132.
—— Confirmat id *Monginotius*. Ibidem.
Pernicioſum Fermentum in primam Corporis

ris regionem agens imitatur indolem Venenorum Colliquantium 145. 146.
—— In ſecundam agens regionem æmulatur utranque naturam, Venenorum Colliquantium videlicet, & Fixantium. 149. 150.
—— Agens vero in tertiam regionem Venenis tantum ſoporiferis analogice reſpondet. 150. 151.
Perniciosum Fermentum febrile in primam Corporis regionem agens quaſdam Perniciosarum ſpecies producit. 146. 148.
—— Idem in ſecundam agens regionem quaſdam alias gignit Perniciosarum ſpecies. 149. ad 151.
—— Agens in tertiam regionem Perniciosæ Intermittentis ſpeciem peculiarem conſtituit. 150.
Perniciosus character in primo exortu ſuo mitis: in progreſſu ferox. 140.
PERUVIANI CORTICIS uſus in principio Subcontinuarum Perniciosarum ad hoc, ut poſſet damnari, oporteret habere certitudinem de futura judicatione perfecta morbi, abſtinendo ab illo, & de Recidiva graviore, illum adminiſtrando. 270.
PERUVIANI CORTICIS uſum ad expugnandas Febres Intervallatas vulgares (Perniciosarum ſiquidem curatio cita, & coacta ſub hac regula rigoroſe non cadit) eſſe debere qualis eſſe debet uſus externus Sulphuris ad depellendam Scabiem. 355.
—— Comparatio hæc explicatur. 355. 356.
PERUVIANI CORTICIS actio videtur ſuadere coacervationem Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem. 72.
PERUVIANO CORTICI non competit privilegium bonæ fidei, quod aliis Remediis competit citra ſucceſſum adhibitis. 276. 277., & 313.
PERUVIANO CORTICE Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes poſſe aliquo modo leniri, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito, *Morton*, & Auctor non diffitentur 341.
PERUVIANUM CORTICEM damnant nonnulli, ac ſi Toxicum foret. 9.
—— Non congruere Inflammatoriis Febribus affirmant *Sydenham*, & *Nigriſolus*. 299.
—— Immo & plane obeſſe etiam in Continuis ab eſſentia. 353.
—— Eſſe Antidotum herculeam Hæmoptoes habitualis, ut *Morton* aſſerit, Auctor non admittit. 341. 342.
—— Mederi Morbis omnibus frigidis putant *Badus*, & *S. Sophia*. 329.
PERUVIANUM CORTICEM offerendi methodus in Perniciosis duplex eſt, & pro occaſionum diverſitate adhuc varia. 158.
Peruvianum Febrifugum. Vide, *Febrifugum Peruvianum*.
PERUVIANUS CORTEX ut poſſit ſuo fungi munere in Febribus Intermittentibus, requirit, ut nullum vitium organicum, nullaque Viſcerum labes ſit ejus Febris fomes, vel Cauſſa. 295., & 341.
—— Offerendus eſt methodo validiſſima in extremo periculo, & extrema temporis anguſtia: modice valida in periculo modico. 158. 159.
—— Qua methodo offerendus in Subcontinuarum Malignantium principio, ubi expediat exhibere. 272. 273.
—— Item qua methodo offerendus ad prophilaxin poſt Perniciosas Intermittentes depulſas. 163.
—— Non exhibendus, nec infamiæ exponendus, Paroxyſmo lethali jam invadente, vel proxime inſtante, Ægroque jam conclamato. 176.
Peruvianus Cortex. Vide plura in verbo: *Cortex*, *China China* &c.
Phthiſicorum Febres putridas Intermittentes. Vide *Febres Phthiſicorum*.
Placentinus *Schelhamerum* impugnavit. 179.
Pleuriticis e morbi radice talibus, Peripneumonicis, & Tabidis ſanandis *Peruvianum Corticem* plane invalidum eſſe, immo & noxium a melioribus haberi. 352. 353.
Pleuritis cum Febre Intermittente conjuncta Caſus peculiaris ab Auctore obſervatus. 297.
Podagricus quidam aſſerit ſe a dolore, & diuturnitate inſultus allevari conſuetum per uſum Chinæ Chinæ. 331.
Pomponacii Aqua ſtibiata curat varios morbos abſque excretionibus ſenſibiliter adauctis, habita ad potum adauctum proportione. 28.
Præfecti cujuſdam Gallicæ militiæ defuncti Hiſtoria. 277.
Praxeos medicæ cardo conſiſtit non in multiplicitate, ſed in electione Remediorum, & in captanda occaſione. 122.
Praxis *Mortoni* id ſaltem attulit utilitatis. ut in caſibus ambiguis de effectu Remedii poſſimus ſine metu uti eodem. 309.
Principium Motus Febrilis a Fluidis primario affectis petendum, 40.

Principium motus in humano corpore a Fluidis primo actuantibus Solida videtur deducendum: a Solidis vero diuturnitas motus eorundem Fluidorum. 43. 44.
Privilegium bonæ fidei, quo fruuntur alia Remedia citra ſucceſſum adhibita, non competit Cortici. 276. 277. & 313.
Prognoſticum Auctoris in peculiari quodam caſu controverſæ oblationis Corticis. 216.
Prophilaxis poſt depulſam Subcontinuam Periodicam quo pacto inſtituenda. 165.
Proportionata Continua quænam ſit, & quomodo producatur 288. 289. Item 290.
—— A Fermento Continuarum, & Intermittentium ſimul commixto procedit. 302. 303.
—— Ea neque ſimpliciter Subintrans eſt, neque ſimpliciter Remittens, ſed de utraque, ſeu de Fermento utriuſque ſimul concurrente participat. 304.
Proportionata talis orta, vel orta ſimpliciter Remittens, *Cortici* refractaria eſſe ſolet: ſecus ſi orta fuerit Intermittens. 307.
Porportionata quævis Continua poteſt dici Remittens, ac quoquo modo Subintrans; ſed nec omnis Subintrans, nec omnis Remittens poteſt dici Proportionata, 301.
Proportionata Continua facile curatur *Cortice*, quando magis de natura, ſeu de Fermento Subintrantis participat: difficillime vero, quando magis participat de natura, ſeu de Fermento Remittentis ſimpliciter. 305.
—— Diſtinctio hæc explicatur. *Ibidem*.
Proportionatæ *Corticem* admittentis, ejuſdemque reſpuentis varia deſcriptio. 305. uſque ad 307.
Proportionatæ ſi Symptomaticæ ſint, minime *Cortice* ſunt curabiles. 308.
—— Ita fere, ſi ſint Comitatæ vero morbo. *Ibidem*.
—— Comitatæ vero mero Symptomate *Cortice* curari poterunt, cæteris conſentientibus. *Ibidem*.
—— Vere, Æſtate, atque etiam Autumno facile de natura Subintrantium participant: Hyeme facile de natura Remittentium ſimpliciter. 306.
—— Characterem malignum ſuſcipiunt facillime. 301. 302.
Proportionatarum accidentalem Continuitatem cum eſſentiali periodo habentium, & *China China* feliciter curatarum Hiſtoriæ. Vide, *Subcontinuarum &c.*
Proportionatarum eſſentialem Continuitatem cum accidentali periodo habentium, & *China China* inutiliter tractatarum Hiſtoriæ. 310. ad 314.
Hiſtoria I. 310.
Hiſtoria II. *Ibid.*, *& ſeq.*
Hiſtoria III. 311.
Hiſtoria IV. 312.
—— Animadverſio in iv. Hiſtoriam. 313.
Proportionatis, ac Remittentibus omnibus curandis idoneam *Chinam Chinam* Mortonus reputat. Auctor in quibuſdam admittit, in quibuſdam non. 301.
Propugnatores Corticis quandoque abundant aliquo ecceſſu, orto nihilominus ex admirabili deprehenſa pluries illius virtute. 9.
Proteſtatio Auctoris de integritate, qua præditos putat ſentientes aliter ac ſentiat ipſe, & de ſua erga illos exiſtimatione 177. 178.
Proteſtatio Auctoris de Innocentia Corticis per experientiam deprehenſa, exceptis caſibus intempeſtivæ oblationis. 178.
Proteſtatio Auctoris de uſurpatione nominis *Fermenti Febrilis*. 40.
Proteſtationes Auctoris pro coronide Tractatus. 358.
PROTOSPATARII opinio de Febrili miaſmate a *Joſepho Donzello* explicata. 39.
Puerorum Febres Lentæ, Hecticæ abuſive apellatæ, *Cortice* frequenter curantur. 319.
Puerorum, & Vitulorum Lumbricis laborantium conſimilis halitus, aliquam ſuadet ſymboleitatem inter iſtorum, & illorum Vermes. 335.
Puerpera ex Febre Acuta Subcontinua feliciter *Cortice* curata. 222.
—— Item. 254.
Puerperis, & Abortum paſſis tuto *Cortex* propinatur. 347.
Puerperis Febre Periodica laborantium tuto *Cortex* adminiſtratur, non neglectis quæ Puerperio congruunt. 346. 347.
Pulſus primas tenet pro manifeſtando charactere pernicioſo in ſex prioribus Intermittentium Pernicioſarum ſpeciebus: non autem in ſeptima ſpecie. 140. ad 142.
Purgantia agunt immediate in Solida, & mediate tantum in Fluida. 34.
Purgantia ad tollendas ſimul Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, minus recte *China China* admiſcet *Dolæus*. 37. 38.
Purgantia *Cortici* perperam admiſcentur. 65.
Purgantia, aut Lenientia non æque prohibentur

bentur ante ac poſt uſum Corticis. 78.
Purgantia ut noxia in Febribus damnat *Monginot*, & Corticem laudat. 32.
Purgatio, & Venæ ſectio ante uſum Corticis poteſt omitti: ſed & ſæpe poteſt inſtitui. 76. 77.
Purgatio levis ante uſum Chinæ Chinæ poteſt inſtitui in quantum indicatur ab aliis Corporis diſpoſitionibus, non ab ipſa Febre, ejuſve Cauſſa. 77.
—— Quomodo eadem utendum, & quibus Solventibus utendum pro varia Febrium, & Tempeſtatum ratione. 77. uſque ad 80.
Purgatio præſertim (ſæpe etiam Venę ſectio) in Febribus Intermittentibus non indicatur nec ratione Cauſſæ, nec ratione Febris, ſed potius prohibetur ratione utriuſque. 77.
Purgationis etiam *Minorativæ* dictæ noxa in Febribus. 33. 34.

Q

QUæſita nonnulla enodata circa uſum Corticis. 329. uſque ad 359.
Quæſitum maximi ponderis in praxi, exemplo practico explanatum, mox fuſe, & analytice pertractatum. 262. 263.
Qualitatem nullam ſive manifeſtam, ſive occultam, qua poſſit nocere, obtinet *Cortex*. 6.
QUANDO, UBI, & QUOMODO ſit adhibenda *China China*, ſunt tria attente reſpicienda in uſu illius. 170. 171.
Quartanæ triplicis in uno ſubjecto, & duplicis in altero; in utroque autem jam complete Hydropem producentis, feliciterque *China China* curatæ cum Hydropis ipſius eradicatione, exempla duo. 80. 81.
Querimoniæ Ægrorum etiam in extremo periculo *Cortice* ſanatorum. 175.
Qui *Corticem* ſtrenuum Febrifugum reſpuunt, utuntur Remediis, quibus nullam, vel invalidam ineſſe virtutem pluries noverunt. 13.
Quibus modis Febris ſolvi conſueſcat, ſive per curationem methodicam, ſive ſponte ſolvatur. 267.
Quid vere ſentiendum de aliis viribus *Cortici* attributis præter Febrifugam. 339.
—— Quid fateantur de hoc *Sydenham*, & *Morton*. 344.
QUINQUINA, ſeu *Kinkina* dicitur a Gallis, quæ a nobis dicitur *China China*. 1.
Quo pacto in curandis Intermittentibus Corruptivis ſit exhibendus Cortex, ſi id fiat pro ſymptomatum gravitate; & quomodo, ſi fiat præ ſola Febrium diuturnitate. 75.
Quo pacto, & per quas vias poſſit *Peruvianus Cortex* occurrere Fermento Febrili Perniciosas Periodicas producenti. 155. ad 156.

R

RAMAZZINI monitum in Libro *De Principum Valetudine tuenda*. 111.
RAMAZZINI Ephemeridibus Barometricis adnexa Diſertatio Auctoris, anno 1695. edita ad *Borelli* tutamen aliquod, non ad completam defenſionem. 111.
—— Reſponſiones ſuas Jatro-apologeticas ad Objecta, quæ poſtremo contra hanc Therapeuticen edidit *Ramazzinus*, Tyronibus legendas commendat Auctor, quaſi complementum ſui Tractatus. 350.
RAMAZZINUS Auctori vel diſſentiens, ſemper humanus. 279. 280.
—— Nuſquam tractavit Argumentum Auctoris, nec ei ſimile. 217. & 314.
—— Et ſi in *Conſtitutionibus* ſuis *Epidemicis* Cortici parum amicus, & ſæpe cunctabundus, fuit tamen vel tunc inſignior ejuſdem fautor inter alios Medicos Conterraneos. 315.
—— Poſt annum 1695. longe melius cœpit ſentire de Cortice ac ante 180. Item. 315.
—— Expoſitio Textus illius circa uſum Corticis in Tertianis Intermittentibus Malignis. 315.
—— Ejuſdem Dogma æquiparans uſum Corticis uſui Opii non admittitur. 355.
—— Lumbricos necari per *Chinam Chinam* ſcribit. 330.
—— Laudatur. *pag.* 90. 91. 314. 316. & 355.
Ratio occurrendi tempeſtive Recidivis. Vide, *Recidivam*.
Ratio Remediorum uſurpandorum. Vide, *Remediorum uſurpandorum*.
Rationes militantes pro omiſſione Corticis in Subcontinuarum Malignantium principiis contemnendæ non ſunt, licet illis præponderare videantur militantes pro illius oblatione. 271.
Recentiorum plurimorum opiniones circa Febrium Intermittentium Cauſſas curſim examinatæ optimam ſuadent illarum

rum

rum curationem media *China China* inſtitutam, licet ab ea nulla fiat ſenſibilis evacuatio. 36. ad 39.
Recidiva facta, poſt ſui depulſionem *Cortice* peractam, Subcontinua Perniciosa non adeo ſollicite iterum *Cortice* curanda eſt, ut reliquæ Pernicioſæ recidivæ. 166. 167.
Recidiva poſt fugatas *Cortice* Febres ad ſummum imperfectam judicationem arguit, non noxam. 14. & 15.
Recidiva poſt curatas *Cortice* Pernicioſas quandoque contingens, ſed frequentius non contingens, ab oblatione Corticis non debet Medicum remorari. 173.
—— Contingens poſt Corticem non ſatis diu uſurpatum, priorem, vel ſimilem Febrem de more iterum infert, non deteriorem. 17.
Recidivæ periculum ex Fermento febrili tantum abſorpto nec ſenſibiliter evacuato, æque imminet & aliis ſpecificis ad alios morbos communiter adhibitis. 22. & 23.
Recidivæ depulſis ope *Corticis* Febribus ſuccedentes, ſæpe adeo leves, ut nulla prorſus egeant curatione. 15.
Recidivarum Febrium poſt aſſumptum Corticem objectio diluitur. 4. & 5.
Recidivarum præcavendarum ratio. 15.
Recidivo eodem morbo, eadem quoque repetenda curatio. 15.
Remedia Vermes necare credita, aliud forſan præſtant extra humanum Corpus, & aliud intra 334. 335. & 337.
Remedia pauca ſatis nota fere totam implent medicam ſupellectilem. 124.
Remediis incertis utuntur Medici, *Corticem*, qui certum præſidium affert, reſpuentes. 12.
Remediorum celebriorum abuſus ad omnes indiſcriminatim Ægros extreme periclitantes. 186.
Remediorum uſurpandorum ratio deſumi non debet ex eo, quod noxia illa non ſint, ſed ex eo, quod poſitive proficua cenſeantur. 348.
Remiſſio Acceſſionis expectanda, ſi fieri poſſit, cum *Cortex* offertur in extremo Pernicioſarum periculo, ne cum dedecore, etſi citra culpam exhibeatur. 176.
Remittens ſimpliciter Febris quænam ſit Auctori, 290. 301.
Remittens, ac quoquo modo Subintrans dici poteſt Proportionata quævis Continua; Sed nec omnis Subintrans, nec omnis Remittens poteſt dici Proportionata. 301.
Remittentes Febres omnes, & omnes Continuas Proportionatas *Mortonus* appellat *Continentes*. 297. Item. 301.
Remittentes omnes, ſive omnes non Synochi, non ſunt objectum actionis Corticis, ut vult *Mortonus*: immo nec plurimæ ex Proportionatis. 309.
Remittentibus, & Proportionatis omnibus curandis idoneam *Chinam Chinam* reputat *Mortonus*; ſed plane Auctor non admittit. 301.
Remittentis ſimpliciter Febris deſcriptio, & productionis modus. 303. 304.
—— Eſt quædam veluti Continens tantum ſpuria. 303.
—— Motum cujuſdam Incrementi, & Decrementi habet aliunde quam a Fermento Intermittentium. 303. 304.
Reſponſiones Jatro-apologeticas ad objecta, quæ contra hanc Therapeuticen edidit *Ramazzinus*, Tyronibus legendas commendat Auctor, quaſi complementum ſui Tractatus. 350.
RIVERIUS donat nomine *Inſignis experimenti, quod ſilentio præterire ſit nefas*, curationem Febris Malignæ Epidemicæ a ſe inſtitutam repetita ſolum Venæ ſectione, & purgatione. 170.
RESTAURANDI in eos, qui oblato *Cortice* Purgans poſtridie exhibent, acris cenſura. 59.
—— Illius Reſponſio ad objectionem a Recidivis petitam. 5.
RESTAURANDUS, etſi acerrimus Humoriſta, *Chinæ Chinæ* uſum doctrinæ *Hippocratis* conſonum eſſe probat Tractatulo peculiari. 30.
—— Idem non evacuationem, ſed ſolam humorum alterationem quærit a *China China*. 30.
—— Idem enervi licet methodo quarundam Pernicioſarum curationem aliquam ope *Corticis* tradidit. 126. 127.
—— Idem ut Humoriſta, dum purgationem aliquam in Febribus conatur admittere, illius omiſſionem experientia ductus potius commendat. 33.
Reviviſcentiæ Principii depreſſi periculum. Vide, *Periculum reviviſcentiæ*.

S

SACCHI Sententia peculiaris de Cauſſis Febrium Intermittentium 37.
Salivam in maſticatione, & digeſtione primas tenere. 45.
—— Ab aliis quoque ſuccis in ventriculum, & inteſtina influis adjuvari. *Ibidem*.
Salium liquores componentium ſola variatio texturæ poteſt eos modo infirmare, modo reſtituere. 27.
SANCASSANUS ſponſor Operis inſcribendi — *Magatus redivivus*. 125.
Sanguinis ſtatus quinam Vere, quinam Æſtate, & Autumno. 78.
SBARALEA utilem ſe reperiſſe refert *Chinam Chinam* per Clyſterem injectam. 358.
Scabies nonnullæ ſunt liquidorum noſtri Corporis Corruptrices, Depuratrices nonnullæ. 355.
SCHELHAMERUS a Ramazzino, & ab Auctore, mox & a Placentino circa rem Barometricam fuit impugnatus. 112.
Scholarum Humoriſtarum doctrinæ ſunt innnixa præcipua machinamenta contra *Corticem*. 14.
Scholia Auctoris ad Capitulum *Mortoni*. 124. ad 133.
Scholia Auctoris ad Tractatum *Mercati*, & ad ſingula illius Capitula. *pag.* 100. *pag.* 101. uſque ad 106. *pag.* 108. uſque ad 111. *pag.* 113. uſque ad 116. *pag.* 117. *pag.* 120. ad 121. *pag.* 122.
Scopulus duplex, in quorum alterutrum facile eſt impingere, offerendo, vel omittendo *Cortice* in Subcontinuarum Malignantium principiis. 264.
Scriptores, qui recens advenientem Orbi noſtro *Chinam Chinam* primo ſalutarunt, excuſandi, & laudandi, ſi cauti fuere, vel nonnihil hæſitantes. 14.
Sectio Venæ ante uſum Corticis. Vide, *Purgatio*, & *Venæ ſectio*.
Sectio Venæ ſæpe, & Purgatio præſertim. Vide, *Purgatio præſertim*.
Senex nonagenarius, & ultra curatus *Cortice*. Et poſt biennium iterum. 253. ad 254.
—— Simillimum quoque exemplum habet *Badus*. 256.
SENNERTI doctrina Febres Nothas deſcribentis aptatur deſcriptioni, quam de Proportionatis Febribus habet Auctor. 307.
SENNERTUS vim Alchalicam Febriſugorum quorundam explicat ad depreſſionem Acidi Fermenti effervefcentiam ſuſcitantis. 19.
—— In epilogum contraxit, quæ ſcripſit *Mercatus* de Tertiana Pernicioſa. 99.
Sententiæ communiores plurium Recentiorum de Febrium Intermittentium Cauſſis. Vide, *Recentiorum*.
Similitudo graphice repræſentans diſcrepantiam inter ſolutionem Febrium ſpontaneam, & curationem illarum *Cortice* inſtitutam. 174.
Solida ex Fluidis in prima humani fœtus conformatione fuiſſe conflata. 44.
Solidorum motus in machina humani Corporis hydraulico-pneumatica primitus a liquido Fluidorum elatere, non a Solidis ipſis petendus. 41., & 42.
Solidorum Syſtema. Vide, *Syſtema Solidorum*.
Spiritus Vitrioli calidusne, an frigidus ſit, ambigitur. 13.
SPONII Sententia circa Febrium Intermittentium Cauſſas. 36.
Subcontinua Malignans præſentibus omnibus quamproximæ Mortis indiciis per *Chinam Chinam* ſanata. 219. 220.
—— Si in ſuo principio cenſeatur cohibenda *Cortice*, blande tantum, niſi neceſſitas urgeat, & artificioſa valde diſtributione Remedii tractanda eſt. 272. 273.
Eadem in ſuo principio comitata ſymptomate valde gravi, analogo iis, quæ Comitatis Intermittentibus Pernicioſis ſolent aſſociari, ſtatim *Cortice* curari debet. 272.
—— Quo magis accedit ad naturam Pernicioſarum Continuarum, eo fidentius vel in ipſo principio tractanda eſt *Cortice*: Quo vero minus accedit, eo cautius, & temperantius. 272. 273.
—— Omnes differentias Continuarum Proportionatarum poteſt ſortiri. 143.
—— Eadem cum Parotidibus *Cortice* feliciter curata. 220. Item. 246.
Subcontinua Febris celeriter ad Acutam vergens ęgre dignoſci poteſt in principio, an Depurativa futura ſit, an Corruptiva. 264.
Subcontinuæ Febres frequentiores ſunt Æſtate, Autumno, ac Vere: Hyeme autem vere Continuæ. 273.
—— Quædam ex iis nonnunquam ſunt, in quibus *Cortex* inutiliter exhibetur etiam in illarum principio. 276.

Sub-

Subcontinuæ Febris Malignantis deſcriptio. 143.
Subcontinuæ Pernicioſæ Diagnoſis, ortus, atque progreſſus. 143. ad 145.
—— Quænam ſint difficultates adverſus *Corticem* in earum principio. 264. ad 266.
—— Quænam adverſus omiſſionem in earum pariter principio. 265. 266.
Subcontinuarum Febrium Malignantium in ſuo progreſſu *China China* ſanatarum Hiſtoriæ prima *num.* xi. 319.
Alia *num.* xii. 220.
Alia *num.* xiii. 221.
Alia *num.* xiv. 221.
Alia *num.* xv. 222.
Alia *num.* xvi. 223.
Alia *num.* xvii. *Ibidem*.
Alia *num.* xviii. 224.
Alia *num.* xix. 225.
Alia *num.* xx. 226.
Subcontinuarum Malignantium in ipſo principio *China China* feliciter curatarum, & infeliciter ſuppreſſarum Hiſtoriæ. 279. uſque ad 285.
Hiſtoria I. 279.
Hiſtoria II. 280.
Hiſtoria III. 281.
Hiſtoria IV. *Ibidem*.
Hiſtoria V. 282.
Hiſtoria VI. 282.
Hiſtoria VII. *Ibidem*.
Hiſtoria VIII. 383.
Animadverſiones in hanc Hiſtoriam. 284.
Hiſtoria IX. 284.
Animadverſio in hanc Hiſtoriam. 284.
Hiſtoria X. funeſta. 284. 285.
Subcontinuarum Pernicioſarum curandarum methodus lentior. 163. 164.
Subcruenta Febris Pernicioſa Intermittens deſcribitur. 136.
Subcruentæ Febris *China China* ſanatæ Hiſtoria prima *num.* v. 198.
—— Ejuſdem Subcruentæ Hiſtoria altera *num.* vi. 199.
Subintrantis Febris deſcriptio 302. 303.
—— Veræ Intermittenti æquiparanda eſt. *Ibidem*.
—— Facile in Continuam Proportionatam migrat. *Ibidem*.
Subſtantia Corticis ſuperſtes infuſioni, etſi nonnihil exhauſta, validior adhuc eſt ipſa percolata infuſione. 63.
Subſtantiam ſimplicem *Corticis* præferendam eſſe Tincturis, extractis &c. teſtatur *Morton*, & *Blegnyus*. 65.
Succus nerveus eſt potius terminus, *ad quem* progrediuntur quandoque Febres, quam terminus, *a quo* ſoleant incipere. 46.
Sulphur Scabiem depellit. 355.
Status Sanguinis quinam Vere, Æſtate, & Autumno. 78.
SYDENHAM ſymptoma quoddam Febris Pernicioſæ graviſſimum non ut morbum conſiderandum cenſuit; ſed ut ſymptoma Febris *Cortice* ſimul cum Febre curandum. 127. 128.
—— Idem Febribus Inflammatoriis *Corticem* non modo non prodeſſe, ſed & obeſſe affirmat. 299. Item. 353.
—— Medicamentorum commixtione cum China China damnat, excepto vehiculo neceſſario. 68.
—— Oblationem *Corticis* in Subcontinuarum Acutarum principio videtur ſuadere. 275.
—— Intermittentis cujuſdam Pernicioſæ ſpeciem aliquam exhibet *China China* ſanabilem. 127.
—— Illius cautela de non exhibendo ſolvente medicamento iis, qui *Cortice* curati ſunt. 60.
—— Evacuationes omnes damnat in curatione Intermittentium. 32. 33.
—— Illius opinio de Cauſſis Intermittentium. 36.
—— Ejuſdem Methodus ad diuturnas Intermittentes curandas quænam fuerit, priuſquam vires Corticis ſatis noſſet. 11.
SYLVII opinio circa Intermittentium Cauſſas. 35.
—— Ejuſdem utiliſſimum Dogma. 303.
Symboleitas, vel uniformitas plurima Fermentorum &c. Vide. *Uniformitas plurima*.
Symptoma Pernicioſum non differt a non Pernicioſo niſi ratione majoris intenſionis. 153.
—— Pernicioſum a non Pernicioſo exemplis demonſtratur. 140. 141.
Symptomata Febrium, depulſis per Corticem Febribus, nullo indigent diſtincto Remedio. 71.
—— Item. 121. & 122.
Symptomatica Febris quænam. 292.
Symptomaticæ Proportionatæ. Vide, *Proportionatæ, Symptomaticæ*.
Symptomatica Intermittens, ſi dari poteſt, *Cortice* curabilis non eſt cenſenda. 296.
Symptomaticis Febribus nonnullis opitulatur *Cortex*. 295.

—— Hujuſce rei aliqua obiter recenſentur exempla. 295.
Symptomatis pernicioſi diagnoſis a non pernicioſo illuſtratur exemplo. 140.
Symptomatis lethaliſſimis omnibus comitata Febris *Cortice* curata, & notatu digna. *num.* v. 247.
Syncopalis Intermittentis Pernicioſæ deſcriptio. 138.
Syncopalis Febris *China China* curatæ, Ægro licet in agone mortis ferme conſtituto, Hiſtoria unica. *num.* iv. 210.
Synochos permutatas in Remittentes, ſeu in Proportionatas, *Cortice* curandas cenſet *Morton*: non ita Auctor. 299.
Synochos veras nunquam ſanabiles *Cortice* cenſuit *Mortonus*, quamvis eodem ſanabiles dixerit Febres Continentes. 298.
Synochus nullam cenſet ullo pacto ſanabilem *Morton*, niſi prius in Periodicam mutetur: Sic mutatam ſemper aſſerit curabilem *Cortice*: Neutrum facile admittit Auctor. 299.
Syrupus ex *China China*, præſertim pro Pueris, ex deſcriptione Auctoris. 64.
Syſtema Fluidorum. Vide, *Fluida in machina* &c.
Syſtema Solidorum in permultis laudatur. 44. 45.
Syſtema Solidorum plura pro certis ſupponat oportet, quæ talia forte non ſunt. 42.
Syſtemati Fluidorum adhæret Auctor potius, quam Solidorum. 40.
—— In utroque Syſtemate æque difficulter explicatur ratio Febrilis periodi. 40.

T

TALBOTII, & Aſſeclarum ejus Methodus in exhibenda *China China*. 62.
—— Non plane laudatur, licet nec improbetur. 63.
—— Illius præparatio non admodum efficax: & potius diuturno uſu, quam ex ſe ipſa talis. 67.
Tertiana Pernicioſa, & non Pernicioſa differunt minus inter ſe ac differant Tertiana, & Quartana non pernicioſæ. 153.
—— Differunt enim ſolum ratione inæqualis intenſionis æqualium ſymptomatum. 153. 154.
—— Ita & eorum Fermenta differunt ſortaſſe ſolum majoris, & minoris intenſionis propriæ acrimoniæ, aut dyſcraſiæ. *Ibid.*
Thè, Chocolatæ, & Coffèe potus. 12.
Theorema inconcuſſum in praxi eſt: *Corticem adverſari* Fermento *Febrili*, quod Sanguini ab extrinſeco, non illi quod eidem innaſcitur. 294.
Tincturæ, & Extracta *Chinæ Chinæ* jucundiora: ſed certior effectus ſubſtantiæ illius. 63. 64.
TOZZI opinio de Cauſſis Intermittentium. 36.
—— Illius æquivocatio quædam levis circa nomenclaturam *Chinæ Chinæ* Auctori dedit anſam felicis curationis citra diſſidium. 232.
—— Aſſerit *Chinam Chinam* Epilepſia opem ferre. 330.

V

VALLESII expoſitio in Textum Hippocratis de Pernicioſis Intermittentibus. 109. & 110.
VALLISNERIUS de INSECTIS plura ſcripſit, laude, & admiratione digniſſima. 335.
—— Dolorem Ventriculi periodice recurrentem *China China* ſanatum refert. 330.
UBI, QUANDO, & QUOMODO ſit adhibenda China China, ſunt tria ſcitu neceſſaria in uſu illius. 170.
Vegetabilia Febrifuga ſuffecta in locum *Corticis* ſunt eodem imbecilliora. 3. 4.
Venæ Sectio. Vide, *Sectio Venæ*.
Venæ Sectione, & Purgatione ante *Corticis* oblationem ſi placeat uti, quomodo utendum, & quibus laxantibus utendum pro varia Febrium, Tempeſtatumque ratione 77. ad 80.
Venenatum, ſeu Pernicioſum magis adhuc reddit Fermentum febrile varia diſpoſitio *medii*, & *termini ad quem*. 148.
Veneni febrilis nomenclatura a *Mortono* uſurpata examinatur, nec, niſi lis ſit de voce, facile admittitur. 128. ad 130.
Ventriculi dolor. Vide, *Dolorem Ventriculi*.
Ventriculus & Inteſtina non excluduntur abſolute ab hoc, quod præbeant vel ſedem, vel ſemitam Fermento Febrili in Sanguinem ingreſſuro. 49.
Vermes amara non videntur necare. Vide, *Amara*.
Vermes, Vide, *Lumbrici*.

Verminoſa Febris Periodica *Cortice* poteſt tractari. Multo magis ſi verminoſa affectio ſit tantum comes, non Cauſſa Febris. 295. 296.
Veſſicantia certo dolorifica, incertum eſt, an proficua. 14.
Vetula elumbis, ac paralytica, aſſumptis tractu temporis libris duabus *Chinæ Chinæ*, iterum juveneſcere viſa eſt, referente *Mortono*. 333.
Victus ratio in Pernicioſis *Cortice* curatis quænam. 166.
Victus regimen China China utentibus tale præſcribendum, quale indicatur a morbo: nec enim aliud exigit Febrifugum ipſum. 66.
VILLIS CHINAM CHINAM neque Sanguinem figere, neque fundere putat, ut alia Febrifuga. 20.
VILLESII Sententia de Cauſſis Intermittentium. 35.
Vini uſus pro Chinæ Chinæ infuſione, etſi non neceſſarius, non tamen noxius; immo utilis. 62.
Vini uſum pro China China propinanda minime noxium eſſe teſtatur *Sydenham. Ibidem*.
Vinum, & ab eo prodeuntes liquores, præcipue vero illius Spiritus, experientia videntur ſpecialiter adverſari Lumbricis ſaltem Terreſtribus, & Vitulinis. 336. 337.
Vipera controverſum eſt, an calefaciat, vel refrigeret. 12.
Virtus *Chinæ Chinæ* in omni ſexu, ætate, temperamento, ac climate ſemper æqualis. 14.
Virtus Corticis. Vide, *Corticis Virtus*.
Virtutem Corticis. Vide, *Chinæ Chinæ virtutem*.
Virtutes plurimas præter Febrifugam, *Cortici* a multis tributas, ſuſpectas habet Auctor. 331. 332.
Vis Corticis. Vide, *Corticis vis*.
Viſcerum læſionibus organicis aſſociatæ Febres, ſive Pernicioſæ ſint, ſive non, *Corticis* medelam reſpuunt. 177.
Uniformitas plurima, ſeu ſymboleitas Fermentorum Pernicioſas, & non Pernicioſas Intermittentes producentium oſtenditur. 153.
Urina poſt Corticem aſſumptum ſemper ſenſibiliter augetur, & in meliorem ſtatim aperte mutatur. 59.
Uſus Corticis exuberans quandoque fœdus ſocietatis init cum Febribus etiam cæteroqui benignioribus, ſed refractariis. 165.
Uſus Corticis. Vide, *Corticis uſus*.
Uſus Peruviani Corticis. Vide, *Peruviani Corticis uſus*.
Uſus Matheſeos. Vide, *Matheſeos uſus*.
Utero gerentibus. Vide, *Gravidis*.

Z

ZODIACO MEDICO-GALLICO inſerta ſparſim Opuſcula quædam *de Chinæ Chinæ uſu*, Nigriſolus conjunctim recudit. 8.
—— Variæ *Chinæ Chinæ* præparationes ex eodem Zodiaco. 67.
—— Opiata *Chinæ Chinæ* elegans ex eodem. 67.

F I N I S.

AD CRITICAM DISSERTATIONEM *DE ABUSU* CHINÆ CHINÆ

Mutinenſibus Medicis perperam objecto

A CLARISSIMO QUONDAM VIRO

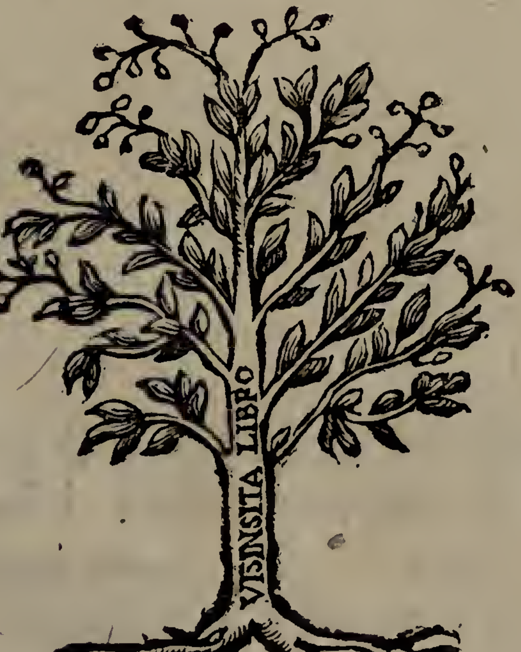
BERNARDINO RAMAZZINO

In Patavina Univerſitate Practicæ Medicinæ Profeſſore Primario

RESPONSIONES JATRO-APOLOGETICÆ

FRANCISCI TORTI

Medici Mutinenſis.

VENETIIS,

APUD LAURENTIUM BASILIUM.

ANNO MDCCXXXII.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

ALMO, INCLYTOQUE

CLARISSIMORUM, ET DOCTISSIMORUM

MUTINENSIUM

MEDICORUM

COLLEGIO

FRANCISCUS TORTUS

S. P.

QUAS *ad Criticam Viri Clariſſimi* Ramazzini *quondam noſtri Diſſertationem*, De Abuſu Chinæ Chinæ, *intuemini Reſponſiones meas*, COLLEGÆ DOCTISSIMI, *hæſi aliquandiu anceps an ſcriberem: hæſi diutiùs, poſtquam conſcripſeram, magis anceps an promulgarem. Re tandem apud memeptipſum ſeriò perpenſa, ad tria potiſſimè illas me adornaſſe novi; ad tutelam nempe meam, ad decus Veſtrum, ad bonum Reipublicæ. Ex his quod meum eſt, Viri defuncti Manibus litandum facilè credidi: non ita facilè, quod Veſtrum, quod Publicum. Equidem quicquid in Scriptis legitur extincti Profeſſoris, quod Dignitati Veſtræ minùs conveniat,*

veniat,

veniat, communive officiat utilitati; id omne ex infelici quodam mei calami Fato, velut ex malo fonte, tum Vobis, tum quibuſcunque illud detrimento fuerit, dimanaſſe, perſuaſum eſt mihi: mea etenim ſi quondam de hac materia ſiluiſſet Minerva rudis, & citra venuſtatem veridica; nullus dubito, quin & Clariſſimi Opponentis ſiluiſſet affabrè compta, & Cenſoria ſimul Majeſtate gravis: nec alio fortaſſe nomine Vos, imò Nos conjunctim omnes, immeritò quidem, criminatus eſt, niſi ut me unum, quaſi cæteros ſeducentem, perſtringeret, qui me unum ſeorſum perſtringere quodammodo veritus eſt, Criticus Auctor. Idem propterea, qui, prima ſpectata mali ſcaturigine, Vobis æquè, ac publicæ Rei quadantenus obfuit, dum prodeſſe credidit, calamus meus; damna præter intentionem illata æquum eſt ut rependat: ſiquidem judicio Veſtro acri, & limato id congruum cenſeatur. His de cauſis Scripta hæc mea, qualiacunque ea ſint, in manibus tandem Veſtris poſita volui, Veſtro ſubjecta examini, Veſtroque planè arbitrio relicta; ut ſortem quamcunque illis deſtinarint Fata, nanciſcantur à Vobis; lucem quoquè publicam Veſtris primùm ex placitis receptura, ſi Literatorum, Ingenuorumque conſpectu haud prorſus indigna reputaveritis; ſin minùs, nativis in tenebris latere contenta, nec vitam habitura, nec nomen. Quod ſi ea, fauſtis fortè ſideribus obſtetricantibus orta, Veſtro humaniter probentur calculo; nil poſthac illis metuendum credam ab Ariſtarchis, aut Momis, poſtquam inter res Veſtras Profanis intemerandas fuerit cooptata, nec ad me ampliùs, ſed ad Vos tantùm, qui auctoritate non minùs præpolletis, quàm robore, ipſorum defenſio pertineat. Si verò ex adverſo tenues hi conatus mei, ſive ut oneri ſuſcepto impares, ſive ut Opuſculum levidenſe nimis, ſint Vobis deſpectui; accepta ſaltem ſit, precor, hæc ipſa mea grati animi erga Vos, erga Patriam ſtudioſa propenſio. Valete ad annos Neſtoreos, VIRI DOCTISSIMI, *per quos jugiter bene valet Civitas noſtra.*

Dabam ex Muſeolo meo Idibus Octobris MDCCXV.

APPRO-

APPROBATIO
ALMI COLLEGII D.D. MEDICORUM
CIVITATIS MUTINÆ.

RESponſiones Jatro-apologeticas a Viro Clariſſimo D. FRANCISCO de TORTIS, SERENISSIMI DUCIS Medico, & Almi Collegii D.D. Medicorum Mutinæ Priore, cùm ad Patriæ decus, tum ad publicam utilitatem conſcriptas, atque ob id etiam univerſo eorumdem D.D. Medicorum Collegio, cui eas humaniter obtulit, quàm maximè acceptas, luce ſtatim publica (cæteris, ad quos id pertinet, annuentibus) ipſius Collegii expenſis eſſe donandas, omnes ejuſdem Almi Collegii Doctores unanimiter decreverunt.

Hac die 18. Octobris 1715.

Joannes Maninus Inclyti Collegii D.D. Medicorum Mutinæ Cancellarius de Mandato.

IN

IN hujus Divini Remedii laudes non effundar, cum ſe ipſum ſatis commendet.

Ramazzin. de China China verba faciens Orat. 3. *Iatr. argum. pag.* 103. *Edit. Patav.* 1708.

IDem hæc non acriùs accuſavit in Senectute, quàm antea defenſitaverat: Quamvis igitur fuerit acutus, ut fuit: tamen inconſtantia levatur auctoritas.

Cicero de Antiocho Philoſopho ſermonem habens in Lib. Acad. Quæſt. qui inſcribitur, Lucullus.

PRO-

PROLUSIO AD DISCEPTATIONEM UNIVERSAM, *ET* Scribendi Occaſio.

VIx ſub extremos Octobris dies anni proximè elapſi 1714. ad captanda bidui ſpatio, ne completi quidem, ruris otia ſeceſſeram, cùm mihi fortè ab Amico favente communicatæ, in manus incidere Conſtitutiones Epidemicæ Mutinenſes Clariſſimi quondam Viri D. Bernardini Ramazzini, menſe Julio ipſiuſmet anni Patavii recuſæ, addita ad calcem nova Diſſertatione Epiſtolari ejuſdem Auctoris *De Abuſu Chinæ Chinæ Ad D. Bartholomæum Ramazzini Nepotem ſuum Mutinæ Medicinam facientem*. Conſtitutiones ipſas ſicco, ut fatear, pede prætergreſſus, ut qui primam earum editionem aliàs luſtraveram, in Diſſertationem tantùm adjectam curioſos oculos ſtatim conjeci ea ſpe, ut argumentum nec parvi ponderis, nec modicæ utilitatis, quod pridem & ipſe in Therapeutice mea Speciali enucleandum aſſumpſeram, rurſus a Viro *Cl.* majori ſaltem venuſtate, majoriq; eruditione abſolutum intuerer. Sed meam profectò non parum fefellit expectationem eventus; non enim Chinæ Chinæ abuſum tantummodo jure, ac meritò reprehenſibilem, in ea Lucubratione damnatum legi (cujuſmodi vitium, nedum obiter pluribus in locis Operis mei, ſed ex profeſſo per integra Libri Capita, indicatis ſingillatim cunctis erroribus & ipſe perſtrinxi) verùm etiam inviſo abuſus nomine uſum ipſum rationalem, atque methodicum, non ſine plurima quidem admiratione, haud rarò notatum vidi, vaniſque potiùs, ſi fas eſt dicere, terriculamentis, quàm rationibus, ſinceriſve experimentis, a Viro cæteroqui doctiſſimo tentatum ubique, acriterque perſæpe etiam rejectum.

Præconceptam adhuc admirationem id magis adauxit, quòd Vir Clariſſimus iſtiuſmodi abuſus crimen, de quo potiori forſitan jure plurimas alias Regiones culpare poterat, Mutinenſi duntaxat Urbi, quam diu coluit loco Patriæ, fidenter objecerit; & quidem fide nixus unius tantùm præoccupati Relatoris, huic Remedio tunc temporis plus quàm par fuiſſet infenſi, dolens uſque adeò ſcandalum hoc, atque perinde ingemiſcens, ac ſi de immani Civium omnium ageretur excidio. Hac idcirco, utinam non affectata, ſolicitudine percitus, totum ferè Mutinenſium Medicorum cœtum vehementer impetens, ac de enormi Chinæ Chinæ abuſu uſque ad quotidianam Ægrorum internecionem Paragrapho 48. ſuæ Diſſertationis inſimulans, ſpreta quaſi ut puſilla, vel ut imbelli hac multitudine, minime veritus eſt *in cavernam* ut ajunt, *formicarum inſpuere*: cum alioqui *multos caveat ſit neceſſe*, *qui ſingulos non metuit*. Nihil tamen ex his, fateor, tanti penes me valuit, ut proinde præcipitem illico manum calamo admoverem: neque enim mea tunc intereſſe credidi. Medicos omnes conterraneos ab oppoſito crimine vindicare, multòque minùs refellere quemlibet de Peruviano Febrifugo malè ſentientem, quantumvis immeritò. Præterquam enim quòd nimis operoſum hoc foret, tanta inſuper mei ipſius me non tenet fiducia, ut alios, qui ſui planè ſunt juris, placitis meis acquieſcentes audacter velim, aut a propriis dimovere arroganter contendam.

Id unum præ cæteris nequivi aut ſatis mirari, aut tacitus præterire, Cl. nempe Virum, quem paulò ante in Therapeutice mea non amplius, ut olim in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis, Chinæ Chinæ parum propitium, ſed mutata ſententia maximum hujuſce Remedii Patronum,

imò & argumenti mei Fautorem aſſerui pag. 314. ad pag. uſque 316., ab hoc ipſo aſſerto, palam, & publicè a me ibidem promulgato, adeò diſcrepaſſe in hac nupera Diſſertatione, ut non modò quicquid Peruviano Cortici adverſum in iiſdem Conſtitutionibus protulit, in hac Diſſertatione confirmarit, verùm etiam hanc, illis recens recuſis velut quid planè cohærens annexam, ulteriori contra hoc Remedium, meamque Praxim ſiniſtrè detortam aſperſerit acrimonia. Quæ ſanè omnia apud Lectores Operis mei, quibus fortè minimè viſæ ſint Viri Cl. Lucubrationes, liberalem Chinæ Chinæ uſum aduſque ſidera efferentes, me jam vel inconſultæ levitatis incuſant, ſi mentem illius haud ſatis attigiſſe dicar, vel aperti mendacii, ſi de induſtria credar contemeraſſe.

Turpes haſce notas haud leviter perhorreſcenti cum ſe mihi obtuliſſet illud Boetii *De Conſol. Phil.*, eos nempe, *qui crimen aliquod affixum ferunt*, *videri meruiſſe*, *quæ perferunt*, ne ſilentio meo propriæ ſimul exiſtimationi viderer deeſſe, & publicæ, quæ magis cordi eſſe debet, utilitati, rem totam in propatulo ponere eveſtigio decreveram, quippe de Cl. Viri ſcriptis, æquè ac de meis, nec non de quocumque controverſæ praxeos uſu intimè conſcius, ut verſatilem, ſed malè tornatam illius, *modò Palliati*, *modò Togati* opinionem, incudi quoque meæ pauliſper redderem. Qui itaque gregarium quemlibet, Sciolumque contra ſcribentem, vel ſibimet adverſantem nequaquam fuiſſem moratus, nec unquam morabor, a cenſura nihilominus Famigerati Scriptoris, ſua ſimul & mea in detrimentum Reipublicæ infirmare molientis, haud modice, ut par erat, timendum duxi; ne ſcilicet ii ſaltem terrerentur, quibus Cauſæ integræ momenta minimè perſpecta eſſent, neve beneficium, quod Praxi Medicæ deferre fueram conatus, in ſuſpicionem intentati maleficii veniret. In id autem tria potiſſimùm aſſumpſeram demonſtranda; *Primò* nempe, Virum Clariſſimum ſicuti in enunciatis Conſtitutionibus ſuis parum amicè ſenſit de Cortice Peruviano, ut videre eſt in Conſtitutione anni 1690. num. 15. & num. 47., & in Conſtitutione unica trium annorum 1692. 93. 94. num. 32., & num. 56. (ſiquidem in Conſtitutione anni 1691. illum commendaverat num. 34. & num. 37.) ita poſtmodum conſtanter per annos tredecim ſubſequentes, nempe ab anno 1700. uſque ad 1712. incluſivè, quo tempore meum Tractatum edidi, mirificè non ſolùm, ſed & magnificè ſenſiſſe de eodem Febrifugo, ſolemniterque pluries, ac pluries ſcripſiſſe oppoſitum, ac ſcripſerit tam in illis Conſtitutionibus, quàm in nupera Diſſertatione; ipſum videlicet Corticem, ejus uſum, & repetitum, & liberalem, ejuſque vim ſuper omnia, quæ hactenus innotuerint, Febrifuga eximiam, miris laudibus abſque ulla limitatione deprædicando, & connumerando inter potiora, humanoque generi magis proficua divinæ munificentiæ dona: *Secundò*, Virum eundem in hac ſua Diſſertatione, ubi iterum labitur in priorem, imò & pejorem ſententiam, in hoc probabiliter aberrare, quòd nonnullis in rebus verè rationabilibus, & bonæ praxi conſonis, in quibus non ſinè lepore quodam affectat oſtentare ſemetipſum a me non modicè diſcrepantem, tantum abeſt ut verè diſcrepet, quin potiùs illa eadem volens nolens repetat, confusè licèt, quæ ipſe ordinatim, ac per extenſum in Opere meo priùs exaraveram: quod ſanè a me non parvi faciendum, ob ſpectabilem cæteroqui Viri Famigeratiſſimi auctoritatem, ubi ea mecum vel invita coïncidat. *Tertiò* tandem, eundem Scriptorem, ubi revera diſſentit a me, non modò hallucinari perplurimum, & a meliore praxi deflectere, ſed & æquè diſſentire a ſe ipſo ſuiſque publicis aſſertionibus, imò (tribuat id quivis ætati, impeditæque valetudini, libenter annuam) ab ipſa ſæpius Facti veritate. Id eluceſcit quàm maximè, ubi adductis in medium peculiaribus caſibus Denatorum, qui Viro Cl. mihi ſocio, quandiu ægrotaverunt, curæ meæ fuere commiſſi, Chinam Chinam, quam ne per ſomnium quidem iiſdem præſcripſi, ſi non apertè obitus illorum Ream, enervem ſaltem, atque fruſtraneam conatur oſtendere ad ſanandas Pernicioſas eorum Febres quas olim pro præcipuo meæ Therapeutices argumento ſelegi, & pro objecto activitatis Chinæ Chinæ, adversùs eas in ſummis etiam anguſtiis lethalibuſque circumſtantiis eximiæ.

Jamque manum Operi cœperam admovere, crebriſque memoratæ Lucubrationis marginem univerſum conſperſeram notis, ut iiſdem poſtmodum ordinatè digeſtis uterer ad concinnandam longiuſculam Diſſertationem: cum ecce nil tale expectanti delatum eſt mihi nuncium infauſtum

de Obi-

de Obitu Viri Cl., repentino (quod verè dolendum) fato ſublati Nonis Novembris ejuſdem anni 1714., dum octogeſimum primum ageret, felici etiamnum pollens mentis acumine, ætatis annum. Caſus profectò iſte planè inopinatus ab incœpto opere calamum ſtatim retraxit, ne ſcilicet Viri Celebris, mihique aliàs amiciſſimi Manibus, cineribuſve adhuc tepentibus infenſus viderer, quaſi cum Protogene mortuo bella gerere ſatagerem aut Leoni exanimi barbam vellere: cum ea præſertim in hujuſcemodi contentionibus, ubi nonnihil aſperè laceſſitus quis fuerit, difficillima ſit temperantia, quæ omnem excludat acerbitatem; *quid enim eſt*, ajebat Tullius, *quod contra vim, ſine vi fieri poſſit?* Sepoſito itaque conſilio Diſſertationem animo jam conceptam condendi, & cuncta, quæ ſparſim annotaveram, ita contexendi, ut Auctorem ſalibus, dicteriiſque ditiſſimum ubicunque me confricaſſet, viciſſim refricando, ſervata ſemper utriuſque dignitate, pro ingenii viribus retaliarem (ſi namque illi Machæra aderat, nec mihi deerat Veruina domi) decentius, ac laudabilius duxi, ipſas tantummodo Animadverſiones, ſeu Reſponſiones meas, non quidem nudas, quales a primordio mihi excidere, ſed eouſque tantùm adauctas, quoad fert mera, & inculpabilis defenſio mea, inſimul conſarcinare, eodem planè retento contrariæ Diſſertationis ordine, quæ me certè præ aliis Urbis hujus Medicis, etiam (ſi fas eſt dicere) nonnihil intemperanter, vellicat.

Hanc quoquè nihilominus operam, extincto Antagoniſta, multò magis ac antea facilè dimiſiſſem, ſi de una mea ipſius tutela actum fuiſſet, præſertim ne viderer partæ in re medica, & in cultiori Philologia Viri Cl. gloriæ invidere. At (quæ & ab initio potiſſimè ad ſcribendum me impulit cauſa) cum de totius agatur negotio Reipublicæ, cujus vitæ, aut incolumitati neceſſe eſt modò, ut alterutrius noſtrum noceat ſententia, hanc idcirco Provinciam minimè deſerendam cenſui; imò potiùs eidem aperiendum eſſe Reipublicæ, quanam ex parte lateat error, & quanam veritas: id quod, omni ſemoto vilis ultionis, aut turpis cujuslibet æmulationis affectu, mihi planè licere crediderim. Et ſanè quidni liceat, cum idipſum religioſiſſimi doceant morum Cenſores? quos tamen hìc immiſcere minùs opportunum putaſſem, niſi priùs Cl. Auctori longè leviore de cauſa (ut ſcilicet vanum quemdam Seculi morem piè ſugillaret) placuiſſet uti auctoritate Sanctorum Patrum §. 49. ſuæ Diſſertationis. Unam igitur inter tot, quæ proſtarent, huc libet transferre D. Baſilii ſententiam, nedum permittentis, ſed & expreſsè monentis, ad criminationes hujuſmodi (ſunt hæc illius verba) *tacendum non eſſe, non ut contradicendo nos ulciſcamur, ſed ne mendacio inoffenſum progreſſum permittamus:* quod quidem hìc maximè videtur cavendum, ubi fallacia dogmatis, auctoritates vel nullius ponderis, vel mutilæ, minùſve ſinceræ, & apocryphæ tandem narrationes (omnia namque ſingillatim oſtendentur talia) damnoſam facilè praxim valerent in Artem inducere. Quæ cum ita ſe habeant, ut in progreſſu poterit ſenſim dignoſcere quilibet etiam in re medica nequaquam verſatus, ipſius potiùs indigentiam rei, quàm vota mea me expleturum dicam, ſi poſitis in mutuum conſpectum rationibus a noſtrum quolibet hinc indè deductis, Opus tandem meum defendere mihi haud difficulter obtingat, nebulaſque omnes perfectè diſcutere, quas eidem Operi, ſive directè, ſive indirectè, offundere viſus eſt Cl. Auctor. Vindicato autem a velitationibus, imò & cavillationibus Viri Celebris Tractatu meo, minutiori poſtmodum obſtrepentium, aut objurgantium plebeculæ, de quà ſanè minùs laboro, quàm de Ranis paluſtribus, videbor mihi quodammodo fauces præcluſiſſe. Sic & publicam utilitatem, & rem meam, & Collegarum tandem meorum, imò Patriæ totius dignitatem unà tuebor. Nec proinde mihi tam juſta cauſa compulſo, neque lædere quemquam, ſed reſpondere meditanti, ſeverior quiſpiam Judex audeat obtrudere,

Nullum cum victis certamen, & æthere caſſis

unquam probari. Occurram namque verbis Eraſmi, & potiori quidem jure, ac pro ſua Cauſa occurrerit olim, aut decertarit Eraſmus ipſe Apologia ad Libros prædefuncti Alberti Pii quondam Carpenſium Principis, quæ ſic habent, *Vehementer invidioſum habetur ſcribere in mortuos, & ut ajunt, cum Larvis Luctari. Sed quid facias, ſi in te ſcribant mortui, & impingant apud totius Orbis Tribunal, ad quæ connivere* non decet? *Valeat proverbium, Non eſſe luctandum cum Larvis, niſi contra proverbium mordent mortui. Fugit Apis; ſed*

ſed in vulnere reliquit aculeum . Non eſt, quem referiam; ſed eſt, cui medear . Eſt, cui medear, inquam: patriæ quippe Academiæ dignitas læſa (ut ſingula recolligam) vulnerata commentitiis ſaltem in hiſtoriis veritas, & periclitans ob panicum terrorem incuſſum tot Ægrotantium ſalus, medelam profectò nullis diſſimulandam officiis expoſtulant.

Priuſquam tamen penſum hocce peragere aggrediar, Febrifugique inſontis æque ac benefici partes ſuſcipiam, a propoſito minime alienum putarim, generalem quandam æquivocationem, in ſcriptis Viri Cl. paſſim obviam, de medio tollere; qua nimirum detentus ille, conatus ſuos vel minimè ad rem, vel prorſus inaniter exerit, Securim, ut eſt in adagiis, adhibens ad reſerandas fores, & Clavem ad findenda ligna. Ejuſmodi autem fallacia nullo ſtatim negotio ſubmovebitur, ubi quis animadvertat, Remedia medica duplici reſpectu poſſe pro noxiis, aut ſaltem pro ſuſpectis haberi, nempe, vel ratione ſui, vel ratione inoportunæ adminiſtrationis, ſive deinde hæc referatur ad morbum, ſive ad tempus, quorum alterutri remedium non congruat, ſive ad utrumque. Priori modo ſuſpectus, aut noxius eſſe poterit uſus exempli gratia Medicamentorum Purgantium, præſertim validiorum, ob ſolam videlicet acriorem, & irritantem eorum ſubſtantiam ex ſe nocendi capacem. Altero autem modo, ſcilicet ratione intempeſtivæ adminiſtrationis, non ſolùm Purgantia, Narcotica, aliaque plura, quæ utramque certè exceptionem patiuntur, ſed præterea quotquot ſunt in Medicina remedia, quotquot in Mundo alimenta, poſſunt obeſſe. Atque hoc nomine minimè negaverim, ut pluries faſſus ſum in Opere meo, ſuſpectum nonnunquam dici poſſe uſum Peruviani Corticis, quantumvis ille cæteroqui ſit revera Remedium ſupra omnia Pharmaca, tum mitiſſimum, & ſuapte natura prorſus innoxium (quippe quod ſine humorum perturbatione, ſpirituumve irritamento, aut diſſipatione, ſuum munus abſolvit) tum etiam efficaciſſimum in eo præſtando effectu, cui illud præordinavit, cùm condidit, Divina Bonitas, ſcilicet in ſiſtendis, atque delendis Febribus illis, ad quas extenditur ejus activitas. Adeòque ſi vis huic Febrifugo ingenita, efficax, & ex ſe nunquam inanis, transferatur ob nimiam Medici confidentiam, aut imperitiam, ad alios uſus extra illius ditionem ſitos, vel etiam ad ordinarios quidem, ſed quorum non ſit rationabilis opportunitas, eo certè caſu, vel inutile illud evadet, vel fortè noxium; non quidem ratione ſui, ſed ratione adminiſtrationis minùs caſtigatæ; ſi videlicet, vel in Febre, quæ ſuapte natura ipſius Corticis medelam reſpuat, uſurpetur, vel in ea, quam forte ſupprimere ſit nefas, utpote *depuratricem* Fluidorum, & *cujuſdam quaſi lixivii loco* (ut in eodem Opere meo locutus ſum pag. 74., & alibi) *ſordes ſanguinis verè abluentem*, vel denique in ea, quæ ex una parte nondum debitam maturitatem acquiſivit, & ex alia nullum portendit periculum, vi cujus ad ſuppreſſionem, aut extinctionem illius ſtatim, ac præmature ſit deveniendum. Hæc profectò Medicis incautis nonnunquam haud ſatis perſpecta, nonnunquam etiam ante præcipitem Corticis oblationem neglecta, vertuntur poſtmodum ab iis ipſis poſt oblationem, vel irritam, vel minùs felicem, in crimen, & contumeliam illius, quantumvis inſontis, eoſque ſero *pœnitet hujuſmodi remedio uſos fuiſſe*, cum potiùs deberet pœnitere, ſe illo perperam fuiſſe uſos.

Contra nonnullis, æqua licèt hallucinatione detentis, ſors identidem favet oppoſita. Hi namque Febres, nedum Intermittentes, ſed & Continuarum naturam non parum redolentes, imò & quadantenus vere præſeferentes, quovis etiam earum tempore, fortuita Corticis oblatione nonnunquam feliciter curant (quod non raròquidem, ſed non perpetuò contingere debere ſum conſcius) abſque ullo etiam ſubſequente Ægrotantium detrimento: quo fit perſæpe, ut ab iis nimiùm glorioſa, adeòque vana Indo huic Antipyretico texantur elogia; Illud videlicet indiſcriminatim poſſe ad Febres omnes, tàm Continuas, quàm Intermittentes, quocumque etiam earum tempore ſupprimendas, & cum eventus certitudine, & impunè penitùs uſurpari. Has ob cauſas Scriptores quamplurimi, haud ſatis, ut reor, remedium experti, in Claſſes abeunt oppoſitas, quarum una uni vitio adhæret, & altera alteri; pauci etenim vere ſunt, qui medium teneant iter tutiſſimum, paucis videlicet prælucente, quod Regiam præmonſtret viam, claro lumine veritatis, aut conſtantis experi-

perimenti. Nimirum & in hac Gymnade cæteroqui ſatis frequenti,

Plures Thyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos.

Cum verò in praxi frequentiſſima occurrat, vel ſaltem videatur occurrere, adminiſtrandi hujuſce Febrifugi occaſio, frequenter quoque contingat facillimum eſt, vel quòd uſus in abuſum tranſeat penes audaciores, vel quòd abuſus metu, a recto etiam uſu quis meticuloſus abſtineat, ut de Phlebotomia, aliiſque præſidiis in peculiaribus quotidie caſibus videmus accidere.

Abſit ideo, ut auſim quemquam refellere, qui huic farinæ ſuum ineſſe furfurem aſſeveret, ut in vaſtiſſima materia medica cuique farinæ ſuus ineſt, ſive de Remediis Pharmaceuticis, ſive de Chirurgicis ſit ſermo; quibus equidem omnibus uſus rationalis pretium comparat, irrationalis adimit. Hac ego potiſſimùm de cauſa hanc eandem farinam, repetitis non ſemel laboribus pluries, ac pluries excuſſam, in Therapeutice mea jamdudum trajeci. Secrevi quippe, qualis Piſtorum mos eſt (ſiquidem per ſimilia hujuſcemodi liceat prolixiùs rem declarare) pluribus veluti diſtinctis, ſæpiuſque pertentatis Incerniculis, tum craſſiorem, tum tenuiorem furfurem, quoaduſque puriſſimum, & plane impermiſtum illum collegerim pollinem, unde non rubidus, aut ſecundarius panis,

Sed tener, & niveus, mollique ſiligine factus in eſcam venire potis eſt quammaximè vitalem, quæ nempe vel prope morituris auxilio ſit præſentaneo. Hæc quidem omnia membratim, ac per gradus me præſtitiſſe reor, materiam univerſam partitis vicibus minutiſſimè perſcrutatus, cùm primo ſtatim loco Febres *Continentes* omnes, quotquot ſunt, tam *Solitarias*, quàm *Comitatas*, tam *Eſſentiales*, quàm *Symptomaticas*, turmatim a ditione Corticis ablegavi, remanente, pro ſuſcipienda illius actione, confertiſſimo agmine *Vulgarium omnium*, ſeu *Benigniorum Intermittentium*, quibus tamen nulla fomentum præbeat Viſcerum, aut Solidi cujuſquam labes. Id ipſum diligentiùs adhuc peragere mihi ſum viſus, cùm nonnullas iterum Febres, tum Periodicas, tum Periodicis ſimiles, ſed ſuapte natura verè *Continuas*, videlicet vel *ſimpliciter Remittentes*, vel etiam *Proportionatas*, ſæpe a proficua hujuſce remedii adminiſtratione ſejunxi, retentis iis Periodicis ſimul, & Continuis Febribus, quæ contra ſuopte genio verè *Intermittentes*, ſed fortuitam quandam continuitatem nactæ, cujuſmodi ſunt *Subintrantes* omnes, uſu pariter Peruviani Corticis prudenter adhibiti haud difficulter fugantur, non ampliùs rediture. Ultimam denique manum materiæ incernendæ, Cribro quodam peculiari, & Medicis hactenus ferme omnibus intentato, me impoſuiſſe perſuaſum habeo, cùm Febrium earundem *Intermittentium* quidem, ſaltem *ab ortu*, ſed nihilominus quammaximè *Pernicioſarum*, curationem indigitavi, eodem Febrifugo, certa quadam, & ſpeciali regula miniſtrato feliciter abſolvendam, non modò tunc cùm Febres illæ, moris cæteroqui maximè ſubdoli, atque maligni, tempeſtivè poſſunt dignoſci, verùm etiam non raro poſtquam curantes Medicos decepere, Ægrumque ad id redegere, ut jam totus algens, pulſuque præditus ferme nullo, ac non ampliùs perceptibili, Nyctemerino tantùm ſpatio diſtet a morte, nempe a futuro Paroxyſmo, citra dubitationis aleam lethali.

Hic ſanè hujuſce Farinæ purus putus Flos eſt. Portionibus cæteris, utut ſummè utilibus, nonnihil tamen tenuiſſimi ſaltem Furfuris ineſſe nequaquam negaverim, ideſt, ut apertè loquar, non negaverim, locum fortè quempiam Superſtitioſis quibuſdam etiamnum in illis relinqui ad ſcrupuloſitates, ineptias, atque ſophiſmata pertinaciter obtrudenda, ut mercem hanc utiliſſimam reddant in dies abjectiorem; Atque his, palato meliora etiam nauſeante inſtructis, liberum ſit expuere quod non arridet, meque habebunt minimè repugnantem, qualem in Opere meo apertis notis memetipſum ſpopondi. Minimè verò me talem polliceor, ubi agitur de puriſſimo, mundiſſimoque hoc polline, quem poſtrema diligentia excuſſum ſecrevi, & cui ædepol nihil eſt, quod vel a dicacioribus queat opponi. Cum itaque intentum unicum, vel ſaltem primarium hoc ſit Tractatus mei, docere ſcilicet recenſitarum Febrium *Pernicioſarum* medelam, Peruviano Cortice peculiariter uſurpato inſtituendam, cætera verò reliquas Febres reſpicientia, ſint mera additamenta, cujuſvis arbitrio vel ibidem relicta, idipſum eſt, quod oppoſita, ſed vera, & ſolida adminiculante experientia, turpem falſitatis, aut vanitatis notam præſeferre deberet evinci. Quòd ſi quis in Opus meum animadvertens, hoc,

hoc, quod potiſſimum dixi, contendat evertere, evincat quoque ſimul neceſſe eſt, crimen eſſe in Medicina, certò ſervare hominem cæteroqui certò pereuntem, ſi per Remedium id fiat quotidie obvium, de quo tamen quis ambigat, an Empyricum illud ſit, an Methodicum, & an perpetui, an temporanei tantùm quandoque levaminis.

Materiam hanc univerſam Farinæ nomine hactenus vocitatam, & recenſita hucuſque ſedulitate particulatim ſecretam (patere Lector coactum aſſumptæ ſemel allegoriæ ſatis appoſite rem explicantis progreſſum) totam denuo recens incernere aggreſſus eſt Cl. Ramazzinus. Et quidem quicquid ipſe partite, nec ſine labore ſegregaveram, ille primò commiſcuit iterum, atque turbulenter confudit; dein uno tantùm exiliſſimo, ac penè imperfoſſo ad opus ſuſcepto pollinario Cribro, materiaque, quanta illa extitit, nonniſi leviter excuſſa, vix tenuiſſimum collegit Pollinem; non illum tamen, qui meliore pollens ſubſtantia, in egregium panem ſolet evadere, ſed volatilem illum, qui parietibus, ubi pinſitur, adhærere conſuevit, ex quo nonniſi infirmiſſimus panis confici poteſt. Præpoſteram hanc cribrandi, aut incernendi normam viſus eſt ille procul dubio tenuiſſe, cùm uſum omnem Peruviani Corticis *ad unam tantùm, vel alteram Drachmam* contraxit *ſemel oblatam, & quidem in diuturnis duntaxat Intermittentibus, ad impetrandas aliquot dierum inducias*. Reliquum Materiæ univerſæ utiliſſima adhuc abundè refertum Farina, nomine Furfuris, & recrementi, nedum inutilis, ſed & noxii, planè rejecit, imò & projecit. Uno verbo (ut a Piſtoria tandem ad Medicam Artem rem contraham) in id potiſſimè nervos intendit, ut quas deleveram difficultates, iterum ſuſcitaret, ne minimùm quidem eaſdem promovens, crambemque jam coctam recoctioni planè faſtidiendæ rurſus exponeret. Demum in eo totus fuit, ut peculiaris, diſtinctæque probationis defectum, quo perſæpe laborat, oſcitaturque jejuna illius Diſſertatio, Rhetorica identidem ſuppleret induſtria, clamans undequaque, declamanſque, Americanum iſtud Febrifugum *non tam facilè, nec tanta copia, ad uncias videlicet integras in Vino infuſum, pluries in die, largaque Doſi, ut Mutinæ fieri ſolet, indiſcriminatim eſſe exhibendum, ſed modo adhibito: quandoquidem remedium iſtud empyricum prorſus, & amethodicum noxas plurimas ſolet progignere, & ob improprium illius uſum, & ob occultam ejuſdem malitiam*. Quibus omnibus generaliter, & indefinitè hìc illic prolatis, quin plurima inſit veritatis ſpecies, forſan ambiget nemo; ſed facto, ut decet, ſcrutinio, proh quantum vacuitatis ſubeſt, deceptionis, & falſitatis! Si quiſpiam igitur rumoribus hiſce Viri Cl. fortaſſe præventus, calculum præcocem opinioni illius ſtatim apponendum cenſuerit (quod conſuevit factitare nonnemo) ſuffragium tantiſper ſuum æquum eſt ut ſuſpendat: *Sceleſtum* ſiquidem, *& crudele judicium eſt, ſi quid ſtatuatur antea quàm cum accuſatione comparata ſit defenſio*, clamat Lucianus *De non temere credendo calumniæ*, ſubdens inſuper illud Phoclylidis,

Ne Judex fueris, partes ni audiveris ambas.

Ad hæc ego reſpiciens, e re fore cenſui, priuſquam ad criticam Cl. Auctoris *Diſſertationem* meas *Reſponſiones* apponam, Propoſitum Lucubrationis illius, æquè ac Theraupetices meæ, ſummatim præmittere, ut ex juxta poſito utriuſque noſtrum germano ſenſu, clariùs indè eluceſcat conſenſus, ac diſſenſus noſter: mox erutis ab eadem Diſſertatione potioribus textibus Peruviano Cortici infenſis; aliis verò e directo conſitis eidem Cortici apprimè faventibus, quos ex variis Cl. Auctoris Operibus, ante meæ Therapeutices evulgationem editis, placuit excerpere, atque tranſcribere ad literam, quid ab utriſque ſimul collatis reſultet, haud fruſtraneum credidi nudis terminis, & citra fucum exponere; ultimoque tandem loco ipſam Viri Clariſſimi Diſſertationem in Paragraphos conciſam (quam percurrenti ſi fortè alicubi hæreat aqua, ſciat is, primi Exemplaris, non ſecundi, prout jacet illud hìc adamuſſim recuſi, id eſſe vitium) cum Notis meis membratim reſpondentibus, pro pleniori, nedum Profeſſorum Artis, ſed & aliorum quoque Eruditorum notitia ſubnectere. An verò per hæc omnia neverim quod Colo aptavi, ſcilicet an ſatis oſtenderim, cæſſim licèt, ac interrupte, Virum Cl. *malo ſuo* (quod ajebat Seneca *De Vita beata*) *vim ſuam exercuiſſe*, ipſumve clarè demonſtrarim vel præter intentionem nonnunquam conſentientem mihi: cæterum præter rationem prorſus, & a me, & a ſe, & ab ipſa re diſſentientem, *Judicet*, ut verbis illius utar, *Judicet*, inquam, *cui cor ſapit*.

DISCRE-

DISCREPANTIA
INTER
Clariſſimum Ramazzinum, & Me,
SIVE
SUMMARIUM

Propoſiti Cl. Ramazzini, ex illius Diſſertatione fideliter excerptum.

OPinatur ille in hac Diſſertatione (quidquid aliàs ſenſerit) Chinam Chinam poſſe obeſſe Febricitantibus, tum ratione intempeſtivæ ſuppreſſionis Febrium, tum etiam ratione *malitiæ* cujuſdam *occultæ* illi inſitæ, quam pluribus in locis innuit, ſed nuſquam probat. Ex eo pariter quòd *occulta* ſit *virtus febrifuga* illius, arcanuſque modus, quo ipſa operatur in nobis, cum nullam ſenſibilem pariat evacuationem; imò ex eo quòd in Europa quicquam ei analogum non reperiatur in Vegetabilium familia, concludit ille, rationalem eſſe non poſſe hujuſce Corticis uſum, ſed merè *empyricum*, & *amethodicum*. Experimenta enim, ad explorandam ejus virtutem antifebrilem hactenus inſtituta, etſi planè non improbet; plurimis tamen hallucinationibus putat obnoxia, ut indè nil utilitatis quis valeat eruere:

Illam æquo animo nuſquam admittit, niſi in *diuturnis* tandem *Intermittentibus*, ſalvis etiam limitationibus infra recenſendis: & quidem ſemel tantùm exhibitam *ad Dra-*

Propoſiti mei ſaltem præcipui, ex Therapeutice mea Speciali fideliter excerptum.

OPinor ego in Opere meo, Chinam Chinam nonnunquam obeſſe poſſe, ut poſſunt omnia Remedia ſelectiora, omneſque etiam cibi, quantumvis optimi, ſi *intempeſtivè* illa uſurpetur, hoc eſt ſi per eam aliquando ſiſtantur Febres, quas expediat omnino ſinere progredi, vel ſi ſiſtantur præmaturè, quæ ſeriùs tantùm eſſent ſupprimendæ. Poſſe verò ipſam obeſſe ob *malitiam occultam*, quam habeat, vel ex eo quòd *arcana* ſit illius *virtus febrifuga*, nedum non conſentio, ſed oppoſitum rationibus, auctoritatibus, & experimentis ſatis abundè conor ibidem oſtendere.

Illam in Intermittentibus omnibus admitto quidem, cùm adeſt indicans; ſed ut ab aliis vel invitè admittatur inſudare detrecto: neque enim hic eſt Therapeutices meæ ſcopus præcipuus. Hanc unam tamen limitationem adjunctam volo, ut ſcilicet Febres hujuſmodi tunc ſolùm curentur Peruviano Cortice, quando naturam *Corruptivam* habeant, vel ſenſim adipiſcantur; ſecùs ſi *Depurativæ* ſint, vel tales probabiliter ſint evaſuræ: tunc enim Febres ſui ipſius, ſuæque cauſæ Remedium eſſe ſum faſſus. Adeòque ferme ridicula Quæſtio eſt penes me diſputare, an Febris aliqua curanda ſit ope Chinæ Chinæ, an *alterius* cujuſvis *Specifici Febrifugi*; ſi etenim ea verè ſiſtenda ſit, nec melius, nec certiùs id aſſequi licet, quàm uſu Peruviani Corticis. Sed prudentis Medici eſt potiùs quærere, ac ſeriò perpendere, num verè eam Febrem ſiſtere expediat, & an eo tempore, an

 alio,

Drachmam unam, *vel duas*, ad impetrandas aliquot dierum inducias, ut nonnihil reparentur vires, quemadmodum fieri ſolet oblatione Opii ad ſedandos dolores. Cæterum uſum repetitum, aut diuturnum improbat, ne illo ſcilicet impediatur recurſus Febrium, quas iterum expectandas, exoptandas, imò & excitandas dicit remedii loco; niſi enim redeant, malè conſultum putat rebus Ægrotantium: ignem nanque febrilem penes prudentes Medicos ſuum uſum habere, novum non eſſe commemorat.

Liberaliorem illius uſum in quibuſvis caſibus apertè damnat. Et licèt de hoc generaliter tantùm, & nonnihil etiam hyperbolicè loqui videatur, quaſi pro certo habeat, exuberantem admodum Chinæ Chinæ profuſionem fieri *Mutinæ* (Urbem quippe hanc inter tot reprehendendam ſeligit) quia tamen nulla alia uſpiam reperitur taxatio licitæ doſis, quàm ſupra recenſita unius, vel duarum ad ſummum Drachmarum, quamlibet idcirco doſim, quæ hanc excedat, ab eodem damnari cenſendum eſt.

Quamvis autem, ut dictum ſuperiùs, in Febribus Intermittentibus, tunc ſolùm cùm illæ nimis protractæ Ægros fatigant, Drachmam unam, vel duas Peruviani Corticis admittat, præſcribatque juxta Methodum ſanioris, ut ait, ætatis ſuæ; nihilominus eundem Corticem locum opportunum minimè habere autumat in Regionibus, Anni temporibus, Aeriſve Conſtitutionibus humidis; in ſiccis verò feliciùs, ſive, ut caſtigatiùs loquatur, minori damno alio; quod ex dignotione Depurativi, aut Corruptivi Febrium generis planè dependet. Quomodo autem dignoſcantur ab invicem hujuſmodi *Depuratoriæ*, aut *Corruptivæ* Intermittentes, ibi per extenſum docentur Tyrones.

Et quia ego relapſum Sanatorum in priſtinas Febres, quas Corruptrices cenſui, cùm Chinam Chinam præſcripſi, prohibere conor pro viribus: idcirco Remedium ſemel oblatum, pluries cum moderamine repeto. Doſis tamen mea minimè tranſcendit in hujuſmodi Febribus doſim *vulgarem*, imò plurimis etiam vulgaribus *parcior* eſt. Primo ſiquidem hauſtus non excedit unquam *Drachmas duas*, quod ſummum eſt. Alias *ſex Drachmas* ad ſummum pariter impendo *trium hebdomadarum ſpatio* ad præcautionem. Atque ita quantitas univerſa *unciæ unius* pondere continetur. Nonnunquam etiam, ubi lentiorem curationem citiori præferendam putem (ut ſi præ ſola Febrium diuturnitate Chinam Chinam præſcribam) per *ſemidrachmas* tantùm, ad *quindecim* circiter dies exhibitas, negotium abſolvo.

Ingenuè tamen ibidem fateor, me *rarò* in *vulgaribus* Intermittentibus Corticem præſcribere conſueviſſe, quippe quas ſæpiſſime, ac quibuſdam potiſſimùm tempeſtatibus, pro *Depurativis* habeo, melioremque eo caſu, cæteris paribus, reputo curationem ſponte Naturæ abſolutam, ubi liceat eam ſperare, quàm Specificorum, ſive *Chinæ Chinæ* adjumento quæſitam. Imò ſi quando ob ſuppreſſam, vel *ad preces* Ægrotantium *importunas*, vel ob *metum* fortè *præcocem*, qui me corripuerit, Febrim, aliqua mihi ſuſpicio incidat de Febrifugo nonnihil præmaturè adminiſtrato: Febris autem ipſa non multò poſt redeat: diuturniorem eo caſu illi curſum denuò permitto, priuſquam remedium repetam: illudque etiam ſæpe non repeto, quoties Febre rationabiliter quoque depulſa, ſed nihilominùs redeunte, *levior* eſt, & ad ſpontaneam ſolutionem facilè vergens illius recurſus.

De ſexuum, ætatum, temperamentorum, inſtitutorum vitæ, & ſimilium diverſitate *accidentali*, & quò ad Chinam Chinam exhibendam, vel non exhibendam planè *ſuperſtitioſa*, non minùs quàm ad tot alia, quæ ſine hiſce cautionibus quotidie offeruntur Remedia, ſum parum ſolici-

inquit exhiberi. In temperamentis pariter Pituoſis Febrifugum hoc ſuſpectum putat: adeòq; Corpulentos, & præpingues homines in Cachexiam ſenſim delabi, ac tandem longum poſt tempus obire, ſe obſervaſſe refert. In temperamentis verò Melancholicis graviores adhuc noxas Chinam Chinam parere, nervosè aſſerit, de humoris atrabilaris ferocia ibidem nonnulla commentus.

Sed & inſuper ſexus, ætas, & vitæ conditio parum proficuum reddere ſolet, ipſo Judice, Peruviani Corticis uſum. Talem reputat, ut ſummatim dicam, in Pueris, Adoleſcentibus, & Mulieribus, exceptis gravidis, & operoſis, cujuſmodi ſunt Textrices, Lotrices, & ſervilibus operibus addictæ. Item ablegat a Monialibus, ab ædibus Nobilium, & Potentium virorum, & tandem (quod fortaſſis erat illi intentum primarium) a *Principibus*; tutioremque uſum habere antifebrile iſtud in Populari gente, quæ ex manuariis operibus victitat, quàm in cæteris quibuſcumque, tandem concludit.

Neque verò illud prætereundum, quòd quamvis hujuſmodi remedium admittat ſemel tantùm in diuturnis Febribus, ad impetrandas aliquot dierum inducias; nihilominus neque id planè tutum cenſet, omnibus licèt expletis conditionibus ſupra recenſitis, ob ſuſpicionem, ne Febris, quæ ad tempus ſiſti creditur, Medicum eludat, & ſiſtatur omnino, quod peſſimum reputat: quam ob cauſam non ſemel illum pœnituit, eo Febrifugo ſe uſum fuiſſe.

Remedio huic ineſſe facultatem

Torti *Reſponſ. ad Ramazz.* ſi-licitus; atque ad ea omnia tantùm reſpicio quò ad doſim plus minùs *liberalem* uſurpandam, ut in aliis quoque Pharmacis præſcribendis mos eſt, & quò ad vehiculum illius plus minùs activum, aut energeticum ſeligendum. Cæterum indicationem offerendi, vel non offerendi, ſumo a *natura*, & *cauſa* Febris, nec non etiam ab *accidentibus* ejuſdem, ſi *graviora* ſint præter ordinem. In hunc finem ipſam Febrium omnium Periodicarum naturam diligenti indagine pluribus in locis Operis mei ex inſtituto perſequor, & Cauſas illarum productrices inquiro, placita Scholarum, tam Veterum, quàm Recentiorum perpendens: atq; indè ad quævis medendi Syſtemata, & ad quaſvis Scriptorum Hypotheſes accommodatum eſſe Peruviani Corticis uſum, pro curandis in quovis Subjecto iiſdem Periodicis Febribus, luce meridiana clariùs oſtendo.

Vim nullam fluida noſtra *figentem* Chinæ Chinæ ineſſe, & rationibus, & practicis experimentis perſpicuè demonſtro, admittoque ſolùm in ea Fermenti febrilis *abſorptionem*, meliori quo poſſim mechanemate explicatam. *In quo ſenſu* ſi quis contendat, a Peruviano Cortice *figi* nudum ipſum *febrile Fermentum*, dum ab illo *abſorbetur*, me nequaquam diſſentientem habet; dummodo hoc idem dicat de *cæteris abſorbentibus*, citra diſſidium apud omnes innocuis habitis, ſi ritè uſurpentur. Neq; enim abſortio materiæ adeò exiguæ, cujuſmodi eſt Fermentum febrile, ullam ſubinde neceſſariò exigit ſenſibilem evacuationem: quod pariter quarumlibet Scholarum Theſibus cohærere, facto prolixiori celebriorum examine, indigito. Et quotieſcunque etiam ſenſibilis evacuatio quæratur, illam ſatis ſuperque patefacit, quæ Chinæ Chinæ actionem perpetuò ſub ſolis naturalibus excretionibus minimè adauctis facilè tota poſſit deliteſcere, Fermenti febrilis abſorti materia, & hac demum via integrè excerni.

In Febribus porrò *Intermittentibus Malignis*, non ſolùm admitto Peruvianum Corticem, ſed ita admitto, ut nullo pacto patiar omiſſionem illius; unicum enim hoc eſt, verum, germanumq; Propoſitum Theraupetices meæ. Harum Febrium multiplex *differentia*, imò & tempeſtiva *diagnoſis* hactenus parum nota, dilucidata eſt ex profeſſo pro viribus a me, exemplo

figentem fluida quæque humani corporis, ut *Sanguinem*, *Spiritus &c.* pro re certa ſupponit, ne lites agat; atq; ob id fortaſſe Nepotem ſuum ſeriò admonet, ut diligenter animadvertat, Febres Intermittentes poſt epotam Chinam Chinam *nunquam* ad veram, & perfectam apyrexiam pertingere; non enim, inquit ille, Febres verè fugantur, ſed potiùs concentrantur: ideoque non recurrunt quidem Paroxyſmi; veruntamen Febris ipſa, quæ creditur receſſiſſe, tacitè cubat, ut ignis ſub cinere doloſo, & tacitè Corpus depaſcitur: adeòq; optandum eſt, ut in apertam flammam erumpant, ſitque reditus illius remedii loco.

Utiliorem *forſan* diceret Corticem Peruvianum in Febribus Intermittentibus *malignis* a Mercato deſcriptis, ſi tales ab initio dignoſcerentur; ſed illas quoquè a Medicis Mutinenſibus, tumultuariè, ut inquit, ad ſacram Anchoram Chinæ Chinæ, ad uncias in Vino infuſæ, incaſſum confugientibus, minimè curatas vidit; perpaucos enim ab hujuſmodi Febribus correptos evaſiſſe, ſibi obſervatum teſtatur. Et ſi exemplum aliquod oppoſitum afferatur, hujuſmodi portenta, inquit ille, viſebantur quoquè antequam Chinæ Chinæ nomen innoteſceret.

In hujus, aliorumque etiam aſſertorum ſuorum confirmationem auctoritates nonnullas, quodque magis refert, caſus etiam nonnullos adducit: quibus tamen omnibus quænam vis inſit, & quænam facti veritas, nonniſi invitè quidem, ſuo loco patefiet.

Denique in Febribus nullis, quibus etiam Mercati, & Mortoni. In his caſibus, ubi dignotio ſit *tempeſtiva*, non plus, aut paulò plus Chinæ Chinæ præſcribendum dico, ac in *vulgaribus* Intermittentibus: & hac proportione, imò etiam parciùs procedendum aſſero, ſi *maligna* Intermittens ſit de earum ſpecie, quæ nil aliud pernicioſi præſeferunt, quàm diſpoſitionem quandam proximam ad acquirendam continuitatem, quam *Febrim* idcirco *Subcontinuam* appellavi.

Quòd ſi vel ob Medici incuriam, vel ob Ægri calamitatem, *ſeriùs* dignoſcatur *Pernicioſæ* Intermittentis *malignitas*, ſitque *repentè* conſtitutus homo in anguſtia ferè *extrema*, dummodo victurus ſit per horas 24., quatenus per totidem diſtet a futuro lethali acceſſu, etſi *frigidus*, & *arteriæ micatione deſtitutus*; in eo ſtatu conſtanter ſtatuo, inculco, & doceo, ſaltem Tyrones (neque hoc unum, quod mordicùs ſuſtineo in Therapeutice mea, ab ullo Viro culto in circumſtantiis hujuſcemodi refutari poſſe cenſuerim) aſſero, inquam, maxima, ne dicam certa ſpe felicis exitus, offerendum eſſe Peruvianum Corticem, ſed aucta doſi: itaut primus hauſtus, de quo mihi ſumma anxietas (ſecùs eventu fruſtrarer) conſtet Drachmis, modò *tribus*, modò *quatuor*, modò *quinque*, modò etiam *ſex*, ſi opus ſit, pro diverſa caſus plùs, vel minùs *præcipitis* exigentia; dummodo tamen in progreſſu, tranſactaque unius, aut alterius diei procella, admodùm *temperanter* agatur in oblatione Remedii, ſuapte licèt natura prorſus innoxii.

Uno verbo ea regula, menſuraque procedendùm volo in his caſibus, ut non plus quàm *unciæ duæ* Chinæ Chinæ, pro *curatione* ſimul, & *præſervatione* impendantur; *una* ſcilicet, vel etiam quid minùs pro *ſubita* extinctione Febris, & ſpatio *trium hebdomadarum* ad præcautionem *altera*. Et hanc Methodum, quam *meam*, ac *peculiarem* voco, poſſumque *novam* jure vocare, ſaltem in regione mea, imò & alibi, non abnuo, quin pro libito quiſque appellet, vel *ſuam*, vel *alienam*, dummodo in commune beneficium eadem utatur.

Pro aſſertorum quorumcunque meorum veritate confirmanda, non modo *auctoritates* affero Scriptorum *expertorum* (inexpertos enim, vel ſine methodo expertos fidenter appello quot quot oppoſitum ſentiant, quamvis expertos ſe jactitent), verùm

bus obtigerit *continuitas*, qualiſcunque ea ſit, ne in iis quidem, quæ de Intermittentium natura quodammodo participare creduntur, aut ſunt de earum *proſapia*, quamvis etiam *quid malignum portendant*, Peruvianum Corticem (quem adversùs eas nimis liberaliter, ut dictum ſupra, *Mutinæ* uſurpari putat) exhibendum cenſet; plurimas enim deceptiones hac in re ait contingere, cum Febres ipſæ Continentes, & ab eſſentia Continuæ, quæ Cortici certè non auſcultant, quoſdam preſeferant nonnunquam parvus motus, quales ſunt ii, qui Febribus Intermittentibus competunt: qua demum vana ſpe ſeducti Mutinenſes Medici, Chinam Chinam ad uncias integras in Vino infuſam pluries in die propinant; ſed perperam, etſi illis curationes nonnullæ Ægrorum pro conclamatis habitorum *fortuitò* feliciter ceſſerint.

Interim hanc Methodum, neque *novam* eſſe contendit, neque inclytæ *Scholæ Bononienſis* uſui conſonam: miraturque ideo, Peruvianam hanc Plantam altas adeò radices egiſſe *inter Scultennam, & Gabellum*; non ita verò in Solo Bononienſi finitimo, cum cæteroqui apud Medicos temporibus Viri Cl. *Mutinæ* florentes, valde rarò, & valde cautè præſcribi conſueviſſet Peruvianus Cortex, utpotè *infidus*, atq; *ſuſpectus*. Hæc Ille. Diſpiciendum poſthac particulatim, quo ſingula conſiſtant robore.

rùm etiam *hiſtorias* quamplurimas *inſignes* æquè ac *fideles*, de quarum certitudine ipſe Cl. Ramazzinus expreſſè, uti ſocius in curatione, ita & teſtis a me non ſemel adducitur; neque tamen earum ullam pro ea, qua pollebat honeſtate, in Diſſertatione ſua vel minimum inficiari aggreſſus eſt. Utinam verò liceret mihi quas ipſe adducit ex adverſo, me ſontem, ſeque teſtem criminis faciens, meo licèt ſuppreſſo nomine, pari ſilentio diſſimulare; ſed juſta dignitatis meæ tutela, & multò magis communis cauſa, quæ defendi debet, inofficioſam hujuſmodi moderationem non patitur.

Ad *Continuas* denique *Continentes* omnes, ſive *minimè* Remittentes Febres Chinam Chinam & ipſe inutilem cenſeo, ut & ad plures alias diverſorum generum nulla interſtitione notabiles. Ad *Continuas Proportionales* ſic dictas in Scholis, ſive *Periodicas*, minimè proficuam pariter dico, ſi illæ ex radice *Continuarum ab eſſentia* prodeant; ſecùs ſi ſint de Stirpe *Intermittentium ab ortu*, vel *Subintrantium*, dummodo nondum continuitatem *eſſentialem* ſint aſſecutæ: quouſque enim illuc non pervenere, eas etiamnum dico curabiles Cortice modicè exhibito.

Ne tamen ulla hinc oriatur in praxi confuſio, Febris *ſimpliciter Remittentis*, a me ſic appellatæ, naturam, & ſigna diagnoſtica minutè ſum proſecutus, eamque, licèt obſcurè confusè, aut inordinatè periodica videatur, Cortice inexpugnabilem profero; non ſic merè *Subintrantem*, quam quoquè deſcribo, ſuiſque ſignis a *ſimpliciter Remittente* diſtinguo. Atque hac poſita duplicis generis Febre, *Continua* quoquè *Proportionalis*, ex hiſce duabus quodammodo miſtis, ſeu potiùs ex diverſi Febris utriuſque Fermenti commiſtione conflatæ, naturam ancipitem, China China quandoque curabilem, & quandoque nequaquam curabilem, ſub utraque hac conditione conſidero, propriiſque clarè, quantùm fieri poteſt, ſignis indigito.

Ac tandem ne quis error poſſit obrepere, diſtinctas omnium planè Febrium ſpecies, juxta ſeriem practicæ earundem Geneſeos (quarum plurimæ Peruviani Corticis conatus eludunt, aliæ plurimæ eidem cedunt, aliæ denique modò cedunt, & modò non, pro varia ipſarum natura, ortu, & ſucceſſiva nonnunquam Metamorphoſi) in Icone peculiari ob oculos legentium, præſertim Juniorum, pono: ut ideo

 labo-

laborem fruſtraneum aſſumpſiſſe videatur Cl. Ramazzinus, Opus meum eatenus tantùm convellens, ut perſpicuè viſitur, quatenus quæ ipſe clarè diſpoſui, & ſecrevi ab invicem, ille denuo ſimul confundit, mox ſuſque deque declamatoriè perturbat.

An verò ſingula, quæ huc tranſtuli, in ipſa Therapeutice mea ſatis digeſſerim, ac ad umbilicum perduxerim, perduxerimve ratione duce, & comite experimento, qui diſtinctè cupit dignoſcere; prolixam autem nimiùm, quippe in gratiam Tyronum conſcriptam, eandem Therapeuticen detrectat percurrere, adeat ſolummodo Cap. 1. 3. 7. & 8. Libri primi, Cap. 3. & 4. Libri tertii, Cap. 5. Libri quarti, & Cap. 2. & 3. Libri quinti, cunctaque ibidem comminuta, forſan & ſupra modum, reperiet.

DISCREPANTIA

Clariſſimi Ramazzini a ſemetipſo,

SIVE

COLLATIO

Potiorum Textuum ſummatim huc translatorum, quos in noviſſima Diſſertatione ſua De Abuſu Chinæ Chinæ, *Anno* 1714. *evulgata, edidit Clariſſimus Ramazzinus in contumeliam Chinæ Chinæ*, præſertim ne poſthac Juvenes relinquantur dubii [*ut eos antea reliquerant Auctores ab invicem diſcrepantes*] in quam partem ſe dedere debeant, *quemadmodum infra deducitur ex eadem Diſſertatione, Paragrapho ſeptimo.*

Plurium Textuum hic ad literam tranſcriptorum, quos in diverſis Operibus ſuis, non juvenili, aut conſiſtente ætate, ſed in medio, ac ultimo Senio, ab Anno ſcilicet 67. *ad* 79. *ætatis ſuæ, ſive a* 1700. *ad* 1712. *Æræ Chriſtianæ, idem Cl. Ramazzinus edidit in laudem Chinæ Chinæ, non Oratorem agens, ſed* Documenta Theorica, & Practica ſtudioſæ ſuggerens Juventuti, *ut in Orat. Jatr. argum. ipſe ad Lectorem præfatur.*

A

NOn eſt tam inſons, ut vulgo creditur, Americanum iſtud Febrifugum. *Ramazz. Diſſertat. de Abuſu Chinæ Chinæ Epiſt. nuncupat. lit. c.*

A

PEruvianum Febrifugum, non arte quidem, aut induſtria repertum eſt; ſed nobis *divinitùs* conceſſum. *Ramazz. Orat. Jatrici Arg. pag.* 104. *Orat.* 3. *Edition. Patav.* 1708.

B

Remedium iſtud natura ſua *doloſum* eſt. *Diſſertat. ead.* §. 50. *circa finem.*

B

Peruvianus Cortex Antipyreticorum omnium, quotquot excogitavit Antiquitas, & Chymicorum ſolertia conflavit, eſt facilè Princeps. *Idem ibidem pag.* 101.

Noxa

Uti-

C

Noxa hujus Febrifugi tantò *pernicioſior* eſt, quantò occultior. *Diſſert. ead.* §. 15. *lit. b.*

D

Hoc Febrifugi genus apud me tanti non eſt pro Febribus Intermittentibus curandis, ut Medicina æquè benè hoc præſidii genere carere non poſſet, & Veterum Febrifugis, quæ ſi non tam citò, tutiùs tamen operanrur, non poſſet eſſe contenta. *Ibid.* §. 18. *lit. b.*

E

Certè conſtat, longè tutiora fuiſſe Veterum Febrifuga, quæ olim uſui erant, quàm Indum iſtud. *Epiſt. nuncupat. ejuſd. Diſſert. lit. e.*

F

In quacunque Febre Intermittente, in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento &c. Chinam Chinam indiſcriminatim exhibere velle, magnum abuſum eſſe judico. *Diſſertat. ead.* §. 8. *lit. c.*

G

Chinæ Chinæ Fautores in ea laudanda modum neſciunt, ſed ſummis laudibus ad Aſtra efferunt, *Arborem Vitæ* illam appellantes. *Ibid.* §. 7. *lit. a. b.*

H

In Febribus Tertianis Intermittentitentibus Malignis Medici Mutinenſes ad ſacram Anchoram Chinæ Chinæ incaſſum

C

Utinam favore Numinum, & commiſeratione, qua ſolent in res humanas, aliud Febrifugum reperire daretur, quod *eadem ſecuritate*, qua Peruvianus Cortex Periodicas ſanat, reliquas Febres, quas Synochas, & Continentes vocant, ſanandi facultate polleret. *Ibidem pag.* 103. *&* 104.

D

Quot ſeculis deſudarunt Artis Primores, ut Febrifugum aliquod reperirent, aut arte conflarent? Modò e Peruviana Regione Cortex ad nos defertur, *divinum planè* remedium ad malè natam Febrium ſobolem *exterminandam*. *Ibid. pag.* 34. *Orat. Secular.*

E. F. G.

Quàm diu a peritioribus Artis Magiſtris inſudatum eſt ad Febrifugum aliquod conflandum, ex triplici Regno materia petita? At omnes hactenus illorum labores fruſtrante diligentia in irritum ceſſere; & ſi aliquod Antipyreticum in illorum monumentis extat, nonniſi ſub Grypho deſcriptum legitur, ut Delio Natatore opus ſit, ſi mens Auctoris ſincera habenda ſit. *Solus* Peruvianus Cortex, nobis a Divina beneficentia munus conceſſum, ſinè alterius rei mixtura, in qualibet regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento, Febres ſaltem recurrentes, atque intervallatas fugat, & *exterminat*, quamquam non defuerint qui *hieron* hoc *picron* ex *Arbore Vitæ* decerptum temerare pertentarint Opio, aliiſque rebus adjectis, ut ſolitis mangoniis vulgo imponerent. *Ibid. pag.* 212., *&* 213. *Orat. ſept.*

H

Equidem hoc præſidii genus in Febribus Periodicis miranda præſtat, & præſertim in Tertianis Intermittentibus Mali-

caſſum confugiebant; perpaucos enim ab hujuſmodi Febribus correptos, evaſiſſe vidi. *Ibid.* §. 30. & 32. *lit. a.*

I

Cum poſt tot conatus Magnorum Virorum, & facta tentamina, adhuc *ignotus* ſit operandi modus hujus celebris Antipyretici, aſſerere neceſſe eſt, *rationalem non eſse* illius uſum, ſed merè *empyricum*, & *amethodicum*. *Ibid.* §. 6.

K

In Periodicis Febribus *continuatus* hujus Febrifugi uſus Obſtructiones, & Cachexias invehit, Hydropem & mortem. *Ibid.* §. 21.

L

Sicuti Opium, pro ſedandis doloribus ſemel oblatum, rurſus ad prophylaxim repetendum non eſt; ita *nec repetendus* ad prophylaxim Peruvianus Cortex, pro ſedanda febri ſemel præſcriptus. *Ibid.* §. 48. *lit. a.*

M

Ab hoc remedio Febres Intermittentes fugari videntur; ſed Medicis nimis cre-

Malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis Ægros interdum necant &c. hoc enim Febrifugum fermentum illud malignum ſive penitùs reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne Æger in ipſo Febris acceſſu intereat. *Idem Diſsert. De Contagioſa Epidemia, quæ in Boves irrepſit pag.* 37. *Edit. Patav.* 1712.

I

Licèt autem in Peruviano Febrifugo &c. nondum teneamus quid verè ſit Febris, nec ſatis conſtet quid in noſtris corporibus præſtet hoc remedium &c.; magnum tamen mortalitati noſtræ ſolamen foret, ſi conſimile præſidium haberemus, quo contra Febres vere continuas, quæ nobis exitium interminantur, *cæco licèt modò*, & Andabatarum more pugnaremus, quando idem penè *de omnibus Remediis*, quotquot habet Ars medica, proferre liceat, poſſe nos quidem pro lubitu fingere quid agant, quove modo operentur, ubi noſtri corporis penetralia ſubierint; *modum* autem, & *ingenium*, quo morbum, & cauſas morbificas oppugnent, verè, ac ſcienter nequaquam poſſe pertingere. *Idem Orat. Jatr. argum. pag.* 104. & 105. *Orat.* 3.

K. L. M.

Profectò poſtquam hujus remedii uſus innotuit, & præmiſſis juſtis purgationibus, *non ſemel tantùm*, ut olim, *ſed plures ad dies* exhiberi cœptus (*ita habet Auctoris Codex*) donec febrile Miaſma fuerit *penitùs exantlatum*, talem circa Febrium doctrinam, ac illam curandi methodum factam fuiſſe fateri oportet (*hìc quoquè ita habet Auctoris exemplar*) qualem in re militari poſt inventum pulverem pyrium omnes norunt. Quemadmodum autem abjectis Catapultis, & Arietibus, ſolo tormentario pulvere terræ cuniculis incluſo, & accenſo alta propugnacula temporis momento ſolo æquantur, & Arces obſeſſæ ad deditionem coguntur; ſic valere

credulis imponunt: non enim verè fugantur, ſed potiùs *concentrantur*, *tacitè cubantes*, ut ignis ſub cinere doloſo, & corpus tacitè depaſcentes. *Ibid.* §. 24. *lit. b.* §. 25. *lit. a.* & §. 27. *lit. b.*

N

Aliquando Medico, qui Americanum iſtud Febrifugum exhibuit, in votis eſt Febrem repetere, ſed fortiorem, ut tollantur ea mala, quæ China China ob Febris extinctionem invexit. *Epiſt. nuncupat. lit. c.* & *d.*

O

Optandum eſſet, ut in apertam flammam erumperet Febris, poſtquam Æger ad aliquot dies, ea ſilente, roboris aliquantum reportaſſet; nam reditus Febris remedii loco eſſet. *Diſsertat. ead.* §. 25. *lit. b.*

P

Ægri Febris obſtinationem faſtidientes, inſcio nonnunquam Medico Quinquinam capiunt; ſed magno ſui damno pœnas luunt, Hypochondriacis poſtmodum affectibus, Cachexiis, ac lentis Febribus correpti; ut poſtea cogantur Medicos accerſere, qui multis remediis Febres *excitando* morbum vincant, & remedia quærant ad ſepultum ignem ſuſcitandum: in quem finem Spiritus Salis Armoniaci commendatur, & *Ficus Pharaonis*, qui Tertianas Febres *excitare* creduntur. Novum enim non eſt, ignem Febrilem penes prudentes Medicos ſuum uſum habere. Sic Celſus ſcripſit, *licere Febres parvas augere*; *fortaſse enim curationi opportuniores fient*. *Ibid.* §. 38. *lit. a. b. c. d.*

lere juſſis tot pharmaceuticis præſidiis, modico Quinquinæ pulvere exhibito *contumaciores* Febres *vinctas* dant manus. *Ibid. pag.* 102. & 103.

N. O. P.

Cum in univerſa morborum claſſe nullus extet nobis hoſtis infenſior, & cui minùs fidere oporteat, veluti Febris; attamen eò audaciæ ventum eſt, ut inter Quæſtiones Medicas ſit, num ad alios morbos curandos Febrem excitare liceat, eò quòd interdum in quibuſdam affectibus, veluti convulſione, & hypochondriorum dolore, ſuperveniens Febris remedii loco fuerit, quaſi in noſtra poteſtate ſit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipſum reſtinguere. Quàm libenter ſcirem, quodnam corpus, ſive de genere ſimplicium, ſive compoſitorum proſtet, quo quis Tertianam Febrem, Quartanam, Synocham, vel quamcunque aliam *excitare* poſſit. Pro fabula enim accipitur, quod quidam de *Pharaonis Ficu* referunt, quam ajunt, Tertianam Febrem *excitandi* vim habere. Non abſimilis priori eſt alia Quæſtio, non adeò tamen audax, quam habet Celſus, num *Febrem lentam augere liceat, ut curationi opportunior fiat*: verùm quam ſuſpecta, & quàm infauſti ominis ſint beneficia, & dona, quæ ab hoſte proveniunt, ſatis compertum eſt, ut vetus proverbium admonet, *Hoſtium munera non munera*. O quàm egregiè in hanc rem Seneca. *Graviſſima infamia eſt Medici opus quærere; multi quos auxerant morbos, & incitaverant, ut majori gloria ſanarent, non potuerunt diſcutere, aut cum magna miſerorum vexatione vicerunt*. *Ibid. pag.* 94. 95., & 96.

A N-

ANTITHESES RAMAZZINIANÆ

Ex unius nempe Viri Cl. Textibus hucuſque citatis, atque regeſtis excerptæ,

SEU

VERSICOLOR PAVONIS CAUDA.

Caudaque Pavonis larga cum luce repleta eſt,
Conſimili mutat ratione obverſa colores. Lucr. lib. 1.

China China eſt Remedium

I.

Non tam inſons, ut vulgo creditur, ſed natura ſua doloſum, noxium, & pernicioſum.

II.

Arboris vitæ nomine perperam appellatum.

III.

Veterum Febrifugis eo longè tutioribus poſthabendum.

IV.

Quo nempe pro Febribus Intermittentibus curandis æque benè carere poſſet Medicina, & iis tantummodo, quæ antea habuit, eſſe contenta.

V.

In quacunque Febre Intermittente, quacunque Regione, anni tempore, ætate, ſexu, temperamento indiſcriminatim non uſurpandum.

VI.

Semel oblatum, non ampliùs ad Prophylaxim repetendum.

VII.

Non continuandum, ne Obſtructiones invehat, Cachexias, & Hydropem.

In Ter-

I.

Planè divinum, a beneficentia divina nobis conceſſum, & Antipyreticorum omnium facilè Princeps.

II.

Hieron picron ex Arbore vitæ decerptum.

III.

Veterum Febrifugis eo longè infirmioribus anteponendum.

IV.

Quo nempe contra Febres Intermittentes reperto, magnum mortalitati noſtræ ſolamen foret, ſi Medicina conſimile aliud haberet contra Continuas.

V.

In quacunque Febre ſaltem Intermittente, quacunque Regione, anni tempore, ætate, ſexu, temperamento indiſcriminatim uſurpandum.

VI.

Non ſemel tantùm, ut olim, ſed ad plures dies exhibendum.

VII.

Continuandum, donec penitùs exantlatum ſit febrile miaſma.

In Ter-

VIII.

In Tertianis Intermittentibus Malignis, e quibus perpaucos evaſiſſe obſervatum eſt, incaſſum adhibitum.

IX.

Quippe Febres Intermittentes verè non fugans, ſed potiùs concentrans.

X.

Ejus enim operandi modus ignotus cum ſit, uſum quoquè ejuſdem irrationalem eſſe, empyricum, & amethodicum aſſerere neceſſe eſt.

XI.

Ad tollenda ergo mala, quæ ob Febris extinctionem illud invexit, excitare Febrem debent Medici, & ad ſepultum ignem ſuſcitandum, remedia, quæ huic uſui proſtant, exhibere.

XII.

In hunc finem commendantur Spiritus Salis Armoniaci, & Ficus Pharaonis, qui Tertianas Febres excitare creduntur.

XIII.

Neque enim novum eſt in Arte noſtra, ignem febrilem penès prudentes Medicos ſuum uſum habere. Sic nos docuit Celſus, cùm ſcripſit, licere Febres parvas augere; fortaſſe enim curationi opportuniores fient.

VIII.

In Tertianis Intermittentibus, præſertim Malignis, miranda præſtans; adeòque ne Æger in acceſſu intereat fidenter adhibendum.

IX.

Quippe Febres Intermittentes omnes fugans, & exterminans.

X.

Ejus enim operandi modus ignotus ſit licèt, nil officit, quando idem penè de omnibus Medicinæ remediis aſſerere neceſſe eſt.

XI.

Et tamen eò audaciæ ventum eſt, ut ad alios morbos curandos contendatur, num liceat Febrem, qua nil nobis infenſius, excitare, quaſi in poteſtate noſtra ſit ignem febrilem accendere, ae pro lubitu reſtinguere.

XII.

Nullum tamen, aut ſimplex, aut compoſitum corpus proſtat, Tertianam, aut Quartanam excitare potis: pro Fabula enim accipitur, quod Ficus Pharaonis Tertianam Febrem excitandi vim habeant.

XIII.

Cùm ergo inter morbos nullus extet nobis hoſtis infenſior, & cui minùs fidere oporteat, quàm Febris, ſuſpectum eſt, & infauſti ominis, quod habet Celſus; licere nempe Febrem lentam augere, ut curationi opportunior fiat.

Præter hactenus recenſitas, aliæ ſupereſſent pugnantes invicem Propoſitiones, ex unà tantùm Viri Cl. noviſſima Diſſertatione facilè depromendæ; quas tamen hìc juxta ponere ſuperſedeo, quoniam mutua illarum repugnantia in Reſponſionum mearum decurſu ſatis patefiet. Interim ſuperiùs exaratas, neque ab hac unà Cl. Auctoris Lucu-

Lucubratione, ſed & ab ea, & ab aliis ſimul ejuſdem Operibus excerptas, placuit uno intuitu ob oculos ponere, ut me illico quiſque cernat ea ineluctabili neceſſitate compulſum, ut quicquid ſcribam in hac gravi, atque inter nos controverſa materia, velim, nolim, cogar diſſentire a Viro Cl. vel ſeptuagenario, vel octogenario; ita tamen, ut quacunque ex parte illi adverſer, ex alia ſemper adhæream: quapropter, ſi ex iis partibus meliorem fortè ſelegerim, eidem Auctori æquiùs adhærere dicar, quàm adverſari; idque eò magis, ſi ab illo quoquè ipſa dignoſcendæ melioris, aut deterioris partis documenta depromam. Cum itaque ille §. 7. ſuæ nuperæ Diſſertationis Nepotem doceat, fidem potiùs adhibendam eſſe iis Scriptoribus, *qui de China China judicium ſuum tulerunt data tantùm occaſione tractandi de Febribus, utpote qui de hoc Febrifugo ſana mente, ac ingenuè diſquiſiverunt, quàm iis, qui ex profeſſo de eadem China China ſcripſere, ac edidere Tractatus*: ipſe autem Scriptorum utriuſque Claſſis perſonam diverſo tempore indutus, ſteterit pro Cortice Peruviano per annos 13. tunc ſcilicet cùm de *Febribus tractavit, earùmque remediis*, ut in Orat.3. Patavina, & in Diſſertatione De Contagioſa Boum Epidemia; & quidem non *juvenili, aut virili, ſed provectiori*, atque, ut ipſe alibi vocat, *ſaniori ætate* (quam unam *inter varias, quas percurrit*, attendendam eſſe præcipit. §. 3. & 8. ejuſdem Diſſertationis) ſteterit verò adversùs Peruvianum Corticem vix ante paucos menſes, ſive ultima provectiſſimæ ætatis periodo, cùm videlicet *de ipſo Cortice ex profeſſo* acriter *ſcripſit, ac Tractatum edidit*: idcirco meliorem partem me ſelecturum, nec illi verè me adverſaturum putarim, ſi eum potiùs ſequar pro China China, quàm adversùs Chinam Chinam ſcribentem. His præmiſſis, eveſtigio rem ipſam aggredior.

ANI-

ANIMADVERSIONES
IN TITULUM
A CLARISSIMO RAMAZZINO
CONSTITUTIONIBUS SUIS EPIDEMICIS,
Annexæque Diſſertationi De Abuſu Chinæ Chinæ conjunctim præpoſitum, qui ſic habet.

(a) *Conſtitutionum Epidemicarum Mutinenſium Annorum quinque Editio ſecunda* BERNARDINI RAMAZZINI *in Patavino Gymnaſio Practicæ Medicinæ Profeſſoris Primarii.*

(b) Accedit Diſſertatio Epiſtolaris de Abuſu Chinæ Chinæ Ad. D. Bartholomæum Ramazzini Mutinæ Medicinam facientem. Patavii 1714.

(*a*) (*Conſtitutionum &c.*) PRior hæc Tituli portio nihil ad me, quemadmodum nihil ad me Conſtitutiones ipſæ, quas non alio certè conſilio recudere ſtuduit artificioſus Auctor, niſi ut ab his colorem mutuatus, annexæ Diſſertationi viam ſterneret; quandoquidem in illis quoquè parum amicè identidem ſenſerat de Peruviano Cortice. Scripſit ille quidem (atque hoc referre non erit inutile) hujuſmodi Conſtitutiones ab anno ætatis ſuæ 56. uſq; ad 61. & cum *Juvenili ætate, ac in virili etiam ſtatu Chinam Chinam in magno pretio habuiſſet*; *procedente tamen ætate* (cùm videlicet eaſdem Conſtitutiones conſcripſit) *à priori ſententia receſſit non parum*, ut de his omnibus in ſubſequenti Diſſertatione §. 3. nos monet. Adeòque in Conſtitutione prima, ſcilicet anni 1690., uſum Chinæ Chinæ *improſperè ceſſiſſe* ſibi obſervatum refert; in ſecunda verò anni 1691., ejuſdem Febrifugi adminiſtrationem *ſaluberrimam fuiſſe* teſtatur pag. 126. nuperæ Patavinæ Editionis, confirmatque pag. 131.: ſubdens inſuper pag. 132. ex vi oppoſitarum invicem obſervationum, in oppoſitis hiſce Conſtitutionibus à ſe habitarum, *ſecuriorem probabiliter eſſe Chinæ Chinæ uſum*, *quando humores fræno potiùs egent*, *quàm ſtimulo*; quod in Conſtitutionibus calidis, & ſiccis evenit; ſecus in frigidis, & humidis. Atque idipſum tandem *ulteriori*, ut ait, *facta obſervatione* incunctanter ſtatuit ſub finem ultimæ Conſtitutionis trium ſubſequentium annorum 1692. 93. & 94. ubi Chinæ Chinæ uſum pro curanda lenta Febre, Peticulari malè judicatæ identidem tunc ſuccedente, *parum ſalutarem* fuiſſe adnotat. Omnibus porrò hiſce obſervationibus haud ſemper uniformibus inter ſe collatis, pro coronide demum concludit pag. 192. earundem Conſtitutionum — *In frigidis, & humidis Conſtitutionibus, quæ corpora noſtra craſſis humoribus infarciunt, parum ſalutarem eſſe Corticis Peruviani uſum, in calidis vero, & ſiccis Conſtitutionibus, in quibus humores aliquo egent ſufflamine, Remedium iſtud egregiam operam præſtitiſſe.* Hæc ille tunc. Ejus verò ſenſa, qualiacunque ea fuerint, huc compendiosè retuliſſe ſufficiat, omiſſa earundem Conſtitutionum recuſione, quippe fruſtranea, ut earum connexionem cum ſubſequenti Diſſertatione minimè videar de induſtria diſſimulaſſe. Quid verò, & quanta quidem diverſitate, poſt annum 61. ætatis ſuæ, nempe poſt annum 1694., ſenſerit de eodem Cortice, poſtquam ſcilicet memetipſum vidit, ſociumque non ſemel habuit, eo Febrifugo feliciſſimè ſemper utentem, in arduis præſertim circumſtantiis, tam Intermittentium, quàm Subcontinuarum Febrium lethaliter malignantium, quidve in illius commendationem palàm ſcripſerit ab anno 67. uſque ad 79. ejuſdem ætatis ſuæ, ſcilicet ab anno Chriſti 1700. uſque ad annum 1712., ſatis conſtat

ſtat ex ipſius Auctoris Textibus ſuperiùs tranſcriptis ; ut ideo tam inſignis mutatio ſententiæ, relapſuſve in priorem, cæteroqui ab eodem repudiatam, contigerit ultimo biennio vitæ illius: quo tempore, & Exedræ addictus, & Ægros inviſendi vix capax, quantùm potuerit in praxi proficere, ut experientia ulteriore edoctum ſe nobis oſtentet, nemo non novit.

(*b*) (*Accedit &c.*) Altera hæc Tituli pars magis ad me. Hìc autem nonniſi de *Abuſu Chinæ Chinæ* conſtituit agere Cl. Auctor: egi ego in Opere meo de *Uſu*, & *Abuſu*. Ille univerſim, ac indefinitè; ego definitè, ac particulatim. Vide ergo Titulum meæ Therapeutices, Præfationem ad Lectorem editionis primæ 1712. totumque fermè, ſi lubet, Librum quintum; nec non Cap. 8. Libri primi, Cap. 5. Libri quarti &c.; & me æquè inimicum abuſui, ac recto uſui amicum ubique deprehendes. In eandem ergo metam tendimus: diſquirendum ſupereſt, an eodem itinere, dum quinam ſit rectus uſus, & quinam abuſus intimiùs examinabitur. Vereor tamen, ne hujuſmodi examine minùs caſtigatè inſtituto, ſibique propterea nimiùm fidens, & nimiùm placens, *Ollam auxerit ante Lentem* Cl. Auctor.

ANIMADVERSIONES IN EPISTOLAM NUNCUPATORIAM,

Quæ ſic inſcribitur.

Illuſtriſſimis, atque Excellentiſſimis D. D. Equitibus, D. Marci Procuratoribus, & Patavini Gymnaſii Moderatoribus, D. CAROLO RUZINO, D. FRANCISCO LAUREDANO, D. ALOYSIO PISANO, *Bernardinus Ramazzini Felicitatem.*

(*a*) CONſtitutiones *meas Epidemicas, quas olim circa finem prægreſſi Seculi evulgavi, & Mutinenſes dixi, quia modo Agros, modo Civitatem afflixerint, denuo in publicum prodire volui, ſed nonniſi ſub Nominum Veſtrorum auſpiciis, Patavini Lycei MODERATORES AMPLISSIMI, neque ab hoc propoſito quidquam me dimovit, quòd novum aliquod Opus non ſint, ſcio enim Autoritatem Veſtram eam eſſe,* ut Antiquis gratiam, Obſcuris lucem *conciliare valeat.*

Hiſce tamen novum aliquid accedit, Diſſertatio nempe de Chinæ Chinæ abuſu, quem (*b*) ubique *tam grandem, ac familiarem factum video, ut caſtigatione aliqua, & animadverſione indigeat.* (*c*) Non eſt enim tam inſons, *ut vulgò creditur, Americanum iſtud Febrifugum, ut aliquando Medico, qui illud exhibuerit, in votis non ſit febrem repetere, ſed fortiorem, ut tollantur ea mala,* (*d*) quæ China China *ob febris extinctionem invexerit.* (*e*) Certè conſtat *longe tutiora fuiſſe Veterum febrifuga, quæ olim uſui erant ad febris cauſam ſenſim eliminandam, quàm Indum iſtud, cujus operandi modum in noſtris Corporibus, admirari potiùs licet, quàm intelligere.* (*f*) Vos autem *CLARISSIMI VIRI, quorum Incolumitas ad publicum bonum tanti intereſt, ita valere volo, ut Medicorum nullus Peruvianum Corticem, aut quidquam aliud pharmaceuticum Vobis unquam præſcribat.*

DABAM PATAVII
Die 20. Julii 1714.

(*a*) *Conſtitutiones &c.*) QUemadmodum prima pars Tituli nihil rei habuit cum Animadverſionibus meis, ita nec quicquam habet prima pars Epiſtolæ Nuncupatoriæ, quippe quæ Conſtitutiones a me ſepoſitas æquè connotat. Sat igitur ſit & hanc ordinis gratia integram recuſiſſe, ne mutila in publicum conſpectum veniret. Cæterum cum altera tantùm illius parte nonnulla mihi res eſt.

(*b*) (*Ubique &c.*) Animadvertant Geographi, hoc *Ubique* ſumi a Cl. Auctore per ſtrictam quamdam Synecdochen pro eo tantùm terrarum ſpatio, quod *inter Scultennam, & Gabellum* intercipitur. Quòd ſi illud idem *Ubique* ſemel ſaltem in tota Diſſertatione occurreret, neque is, qui ſatis immeritò inſonti Mutinæ affigitur, illi uni imputaretur Chinæ Chinæ abuſus, ferenda utique, dum amplior, etſi adhuc animoſa plurimùm, Cenſoria hujuſmodi caſtigatio.

(*c*) (*Non eſt enim tam inſons &c.*) Non

 eſſe

eſſe inſons iſtud Febrifugum, facilè eſt aſſerere; difficillimum nervoſe probare. Naturam illius innoxiam ex oppoſito ſatis, ſuperque me oſtendiſſe puto Cap. 1. & 2. Libri 1. meæ Therapeutices Specialis, & ſignatè a pag. 4. uque ad 15. incluſivè. Id nihilominus ex abundanti ultro confirmabitur in progreſſu ex ipſis Reſponſionibus meis ad peculiares Paragraphos Ramazzinianæ Diſſertationis, & præſertim ad §. 47., ubi fuſiùs de indubitabili, & patente hujuſce remedii innocentia. Et ſanè quidni ſit inſons Febrifugum, quod Cl. Ramazzinus *in ſaniori ætate* appellavit (ut vidimus in *Collatione* Textuum illius) *Remedium planè divinum, ex Arbore vitæ decerptum, Antipyreticorum omnium facilè Princeps* &c.?

(*d*) (*Quæ China China &c.*) Satiùs fuiſſet dicere, *quæ Medicus*, non *China China*, ob Febris extinctionem intempeſtivam *invexit*. Si enim præcisè ob Febris extinctionem quidquam mali contigit, idem, ut patet, contigiſſet effectus, ſi per aliud quodvis Febrifugum ſpecificum, puta Gentianam, Centaurium &c. *eo tempore* Febris extincta fuiſſet: Medicus ergo rationem reddat præſcripti *eo tempore* Febrifugi Corticis, non ipſe tunc forſitan malè præſcriptus Febrifugus Cortex. Num forte culpabitur ut pravus cibus optimus, quem malè tulit Æger, quia illum Medicus ſumendum præſcripſit invadente acceſſione, cum debuiſſet ingerendum præſcribere eadem ſoluta? Ad evitandos hujuſmodi ſcopulos in Chinæ Chinæ oblatione, circumſtantias omnes examinavi, in quibus liceat, vel non liceat Febres ſupprimere. Hoc eſt, quod methodicum reddit illius uſum, quodque talem reddit uſum cujuſcumque remedii, nempe ut illud *tempeſtivè* adminiſtretur: poſito enim quòd ſupprimendæ verè ſint Febres, & cognito opportuno tempore ſuppreſſionis earum, quod ex Medici peritia dependet, non aliud quærendum Febrifugum, quàm China China, quà certius, aut tutius nullum. Vide propterea totum nuper citatum Caput octavum, ni te pigeat, Libri primi Therapeutices meæ, ut & decimum, ſi exempla tempeſtivæ, & intempeſtivæ oblationis noſſe velis in Intermittentibus benignis; ſi verò in Subcontinuis malignantibus, ac præſertim in earum principio, ne graveris inſpicere a fronte ad calcem citatum pariter Caput quintum Libri quarti; & ſi exempla deſideres, etiam Caput ſextum ejuſdem Libri, ubi in hiſtoria prima occurret tibi curatio Ægrotantis a Cl. Ramazzino pro conclamato habiti, ſubinde tamen Peruviani Corticis adminiſtratione reſtituti. Sanè eo caſu perſpecto, miraberis cur idem Auctor, nulla etiam ratione habita aliorum plurium, arctis adeò limitibus rectum Chinæ Chinæ uſum reſtrinxerit.

(*e*) (*Certe conſtat &c.*) Veterum Febrifugis quales olim laudes, ſive, ut apertè loquar, quas criminationes in concurſu Peruviani Corticis attexuerit Cl. Ramazzinus in ſuis Orationibus Patavinis, vidimus ſupra in *Collatione* Textuum illius lit. E. F. G., ubi *fruſtrantem Priſcorum Medicinæ Patrum diligentiam, laboremque in iis, tam reperiendis, quàm arte conflandis planè irritum*, parum abeſt quin ore pleno derideat: ut proinde & hìc ſubeat mirari, quo pacto iiſdem Ampliſſimis Patavini Lycæi Moderatoribus hæc tam facilè obtrudat in Veterum Febrifugorum commendationem, coram quibus ante paucos annos tam effusè effatus erat oppoſitum. Sed nec id inglorium prorſus dixerim Viro Cl., Carneadem in hoc imitato, qui coram Catone priſco, Galba, aliiſque principibus Viris elegantem, & acutam habuit Orationem *pro Injuſtitia*, cùm oppoſitam haud minus elegantem *pro Juſtitia* pridie habuiſſet *eiſdem audientibus*. Quid de Veterum Febrifugis, partim noxiis, partim inertibus ſentiam ipſe, legi poteſt in mea Therapeutice a pag. 10. finem versùs, uſque ad totam pag. 11.

(*f*) (*Vos autem &c.*) Non erat, ut in Epiſtolæ fine officioſo incolumitatis omine averti ab Ampliſſimis, proſperaque longævitate digniſſimis Viris Peruvianum Corticem deprecaretur, qui ſevero Interdicto Medicis omnibus obſervando, *ab Ædibus Nobilium, & Potentium Virorum*, ut infra §. 10., vulgare iſtud Antipyrecum *proſcripſit*, Exedræ Practicæ Patavinæ Profeſſor Primarius. Quemadmodum tamen ille Nobilium, & Potentium Virorum genus egregium jam bene valens, ſinè Peruviano Cortice jugiter *valere voluit*: ita ego, ut revaleſcat non rarò malè valens ex Periodicis Febribus quodcunque genus hominum, univerſam Viri Cl. Diſſertationem, ut in ſequentibus, valere jugiter volo.

RE-

RESPONSIONES JATRO-APOLOGETICÆ

AD IPSAM

DISSERTATIONEM

In Paragraphos diviſam, cujus tota ſeries hæc eſt.

DE ABUSU CHINÆ CHINÆ

Diſſertatio Epiſtolaris.

§. I.

QUæſiſti à me per literas, nec ſemel (*a*) *Nepos* cariſſime, quidnam ego ſentiam de celebri Febrifugo Peruviano, cujus uſum (*b*) *iſtic* tam frequentem, tam magnum ſenſim factum ais, ut qui ſine hoc præſidii genere ad febrem oppugnandam velit accedere, tanquam inermis accedat, ac ſi forte æger intereat (*c*) *pro magno piaculo* habeatur remedium iſtud non fuiſſe pertentatum. Quoſdam tamen adhuc eſſe, ut ſcribis, ingenuos Medicos, qui ſui juris ſint, & hujuſce remedii uſum quidem non abhorreant, ſed (*d*) *modum adhibendum* velint, ut nec tam facile, nec in tanta copia ſit exhibendum, ſed potius hac in re rationem, & experientiam conſulendam, longe tamen vincere illorum numerum, qui ſibi plaudunt ex hoc ſolo remedio curatas febres, quas Natura ſi non tam cito, tutius tamen curaſſet non ita facile redituras.

(*a*) (*Quæſiſti &c.*) P*Iſcis primùm a Capite fœtere incipit*. Nepoti pluries ſciſcitanti, uſumque Chinæ Chinæ verè immodicum deſcribenti (ſiquidem tam latè, ut in hoc Paragrapho aſſeritur, ille ſcripſerit) æquum erat certè, ut hujuſcemodi exceſſum minimè probans reſcriberet Patruus: neque enim is ſine ſtomacho aliquo audire poterat, Mutinenſibus Medicis fere omnibus pravum hunc eſſe morem (quod tamen longè abeſt) ut Febrim quamlibet armata

ſemper Peruviano Cortice manu indiſcriminatim aggrediantur, imò apud eos hodie piaculum reputari, hoc intentato præſidii genere Febricitantem quempiam interire. At minimè æquum, ut a ſeipſo paucos ante annos ſcribente, novis nullis emergentibus cauſis, diſſentiret, ac in percunctantis opinionem planè oppoſitam, inexplorata rerum narratarum veritate, mediis typis publicis, præceps deſcenderet. Sanè ſi minùs frigidè Urbis hujus Medicos, magis verò ſobriè Nepotem ſuum dilexiſſet Cl. Auctor, æquius, ut opinor, hac de re judicium tuliſſet: *Oportet* ſiquidem ſolùm *diligere cum judicaveris, non cum dilexeris judicare*, inquit Cic. de Amicitia. Cæterum Relatori ad præſcribendam Chinam Chinam tunc temporis parum propenſo, mirum non eſt, ſi fortè uſus laudabilis, a ſcrupuloſiore tamen ipſius methodo nonnihil recedens, impoſuerit nomine abuſus; multòque minùs mirum, quòd accedentibus partium ſtudiis, iſthæc tandem Nepotem non modò, ſed & Patruum ipſum tranſverſum egerint. Quòd inter nimis auſteros in oblatione Corticis collocandus tum fuerit Nepos Cl. Auctoris, ſatis ſuperque nunc poteſt eruere quilibet pluribus ex locis Therapeutices meæ, ut pag. 214. hiſtoria 9. pag. 179. hiſt. 2. pag. 202. hiſt. 11., nec non etiam pag. 229. hiſt. 2. Idem namque ille eſt, cujus nomen locis citatis ſemper officioſè ſubticui; modo verò ſcriptæ Diſſertationis occaſione cum indicetur a Patruo, totius quoquè Cauſæ cognitioni admodum conducit haud ampliùs occulere; quemadmodum nec grave eſt mihi, eum in hac materia opinabili, & libera palam ferre diſcrepantem a me, qui diſcrepat, aut diſcrepabat ſaltem, ut legitur in contextu, a *longè majore Medicorum Mutinæ degentium numero*. Occaſione ſcribendi, quam captare ſibi complacuit Cl. Ramazzinus, quantum ſufficit explicata, minùs forſan poſthac habebit unde obſtupeſcat quiſquam, Cl. Auctorem ab iis, quæ pro Cortice nuper ſcripſerat adeò inſigniter deſciviſſe in hac Diſſertatione, ubi Cauſam inſtantis Nepotis jam facit ſuam. Etſi enim profiteatur §. 49. *ad publicum beneficium iſthæc ſe conſcripſiſſe*, nihilominus & in Rempublicam (ut puto) inofficioſus, & ſibimet ipſi, quæ antea docuerat refellens, quodammodo injurius, ſolis *Nepotis* ſibi *cariſſimi* votis, Cenſuram in *longè majorem Mutinenſium Medicorum numerum* præſtolantis, obſecundavit. Sed ſatius forſan fuiſſet reſpondere ſciſcitanti: *Ipſe Teſtudines comede, qui cepiſti*.

(*b*) (*Iſtic &c.*) Vaſtiſſimum illud *UBIQUE* Epiſtolæ Nuncupatoriæ ſtatim ad breve *ISTIC* Mutinenſis Pomœrii contrahit Cl. Auctor. Liceat ergo & mihi hoc idem *ISTIC*, quatenus ſolas connotat Mutinenſium Medicorum domos, reſtringere ſenſim in pulcherrimum, & æquali extenſione præditum *NUSQUAM*.

(*c*) (*Pro Magno Piaculo &c.*) Piaculum certè foret ſinere, ut hoc remedio minimè pertentato Æger occumberet, ſi ex *Febre Intermittente Pernicioſa* interiret, aut alia ſimili, ejuſdem *tantummodo*, non alterius cujuſvis remedii viribus ceſſura, unique *Naturæ* palam ſuccumbenti linqueretur jam deſperanda curatio, ne fortè aliquando rediret febris per Chinam Chinam fugata. Si verò obiret ex Febre, remedium hocce reſpuere, aut eludere ſolita, cujuſmodi ſunt omnes Synochi, aliæque ab eſſentia continuæ, tùnc potiùs illud pertentaſſe, ridiculum. Neque verò, ut quis *ingenuus* dicatur, & *ſui juris Medicus*, neceſſe eſt illi, uſum proficuum hujuſce Febrifugi ab aliis præmonſtratum, ſibique cognitum ut talem, rejicere, alienamve Methodum, ne ſervus videatur, etſi res exigat, minimè amplecti.

(*d*) (*Modum adhibendum &c.*) Modum adhibendum eſſe, ne nimis *facilè*, aut nimia *copia* exhibeatur Remedium iſtud, *rationemque, & experientiam hac in re conſulendam*, ipſe quoquè in Opere meo pluries inculcavi (quis enim tam ferreus, ut aliter ſentiat?) quodque magis refert, perpetuò etiam utramque conſului. Quamobrem ſi fortè me collocet Cl. Auctor in Claſſe illa numeroſiore Mutinenſium Medicorum, qui, ut inquit, in hujuſce Febrifugi uſu modum non ſervant, ſciat ſe hallucinari quamplurimùm, cum debeat me potiùs reponere in eorum Claſſe, qui modum adhibent. Et primò quò ad nimiam in Peruviani Corticis adminiſtrationem facilitatem, an ego vacem hujuſmodi culpa, manifeſtè viſitur ubicunque de abuſu illius, vel de tot cautionibus, pro caſuum varietate hìc, & nunc in eo præſcribendo adhibendis, locutus ſum. Atque ut rem minutiùs perſequar, ſi ſermo ſit de hac facilitate in Febri-

Febribus *Intermittentibus vulgaribus*, ſeu non malignis, videndum Caput octavum Libri primi, præcipuè a pag. 75. uſque ad finem Capitis, & duæ priores pagina Libri ſecundi, videlicet pagina 95. quibus in locis me nedum cautum, ſed & ſcrupuloſum prodidi. Si verò ſit ſermo de *Subcontinuis malignantibus* (in *Intermittentibus enim malignis*, ac præſertim in præcipiti earum periculo me facilem non ſolùm fateor, ſed & profiteor) videndum Caput quintum Libri quarti; imò, & Caput ſextum ejuſdem Libri a pag. 283. uſque ad finem ipſiuſmet Capitis. Si denique ſermo ſit de *Continuis* abſolutè cujuſcunque ſpeciei, legendum Caput ſecundum, tertium, & quartum, præcipuè verò tertium Libri quinti, tandemq; luſtranda Icon Febrium China China curandarum, vel non curandarum, quæ proſtat Cap. quinto ejuſdem Libri. Ex quibus omnibus clarè elucefcet, me hujuſce Febrifugi uſum a quamplurimarum Febrium curatione planè proſcribere, ad alias planè admittere, ad alias verò, imò etiam ad eandem in diverſis illius ſtadiis modò admittere, modò rejicere, ſumma in hoc adhibita circumſpectione, tantaque interdum, ut remedium iſtud, quantumvis natura ſua prorſus innoxium, alias tamen ob cauſas ſæpius contra Graviſſimorum Scriptorum placita minimè verear excludere, vel alicubi nonniſi cunctanter admittere, aut potiùs permittere, ut latiùs de his omnibus in Reſponſionum proceſſu.

Quò verò ad exuberantem illius profuſionem, ſi quis me ab hoc quoquè crimine immunem velit dignoſcere, legere ne gravetur Caput ſeptimum Libri primi, quod eſt ad quantitatem in *diuturnioribus Intermittentibus* præſcribendam, ubi me non tranſcendere intra hebdomadas tres, pro earum curatione ſimul, & præcautione, pondus unciæ unius Chinæ Chinæ clarè deprehendet. Quòd ſi loquamur de *Intermittentibus malignis*, aut etiam de *Subcontinuis*, ut vocitavi, pariter *malignantibus*, & in *acutas* ſenſim migrantibus, diſpiciendum eſt Cap. 3. Lib. 3. præſertim a pag. 158. uſque ad finem, & Cap. 4. ejuſdem Libri a pag. 172. uſque ad 174. incluſivè. Atque ibi me prò harum validiſſima curatione in occaſione præcipiti non plus Corticis impendere, trium pariter hebdomadarum ſpatio, quàm ſeſquiunciam, aut ad ſummum uncias duas, peculiariter tantùm diſtributas, cuique obvium eſt cernere. Aſt hæc quantitas, imò & longè minor, quæ in *Benignis* impenditur, quo jure poterit imbrobari a Cl. Auctore, qui, ut vidimus in *Collatione* Textuum illius Cortici favorabilium, Textu literis K. L. M. ſignato, admittit uſum Corticis hodiernum *ad plures dies, donec ſcilicet febrile miaſma ſit penitus exantlatum*? Ad quod equidem opus abſolvendum, eam requiri ad minimum, quam taxavimus quantitatem, nemo non videt; quotidiana ſiquidem idipſum experientia confirmat. Denique ſi de omnibus antedictis varia identidem, attentaque determinatione a me ſtatutis, præter ſcrutinium rationis, quis etiam *experientiam* deſideret, quam quoquè *conſulendam* eſſe monet egregiè Cl. Auctor, præter hiſtorias omnes tribus primis Capitibus Libri 4. comprehenſas, quæ Methodum meam, & proficuam, & rationalem oſtendunt, præter illas inquam, ut meam inſuper cautionem quoquè; imò, & nonnunquam hæſitantiam in præſcribendo Cortice, in experimentis ipſis, & obſervationibus plurium, ac plurium annorum fundatam queat diſpicere, adeat Cap. 10. Libri primi, Cap. 6. Libri quarti, & Cap. 4. Libri quinti, ni velit inſuper inſpicari caſus alios innumeros per totum Tractatum meum diſperſos. Quæ omnia in ipſo Diſſertationis limine per extenſum indigitaſſe ſufficiat, in reliquo clariùs adhuc exponenda ejuſdem Diſſertationis, ac Reſponſionum mearum progreſſu. An verò his omnibus ſatis pateſiat, non ſolùm *modum* ubique *adhibitum* fuiſſe a me in China China præſcribenda; verùm etiam fuiſſe definitè indicatum, quinam eſſe debeat, & qua religione ſervandus ſit hujuſmodi modus, a Cl. Auctore generaliter tantùm deprædicatus: item an ipſe *nimis facilè*, aut *nimia copia* in Therapeutice mea illam præſcribam, aut præſcribendam doceam, ut fortaſſe viſum eſt Nepoti, & Patruo, penes Practicos judicium ſit. Quòd ſi fortè quiſpiam ex Noſtratibus Medicus, me inſcio, revera ſit, vel videatur nimius in uſu Chinæ Chinæ, illum, illoſve, quotcunque ſint, ſicuti ſi regulis, & cautionibus a me poſitis eadem utantur, rectè utentes dicam; ita ſi ſecùs, forſitan abutentes. Sitne verò Mutinæ major Medicorum ſibi ex hoc plaudentium, vel non plaudentium numerus, ego ſanè, qui greſſus alienos non dinumero, calculum hunc nequaquam ſubduxi.

§. 2.

QVæris *ulterius* an ſalutare conſilium eſſet uſum Chinæ Chinæ pertentare ad ſolam prophylaxim, num ſcilicet antequam ingruat ſolita febrium periodicarum tempeſtas per æſtatem, ſive autumnum, bonum eſſet Chinam Chinam adhibere ad præcautionem, ne generetur fermentum illud, quod hujuſmodi febres excitare ſolet.

(*Quæris ulterius &c.*) FUcatum hoc Quæſitum abnuo ſcalpere, ne color Diſſertationi obductus repentè concidat. Cum verò jam præ craſſitie ſua incipiat ille concidere, quamvis non ſcalptus, *alium* idcirco —— *Dic Quintiliane colorem*.

§. 3.

UT honeſtis petitionibus tuis ſatisfaciam, ad primum Quæſitum reſpondeo, juxta varias ætates, quas Divina Beneficentia percurrere mihi indulſit, *(a) varie ac diverſimode* de Peruviano Cortice me ſenſiſſe; juvenili ætate, ac in virili etiam ſtatu, fateor mihi in magno pretio habitam Chinam Chinam, & illa familiariter uſum, non ita tamen ab illius veſano affectu me fuiſſe infatuatum, ut illam tanquam Panaceam omnibus remediis præferrem, procedente vero ætate, *(b) experientia edoctum* à priori ſententia receſſiſſe me non parum, & non niſi cum ſumma cautione remedium hujuſmodi præſcripſiſſe. Sic frequenter evenit non ſolum in re Medica, ſed in aliis quoque facultatibus, quod ajebat Demea ille Terentianus.

Nuſquam ita quiſquam benè ſubducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, uſus ſemper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat, ut illa quæ te ſcire credas, neſcias,
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

(a) (Variè, ac diverſimodè &c.) VAriè, ac diverſimodè ſenſiſſe, aut ſaltem ſcripſiſſe Cl. Auctorem de Peruviano Cortice diverſis temporibus, verum eſt nimis. *Juvenili ætate, ac in virili etiam ſtatu eam magno in pretio illi habitam quidem fuiſſe; ſed procedente ætate a priori ſententia ipſum receſſiſſe non parum*, bona ejus venia, diſtinctione indiget; enormis enim hic latet æquivocatio. Ante annum ætatis ſuæ 57. ac ideo tum in juvenili, tum in virili etiam ſtatu fuiſſe Cl. Virum uſui Corticis ſatis addictum ea vulgari, quæ tunc vigebat methodo, minimè inficias iverim: id enim & me non prorſus latet. Ab anno 57. uſque ad annum 61. ejuſdem ætatis ſuæ, nempe ab anno 1690. uſque ad annum 1694. (quo tempore Conſtitutiones Epidemicas Mutinenſes conſcripſit) receſſiſſe ipſum nonnihil a priore ſententia, itaut nonniſi cunctanter, & cum recenſitis paulò ante limitationibus, quas modò ferme ad proſcriptionem uſque remedii coarctat, illius uſum admiſerit, ultro patet ex iiſdem Conſtitutionibus. Aſt progrediente adhuc ætate, & praxi, æquè patet, illum incomparabili huic Febrifugo ſtrictiore longè fœdere, quàm in ipſa juvenili ætate ſe devinxiſſe. Id ſtatim patefecit, ac Patavinam Exedram cœpit conſcendere, fretus, ut reor, ulteriore experientia ab an. 1694. ad an. 1700. acquiſita: quo anno primam habuit in eodem Patavino Athenæo Orationem, quam *Secularem* dixit; in cujus decurſu non vulgaribus Peruvianum Corticem laudibus extulit. Multò magis extulit in *Tertia* anno

1702. ibidem habita, & in *Septima* habita anno 1706. Tandemque anno 1712. in Diſſertatione *De Contagioſa Epidemia, quæ in Boves irrepſit*, eoque devenit, ut ſphæram activitatis hujuſce remedii propagare conatus fuerit, quouſque illam tunc me propagaturum ſpoponderam in Synopſi Tractatus mei antea edita. Quamobrem quaſi iis, quæ ipſe promulgaturus eram, prævium calculum vellet apponere, ad *Tertianas Perniciosas* curandas mirabile remedium eſſe Chinam Chinam pronunciavit: Quorum omnium veritas, abſque eo quòd hanc crambem ad nauſeam uſque recoquam, ſatis liquet ex *Collatione* Textuum illius ſupra prolatorum, ad quos Lectorem iterum remitto. Conſtat itaque evidenter, illum in provectiori, gravique ætate nempe ab anno 67. circiter ejuſdem ætatis uſque ad 79. eam mutaſſe ſtrictiorem ſententiam, quam anno tantùm 57. ad 61. profeſſus erat, ut in mea Therapeutice aſſerui pag. 316. Adeòque toto vitæ ſuæ curſu quater ſaltem diverſimodè, ſententiis videlicet alternatim oppoſitis, opinatus eſt de Peruviano Cortice Cl. Auctor. Juvenili ſiquidem ætate, ac in virili ſtatu illam in magno pretio habuit, ut hic fatetur. In prima ſenecta habuit in minori, ut patet ex Conſtitutionibus Epidemicis. In ſecunda ſenecta uſq; ad decrepitam ætatem (ſiquidem menti tam vegetæ ulla unquam obtigit ætas decrepita) habuit in maximo, ut Opera illius palàm commonſtrant. Ultima tandem Vitæ periodo, ab anno ſcilicet 79. uſque ad 81., quo fatis ceſſit, habuit in minimo, ut nupera hæc Diſſertatio rurſus teſtatur.

(*b*) (*Experientia edoctum &c.*) Hanc ergo, qua edoctum ſe profitetur Cl. Auctor ulteriorem experientiam, ab editione tantummodo Tractatus mei, Fungorum more, citra cultum repentè prognatam, ſterile biennium octogenariæ ætatis produxit. Aſt reclamat ille §. 18. hujuſce Diſſertationis. *Obſervationes iſtæ*, ſcilicet uſui Corticis infenſæ, *multorum annorum ſunt fructus* (rectiùs dixiſſet *duorum*, quos retuli) *& longævitatis a divina beneficentia mihi conceſſæ*. Quid ergo? Inſequarne ampliùs Virum, qui vel in dolo aliquo deprehenſus, *unum* pro re nata *pedem habet in calceo, & unum in pelvi*?

§. 4.

A*Bſit tamen*, ut febrifugi hujus vim arcanam contemptui habeam, etenim ingenue fateor Peruvianum Corticem unum eſſe ex iis quæ facilius admirari poſſumus, quàm intelligere. Sicuti enim divinum illud Hippocratis aliquando in morbis reperitur, ideſt quiddam abditum, quod humanum captum excedat, ita etiam in aliquibus remediis obſervatur non raro τὸ θεῖον & potiſſimum in Peruviano Cortice. Admirandum eſt profecto quomodo ad exiguum pulviſculum quomodocunque exhibitum febris periodicæ furor conquieſcat, interdum etiam extinguatur, quod de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facile obſervatur, quod ſciam. Opium equidem, ex quo Nobile illud Nepenthes dolorum ſedativum, paucarum horarum ſpatio dynamin ſuam oſtendit, ſpiritus animales conſopiendo, ſed hujuſmodi virtus ephemera eſt, nam altera die dolor redit, aſt Chinæ Chinæ beneficium non tam paucis diebus clauditur.

(*Abſit tamen &c.*) MAlo nodo malus Cuneus, dici ſolet; aſt hìc duro nodo mollis, & iners Cuneus a Cl. Auctore adhibetur: artificioſa quippe iſthæc laudum pondere carentium congeries enomiaſticis Textibus, aliàs a Cl. Ramazzino editis, nequit ſupplere Commentarii vicem, ut ille fortaſſis autumat; niſi Commentarii nomine veniat hic explicatio germano textui planè contraria. Aliud namque eſt aſſerere, ut hìc aſſeritur, ineſſe Chinæ Chinæ neſcio quid arcani, quid abditi, quid tandem divini, uti quid divinum, aut potiùs quid divinandum latet in morbis, & aſſerere in eum præcisè finem, ut in progreſſu poſt-

modum oſtendatur, illud idem *Arcanum illudque mirabile, quod humanum captum excedit*, & Chinæ Chinæ ineſt, illud inquam, ob hoc ipſum quòd *arcanum* eſt, eſſe in praxi *amethodicum*, *irrationale*, *merè empyricum*, *natura ſua doloſum*, *ac noxium*, *malitiamque habens occultam*, *& noxam inferens tantò pernicioſorem*, *quantò occultiorem*, ut infra §. 6. 8. 15. 47. 50. &c.: aliud eſt ſcripſiſſe, & ſinè ulla limitatione pluries promulgaſſe, eam eſſe *Remedium*, non habens tantummodo quid divini (id nempe divini, quod etiam in morbis malignis, & in venenis exitialibus delitescit) ſed *divinum planè*, *tanquam munus a divina beneficentia nobis conceſſum*, *ad malè natam Febrium ſobolem*, non conſopiendam tantùm, ac interdum etiam extinguendam, ſed abſolutè *exterminandam*, *& exaultandum penitùs febrile miaſma*, *dummodo ad plures dies exhibeatur*: *cui remedio ſimile aliud optandum eſt favore Numinum*, *& commiſeratione*, *qua ſolent in res humanas*, *ad Febres verè Continuas*, *& Continentes pari ſecuritate ſanandas*, *ac ſanantur ab eo Periodicæ &c.*, quemadmodum latiùs legitur in *Collatione* pluries indicata. Certè Gloſſa recens minimè cohæret veteri Codici, digna tantùm quæ *apud Mulieres*, *& imperitam plebeculam* (ſi Cl. Auctoris verbis uti licet) *locum habeat*, *non apud eos*, *qui ſapiunt*.

§. 5.

(*a*) CÆtera *remedia*, uti omnia emetica, cathartica, hydrotica in morbis quibuſdam promptam opem quam ſpondent, re ipſa præſtant, ſed cum ratione, dum è corpore peccantes humores eductos adſpicimus, aſt exhibito Cortice, ſive in mediocri, ſive in larga doſi, ſaltem ut plurimum nihil ſenſibile propelli videmus, fortuitum enim eſt ſi aliquid per vomitum rejiciatur, ſive propinata China China contingat alui dejectio, (*b*) *virtute ergo ſecreta*, & adhuc incomperta Febrifugum iſtud agit id, quod agit.

(*a*) (*Cætera Remedia &c.*) QUOD perfunctoriè, ut ſic dicam, habet hìc Cl. Auctor de carentia, ſaltem ut plurimum, ſenſibilis evacuationis ab epota China China, non videtur prolatum per modum objectionis; ſed etſi eo etiam nomine intelligatur, vulgarem hujuſmodi oppoſitionem ad ultimas uſque ineptias ſolutam vide Cap. 3. 4. 5., & 6. Libri primi Therapeutices meæ. Quòd ſi te pigeat hujuſce generis *Pandectas* evolvere, & nihilominus Catharticorum, Emeticorum, aliorumque ſimilium remediorum inutilitatem, ac noxam, in concurſu Febrifugi Corticis nil ſenſibile propellentis, paucis expreſſam noſſe deſideres; adi tantummodo Cl. Auctorem Orat. 3. Jatrici Argum. pag. 101., ubi hæc reperies. *E ſingulari hujus remedii præſtantia* (loquitur de Peruviano Cortice) *quòd in Periodicas Febres vim ſuam potiſſimùm exerat*, *id beneficii fuimus aſſecuti*, *ut verum diſcrimen inter Febres Intermittentes*, *ac eas*, *quæ verè ſunt Continuæ*, *nec non inter illarum focum teneamus*; *neque ampliùs unica methodo Febres omnes curentur*, *tam Gaſtricæ*, *quam Venoſæ*, *continuato ſcilicet refrigerantium*, *& humectantium uſu*, *tot repetitis venæ ſectionibus*, *tot iteratis purgationibus*, *quæ humani corporis machinam potiùs infirment* (en ergo quid præſtent in curandis hujuſmodi febribus remedia, quæ *humores è corpore educunt*, quæque in hoc Paragrapho tam fidenter dicuntur *re ipſa præſtare promptam opem*, *quam ſpondent*) *ſed illæ tantùm Febres*, *quæ de Intermittentium familia ſunt*, *pulveris exigui hauſtu in vino ſoluti*, *aut compreſſæ quieſcant*, *aut etiam penitùs aboleantur*. Aboleri poſſunt igitur ſecundùm ipſum Cl. Auctorem Febres, *quæ de Intermittentium familia ſunt*, *hauſtu pulveris exigui nihil ſenſibile propellentis*. Quomodo autem tutò, & rationabiliter id fiat, videre eſt per extenſum locis nuper citatis Therapeutices meæ.

(*b*) (*Virtute ergo ſecreta &c.*) Hocce effatum per modum Conſequentiæ hic loci prolatum, ſinè ullo etiam antecedente, nemo, quòd ſciam, unquam negavit. Ratio tamen potiſſima (ſi velimus ingenuè fateri) cur tam *ſecreta* ſit virtus hujuſce Febrifugi, eſt quia *ſecreta* eſt *Cauſa* Febrem

brem Intermittentem gignens; hac enim cognita, facile forſan eſſet dignoſcere quidquid habet in ſe China China, quod hujuſmodi Cauſæ opponatur. Ita quoquè ſi Chinæ Chinæ in febres agentis ratio intima innoteſceret, ad incompertam febrium ipſarum notitiam via facilis ſterneretur. Ob hanc rationem Villis, Borellus, & alii ominati ſunt, fore, ut ex hujuſce Corticis virtute, quamvis adhuc occulta, lumen ſufficiens aliquando trahatur ad detegendam *occultam* pariter Febrium Intermittentium naturam. Sed hi fortaſſe Viri, inquiet Cl. Auctor, ut in §. ſeptimo, haud ſatis *ſana mentè diſquiſiverunt de hoc Peruviano Febrifugo*. Audiamus potiùs illum nulla præoccupatione detentum, *neque* (quod maximè cavendum præcipit eodem §. ſeptimo) *de China China Tractatus edentem, ſed ingenuè data occaſione tractandi de Febribus ſuum judicium ferentem. Hariolari licet*, inquit ille Orat. 3. Jatr. argum. pag. 103. *hariolari licet, ex admiranda hujus Corticis virtute Febris naturam medullitus aliquando erutam iri*; *paſſim enim hujus celeberrimi Febrifugi Chymica Analyſis inſtituitur &c.* Conſequentia igitur, quæ ex hiſce omnibus debet inferri de *virtute abdita* Chinæ Chinæ, reſpectu habito ad virtutem patentem aliorum remediorum, mediis evacuationibus ſenſibilibus morbos nonnullos curantium, ea non eſt, quam illaturus eſt Paragrapho ſequenti Vir Cl., quòd nempe *amethodicus* idcircò ſit illius uſus; ſed eſt ea, quam infert, ab ipſo Cl. Auctore ſæpiſſimè laudatus Sydenham, in Præfat. ad Lectorem lib. de *Obſervationibus Acutorum*; videlicet Peruvianum Corticem hac de una cauſa, quòd *virtute ignota ſinè evacuatione ſenſibili* determinatam morbi ſpeciem delet, ac deſtruit, jure merito *Remedium Specificum* appellari; imò *unicum* eſſe in Medicina, cui verè competat *Specifici* denominatio: remedia verò, quæ mediantibus evacuationibus ad varios morbos curandos adhibentur, æquè impropriè appellari *Specifica*, ac quis *Scalpellum Phlebotomum* Remedium Pleuritidis *Specificum* vocitaret.

§. 6.

D*Iu equidem*, ſeu fruſtrante diligentia à ſagacioribus Medicis allaboratum eſt circa hunc Corticem, ut aliquid proferrent quod animum veritatis avidum expleret, *ſed vincit adhuc natura latendi*, ut olim de Nili origine cecinit Lucanus. Cum ergo poſt tot conatus magnorum virorum, & facta tentamina per varia experimenta, num ſaltem pro ſolamine laborum in Vegetabilium familia in Europa aliquid analogum Peruviano Febrifugo reperiri poſſet, adhuc ignotus ſit operandi modus hujus celebris Antipyretici, aſſerere neceſſe eſt rationalem non eſſe illius uſum, ſed mere empiricum, & amethodicum.

(*Diu equidem &c.*) EX eo quòd Febrifugum iſtud agat virtute *adhuc incomperta*, ut ſupra adnotavit Cl. Auctor, *ſitque adhuc ignotus*, ut modò repetit, *illius operandi modus*, haud ſatis percipio, cur *neceſſe ſit aſſerere*, ut aſſerit, *rationalem non eſſe illius uſum, ſed merè empyricum, & amethodicum*. Hoc jacto fundamento, nunquam China China licebit uti; ſemper enim obſtabit, qui ſemper *occultus*, & *ignotus* eſt, illius operandi modus: cum tamen aliquando utendum eſſe, & quomodo utendum ſit, per varia ratiocinia, variaſque regulas, quæcunque illæ ſint, doceat idem Cl. Auctor in proceſſu Diſſertationis, & ſignatè §. 48., remediumque iſtud, quod modò *amethodicum* dicit, tandem *methodicum*, & *rationale* affectet reddere, etſi modo illi etiamnum incomperto vim ſuam exerat antipyreticam. Sic egomet illud idem, in prima licèt inventione ſua, ut alia remedia ferè omnia, prorſus empyricum, ad rationales demum, & inſolitos uſus extendere pro viribus conatus ſum, præeuntibus mihi aliis non paucis, egregii hujuſce Febrifugi fortuitò quondam detecti utilitatem eximiam legibus Artis promovere, & ampliare ſtudentibus. Scilicet non pudet Medicos culti hujuſce Seculi (inquit doctiſſimè ſuo more Eruditiſſimus D. Antonius

nius Franciſcus Bertini in præclariſſimo Opere ſuo, cui Titulus -- *La Medicina difeſa* pag. 171.) non pudet, inquam, Medicos hujuſce Seculi; imò referunt ii in decus ſuum, Chinam Chinam, qua primò a Barbaris uti didicere ad Quartanas tantùm expugnandas, ad meliores uſus quotidie transferre, nedum ratione, & obſervationibus fulti; verùm & auctoritate ipſius Hippocratis, ſic, illo notante, docentis. *Neque verò pigeat ex plebejis ſciſcitari, ſi quid ad curandi opportunitatem conferre videatur*. En igitur quo pacto ex mente Divini Senis remedia empyrica parum nota, & a plebejis ipſis petita accedente demum Medicorum obſervatione, ſtudio, & induſtria, ad rationales Canones redigi poſſint. Verùm quid multis? Nonne ignota nobis eſt virtus cujuſcumque Specifici, quorum tam creber eſt uſus, & copia tam ferax in Medicina, ut ſeries eorum, ſi cuncta vellem perſequi, facilè volumen impleret? Nemo certè virtutem novit, ſeu modum actionis, quà Lapis Aetites abortum dicitur præcavere, Judaicus mederi Nephritidi, Hæmatites Hæmophthyſi, tot Amuleta Quartanæ, aut Tertianæ Febri, tot alia Ictero, Epilepſiæ, Hyſtericæ affectioni &c. An igitur horum virtus, & actio, quantumvis *occulta*, *methodica* vocabitur, & *rationalis*, quia utplurimùm futilis, aut nulla eſt? Si hac ratione methodicus eſt rerum hujuſmodi occultè agere creditarum uſus inanis, verè ex Contrariorum regula erit amethodicus, nedum uſus Peruviani Corticis apud Medicos; ſed & apud Nautas uſus Acus nauticæ, quia *ignota*, & adhuc incomperta eſt virtus utique certa, qua verè Magnes conſtanter reſpicit Polum. Extraordinarium magis eſt id, quod additur a Viro Cl., nempe amethodicum eſſe Chinæ Chinæ uſum, eò quia *in Vegetabilium Familia nihil illi analogum adhuc reperiri potuerit in Europa*. Anne quidquid ab Indis ad nos defertur, cui ſimile non ſit in Europa, vocabitur amethodicum in Medicina? Exulent igitur a Pharmacopoliis quævis Aromata. Si verò Cortex Peruviano Cortici analogus in Europa reperiretur, numquid propterea methodicus una evaderet Americanus, & Europæus Cortex? Sed hæc fruſtra obtruduntur a me Cl. Auctori, qui decreto irrevocabili jam ſancivit, ex eo quòd *ignotus ſit adhuc operandi modus hujus celebris Antipyretici*, *neceſſe eſſe aſſerere*, *rationalem non eſſe illius uſum*, *ſed merè empyricum*, *& amethodicum*. Appello itaque a D. Ramazzino Cortici irato ad D. Ramazzinum Cortici benigniorem, & ante paucos anno ingenuè faſſum, æquè *ignotum* eſſe operandi modum *omnium* fermè, quot quot habet Ars Medica, *remediorum*: ideoque optandum eſſe ſimile aliud Febrifugum pari *ſecuritate* Febres verè Continuas ſanans, ac iſtud ſanat Periodicas; neque referre quicquam, etiamſi *ignoto* illius operandi modo, *cæco nos modo Andabatarum more* contra eaſdem Febres pugnaremus. Vide propterea, tum Textum notatum lit. C.; tum maximè alium notatum lit. I. in *Textibus Ramazzinianis* Cortici favorabilibus, &, ni obſtupeſcas, obſtupeſcam.

§. 7.

SUppono Te clariores Scriptores legiſſe, non eos ſolum qui ex profeſſo de China China ſcripſere, qua de re tot in dies prodeunt novitates, ut de hoc remedio jam habeamus Pandectas, ſed etiam eos, qui data occaſione tractandi de febribus, ac illorum remediis, de hoc Peruviano Febrifugo (*a*) *ſana mente*, ac ingenue diſquiſiverunt, facile enim Tibi fuiſſe exiſtimo obſervare quàm parum conveniant qui ex profeſſo de China China tractatus edidere, & illi qui data occaſione de hoc remedio judicium ſuum tulere, priores enim (qualis mos eſt eorum, qui de aliquo novo medicamento tractatus integros edunt, in eo quod laudandum aſſumpſere modum neſciunt, ac ut ait Juvenalis *de magnis majora loquuntur*) ſummis laudibus remedium iſtud ad Aſtra efferunt, (*b*) *Arborem Vitæ* illud appellantes, alii verò ſuſpenſo pede de China China procedunt, (*c*) *bona & mala* quæ non raro inferat

ferat ingenue exponentes, ſic (*d*) *laudatur ab his*, culpatur ab illis, ut legentes, ac præſertim Juvenes dubios relinquant in quam partem ſe dedere debeant.

(*a*) *Sana mente &c.*) Quaſi ſana mente non diſquiſierint, *qui ex profeſſo de China China ſcripſere, ac edidere Tractatus*. Sed hoc in obſequium defuncti miſſum faciamus. Sana certè mente de hoc Febrifugo diſquiſivit Cl. Auctor in ſuis Orationibus Jatrici Argumenti, ubi tot, quas partim recenſuimus, partim etiam non recenſuimus laudes effudit; & quidem majores, ac unquam effuderint ii, qui, ut inquit ille, *in ea laudanda modum neſciunt, at de magnis majora loquuntur*. Sana inquam mente tunc diſquiſivit de China China Cl. Auctor; tum quia non aliter potis erat quicquam ſcribere; tum quia, non ad augendas de hoc Remedio *Pandectas* ullo ſcripſit perculſus affectu, *ſed data tantùm occaſione tractandi de Febribus*, & ſignatè in tertia ex iiſdem Orationibus (quæ circa Febres verſatur tota) ut fusè jam vidimus. Qua poſtmodum, & quàm ſana Minerva ſcripſerit ille in hac Diſſertatione, ubi *ex profeſſo de China China agens*, ſentit oppoſitum, decernere meum non eſt.

(*b*) (*Arborem vitæ &c.*) Ego certe, qui de hoc Remedio *Tractatum integrum edidi*, Arborem Vitæ illud me appellaſſe non memini. Memini tantùm, pag. 4. ejuſdem Tractatus dixiſſe hæc obiter; cùm videlicet facilem relapſum in Febres, aſſumpta ſemel, ac unica tantùm doſi China China, citra contentionem conceſſi -- *Niſi hoc unum obſtaret, Arborem Vitæ in China China ſuperſtitem divina clementia crediderim* -- Sed hìc Vir Cl. incidit ſolus in foveam, quam fecit. Mihi enim obſtitit aliquid, ne Chinam Chinam appellarim *Arborem vitæ*. At illi, *nullum de eadem Tractatum edenti*, nil obſtitit, quò minùs aſſeruerit, ut in præmiſſa Collatione Textuum, *Hieron hoc Picron ex Arbore Vitæ fuiſſe decerptum*. Sic dum Vineta mea cædere ſatagit Cl. Auctor, cædit ſua.

(*c*) (*Bona, & mala &c.*) Satis memetipſum citavi, ut oſtenderem, quàm *ſuſpenſo pede proceſſerim* in Opere meo, uſum Chinæ Chinæ methodicum omni adhibita cautela ibidem indigitans. *Malos* verò æquè ac *bonos* eventus an ingenuè *expoſuerim*, quos ab illius adminiſtratione, vel præpoſtera, vel præpopera, vel minùs caſtigata, vel minùs circumſpecta procedere obſervavi, facile eſt cernere a pag. 276. uſque ad 277. & a pag. 310., uſque ad 313. ut & pag. 324. & 326. ejuſdem Operis. Imò ſi quis ultroneam quoquè ingenuitatem meam velit adhuc clariùs dignoſcere, luſtret hiſtorias defunctorum, quibus, vel planè deſperatis, vel conſtitutis in aliis quibuſdam difficillimis circumſtantiis inutiliter ſolùm (neque enim noxiè) propinatus eſt Cortex: eas verò reperiet a pag. 182. uſque ad 185. Tractatus ejuſdem. Ut proinde, ſi fortè modò me petat, me certè nequaquam attingat Cl. Auctoris Cenſura.

(*d*) (*Laudatur ab his &c.*) Laudari ab uno, & culpari ab alio, eſt Fatum pluribus aliis Remediis commune; ut laudari ab uno, & ab eodem culpari, unius eſt Chinæ Chinæ in Scriptis Cl. Ramazzini. Inde puto & ego, fore poſthac, ut non ampliùs ambigant Juvenes, *in quam partem ſe dedere debeant*. Viro enim Cl. in *Collatione* ſuperiùs allata viam utramque præmonſtrante, tam *dextrorſum* vergere impunè poterunt, quàm *ſiniſtrorſum*. Niſi forſan illis in eo bivio, cui ſimile rarò viſitur, conſtitutis contingat, quod ſibimetipſi, Veterum, & Recentiorum volumina, ut naturam Febrium explorare, evolventi, contigiſſe refert idem Cl. Auctor pag. 89. Orat. Jatrici Argumenti, recollens illud Terentiani Senis -- *Incertior multò ſum, quàm dudum*.

§. 8.

(*a*) IN *provectiori* ergo ætate experientia edoctus, & obſervatis noxis ab illa prognatis, cautius in illius uſu proceſſi, & mediocri ſolum doſi præſcripſi (*b*) *ad drachmam unam* vel duas in febribus intermittentibus, quando nimis protractæ ægros fatigarent: in hunc

præ-

præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis æger recrearetur, & vires reſumeret, (c) *non ſine ſpe*, imo cum certitudine febrem rédituram, quæ una cum natura roborata, morbi cauſam expelleret, ſeu mutata aeris temperies, quæ in morbis diuturnis magnam vim habet, febris hiſtoriam abſolveret; hæc mea eſt methodus, qua in ætate ſaniori ſum uſus. (d) *Cœterum* in quacumque febre intermittente, quacumque ætate, ſexu, regione, tempore, temperamento, corporis habitu, Chinam Chinam indiſcriminatim exhibere velle, magnum abuſum eſſe judico.

(a) (*In provectiori &c.*) PRæter id, quod diximus §. 3., & dicturi ſumus §. 18. de *experientia* per Cl. Auctorem acquiſita *in provectiori*, ut inquit, *ætate* pravorum effectuum Peruviani Corticis, hic quoquè loci animadvertat Lector, Virum Cl. ab anno 67. ad 79. ætatis ſuæ (quæ quidem ætas videtur nonnihil provecta) tot, tantaque ſcripſiſſe, ut vidimus, & poſthac videbimus, in commendationem Chinæ Chinæ, ut minimè veriſimile ſit, noxas ullas ab ea prognatas illi tunc obſervatas fuiſſe. Univerſam ergo experientiam noxarum hujuſmodi eo ipſo anno ætatis 80., quo Diſſertationem hanc conſcribebat, praxique Medicæ exercendæ vitio corporis impar evaſerat, ipſum acquiſiviſſe neceſſe eſt, & tunc tantùm Chinam Chinam cautiùs præſcribere didiciſſe. Hæccine ergo longa illa multorum annorum experientia tam inconcuſſa, quam jactitat?

(b) (*Ad Drachmam unam &c.*) Præſcribere tamen ad Drachmam *unam*, & *ſemel* tantùm, idem eſt ferè ac non præſcribere. Ad Drachmas autem duas in iſtiuſmodi diuturnis, benigniſque Intermittentibus Febribus, verè ſat eſt, ad impetrandas aliquot dierum inducias; quandoque etiam ad extinguendam Febrim: neque ego hiſce caſibus hanc doſim vulgarem tranſcendo, ut aliàs ſum effatus; nec raro quoquè unam tantùm Drachmam prima vice præſcribo. Sed ſive unam præſcribam, ſive duas, ſequentibus ſemper diebus nonnullas iterum Drachmas, vel ſaltem ſemidrachmas ſumendas præcipio, ne, ſi fieri poſſit, Febris, ut verè nocens depulſa, iterum redeat. Idipſum commendavit aliàs Cl. Ramazzinus, tum in Diſſertatione *De Contagioſa Boum Epidemia*, faſſus ibi pag. 38., taciteque approbans, ut ex contextu, quòd noſtris temporibus *hujus remedii doſis largior eſſe cœpit, quàm olim*, tum in Orationibus Jatrici Argumenti pag. 102. his verbis. *Poſtquam hujus Remedii uſus innotuit, & non ſemel tantùm, ut olim, ſed plures ad dies exhiberi cœptus, donec Febrile miaſma fuerit penitùs exantlatum, talem Febres curandi Methodum factam fuiſſe fateri oportet, qualem in re Militari poſt inventum pulverem pyrium omnes norunt &c.*, ut fuſiùs in Collatione Textuum illius lit. K. L. M. Immeritò ergo nunc ad unam, vel alteram Drachmam reſtringit rectum uſum Corticis idem Cl. Auctor. Alia profectò menſura, & quidem pro Febrium varietate varia, ſtatuenda eſt. Verùm de congruente ſingulis Febrium generibus Chinæ Chinæ doſi, pleniorem in ſequentibus ſuo loco ſermonem habebimus.

(c) (*Non ſinè ſpe &c.*) Plura hoc loco ſunt perpendenda. Inquit Cl. Auctor, ſe Chinam Chinam præſcripſiſſe *non ſinè ſpe, imò cum certitudine Febrem redituram*. Quoad *ſpem rediture Febris*, alicui forſan luſui locus eſſet, ſi viveret Vir Cl., cui placuit olim in ſuis Conſtitut. Epidem. pag. 125. annotare, quinam *fuerit Medicis annus quæſtuoſior*: modò cum cineribus jocari non decet; atque ob id etiam, quòd Viro, non quæſtus, ſed famæ cupido, minimè congruunt hujuſmodi ludicra. Relinquamus ergo hanc *ſpem* cuipiam Agyrtæ, aut Circulatori, corium humanum cùm ſe præbet occaſio, lubenter negotianti. Quò ad *certitudinem* verò reditus Febris, quam habuit idem Vir Cl., cùm Chinam Chinam præſcripſit *ad impetrandas tantùm aliquot dierum inducias*, quiſpiam me doceret velim, quomodo conciliandus ſit Textus iſte cum alio Textu Paragraphi 27., qui ſic habet. *Hic nimirum Medicorum eſt error, ut ſi Chinam Chinam in hunc ſolum finem præſcribant, ut paucos a paroxyſmis dies liberos obtineant, interdum eludantur, Febre ampliùs non redeunte*

unte, *ſed tacitè corpus depaſcente*. Anne igitur unus ille potuit cum Febre paciſci, ut ea rediret? atque ita quidem ex privilegio ſpeciali, ut quod ei licuit, cæteris Medicis nequaquam liceat? Ad hæc ſi ſatis cautè ſe China China uſum putat *in ætate ſaniori*, quia uſus eſt *in hunc præcipuum finem*, *ut aliquot dierum induciis impetratis Æger recrearetur*, *&* *vires reſumeret*, *quando Febres nimis protractæ Ægros fatigarent*; cur æquè cautè ſe, vel alios non putaret uti, ſi Febribus modicè tantùm protractis, ea uterentur ad tollenda *gravia Symptomata* quandoque ſupervenientia, quæ vires etiam conſtantes non rarò opprimunt, Ægrumque tandem in vitæ diſcrimen adducunt? Hunc ſanè titulum pro præſcribenda rationabiliter China China, Viro Cl. cæteroqui ſuſpecta, potiorem crediderim, quàm ut Æger a *diuturnitate* morbi *recreetur*, & vires reſumat.

(*d*) (*Cæterum &c.*) Huic Textui ante annos octo hunc alium Textum præmiſit, & poſt biennium ſponte recuſit Cl. Ramazzinus: feratque Lector coactam hanc repetitionem *provocante materia*. *Solus Peruvianus Cortex*, *nobis a Divina beneficentia munus conceſſum*, *ſinè alterius rei mixtura* (ſunt illius præciſa verba, quæ in ſeptima Oratione Patavina leguntur pag. 212. ſecundæ Edit., & pag. 19. primæ Edit.) *in qualibet Regione*, *quocunque anni tempore*, *ætate*, *ſexu*, *temperamento*, *Febres ſaltem recurrentes*, *atque intervallatas fugat*, *&* *exterminat*. Si adverſari ſibimetipſi in eadem provectiori ætate non eſt hoc; quodnam erit? Certè quiſquis non ultra conſcius hæc legeret, facilè Cl. Ramazzinum diceret anno 73. ætatis ſuæ quo hæc primò conſcripſit, & 75., quo ea recuſit, *infatuatum eo veſano affectu* erga Corticem Peruvianum, quo nec fuiſſe inquit *juvenili ætate*, *cùm Chinam Chinam habuit in magno pretio*. Sed tantam rerum diſcrepantiam in tanta verborum ſimilitudine miretur nemo: ſic namque *iiſdem literis Comœdia*, *&* *Tragœdia componitur*.

Si qua tamen limitatio extra tot fruſtraneas a Viro Cl. recenſitas conſtituenda videatur, ea una potiùs eſt, quam ego indicavi pluries in Opere meo, locis antea citatis, & alibi; ſcilicet, ne quocunque morbi tempore (non quocunque tempore anni) imò nec in quacunque Febre Intermittente, niſi videlicet ea *Corruptiva* ſit; Cortex adhibeatur; ne vel præmaturè ſiſtatur Febris, quæ ſeriùs ſiſti debuiſſet, vel ea ſiſtatur, quæ abſolutè non erat ſiſtenda. Quamobrem ſi arrideret Scholarum diſtinctio, dicendum eſſet, Chinam Chinam convenire in quacunque Febre Intermittente *ſpecificè*, puta, tam in Quartanis, quàm in Tertianis &c. non in quacunque *individualiter*; ſed in una convenire, non in alia: imò ubi etiam individualiter convenit, modò uno tempore illius convenire, modò alio. In hoc conſiſtit, magna ſaltem ex parte, uſus methodicus. Cætera ab eo recenſita non prohibent Chinam Chinam uſurpari; ſed ad ſummum eorum nonnulla dici poſſunt quoquo modo prohibere quò ad quantum, ut, ſi Puero ea ſit præſcribenda, minori doſi præſcribatur, ac præſcribatur Adulto. Sed hæc quibuſvis remediis communia cum ſint, & vel Tyronibus nota, non eſt cur illis Practicos velit morari Cl. Auctor.

§. 9.

CErte in (*a*) *Pueris*, *&* *Adoleſcentibus*, ubi per æſtatem febribus intermittentibus, quæ ut plurimum ſunt tertianæ ſpuriæ, raro autem ſimplices, & exquiſitæ, parum proficuum obſervavi Chinæ Chinæ uſum, licet enim videantur aliquantulum miteſcere, hoc febrifugo exhibito, ſæpiſſime redeunt, & ad multos menſes (*b*) *contumaciores perſtant*, nec niſi ad oppoſitas anni tropas receptui canunt. (*c*) *Vidi* anno elapſo Patavii in familia quadam, quæ multas puellas habebat, eodem tempore febribus iſtiuſmodi laborantes, cum ferina tuſſi in principio acceſſionis, quibus cum varia remedia fuiſſent adminiſtrata, ſed incaſſum, & Mater inſtaret, ut illis præſcriberetur China China, nec Medici qui curationi aderant annuere vellent, Mater libere

bere dixit ſe tale remedium, cujus vim fuerat experta eſſe exhibituram, quod cum feciſſet febres ſemper contumaciores ſunt factæ, ac per totum autumnum, ac hyemem, uſque ad veris principium perdurarunt; ætas enim hujuſmodi ob errata in victu, & minorem per ambitum corporis humorum difflationem, ab hoc remedio, quod nihil è corpore educit, *(d) ſed potius concentrat*, nil opis obtinet; fortior autem ætas, qualis eſt Juvenum & virorum facilius ſuſtinet incommoda, quæ poſſet China China inferre.

(*a*) (*Pueris, & Adoleſcentibus &c.*) Ne tẽpus inutiliter teram, oſtendendo proficuum Pueris, & Adoleſcentibus Peruvianum Corticem, (quod nonniſi experimentis poteſt nervosè probari) neve caſus propemodum innumeros in medium adducam, qui in dies hoc idem evincunt; ſat erit eos tantùm rurſus indicare, quos in Therapeutice mea protuli, ubi tam diuturniorum *Intermittentium*, quàm *Subcontinuarum*, atque etiam *Lentarum*, non contemnendæ curationes viſuntur. Adeat ergo Lector Tractatum meum pag. 87. hiſtoria 7. pag. 94. hiſt. 17. & pag. 96. a principio ad finem. Item pag. 209. hiſtoria 3. pag. 227. hiſt. 1. & pag. 238. hiſt. 9. Item pag. 319. hiſtoria 1. pag. 320. hiſt. 2. pag. 321. hiſt. 3. pag. 323. hiſt. 4. & pag. 325. hiſt. 6. Non ergo *parum proficuus Pueris, & Adoleſcentibus eſt Chinæ Chinæ uſus*, ſi ea ſolùm cùm decet, atque ut decet adminiſtretur. Potiùs non adeò frequens in illis eſt utendi occaſio; quippe quibus faciliùs eſt, & febres ſortiri *depurativas*, & eas ſinè gravi incomodo diutiùs perferre.

(*b*) (*Contumaciores perſtant &c.*) Si perſtant Pueris ad multos menſes contumaciores Febres, cùm redeunt ab epota China China, quomodo *illarum reditus* denuo poſt Chinam Chinam exoptatur a Cl. Auctore §. 25. *loco remedii?* Vel ſi *remedii loco* ſtat *reditus febris*, cur modò ab eo damnatur hoc idem remedium, cujus actio ſi diutiùs perſtet, diutiùs juvabit? Hac data occaſione, quærerem inſuper, ſi liceret, cùm Peruvianus Cortex commendetur ſæpius a Viro Cl. in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis ad Vermes Puerorum necandos, ut pag. 14. & pag. 61. ipſarum Conſtitutionum: & cum in præſenti Diſſertatione dicatur habere *malitiam occultam*, qua noxas plurimas ratione ſui poſſit progignere, qui fiet, ut ſolam *virtutem*, qua Vermes necat non *malitiam*, qua homini nocet, exerat in Pueris induſtrius Cortex?

(*c*) (*Vidi &c.*) Quidquid Patavii contigerit in Puellis unius Familiæ, quibus forſan *ſemel tantùm* (ſcitq; Deus qua doſi, qua lege, qua methodo, & quo morbi tempore) invitis Medicis Chinam Chinam exhibuit impatiens Mater, certum eſt, Mutinæ mihi longè aliter ſæpius contigiſſe, ut retuli; nec ab uno tantùm eventu malè parto aſſurgit Regula, ſed a multiplici. Interim eo quoquè caſu nil magis profecerant *alia remedia incaſſum*, ut legitur, *antea adminiſtrata*. Neque proinde adhuc mente aſſequor, unde habuerit Vir Cl., durationem ulteriorem earum Febrium aſcribendam potiùs fuiſſe Chinæ Chinæ, quam aliis remediis æquè incaſſum adminiſtratis. Quoniam ergo, ut ſubdit, *Contumaciores Febres per totum Autumnum & Hyemem* his Puellis *facta fuerunt*, cur illas Veterum Febrifugis, ipſo judice, longè *præſtantioribus*, licèt e corpore *nihil ſenſibile* pariter *propellentibus*, *quibuſque ſolis*, ut inquit §. 18., *Medicina poſſet eſſe contenta*, non fugavit Cl. Auctor, unde erubeſcerent, & Chinæ Chinæ Fautores, & audacula Genitrix?

(*d*) (*Sed potiùs concentrat &c.*) Si quis Tractatum meum legere non renuat, inveniet paſſim in hiſtoriis, ut in 19. & 20. Cap. 2. Libri 4., nempe pagg. 225. 226. ab epota China China urinam copioſiorem redditam; atque hoc quidem perpetuum eſt. Inveniet inſuper, idem Febrifugum propinatum erumpentibus Corticis Sudoribus, fluentibus Menſtruis, Puerperiis, Alvo &c. nunquam haſce evacuationes interturbaſſe; ſed eas ſolùm ſiſtere conſuevisse, quæ Symptomaticæ ſunt; inquantum ſcilicet tollendo Febrem, indè quoquè producta tollit Symptomata: non autem quia vi peculiari polleat eaſdem evacuationes ſiſtente. Cur itaque tam fidenter, & gratis aſſerat Cl. Auctor, *hoc Remedium nihil e corpore educere, ſed potiùs concentrare*, non video. At de his fuſiùs alibi, præſertim §. 41.

(*a*) *AST*

§. 10.

(a) AST *hoc de muliebri* ſexu dici nequaquam poteſt, ſexus enim muliebris ex ſua natura minus aptus eſt ad beneficia reportanda ex uſu Chinæ Chinæ, minus enim operoſus eſt hujuſmodi ſexus, & larium domeſticorum magis amans; (b) *Monialibus præſertim* intra ſua Clauſtra concluſis, parum ſalubrem eſſe Chinæ Chinæ uſum, ſatis compertum habeo; perraro etenim induci potui, ut illis Chinam Chinam exhiberem, nec niſi cum proteſtatione (c) *febrem redituram*, & pertinacius duraturam, Medici enim non ſolum ab ægris, ſed etiam ab aliis Monialibus interdum compelluntur præſcribere ea, quæ nollent remedia, quod obſervavi pariter in puellis, quæ apud ipſas educantur. A Monialibus itaque antifebrile iſtud exoticum longe ablegare bonum judico, ab experientia ſic edoctus, febres enim Sacrarum Virginum, ut ut parvæ, habent neſcio quid abditum, cui malo abigendo potius alchalia volatilia, quàm fixa conveniunt. (d) *Ab Ædibus quoque Nobilium*, aliorumque potentium Virorum, in ocio urbano, ſeu rureſtri cum victus lautitia degentium, Chinam Chinam proſcribi utile judico, licet enim ubi interdum ex aliqua febre intermittente decumbant, quamvis caſſiæ modico purgentur, aut vena ſecetur, non tam facile diſponi poſſunt, ut ſatis tuto iis præſcribi poſſit febrifugum, ut ab aliis malis poſtea non plectantur.

(a) (*Aſt hoc de muliebri &c.*) DE hoc Ligno vitæ poteſt fructum carpere etiam poſt lapſum fœmineus æquè, ac virilis ſexus, ut diutiùs vivat. Si exempla cupiat Lector, adeat (ſecluſis hinc Mulieribus *Gravidis*, & *operoſis*, quæ plures forent) adeat inquam Therapeuticen meam pag. 81. hiſtoria 4. pag. 86. hiſt. 5. pag. 87. hiſt. 6. pag. 91. hiſt. 14. pag. 201. hiſt. 9. pag. 202. hiſt. 10. & 11. pag. 203. hiſt. 12. pag. 218. hiſt. 10. pag. 220. hiſtor. 12. pag. 221. hiſt. 13. pag. 231. hiſtor. 4. pag. 324. hiſt. 5., pag. 248. hiſt. 1., pag. 249. hiſt. 2., tandemque pag. 254. a fronte ad calcem, ubi proſtant inſignes Mulierum China China ſanatarum hiſtoriæ. Sed forſan id contigit, quia hiſce temporibus ſequior ſexus *Larium domeſticorum* eſt *minùs amans*, ac olim.

(b) (*Monialibus præſertim &c.*) Quod eſt ad Moniales, adeat idem Lector pag. 80. hiſtoria 2. pag. 88. hiſt. 9. pag. 89. hiſt. 10. pag. 223. hiſt. 16. pag. 235. hiſt. 6. &c. Id unum ſciſcitarer a Cl. Auctore, ſi adhuc eſſet in vivis, num ſcilicet ad Veſtales quoquè illas quas Tertiarias vocant, quæque Moniales cum ſint, extra Clauſtra tamen vagantur, extendatur illius Interdictum. Nec feſtivè tantùm ſciſcitarer, ſed ad rem quoquè: nuper enim dum hæc ſcriptitarem, venit domum meam Tertiaria quædam ex ordine S. Franciſci, cui nomen *Soror Maria Franciſca Righi*, ut me de invaletudine ſua conſuleret. Narravit illa mihi (narro ego, quæ ipſa retulit) ſe Quartanam Febrem diutiùs geſtaſſe; pro cujus curatione cum Chinam Chinam jugiter reſpuiſſet, tandem aſſumptis, nunc Medicorum, nunc Mulierum ſuaſu, pluribus Veterum Febrifugis, id opis reportavit, ut *Febrium cauſa extenuata*, & *ſenſim exantlata* (quemadmodum loqui conſuevit Cl. Auctor) elapſo integro *decennio* convaluerit: poſt vacationem autem duorum menſium a Febre, ſibi ex improviſo ſuccreviſſe in infimo ventre Tumorem quemdam dolorificum, ferme ac ſi Corticem Peruvianum, *obſtructiones*, *cachexias*, & his ſimilia, ex eodem Cl. Auctore, mala progignentem, potaſſet. His ita ſe habentibus, quærerem, an Peruviano Febrifugo poſt ſex V. G. priores menſes aſſumpto, citiùs illa, tutiùs, at-

que jucundiùs convaluiſſet necne. Jam verò rurſus ad nos. Siquid cavendum eſt in Monialibus China China curandis, illud eſt, ut diligenter diſpiciamus, num Febres earum verè pendeant a Fermento ordinario Febrium Intermittentium, an potiùs, ut perſæpe accidit, a nervoſo, vel lymphatico genere univerſo, atque occaſione potiſſimùm vitæ cœlibis: quo caſu longè minùs efficax eſt actio Corticis. Has verò diverſi ordinis Febres, per ſua ſigna ab invicem dignoſci aptas, nonniſi peritis datum eſt internoſcere, iiſque tantùm, qui callent ex praxi, quantum ab æqualibns abſint ſimilia, &

—— *quid diſtent æra lupinis.*

(*c*) (*Febrem redituram &c.*) Ne me quidem latet, Febrim ferè ſemper *redituram*, ſi *ſemel* tantùm *ad Drachmam unam, vel duas* exhibeatur Peruvianus Cortex, ut Auctor conſuevit: non ita; vel non tam facilè, ſi *repetatur*. Si verò Febres poſt aſſumptam Chinam Chinam redeuntes, redeunt contumaciores, *& pertinaciùs duraturæ*, cur (quod pluriès cogor regerere) cur inquam ex eodem Auctore §. 25. *optandum, ut redeant remedii loco, ad abſolvendam Febris Hiſtoriam*? Aut cur Chinam Chinam præſcribit & ipſe *ad impetrandas inducias*, ſi has inducias excepturus eſt longior cruciatus?

(*d*) (*Ab Ædibus quoquè Nobilium &c.*) Quò ad Viros Nobiles in otio urbano, vel rureſtri degentes China China curatos, neque tamen *ab aliis malis*, quæ aſſerente Cl. Auctore, Chinæ Chinæ potus portendit, *ſubinde vexatos*, videnda pag. 204. hiſtoria 14. pag. 209. hiſtor. 2. pag. 214. hiſt. 9. pag. 239. hiſt. 13. &c. Forſan ſi Cl. Auctoris Edictum aliquantò citiùs emanaſſet, non auſus eſſem præſcribere plebejum iſtud Febrifugum Nobiliſſimis quibuſdam Viris, ut puta Neapolitano Principi Limatulæ Duci, Tertiana duplici Subcontinua, & ad Acutam properante detento; feliciſſimè tamen illius ope ſanato: ſicut neque Nobili Hiſpano Viro, & (quod ſecundùm Cl. Auctorem auget difficultatem felicis curationis) præpingui, Domno Ioſepho Marchioni de Borda, & Aragon, modò pro Sacra Ceſ. Cath. Majeſtate in Regno Neapolis totius Hiſpanæ pedeſtris Militiæ Generali Caſtrorum Præfecto, qui cum Tertiana pariter duplici, nedum Subcontinua, ſed & Malignante, ac fermè Lethargica Mutinæ laboraret, ignobilis hujuſce Febrifugi auxilio convaluit: neque tandem Parmam accitus ad inviſendum Marchionem Joannem Franciſcum Gonzagam, unum ex Generalibus Tribunis Militùm Regis Chriſtianiſſimi, Tertiana ſimplici Intermittente, ſed in Cardiacam Pernicioſam converſa, malè vexatum, calculum meum appoſuiſſem tam facilè, ut illi methodo valida, quemadmodum in hiſce repentinis Febrium mutationibus mihi mos eſt, exhiberetur exoticum iſtud, *doloſum*, & vile Antipyreticum; quantumvis hoc idem a Doctiſſimis Viris Parmenſibus curationi præſentibus (inſtante præſertim D. Clerico) etiam ut mihi, qui nondum illùc perveneram, pro eorum humanitate morem gererent, & præcipiti exitio occurrerent, in uſum jam revocaretur, faventе ſtatim communibus noſtrum omnium votis eventu, Doctiſſimiſque pariter plaudentibus fortunato operi Mantuanis Profeſſoribus, ſubinde cum Fratre decumbentis Equitis illùc pariter accedentibus. Has, inquam, Curationes recentes Nobilium Virorum tam feliciter abſolutas fortaſſe non auſus eſſem hoc remedio pertentare, aut eo ab aliis jam pertentato, meis quoquè ſuffragiis additis tam facilè perſequi, ſi mihi Animadverſio hæc ſevera Viri Cl., dictatorio planè ſupercilio prolata, & experimentis imaginariis feriantis biennii extremæ illius ſenectæ firmata, paulò priùs innotuiſſet. Sed quoniam poſt res jam feliciter geſtas tempeſtivè illa non exiit, ſatiùs eſt, eam repetito pluries ſucceſſu inanem deprehenſam negligi, quàm Praxim hanc auſpicatiſſimam.

§. 11.

(*a*) SEd *quid Medico Aulico* agendum, inquies, ubi aut Conjugem, aut Filium Principis, ſive ipſum Regnantem Principem, febre aliqua intermittente inter æſtivos ardores decumbere contingat? (*b*) *Num ſuo Principi*, apud quem multoties glorioſas curationes, in hoc

hoc atque illo à ſe factas ſolo Peruviano Cortice, celebrarit, tam fidenter, tam animoſe (*c*) *potionem hujuſmodi* porriget, ut illi (*d*) *præcordia non ſudent* ob metum de aliquo improſpero eventu? Hac in re ſi Galenum conſulere velimus, optimum habebimus documentum, ille etenim, ut refert in Libro de *Præ. Ad Poſt.*, ab Imperatore, paſſione quadam ſtomachi ab aſſumpto cibo laborante, per noctem accerſitus, & ab ipſo interrogatus quo remedii genere hujuſmodi paſſioni mederetur, cui Romani Medici nil opis afferre potuiſſent, prompte reſpondit ſe cæteris hominibus ſic affectis (*e*) *vinum pipere inſperſum* exhibere ſolitum, Regibus autem, non niſi *tutiſſima remedia* à Medico debere præſcribi; (*f*) *num autem* Peruvianus Cortex inter tutiſſima remedia recenſeri debeat, judicet cui Cor ſapit.

(*a*) (*Sed quid Medico Aulico &c.*) HIC piis Auctoris Manibus pio ſilentio litanda, quæ cæteroqui congrueret acrior reſponſio. Nec enim illi fuerat ſatis, generalia ſibi creaſſe ab exordio, quæ pro arbitrio reſolveret Quæſita, niſi peculiare hoc quoquè de rebus, ut juvat ſperare, ne futuris quidem, eſſet denuo commentus, ut jocari viſus cum Nepote, *æs alienum* interim *luderet vel nondum cuſum*. Emphaticus tamen, quo uſus eſt citra opportunitatem loquendi modus, etſi indefinitus, caſuſque reſpiciens tantùm poſſibiles (nullus enim hujuſmodi hactenus Deo dante, ſaltem hìc loci, contigit) videtur *fidenter* admodum, atque *animosè* ab Auctore vivente uſurpatus; ſed liceat modò defuncto, quod forſitan minùs licuiſſet viventi. Liceat, inquam, illi hæc impunè proferre, atque ab Aulis Principum pro libito ſuo Chinam Chinam proſcribere. Monendus tantùm Typographus, qui omnia ſimul Viri Cl. Opera quamprimum recuſurus dicitur, ut Tractatui illius, *De Principum Valetudine tuenda*, Præceptum hoc tanti ponderis, ab Auctore ipſo tunc omiſſum, peculiariter adjiciendum curet.

(*b*) (*Num ſuo Principi &c.*) Niſi duos de eadem Fidelia velit Cl. Auctor denigrare, non dealbare parietes, ſed unum tantùm, adeòque ſi Medicus ille Aulicus forem ego (ut in me unum converſa facilè hariolatur Urbs tota) quem pictorio veluti calamo ſtudet ille circumſcribere, coloribus a Nuncupatoria Epiſtola mea forſan petitis, ſed alteratis, & ad omnimodam uſque mutationem confuſis, ſinè ulla prorſus hæſitantia hæc reſponderem. An apud meum Principem *glorioſas curationes jactarim*, an laudibus minimè promeritis, prout modeſtum hominem decet, potiùs obſtiterim, tribuerimque divino tantùm favori, quos ad Principem fama detulerat fauſtos eventus: item an ea, quæ modò minùs humaniter in me vibrantur ſpicula a longè præviderim,

— ipſos divinarimque lacertos,
Queis jaculanda forent;

tandemque an his de cauſis Therapeuticen meam, nedum ſuadente, ſed & ferè dixerim imperante eodem Principe invitus ediderim, ipſe ſcit, qui mihi & Dominus clemens eſt, & æquus Judex. Id inſuper addam (quæ mihi eſt gloria non levis) eundem Sereniſſimum Dominum meum, poſt editam, ſibique jam notam Diſſertationem Cl. Auctoris, cum fortè haud leviter ægrotaret Vir quidam Principis exiſtimatione dignus, de cujus idcirco ſalute ſolicitus erat ipſemet Princeps, mihi animum, & ſtimulos addidiſſe, ut Ægro inſpecto, repertoque in talibus circumſtantiis, ut ei China China judicio meo poſſet opitulari, poſthabitis, ſi quæ obſtitiſſent, adverſis cavillationibus, id remedium promptè, ſtatimque præſcriberem. Cui cum facilè id me præſtiturum reſpondiſſem, quoties ea ſe mihi præbuiſſet opportunitas ex parte morbi, quæ ſe præbebat ex parte Subjecti, videlicet privatæ perſonæ, non æquè facilè idem acturus, ſi fuiſſet in diſcrimine ſalus cujuſpiam Principis, quibus Chinam Chinam minimè offerendam docet Cl. Ramazzinus, repoſuit ille ſubridens, *cavendum eſſe pro viribus ab occaſione hujuſmodi: cæterum neceſſe eſſe, ut Principes, qui commune cum reliquis hominibus habent morborum fatum, communia quoquè cum*

cum illis habeant remedia. Ægrum itaque inviſi (ne deſit complementum hiſtoriæ) Tertiana dupl ici Subintrante nonnihil violenta detentum ; quam tamen, cum ad depurationem ea vergere videretur, nondum Peruviano Cortice attingendam cenſui: quamobrem methodo tantùm vulgari adhibita, ad vigeſimam primam uſque diem protracta eſt illius judicatio, quamvis negotia Principis Ægrotanti commiſſa, citiorem exigerent curationem. Cum verò poſt dies nonnullos incidiſſet ſuſpicio non levis de Febre eadem recidiva, Corticem ipſum ad præcautionem præſcripſi, facilè annuente curante Medico, in hocce remedium ſuopte genio pro re nata propenſo. Paucis horis elapſis ab aſſumpto Febrifugo, quæ jam prope imminebat, ſucceſſit Febris; eo tamen repetito, hæc ſtatim penitùs ſuppreſſa eſt ſinè reditu, ſimulque expleta ſunt Principis æque, ac Ægrotantis vota.

(*c*) *Potionem hujuſmodi &c.*) Si ex Croco Metallorum, ex pulvere Algorethi, ex Elaterio, Eſula, aut Gummi gutta conflata eſſet *hujuſmodi Potio*, poſſetne acerbiùs illa, ne ullo quidem colore quæſito, proſcribi a Cl. Auctore, apertam hoc loco *temeritatis* notam Aulico Medico apud Principem præter rationem prorſus inurente? Nolo hìc hiſtoriolam recenſere accuſationis, ab Antiphilo Pictore ad Ptolemæum Regem delatæ adversùs Apellem, Luciano referente: quæ inſimulatio, probabilitatis limites non parum excedens, evanuit ſtatim ac Rex animadvertit, *Antiphilum Apelleæ artis æmulum eſſe*; nolo inquam recenſere hiſtoriam hujuſmodi; neque enim Apelles ſum ego in Arte medica, aut Viri defuncti æmulatione dignus; neque fuit ille capax unquam livoris Antiphili. Sed ad quid quæſo pavorem, quem verè nullum habebat Vir Cl., imò quem in reliqua Diſſertatione, *dummodo adhibeatur modus*, ſe non habere profitetur, tam ſtrenuè ſimulavit? Certè neque timuit ille, neque ſenſit quæ protulit. *Nolim quis inferat, velle me ex Albo medicaminum Chinam Chinam expungere* (inquit ille §. 48.) *abſit hoc*; *habeat ſuos uſus remedium iſtud*: *beneficium, quod afferre poteſt, ab illo excipiamus &c.* Si ergo *ſuos uſus habere debet remedium iſtud*, *ſi beneficium aliquod poteſt afferre*, quo jure poſtea potio illius ex arte parata, ſudores e præſcribentis Medici præcordiis, ob metum ſiniſtri eventus debebit ciere?

(*d*) (*Præcordia non ſudent &c.*) Sudent inexpertis præcordia; non millies, & innoxiè ſemper expertis. Mihi fortaſſis ea ſudarent, ſi quando in Febre aliqua, non tantùm Intermittente benigna, de qua ſum parum ſolicitus, quippe ſæpius depurativa; ſed nonnihil graviore, præſertim in circumſtantiis, in quibus Peruvianum Corticem, vel opportunum, vel abſolutè neceſſarium cenſeo (quas omnes tamen avertat Deus, ut hucuſque avertere dignatus eſt) præſentaneum hoc auxilium vano quopiam timore perculſus, vel obſtrepentibus hujuſmodi terriculamentis inaniter divexatus, me omiſiſſe dignoſcerem, a munere meo, officioque Principibus meis debito turpiter declinans. Piget me ſanè Cl. Auctorem tam emphaticè hìc locutum, redarguere ſtatim inconſtantiæ, ac erroris; ſed materiæ pondus vulneratæ veritatis diſſimulationem non patitur. In toto Diſſertationis decurſu, & ſignatè paulò ſupra §. 8., ubi revelat ille Methodum ſanioris, ut inquit, ætatis ſuæ, univerſaliter loquendo, Peruviani Corticis uſum admittit, & approbat *in hunc præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis Æger recreetur, & vires reſumat*, additq; inſuper infra §. 48. *ad eundem finem obtinendum, ſcilicet ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione admittendum, & laudandum eſſe Chinæ Chinæ uſum in Febribus præſertim intervallatis*; quin imò §. 22. Ægris ipſis quandoque citra rationem poſcentibus, *in mediocri doſi, ut lædere non poſſet* (poteſt ergo ita exhiberi, ut lædere non poſſit) *eam exhibuit cum eventu*, ut fatetur, *ſatis felici*: id, quod verè cohæret præceptis illius, ut ſcilicet uſus Chinæ Chinæ in Febribus *ſit qualis eſt Opii ad ſedandos dolores*; utriuſque enim remedii, ipſo docente eodem §. 48., eadem eſſe debet, & regula oblationis, & cautio. At hoc ſolamen ſaltem, quod fatigatis Ægris cujuſcumque conditionis, imò & fœminis ipſis utero gerentibus (quibus §. 13. non ſolùm tutò, ſed & cum *beneficio* aſſerit Chinam Chinam exhiberi) concedit, & donat Cl. Auctor, quomodo *tam fidenter, tam animosè* Magnatibus denegat, quibus tamen dolore aliquo afflictis Opium præſcriberet, quamvis, niſi cautè exhibeatur, haud neget eodem §. 48. periculum fortè ſubeſſe, *ne ex ſomno excitare poſſimus, quem obdormire volumus*? Si verò in Principibus quo-

què

què Chinam Chinam admittat, eo ſaltem nomine, ut tantummodo reparentur vires; cur in eundem finem, *ſinè præcordiorum ſudore, ac æſtu, potio hujuſmodi in doſi mediocri, quæ*, ut ait ille, *nequit lædere*, a Medico Aulico porrigi data occaſione non poterit, imò & in doſi nonnunquam liberaliore, ut reparentur ſimul vires, & periclitans ſalus?

(*e*) (*Vinum Pipere inſperſum &c.*) Sano conſilio abſtinuit eo caſu Galenus a pipere, ut qui forſan prævidit, fore tandem longo ſeculorum tractu, ut exotica *Vegetabilia, quibus aliud analogum non ſit in Europa*, cujuſmodi eſt Piper, *irrationabilia* a Cl. Ramazzino declarentur, & *amethodica*, ut nuper vidimus §. 6. Documentum autem, quod indè trahere debet Poſteritas, illud eſt ut Viris Principibus ea ipſa præſcribantur remedia, quæ ſæpius per experientiam profuere plebejis. Imperator enim ille, *Commodus* nempe, intellecto Galeni effato, ſtatim *Vinum Sabinum pipere inſperſum, in vulgari gente remedium expertum, ſibi laboranti adhiberi juſſit; & ſanitati feliciter fuit reſtitutus*, ipſo nedum fatente, ſed & iiſdem verbis modò relatis apertè docente Cl. Ramazzino, Orat. Jatr. argum. pag. 46.

Non omnia quidem remedia (ut nugas etiam has perſequar) præſertim ſumptuoſiora, quæ ſibi poteſt comparare dives, æquè poteſt pauper, ut facilè quæcunque poteſt pauper, poteſt & dives; quæ tamen uni verè conveniunt, quæcunque ea ſint, conveniunt & alteri. Profectò non hominum, ſed morborum varia conditio varietatem remediorum expoſtulat. Menti nunc ſubit, Virum Cl. mecum olim riſum effuſum riſiſſe, cum fortè utrique noſtrum nuntiatum fuiſſet, Medicum quemdam afflictæ Mulieri, filii ſui unigeniti acerbum funus lamentanti, illudque ipſi Medico, qui morbo adſtiterat, acriter exprobranti, hæc fidenter repoſuiſſe - *Unicum tibi hunc eſſe filium quare incauta non monuiſti? fortaſſis enim aliter, aliiſve remediis curationem illius peregiſſem* - Sed quid, ſi Viri hujuſmodi teſtimonio uteretur alicubi in ſua Diſſertatione Cl. Auctor, cum cæteroqui ex veteri Parœmia, *Nunquam Paterfamilias qui ſemel Scurra*.

(*f*) (*Num autem &c.*) Num inter tutiſſima recenſeri debeat *Remedium planè divinum; Antipyreticorum omnium, quot quot excogitavit Antiquitas, aut Chymicorum ſolertia conflavit, facile Princeps; Febrifugum non arte repertum, ſed a divina beneficentia conceſſum, ad malè natam Febrium ſobolem exterminandam; Sacrum Amarum ex Arbore vitæ decerptum, cui ſimile aliud optandum a commiſeratione Numinum in res humanas, quod eadem ſecuritate Febres verè Continuas ſanare ſit potis, ac iſtud ſanat Periodicas*; num, inquam, Medicamentum hujuſmodi *inter tutiſſima remedia recenſeri debeat, Judicet cui cor ſapit*. Niſi fortaſſe tutiſſimorum nomine audiant hìc ea ſolùm Remedia inertia, & varia, quæ nihil agunt, quæque tantùm oſtentant magnificentiam, & pretium. Scilicet apud Magnates vel in ipſis remediis latet adulatio. Pernicioſa profectò hujuſmodi dogmata (ut univerſim loquar) affectatæ circumſpectionis, & vigilantiæ plena, quibus ad captandam principum benevolentiam, uſi ſunt omni tempore Aulici præſertim Medici, non ſinè aliquo ipſorum quoquè Principum detrimento, replevere jam ſuperſtitionibus Aulas quamplurimas: non hanc quidem, ubi decora tantùm Majeſtatis cuſtodia, ſed exceſſus nullus. Nimirum communiter malè audit, quod Medicus Aulicus accedat ad morbos immediato, diuturno, intimoq; contactu vix communicabiles, ut ad Febrem mali moris, Scabiem, Variolas, Morbillos, & hujuſmodi; ne ſcilicet illæſus ipſe, morbi tamen effluvia, quaſi ſemina in veſtimentis ſuſcepta, in Aulam deportet, perindè ac ſi in Xenodochiis vera peſte Infectorum noctu æquè, ac interdiu aſſiduè miniſtraret, conviveret, ac obdormiret; cum tamen omni ſecuritate domi ſuæ, & familiares, & Liberos illotis perſæpe manibus contrectet, oſculetur, & amplexetur innoxiè: a quibus procul dubio caveret amplexibus, niſi vacuitatem aerearum hujuſmodi circumſpectionum didiciſſet expertus. Cautela, quæ ad ſummum devenit ſubtilitatis, plerumque noxia. Hinc fit, ut in Conſtitutionibus Epidemicis nonnunquam graſſantibus Medicus Aulicus ut ut doctus, ſed tantùm ex Libris, ſi præ ſcrupuloſitatibus hiſce a morbis communibus inviſendis abſtineat, cum neque ſigna diagnoſtica, neque prognoſtica, neq; remedia ipſa callere queat illius Conſtitutionis peculiaria, ad curandos eoſdem morbos, ſi fortè in Aulam irrepſerint, planè ineptus evadat, in incertum denuo Tyronem converſus. Populares morbi Magnum fecere Hippocratem, quæſitum Regibus, & Poſteris admirabilem. Sed caveam, ne lon-

 gè ni-

gè nimis ab inſtituto excurrat calamus.

Ut ergo ad *Remedia tutiſſima* redeam, ſi ab illorum cenſu excludat Peruvianum Corticem Cl. Auctor, neceſſe erit remediis tantùm uſualibus, & quotidie obviis, iis præſertim, quæ in Veterum monumentis extant, quippe tutiſſimis (etenim *qui veteri utuntur Vino Sapientes putat* ex Plauto) periodicas aggredi Magnatum Febres. Statim itaque in uſum vocanda erunt celeberrima duo (neque enim alia peculiariter uſurpari legimus a Viro Cl. in ſuis Operibus) & uſitatiſſima Artis præſidia; Venæ ſectio videlicet, ac Purgatio, vel horum ſaltem alterutrum; ut his præmiſſis, Specificorum dein Febrifugorum uſus ab Antiquis celebratorum, quorum plurima, ſi arte facta ſint, ex Mercurio, aut Antimonio erunt parata, minimè verò Peruviani Corticis, quippe parum tuti, ſenſim ſuccedat. At bone Deus. *Tutiſſima erunt Remedia* in Febribus, præſertim intervallatis, Venæ ſectio, & Purgatio, quæ & vires dejiciunt, & ſpiritus diſſipant, & humores perturbant, & Venas exhauriunt, niſi ſumma cautione uſurpentur, ut cæteroqui a prudentibus Medicis ſolent uſurpari; & tutus non erit debita circumſpectione adhibitus, qui vires non dejicit, qui ſpiritus non fatigat, qui humores non perturbat, qui Venas non exhaurit, ſed ex Cl. quoquè Auctore Ægrum *recreat*, *& inſtaurat* Peruvianus Cortex? Id ſanè non aliud eſt, niſi nobiſmetipſis effingere Spectra, & pueriles metus incutere,

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, fugiuntque futura.

Hæc tamen Lucretii neutiquam congruunt Viro Cl., qui aliàs minimè trepidanter purgationi, & Venæ ſectioni, utpotè remediis minùs tutis, tutiſſimum Peruviani Corticis antepoſuit præſidium. Hic ergo ipſe ſibi reſponſionem adornet, ne præfervidè forſitan quis me locutum arbitretur. Adeamus itaque rurſus pag. 101. Orat. Jatrici Argumenti, & videamus, an tutius putet ille, ad Febres, *quæ de Intermittentium familia ſunt*, curandas, uti Methodo antehac recepta, an potiùs Peruviano Cortice. Inquit igitur de China China verba faciens; & inquit tam appoſitè, ut minimè tædio futurum ſit, alibi tranſcriptum huc denuo ſummatim transferre: tanti enim Viri effata etiam repetita placebunt. *E ſingulari hujus remedii præſtantia id beneficii fuimus aſſecuti, ut non ampliùs unica methodo Febres omnes curentur, continuato ſcilicet refrigerantium, & humectantium uſu, tot repetitis Venæ ſectionibus, tot iteratis Purgationibus, quæ humani corporis machinam potiùs infirment, quàm confirment; ſed illæ tantùm Febres, quæ de Intermittentium familia ſunt, Pulveris exigui hauſtu in vino ſoluti, aut compreſſæ quieſcant, aut etiam penitùs aboleantur.* Num ergo *inter tutiſſima Remedia* Principibus exhibenda, in concurſu cæterorum, ac præſertim Venæ Sectionis, & Purgationis, *recenſeri debeat*, ex ipſius Cl. Auctoris decreto, *Peruvianus Cortex*, iterum *Judicet, cui cor ſapit*.

§. 12.

EX *nuperis Ephemeridibus* hebdomadariis, pro curioſorum pabulo ad nos deferri ſolitis, accepimus in Regia Perſona pertentatum fuiſſe Corticis Peruviani uſum, ſed non multa Medicorum laude & fortuna, in caſu intermittentis febris, ut reor, cum illius non expreſſa fuerit mentio, fugata enim, ſeu ſopita febris prohiberi non potuit, quin rediret, continuato licet ad prophilaxim Febrifugi uſu, at id forſan pro Regiæ Majeſtatis beneficio accipiendum, ut febris hiſtoriam ſuam perfecte abſolveret.

(*Ex nuperis Ephemeridibus &c.*) EPhemerides hebdomadarias non vacat legere: propterea quò tendant hæc ſpicula, obſcurum mihi. Qui præſcripſit Corticem, repellat ictum, ſi operæ pretium putet; ſi ſe-

ſi ſecùs, negligat. Rumores iſtiuſmodi, re benè perſpecta plerumque vacui, Invictiſſimum certè Galliarum Regem Ludovicum XIV. nuperrimè extinctum, & China China, ut fertur, valde familiariter utentem dum viveret, neutiquam terruere.

§. 13.

Tutiorem ergo uſum habet hoc antifebrile in populari gente, (a) *quæ ex manuariis operibus* vivit, quales ſunt Artifices continuis laboribus exerciti, quibus cum non vacet diu in lectulis ægrotare, ſuam ſi velint alere familiam, propinare licet potionem hanc febrifugam, (b) *etiam ab initio*, paucis præmiſſis, ad conſuetos enim labores redeundo, congeſtos humores, & ſi quid noxæ Febrifugum affixerit, ſudore diſcutiunt. Hoc itidem dicendum de Mulieribus operoſis, quales ſunt, quæ ſervili opere ſunt addictæ, uti lotrices, textrices, & aliæ hujuſcemodi. (c) *Gravidis* quoque mulieribus, ſicubi à febre tertiana, ſeu quartana corripiantur, facta aliqua levi purgatione, ſcilicet etiam V. S. lubenter remedium hoc præſcribi poterit, & cum beneficio, præſertim in poſtremis graviditatis Menſibus, prævalet enim metus, ne concuſſio illa, quæ in febribus periodicis, & præſertim quartanis contingit, fœtum cum Matris periculo poſſit excutere, quod ſi ex China China præjudicium aliquod ſubſequi poſſet, remedio futuram uterinam proluviem, quæ partum conſequitur.

(a) (*Quæ ex manuariis operibus &c.*) Poſtquam per varios Virorum, & per Mulierum ordines vagatus eſt Cl. Auctor, nondum quemquam Cortici Peruviano impunè potando aptum dignoſcens, reperit tandem ex infima Plebe nonnullos, in quibus ille tutiorem uſum poſſit habere, in iis nempe, *qui ex manuariis operibus victitant*. Mirum profectò, quòd Viri Cl. animadverſiones ſubterfugerit paſſim obvia Gens Recutita; cum neſcio quid peculiare inſit huic populo, ſive victum conſideremus, ſive genus ipſum Vitæ, in his activæ, in illis ſedentariæ, & plerumque citra manuarii operis exercitium. Id ſi fortè addidiſſet, ut facilè poterat, non aliud defuiſſet in poſterum ad complendos Annales, niſi tandem inveſtigare, quid præſtet hoc Antifebrile in Ægyptiis apud nos identidem irrequieto pede circumvagantibus.

(b) (*Etiam ab initio &c.*) Scrupuloſiſſimus alibi Cl. Auctor, hoc tamen loco Peruviano Cortici præter inſtitutum favens, Quæſtionem non parvi ponderis duobus tantùm verbis liberaliter abſolvit: quam quæſtionem, agens ego de vulgaribus Intermittentibus, toto fermè Capite 8. Libri primi; agens verò de Subcontinuis in celerem malignitatem pronis, toto pariter Capite 5. Libri quarti nonniſi hæſitanter ſum auſus reſolvere; nempe, *An in hujuſmodi Febrium principio Chinam Chinam liceat exhibere*. Certè hìc videtur oblitus noſter Auctor eorum, quæ paulò ante ſancivit §. 8. ad leges *ſanioris* Methodi ſuæ: cumque illi antea Culices hæſiſſent in Cribro, modò Camelum illinc *tranſmitti* facilè patitur. Cum enim ibidem docuerit, præſcribendam eſſe Chinam Chinam *ad drachmam unam, vel duas* in Febribus, tunc ſolùm *quando nimis protractæ Ægros fatigant, ut aliquot dierum induciis impetratis, Æger recreetur, ſine ſpe, imò cum certitudine Febrem redituram*: modò recedens a lege, quam poſuit, vult, Plebem, *quæ ex manuariis operibus vivit, cujuſmodi ſunt Artifices, quibus non vacat diu in lectulis ægrotare, curari poſſe propinata potione febrifuga Peruviani Corticis, etiam ab initio morbi, ſuam ut poſſint alere familiam*. Sed niſi ſtatim poſt Febrem una, vel altera Corticis drachma ſuppreſſam, incerto pede, nutante greſſu, a lectulis ipſis ad Officinas migrent (quod difficile, ac periculoſum ſimul) poſt aliquot autem dies pro voto

voto Viri Cl. revertatur Febris, ad conſuetos profectò labores non admodum feſtinanter redibunt. Si verò tempeſtivè redeant, totque, & tanta, quæ ex hujuſce Febrifugi uſu ſecundùm Virum Cl. imminent pericula, ut *Cachexiæ*, *Obſtructiones*, *& hydropes*, avertuntur tam facilè mediantibus laboribus, & exercitiis, ad quæ ipſimet denuo redeunt Artifices; cur non poterit idem effectus obtineri, ſi poſt propinatum idem Febrifugum, & Febrem depulſam, Civibus quoquè, Nobilibus, & Principibus, luſum Pilæ, Choreas, Equitationem, Venationem &c. auctoritate Artis imperemus? Hos puto labores, tanto etiam penſatos fœnore, multò libentiùs ſubibunt Potentes, quàm diros, & diuturnos labores Febrium. Nec cæteroqui putarim expedire abſolutè, quod avidis forſan, ſi qui ſint, expediret Pharmacopolis; Febres nempe Divitum diutiùs durare, quàm Pauperum, ut illis ſcilicet *annus fiat quæſtuoſior*.

(*c*) (*Gravidis &c.*) Facilem quoquè ſe præbet Cl. Auctor in exhibendo Gravidis Mulieribus Peruviano Cortice; & quidem rectè: atque adhuc rectiùs, ſi abſque prævia ſaltem *Purgatione* exhiberet. Sed hìc inſurgit difficultas non contemnenda (fatum nempe quoddam illius eſt, ut in contradictionem aliquam vel dicti, vel facti adeò frequenter impingat) ſi enim ex una parte China China *poſtremis præſertim*, ut ait, *geſtationis menſibus* offeratur; *habeat autem* ex alia parte eadem *Quinquina facultatem figentem*, ut ille §. 41. *pro re certa ſupponit*, *motumque ſanguinis compeſcat*, *fluida quæque in noſtris corporibus cogat*, *omneſque evacuationes per ſe*, *& non per accidens ſupprimat*; qua ratione *præjudicio*, *quod ex China China ſubſequi poſſet*, *futura erit remedio*, ut hìc aſſeritur, *uterina proluvies*, quæ partum ampliùs (hoc Febrifugo humores quoſque *figente*, & quaſvis evacuationes *ſupprimente*) non poterit conſequi? Heu quot in Scopulos agimur, cum a cognita nobis veritate ſponte deflectimus!

§. 14.

CUm autem varia, ac diverſa ſint hominum temperamenta, & corporis habitus, varios, ac diverſos effectus operatur China China. (*b*) *In temperamentis melancholicis* graviores noxas parere obſervavi, humor enim atrabilaris ferox eſt, nec tam facile auſcultat remedio febrifugo, licet ab initio primarius uſus Chinæ Chinæ in febribus quartanis ſibi famam, & nomen compararit, aut ſi paululum febrem infringat, non multo poſt ferocior caput exerat. (*b*) *In temperamento quoque pituitoſo* ſuſpectus eſt Chinæ Chinæ uſus, & quamvis paroxiſmi febriles in febribus ſpuriis poſt longum uſum Chinæ Chinæ conquieſcant, prolixior eſt reſtitutio ad priorem ſanitatis ſtatum, craſſi enim & pituitoſi humores poſt hujuſce remedii uſum fixiores fiunt, & minus difflabiles; homines corpulentos, & præpingues ſenſim cachecticos factos ex uſu febrifugi, ac tandem (*c*) *longum poſt tempus* obiiſſe obſervavi, (*d*) *licet aliæ* culparentur cauſæ.

(*a*) (*In Temperamentis &c.*) QUod de Temperamentorum diverſitate, de humoris Atrabilaris ferocia &c. profert hìc, & in ſubſequentibus prolaturus eſt Cl. Auctor, ea præſertim, qua utitur malè ſonante Recentiorum auribus ſe explicandi forma, ejus dignitatis ratione habita dictum nollem: ſic enim loqui Medici eo vix tempore conſueverunt, quo illis barba, femoralibus erat prolixior,

Atque ſupercilio brevior coma ——

Jamque mihi videor quempiam audire a Viro Cl., vel a ſuperſtite ſaltem illius Minerva ſciſcitantem, cujuſnam ſpeciei, aut differentiæ ſit *ferox iſte humor atrabilaris*; an ſcilicet ex *Melancholia naturali putrefacta*, *& exuſta*, *an ex flava bile torrefacta*, *& in cinerem redacta progenitus*, poſtquam ei placuit per obſoleta hæc nomina, quaſi per imaginaria quædam Veterum formidamina terrere ignarum vulgus.

gus. Ego verò, qui hujuſmodi nomenclaturam retinui in Febribus, *Atrabilaribus* a me vocitatis, ſignificatione licèt longè diverſa, ut ſcilicet ſolis Antiquiorum terminis me accommodarem, non rei, quemadmodum & terminis, & ipſi rei fictitiæ hìc ſe accommodat Cl. Auctor; ego inquam, datis illi omnibus hiſce commentis, ſciſcitarer potiùs quid intelligat, aut ab aliis velit intelligi per hæc, quæ in præſenti Paragrapho, & alibi ſcripſit idem Vir Cl.; fateor enim, me ab hoc Labyrintho neſcire tam facilè memet ipſum extricare. Nimirum inquit ille, *In Temperamento Melancholico China m Chinam graviores, ac alibi noxas parere, quia humor atrabilaris* (qui pro cauſa Quartanæ Febris manifeſtè hìc aſtruitur) *ferox eſt, nec tam facilè auſcultat remedio Febrifugo, licèt ab initio primarius uſus illius in Febribus Quartanis ſibi famam, & nomen compararit: aut ſi paululum Febrem infringat, illa tamen non multò poſt ferocior caput exerit.*

Tot contradictiones propemodum quot ſyllabas continet hæc Viri Cl. brevis aſſertio. Primò namque per hanc apertè ſupponit ille cum Antiquis, ut annotavimus, fictitium humorem illum atrabilarem, in corpore univerſo prædominantem, eſſe Cauſam Quartanæ Febris. At §. 46. ſtatuit omnino, ſecundùm Ettmullerum, alioſque Recentiores, *Febres Intermittentes pendere a ſalſo-acido Fermento exiſtente intra ventriculum.* An fortè intelligendus etiamnum per hoc Fermentum humor atrabilaris, aut melancholicus per vas breve a Liene ad Stomachum inverſo motu tranſmiſſus? Nugæ, Somnia. Secundò clarè aſſerit, Chinam Chinam noxas parere in caſibus ſupra recenſitis, eò quòd *idem humor atrabilaris non facilè auſcultat remedio Febrifugo*, quaſi Quartanæ Febres conſueſcant eludere actionem Peruviani Corticis; cum tamen ſit vel ipſis Mulierculis notum, eas de more hujuſmodi remedio perpetuò vinci, ac edomari. Septem ego Ægrotos (nec enim inviſi plures) Quartana laborantes præegreſſa Hyeme feliciſſimè curavi ſolius Corticis ope, quorum duos tantùm Febris rurſus corripuit, priuſquam planè dimitteret, reliquis ſtatim perfectè convaleſcentibus, robuſtis, ac pinguioribus redditis: quos inter peculiari mentione dignus eſt Co: Johannes Andreas Valentinus, e citrino, ferè dixerim, Sceleto in carnoſum paulo poſt, & benè coloratum Athletam converſus.

Sed demus, humorem atrabilarem, qui pro cauſa Quartanæ hìc habetur a Viro Cl., verè *non auſcultare remedio Febrifugo*. An proinde dicetur ab eo noxam parere ipſum Febrifugum? Nonne §. 40., & 41. illi tribuit Auctor Cl. *facultatem figentem*, qua tot noxas ibidem inferre dicitur? Quam ergo noxam inferet, ubi humor, qui figi deberet, *eidem non auſcultat*? Inſuper ſi hoc ipſum *non auſcultare Febrifugo* in bonis habetur §. 16., ubi tutior aſſeritur illius uſus in Temperamentis, & Febribus bilioſis, præcisè per hoc, quòd *bilioſus humor non ſe patiatur adſtringi vinculis ejuſdem Febrifugi*, cur in malis habebitur, quòd iiſdem vinculis non ſe patiatur adſtringi humor atrabilaris in Febribus atrabilaribus? Tertiò tandem concludit Vir Cl., noxam graviorem inferri a Peruviano Cortice, quia *etiamſi paululum Febrem infringat, ea nihilominus non multò poſt ferocior caput exerat*. Aſt ſi de *ſimplici* Febris reditu ſit ſermo, nonne ex §. 25. *Optandum eſſet, ut Febris in apertam flammam erumperet, poſtquam Æger ad aliquot dies ſilente Febre roboris aliquantum reportaſſet, nam reditus Febris remedii loco eſſet*? Et ex §. 27. nonne *Medici a China China eluduntur interdum, Febre ampliùs non redeunte*? Si verò ſit ſermo de reditu ipſius Febris, ſed *fortiore*, velut de graviore noxa, nonne ex ipſa nuncupatoria Epiſtola lit. d. *Sæpe Medico in votis eſt Febrem repetere, ſed fortiorem, ut tollantur noxæ, quas China China ob Febris extinctionem invexit?* Et §. 27. nuper citato, nonne *Rem feliciùs ceſſiſſe annotavit, quibus Febris denuo caput erexit etiam ferocior, quàm quibus Febris viſa eſt prorſus extincta, & obliterata, ſeu parva ſubſecuta*? Infelix China China, quid tibi agendum, *ſananti*, & *non ſananti* æquè rejectæ, *redeuntibus*, & *non redeuntibus* Febribus, iiſque vel *levibus*, vel *ferocibus* æquè proſcriptæ?

(*b*) *In Temperamento quoquè pituitoſo &c.*) Hìc quoq; loquendo de Temperamento pituitoſo, Febres ſtatim ſpurias in medium adducit Cl. Auctor, quaſi ab humore *pituitoſo*, & *craſſo* pendentes, non verò a *Salſo-acido Fermento Ventriculi*, ut ex profeſſo autumat §. 46. Confundit pariter & hìc, unumque, & eundem efficit humorem in Temperamento prædominantem, & humorem Febres Intermittentes producentem; cuilibet nimirum Temperamento ſuam Febrim correſpon-

dentem aſſignans, & cuilibet Febri, Antiquorum more, ſuum humorem: quæ omnia jam ſunt e Scholis exſibilata, & exploſa. Hiſce tenebris involutus, mirum profectò, quàm clarè introſpiciat Cauſas phyſicas effectuum, quos nondum in rerum natura obſervavit quiſquam, dum rationes omnium malorum aſſignat, quorum nulla in pituitoſis Temperamentis, aut Febribus comperiunt alii, a China China illatorum. Sed audiamus, quæ probationis loco in ſequentibus eſt allaturus.

(*c*) (*Longum poſt tempus &c.*) Longum poſt tempus obeunt & Pingues, & Macilenti, obeuntque China China curati, & non curati, Medicis utentes, & non utentes. Fieri verò *Cachecticos ex uſu hujuſce Febrifugi* eoſdem *Præpingues*, *& corpulentos homines*, mihi certè non obſervatum; potiùs enim oppoſitum compertum habui. Et ne videar gratis refellere quod planè gratis aſſeritur, verè præpingues, ac corpulentos homines, tam Mares, quàm Fœminas, plurimis retro annis China China curatos, curataſve, *cum facili reſtitutione ad priorem ſanitatis ſtatum*, & in hanc uſque diem inculpata valetudine utentes, vide Lector in Therapeutice mea pag. 87. hiſtoria 6. pag. 88. hiſtoria 9. pag 204. hiſtoria 14. pag. 209. hiſtoria 3. pag. 211. hiſtoria 5. pag. 213. hiſtoria 7. pag. 214. hiſtoria 9. pag. 227. hiſt. 1. &c. Adde recens curatos ope Corticis, & quidem de Vita quam maximè periclitantes (numerum enim pinguium Hominum ex vulgaribus Intermittentibus feliciſſimè ſanatorum quis meminit?) corpulentos, ac ætate provectos, D. D. Johannem Baptiſtam de Carandinis, Paulum Æmilium de Bignardis, & Antonium de Zanellis, Viros huic Urbi plurimis nominibus notos: quos omnes, ut & alios ſupra recenſitos, ferme quotidie ſanos, ac robuſtos intueor; poteſtque intueri, & audire quilibet alius, cui grave non ſit ſolutionem oppoſitionis Viri Cl. ex viva illorum voce repetere. Quòd ſi eos, qui maturo jam Fato deceſſerunt e vivis, memorare liceret, pinguiſſimus certè omnium hujus Urbis erat Æger pag. 94. hiſtoria 18. deſcriptus, annoque 1678. (curante illum Præceptore meo colendæ memoriæ) per accidens China China oblata ſervatus: pinguiſque pariter, ac corpulenta erat Ægra octogenaria pag. 231. hiſtoria 4. relata. Sed hos, alioſque omnes, etſi vel longævum ſimpliciter, vel diutinum ab epota China China vitæ ſtadium emenſos, *tandem longum poſt tempus obituros*, jam divinavit Cl. Auctor.

(*d*) (*Licèt aliæ &c.*) Quicunque dicantur eſſe *præpingues* iſti *homines* innominati (quorum nempe ſaltem nomen a Viro Cl. indicatum optaſſem, quemadmodum nomina ſimul & hiſtorias Sanatorum ipſe indicavi, tum in Therapeut., tum in hiſce Reſponſionibus meis) quicunque inquam eſſe dicantur imaginarii iſti Ægrotantes, indefinita tantum, & cuique arbitraria hìc enuntiatione prolati, qui *ex uſu hujus febrifugi ſenſim cachectici facti*, *longum poſt tempus objerint*, poſito quòd illius infortunii *aliæ*, *ut inquit*, *culparentur Cauſæ*, unde habet Cl. Auctor, certè culpandam fuiſſe *longum* illud *poſt tempus* Chinam Chinam, minimè verò cauſas eaſdem forſitan evidentes? Si ab ingurgitatione fructuum horariorum ſuccedat Diarrhœa, num culpandum potiùs, quàm fructus recens comeſti, epotum ter, aut quater ante biennium, vel triennium Cocolate? Ita & qui moritur *longo* poſt Chinam Chinam aſſumptam *tempore*, aliis licèt exiſtentibus proximis interitus cauſis, anne ob olim cum juvamine aſſumptam mortuus dicendus erit, quaſi hoc Pharmacum ſit Pomum Adami, quo cæteroqui non deglutito homines ſint ævi-terni?

§. 15.

(*a*) NOn *paucos* hic memorare poſſem Mutinæ mihi obſervatos, in quibus hanc principalem cauſam credidi extinctam fuiſſe intempeſtive febrem; (*b*) *verum noxa* hujus Febrifugi tanto pernicioſior eſt, quanto occultior, cum enim ægri ab illius uſu, non autem Naturæ beneficio evaluerint, ſi poſtea poſt aliquod tempus in morbos recidant, creditur à Medicis ab aliis cauſis prognatum morbum.

(*a*) (*Non paucos &c.*) NOn paucos Mutinæ ſibi obſervatos, quos memorare poſſet, non memorat Vir Cl., & quidem conſultè; nam quos alicubi memorat, non raro illum juviſſet ſubticuiſſe, ut in decurſu videbimus. Quòd ſi nomina ſupprimat, eò quòd fuerint ab ipſo *potionati*, tunc forſan cum *Chinam Chinam habuit in magno pretio*, ut ſupra §. 3., *affectuque ſuo in eam nimis effusè ferebatur*, ut infra §. 18., ſintque idcirco de eorum numero, pro quorum curatione *illum pœnituerit*, *hoc remedio ſe uſum fuiſſe*, ut §. 27., ſciat, Chinam Chinam fuiſſe inſontem, & ſuo munere bene functam, dum Febrem ſuſtulit; ipſum autem erraſſe in præſcriptione, ſi malorum *hanc principalem cauſam credidit*, *extinctam fuiſſe intempeſtivè Febrem*; quod idem eſt ac dicere, oblatam fuiſſe *intempeſtivè* Chinam Chinam. Sed hoc perperam patratum quis negat? His non obſtantibus, ego Febrifugum hoc a Barbitonſoribus, Pharmacopolis, imò & Medicis haud multùm circumſpectis, non ſemel minùs opportunè (ut mihi tunc viſum) ſine ulla, neque tum, neque mox ſuborta noxia, oblatum novi; cùm videlicet Fermentum Febrile, utut prœmaturè forſitan, & ut ita dicam in ſtatu ſuæ cruditatis a Febrifugo abſortum, ſubinde tamen potuerit expelli, aut diſcuti, priuſquam rurſus exaltaretur: quemadmodum probabiliter, & quidem faciliùs, vel expellitur, vel diſcutitur, vel perfectè ſubigitur, cùm tempeſtivè offertur idem Remedium. Nihilominus illud ego ſemper inopportunè ſaltem uſurpatum ſuſpicor, idque ipſum in Opere meo profero ubique; quotieſcunque vel vitæ imminens, certumque periculum non adſit, ut in Febribus *Intermittentibus Pernicioſis*, vel probabiliſſimum, ut in *Subcontinuis Malignantibus*, vel denique niſi corruptivæ naturæ indicia certa ſint in *Vulgaribus Intermittentibus*, quas utplurimum, niſi valdè diuturnæ fuerint, pro *Depurativis* habeo, vel tales nonnunquam evaſuras ſpero. Quò ad hanc ergo intempeſtivam Febris extinctionem, ne actum agam, me refero ad ea, quæ ſupra dixi in Animadverſionibus ad Epiſtolam Nuncupatoriam, lit. d., & in Reſponſionibus ad §. 1. pariter lit. d., & alibi.

(*b*) (*Verùm noxa &c.*) Noxa hujus Febrifugi, iterum repeto, nulla eſt; ex ſe enim Febrem ſubmovet, quod ex ſe pariter bonum. Si malum aliquod nonnunquam ſit ſubſecutum (quod non repugnat) ob tempus inopportunum, quo Febris *præmaturè* ſuppreſſa fuerit, expectanda erat opportunitas oblationis, nullaque fuiſſet *noxa* Febrifugi; quamvis eadem fuiſſet illius actio in corpus Ægrotantis. Sed jam æquivocatio iſthæc pluries ſublata, eò turpior eſt, quò patentior, & crebrior. Cum verò ex iſtiuſmodi æquivocationis repetito abuſu gratis omnino affigatur Chinæ Chinæ beneficæ qualitas quædam *pernicialis*, ratione cujus in contextu imputatur illi quilibet *novus morbus ab aliis cauſis*, *longè poſtquam ejus beneficio Ægri evaluerint*, *prognatus*: adeòque cum a Cl. Auctore ſuſtineatur mordicùs, cavendum eſſe ab eadem China China, ſtatim licet juvante, quippe tractu temporis nocitura; æquè gratis quis poſſet aſſerere, tum quòd Salſæ parillæ V. G. inſit *occulta noxa*, qua homini in Febrem, aliumve morbum delapſo, detrimentum attulerit, poſtquam hic *ab illius uſu*, *non autem Naturæ beneficio evaluerit* a Lue Celtica; tum quòd veneno cuipiam vis inſit balſamica, poſtquam eo per ſua Antidota tempeſtivè debellato, proſperam nonnemo valetudinem fuerit ſubinde ſortitus. Ut ego ad Chinam Chinam redeam: *Proba eſt*, dicam, *materia*, *ſi probus illam adhibeat Artifex*.

§. 16.

(*a*) IN *temperamento bilioſo* ſecurior forſan Peruviani Febrifugi uſus, bilis enim humor ſubtilis, & facilis motus, non tam arctis vinculis adſtringi ſe patitur, ut propriis viribus ſe non expediat. (*b*) *Tempus quoque*, regiones, & annorum conſtitutiones obſervandæ; æſtivo tempore felicius, ſeu minori damno exhibetur hoc remedium, & ſub finem Autumni, hyemali parùm fauſto ſucceſſu, per totam enim hyemem fatigantur ægri, nec niſi ad primum veris acceſſum liberantur.

tur. Hoc idem evenit in regionibus humidis, ubi aer craſſus, & humidus, magis, quàm in ſiccis quæ puriori aere gaudent, quales ſunt Civitates Montibus proximæ, ſive Montanæ.

(*a*) (*In Temperamento &c.*) Reditum facimus ad conſuetas contradictiones, ſeu potiùs ab iiſdem nunquam recedimus. *In temperamento bilioſo ſecurior reputatur* a Cl. Auctore *Peruviani Febrifugi uſus*, *quia bilis ab eo non tam arctis vinculis adſtringi ſe patitur*, *ut propriis viribus ſe non expediat*. Hìc ergo bilis ſupponitur Cauſa Febris alicujus Intermittentis, puta Tertianæ, cum tamen §. 46. hujuſmodi opinio ab eo rejiciatur his verbis -- *Neque novum Intermittentes Febres Æſtate pervagantes pendere a Salſo-acido Fermento*, *licèt utplurimum opinio ſit*, *a luxuriante bile progigni*. Sed pergamus. Cur quæſo modò tutum eſt, quòd humor bilioſus *non ſinat ſe adſtringi vinculis Chinæ Chinæ*, ſi noxium nuper erat §. 14., quòd iiſdem vinculis ſe adſtringi non ſineret, ſeu quòd hujuſmodi *Febrifugo non auſcultaret* humor Atrabilaris? Forſan quia bonum eſt, flavam bilem non figi, Febrimque ab ea pendentem minimè infringi? At malum erat, interque *noxas Corticis graviores* numerabatur, non figi bilem atram, nec infringi Febrem ab ea pendentem. An denique tutiùs eſt modò, *ut propriis viribus ſe expediat* febrilis humor, quia ex §. 25. & 27. *optandus eſt remedii loco reditus Febris* a China China fugatæ; imò reditus Febris *fortioris*, ac *ferocioris*, ut ex eodem §. 27., & ex ipſa nuncupatoria Epiſtola? At nulla major noxa recenſetur §. 14. a Peruviano Cortice illata, quàm quòd Febris paululum enervata, aut ad aliquod tempus depulſa, *denuò ferocior exerat caput*. Quidnam igitur inter hæc omnia bonum eſt, quidnam malum? Certè tota hæc Diſſertatio nonniſi acervus contradictionum videtur.

(*b*) (*Tempus quoquè &c.*) Expectabam hoc inſuper, ut ſcilicet dilucidaretur a Viro Cl., an tutius ſit exhibere Peruvianum Corticem creſcente, an decreſcente Luna, die Martis, an die Veneris &c. Sed non vacat ampliùs minutiora hæc, futilia, & vana ſingillatim perſequi. Et quoniam adversùs auctoritatem illius haud ſatis videntur poſſe experimenta mea, meæque ratiunculæ, illam demum pro me refellat, deleatque æqualis auctoritas. Ex ipſo itaque tandem Bove lora ſumamus. Idem nempe Vir. Cl. una Periodo ſua ſibi reſponſum faciat: penſetque prolixiores, quæ occurrerent animadverſiones, repetita quidem, ſed preſſior illius confeſſio, tum paulò ſupra, tum in notæ jam *Collationis* textibus etiam allata literis E. F. G., videlicet. *Peruvianus Cortex nobis a divina beneficentia munus conceſſum*, *in qualibet Regione*, *quocunque anni tempore*, *ætate*, *ſexu*, *temperamento*, *Febres ſaltem recurrentes*, *atque intervallatas fugat*, *& exterminat*. Ita ante ſexennium Cl. Ramazzinus

Ipſe ſibi Judex, *& Reus ipſe ſibi*.

§. 17.

C*Urioſum porro* eſt quod in Conſtitutionibus meis Mutinenſibus annotavi, nam cum anno 1690. in auſtrina, & pluvioſa tempeſtate à veris principio per totam æſtatem campeſtris regio infra Mutinam Padum verſus aquis exundaret, quam ob cauſam peſſum ivere fruges cujuſcumque generis, Ruſtici fere omnes eodem tempore ex tertianis febribus intermittentibus decumbebant, obſervatum eſt in illis, quibus fuit adminiſtrata China China, infeliciter ceſſiſſe illius uſum, tardius enim convaluere, quàm ii qui ſoli Naturæ negotio commiſſo multo citius ad Agrorum culturam rediere; ſequenti vero anno vagante urbana Epidemia tertianarum febrium in conſtitutione valde ſicca, & æſtate præfervida Cortex Peruvianus in uſum adhibitus, honorem, & famam, quam priori anno amiſerat, viſus eſt recuperaſſe.

(*Curio-*

(*Curioſum porrò &c.*) HUic Paragrapho, partim pro uſu Chinæ Chinæ, partim pro illius omiſſione militanti, non aliud reponam, niſi quòd Autumnali tempeſtate anni 1714. nuper elapſi, inter omnes, quas meminerim, ſummè pluvioſa, vixque integram ob id ſeminum, ſegetumve ſationem permittente, æquè felicem, & æquè certum illius uſum comperi (eam ſiquidem ad multiplicis generis Febres ſæpius præſcripſi) ac quavis ſicca, & ſuda tempeſtate. Quòd ſi in *Ruſticis* anno 1690. obſervavit oppoſitum Cl. Auctor; me vel tunc hujuſmodi diverſitatem ſaltem in *Civibus*, non obſervaſſe ſum conſcius: quemadmodum plura alia, quæ de Conſtitutionibus eorum temporum ipſe conſcripſit; haud ſemper cohæſiſſe memini obſervationibus meis, etſi præ multitudine Ægrotantium, quos inviſebam quotidie (*Urbi nota loquor*) longè major mihi, quàm illi obtigerit opportunitas diſpiciendi, quæ generaliter, quæ peculiariter in iis morbis acciderent. Profectò hujuſce Febrifugi actionem ſemper ego uniformem deprehendi; efficacem ſcilicet ſemper in iis omnibus febribus, in quibus revera convenit; in iis, in quibus non convenit, ſemper inefficacem. Qui propterea nullos unquam Medicos audire conſuevi dicentes -- *Hoc anno longè melius, ac prægreſſis purgat Senna, aperit Chalybs, Alchermes roborat, attenuat Salſa*, rideo quoties eorum nonnullos audio identidem exclamantes -- *Verè hoc anno mirabilis eſt Peruvianus Cortex, proficuuſque longe magis, ac annis elapſis*; hujuſmodi enim aſſertio, ex obſervata forſitan illis eventus diverſitate procedens, infirmam, & cæſpitantem eorum praxim accuſat; quippe quæ ex eo ſolùm oritur, quòd cum ſatis non diſtinguant ab invicem febres Cortice curabiles ab aliis Cortice non curabilibus, aliquam tamen viciſſim ſimilitudinem allucinationum Matrem habentibus; quotieſcunque regnant univerſaliter febres Cortici ſuapte natura obſequentes, alius verò generis fermè nullæ, in earum medelam uno Cortice indiſcriminatim adhibito fortuitò impingunt, & remedium eo anno *Mirabile* prædicant, quoties verò diverſæ intrinſecùs inter ſe ſe febres vagantur, aliquam licèt ſymboleitatem primo aſpectu præ ſe ferentes, eaſque omnes ſinè delectu curare ſatagunt eodem Febrifugo, res male cadit, & Chinam Chinam eo anno ut *Maleficam*, vel ſaltem ſæpius *Inutilem*, ſumma quidem injuria, criminantur: haud ſecus ac olim Vetula cæcutiens fortuitò caſum paſſa, ſuæ domus, non ſui viſus obſcuritatem execrabatur.

§. 18.

OBſervationes iſtæ quas memoravi, (*a*) *multorum annorum* ſunt fructus, & longævitatis à Divina Beneficentia mihi conceſſæ; hæ affectum, quo à principio in Peruvianum Corticem nimis effuſe ferebar, paulatim attemperarunt, & varium, ac ſuſpenſum in hujus remedii adminiſtratione reddidere; ſummatim igitur hoc Febrifugi genus apud me tanti non eſt pro febribus intermittentibus curandis, (*b*) *ut Medicina* æque bene hoc præſidii genere carere non poſſet, (*c*) *& Veterum Febrifugis*, quæ ſi non tam cito, tutius tamen operantur, febrium cauſam extenuando, (*d*) *& ſenſim exantlando*, non poſſet eſſe contenta, (*e*) *qui veteri utuntur vino ſapientes puto*, ajebat Plautus in Caſſina.

(*a*) (*Multorum annorum &c.*) QUot annorum ſint fructus ſingillatim quatuor opiniones alternè oppoſitæ, quæ Cl. Auctorem *varium*, ac inconſtantem *reddidere in adminiſtratione Peruviani Corticis*, oſtendit ſupputatio a me facta §. 3.; ex qua infertur apertè, confuſam hanc, & indigeſtam obſervationum Chinæ Chinæ infenſarum reminiſcentiam (nullas enim, aut ferè nullas recentes tam brevi, ſibique tam inopportuno tempore potuit ille inſtituere) initium ſumpſiſſe ab editione Tractatus mei, paucorumque proinde menſium ſobo-

ſobolem planè abortivam fuiſſe. Etenim ſi anno 1712. de Contagioſa agens ille Boum Epidemia argumentum ipſum meum ex præmiſſa ejuſdem Tractatus Synopſi mea eluceſcens, ſibi ferme adoptavit, ut patet ex Textu in *Collatione* tranſcripto lit. H.; edito autem immediatè poſt a me anno eodem 1712. ipſo Tractatu, tam repentè ſententiam mutavit, ut ſubſequente ſtatim anno 1713. Diſſertationem hanc Criticam e diametro oppoſitam ſcripſerit (quod deducitur ex Paragrapho 47., obitum Comitis Torricini, qui eo ipſo tempore contigit, connotante, quamvis in annum 1714. protracta fuerit ejuſdem Diſſertationis editio) ſatis conſtat, fallacium hujuſmodi obſervationum reminiſcentiam paucorum tantummodo menſium, non *multorum annorum fructum* extitiſſe, obliterata illico penitùs, vel ſaltem neglecta favorabilium omnium, quæ antea ſcripſerat, memoria. Niſi hanc Camarinam moviſſet Vir Cl., neque ego in damna illius moviſſem fortaſſis. *Suo igitur ipſius indicio periit Sorex.*

(*b.*) (*Ut Medicina &c.*) Medicina olim carens hoc præſidii genere, Tertianas Pernicioſas, atque lethales a Mercato deſcriptas non ſanabat, quamvis innumera tentaret remedia: hodie feliciſſimè ſanat, etiam rebus in præceps ruentibus; ſitque teſtis Urbs Mutinenſis tota. Æquè bene ergo hoc præſidii genere Medicina carere non poſſet. Sed aſſerta mea Cl. Auctori nequaquam probantur: etenim inquit ille infra §. 33. *Antequam Chinæ Chinæ nomen innoteſceret, hujuſmodi portenta viſebantur, ut in incerto eſſet, num Medicamentorum, an Fortunæ beneficio Ægri convaluiſſent.* Probata igitur erunt mihi aſſerta illius, eaque præſertim, quæ in Tertia Oratione Jatrici Argumenti proſtant a pag. 101. uſque ad 105.; quorum plurima tranſcripta cum ſint in *Collatione* Textuum illius Chinæ Chinæ favorabilium, præſertim litera C., litera I., & literis K. L. M.; idcirco ad evitandam prolixitatem, ea hìc omittere ſatius duxi; atque illuc Lectorem relegare.

Hunc tamen inſuper rogatum velim, ut Textum appoſitum noviſſimè, tum §. 5., tum in fine §. 11., rurſus adire non renuat, ubi ait Vir Cl. — *E ſingulari hujus remedii præſtantia, id beneficii fuimus aſſecuti &c.* Ex his enim omnibus conjiciet, illum nova, quæ hodie cernimus Medicinæ incrementa, novoſque progreſſus in explorandis Febrium, præſertim Intermittentium Cauſis, & inſtituenda meliori earum curatione, uni inventioni auſpicatiſſimæ Peruviani Corticis adſcripſiſſe: & quaſi eo reperto multa quidem, ſed non adhuc omnia expleta ſint Medicinæ vota, ſimile aliud inſuper remedium ad Febres Continuas, pro ejuſdem Medicinæ complemento, a Numinibus implorantem videbit. Quibus equidem tam manifeſtè, ac per extenſum ab eodem prolatis, decernet facilè quilibet cohærenter, *Hoc Febrifugi genus apud ipſum potiùs tanti fuiſſe pro Febribus Intermittentibus curandis, ut Medicina æquè bene hoc præſidii genere carere non poſſet.* Aſt reponet ille fortaſſis, tunc iſtud Febrifugum, anno videlicet 1708. apud ipſum tanti fuiſſe; modò *tanti non eſſe*. Videamus ergo quanti ſaltem apud eum etiamnum ſit. Aſſerit ille §. 48. hujuſce nuperæ Diſſertationis, *admittendum, & laudandum eſſe Chinæ Chinæ uſum, ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione*: aſſerit §. 22., *Corticem Peruvianum in Febribus Intermittentibus revera aliquid poſſe, quia paroxyſmos ſiſtit per aliquot dies, atque interdum etiam omninò, ut amplius non redeant*: aſſeruitque ſupra §. 4., *Admirandum eſſe, quomodo ad exiguum pulviſculum Peruviani Corticis, quomodocunque exhibitum, Febris Periodicæ furor conquieſcat, interdum etiam extinguatur; quod de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facilè obſervatur, quod ſciat.* Hæc ſunt effata Cl. Auctoris anni 1714., quæ in hac ipſa Critica illius Diſſertatione leguntur. Quomodo ergo Medicina, quæ, ipſo fatente, tot habet ab hoc uno Febrifugo, & quæ *nullum aliud habet remedium pharmaceuticum, de quo quid ſimile obſervetur, quod ſciat*, æquè bene hoc præſidii genere carere poſſet?

(*c*) (*Et Veterum Febrifugis &c.*) De Peruviano Cortice, quem modò Veterum Febrifugis poſtponit immeritò, ſic olim exclamavit Cl. Ramazzinus, ut in *Collatione* Textuum lit. D. *Quot ſeculis deſudarunt Artis Primores, ut Febrifugum aliquod reperirent, aut arte conflarent? Modo è Peruviana Regione Cortex ad nos defertur divinum planè remedium ad malè natam Febrium ſobolem exterminandam.* Eundem Corticem aliàs appellavit ille, ut in citata Collatione lit. B., *Antipyreticorum omnium quotquot excogitavit Antiquitas, & Chymicorum ſolertia conflavit, facilè Principem*, Tandemque de eodem cum Veterum

terum Febrifugis comparato hæc protulit, ut in eadem Collatione lit. E. F. G. *Quam diu a peritioribus Artis Magiſtris inſudatum eſt ad Febrifugum aliquod conflandum, ex triplici Regno materia petita? At omnes hactenus illorum labores fruſtrante diligentia in irritum ceſſere; & ſi aliquod Antipyreticum in illorum monumentis extat, nonniſi ſub Grypho deſcriptum legitur: ut Delio Natatore opus ſit, ſi Mens Auctoris ſincera habenda ſit. Solus Peruvianus Cortex &c.* Hujuſcemodi ergo Febrifugis diu, ſed fruſtra quæſitis a Peritiorum, Antiquiorumque Magiſtrorum Artis induſtria, ſinè Peruviano Cortice, qui *Solus*, ipſo docente, Febres fugare, & exterminare perhibetur, *Medicina poſſet eſſe contenta?* Illis, illis ergo in Chinæ Chinæ dedecus oportebat curare Puellas Patavinas §. 9. ab Auctore viſas, nec tamen ſanatas, Nobilemque Virginem ab eodem pariter §. 26. infra deſcriptam, ſolique tempori, & domui paternæ medicatrici commiſſam.

(*d*) (*Et ſenſim exantlando &c.*) Profectò *ſenſim*: & adeò ſenſim, ut ad biennium ſæpius protrahatur in Quartanis iſta Cauſæ febrilis extenuatio, Veterum Febrifugis, quæcunque in uſum revocata fuerint, facilè adſcripta a Cl. Auctore, tanta quidem fiducia, ac ſi *recens ab Academia venerit*, praximque medicam nunquam exercuerit. Contra, non rarò *valere juſſis* illiuſmodi *Febrifugis*, ubi ſimul quis renuat uti Peruviano Cortice, intra quatuor, plus minùs, menſes ſolet contingere plurium Quartanarum ſpontanea ſolutio. Saltem *unum* ex tot Veterum Antipyreticis, cui magis fidat, indicaſſet Cl. Auctor, ut facto experimento, & aſſerti tam utilis veritate detecta, *tutius* iſtiuſmodi Remedium, China China ſepoſita, totis ulnis poſſemus amplecti. *Sed iſthæc* (ut infra ipſemet inquit) *apud mulieres, & imperitam plebeculam locum habent, non apud eos, qui ſapiunt.*

(*e*) (*Qui veteri &c.*) Sapienter admodum, in commendationem Febrifugorum a Veteribus uſurpatorum, ſubdit Cl. Auctor effatum Plauti -- *Qui veteri utuntur Vino, ſapientes puto* -- Deſideratur tantummodo commentarium, quod in Orat. Jatr. Argum. pag. 183. huic ipſi Textui addendum cenſuit idem Cl. Ramazzinus, quod ſic habet -- *Qui veteri vino utuntur Sapientes puto, ajebat Comicus; rectè quidem, niſi tamen Vinum in vappam, ſeu acorem tranſierit. Non minus tamen ſapientes judicandi, qui recenti utuntur Vino, ſi defœcatum fuerit; hoc enim Vini genus plus nutrit multòque plus ſpiritus ab eo elicitur.* Ita ille. In hiſce terminis tam bene quadrat caſui noſtro, collatione facta vappeſcentium, ac mucidorum Febrifugorum Antiquitatis cum recenti, & vivifico Peruviano Febrifugo, expoſitio Cl. Auctoris, ut volupe mihi ſit, abſque ulla hæſitantia eidem ſubſcribere.

§. 19.

EQuidem *ſi damni dati*, & collati beneficii à Chinæ uſu ineatur ratio, non tam facile crediderim, ut ab æquis judicibus illa poſſit abſolvi à crimine objecto, magis damnoſam illam eſſe, quàm utilem, ſeu num liceat de Peruviano Cortice proferre, quod de Ottone ſcripſit Tacitus, *tantundem apud poſteros meruit bonæ famæ, quantum malæ.*

(*Equidem ſi damni dati &c.*) OMne damnum, quod China China poſſit inferre (ſi quod poteſt inferre) eo ſolùm nomine inferre valet, quòd eſt verè Febrifuga. Niſi ea talis eſſet, neque eſſet in poteſtate imperiti Medici Febrem ſiſtere, *ubi*, vel *quando* non convenit. Hoc eſt damnum unicum, quod ab uſu illius, intempeſtivo tamen, queat fortaſſe procedere. Contra, ab uſu recto quot beneficia prodeant, ſatis patet vel ex uno Tractatu meo, & ex adductis ibidem hiſtoriis. Si ergo *damni dati, & collati beneficii* ineatur juſta ratio, *ab æquis Judicibus* facilè crediderim poſſe decerni, *minimè damnoſam illam eſſe, ſed utilem*. Quòd ſi ratio ineatur laudum, & probrorum, quæ a Viro Cl. ea retulit, tunc verè crediderim, licere de ipſa proferre, quòd ex uno tantùm defuncti Auctoris verſatili calamo (quandoquidem velit ei Poſteritas fidere) *tantundem bonæ famæ apud Poſteros ea meruit, quantum malæ.* Ita nimirum nobiſmetipſis haud ſatis faventes

Cædimus, inque vicem præbemus crura Sagittis, Perſ. Sat. 4.

Poſſem

§. 20.

POſſem funeſtos caſus referre non paucos, quos obſervavi toto eo tempore, quo Mutinæ Medicinam feci, ſed prolixior eſſem, & Epiſtolæ leges tranſgrederer, unicum tantum in Viro inſigni ſatis noto referam, dum caſus, qui in gente vulgari contingunt ſine rumore terra obtegit. Comes Joannes Carolus Morandi placentinus, olim Sereniſſimo Principi Cæſari Eſtenſi Eques percarus, media æſtate ſimplici quartana correptus eſt, cui Medicus magnus Peruviani Corticis Fautor, facta ut puto levi aliqua purgatione, ſeu etiam V. S. Chinam Chinam ad plures dies pro more ſuo præſcripſit, aſt Eques ille contumaciori febre facta in pejus ruere ſemper cœpit, donec appetente hyeme hydrops aſcites factus Placentiam aſportari voluit, ut in Majorum ſepulchro tumularetur.

(*Poſſem funeſtos Caſus &c.*) MAgnam potiùs eſſe dixerim Cl. Auctori penuriam funeſtorum caſuum, quos poſſit obtrudere, ſi quem primo loco producit, a ſeptem retro luſtris cogitur emendicare, Verùm nec rem planè tangit acu, neque me imparatum invadit; ſed ſtrenuè jam præmunitum. Atque hinc dignoſcat quilibet, me *ingenuè bona*, *& mala expoſuiſſe* in Tractatu meo, non encomia tantùm, laudeſq; Chinæ Chinæ profuſas, *qualis mos eſt eorum, qui de aliquo novo medicamento Tractatus integros edunt*, ut acutè notavit §. 7. Cl. Auctor. Hunc igitur eundem Caſum vide Lector in Therapeutice mea, pro animi mei candore primò tantùm obiter indigitatum in quadam parentheſi pag. 3., dein expoſitum quidem breviter, ſed ad trutinam longiuſculè expenſum a pag. 91. ad totam pag. 93., ſuppreſſo licèt Ægrotantis nomine; atque ob id ſolùm ſuppreſſo, ne viderer in infauſti eventus diſcrimen velle me trahere, præter Experientiſſimum *Fraſſonum* Præceptorem meum, qui primò ſolus curæ adfuit, & ab Obtrectatoribus ſuis ob id malè audiit, ipſum quoquè ſuperaccitum eidem curationi Cl. Ramazzinum, cujus propterea mentionem facere opus erat. Neque enim ſatis memineram, quemadmodum neque modò ſatis ſum memor, an Vir iſte Cl., qui tunc *Chinam Chinam habebat in magno pretio*, *& affectu ſuo nimis effusè in illam ferebatur*, ante oblationem Peruviani Corticis, an ſolummodo poſt oblationem curationi a Præceptore meo ſuſceptæ ſupervenerit; atque ideo an calculum ſuum pro adminiſtratione Febrifugi hujus addiderit necne. Diſcrepat tamen in nonnullis a mea, in aliis manca eſt hiſtoria a Cl. Auctore laconicè nimis expreſſa; quam ideo nonnihil fuſionem, uſque tamen ſinceram, apud me videre eſt loco citato his verbis. *Meus itaque colendæ ſemper memoriæ Præceptor Fraſſonus Nobili cuidam Viro* (fuit is idem Comes Jo: Carolus Morandus, de quo hìc Cl. Auctor, etſi nomen illius tunc reticuerim) *Quartana Febre per menſem circiter detento, & ſupra modum vexato cum notabili anhelitus difficultate, atque œdematoſo pedum tumore ante Febrem exortis, & cum ea in dies creſcentibus, Chinam Chinam exhibuit, & Febrem ſuſtulit. Poſt aliquot alios ſucceſſivè dies tumor œdematoſus, ſuapte natura in incrementum pronus, major eſt factus, ad tibias, & crura ſenſim procedens, ventre non immuni. Atque ita, increbreſcente anhelitus difficultate, intra paucos tandem menſes, a ſeroſa colluvie univerſaliter obrutus Æger, fato ceſſit, Hydopricus Abdominis ſimul, & Pectoris.*

Hæc cum ita verè ſe habuerint, minimè conſonat veritati, quòd Febris ab epota China China *facta fuerit contumacior*; ut aſſerit Vir Cl.; ſicut nec eidem veritati pariter conſonat, quòd Fraſſonus *ad plures dies* ipſam Chinam Chinam præſcripſerit. Præſcripſit ille quidem *pro more ſuo*; ſed mos illius, omniumque tunc Medicorum erat præſcribere ad Drachmas duas, & ſemel tantùm *juxta Methodum etiam ſanioris ætatis* Cl. Ramazzini. Quòd ſi Febris, ut ſubdit ille, *facta fuit indè*

contummacior, cum Medici tunc ſolùm *eludantur*, *quando ea non redit*, *ſed tacitè corpus depaſcitur*, ut §. 27.; imò cum *res feliciùs cedat* §. eodem, *quando illa caput erigit etiam ferocior*, quomodo hinc modò colligit Vir Cl., Chinam Chinam obfuiſſe, & Hydropem aſciviſſe, ſi Febris ex ejus effato nequaquam abiit, ſed *contumacior evaſit*? Prodeat tamen iterum e latebris in apertum Veritas. China China *ſemel* tantùm ad Drachmas duas propinata fuit, & Febris receſſit; ſed Hydrops antea genitus incrementum, quod eo etiam Febrifugo minimè epoto ſuſcepiſſet, æquè ſuſcepit. Rediit quidem pro more poſt nonnullas hebdomadas paroxyſmis levioribus, uno tantùm Corticis hauſtu depulſa Febris; ſed nulla ferè ampliùs habita eſt illius ratio: quandoquidem conatus omnes ad ſe trahebat Hydrops uſque ſuccreſcens, dum tractu temporis in lentiorem ſymptomaticam Febriculam ſenſim converſa, paulatim obliterabatur Quartana.

Hæc eſt germana facti ſeries: & præterquamquod vivit adhuc in luctu Comitiſſa defuncti Viri tunc Conjux, omnium facilè memor, ipſe nequeo non meminiſſe, qui eidem Comiti Johanni Carolo Placentiam proficiſcenti, *ut in Majorum Sepulcro*, cùm obiret, *tumularetur*, de mandato ipſius Præceptori adſtiti, Medicinæ ſacris vix initiatus, circa annum videlicet 1678. Cauſæ morbi procatarticæ, quas brevitatis gratia ibidem ſubticui, modò verò cogor innuere, fuerunt labores inſueti, & incommoda lata præſertim Liburni; ut Principi, cui famulabatur, morem gereret, non ſemel ſub dio pernoctans in ipſo Portu nebulis confertiſſimis obſitus; interdiu verò ferme aſſiduè, ac violenter equitans ad plures dies per juga, & montes, tam in profectione, quàm in reditu. Quæ quidem omnia omnino præter conſuetudinem perpeſſus, cœpit paulò poſt lumbis dolere, imminuto ſenſim lotio, domi hærere, pallere, ſibi gravis fieri, ſubtumiduſque, & anheloſus, nonnihil ad quemcunque motum evadere, ac mox Febre Quartana corripi, ſuccedentibus poſtmodum iis omnibus, quæ ſupra retuli, tranſcripſique ex Therapeutice mea; ut indè cuique pateat, Caſum hunc unicum minùs favorabilem, lapſu annorum vel tunc pluſquam triginta mihi obſervatum, ac quodammodo pro ſuſpecto habitum, fideliter manifeſtaſſe. Et quamvis pro Fraſſono curante tot, tantiq; ponderis militarent rationes (quas fuſiùs ibidem ſum perſecutus) ut ob illas Practici eximii Placentini, *Eques Moraggius*, *& Stanislaus Homatus*, quibus Ægrum tradidi graviſſimè habentem, ipſum Præceptorem meum omni culpa vacare pro ſua ingenuitate aſſeruerint; eum nihilominus ego ſeverior, ac forſan minùs æquus Judex, in ipſo Tractatu meo ab omni ſuſpicione parum cautæ oblationis remedii, ſolam Febrim, non Hydropem præortum mulctare valentis, nequaquam abſolvi.

Interim tamen Lectorem enixè rogatum volo, ut dempto ſibi, mihique repetitionis tædio, examen integrum hujuſce caſus videat in fonte, paginis ſupra citatis Therapeutices meæ: ubi quando Hydrops China China curari poſſit, ſi nempe a Febribus pendeat, & quando non poſſit, ſi nempe Febres ipſas præcedat: crebris tum experimentis tum Scriptorum expertorum auctoritatibus, ſtatutum reperiet, planèque diſcuſſas intuebitur nebulas omnes, quæ hinc Peruviani Corticis uſui cavilloſus quiſpiam vel tunc ſtuduiſſet offundere: tandemque noſcet, me, his non obſtantibus, de Febrifugi adminiſtratione haud ſatis fortaſſe cauta, ipſum quadantenus Præceptorem meum (æquè audacter quidem, ac ſincerè) notaſſe. Sed hoc idem ſi detur etiam Cl. Auctori; quid contra Remedium, cum tempeſtivè, atque ubi prodeſſe debet, non ubi nequit, offertur? Verùm ranceſcunt hæc a Viro Cl. nunc allata; imò dixerim, putent, quippe extincti jamdudum Fraſſoni Manibus, prout ab Opponente appinguntur, heu nimis infenſa.

§. 21.

HUjuſmodi exemplum in quartana intermittente, multaque alia poſtmodum mihi obſervata in febribus periodicis, in quibus continuatus Febrifugi uſus obſtructiones & cachexias invexit, ut ægri cum ſanitate in gratiam nunquam redierint, ac tandem hydropici obje-

objerint, ut poſtremo contingit Domino Comiti Marſiano, alia inquam exempla cautiorem me fecere in præſcribendo hoc Febrifugo, licet febres eſſent de genere intermittentium.

(*Hujuſmodi &c.*) CL. Auctor ſuadere contendens, *continuatum* Febrifugi *uſum obſtructiones*, *& Cachexias invehere, ac tandem Hydropem, & mortem*, exemplum in ſigne *inter multa*, ut inquit, *alia* ſelectum (quæ tamen minimè indigitat) in medium proferre ſatagit, quaſi per tranſennam memoria recolens obitum Generoſi Viri D. Comitis Ludovici de Marſciano, anno 1703. Bononiæ vita functi, poſt ſeptennium tamen (quod ille ſubticet) integræ valetudinis ab epota China China, quam D. Davinius anno 1696. curationi adſtans, vota ſoliciti Ægrotantis propoſuit pro curatione Quartanæ Febris, qua tunc tenebatur Nob. ille Patiens, D. tandem Ramazzino, meque ipſo, cunctanter quidem ante, faciliùs verò poſt rem diſcuſſam, eo caſu remedium admittentibus. Hanc quoquè hiſtoriam nominatim expreſſam, atque deſcriptam videſis Lector in Therapeutice mea pag. 90. hiſtoria 13. ſciaſque illam non ibi relatam, ut ſimplicis Quartanæ curationem China China abſolutam, velut quid Cedro dignum, promulgarem; puduiſſet enim trivialia hæc pro magnificis venditare: ſed ut Lienis intumeſcentiam (quæ nobis curantibus negotium faceſſebat non leve) a Quartana prognatam, ope verò Corticis una cum Quartana ipſa deletam, malè credulorum oculis ſubjicerem, faſſus hac in re nonnullam quoquè hæſitantiam meam; quamvis in Sententiam Cl. curantis Viri, D. ſcilicet Davinii, qui votis Ægri enixè inſtantis annuerat omnium facillimè, revera deſcenderim. Ad calcem hiſtoriæ, quaſi futuræ cavillationis extitiſſem præſagus, hæc quoquè reperies, quæ placuit tunc ſubdere, ſeriorem ejuſdem Ægrotantis obitum connotantia, ſi quando & hunc in crimen Corticis quiſquam vertere non erubuiſſet. Sunt hæc præciſa verba pag. 91. meæ Therapeutices exarata -- *Niſi fortè moroſus quiſpiam recidivam morbi illius* (videlicet Quartanæ China China curatæ) *appellare velit lethalem ejuſdem ægritudinem, poſt ſeptennium a cauſa evidenti productam, Febrim videlicet acutam, ex ſuppreſſa cutanea quadam habituali affectione oriundam, & intra 14. dies per abſceſſum ad anum imperfectè judicatam: quo demum abſceſſu priùs in Gangrænam converſo, mox difficulter curato, translatoque interim Ægro in aerem paluſtrem, Febris erratica ſubſecuta eſt, quæ tractu temporis Lienis tumorem aſcivit, dein Icterum, mox Hydropem, & mortem*. His adde modò, radicem omnium malorum verè fuiſſe ſuppreſſionem, nedum cutaneæ cujuſdam affectionis habitualis, ut ſupra, ſed & antiquæ ſimul *Fiſtulæ* ad anum (quod tunc ſubticui, quippe quod paucis notum) unde profundioris poſtea, altioriſve abſceſſus origo cum Febre acuta, indè Gangræna, & partium imi ventris intimiorum, ac connexarum labes, Hydrops denique, & mors. Ita ſenſit diſtinctè inter cæteros Vir Cl. D. Paulus Piela in Conſultatione poſtrema, quam cum plurimis aliis celeberrimi Bononienſis Archilycei Viris illuſtribus, de mandato Sereniſſimi Ducis ibidem habuimus D. Davinius, & ego. Atque hinc ſanè petenda Cauſa obitus Viri Generoſi, non ex Peruviano Cortice ante tot annos epoto. Certè tot Medici inſignes ex inclyto illo Athenæo, qui ad longum tempus curæ illius Equitis adſtitere, quibuſque univerſa prægreſſorum morborum ſeries apprimè innotuerat, quicquam mali a China China progenitum, ne per ſomnium unquam ſunt ſuſpicati. Vivit unus ex iis Cl. Simonius, quæ circa hoc ſentiat valens teſtari, & parum candidam hanc oppoſitionem, futileſve potiùs has nugas potens diluere, ſi ſit opus.

§. 22.

INdulgentior tamen fui in hujus remedii adminiſtratione, quando obſervabam ægrum ipſum inſtanter appetere tam decantatum præſidii genus, & quodammodo conqueri de mea procraſtinatione, novi enim quanti momenti ſit ægri confidentia in hiſce remediis aſſumendis,

dis, quæ ſibi profutura animo conceperint. Ne igitur tam magnam confidentiam fruſtrarer, Chinam Chinam (*a*) *in mediocri doſi*, ut lædere non poſſet, & cum ſatis felici eventu exhibui, hac in re Celeberrimum Sanctorium noſtrum imitatus, qui, ut in Methodo Vitandorum errorum Libro 13. Cap. 4. ſuadet Lapidem Bezoar, licet fictitium aliquando exhibendum, propter nimiam ægrorum confidentiam, & ut vitentur calumniæ propter confirmatam opinionem (*b*) *quod malignæ qualitati* obſiſtat: Hæc nimirum opinio de Lapide Bezoar, à veneranda Antiquitate in tanta exiſtimatione habito, fuit penes hunc noſtrum Profeſſorem, ut illum præſcriberet in fide Parentum, à qua opinione non multum abludunt noſtrorum temporum Medici peritiores modicæ fidei circa omnia bezoartica, & alexipharmaca, de quibus virgilianum illud dicere liceat, *poſſunt quia poſſe videntur*, quod dictum tamen Peruviano Cortici non videtur congruere, nam revera in febribus intermittentibus aliquid poteſt quia paroxyſmos ſiſtit per aliquot dies, atque interdum etiam omnino, ut amplius non redeant.

(*a*) (*In Mediocri Doſi &c.*) MEdiocrem doſim Chinæ Chinæ a Cl. Auctore conſtitui in *una* tantùm Drachma, maximam vero in *duabus*, vidimus jam ipſo fatente §. 8. Quantitas autem Drachmæ unius, vel paulò major, præſertim *ſemel* tantùm oblata, nedum *lædere non poterat*; verùm nec ferè prodeſſe, niſi de Febre Intermittente planè facili ſermo ſit, & ſponte ad ſolutionem vergente. Profectò ſi fortè hujuſmodi, aut ſimili Methodo religiosè ſemper hæſit in Praxi Cl. Auctor, ægrè admodum de activitate remedii ferre poterat Judicium undequaque abſolutum, ut illud damnaret. Neque jure crediderim potuiſſe ab illo decerni, an ſiniſtri ſucceſſus, quos identidem memoravit, aut perhibuit ſe poſſe memorare, unique Cortici fidenter attribuit (niſi ab inopportuna forſan oblatione proceſſerint) a Cortice verè proceſſerint, an a doſi illius enervi, ac invalida, remque propterea infectam relinquente. Sed urget ille, aſſerens, eo pacto ſe *Chinam Chinam exhibuiſſe cum ſatis felici eventu*. Hic, fateor, curioſus quærerem, ſi liceret; cum verò non liceat, mente ſaltem mea ſcrutabor, quinam fuerit eventus ille, qui dicitur felix. Vel enim (repetitæ occaſioni donari velim repetitiunculas quoquè nonnunquam meas) Vel enim *poſt aliquot dies Febris denuo caput erexit etiam ferocior*: *ſic enim rem feliciùs ceſſiſſe Ægrotantibus* annotat §. 27., annotavitque in Epiſtola Nuncupatoria, *Febrem*, *ſed fortiorem* redeuntem, penſare damna Chinæ Chinæ, ob ejuſdem Febris extinctionem Ægris illata: & hunc eventum, quidquid dicat Auctor, procul dubio parum felicem dixerit Æger ipſe. Vel Febris non ampliùs rediit: & hic eventus ſecundùm eundem Cl. Auctorem omnium peſſimus eſt; ex §. enim 25. *Optandum eſſet*, *ut Febris*, *quæ diebus a paroxyſmo vacuis tacitè cubat*, *ut ignis ſub cinere doloſo*, *in apertam flammam erumperet*, *nam reditus illius remedii loco eſſet*. Sive ergo reciderit Æger a Cl. Viro China China curatus, ſive non reciderit, difficile eſt eruere ex Theorematis hujuſce Diſſertationis, quinam fuerit eventus felix, & quinam ſiniſter. Ad lubricas iſtiuſmodi anguſtias perſæpe redactus, quocunque tandem ſe vertat Cl. Auctor, ſemper illi *A fronte Præcipitium eſt*, *a tergo Lupus*.

(*b*) (*Quod malignæ qualitati &c.*) Gratias tandem habeo quamplurimas cineribus Viri Cl., quòd in re obvia quidem, ſed in caſu noſtro plurimi æſtimanda, quippe quæ prima forſan, ut mox declarabitur, Controverſiæ noſtræ jecit ſemina, partes meas tam liberaliter, tamque ingenuè ſuſceperit. Decernit ille cum celeberrimo Sanctorio, *confirmatam* apud Medicorum vulgus *Opinionem*, *quòd Lapis Bezoar malignæ*, ut ajunt, *qualitati obſiſtat*, vanam eſſe, *Medicoſque peritiores noſtrorum temporum eſſe modicæ fidei circa omnia Bezoartica*, & *Alexipharmaca*, *de qui-*

Torti Reſponſ. ad Ramazz.

quibus Virgilianum illud dicere licet,

— *Poſſunt, quia poſſe videntur*;

atque ideo, ſubdam ego, diligenter reponenda erunt inter *tutiſſima* illa *Remedia*, de quibus §. 11. Regibus præſcribenda. His præjudiciis exploſis, comparat in contextu eundem Lapidem Bezoarticum Peruviano Cortici, fateturque, cuncta hæc, *quæ de Bezoarticorum, & Alexipharmacorum invaliditate ab eo dicta ſunt, nequaquam congruere huic Febrifugo*; *nam revera* (inquit ille) *in Febribus Intermittentibus aliquid poteſt*, *quia paroxyſmos ſiſtit per aliquot dies*, *atque interdum etiam omnino, ut ampliùs non redeant.* Lectorem hìc, quæſo, ne pigeat adire Therapeuticen meam pag. 214. hiſtoria 9., vel ſaltem pag. 216. Ibi videat, totam diſcrepantiam, quæ anno 1709. inter me, & Cl. Auctoris Nepotem Relatorem abuſus Chinæ Chinæ in Urbe noſtra, inſurrexit, quæque forſan Scriptis hiſce Cl. Viri anſam præbuit non minimam, in hoc uno conſtitutam fuiſſe, quòd ille Febris Tertianæ duplicis, ab ortu ſuo Intermittentis, aut Subintrantis, mox recens Continuæ, ipſoque Judice, malignæ jam factæ, cum totali aſphyxia, frigidiſque circa Pectus, Caput, & Collum ſudoribus curationem (quam ego Chinæ Chinæ ope certam pollicebar, ut contigit, inhibito per eam ſuperventuro novo paroxyſmo, cæteroqui planè lethali) ille inquam Lapide potiùs Bezoartico, quàm China China abſolvendam contenderet, eo preciſè titulo, ut *malignæ obſiſteret qualitati*. Quid ergo mihi, tam ſecunda ne cogitanti quidem, propitium magis poterat obvenire? Profectò

— *Inſperata accidunt magis ſæpe, quàm quæ ſperes*,

inquit Plautus in Moſtell. Etenim nonne ultronea ferme hæc eſt Cl. Patrui ingenuitas, quæ Corticem Peruvianum, *Paroxyſmos Febrium revera ſiſtentem*, Lapidi Bezoartico anteponit, *peritioreſque noſtrorum temporum Medicos* eos vocat, qui virtutem alexipharmacam illius celeberrimi Lapidis parvi faciunt, opinionemq; ipſam, confirmatam licèt, quòd *malignæ*, ut vulgus Medicorum loquitur, *obſiſtat qualitati*? Sed nonne ſimul rationalis erat in caſu tam præcipiti ſolicitudo mea, ut rationalis felixq; fuit ipſa Febrifugi oblatio? Nimirum ope illius Pernicioſa Febris receſſit ſinè reditu a Subjecto *Præpingui*, *Pituitoſo*, *Adoleſcenti*, *Nobili*, & *lautitia victus utenti*; quæ conditiones, nedum conjunctim omnes, ſed & ſeorſim ſingulæ, Peruviani Corticis uſum prohibent ex Cl. Auctore, ut ſupra vidimus: jamque ſeptennium interim inculpatæ valetudinis labitur a China China aſſumpta. Hujuſmodi *noxam* ex vi *occultæ malitiæ* ſuæ intulit illa, intra menſem ad uncias duas epota. Nec majorem forſan, magiſve noxium abuſum mox vidit, aut ante viderat Mutinæ ſtudioſus Relator.

§. 23.

ATque id eſt, quod valde admiror, & in variis meis Operibus (*a*) *virtutem hanc arcanam* commendavi, & nunquam ſatis admirari ceſſabo, (*b*) *ſed optandum* eſſet, ut in periti, & prudentis Medici manibus eſſet hoc remedium, eò enim ventum eſt, ut vulgaris quiſque Medicus, & juvenis, qui recens ab Academia venerit, non vereatur periodica febre laboranti ægro Febrifugum iſtud ad multos dies, & in liberali doſi præſcribere ea ſecuritate, qua Magiſtros ſuos operari vidit.

(*a*) (*Virtutem hanc &c.*) NOn ſolùm *virtutem arcanam* Chinæ Chinæ (cujus *uſum* ex hoc ipſo quòd *arcana* eſt illius *virtus*, §. 6. hujuſce Diſſertationis vocat *amethodicum*) ſed *uſum* ipſum *liberalem*, & *amplum* ejuſdem virtutis, illamq; poſſidentis Peruviani Corticis, cum excluſione ferè omnimoda cæterorum præſidiorum Artis, *in variis Operibus ſuis commendavit* Cl. Auctor, ubique aſſeverans, ut vidimus, -- *Antipyreticum iſtud eſſe Remedium cum ſecuritate Febres Periodicas ſanans*: *in Tertianis malignis*, *Fermentum illarum*, *ſive penitus reſtinguendo*, *ſive quamplurimùm enervando miranda præſtans*, *Ægrum*

grumq; ob id vindicans ab interitu: in qualibet Febre recurrente, quocunq; anni tempore, Regione, Ætate, Sexu, Temperamento exhibendum; non tamen ſemel tantùm, ut olim, ſed ad plures dies, donec febrile miaſma ſit penitùs exantlatum; valere juſſis tot pharmaceuticis præſidiis, tot repetitis venæ ſectionibus, tot iteratis purgationibus, quæ humani corporis machinam potiùs infirmant, quam confirmant &c. Vulneribus hiſce conſolidandis, quæ ſibimetipſi gladio veritatis inflixit Cl. Auctor, Emplaſtrum tergiverſationis hujuſce Paragraphi profectò eſt impar. Interim tamen nequit ſaltem non commendari ſagax ſolertia, qua ſemetipſum expreſſæ contradictioni ſubtrahere ſtuduit. Sed jam jacta erat alea, nec ullus ſupererat ampliùs (manu licèt magiſtra calamum contrectaret) induſtrioſæ defenſioni locus. Quòd ſi quis verè fuiſſet, Viri certè ſollertiſſimi dexteritatem nequaquam ſubterfugiſſet, ut de illo meritò dici poſſit,

—— Si Pergama dextra
Defendi poſſent, certè hac defenſa fuiſſent.

(*b*) *Sed optandum &c.*) *Optandum* omnino, *ut in periti, & prudentis Medici manibus ſit hoc Remedium*; & magis adhuc optandum, ut in periti, & prudentis Medici manibus ſint *alia Remedia*, non ob præpoſteram aliquando adminiſtrationem tantùm, ſed *ſuapte natura* inſimul periculoſa, cujuſmodi ſunt Cathartica, & Emetica, Opiata omnia, Diaphoretica, ea præſertim, quæ vocant Spirituoſiora, Venæ ſectio, & alia hujuſmodi generoſiora præſidia. Ex horum quippe uſu minùs caſtigato longè majora impendent damna, quàm ex uſu promiſcuo Peruviani Corticis; licèt ſinè rigidiuſcula, ut hic, Cl. Auctoris animadverſione, *vulgaris quiſque Medicus, & Juvenis qui recens ab Academia venerit, non vereatur illa quotidie præſcribere, ea ſecuritate, qua Magiſtros ſuos operari vîdit*. Non eſt tamen ideo, quòd approbem nimiam, ſi ſit nonnunquam, Juvenum facilitatem, quam verè corripiendam & ipſe judico: dico tantummodo, errorem ipſius præcocis Febrium extinctionis ſæpe leviorem reperiri a poſteriori (ut cum Scholis loquar) ac a priori apparuerit: errorem verò Febrifugi oblati in Febre, cui nullatenus illud convenit, ut in Synocho, aut alia quavis Febre per eſſentiam Continua, ad ſolam ferme palati fruſtraneam mulctam forſan reſtringi; damnum enim, ſaltem ſenſibile, nullum exinde viſitur. Propterea, quam jure exquirimus Cl. Auctor, & ego, peritiam, prudentiamque in Medico Chinam Chinam præſcribente, eam non ſolùm, ſed & majorem exopto ego in Medicis, *alia Remedia*, ſi malè adminiſtrentur verè periculoſa, quotidie tamen, ac ſi bellaria forent, faciliimè præſcribentibus.

§. 24.

SEd hoc etiam eſſet tolerandum, niſi quoque (*a*) *Chirurgi, & Pharmacopolæ*, inſcio Medico hanc arrogarent auctoritatem, ſibi plaudentes quod pauca impenſa ægrum è lecto cui diuturnæ febres affixiſſent citiſſime exemerint non ſine prævia purgatione, & venæ ſectione, quæ duo magna remedia præmittenda cenſent, ut methodice videantur operari, quod ſi febris omnes illorum conatus eludat redeundo, in promptu habent ægrotantium errata in victu, & rebus non naturalibus, ſeu non exhibitam ad plures dies debitam Chinæ Chinæ quantitatem, ſed iſthæc apud mulieres, & imperitam plebeculam locum habent, non apud eos qui ſapiunt, febres enim intermittentes ab hoc remedio fugari videntur, ac Medicis nimis credulis facile imponunt, (*b*) *non enim vere fugantur*, ſed potius concentrantur, & quia paroxyſmi non repetunt, putant nonnulli febrem abjiſſe.

(*a*) (*Chirurgi, &c.*) SCandalum hoc an ipſe prævi- derim, ab excellentia, & præſtantia ipſa remedii facilè oriundum: imò prognatum olim apud extraneos quoſdam Chirurgos, nec planè innoxiè tunc Mutinæ propaga-

 tum,

tum, an obſervarim, enunciarim, & malè tulerim, videre eſt in Therapeutice mea; primum quidem pag. 186., ſecundum verò a pag. 276. uſque ad finem Capitis. Id bonæ frugis, quod ex malo ſemine, & tunc, & poſtea collegi; nempe ex profuſa, & amethodica Corticis oblatione, ignaris hiſce gentibus identidem uſitata, fuit, ab hac ipſa cæteroqui reprehenſibili, ac temeraria praxi, non malos eos ſemper, quos ſuſpicatus eſſem; ſed non rarò potiùs bonos, & felices, quos non ita facilè expectaſſem, eventus ſucceſſiſſe. Quamobrem etſi adminiſtrationi præpoſteræ illius malè aptetur excuſatio de erratis Ægrotantium, vel de non ſatis continuato uſu remedii, ſi Febris redeat: nihilominus hæc eadem excuſatio planè contemnenda non eſt, ut illam videtur planè contemnere Cl. Auctor, ſi verax alioqui ea ſit, & candida. Cum ergo ſæpe, ut dictum ſupra, res bene ceciderit, quamvis remedium minùs congruenter fuerit adminiſtratum, colligo ego, nullam verè ab hoc Febrifugo *ratione ſubſtantiæ ſuæ* noxam hominibus inferri; ſed eam ſolummodo nonnunquam (nec enim ſemper) quam mera *intempeſtiva Depurativæ Febris extinctio* poteſt inferre. *Bonæ* ſcilicet *leges ex malis* quandoque *moribus* etiam in Re medica *procreantur*.

(*b*) (*Non enim verè fugantur &c.*) Sciebam equidem, objici a Medicis Cortici Peruviano infenſis, illum, qui ſolam Cauſæ febrilis quaſi ſopitæ *actionem* ab iiſdem creditur impedire, ſolas per conſequens *Febres* fugare conſueviſſe, minimè verò Febrium *Cauſam*, pro illis iterum ſuſcitandis intus latentem; ſed *Febres ipſas verè non fugari*, *imò eas concentrari potiùs* (apertis adeò ſaltem notis) nondum audivi. Me itaque ſponte recipio inter *Medicos illos nimis credulos*, *quibus facile imponunt* abditæ hujuſmodi Febres, quæ ſinunt Ægrum facilè cibum appetere, benè ferre, meliùs nutriri, optimè quieſcere, vires reſumere, equitare, iter facere, ludere &c. ſinè laſſitudine, ſinè moleſtia, ſinè ſiti; uno verbo, ſinè ullo Febris indicio. Certè Maligna valde ſit oportet *concentrata* ſic hujuſmodi Febris. Modò infortunium noſco a Cl. Auctore toties deprædicatum, ſi nempe non recidat Æger: neceſſe quippe eſt illi, latentem hujuſcemodi Febrem toto vitæ ſuæ tempore circumferre. Quis tamen ideo vel ſomniaſſet unquam, Cl. Auctorem, de ſuis Ægris cæteroqui ſolicitum, in hunc errorem ſcienter incidiſſe, ut illis non ſemel imponeret, præſcriberetque *in ætate ſaniori*, *jam experientia edoctus*, *& noxis Peruviani Corticis obſervatis*, illud idem Febrifugum (quemadmodum ſe præſcripſiſſe falſus eſt §. 8., & alibi) ſub vano prætextu, quòd *recrearentur ipſimet Ægri*, *& vires reſumerent*; cum tamen ſciret, *ab hoc remedio non fugari Febres*, *ſed concentrari*, *taciteque ab illis*, ut infra §. 27., *corpus humanum depaſci* potiùs, quàm recreari?

§. 25.

(*a*) A*Dverte quæſo* mi Nepos, ac diligenter obſerva, febres intermittentes poſt epotam Chinam Chinam nunquam ad veram, & perfectam apyrexiam pertingere, qualis contingit quando natura ſponte per ſudorem, aut alias vias acceſſionem diſcutit, nam in tertianis exquiſitis in die intermiſſionis vera & abſoluta ex pulſu obſervatur infebricitatio, non ſic vero ubi aſſumpta fuerit China China, nam pulſus percipitur parvus, & cum aliqua frequentia, quod etiam (*b*) *à Doctiſſimo Ettmullero* fuit annotatum, ſic facile decipiuntur Medici qui putant febrem receſſiſſe, quæ tacite cubat, ut ignis ſub cinere doloſo, ſed optandum eſſet ut in apertam flammam erumperet, poſtquam æger ad aliquot dies ſilente febre roboris aliquantum reportaſſet; nam reditus febris (*c*) *remedii loco* eſſet.

(*a*) (*Adverte quæſo &c.*) Muliercularum more a craſſioribus tantùm indiciis carentiam Febris eram nuper metitus; ſed Medico *Vena tangenda eſt*, ajebat Seneca. Venam itaque, ſeu potiùs pulſantem Arteriam attentè ſcrutatus Cl. Auctor, Nepotem monet, *ut diligenter advertat*, *Febres Intermittentes poſt epotam Chinam Chinam nunquam* (ne toto quidem Vitæ curſu?) *ad veram*, *& perfectam apyrexiam pertingere*. Hæc obſervatio reſpicit Rem, non Ratiocinia: quamobrem videtur turpe, contrectato pulſu, Medicos non convenire circa exiſtentiam, aut carentiam Febris. Vadem tamen me pretio quolibet dare volo, nullum inter Obtrectatores Peruviani Corticis reperiri Medicum tam exquiſito præditum tactu, ut ex pulſu (etſi frequens ille dicatur, ac parvus) valeat dignoſcere Hominem hoc Febrifugo potiùs, quàm ſponte, aut alia quavis via ex Febre Intermittente ſanatum, ſi aliunde neſciat: *Iſthæc* verè *apud Mulieres*, *& imperitam plebeculam locum habere poſſunt*, *non apud eos*, *qui* ſaltem digitis *ſapiunt*. Haud tamen inficior, quòd ſi cuipiam Febricitanti diuturnis ſimul obſtructionibus, aliiſve ſimilibus affectionibus detento, & diebus etiam a paroxyſmo vacuis aliquam pulſus frequentiam de more habenti, offeratur Cortex, eadem ad aliquot dies perſtare non poſſit pulſuum frequentia, quæ priùs aderat, ut illi perſtaret, vel ſponte, vel alia quavis arte ſanato; verùm illam eandem frequentiam citiùs evaneſcere continuato uſu Febrifugi, quàm ſi aliter fuerit curatus Æger, non ſemel quoquè compertum habui. Cæterum ſi Febris ante aſſumptum Corticem perfectè intermittebat diebus a paroxyſmo vacuis, quomodo ſublato per Corticem paroxyſmo, cæteriſque in ſuo ſtatu relictis, poterit ipſam occupare intermiſſionis diem Febris depulſa? Aliud ſanè docet nos Praxis, aliudque docuit ipſum Cl. Auctorem. Si enim Febres ab aſſumpta China China *non receſſiſſe*, *nec verè fugatas eſſe* obſervaſſet ille in Ægris ſuis, *neque ad veram*, *& perfectam apyrexiam pertigiſſe*, *ſed concentratas cubaſſe*, *& corpus tacitè depaviſſe*, ut in hoc Paragrapho videtur monere Nepotem, & in §. 27. alios Medicos; dubio procul non dixiſſet in Orat. Jatrici Argumenti, *Febres*, *quæ de Intermittentium familia ſunt*, *exigui hujuſce pulveris hauſtu etiam penitùs aboleri*: item eundem Peruvianum pulverem *Febres*, *ſaltem recurrentes*, *& intervallatas fugare*, *& exterminare*, ut qui verè datus eſt nobis *ad malè natam Febrium ſcbolem exterminandam &c.* quemadmodum in *Collatione* textuum lit. D., & E. F. G. poteſt facilè quilibet intueri.

(*b*) (*A Doctiſſimo Ettmullero &c.*) Ettmullerum, cujus auctoritate hìc liberaliter nimis abutitur Vir Cl., videbimus in reſponſione ad §. 35. dicentem, *Chinam Chinam eſſe Remedium egregium*, *feliciter* (nota illud *feliciter*) *curans tam Quartanas*, *quàm Tertianas Febres etiam duplicatas*, ſeque *veriſſimum arbitrari*, *hunc Corticem fugare* (nota quoquè iſtud *fugare*) *ſuo uſu quaſvis Intermittentes*; *nec has ſolùm &c.* An hæc cohærere poſſint aliis, prout jacent in hoc Paragrapho, per Virum Cl. adductis, judicet interim Lector, uſquequo germana omnia Ettmulleri ſenſa, in citato §. 35. a nobis aperienda, & ad trutinam expendenda, clariùs intueatur.

(*c*) (*Remedii loco &c.*) Febrim aliquando remedii vicem ſupplere poſſe, in Morbis præſertim Herculeis, cujuſmodi ſunt Epilepſia, Apoplexia, & alii, nos docet Hippocrates, & experientia confirmat. Atque hiſce caſibus ſicuti Febrium ſuppreſſio debet eſſe ſuſpecta, ita poteſt eſſe optabilis illarum inopportunè depulſarum reditus, ut ipſe in Tractatu meo pag. 82. hiſtoria 1. obſervavi: idque ſemper aſſeram, quotieſcunque Febris habeat characterem *Depurativæ*. Dicam ſcilicet, illam per nullum Specificum Antifebrile, quod eandem valeat ejicere (quodque præter Chinam Chinam nullum eſt adhuc) poſſe fugari ſinè metu aliquo erroris. Dixi *ſinè metu*, aut *ſuſpicione* erroris, aut damni, non *ſinè certitudine*: plerumque enim, ut paulò ſuperiùs annotavi, Febres quaſdam Intermittentes mihi contigit obſervare, ab ignaris Empyricis hoc remedio abſque ulla indè orta noxa fugatas, quas ipſe in quibuſdam ſaltem circumſtantiis, præſertim temporis, eo tunc remedio non attigiſſem. Quamvis enim aliquid audaciæ ſubſit in hiſce caſibus; ſi tamen vivida ſit Fluidorum craſis, motus eorum liber, moxque cribrationes ac ſecretiones adamuſſim peragantur, ſæpiſſime probè ſubigitur, aut expellitur Fermentum illud, quod minùs caſtigatè fuit in ſtatu cruditatis abſorptum. Etſi verò in hujuſmodi tantùm ſuppreſſione audacula, & amethodica optandum fortaſſe nonnunquam

quam ſit, ut revertatur Febris; quando tamen methodicè illa depellitur, non eſt cur eandem votis adeò ardentibus revocemus. Neque idcircò vidimus adhuc votivas Tabulas pro Febris reditu in Templis noſtris appenſas.

§. 26.

(*a*) NOvi olim Nobilem Virginem in Monaſterio S. Magdalenæ Mutinæ educatam, cui duplici tertiana ſpuria correptæ, & ad menſem integrum decumbenti, facta aliqua purgatione, aliiſque ſolitis remediis, Peruvianum Febrifugum exhibere conſtitui, ſed non ſine alterius Medici conſilio. Vocato itaque ad conſultandum D. Antonio de Abbatibus, & expoſita morbi hiſtoria, Chinam Chinam propoſui, ut unicum remedium ad febris pertinaciam debellandam, ſeu aliquot dierum vacationem à tam diris paroxyſmis obtinendam, at ille modeſte tamen ac humaniter pro more ſuo profeſſus eſt huic remedio ſe aſſentiri non poſſe, rationibus, & (*b*) *experimentis à ſe habitis*, aſt ego tandem ab ipſo obtinui, ut aſſenſum præſtaret, ſed non ex animo, ut reor; propinata itaque Chinæ Chinæ potione ad aliquot dies, paroxyſmi obliterari viſi ſunt, ſed Nobili ægrotante pejus ſe habente, in ſummum mœrorem, & anorexiam prolapſa, quare mihi in votis erat reditus febris ad priorem ſtatum, ſic ad menſes integros decumbere in lecto coacta eſt, ut de illius ſalute non parum timeretur, è Monaſterio tandem educta, & apud ſuos liberaliori vitæ commiſſa, longum poſt tempus convaluit.

(*a*) (*Novi olim &c.*) HIſtoria hæc a quinque retro luſtris nonniſi ob inopiam petita, imò & repetita, eſt illa eadem, quam in Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus habet Auctor Cl. pag. 42. Edition. Mut., pag. verò 57. nuperæ Patav. Edit., etſi aliqua in narratione noviſſima hujuſce Diſſertationis obſervetur a prioribus diverſitas. In Conſtitutionibus ſiquidem tam primæ, quam ſecundæ impreſſionis dicitur oblata China China *in forma boli, cum in Vino infuſam Ægra reſpueret*: neque ibi fit ulla mentio de repetitione remedii; & quidem appoſitè ad ejus ævi praxim; tunc enim apud nos nondum erat in uſu, Febrifugum iſtud ad plures dies exhibere. In hac verò Diſſertatione aliter factum aſſeritur, *propinata* videlicet *ad aliquot dies Chinæ Chinæ potione*. In aliis quoquè variat narratio; imò & diſcrepat nonnihil, quæ in Mutinenſi editione Conſtitutionum Epidemicarum reperitur, ab ea, quæ modo legitur in Patavina Editione ipſarum Conſtitutionum: in hac enim Domino quondam Antonio de Abbatibus Dignitas Archiatri Sereniſſimi Ducis Mutinæ, quæ viventi a Cl. Auctore in illis officiosè tributa fuerat hujus hiſtoriæ occaſione, adempta eſt, dum recuderentur, extincto. Sed hæc rem noſtram non ita immutant, quin ſtet propoſitum Viri Cl., quòd nempe poſt Chinæ Chinæ uſum Ægra illa pejùs habuerit, ſive ad longum, ut in Diſſertatione dicitur, ſive ad modicum tempus, ut in Conſtitutionibus Epidemicis. Aſt quomodocunque hæc fuerint, quomodocunque Febrifugum fuerit oblatum (certè tamen ſemel) qualiſcunque fuerit jam Ægræ ſtatus, qualiſcunque Febris illius, diuturnioris licèt, natura, & qualeſcunque Cauſe peculiariter illam producentes, concomitantes, atque foventes, mihique Ægram licèt non inviſenti, magis fortaſſe notæ, quàm Cl. Auctori, hac in re (ſi liceret cuncta perſequi) non parum decepto: poſito nihilominus, quod omni cautela circa ſingula hæc adhibita; fuerit Cortex parum feliciter propinatus, ſubſequente videlicet laborioſa, difficili, feraque, ac diutina, ut hìc aſſeritur, convaleſcentia, non tamen morte, quid indè propterea? Nunquid deterior multò ſors Ægrotantis eva-

evaſit? Nunquid alia Remedia *ad menſem integrum* priùs adminiſtrata, inter quæ dubio procul *Febrifuga Veterum*, *cauſam Febris*, ut aſſeritVir Cl., *ſenſim exantlantia*, profecerant plurimum? Nunquid ergo ſinè Cortice feliciùs convaluiſſet *a tam diris*, ut Auctor inquit, *paroxyſmis* ea Conſtitutione, qua (ut adnotat ille pag. 15. earundem Conſtitutionum Edit. Patav.) *nunquam viſæ contumaciores Febres*, *ad recidivandum magis pronæ*, *& quæ magis Medicorum induſtriam eluderent? ſiquidem* (ſequitur) *nec repetitæ phebotomiæ*, *nec purgationes*, *nec mille Alexipharmaca* (en hìc involuta Febrifuga Veterum) *quæ pleno gutture tanquam manus Deorum*, *Receptariorum Chorus adeò celebrat*, *quicquam profuere*. Adeò igitur mirum non eſt, in tam pervicaci Conſtitutione morboſa repertam eſſe Adoleſcentulam, cui fortè uni operm cæteroqui conſuetam Cortex non tulerit, quando id nonnunquam, raròlicèt, accidere, atque ob idipſum quoquè, raròme in benignis Intermittentibus, perſæpe *Depurativis*, Corticem eundem præſcribere conſueviſſe, apertis literis prodidi, allatoque ſimul Exemplo confirmavi in Therapeutice mea pag. 75. & 76. Verùm quid multis? Tutela Chinæ Chinæ ſemel a Viro Cl. improſperè, forſan & impropriè oblatæ, quid ad me?

(*b*) (*Experimentis a ſe habitis &c.*) Ornamentum poſtremæ huic narrationi ſuperadditum eſſe crediderim, non quidem quòd Aulicus quondam Profeſſor iſte oblationi Peruviani Corticis nonnihil obſtiterit, ac *minimè ex animo aſſenſum ſuum præſtiterit*: etenim & ille, & reliqui ferè omnes Mutinenſes Medici, præſertim Seniores eorum temporum, uſui illius quammaximè reluctabantur, ut dixi jam in Therapeutice mea pag. 3.; ſed Mantiſſa quædam colorata eſt. quòd obſtiterit non ſolùm rationibus, verùm & *experimentis a ſe habitis*: tantùm enim abeſt, ut ulla, ſive fauſta, ſive infauſta de hoc Febrifugo ille habuerit experimenta, ut certò ſciam, ipſum, qui ſympatheticas potiùs curationes in deliciis habebat, aliquando nugatoriam Febrium tranſplantationem in perterebratos Arborum Cortices tentare maluiſſe, quàm implantationem (liceat nonnunquam vocabula condere) hujuſce Corticis in Corpus humanum.

§. 27.

(*a*) HIc nimirum Medicorum eſt error, ut ſi Chinam Chinam in hunc ſolum finem præſcribant, ut paucos à paroxyſmis dies liberos obtineant, (*b*) *interdum eludantur*, febre amplius non redeunte, ſed tacite corpus depaſcente; non abſimiles caſus alias mihi contigere, ut me pœnituerit hoc remedio uſum fuiſſe. Rem felicius ceſſiſſe annotavi quibus poſt aliquot paroxyſmos febris denuo caput erexit etiam ferocior, quàm quibus febris viſa eſt prorſus extincta, & obliterata, ſeu parva ſubſecuta.

(*a*) (*Hìc nimirum &c.*) ÆGrè admodum cavere poterunt Medici ab errore, a quo nequivit ita cavere Vir Cl., quin illum ob id *pœnituerit*, *hoc remedio ſe uſum fuiſſe*, ut ſubdit in contextu. Sed tunc fortè nondum advenerat tempeſtas, qua maturefcunt Ficus, ut *Ficu* febrifera *Pharaonis* præſcripta, de qua §. 38., poſſet errorem corrigere, depulſamque Febrem iterum revocare. Cum itaque in Medici poteſtate non ſit, præcipere Febri diſceſſum ea lege, ut poſtliminio brevi revertatur: neque *Ficubus Pharaonis* queat illam vel invitam cogere rurſus ad reditum pro libito ſuo; non aliud agendum ſupererit, ne Febris ipſa *in apertam denuo flammam renuens erumpere*, *corpus tacitè depaſcatur*, niſi abſtinere prorſus ab oblatione Febrifugi, etiam *ad impetrandas inducias*, *& ad virium reparationem*; quod cæteroqui faciendum docuit Cl. Auctor §. 8., & magis adhuc expreſsè docebit §. 48. abſque ulla formidine erroris. Atque ideo, vel præceptum Viri Cl. de China China exhibenda *ad impetrandas aliquot dierum inducias*, *& ut recreetur æger*, *vireſque reſumat*, planè corruat neceſſe eſt, vel nullus ſit *error* Medici id remedium in ejuſmodi finem præſcribentis, etiamſi febris vim ſibi illa-

bi illatam in receſſu indignata, votis eam reducem exoptantibus minimè auſcultet.

(*b*) (*Interdum eludantur &c.*) Præſcribant ergo Medici Chinam Chinam, repetantque opportunè in eum potiùs finem, ut, ſi fieri poſſit, Ægros, non *ad tempus tantùm*, ſed *jugiter* a paroxyſmis liberos reddant: ſic enim *non eludentur a Febre ampliùs non redeunte*. Sed præſcribant *tempeſtivè*, reguliſque ac cautionibus debitis; itaut non uſurpent, niſi *Ubi*, *Quando*, & *Quomodo* decet, ut in Therapeu. mea pag. 170., & alibi. Si ita ſe gerant, nunquam eos pœnitebit, ſe fuiſſe uſos tam ſtrenuo Febrifugo: pœnitebit potiùs poſt rem proſperè geſtam tam ſerò uti didiciſſe. Tunc & Ægri ſibi *rem feliciùs ceſſiſſe* dignoſcent, nec *tacitè ſe depaſtos* a Febre ſuſpicabuntur (quomodo enim ſe depaſtum ſuſpicabitur a febre, qui, ut nuper fatebatur §. 25. ipſe Cl. Auctor, eadem *Silente per Chinam Chinam febres reportat robur*?) non ſuſpicabuntur, inquam, ſe depaſtos a febre, ſed ſibi rem longè feliciùs ceſſiſſe dicent, ſi ea vel *non revertatur ampliùs*, vel ſaltem nonniſi *mitior*, *ac parva*, quàm ſi *ferocior caput extulerit*. In primo etenim caſu illam fuiſſe a Febrifugo opportunè mulctatam, ſenſu ipſo experientur; in altero minùs opportune; abſque eo quòd alienum, & quidem ſatis paradoxum, de rebus ſuis judicium exquirant. Neque enim homini China China ſanato, qui jam, ipſo notante ut ſupra, Cl. Auctore, *roboris aliquantum reportet in dies*, opus eſſe crediderim conſulere Oracula, & trepidanter quærere, ſit ne ſibi melior continuata ſanitatis poſſeſſio, an relapſus in Morbum.

§. 28.

(*a*) DOminus *Auguſtus* Quirinus Rivinus Scriptor recens, in ſuo Libro Elegantiſſimo Medicarum Diſſertationum, Typis Lipſienſibus an. 1710. edito in Diſſertatione de Febribus Intermittentibus, eos ſugillat, qui poſtquam aliquo ſpecifico febrem propulſatam videant, ut illam amplius non eſſe redituram prædicent, ſibi plaudunt, & gaudent, ait enim *Medicos quoſdam gratulari, quando ægrotantes è charibdi in Scillam deduxerunt, ideſt febrem feliciter profligarunt, ægro interim vel contabeſcente, vel intumeſcente ab humoribus pravis, atque hydrope*, & paulo poſt mentione facta de Veterum Febrifugis, qualia ſunt Centaurium minus, Abſinthium, Carduus Benedictus, radix Gentianæ, & alia hujuſcemodi quorum uſum commendat, hæc ſubdit verba. (*b*) *Idem hoc de Cortice Peruviano Gannaperide, vel ut alias vocatur China China, cenſeo, ut pote qui præ cæteris amaris, aut Febrifugis revera nihil peculiare, aut tanta laude dignum præſtet. Certe ſive genuinum, ſive adulteratum ſit, quod venditur, ab ejus uſu interdum quidem febrem aliquando delituiſſe, ſeu plerumque ſubſecutam pejorem recidivam, in aliis & fruſtraneam, & nocivam extitiſſe.*

NIl minùs me terret ratione ſatis, & experientia munitum, ſed me ſimul nil magis angit, quàm Auctoritate impugnari. In id nanque diſcriminis non ſemel adducor, ut Scriptoribus omni honore, ac exiſtimatione cæteroqui digniſſimis, ullo pacto hac in re nequeam ſubſcribere: imò cogar, impellente me nota nimiùm veritate rei, non modò contrariis aliorum illuſtrium Virorum adductis teſtimoniis eos refellere, verùm & iis memetipſum fidenter opponere omnium infimum, ſed fortaſſe præ multis expertum. Puderet me ſanè cum quoquam tanta decertare fiducia, ſi de ſubtili quapiam doctrina lis ageretur; ſed ubi diſquiritur factum, quæ de illo ſum millies expertus, ingenuè referre, & adversùs Opponentem quemlibet conſtanter ſuſtinere haud erubeſco. Ob id penes me nulla auctoritas in hac materia experimentali magni penditur, niſi ab Auctore illa proficiſcatur, qui per quatuor ſaltem, vel quinque luſtra hoc remedio liberaliter ſit uſus.

uſus. Atque ob id ipſum in Tractatu meo inter tot Auctores huic Febrifugo uſque ad exceſſum addictos, paucos ſelegi pro Anteſignanis; eos nempe, qui longam, crebram, & rationalem de illo experientiam nacti fuerunt; relictis tot aliis, qui, quamvis miranda prædicent, forſan toto Praxeos illorum decurſu vigeſies Antifebrile iſtud non præſcripſere. Quod de Auctoribus faventibus aſſero, multò magis aſſero de adverſantibus; quos inter impoſſibile ferè crediderim numerari quemquam, qui plures, ac pluries, ut opus eſſet, Febrifugum iſtud adminiſtraverit. Atque id duplici quidem de cauſa: primò nempe, quia poſſibile verè non eſt, hujuſmodi Pharmaco crebrò uti, & crebrò falli, ſaltem ut de noxa poſſit meritò quis ſuſpicari, niſi præter rationem prorſus utatur: ſecundò, quia credibile non eſt, quòd Vir honeſtus, ac probus, qui ſemel, bis, aut ter eodem uſus, quacunque demum de cauſa, quantunvis irrationabili, ſed ſibi apparenter vera, umbram non levem ſuſpicionis admiſerit, audeat remedium ſibi ſuſpectum deinceps præſcribere, atque, ut cæteroqui expediret hoc caſu, ulteriùs experiri, ſua jam ſatis ſuſpicione occupatus. Atque hæc præmiſiſſe lubuit, ne poſthac Lector nimiam mihi facilè imputet in rejiciendis oppoſitis auctoritatibus confidentiam; licèt hanc quoquè omni, quoad ſinet veritas, modeſtia me ubique temperaturum pollicear.

(*a*) (*D. Auguſtus &c.*) Jam verò objicitur mihi ſtatim auctoritas D. Auguſti Quirini Rivini, *Scriptoris*, ſpectata ſaltem Libri impreſſione, *recentis*; quæ quidem qualitas non parvi facienda in caſu noſtro. Etenim (ne vel hoc ipſum ſubticeam) Auctores ferè omnes, quantunvis famigeratiſſimi, qui ante annos plus minùs viginti quid ſiniſtri, quidve ſuſpecti de hoc Cortice ſibi tunc haud ſatis noto ſcripſere; cùm ſcilicet nondum univerſalia, ut modò, peracta erant de illo experimenta felicia; mirum non eſt, ſi ſolo ducti conjecturarum ſuapte natura fallacium, & rariorum, incertorumve ſucceſſuum lumine id egerint, ſuiſque in Scriptis miſtas identidem laudibus exceptiones, aut ſuſpiciones quaſdam protulerint, accuratiori Poſterorum indagine diſcutiendas. Perſæpe quoquè abſque ulteriori veritatis ſcrutinio *ad unius Cuculi cantum cecinere plures*: quo dein factum, ut etiam hodie remedium iſtud egregium damnent nonnulli tantummodo *in Fide Parentum*, aut ad modulum ſui captus; cùm tamen, ſi eis inviſendum detur, futurum ſit fortaſſe, ut illud ægrè internoſcant a Caſſia, vel Cinnamomo. Ut igitur redeam ad recentem Scriptorem, cujus Librum, ob locorum diſtantiam, nondum eſt datum poſſe mihi tam facilè comparare, omiſſo illius priore Textu generali, qui nec de *China China*, vel alio *Specifico* Febrifugo quicquam loquitur, neque me (quoſcunque ſugillet) ullo pacto afficit, cum de qualibet præpoſtera Febres pellendi methodo poſſit intelligi, ſive id fiat per inſigniter evacuantium, refrigerantium, aut humectantium abuſum, ſive per exuberantem ſanguinis effuſionem, ſive alia quavis via minùs laudabili, omiſſo inquam hujuſmodi Textu, quippe Corticem Peruvianum uſque adhuc minimè improbante, ad alterum me converto magis ſpecialem, uſuique hujuſce Febrifugi minùs faventem: ſiquidem miſellus hic Textus, qui per omnes errans Grammaticæ Regulas undique claudicat (luxationem, ut reor, paſſus, dum dimotus e ſede ſua) graviore inſuper vitio aliquo non laboret.

(*b*) (*Idem hoc &c.*) In hoc Textu cum ſtatim ambigat Scriptor ipſe, *an adulteratus ſit*, *an genuinus*, *qui Lipſiæ venditur Peruvianus Cortex*, omnino dicendum erit, ut mos eidem geratur, Corticem illum adulterinum eſſe, non quidem ob facilem Febrium recurſum, quæ poſt aſſumptum etiam quandoque germanum Corticem ſolent recurrere, niſi diutiùs ille uſurpetur, ac repetatur; imò etiam nonnunquam, rariùs licèt, quamvis & continuetur, & repetatur uſus illius, ut faſſus ſum in ipſo Tractatu meo: ſed aldutetatum ſuſpicabor ex hoc ſolùm, quòd ille *præ cæteris*, ut inquit, *amaris*, *aut Febrifugis*, *qualia ſunt*, *Radix Gentianæ*, *Centaurium minus*, *Abſynthium*, *Carduus Benedictus &c. revera nihil peculiare*, *aut tanta laude dignum præſtet*. Hìc ergo cum non auſim, quaſi Corchorus inter Olera, cum Profeſſore Botanices, qualem agnoſco D. Rivinum, de re Botanica diſputare, quæram ſaltem, num tanti ſit apud ipſum Rivinum Ramazzini auctoritas quanti eſt apud Ramazzinum Rivini. Si pari utrinque, ut reor, paſſu procedat res, dicam ſtatim ex Cl. Ramazzini effato, ut in *Collatione* aliàs citata lit. B., Chinam Chinam, nedum vulgarium antifebrilium,

cujuſ-

cujuſmodi ſunt Gentiana, Abſynthium, Centaurium &c., ſed & *Alexipyretorum omnium, quotquot excogitavit Antiquitas, aut Chymicorum ſolertia conflavit, eſſe facilè Principem*. Cum verò hoc ipſum Judicium ſuum in præſenti Diſſertatione retractare, aut revocare ſtudeat idem, qui protulit Cl. Ramazzinus, appellare demum liceat ad ſupremum Tribunal univerſæ Reipublicæ Medicæ, inſtando enixè, declarari communibus Medicorum Febrifugum hoc expertorum ſuffragiis, an *ſincerus*, & *genuinus* Peruvianus Cortex in ſiſtendis, & ſtatim, & ſemper, Febrium Intermittentium paroxyſmis, præſtet revera aliquid peculiare *præ cæteris amaris*, *aut Febrifugis* ſuperiùs recenſitis. Proh magna Europæorum Mercatorum cæcitas, qui ex America Chinam Chinam ad nos aſportant, cum ſatius foret, Abſynthium, & Centaurium noſtrum ad Americanos devehere! Quòd ſi ad Poſteritatis Tribunal Cauſæ hujuſcemodi examen placeat prorogare, nullus dubito, quin decantatis Veterum Febrifugis cum China China collatis id ſit eventurum, quod olim Criſtis Gallinaceis in Pavonis Caudam velitantibus contigiſſe, falsè fabulatur Celius Calcagninus in ſuis Apologis. Cum enim illæ in *ſummo* capitis *faſtigio* prominentes, Pavonis Caudæ inſultarent, quòd *poſtremiſſimo loco* nata eſſet, ſcopæque inſtar terram verreret; *Reſpondebo his*, *inquit illa*, *quum vos pallidulæ*, *ac ætate exeſæ*, *e militari cono me hoſtibus minitantem ſuſpicietis*. Sed ad nos iterum.

Evincit quoquè, Chinam Chinam, quæ Lipſiæ venalis proſtat, *ſinceram* non eſſe (quod ſuſpicatur & Langius Profeſſor Lipſienſis) evincit, inquam, idipſum aſſertio altera ejuſdem D. Rivini, nempe, a Peruviani Corticis uſu *interdum* tantùm, & *aliquando Febrem delituiſſe*: *in aliis illum*, & *fruſtraneum*, & *nocuum extitiſſe*; bono enim, & *germano* aſſumpto Cortice, ſi depulſa Febris dicatur etiam ſolùm *deliteſcere*, id ſaltem non contingit *interdum*, ſed *ſemper*; adeòque in hoc ſenſu nec evadit ille unquam *fruſtraneus*; dummodo Febris ſit, vel Intermittens, vel de Intermittentium proſapia, quod omnino requiritur. De *noxa* verò, quæ nonniſi ab uſu præpoſtero, ut diximus, poteſt procedere, loqui ampliùs planè detrecto. Revera ut hæc omnia, quæ obtruduntur, queant ſubſiſtere, non aliud conjectare licebit, niſi quòd hic Scriptor loquatur promiſcuè de Febribus omnibus, tam continuis, quam Intermittentibus: quo ſolo caſu plura ex dictis poterunt haud difficulter admitti. Nec forſitan emendicatam quis dixerit iſtiuſmodi conjecturam; quandoquidem §. 35. hujuſce Diſſertationis ex Cl. Ramazzino habemus, abſque eo quòd aliunde quæramus, in Actis Lipſienſibus improbari uſum Chinæ Chinæ, in Conſtitutione quadam Uratislavienſi anno 1699. univerſaliter adhibitæ (& quidem perperam) ad *Febres Continuas populariter graſſantes*. Forſan & illuc reſpicit hujuſce Lipſienſis pariter Scriptoris obſervatio.

Cæterum cum adducta illius auctoritas, prout jacet, non congruat experientiæ meæ; neque id ego præſumam, ut mihi potiùs, quàm illi acquieſcat quivis hoc remedium nunquam expertus Lector (expertos enim jam inter meos connumero) fas ſit, omiſſis tot aliis, qui ſimul congeſti efficiunt, ut *de hoc Remedio jam habeamus Pandectas*, recentem aliquem Auctorem Lipſienſem pro Conciliatore noſtro ſeligere, cujus Scripta approbet, ac magni faciat ipſe D. Rivinus. Sit iſte celebris Chriſtianus Johannes Langius; cujus Opera Medica omnia, duobus amplis voluminibus comprehenſa, edita ſunt Typis pariter Lipſienſibus anno 1704. *curante*, ut legitur in fronte illorum, eodem *D. Auguſto Quirino Rivino Patholg.*, *atque Botanices P. P.*; ut nempe ſui *conjunctiſſimi Affinis* (quemadmodum ipſe ad Lectorem præfatur) labores, ac Scripta Cedro digna, & Orbi perutilia commendaret immortalitati. Cum ergo in his Langianis operibus reperiatur part. 3. Volum. 2. pag. 361. *Diſputatio* diſertiſſima *De Chinæ Chinæ virtute febrifuga*, in qua quicquid ferme in eam uſque diem a diverſis Auctoribus tum in approbationem illius, tum etiam in contemptum prolatum fuerat, collectum, examinatum, & diſcuſſum viſitur ad pag. uſque 375. idcircò ad id ſaltem me refero, quod in ea Diſputatione adversùs Obtrectatores Corticis adſtruit Vir ille Celeberrimus: etſi fatear, omnia, quæ in ea Lucubratione ab eodem Langio traduntur, etiam de favorabilium numero, mihi non ſemper probari, ut qui ſuſpicor, haud completam ſufficienter, fuiſſe defectu temporis Viro illi Clariſſimo, anno ætatis ſuæ 46. vita functo, hujuſce Febrifugi elegan-

gan-

gantiorem praxim. Interim ſaltem, quod nobis præcipuum eſt, reponere liceat, illa eadem quatuor Amara Febrifuga, a D. Rivino Chinæ Chinæ, non quidem prælata (ut illa huic præfert Cl. Ramazzinus) ſed tantùm æquiparata, & æquè commendata, nempe *Centaurium minus*, *Abſynthium*, *Carduum Benedictum*, *& Gentianæ Radicem*, illa inquam eadem nominatim in citata Diſputatione a Cl. Langio Chinæ Chinæ ita poſthaberi, ut ſecundùm ipſum pag. 372. *His, aliiſque*, ut inquit, *hujus generis pluribus Medicamentis Antifebrilibus, quæ ordine recenſere nimis eſſet prolixum, extra controverſiam præripiat palmam China noſtra China, dubio ſinè ex ſua ſingulariſſima textura &c.*

Tandem quoniam hiſce Langianis Diſputationibus D. Rivino *Placuit* (ipſe ſic Lectorem admonet) *in margine breviter annotare, quæ prolixius in contextu pertractantur, ut hoc feliciùs contenta evolventi, & vel obiter inſpicienti appareant*, referam ipſius D. Rivini verba, pag. eadem 372. Paragrapho 50. in margine appoſita, quæ ſic habent. *China Chinæ reliquis Antifebrilibus antefertur.* Antefertur equidem, fateor, a Langio; ſed a Langio Practico egregio, Scriptore recenti, D. Rivini Diſcipulo, illiuſque conjunctiſſimo Affini; atq; idipſum patitur, & ſponte ſtudet exſcribere, ac annotare ſinè ulla limitatione Præceptor ipſe D. Rivinus, forſan ut quadam veluti approbatione fortuitò appoſita, propriis ipſius verbis lis hæc dirimatur. Quòd ſi denique ipſi D. Rivino Scriptori recenti recentiſſimum aliquem quis opponendum velit, is legat D. Bernardinum Zendrinum, qui in ſuo De China China Tractatu, Typis Venetis hoc ipſo an. 1715. edito, ſenſa ubique profert ſenſibus D. D. Rivini, & Ramazzini apertè contraria (reliqua ejuſdem Tractatus non eſt quòd perſequar, aut perquiram curioſus) ne verbum quidem habens de hac Ramazziniana Diſſertatione, paulò ante Patavii impreſſa, & apud Venetos Bibliopolas publicè proſtante: indicio manifeſto, tam rationes Cl. Ramazzini, quàm auctoritates D. Rivini, & aliorum contra Chinam Chinam allatas, libero huic Scriptori nullum negotium faceſſere valuiſſe; ſed exoleviſſe neglectas.

§. 29.

(*a*) U*Tilior forſan* eſſet Corticis Peruviani uſus in febribus intermittentibus malignis, ſi tales ab initio dignoſcerentur, obſervantur enim aliquando tertianæ febres vere intermittentes, ſed mali moris & pernicioſæ, (*b*) *de quibus Mercatus* peculiare Caput habet, quales febres Hippocrati non prorſus fuerunt ignotæ, in ſeptimo enim Epidemiorum hæc habet verba. (*c*) *Cholericæ affectiones magis in æſtate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedunt, hæ quandoque malignæ fiunt.* In hujuſcemodi caſu (*d*) *ſi aliqua* pravitatis ſigna ſe prodant, quæ ut plurimum obſcura ſunt, & Medicos fallunt, non alienum erit hujus Febrifugi uſum pertentare, *periclitari enim oportet, cum morbus periculoſiſſimus eſt*, ajebat Hippocrates.

HActenus conatus eſt Cl. Auctor oſtendere, *amethodicum* eſſe, & *irrationalem* uſum Chinæ Chinæ, *ſuapte natura*, ut inquit, *doloſæ*, ac ſuſpectæ, tum univerſaliter loquendo, tum etiam peculiariter in Febribus Intermittentibus, nullam malignitatem præſeferentibus; in quibus, ut vidimus, non ad cautionem omnimodam (quæ hoc remedio obtenta ipſo Judice noxia foret) ſed ad inducias ſolummodo aliquot dierum impetrandas, dummodo adſit certitudo de illarum reditu, nonnunquam permittit; doſi tam ſatis exili, quippe non repetita, imo & in nonnullis tantùm, non omnibus uſurpanda Ægrotantium generibus. Cuncta hæc ferè ex diametro opponuntur iis, quæ de innocua hujus Remedii ſubſtantia, uſu illius, & doſi, ad Febres Intermittentes *non malignas* abigendas, toto primo Libro Therapeutices meæ præmiſi; ut propterea idem primus ſcopus unicus hucuſque

que fuerit caſtigationis a Cl. Auctore in anteactis tentatæ. Huic tamen labori ſuo forſitan pepercilſet, ſi primam, & alteram tantummodo paginam Libri ſecundi non renuiſſet evolvere; ubi apertiſſimis notis (quod a Lectore velim conſiderari) me nullatenus repugnantem polliceor cuilibet, qui in *benignis* Intermittentibus Peruviani Corticis opera uti recuſet: cum eo Febrifugo ipſe quoquè in iiſdem Intermittentibus non admodum frequenter utar, quippe pro *Depurativis*, ſeu *Perfectivis* ſæpius a me habitis.

Enimvero etiamſi contendere velit Cl. Auctor, vel alius quiſpiam, ſolam efferveſcentiam febrilem etiam periodicam, eſſe inſtrumentum *unicum* depurationis Fluidorum; atq; hanc depurationem eſſe jugiter a Natura, pauco adminiculante remediorum apparatu, nobis expectandam, uſquequo ſaltem magnum non ſuperveniat, impendatque periculum: adeoque *nullum* unquam eſſe locum, hac ſemota conditione, oblationi cujuſvis *Specifici*, quod citò paroxyſmos ſiſtat abſque criſi valde copioſa, & palam ſenſibili (cujuſmodi nullum adhuc præter Chinam Chinam repertum eſt) ego ſanè ita ſentientem nullo pacto refellere aggrediar, quantumvis forſan rigidè nimis ſentientem. Neque me ab hoc propoſito dimoveret quiſpiam alius, qui minimè innixus hujuſmodi ratiocinio, haud planè forſitan contemnendo, ſed quavis inepta, aut futili motus ratiuncula, hoc ipſum tamen in re faciendum vellet. Etſi enim id rigoroſè ſemper exigere in praxi, ſæpe non cedat in proximi utilitatem; neque tamen cedit in evidens, & graviſſimum damnum illius, ut contingit, quoties quis in periculo, & *certo*, & gravi, *certum* pariter hujuſce Febrifugi a Deo dati ſpernit auxilium. Cuilibet propterea, qui duræ adeò cervicis non ſit, ut in extrema etiam anguſtia Remedium iſtud ablegandum judicet (iis videlicet in Febribus, iis in circumſtantiis, eaque Methodo adhibita, de quibus abundè in Tractatu meo) cuilibet inquam hæc, quæ putarim negari non poſſe, facilè admittenti, etſi in reliquis dein omnibus adverſanti, abſit, ut unquam ſuccenſeam, ut qui nullam hinc aſſertis meis, ſaltem potioribus, injuriam, nullumq; grave (quod majoris momenti eſt) Praxi Medicæ damnum fateor inferri.

Sola itaque oppugnatio *Methodi* meæ in *Pernicioſis* a me deſcriptis evulgatæ, ſola inquam hæc, ſi fortè a Viro quopiam exiſtimatione digno (quod vix crediderim poſſe contingere) tentaretur, potis eſſet me commovere nonnihil; nullius tamen impugnatoris, utut Celebris, rationem haberem, niſi ſe profiteretur ſatis expertum: qui autem ritè expertum poterit ſe profiteri, rationem impugnatoris habere nequibit. Pro uſu verò qualicunque alio Peruviani Corticis in *vulgaribus* Intermittentibus, pro quarum curatione nil ferè ſpeciale prodidi, quod a pluribus ante me non fuerit annotatum; nec ea mihi propenſio eſt, nec illud otium, ut velim decertare, & Cauſam, quam cum tot Viris pari voto mecum ſentientibus habeo communem, mihi uni advocare. Atque ideo ſi intrà hoſce cancellos ſubſtitiſſet, ut hactenus ſubſtitit, Cl. Viri diſſenſus, omnes profectò illius, etſi alicubi valde peculiares, ac acerbiuſculas animadverſiones tuliſſem tacitus; verùm eas jam uſquequaque ad nimietatem exuberaſſe, in bonæ ſimul praxeos, & veritatis detrimentum; atque ita quidem, ut tantùm qui ſtertit non videat, paulò infrà clariùs patebit. Quod autem palam cœpit

Omnibus & Lippis notum & Tonſoribus eſſe,

id certè a me citra quoddam dedecus ampliùs diſſimulari non poterat. Et porrò diſſimulare religioni mihi ducere, cum publica potiùs res agatur, quàm mea; nec exinde minùs quàm exiſtimatio mea, periclitetur Reipublicæ utilitas. Jam verò his interjectis pro Lectorum pleniore notitia, Animadverſionum Cl. Auctoris ſimulque Reſponſionum mearum filum reſumo.

(*a*) (*Utilior forſan &c.*) In hoc Paragrapho Vir Cl. tertii præcipuè Libri Therapeutices meæ, quippe potioris, aſſerta quadantenus infirmare aggreſſus (id enim ex aſſe conficere haud ita planum) progreditur ad expendendum, quem locum in Tertianis Intermittentibus *Pernicioſis* a Mercato deſcriptis, queat habere Peruvianus Cortex. Atque hìc, priori depoſita ſeveritate, duo admittit, non exigui ponderis; unum quidem abſolutè, alterum conditionaliter tantum. Quod abſolutè concedit, eſt, Febres Tertianas *malignas*, & *Pernicioſas* a Mercato deſcriptas eſſe *verè Intermittentes*; itaut (quemadmodum ſubdit §. ſequenti) *ad perfectam apyrexiam deveniant*. Mirum autem viſum eſt mi-

eſt mihi; quòd Cl. Auctor admittat, Febrem adeò ferocem, quæ heri hominem peſſimè exercuit, & cras eſt nedum reverſura, ſed & eundem ſtatim interemptura, hodie illum planè dimittat, *nec concentrata tacitè cubet*, *nec corpus illius tacitè depaſcatur*; cum omnia hæc mala contingant, neque *unquam ampliùs homo ad veram*, *& perfectam apyrexiam pertingat* ex Cl. Auctoris effato §. 25., & 27., quoties Tertiana Febris *benigna* curatur Peruviano Cortice, poſt duas tantùm hebdomadas forſitan reverſura, & facilè iterum receſſura. Alterum, quod conditione appoſita admittit pariter Vir Cl., eſt Febrifugum iſtud utilius *forſan* (nec enim certò) eſſe poſſe *in Malignis Intermittentibus*, *ſi tales ab initio dignoſcerentur*. Addo ego, & *etiamſi tales ab initio non dignoſcerentur*, ſed Medicum fallerent; dummodo in illa ipſa acceſſione, qua tandem dignoſcuntur, Æger non pereat, ſed in alteram acceſſionem prorogetur illius vita, utut frigidus, & arteriarum pulſu ferè omnimodè deſtitutus, expirare videatur: in his enim quoquè circumſtantiis ille, ferè dixerim certò, China China ſecundùm Methodum meam oblata reſtituitur. Imo ſæpe etiam, etſi non tam certò, reſtitui poterit ſola uſurpata Mortoni Methodo, qui Febres haſce in extremum, quod modò diximus, diſcrimen hominem adducentes, graphicè deſcribit, & China China non rarò feliciter curat, ut videre eſt, tum apud ipſum, tum Lib. 2. Tractatus mei pag. 124., ubi Caput peculiare iſtius Auctoris recuſum viſitur, & Scholiis meis additis etiam ulteriùs dilucidatum. Quod ejus Methodo in uſum ducta poteſt *ſæpe* contingere; mea ſimiliter adhibita ſolet contingere *ſemper*, aut ferè *ſemper*. Experiantur ter ſaltem, aut quater increduli, dummodo ingenui; meque tunc, ſi tanta illos teneat fiducia, mendacii redarguant. Quòd ſi eas *ab initio* per ſua ſigna, perque ſuos peculiares characteres *dignoſcendas* velit Cl. Auctor, ut curationi ſuſcipiendæ fiant opportuniores; id ex profeſſo me per extenſum ſcio tentaſſe haud oſcitanter, forſan & integrè præſtitiſſe, Cap. primo Libri 3., Mercato præſertim, & Mortono præeuntibus.

(*b*) (*De quibus Mercatus &c.*) Mercatus itaque non *unum peculiare Caput habet* de hujuſmodi Febribus, ſed *multiplex*; illiuſque Tractatulus de hac materia verè aureus eſt, ac utiliſſimus, etſi non admodum comptus; adeòque plurimis philologico ornatu luxuriantibus longè anteferendus. Primus ille fuit, qui ferociſſimas haſce Febres obſervarit, exactiſſimè ſecundùm varias illarum ſpecies deſcripſerit, ac pro more ſuorum temporum peculiariter curare docuerit. Et tamen incurioſa Poſteritas nullum indè traxit emolumentum; adeòut major Scriptoribus omnibus fuerit ſolicitudo ſcribendi quodammodo ad pompam, ne dicam ad Lectoris ſtomachum, de *benigna* Intermittente Tertiana, quæ neminem, quouſque talis manet, tollit de medio, quàm veſtigiis Mercati inhærendo, quidquam ſcribendi de *Pernicioſa*, & ex ſe ferè ſemper lethali. Excipe Lector Mortonum, qui de Mercati Scriptis, ut licet conjicere, minimè conſcius, propria nihilominus obſervatione eaſdem Febres (minùs dilucidè quidem) expoſuit; quodque laudandum magis, feliciter curare docuit Peruviano Cortice, rebus etiam in præceps lapſis, liberaliter oblato. Utriuſque Auctoris ſcripta circa hanc materiam habes recuſa in Therapeutice mea Speciali, Scholiiſque meis haud planè forſan inutilibus adaucta: quæ ſimul omnia ſecundum Librum conſtituunt ejuſdem Operis, ut nuper innui.

(*c*) (*Cholericæ affectiones &c.*) Textus hic Hippocratis a Cl. Ramazzino allatus quaſi quid peregrinum, ille idem eſt, quem primò obſervavit Mercatus, biſque de eodem meminit, Valleſii ſimul expoſitionem indigitans. Ego & Textum a Mercato citatum, a Cl. verò Ramazzino nunc recitatum, & ipſam Valleſii expoſitionem in Scholiis adduxi. Cuncta videſis apud me, primò pag. 100., ſecundò pag. 108. & 109. Sed hæc forſan, utut repetita, debiliorem Viri Cl. obtutum ſubterfugere.

(*d*) (*Si aliqua &c.*) Tandem fatetur Cl. Auctor, in hiſce Febribus, *ſi aliqua pravitatis ſigna ſe prodant*, *quæ utplurimùm obſcura ſunt*, *& Medicos fallunt*, *non alienum eſſe* (rectiùs dixiſſet, neceſſarium eſſe) *hujus Febrifugi uſum pertentare*. Hæc una confeſſio mihi ſufficeret, niſi ea ſtatim infirmaretur ab exemplis per eum allatis; quodque pejus eſt, commentitiis. Sed de his quàm mox. *Non alienum* itaque putat ille uti China China in Intermittentibus Pernicioſis, *ſi aliqua pravitatis ſigna ſe prodeant*: cum verò iſtiuſmodi

ſigna,

ſigna, ut inquit, *obſcura ſint*, *& Medicos fallant*, Theſis vix ſtatuta ſtatim vacillat. Saltem (fidenter ſubdam) obſcura non erunt ſigna pravitatis, cùm Æger in anguſtiis ſupra recenſitis conſtitutus, non ſinè maxima difficultate febrilem paroxyſmum incipit vix vivus tranſigere. In hujuſcemodi caſu, ni priùs dignota ſit Pernicioſa Intermittens, offeratur a curante Medico Peruvianus Cortex; ſed, bona venia Cl. Auctori, non ad drachmam *unam*, vel *duas* (neque tamen *ad uncias*, *& uncias*) exhibeatur: ea ſiquidem puſilla doſi præſcriptus, nec citò dein, ac pluries, ſaltem ad Mortoni, vel Sydenhamii mentem repetitus, id aget ſolummodo, ut Vir Cl. poſſit jure, ac verè teſtari, quod nonniſi declamando teſtatur Paragrapho ſequenti, *paucos* nempe *qui evaſerint*, *ſibi fuiſſe obſervatos*. Secùs verò fiet, ſi exhibeatur idem Cortex Methodo validiore, ſed congrua, & rationali, qualem in Therapeutice mea docui Cap. 3. Lib. 3., feliceṁque jugiter perplurimis Exemplis oſtendi.

§. 30.

MEmini me vidiſſe Mutinæ variis temporibus Conſtitutiones quaſdam tertianarum febrium intermittentium, ſed malignarum, quæ tertia quaque die ſuas habebant acceſſiones cum rigore & horrore, & more ſolito per ſudorem fiebat ſolutio, ut ad perfectam apyrexiam devenirent, ſed quarta, aut quinta acceſſio tanto rigore invadebat, ut ægri non amplius incaleſcerent, concentrato pulſu, ac toto corpore perfrigerato, nec multo poſt interierint. In tam gravi, ac ſubita tempeſtate Medici tanquam è gravi ſomno exciti, cum antea ſuper utramque aurem, ut dici ſolet, obdormirent nil tale expectantes in febribus, quæ cum frigore, & rigore accederent, abſoluta infebricitatione poſtmodum ſubſequente, tumultuarie ad ſacram anchoram Chinæ Chinæ ad uncias in vino infuſæ confugiebant, ſed incaſſum, paucos enim evaſiſſe obſervavi.

(*Memini &c.*) MEmini & ego quod meminit Vir. Cl. varias ſcilicet Mutinæ contigiſſe Conſtitutiones Pernicioſarum Intermittentium, quæ non ea ſolùm, qua narrat via, ſed valde multiplici, in Tractatu meo ordinatim expoſita, Ægrotantes non paucos *ante repertam Methodum meam*. (id namque addere neceſſe eſt) *Peruviano Cortice penitus intentato*, trahebant repentè, ac inopinatò ad interitum. Sed ſimul memini, debuiſſetque & ille meminiſſe teſtis de viſu, plurimos alios ejuſdem generis Ægrotos, ne dicam omnes, eadem Methodo curatos, ocyſſimè pariter, ac inopinatò *evaſiſſe*. Saltem quot vidit ille Pernicioſis hujuſmodi Febribus laborantes, quibus ego meam Methodum adhibuerim, tot vidit repentè reſtitutos; pereuntem verò neminem. Et ſiquidem ullus ſinceræ Inductioni locus concedatur; nonne vidit ille me duodeviginti abhinc annis, cùm mihi graviter decumbenti tam humaniter adſtitit (medicas enim manus nobis invicem pro re nata præbebamus adjutrices); nonne inquam vidit, poſt latam a memetipſo, atque ab eo citra diſſimulationem admiſſam de imminente mea morte ſententiam, epoto, doſi quidem maxima, unoque hauſtu, ad ſex videlicet uſque Drachmas Peruviano Cortice, omiſſa poſtmodum conſultò repetitione Remedii, ab Orci faucibus illicò ereptum, ut fusè in Therapeutice mea pag. 205. atque ita quidem ereptum, ut ab eo tempore (ſuperato videlicet novo Febris inſultu, quem tunc præcavere non libuit) firmiorem ac antea in hanc uſque diem traxerim valetudinem? Nonne pariter alios Ægrotos inſpexit hujuſce ordinis, quandoque etiam mihi ſocius in curatione, eodem remedio ſtatim ſanatos, nec ullo ampliùs morbo tentatos? Hujuſmodi ſortem fauſtiſſimam experti ſunt, tum Æger ibidem a me deſcriptus pagin. 93. anno videlicet 1695. uſu Corticis Peruviani, Viro Cl. tunc facilè conſentiente, curatus; tum alter eodem remedio, me præſcribente, ipſo

ipſo verò deſperante, reſtitutus an. 1707. de quo pag. 279. & adhuc vegetus, etſi jam ſenex: ut plures omittam, de quorum Ægritudine, & cura omnimodam pariter certitudinem habuit, quamvis ad eos inviſendos verè non acceſſerit. Aſt hæc narrantur, & narrata ſunt a me; fortaſſe verò non admitterentur (inquiet aliquis) a Cl. Ramazzino, ſi reſpondere potis eſſet. Scripta ſunt à me (ſubdam) & a Viro Cl. lecta, nec tamen negata; licèt omnem lapidem moverit ille, ut aſſerta ſua exemplis quibuſcunque, ac undecunque conquiſitis, imò etiam interdum minùs germanis, fulciret; mea verò enervaret. Uſque tamen libet eundem audire, hæc ante biennium, anno ſcilicet 1712. de China China locutum in Diſſertatione *De Contagioſa Epidemia, quæ in Boves irrepſit* pag. 37. ut retuli in *Collatione* Textuum illius lit. H. *Equidem hoc præſidii genus in Febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in Tertianis Intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant &c. hoc enim Febrifugum fermentum illud malignum ſive penitùs reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne Æger in ipſo Febris acceſſu intereat.*

Hìc ergo quæro: Si Cortex Peruvianus *in Malignis Intermittentibus*, ipſo Judice, *miranda præſtat*; *ſi Fermentum illud maliignum, vel penitùs reſtinguit, vel plurimùm ſaltem enervat*; tandemque *ſi periculum illud tollit, ne Æger in ipſo Febris acceſſu intereat*, cur tot additis limitationibus, cur tanta incertitudine, ac nutatione, verboque *forſan* interjecto, protulit §. antecedenti, *Peruvianum Corticem in iiſdem Malignis Intermittentibus eſſe poſſe forſan utilem, ſi tales ab initio dignoſcerentur*? item, *non alienum eſſe, uſum illius pertentare, ſi malignitatis ſigna ſe prodant, quæ tamen obſcura ſunt, & Medicos fallunt &c.*? Rurſus ſi verè, ac abſolutè ille utilis eſt in hujuſmodi caſibus, & incunctanter uſurpandus, eo quòd in *Malignis Febribus, præſertim Tertianis verè miranda præſtet*, ut ante biennium aſſeruit; ubinam gentium quæſo, ubinam terrarum miranda hæc obſervavit, aut commodiùs obſervare potuit ille, quàm Mutinæ; imò etiam, auſim dicere, quàm me præſcribente? Si verò Mutinæ, ea miranda vidit, quæ prædicat, ubi verè vidiſſe certum eſt ex antedictis, qua animi fiducia nunc jactat, Mutinenſes Medicos pro curandis hujuſmodi Febribus *tumultuariè ad Sacram Anchoram Chinæ Chinæ incaſſum confugiſſe, ac perpaucos evaſiſſe ſibi obſervatum?* Habet profectò quid admirabile hæc inconſtantia, eòque admirabilior ea eſt, quò brevioribus diſtincta temporum intervallis. Etenim Textus nuper citatus, ingenuus planè, ac etiam ultroneus, vix quatuor menſibus præceſſit ortu Therapeuticen meam; ea verò vix in lucem edita, ſtatim conceptum ſuum ſortita eſt, ortaque nuper hæc Viri Cl. Diſſertatio, Auctori æquè ſuo infenſa, ac Operi meo.

§. 31.

S*Uccurrit* nunc mihi funeſtus caſus Domini Franciſci Guidoni, qui ex hujuſmodi febre miſere oppetiit; laborabat Vir iſte Nobilis Media æſtate tertiana febre, quæ exquiſitæ ſpeciem referebat, ut altera die prorſus apyretos eſſet, & è lecto ſi vellet poſſet exurgere, die quinta h. e. quinto circuitu acceſſit febris tanto rigore, & frigore una cum mentis ſtupore, pulſu exili ut vix perciperetur, unde Medicus ad viſitationem pro more accedens, ad ægri adſpectum attonitus inſtitit me non procul habitantem ſubito pro Conſultatione acciri, in qua Vir ille cæteroqui doctus ingenuè confeſſus eſt ſe deceptum à febre, quæ tertianæ exquiſitæ morem, & leges omnino ſervabat, nullo ſe prodente pravitatis ſigno. Propoſuit ille Peruvianum Febrifugum more ſuo propinandum, annui ego memor dicti illius, quod habet Celſus, *in præcipiti periculo multa recte fieri alias omittenda*, ſed altera die aphonus, & gelidus æger mortuus eſt.

Hucuſ-

Hucuſque tribus, vel quatuor Caſibus a tempore valde diutino emendicatis, inter tot, quos ipſe referre ſe poſſe identidem obtrudebat, parum profecit, nihilque probavit Cl. Auctor. Et quotieſcunque etiam ii pleno robore conſtitiſſent, nec potuiſſent rejici a me ea facilitate, qua ſunt rejecti, ut exempla probationis invalidæ; quid quæſo a Viro Cl. probatum foret, ubi agebatur de uſu Peruviani Corticis in Intermittentibus tantùm diuturnis, & cæteroqui *benignis*, cujuſmodi curationum feliciſſimarum ipſe pluſquam quingenta, ſi omnium memor eſſem, tribus illis, aut quatuor ab eo recenſitis opponere poſſem exempla? Forſitan modò, ubi agitur de re valde gravi, videlicet de oblatione ejuſdem remedii in Febribus Intermittentibus quidem, ſed *Perniciosis*, atque lethalibus, fortioribus exemplis utetur, nec ullam exceptionem admiſſuris; ut nempe Quartum Librum meæ Therapeutices impugnaturus, Hiſtorias in eo contentas, quippe felices, funeſtis ab ipſo mox afferendis infirmet.

(*Succurrit &c.*) Jamque memetipſum armis meis confodere aggreditur, unius ex meis Ægris Pernicioſa Tertiana confecti caſum opponens, ipſe paulò ante mortem ejuſdem Ægrotantis in conſilium accitus. Sed hæc quoquè narratio variat in pluribus; & primò in circumſtantia gravi, quæ vel ipſa dirimit Matrimonia: adeſt quippe *error perſonæ*. Non enim *D. Franciſcus* Guidonius, qui multò ante objerat Apoplecticus, neque a me fuit unquam curatus; ſed D. *Antoninus* Franciſci, & Opizonis frater fuit, quem Pernicioſa illa Febris ſuſtulit; ille verò Medicus ego fui (atque hinc dignoſcat quilibet, an Cenſoria virgula Viri Cl. me peculiariter petat, & an ictum, auras licèt, non me ſugillantem, queam diſſimulare) ille inquam ego fui, qui me deceptum faſſus ſum a tam celeri prolapſu in illud exitium, quod tardiuſculè forſitan, lentiùs eventurum a longè fueram ſuſpicatus. Neque enim adeò deceptus fui, quin futurum mentis ſtuporem tempeſtivè prænoſcens, priuſquam ſcilicet Æger in præceps rueret, curarim, ut ille rebus ſuis, animæque conſuleret: cujus rei ſolicitudo me impulit, ut D. Marco Antonio Origono Sacerdoti, Ægrotantis familiari, viventi adhuc, & memori, negotium anxiè committerem (quod ille egregiè præſtitit) quoniam Uxorem de imminente periculo haud rebar ſatis adhuc perſuaſam. Cæterum nec morbi ſeries, qualis a Cl. Viro deſcribitur, nec alia minutiora mihi uni nota, non illi, qui cuncta habuit ex relatu meo, & quorum facilè poſtmodum erit oblitus, cum re ipſa concordant. Utcunque tamen hæc fuerint, certum eſt, Virum illum Nobilem ex Pernicioſa Febre, primò Intermittente, mox Subcontinua, & repentè ſoporoſa (quo caſu quis forſan alius, ſubortam ex improviſo Apoplexiam, vel vafrè, vel ſtolidè pronunciaſſet) præcipiti lapſu occubuiſſe. Me veſperi faſſum eſſe Cl. Ramazzino, qui poſt adminiſtrata ob præviſum opportunè periculum Sacramenta Eccleſiæ fuit in conſilium vocatus, deceptum memetipſum a motu morbi ſupra ſuſpicionem quoq; meam matutinam citiore, verum eſt: ultròque fateor, me aliàs etiam magis deceptum, inſcio licèt Viro Cl.: ac ſi diutiùs vivam, magis adhuc forſan decipiendum. In hoc tamen uno me tum deceptum ſum faſſus, quòd tempus adhuc mihi ſufficiens pro China China venturis acceſſibus exhibenda futurum eſſe antea conjectaram; cum tamen ob excidium immodicè præceps ampliùs ea nequiret adminiſtrari. Hoc ergo ſolùm nomine, quòd nullus ei locus eſſet, de Peruviano Cortice mentionem habui. Oblatum verò fuiſſe huic Ægrotanti, aut propoſitum a me Remedium hujuſmodi, ut fidenter aſſerit, breviqueverborum ambitu affabrè circumſcribit Cl. Auctor, ſumma dixerim illius, etiam non viventis pace, ne per ſomnium quidem conſonat veritati. De aſſertorum meorum honeſtate, nec ipſi, ſi quos novi, Obtrectatores mei ſolent ſuſpicari. Proſtant nihilominus apud Pharmacopolam *Hortenſium Candrinum*, Virum probum, honeſtumque Schedulæ meæ, Adverſaria propria, & Codices fideles, ac integerrimi, lituram non admittentes, unde cuicunque lubeat, vel curæ ſit, facilè datum eſt certiorari. Ibi cuncta cernuntur, quæ uſui fuere, & inter cætera a Cl. Viro propoſita, mihique ſtatim probata, Ceratum Veſſicatorium, & Lapis Bezoarticus, quæ forſan Celeberrimum imitatus Sanctorium, *in fide Parentum* propoſuit.

Hallucinationem tam maſculam, quòd nempe obtrudat ille pro oblato minimè oblatum hoc caſui, imò neque propoſitum Peruvianum Corticem, abſit ut exprobrem Cl. Auctori, pie quippe quieſcenti, deque his omnibus ſibi nunc vanis forſan riden-

denti; in cujus obſequium lapſam fortè longa die memoriam tantùm culpabo. Id unum innuam Lectori; obſtupuiſſe me non parum, cum primò hæc legiſſem, miratus nempe quomodo Vir circumſpectus, ubi de Facto agitur, hujuſmodi commentitia *tam fidenter*, *tam animosè* ſcripſerit, *ut illi non ſudarint præcordia* (quemadmodum loqui conſuevit ille §. 11.) *ob metum de improſpero eventu*: improſper namque illi eventus eſt, ſe fuiſſe iſthæc narrando deceptum, vel eum videri, cui fuerit animus alios fortaſſe decipere. *Atque hæc Corinthiis audientibus, & ſatis ſcientibus recitat?* ajebat olim Lucianus de quodam Hiſtorico nugatore, apud Corinthios ſe vidiſſe jactante, quæ illum neutiquam vidiſſe ipſimet norant Corinthii.

Obiit itaque Vir ille Nobilis, Peruviano Cortice ne propoſito quidem planè jejunus; quandoquidem præceps illius lapſus, in Subcontinuis cæteroqui Febribus, cujuſmodi hæc evaſerat, haud ita repentè fieri ſolitus, contigit præter ordinem quoque; inclinante videlicet die minoris afflictionis: erat enim ea Febris Tertiana duplex, ab initio tamen penitùs intermittens. Cum verò paucis horis diſtaret potior, & planè lethalis acceſſio; jamque patenter incœptum eſſet præcox præter morem exitium, lethalia prorſus de more paulò poſt incrementa ſuſcepturum, ab exhibendo incaſſum, imò & proponendo Febrifugo abſtinendum duxi, *ne quem ſervare* illud *non poterat*, *occidiſſem videretur*. Scilicet Virum jam conclamatum, & poſtridie, ut patefecit eventus, moriturum, poſtridie quoque ab epoto minimè cruciante Peruviano Cortice (ſi fortè fuiſſet exhibitus) occubuiſſe, fuiſſet certè, ut infra §. 48., *amaris Chinæ Chinæ potionibus miſerum Ægrum conficere*: interiiſſe verò deglutito Lapide Bezoartico, & Veſſicantibus Emplaſtris inaniter divexatum, fuit, illum pro viribus Artis dubio procul reficere. Sicuti ergo perperam culpatur hoc caſu non aſſumptus, neque præſcriptus Cortex; ita perperam culparetur, ſi morituro fuiſſet incaſſum exhibitus. Revera nonne quotquot obeunt, obeant neceſſe eſt non multò poſt aſſumptum, vel cibum, vel potum, vel cardiacum medicamentum, vel quid aliud æquè innocuum, niſi ex inedia deficiant? Nonne pariter identidem poſtridie ab epoto ſolvente, aut leniente Medicamento pereunt Ægroti, quos tamen non Leniens illud pro innoxio habitum, ſed Fatum eorum dicitur ſuſtuliſſe? Exempla ſanè hujuſmodi, inculpato nihilominus Remedio ſimul ac Medico, haud infrequenter occurrunt in praxi. Unum liceat hìc referre, non quidem ut defunctum Antagoniſtam retaliem, ac quodammodo viciſſim criminer, ſed ut inopinata quandoque artis infortunia haud intempeſtivè commemorem; unum, inquam, liceat referre de Viro Nobili, *dum caſus, qui in gente vulgari contingunt*, ut ajebat §. 20. Cl. Auctor, *ſine rumore terra obtegit*. Nimirum *ita res accendunt lumina rebus*: quemadmodum enim ſub initia hujuſce Paragraphi *ſuccurrebat* in rem ſuam eidem Cl. Auctori *funeſtus caſus D. Antonii Guidoni*, Franciſci nomine inconſultè appellati, ita in rem meam

Succurrit nunc mihi, & quidem ſuccurrit certa reminiſcentia (multòque magis hujuſce eventus deberet meminiſſe, ſi viveret, idem Cl. Auctor) *funeſtus caſus D. Honorii Barocçii*, *qui ex hujuſmodi infortunio miſerè oppetiit*. *Laboraverat Vir iſte Nobilis* levioribus quibuſdam ſed diuturnis Febribus, a quibus jam fermè convaluerat, vel ſaltem adeò leviter affici videbatur, *ut jam e lecto exurgeret, poſſetque, ſi vellet, etiam e cubiculo egredi*. Uſque tamen obſtinata alvi ſtipticitate premebatur; pro qua ſolicitanda Medicus illi præſcripſit ſex tantùm drachmas Electuarii Lenitivi. Eo remedio aſſumpto, Æger ſuperpurgationem paſſus, in deliquia ſubinde incidit, Febremque intenſiſſimam *una cum pulſu exili, ut vix perciperetur*; *unde Medicus ad viſitationem pro more accedens, ad Ægri adſpectum attonitus, inſtitit, me non procul habitantem ſubitò pro Conſultatione acciri; in qua Vir ille cæteroqui doctiſſimus ingenuè confeſſus eſt, ſe deceptum* a Remedio tam blando, tamque parca doſi exhibito in morbo tam levi, *ubi nulla unquam ſe prodidere infauſti ominis ſigna*: ſed vix Febricula quædam mitior ſuperſtes remanſerat, actiones tamen minimùm lædens. Irrita fuere nihilominus quævis in eo præcipiti periculo licuit experiri Artis auxilia: *Altera enim die aphonus, & gelidus Æger mortuus eſt*.

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus, Juven. Sat. 2.

§. 32.

(a) EOdem *fato* obiit D. Comes Fortunatus Corteſius, D. Joannes Altimanus, & complures alii eodem pene tempore, perpaucos enim ab hujuſmodi febre correptos evaſiſſe vidi. (b) *Credo equidem*, quod ſi attentius haſce febres, quæ æſtate potiſſimum aliquando caput exerunt, obſervarent Medici, credo inquam quod ſigna quædam pravitatis deprehenderint; magnarum enim calamitatum parva ſolent eſſe ab initio ſigna, ut in morbis peſtilentibus evenit. *Sæpe exiguus mus augurium tibi triſte dabit*, ajebat Doctiſſimus Fracaſtorius de Contagione.

(a) (*Eodem Fato &c.*) EOdem verè Fato obiit; China China videlicet nec aſſumpta, nec ei præſcripta, D. Joannes Altimanus, ut habetur ex Conſanguineis, ex Pharmacopola, & ex ipſo curante Medico ordinario, nempe D. Riccio: neque enim caſus iſte, ut nec ſubſequens quicquam ad me; quod quis crederet, oppoſitum indicante prævio contextu? Aſſerit is, qui verè adſtitit Febrem fuiſſe ab initio Intermittentem, mox in Malignam degeneraſſe; cui tamen curandæ, nec ipſe, nec D. Ramazzinus ſuperaccitus opportunum unquam putaſſent Peruvianum Corticem: tantùm abeſt, ut vel propoſitus ille fuerit, vel in uſum ductus. Ita ille: cujus effatum quò ad non oblatam Chinam Chinam nequit in dubium revocari, cæteris etiam adminiculantibus: quò verò ad carentiam opportunitatis illam exhibendi, ſtandum erit amborum placitis, cùm non aliter deceat.

D. autem *Marchio* (non *Comes*, ut habet Cl. Auctor) Fortunatus Corteſius in quadam Ægritudine verè fuit olim curatus (ne quicquam reticeam) & a Cl. Ramazzino Medico illius ordinario, & a me ſimul in conſilium vocato. Evaſit tamen ille tunc a diuturnioribus Febribus; puto etiam ope Chinæ Chinæ; ſed non ſatis memini, ut aſſeram. In ultima verò Ægritudine, cui compendiariò ſuccubuit, ſolus illi adſtitit Vir Cl. proinde quibus pharmacis (dicam & ipſe verbis illius ex §. 34. petitis) Æger iſte *fuerit potionatus in poſtrema Ægritudine, omnino mihi ignotum*. Hæredes Defuncti, conſuetuſque illius Pharmacopola Joſeph Sallarolus cenſent, nullum, aut fere nullum (nullis videlicet hac de re extantibus monumentis) breviſſimo illius morbi tempore præſcriptum fuiſſe remedium: nullam propterea exegit idem Pharmacopola, nullam Hæredes ſolverunt expenſam. Certè Corticem Peruvianum minimè uſurpatum fuiſſe, aſſerit hoc quoquè caſu idem D. Riccius, qui & hunc ægrum peſſimè habentem inviſit, cùm fortè Mulierem quandam de Nobilis ejuſdem Viri famulitio tunc Ægrotantem curans, ad eum quoquè officii cauſa non ſemel acceſſiſſet. Chirurgus pariter Andreas Taſſonus, qui pro ſuo quoquè munere eidem adſtitit, de ſolis Veſſicantibus paratis, ſed ob præcocem illius obitum nequaquam appoſitis, memorem ſe perhibet, de Cortice nil conſcius. Quòd ſi nihilominus, omnibus inſciis, Chinam Chinam ſe exhibuiſſe contendat Cl. Auctor; cum Methodus illius non tranſcendat drachmas duas; hæ autem in præcipiti periculo nequeant ſufficere; habet hinc potiùs unde eum pœniteat ſuæ Methodi, puſillæque, ac invalidæ ſuæ doſis, quàm unde aliis exprobret abuſus nomine uſum liberalioris, virilemve adeò fidenter traducat Methodum, qua nullatenus uſus eſt; qua verò uti neceſſe eſt hiſce caſibus, ut Cortex profit. Quamobrem qua ratione inferret ille, noxium, vel fruſtraneum ſaltem fuiſſe funeſtis hujuſmodi caſibus ipſum Peruvianum Corticem, ſi verè fuiſſet oblatus; eadem ratione ſaltem, forſan & potiore, mihi modò liceret inferre, funeſtos probabiliter illos extitiſſe, eò quia non fuit oblatus, vel non oblatus ſaltem Methodo mea.

Expectaſſem proinde potiùs, ut retuliſſet hoc loco, ubi proprios luctus alienis intermiſcere non renuit, Caſum antiquiorem, quem ſibi olim contigiſſe, centies mihi narravit Cl. Auctor de quodam Laico Oblato ex Cœnobio Canonicorum Regula-

gula-

gularium Rhenanorum, quos vulgò S. Salvatoris; Mutinæ verò, ab Eccleſia deſumpto nomine, S. Hieronymi appellant. Hic ergo cum Quartana Febre ab aliquot menſibus detineretur, adeòque jam valde debilis, ut & valde ſenex exiſteret, atque ex Catarrho intra bronchia delitеſcente aſſiduè ſubſtertens; Cl. autem Ramazzinus invadente acceſſione (cui a nonnullis jam diebus non ùt antea præibat ampliùs omnimoda apyrexia) duas, pro more illius temporis, Corticis drachmas illi exhibuiſſet, *ad impetrandas*, ut puto, *aliquot dierum inducias*, ea ipſa acceſſione deceſſit e vivis: quo pacto recedente febre, verè *optandum eſſet, ut ea rediret*. Hunc inquam caſum potiùs, quàm ſupra recenſitos expectaſſem ut referret Cl. Auctor, ad innuendam, ſi non *malitiam occultam*, & propè veneficam, ſaltem invalidam, ac enervem in arduis hiſce, ac *Pernicioſis* Caſibus Chinæ Chinæ virtutem. Sed forſan meminit, quòd ſicuti ſe mihi quodnam faſſus erat ab eventu hoc inopinato adeò terrefactum, ut hac una de cauſa in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis nonnihil meticulosè ſcripſerit de uſu hujuſce Febrifugi (licèt cauſam hanc ipſam ſubticuerit, ne ſibi magis noceret, quàm Cortici) ita poſtquam mecum rem eandem meliùs examinavit, viditque poſt editas Conſtitutiones ſuas tam crebrò quid poſſit, quidve præſtet remedium iſtud ritè uſurpatum, faſſus erat pariter ingenuè mihi, ſe clarè jam dignoviſſe, protractam ſerò nimis eo caſu fuiſſe Febrifugi oblationem, ac propterea perperam expoſitum infamiæ Remedium ſaluberrimum, cujus magis intempeſtiva eſſe poteſt ſerior, quàm præcox adminiſtratio; cum ob ejus innocentiam, atque ſalubritatem de ipſo dici queat oppoſitum, ac de alio quovis remedio dici ſolet; videlicet, in eo uſurpando *leviora eſſe perpetuò peccata commiſſionis, quàm omiſſionis*. Ita ille tunc.

Ut ergo rem contrahamus, ea tantummodo, quam ſupra vidimus, eſt vis, & veritas omnis trium Hiſtoriarum, a Cl. Viro allatarum, quibus probare ſatagit, ſe *Mutinæ perpaucos vidiſſe Pernicioſis Intermittentibus correptos, qui China China epota ab iis evaſerint*; cum tamen contra viderit nonnullos, ſi eorum placuiſſet illi tantulùm meminiſſe, & noverit alios plurimos, in Hiſtoriis octoginta circiter, toto fermè Libro quarto, & alibi a me deſcriptos, iiſdem quidem Febribus confoſſos propemodum; ſed ejuſdem nihilominus Febrifugi ope priſtinæ incolumitati, qua etiamnum a tot annis integrè utuntur, feliciſſimè reſtitutos.

(*b*) (*Credo equidem &c.*) Credo & ipſe, Medicos, ſi attentè advertant animum, poſſe tempeſtivè per ſua ſigna, ſi non perpetuò clarè cognoſcere, ſuſpicari ſaltem rationabiliter morem peſſimum harum *Febrium Pernicioſarum*. Niſi enim id crediddiſſem, octo diſtinctas illarum ſpecies, ac differentias cum ſignis omnibus earum diagnoſticis, prout mihi obſervare licuit, non eſſem exactiſſimè perſecutus toto Capite primo, imò & ſecundo Libri tertii, quemadmodum pro viribus exequi conatus ſum. Neque Tractatulum Mercati idipſum docentis, nec non etiam Mortoni deſcriptionem compendiariam præmiſiſſem Libro ſecundo; ut ex illorum Auctorum, meiſque obſervationibus ſimul collatis, facilior, & clarior evaderet obſcura cæteroqui hujuſmodi Febrium tempeſtiva Diagnoſis. Sed & inſuper quando Medicum etiam oculatum decepit nonnunquam fraudulentus hic hoſtis, dummodo eo ipſo acceſſu, quo ſe prodit, hominem non interficiat, ſat habet idem Medicus ex obſervationibus, & Methodo mea, unde hoſtem eundem, ultimum licèt excidium interminantem, confodiat. Ut propterea ſuis Hiſtoriis, tum paucis, tum veritati minùs conſentaneis, everſionem Tertii mei Libri, praxim hanc utiliſſimam, totque inſignibus Hiſtoriis in Quarto expoſitis confirmatam, continentis, irrito planè conatu tentarit Cl. Auctor.

§. 33.

(*a*) IN *Febribus porro continuis*, dummodo de periodicarum proſapia ſint, ſi malignum quid portendant, jamdudum ſcio familiarem eſſe iſtic Chinæ Chinæ uſum, & in larga doſi, ſed multæ deceptiones hic etiam contingunt, nam febres continentes, eſſentiales ut vocant, interdum etiam inflammatoriæ, perſæpe de natura intermit-

tentium participare creduntur, cum enim in febribus vere continuis obſerventur (*b*) *aliquando parvi motus*, & horrores ex internis vellicationibus, quales febres intermittentium naturam ſapere exiſtimant, unde conſuetum remedium præſcribere non dubitant; habent enim id omnes fere morbi, ut veſpertinis horis graviores ſint, *Quale eſt ad veſperam exacerbari, ita & in omni morbo*, ajebat Hippocrates 4. Epidemiorum, omnibus pene ægrotantibus commune eſt, ut accedente Sole ad occaſum magis moleſti ſint, atmoſphæra etenim tunc gravior eſt, ac perſpiratus debilior, quod in morbis melancholicis manifeſte deprehenditur. Quartana febris, annotante Fernelio in Libro de Abditis morborum cauſis, nunquam, vel raro antemeridianis horis, ſed pomeridianis ſuas habet acceſſiones. (*c*) *Quod ſi unum* vel alterum exemplum afferatur eorum, qui in aliqua febre continua peſſimis accidentibus comitata, ut pro conclamatis haberentur, Chinæ Chinæ potione ad uncias integras in vino infuſæ pluries in die exhibita, evaſerint, ut hoc ſolo remedio ab Orci faucibus videantur erepti, talia exempla tanti non ſunt, ut animum faciant ad Chinæ Chinæ uſum indiſcriminatim, ac tam liberaliter adhibendum. Antequam Chinæ Chinæ nomen innoteſceret, hujuſmodi portenta viſebantur, ut in incerto eſſet num medicamentorum, an fortunæ beneficio ægri convaluiſſent; *quemadmodum enim*, uti ajebat Celſus, *moritur aliquis de quo Medicus ſecurus fuit*, quod non raro evenit, *ita aliquando quidam deſerti à Medicis convaleſcunt*.

(*a*) (*In Febribus &c.*) NOn recedendo penitùs a tertio, & quarto, ad convellendum progreditur Librum quintum Therapeutices meæ Cl. Auctor. Ut ergo cunctis ab eo turmatim objectis ſingillatim a me ſatisfiat, pauca hæc pro reſponſione lubet innuere. In Febribus *recenter tantùm* Continuis factis (de Continuis enim ab ortu, ſeu *Continentibus originariis*, tam *Solitariis*, quàm *Comitatis*, tam *Eſſentialibus*, quàm *Symptomaticis &c.* hìc ſermo non eſt, utpote quibus, nec meo, prout latè in Therapeut., nec Viri Cl. judicio, China China quicquam prodeſt) in Febribus, inquam, *recenter tantùm* continuis factis, ac ideo Subcontinuis a me appellatis; dummodo de *Periodicarum*, hoc eſt de *Intermittentium*, *aut Subintrantium proſapia ſint*, *ſi malignum quid portendant*, idque contingat in morbi *progreſſu*; familiarem mihi eſſe Chinæ Chinæ uſum, non in tam larga, ſed in modica, & opportuna doſi, ex Libro tertio Tractatus mei Cap. pariter 3. poteſt certè Lector habere a pag. 163. uſque ad 166. Si verò Continuitas illis accidat citiùs, ac in *ipſo* fere morbi *principio*, plurima cautione, ac circumſpectione agendum eſſe, & perpendendum, an ope Chinæ Chinæ, an *Methodo* potiùs *ordinaria* tractandus ſit morbus, expreſsè inculcavi; omneſque problematicas rationes hinc indè pugnantes fusè examinavi toto Cap. 5. Libri Quarti; imò & exempla inſuper cohærentia retuli Cap. 6. ejuſdem Libri. In Continuis autem de *Periodicarum* quidem, ſed *Continuarum proſapia*, hoc eſt de *Proportionatarum*, ſive *Proportionalium*, ut vocant, Stirpe, quæ modò ad *Subintrantium* tantùm, modò ad *Continuarum originalium* genus reducuntur; nonniſi cum diſtinctione procedendum dixi in oblatione Peruviani Corticis; in uno caſu proficua, in altero fruſtranea forſitan evaſura: prout ſcilicet fermentum peccans, vel eſt præcipuè inſitum ſanguini, & febrem natura ſua Continuam gignit, vel præcipuè ab extrinſeco accedit eidem ſanguini, & febrem natura ſua producit Intermittentem. Ac tandem ipſam Theoreticam diſtinctionem ad praxim contraxi, docendo Signa ipſa diagnoſtica ejuſdem Febris, modò ad unum genus, modò ad alterum pertinentis;

tis; adeòque modò Cortice curabilis, & modò non, Cap. tertio Libri Quinti, præcipuè a pag. 304. uſque ad 308. neque enim eundem calceum omni indiſcriminatim pedi inducendum uſpiam aſſerui.

Quibus omnibus a Lectore conſideratis, facile erit illi decernere, an *multæ illæ deceptiones*, *quas hìc contingere* autumat Cl. Auctor, ſive de activis intelligat, ſive de paſſivis, ſe teneant ex parte mei, cuncta minutè explicantis, & dividentis (quod omnino requiritur, ut cum utilitate exhibeatur hiſce Caſibus China China; ſecus ſaltem fruſtra exhibetur) an potiùs ſe teneant ex parte illius, cuncta, quæ ipſe clarè diſtinxeram, turbulenter iterum confundentis; quaſi ut damnare queat ſic commiſtum, quod damnare nequibat tam clarè ſecretum.

(*b*) (*Aliquando parvi motus &c.*) Quænam ſint hæ Febres *Continuæ*, *nonnunquam etiam Inflammatoriæ*, *quibus aliquando parvi motus*, *& horrores ex internis vellicationibus*, aliiſque cauſis obtingunt Intermittentium ad inſtar, quæque tamen Peruviano Cortice non ſunt curabiles; adeò perſpicuè explicare, illaſque ab aliis eodem Cortice verè ſanabilibus, per ſua diagnoſtica ſigna diſtinguere, ac unam Speciem ab alia viciſſim ſejungere conatus ſum in citato Libro Quinto Therapeutices meæ Cap. 3., & ſignatè pag. 303., ut omnino ſupervacaneum cenſeam aliud addere. Imò aliquando eouſque perrexit cautela mea; ut in Febre *Inflammatoria* nequaquam Continua, ſed planè *Intermittente*) quam ſemel tantùm licuit obſervare) a Corticis nihilominus oblatione abſtinendum duxerim pag. 297. ejuſdem Tractatus mei: ut proinde modò minimè repetendum ſit mihi quod aliàs luculenter aperui. Dicam tantummodo in gratiam Tyronum; diſtinctiones illa practicas unius *Continuæ* Febris ab alias, inter quas Febres nonnulla ſit Symboleitas, & ſimilitudo, quæ pluribus identidem erroribus anſam præbet, eſſe hujuſmodi, ut ſi probè attendantur, Medicum in Chinæ Chinæ adminiſtratione apprimè verſatum oſtendant, efficiantque, ut ferè nunquam incaſſum illam exhibeat, cum non exhibeat niſi ubi eam propemodum certò profuturam prænoſcat, atque etiam prænuntiet; ſi verò minùs exactè obſerventur, aut intelligantur, detegant illum eo remedio cæſpitanter tantum, aut fortuitò utentem, ac non raro iis, qui bene uti norunt, etiam ridiculum. *Non omnes*, *qui habent Citharam*, *ſunt Citharœdi*.

(*c*) (*Quod ſi unum*, *vel alterum &c.*) Octoginta circiter exempla, non *unum*, *vel alterum* attuli in Therapeutice mea Febrium lethaliſſimis perſæpe accidentibus comitatarum, & China China, *non ad uncias integras pluries in die exhibita*, ſed doſi decenter liberali, ut aliàs dictum eſt, & clariùs etiam dicetur §. 48., feliciſſimè expugnatarum. Iſtas omnes appellare *Continuas* non recuſo, etiamſi ab ortu fuerint, vel *Subintrantes* tantùm, vel prorſus etiam *Intermittentes*; pernicie ſiquidem in apertum prodeunte, ſtatim in Continuarum caſtra ſe receperunt: adeòque & Continuæ tunc dici potuere; eo tamen modo, quo in eadem Therapeutice mea locutus ſum pag. 139. An verò *talia exempla tanti ſint*, *ut animum faciant ad Chinæ Chinæ uſum liberaliter adhibendum*, judicent Practici. *Quòd ſi etiam* (jure merito reponam ego) *unum*, *vel alterum exemplum afferatur eorum*, *qui in aliqua Febre Continua*, *peſſimis accidentibus comitata*, *ut pro conclamatis haberentur*, *Chinæ Chinæ potione exhibita nequaquam evaſerint*; *talia exempla tanti non ſunt*, *ut animum faciant ad illius uſum*, quaſi noxius ille fuerit, *tam liberaliter prohibendum*: *antequam enim Chinæ Chinæ nomen innoteſceret*, *hujuſmodi portenta crebrò viſebantur*.

At verò portenta, quæ viſuntur poſtquam Chinæ Chinæ non nomen tantùm, ſed uſus melior, me promulgante ſaltem, innotuit, ſunt, ut Pernicioſa Febris de Intermittentium, vel Subintrantium Stirpe, ſed mox Continua recenter reddita, & graviſſimis accidentibus comitata, quæ proinde in extremum vitæ periculum Ægrotantem redegerit, poſt biduum, vel triduum ab epoto hoc Febrifugo *ſtatim* ſolvatur: idque non ſemel, aut bis; ſed decies, vigeſies, ſexagies: neque etiam fortuitò; ſed ex præmiſſa Prognoſi expreſſa, quòd ita ſit eventurum. Adeò celer, adeò conſtans, & adeò certa moraliter eſt vel in hiſce anguſtiis Peruviani Corticis actio. Quæ verò nonnunquam, ſed perraro, in hujuſmodi caſibus, ſive Naturæ opera, ſive Fortunæ, aut Artis ordinariæ beneficio contingit reſtitutio *Ægrotantium pro conclamatis habitorum*, nonniſi lentè, ægrè, ac difficulter contra ipſam Medici expectationem, atque Prognoſim ſuccedit. Ad hunc Lydium Lapidem examinanda

nanda eſt acquiſita ſalus: atq; ita unde illa proceſſerit vel ipſæ dignoſcent muliercu-læ; ea quidem facilitate, qua Cuminum diſpiciunt a Pipere, & fiſſa a non fiſſis, cocta a non coctis fictilia Vaſa: ſiquidem & hic, ſi qua ſubeſt labes,

—— *Sonat vitium percuſſa, malignè*
Reſpondens viridi non cocta fidelia limo,

ut cecinit Perſius. Sanitas per Corticem obtenta (dixi pluries in Opere meo, & ſignatè pag. 313., 314., 276., & 294.) *facilè dignoſcitur ex inſolita; qua acquiritur celeritate*; id, quod fuſiùs explicui in Schol. ad Mortonum, pag. 130. ejuſdem Operis, iſtiuſmodi cavillationem jam tum prævíſam explodens. Sed pergamus.

Virtutem hanc certam *ſiſtendi paroxyſmos*, quam Chinæ Chinæ tribuit in diuturnis Intermittentibus Cl. Auctor, ut videre eſt in fine §. 22., eo quò ſcilicet eas *illico* poſt remedium illud aſſumptum cernit ſubſiſtere, quantumvis etiam non raro, & ſponte, & ex improviſo ſubſiſtant; cur illi denegat in *iiſdem* Febribus *recentem* Continuitatem adeptis, adeòque difficiliùs ſponte ſua, tam citò ſaltem, ſolubilibus, adſcribitque ſalutem Fortunę potiùs, quàm Cortici; cum tamen eundem prorſus, æque certum, & æquè celerem in his, ac in illis intuetur effectum? *Febres, quæ de Intermittentium familia ſunt* (ajebat ille in Orat. Jatrici Argumenti pag. 102.) *pulveris exigui hauſtu in vino ſoluti, aut compreſſæ quieſcunt, aut etiam penitùs abolentur*. At de Intermittentium adhuc familia ſunt, ſi me Deus juvet, ſaltem quò ad ſuſpiciendam actionem Corticis, Intermittentes illæ, quæ ab eodem etiamnum Fermento Intermittentium majori ex parte pendentes, vix cœperunt ſe ſe reponere in Continuarum claſſem. *Admirandum eſt profectò* (ajebat nuper idem Vir Cl. §. 4. hujuſce Diſſertationis) *quomodo ad exiguum pulviſculum quomodocunque exhibitum Febris Periodicæ furor conquieſcat, interdum etiam extinguatur; quòd de quocunque alio remedio pharmaceutico non tam facilè obſervatur, quod ſciam*. At Febres iſtæ, de quibus portenta viſuntur, *Periodicæ* ſunt. Si ergo eas oblata China China *ſtatim* ſanatas videat, ut ſaltem octogies videre poteſt in hiſtoriis meis; cur earum extinctionem Naturæ potiùs, vel Caſui velit adſcribere, quàm *admirando Pulviſculo, cui nullum, quod ſciat, æquiparari poteſt remedium pharmaceuticum?* Quid verò, ſi ante pulviſculi exhibitionem Medicus fiat ſponſor de ſubſecuturo ipſam felici eventu? Prognoſim de certa, & cita morte, omiſſo Peruviano Cortice, & de certa, ac cita ſalute, eodem aſſumpto, a me in praxi præmiſſam ante oblationem illius, & quidem in circumſtantiis graviſſimis, vide in Tractatu meo pag. 214. Hiſtoria 9., ubi hanc, quam Cl. Auctor obtrudit cavillationem, penitùs exploſam comperies.

§. 34.

CUm decem ab hinc annis clauſo jam Lyceo Mutinam veniſſem ad otia captanda, nec ſatis cavere poſſem, quin implicarer in curandis ægris, ac forte ex febre continua decumberet inſignis Juris Conſultus, vocatus ad conſultandum cum Medico, qui curæ aderat, ac poſtmodum quoque accerſito Domino Paulo Piela Clariſſimo Medico Bononienſi, qui paucis ab hinc annis omnium dolore è vivis exceſſit, varia quidem adminiſtrata ſunt remedia, ſed ægro in pejus labente, unde alter Medicus, magnus Chinæ Chinæ virtutum aſſertor, declamare cœpit nullum aliud ſupereſſe remedium, quàm Peruvianum Corticem ſuo more exhibere; modeſte reſponſum febrem eam non eſſe, cui conveniret tale remedium, ſed illo inſtante, ac domeſticis omnibus nos arguentibus, quod in re deſperata unicum remedium arceremus, prædictus D. Piela, & ego aſſentiri neceſſarium eſſe credidimus, ne quidquam relinqueretur inauſum. Per duos vel tres dies, ſi bene memini, quolibet mane, & forſan etiam pluries in die propina-

pinata Chinæ Chinæ potio pro more, ſed ægro in deterius ruente, & pulſu ita depreſſo, ut vix perciperetur, quo viſo aperte proteſtati ſumus, ab hoc Febrifugo deſiſtendum, quo facto pulſus paulatim cœpit aſſurgere, ac ſenſibiliter percipi, torpore quo prius æger tenebatur diſcuſſo, ſic tandem poſt multos dies ſolo victu, remediis omnibus ablegatis, præter ſpem prioris Medici, qui inter mortuos illum referebat, perfecte convaluit. Vir ille, dignus ſane qui longum tempus viveret, ſed paucos poſt annos communi fato cedere illi neceſſe fuit, num autem in poſtrema ægritudine ſolito Febrifugo potionatus fuerit, omnino mihi ignotum.

(*Cum decem ab hinc &c.*) CAſus hic, quem pro libito magna ex parte fabrefacit Clariſſimus Auctor, eſt ille idem, quem obiter egomet innui in Tractatu meo pag. 179. hiſtoria prima. Ibi namque ultimum, lethalemque deſcribens morbum eximii hujus Juriſconſulti (cujus nomen modò ſupprimit Vir Cl., ego verò candidè tunc patefeci) hanc aliam, quæ jamdudum præceſſerat ægritudinem; imò & tentatum in illa Peruviani Corticis uſum paucis hiſce lineis adumbravi -- *In alia difficillima Ægritudine ejuſdem Patientis non ſinè fructu remedium illud* (videlicet Peruvianum Corticem) *vix vix indicatum, cum aliis tamen quamplurimis, longo temporis tractu* (in hoc uno me fefellit memoria; brevis enim, ut infra, fuit ille temporis tractus) *præſcripſimus; & ab eo morbo contra ipſam expectationem noſtram evaſit. An Cortex ſimul cum aliis remediis, an ſola Naturæ actio opus illud abſolverit, ignoro* -- Ita ego tunc loco citato.

Si minùs ingenuè ſcripſiſſem, tribuiſſemque abſolutè curationem graviſſimi illius morbi, qui ad extremum uſque maraſmum Ægrotantem perduxerat, ſoli Peruviano Cortici, mihique uni arrogaſſem dignotionem opportunitatis illum utiliter exhibendi, *poſt alia remedia adminiſtrata; ſed Ægro*, ut inquit Vir Cl., *in pejus labente*; imò, ut ſubdit, *re jam deſperata*, dubio procul hoc adamuſſim quadraret narrationi illius, utut in plurimis plurimùm alteratæ. Etenim ſi *re deſperata*, & cum *Æger in pejus labebatur, propinata fuit per duos, vel tres dies*, ut inquit, *Chinæ Chinæ potio*: item ſi brevi illo oblationis tempore (ſcilicet verè per biduum tantummodo) quo nondum actio Corticis ſe ſe poterat exerere, Ægrotus ille in *deterius* quidem, ut cœperat, etiamnum ruere videbatur (ſiquidem poterat non moriens pejùs habere) ſed tamen aſſumpta jam intra illud biduum modica quantitate Febrifugi, duarum nempe drachmarum quadripartitarum, illiuſque virtute in actum; ut mox aſſolet, paulatim deducta, *pulſus*, ut pariter inquit, *cœpit aſſurgere, torpore, quo priùs Æger tenebatur, diſcuſſo*, itaut *ſolo victu, remediis omnibus ablegatis, convaluerit* ipſemet Æger; profectò aliquid non alienum a probabilitate ſcripſiſſem, ſi adſcripſiſſem Febrifugo curationis gloriam, mihique meritum oblationis, qui tanta efficacia dicor illud propoſuiſſe. Et tamen eo moderamine, eoque neglectu hæc omnia tranſegi, ut mihi abundè ſuffecerit merè dixiſſe, *illud non ſinè fructu fuiſſe præſcriptum*: neque a me uno quidem, ſed ab omnibus ſimul curantibus Medicis, ut verè fuit unanimiter, & electum, & exhibitum. Oblatio autem illius inſtituta fuit per modum levioris alterantis; videlicet ad ſimplicem ſemidrachmam, manè, & ſerò; non tamen in forma potus, ut ait Vir Cl., ſed in forma boli, per duos tantùm dies, nempe die 25., & 26. Septembris anni 1704., ut habetur ex Schedis meis, & ex Adverſariis, Codicibuſque Pharmacopæi Hortenſii Candrini ſimul collatis. Ex quibus conſtat, duas ſolummodo Peruviani Corticis drachmas intrà biduum partitis, & exiguis doſibus, nonniſi lentè, ac imbecilliter agentibus, fuiſſe præſcriptas. Propoſitum autem, uſurpatumque fuit eo modo, eoque caſu id Febrifugum in Febre Continua (quæ tamen ab exordio ſui talis non fuerat) ſolùm tentandi gratia, nullaque ferme ſpe, etiam ut Domeſticis illud feliciter pluries expertis, morem gereremus; cum cæteroqui vix ulla tunc eſſet offerendi Corticem indicatio, ullave ſaltem ſolida ratio. Propterea ſubdidi, nos præſcri-

pſiſſe quidem *Remedium hujuſmodi* , *ſed vix vix indicatum*.

Qua ergo ſui ipſius ſecuritate, poſtquam hæc ſcripſerim, quæ a Viri defuncti Uxore, & Filio, bis propter Chinam Chinam vivente, ſemperque deinceps meliùs ac antea valente, poſſunt confirmari, illudit ille mihi, inquiens, *declamaſſe me* (neque enim cum D. Piela, & D. Ramazzino ullus erat, qui, ut ait, *declamare* poſſet, & feſtivè appellari, *Magnus Chinæ Chinæ virtutum aſſertor* præter me) ut Peruvianus Cortex exhiberetur, ſi remedium illud, non modò *vix vix indicatum* fuiſſe ſum faſſus; verùm etiam poſt abſolutam feliciter curationem in dubium revocavi, meque inſuper *ignorare* ſum proteſtatus, *num Cortici ſimul cum aliis remediis*, *num ſoli potiùs Naturæ* eadem fuerit adſcribenda, quæ contra expectationem noſtram ſucceſſit ſanatio? Neque enim unus ego, ſed omnes, quotquot curæ aderamus, Medici, *Ægrum illum inter mortuos referebamus*. Atque hac una de cauſa, ſi benè meminiſſet Cl. Auctor, *declamavi* (quoniam hoc verbo uti eidem placuit) cum D. Piela, Viro mihi amiciſſimo, & humaniſſimo, ut Bononiam reverſurus ante morbi exitum, funeſtum illud præſagium, quod nobiſcum privatim edebat, nullo pacto officii cauſa ante diſceſſum ſuum occuleret, ſed apertè potiùs pro ingenuitate ſua revelaret Domeſticis.

Hæc ſunt, quæ mihi uni obtruduntur de oblato Cortice Peruviano, quando communibus offertur Mutinenſium, & Bononienſium Medicorum ſuffragiis, & quando tandem Æger evadit a Morbo lethali. Quid ſi ſolus præſcripſiſſem, & Æger occubuiſſet? Tunc certè non fuiſſet *ignotum* Cl. Auctori, *num ſolito Febrifugo fuerit potionatus*, ut modò inquit, *in poſtrema Ægritudine*: ſciret enim omnino, fuiſſe potionatum. Sed etſi diſtinctè narraverim in citata hiſtoria quo pacto res tota ceſſerit, ejuſque veritatis, nedum Conſanguinei, ſed & Adſtantes Cives, honeſtique Viri poſſint eſſe Teſtes, id omne nihilominus Viro Cl. *omnino ignotum*. Mirum ſolummodo, ei potiùs notum non fuiſſe omnino (quandoquidem Chinam Chinam ante ſeptennium epotam minimè veretur ille criminari de morte Ægrotantium) inſignem illum Juriſconſultum, qui *paucos poſt annos Fato ceſſit*, occubuiſſe propter illum eundem Corticem, quem in præcedente ſumpſerat Ægritudine, licèt tunc toxicum illud, quippe Clariſſimi Auctoris ſuaſu opportunè omiſſum, ſuis non valuerit *amaris potionibus*, ut eidem loqui libet §. 48. *miſerum Ægrum conficere*.

§. 35.

(*a*) C*Aſus hic*, *& plures alii*, quos Mutinæ variis temporibus, & hic quoque Patavii, de infauſto ſucceſſu hujuſce remedii obſervavi, mihi in mentem revocant quod in Actis publicis Lipſienſibus Anni 1701. memini me legiſſe de Conſtitutione quadam Uratiſlavienſi Anni 1699. in qua (*b*) *febribus continuis* populariter graſſantibus, China univerſaliter exhibita cauſa potiſſima habita fuerit, quæ Annum illum nefaſtum plurimorum morte reddiderit, qualis hiſtoria fuſius legitur in Ephemeridibus Curioſorum Naturæ Anni 1702. talia leguntur de Chinæ uſu in continuis febribus. Nimius eſſem ſi referre vellem mala, quæ apud graviſſimos Scriptores de China China leguntur. (*c*) *Videndus Ettmullerus* de Uſu, & Abuſu præcipitantium, ubi ait perſæpe concentrari acidum morboſum, quod compreſſum ad inſtar ſpiræ contortæ, ubi vim reſumat, ſuos niſus impetuoſiores reddere, quod idem experimur in Automate ubi diu quieverit, motus enim ſuos ab initio velociores efficit. (*d*) *Legendus Thomas Sidenham* de febre intermittente, ubi de Quartana, agens de uſu Pulveris Peruviani, quem magis laudat paulatim ſumptum, & pluribus vicibus, quàm in ipſa acceſſione, ut fieri ſolet, ſic enim ait ſenſim ſangui-

nem

nem turgere, & officium ſuum abſolvere, neque enim bonum putat febrilem motum illico compeſcere, & ſanguinis deſpumationem cohibere. Legi quoque meretur Obſervatio D. Danielis Grugeri in Ephem. Ger. Decadis 3. Anno 3. (e) *ubi de intempeſtivo* Chinæ Chinæ uſu varios caſus refert, ſed unum præcipue memoratu dignum de Paſtore quodam, qui prius Epilepſia laborabat, ſingulis menſibus recurrente, ſed Quartana correptus, quæ ipſi remedio erat, & ut ex Hippocrate à magnis morbis liberat, præterlapſo dimidio anno tædii ex longa febre pertæſus Corticis Chinæ Chinæ drachmam unam ad aliquot dies aſſumpſit, febris quidem abiit, aſt Epilepſia rediit.

(a) (*Caſus hic, &c.*) PRovido ſanè conſilio *plures alios caſus infauſtos, Mutinæ, & Patavii*, ut ait, *ſibi obſervatos*, generalibus tantùm, & gratuitis hiſce terminis jactat, ſed ne unum quidem deſcribit, aut memorat Cl. Auctor: ſi enim omnes ejuſdem ſint ponderis, ac recenſiti hucuſque, nullo negotio evaneſcent in auras. Tres, aut quatuor protulit ille, accuſavitque ut nefaſtos ob infortunatum, ut contendit, exitum Peruviani Corticis in *diuturnis Intermittentibus* adminiſtrati: eos tamen nec funeſtos omnes, nec a modico tempore, ſed a ſeptem luſtris, & ampliùs in hanc uſque diem petitos; omnes verò fallaces a me deprehenſos, atque ut tales Orbi detectos. His nihilominus ab eo tempore uſque ad hodiernum forſan quingentos opponam, ſi opus ſit, in eadem linea planè propitios. Tres alios objecit ſiniſtri eventus in *Intermittentibus Perniciosis*, eoſque nedum fallaces, ſed apertè falſos a me demonſtratos. His quoque octoginta circiter feliciſſimos (minimè ſupputatis, quos communicarunt Amici) in Therapeutice mea, tum ſparſim, tum conjunctim facilè opponendos expoſui, & plurimos adhuc in hiſce reſponſionibus meis perquàm recentes, compendiario ſaltem, exponam. Unum denique expectationi haud ſatis reſpondentem in *Continuis* obtruſit; eumque partim commentitium, partim invalidum, nec bono tandem ſucceſſu carentem, ipſo fatente. Huic in ſola Therapeutice mea inſunt, qui poſſunt opponi, ſaltem viginti quinque planè inculpabiles, cùm ex *Subcontinuarum malignantium*, tum ex *Lentarum* genere; ex eo tamen, de quo clarè, quantum ſufficit, ibidem locutus ſum. Neque enim ullam Febrem *Continuam*, quæ talis *ab ortu* jam fuerit, Peruviano Cortice curandam volo; ſed illam tantùm quæ per accidens *recenter* fit talis, quæque fuit ab ortu *Intermittens*, vel ad ſummum *Subintrans*, ut alias dixi.

Cæterum ſi Caſus infelicem nonnunquam eventum ſortitos; eos videlicet, ubi a me incaſſum oblatus eſt Cortex, aucupabatur Cl. Auctor (quandoquidem immortales nequit efficere homines pharmacum iſtud, ſicuti neque iis ita unquam officere, ut ſinè calumnia dici queat occiſus, qui ſervari non potuit) eos non aliunde emendicare habebat opus, quàm ex Tractatu meo Lib. 3. Cap. 5., & Lib. 5. Cap. 4.: ubi quotquot toto vitæ meæ curſu malè cecidiſſe obſervavi, aut ſaltem me obſervaſſe memini; eos omnes, nedum ingenuè deſcripſi, ſed ea ſimul ratione indigitavi, ut indè regulam elicerem aliis communicandam, qua mediante ab exhibitione fruſtranea Remedii, quod cùm non ſanat, ab hominibus malè feriatis necare dicitur, in ſimilibus circumſtantiis quiſque caveret.

(b) (*Febribus Continuis &c.*) *Continuis Febribus ab eſſentia talibus*, quales rationabiliter fuiſſe puto, quæ in citata Conſtitutione Uratislavienſi *populariter graſſabantur*, & cujuſmodi ſunt omnes, quæ nomine *Continuarum ſimpliciter* ſolent donari, Peruvianum Corticem, niſi noxiè, ſaltem inaniter adhiberi, non eſt quòd aliorum teſtimoniis conetur probare Cl. Auctor; cùm delendo nimiæ hujuſmodi fiduciæ, & Praxeos intemperantis abuſui, ipſe quoquè in Tractatu meo, tum rationibus, tum obſervationibus ſedulò allaboraverim. Mihi propterea hæc, quæ ex Actis Lipſienſibus, ac ex Ephemeridibus Curioſorum Naturæ petita eſt Auctoritas, nullo pacto adverſatur. Sed ſi qua alicubi unquam reperiretur, quæ Chinam Chinam excluderet, ubi eam incunctanter neceſſariam ſtatui, ſcilicet in *Perniciosis Intermittentibus*, earumque præcipiti periculo jam detecto, Methodumque meam expreſſè da-

ſè damnaret, in funeſtis etiam circumſtantiis illarum de more perutilem; hujuſmodi, fateor, auctoritatem, aut auctoritates, quotquot fuerint, creberrimæ, ſemperque uniformi experientiæ meæ reluctantes, nihili facerem, etiamſi forent Reſponſa Æſculapii, aut Oracula Apollinis. At nulla adverſa, ſaltem quæ rem percutiat, uſpiam profecto reperiri poteſt auctoritas. Si enim Methodum Auctoribus penè omnibus uſque adhuc incompertam tradidi; quo pacto poterit ea ab iis, quibus cognita nunquam fuit, aut in uſum deducta, expreſsè damnari? Liceat ergo mihi hac in re peculiarem tantùm obſervationem, & longam, rationalemque experientiam promulganti, Scriptorum quorumcunque conjecturas, ſi quæ ſint, quæ genericè prolatæ adverſari videantur, ut falſas Magnorum Virorum haud ſatis expertorum ſuſpiciones, aut hallucinationes potiùs corrigere, quàm ut Oracula venerari.

(c) (*Videndus Ettmullerus &c.*) Videndus utique Ettmullerus; ſed ſecundùm id, quod §. 7. præcepit Cl. Auctor, videndus ubi *de Febribus* agit, *ac illarum Remediis*: ibi namque hæc ſaltem leguntur pag. mihi 198. *Vocatur etiam* (loquitur de China China) *Antiquartium Peruvianum, ex eo quòd in Quartana ſit ſingulare, utut etiam Tertianas Chronicas; item Tertianas duplicatas etiam Nothas feliciter curet.* Et paulò inferiùs cum Gentianæ pulverem loco pulveris Chinæ Chinæ aſſumi quoquè poſſe priùs dixiſſet, ſubdit hæc verba -- *Utut certum ſit, Chinam Chinæ eſſe egregium remedium, tam in Quartanis, quàm Tertianis diuturnis.* Neque ibi quicquam legitur, quod illius uſum vel minimùm improbet: tantummodo hanc cautelam ſubjungit. *Sed obſervetur, quòd ritè præmiſſa debent eſſe univerſalia, & quòd poſt uſum Chinæ Chinæ leniter expurgandum ſit Corpus, aliàs certò recidivant Febres.* Hoc tamen monitum, non tam de præmittendis univerſalibus, quàm de purgatione quacunque poſt propinatam Chinam Chinam inſtituenda, ut ſcilicet inhibeatur relapſus in Febres, mihi, ut verum fatear, oſtendit apertè, hunc Auctorem cæteroqui præclarum, in uſu tamen Peruviani Febrifugi fuiſſe parum verſatum, ob rationes etiam infra recenſendas: nullum enim mea, & univerſali expertorum ferè omnium obſervatione, medium certius eſt ad revocandas Febres China China depulſas, quàm poſt Antipyretici illius oblationem quælibet, utut levis, ſucceſſivè adminiſtrata purgatio. Sed hallucinatio hujuſmodi, pluribus aliis Scriptoribus, hoc Febrifugum procul dubio rariùs expertis, fallacique tantùm ratiocinio fidentibus, etiam communis, maximè condonanda eſt huic Auctori, qui brevi dies ſuos implevit, nec trigeſimum nonum ætatis annum tranſegit (obiit verò anno 1683.) ſcripſitque Poſthuma hæc valde juvenis, eoque tempore, quo vix cœperat (nec forſan cœperat iis in regionibus, ad quas nonniſi ſeriùs pervenit) experimentis increbreſcere fama remedii, illi fortaſſe vix noti.

Hujus rei conjectura eſt valde firma, ne dicam probatio certa, quòd ille Remedium deſcribens loco citato, primò illud ſub *Radicis*, mox ſub *Corticis* nomine deſignet, tribuatque illi *ſaporem ferè inſtar Cinnamomi*; cum tamen quò ad ſaporem minùs diſtent a Cydoniis malis Meſpila, quàm China China a Cinnamomo. In Phytologia poſtmodum Scroderi dilucidati meliùs edoctus, verum Chinæ Chinæ ſaporem ſe paulò magis noſſe indicavit: novis tamen interim & ibi allucinationibus eum detentum videas; non modò quia in Italia Medicinam facientem dicat Digbæum Anglum, & in Gallia Redium Italum (hæc enim ſunt de levioribus) ſed maximè, quia genuinam Chinam Chinam *ex Roma* afferri aſſerit, quaſi in Romano Solo hæc Planta frondeſcat, aut in Peruviano floreſcat Roma; tandemque, quia contendit Gentianam noſtratem (proh lapſus!) eſſe æquiparandam, forſan & præferendam, eidem Chinæ Chinæ:

Verùm hæc tantùm alias inter caput
extulit herbas,
Quantum lenta ſolent inter Viburna
Cupreſſi.

Fatetur nihilominus iterum hiſce verbis, eam eſſe *Remedium expertum contra Febres Intermittentes quaſcunque, etiam Chronicas, in ſpecie Quartanas*, item, *uſum illius eſſe in debellandis Febribus Intermittentibus Francofurti quoquè ſatis frequentem, nec carere optato ſucceſſu &c.* Quæ omnia, & his ſimilia leguntur Claſſe prima Phytologiæ Schroderi dilucid. pag. mihi 43. & 44.

Si ergo Auctor iſte alibi, nempe ubi *De Uſu, & Abuſu Præcipitantium*, ſuis innixus ratiociniis quicquam protulit, quod

Peru-

Peruviano Cortici minùs favere videatur; quanti ponderis in hoc cenſenda ſit illius aſſertio, ex ſuperiùs dictis, & infra dicendis eruat Lector. Addo nihilominus, Ettmullerum ibidem, in citatæ nempe Diſſertationis De Uſu, & Abuſu Præcipitantium Capite tertio, §. 5. priuſquam ſuas exceptiones adducat, hæc præmittere- *Superiùs dixi, Corticem Peruvianum fugare ſuo uſu quaſvis Intermittentes; id quod veriſſimum arbitror: nec has ſolùm, quin &c.* ubi verò eaſdem exceptiones protulit, expreſsè loqui de uſu tantùm, ut inquit, *illegitimo*, cùm videlicet (ſequitur ille) *paulò ante, non poſt paroxyſmum* aſſumitur Cortex, *vel proprio auſu, vel Medici præcoci conſilio, & nedum ad Intermittentes Febres, ſed & ad Continuas quoquè, tam benignas, quàm malignas, Symptomaticas, Lentas, & quæ ex decubitu materiæ peccantis in quandam partem oriuntur*: quibus in Febribus, vel perperam, vel ſaltem incaſſum uſurpari eundem Peruvianum Corticem certum eſt, ut præter Ettmullerum ipſe quoquè Libro 5. Therapeutices meæ ſatis admonui.

Cæterum notatu dignum eſt quod nuper innui, nempe omnem ſuſpicionem malorum, quæ ibidem recenſet hic Auctor, quæque ait poſſe contingere *ex uſu illegitimo* Peruviani Corticis, locum habere tantummodo, ipſo quidem latè fatente, ubi Cortex *ingruente paroxyſmo* exhibeatur; ſecùs ſi exhibeatur *poſt paroxyſmum* ſolutum. *Obtinet hoc* (inquit ille eodem §. 5. capitis tertii) *Obtinet hoc de Cortice dicto, ante paroxyſmum more hactenus recepto exhibito:* ſubdens poſtmodum ferme immediatè -- *Concinnior itaque, ac tutior iſta videtur exhibendi methodus, qua poſt paroxyſmum, & intermiſſionis tempore, idque præſertim in infuſo cum vino, repetitis tamen crebriùs vicibus, exhibetur*: ut ideo hac via, *cita, tuta, & jucunda magis videatur cura*. Hæc ille; qui proinde *crebram, & repetitam*, ut patet, oblationem Remedii, nedum non improbat, ut eam improbat Cl. Ramazzinus; verùm potiùs, ea ſic inſtituta, *citiorem, tutiorem, ac jucundiorem* indè curationem emerſuram ſperat.

Quòd ſi nonnullas hìc illic interſevit Scriptor iſte querimonias, facilem nonnunquam Febrium recurſum connotantes, etiamſi Cortex adhibeatur *ex arte*; id ego quoquè, rariùs licèt, contingere nequaquam diffiteor: ſed cum ſæpiſſimè, ac de more contingat oppoſitum, uſui potiùs, quàm excluſioni Remedii favet hæc infrequens ejuſdem Auctoris obſervatio. Alias, ſi quas obtrudit mucidiuſculas ſcrupuloſitates, partim deſumpſit ille a Scriptoribus nonnullis priorum præſertim temporum (quorum alii adeò nervosè a Bado fuere impugnati, ut ne hiſcere quidem auſi fuerint, alii experientia ulteriore adeò profecerunt, ut eo extincto palinodiam ſpontè cecinerint) partim deprompſit a ſemetipſo; cui & propria brevis ætas, & recens adhuc Corticis in eas præſertim Oras adventus, locum nequaquam reliquere, quo meliùs præconceptam qualemcunque hæſitationem diutiori, & crebriori uſu emendare potuerit. Sed ſi vixiſſet, ut facilè poterat, in hanc uſque diem, & triginta duorum annorum, qui ab ejus obitu uſque adhuc præteriere, experientiam fuiſſet nactus, aliarumque Nationum tot nova, & tam præclara legiſſet monumenta; nullus dubito, quin ſinè ulla trepidatione cum reliquis conſenſiſſet, hujus remedii uſum, & innocentiam planè incunctanter admittentibus.

Ad rationem denique petitam *ab Acido morboſo Spiræ ad inſtar compreſſo*, quam adversùs, non Chinam Chinam, ſed *Præcipitantes omnes generaliter*, & quidem, ut rurſus ait, *ſub illegitimo uſu* adhibitos, adducit idem Ettmullerus, & *Automatis* exemplo illuſtrat, liceat reſpondere in caſu noſtro, Spiram Acidi morboſi haud difficulter forſan ita compreſſam iri, ut omni elaſticitate deperdita nequeat ampliùs reſilire, ſi ſufficienti Abſorbentis Corticis *quantitate*, congruo *tempore*, ac *modo*, prout a me indicatum eſt, propinata, prematur illa fortiùs, ut tandem penitùs infringatur.

(*d*) (*Legendus Thomas Sydenham &c.*) Legendus quoquè, perlegendus, nocturnaque manu, ac diurna verſandus Celeberrimus Thomas Sydenham, quem pro Anteſignano & ipſe habui toto Therapeutices meæ decurſu: proinde qui me renuit ſequi, ſequatur Sydenham, mecumque vel invitus ferme coincidet. Revera hanc ipſam hujuſce Scriptoris cautelam, a Cl. Ramazzino hìc loci recenſitam, de oblatione Corticis Peruviani partitè potiùs, & extra acceſſionem, quàm acervatim, & in ipſa acceſſione in Quartanis, aliiſve diuturnis Intermittentibus, appoſui & ego; imò & uſu proprio confirmatam, exercitamque in illis iiſdem circumſtantiis

ſtantiis expreſsè tradidi pag. 61. ejuſdem Therapeutices meæ. Id nihilominus lubet addere, hanc ipſam videlicet cautelam, etſi rationalem in illiuſmodi ſaltem caſibus, appoſitam tamen fuiſſe in Libro ſuarum Obſervationum Medicarum ab Anglo illo Scriptore, cùm nondum uſus Remedii, a 25. circiter annis tantùm tunc in Europam delati, erat univerſaliter ſatis perſpectus: neque ipſe perfectam illam adhuc erat nactus, quam deinceps acquiſivit experientiam, fiduciamque, in reliquis poſtea ejuſdem Operibus abundè patentem. Mirum verò, quòd auctoritatem hujuſce Scriptoris ullo pacto attulerit Vir Cl. haud ſatis animadvertens, quòd dum inquit, a Sydenhamio *laudari pulverem Peruvianum pluribus vicibus ſumptum*, ſibi ſtatim officit, qui eundem pulverem *minimè repetendum eſſe* inculcat ubique. Sic & loco ipſo per Cl. Opponentem allegato, & innumeris aliis aſſerta mea ubique confirmat Doctiſſimus Sydenham; illius verò dogmata omnia funditùs evertit. Liceat ergo, ipſo provocante, hìc immorari tantiſper, varioſque ejuſdem Sydenhamii Textus, prout proſtant in Tractatu meo, huc iterum transferre in conſpectum Diſſertationis Cl. Ramazzini, mala jugiter ad ſe ſe attrahentis, ut Cecias nubes.

In hac Diſſertatione §. 21., & alibi inquit is, Chinam Chinam *noxas plurimas*, videlicet *Obſtructiones*, *Cachexias*, *& Hydropem invehere*, quemadmodum & vidimus, & poſthac videbimus. Inquit verò Sydenham in Epiſtola Reſponſoria ad Bradyum pag. mihi 342. -- *Verè affirmare poſſum, non obſtante tam vulgi, quàm perpaucorum e doctis præjudicio, me nihil mali Ægris accidiſſe ab ejus uſu vidiſſe unquam, vel cum ratione ſuſpicari potuiſſe*: & paulò poſt -- *Profectò ſi tam effectorum durationem, quàm Corticis hujus innocentiam exploratam haberem, principem illi locum inter omnia, quot quot ſunt, remedia deferre nullus dubitarem &c. Tantùm abeſt, ut de ejus inſalubritate meritò quis conqueratur*. Vide Therapeuticen meam pag. 7., & 8., ibique plura etiam alia reperies ab hoc Auctore nonnihil acriter exarata. Scias enim, hæc de innocentia Peruviani Febrifugi ſcripta fuiſſe a Sydenhamio etiam ad diſſipandas nebulas, quas illius uſui, cùm primum cœpit in Anglia crebriùs adhiberi, offuderat caſus aliquis, in quo illud, ut ait, *minùs opportunè fuerat Ægro ingeſtum*; cujus inopportunitatis conjecturam aliquam ulteriorem addidi & ipſe in Tractatu meo pag. 176.

Subdit Cl. Ramazzinus, doſim Chinæ Chinæ eſſe debere *ad Drachmam unam, vel duas tantùm, nec eam eſſe repetendam ad prophylaxim*, pluribus quidem in locis, ſed præcipuè §. 8., & §. 48. Aſſerit Sydenham, loco ipſo per Cl. Virum nuperrimè citato, præſcribendam eſſe *unciam unam Chinæ Chinæ*, pro curatione Quartanæ Febris cum Conſerva Ros. commiſtam; *eamque bis in die paulatim eſſe aſſumendam*, donec tota Confectio ſit abſumpta, ſubditque hæc verba -- *Repetatur porrò ad tres alias vices interjectis ſemper diebus quatuordecim*. Uncias ergo quatuor, ſeu Drachmas 32. Chinæ Chinæ impendit Sydenham pro curatione, & prophylaxi Quartanæ Febris. Sed tunc nondum firmò talò incedebat ille in præſcriptione Corticis. Efficaciùs adhuc agit in citata Epiſtola ad Bradyum pag. 342., & 343. ubi ulteriore experientia confirmatus, unciam unam Chinæ Chinæ *intra biduum intermiſſionis* ejuſdem Quartanæ duodecim ſcilicet partitis vicibus, ſingulo quadrihorio repetitis, integrè abſumit; *quaterque* renovat, *octo* tantùm diebus interjectis, eandem oblationem unciæ unius, ut ſupra. Videſis Therapeuticen meam pag. 66.

Contendit Cl. Ramazzinus, *In Malignis Intermittentibus incaſſum confugere Medicos ad Sacram Anchoram Chinæ Chinæ, cùm Febres hujuſmodi ab initio difficulter dignoſcatur*; de quo latè §. 29., & 30. Affirmat Sydenham in eadem Epiſtola pag. 253., Febres Intermittentes Symptomate inſigni Apoplexiam veram æmulante comitatas, quas inter magis *Pernicioſas* collocat Mercatus, quaſque ego *Lethargicas* appellavi, *Omiſſis omnino evacuationibus quibuſcunque, in primaria Apoplexia fieri ſolitis, expectandum eſſe tantummodo, donec paroxyſmus ſponte evanuerit; quo tempore Cortex (modo citiùs idem ingeri non potuerit) quàm primùm eſt exhibendus, & in intervallis ab hujuſmodi acceſſionibus liberis idem ſedulò repetendus, uſque dum perfectè convaluerit Æger*. Ita ille. Vide Therapeuticen meam pag. 127., & 128.

Denique improbat Auctor Diſſertationis uſum Corticis Peruviani *in Febribus illis Continuis, quæ de Intermittentium propaſia ſunt, & quid malignum portendunt*, ut nuper §. 33. Contra in citata Epiſtola ſcribit incunctanter hæc Sydenham pag.

349.

349. (vide Therapeuticen meam pag. 275. & pag. 307. *Cum Febres quædam apud nos graſſentur, quæ etſi poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem continuarum nitantur, tamen ad Intermittentes debeant referri, nulla mihi religio eſt, Corticem vel in maximè Continuis hujus ſpeciei ſumendum proponere, qui dicto more* (videlicet ad ſcrupulos duos quarta quaque hora) *iteratus, ad apyrexiam certò Ægrum perducet*. Atque ita ſecundùm Sydenhamium ſingulis diebus naturalibus quatuor drachmæ Peruviani Corticis impendentur pro *certa* curatione Febrium *maximè Continuarum*, quæ ſint *de Intermittentium proſapia*, pro quibus peculiariter curandis, ſubdit inſuper ibidem. *Hic autem obſervandum, quòd quò magis Febris ad Continuitatem accedit, eò major Corticis quantitas eſt exhibenda*. Itane igitur iſtiuſmodi Patronis ſuam cauſam ſatagit ſuſtinere, & meam proſternere Cl. Auctor? Scilicet dum Chinam Chinam ab horto Medico evellere aggreditur *Anagyrim incautus movet*.

Legendus itaque (repetam & ipſe) *Thomas Sydenham*, nedum in Obſervationibus Acutorum, ſed & in Epiſtola Reſponſoria ad Bradyum, & in Diſſertatione Epiſtolari ad Cole. Imò ſi adeò placeant, quæ Sydenham ſcripſit, eadem quoquè ratione legendi Viri alii Celeberrimi, non alia ſentientes, Sebaſtianus Badus in Anaſtaſi Corticis Peruviæ, Richardus Morton De Cortice Peruviano, & ejus virtute Febrifuga, Chriſtianus Joannes Langius De Febrifuga pariter ejusdem Chinæ Chinæ virtute, Franciſcus Maria Nigriſolus, ſimulque Nicolaus Blegnyus, Talbotius, Reſtaurandus, Monginotius, d'Acquin, & Sponius Lib., cui titulus *Febris China Chinæ expugnata &c.* Videndus etiam Guilielmus Cole, Hadrianus Helvetius, Teophilus Bonetus, Antonius Franciſcus Bertinus, Joannes Jones, Joannes Jacobus Mangetus &c. *Legi quoquè merentur* inter antiquiores Rolandus Sturmius, Gaudentius Brunaccius, Antymus Conygius, & inter Recentiores Anſanus Franciſcus de Hieronymis, Carolus Franciſcus Cogroſſius, Bernardinus Zendrinus, aliique propemodum innumeri, quos modò recenſere non vacat; in progreſſu tamen vacabit opportuniore loco.

(*e*) (*Ubi de intempeſtivo &c.*) Obſervationes *de intempeſtivo*, ut ait Cl. Auctor, *Chinæ Chinæ uſu* adversùs *tempeſtivum uſum* nil probant, ut pluries dixi; quodnam enim tam levidenſis texturæ cerebrum, ut remedii, quantumvis optimi, adminiſtrationem etiam intempeſtivam commendet? Quamobrem ad obſervationem D. Grugeri exclamabo tantùm. Quodnam crimen Peruviani Corticis, ſi Paſtor ille ignorabat Aphoriſmum Hippocratis 70. Sectionis quintæ - *A Quartanis capti non admodum a Convulſionibus capiuntur: ſi verò priùs capiantur, & Quartana ſupervenerit, liberantur?* Quænam Febris magis *depurativa*, quàm iſthæc? Anne propterea ignari Paſtoris loco damnabitur Remedium egregium, quod illam ſuſtulit? atque ubi Coquus peccavit, vapulabit Tibicen? Suppreſſionem Febrium Intermittentium, quæ aliorum nonnunquam morborum ſemina deleant, rejectam vide in Therapeutice mea pag. 74. 269., & alibi. Oportet ergo diſtinguere *Ubi*, *quando*, & *Quomodo* ſit exhibendus Peruvianus Cortex, ut exhibeatur utiliter, quemadmodum expreſsè monui pag. 170. ejuſdem Tractatus. Nec aliter quidem nobis agendum in praxi; nec enim ipſe aliter, ac in Scriptis tradiderim, in praxi exerceo.

Uno Auguſti menſe currentis anni decem ſaltem Ægrotos vidi Quartana intermittente recens correptos (hujuſmodi enim febrium feraciſſimus fuit hic menſis) quibus nil ferme aliud ſuaſi, niſi temporaneam ipſius Quartanæ geſtationem. Nemini eorum Chinam Chinam adhuc præſcripſi; cunctis tamen præſcripturus, ſi quando tempus, & opus id tulerit. Interim citra exigentiam Febris, vel deterioris, vel diuturnioris redditæ, ea utar ſobrietate, quam mihi familiarem jugiter prodidi pag. 76. & 97. præcitatæ Therapeut. meæ. Summa itaque negotii hæc eſt. Febris haud infrequenter homini poteſt prodeſſe, ac revera nonnunquam prodeſt; ſæpius verò illi, aut vitam adimit, aut œconomiam vitalem plurimùm labefactat. Atque ita ſæpius utile, imò & neceſſarium eſt, China China febrem delere (quoniam inter Febrifuga non aliud æquè idoneum proſtat) nonnunquam verò temerarium, aut noxium. Munus ergo boni Medici eſt hæc duo probè diſtinguere, ut a Barbitonſoribus, & Pharmacopolis diſtinguatur & ipſe. Atque hæc ſunt, quæ non adeò facilem reddunt *rectam*, & *rationalem* adminiſtrationem celeberrimi hujuſce Febrifugi: qua de re vide Therapeut. meam, tum Cap. 8. Lib. 1., tum maximè Cap. 5. Lib. 4. Sic & in Febribus frequen-

quenter recidivis ſatius eſt pedetentim progredi, nec illarum recurſum ſtatim reprimere; ſed ita præbere ſe temperantem, ut partim ex ſe ipſa, partim remedii vi Febris deficiat. Neque pudeat Medicum, Ægris Chinam Chinam pro Febrium quarumdam ſuapte natura diuturniorum medela intempeſtivè poſcentibus, reſpondere quandoque illud Ovidii.

Quod malè fers, aſſueſce; feres bene; multa vetuſtas
Lenit ———

§. 36.

(*a*) M*Emoratu quoque* dignum eſt, quod in paulo ante citata Uratislavienſi Conſtitutione legitur de duobus Clariſſimis Medicis Ricchardo Louver celeberrimo Anatomico, qui Elegantiſſimum Tractatum de Corde edidit, & Sohort, qui in febre continua ex temulentia orta Peruvianum Corticem ſumpſerunt, qui nono, vel undecimo die, aut circiter utrumque è medio ſuſtulit. (*b*) *Nefas porro ducerem* omittere id quod refert Doctiſſimus Joannes Vvillelmus Rhambergius in Ephem. Cur. Nat. Decad. 3. Anno IX. & X. ubi narrat hiſtoriam cujuſdam legionis pedeſtris, quæ prope Manhemium æſtiva Caſtra poſuerat, & paulo poſt 400. fere milites febre tertiana correpti fuere, quibus Chirurgus ad aliquot dies Chinam Chinam exhibuit, qui brevi omnes hydropici evaſere cum omnimoda virium & appetitus proſtratione.

(*a*) (*Memoratu quoquè &c.*) IN Febre Epidemica *per eſſentiam Continua* citatæ nuper Conſtitutionis Uratislavienſis, quà occubuerunt duo illi Cl. Medici, jam dictum eſt ſupra, Peruvianum Corticem perperam uſurpatum fuiſſe; de quo abuſu ſatis clamat Tractatus meus, ubi ſemper, ſi non ut noxius, (quod profectò non auderem aſſerere) ſaltem ut fruſtraneus in illiuſmodi circumſtantiis a me rejicitur. Quòd ſi contendatur, eam Febrem fuiſſe de genere Subcontinuarum a me deſcriptarum (quod tamen minimè admittam) certè, quocunque modo uſurpatus fuerit a duobus illis Medicis Peruvianus Cortex, non fuit ſaltem uſurpatus *Methodo mea*, iiſdem ignota, quod mihi ſat eſt. Neque enim Febres *Pernicioſas*, nedum *Continuas*, ſed nec *Intermittentes*, Cortice *ſemper* curabiles dico, niſi ille *mea Methodo*, quam idcirco *Specialem* appellavi, diligenter adminiſtretur; ſecùs ſi Methodus quælibet apta *ſemper* eſſet ad opus, *peculiarem* meam promulgaſſem incaſſum. Ita nempe obſervavi Mutinæ; atque haud aliter putarim contingere potuiſſe & Uratislaviæ. Singulari nihilominus animadverſione dignum eſt, quòd mors illorum Virorum, quæ contigit exacto, ut mos eſt, Acutorum ſtadio, *tam fidenter*, *tamque animosè* a Cl. Auctore imputetur Peruviano Cortici, quamvis extra rem aſſumpto; *qui* ſcilicet, ut facilè decernit ille, *utrumque è medio ſuſtulit* (quaſi de mortifero quodam pharmaco ſermo eſſet) minimè verò tribuatur *Temulentiæ*, aut *Continuæ Febri epidemicè graſſanti*, ac *populariter*, ut ſupra, *funeſtæ*. Profectò ego neſcio quid nominis pſeudo-propheticæ huic divinationi conveniat.

Divinationem ſanè, ſeu potiùs rationalem conſequentiam valde diſſimilem ex hoc alio Caſu (quoniam de Medicis incidit ſermo) eliciendam ego cenſuerim. Vidi nuper Medicum hujus Urbis laborantem Febre *Continuæ* generis, cui verè proficuus judicio quoquè meo, minimè cenſendus erat Peruvianus Cortex. Febris namque vix de *Remittentium ſimpliciter*, non de *Subintrantium* ſtirpe videbatur. Comitabatur illam dejectio valde frequens, jactatio, & faucium ariditas. Poſt ſeptimam circiter morbi diem (quo tempore amicitiæ cauſa ad illum inviſendum acceſſi) DiarrhϾ cœpit adjungi ſudor aliquis, inanis tamen, & nullius adhuc juvaminis. Nonnullos poſt dies, cum rurſus ad eum acceſſiſſem, narravit ille mihi, ſe morbi vim, & vehementiam

per-

pertæſum, eo ipſo mane potaſſe pulveris Peruviani drachmas duas uno hauſtu; ægrè tamen, nec planè ex animo conſentiente Docto Amico ipſum curante: ſubdidit nihilominus, totidem pariter ejuſdem pulveris drachmas ſe potaturum poſtridie. Admonitus a me de probabili vacuitate hujuſce tentaminis, non ideo tamen abſtinuit; cum me ſatis noviſſet a remedii ſemel jam ſumpti repetitione minùs alienum, ac a prima illius ſumptione, ſi fortè fuiſſem conſultus. Animoſior adhuc factus eſt ille, poſtquam ab ore meo excerpſit haud difficulter, omnem ſuſpicionem tandem reſtringi ad irritum tantùm, minimè verò ad noxium uſum Febrifugi quàvis malitia carentis. Sumpſit itaque iterum Corticem, prout animo præconceperat; mox tamen ceſſavit, conſilio etiam meo remedii modica jam doſi adhibiti effectum, quicunque indè emerſiſſet, tantiſper expectaturus. Accedente interim morbi ſtatu, & Diarrhœa nonnihil mitiore reddita, largior non parum ſudor cœpit erumpere; qui ad vigeſimam primam uſque diem protenſus, viſus eſt Febrim ferme penitùs extinxiſſe. Non proinde tamen ea ſubſtitit; ſed obſcuris motibus quotidie exacerbata, anſam rurſus paulò rationabiliorem dedit Ægroto (me quoquè non diſſentiente) ut Chinæ Chinæ parcioribus doſibus aſſumptæ vires iterum experiretur. Quod etſi ad plures dies tentaſſet, ſemidrachma nempe illius, primò bis, deinde ſemel in die epota; nihilominus ad trigeſimam quintam circiter diem protracta eſt integra judicatio Febris, conſueto temperatioris Diarrhœæ curſu, & ſpontaneis de more ſudoribus tandem ſoluta.

Poſt illius ſolutionem ingenue faſſus eſt ille mihi, ſe primis quoquè morbi diebus morboſo pariter neſcio quo percitum œſtro (cùm aliàs nunquam in ſuis Ægris curandis quicquam tale peregiſſet) nonnullas ejuſdem Chinæ Chinæ drachmas clam quidem omnino, ſed & incaſſum potaſſe. Non ego idcirco unquam crediderim, ſanationem hujuſmodi, quippe ſeriuſculam, & difficilem, hoc caſu adſcribendam Cortici; ſed Naturæ, opus, quod jamdudum molita erat, tandem perficienti. Id potiùs exinde concludendum putarim: primò nempe, Chinam Chinam, ſicuti hunc Medicum ſanitati reſtitutum, me quidem judice, nequaquam ſanavit; ita duos illos Medicos a Cl. Auctore citatos, & vita functos nequaquam interemiſſe: ſecundò, eventum hunc, alioſque non abſimiles mihi obſervatos, ſemper magis in dies ſuadere poſſe, uſum verè proficuum, & rectum Peruviani Corticis, nec ampliores, nec ſtrictiores pati cancellos iis, qui a me fuere in Tractatu meo conſtituti: tertiò denique, Antifebrile iſtud verè Specificum, tam cùm apertè convenit, quàm cùm minùs videtur convenire; nullas evacuationes criticas, cujuſcunque ſint generis, a Natura inſtitutas, aut præordinatas interturbare; ipſumq; tantummodo forſan obeſſe poſſe nonnunquam, ubi præproperè Febrim ſeriùs curandam valeat ſiſtere; non ubi vim ſuam Febrifugam nequit exerere.

(*b*) (*Nefas porrò ducerem &c.*) Nefas ego duxiſſem potiùs recenſere hiſtoriam hujuſmodi. Toxicum certè aliquod paulò ante contudiſſet neceſſe eſt in eo Mortario incautus Pharmacopola, in quo Chinam Chinam poſtmodum quoquè contudit; unde quadringentorum ſimul Abdominum inflatio ſubſecuta. Dixerit potiùs Relator hiſtoriæ, ea de cauſa, qua tota ferme Legio illa decubuit, (fortè ob locum, victum, aquas, & aerem) plurimos ex iis militibus, ab imperito etiam Chirurgo China China ſinè methodo oblata curatos, ſubtumidos quoquè, aut Lienoſos factos fuiſſe; quemadmodum in Urbibus, aut Locis paluſtribus, Febrium æſtivarum feracibus, ſive adhibito, ſive non adhibito Peruviano Cortice, quotannis videmus accidere. Si enim verè *hydropici prope Mankemium* 400. *illi milites omnes evaſiſſent ob Chinam Chinam*, ut aſſeritur, *ad aliquot dies aſſumptam*; cum tantus ſit apud nos, exprobrante Cl. Auctore, ejuſdem Febrifugi abuſus, jam hydropicorum chiliades Mutinæ numerarentur. Sed hujus ingenii hiſtorias, bona cujuſvis venia, inter Fabulas liceat reponere. Scilicet ad has nugas, ad has vaniloquentias confugere opus eſt Cl. Auctori, ut ſuam, cui germanæ non ſuppetunt hiſtoriæ, Cauſam futilibus tueatur.

Febrem

§. 37.

FEbres hujus generis, quæ ubi eò pervenerint, ut amplius non recaleſcant corpora, audio iſtic algidas à Practicis appellari; (*a*) *ſed ſcito illos decipi*, nam febres algidæ alio nomine caſtrenſes dictæ, à ſui initio uſque ad finem algorem habent comitem perpetuum, de quo vide Ettmul. de Febr. Helmo. de Febr. Sylvium, & alios. (*b*) *Hinc magnum documentum* habere poſſunt caſtrenſes Medici, quàm periculoſum ſit in febribus hujuſce indolis hoc Febrifugo uti, nam in morbis hujuſmodi generis (quod idem de Epidemicis dicendum) ſanum conſilium eſt pravos & malignos humores ad ambitum corporis per diaphoretica ſenſim promovere, potius quàm figere, & concentrare, uti fecit Chirurgus ille imperitus.

POſt tentatas hactenus, & ſucceſſivo particulatim ordine repetitas aggreſſiones Tractatus mei, generale quaquaverſum certamen tandem indicit, & hinc illinc claſſicum canit Cl. Auctor, modò hanc pro re nata, modò illam partem invadens; omnimodam demum totius Operis everſionem molitus. Deinceps ergo quò me trahet identidem Cl. Viri vexatio inconſtans; eò tendet laceſſita, ut tempeſtivè occurrat, præſens ubique defenſio mea. Pergendum igitur.

(*a*) (*Sed ſcito illos decipi &c.*) Hoſpes adeò non ſum in Medicina, ut Febrium nomenclaturas frequentiores ignorem, earumve differentias confundam, qui aliquando ſaltem novi diſtinguere, Ægrotante ne inſpecta quidem, Bubonocelen, ſive Herniam inteſtinalem ab hyſterico dolore, & ſola Subligaculi præſcriptione (admotione verò Peritis commiſſa) ſtatim ſanare indè ortam paſſionem Iliacam, cui antihyſterica remedia, & incaſſum, & perperam quis adhibeat. Quòd ſi iſtiuſmodi Intermittentes Febres, quas deſcripſi pag. 138. Therapeutices meæ, quæque Sextam apud me Pernicioſarum differentiam conſtituunt, *Algidarum* nomine, quippe alio peculiari carentes, indigitavi; minimè propterea me *deceptum* puto. Qua enim ratione *Continuæ* Febres, quæ *a ſui initio uſque ad finem algorem habent comitem perpetuum*, *Algidæ appellantur*, ut docet ex Tripode Cl. Auctor; eadem quoquè ratione *Algidæ* nuncupantur a me *Intermittentes illæ*, quæ ab initio Acceſſionis uſque ad finem illius, conſueti caloris loco, eundem pariter algorem habent comitem perpetuum: hac una differentia adjecta quòd illæ *Algidæ Continuæ* vocantur; iſtæ *Algidæ Intermittentes*.

Vix tamen hic riſum continere queo, mente recolens, quòd de hujuſce nomenclaturæ novitate me criminari contendat Vir Cl. auctoritate Helmontii, Ettmulleri, & Sylvii in medium adducta, cum non aliis ferme, quàm hiſce Patronis Cauſam ipſe meam poſſim tueri. Si enim de Helmontio ſit ſermo, nemo unquam præ illo Scriptore, in morbis, aliiſque rebus explicandis vocum novitate Medicinam ferè dixerim inquinavit; & tamen minùs ægrè tulerunt Scholæ *Blas*, *Gas*, *Archeum*, *AlKaeſt &c.* Helmontii, ac ferat modò nomen *Algidarum Intermittentium* Cl. Ramazzinus.

De Ettmullero, & Sylvio non aliud dicam, niſi me ab utroque Scriptore *Algidarum*, ſeu *Frigidarum Intermittentium* denominationem didiciſſe. Ettmullerus ſiquidem Cap. 17. De Febribus pag. mihi 187. Febrium *Frigidarum* exemplum aliquod allaturus, ſtatim *Tertianam Intermittentem* deſcribit his verbis huc ſummatim translatis -- *Exempla Febrium Frigidarum non tam a Sylvio fuerunt obſervata* (ſtatim igitur auctoritate Sylvii ſemetipſum, & me tuetur Ettmullerus) *ſed & mihi contigit obſervare &c. Erat hìc Artifex, qui laborabat perfecta Tertiana, ſeu recurrebat febris tertio quoquè die, anticipando ſemper duabus horis cum nullo ſubſequente calore &c. Paroxyſmus ingruebat cum inſigni rigore, & horrore graviſſimo, qui ultra horam integram durabat; poſtmodum cum deberet ſuccedere calor, nullus apparebat omninò &c. Paroxyſmi obſervabant ordinarium typum, anticipando per horas duas*.

Hæc

Hæc Ettmullerus. Ne verò ulla ſuſpicio incidat, hujuſmodi *Tertianam* minimè fuiſſe *Intermittentem*, etſi ſymptomatis prædictis ſtipatam, ſed fortaſſe Continuam, obſervetur quid in illius curationis progreſſu manifeſtè ſubdat ipſemet Scriptor. *Præſcribo*, inquit, *die intermiſſionis &c.* & rurſus, *Die intermiſſionis denuò continuavit Miſturam &c.* Iciens ergo ictus eſt eodem lapide, ut aſſolet, Opponens Cl.

Prodeat tandem in Scenam & Sylvius, qui Cap. 30. De Febribus Intermittentibus §. 7., & 8., pag. mihi 241. hæc habet -- *Ratione Symptomatum graviorum (quemadmodum de Synochis jam dictum) nomina diverſa ſortitæ ſunt Febres Intermittentes. Nam primò Algidæ obſervantur nonnunquam, non tantùm frigore præſertim, ſed frigore tantùm moleſtæ; adeout aliquandò, & frequentiùs levis, aliquando & rariùs nullus ſequatur Calor. Tales etiam ſemper Algidas in Noſocomio Academico habuimus ita manifeſtas, ut non tantùm incipiente, atque augeſcente, ſed etiam vigente, ac declinante, imò ceſſante Paroxyſmo, ideſt ſemper, tum ſuo, tum Adſtantium, aut Medicorum ſenſu moleſtè ubique frigerent, nunquam teperent, minùs calerent ullibi Ægri. Suntque hæ Algidæ graviores ſemper forſan Quotidianæ.* Hæc pariter Sylvius. Et hac pariter occaſione Aſciam cruribus ſuis illiſit Cl. noſter Auctor. Mirùmque planè, quòd ob tam decentem, quam reſpuit immeritò, nomenclaturam, velit auctoritate præſertim Sylvii me redarguere Vir idem Cl., cum potiùs habeat unde Sylvium ipſum corripiat, qui majore forſan puſillorum ſcandalo haud veritus fuit in Catalogum Febrium plures referre magis peregrinas, *Sputatorias* puta, *Ureticas*, imò & *Cacatorias*, Naſutulis fortè plurimis non benè olentes.

(*b*) (*Hinc magnum documentum &c.*) Maximum documentum, quod in *Algidis Intermittentibus* curandis poſſint habere tam Urbani, quàm Caſtrenſes Medici, eſt, ut fidenter utantur Peruviano Cortice, qui teſte experientiâ illas quotidie ſanat; nunquam verò eaſdem ſanant, quæ incaſſum tunc adhibentur Medicamenta Diaphoretica. Hujúſmodi enim Febrifugus Cortex Fermentum omnium Intermittentium Febrium, etiam Pernicioſarum, cujúſcunque demum naturæ illud fuerit in diverſis earum Speciebus, *abſorbet*, ſive, ut explicat citatus a Viro Cl. Ettmullerus de uſu, & abuſu Præcipitantium, *invertit*, *attemperat*, *ſaturat*, aut etiam ſi ita placeat, *figit*, atque *concentrat*: quod perindè eſt, tum apud eundem Auctorem, tum apud me; in eo videlicet ſenſu, in quo explicui in Therapeutice mea a pag. 21. uſque ad 23. & non aliter. Quid igitur mali putat innuere Vir Cl., dum ait, etſi gratis, Chinam Chinam morboſa ſemina *figere*, & *concentrare*, ſi D. Hippocrates Lib. de Vet. Med. docuit apertè, *Concentratione, & permixtione meliora, ac mitiora omnia fieri in homine*? Tantum ergo abeſt, ut ex hujuſmodi *Concentratione*, aut *Fixatione* Fermenti febrilis mole *perexigui* (intellige idcirco *concentrationem* illius intrà poroſam Subſtantiam Corticis, non intrà viſcera humani corporis) ſive in *Algidis*, ſive in *Æſtuoſis* Febribus quicquam ſequatur incommodi; quin potiùs enervato æqualiter, & abſorpto principio illo diverſimodè hìc illic fermentante, omnes Intermittentium Pernicioſarum Species etiam oppoſitæ, vel ſaltem, quæ tales nobis apparent, nempe tam de genere *Colliquativo*, quàm de *Coagulativo*, *victas dent manus*; quemadmodum annotavi, manuducente ſemper experientiâ, pag. 20. toties memorati Tractatus mei. De hoc itáque Febrifugo rurſus affirmare liceat, quod generaliter olim de Remediis *Antifebrilibus* ſcripſit idem Hippocrates Lib. De Affectionibus, illud nempe *Vim habere in Tertianis, & Quartanis Febribus, ut totum corpus conſervet in conſueta caliditate, ac frigiditate, & neque præter naturam calefiat, neque frigeſiat*, ut cæteroqui in *Algidis* ſolet frigeſieri, & in *Æſtuoſis* calefieri: eo enim ipſo, quòd inhibet Paroxyſmum febrilem, inhibet ſimul ejus comitem Algorem, ac Æſtum, ut in hiſtoriis propemodum innumeris demonſtravi toto fermè Libro Quarto ejuſdem Therapeutices. Ut quid ergo inutiliter pugnatur ampliùs ratiociniis hinc indè fallacibus, ubi litem omnem dirimunt facta?

§. 38.

(*a*) *Vide quæſo mi Nepos* quomodo ex nimia facilitate præſcribendi Peruvianum Febrifugum in febribus, hoc remedii genus factum fuerit adeo commune Chirurgis, Pharmacopœis, Agyrtis, & ipſis quoque Fœminis, ut non amplius in Medicorum poteſtate ſit illud rite adminiſtrare, & ſi Medicus rationibus velit obſiſtere, ægri ipſi febris obſtinationem faſtidientes, inſcio illo Quinquinam capiant, quale vitium in hiſce regionibus ſatis obvium & familiare eſt, ſed magno ægrotantium damno, qui pœnas luunt, poſtmodum hippochondriacis affectibus, chachexiis, ac lentis febribus correpti, ut poſtea cogantur Medicos pro curatione accerſere, qui multis remediis, (*b*) *atque febres excitando* morbum vincant, & remedia quærant ad ſepultum ignem ſuſcitandum, in quem finem laudatus Ettmullerus ſpiritum ſalis armoniaci commendat, & (*c*) *ficus Pharaonis*, qui tertianas febres excitare creduntur. (*d*) *Novum non eſt ignem febrilem* penes prudentes Medicos ſuum uſum habere. Sic Celſus ſcripſit *licere febres parvas augere, fortaſſe enim curationi opportuniores fient*. (*e*) *Aureus* extat locus apud Hippocratem de febre, quæ in Apoplexia interdum accenditur, qualem locum obſervat Ballonius Medicus experientiſſimus, nam ſi Apoplexia ſit ſine febre, venam ſecandam ſuadet, ſi vero cum febre præſertim acuta, à V. S. omnino cavendum, ipſi enim Naturæ arma præripimus, quibus hoſtem ſuum potuiſſet confodere. Alter locus Hippocratis extat in Libris Epidemiorum, *Puerperis convulſis ignem fac*, ajebat ille, hoc eſt febrem magnam excitato, febris enim continua græce pyr dicitur, parvâ autem pyretos. Idem præſtat ignis febrilis corporibus male affectis, ac ignis agris humidioribus.

Sæpe etiam ſteriles incendere profuit agros,

ajebat Virgilius in Georgicis, varias quidem rationes inibi affert Poeta vere phyſicas, ſed illa potior eſt, cum ait.

——————*ſive illis omne per ignem*
Excoquitur vitium, atque exſudat inutilis humor.

(*a*) (*Vide quæſo &c.*) Ipſam Peruviani Febrifugi excellentiam ſibimet aliquando obfuturam; adeòque fore, tum ut fauſtorum eventuum frequentia illius *abuſum* apud imperitos accerſat, tum ut ex hujuſmodi *abuſu* aliquod quoquè fundamentum acquirat Adverſantium dicacitas, pro eo excludendò etiam tunc cum legitimè deberet admitti, jam pag. 186. Therapeutices meæ ſum pridem vaticinatus. Neque tamen uſum rectum apud gnaros ſupprimendum credam, ne apud ignaros invaleſcat abuſus. Quòd ſi *nimiæ in præſcribendo Peruviano Febrifugo facilitati* imputet Cl. Auctor, quod remedium hocce; inter pretioſiora certè ſervandum, *factum ſit commune Chirurgis, Pharmacopæis, Agyrtis, & ipſis Fœminis*, jure potiori imputabo ego *nimiæ facilitati* Obtrectatorum illius *in eo proſcribendo*, quòd præſtantiſſimum, & tutiſſimum hujuſmodi Medicamentum hodie apud Uulgus audiat pro Pharmaco ancipiti, quòd (ut olim de phlebotomia in Apoplecticis ſcripſit Celſus) Ægrotantes *vel liberet, vel occidat*: quo fit interdum, ut illud, magnò cæteroqui in pretio, & honore habendum, vileſcat; ſitque non mo-

dò (æquè

dò (æquè indecenter quidem) nunc uſui, nunc ludibrio *Chirurgis*, *Pharmacopæis*, *Agyrtis*, *atque Mulierculis*; verùm etiam in Fabulis materiam dicteriorum ſuppeditet vel *Pueris ipſis*, & cuicunque inſimul libet claudicare cum ſimulantibus Claudum, & pro re nata cum Pueris puerascere.

(*b*) (*Atque Febres excitando &c.*) Ad ſuſcitandam iterum Febrem a China China depulſam Remedium certiſſimum eſt, nec ullum aptius proſtat (quid enim aliunde emendicat Cl. Auctor?) quàm quælibet paulò poſt inſtituta purgatio, ut dictum eſt nuper, & latiùs adhuc olim pag. 65. 78., imò & exemplo confirmatum pag. 202. ipſius Therapeutices meæ: niſi fortè inter ipſam Chinam Chinam, & Purgans aliquod peculiare, V. G. de amaricantium Stirpe (quod quis obſervarit, quodque ego haud ſatis experiri ſtudui) detur aliqua Symboleitas, quæ mutuum eorum nexum facilè ferat, & ſinè diſſidio patiatur. Utcunque; generalis hæc Peruviani Corticis, neſcio an dicenda mira proprietas, an potiùs infirmitas; quòd nempe ab aſſumpto quovis vel leviſſimo Leniente, hujuſce Febrifugi virtus adeò infringatur, & langueat, ut redeat ſtatim Febris antea fugata, hæc inquam proprietas, Medicis haud ſatis expertis (hujuſmodi ſunt omnes, qui hæc non callent) minùs perſpecta, in cauſa forſan aliquando fuit, eſtque etiamnum, ut Auctores nonnulli cæteroqui docti, ad educendam, ut putant, e corpore Cauſam febrilem, ipſi Chinæ Chinæ admiſceant Purgantia Medicamenta, vel poſt biduum, aut triduum in eundem finem ea præſcribant, vel, ad alvum, ut identidem aſſolet, ſtypticam leniendam, etiam poſt octiduum: quo fit perſæpe, ut fruſtranea verè in primo caſu evadat Febrifugi oblatio; in poſterioribus verò caſibus culpetur idem Febrifugum de inopinato Febris reditu, vel de pejore etiam noxa, ſi Febris per Catharticum revocata redierit gravior: cum tamen culpa omnis verè ſit adſcribenda purgantibus, utut leviſſimis, perperam commiſſis, aut ſubinde ſuperepotis, ut crebra diligentes Scriptores, Obſervatoreſque docuit experientia. Sic omnino quidem injuſtè damnata ab uno, vel altero Auctore minùs attento China China inſonte, plures poſtmodum in fide aliena eidem condemnatoriæ jejuni prorſus, & inexperti ſubſcripſere ſententiæ.

Nec minùs hodie forſan hallucinantur nonnulli, Chinæ Chinæ virtuti eouſque fidentes, ut illam æquè ſartam tectam putent a Purgantium injuria, ſi eadem poſt epotum, ac ſi ante epotum hujuſmodi Febrifugum aſſumantur; quod profectò experientiæ quotidianæ manifeſtè repugnat, prout pluries, ac pluries obſervavi. Solvens equidem Medicamentum ante Chinam Chinam præſcriptum futuram Corticis in futurum præſcribendi actionem non impedit; ſubſequens autem delet de more prægreſſam. Quòd ſi quis, dum China China utitur, intermiſceat quoq; uſum Purgantis cujuſpiam; ſed pari ſimul paſſu, & doſi æquè liberali in ejuſdem Chinæ Chinæ oblatione etiamnum perſeveret; is forſan damnum, quod Purgans intulit, neutiquam dignoſcet, quia veneno nova ſucceſſit antidotus; facilè tamen dignoſceret, ſi purgante exhibito, a Corticis poſtmodum exhibitione feriaretur pauliſper; Febre ſcilicet ante novam Febrifugi oblationem iterum redeunte. Ad quid igitur Siſyphi ſaxum rotare inutiliter, vel texere viciſſim, atque retexere telam Penelopis? At de hoc jam ſatis. Redeamus ad Virum Cl., pro ſuſcitandis Febribus intempeſtivè depulſis remedia quærentem.

(*c*) (*Ficus Pharaonis &c.*) De *Ficu febrifera*, quam *Pharaonis* appellant, quamque in Sardinia in Ducatu Galuriæ abundè reperiri ferunt, fusè loquitur Badus (quem deinde ſecutus eſt Morton) de Cortice Peruviæ Lib. 1. a pag. 125. ad 129., adducitque auctoritatem Hieronymi Cardani, & teſtimonium de viſu Petri Aponenſis. Hæc tamen, nec forſan immeritò, inter fabuloſas narrationes referunt plurimi. Sed quid, ſi Ficum febriferam Pharaonis inter Fabulas recenſeret, ſimulque temerariam aſſereret, imò & a noſtra poteſtate longè diſſitam praxim ipſam excitandi Febres, pro aliorum morborum medela, eamque idcircò rejiceret, & derideret idem, qui modò laudat, Cl. Ramazzinus? Audiamus illum denuò in Orat. tertia Jatrici Argumenti pag. 94., 95. ita loquentem, etſi aliàs quoque in memorabili *Collatione* Textuum illius audiverimus lit. N. O. P. -- *Cum in univerſa Morborum claſſe nullus extet nobis hoſtis infenſior, & cui minùs fidere oporteat veluti Febris; attamen eò audaciæ ventum eſt, ut inter Quæſtiones medicas ſit, num ad alios morbos curandos Febrem excitare liceat* (quid ego dicendum de affirmativa ſententia, ſi tam audax eſt ſola Queſtio?) *eò quòd interdum*

dum in quibuſdam affectibus, veluti convulſione, & hypocondriorum dolore, ſuperveniens Febris remedii loco fuerit, quaſi in noſtra poteſtate ſit ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipſum reſtinguere. Quam libenter ſcirem, quodnam corpus, ſive de genere ſimplicium, ſive Compoſitorum proſtet, quo quis Tertianam Febrem, Quartanam, Synocham, vel quamcunque aliam excitare poſſit. Pro Fabula enim accipitur, quod quidam de Pharaonis Ficu referunt, quam ajunt Tertianam Febrem excitandi vim habere. Sic ſuis ipſius pennis capitur Cl. Auctor. Sed pergamus.

(*d*) (*Novum non eſt ignem febrilem &c.*) Ignem febrilem, quando debitam ſuccorum ebullientium *deſpumationem* promovet, ſuum uſum habere penès prudentes Medicos, latè dixi & ego in Opere meo Cap. 8. Lib. 1., præcipue pag. 73., & Cap. 5. Lib. 4. præſertim pag. 267.; ſecùs verò, quando eorundem Fluidorum immanem effervescentiam, *corruptelam*, aut in viſceribus ſtagnationem producit, ſive illam conſequitur. Num verò ad *ancipitem* hanc ſuccorum *defæcationem* quærendam *liceat* prudenti Medico ſequi Conſilium Celſi, *parvas nempe Febres augere, ut curationi fortaſſe opportuniores fiant*; ex ipſo audiamus iterum Cl. Ramazzino, qui ex profeſſo hanc quoquè Quæſtionem eadem pag. 95. Orat. Jatrici Argumenti reſolvit his verbis. *Non abſimilis priori* (videlicet nuper expoſitæ) *eſt alia Quæſtio, non adeo tamen audax, quàm habet Celſus, num Febrem lentam augere liceat, ut curationi opportunior fiat. Verùm quàm ſuſpecta, & quàm infauſti ominis ſint beneficia, & dona, quæ ab hoſte proveniunt, ſatis compertum eſt, ut vetus proverbium admonet, Hoſtium munera non munera. O quàm egregiè in hanc rem Seneca. Graviſſima infamia eſt Medici, opus quærere: multi quos auxerant morbos, & incitaverant, ut majori gloria ſanarent, non potuerunt diſcutere, aut cum magna miſerorum vexatione vicerunt*. Ita & hanc Quæſtionem adversùs ſemetipſum reſolvit Vir Clariſſimus, ex eodem ore calidum pariter, & frigidum efflans, ut eandem Pultem calefaciat, & frigefaciat pro libito.

(*e*) (*Aureus &c.*) *Aureus* potiùs uterque *locus* eſt Cl. noſtri Auctoris nuperrimè recenſitus, dignuſque planè, quem obſervaret Ballonius, ſi modò viveret, ut cum Hippocratis, & Celſi Textibus conciliaret. Sed ſive ex auro, ſive ex aurichalco fuerint loca per Cl. Virum allata, locum certè ullum nequeunt habere, ubi Febris *Corruptiva* per Corticem tempeſtivè, methodicè, ac verè ex arte fuerit ante depulſa. An verò eadem poſita, quæ ſolùm poni debet, *Corruptrice* Febre, locum opportunum habeant tot alia ex Græcis dictionibus ſatis notis, & ex Virgilii Georgicis huc gregatim, confertimque translata, ne dicam intruſa, non quæram. Quiſpiam fortè animoſior haud planè importunè huc traheret Jambos illos Nicoſtrati,

> *Loqui ſi indeſinenter, multaque & velociter*
> *Prudentiam indicaret: utique hirundines*
> *Fortaſſe quàm nos ſapere dicantur magis.*

§. 39.

N*on ſemper* terreri Medicum decet, ſi videat in febribus calorem augeri, *pus* enim *fit* ajebat laudatus Ballonius, hoc eſt humorum maturatio, meritò itaque reprehendit idem Scriptor eos Medicos, qui in febribus cum videant calorem augeri, mittunt ſanguinem, quod procul dubio non facerent, ſi abſceſſum viderent in parte aliqua externa, nam potius maturantia, & calorem foventia, quàm V. S. & refrigerantia adhiberent, *quæ* enim *ſuppurantur non revertuntur*, ajebat Hippocrates, *ipſa enim maturatio judicatio ſimul & abſceſſus*. Haud aliter evenit in periodicis præſertim febribus, ex uſu Quinquinæ intempeſtivo, impeditur illa humorum maturatio, quam Natura intendebat, hinc poſtea habitus cachectici fiunt, & diſpoſitiones ad hydropem.

(*Non*

(*Non ſemper &c.*) CAlorem Febrium etiam intenſiorem, ac ſenſibiliter adauctum non ſemper debere Medico terrorem incutere; ſed eſſe pluries verum opificem inteſtinæ ſecretionis heterogenearum particularum diſſidentium ab invicem, turbaſque efferveſcentis ſanguinis excitantium, ac proinde eſſe quoquè non rarò inſtrumentum bonæ Judicationis morbi; tum locis nuper citatis in Paragrapho antecedenti lit. d.; tum alibi in tota Therapeutice mea adeò inculcavi, ut fortè nimiùm. *Neque enim* (ajebat Galenus in Comment. Aphor. 12. primæ Sect. Hippocratis) *neque enim fieri poteſt, ut magna incrementa ſuſcipientibus acceſſionibus, non proxima ſit Morbi conſiſtentia*, ac per conſequens ipſa impuritatum ebullientium ſecretio. Atque hanc a Natura expectandam potiùs nobis eſſe, ſi probabiliter queat expectari, quam intercipiendam, aut quodammodo impediendam China China, qua ſolùm abſorbetur Fermentum efferveſcentiam gignens, ac fovens; iiſdem pariter locis, atque inſuper pag. 174.; item pag. 270., ac 271., apertiſſimè prodidi: cum verè melior, ac perfectior cenſenda ſit (ut ibi ſum faſſus, atque iterum repeto) judicatio Febris, quæ ſponte fit ab ipſa Natura, *perfectè, ac integrè* judicante, quàm quæ obtinetur a Cortice Peruviano, aut alio quovis Abſorbente Specifico. Ac propterea verum nonnunquam erit, aut eſſe poterit (nec tamen perpetuò) quòd ubi adauctus Febrium æſtus ad *depurationem* tendat, ex *uſu Quinquinæ* tunc, ut ait Clariſſimus Auctor, revera *intempeſtivo, impediatur illa humorum maturatio, quam Natura intendebat*.

Id autem certè non eſt de nihilo; etiamſi nen adeò facilè indè *fiant habitus cachectici, aut diſpoſitiones ad Hydropem*, ut ſinè ulla hæſitantia ipſe decernit; quaſi ex ſola Febrium, Cortice nullatenus curatarum *diuturnitate* Cachexiæ nunquam contingant, aut Hydropes, de quo vide Therapeut. meam pag. 92.; & quaſi eodem Cortice ritè adminiſtrato non curentur eædem Cachexiæ, aut diſpoſitiones ad Hydropem ab ipſa Febrium *diuturnitate* prodeuntes, ut experientia multiplici confirmarunt Raymundus Reſtaurandus, Cap. *De Hydropis ſuccedentis Febribus curatione ope Chinæ Chinæ*, ac alii quamplures; imò quaſi ſuppreſſis etiam intempeſtivè Febribus, quandoque Natura non queat Fermentum ipſum febrile, præmaturè licèt abſorptum, ſponte ſubigere, aut ad illius perfectam expulſionem converti; & quaſi denique, redeuntibus nonnunquam poſt Corticem, ſive præmaturè forſan; ſive etiam tempeſtivè adminiſtratum, Febribus, aliquem rurſus iiſdem progreſſum permittendum eſſe ipſemet non ſuadeam, priuſquam repetatur Febrifugum; vel ad omittendam planè illius repetitionem non horter Medicos pag. 15, 166. Therapeutices meæ, quoties levior, ut crebrò aſſolet, illarum recurſus ſolutionem quoquè ſpontaneam, ope ipſius febrilis æſtus *depurativi* jam redditi ſenſim promovendam, haud longè diſtare prænunciet: Ad quid ergo futiles iſtæ Viri Cl. Declamationes nonniſi aerem ferientes?

Quia verò idem ſæpenumero Febrilis æſtus (ut vela contraham) in *diuturniorum Intermittentium* progreſſu ſuccos nutritios potiùs exhaurit, cruoremque ipſum per repetitas deflagrationes ſpiritibus depauperat, graviaque ſenſim accerſit etiam ſymptomata, ut *corruptionis* potior ſit metus, quàm ſpes futuræ *depurationis*: item cùm in iiſdem Intermittentibus, mox Subintrantibus, ac dein *Subcontinuis* redditis, cum ſymptomatis peſſimis in dies increbreſcentibus, ille idem æſtus acutiem certò, mox & necem probabiliter interminetur: denique cum in ipſis Intermittentibus quidem, ſed *Perniciofis* (& hæc eſt rerum ſumma) laudatus nuper a Viro Cl. hujuſmodi febrilis calor, nonnunquam & funeſtus algor, certam, ultimam, & inevitabilem, nedum portendat, ſed & jam inferat cladem; propterea in hiſce caſibus, & circumſtantiis, in quibus tantùm Peruvianum Corticem abſolutè laudat Therapeutices mea, & quidem adhibitum Methodo pro caſuum varietate pariter varia, ipſum proſcribi eo nomine, *ne videlicet impediatur illa humorum maturatio*, quam in Febribus *ſalutaribus* promovere nonnunquam ſolet calor adauctus, minimè admittam; etſi mille Hippocratis, & Ballonii Textus ad ſuam ſententiam detorquere conetur idem Cl. Auctor.

§. 40.

H*Æc olim* non ignota erant Medicis Mutinenſibus meorum temporum, uti D. Joanni Manzino Viro ſane doctiſſimo, ſed Chinæ Chinæ nimis infenſo, D. Joanni Baptiſtæ de Grandis, D. Scajolæ Equiti, D. Antonio de Abbatibus, D. Antonio Ferrarino, Viro, ſi quis alius, omnigenæ eruditionis, Protomedico vere digniſſimo, hactenus ultimo eorum, qui in Aula Eſtenſi hujuſmodi titulo fuerint inſigniti, aſt ii omnes jamdudum è vivis exceſſere; vivit tamen adhuc D. Franciſcus Tonanus feliciſſimus Practicus jam ſenex, Platonis ætatem prætergreſſus, qui eorum quæ diximus teſtis eſſe poteſt, ſcitque ipſe quàm raro, quam caute à laudatis Viris præſcriberetur in quibuſcumque febribus Peruvianus Cortex, utpote quem ſuſpectum habebant, & infidum, cum nihil de cauſa morbifica viderent excerni, ac idem evenire, quod interdum in Corporibus à Cacodæmone obſeſſis evenit, quando ab Exorciſta malignus ſpiritus ſolum in aliqua parte figitur, ſed non expellitur.

(*Hæc olim &c.*) MEdici Mutinenſes *temporum Viri Cl.* meorum quoquè fuere temporum.. Cum enim ille Mutinam primò domicilium tranſtuliſſet Vir jam maturus; tum verò Praxi medicæ primam ego navarem operam Adoleſcens, Concives meos optimè noveram ante adventum illius, non in Exedris, ut longè ſeriùs, ſed in Cuneis tunc ſedentis. Eorum ferè omnium trepidationem, cunctationem, imò & averſationem, quò ad recipiendum Chinæ Chinæ uſum, vivente Fraſſono Præceptore meo (qui primus Mutinam advocavit hoccè Febrifugum, ſtatim ac illud in Europam cepit deferri) ſatis in propatulo poſui pag. 2. Therapeutices meæ. Sed antiquiores illi priorum temporum Mutinenſes Medici (rectiùs dicam omnes ferme illius ævi) quidquid novi Arti acceſſiſſet, quod non noviſſet Galenus, pro commentitio reputantes, nedum de Chinæ Chinæ uſu tunc apud eos naſcente; ſed de ipſa quoquè Sanguinis Circulatione, de Chyliferis ductibus, aliiſque ad oculum patentibus Inventis haud modicè dubitabant; veterem adhuc Hepatis hæmatoſim, Facultates Viſcerum attractrices, & mille alia figmenta contra mechanicum humani Corporis artificium, quod manibus contrectamus, acriter ſuſtinentes. An propterea Medici hodierni deliramenta hæc nequaquam ſecuti, aliamque cohærenter ad detecta exercentes praxim, ut Nugatores, aut Novatores improbi erunt damnandi?

Addo tamen hìc, quod in eodem Opere meo pag. 3. innui, videlicet, poſt obitum egregii illius Viri, qui contigit anno 1680., plures eorum paulatim mutaſſe ſententiam, & Peruviano Cortici humaniores evaſiſſe. Hujuſmodi fuit inter cæteros D. Antonius Ferrarinus Archiater certè dignus, qui ſibi tranſmiſſam in Schedulis à Celeberrimo Malpighio Talbotii Methodum, mihi de mandato ipſius Malpighii libenter, & ex animo communicavit, laudavitque; cum cæteroqui antea fuiſſet ab hoc Remedio omnimodè averſus, ut conſtat pag. 94. Therapeutices meæ hiſt. 18. Ille namque fuit, quem ibidem deſcripſi Fraſſono repugnantem, quamvis nomen illius, quod tunc aperire haud opus erat, ſubticuerim; quemadmodùm pag. 212. hiſtoria 6. & pag. 214. hiſt. 8. ſubticui quoquè nomen D. Franciſci Tonani, ante paucos menſes, poſt editam nempe Cl. Auctoris Diſſertationem vita functi; ſed cujus teſtimonio nihilominus non indiget prævia confeſſio mea. Miror verò, quòd Catalogum Medicorum Mutinenſium ſui temporis contexens Vir Cl., Virum digniſſimum D. Antonium Fraſſonum unicum Præceptorem meum prætermiſerit, de ſe quoque bene meritum, & Chinæ Chinæ in hac Urbe primum, ac celeberrimum Fautorem, Medicumque experientiſſimum

qui

qui unus tot ſaltem Ægrotos quotidie inviſere conſueverat, quot inviſebant conjunctim omnes alii a Cl. Auctore hìc recenſiti: ſimulque miror, quòd tot alios ſuppreſſerit, eodem Febrifugo, præſertim poſt Fraſſoni obitum, palam utentes; quaſi ſolummodo a Cl. Ramazzini diſceſſu irrepſerit in hanc Urbem merx vetita, & contagioſa Peruviani Corticis.

Parcant, quæſo, Manes Viri Critici, Medicos Mutinenſes hodiernos Antiquiorum ſeveritate caſtigare molientis, parcant inquam, ſi & hac in re quæ opinabilis non eſt, ſed hiſtorica, illum inconſtantiæ redarguere cogor, & contradictionis planè inexcuſabilis. Inquit ille hoc Paragrapho, *Medicos Mutinenſes ſuorum temporum rarò admodum præſcribere conſueviſſe in quibuſcunque Febribus Peruvianum Corticem, utpote quem ſuſpectum habebant, & infidum &c.* Ante annos verò 24. (quod non breve eſt temporis ſpatium) anno ſcilicet 1690., dum priorem ſuam de Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus Diſſertationem conſcriberet; uteretur autem ſatis liberaliter, forſan & præ aliis, Peruviano Cortice; neſcio quo actus tunc ſpiritu, *Medicis Mutinenſibus ſuorum temporum* hac eadem de Cauſa, quòd nempe China China ea Conſtitutione fuerint uſi, Num. 15. ejuſdem prioris Diſſertationis pag. 71. Edit. Patav. ita ſuccenſuit -- *Major itaque pars Medentium apud Noſtrates* (ſemper illi cum majore hujus Urbis Medicorum parte lis eſt) *ut vulgi calumniis, & aſſiduis Ægrorum querimoniis ſe ſubducerent, in hac Tempeſtate ad Peruviani Corticis ſacram Anchoram confugere, at parum proſperè; nam in periculoſiores ſcopulos Ægrotantes ſuos perſæpe deduxere. Uſu Febrifugi per aliquot dies equidem ſub doloſo cinere latebat ignis; verùm poſtliminio violentior recandeſcebat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus Ægrotantium magis quam propriæ ambitioni conſultum volebant, Nabant ſine Cortice.* Major ergo Mutinenſium Medicorum pars anno etiam 1690. Peruviano Cortice utebatur, imo & abutebatur, ſi Cl. Auctori habenda ſit fides. Sed illum fortaſſe paulò poſt ſuaſit religio quædam, ut ad lieniendam hujuſmodi ſugillationem molliora hæc verba ſubdiderit in ſecunda Conſtitutione, anni videlicet 1691. Num. 34. pag. 126. -- *Sicuti præcedenti anno Peruviani Corticis uſus in Quartanis ac diuturnis Febribus improſperè ceſſit, ita hoc Anno ſaluberrimus fuit; & ii qui paſſi ſunt recidivas, Febres mitiores poſtmodum experti ſunt, ac antequam Hyems accederet, perfectè convaluerunt*: quod & propè finem rurſus confirmavit Num. 37. ejuſdem ſecundæ Conſtitutionis pag. 131. ſic inquiens -- *Sicuti in ſuperioris Anni Conſtitutione noxius fuit Chinæ Chinæ uſus, ut adnotatum, ita in hac ab illa toto Cœlo diverſa valde ſalubris compertus eſt; multi quidem Quartanarii hoc Autumno per Urbem vagari viſebantur, ſed quot quot ad hoc remedium confugere, vel integrè ſunt reſtituti* (poſſunt igitur, ipſo fatente, non ſolum *inducias obtinere*, ſed & ſine Febris recurſu, & ſine noxa *integrè reſtitui* Ægrotantes, abſq; eo quòd eadem Febris *tacitè cubet, & corpus eorum depaſcat*) *vel ſi nonnulli recidivas paſſi ſunt, paulo poſt convaluere.* Ex his omnibus, ut reor, ſatis patet, Medicos Mutinenſes, non aliquot tantùm, ſed *majorem*, ut inquit, eorum *partem*, modò quidem *feliciter*, modò, ut aſſerit ille, *improſpere*, temporibus Cl. Auctoris China China uti conſueviſſe: atque ita quidem, ut ejus Cenſuram de intemperantia minimè declinare potuerit vetuſtior ille Virorum Cœtus, qui modò ut maximè temperans in medium adducitur in reprehenſionem hodierni.

Quòd ſi curioſus quiſpiam, qui Catalogum eorum legerit Medicorum, quos Vir Cl., quinario tantùm, vel ſenario numero comprehenſos voluit, alium pariter Catalogum, non totidem tantùm, ſed plures Profeſſores Cortici amicos continentem, præ oculis habere deſideret; occurrent primo ſtatim loco recenſendi, quippe temporibus Viri Cl., & quidem valde remotis florentes, modò verò è vivis ſublati; laudatus nuper D. Antonius Fraſſonus Chinæ Chinæ celebris adminiſtrator, D. Annibal Cervius Cl. Auctoris antiquus olim Antagoniſta, adeòque eidem notiſſimus, nec non D. Marcus Antonius Montagutus Medicus quondam Aulicus eximius, quo vivente nedum ego, ſed & ipſe non multò poſt D. Ramazzinus (qui cæteroqui, ut doctrina, ac ætate me longè præibat, ita & ordine temporis, ac dignitatis merebatur præire, niſi aliter Domino placuiſſet) ad Sereniſſimi Franciſci Secundi glorioſæ memoriæ Ducis extraordinarium Famulatum fuimus acciti; ut proinde quinam in uſurpanda China China fuerit mos Aulici illius, &

Hh 4 doctiſ-

doctiſſimi Profeſſoris, cùm viveret nobiſcum agentis, ipſum Cl. Ramazzinum nequaquam latere potuerit; occurretque demum inter recentiùs defunctos D. Joſeph Candrinus, eidem Cl. Auctori Præceptori quondam ſuo ſat notus. His accedent ſecundo loco, viventes adhuc, & bene valentes (memetipſum omitto, quem inter Juniores olim meritò collocandum diceret Vir Cl., novus tamen & ille in hac Urbe, cùm ego novus in Praxi) occurrent, inquam, inter adhuc viventes D. Jo: Baptiſta Riccius Practicus pariter notiſſimus provectioris ætatis, D. Paulus Floranus ætate ſimul, & experientia ſpectabilis, qui tempore militaris incendii Genuenſis Urbis, ubi domicilium contraxerat, in Patriam conceſſit iterum, Genuenſis pariter Badi Chinæ Chinæ Propugnatoris celeberrimi ſenſibus imbutus, vivaque ipſius voce etiam inſtructus; tandemque Aulicus ipſe Collega meus, ſcientia, & eruditione Clariſſimus, D. nempe Johannes Baptiſta Davinius: Viri ſanè omnes, & Docti, & Peruviano Cortice uſi temporibus Cl. Auctoris, eodemque etiamnum pro re nata, nec rarò, nec trepidanter utentes, ſed ſimul nec abutentes, ut ex quamplurimis viſitur, quos recenſere tædioſum foret, meæ Therapeutices locis. Sed quid ſi inter alios abundè China China utentes numerandus foret Auctor ipſe, nec non etiam (ultimis quidem temporibus) illius Nepos, qui tamen dicitur Relator abuſus, aut criminis, cujus eſt complex? Abſit tamen, ut id ulli eorum exprobrem, de quo mitius judicium infra ferendum mihi §. 49. An verò quiſquam ex iis Profeſſoribus, quorum non meminit Vir Cl., quia illum non meminiſſe juvabat, putarit, aut putet, *Malignum Cauſæ morbificæ Spiritum veluti exorcizatum figi a China China in aliqua Ægrotantium parte* (ut quodammodo fieri videtur ab illis, qui eam ſemel oblatam non ampliùs offerunt; unde febrile fermentum per temporaneam abſorptionem nonnihil figitur, ſed non planè ſubigitur) an potiùs putet, *Spiritum* illum ab ægrotante corpore penitus *expelli*; meum non eſt inveſtigare. Ad me quod attinet, ſi fortè uſpiam, in Ventre porrò inflato (lubet feriis ludicra quandoque miſcere) quadringentorum illorum Militum, de quibus §. 36., verum Cacodæmonem a Malefica China China, vel a Chirurgo Incantatore illùc relegatum, delituiſſe crediderim.

§. 41.

QUinquinam autem facultatem figentem habere *(a) pro re certa ſuppono*, cum motum ſanguinis, & ſpirituum compeſcat, & alvum ipſum denſiorem faciat, obſervatur enim, iis qui ad plures dies hoc remedio uſi fuerint, ventrem adſtringi, ut clyſteribus indigeant: vim hanc hujus Febrifugi fluida quæque in noſtris Corporibus cogendi, talem eſſe credidit *(b) Gedeon Harveus*, ut ſcripta hæc verba reliquerit, *omnes evacuationes ſupprimit China China per ſe, ſed non per accidens.*

(*a*) *Pro re certa &c.*) SUpponit *pro re certa* Cl. Auctor, quod ab aliis Scriptoribus admodum controvertitur & a quamplurimis mordicùs negatur, *Quinquinam* ſcilicet *facultatem figentem habere, & vim Fluida quæque in corporibus noſtris cogendi*. Recens tamen acquiſita hæc eſt eidem cognitio, cum §. 4., 5., & 6. *ignotam illius, abditam, ſecretam, & incompertam adhuc virtutem, humanum captum excedere*, conſtanter aſſeruerit, pleno ibidem hæc decantans gutture. *Diu equidem, ſed fruſtrante diligentia a ſagacioribus Medicis allaboratum eſt circa hunc Corticem, ut aliquid proferrent, quod animum veritatis avidum expleret; ſed vincit adhuc natura latendi &c.* Quòd ſi iis in locis ſe locutum dicat de ſola Virtute febrifugâ ſibi verè occulta, hìc verò de ſola figente ſibi nota, tamquam de duabus rebus toto Cœlo diverſis; itaut in vi figente, & nota nullatenus conſiſtat febrifuga occulta: ut quid, quæſo, in tota Diſſertatione ſoli Virtuti occultæ, quæ febrim pellit, iraſcitur Auctor Cl., nec pugnat unicè contra

tra Figentem damnoſam; quam tamen corrigere poſſet (ſi adeſſet illa) per contraria ſua ſatis obvia ſinè detrimento Febrifugæ in abſcondito degentis?

Verùm ut iſthæc quoquè ſileat de Figente Peruviani Corticis Facultate fallax cantilena; aliud eſt, Chinam Chinam compeſcere turbas febriles effervеſcentis *præter naturam* ſanguinis, abſorbendo fermentum illud *acidum*, ſeu *ſalſo-acidum*, quod §. 46., ut videbimus, adſtruit pro Cauſa Febrium Intermittentium idem Cl. Auctor; aliud eſt, figere motum ipſum *naturalem* cruoris, atque ſpirituum, cæterorumque fluidorum, ut valde craſſa æquivocatione videtur ille confundere, Ocream fronti quaſi applicans, & Galeam tibiæ. Quid quæſo ſpirituum agitatorum, aut irritatorum turbas ſedat, compeſcit, & conſopit magis, quàm Opium, ut habet §. 5., & 48. Vir Cl.? Et tamen ex hoc ipſo virtutem eidem Opio rarefacientem potiùs, quàm denſantem fluida, tribuit, mechanica adducta ratione, Pitcarnius adversùs Ettmullerum Diſſert. De Circul. Sang. in Anim. gen., & non gen. Quòd ſi cum eodem Ettmullero, quem libentiùs ſequitur Vir Cl., *abſorptionem* ipſam Fermenti febrilis, mole dubio procul perexigui, velimus donare nomine *fixationis*, *attemperationis*, vel *ſaturationis* illius, quæ omnia idem ſonant apud eundem Auctorem; facilè in Cl. Opponentis caſtra deſcendam: dummodo liberiorem ſubinde fieri fluidorum motum, cùm circularem, tum fermentativum concedat; nec plus *figi a China China* ſanguinem velit, quàm *figatur a Chalybe*, qui pariter dicitur Acidum obſtruens *abſorbere*, dum ad Chloroſim V. G. curandam, aliaſve tollendas ipſius ſanguinis ſtagnationes aſſumitur; de quibus vide latè Therapeut. meam a pag. 21. uſque ad 23. Verùm hiſtorias potiùs Febrium Syncopalium, Lethargicarum quoquè, ſi lubeat; ſed præ cæteris Algidarum, Peruviano Cortice ſanatarum, ubi marmoreum frigus, & micatio pulſuum jam ferme abolita, ſtagnationem, aut fixationem ferè omnimodam cruoris, atque ſpirituum apertè prodebat, luſtrare ſufficit, eamque ſignatè, quam proprio teſtimonio firmare poteſt, ni renuat, ipſe Cl. Auctoris Nepos, pag. 214. recenſitam. Ex ſubita namque eorundem pulſuum elatione, ex calore quaquaverſum ad exteriora diffuſo &c. facile erit dignoſcere, an China China illis caſibus *Cruoris*, *Spirituum*, & *Fluidorum omnium fixationem* induxerit.

Per hoc verò, quòd Febrifugum iſtud de more *alvum denſiorem faciat* (quod facilè admiſerim, etſi non paucis quoquè identidem ſolvat, reddatque laxiorem) nolim deduci a Viro tam docto, eadem ratione figi *Spiritus*, & denſari *Sanguinem*, qua denſantur feces alvinæ. Pudet hæc ulteriùs perſequi: proinde liceat tantùm reponere, Vina generoſa, & meraca, ſi auſteriora ſint, ut auſteriuſculus eſt Chinæ Chinæ ſapor, alvum adſtrictam facere: interim tamen ſanguinem, aut ſpiritus non figere; ſed in ebrietatem magis quàm Vina tenuia, dulcia licèt, ac alvum laxantia, compellere.

(*b*) (*Gedeon Harveus &c.*) Gedeonis Harvei auctoritati fortaſſe ſubſcriberem, niſi oppoſita, diuturna & multiplex me retraheret experientia. Evacuationes Sudoris, Urinæ (cujus excretionem depulſis Febribus China China peculiariter promovet) Menſtruorum pariter, ac Lochiorum, imò & ipſius Diarrhϙæ, dummodo *Criticas*, nunquam ab hoc Febribugo ſuppreſſas vidi, ut in Therapeut. mea pag. 42. innui; pag. verò 226. exemplis confirmavi; atque magis adhuc poſui ob oculos caſu recenti, in reſponſione mea nupera ad §. 36. hujuſce Diſſertationis allato lit. a. *Symptomaticas* equidem a Febre pendentes indirectè, ſive *per accidens* ſupprimit, ſiſtendo Febres, quæ immaturas hujuſmodi excretiones producunt; non verò *per ſe*, ſive per vim propriam, ipſiq; peculiariter inſitam. Proinde nonnihil allucinatus eſt (ſi hoc vocabulo uti liceat ſinè crimine) Vir quidam doctus, qui commendari a me in Therapeut. mea Peruvianum Corticem pro curatione Dyſenteriæ ſuis in Scriptis promulgavit; fortaſſe quia Febres quaſdam Pernicioſas, quas ratione adjuncti dyſenterici cujuſpiam Symptomatis *Dyſentericas* appellavi Lib. 3. cap. 1., eo facilè remedio ſanari protulerim: quod tamen de *Dyſenteria* vera, & eſſentiali, quæ *Morbus* eſt, non Symptoma, nequaquam intelligendum, ut expreſsè monui pag. 182. ejuſdem Operis. Sed alterutro forſitan loco, haud ſatis clarè memetipſum explicui. Antifebrilis ergo ſolùm, non antidyſenterica eſt China China: neque idcirco prædictam, aut ullam aliam evacuationem, præſertim Criticam, ſeu quæ febrilis ſymptomatis rationem non habeat, figit, aut ſiſtit per ſe, di-

ſe, directè, ac ex natura ſua, ut falsò autumat Gedeon Harveus.

Ubi experientia loquitur, auctoritates ſilent: ſi tamen ulla arrideat, ea nunc deſumatur a Scriptore in uſu Remedii plurimum exercitato, qualis eſt Morton, cujus teſtimonium crebra, & longa praxi credibilius redditum, poterit citra injuriam cuilibet alteri opponi; maximè cum a Mortono ratiocinium confirmetur ea ipſa experientia, quæ ab Harveo aliter ſe habere creditur ex vi ratiocinii. Inquit itaque *De Peruviani Corticis Virtute Febrifuga* Exercit. 1. Cap. 7. laudatus Auctor, *figentem* hanc, atque *obſtruentem* vim Cortici objectam explodens. *Quo pacto Pharmacum, quod in Puerperio* (nulla certè evacuatio magis ſolicitè ſervanda, quàm iſthæc) *ſalubriter miniſtratur, inter obſtruentia numerari poteſt*? Aſt ſuſpectus ſemper habebitur Morton. Vertamus nos ad Ettmullerum, a Cl. Auctore in hac materia tanti habitum, & videamus, an Scriptor iſte, ubi Chinæ Chinæ facultates ex profeſſo recenſet, *figentem* illi, & *condenſantem* attribuat. Inquit ergo ille in Phytologia Schroderi dilucidati pag. mihi 43. edit. Lugdun. in Fol. -- *China China calida, & ſicca eſt, vim habens aperiendi* (en primo ſtatim loco vis *aperiens*, non *figens*) *diſcutiendi, attenuandi, reſolvendi, putredinem arcendi, roborandi*. An hæc omnia cum ſuppoſita virtute *figente*, & Fluida quæque *cogente* conveniant, vel rudes judicent Pharmacopæi. Quòd ſi de hac celebri figendi vi auctoritatem ratiocinantis quis optet, in promptu eſt Sententia Villiſii, a Cl. Auctore pluries pro ſua Cauſa citati, & *de Febribus* cap. 6. ſcribentis. *Annotetur, quòd hoc remedium, non quemadmodum vulgaria Febrifuga ſanguinem figendo &c. acceſſiones febriles ſiſtit &c.* Suum ergo ſequatur novum Scriptorem Vir Cl. Ego meos, utut veridicos, præcisè non ſequor; ſed ratione manuducente experientiam.

§. 42.

NUnc autem quando uſus, *quem penes arbitrium, jus eſt & norma medendi*, ita Mutinæ obtinuit, ut tanto in honore Febrifugum iſtud ſit, ut nullibi magis, expectandum num ad longum tempus duratura ſit illius fortuna, habent enim ſua fata medicamenta, ſicuti cætera omnia. Radix Chinæ ab Indiis Orientalibus in Europam devecta, olim inter Medicamenta ad morbos chronicos, & contumaces propulſandos, principatum obtinuit, ac tantam affinitatem cum natura humana habere credita, ut cum cibariis ipſis locum obtineret; modo pene obſolevit illius uſus, ac in Officinis carioſa reperitur. Qualis ſors Quinquinam maneat, impoſterum decernet tempus.

(*Nunc autem &c.*) ETſi uſus ita obtinuerit Mutinæ, ut hìc non minùs, quàm alibi in præſcribendo Peruviano Cortice *Ars Medica, non ſecus ac militaris, ſuos Fabios habeat, ſuos Marcellos*; ſortem nihilominus fauſtam, quàm intrà univerſæ jam Europæ confinia China China ſortitur, eouſque duraturam crediderim, quouſque illa germana, ſincera, & minimè adulterata ad nos devehetur. *Radix Chinæ*, quę a Viro Cl. confidenter hìc loci traducitur velut inutilis, plus forſan ac verè mereatur, ab eo contemnitur. Si tamen illa de more beneficia præſtaret in morbis Chronicis, quæ *Chinæ Chinæ Cortex* perpetuò præſtat in Febribus, non tam facilè in Officinis cariem contraheret. Quemadmodum verò Peruvianum Febrifugum tandiù plurimi habitum eſt apud nos, quandiù in Scriptis Viri Cl. *habitum eſt in tanto honore & pretio, ut nullibi magis*; ita fortaſſis poſthac in minore habebitur, poſtquam ſcilicet adeò ſiniſtrè de ipſo *locutus eſt* varius pro re nata, & verſatilior ginglymo Cl. Auctor.

Quem penès arbitrium, jus eſt, & norma loquendi.

§. 43.

VErum hic mirari ſubit quomodo *(a) intra Scultennam, & Gabellum* tam altas radices egerit Planta hæc Peruviana, non ita vero in ſolo Bononienſi finitimo. Certe *(b) apud Bononienſem Scholam*, quæ cæteris pro Regula Policleti eſſe poteſt, ſatis moderatus ſemper fuit, eſtque etiamnum, ut audio, hujus febrifugi uſus. *(c) Quanta cautione* Peruvianum Corticem præſcriberet Celeberrimus Malpighius, ſatis patet ex Centuria Conſiliorum hujus Auctoris Patavii impreſſa Conſilio 97. in quo Vir iſte Sapientiſſimus in Febre lenta cum tenſione abdominis poſt uſum Aperientium, Diureticorum, Chinam Chinam proponit ad ſcrupulum unum ſingulo mane, ſive alternis diebus per quindecim dies. Itidem in Opere ejuſdem poſthumo, Londini impreſſo, hæc de China China leguntur verba. *(d) Remedia, quæ vulgariter inventa creduntur à caſu, & fortuito, & à ſola Empirica, egent pariter, ut examinentur à ratiocinante, & reducantur ad tutam operandi naturam; Id experimur in uſu Chinæ, quæ ſine arte adhibita, non ſolum eſt cauſa recidivarum, ſed etiam fixationum, & ut plurimum cachexiæ. (e) Hinc neceſſe fuit pro illius tuto uſu ab eadem elicere tincturas in pauca doſi, & paulatim, & aliis cautionibus, à priori erutis, eam exhibere.* Omittam referre, quæ de hujus remedii *(f) malo uſu* Scripta extant *(g) apud Georgium Baglivum* in Libro de Fibra Motrice, *(h) Nicolaum Lemeri* in curſu Chimico, *(i) Theophilum Bonetum* in Medicina Septentrionali, Mercurio Compitalitio, apud Polialthem.

(a) Intra Scultennam, &c.) NON intra Scultennam tantùm, & Gabellum altas radices egit Planta hæc Peruviana; verùm eas quaquaverſum diffudit, totque ſaltem in Regionibus jecit, quot ſunt natales loci Scriptorum omnium, quos recenſere cępi §. 35. lit. d. & quorum ſeriem ulteriorem nunc perſequi hæc ipſa me cogit uni *Scultennæ*, atque *Gabello* adſcripta fertilitas: cum alioqui ab imo trunco ad elatiores uſque ramos ſatis conſpicua pateat hæc Planta ad Arnum, ad Padum, ad Sebetum, ad Tyberim. Tam latæ propagationis ampla hinc illinc ſpecimina exhibent Viri Clariſſimi, Hieronymus Bardi, Johannes Nardius, Vincentius Protoſpatarius, Hieronymus Sanctaſoffia, Franciſcus Redius, Antonius Valliſnerius, Lucas Tozzius, Joſeph, & Thomas Donzellus, Joſeph Lanzonus, Pompejus Sacchus &c. Sed has in Solo tantùm Italico. Quas verò in Tranſalpinis Provinciis, Exteriſque Nationibus non egit illa radices? Eam ſcilicet, præter allegatos citato Paragrapho Auctores Celeberrimos, excoluere inſuper ad ripas Iberi, Tameſis, Sequanæ, Rhodani, & Rheni, Gaſpar Kaldera, Joſeph Villerobel, Thomas Villis, Robertus Bradyus, Dionyſius Jonquet, Digbæus, Hœferus, Rolfincius, Glantzius, Zuvelferus, Thomas, & Eraſmus Bartholinus, Martinus Liſter, Andreas Nicolus, Moyſes Charas, Fridericus Illmer, Johannes Dolæus, aliique adhuc non pauci ad tædium evitandum reticendi.

Prope alia ergo Flumina, a Noſtratibus etiam longè diſſita, firmiſſimas radices egit, & ramos expandit Orbi toti ſpectabiles exotica hæc Planta; magis quidem, & minùs pro varia Soli, & Cultorum ratione; ſed centum in locis longè majores, atque altiores, quàm Mutinæ. Præter Cultores verò, ſeu Scriptores, quos retuli, ſuis Operibus notos (quibus addere quis poſſet omnes a Viro Cl. pro ſuæ Cauſæ teſtibus adductos, & infra adducendos) quot Medici tacitè in Hortulo ſuo domeſtico, ad privatam ſcilicet praxim,

xim, hanc alunt, aut excolunt Plantam, etſi omnium oculis non exhibeant palam? Horum numerum novit, qui ſtellas dinumerat ſolus, & arenas Maris. Primis certè temporibus, quibus uſui cœpit eſſe Febrifugum iſtud, quinquaginta ſaltem Illuſtrium Medicorum teſtimonia de illius innocentia, & vi ad Febres quaſcunque Periodicas, nonnunquam etiam Continuas, Scriptis mandavit Sebaſtianus Badus nunquam ſatis laudatus. Modò quot millia poſſint haberi, conjiciat quiſque: ut proinde prorſus immeritò mihi, cui forſan nonnullam quis alius tribueret utilioris adminiſtrationis laudem, culpam liberalioris, imò & turpe abuſus crimen fidenter, etſi diſſimulanter, objiciat Auctor Clariſſimus.

Nolim tamen hìc me quiſpiam redarguat verbis illius §. 49., quòd *communium errorum reprehenſionem in propriam calumniam referam*, cum de Cortice Peruviano *Mutinæ* non ſcripſerim ſolus: extat ſiquidem in Diario, quod vocant Italicè *Galleria di Minerva* Venetiis edito, Tom. 6. pag. 119., Diſſertatio quædam Anonymi *De Chinæ Chinæ in Febribus utilitate, & de vana quorundam methodo &c.*, ſub dat. *Mutinæ* die 5. Novembris 1699.; in qua Lucubratione non parum erudita, & eleganti, cum plurimus, & latus admodum ſuadeatur Chinæ Chinæ uſus, huic potiùs, quàm meæ Therapeuticæ in hoc caſtigatiori, videtur adaptari poſſe, atque congruere Cl. Auctoris Cenſura. Verùm patent nimiùm peculiares illius in Opus meum ſuggillationes: & dato etiam, quòd utrique noſtrum plectendo idem intendatur Arcus, tutelam ſaltem meam in damnum bonæ praxeos renuo negligere, aut in detrimentum veritatis. Alienæ quidem Lucubrationis ſenſa, a ſenſibus præſertim meis non parum aliena, tueri meum non eſt; ſed nec ſilentio prætereundum, quòd ſicuti Diſſertatio illa *Academica* inſcribitur, non *Medica*; ita Auctor illius (quod certò ſcio) longè aliter ac ediderit in eo Scripto, Corticem Peruvianum præſcribit in praxi.

(*b*) (*Apud Bononienſem Scholam &c.*) Scholæ Medicæ Mutinenſi, cujus partem ſat debilem ago ipſe, *pro Regula Policleti eſſe poſſe Bononienſem*, Patavinam, Piſanam, Ticinenſem, aliaſque inclytas Univerſitates, tam meo, quàm meorum Collegarum, & Comprofeſſorum nomine minimè cunctabor fateri. Quænam ſit illarum inter ſe ſe ipſas proportio, res eſſet audaciæ plena velle decernere. Utcunque de ea re ſit, certum eſt, illas omnes uſum Peruviani Corticis admittere longè latiorem, ac in ſua Diſſertatione ſanciverit Cl. Auctor. Et quò ad Bononienſem Scholam, ipſe quoquè nedum audio, ſed & ſcio, *moderatum*, ut decet, apud eam *ſemper fuiſſe, ac etiamnum eſſe hujus Febrifugi uſum* (quis enim ullius immoderantiæ velit arguere prudens illud, ac celeberrimum Athenæum?) ſed æquè ſcio, moderatum illum uſum longè tranſcendere cancellos anguſtiſſimos, a Cl. Auctore conſtitutos; meamque praxim, quæ apud eum audit *abuſus* nomine, haud ita audire *in ſolo Bononienſi finitimo*.

Hujuſce rei fidem manifeſtam facit Diſſertatio lucubratiſſima circa hanc materiam anno 1711. a Clariſſimo Viro, in praxi æquè, ac in Exedra exercitatiſſimo D. Franciſco Simonio conſcripta, & a Clariſſimo pariter, Scriptiſque ſuis doctiſſimis Orbi jam noto, D. Jacobo Sandrio ſubſcripta, & approbata. In ea ſiquidem reſponſoria ad aliam Diſſertationem e Piſauro miſſam ad duos hoſce Viros Celebres Bononienſis Univerſitatis, de ſuo circa uſum Quinquinæ judicio requiſitos, occaſione cujuſdam Epidemicæ Conſtitutionis, in Urbe Piſaurenſi graſſantis, reſponſa hæc ſapientiſſima, & verè practica expreſſa leguntur. *Planè aſſerimus, Febrem quamcunque Peruviano Cortice curabilem, quantùm quidem nobis obſervare licuit, de natura Intermittentium eſſe oportere, licèt ſæpenumero continuè Ægros vexet. Præſupponendum enim hìc eſt, quod optimè docet Sylvius de le Boe in Appendice Prax. Med. Tract. 9., aliud eſſe continuè febricitare, aliud Febre continuè laborare: atque hæc duo non tam a plebejs, verùm Medicis quoquè haud raro malè confundi* (& hoc eſt, quod ego explicare, & diſtinguere totis viribus conatus ſum in Therapeutice mea a pag. 303. uſque ad 307.) *cum de facto poſſint Ægri continuè Febribus affligi, ſed Intermittentibus, quæ idcircò neutiquam pro Continuis habendæ &c. Reliqua, quotquot ſunt, quæ Febres iſtas comitantur Symptomata, ſive benigna, ſive maligna appellata, nihil ad præfatam Diagnoſim ſpectant, nihilque de Speciali earum natura mox indicata detrahunt &c. Quare neque ab iſtorum præſenti malignitate, & pernicie Corticis Peruviani uſum fruſtrari, tum ratione, tum experientia didicimus.* Tandem

exclufis

excluſis a ditione ejuſdem Corticis Febribus ab eſſentia Continuis, Symptomaticis quoquè omnibus, Inflammatoriis &c. (quod & ipſe in eodem Opere meo planè decerno) ſic in ea Diſſertatione concluditur. *Omnibus hiſce conditionibus ex parte Febrium ritè perpenſis, atque ſervatis, nos quoquè divinam planè, & admirabilem hujus Corticis utilitatem ultro aſſerimus, atque iis omnibus elogiis libenter ſubſcribimus quibus ejus famam condecorarunt Celeberrimi Scriptores plurimi. Quin imò facilè id etiam largimur, quod . . . . . . D. Franciſcus Torti jampridem ſe oſtenſurum promiſit in ſuo, quem propediem avidè expectamus, de re iſta Tractatu; Pernicioſas ſcilicet, & Malignas Febres (modò indicatæ naturæ ſint) ejus uſu tutò curari poſſe &c.*

Hæc ſunt ſenſa duorum inclytæ Scholæ Bononienſis luminum, quibus vel præibat, quoniam præibat ætate, vel ſaltem aſtipulabatur in praxi, cum viveret, Cl. *Livizzanus*, Famigeratiſſimi Malpighii amiciſſimus; aſtipulaturque hodie eidem veritati, ſibi & uſu, & dogmate planè compertæ, Cl. quoquè *Albertinus* ejuſdem Celeberrimi Malpighii Propinquus, aliique ſat noti. Imò, ſi liceat addere, quæ ex ore ipſo eorundem Profeſſorum nuper accepi, dicam, Cl. Simonium perplures caſus mihi narraſſe *Nobilium* Virorum *Pernicioſis* Intermittentibus laborantium, & China China *liberaliter* oblata ab eodem feliciſſimè ſanatorum: Cl. verò Albertinum mihi pariter expoſuiſſe, ſe non modò in vulgaribus Intermittentibus eo Febrifugo familiariter uti conſueviſſe; ſed & illud celebri cuidam Pharmacopolæ, *Pernicioſa* Tertiana detento, præſcripſiſſe *ad drachmas ſex*, tempore inter tertiam, & quartam acceſſionem medio, partitè oblatas; calculum ſuum libenter apponentibus Viris Eximiis, D. D. Livizzano, & Salano, in conſilium vocatis. Quo præſidio adhibito, Æger cæteroqui moriturus facilè reſtitutus fuit, atque etiamnum vivit incolumis. Malè itaque praxi meæ objicit Vir Cl. praxim Bononienſis Scholæ, cujus uſum ſaltem recentiorem, cùm ſuam Diſſertationem conſcripſit, haud ſatis callebat.

De aliarum Scholarum ritu non loquor, cum nec loquatur Auctor Cl., & cum de illo ſatis ſuperque loquantur nedum Scriptores, verùm & fama univerſalis. Jam notum quippe quinam generaliter Italiæ noſtræ, quinam Galliæ, quinam Angliæ, quinam Hiſpaniæ mos ſit. Accepi nuper a Sacerdote Aragonenſi inclytæ Soc. Jeſu, Viro fide digniſſimo, Scholam Cæſarauguſtanam in uſu adeò frequenti Febrifugum hoc habere, ut nihil magis; neminemque, cui præſtò ſit illud, quod immediatè a P. P. ipſis beneficæ illius Societatis ab Indiis aſportatur, Febres unquam recidivas pati. Sed nimiùm diſtant a Cælo noſtro, ut Viri Cl. aſſenſum mereantur, aut fidem, iſtiuſmodi Scholæ. Cæterum ſi Patavinam ſuam Orbi tam celebrem, ſibi (uni forſan, qui de Cortice tam malè ſentiat) vel modicè faventem noviſſet ille, non reticuiſſet profectò.

Sed quoniam cuncta, quæ ſibi quoquo modo favorabilia tantummodo imaginabatur, in medium tam facilè adduxit, cur non licebit & mihi Scriptorum qualiumcunque meorum ſortem, modeſtè ut decuit hucuſque ſuppreſſam, approbationemque omnimodam, quam a permultis inſignibus noſtri Sæculi Profeſſoribus (una quidem ſuadente materia) Scripta eadem ſortita ſunt, cavillationibus Viri Cl. ſaltem ad defenſionem opponere? Cur inquam non liceat, cum idipſum non me tantùm reſpiciat, ſed & publicum Bonum, cui in primis ſervando mea hæc inſtituta eſt Apologia? Sanè apud Homines a partium ſtudiis liberos magno momento erit, ut ab illis Methodus mea in beneficum uſum adoptetur, ſi ea doctiſſimis ævi noſtri Profeſſoribus probata compareat. Inter tot tamen, tantoſque Viros laboribus meis propitios unus ſit inſtar omnium Celeberrimus *Lanciſius*, *Vir, ſi quis alius, omnigenæ eruditionis, Archiaterque Pontificius verè digniſſimus*, & effectuum Chinæ Chinæ utiliſſimorum Obſervator neutiquam recens, ut ex Therapeut. mea pag. 126. Illius ergo Epiſtolam perelegantem (innumeras aliunde acceptas ſupprimo, ne jactare videar, vel oſtentare) exuberante licèt erga me humanitate refertam, cùm primò Opus meum recepit, excepitque, liceat proferre; eo ſaltem titulo, ut Romanæ Scholæ, quam non immeritò repræſentat unus, haud malè acceptum probem Tractatum meum: cujus omnia quotquot ſunt, ſatis ab Opponentium ſophiſmatis tuta, imò & ſarta tecta, in eadem Epiſtola, ipſo Judice, reputantur. Unum autem ex integra Romana Academia Lanciſium ſeligo, quòd hic illius eſt Caput, non quòd aliis ea careat Viris Illuſtribus ob egregia ſcripta Orbi jam notis, & de

Opere

Opere meo humaniter æquè ſentientibus. Excipe tamen (quod auſpicatiſſimum mihi) Excellentiſſimum Barnabam Ciccolinum, Romæ ſcriptitantem, atque in Libello ſuo noviſſimo, cui Titulus -- *La Filoſofia e Medicina de' Savj* -- acriter incandeſcentem adversùs non me unum quidem, ſed Neotericos omnes, vel minimè lectos, vel perperam intellectos, atque Atomiſtarum nomine illis affixo, confidenter traductos; eo tamen ingenii acumine, ac robore, ut verear, ne (quod ajebat Cic. 1. de Orat.) *aliis miſerandus, aliis irridendus eſſe videatur*. Et hoc illi reſponſum; nec unquam aliud.

Quia verò quadam veluti pietatis, ac religionis ſpecie Vir iſte bonus ea ineptiit Magiſtrali ſecuritate, ut ideo a probabilitate minimè alienum ſit ſuſpicari, quòd Religioſiores ſaltem Viri, ſapientia quidem, zeloque pollentes, ſed rei Medicæ haud ſatis gnari, nonnullam illi fortaſſe adhibituri ſint fidem; quippe facilè metuentes, ne doctrina, quam tradidit Renatus des-Cartes, etiam caſtigata, nimiùm nihilominus accedat adhuc ad errores Democriticos; quam verò tradidit Petrus Gaſſendus, ad Epicureos (quibus Sectis, Carteſianæ præſertim, neceſſario addictos Recentiores Medicos, quotquot ſunt, ſatis abſurdè arbitratur, blateratque Excellentiſſimus Ciccolinus) idcirco, non ut illi quicquam reponam, ſed ad tollenda, ſi qua fuerint, ſuper hac re Puſillorum ſcandala, pauca hæc raptim liceat addere, tum Medicos omnes Neotericos univerſim tum memetipſum peculiariter a futilibus hiſce facillimè vindicantia.

Notum ſit itaque, hodiernam ſolidiorem Medicinam, quà Theoricam, qua Practicam, pro ſuo ſtabili fundamento unicè agnoſcere Structuram organicam humani Corporis, poſtremo tantùm ævo noſtro meliùs detectam, oculo judice: adeòque in Viſcerum, Glandularum, Ductuum &c. compage, textura, diſpoſitione, ac uſu; item in varia Fluidorum natura, motu, commiſtione, fermentatione, ſecretione &c. hìc evidenter, illìc probabiliter cognitis, omnes fundari Hypotheſes, & omnia Syſtemata Recentiorum Theoretica; ſive deinde cuncta hæc Scholaſticè conſiderata, vel more Peripatetico, vel Carteſiano, vel quovis alio (quod perinde Medico eſt) explicentur, pro vario ſcilicet Philoſophantium, & Scholarum totius Orbis arbitrio, aut ritu: eandem verò Medicinam Recentiorem, quò ad exercendam Praxim, ſiſti, velut in baſi ſat firma, partim in Inventis iiſdem Anatomicis, partim in obſervatione experimentali; qua identidem non modò remediorum ferè omnium, etſi ex arte adminiſtratorum, incertitudo perſpicitur, quam præſeferunt tum ratione ſui, tum ratione Subjecti ſuapte natura mutabils; verùm etiam certa quotidie viſitur nonnullorum, a Veteribus in magno pretio habitorum, inefficacia; clarèque dignoſcitur, Priſcam, quæ ad noviter detectorum normam minimè correcta ſit, medendi Methodum, nec cohærere principiis conſtituentibus humanum Corpus, nec reſpondere expectationi Medentium in morbis curandis, peritiorum judicio, & conſenſu unanimi. Utinam tam perſpicuè didiciſſemus, quæ ſeligenda ſint, ac utilia, quemadmodum didicimus, quæ vana, vel noxia ſunt, atque vitanda. Hinc emerſit Galenicæ nonnunquam, vel Galeno ſaltem adſcriptæ Methodi caſtigatio in nonnullis; in nonnullis aliis approbatio, prout detecta veritas identidem ſuadet, propriumque munus exigit, & quæſita præ cæteris Ægrotantium ſalus.

Cæterum nec Priſcorum Medicina probos, pioſve facit Homines, niſi aliunde ſint tales, nec Recentiorum impios, aut improbos. Sic potiùs conſcientiæ ſuæ non deeſſent quandoque, qui nova medici ordinis minimè ponderata, aut examinata cæco quodam inſtinctu contemnunt. Hac de re vide Therapeuticem meam pag. 29. 30. Nihil ergo rei magis habet Neotericorum Medicina cum philoſophia Carteſii, vel Gaſſendi, quàm cùm Philoſophia Ariſtotelis: a quibus etiam omnibus Scholis, ſi libeat, poteſt illa præſcindere. Hanc idcirco praxim, non minùs quàm vetuſtiorem, potis eſt exercere citra religionis detrimentum Chriſtianus quilibet Medicus, ac ſummè pius, non ſecus ac illam exerceat Judæus, vel Scytha. *Phyſicam Ariſtotelis, & Galeni Ignaram* longè ante hoc Seculum promulgavit, ſuamque *Novam Medicinam*, novamque Sectam fundavit Jo: Baptiſta Van-Helmont; necdum tamen in Scholis ortum habuerat Carteſii, vel Gaſſendi Philoſophia.

Quod eſt ad me, nulli me Factioni profiteor ſerviliter deditum, ſive de rebus Medicis ſermo ſit, ſive de Philoſophicis: neque ideo Remedia, quæ, Hippocrate duce,

duce, incerta protuli, ſive *periculoſo* identidem *experimento* obnoxia (cujuſmodi ſunt eorum non pauca) planè ob idipſum proſcribenda cenſeo; iis ſiquidem utor & ipſe defectu certiorum, ut patet undique ex Tractatu meo; ea tamen utor fiducia, & cautela, quæ incertitudini nunc majori, nunc minori æquum eſt ut reſpondeat. Inertia ſolummodo, & inutilia, quæ nempe talia deprehenderim, quantumvis magnifica, conſtanter rejicio: contra verò, efficacia, quæ ſcilicet longo uſu expertus ſim talia (ſunt autem hæc numero non multa quidem; ſed nec tam pauca, quin ſatis) conſtanter quoquè adhibenda ſuſtineo; ut abundè jam in eadem Therapeutice mea. Hanc ſanè ſi luſtraſſet, ut cæteroqui par erat, Excellentiſſimus Ciccolinus ſolis paginis 12. 13. & 14. ab eodem citatis, vel etiam pag. 122. & 124. magiſq; attentè conſideraſſet quæ a me ſunt abſolutè, quæ tantùm comparativè, aut cum aliqua limitatione prolata, quæque pariter in tota hiſtoriarum inibi narratarum praxi mihi uſui fuere remedia, vel denique ſi Lexicographos, ubi illi opus erat, conſulere non erubuiſſet; profectò nec tam facilè pro Bajulis a me fortuitò alicubi memoratis Apparitores, aut Lictores intellexiſſet, nec tot abſona, falſa, & vana, quæ puderet hic recenſere, æquè inaniter quidem ac illepidè obtruſiſſet.

Sed quoniam ex Opere meo latinè conſcripto laborare noluit, ut ſatis perciperet quid obiter ſaltem de Carteſii doctrina ſenſerim pag. 145. commodius certè poterat, atque etiamnum poſſet idipſum ediſcere ex Diſſertatione quadam mea Epiſtolari anno 1706. vernaculo ſermone exarata ad Doctiſſimum D. Marchionem Urſium, & ab eo edita in Eruditiſſimo Libro ſuo, cui titulus -- *Lettere di diverſi Autori in propoſito delle Conſiderazioni del Marcheſe Giovan Gioſeffo Orſi &c.* a pag. 287. uſque ad 330. ejuſdem Operis: ibi namque, ubi fusè de Carteſio, nec non de Gaſſendo, & Ariſtotele ſermonem habui, me nullius in verba Magiſtri quò ad res Philoſophicas unquam juraſſe, apertè viſitur. Ea ſiquidem ſemper, quæ tam in Sententia ejuſdem Ariſtotelis, quàm Carteſii, Gaſſendi, aliorumve ſaniora, & meliora credidi, ni mea me ſefellit electio, conatus ſum hinc indè excerpere, & pro ingenii viribus etiam connectere; quæ verò deteriora, planè rejicere: id perpetuò præ omnibus ratum habens; in hiſce videlicet rebus, perſæpe etiam vanis, veritatem in puteo latere, nulli hominum in hac vita unquam ſe prodituram. Jam verò unde digreſſus ſum denuo revertor. Epiſtola itaque Famigeratiſſimi Lanciſii ſic habet.

Viro ....

D. FRANCISCO TORTO

Med. Doct. & Mutinenſis Academiæ Profeſſori longè ....

JO: MARIA LANCISIUS

S. P. D.

Vix librum, Therapeutices ſpecialis ad Febres quaſdam pernicioſas, quem avidiſſimè præſtolabar, Clariſſimus Pacchionus noſter abs te mihi reddidit, cum ſtatim aperire illum, atque evolvere occœpi, tametſi nondum compactum, & conglutinatum. Nec ſanè Titulus ipſe citra admirationem modeſtiæ tuæ occurrit: rem enim ſummis dignam ingeniis, & in arte medica exercitatiſſimis tractandam aggreſſus, Juniorum, & Candidatorum propoſitam tibi utilitatem profiteris. Tum utraque, ad Principem nempe, atque ad Lectorem epiſtola ſingularem animi tui moderationem, ac eruditionem nobis exhibuit. Subinde Librorum ſingula Capita percurrimus, ex iiſque, perſpicua methodo diſpoſitis, ſpecimen prodire conſpeximus pulcherrimorum undique argumentorum, quæ varietate ſimul, & veritate, procul a faſtidio, atque offenſione, mirificè blandiuntur. Deinceps attentiſſimè legimus primum, & ſecundum Librum, in quibus, ut experimenta de Chinæ uſu tanquam pretioſam Recentiorum mercem extollis, ita Priſcorum, ac Mercati præſertim animadverſiones circa pernicioſarum Febrium diſcrimina aureum veluti pulverem agitare non prætermittis, æquiſſimus ſemper Judex, verique amantiſſimus. Ex reliquis autem tribus Libris tot, tantaque, omnia tamen tuo ab ingenio cum fructu jucunditatis, atque utilitatis, deprompſimus, ut, quemadmodum tu ſine plena rerum Phyſico-Mechanico-Anatomicarum ſcientia, ac longo uſu, ſcriptis illa tradere nequiſſes; ſic neminem, qui eadem penitiùs perſequi velit, abſque magno ſuorum ſtudiorum emolumento a lectione receſſurum exiſtima-

ſtimamus. Placuerunt, fateor, inter cætera, quæ Libro 3. Cap. 2. nervosè, ac doctiſſimè a te proponuntur: etenim inſequeris eò loci perniciosarum Febrium fermentum, aut ſubſiſtens, aut fugiens a primis in ſecundas chyli vias, atque ab iis in tertias circulantis ſanguinis, quartaſque excurrentis ſucci nervei ſemitas, itaut, quocunque ſe hoſtis recipiat, turbas faciat, claſſicumque canat; armata ſemper Peruviano Cortice manu feliciter profliges, atque proſternas. Quid? quod Arborem immortalitate dignam, in calce libri delineatam, Studioſorum in gratiam poſuiſti: Scilicet ut ab ejus ſingulis ramis, ut ſcribis, non decorticatis (modò memoriæ committantur) totidem quaſi haſtæ ad confodiendas febres, plerumque exitiales parari facillimè poſſint. Hæc autem omnia eo quidem judicio ubique rimatus es, ut nihil a ſtylo tuo (ſatis alioquin robuſto, atque eleganti) excidere videatur, quod non ſit vel graviſſimorum Virorum auctoritate, vel longo tuo experimento confirmatum. Quamobrem ſi fortè imprudens quiſpiam (caveat hic ſibi Excellentiſſimus Ciccolinus) *carpere aliquid tuis in Scriptis auſus fuerit, latrabit ſemper ille, non mordebit. Neque verò præterii ſine grata humanitatis tuæ commendatione locos illos, quibus me, meoſque labores officiosè commemoras. Hoc ſanè faciet, ut jure multò majori meis in Commentariis æternorum tuorum Operum debeam meminiſſe. Vale Vir . . . . . Amicis pariter, & Reipublicæ.*

Datum Romæ XIII. Kalen. Martii MDCCXII.

(*c*) (*Quanta cautione &c.*) Tanta cautione, remotioribus præſertim temporibus, Corticem Peruvianum, ut & alia ferme omnia remedia, præſcribere conſueverat oculatiſſimus Malpighius, ut fuerim auſus in Therapeutice mea pag. 14. proferre, *ſuam illi in hoc condonandam eſſe cautelam*, quippe eidem de more quidem familiarem, ſed circa uſum hujuſce Febrifugi fortè nimiam. In citato tamen per Cl. Auctorem Conſilio nihil illi condonandum duxerim; neque enim eo caſu valde ancipiti quicquam ampliùs ipſe propoſuiſſem. Habebit fortaſſe quid donet illi, aut potiùs quid parcat, ſed de exceſſu, idem Cl. Auctor, qui duas tantùm Chinæ Chinæ drachmas exhibere conſuevit]; neque tamen repetere: cum contra hìc Malpighius drachmas quinque *ad quindecim dies* partitis vicibus offerendas proponat. Atque hanc ipſam & mihi iis nonnunquam caſibus Lentarum, & Diuturniorum febrium, ex Intermittentium tamen radice, eſſe Methodum præſcribendi Peruvianum Corticem, poteſt quilibet intueri pag. 61., & 62., imò & a pag. 318. ad 321. ejuſdem Therapeutices meæ.

(*d*) (*Remedia &c.*) Ad hunc Textum petitum ab Opere Poſthumo ejuſdem Malpighii, & ſignatè ad primam illius partem reſpondeo, hìc improbari a Viro illo circumſpectiſſimo Chinam Chinam tanquam recenſitorum malorum productricem, ſi ea, ut clarè inquit, fuerit *ſine arte adhibita*. Adhibeatur itaque ex arte, ut in Tractatu meo ſum conatus explicare pro viribus; atque ita, non modò evitabuntur *Recidivæ, Fixationes, & Cachexiæ*, quas *arte non adhibita* metuit (fortaſſis & ſupra modum metuit) famigeratiſſimus Malpighius; ſed hæc ipſiſſima mala, *Fixationes* nempe, & *Cachexiæ*, ſi præextiterint, a Febribus diuturnis invectæ, eodem Febrifugo una, & eadem opera ſanabuntur. Audiamus in hanc rem; præter Reſtaurandum, Monginotium, alioſque plures ſuper hac materia citatos in Therapeut. mea pag. 92. 93., & præter hiſtorias a me ipſo allatas, tum ibidem, tum pag. 90. hiſtoria 13. & pag. 91. hiſt. 14., audiamus inquam ſex Medicos Inſignes, ex Inclyto Collegio Mediolanenſi, videlicet Jo: Horatium Caſtillioneum, Jo: Paulum Cambiagum, Hieronymum Cardanum, Franciſcum Guadignanum, Sebaſtianum Calvum, & Chriſtophorum Paravicinum, apud Badum lib. 3. pag. 205. hæc atteſtantes ab anno 1658., quo tempore novus adhuc erat in Europa Peruvianus Cortex. Illorum verba ſunt hæc. *Facta igitur a nobis per decem continuos annos* (non per decem dies, aut menſes) *multiplici experientia, omnibus, quibus ex præſcripto exhibitus fuit, profuit. Aut enim eos omnino a Febre immunes reddidit unica vice aſſumptus, aut ſi ex delictis in victus ratione, vel ex alia cauſa* (adderem, ſi bene ferret Cl. Auctor, *qui ſapiebat* plurimùm, - *ex non continuato illius uſu*) *Febris rediit, denuò eo aſſumpto liberi evaſere. Mirum dictu! Lienoſi, Cachectici, extincta Febri, nullis aliis aſſumptis remediis, a Cachexia, & Lienis infarctibus liberati ſunt &c. Nullis, quod ſciamus nocumentum attulit &c.* En ergo quomodo China China ex arte illorum ſolummodo temporum præſcripta, & repe-

tita

tita *Recidivas* facilè tollebat, & *Fixationes* intrà Lienem; & *Cachexias* ipſas curabat. Idem confirmat ſerioribus hiſce temporibus famigeratiſſimus Jo: Jacobus Mangetus Bibliot. Medico-Pract. lib. 6. §. 20. pag. mihi 239. his verbis. *Cortex non tantùm Febrem, ſed nonnunquam etiam Hydropem indè ortum depellit*: & quidem in ſubſtantia ipſa exhibitus, non *Tinctura* ſpecie; etenim ex eodem Auct. ibidem §. 16. *In Subſtantia ſumptus efficacior eſt: certiùs enim, & citiùs paroxyſmos ſiſtit &c.*

(*e*) (*Hinc neceſſe fuit &c.*) Quemadmodum prima pars hujus Textus reſpicit uſum Chinæ Chinæ *ſinè arte adhibitæ*, hoc eſt adhibitæ, vel *Ubi*, vel *Quando* non convenit (qua de re jam pluries ad faſtidium uſque) ita ſecunda hæc pars reſpicit *Modum* eadem utendi rationalem. Atque hìc animadvertat Lector, quàm parum cautè, quàm parum appoſitè Cl. Ramazzinus Chinæ Chinæ uſum *quemcunque* §. 6. merè empyricum, irrationalem, & amethodicum prædicans, utatur hoc Textu, quem Malpighius, ut ſatis patet, protulit in eum præcisè finem, ut ejuſdem Febrifugi uſum, non merè empyricum, ſed methodicum, rationalem, & planè jam *tutum*, mediis præparationibus variis, apud Medicos factum oſtenderet. Adeòque nil aliud hinc poſſet inferre noſter Auctor, niſi ad ſummum, neceſſarias eſſe præparationes a Malpighio allegatas, ut *tutò* poſſit China China adhiberi ad eas Febres, ad quas illius actionem pertingere docet experientia, cùm in ſubſtantia nuda exhibetur.

Licèt autem quò ad iſtas Remedii præparationes ego experientia multiplici ductus poſſim aſſerere denuo, quod & aſſerui in Therapeut. mea pag. 64. cum Mortono, & Blegnyo; Efficaciorem ſcilicet eſſe ſubſtantiam ſimplicem hujuſce Febrifugi, quàm Extracta, & Tincturas illius; ut ſentit quoquè Lemeryus in curſu Chymico, a Cl. Auctore infra citatus, & in Bibliotheca Medico -- practica, ut annotavimus nuperrimè, Jo: Jacobus Mangetus, aliique; nihilominus neque renuò rurſus admittere, quod in obſequium Viri tamen celebris admiſi pag. 63. ejuſdem Therapeut.; poſſe videlicet *Tincturam* potiùs, quàm *ſubſtantiam* ligneam Corticis, eamque *paulatim* potiùs, quàm *cumulatim* exhiberi, ubi non magna urgeat neceſſitas, vel ſolicitudo citioris, aut certioris eventus: uno verbo, in *diuturnis*, & *benignioribus* Intermittentibus. In *Pernicioſis* ſiquidem, tam Intervallatis, quàm Subcontinuis, etſi quandoque Extracta, & Tincturæ ex uſu eſſe poſſint, nec inutiliter; haud tamen vereor affirmare, *certiorem* ſemper eſſe, *citiorem*, *nec* propterea *minùs tutam* curationem, quæ *Subſtantia* Corticis aſſumpta obtinetur, quàm quæ obtinetur ope *Tincturæ*, aut *Extracti*: quemadmodum in Libro, cui Titulus, *Oculorum*, & *Mentis vigiliæ*, pag. 274., auctoritate Mortoni, & propria experientia fretus, huic eidem Malpighianæ animadverſioni reſpondet Cl. Sbaragli, ejuſdem pariter Scholæ Bononienſis Profeſſor, & (quantùm ex ejus Scriptis licet conjicere) Peruviani Corticis adminiſtrator neutiquam ſcrupuloſus. Sed & his miſſis, Malpighius certè temporibus ſuis ne cogitavit quidem de Febribus hujuſmodi lethalibus China China curandis, vel de tam valida illius virtute in extremo etiam earundem Febrium exitio; imò in anguſtiis *proximæ*, *certæque* jam necis. Neque enim metum *Recidivarum*, nec *Fixationum*, nec *Cachexiæ*, nec aliorùm quorumvis morborum, ſervato tunc Ægrotante ſubinde facilè curabilium, in tam gravibus circumſtantiis objeciſſet, ſatis conſcius aurei effati, quod habet Celſus lib. 8. cap. ult. *Nihil intereſt, an ſatis tutum præſidium ſit, quod unicum eſt.*

His omnibus de cauſis, *ſuam* in Therapeut. mea, loco citato, *cautelam* dixi *condonandam Malpighio*, Viro ſanè, quem libenter & ipſe fateor *Sapientiſſimum*, qualem modò prædicat, qui ſibi favorabilem putat, Cl. Ramazzinus. Neque ego propterea tanto Viro, velut crimen aliquod unquam objecerim, quòd ille populari, crebræque praxi minus addictus, ſæpius etiam in otio rurali Sectionibus Anatomicis, præſertim minutioribus, occupatiſſimus (quibus ſtudiis, utilitate ſua nequaquam carentibus, longè a Medentium, & Ægrotantium turba eminenter incaluerit, inacceſſa peragrans loca, & *nullius ante Trita pede*) humilioribus hiſce, quantumvis æquè ſaltem utilibus, minùs vacare potuerit, aut potiùs voluerit. Nullus enim dubito, quin pro ſua ingenuitate, ſi vixiſſet in hæc uſque tempora, alienæ ſaltem praxi eam fidem in hoc fuiſſet adhibiturus, quam anatomicæ illius dexteritati alii adhibere conſueverunt. Nec proinde illius ego *curioſam diligentiam ſa-*

libus Ariſtophanis perfricuerim, ut ſatis manifeſtè, diſſimulanter licèt, olim perfricare viſus eſt Cl. noſter Auctor: & quidem acrioribus, ac unquam perfricuerit illam jiſdem temporibus Auctor Diſſertationis *De Recentiorum Medicorum ſtudio*. Videſis curioſe Lector Diſſertationem Cl. Ramazzini De Conſtitutionibus trium annorum 1692., 93., & 94. §. 58., & 59. pag. 193. Edit. Patavin., ibique Mantiſſam hanc illi Diſſertationi, etſi jam planè abſolutæ, pruriente nihilominus calamo eleganter aſſutam reperies.

(*f*) (*Malo uſu &c.*) Quis quæſo de *malo uſu*, nedum Peruviani Corticis, ſed & aliorum remediorum, puta Phlebotomię, Purgationis &c. acria non ſcribat? Contra *malum* hujuſce Febrifugi *uſum* ſcripſi & ego, qui tamen dicor alicubi a Cl. Auctore, *Magnus Chinæ Chinæ virtutum aſſertor*; ſcripſere Sydenhamius, imò & Mortonus ipſe, aliique ferè omnes, innoxii cæteroqui, & ſaluberrimi Remedii Fautores, ut paſſim videre eſt, tam in Scriptis eorum, quàm in ipſa Therapeutice mea. Sed quid indè? Opus eſſet oſtendere, *malum* uſum, quem damnant auctoritates omnes, tum hoc, tum aliis Criticæ hujus Diſſertationis locis adductæ, eſſe illum *eundem*, quem ſpecie recti uſus exercent *Mutinenſes Medici*; ſive, ut citra fucum loquamur, quem titulo *peculiaris*, ac perutilis *Methodi* proponit, ac laudat eadem Therapeutice mea: *rectum* verò uſum illum eſſe *tantummodo*, quem limitibus arctiſſimis concluſum ferme ad nihilum tandem redegit Cl. Auctor. Ad hæc oporteret (ut vim probationis haberent eædem auctoritates) opporteret, inquam, ut Scriptores illi *Methodum* ipſam *meam*, in circumſtantiis præſertim, in quibus eam *peculiariter* propoſui, nedum præciſè damnarent, ſed & damnarent *experti*, non ratiociniis tantùm innixi; meque *re ipſa* falſitatis evincerent, aut vaniloquentiæ. Sed quis, Mortono excepto, aliiſve perpaucis, Peruvianum Corticem in Perniciosis Febribus a Mercato deſcriptis, methodicè, ac ex arte fuit unquam, ſaltem conſtanter expertus, ante evulgationem Tractatus mei, ſpecialem Methodum, nondumque notam tradentis, ut praxi meæ ſuam in iiſdem Febribus, & circumſtantiis æqualiter exercitam, queat opponere experientiam?

Quæ igitur de *malo* hujuſce Corticis *uſu* generaliter ſcripta extare dicuntur apud Georgium Baglivum, Nicolaum Lemery, & Theophilum Bonetum in variis Operibus ſuis, nil probant adversùm me, niſque adversùs Peruvianum Corticem: cum vix aliquid per tranſennam apud ipſos legatur de *abuſu Antifebrilium omnium* in genere, ut & de *uſu* Chinæ Chinæ nonnunquam, ut ajunt explicitè, *intempeſtivo*; quem quoquè *intempeſtivum* nihilominus etiam admittunt *in curatione coacta*. Contra verò reperio plurima apud eoſdem Auctores de vi, certitudine, & ſecuritate hujuſce remedii, quæ aciem legentis Cl. Ramazzini fortaſſe ſubterfugerunt, quæque facilè a curioſis Lectoribus poſſunt adinveniri, ut in ſequentibus.

(*g*) (*Apud Georgium Baglivum &c.*) Georgius ergo Baglivus, ut aliquid obiter innuam de ſingulis, Lib. 2. Prax. Med. Cap. 3. pag. mihi 156. hæc habet. *China China eſt Remedium profectò herculeum, in curatione Intermittentium; dummodò tamen* (quæ peritorum omnium cautela eſt) *non detur, ſi aderit ſuſpicio inflammationis alicujus viſceris, vel aſceſſus interni; neque in principio, crudis adhuc exiſtentibus humoribus &c.* Item lib. eod. pag. 234. de inutili, ac noxia locutus bilis evacuatione in Tertianis -- *Evincit id*, inquit, *nuperrima Corticis Peruviani, aliorumque Febrifugorum artificialium detectio, quibus prudenter, & tempeſtivè datis, Febres omnes Intermittentes, a quibuslibet demum cauſis productæ, feliciſſimè eliminantur, nullis in medium productis Quæſtionibus præparationis, aut evacuationis humorum.* De Remediis deniq; Specificis agens pag. 242. principem ſtatim locum tribuit Peruviano Cortici, inquiens. *Sint conſtantia*, videlicet Remedia ſpecifica, *methodo præſcribendi munita, & morbo ſpecificè, ac ferme infallibiliter reſpondentia, prout eſt in Intermittentibus Cortex Peruvianus &c.*

Quod ſi in Tractatu De Fibra Motrice, & Morboſa identidem ſuccenſet uſui Chinæ Chinæ, perpetuò loquitur cohærenter ad ſuperiùs relata, tùm de illius oblatione ante ſublatam, ut clarè ſemetipſum explicat, *Cacochiliam*, tùm de abuſu ejuſdem in Febribus *Meſentericis Romanorum*, ut vocat, ex vitio illius visceris non levi proficiſcentibus, ac proinde *Symptomaticis*; adversùs quas nil poſſe Peruvianum Corticem, communiter notum eſt, & a me pariter, nedum annotatum, ſed & fuſiori explicatione declaratum pag. 295., & 296. Tractatus mei. Oportet ergo probè digno-

dignoſcere Febrium ſpecies, differentias, & tranſmutationes, ut pluribus aliis in locis Tyrones docui. Sed hoc (ut ajebam pag. 102. ejuſdem Tractatus) quod maximè oporteret docere; idipſum eſt, quod nequit ſatis doceri. Qui ergo omnes haſce Febrium viciſſitudines exactè, quantùm licet per obſervationes, & experimenta, non callet, nunquam erit Corticis opportunus adminiſtrator; remediumque a perito Medico ferè nunquam incaſſum adhibitum, ſi fortè bis, aut ter cum ſucceſſu, quater, aut quinquies ſinè ſucceſſu exhibebit. In hos ſcopulos, in has Syrtes forſitan impegere Scriptores nonnulli, Chinæ Chinæ uſui frigidiuſculè tantùm plaudentes.

(*h*) (*Nicolaum Lemeri &c.*) Nicolaus verò Lemeryus in curſu Chymico Part. 2. Cap. 6. de Quinquina pag. mihi 454. ait -- *Hoc eſt Remedium tutiùs, quod uſq; adhuc repertum ſit adversùs Febrium Intermittentium fermentum &c.* Uſum illius *prima* oblatione *liberalem* præcipit; *continuatque* diminuta doſi bis in die *per octiduum*, & ſemel in die *per aliud octiduum*; aſſeritque *conſtantem* illius *repetitionem* impedire Febrium *recurſum*, dummodo Æger fuerit antea ritè purgatus; impurgato enim corpore Chinam Chinam exhibere, minimè tutum exiſtimat. Hac de re vide Therapeut. meam lib. 1. Cap. 9.

(*i*) (*Theophilum Bonetum &c.*) Quòad Theophilum denique Bonetum, in variis hujus Auctoris Operibus tot ſunt, quæ favent uſui Peruviani Corticis, ut cuncta recenſere non vacet; ſiquidem apud vaſtorum hujuſmodi Collectaneorum Scriptores qui aliena diverſorum generum acervatim referunt in Studentium commodum, quiſque reperit facilè quod ſibi congruit. In Polyalthe itaque ſuo Bonetus Tom. 1. Lib. 1. de Febr. Tit. 5. Cap. 1. de Intermitt. in gen. §. 59. de China China hæc habet ex Sponio pag. mihi 221. *Omniùm uſitatiſſimum, & certiſſimum omnium eſt Febrifugum &c.*, ſuadetque ex eodem ad præcavendum Febrium *recurſum* doſim *liberalem* ad uncias uſque *duas* §. 61.; item ex Saccho hæc addit eodem §. 59. *In his Febribus China Chinæ valde ſalutaris ab experientia probatur &c. & ſi revertatur paroxyſmus, nova Chinæ exhibitione ſupprimitur.* Ex Villiſio quoquè §. 60. ſic loquitur pag. 222. *Uſus pulveris Corticis Peruviani hunc morbum* (hìc intellige Quartanam) *certiſſimè curare perhibetur &c.* Denique (ut plura alia omittam loca tam vaſti Operis) ibidem ex Boyle ſic concludit. *Si credendum erit magno Digbeo, culpandus potiùs Medicus, quàm nobilis hæc Medicina, ſi poſt hujus exhibitionem unquam revertatur Febris; nam cum illum conſulerem ſuper hac re, ſanctè mihi aſſeveravit, ex* 30. *aut* 40. *circiter Quartana detentis, quos hoc ſolo remedio curavit, ne vel duos relapſos fuiſſe:* neque tamen indè crediderim, Cachecticos illos paulò poſt obiiſſe, aut Hydropicos. Sed citati Auctores, de inhibendo relapſu adeò ſoliciti, neſciebant adhuc Theorema practicum Cl. Ramazzini; videlicet, *Optandum eſſe, ut Febris redeat remedii loco: Medicoſque Chinam Chinam præſcribentes interdum eludi, Febre ampliùs non redeunte; ſed tacitè corpus depaſcente.*

Idem Bonetus in Mercurio Compitalitio, ubi de China China ſermonem habens nihil edit de proprio, ſed tantùm Villiſii verba tranſcribit, ſcilicet lib. 6. De Febre Intermittente in genere, pag. 207. hæc nobis innuit. *Qui ea ratione* (videlicet uſu Peruviani Corticis repetito) *crebras inducias Quartanæ procurabant; alacres, & vividi ad negotia quæque expediti degebant, cum ſecùs enerves, & pallidi in languorem, & vitioſum corporis habitum redigerentur. Vix unus e centum hoc remedium incaſſum tentavit: nec tantum in Febre Quartana; verùm in aliis Intermittentium Speciebus cum fructu adhibetur &c.*

Tandem in Medicina Septentrionali feliciſſimas adducit idem Bonetus Febrium curationes, ope Chinæ Chinæ abſolutas: Harum tres juvat recenſere. Prima legitur Volum. 2. Lib. 5. De Febribus Sect. 1. De Medicam. Antifeb. Obſer. 5. pag. mihi 177., eſtque obſervatio Eraſmi Bartholini, qui primò in ſe ipſo anno 1679.; mox in aliis felix de illa periculum fecit, ejuſque famam illis in Regionibus antea obſcuram illuſtravit; imò & rationibus validis uſum ejuſdem ea ipſa obſervatione confirmavit. Et quaſi Regionibus illis indecorum putaſſet, apud alienigenas credi minùs excultum ibidem eſſe remedium illud, quod non multò ante Europæ innotuerat, hæc addidit. *Celeberrimus Vir Villiſius multis experimentis edoctus ſtatuit lib. de Febr., eximias eſſe hujus pulveris vires in Febri Quartana debellanda; id, quod & Nobiliſſimus Robertus Boyle teſtatur in diverſis editis a ſe Scriptis. Quare neque nos decuit uſum ejus in terris hiſce Septentrionalibus*

libus ſalutarem fuiſſe ſilentio prætermittere, ut optimis rebus honos inprimis habeatur, neque in Medicamentorum cognitione confeſſa cum ancipitibus, & obſcuris confundamus. Et paulò poſt -- *Adeòut veriſſimum eſſe deprehenderim quicquid laudati Auctores* (alios enim antea citaverat, præſertim Antymum Conygium, ſive Honoratum Fabri) *de hoc pulvere bono publico divulgarunt; neque in hiſce terris minorem eſſe ejus nobilitatem, quam in Meridionalibus.*

Obſervatio altera habetur eadem Part. 2. Medicin. Septentr. lib. 7. Paraleipom. ad lib. 3. Sect. 3. de Febribus Intermitt. pag. mihi 550. Obſervat. 19., eſtque illa obſervatio Ferdinandi Friderici Illmer, pariter digna, quæ luſtretur; licèt hìc ob ſuam prolixitatem omittatur. Ex ea ſiquidem non minùs Peruviani Corticis efficacia, quàm inefficacia *potius* vulgaris Methodi, aliorumque *Antifebrilium* ferme *omnium*, eo caſu inutiliter uſurpatorum, clarè deprehenditur.

Sed tertia Obſervatio, quæ hanc immediatè antecedit pag. 549., eſtque Obſer. 18. rem planè conficit. Exhibet hæc Auctorem ipſum, qui eam deſcribit, Theophilum Bonetum Quartana laborantem, & in ipſo morbi principio, poſt ſextum videlicet Paroxyſmum, China China intra biduum ad drachmas, *non duas* tantùm pro more, *ſed ſex* aſſumpta, perfectè ſanatum, atque ad calcem Obſervationis pag. 550. plura de hoc Febrifugo egregiè locutum; inter quæ nonnulla hæc curſim excerpta. *Circa uſum iſtius Febrifugi, notandum, quò ſimplicius exhibetur, eò efficaciorem ejus vim deprehendi; neque conſortium aliorum medicamentorum expoſcere. Nam neque adjuvante indiget, quod vim illius intendat, cum hactenus nullum adeò efficax antipyreton innotuerit, hinc ut quicquid in ſocietatem illius venerit, infirmius ſit, & inutile: neque corrigente, cum nullum ab ejus uſu ex arte exhibiti, experientia teſte, damnum emergat &c. Si Recidiva ſuccedit, ea vel Ægri intemperantiæ adſcribenda, aut quia intempeſtivè, vel coactè id aſſumptum eſt &c.* Quid clarius? Quid Cortici favorabilius? Itane illum auctoritatibus Baglivi, Lemerii, & Boneti mulctat Cl. Auctor? Certè & hac vice *Carpathius teſtem*.

Quid verò ſi ego, præter reſponſionem hanc ab iiſdem petitam, retaliarem Virum Cl. auctoritatibus quinquaginta forſan Scriptorum ſupra enumeratorum, tot, & tanta eidem adverſa canentium? Quid, ſi unius Langii Diſſertationem? Quid, ſi ſolam Mangeti Bibliothecam, vel Medico-practicam, vel Pharmaceutico-medicam cum Auctoribus in eadem, præter a nobis expoſitos, recenſitis, Rajo, Courtine, Goodall, Hulſe, Robinſon &c. opponerem? Sed puderet, ubi de praxi lis agitur, alio uti teſte, quàm experientia: maximè cum non de primæva vulgari Methodo, nec de Febribus tantùm diuturnis, de quibus ſolummodo paſſim loquuntur Auctores, inter nos ſit Quæſtio ſuborta; ſed de Methodo *recenti*, & de uſu pauciſſimis noto, cujus Judicium penès Seculum iſtud deinceps erit, ſeroſque Nepotes, non penès prægreſſum. Id unum liceat a Mangeto ſupra laudato in rem noſtram excerpere, Bibliot. Pharmaceutico-med. lib. 17. pag. mihi 697., quod ſic habet. *Pro ejus vi febrifuga* (loquitur de China China) *quidam acriter militarunt, dum alii nobile hoc medicamentum totis impugnarunt viribus*, (en igitur quàm facile ſit, & ſimul quàm vanum, notas jam, ſed effœtas, atque hodie inanes contra illud congerere auctoritates) *donec tandem ultimis hiſce annis ab omnibus prope Medicinæ Cultoribus, Ægrorum ſuorum ſolatium verè expetentibus, non tantùm amicè excipitur* (ea ex adverſo quàm facilius ſit, ſed ſimul quàm æquius, potiore auctoritate, & experientia firmatas, condere pro eodem *Pandectas*) *ſed etiam pro Panaceæ quadam quaſi ſpecie non immeritò ſalutatur*. Cur ergo *ultimis hiſce annis* deſiit ſaluberrimam hujuſmodi Medicinam ita ſalutare, qui ante paucos annos, imò ante paucos menſes tam humaniter, tamque benignè ſalutaverat Cl. Auctor?

§. 44.

SEd forte quis dicet ignotam fuiſſe novam hanc Methodum Chinam Chinam exhibendi in larga doſi ad uncias, & pluries in die, ac in illius uſu perſiſtere donec febris extincta fuerit. At iſta Methodus nova non eſt, (*a*) *licet pro nova venditetur*, jamdiu in Germania uſui

uſui eſſe cœpit, ut videre eſt in Epiſtola reſponſiva Roberti Bradi ad Thomam Sydenham, ibi enim verba hæc ſcripta reperio. *Equidem ſcio quoſdam haud infimi ſubſellii Medicos, qui in magna quantitate, & doſi ſæpius repetita eum exhibent; alios item qui ex eodem extracta, infuſiones, & ex infuſionibus julapia, & emulſiones conficiunt, quibus modis ſe non tantum intermittentes, ſed & continuas quaſdam certo curare affirmant.* Profecto hac in re *(b) nil inauſum*, nil intentatum reliquit Medicorum induſtria, ut etiam excogitarit ex Chinæ Chinæ decocto Clyſteres Febrifugos.

(*a*) (*Licet pro nova &c.*) PRo *nova* certè non venditatur a me Methodus mea, quam patior libenter, ut appellet quiſque pro arbitrio, vel meam, vel alienam, vel ad imitationem alienarum conſarcinatam, quemadmodum in Therapeut. mea lib. 3. Cap. 4. pag. 168., & ſeq. Poſſe nihilominus, forſan & debere, novam vocari, habito ad circumſtantias quaſdam reſpectu, quæ ſe tenent tum ex parte Febrium curandarum, tum maximè ex parte modi exhibendi Peruvianum Corticem, illumve induſtri quadam, & inæquali partitione diſtribuendi, pro ratione anguſtiæ temporis, & imminentis exitii, ne inutiliter adminiſtretur, ex eodem Cap. 4. lib. 3. a pag. 168. uſque ad 173. luce meridiana clariùs apparet.

Sed hæc novitas, ſeu, quod refert, peculiaris utilitas Methodi meæ non conſiſtit in exhibenda, ut hìc inquit Cl. Auctor, China China *in larga doſi ad uncias, & pluries in die &c.*: hujuſmodi enim lata nimiùm, & *indeterminata* loquendi forma ſatis a me exſibilata eſt pag. 162. Tractatus mei, ſed conſiſtit ad ſummum, ut aliàs recenſui, & ut patet ex eodem Opere meo pag. 163., in duabus plus minùs unciis Chinæ Chinæ, intrà tres hebdomadas aſſumptis; una ex illis ad curationem, altera ad præcautionem præſcripta, in caſibus Febrium Pernicioſarum, ac ſummè lethalium, ubi major neceſſariò, quàm in benignioribus impenditur copia Febrifugi. Doſim iſta copioſiorem, quæ ſcilicet pro una Ægritudine curanda, uncias duas longè tranſcendat Peruviani Corticis, tanquam abuſum a me damnatam vide pag. 164., & 165. ejuſdem pariter Tractatus mei. Diſtributio autem iſtiuſmodi doſis liberalior eſt mihi tantummodo in primo Cyatho, ſive in prima Remedii oblatione, in caſibus tamen ſolùm maximè urgentibus, & deficiente tempore lentiùs agendi: tunc ſiquidem ſemunciam de more, paulò etiam plus, aut paulò minùs, pro affectus, ac temporis exigentia præſcribo. Atque ita ſufflamine ſtatim impoſito Febri præcipiti, reliquum Corticis ad alteram uſque unciam, lentiore ſenſim pro re nata progreſſu, conſumptum volo. De his omnibus fusè, & ordinatè in eodem Opere meo a pag. 158. uſque ad 173., ubi totum Corticis impendium, & tota ſimul meæ Methodi novitas abundè perſpicitur. Novum quippe revera eſt, propinare hoc pharmacum in iis circumſtantiis, in quibus nulla ampliùs pharmaca locum habent, magis novum, propinare tam utiliter; & maximè novum, hanc utilitatem pendere ab induſtri quadam modicæ potiùs, quàm exuberantis tandem quantitatis diſtributione.

Sed ſi *Methodus iſta nova non eſt*, & *ſi jamdiu in Germania*, ut inquit, *uſui cœpit eſſe*, cur illam ſoli *Mutinæ* ſequaci imputat, non verò *Germaniæ*, ut aſſerit, præeunti Cl. Auctor? Aſt hallucinatur ille non parum, dum in aſſerti ſui probationem adducit Epiſtolam Bradii (fallitur & in hoc, quòd *reſponſivam* vocat, cum ſit ſciſcitatoria ad Sydendam) Robertus enim Bradyus, ut patet ex eadem Epiſtola, & ex Reſponſoria annexa Sydenhamii ad ipſum Bradyum pag. 332., & ſeq. in Operibus præcitati Sydenhamii, Edit. Patav. 1700., eſt Profeſſor *Cantabrigienſis*; verbaque a Cl. Ramazzino hìc recenſita ſcripſit idem Bradyus e *Cantabrigia*, Urbe, non *Germaniæ*, *ſed Angliæ* celeberrima, ut videre eſt loco citato. Crebrò nimis profectò labitur vel inter plana hæc cæſpitans Vir Cl., ut queam ipſe tam crebrò diſſimulanter connivere. Quòd ille §. 31. *Franciſcum* pro *Antonio* extinctum, ſive occiſum voluerit: quòd §. 32. alium quempiam de *Marchione Comitem* fecerit: quòd §. 33. Fernelii Libros De abditis non *Rerum*, ſed *Morborum* Cauſis inſcriptos dixerit: quòd denique hoc ipſo Paragrapho Epiſtolam Bradii *Sciſcitatoriam* pro *Reſ*-

ponſoria ſumpſerit, & Nationum Medicinam confundens, *Germanicam* Scholam citarit loco *Anglicæ*, vel Germaniam ipſam ad Tameſim, & Camum pro Anglia collocarit; id omne illi facilè condonandum dixerim; quamvis idipſum alii non ita facilè laturi ſint Medici, neque Geographi. Sed quòd morem ejuſdem Anglicæ Scholæ, quam mihi, tunc licèt inſcio, præeuntem in liberaliori Chinæ Chinæ uſu ad Pernicioſas Intermittentes pluries aſſerui in Opere meo, velit ille adſcribere inſuper Scholæ Germanicæ in contumeliam Methodi meæ, ut ſcilicet omne illi adimat novitatis decus; id certè non æquè facilè ferendum mihi: quemadmodum nec bene tuli, nec unquam feram, venditatum falsò ab eodem (puto quidem ſinè crimine) pro infauſtè alicubi exhibito, nullatenus exhibitum, aut propoſitum Peruvianum Corticem.

Sed quoniam Germanum effinxit invita Natura Robertum Bradyum, cur ſaltem illius germana ſenſa noſtro Cortici adeò favorabilia, & ex immediato ejuſdem contextu clarè patentia non ſubdidit Vir integerrimus? Subdam ego de more prolixior quod de induſtria omiſit ille, cùm maximè ipſum juvabat brevitati ſtudens; imò totum, prout jacet, Bradii Textum, a Cl. Ramazzino partim allatum, & partim omiſſum integrè huc reddam. Si ergo Thomæ Sydenham Londonienſi ſub die 30. Decembris anni 1679. ſcripſit e *Cantabrigia* Robertus Bradyus -- *In Sectione prima Cap. quinto Libri tui paucis egiſti de uſu Corticis Indici, & ejuſdem exhibendi Methodo. Equidem ſcio quoſdam haud infimi ſubſellii Medicos, qui in magna quantitate, & doſi ſæpius repetita eum exhibent; alios item, qui ex eodem extracta, infuſiones, & ex infuſionibus julapia, & emulſiones conficiunt: quibus modis ſe non tantùm Intermittentes, ſed & Continuas quaſdam certò curare affirmant. Magnum procul omni dubio in curandis Intermittentibus eſt remedium. Ego quidem per 20. plus minùs annos dictum Corticem varia forma, & multiplici præparatione maximo cum ſucceſſu exhibendum curavi. Si verò peculiare quippiam de uſu hujuſce Corticis noſtri, vel quid melius progrediente experientia fueris edoctus, id ne graveris, precor, in lucem proferre*. Hæc omnia e Cantabrigia Bradyus. In *Anglia* ergo, non in *Germania*, (penès Mortonum ſaltem, & Sydenhamium) uſitata erat Methodus, non quidem eadem, ſed nec longè abſimilis a mea, præſcribendi Peruvianum Corticem, ut candidè faſſus ſum in Therapeutice mea locis citatis, & alibi. Quodnam autem Bradyo reſponſum dederit Sydenham, & quâ Methodo ſe uſum dixerit in miniſtrando Ægrotis Peruviano Febrifugo, ſatis patet ex Textibus illius a me tranſcriptis, tum olim in Tractatu meo, tum denuo in hiſce Reſponſionibus Jatro-apologeticis. Quòd ſi inſuper particulam quamdam finalem Reſponſionis ejuſdem Sydenhamii ad Bradyum, pro meliùs dignoſcenda eximia vi Corticis ex arte adhibita, meorumque inſimul dictorum exploranda fide, luſtrare libeat; quoniam hæc ipſa Sydenhamii concluſio rebus quoquè meis tam bene congruit, ut mihi fortaſſis hodie idem de Opere meo liceat affirmare, quod de ſuo quondam Sydenhamius aſſeruit; hæc illius verba ſummatim huc translata haud piget ſubdere. *Si placuiſſet ad ea animum advertere, quæ annis abhinc quatuor tradideram; quo pacto ſcilicet Cortex debuerit miniſtrari, tum poſtea repeti, Ægro convaleſcente, viverent fortaſſis haud pauci eorum, quos jam terra tegit; utut homines vilipendant tenues ſanè illos conatus noſtros, communi omnium bono dicatos, & monita ſpreverint ibidem dictata*. Hæc eadem itaque mihi ſors obtigit a Cl. Ramazzino, cui mea minimè placuerunt vel dono miſſa. Nullo igitur pretio mercem hanc *venditavi*, quæ tantùm abeſt, ut illum emptorem habere meruerit, quin potiùs habuerit contemptorem.

(*b*) (*Nil inauſum &c.*) Auſus iſte tam inſolens præſcribendi *Clyſteres ex China Chinæ decocto*, ſi apud Cl. Auctorem malè audiat ut enervis, aut parum efficax, eadem quoquè ratione non admodum glorioſè audit apud me pag. 330. Tractatus mei; quamvis non ſemel & hac via mihi uſui fuerit idem Peruvianus Cortex. Si verò malè audiat alio nomine; ſciat idem noſter Auctor, ad auſum hujuſmodi, præter Helvetium Facinoris Auctorem, perveniſſe quoquè e *Schola* inclyta *Bononienſi* (*quæ cæteris*, ipſo Judice, *pro regula Polycleti eſſe poteſt*) Clariſſimum Sbaragli, per ſuperiora, & per inferiora Febrifugum hoc pro caſuum exigentia in Ægrotantium corpus immittere non renuentem, ut in *Oculorum*, & *Mentis Vigiliis* pag. 273. Sciat inſuper, ad eundem auſum nedum perveniſſe in curatione auſpica-

picatiſſima Pueri quinquennis, remedia quævis per os reſpuentis, ſed & Practicis ſtimulos addidiſſe ad idem tentamen Georgium Baglivum, quem §. antecedenti citavit Cl. Auctor tanquam Scriptorem uſui Chinæ Chinæ adverſantem. Legatur Caſus apud eundem Baglivum lib. 1. Prax. Med. Cap. 13. pag. mihi 128. Quid ergo miratur adeò Vir Cl. de *Clyſteribus Febrifugis* ex China China paratis, qui Moniali cuidam nihil per os aſſumenti, ad 66. dies per ſolum Clyſterem *Nutrientem*, ſingulis diebus injectum, vitam ſe prorogaſſe refert in ſuis Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus, a pag. 107. uſque ad totam pag. 109.? Metuitne forſan, ne qui parantur ex China China Clyſteres, *Cachexiam* pariant, aut *Hydropem*, eadem, qua *Nutrientes* illi alimentum intrudebant via? Certè ſi crebrò, & copiosè repetantur, inflabunt Abdomen: cujuſmodi infortunium fortè contigit quadringentibus illis militibus prope Manhemium æſtiva caſtra ſortitis.

§. 45.

JAm multa habita ſunt experimenta permiſcendo Chinam cum variis Spiritibus, cum ſuccis corporis animalium, cum ſucco pancreatico, cum bile, cum ſanguine recenter extracto, ad obſervandum, num aliqua fiat efferveſcentia, & colorum mutatio. Hujuſmodi tentamina, quæcumque ea ſint, non improbo, ſed dico hac in re non paucas contingere hallucinationes; in Stomacho etenim ex ſucco acido, qui inibi ex naturæ lege hoſpitatur, & alchali fixo Chinæ Chinæ fit lucta, & exinde novum concretum, quod ad alias partes demiſſum, diverſas habet vires, quod permixtum cum ſucco pancreatico, cum bile, cum ſanguine, quid operetur ſcit Deus. Quantum in rerum natura poſſit mixtio, ex nitri, ſulphuris, & carbonis permixtione, unde emergit pulveris pyrii tantarum virium compoſitio, jam ſatis notum. Sat celebre eſt illud Auſonii de Muliere mœcha, quæ Marito zelotypo toxicum dedit, ac poſtea ut illius vim geminaret, Argentum vivum porrexit, ſed antidotum prioris veneni exhibuit.

(*Jam multa &c.*) NE quis poſſit ambigere, utrum ipſe petar, & an ventiletur Opus meum in hac Diſſertatione Critica univerſa, placuit Cl. illius Auctori in ipſa quoquè Specialia experimenta mea, ſeu potiùs tentamina quædam, ad explorandam febrifugam virtutem Corticis aliquando inſtituta, & pag. 23. mei Operis expoſita, nonnihil animadvertere. Et licèt ex iis me nihil ſolidi elicuiſſe ſim faſſus; imò licèt in iis nil improbandum ſe reperiſſe quodammodo fateatur Vir ipſe Cl. nihilominus aliquid tandem expiſcatur, quod carpat, generaliter inquiens, *Hac etiam in re non paucas contingere hallucinationes*: quaſi fallax fuiſſet regula inveſtigandi per hæc tentamina virtutem Corticis, quotieſcunque etiam per illa phænomenon aliquod ſpeciale, ac novum innotuiſſet. Sed, bona ejus venia, hallucinatur ille non parum, ordinem philoſophandi experimentalem invertens. Ex actione quidem cujuſpiam Remedii quid peculiare agentis extra corpus humanum, haud ſatis certò poteſt elici conjectura, quòd idem pariter acturum ſit intrà corpus humanum, ob tot aliorum, diverſorumque ſuccorum commiſtionem, quibus inficitur, ut pag. quoquè 335. Tractatus mei minimè ſum veritus confiteri. At verò ſi illud idem Remedium, nempe in caſu noſtro China China, *certò* agat quid peculiare intrà corpus humanum; ſcilicet Fermentum febrile nobis occultum *certò* corrigat, ut *certò* corrigit; ſubinde autem per experimenta extra corpus habita nobis conſtet (quod tamen nequivit conſtare:) illam ſuccos V. G. inſigniter acidos, amaros, aut ſalſos retundere, eoſque omni acrimonia Naturæ modum excedente ſpo-

liatos, ad dulcedinem quandam reducere; plurima certè probabilitate, ne dicam evidentia, inferri poterit, tum quod China China humores noſtri corporis præter naturam acidos, amaros, aut ſalſos redditos, vi ſua cogat dulceſcere, tum maximè quòd ipſum febrile fermentum ab eadem retuſum, acidum revera ſit, amarum, aut ſalſum.

Aliud ergo eſt, quærere per experimenta extra corpus inſtituta Remedium febrifugum; aliud eſt, Remedii febrifugi jam reperti quærere vim intrà corpus exercitam, per experimenta illam demonſtrantia extra ipſum corpus. Si ex Toxici, Hydrargyri, & humanæ ſimul Salivæ permiſtione, Toxicum ipſum extra corpus humanum dulceſcere, ſuaque acrimonia ſpoliari, aliquando obſervare potuiſſet Mulier Mœcha, ab hujuſmodi commiſtione intrà corpus Mariti Zelotypi dubio procul abſtinuiſſet, aliterque ceciniſſet Auſonius. Sed & aliter caneret hodie, ſi Medicos quoſdam noſſet in uſu Chinæ Chinæ parum verſatos, qui hoc Febrium *Alexipharmaco* propinato, & Febre depulſa, aliud paulò poſt *Pharmacum purgans* exhibent, quo Febrem ſtatim revocant, dum arcere contendunt: exclamaret quippe; nec forſitan lepidè minùs,

Et cum Fata volunt, Pharmaca *bina* nocent.

§. 46.

(*a*) EX *permixtione* ſolutionis Vitrioli cum ſolutione Chinæ Chinæ obſervavi ſpeciem quandam atramenti, unde ſuborta mihi ſuſpicio idem fieri in Stomacho ex potione Chinæ Chinæ dum acido permiſcetur, ſicque fermenti febrilis craſim inverti, ac impotentem fieri ad novos motus febriles excitandos. Neque novum intermittentes febres æſtate pervagantes pendere à ſalſoacido fermento, licet, ut plurimum opinio ſit (*b*) *a luxuriante bile* progigni. Æſtate acida quæque avide appetimus ac utimur, & fructus hujuſce naturæ exquirimus, unde Ventriculi acidum tunc temporis abundare non alienum eſt credere, quamvis enim in principio febrium intermittentium reiici ſoleat multa bilis, irritamentum prius in Stomacho factum ab acido turgente, vaſa cholidoca trahere poteſt in conſenſum, veluti fit in nephritica paſſione; puto ergo Chinam Chinam totam vim ſuam in Ventriculo exerere, quia video in febre intermittente, alterum paroxyſmum, qui expectabatur, omnino ſiſti, quod certe admirationem facit; in aliis autem locis extra Ventriculum, aut parum, aut nihil operari, ſeu quia illius virtus ſit infracta, ſeu quia contrarietatem non reperiat, nam ubi febris (*c*) *primo periodica, poſtea continua* facta fuerit, nihil admirandi obſervo, quod Chinæ Chinæ, licet larga doſi aſſumptæ, mereatur adſcribi, febris enim ad plures dies perſtat & paulatim ſolvitur.

(*a*) (*Ex permixtione &c.*) EXperimenta omnia ad Chinæ Chinæ virtutem indagandam tentata, per commiſtionem illius cum aliis Succis extra humanum corpus, reputat fallacia Cl. Auctor; *in Sthomaco etenim*, ajebat ille Paragrapho antecedenti, *ex ſucco acido, qui inibi ex Naturæ lege hoſpitatur, & alchali fixo Chinæ Chinæ fit lucta, & exinde novum concretum, quod ad alias partes demiſſum diverſas habet vires, & permiſtum cum ſucco pancreatico, cum bile, cum ſanguine, quid operetur ſcit Deus.* Statim tamen in præſenti Paragrapho horum omnium oblitus, ſuum ille Experimentum, pari penitus modo inſtitutum adducit, *ſolutionem* nempe *Vitrioli cum ſolutione* (rectiùs dixiſſet, *cum infuſione*) *Chinæ Chinæ permiſcens*; ſuamque indè fidenter deducit hypotheſim, qua modò vult,

Chi-

Chinam Chinam totam vim ſuam exerere, non ampliùs in ſanguine, ut immediatè dixerat, ſed *in Ventriculo : in aliis autem locis extra ventriculum, aut parum, aut nihil operari.* Illi ergo uni datum ſit per contrarias undiq; ſemitas adire Corinthum, & quomodolibet propriam ſententiam proferre, ac proprium experimentum. Verùm quid proprium illius experimentum dixi, quod ab Ettmullero, Langio, & aliis fuit, ille mutuatus; quodque omnibus *ex infuſione Gallarum, & ſolutione Vitrioli* atramenta conficientibus, ut olim in ſuis Conſtitutionibus Epidemicis pag. 121. annotavit Vir ipſe Cl., quotidie eſt obvium? Cum ergo (ut hinc æſtimetur pondus experimentorum illius) cum, inquam, tam ex permiſtione infuſionis *Gallarum*, *Cinnamomi*, aliarumque rerum poroſarum, colore quadantenus his ſimilium, quàm ex permiſtione infuſionis *Chinæ Chinæ* cum una ſemper ſolutione Vitrioli, eadem ſuboriatur Atramenti ſpecies (ut facto experimento obſervavi) eodem quoquè pacto deberet a *Gallarum*, *Cinnamoni &c.* pulvere *Fermenti febrilis craſis inverti, & impotens reddi ad novos motus febriles excitandos*, ut redditur a China China, ſecundùm hypotheſim Viri Cl.: quod tamen indè ſperare foret ridiculum.

(*b*) (*A luxuriante bile &c.*) Tertianas *Febres Æſtate pervagantes a luxuriante bile progigni*, opinabatur Paragrapho 16. hujus Diſſertationis ipſe Cl. Auctor, ut vidimus: modò non illi arridet ampliùs, quæ tunc placuit opinio; fortaſſe quia ſimilem quoquè me fovere ſit ſuſpicatus. Cum enim experimenta mea, pro inveſtiganda Chinæ Chinæ actione quondam inſtituta, ad trutinam revocaſſet ille Paragrapho antecedenti, ut ea parvi penderet; ex iiſque longè faciliorem deduci ipſius Chinæ Chinæ nexum cum Bile, quàm cum Limpha, Salvia, Urina, aliiſque diverſis fluidis, ut reor, conſideraſſet; aliqua hinc mihi occaſio ſuſpicandi, Virum Cl. me propenſum ſaltem putaſſe ad ſtatuendam pro Intermittentium Cauſa eandem Bilem, maximè cum pag. 26. Operis mei hæc verba protulerim -- *Quod de Bile, & Oleo conſtat per experientiam* (ſermo ibi eſt de facili abſorptione Chinæ Chinæ intrà Bilem, & Oleum obſervata) *poteſt fortaſſe per conjecturam credi de Fermento febrili : ſive ad illud conſtituendum Bilis concurrat, ſive aliud Fluidum oleoſæ forſitan naturæ particeps*, Sed facilè poterat certior fieri, me nuſquam *determinatè* adſtruxiſſe Bilem, ut Cauſam Intermittentium, ſi animadvertiſſet ferè ibidem hæc alia verba, pag. 24. ejuſdem Tractatus exarata -- *Parum refert obſervare quid China China operetur intrà Bilem qualemcunque, cum nos lateat quinam ſit, vel eſſe poſſit, ad Cauſam Intermittentium conſtituendam Bilis concurſus.*

Multò magis id poterat ille dignoſcere, ſi Conjecturas meas omnes de Intermittentium Cauſis, toto ferme Cap. 6., nec non etiam 8. Libri primi prolatas, & pro imperfectis a me ipſo habitas, legere non renuiſſet; ubi nempe me in generalibus tantùm quibuſdam Theorematis firmum, in peculiaribus ſummè hæſitantem deprehendiſſet. Et jure quidem merito: quemadmodum enim in meo Tractatu, anno 1712. publici juris facto, occultam planè protuli ad ea uſque tempora *veram*, & germanam Intermittentium Cauſam; ita minimè verebor fateri, idem contigiſſe in hanc uſque diem; æquè conſcius, Naturam ulli nondum Medicorum liberaliorem, ſed æquè avaram ac antea ſe præbuiſſe, in pandendo hujuſmodi arcano. Tantùm abeſt, ut *Bilem luxuriantem*, aliumve liquorem *determinatè* humani corporis (quamquam eorum aliquem certè peccare neceſſe ſit) hujuſmodi criminis reum audeam proferre. In re tam obſcura ſat ſit ſuſpiciones nonnullas in eodem Tractatu cunctanter olim enunciaſſe locis nuper citatis.

Non eſt igitur cur mihi obtrudat Vir Cl., *Intermittentes æſtivas pendere a Salſo.acido Fermento, non a luxuriante bile*, atque (ut in contextu) *Chinam Chinam totam vim ſuam in ventriculo exerere*; ſiquidem revera hanc litem mecum agere ſatagat: mihi enim abundè ſufficit, quòd eadem China China Fermentum febrile peſſundet, ſive acidum dicatur illud, ſive ſalſum, ſive amarum, ſive alius ſaporis; aut indolis. Quòd verò Febrifugi actio, incipiendo a Ventriculo, non prætergrediatur ſecundas Chyli vias; & quòd ſanguis (quem in Intermittentibus merè paſſivè ſe habere centies dixi) nullam probabiliter judicio meo ſenſibilem alterationem patiatur ab eodem Febrifugo, jam literis cubitalibus ſcripſi in ipſa Therapeutice mea, iiſdem pariter citatis Cap. 6. & 8. Libri primi. Sed quid, ſi ad componendam litem, quam mihi, non eo, quo forſitan cenſuit, modo, de hiſce revera ſentienti, vide-

videtur indicere Vir Cl., opinionem Eruditiſſimi D. Zendrini quiſpiam in medium adduceret? Cum enim Profeſſor iſte pro Intermittentium Cauſa Bilem adſtruat, ſed *Acidam* redditam, & in Duodeno præſertim Inteſtino ſuæ dyſcraſiæ vires in Chyli damna exercentem; jam ferè ceſſare deberent Cl. Ramazzini querimoniæ contra eandem Bilem; quatenus in hujuſmodi Hypotheſi Cauſa febrium, & acida eſſet, quamvis conſtituta in ipſa bile, & vix infra Ventriculum (quod illi diſplicere nequit) ſedem haberet.

Scio equidem fore, ſi viveret Vir Cl., ut D. Zendrini ſententiam de Febrium Intermittentium ortu, & circuitu minimè admitteret, ſaltem ut proficiſcentem a Viro docto quidem, ſed qui de præſtantia, actione, doſi, & uſu Chinæ Chinæ poſt me nuperrimè ſcribens, innumera protulit, tum Theorica, tum Practica, Operi meo, ſenſibuſve meis in eodem expoſitis planè conformia; adeòque Scriptore ſibi ſuſpecto: poſſet nihilominus illum a partium quarumlibet ſtudiis immunem ex hoc ſaltem agnoſcere, quòd in nonnullis aliis, nec parvi quidem ponderis, pari a me facilitate diſcreparit; licèt conſenſus, æque ac diſſenſus ſui, prout liberum Philoſophum decet, nullam omnino rationem habuerit, aut ſcrupuloſam ſolicitudinem. Quòd verò in tot aliis mecum coincidat pro tutela, & adminiſtratione Febrifugi optimi; id ejuſdem Remedii præſtantiæ adſcribendum omnibus Profeſſoribus notæ, non literariæ amicitiæ nexui inter nos exinde ſuborto.

Sepoſita itaque illius auctoritate Clariſſimo fortaſſe Ramazzino ſuſpecta, ſeponamus quoquè omnem conſiderationem de quovis concurſu Bilis ad Febres Intermittentes, & de quacunque illius dyſcraſia, & motu, tam fermentativo, quàm progreſſivo &c.; quem progreſſivum laudatus D. Zendrinus Circularem ſtatuit, Venarum Meſeraicarum ope, fretus experientia Reverhorſt, aliorumque nonnullorum Anatomicorum, præeunte Borelli ratiocinantis conjectura. Eos tamen (ut hoc obiter innuam, unde aliquando ſperanda ſolutio non contemnendi Problematis) eos, inquam rejecit in ſua Hiſtoria Hepatica anno 1711. edita accuratiſſimus Anatomicus, idem pariter & Amicus D. Jo: Baptiſta Bianchi Part. 1. Cap. 11. §. 11. pag. 52. his verbis — *Multò minùs per venas meſeraicas refugitur bilioſus hic humor, ut inde per eas in Portam derivatus, hinc per Hepar rurſus in Ductum excretorium, & Inteſtina confluens, Circulationem habeat & ſuam per viſcera Abdominis, æmulam expoſitæ ſalivariæ circulationi per viſcera, & ſanguinem; quantum ferunt Modernorum aliqualium inſomnia.* (& hìc aſteriſco notat in margine Jo: Alphonſum Borellum, Nuck, & Reverhorſt) *Nam præterquamquod in Inteſtinorum cavitatem non hiant Meſeraicæ; nil contra Circuitus leges, & animalem Machinam deformius excogitari poteſt bilioſo hoc motu circulari; ut vel Medicina initiatis patet.* Hæc citatus D. Bianchi. Amicus ille mihi; Amicus D. Zendrinus; nec dubito, quin utrique, non minùs quàm mihi, amica futura ſit Veritas, quotieſcunque eorum alterutri obtingat, illam e tenui, qua etiamnum obvolvitur, caligine, educere. His ergo dimiſſis omnibus, mihi potiùs eſſet e re, Hypotheſim ipſam Cl. Ramazzini de ſalſo-acido Fermento febrili propiùs examinare. Eam nihilominus in pluribus quidem fortaſſe non contemnendam, ſed quæ ſuos in plurimis aliis patitur Manes, ego hìc in obſequium Defuncti minimè vellicabo; ne videar, ut ab exordio jam dixi, velle me luctari cum Larvis.

Id unum rurſus diſquiram, ſi liceat; quo nempe jure dicatur hìc China China corrigere Fermentum *acidum*, aut *ſalſo-acidum*, tanquam *Cauſam* Intermittentium Febrium, cum ex adverſo §. 14. dictum fuerit a Viro Cl., *humorem atrabilarem, ſeu melancholicum* (qui dubio procul ſtatuitur *acidus* ab admittentibus hæc, & ſimilia Veterum commenta) *non auſcultare huic Febrifugo*. Quòd ſi verè China China agat in Febres Intermittentes, eaſque depellat, in quantum *Fermenti febrilis ſalſo-acidi morboſam craſim invertit, & ad novos motus febriles excitandos impotentem reddit, totamque vim ſuam exerit intra ventriculum* (quem nullo pacto irritat, aut lædit, ſed præ amarore ſuo potiùs roborat) *parum verò, aut nihil operatur in aliis locis extra ventriculum*, ut modò conjicit Vir idem Cl., profectò neſcio, quo pacto ea per modum operandi tam blandum, tamque tutum, cujuſmodi eſt ſimplex immutatio Craſis Fermenti febrilis ventriculo inexiſtentis, poſſit de tot noxis alibi recenſitis ſuſpecta reddi, ac dici *ſanguinem figere*, viſcerumque *Obſtructiones*, & *Cachexias* inducere; cum *ad loca extra Ventriculum* ſita non extendatur, ex ejuſdem

dem Viri Cl. effato, illius activitas.

(c) (*Primò Periodica, poſtea Continua &c.*) Quotieſcunque Febris primò Intermittens, mox Continua *recenter* facta (de illa enim, quæ continuitatem eſſentialem adepta jam ſit, mihi ſermo non eſt) quotieſcunque, inquam, Febris hujuſmodi poſt aſſumptam doſim congruam Chinæ Chinæ, *ad plures adhuc dies perſtet, & tantùm paulatim ſolvatur*; ultrò concedo, nec quicquam admirandi contingere in curatione illius hoc pacto peracta, nec Chinam Chinam mereri, ut illi adſcribatur ſanationis gloria, tanquam iners, & effœta ea fuerit; quemadmodum pluries protuli in Tractatu meo, videlicet pag. 276. 297., 313 & 314. Aſt in hiſce Febribus, *continuè* quidem (ut nuper ajebat ex Sylvio Cl. Simonius) Ægrum vexantibus, ſed non ideo verè *Continuis*; in quibus nempe viget adhuc primæva Intermittentium conditio, ipſumque adhuc prævalet Periodicarum ſpeciale Fermentum, etſi paroxyſmorum confuſio veram continuitatem ſimulet; in hiſce inquam Febribus, ſive mortem proximam, ratione cujuſdam adjuncti pernicioſi Symptomatis, ſive acutam, malignamque metamorphoſim, hinc & mortem quoquè, ſeriuſculè ſaltem, minitantibus, exhibito, ut decet pro varia caſuum exigentia, Peruviano Cortice, non *paulatim*, ſed *illico*, nempe intrà biduum, aut triduum ſuccedit ſalus, æquè ac fit in veris Intermittentibus, ut latè dixi in reſponſione ad §. 33. lit. c.

Id autem evenit (ut me rurſum nonnihil explicem) quia in iſtiuſmodi febribus per accidens tantùm, hoc eſt per productiones, aut intempeſtivas renovationes, & communicationes paroxyſmorum *Continuis* redditis, non fermentum quoddam ſanguini *ingenitum*, quod Cortici refractarium eſt, peccat, ut in *Continuis* ab origine talibus; ſed illud tantummodo, quod eidem ſanguini per crebras, & repetitas vices aliunde accedit, nec tamen qualibet vice integrè abſumitur, ſed ſecundùm quaſdam ſui portiones haudquaquam ſubactas paulatim in ipſo cruore conturbernales agit radices, minimè tamen indigenas; unde aſſidua, ſed præter ordinem incidens, febrium protractio. Hujuſmodi idcirco radices nondum firmæ, ſive iſtæ fermenti *extranei* reliquiæ ſenſim aggeſtæ, haud difficulter evelluntur ope Corticis, etſi fortaſſe in illas non immediatè ampliùs agat ipſemet Cortex, ſed ſolùm mediatè, quatenus nempe ſuppetias, unde alimentum trahunt, & quo per interceptionem paroxyſmorum ſublato areſcunt illæ, omnino prohibet, arcet, ac deſtruit: adeòque conſecutione quadam ipſam febrium etiam exitialium *fortuitam* continuitatem quàm citò, ac planè admirabiliter delet, ut fusè, ſatiſque, ut reor, dilucidè explicare hæc omnia conatus ſum pluribus in locis Therapeut. meæ, præſertim Cap. 6. & 8. Lib. 1. Cap. 3. Lib. 5., & alibi.

Quòd ſi miranda hæc non obſervavit Cl. Auctor; neque mirum mihi, ea non fuiſſe illi obſervata: ſi enim in ſaniori ætate nullo pacto in Febribus quamcunque continuitatem adeptis, exhibuit unquam Peruvianum Corticem; in juvenili verò nondum mos invaluerat, præſertim apud nos, uti Febrifugo hujuſmodi, aut hiſce *caſibus*, aut hiſce *modis*; quandonam quæſo potuit ille quicquam *admirandi* obſervare in hac materia? Si tamen non obſervavit, aut ſe obſervaſſe non meminit, ne in Curationibus quidem eo mihi ſocio abſolutis; id ſaltem facilè poterat in Hiſtoriis meis obſervare, toto ferme Libro quarto deſcriptis, ipſoſque reſtitutos Ægrotantes etiamnum bene valentes interrogando pro libito, de *citiſſima* illorum poſt aſſumptionem Corticis ſanitate acquiſita, ore ipſo tenus certior fieri.

§. 47.

DUm hæc ad Te ſcriberem, (*a*) *allata eſt mihi Epiſtola*, quæ funeſtum caſum Comitis Torricini, Sereniſſimi Ducis Guaſtallæ Miniſtri, referebat. Vir iſte parva febre laborare cœpit, ut vix annotationem ſenſibilem haberet; modico Caſſiæ à Medico familiari purgatus eſt, ac alterantibus ad univerſalem purgationem diſponebatur. Medicus alter majoris autoritatis acceſſit, qui Chinam Chinam propoſuit, ut ægrum ad ſolitum miniſterium, quàm primum remitteret,

repoſuit alter ſibi non ſatis tutum videri impurgato Corpore hanc ſebrem velle abolere, ſed prævaluit conſilium, quod citam ſanationem pollicebatur. Exhibita China China, modo in tota ſubſtantia, modo in vino infuſa, ſed parum fauſto ſucceſſu, augebatur enim febris in dies, facta manifeſte continua, ſed die 20. nequitiam ſuam aperte prodidit, vocati illico è vicinis regionibus alii Medici, ſed Vir ille inter Medicorum controverſias miſere oppetiit. Caſus hujuſmodi, hic & illic identidem occurrentes, (*b*) *ſive ob remedii* improprium uſum, ſive ob ejuſdem occultam malitiam, in cauſa ſunt, ut Peruvianus Cortex à Doctis Scriptoribus, veluti (*c*) *Vvilliſio*, *Etmullero*, titulis parum honorificis vocitetur.

(*a*) (*Allata eſt mihi &c.*) UT Mutinam corrigat Cl. noſter Auctor, Guaſtallam plectit; parcitque nemini, ne parcat Cortici. Mihi quoquè allata fuit haud abſimilis Epiſtola, funeſtum videlicet eundem eventum apportans, data ſub die 17. Novembris anni 1713., octo nempe vix elapſis diebus ab obitu Nob. illius Viri. Annexa inſuper aderat hiſtoria Morbi, quotidianum tum Febris, tum Curæ progreſſum deſcribens, & quatuor Aſſidentium Medicorum nomine firmata: quæ quidem in pluribus non exigui ponderis circumſtantiis diſcrepat a narratione ſummaria Viri Cl.. Meum non eſt hìc inquirere (mihi etenim, etſi ſuper hac ipſa re expreſsè requiſito, ſemper a munere Judicis abſtinendum duxi) meum, inquam, non eſt inquirere ſolerti indagine intimam naturam, aut ſpeciem illius Febris, neque accidentia omnia eam concomitantia, quæ oblationi Corticis anſam, ut reor, rationalem præbuere. Hujuſmodi enim examine minimè prævio, culpa ſemper vacare dixerim Corticem etiam inutiliter oblatum; quin & præſcribentes Medicos, qui auxilium ſuapte natura tutum, quamvis incaſſum (ut perſæpe aliis remediis adhibitis fieri ſolet) rationabiliter tamen tentavere, præeunte Mortono, aliiſque Scriptoribus, præſertim in circumſtantiis prævifi forſan exitus, cæteroqui etiam funeſti: qua de re Apologeticam propediem edendam eſſe ab iiſdem curantibus Medicis, vel eorum ſaltem nonnullis, Reſponſionem ad hæc ipſa Cl. Ramazzini objecta, haud obſcurè ſubaudio. Quæ cum ita ſint, nequeo non admirari in Cl. Auctore rem confidentiæ, & animoſitatis plenam, dum ipſum tam lubricè, tamque præcipiti lapſu irruere intueor in damnatorium illud judicium ſuum adversùs Viros illos egregios curatione functos, quos apertæ redarguere videtur imperitiæ, aut ignorantiæ: quaſi ex ipſa Corticis oblatione mors Ægrotantis emerſerit; nempe, *vel ob remedii*, ut ſubdit in contextu, *improprium uſum*: en imperitia Praxeos; *vel ob occultam ejuſdem malitiam*: en ignorantia Botanices; vi cujus eos fefellit *occulta malitia* Peruvianæ Plantæ, Cl. Auctori, quippe doctiori apprime nota.

At (bone Deus!) culpari equidem quandoque ſolet de morte Ægrotantium, etſi ſæpius etiam immeritò, Remedium aliquod ex ſe tumultuoſum, & magnum, videlicet in corpora noſtra ſenſibiliter, ac fortiter agens. V. G. Purgatio, aut Venæ ſectio, tunc cùm Æger, cæteroqui haud multùm graviter habens, ſtatim a Purgatione, aut Venæ ſectione ruit in præceps, ac moritur. Sed cùm ab aſſumpto remedio nullam moleſtiam, aut turbationem ſenſibilem inferente, morbus ſtadium ſuum ad plures, & plures dies pro more abſolvit, donec Ægrum ſenſim tabeſcentem conficiat, ut in caſu, de quo agitur; magna profectò confidentia eſt aſſerere, ejuſmodi remedii culpa Ægrum periiſſe: quaſi, ut ajebam in Therapeutice mea, idem ſit mori poſt aſſumptum, imò longè poſt aſſumptum, ac propter aſſumptum remedium.

Cœpit autem hìc offerri China China in ſubſtantia ad drachmam tantùm nona morbi die; cùm ſcilicet Febris jam ſenſibiliter ingraveſcebat, adeout verrentur Medici, ne oneri diutiùs ferendo par eſſet Ægrotus; impoſuitque terminum remedio in ſubſtantia oblato dies duodecima. Subſtituta equidem fuit die 13. tinctura ejuſdem Chinæ Chinæ; ſed & hæc ſtatim omiſſa. Interim circa undecima Febris

bris miteſcere viſa fuerat, apparentibus in urina coctionis ſignis; itaut in fine duodecimæ Medicus noviſſimè ſuperaccitus Ægrum a Febre immunem aſſeruerit. Subinde tamen ſenſim recruduit morbus, qui vigeſima tandem die Patientem gravi ſenio, laboribuſque confectum ſuſtulit.

Hæc omnia me docuit recenſita curantium Medicorum *omnium* Relatio. Cur igitur lentus, ac ſerior Ægrotantis interitus Cortici imputatur antea exhibito, cum eidem Cortici recenter oblato non adſcribatur unquam, me quoquè conſentiente, lenta, ſeriorque ſanatio? Cur illi potiùs hæc culpa tribuitur, quàm Mannæ (fuit enim *Manna* oblata, non *Caſſia*) vel ſanguinis miſſioni, aut omiſſioni illius, quoniam de hoc præſidio Narratio ſilet, vel Confectionibus, aut Elixiribus calidioribus, vel Bezoartico Lapidi, vel Vino, vel Aquæ, quorum utrumque controvertebatur, vel aliis omnibus, quæ uſui fuere, inſontibus quidem, ut reor, ſingulis; ſed jure potiori a rigido quopiam Cenſore culpabilibus? Memini me dixiſſe aliàs, Corticem Peruvianum tunc ſolùm forſan obeſſe poſſe, cùm ſuas exerit vires, & Febrem ſiſtit, ſed *depuratricem*; quam nempe ſatiùs eſſet protrahi diutiùs. At cùm Febrem nequit ſiſtere, ut nequivit hoc caſu, cur eam dicamus deteriorem feciſſe? Anne meliorem feciſſet, quæ Chinæ Chinæ in augmento morbi, abſentibus coctionis ſignis, & tendente ad urinæ vias excretorum motu, præferebatur, aut illi præmittenda proponebatur nova purgatio? Minimè gentium certè. Cortex ergo nec Febrem, nec Ægrum ſuſtulit. Si Febrem fugaſſet, Cl. Auctor *illam optaſſet rurſus, ſed fortiorem, remedii loco.* Non fugavit, nec prohibuit, quin paulò poſt fortior fieret. Voti ergo compos abundè factus, quid Cortici iraſcitur, qui & Cardiacis, & Bezoarticis, & Febrifugis Veterum, & Febri ipſi medicatrici locum, an tempus de more ad curationem ſufficiens conceſſit, forſan & impetravit?

Hæc contigere dum ſcriberet Vir Clariſſimus: dum autem ipſe hæc reſcriberem; imò potiùs dum anceps adhuc hærerem, an ſcripta hæc ante ſpatium trimeſtre jam condita promulgarem, *allata eſt mihi Epiſtola*, quæ caſum, nedum periculoſum, ſed & præcipitem D. Auguſtini Tomaſii, Plebis Maſſæ Finalenſis Archipresbyteri referebat, Vir iſte die 21, Junii 1715. Tertiana Febre laborare cœpit, quæ primo acceſſu *vix ſenſibilem frigoris annotationem habuit*, eademque penitùs caruit acceſſibus ſubſequentibus. Tertio paroxyſmo brevem, quam antea præſetulerat, apyrexiam amiſit, continua duplex jam reddita, cum anxietate, & inquietudine maxima, ſiti inexplebili, lingua ſcabra, urina crocea, craſſa, pauca, & lixiviali; uſque tamen periodum ſervans, exacerbationemque, ac remiſſionem, quantumvis obſcuriſſimam. Admonitus ego, ut ſupra, per literas D. Morandi Medici curantis de periculo Decumbentis Viri mihi conjunctiſſimi, illuc confeſtim transfero die 29. ejuſdem menſis, hora ipſa invadentis, ſeu potiùs recrudeſcentis quinti paroxyſmi.

Tam gravis fuit hujuſmodi exacerbatio, ut indè vita Ægrotantis in manifeſtum diſcrimen fuerit adducta: ſiquidem præter Symptomata prænarrata ſupervenit ſudor circa brachia, collum, & frontem ſubfrigidus, copioſus, vireſque ſummè dejiciens, qui licèt ad femora tandem nonnihil pertingeret; nihilominus Febrem quàm minimùm levabat. Pulſus tunc temporis parvus factus eſt, & inæqualis, reſpiratio anheloſa, urina ferme nulla, ſubortuſque tandem Singultus. Priuſquam tamen is patenter ſe proderet, quod mox contigit Corticis Peruviani drachmas tres ex Aqua Card. b. potandas exhibui hora quinta pomeridiana. Sex horis elapſis, mictio copia inſignis, colore verò, & conſiſtentia laudabilis ſubſecuta eſt; quod animum addidit ad duas iterum drachmas ejuſdem Corticis ſtatim ex Vino tenuiore offerendas, hora nempe noctis tertia. Mane hora undecima, nova drachma oblata eſt pariter ex Vino tenui, & hora vigeſima, alia iterum drachma: tandemque, poſt adminiſtratum Euchariſticum Sacramentum, conſimilis alia mane diluculo ſequenti die, quæ majoris afflictionis dies eſſe debuerat. Sed dum in uſum duceretur remedium; res omnes horridam, quam præſetulerant, faciem adeò inſigniter mutavere, ut intrà triduum, ea ſcilicet ipſa die, qua id futurum prædixeram, Febris abierit, critica ſimul erumpente urinæ copia. Repetitum eſt nihilominus, poſt biduum vacationis omnimodæ, idem Febrifugum ad præcautionem, ſeu (ſi dicere liceat ſinè Cl. Auctoris ſtomacho) ad *prophylaxim*, quandoquidem omnis jam Febris evanuerat; primò quidem ad drachmas duas, die

die tertia Julii; poſtmodum ad drachmam tantùm, duobus ſubſequentibus diebus: tandemque, interjecto octo dierum ſpatio, rurſus oblatum eſt Remedium ad drachmas duas die 15. ejuſdem menſis, deinde ad Semidrachmam per quatuor dies ſucceſſivos. Atque ita conſumptis trium hebdomadarum curriculo unciis duabus Chinæ Chinæ, Æger, tum ſtatim ab omni Febre liberatus eſt, tum paulatim ab omni relapſu præſervatus.

Cuncta hæc teſtari poſſunt Viri Docti, & ingenui Finalenſes Medici, D. nempe Morandus curans, & D. Manfredus, qui pro ſua humanitate me ibidem inviſit officii cauſa, ipſumque Ægrotantem graviſſimè habentem, ſocio ſibi adjuncto D. Ignatio de Groſſis, Viro nedum literato, & pluribus nominibus ſpectabili; ſed & Medicinæ Theoricæ, ac Practicæ haud parum gnaro. An Scriptis Cl. Ramazzini circa hiſtoriam Comitis Torricini calculum facilè ſint addituri unanimes Guaſtallenſes Medicini, ut mea circa hunc Caſum aſſerta promptè roboraturi ſunt, ſi res exigat, Finalenſes; non longa, ut reor, dies oſtendet.

(*b*) (*Sive ob remedii &c.*) Hic pedetentim quæſo. Duplex hæc fovea, -- *Sive ob remedii improprium uſum; ſive ob ejuſdem occultam malitiam*, - eo non eſt, ut uno ſaltu queat tam facilè tranſigi: diſtant enim non parum hæc duo ab invicem. Oportet ergo omnino diſtinguere inter *malum uſum*, & *malam occultè naturam*. Primum, quod ex præſcribentis imperitia procedit, conceditur obeſſe poſſe; debitis tamen additis limitationibus, ut pluries effatus ſum. Secundum gratis omnino, etſi dubitativè, hic prolatum, minimè admittitur: nec niſi cum aliquo propriæ exiſtimationis, ac ingenuitatis detrimento, poteſt quiſquam viriliter aſſerere, quòd clam, & occultè noceat id, quod evidenter, etiam quandoque cùm minùs appoſitè uſurpatur, prodeſt. Innocentiam intrinſecam Chinæ Chinæ ſatis me probaſſe puto toto ferme Libro primo Therapeutices meæ. Sed & poſt eam editam ſanctè teſtari poſſum, me in nonnullis caſibus planè incurabilibus Morborum quorundam, non febrilium quidem; ſed periodo nihilominus aliqua recurrentium, aut recrudeſcentium, præſertim de genere convulſivo, experiundi cauſa quod a pluribus Claſſicis Auctoribus ſuadetur (etſi mihi minùs credulo minùs pariter probaretur) præſcripſiſſe Corticem Peruvianum ad plures dies quotidie, modò ad drachmas duas, modò ad ſeſquidrachmam, modò ad drachmam, aut ſemidrachmam; ita ut tractu temporis modici, puta duarum hebdomadarum, conſumptæ fuerint unciæ duæ, aut tres ejuſdem Corticis; nihilque incommodi, aut damni Ægrotantes hujuſmodi fuiſſe paſſos, etſi fuerint imbecilles, conſumpti, & ad maraſmum uſque perducti: imò potiùs eorum nonnullos, non omnes, inſignem, & immediatam opem reportaſſe præter ipſam expectationem meam. Et quamvis, fateor, haud diutinum fuerit levamen iſtiuſmodi, cæteroqui conſpicuum; deinceps tamen longè levior, & tolerabilior evaſit conſueta morbi recrudeſcentia: eaque ipſa, cùm recurreret, novo ſemper uſu Corticis miteſcebat.

Quid ſimile pluries contigit *D. Comitiſſæ Barbaræ de Stoffis*, cujus infrequentem æquè ac diuturnam ægritudinem hìc per tranſennam innuere, haud inopportunum crediderim. Laboravit hæc ad duos annos, necdum tamen laborare deſiit peculiari quodam convulſivo Aſthmate, cujus paroxyſmus ſtatis horis *quotidie* a prandio recurrebat, per octo circiter horas ferociter perſeverans, cum ferina, ſiccaque tuſſi, interceptione loquelæ omnimoda, contractis digitis, convulſis oculis, tenuique, brevi, ac interciſo ducto, erecta licèt perpetuò cervice, difficulter ſpiritu. In vigore paroxyſmi attonita, & fermè immobilis evadebat; poſt ejuſdem paroxyſmi ſolutionem qualemcunque actorum circa eam immemor, quippe omni ferè ſenſu tunc deſtituta. Macilenta proinde reddita erat inſigniter (præter morem obeſi cæteroqui plurimùm habitus ſui) quòad partes omnes ſupra abdomen, cum articulorum dolore, ac duritie, imò & oſſium pectoris nonnullorum diſtorſione inæquali; tumida æquè inſigniter, ut aſſolent leucophlegmatia affecti, quò ad inferiores. A ſolo ferme uſu Corticis admodum liberali, cùm ampliùs par non eſſe ferendis paroxyſmis, in ipſo mortis agone illam conſtituere ſæpe viſis, auxilium præſentaneum incantamenti ad inſtar, ut Galenus loqui conſueverat, retulit ea non ſemel. Redibat tamen, ſed admodum mitior, poſt modicum temporis morbus, irrita remedii repetitione, a cujus uſu propterea, ceſſante ſenſim inſimul occaſione; congruo parto aliis quoque remediis loco, jamdudum,

dum ceſſavit, eo uſura tantùm in majoribus, ſi fortè redirent, anguſtiis. Nunc temporis, in ſtatu licèt valetudinario verſetur jugiter, atque nonnihil ægriùs ſit illi ad veſperas quò ad tuſſim, & quò ad ſpirandi modum, nec niſi elata cervice queat decumbere in lecto, & quidem ad aliquot tantùm horas; illam tamen, quantumvis adhuc excarnem, ſed in artibus pariter inferioribus talem, nec ampliùs tumidam, revixiſſe dicunt quotquot laborantem videre: quod & ipſa latè fatetur teſtaturque cunctis domi, & non raro extra, matutino tamen tempore, ac feſto quoquè die, illam inviſentibus. Sic citrà omnem noxam, imò non citra levamen evidens in circumſtantiis adeò difficilibus liberaliter uſurpatus eſt Cortex: ut ſileam exuberantem hujuſce remedii conſumptionem, quam in nonnullis Europæ Provinciis fieri notum eſt abſque eo quòd ulla, quòd ſciamus, reclamet inſignis, quæque famam excitet adverſam, experientia.

Et ne longè ab hac Urbe recedam, recens aliud hic proſtat exemplum in Sene jam ferme nonagenario, *D. Sebaſtiano de Gherardis*, qui ante biennium Quartana Febre correptus, epoto Peruviano Cortice, brevi, & facilè ſanatus eſt. Admiratus ille hujuſmodi Pharmacothejon, ſponte ſua deinceps, & abſque Medici præſcripto, identidem cœpit idem remedium aſſumere: quo in hanc uſque diem (parum abeſt, quin aſſiduè) uſus, & in poſterum conſtanter, ut aſſerit, ſemper uſurus, firmiorem ſibi ſuadet ſe comparaſſe, & poſthac comparaturum valetudinem. Tantùm abeſt, ut noxam ullam ex *occulta*, quam metuit Vir Cl. illius *malitia* perſentiat. Noxa igitur omnis, quæ huic Febrifugo poſſit attribui, ſola erit Febrium *immatura* ſuppreſſio; quas ſi ideo nunquam ſupprimendas velit, niſi cùm periculum, ne anceps quidem, ſed certum, & inevitabile imminet, parum refert: neque enim quicquam plus a Medico exegerim ex debito officii ſui, etſi quid ampliùs conſulam ex abundanti cautela.

Hujuſmodi ergo eſt, quam hucuſque ſum perſecutus, & quæ toties obiicitur Peruviani Corticis *malitia occulta*, *& pernicialis noxa*. Sed abigatur tandem muſca hæc importuna,

Quæ quamvis de pelle Viri ſit ſæpe repulſa:
Aſſultat morſura tamen, ———
ut cecinit Homerus; turpiſque demum hæc, & malitiam habens minimè occultam loquor de malitia phyſica, nempe de falſitate, non de morali) diluatur objectio, paritate ineluctabili adducta; ſitque judicium apud ipſos Peruviani Corticis Obtrectatores. Eja, ſit hoc Febrifugum, vel poſſit eſſe *noxium*, tum ob *improprium uſum*, tum *ob occultam* ſimul *malitiam*, credaturq; illi ineſſe hæc ipſa malitia, & hæc noxa, quæ nobis occulta eſt, cum verè nulla ſit, ſoliſque forſan appareat Adverſantibus. Quid inde? Illam certè non ſemper exerit; mille enim ſaltem homines in una hac Urbe, quæ Criticæ hujus Diſſertationis ſubjectum eſt, & ubi a duodecim annis præſertim, Deo dante, perfectiſſima, & inculpata viget univerſalis ſalubritas; mille inquam ad minùs homines in una hac Urbe videre eſt, ex variis Febribus periodicis, a variis itidem Medicis una China China curatos, modò a duobus, modò a ſeptem, modò a quindecim, modò a viginti retrò annis; & quidem diverſi inter ſe ſe temperamenti, ætatis, & ſexus, omnes verò etiamnum penitùs incolumes; pluresq; etiam illorum ab ea curatione nullo ampliùs morbo tentatos: argumento ſatis firmo, & cuicumque ſocium interroganti facilè obvio, quòd remedium iſtud ſæpe ſæpius *occultam*, quam dicitur habere, *malitiam*, non exerit; imò quòd illam (datis etiam vanis probationibus ex adverſo allatis) exerit rariſſimè, ſi a ſeptem luſtris in hanc uſque diem Cl. Ramazzinus, omnia callens hujuſce Civitatis in hac materia, vix ſex, aut ſeptem fallaciſſimos Caſus, minùs, ut autumat, felices, novit colligere, aut expiſcari; ſed ea ſorte, qua quis Anguillas prehenſas ſibi a manibus præ lubricitate elabi mox videt. Ergo, infero (etſi paritas hæc ſit prorſus injuria Chinæ Chinæ longè magis inſonti) infero inquam: ergo ad ſummum noxia eſt China China, & *ob improprium uſum*, & *ob occultam malitiam*, ſolummodo ut noxia ſunt, & propter *improprium uſum*, & propter *malitiam occultam*, ſeu mavis *patentem*, inter Chirurgica quidem Remedia *Vena ſectio*, inter Pharmaceutica verò *Purgatio*; imò & præter hæc, *Narcotica* omnia, *Diaphoretica* verè talia &c. ut & inter extrinſecùs appoſita, *Veſſicantia*, *Cauſtica &c.* Ecquis enim tam perfricatæ frontis erit uſpiam Profeſſor Medicus, qui hæc audeat inficiari, & Chinam Chinam hiſce remediis magis ſuſpectam, aut periculoſam aſſerere?

Si li-

Si liceret ſubducere calculum Ægrotantium omnium, quibus obfuit Venæ ſectio, & Purgatio, remedia adeò decantata, ſed in Morbis quibuſdam, præſertim Acutis, adeò controverſa, puta in Variolis, in Febribus Peticularibus, & tot aliis, ubi agitur immediatè de Corio humano; præponderaretne, quæſo, ratione inita, illorum clades, quos Chirurgi Phlebotomon, vel Crater Pharmacopolæ, vel etiam obductus auro ſoporifer Bolus de medio ſuſtulere; an eorum, quos China China iniquè dicitur interemiſſe? Certè pauci occumbunt, quibus ægrotantibus præſcripta non fuerit Venæ ſectio, aut Purgatio, quamvis ſæpiſſimè non ob id verè obierint; nonnunquam tamen ob idipſum quoquè. Paucos verò ex iis interire obſervamus, quibus China China exhibetur; nec unquam profectò ob eam aſſumptam. Patet hoc ſatis ex Therapeutice mea, in qua candidè eorum hiſtorias expoſui, qui toto Vitæ meæ decurſu in difficillimis jam, graviſſimiſque circumſtantiis poſiti, eoque remedio, fruſtra illud me præſcribente, tractati obiere, cum contra mille ſubticuerim feliciter eodem ſanatos in circumſtantiis facilibus: patetque adhuc magis ex Diſſertatione ipſius Cl. Ramazzini, tot propitiis caſibus a me allatis nil in ea valentis reponere; res enim ipſa loquitur: tam paucos verò, quodque magis refert, tam vanos adverſi exitus opponentis. Cur ergo uni Cortici imputabitur mors paucorum graviſſimè certè jam habentium; non ita verò Phlebotomiæ, Purgationi, aut Narcoſi mors innumerorum ſæpe non tam graviter affectorum? Sed infauſtos eventus, quos peperit *Phlebotomia*, aut *Purgatio*, propter aſſuetudinem *ſinè rumore terra obtegit*.

Anne verò, ob fortuitos hujuſmodi funeſtos caſus, contra Cathartica, Venæ ſectionem, Opium &c. Invectivæ acerbiores erunt ejaculandæ, quàm contra Piſonem, Verrem, aut Catilinam vibrarit Cicero? Et tamen non longè abſimiles in hac Diſſertatione vibrantur contra Corticem Peruvianum; qui nihilominus (etiamſi tractu temporis illum nocere poſſe pertinaciter quiſpiam contendat) prodeſt certè ſtatim ac uſurpatur: cum ex adverſo Phlebotomia, & Purgatio, quæ ex Cl. Auctore *humani corporis machinam infirmant potiùs quàm confirmant*, ſtatim certò debilitent; ſitque in ancipiti ſemper, an in poſterum ſint profuturæ. Quocunque ergo modo noxia dicatur, aut ſuſpectæ China China; cum tamen ſemper minùs noxia, & ſuſpecta illa ſit, aut ſaltem non magis, quàm Purgatio, & Venæ ſectio; ſitque ea ſæpiùs, atque etiam magis, quàm Purgatio, & Venæ ſectio proficua (Febres enim quamplurimas perniciosas ſæpiſſime ſanat, quas minimè novit ſanare Catharſis, aut phlebotomia) eadem ſaltem fiducia, imò longè majore, debet illa in uſum poſſe revocari; ac revocantur quotidie, ſecundùm rationem quidem, atque utplurimum citra diſſidium, celeberrima illa duo, & alia quævis methodica Artis præſidia.

(*c*) (*Villiſio*, *Ettmullero &c.*) Quàm decenter, quàm candidè virtutem febrifugam, utilitatemque Peruviani Corticis a ſeptem jam luſtris faſſus ſit Ettmullerus pluribus in locis (pro ratione ſaltem eorum temporum, & proprii uſus non adhuc planè completi) vidimus nuper §. 35. Cunctatio illius alicubi nonnulla; tum ob ſuſpicionem *intempeſtivæ* oblationis, ac præcisè eò quia minùs tutò offeratur remedium *invadente*, quàm *recedente* Acceſſione; tum ob metum recurſus Febrium, ignorata poſteriorum temporum methodo tunc verè frequentioris: condonanda penitùs Ætati, Tempori, Regioni, & Conſuetudini haud ſatis liberaliter introductæ.

Quàm verò favorabiliter de eodem Cortice Villiſius ſcripſerit, etſi ante annos abhinc quadraginta deſierit vivere, non eſt cur per extenſum referam; cum non paucos illius textus, ab Eraſmo Bartholino, & Theophilo Boneto §. 43. lit. f. in laudem ejuſdem Corticis citatos, nuper viderimus. Revera nullus forſan Scriptor primis illis temporibus æquiùs ſenſit de hujuſmodi Febrifugo, quàm Thomas Villis, unicum tantummodo Febrium reditum, quem nondum inhibere quis norat, hic illic obtrudens. Interim tamen apertis notis teſtatur Lib. 6. de Febribus, illud eſſe *unicum adhuc repertum Febris Quartanæ alexiterion*; *quod nimirum ipſius*, *aliarumque Intermittentium paroxyſmos*, *ſaltem pro tempore*, *inhibet &c. quod fere in omnibus paroxyſmos tollit &c. ita ut vix unus e centum hoc remedium incaſſum tentarit &c. quod non tantum in Febre Quartana*, *verùm in aliis Intermittentium Speciebus*, *quibuſcunque nimirum apyrexia quædam intercedit*, *cum fructu adhibetur &c.*, *quod in quibuſdam valdem imbecillis*, *& lecto affixis*

ſinè

ſinè pravis pharmacia ſolitariè ſumptum effectus laudabiles procuravit &c. quo denique uſi non pauci Quartana laborantes, alacres, & vividi ad negotia quævis expediti degebant, cum ſecus enerves, & pallidi in languorem, & vitioſum corporis habitum redigerentur: in quem vitioſum corporis habitum hodie redigi eos autumat noſter Auctor, qui hoc Febrifugo in iiſdem Quartanis utuntur. Quòd ſi ergo, ut ajebam paulò ante, tum Villiſius, tum Ettmullerus de Febrium recurſu perpetuò ſuſpicantes, hujuſmodi nihilominus curationem, tunc temporis veluti *palliativam* ab ipſis creditam, non modò non reſpuebant, ſed admittebant libenter, & laudibus proſequebantur, ubi tantùm *morbi diuturnitas, fractæ vires, appetitus dejectus*, & id genus alia idipſum ſuaſiſſent; quantò libentiùs hodie, ſi eſſent in vivis, ipſius Febrifugi uſum feliciorem admitterent ad Febres, tum *Intermittentes*, tum *Subcontinuas*, vel *Malignantes*, vel jam *Malignas*, & *perniciales*, nullaque alia tandem arte, aliove remedio ſanabiles?

§. 48.

(*a*) SEd *ex his*, quæ hactenus de Peruviano Cortice diximus, nolim quis inferat, velle me ex albo Medicaminum Chinam Chinam expungere; abſit hoc, habeat ſuos uſus remedium iſtud, beneficium quod afferre poteſt, ab illo excipiamus, & malo, quod interdum ex illo conſequitur, bene uti diſcamus; periti Nautæ ventis etiam adverſis aliquando portum fortiter occupare norunt. Illius uſus ſit qualis eſt Opii, quod magnum eſt dolorum ſedativum: in doloribus nephriticis, cholicis, podagricis, aliiſq; ſimilibus ſingulare beneficium ab Opiatis habemus, non quod morbi cauſam tollant, ſed quia gravia ſymptomata compeſcant, vigilias ſcilicet contumaces, & ſpirituum diſſipationem, interim reparatis per ſomnum viribus, morbi cauſa auferenda propriis remediis. At quia ſcimus, quod ubi vis Opii expiravit, redituros priſtinos dolores, an rurſus altera die repetenda opiata ad prophylaxim? Nemo prudens Medicus id aget, ſed ægro petenti, & inſtanti denuo idem remedium offerri, reluctabitur, ne morbi cauſam figat, & contumaciorem reddat, Opiata enim ea cautione ſunt exhibenda, ut è ſomno excitare poſſimus, quem obdormire volumus. Mehercle ſi papaveris virtus nobis ignota eſſet, aut Plantam hujuſmodi Europa non aleret, ac ex Indiis ad nos deferretur ſuccus concretus, cujus grana tria vel quatuor paucarum horarum ſpacio dolores quoſcumque graviſſimos ſedarent, ut poſt aliquem ſomnum ad analgyſiam devenirent, majori certe admirationi eſſet talis planta, ex qua haberetur tantarum virium ſuccus, quàm Cortex Chinæ Chinæ, quæ exhibita præſentem febrem non tollit, ſed eam quæ altera die erat reditura. Sicuti ergo compoſita ex Opio à prudenti Medico non exhibentur in vehementia dolorum, niſi ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione, ita ut diximus, ad eundem finem obtinendum admittendus, & laudandus Chinæ Chinæ uſus in febribus præſertim intervallatis. (*b*) *Aſt quotidie*, ac pluries in die larga doſi, ut iſtic fieri ſolet, in febribus, quæ maligni aliquid præſeferant, amaris potionibus Chinæ Chinæ in vino infuſæ, miſerum ægrum conficere, (*c*) *id eſt quod periculoſum*, & omnino empyricum exiſtimo.

(*a*) (*Sed ex his &c.*) POſt præmiſſam Rhetoricam Præfatiunculam, concludit tandem medicè Cl. Auctor, omnem uſum Chinæ Chinæ, cujus doſim taxavit jam §. 8. ad drachmam unam, vel duas, ad unicam quoquè oblationem reſtringi debere: neque repetendum eſſe ad prophylaxim remedium; quemadmodum ſedatis per Opium doloribus, *altera die rurſus repetenda non ſunt ad prophylaxim Opiata*. Hac occaſione virtutem ejuſdem Opii admirabiliorem, & præſtantiorem prædicat, ac ſit Chinæ Chinæ virtus; cum tamen §. 4. virtutem Opii tantummodò *ephemeram* dixerit; *beneficium verò Chinæ Chinæ non tam paucis diebus claudi*. Inſuper haud ignotam hìc nobis ſupponit virtutem Opii, quippe *Europæi* Papaveris ſobolem; ignotam verò virtutem Chinæ Chinæ, quippe Plantæ *Americanæ*; cum tamen æquè ignotus, aut controverſus ſit modus, quo agit Opium, ac modus, quo agit China China; & æquè notum ſit, Chinæ Chinæ virtutem eſſe Febrifugam, ac eſſe narcoticam Opii virtutem. Hæc quidem leviora ſunt; ſed ſibi de more contraria. Contrarium nihilominus huic aſſertioni de non repetendo ad prophylaxim Febrifugo magis eſt, quod Orat. 3. Jatrici Argumenti docuit idem Cl. Auctor, ut in Collatione Textuum lit. K. L. M.; ubi nempe longè meliorem factam eſſe ait *Febrium doctrinam, illaſque curandi methodum, poſtquam hujus Febrifugi uſus innotuit; nec ſemel tantùm, ut olim, ſed plures ad dies illud exhiberi cœptum, donec febrile miaſma ſit penitùs exantlatum*. Sed tunc cùm ita ſcripſit, annum licèt agens 75., & *Dogmata hæc Theorica, & Practica ſtudioſæ ſuggerens Juventuti*, in juvenili tamen adhuc ætate forſan & ſemetipſum conſtitutum dicet; quo tempore *Chinam Chinam*, ut alibi vidimus, *habebat in magno pretio, & in eam affectu ſuo nimis effuſè ferebatur*. Miſſa ergo faciamus, & ut fructus immaturos præfervidæ juventutis ſeponamus quæcunque favens Peruviano Febrifugo ſcripſit ille ad annum uſque 79. ætatis ſuæ; ſitque nobis hæc ultima Diſſertatio Prototypus unicus opinionis acceptabilioris Viri Cl. in hac materia.

Inquit itaque ille in hoc Paragrapho, *laudandum, & admittendum eſſe Chinæ Chinæ uſum in Febribus præſertim intervallatis, dummodo ea Opii more ſemel oblata non repetatur ad prophylaxim; ſed tantùm ad obtinendum aliquod intervallum pro virium reparatione, unica vice uſurpetur*. Sed neque hoc ſufficit: alia namque ad rectum illius uſum requiritur neceſſaria conditio ex paragrapho 27. depromenda; ut ſcilicet Medicus, priuſquam *doloſum* iſtud Febrifugum præſcribat ad intervallum illud temporis obtinendum, *certitudinem* habeat, vel eam ſibi comparet, de novo poſt aliquot dies Febris reditu, aliàs graviſſimè erraret. *Hic nimirum Medicorum eſt error* (ſcripſit ille antedicto §. 27.) *ut ſi Chinam Chinam in hunc ſolum finem præſcribant* (in hunc autem ſolum finem licere Chinam Chinam præſcribere contendit ille in tota Diſſertatione, ut vidimus, & paulò infra videbimus) *ut paucos a paroxyſmis dies liberos obtineant, interdum eludantur, Febre ampliùs non redeunte, ſed* (en damnum graviſſimum) *tacitè corpus depaſcente*. Id ſibi quondam in Nobili Virgine, quæ nonniſi ægrè, ac ſerò a diutino morbo convaluit, contigiſſe refert §. 26., ſubdens ſtatim citato §. 27. hæc verba -- *Non abſimiles caſus alias mihi contigere, ut me pœnituerit hoc remedio uſum fuiſſe*.

Crediderim autem hæc, & ſimilia illi contigiſſe eo tantùm tempore, quo *nimis effuſè ferebatur affectu ſuo in Peruvianum Corticem*; exinde tamen ita profeciſſe, ut *in ſaniori ætate* didicerit modum præſcribendi remedium iſtud cum *certitudine* reditus Febris: ſecùs, deficiente hujuſmodi *certitudine*, caro nimis quis emere aggrederetur breves aliquot dierum inducias, ſi ſubeſſet periculum, ne *corpus tacitè depaſtum iret, Febre ampliùs non redeunte*. Quòd autem ita exinde profecerit Cl. Auctor, ut nonniſi cum *certitudine* reditus Febris Chinam Chinam *in ſaniori ætate* præſcripſerit, palàm faciunt hæc illius verba, ex §. 8. huc iterum revocata -- *In provectiori ergo ætate experientiâ edoctus, & obſervatis noxis a China China prognatis, cautiùs in illius uſu proceſſi, & mediocri ſolum doſi præſcripſi ad drachmam unam, vel duas in Febribus Intermittentibus, quando nimis protractæ ægros fatigarent; in hunc præcipuum finem, ut aliquot dierum induciis impetratis æger recrearetur, & vires reſumeret, non ſinè ſpe, imo cum certitudine* (hic enim eſt cardo rei) *Febrem redituram &c. Hæc mea eſt Methodus, qua in ætate ſaniori ſum uſus*. Et ex hac Methodo, atque ex hoc dogmate colligo ego, cæteros Medicos, qui de futuro rurſus

ſus Febris reditu *certitudinem* non habeant (cujuſmodi ſunt quotquot in hoc Orbe ſunt) etiamſi ſemel tantùm, & doſi unius, vel duarum drachmarum præſcribant Peruvianum Corticem, adhuc eo remedio uti non poſſe ſinè trepidatione, & ſuſpicione, ne *corpora Ægrotantium tacitè depaſcat Febris latens, nec in apertam flammam forſan ampliùs eruptura.*

Atque ut in epilogum hac occaſione contrahatur univerſa Cl. Viri Sententia, etſi ſcripſerit ille §. 4., & in præſenti confirmarit, ſe nec contemptui habere, nec parvi facere Peruvianum Corticem, utpote qui non vulgaria commoda præſtat in Medicina; attamen ſenſim uſum illius ad eas redigit anguſtias, ut tandem ferme penitùs feriantem velit. Etenim, ut ordine recenſeam, illum neque proficuum cenſet in *Pueris*, neque in *Adoleſcentibus* (en pars Virorum non infima) neque in *Mulieribus* (quæ medietatem ſaltem conſtituunt humani generis) præſertim verò *Monialibus*, nec in *Puellis*, quæ apud ipſas educantur, nec in *Nobilibus*, aut *Potentibus Viris*, multòque minùs in *Principibus*. Item nec in *Temperamentis Melancholicis*, nec in *Pituitoſis*, nec in *Hominibus corpulentis, aut habitu præpingui præditis*, nec in *Regionibus humidis, aut aere craſſo refertis*, ſicut nec *Hyberno tempore*, aut alia quavis *Humida, Auſtrali, ac Pluvioſa Conſtitutione*. His demum omnibus excluſis, *unam* tantùm, vel *duas* ad ſummum illius *drachmas* concedit alicubi; non quidem innoxiè, ſed *minori damno* uſurpandas: at *ſemel* duntaxat; cavendo a *repetitione* remedii; eaſque tandem, ut modò annotavimus, ſalva conditione *certitudinis* de novo Febris reditu, ſecùs nonniſi cum *damno*, vel ſaltem nonniſi cum *periculo* exhiberentur. Adeòque (ſi velimus citra fucum ſincerè loqui) æquè pro Febrium curatione, ac pro earundem præcautione locum habere poterit, imò & debebit, graviſſimum effatum Viri Cl. Paragrapho finali ab eodem prolatum; videlicet -- *Conſilium tandem magis ſanum eſſe, remedium iſtud natura ſua doloſum prorſus omittere.* Hæc eſt germana Concluſio totius Operis, ut ex ſupradictis patet; quantumvis *Ex albo Medicaminum ſe minimè expungere velle Peruvianum Corticem*, hoc ipſo Paragrapho profiteatur verbo tenus idem Cl. Auctor.

Quòd ſi revera aberat ab illius animo inauſpicatum iſtud propoſitum, quemadmodum tam in præſenti, quàm in quarto Paragrapho abundè teſtatus eſt; imò ſi *Beneficium, quod China China poteſt afferre, ab eadem libenter eſt excepturus, & malo, quod interdum ex illa* (ſic ait ipſe) *conſequitur, bene uti diſcere etiamnum ſatagit*, ut in hoc contextu; cur poſtea beneficium iſtud, coarctato ſupra modum uſu remedii, ad nihilum redigit, & quæ largiore uſu parta ſunt experimenta felicia, tanquam malè, aut temerè parta contemnit? Notum eſt, Artem Medicam conſueviſſe ex rebus, quæ nullius ſuapte natura ſunt uſus; imò & ex deleteriis ipſis Venenis, induſtri præparationum, & correctionum magiſterio, ſalubria identidem medicamenta, quæ Dracones ſubinde mitigatos vocant, conficere, potiùs quàm illa, etſi vel inutilia, vel abſolutè nocentia, planè rejicere. Si ergo Viro Cl. cordi erat *publica ſolùm utilitas*, ut ſequenti Paragrapho latè aſſerit, cur quæſo medicamentum iſtud, magna ſaltem (quod negari nequit) ex parte ſaluberrimum, ea demum parte, qua noxium reputat, non eſt conatus ita præparare, atque corrigere, ut dein ſinè metu, & ſuſpicione poſſet ad notos ſaltem, ſi non etiam meliores uſus adhiberi? Atque ut ad ſpecialia deſcendam; cenſebatne Vir Cl. Cortici huic *certè Febrifugo* ineſſe ulteriùs vim quamdam *figentem*, quà Obſtructiones, & Cachexias tractu temporis poſſet inducere? Cur igitur hanc vim ſibi notam præparatione aliqua delere non ſtuduit, intacta Febrifuga, ſibi, ut fatetur, ignota, adeòque ſecundùm illius hypotheſim a figente diverſa? Si verò modum eam vim delendi non norat, cur ſaltem non docuit illam infringere per remedia, volatilitatem aliquam ſubſtantiæ Corticis impertiri apta, vel per aperientia peculiaria commiſta, vel per hujuſce generis alia?

Mehercule ſi iſthæc addere, aut commiſcere fortaſſis erubuit, vel hujuſmodi correctionem tentare, ne Remedium ſuapte natura egregium temerare videretur, memor eorum, quæ protulerat in Orat. Jatr. argum. ut in Collatione lit. E. F. G. nempe -- *Solum Peruvianum Corticem, nobis a divina beneficentia munus conceſſum, ſinè alterius rei mixtura, in qualibet Regione, quocunque anni tempore, ætate, ſexu, temperamento, Febres ſaltem recurrentes, atque intervallatas fugare, & exterminare, quamquam non defuerint, qui Hieron hoc picron ex Arbore Vitæ decerptum te-*

merare pertentarit Opio, aliiſque rebus adjectis, ut ſolitis mangoniis vulgo imponerent -- ſi inquam ob hæc tam clara effata ſua fortaſſis erubuit, Chinæ Chinæ correctionem per hujuſcemodi additamenta tentare, facilè ſemetipſum excuſare poterat titulo junioris ætatis; nonniſi enim, ut & nuper innui, 75. annum agebat, cum iſthæc conſcripſit. *In provectiori* ergo, *& ſaniori* ultima *ætate* longè aliter ſentiens, liberè quoquè poterat addere, & Orbi pandere quicquid *malitiam* remedii ſeriùs detectam valeret infringere. In hoc feraciſſimo Campo ſuam longè meliùs, & in majorem proximi utilitatem poterat Minervam exercere; innocuiſque experimentis ſedulò inſtitutis, docere nos uſum Corticis ſaniorem adhuc, atque certiorem, aut, ſi ita libeat, etiam tutiorem, potiùs quàm hucuſque repertum, tamque utiliter exercitum, inviſo Abuſus nomine falsò traducere. Satius namque fuiſſet, Remedium ſimpliciter bonum, etſi quadantenus, ut modò autumat, imperfectum perficere, quàm ex toto proſcribere; imò & proſcribere, quia nimis efficax, & bonum, nempe quia ſæpe non ad *tempus tantùm*, ſed *perpetuò* valet Febrim depellere. Felicia venena Correctorem nacta. Infelix Remedium ultra venena exulare juſſum. Sed magis infelix hominum conditio, quos media China China morti eripere nefas eſt in morbis exitialibus, ob metum ſuperſtitis obſtructionis; cum tamen, eodem metu minimè obſtante, liceat paſſim eodem remedio ex præſcripto ipſius Cl. Auctoris, aliquot tantùm dierum inducias impetrare in morbis benignioribus.

(*b*) (*Aſt quotidie &c.*) Omne igitur crimen, *admiſſo*, *& laudato* per Cl. Auctorem *Chinæ Chinæ uſu pro virium reparatione*, omne inquam crimen, ſi quod eſt, conſiſtit *in larga doſi ejuſdem Chinæ Chinæ, quotidie, ac pluries in die in Febribus, quæ maligni aliquid præferant, exhibitæ*: quaſi ad libras conſueſcant illa præſcribi (quod tamen liceret, ubi nulla alia proſtaret ſalutis via) & quaſi inter libras illius, & inter drachmas ad ſummum duas, quas ſemel tantùm concedit Vir Cl. non detur medium. Alibi, nempe §. 30., & 33. magis determinatè locutus ille, improbat *potionem Chinæ Chinæ ad uncias integras in Vino infuſæ pluries in die exhibitam*; quo nomine magis in Methodum Talbotii, verè Corticis uncias in copioſa Vini quantitate acervatim, cumulatimque infundentis animadverteret, quàm in meam, vel in Mortoni, aut Sydenhamii Methodum, qui eam tantummodo, qua tunc uti opus eſt, Febrifugi doſim qualibet vice præſcribimus. Sed quemcunque petat ſugillatio iſthæc, vanus eſt ictus; ea ſiquidem, quæ ſubeſt æquivocatio, *apud mulieres tantùm, & imperitam plebeculam locum habere poteſt: non apud eos, qui ſapiunt.* Aliud eſt infundere in Vino, aliove liquore unciam integram, vel etiam uncias integras (ſi ita velit) Chinæ Chinæ, & pluries in die portionem debitam, ac modicam illius exhibere: aliud eſt, uncias eaſdem integras pluries in die, ſeu qualibet doſi propinare. Providus Pater Familias pluries Vini Congios infundit in Dolio; illud tamen Familiæ diſtribuit ſolùm ad Lagenas, & Cotylas, ebrietatem cavens.

Hujuſmodi tamen Methodum, qua nimirum una, vel duæ Peruviani pulveris unciæ, in phiala vino plena infuſæ, partitis hauſtibus exhibentur, quæque in vulgaribus Caſibus, & quandoque etiam in arduis, ſed nonnihil lentioribus, haud inutiliter ſolet adminiſtrari, neque mihi, ut verum fatear, univerſaliter loquendo planè probatur, præſertim in Caſibus præcipitis exitii: non quidem ob inanes haſce Viri Cl. declamationes, molem univerſam hyperbolicè commenſas; ſed ob rationes, quas olim innui in Therapeut. mea, tum Lib. 1. cap. 7., tum Lib. 3. cap. 3., præſertim a pag. 162. ad pag. uſque 163. Id enim eſt ſæpe *ad Sacram Chinæ Chinæ anchoram verè nonnihil tumultuariè confugere*, quod plurimi perpetuò hìc illic factitant exemplo Talbotii, & aliorum, quodque ſolis nihilominus Empyricis, aliiſve parum expertis vix condonandum, doſi per vices quodammodo fortuita utentibus. Hinc nanque identidem fit, ut tunc cùm res magis urget, haud ſatis valida ſit; nimis verò, cùm minùs res poſtulat, doſis remedii. Hæc ipſa doſis magis adhuc incerta redditur, & fortuita ex Mulierculàrum utplurimum aſſidentium ſocordia, liquorem ſcilicet modò magis, modò minùs turbidum (quicquid clamet Medicus) offerentium; adeòque remedii particulis modò magis, modò minùs imprægnatum. Ex qua ſola inæqualitate, inverſo nonnunquam ordine inſtituta, cùm labitur occaſio præceps, periclitatur non rarò, nonnunquam & perditur, quæ cæteroqui ſervari poterat, hominis vita; tumque incaſſum ſolummodo dicitur oblatum remedium

dium, cum potiùs dici deberet oblatum & perperam. Medicus ergo Navis hujuſce Palinurus, præſcribat quoties, & prout opus eſt, doſim certam, certis quoquè temporibus exhibendam, ea adhibita partitione inæquali, & induſtri, quæ morbi, & temporis exigentiæ reſpondeat, ut fusè Tyrones docui in Therap. mea eodem cap. 3., imò & 4. Libri 3.

Ad me igitur, Methodumque meam quod attinet, repeto quod centies dixi; nimirum ſeſquiunciam circiter, vel uncias duas Chinæ Chinæ, ſpatio trium hebdomarum epotas, pro curatione ſimul, & præſervatione ſufficere; ſive ſermo ſit de *Subcontinuis Malignantibus*, ubi lenior; ſive de *Pernicioſis Intermittentibus*, ubi validior requiritur Methodus. Licèt enim in Tractatu meo, maximè verò in hiſtoriis, identidem de *Methodo validiſſima*, *de doſi liberali &c.* indefinitè ſermonem habeam; attamen non alia determinatè uſpiam legitur doſis, nec alia debet, aut poteſt intelligi, quàm ſupra recenſita. Id ſatis patet vel ipſo *Indice* ejuſdem Tractatus, ubi ſub litera C. hæc proſtant. *Curatio præſentanea Febris Pernicioſæ non minùs exigit regulariter, quàm drachmas ſex Corticis, nec plus quam unciam unam*, *pag.* 158. *Integra verò, ac univerſalis Curatio duabus plus minùs unciis perficitur*, *pag.* 165. Me legat ergo locis ibidem citatis curioſus quilibet, ac inſuper etiam pag. 163. ipſiuſmet Operis. Totum doſis augmentum penès me, in Caſibus tamen ſolummodo urgentiſſimis, quando nimirum præ foribus mors eſt, altera die hominem interemptura, totum inquam augmentum doſis tunc conſiſtit in prima oblatione, a futuro acceſſu magis remota: illam etenim ex quatuor utplurimum drachmis Febrifugi conflatam volo; & pluribus etiam, ſi minor; paucioribus, ſi major ſit ab eodem paroxyſmo diſtantia. Hoc jacto curationis fundamento, rem totam per drachmas deinceps, ac mox etiam per ſemidrachmas abſolvo, uſquequo duæ circiter unciæ pulveris, trium ſaltem hebdomadarum decurſu, compleantur. Hac una Methodo ſanati ſunt, & ab Orci faucibus erepti *amaris Chinæ Chinæ potionibus*, minimè verò *confecti*, quotquot in hiſtoriis retuli.

(*c*) *Id eſt quod periculoſum &c.*) Res *periculoſa* profectò, & valde inſalubris eſt mors. Amara pariter, etſi a Cratere dulci, & ab incruento Medici calamo illa proficiſcatur, quocunque tandem modo ab eodem Medico *conficiatur Ægrotus miſer*. Sed nec dulce ſonat noſtratium Medicorum auribus crebrum modulamen illius *Iſtic*, quo Mutinæ ita de more fieri intonat Cl. Auctor, ſumma nobis confidentia crimen alienæ internecionis attribuens. Verùm mittamus iſthæc, & pacificum nunc Senem in veritatis gremio placidè quieſcentem ſinamus. Hoc unum liceat reponere, *amaris Chinæ Chinæ potionibus non modò non confici Mutinæ miſeros Ægrotantes*, ſeu, quòd idem eſt, non modò Methodum meam revera nec *periculoſam* eſſe, nec merè *empyricam*; ſed potiùs mirum eſſe, quòd ea tam confidenter, vel a Viro Cl., vel ab ejus Nepote abuſus Relatore diffametur ut talis, & velut merx planè improba, cum nullam unquam quiſquam eorum indè prognatam noxam me curante obſervarit. Sexies illis videre me contigit illam exercentem. Ter vidit Patruus, ut ex Therap. mea pag. 93. hiſt. 16. pag. 205. hiſt. 1. & pag. 279. hiſt. 1. Ter quoquè vidit Nepos, ut pag. 202. hiſt. 11., pag. 214. hiſt. 9., & pag. 229. hiſt. 2. Quàm felices, & ſimul quàm arduæ fuerint illiuſmodi curationes, ipſi norunt. Ne unam quidem præter illas, ſive fauſtam, ſive infelicem inſpexere; imò unam ambo inſpexere, ipſis quidem aſſidentibus, me verò ſuperaccito, ob id ſolùm infauſtam, quia ibi Methodus mea nequivit, ut propoſueram, adminiſtrari, quemadmodum viſitur in eadem Therapeutic. pagin. 179 hiſtor. 2. Quo ergo pacto ut malam redarguunt Methodum, quam quoties viderunt in uſum deductam, ſemper proficuam novere, nunquam verò fruſtraneam, aut noxiam? Quod ſi aliarum quoquè curationum, quas recenſui in Opere meo, & quibus ipſi minimè interfuere, exitum omnem inveſtigaſſent curioſi, nil pariter carpendum reperiſſent; nec probabiliter reperere, cum non carpſerint.

Quos enim in tota Diſſertatione ſua retulit ex adverſo Cl. Auctor Caſus parum felices; ii nec ſibi conſtant, nec meis ullo pacto opponuntur; quatenus videlicet nonnulli ex illis Ægrotis a morbo tandem evaſere; alii vero vita functi Corticem nullatenus potaverunt, & alii pariter tandem obitum paſſi (fuere autem duo intrà ſeptem luſtra) potaverunt methedo tantùm vulgari, non mea, de qua agitur, quippe ex Quartanis Intermittentibus laborantes: atque unus quidem ex his, poſt ſeptennium inculpatæ valetudinis a China

China epota, obiit demùm ex alio morbo acuto ab origine, mox in Chronicum converſo: alter verò ex Chronico pariter, nempe ex Hydrope, ante epotam Chinam Chinam inchoato; præſcribente tamen illam Fraſſono ante annos 37., non me, ut retuli in Therapeutice mea; ubi *unicum* hunc caſum, antequam Viri Cl. Diſſertatio mente illius conciperetur, rigidiuſculè examinavi pag. 92. hiſt. 15.

Septem ergo, ut rem minutiùs perſequar, vel octo ſunt Caſus, per Virum Cl. a ſeptem luſtris oſtiatim quæſiti, & nominatim oppoſiti, dempto caſu D. Co: Torricini Guaſtallæ defuncti, qui me nullatenus tangit, & de quo jam ſatis §. 47. Duo ex iis Ægrotis, ut nuper ajebam, a morbo convaluere, ipſo fatente, nempe Virgo in Monaſterio S. Mariæ Magdalenæ Mutinæ educata, de qua in Diſſertat. ſua §. 26., & inſignis Juriſconſultus, de quo §. 34., ipſo pariter fatente reſtitutus: quibus ſi tertium Caſum addere velit ille ſibi, ut inquit §. 9., viſum Patavii in Puellis illis, quarum nomen minimè protulit, quibuſque etſi Chinam Chinam exhibuèrit Mater, febres nihilominus (non continuato, ut reor, Febrifugo) *uſque ad Veris principium perdurarunt*, nil officit; quandoquidem & illæ pariter ſanitatem demum ſunt aſſecutæ, & eam fruſtra ab aliis remediis citiorem quæſiverunt. Atque ita jam tres ex adductis a Viro Cl. Ægrotis (*multas* haſce *puellas unius familiæ* pro uno tantùm Caſu numerando) ſanitatem tandem integram ſunt ſortiti. Tres alii, qui verè deceſſerunt e vivis, deceſſere prorſus jejuni Peruviano Cortice; nempe D. Antonius Guidonius de quo § 31., & D. Marchio Fortunatus Corteſius, Dominuſque Jo: Altimanus, de quibus §. 32. Duo ergo tantùm ſuperſunt, videlicet D. Comes de Marſciano, de quo §. 21. per ſeptennium ab hauſto Cortice ſtrenuè valens, ac tandem ex aliis evidentibus morbis confectus; & D. Co: Jo: Carolus Morandus, de quo §. 20., qui verè poſt fugatam Cortice Quartanam, in Hydropem antea incœptum ultro progredi minimè deſiit; ſed ad interitum, quò jam tendebat, pertigit anno, ni fallor, 1678., vel circiter, me hæſitantem ſemper relinquens, ut candidè faſſus ſum in Therapeut. mea, num hoc caſu intrà annos nunc quidem 37. *ſingulari*, minùs fauſto, fuerit ad leges circumſpectioris Praxeos præſcriptus idem Cortex, minimè adeò profuturus Hydropi, a Quartana nequaquam producto, ſed ab aliis peculiaribus cauſis. Hi omnes ſunt Ægroti, Viro Cl. nedum referente, ſed penè dixerim flente, China China confecti. Atque ne unus quidem ex recenſitis, ex iis ſcilicet, qui verè Chinam Chinam hauſere, illam hauſit *Methodo mea*: quam tamen unam in fine hujus Paragraphi, quem modò expendimus, tanquam in totius Diſſertationis epilogo, manifeſte traducere ſatagit Cl. Auctor; ſed *Methodo* tantùm *Vulgari*. Ut proinde hiſce exemplis quibuſcunque, non mihi uni, ſed omnibus vel religioſiſſimis Chinæ Chinæ fautoribus bellum, inane quidem, nil tale putans indixerit. Sic dùm *Fullonem adoritur* Vir Cl., *percutit Fabrum*.

Sed quod majorem ultimo tandem loco incutit admirationem illud eſt, quòd omnes hoſce Caſus verè nihili unquàm fecerit, aut uſui Corticis quicquam officientes putarit ipſe, qui modò tanti facere oſtentat, Cl. Ramazzinus. Licèt enim aſſeruerit §. 8. hujuſce Criticæ Diſſertationis, *ſe in provectiori ætate experientia edoctum, & obſervatis noxis a China China prognatis, cautiùs in illius uſu proceſſiſſe*; ac ſubinde has omnes hiſtorias in aſſerti ſui probationem attexuerit; nihilominus hæ ipſæ hiſtoriæ, de quarum veritate ſatis ſibi conſcius extiterat, minimè obſtiterunt, quò minùs in maximas Chinæ Chinæ laudes fuerit effuſus in Orationibus Jatr. argum. pluries citatis; imò nec obſtiterunt, quò minùs ad ultimos uſque annos incolatus ſui in hac Urbe, quæ idcirco miratur adhuc noviſſima illius effata, fuerit uſus eodem Febrifugo: & quidem ſemper fidentiùs, ac liberaliùs, quàm antea.

Atque ut clariùs eluceſcat hæc veritas, & cuncta ordinatim enucleem, ſciat Lector, Virginem in Monaſterio S. Magdalenæ educatam ægrotaſſe, & convaluiſſe (neque enim obiit) anno 1690. Juriſconſultum inſignem, Dominum nempe Nicolaum de Sanctis, a Secretis Sereniſſimi Ducis Mutinæ, ægrotaſſe pariter, & convaluiſſe anno 1704. Eodem anno 1704. ex Pernicioſis Tertianis Febribus, *China China nequaquam epota*, Fatis ceſſerunt D. Antonius Guidonius, D. Marchio Corteſius, & D. Jo: Altimanus. Anno 1703. occubuit D. Comes de Marſciano, & circa annum 1678. vel 79. D. Comes Morandus. Cl. autem Ramazzinus poſt hos morbos,

& poſt

& poſt hæc funera greſſu nedum pari, ſed & firmiore in eadem ſemper praxi procedens, ut Urbi huic univerſæ notiſſimum eſt, Orationes ſuas Jatrici argumenti, quas Peruviani Corticis quiſque diceret Panegyricas, conjunctim edidit anno 1708. Diſſertationem verò *De Contagioſa Boum Epidemia*, anno 1712. immediatè ante editionem Tractatus mei; longè verò *poſt editionem Synopſis* ejuſdem Tractatus: in qua Diſſertatione ſua ferme ſibi adoptare viſus eſt argumentum ipſius Therapeutices meæ, ſub Prelo tunc exiſtentis. Atque ita quidem, ut ideo putarint nonnulli (temerè tamen) Virum Cl. in ea Diſſertatione, dum meus cuderetur Tractatus edita, indicare voluiſſe ſemetipſum ante me conſcium Methodi, quam propediem eram promulgaturus; exploſa verò a me pag. 314. & ſequent. Operis mei omni ſuſpicione, quòd illi Methodus hujuſmodi innotuiſſet priuſquam mihi, ipſum in oppoſitam partem animum convertiſſe, acriter impugnando quod ſibi ampliùs nequibat aſciſcere. Sed falluntur quotquot de tam perſpectæ dignitatis Viro tam ſiniſtrè opinantur. Scripſit ille tunc quæ ſentiebat de admiranda Corticis virtute, ut veritati ſubſcriberet ſibi cognitæ, mihique plauderet illam promulgaturo. Mox illum facti pœnituit; neque tamen mentem mutavit, ſed cor.

Mentem igitur ſuam (ut revertar unde receſſi) ingenuè patefecit ille in prædicta Diſſertatione *De Contagioſa Boum Epidemia* anno 1712., longè ſcilicet poſt ſiniſtros Caſus nuperrimè memoratos; patefecit inquam textu illo inſigni aliàs recenſito, videlicet -- *Equidem hoc præſidii genus* (loquitur de China China *in Febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in Tertianis Intermittentibus Malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant &c. hoc enim Febrifugum Fermentum illud malignum ſive penitùs reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo Febris acceſſu intereat*. Cui textui (ne vel hoc ſubticeam) haud ſatis percipio quomodo quadret textus finalis hujuſce Paragraphi, nempe, - *omnino periculoſum eſſe, amaris Chinæ Chinæ potionibus uti in Febribus, quæ Maligni aliquid præferant*, quaſi benignitas, vel malignitas Fermenti febrilis, contra id quod experimur, reddat Febrem, etſi Intermittentem, Subintrantem, aut Subcontinuam, in primo caſu curabilem Cortice, inſanabilem in ſecundo: & quaſi non liceat in extremo Vitæ periculo uti China China more Opii, & pro Curatione etiam palliativa perperam credita (qua ſimilitudine, ab Opio nimirum, aliiſque Narcoticis deſumpta, ipſe quoquè ſum uſus in Therapeut. mea pag. 15. 173., & alibi) cum tamen *ad impetrandas* in Febribus minimè periculoſis *aliquot dierum inducias*, ex Viri Cl. effato in hoc ipſo Paragrapho, *admittendus ſit, & laudandus Chinæ Chinæ uſus*; imo cum ex eodem contextu *uſus illius eſſe debeat qualis eſt Opii*. Sed redeamus in viam. Alias ergo noxas ſibi obſervatas poſt annum 1708. imò poſt 1712., opus erat recenſere Viro Cl., non Hiſtorias inanes, longè ante edita Corticis encomia ſibi notas, quæ tamen encomiis ſubinde prolatis non obſtitere. Rumor itaque omnis tandem deſinet, partim in Puellas Patavinas, quibus anno 1713. empyricè prorſus Chinam Chinam obtulit Mater, & quarum *ſanatio* in ſubſequens Ver dilata fuit, partim in Hiſtoriam Co: Torricini eodem anno Guaſtallæ extincti, Auctori noſtro, dum hæc ſcriberet, communicatam per literas; ſed illi ſatius fuiſſet, ut reor, hanc quoquè Cicadam ala nequaquam corripuiſſe.

Sunt hæc, a Viro Cl. objecta, ſeptem, vel octo Corticis facinora, quæ deprædicantur infauſta. Prodeant ergo in apertum neceſſe eſt, non quidem ad oſtentationem, nec meæ tantùm defenſionis habita ratione, ſed & publicæ utilitatis, quæ fuere præclara. Verùm hæc jam ſatis prodiere in Therapeutice mea. Ægrotantium reſtitutorum ſeries (non hìc eſt ſermo de Ægrotis citra grave periculum febricitantibus, qui forent innumeri, ſed de *lethaliter* decumbentibus) facta ſupputatione omnium hìc illic cumulatim deſcriptorum, ſecluſis etiam Hiſtoriis ab aliis communicatis, numerum implet 74. Horum 64. cujuſlibet ſexus, temperamenti, ac ætatis, incolumes vivunt adhuc, ſuntque vivi teſtes virtutis eximiæ, quam Deus indidit huic remedio. Reliqui ab eo, quo deſii ſcribere, tempore (agitur jam quintus annus, etſi ſegnior proceſſerit impreſſio completa totius Operis) objerunt: quatuor quidem jam octogenarii deſcripti olim, cùm convaluerunt ope Corticis, in eodem Opere pag. 87. hiſt. 6. pag. 88. hiſt. 11. pag. 89. hiſt. 10. & pag. 231. hiſt. 4. ſex alii virilis, aut inclinantis ætatis, & ex cauſis planè evidentibus, ſive, ut ajunt, procatarcticis, in varios demum morbos delapſi, de-

pſi, deſcriptique pariter quondam, cùm China China fuere ſervati, pag. 198. hiſt. 5. pag. 200. hiſt. 8. pag. 212. hiſt. 6. pag. 244. hiſt. 18. pag. 229. hiſt. 3. & pag. 238. hiſt. 12. omnes verò, tam primo ſcilicet, quàm ſecundo loco recenſiti, poſt annos, modò *ſeptem*, modò *octo*, modò *ſex*, & ad minimum *duos* ab epota China China, e vivis ſublati, neque illa in poſtremis, quibus ſuccubuere, ægritudinibus uſi.

Unum tamen excipiam, & aliis addam, memoratum olim in citata Therapeutice mea pag. 93. hiſtoria 16. qui *viginti* ab hinc annis præſentaneo Corticis auxilio a periculoſa Febre feliciter evaſerat; ſed nuperrimè dum hæc ſcribere jamdudum deſiiſſem, occubuit, eodem remedio rurſus, ſed incaſſum, adhibito. Ne itaque ab ingenuo more meo unquam deflectam, quemadmodum in eo Tractatu lib. 3. cap 5. & lib. 5. cap. 4. hiſtorias omnes defunctorum, quos China China ſervare, nequivit ſum fideliter perſecutus; ita modò hunc ejuſdem ſortis eventum, imminente harum Reſponſionum evulgatione præter expectationem mihi obſervatum (quandoquidem

Multa cadunt inter calicem, ſupremaque labra)

candidè recenſere, meum exiſtimo. Idem igitur Vir Nobilis D. Geminianus Levizzanus, de quo jam loco citato, paulò ante Æquinoctium Autumnale hujuſce anni 1715. duplici Tertiana Subcontinua ruri correptus, in Urbem ſe tranſtulit; ubi methodicè a me, ut loqui mos eſt, ab initio tractatus, non modò nil opis ab Arte retulit, ſed acceſſionibus, quæ ſe mutuò excipiebant, obſcurioribus redditis, & ingraveſcentibus in dies ſymptomatis, e Subcontinua periodica ad Acutam, & Continentem febrem jam properanter tendebat. Uſque tamen motum levem exacerbationis, & remiſſionis haud planè contemnendæ ſervabat eadem Febris; ut proinde Peruviani Corticis uſum, non plena quidem, ſed nec minima fiducia, fore proficuum crediderim. Illum itaque præſcripſi parciore tantùm doſi, ut morbi, remediique vires ſenſim explorarem; ad drachmam nempe unam per dies quatuor quolibet mane in Aqua Cardiaca. Me interim aliò migrante, ad inviſendum ſcilicet Ægrotum Nobiliſſimum ruri graviter decumbentem, cum poſtridie reverterer, actionem aliquam Febrifugi ſalutarem probabiliter percepturus, non ſinè admiratione quadam oppoſitum deprehendi, æqualem videlicèt, imò & fortiorem, ut ſuapte natura ferebat progreſſus morbi, Febris quoquè progreſſum agnoſcens, perinde ac ſi Chinam Chinam nullatenus Æger potaſſet; quem idcirco in noviſſima exacerbatione inſigniter ſoporoſa, & gravi Sacris celeriter muniendum putavere Medici, qui vicem meam brevi eo tempore ſuppleverunt. Admonitus interim ego de levi quidem, ſed perceptibili motu, quem Febris adhuc ſervabat, recolenſque memoria, quod mihi narratum fuerat contigiſſe primis morbi diebus (niſi me fefellere adſtantes decepti & ipſi) Febrim ſcilicet, dum ruri ageret Nobilis Patiens, claros Tertianæ duplicis, Subintrantis licèt, paroxyſmos præ ſe tuliſſe, facilè perſuaſum habui, illam etiamnum de *Subintrantis* potiùs, etſi gravioris, atque contumacioris, quàm de *ſimpliciter Remittentis* natura participare; adeòque Cortice juſta doſi exhibito curationem illius (quam non aliunde licebat ſperare, quoniam fruſtranea viſebantur alia, quæ ſimul ex uſu erant Artis præſidia) eſſe tentandam. Duas itaque Chinæ Chinæ drachmas ſummo manè in forma boli ſumendas ſtatim præſcripſi, & totidem mane ſequenti: quibus oblatis, non modica facta eſt morbi remiſſio, & conſuetarum exacerbationum abolitio omnimoda, ſuperſtite tantùm leviore Febricula vix perceptibili. Hæc tamen cum intrà duos, aut tres dies minimè ſolveretur, ut cæteroqui aſſolet hiſce caſibus; imò pertinaciter perſtaret, comitante illam voce exili, & facillima etiamnum ad ſomnum, placidum licèt, propenſione; maximum mihi terrorem incuſſit: præcipuè cum ſimul de pondere quodam in regione thoracis toto morbi decurſu conqueſtus fuerit Æger, quamvis ſinè ulla unquam difficili reſpiratione. Fuit autem ejuſmodi, qui me tunc corripuit timor, ut actum eſſe probabiliter de vita Ægrotantis facilè pronunciaverim, latentem aliquam in præcordiis labem ſuſpicatus, quæ decumbentem Virum ſenſim eſſet confectura. Intermiſſo idcirco ad aliquot dies Febrifugo, in hiſce circumſtantiis inutili a me credito, & continuatis tantummodo reliquis remediis vulgaribus, pari adhuc paſſu procedebat ſuperſtes Febricula, ſed cum tolerantia adeò facili, ut jam non parum ſpe Adſtantes omnes conciperent,

& Con-

& Conſanguinei; me tamen apertis notis jugiter reluctante.

Ne verò Febrifugo planè poſthabito violenter iterum recandeſceret Febris, & reviviſcerent Exacerbationes, facilè illis poſtliminium præſtituro foco ſuperſtite: & cum inania ex alia parte experirer quotquot ad omnimodam Febris extinctionem adminiſtrabantur remedia, ad ejuſdem Corticis uſum iterum tranſitum feci, præſcribendo ad drachmas tres in formam Opiatæ, intrà tres tamen dies partitè abſumendæ. Quæcunque fuerit eventus cauſa, ab eo certè tempore levius ſe habere cœpit Ægrotus quò ad omnia, & quò ad ipſam quoquè Febriculam; quæ tamen nunquam integrè obliterabatur. Vox illius cœpit ſe exerere, & ſonora evadere; ſputum quoddam craſſum, nonnunquam ſubcruentum, ac identidem ferme ſemipurulentum facilè excerni; ſomnus de more placidus levamen ferre; urina antea craſſa laudabilis fieri; appetitus non modicè redire, ac ferè dixerim nimis: itaut ſolidos cibos appeteret Æger, & è lecto ſurgere ſibi permitti conſtanter efflagitaret. In hac rerum tranquillitate cum tamen nunquam planè recederet obſtinata Febricula, jamque inſtaret vigeſima morbi dies, Conſanguineis, & Amicis illius, qui inter ſanos eum planè referebant, mihique, nedum non fidenti, ſed & omnino malum exitum metuenti, parum aberat quin illuderent; apertè dixi, me adduci non poſſe, ut unquam crederem, Ægrotum ab eo morbo evaſurum, etſi illum domi ambulantem cernerem: quandoquidem Jaticæ illiuſmodi Febres me vel prope quadrageſimum diem aliàs decepere. Nihilominus ne forte, ut aliis videbatur, propitia abuterer, Corticem ad ſemidrachmam in forma boli ad quatuor adhuc dies continuandam præcepi, tredecim ſic illius drachmis toto morbi tempore partitè conſumptis. Quod quidem eo fructu viſum eſt fieri, ut vigeſima quinta morbi die Æger mihi cubiculum mane ingredienti nuntiare potuerit, ſe nocte prægreſſa a Febre omnino liberum ſemetipſum dignoviſſe, & etiamnum talem ſe mihi perhibere, ac perfectè jam ſanum. Immunem verè tunc a Febre & ipſe deprehendi, pronuntiavi, & metum libenter depoſui; ſubdens tamen Uxori ſolicitæ, me reapſe non reputare levamen illud pro ultimo morbi termino, cujus ſolutionem ſeriuſculè protrahendam etiamnum cenſebam; attamen deprehenſam febris carentiam tanti ponderis eſſe apud me, ut jam jam Ægrum in tuto poſitum crederem, neque ampliùs eum tentari poſſe, niſi febriculis forſan levioribus, & paulatim facilè receſſuris. Revera veſpere motu nonnihil ſenſibili novus acceſſit febrilis inſultus; quo ſtatim terrefactus Æger, ſe de vita deſperare palam fatetur, cibum, quem antea benè appetebat, averſans, me tamen illum redarguente de puſillanimitate intempeſtiva. Sed heu vana quàm ſunt hominum judicia! Mane ſequenti graviſſimè habentem invenio, & faucibus quaſi ſtertentem, quem pridie tutum putaram. Præſcribo tumultuariò plura, ſed incaſſum; nec Cortici locus, aut tempus eſt, nec ulla mihi ampliùs fiducia. Poſt meridiem exacerbatur febris cum ſopore, & gravi anhelitu. Animæ idcirco iterum conſulit, & poſtridie manè, vigeſima nempe ſeptima morbi die, dum leviùs habere creditur ab Adſtantibus, me ideo ſtatim acciri curantibus, ſub eorum oculis ſpe rurſus concepta lætantium, ſinè ſtertore, ſinè labore ullo placidè expirat.

Recentem hunc eventum, qui minimè ſucceſſit ex voto, tanquam quid infrequens in hac Praxi (*Omnibus* namque *Malis Punicis ineſt aliquod granum putre*) excipe prudens Lector; & ex numeroſa, quæ ſupereſt fauſtorum ſerie, & ex perſpecta, etiam cùm planè tollere morbum nequit, ſed tantùm mulcere, innocentia remedii, conjice quàm ſæpe fidendum ſit, quàm rarò cunctandum in uſu Peruviani Corticis, ubi præſertim ſatis patens Febrium indoles, & imminens periculum illius adminiſtrationem rationabiliter ſuadeant. At verò quid hìc immoror, librando Caſus felices olim relatos, ut eos huic uni, ubi remedium diſtulit tantùm, non prohibuit cladem, vel paucis quibuſdam commentitiis, & vanis, a Viro Cl. adductis, longè præponderantes oſtendam? Nonne præter ſexaginta quatuor in Therapeutìce memoratos Ægrotos adhuc ſuperſtites, nonne, inquam, ſeptem alios, quaſi in defunctorum locum ſuffectos (neque enim China China ſemel curati immortales fiunt) & ſeptem famoſis Caſibus a Cl. Auctore oppoſitis jure merito præferendos, in harum Reſponſionum decurſu recenſui, quippe qui poſt editam eandem Therapeuticen, decubuere, & feli-

feliciſſimam in periculoſiſſimis circumſtantiis ſanationem unius Chinæ Chinæ ope fuere ſortiti? Ut omnes ſimul colligam, fuere hi Viri Nobiliſſimi, D. D. *Dux Limatulæ* Neapolitanus, *Marchio Borda* Hiſpanus, *Marchio Gonzaga* Mantuanus: item D. D. *Jo: Baptiſta de Carandinis*, *Paulus Æmilius de Bignardis*, *Antonius de Zanellis* Mutinenſes, & Archipresbyter Maſſæ Finalenſis paulò ante deſcriptus.

Quòd ſi alios addere lubeat admirabili hoc Febrifugo recens curatos, quorum nulla hactenus facta eſt mentio; in promptu erunt Viri pariter Nobiliſſimi, *D. D. Marchio Thomas de Obiciis*, *& Comes Fulvius de Rangonis*, ambo ex Tertiana duplici Subcontinua cum ſymptomatis non parum gravibus, & pejora minitantibus ægrotantes; *Monialis* ferme octogenaria e Cœnobio S. Claræ lecto ferè ſemper affixa, quæ a Tertiana Intermittente convaleſcens, poſt nonnullos ſubinde menſes e Subcontinua iterum longè graviore decubuit; *D. Lucretia Ferraria* ejuſdem pariter ætatis, ex Perniciosa Lethargica ad ferreum mortis ſoporem properans; *D. Claudius de Donnolinis* ex Subcontinua Tertiana in Algidam converſa ad extremum vitæ planè redactus; *D. Dejanira de Raynaldis Rovighia*, quæ ex Quartana triplici Subintrante in Continuam demum ſoporoſam ruebat gradu præcipiti; *D. Alphonſus Tonanus* ex Quartana itidem, primò ſimplici, mox duplici, ac demum continua, cum aſſiduis vomitibus, ſingultibus, & animi deliquiis graviſſimè habens; *D. Joannes Amoroſi* jam ſenex, & ex Algida Tertiana Lipyriam æmulante quàm maximè, & quàm proximè periclitans; *D. Margarita Vaccaria* prope nonagenaria, quæ unoquoque poſt tertium Febris Tertianæ paroxyſmum acceſſu, in profundiſſimum ſoporem cum renovatione Paralyſis, quam ante aliquot menſes ex Apoplexia contraxerat, & a qua demum evaſerat, denuo labebatur, ita ut alternis diebus novum veluti levis Apoplexiæ inſultum experiri videretur, una cum febrili paroxyſmo invadentem; tandemque *D. Lavinia de Speramanis* in domo Camporea moram trahens, cui Tertiana primò ſimplex, mox duplex in Perniciosam migravit ex Catarrho, ut vocant, ſuffocativo, in vigore acceſſionis ſtertorem planè mortiferum intra bronchia pulmonis excitante; ita ut reccurrente bis, aut ter, ſemperque ferociùs, cum paroxyſmis febrilibus horrendo hoc ſymptomate, Ægra brevì pro conclamata habita fuerit a ſacris ipſis Miniſtris, ſpiritus exitum quàm mox expectantibus. Quam quidem Perniciosæ Tertianæ ſpeciem a Mercato deſcriptam, mihi verè nunquam contigit obſervare, ut in Therapeutice dixi; hanc tamen obſervavit, curavitque unus ex *Junioribus illis Medicis*, *quem* Cl. Auctor diceret *recens ex Academia veniſſe*, Corticem præſcribens *doſi liberali* (drachmas tamen ſex partitè oblatas non excedente) *ea ſecuritate*, *qua Magiſtrum ſuum operari vidit*, eademque pariter ſecuritate Febrim inſimul, & exitiale illud Symptoma ſuſtulit, omnibus quotquot aderant, poſſuntque cuncta teſtari, non parum ſtupentibus.

His Ægrotis alii accedere poſſent inferioris notæ, cujuſmodi fuere neſcio quis de Famulitio D. Duciſſæ Maſſenſis, nunc Mutinæ commorantis, nomine *Jacobus*, ex duplici Tertiana Subcontinua Malignante quàm graviter habens; *Jacobus Antonius Corghius* miniſter in Xenodochio, ex Tertiana duplici in Subcontinuam acutam permutata non modico poſitus in diſcrimine; *Chriſtophorus Ricciolius* ex Tertiana duplici Subcontinua cum Diarrhœa immani ſingultuoſus factus, frigidus, & omnimodæ aſphyxiæ propinquus; *Antonia Pini* ex Cardiaca Tertiana duplici ad Continuam properante cum delirio, luctuoſis ſuſpiriis, & voce exili ad obitum vergens; *Ludovica de Manzeriis* in quarto Tertianæ Syncopalis paroxyſmo ſua cæteroqui proxima prænoſcens funera; *Dominicus Doricius* ſeptuagenarius, ex Lethargica Perniciosa Catalepticus jam redditus; & *Bernardinus de Floranis*, ex Algida pariter Tertiana ad interitum ruens: quos omnes Ægrotos unum hoc Alexiterium ex arte adhibitum promptè reſtituit; non me uno quidem, ſed & aliis quoquè Medicis illud præſcribentibus; iis nempe, qui *ſui* jamdudum facti *ſunt juris*, nec verè dici queunt ampliùs recens ab Academia veniſſe.

Scio equidem, *Pauperis eſſe numerare pecus*. At ſi ſeptem tantùm pecudes, & macras, & vetulas pro integro ſuo grege huc uſque oſtentavit Cl. Auctor, qui ſe nobis perhibebat tam divitem; cur centum pinguiſſimas, pluresque ex iis adhuc tenellas e grege meo ſeligere ipſe non poſſim, & digito commonſtrare, nec tamen haberi pauperculus? Quid verò ſi Febricitantes omnes Viri Cl. ut ſinè parabolis loquar,

per-

perſequi vellem China China fortaſſe curabiles, quibus tandem ea poſthabita, vel neglecta, non Galenus, non Hippocrates, non Celſus, non Ballonius, ſed ſolus *Aceſias medicatus eſt*? Abſit, hoc tamen ut unquam mediter. Hoc igitur, quo nuperrimè recenſui, pacto *Mutinæ amaris Chinæ Chinæ potionibus quotidie, ac plluries in die larga doſi oblatis, in Febribus, quæ maligni aliquid præferant, Ægri miſeri conficiuntur*. Clamet, pugnet, obſtrepat, verbis, cavillationibus, ſophiſmatis, auctoritatibus Vir Cl. Philologia ipſa, & Arte Rhetorica in ſubſidium vocata, ceu qui motum *progreſſivum* dari pernegabat: ego interim ſilens, ſed eandem ſemitam calcans, *eodemque jugiter paſſu pergens*, reſponſum faciam.

§. 49.

HÆc *habe mi Nepos* pro reſponſione ad primum tuum quæſitum, de quo multa alia haberem dicenda, provocante materia. Scio me hac Diſſertatione non multum gratiæ reperturum apud eos, qui communium errorum reprehenſionem in propriam calumniam referunt, ſed neminem hic nominavi, nec veteris Comœdiæ more volui quemquam perſtringere. Mens mihi ad publicum beneficium ſolum fuit iſthæc conſcribere, non laudes quærere, eas potiſſimum, quibus uti ſolent Scriptores in re Medica, cum aliis Scriptoribus ampulloſis titulis laudes cumulando, quæ nec ipſis Medicinæ Parentibus vix convenirent, ut alias ſimiles ab iis exigant. Revera novum non eſt hoc vitium, ſed ad ſummum devenit. Suppetit mihi egregium dictum D. Hieronymi in Epiſtola ad Celantiam, quæ Epiſtola creditur D. Paulini. *Eſt ſane grande, & ſubtile artificium, laudare alterum in commendationem ſui, & decipiendo, animum ſibi obligare decepti.*

(*Hæc habe mi Nepos &c.*) S*Era in fundo parſimonia*. In calce Diſſertationis ceſſatio Viri Cl. a profusè adhibita hucuſque libertate, ſeu mavis licentia, ubi præſertim officioſas proteſtationes ipſum deſtruit Factum, haud planè ſatisfacit iis, in quos peculiariter hæc etiamnum cuditur Faba. Communis namque in Republica Medica perperam vocatur error, qui non modò uni tantùm Mutinenſi Scholæ, ſed uni duntaxat adſcribitur, imputaturque illius parti; ne uni dicam Scholæ meæ, cui fortè largiuſcula illa haud malè aptatur appellatio *numeroſioris Mutinenſium Medicorum partis*, de immodico Chinæ Chinæ uſu apud Cl. Auctorem §. 1. notatæ. Apud hoſce igitur omnes Urbis Mutinenſis Profeſſores ſi multum *gratiæ* fortaſſe *non reperit* Vir Cenſorius, nec plurimum ob id certè meruit reperiſſe. *Neminem* quidem ex his *nominavit* ille; ſed injurius ſibimet ipſi Pictor (reſpice Paragraphum undecimum Ramazzinianæ Diſſertationis Lector, qui ſupinè non dormis) ſi cui nec varo, nec valgo, diſtortis tamen de induſtria cruribus a ſe depicto, nomen addere neceſſum putet, ut notum faciat. Me ſaltem noluit perſtringere, qui *veteris Comœdiæ more noluit perſtringere quemquam*. Ita piè credendum cineribus Viri Cl. Verùm ut quid *cineribus* dixi? Ipſi viventi credendum; meque jam meæ pœniteat præconceptæ ſuſpicionis: mihi ſiquidem ipſi de Opere meo, cùm illud primùm ex me recepit humaniter, hæc ſub die 12. Septembris 1712. reſcripſit lingua vernacula, niſi & hìc (quod ægrè admiſerim) *non idem ſint Scriptura, & Leucius. -- Ho ſempre avuto ſomma venerazione alle coſe di V. S. .... sì in voce, come in iſcritto, l'averò ſempre* uſque ad cineres &c. *Non ho dubbio, che queſt'Opera non ſia per eſſer ricevuta ſe non con lode da gli Uomini dotti, molto più, che quelle leggende, che ſono .... colle quali taluno ſi crede d'immortolare il ſuo nome. Mi rallegro con V. S. .... che ſia entrata nella Claſſe de'veri Scrittori con un'Opera, che merita nome di Libro,*

Libro, e le rendo per un tal favore infinite grazie &c. Officioſis hiſce verbis, quamvis ſupra merita commendatus, minimè tamen contra honeſtatem a Viro ingenuò me deceptum credam, qui nec illum unquam decepi, cùm laudibus promeritis ſum proſecutus, neque ab eo antehac recepi unquam, unde me ſic deceptum ſuſpicari potuerim.

Ut igitur & huic, & cuicunque graviori notæ defunctum Virum tandem eximamus, dicamus etiamnum, *iſthæc*, quæ in præſenti Diſſertatione proſtant, *ab eo fuiſſe conſcripta* exercendi ingenii, ſive, ut dici ſolet, arguendi gratia (qui nobis olim quoquè mos fuit in Diſputationibus, cum in hoc Mutinenſi Lycæo Medicinam ambo pari munere profiteremur) imò *ad publicum ſolum*, ut aſſerit, *beneficium*: illud beneficium ſcilicet, quod ex mutua ingeniorum colliſione ſolet emergere, eruto indè claro lumine veritatis. Convellendum dubio procul aſſumpſit ille (quis non videt?) Tractatum meum; non eo tamen fortaſſis animo, ut everteret, cum verè ſentiret, quæ ſentio; ſed ut *functus* quodammodo *vice cotis*, vomerem mihi, raſtrum, & marram acueret, ad detegendam faciliùs, effodiendam & expugnandam ab inquinamentis omnibus veritatem. Ita mentem illius modò lubet interpretari. Suadeamus inſuper nobis (ut Nepotem quoquè ſubtrahamus a nota Relatoris minùs ſinceri) eundem Cl. Auctorem, ut hæc lepidiùs nobis obtruderet, Diſſertationem ſuam inſcripſiſſe Nepoti forſitan inſcio, nec de China China quicquam locuto, nec reſponſum ullum per literas unquam quærenti. Juvat hoc credere; tum quia tantam in Viro modeſto, cujuſmodi eſt Nepos defuncti Auctoris, non libet fiduciam arguere, ut numeroſiori, forſan & digniori, Mutinenſium Medicorum parti, Peruviano Febrifugo liberaliter, ut decet, utenti, tam facilè ſuccenſuerit; tum maximè quia abundè jam conſtat, ipſum longè aliter ac olim de China China ſentire cœpiſſe, ſuamque laudabilem mutationem ſententiæ uſu ipſo practico prodidiſſe non ſemel.

Exemplum recens hujuſce metamorphoſeos ipſe nuper aliud acturus ex inopinato deprehendi: cum enim quiſpiam de Familia D. Caroli Foreſti a ſeptem circiter diebus febricitaret, illique Cl. Auctoris Nepos Medicinam faceret; mihi conſtitit ex inſpectione fortuita Adverſariorum Pharmacopœi, dum ſcilicet meæ cujuſdam Schedulæ rationem quærerem, hujuſmodi Ægrotanti præſcriptam fuiſſe ſub die 16. Julii labentis anni 1715. a memorato curante Viro unciam unam Chinæ Chinæ in vino infuſam, & immediatè poſtridie drachmas tres ejuſdem medicaminis in forma boli, quæ doſis poſtrema quater renovata fuit in morbi decurſu: atque ita unciis duabus, & ſemis Chinæ Chinæ larga ſatis manu, etiam ſupra morem meum, adminiſtratæ, convaluit Æger. Magis adhuc recens Exemplum nuperrimè ſum intuitus apud Aulicum Pharmacopolam in Tabula Schedularum Medicarum, pro R. R. P. P. Capuccinis ab ipſo pariter conſcriptarum; ibi enim, ſub die 30. Julii proximè elapſi, primò ſemunciam Chinæ Chinæ deſcriptam vidi, dein (& quidem immediatè poſt) unciam unam; quæ ſubinde fuit pluries repetita. Subſequentibus poſtmodum menſibus eadem proportione rem proceſſiſſe, admonent Schedulæ peculiares: ut omittam, quæ inſuper ex Amicorum, & Pharmacopæorum relatu hac occaſione mihi certò innotuere de crebra, & liberali oblatione ejuſdem Febrifugi, quæ hodie citra ullam hæſitantiam, aut frugalitatem in uſu eſt eidem Cl. Auctoris Nepoti. An ergo cenſendus ille doſim parciorem, majori urgente periculo aliis uſitatam, abuſus nomine apud Patruum traduxiſſe? Saltem ſi ante biennium, cùm nondum Collega noſter evaſerat, tam ſiniſtrè opinabatur; eo exacto, meliùſque perſpecta utilitate remedii, in meliorem quoquè ſententiam, prout hominem ingenuum decebat, tandem devenit. Quod illi quidem glorioſum planè, & ad delendas admiſſi olim præjudicii notas abundè ſufficiens.

Quòd ſi nimis officioſæ, adeòque affectatæ cuipiam videantur piæ iſtiuſmodi erga Defunctum Virum, & erga Superſtitem meditationes meæ, ut affectatæ viſæ ſunt mihi proteſtationes illius in principio hujuſce Paragraphi, eaſque idcirco ingenuitati meæ minùs cohærentes putet; is, ne candori meo quicquam detrahat, poſthabitis quibuſcunque meis, aut ſemotis, quæ præſtare ſum conatus, officiis; expenſis verò æqua utrinque lance totius Cauſæ momentis; prout illi videbitur concedens, de Cl. Auctore, de me, ac de integra tandem controverſia noſtra judicium ferat.

Alte-

§. 50.

A*Lterum quæſitum*, num ſcilicet ſalubre foret pertentare Corticis Peruviani uſum ad prophylaxim, paucis abſolvam. Suppono Te pro remedio prophylactico non intelligere hujus remedii uſum, profligata febre, ne amplius redeat, licet etenim à Medicis in hoc ſenſu communiter accipiatur, proprius tamen non eſt illius ſenſus, nam ut Joannes Gorræus in ſuis Definitionibus medicis, nomine prophylaxeos intelligendum eſt remedium illud, quod potius operetur ne morbus aliquis accedat, quàm quod jam profligatus redeat, ſed hoc multo ante ſcripſerat Galenus in Commento Aphoriſmi 22. Sectionis ſecundæ, puto igitur ſecundum rationem licere experiri Febrifugum Peruvianum, ſed modica doſi ad aliquod tempus quolibet mane, antequam febrium periodicarum, & continuarum quoque per æſtatem, & autumnum ingruat tempeſtas, nam ex Hippocrate, *Quæ facta tollunt, ante facta fieri prohibent*, quem locum primo adſpectu obſcuriorem egregie exponit Valleſius, purgationes, Venæ ſectiones, ſolita morborum remedia antefacta, ut primo vere, fieri prohibent morbos æſtate, & autumno. *Quibus convenit Venæ ſectio, vel purgatio, hos Vere purgare, vel Venam ſecare oportet*, ajebat Hippocrates Aphoriſmo 47. 6. Sectionis, in cujus Aphoriſmi expoſitione ajebat Galenus ſe hiſce remediis multos præſervaſſe graviſſimis morbis per autumnum laborare ſolitos, hujus tamen remedii ad prophylaxim uſum, ſi quis velit experiri, exhibendum exiſtimo in iis, qui commodo fruantur ſanitatis ſtatu, nam ſi quid noxii Chinæ inſit, convenienti corporis exercitio facile excutient. At forſan conſilium magis ſanum erit remedium iſtud, natura ſua doloſum omittere, nam ex Celſi monitu *cavendum ne in ſecunda valetudine adverſæ preſidia conſumantur*. Vale.

Dabam Patavii die 20. Julii 1714.

(*Alterum Quæſitum &c.*) M*Ihi iſtic nec ſeritur, nec metitur*, ajebat apud Plautum Epidicus. Sed neque hìc forſitan metet Nepos ipſe Viri Cl., aut alius quiſpiam. Non metam ego, qui nomine *Prophylaxeos* uſus ſum in Opere meo, intelligendo præcautionem a novo quoquè morbi præteriti, ſed facilè recurrentis inſultu; ſive proprius hic ſit vocis illius ſenſus, ſive communiter adoptatus etiam ut talis. Nihil inquam emolumenti hinc referam, omnium ferè Medicinæ Scriptorum veſtigia ſecutus, & poſthac pariter ſecuturus; hi enim de inhibendo Aſthmatis, Epilepſiæ, aut alterius Morbi intervallati recurſu locuti, hujuſmodi verbum perpetuò uſurpavere. Me tamen uſque magis firmabit in poſterum exemplum ipſum Cl. Auctoris, in hac ipſa Diſſertatione vocem *Prophylaxeos* ſub eadem ſignificatione *bis* uſurpantis, nempe nuperrimè §. 48. circa medium, & §. 12. circa finem. Sic & in minimis ſibi adverſatur, miliumque torno inaniter ſculpit Vir cæteroqui doctiſſimus. Denique nec metet, aut manipulos colliget Nepos ipſe Viri Cl., aut quiſpiam alius, ob dogmatis incertitudinem, ubi hæc ipſius verba perpendat -- *Puto igitur, ſecundùm rationem licere experiri Febrifugum Peruvianum quolibet mane* (nota hìc facilem citra exigentiam repetitionem remedii *malitiam occultam* habentis ex §. 48. *altera die ad prophylaxim minimè repetendi*) *quolibet*, inquam, *mane modica doſi, ad aliquod tempus &c.* & paulò poſt perpendat hæc alia verba, palinodiam de more canentia, -- *At forſan conſilium magis ſanum*

num erit, *Remedium iſtud natura ſua doloſum omittere*. Hæc ille. *Remedia* tamen *natura ſua doloſa*, qualem contumelioſè vocat Chinam. Chinam Vir Cl. ad extrema redactus ſuæ Antifebrifugæ Diſſertationis, nuſquam legitur in Geneſi, Deum, qui Medicinam condidit, unquam creaſſe.

Hæc habe mi Lector pro reſponſione ad objecta Cl. Ramazzini, cujus animadverſiones, quantumvis futiles, tacitè negligendas minimè credidi; non me quidem perturbante Scripto, acriore licèt, Viri, qui in vivis non eſt; ſed ſola, ut inquit ipſe, *provocante materia*. Non alia tamen hujus ingenii ex me fortaſſe poſthac habiturus eſt quiſpiam, ſi vel dilaceretur a Cynicis Opus meum, aut aliquam ſimultantem foventibus. Cum enim nullum ampliùs ex illius propugnatione commodum Reipublicæ queat emergere; ipſe verò nihili faciam labores meos, niſi quatenus ceſſuri ſint in bonum ejuſdem Reipublicæ; non eſt, quòd in poſterum commovear tam facilè, animo potiùs pacato deinceps laturus.

——— *rhonchos, & ludibria turbæ*
Naſutæ, & quicquid fingere livor amat.

Id unum vix potis eſſet animi fortaſſe mei firmitatem nonnihil inflectere; ſi nempe utiliorem, atque potiſſimam Tractatus partem, Methodum videlicet Specialem curandi Pernicioſas Febres a Mercato deſcriptas (quæ ſumma Operis eſt), quiſquam arte clarus refutandam ſuſciperet. Sed quis unquam, qui artem calleat, nudam obſervationem meam, non ratiociniis ſuapte natura fallacibus, ſed conſtanti innixam experimento, ubi præſertim nullum aliud pro *Curatione* pereuntis hominis planè *coacta*, ſed nihilominus planè tuta proſtat auxilium, aggrediatur refellere? Et quandocunque id etiam contingeret, qua neceſſitate cogente aggrederer ipſe, obſervationem, & experientiam meam argumentis, rationibuſve tueri, aut auctoritatibus etiam fulcire, cum ſatis ea ſemetipſam tueatur, & fulciat? Cætera ejuſdem Tractatus, utut non prorſus inania, cuilibet tamen Sophiſtæ pro arbitrio ventilanda tacitus, & lubens relinquo. Solo diutiùs vivente, & noviſſima Scripta ſua pro eximio, quo pollebat, ingenii acumine, etiamnum defenſitare volente Cl. Ramazzino, potuiſſet perennare lis noſtra: tunc enim publicæ utilitati, quæ ſtimulos addidiſſet, acceſſiſſet quoquè voluptas mea, ab amœnitate ſtyli reſultans Eruditiſſimi Antagoniſtæ; cujus aculeos, ſuo ſemper melle conſperſos, pluries experiri, mihi haud injucundum fuiſſet; & cui propterea minimè hæſitaſſem aptare, quod Joannes Franciſcus Picus *De Imitatione* diſputans cum Petro Bembo, ſcriptum reliquit; videlicet -- *Tantùm ſuavis acrimoniæ præſeferunt illi ipſi aculei, tantumque me* Viri Clariſſimi *ſimul & pupugit, & oblectavit oratio; ut iterum pungi cupiam, quo poſſim iterum oblectari*. Iſtiuſmodi conditione ſemota, præſtat ſilere.

Hucuſque igitur per me ſatis actum in hac materia; forſan & nimis: neque idcirco lubet ampliùs per eandem lineam Serram reciprocare. Etſi verò quæ Stylo Apologetico hactenus reponenda cenſui, ferme invitus, quippe coactus, & laceſſitus addiderim; nihilominus haud planè inutiliter tempus me triviſſe rebor, ſi vel ex Diſceptatione hujuſmodi, vel ex Therapeutice ipſa jampridem edita nonnemo forſan pro exitialium ſaltem Febrium, de quibus præcipuè ſermo eſt, curatione rectiùs inſtituenda, quicquam profecerit; etſi per quem profecerit etiam diſſimulet: vel ſi quis alius, me viam præmonſtrante, hanc mox arenam ingreſſus, ſed materiam feliciùs *exhauriens*, præcipuam exinde ſibi comparet famam: vel denique ſi paucis malè feriatis inviſus, bene merear tandem de pluribus, & bene cordatis. Adeòque, ut Doctiſſimi Vvilliſii verbis utar, ex Pharmaceut. Rational. Præfat. ad Lect. depromptis, - *Si leves hi conatus alios ad Studium iſtud meliùs excolendum inſtigarint, quicquid ab invidis, ac malevolis oppobrii metiar* (*metam* potiùs, vel *patiar* legendum puto) *operæ meæ neutiquam pœnitebit*.

FINIS.

CATA-

CATALOGO DI LIBRI

Che ſi trovano preſſo Lorenzo Baſeggio Libraro in Venezia l'Anno MDCCXXXI.

ANatomia del Cavallo, infermità, e ſuoi rimedj di Carlo Ruini. fol. tom. 2. fig.
Arcadia di M. Jacopo Sannazzaro. 24.
Achille Cattolico del P. Diego de Roſis della Compagnia di Gesù. 12.
Ateneo dell'Uomo Nobile di Agoſtino Paradiſi fol. Tomo primo delli Nobiltà: Tomo ſecondo dell Onore.
Agnenſi (Jo: Baptiſtæ) Conceptio Immaculata B. V. M. 1215. anagrammatibus celebrata. 16.
Buon Penſiero del P. Carlo Gregorio Roſignoli della Comp. di Gesù. 12.
Baronii (Cæſaris Cardinalis) Annales Eccleſiaſtici fol. tom. 12.
Bidermani (Jacobi è Soc. Jeſu) Epigrammata 12.
Boerhaave (Hermanni) Opera omnia Medica 4. 1723.
Catechiſmo Iſtorico che contiene in riſtretto l'Iſtoria Santa, e la Dottrina Criſtiana dell'Abbate Claudio Fleury. 8. tomi 2. 1728.
—— detto in lingua Franceſe, ed Italiana 8. tom. 2.
Diſcorſi di Sagre Controverſie di S. Franceſco di Sales. 4.
Conſolato del Mare col Portolano. 4.
Cuoco, Paſticciere, e Confettoriere Franceſe del Sign. de la Varenne. 12.
Compendio delle Meditazioni ſopra la vita di Gesù Criſto per ciaſcun giorno dell'anno del P. Ambrogio Spinola. 12.
Clericati (Jo:) Deciſiones miſcellaneæ. 4. 1724.
Carriere (Franciſci) Hiſtoria Chronologica Pontificum Roman. 12.
Cabaſſutii (Jo.) Notitia Eccleſiaſtica Hiſtoriarum Concilior. Canonum &c. fol. 1729.
Dizionario Italiano Franceſe, e Franceſe Italiano di Gio: Veneroni 4. tom. 2.
Donato volgarizzato colla giunta d'alcuni avviſi per la Grammatica volgare per ripurgare li principianti dallo ſcorretto ſcrivere, e parlar Toſcano di Franceſco Onorato Tondelli. 8. 1716.
Del Bene, ovvero Filoſofia morale del Cardinale Sforza Pallavicino. 4.
Diſcorſi di Guid-Ubaldo Bonarelli in difeſa del doppio amore della ſua Celia. 12.
Deleboc Sylvii (Franciſci) Opera Medica. fol.
Eccleſiaſtico Iſtruito nei Miſterj dell'uffiçio Divino da Paolo Medici 12. 1715.
Farmacopea, o nuovo Teſoro d'Arcani Farmacologici, Galenici, Chimici o Spargirici di Frà Felice Paſſera infermiero Capuccino. fol. tomi 2.
Filli di Sciro Favola Paſtorale di Guid-Ubaldo Bonarelli. 12.
Fiſica de'Peripatetici, Carteſiani, ed Atomiſti al Paragone della vera Fiſica d'Ariſtotele del P. Stefano Pace. 12. tomi 3. con fig. 1729.
D. Fulgentii Opera 8.
Giornale de'Santi, Meditazioni per tutti li giorni dell'anno dedotte dalla vita del Santo accennata in compendio, del P. Gio: Stefano Groſè della Compagn. di Gesù. 12. tomi 3.
Grammatica della lingua Todeſca di Mattia Chirchmair. 12. 1719.
—— Italiana, e Franceſe del Veneroni. 12.
Gerſone della perfezion religioſa del P. Luca Pinelli. 12. 1729.
Hugonis (Hermanni) Pia Deſideria. 12.
Iſtoria del Mondo del Signor di Chevreau tradotta dal Franceſe da Selvaggio Canturani. 4. tom. 2. 1715.
—— della Volgar Poeſia, e Comentarj intorno alla medeſima di Gio. Mario Creſcimbeni terza edizione accreſciuta 4. 6. vol. 1731.
Induſtrie per fare una buona Morte del P. Giulio Ceſare Recupito della Compagn. di Gesù. 12. 1722.
Jungken (Johan. Helfric.) Lexicon Chimico-Pharmaceuticum. 8.
Janua Grammaticæ. 8. Viterbii 1709.
Lettera toccante le conſiderazioni ſopra la maniera di ben penſare del Co: *** 4.
Lettere di Seneca tradotte da Angelo Nicoloſi. 12. tomi 4.
—— del Cardinal Sforza Pallavicino. 12.
Lucerna Salis Philoſophorum. 12.

Lamy

Lamy (Bernardi) Apparatus Biblicus, ſive Manuductio ad Sacram Scripturam intelligendam. 8. fig. 1722.
Melchiori (Barth.) de Homicidio 8. 1729.
Manna dell'Anima del P. Paolo Segneri. 24. tom. 13. 1719.
Mente del Savio di Gio:Batiſta Comazzi. 12.
Maſſime con eſempi tratti dalla Storia Sacra, e profana, antica, e moderna per iſtruzione de' Giovani dell' Abbate di Bellegarde tradotte dal Franc. 12. 1722.
Moretti (Petri Mariæ) Tribunal Conſcientiæ, Selectiores caſus proponens, rationibus utrinque diſcutiens, atque tutioribus ſententiis definiens. 12. tomi 2.
Manuale Theologiæ Dogmaticæ ſive ad tritiſſimam in Fidei controverſiis quæſtionem ubi ſcriptum eſt Catholicorum vera, Acatholicorum falſa reſponſio a quodam Societatis Jeſu Theologo collecta addita controverſia præliminari de indifferentia Religionis 24. 1726.
Navar Manuductio ad praxim executionis Litterarum Sacræ Pœnitentiariæ. 8.
Natalis Alexandri O. P. Præcepta, & regulæ ad Prædicatores Verbi divini informandos cum ideis Concionum per totum Annum 4. 1731.
Oſſervazioni pratiche circa il Veneto Foro criminale miſto con alcuni generali avvertimenti circa il civile raccolte da Benedetto Paſqualigo N. V. 12. 1725.
Ovidii de Faſtis, Triſtibus, & Ponto cum Notis Biman. 12. 1726.
—— Opera omnia. 12. 3. vol.
Penna volante ridotta al Morale del P. Maeſtr. Gio: Maria Muti. 12.
—— Critica, o ſia la critica della vita eſpreſſa in lettere del detto. 12.
Proſodia Italiana, ovvero l'Arte con l'uſo degli accenti nella volgar favella d'Italia del P. Placido Spadafora, ſettima impreſſione accreſciuta. 8. tomi 2. 1718.
Prodigio del Divino amore del P. Gio:Euſebio Nieremberg. 12. tomi 2.
Prezzo, e ſtima, che ſi deve fare della Divina grazia del detto 12. tomi 2.
Plico d'ogni ſorte di tinture raccolto da Gallipido Tallier. 12.
Poeſie Toſcane di Vincenzio da Filicaja. 8.
Pratica degli Eſercizj Spirituali di Sant'Ignazio del P. Sebaſtiano Izquierdo. 8.
Perazzo (F. Jo:Benedicti) Thomiſticus Eccleſiaſtes. fol. tomi 3.
Quareſimale di D. Franceſco Zappata 4.
Quanto più alletti la Bellezza dell'animo che quella del corpo di Stefano Pignatelli. 12.
Ruæi (Caroli) è Soc. Jeſu Carmina. 12.
Ranſt (F. Franciſci) O. P. Hiſtoria Hæreticorum, & Hæreſum. 8. 1720.
—— Veritas in medio ſeu Theſes Damnatæ cum vita Paſchaſii Queſnel. 8. 1720.
Rudimenta Poetica ad uſum candidatorum Latinæ Poeſeos. 12.
Satire di Salvator Roſa. 12.
Scienza delle Medaglie antiche, e moderne con nuove ſcoperte fatte in queſta ſcienza, traduzione dal Franceſe di Selvaggio Canturani. 12. *grande* con fig. 1728.
Scelta di Sonetti, e Canzoni de' più eccellenti Rimatori d'ogni ſecolo *compilata già da Agoſtino Gobbi ora in queſta* terza Edizione *notabilmente accreſciuta* 12. tomi 4. 1727.
Scioppii (Gaſperis) Grammatica Philoſophica à Petro Scavenio aucta, atque ſcholarum Uſui deſtinata a Tobia Gutberleth. Hac Editione ſubnectuntur ejuſdem Scioppii Paradoxa literaria, & de Rhetoricarum exercitationum generibus diſſertatio. 8. 1728.
Sidronii Hoſſchii, & Gulielmi Becani Elegiæ. 12.
Spondani (Henrici) Continuatio Annalium Eccleſ. Baronii ab anno 1197. quo is deſiit uſque ad annum 1652. fol. tomi 3.
Sarbievi (Matthiæ Caſimiri) è Soc. Jeſu Lyricorum lib. 4. Epodon lib. 1. alterque Epigrammatum. 12.
Sectani (Q.) Satyræ. 12.
Sennyei (Ladislai) Soc. Jeſu. Examen Ordinandorum ſive inſtitutiones practicæ non modo ad ordines ritè exercendos, ſed reſolutiones etiam ad animarum Curatores inſtruendos utiliſſimæ. 12. 1725.
Tyrocinium æloquentię Sive Rhetorica nova & facilior auctore Carolo Pajot è Soc. Jeſu. 12.
Vita divina, e ſtrada per acquiſtare la perfezione del P. Euſebio Nieremberg 12. 1722.
—— Virtù, e miracoli di S. Franceſco Solano Min. Oſſ. ſcritta da F. Raimondo da Roma Min. Oſſ. 12. 1727.
—— di S. Giacomo della Marca Min. Oſſ. 12. 1727.
Vocabolario della Cruſca compendiato da un'Accademico Animoſo ſecondo l'ultima impreſſione di Firenze del 1691. 4. tomi 2. 1728.
Verità eterne del P. Carlo Gregorio Roſignoli. 12.
Verna (Jo: Baptiſtæ) de Pleuritide. 4. 1713.
Vallenſis (Andreæ) Paratitla Juris Canon. 4. 1731.

62